ANDREAE

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS

TRACTATVS VARII.

Quorum Elenchum pagina sequens indicabit.

Tertia hac eademq; postrema editione, ab autore ipso diligentissime recogniti & locupletati.

Cum Indicibus rerum ac verborum copiosissimis.

*

LVGDVNI.
APVD GVLIEL. ROVILLIVM.
Cum priuilegio Regis.
1567.

TRACTATVVM, QVI HOC VOLVMINE CONTINENTVR, ELENCHVS.

Cessante causa cessat effectus.
Le mort saisit le vif.
De Iure constituti possessorij.
L. Boues. §. Hoc sermone, De verborum significatione.
De Priuilegiis pia causa.
De Praescriptionibus.
In Tit. De iudicio in rebus exiguis ferendo.

EIVSDEM,

In Tit. Res inter alios actas aliis non praeiudicare, Commentarij.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andreae Tiraquelli, Regij Cõsiliarij Tractatus, Cessante causa cessat effectus, Le mort saisit le vif, De Iure constituti possessorij, L. Boues. §. Hoc sermone, de verbo. signific. *reueu corrigé & augmenté par ledict Tiraqueau: Et est faict defenses de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pays, terres & seigneuries, ledict liure ainsi reueu, corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudict Rouille: & ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte que sera parachevé d'imprimer ledict liure, sur peine d'amende arbitraire & de confiscation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement desdicts liures, serue pour toute notification, sauf en demander copie audict Rouille (si bon leur semble) & ce à leurs despens. Car tel est son plaisir, nonobstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à plein est contenu & declaré par lesdictes lettres de priuilege, sur ce données à Paris, le treziéme iour de Septembre, mil cinq cens cinquante huict.*

Par le Roy à la relation du conseil,
Signé, Guillaudet.

MICHAEL TIRAQVELLVS FONTENAII APVD

Pictones præfectus, Francisco, Ioanni, Andreæ, Mathurino, Renato, & Ludouico Tiraquellis, fratribus amantissimis, S.

VT nõ minus verè, quàm grauiter apud diuinum illum Platonẽ dicebat Socrates, aut potiùs Plato ipse, non esse diuinius quippiã, quo de quis consilium capere posset, ac de liberorum educatione institutioneq́; Et non videre se, vbi maiore diligentia, ac solertia opus esset, quàm vt filios optimos quis redderet. Ita summæ ac incredibilis cuiusdam de nobis curę & solicitudinis laudem piissimo humanissimoque patri nostro deberi plurimam, nemo est nostrûm qui nesciat, fratres iucundissimi. Faxit Deus Opt. Max. vt istam diligentiã operamque, non malè à se collocatam aliquando gloriari possit. Cùm enim intelligeret prudentissimus ac cordarissimus vir, quod & apud eũdem Platonem affirmat magna cum ratione idem Socrates, vniuersam domus gubernationẽ statumq́ue, ac summam fortunarum parẽtis in liberorum educatione positam & constitutam esse, (ὑιέων γὰρ που, inquit, ἢ χρηστῶν, ἢ τ' ἀναντία γενομένων, πᾶς ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς οἰκίσεται, ὁποῖοι ἂν οἱ παῖδες γένωνται) nullam officij partem prætermisit docendo, admonendo, hortando, ac præcipiendo: nullum non mouit lapidem: nullis ad extremam vsque ætatis senectutem pepercit laboribus, nullis sumptibus: vt nos tales redderet, quales liberos suos euadere optimus quisque parens exoptare potest. Quoties illum, & quo animo vidimus, fratres, cùm nos suo & aliorum doctorũ exemplo suauissimè iuxta ac grauissimè ad bonarum artium studia, nunc glorię, dignitatũ, ac opum expectatione, nunc propositis pręmiis, quibus vniuscuiusque nostrûm ętas capi, & allici maximè videbatur, excitare & accendere conaretur. Quem ipsius in nos animũ, voluntatem, & studiũ, ne per locorũ interstitia, quibus ab ipsius nunc oculis magna nostrûm pars disiungitur, mutatum aut imminutũ putaremus, vtque nos magis ac magis officij admoneret, libellũ hunc nuper à se scriptum, vt alios iam multos in hominum manus venire voluit, atque ita veluti nouis stimulis nouoq́; cõmento nostrã omnium

alacritatem excitati, nósque admoneri, quos τῆς πατρῴας ἀρετῆς καὶ ἐνδοξίας κληρονόμοις habiturum se sperat, μὴ τὴν τοῦ φρονήματος τάξιν ἣν ἡμῖν αὐτὸς παρέδωκε, λιπεῖν. Sed meminerimus Socratici illius in epitaphio Platonis elogij, gloriam parentũ natis præclarũ magnificúmque thesaurũ existere: exhaurire verò hunc pecuniariũ, honorúmque thesaurũ, & illum ad posteros non transmittere, propriæ virtutis gloriæque inopia turpe, & à viri generositate penitus alienum. Nostrûm est igitur, fratres, parẽtis istum singularem in nos affectum exosculari, colere, amplecti, omníque ope & studio niti, vt ipsius desiderio respõdeamus, cui nihil charius, nihil antiquius liberis vnquam fuit: vtque eius quam simillimi euadere studeamus, id est, omnium virtutum ac disciplinarum genere ornatissimi: qualem esse non nostrates tãtùm, qui de ingeniis iudicare norunt, ac in artium studiis liberalibus, doctrinísque cùm Græcis tum Latinis rectè & fœliciter sunt versati: sed & exteræ nationes, ad quas monumentorum ipsius aliquid peruenit, tam libenter prædicãt, quàm ingenuè agnoscunt. Liceat enim mihi tãtisper, fratres, paternam imò nostram potius gloriam οὕτω γὰρ ἂν ἴσως ἀνεπίφθονον εἰπεῖν, hoc loco attingere, cuius memoriam inter nos refricare, ad quos gloriæ ipsius hæreditas, & factorum imitatio pertinet, nihil aliud esse iudico, quàm nos inuicem, & ad literarum studia, & virtutũ exhortari, ne quid à paternis ornamentis degeneremus. Nam cùm nihil sit rerum omnium quibus ad virtutẽ & studia inuitamur, quod nos perinde excitet, ac si ad imitandum hi nobis proponantur, quibus propter singularẽ probitatis & eruditionis hominem ab omnibus plurimum tribuitur, præcipuè tamen ad id domesticum & familiare exemplum habet. Paterno autem nihil efficacius, aut potentius esse potest. Præclarè siquidem Demosthenes, πολλὰ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ καὶ ναυμαχοῦντες οἱ πρόγονοι ἔστησαν τρόπαια ἐφ᾽ οἷς καὶ νῦν φιλοτιμούμεθα καί τοι ταῦτα νομίζομεν αὐτοὺς στῆσαι, οὐχ ἵνα θαυμάζωμεν μόνον ἡμεῖς αὐτὰ θεωροῦντες, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ μιμώμεθα τὰς τῶν ἀναθέντων ἀρετάς. Quod hac de causa adiectum volui, ne quis me putet arrogantius paterna encomia passim iactare aut effundere, cùm id neque parentis modestiæ conueniat, neque tali præcone laudes ipsius indigeant. Quod superest, fratres charissimi, vos obnixè oro atque obtestor, ne patris cogitationum ac consiliorum spem fallamus, sed ipsius gloriam, cui dedecori esse nefas & vitium iudicandum est, pro viribus capessamus ac sectemur, meminerimúsque semper nos magni illius Andreæ Tiraquelli, & sanctissimæ ipsius coniugis Mariæ Calleriæ esse filios. Valete, & nos solita beneuolentia amoreque mutuo complectamur.

CHRI

CHRISTOPHORI THVA-NI CELII PARISIEN. OLIM A' SECRETIS REGIS, ET IN ILLO AMPLISS. ord. Caus. Patr. nunc autem in eo ordine Præsidis, de Libello cui Tiraq. fecit titulum, Cessante causa cessat effectus.

FOElix qui potuit rerum cognoscere causas,
Vera cothurnato sententia dicta Maroni.
Fœlicem te igitur meritò Tiraquelle vocemus,
Cui rerum causas non solùm contigit omnes
Nosse, sed effectus, causa cessante, remotos,
Cessantes etiam: nec tantum nosse, sed istæc
Cognoscenda aliis, tenui præstare libello,
In quo nec tenuis labor est, sed gloria maior,
Dum tam diffusa, & varia, in compendia flectis.

ANTONIVS A' LEONE SENATOR, Andreæ Tiraquello Senatori.

Magnorum, nostri specimen Tiraquelle virorum,
Temporis, & nullo cessator tempore, iustos
Si causæ effectus producunt, iure tenebis
Inter consultos subsellia prima togatos.
Nam numero ex nostro qui sic incumberet ardens
Iudiciis, studiis, Leges praximque doceret
Tam facilè & doctè, cui nulla labore vacaret
Hora, à te solo nullus mihi contigit alter.
Quis meliùs calamo, ingenio quis doctiùs vnquam,
Ius, quo viui oculos defunctus reddit apertos,
Quo vel in hæredem transit possessio rerum,
Et vera emptori sine traditione paretur,
Fœmineas laudes, fraudes, & iura mariti,
Ius agnatitium, nostrúmque & inane crepantes
Nugas nobilium, mentito ex stemmate auorum,
Ortos qui sese fingunt, expresserit, & qui
Ordine natorum primi se in lumina produnt
Ex vtero matris, Causarum effecta recenses.
Post hæc vir sapiens studio confectus, & annis
Maturus, prudens iudex, æquúsque Senator,
Quíque foro in medio fractus strepitúque sepultus,
Helluo librorum dulces comitésque fideles
Conteris assiduè, nulla ratione salutis.
Quandoquidem humanæ fallunt fastidia vitæ,
Queis animum frustra ratio vexare docebit,
Mens tranquilla virum reddit si sola beatum.

Eiusdem ad eundem Tetrastichon.

Doctorum es quòd cura & amor Tiraquelle virorum,
Doctrina ac pietas Relligióque facit.
Hæc immortalis tibi cum Deus omnia curet,
Immortale etiam num tibi surget opus?

CESSANTE CAVSA CESSAT EFFECTVS.

1 NVLLA omnino eſt iuris regula, nulla legum ſentẽtia, nullum axioma, quod latiùs pateat, nec ex quo plus vtilitatis & emolumenti capi poſsit in explicandis, diffiniendíſque, ac iudicandis forenſibus negotiis. Vix enim ex cunctis milibus vnum reperias, quod hac regula, aut iis quæ ad eam pertinent, non magnopere indigeat. præſertim quòd ea generalis ſit in legibus, contractibus, & cæteris diſpoſitionibus, vt atteſtatur Pet. Ancha. conſi. xlvij. pro clariori deciſione, col j. ver. hæc eſt enim regula generalis. Quò magis miror noſtros regularum conſarcinatores hanc prætermiſiſſe, cùm alias multas non adeo vtiles & neceſſarias poſuerint.

Vtilitas huius tractatus.

2 ¶ Illud autem tibi in primis præfandum duximus, cauſam à ratione in hoc differre. vt pleriſque placet, quòd cauſa eſt id ex quo, vel per quod, vel à quo, vel propter quod aliquid fit: ex quo illud frequens apud bonos autores, Quid cauſæ eſt? Et vt ſcribit Cicero in lib. de fato, ex Carneade: Cauſa ea eſt, quæ id efficit, cuius eſt cauſa, vt vulnus, mortis: cruditas, morbi: ignis, ardoris. Itaque non ſic cauſa intelligi debet, vt quod cuique antecedat, id & cauſa ſit: ſed quòd cuique efficienter antecedat. Et paulò pòſt, Intereſſe autem, vtrum eiuſmodi quid ſit, ſine quo aliud effici non poſsit: aut eiuſmodi, cum quo aliquid effici neceſſe ſit. Nulla igitur earum cauſa eſt, quoniam nullam rem ſua vi efficit, cuius dicitur cauſa: nec id ſine quo quippiam non fit, cauſa eſt: ſed id quod, cùm acceſsit, id cuius cauſa eſt, efficit neceſſariò. Hæc ille. Donatus autem enarrans illud Virgilij lib. 2. Aeneid.

Tum verò ardemus ſcitari, & quærere cauſas.

Cauſa eſt (inquit) propter quam fit aliquid. nihil enim fit niſi præcedat cauſa faciendi.

Cauſa quid ſit.

3 ¶ Ex noſtris autem Io. Mona. in c. vlt. de iuta. calum. lib. vj. dicit cauſam multipliciter accipi: & cauſam eſſe animi impulſum ad aliquid agendum, vt accipitur in l. j §. ſexum. ff. de poſtul. Rationem autem eſſe gerendorum ordinem ex cauſa venientium. Vnde (inquit) cauſa poteſt eſſe ſine ratione; at ratio non poteſt eſſe ſine cauſa. Cui adde id quod ſcribit Cicero in lib. 2. ad Herennium, ſi is ſit, Rationem eſſe cauſam, quę demonſtrat verum eſſe id quod intendimus, breui ſubiectione. Ex quo id certè apparet, nullam rationem eſſe ſine cauſa. Sed & Pan. Eleaz. in cle. dudum. §. nos autem. ver. in ſtudiis. & ibi poſt eum Card. Flor. in ver. ab olim. col j. in iij. oppoſ. Imo. col. eiuſdem c. xij. ver. tertiò Pau. hîc, de ſepult. hinc occaſione ſumpta, quòd ille text. vtitur his verbis, ex aliqua ratione vel cauſa, idem dicũt quod Io. Mona. vbi ſuprà. vti etiam facit Io. And. in c. cùm dilecti. col. ij. ver. in gl. cauſa. ibi, de accuſat.

Ratio quid ſit.

Cauſa ſine ratione poteſt eſſe, non è diuerſo tamẽ infrà nu. 10.

4 ¶ Et ſubdunt ipſi Io. Mona. Io. And. & Card. Flor. quibus aliis modis cauſa dicatur. quæ nos prætermittimus, veluti ad hunc noſtrum tractatum nihil pertinentia. Si quis tamen id ſcire cupiat, præter ipſum Monach. videat Hoſt. in d. c. cum dilecti. in verbo, ex cauſa. & ibi quoque Io. And. col. vlt. ver. in gl. cauſa, extrà de accu. Bar. in l. demonſtratio. §. quod autem. col. j. per totum. ff. de cond. & demon. & Luc. Pen. in l. j. col. ij. ver. item no. quòd cauſa. C. de his qui non imple. ſtipen. lib. x. & Henric. Boh. in c. forus. §. cauſa. de verb. oblig.

Cauſa quibus modis dicatur.

5 ¶ Ratio igitur, vt illis, & aliis plurimis placuit, eſt ordo gerendorum ex cauſa venientium. vel, vt ſcribit Bal. in l. omnes populi. col. vij ver. tertiò quæro. ff. de legib. eſt vrgens diſputatio vel euidens demonſtratio, vt dicit notari in l. j. §. veteres ff. de acquir. poſſ. & in l. non omnium. ff. de legi. vel, vt ſubdit ipſe Bald. ratio eſt quidam motus animi, viſum acuens, veráque à falſis diſtinguens. vel eſt mentis motus, in his quæ dicuntur, decernere vel cõuertere valens, per l. vlt. C. de indic. vidui. tollen. & l. his ſolis. C. de reuoc. donat.

Iterum quid ſit ratio.

6 ¶ Ex quibus vides cauſam de præterito eſſe aut præſenti; Rationem, de futuro. vt etiam ſcribit Bar. in d. l. demonſtrat. §. quod autem. col. vlt. ver. in viij. q. ff. de cond. & demonſt. & in l. ij. §. vlt. col. ij. verſi. tertiò ſumitur. ff. de dnna. & Saly. in l. generaliter. in fi. C. de epiſ. & cler. Aegid. Bellame. in c. poſt tranſlationem, col. iiij. verſi. de ratione verò. de renunc.

Cauſa de præterito aut præſenti: Ratio de futuro.

Causa & ratio sæpe confunduntur.

7 ¶ Verùtamen hæc sæpius confunduntur, alterúmque pro altero ponitur, vel optimis autoribus. Cicero lib. epist. famil. 15. ad Catonem. Cùm autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem moratus. Cæsar lib. 8. belli Gallici, quantum hibernorum opportunitas bellíque ratio postulabat. Et apud nos in l. eas obligationes. ff. de cap. dimin. quam in hoc expendit Alber. in suo lexico, in verbo, ratio aliquando. & Paul. Paris. consil. aij. transactio, nu. 186. lib. 2. Nonnunquam autem simul hæc coniunguntur, vt apud Terentium in Eunucho. Num parua causa, aut parua ratio est. Ciceronem lib. 1. Offic. Causa autem & ratio efficiens magnos viros in priore est. Arnobium in lib. aduersus gentes, vbi in infinitis propè locis hęc verbà comperies, Quæ causa? quæ ratio est?

De eadem re.

8 ¶ Et hanc quoque confusionem videbis apud nostros iuris interpretes, vt apud Barto. in l. ij. §. vlt. ante fi. ff. de dona. & in extrauag. ad reprimendum. in verbo, absentia. Bal. in l. j. col. j. versi. in ea glos. ibi, sed impulsiua. ff. de fer. & in l. data. col. ix. ver. item not. quòd non dicitur. C. qui accus. non poss. & in c. & si Christus. col. vlt. ver. adde quòd cessante vna. de iureiur. Card. Flor. in c. si quando. ad fi. de rescrip. & alios plurimos quos infrà in hoc tractatu citabimus, nunc causam, nunc rationem, tem vnam appellantes.

De eadem re.

9 ¶ Cæterùm Philip. Dec. in c. cùm cessante. col. j. statim post prin. de appel. dicit causam pro ratione tunc accipi, cùm dicimus cessante causa cessare effectũ. Ante eum Imo. in c. post translationem. col. 6. nu. 40. de renun. dicit quòd causa finalis legis propriè dicenda est ratio. & alleg. Bart. in l. ij. §. vlt. ff. de donat. vbi id non adeo expressè dicit.

Causa finalis legis propriè dicitur ratio. Causa cui ratio inest.

10 ¶ Et facit ad superiora quod scribit Bal. in c. monasterium. de vita & honest. cler. quòd illa dicitur causa, cui ratio inest. Nam si ratio non inest, non dicitur propriè causa, sed abusiuè. l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. possum. in fi. ibi, nec raro probabilis causa est. ff. de verb. obli. & sequitur Philip. Dec. in d. c. cum cessante. haud multò post prin. de appel. & Paul. Paris. consil. xxxij. potissima dubitatio, col. v. nume. 53. lib. j. Quod nos ideo dicere voluimus, quòd in hoc ipso tractatu, qui de causa cessante est, aliquando etiam confusim & promiscuè post alios tractabimus de cessante ratione.

Cessante causa cessat effectus.

11 ¶ Cessante igitur causa seu ratione (vt vtrumque copulemus, & ad nostrum principale institutum redeamus) cessat effectus, vulgarissima apud nostros sententia. & vice prouerbij celebrata, quam nescio quis in versum redegit non admodum elegantem:

Causatum perimit causa perempta suum. vt videre licet ex gl. in c. ita quorundam. in verbo, ferrum. de Iudæ. Ego autem maluissem ita dicere:

Effectum perimit causa perempta suum.

Estque ex lib. 2. Physic. Aristotelis (ni fallor) deprompta, tandémque etiam pontificiis sanctionibus sæpe, veluti cóceptis quibusdam verbis vsurpata, vt videre licet ex c. & si Christus. paulò ante fi. de iureiur. & c. cùm cessante. in prin. de app. & in c. cùm infirmitas. de pœnit. & remis.

De eadem re.

12 ¶ In idque allegantur l. in omni. vbi Bar. ff. de adopt. & l. licet. §. ea obligatio ff. de procur. & l. actione. §. item si alicuius. ff. pro soc. & l. vlt. & ibi gl. & Bar. ff. de testa. tut. & l. si duas. §. pen. ff. de excu. tut. & l. ex facto. in prin. & ibi Doct. id trahentes ad quasdam quæstiones, & inter alios Alex. col. ij. ver. item nota quòd cessante. ff. de vulg. & pupil. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. & l. qui cum hærede. ff. de actio. & oblig. & l. adulter. §. vlt. & ibi glo. & doct. ff. de adul. & l. planè. ff. de oper. liber. & l. nec magistratibus. ff. de iniur. & l. generaliter. vbi glo. & omnes, C. de episco. & cler. ex quibus Paul. Cast. eam l. semper ad hoc dicit allegari. & auth. sed neque curialem. & auth. si seruus. C. eo. tit. & l. j. C. de hæret. & l. vlt. C. de restit. milit. & l. j. in princ. & ibi gl. in verbo, imaginem. C. de latina liber. tol. & l. vlt. C. de testa. milit. & §. illos autem. & ibi gl. Insti. eo. tit. & §. vlt. Instit. de autor. tuto. & §. hi qui reipublicæ. Instit. de excus. tutor.

De eadem re.

13 ¶ Et alij tex. iuris canonici, præter eos, quos suprà citauimus, videlicet cap. post translationem, versi. cæterum. extrà de renunc. & ibi omnes doct. ex quibus Card. Flor. in iiij. notab. dicit eum quoque tex. semper ad hoc solere allegari. & c. magna. in fi. de voto. & c. non debet. & ibi Anto. in vj. not. de consang. & affin. & c. ij. de tornea. ex quo not. Anto. in j. not. quòd cessante fine facti, cessat facti effectus. & c. suggestum. de decim. & c. vlt. de vita & honest. cler. & c. cùm ex iniuncto. de oper. noui nunc. & clem. j. de regul. ex qua not. Imo. in iij. not. ad remotionem causæ sequi remissionem effectus. & cap. quia statuimus. §. his omnibus. lxj. distinct. & c. quia sancta. §. verùm. lxiij. distinct.

Paria sunt non esse causam, & eam esse finitã.

14 ¶ Et ex hoc fit, vt dicamus paria esse, nullam ab initio fuisse causam, vel fuisse aliquã, sed eam finitam, per text. in l. j. ff. de condi. sine cau. & l. nihil interest. ff. de naur. fœnq. Et ita voluit per eos text. glos. in constit. Siciliæ, incip. si quem nostrum fidelium. & ibi quoque Matth. Afflict. col. ij. versi. tertiò not. ex tex.

Quicquid est causa causæ, & est causati.

15 ¶ Sed & ex eo illud procedit quod nostrates sæpe solẽt dicere, quicquid est causa causæ, id quoque esse causam causati. id est, effectus. per l. dotem dedit. ff. de collat. bon. & l. manumissiones, & ibi Iaso. Butr. & Raph. Fulgo. col. j. ver. no. quòd quicquid. ff. de iust. & iure. Bal. in l. ex placito. col. ij. ver. decimotertiò, quia actiones. C. de rer. permut. Raph. Fulg. in l. cum hic status. §. si inter virum. in fi. ff. de don. inter vir. & vxo. Corn. consi. cxliiij. viso themate. col. vlti. in litera

p. vbi

p.vbi & ad hoc citat Proclum philosophum in lib.de causis.Socin.consil.clvj.pro fundamento.col.vj.ver.præterea respondetur alio modo.lib.2. & omnes vbique.

16 ¶ Et illud quoque,quòd falsa causa (intelligo de finali,propter ea quę dicemus infrà in j.limitatione) erranter emissa vitiat & legatum.l.j.& ibi not.C.de fal.cau.adiec.leg. Et contractum l.si diuortio.cum glos.& ibi Raph.Com.Pau.Cast.& Alex.ff.de verb.oblig.& l.ij.§.circa.ff. de doli excep.Alex.consi.lxxxix.viso puncto.& instrumentis.versi.& bene facit.lib.ij.Caro. Ruin.consi.cxxxvij.verbis vtriusque testamenti. col.pen. nu.11.lib.iij.

Falsa causa.

17 ¶ Et illud item quòd est veluti nostræ regulæ oppositum,vt durante causa durare & perseuerare debeat effectus,vt dicit Signor.consi.cxxxv.pater familiâs,col.j.nu.6.per l.semper.§.negociatores.ff.de iure immun.& l.si cui.§.j.ff.ex quib.cau.maio.& l.ij.§.omnes.ff.de iudic.& l.Titia.§.vsuras.ff.de leg.ij.& l.qui nominibus.ff.de admin.tut.Nam vt hoc ei addas qood operatur propositum in proposito,idem oppositum in opposito, vt tradit Aristoteles in lib.1.Ethicorum.& probatur in l.si vt proponis.C.de nupt.cum simil.à me collectis in nostro tractatu Retractuum tit.j.§.xij.in glos.j.nu.16.incip.posset item.

Durante causa, &c.

18 ¶ Et hæc procedunt,vt scilicet cessante causa vel ratione cesset dispositio, etiam in foro quod conscientiæ appellatur. Ita enim expressè voluit Franc. Curt.iunior consi.xij.videtur prima consideratione,col.iij.ver. sed quòd fortius.per tex.bonum (vt ipse dicit) tex.in c.quoniam contra falsam.de probat.& ibi Panor.col.iiij.ver.vltimò hîc nota qui ex eo tex.not.quòd quando constitutio continet aliquid non propter se principaliter,sed ad aliquem finem,non illaqueat transgressores ad pœnam:si finis ad quem principaliter tendit constitutio,non violatur,etiam respectu peccati mortalis:dummodo id non fiat in contemptum constitutionis, & alios allegat,quos ibi videre poteris.

Hac regula etiam in foro conscientiæ procedit.

19 ¶ Sed vt ad species rerum descendamus,& quidem ordine alphabeti, vt facilius & promptius quod quisque volet,reperiat.

A

20 ¶ Ablationis causa cessante,cessare debet & ipsa ablatio. verbi gratia, princeps potest ex causa auferre rem alterius.l.item si verberatum.§.j.ff.de rei vend.& l.Lucius.ff.de euict.glos.& doct. in l.vlt.C.si contra ius vel vtilit.pub.cum aliis moltis concordan.à me traditis in repet.l.si vnquam.in verbo,donatione largitus.nu. 52.incip.22.ex l.item.C.de reuoc donat.Certè si ea causa aliquando cesset,debet ea res restitui,vt nuncupatim voluit Innoc.in c.quia plerique.ad fi. de immun.eccles.Anto.& Imo.in c.quæ in ecclesiarum.ille col.iij.ver.venio ad secundum:hic col.v.ver.quid autem si statutum.& ibi latè Felyn.col.xj.versi.secunda declaratio.de constit.& Iason in l.j.col.xiiij.versi.quartò adde tex.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.& consi.xcij.illustrissimus,col.antepen.ver.dictum instrumentum,lib.iij.

Ablationis causa cessante cessat ipsa ablatio.

21 ¶ Absolutionis causa cessante,cessat absolutio.l.si à te.& ibi Socin.qui id not.in j. nutab.ff.de except.rei iudic.Et id quoque satis apertè probatur ex l.ij. & l.si mater.§.eandem.eo.titu. & est etiam optimus tex.in c.eos.in princ.de sent.excom.in vj.Et facit quod ex Pau.Pari.dicemos infrà in cessante ratione legis,nume.17.incip.hócque illud est,& qood item dicemus in sententiæ causa cessante.

Absolutionis causa cessante, cessat absolutio.

22 ¶ Actionis causa cessante,cessat ipsa actio,aut certè illius persecutio siue exercitium. verbi gratia,Fideiussori ante solutionem competit actio contra eum dilapidantem bona sua.l.si pro ea.C.mand.Si igitur reus ad frugalitatem redierit,desieritque bona sua dilapidare,cessabit ea actio,vt dicit Bal.ibi in 8.quæst.

Fideiussori ante solutionē,an & quomodo cōpetat actio.

23 ¶ Nam & aliàs cessante eo quod interest,ob quod competebat actio,desinit eadem actio competere,l.si procuratorem.§.mandati.ff.manda.& voluit glo.in l.ad comparandas.C.eo.tit. Sed quoniam id recipit multas ac varias distinctiones,limitationes.restrictiones,vide amplius super hoc gl.in l.qui autem.§.illud tenendum.& ibi Bart.Bal.Saly.Raph.Fulg.Rom.& Iason.ff.si quis cautio.Cyn.latè post alios antiquiores.Bal.Salyc.& Pau.Cast.in d.l.ad comparandas. Iason in d.l.non solùm.§.morte.col.ij.ff.de oper.noui nunc.Et vide etiam quòd dicemus infrà in redhibitionis causa cessante.

Actio non cesset, cessante interesse.

24 ¶ Ademptionis causa cessante,cessat ademptio,vt voluit Bal.in l.cùm seruus.ff.de adim.legat. per tex.in l.quòd si redierunt,quæ est 4.eo.tit. vbi ademptio legati quæ interuenit ob inimicitias quæ interuenerunt inter testatorem & legatarium,cessat,si iterum in amicitiam redierint. respondétque Bar.ad d.l.cùm seruus.quæ videbatur probare contrariū,scilicét qoòd si seruus alienatus à testatore ita vt legatum ademptum sit,postea sit redemptus,manet tamen adéptio,nec debetur legatario,nisi si noua voluntas testatoris accesserit.Nam vt dicit ipse Bar.inimicitiæ,de quibus in d.l.iiij.fuerunt causa ademptionis,vnde illis cessantibus præsumitur cessare voluntas adimendi.At in d.l.cùm seruus.ea alienatio non est causa volūtatis ademptionis,sed præcessit voluntas adimendi,quæ ostenditur per actum ipsius alienationis:vnde secuta redemptione non sequitur quòd remaneat voluntas legandi,quia non erat eius causa.

Adēptionis causa cessante, cessat adēptio.

Amicitia redintegrata restituit quod inimicitia ademerant.

25 ¶ Aetate cessante cessat effectus illius.verbi gratia, filius minor qui non redemit patrem excusatur, ne priuetur illius hæreditate,auth.si captiui.C.de episco.& cler. Quid ergo si factus

Aetate cessante cessat effectus illius.

mu

est maior

est maior patre semper captiuo, nec postea eum redemit: certè priuatur, cessante scilicet ætate minore, quæ illum excusabat, vt voluit Bal. in d. auth. si captiui. post medium. in versic. secunda quæstio est. Nam priuilegium datum ætati, non durat post eam ætatem, per l. Titia. §. vsuras. ff. de legat. ij. & l. doli. §. diuersum. ff. de nouatio. & quia obsequium filij erga patrem, habet in se actum successiuum, & non instantaneũ. licet secus sit in matre minore, quæ non petiit tutorem filio impuberi: nam cùm sit minor, lex statim prouidet de alio tutore: ideo mater liberatur ab onere petendi, quia prouidentia legis sufficit: mater enim à iure præuenta est, argu. l. causam. §. puella. ff. de manumiss. de quo & nos dicemus in 4. limitat. nume. 6. incip. nec hinc longè distat.

De eadem re.

26 ¶ Et facit etiam ad hoc nostrum propositum, quod scribit Cyn. post Petr. in l. j. C. in quib. cau. in integ. restit. non est neces. & in l. minoribus. & ibi quoque Ange. C. de his quib. vt indign. & Ange. in §. illud. in authen. constit. quæ dignitat. Alex. in l. si cùm dotem. §. si maritus. colum. ij. versicu. & istud in terminis. ff. soluto matri. Et vide quæ dicam infrà in illa 4. limitat. nume. 7. incip. & quod in simili, & seq.

Affinitatis causa cessante cessat affinitas.
Amor ex affinitate ea soluta soluitur.
Affinitatis priuilegium cessat finita affinitate.

27 ¶ Affinitatis causa cessante, cessat & ipsa affinitas, & proinde effectus, qui inde sequebatur, vt bene probat tex. in l. cui eorum. §. affinitates. ff. de postulan. & §. affinitatis. iij. quæst. vij. quibus accedit Cicero in oratione pro P. Sestio: Ademit, inquit, altum soceri nomen mors filiæ. & gl. nntab. in l. sed hoc. in princ. in verbo, succurrendum. ff. de re iudic. quæ dicit (vt omnes sentiũt) quòd soluto affinitatis vinculo, sicut amor qui ex affinitate processerat, soluitur: ita & priuilegij, quod inde oriebatur, beneficium, quod scilicet ibi datur ratione affinitatis, quam glos. dicit valde not. Alex. qui eam l. legit, cum l. non tãtùm. col. vlt. ver. capio gl. & eam quoque expendit sequitur Bal. in l. affinitatis. C. commu. de succes. & in d. l. cui eorum. §. affinitates. ff. de postul. vbi & eam dicit not. & in l. vlt. & ibi quoque Pau. Cast. & Ias. qui eam dicit solennem. C. de verbo. signifi. & ipse Bald. in c. accedens. vt lite non contest. vbi eam dicit singul. & rursum in c. in literis. in fi. de testib. Alex. qui eam quoque dicit not. consi. ccvij. põderatis verbis statuti. col. iij. versicu. quartò per id, lib. vj.

Frater mariti an possit testificari pro vxore ipsius fratris.

28 ¶ Ex quo ipse Bal. & Ang. post Guil. Cun. in d. l. cui eorum. §. affinitates. dicũt quòd licet quis pro vxore fratris viuentis nõ possit ferre testimonium, saltem quod faciat fidem integram: intelligitur tamen quãdiu durat affinitas: nam si frater est mortuus, & ita ea affinitas sit soluta, poterit pro ea testificari. quod & sequitur Alex. dicto consi. ccvij. ponderatis verbis statuti, col. iij. ver. tertio. quia hoc expressè, lib. vj. Lanfran. Oria. in repet. c. quoniam contra falsam. in materia testamenti. de prob. vbi & ipse id trahit generaliter ad omnes affinitates. Hipp. Marsil. qui & illam gl. in d. l. sed hoc. ad hoc dicit sing. in l. j. §.. idem Nummio. col. j. ff. de quæstionib.

Amoris vinculũ nõ omnino soluitur soluta affinitate.
Præsertim si remanserint liberi ex ea affinitate.

29 ¶ Sed hîc paulisper aduerte lector amantissime, quoniam ea gl. in d. l. sed hoc, non dicit omnino dissolui amoris vinculum soluta affinitate, sed decrescere: quasi diceret non tantũ esse amorem affinitate sic soluta, quãtus erat ea durante, sed diminui per solutionem affinitatis, non quòd omnino perierit: tanquam scilicet adhuc maneant quædam vestigia & reliquiæ ipsius, quod facit vt non omnino cesset causa, secundùm ea quæ dicemus infrà in xvij. limit. Præsertim si ex ea affinitate siue matrimonio, ex quo contracta ea erat, manserint liberi, vt in simili consuluit Pau. Cast. con. incip. vertitur quæstio, an statutum de cõpromissis. quem refert Alex. in dicto consi. ccvij. ponderatis verbis. col. ij. ver. quartò per tex. lib. vj. quod tamen cõsilium reperire non potui. Ideo relinquendum esse arbitrio boni viri censeo, quanta fides sit his adhibenda. Nam vt id quoque addas amicitia ex affinitate contracta plerunque ea durat etiã soluta affinitate. Nam Cicero ad id quod suprà ex eo diximus in oratione pro P. Sestio subdit confestim, sed charitatem illius, necessitudinem & beneuolentiam non ademit.

Affinis accusare potest.
Durante tamẽ affinitate non ea finita.

30 ¶ Et hinc quoque (vt redeamus) fit quod scribit idem Bal. in l. j. col. x. versi. super tertio articulo de affinibus. C. de his qui accu. non poss. quòd licet affinis possit accusare propter sui affinis iniuriam, per l. j. §. j. ff. de postulan. hoc tamen procedit durante affinitate, ea enim soluta non potest, per dictam glos. in d. l. sed hoc. de re iudi. & dicta l. cui eorum. §. affinitates. & l. quod ait. ibi, finita est. ff. de diuort. Et id sequitur Alexan. dicto consi. ccvij. col. iij. versi. & quòd non sit omnino, eadem ratio. lib. vj.

Statutum de compromisso affiniũ nõ obtinet finita affinitate.
Nisi superstes ex coniugibus manent in viduitate.

31 ¶ Sed & hinc quoque illud fit, vt statutum iubens quæstiones affinium inter se compromitti, cuiusmodi est Bononię, & in aliis multis locis, intelligatur durante affinitate, non etiã ea soluta, vt voluerunt Bar. Bal. & Ang. in d. l. cui eorũ. §. affinitates. per eum tex. ff. de postu. Bal. in d. l. vlt. col. j. in j. not. C. de ver. sign. vbi dicit hoc quoque tenuisse antiquos aduocatos Perusinos, & in d. l. affinitatis. col. j. ver. itẽ nota quòd aduocati. C. cõmu. de succes. & in d. c. accedẽs. vt lite nõ contest. & in sua margarita, in verbo, affinitas. Pet. Anch. in repe. c. j. in xiiij q. princ. vers. quæro vlterius. de verbo, consanguinei. de constit. Pau. Cast. in l. ex diuerso. quam legit cum l. rei iudicatæ. §. vlt. & ibi etiam Fran. Are. & Alex. ff. de re iudic. idem Pau. consi. lxxx. super primo dubio seu quæsito respondetur, in iij. dubio, lib. ij. & Ioan. Ana. in c. salubriter. col. j. ver. nũquid autem dicatur. de vsur. Alex. in d. l. sed hoc. col. vlt. ff. de re iudic. vbi dicit ita cõmuniter teneri. & latè dicto consi. ccvij. per totum, lib. vj. vbi multa allegat ad hanc rem pertinentia.

¶ Verum

33 ¶ Verum Salyc. subdubius tamen in d. l. vlt. C. de verbo. signifi. hoc intelligit, nisi maritus aut vxor superstites, manerent in viduitate: nam tunc tantisper censeretur manere in eodē matrimonio, quod affinitatem produxit, per l. vlt. C. de bon. mater. & gl. in l. j. §. exactio. C. de rei vxo. actio. cum aliis multis concor. à me adductis in tractatu Nobilitatis, cap. 18. num. 9. incip. nam interim dum est vidua. Et hoc dictum Salyc. sequitur & extollit Barb. in repet. l. cùm acutissimi. col. lix. versi. Do. Saly. in d. l. fi. C. de fideicom.

Viduus aut vidua censetur manere in eodem matrimonio, sed impropriè, nume. seq.

34 ¶ Sed id non recipit Alex. in d. l. sed hoc. vbi suprà, dicens se contrarium consuluisse, vti latissimè consuluit dicto consi. ccvij. lib. vj. verba enim statuti debere intelligi propriè, nec extendi debere ad casum fictum. c. susceptum. de rescrip. lib. vj. & l. iij. §. hæc verba. & ibi Bar. ff. de neg. gest. Idem Bart. plenè in l. omnes populi. in vj. quæst. ff. de iust. & iure. & in l. apud Iulianum. §. vlt. ff. quib. ex cau. in poss. eat. Sed quòd videatur esse in eodem matrimonio, quæ durat in viduitate, id ex fictione est, cùm non sit verè matrimonium, vnde ea non vocatur vxor. l. j. cum glos. j. C. vnde vir & vxor. & not. Barto. in l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de lega. ij. & eam quoque Salyc. sententiam, nulla Alexan. mentione facta, reprobat Iason in dicta l. vlti. col. iij. in iij. notab. C. de verbo. signific.

Qui contrarium tenent.

Statuta non extenduntur ad casum fictum.

Vidua impropriè censetur esse in matrimonio.

35 ¶ Tamen vt verum fatear, istud non est sine scrupulo: nam huiusmodi statutū est fauorabile, vt per se satis patet, & voluit Bal. in d. l. affinitatis. circa medium. ibi, pone statutum dictat. C. commu. de succes. & in l. qui se patris. col. vlt. C. vnde lib. vbi ex hoc infert, quòd extenditur ad casum improprium: quem sequitur Pau. Cast. & ipse Roma. ibi, ex quibus idem Pau. dicit, tale statutum comprehendere etiam eos qui sunt in ea affinitate, quam ius non considerat, quod sequitur & extollit Iason ibi, col. xxij. versi. secundò infert, & multis seq. & in l. quique litigādi causa, quæ est l. iij. quam legit cum l. ij. §. prætor ait. col. ij. in iiij. not. ff. de in ius vocan.

Statutum id de cōpromissis affiniū fauorabile.

Et trahitur ad casum improprium.

36 ¶ Sed & tale statutum esse fauorabile præter illos voluerunt Hostien. & Ioan. Andr. in c. j. de transact. Bart. in j. constit. C. Anto. in c. j. de mut. perit. Pet. Ancha. consi. clxxxvij. apud me quæstio ista. ad fi. vbi & hoc dicit, in hoc statuto comprehendi affines & consanguineos naturales. Raph. Fulg. consi. cix. item si qua quæstio. col. pen. versi. & in proposita quæstione. Alex. in l. j. §. lex Falcidia. col. j. ff. ad leg. Falcid. & in rub. ff. solu. matr. col. vj. versic. sed mihi plus placet. Maria. Socin. Senior, consi. iiij. incip. visis actis & actitatis. in fi. & consi. xxvij. pro decisione præsentis consultationis, in fi. Philip. Dec. consil. xiij. cuius superscriptio incipit, an appellatione agnatorum. post prin. versic. secundò ad istud. Sed de hoc vide omnino Alex. in d. l. qui se patris. col. pen. versi. & ideo dicunt. C. vnde liberi.

De eadem re.

Id statutum comprehēdit affines naturales.

37 ¶ Quid? quòd & leges nostræ etiam soluto matrimonio vxorem vocant, l. diuortio. iuncta glos. in verbo, vxoris. ff. de nego. gest. & l. si quis reum. §. idem Iulianus. le j. cum glo. parua. ff. de lib. lega. quam ad hoc expendit ipse Alex. consi. xx. viso processu causæ inter Katharinam, colum. j. lib. ij. Quibus concinens Ouidius lib. j. Fastorum:

Per totidem menses à funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Vxores etiā vocantur soluto matrimonio.

38 ¶ Et alibi leges vocant generum & socerum etiam soluto matrimonio, d. l. vlti. C. de verbo. signifi. quibus concinens Lucanus libro iij. Pharsalicæ, paulò post princ. vmbra Iuliæ defunctæ Pompeio viro in somnis apparens, renunciat illum Iulij Cæsaris patris sui generum vel inuitum esse, tametsi illa defuncta sit.

— Nunquam tibi Magne per vmbras,
Perq; meos manes generum non esse licebit.

Et Cæsar ipse apud eundem Lucanum, tum in multis locis, tum lib. 9. eiusdem operis Pompeium post mortem eiusdem Iuliæ, generum vocat.

Exilium, generiq; minas Romamq; timebam.

Et paulò pòst se illius socerum appellat.

Sentiat aduentum soceri.

Gener & socer soluto matrimonio.

39 ¶ Porrò Oldrad. quem refert & sequi videtur Bald. in dicta l. vlti. C. de verbo. signifi. pro horum concordia dicit, quòd in illa l. volebat quis ad actum fauorabilem sine alterius iniuria in subsidium admitti, tanquam gener siue socer, quod ei permittitur, quia latissimè in fauorabilibus fit interpretatio. At in dicta l. cui eorum. §. affinitates. ff. de postul. volebat sub affinitatis velamine contra ius commune admitti. Cui concinens Paul. Castr. dicto consi. lxxx. lib. ij. Aut quis, ait, tanquam affinis vult admitti ad aliquid quod sit de iure communi, & admittitur etiam soluta affinitate, per dictam l. vlti. Aut ad aliquid de iure speciali. & contra ius commune, & non admittitur. Certum est autem quòd de iure communi quis ad compromittendum non cogitur. l. si dictum. §. si compromiserit. ff. de euict. Bartol. in l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui not. infa. Bal. in l. ex stipulatione. C. de sent. Et eandem fermè distinctionem tradidit idem Pau. in d. l. ex diuerso. ff. solu. matri.

Concordia præcedētium opin.

40 ¶ Amoris causa cessante, cessat amor, vt videre licet ex iis quæ diximus suprà nume. 37. incip. affinitates. & 2. seq. vt ostendit Plutarchus in lib. cui titulum fecit γαμικὰ παραγγέλματα, id est, cōnubialia præcepta, quòd quemadmodū ignis in paleis leporinísque pilis accenditur, ociusq;

Amoris causa cessante cessat amor.

resting

restinguitur:ita breuem amorem nouorum coniugum corporis forma inflammatũ, nec durare posse, nec firmum esse existimandum. tanquam id dicat: vt forma, cuius gratia amor conciliatus est, cito abit, ita amor ipse: nam cùm propter formã ames, idem amoris & formæ finis est. vnde etiam est illud Terentij in Heautontimoru.

Quippe forma impulsi nostra nos amatores colunt.
Hæc vbi immutata est, illi suum animum aliò conferunt.

Et illud quoque Iuuenalis Satyra 6.

Cur desiderio Bibula Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies non vxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculiq; minores,
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis.

Quod & plurimis declarat Aristoteles lib. Ethic. 8. amicitiam quæ ex forma & pulchritudine proficiscitur, deficiente ipsa pulchritudine, eam quoque desinere. De quo & nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus in l. ij. nu. 21. nec soli sunt.

Appellationis causa cessante, cessat appellatio.

41 ¶ Appellationis causa cessante, id est grauamine propter quod appellatio est emissa, cessat ipsa appellatio, cuius rei est tex. expressus in c. cùm cessante. & ibi Panor. in j. not. de appel. Est enim (vt dicit ipse Panor.) grauamen appellationis causa, c. vt debitus. eo. tit. Igitur eodem grauamine cessante, cessat appellatio, vt in d. c. cessante.

Arbitriorũ causa cessante, cessant arbitria.

42 ¶ Arbitriorum extraordinariorum concessorum ob causam timoris aut periculi, ea causa cessante, cessant & eadem, vt nuncupatim voluit Bald. & post eum Salycet. qui dicit not. in l. j. per eum tex. C. de nauti. fœno. Ideo, inquit, arbitrium concessum, quod illi bailiam vocant, tempore discordiæ, exerceri non poterit tempore pacis. & sequitur Iason in l. j. col. xiij. versi. & circa hoc. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict.

B

Banni causa cessante cessat bãnũ.

43 ¶ Banni causa cessante, cessat bannum ipsum, Bart. & Bal. in l. j. §. vlt. ff. de requir. reis. Bal. in l. j. ad medium, ver. extra opponitur. C. de postulan. de quo vide quæ dicam infrà nume. 58. incip. alibi autem, & iterum in xij. limitat. nu. 3. incip. propterea dicit glos.

Bello cessante, cessat illius effectus. Statuta facta tempore belli, bello cessantẽ cessant.

44 ¶ Bello cessante cessat omnis effectus ex ipso bello secutus, vt post Odoffr. voluit Bald. in §. hoc quod nos. in verbo, cassentur. titu. de pace Constan. per tex. ibi, & in §. sententiæ. vbi & hoc not. idem Bal. Et facit etiam tex. in l. j. in princ. C. de cadu. tollen. ex quo & ipse Bal. col. j. in ij. not. dicit, quòd tempore pacis debent tolli statuta facta tempore belli ad locupletandum fiscum. & sequitur Barba. consi. j. magnus scripsit Psalmista, col. iij. ver. & ideo colligit, & iterum col. pe. ver. xxvj. adduco quòd tempore pacis, lib. iij. vbi plus videtur tenere, huiusmodi statuta hoc casu ipso iure esse reuocata, arg. eius quod habetur in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. & c. pen. de cler. non residen. Quamuis Bal. in d. l. j. de caduc. tollen. sentiat contrarium, per text. ibi, ex quo not. legem etiam ratione eius abolita manere illæsam, donec tollatur noua constitutione. Ideoq́ue fuisse necessarium legem Papiam illic corrigi.

De eadem re. Priuilegium Anglis cõcessum ob bella, bellis cessantibus cessat.

45 ¶ Sed vtcunque sit, de quo tamen posteà dicemus in cessante ratione legis, ad hoc certè caput pertinet, quod tradit Hostien. in c. dilecti. col. ij. in verbo, & si. de foro compe. quòd priuilegium à sede apostolica concessum Anglis, ne citra mare conueniri possint, de quo in eo tex. Quia scilicet non poterant citra mare securè morari vel venire propter inimicitias capitales & bella, quæ illis cum Gallis erant: ea enim causa posita erat in priuilegio, vt ipse Host. vidisse se dicit; quia tamen ea causa cessabat, cum pax esset inter reges, cessabat quoque effectus illius priuilegij ob bella concessi. & sequitur AEgid. Belle. in c. post translationem. col. ij. ver. secus de priuilegio, de renunc. vbi plus dicit, quòd si etiam hodie eadem causa reuiuisceret, non haberet locum illud priuilegium semel extinctum ob causæ cessationem, quod & dicit voluisse Hostien. vbi suprà, qui tamen id postremum non dicit, sed vide quod dicam in simili, infrà in priuilegij causa cessante, versic. incip. nam glos. in c.

De eadem re.

46 ¶ Sed & huc quoque spectat quod apud Liuium lib. belli Macedonici 4. elegantissimè disseruit aduersus Catonem Censorium L. Valerius Trib. Pleb. ad legis Oppiæ derogationem, quę lata fuerat in medio ardore belli Punici: qua cautum erat, ne qua mulier plus semiuncia auri haberet, nec vestimento versicolori vteretur. Nam inter non parum multa quæ in eam legis abrogationem proposuit, hoc quoque carptim pronunciauit, legem latam per bellum temporibus duris, in pace, & florente ac beata republica abrogandam esse. Eam enim scripsisse latores tamdiu mansuram, quandiu causa scribendæ legis mãsisset. Nam vt quæ in pace latę sunt, plerunque bellum abrogat: ita quæ in bello, pax.

Beneficij causa cessante cessat beneficium.

47 ¶ Beneficij à iure concessi cessante causa, cessat beneficium. verbi gratia, parentes & patroni etiam adoptiui in ius sine venia vocari non possunt, sed tandiu tamen quandiu durat adoptio, l. sed si hac lege. §. liberos. ver. parentes. ff. de in ius vocan. Ex qua Ange. & Iac. à Sancto Geor. illud notant quod diximus, videlicet beneficium concessum ob certam causam finiri causa finita.

finita.& sequitur Maria.Soci.iunior dum eos allegat consi.clx.circa præsentem consultatione, col.pen nu.78.lib.2.& bene facit.l. filio.§.mater.ff.de adimen.leg.ex qua not. Alex. consil.xix. circa primum dubium,col.j.ver.secundò probatur: nam quando vnum, lib.vj. quòd quando vnum beneficium datur contemplatione alterius,hoc sublato tollitur & illud. Et vide infrà in Priuilegij causa cessante,neque enim longè distat priuilegium à beneficio, vt videre licet ex not.in l.vlt.ff.de constit.princip.

48 ¶ Beneficij alterius,id est sacerdotij (quod & ipsum vulgus beneficium appellat) cessante causa,scilicet officio,propter quod datur,cessare debet & ipsum beneficium,si credimus Pet.Ancha.id ipsum dicenti in d.c.& si Christus. in xiij.not.de iureiur.hinc occasione sumpta, quòd ibi dicitur,cessante causa cessare effectum.Nam hinc assumit quod diximus,scilicet quòd clericus qui non dicit officium,non debet habere beneficium,quod propter illud datur, per cap. vlt.de rescrip.lib.vj.Et ad hoc quoque bene facit quod scribit gl.in §.illis.in verbo, adiuuātur. Iostit.de milit.testamen. quòd cessante clerico ab ecclesia, cessat præbenda, de quo & tu vide Docto. ibi.

Sacerdotij causa cessante cessat sacerdotium.

Clericus qui nō dicit officium,non debet habere beneficium.

49 ¶ Sed & super eo,an scilicet cessante officio cesset beneficium,ita vt qui priuatur vel suspenditur ab officio,consequenter priuetur vel suspendatur à beneficio,vide tex.in c.si quis sacerdotum.& ibi glos.j.& iterum in c.eos.lxxxj.dist.& gl.in c.latores.in verbo,ab officio & ibi Host. Io.And.Card.Flo.Pet.Anch.Ant.& Pan.de cleri.exco.mini.gl.in d c.vlt.in verbo, datur,& ibi quoq; alios,de rescri.lib.6.& glo.in c.1.in verbo,officij,& ibi Io.Mona.& Archi.in eodem verbo.de re iudi.lib.6.& glo in clem.cupientes, in verbo, suspensi,col.2.ver.& quia suprà posui, & ibi Car.Flo.in ver.quod si,in 3.quæst.de pœnis.gl.in c.præter hoc,in verbo,ab ecclesia, & ibi Archid.super glo.t.& Domi.latè,in princ.col.3.versic.ad secundum,32.distinct.Bal.in c.1.col. penult.versic.& si remouetur officium,tit.an mut.vel imperfect.Anto.in c.inter solicitudines. col.j.in iij.notab.de purg.canon.Cardin.Flor.post Lauren.in clemen.j.§.si quis,in ix.quæst. de rebus eccles.non alien. Et vide etiam quod scribit Panorm.in cap.j.col. penult. versi. sed hic cadit.de celebrat. missar.

Suspensus vel priuatus officio,an sit suspēsus vel priuatus beneficio.

C

50 ¶ Commissionis causa cessante,cessat commissio,Bal.in l.j.§.consules. paulò ante fi. ibi, item nota ex prædictis.ff.de offic.Consul.& sic inquit est argum.quòd si iudex propter absentiam notarij deputati in causa à lege vel à se committat alteri scripturam actorum, eo reuertente cessat commissio:& primus ipso iure reassumit officium, ad quod dicit facere l.quæsitum.ff. de tutel.Vide quæ dicam infrà de officij causa cessante.

Cōmissionis causa cessante, cessat commissio.

Cōmissio ob alterius absentiam cessat per præsentiam.

51 ¶ Commodi causa cessante,cessat & commodum,vt probat text.in l.eum qui iurauit.in princ. & ibi Bart.Alex.vterque in summar.& Ias.in j.not.& plerique omnes ff. de iureiur. ibi enim grauamen,scilicet onus probandi quod actori incumbebat,erat causa eius commodi, vt duplum pro simplo deberetur,ratione inficiationis.Ideo si reus defert iuramentum actori qui iurat sibi deberi,condemnabitur tantùm in simplo,cùm liberauerit actorem eo onere probandi. Cessante igitur grauamine quod erat causa illius commodi,cessabit & ipsum commodum.

Cōmodi causa cessante, cessat commodum.

Iuramēti delatio facit,vt simplum tantū debeatur.

52 ¶ Concessionis causa cessante,cessat & ipsa concessio.c.reliqui.& ibi Panorm.qui id expressè not.in iij.not.extrà de custo.eucharist.Matth.Afflict.in c.j.§.moribus.col.j.nu.3.tit.si de feudo fuer.controuer.inter domi.& agnat.

Concessionis causa cessante,cessat concessio.

53 ¶ Confessionis causa cessante,cessat eiusdem effectus,verbi gratia, statuto stante quòd accusatus de crimine,si passus sit se poni in banno, habeatur pro confesso: quispiam accusatus de crimine famoso,passus est se poni in banno,deinde ex nouo statuto cancellatus est de banno, quæsitum fuit an hic tanquam infamis repellatur à testimonio. quæ quæstio disputata fuit à Iac.Butr.& relata à Bal.in l.cùm mulier.col.ij.ver.quarto igitur circa præmissa.ff.solu. matri. Et ex ea tres quæstiones collegerunt: primam, an bannum ex causa famosa transiens in vim sententiæ infamet. Secundam,an ficta confessio infamet. Tertiam,an per cancellationem banni tollatur infamia. Et de hac tertia tantum loquor, vt quæ sola ad hunc nostrum tractatum pertineat.

Confessionis causa cessante,cessat & effectus.

Infamia ob bannū inustā an cessāte bāna tollatur.

54 ¶ Et quod huiusmodi infamia sit sublata,his rationibus probauerunt.sicut se habet causa ad effectum in productione,sic & destructio causæ,ad destructionem effectus,quia est par potentia contrariorum,l.ab emptione.ff.de pact.& l.vlti.ff.de legat.iij.sed bannum se habet ad infamiam in producendo, [illegible] abolitio banni se habet ad infamiam in tollendo eam. nam origine sublata non de[illegible]entia remanere.l.j.in princ.ff.de latina libert.tollen. Item bannum est causa fin[illegible]nis & infamiæ, ergo eo sublato, & sic sublata causa finali tollitur effectus. Hæc i[illegible]

Contrariorū par potētia.

Origine sublata tollūtur sequentia.

55 ¶ Constitutionis cessante causa vel ratione,nam vtrāque hic nostri copulant,siue verius cōfundunt,cessat & ipsa constitutio c.neophytus.& ibi glos.in verbo,causa.lxj.dist.& c.quod pro remedio.& ibi glos.in verbo,cessante.j.q.vlj.Sed tamen contrarium videtur, vt scilicet ea non cesset,nisi aliter reuocetur,per c.licet ex quadam.de testib.& c.detestanda.& ibi Domin.in ij. not.de concess.preb.lib.vj.& not.in l.j.in prin.C.de cadu.tollen.Philip.autem Franc.in dicto

Cōstitutionis causa cessante,cessat constitutio.

c.detestanda.in j.not.dicit,quòd si causa omnino cesset,non cessat constitutio, nisi vt diximus reuocetur.Si partim cesset,certè pro ea parte cessabit & constitutio, per l.adigere.§. quãuis.ff. de iure patron.& not.in c.eum cessante.de appel.Sed tu hic omnino vide quę dicam infrà, de cessante ratione legis, nam id eodem recidit.

Cõstituti causa cessante cessat constitutum.

56 ¶Constituti causa cessante (de eo loquor, quo quis se constituit possidere nomine alterius) cessat ipsum constitutum,vt probatur ex l.si debitore.& ibi Barto.& alij.ff.de precar. & latissimè diximus in nostro tractatu de iure Constitut. pat.3. limitat.29. vbi videre poteris, an & quomodo id verum sit,neque enim hic repetere aliter ducimus.

Consuetudinis causa cessante,cessat consuetudo.

57 ¶Consuetudinis causa cessante,cessat & ipsa consuetudo,vt expressè voluit Bald.in rub. extrà de consue.col.vlt.per iura loquentia de constitutione,vt intelligas id dependere ex eo, an cessante causa constitutionis vel legis,cesset constitutio vel lex, de quo diximus in pen. articu. & dicemus latiùs infrà in cessatione causæ legis.Quamuis sit quædam ratio, vt faciliùs cesset consuetudo,quæ tacita est constitutio vel lex:quàm lex ipsa aut constitutio expressa, cùm tacitum faciliùs reuocetur quàm expressum.

Contractus causa cessante,cessat contractus.

58 ¶Contractus causa cessante,cessat idem contractus,l.j.& ibi gl.vlt.Cyn.in j.not.Bal.in prin. C.de condict.ob cau.Id quę etiam in contractu nominato.per tex.not.in l.cùm te.C.de pactis inter empt.& vendit.quem ad id expendit,& dicit singul.Alex. id intelligens de causa finali. in l.dedi,quæst.vlt.col.7. versi.aliam etiam assignat,ff.de condictio.ob caus. vide tamen infrà in 36. limitatione.

Contumacia cessante cessat effectus illius.

59 ¶Contumacia cessante,cessat effectus illius,scilicet pœna quæ ob eam irrogatur l.j.§. si frater.ver.& si quidem per contumaciam,ff. de collatio.bono.in fi.& c.ex literis.de constitutio. vbi est text.expressus, quòd is qui propter contumaciam communione priuatur.eiusdem restitutionem obtinet, congrua satisfactione exhibita.quem tex.valde notab.dicit Bald.in cap. vlti. colum.j.titu. per quos fiat inuestitu. vbi & illud dicit, Quod contumacia abstulit, restituit obedientia.

Contumacia cessante cessat eius pœna.

60 ¶Et autoritate illorum duorum tex.scribit idem Bal.in l.puto.§.si quis aduocationem. & itetum in l.quos prohibet.ff.de postulan.rursúmque in j.in addit.paulò ante fi.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.quòd cessante contumacia cessat eius pœna,quod & ipsum per tex.in dicto c. ex literis.tradit Bart.in l.si quis adulterium.§.j.ff.de adulter.

Sententia ob cõtumaciam lata tamdiu durat quandiu contumacia durat.

61 ¶Alibi autem ipse Bal.per duos illos tex.in l.j.circa medium.ibi,extrà opponitur.C. de postul. quòd sententia lata ex contumacia est eius naturæ,vt tamdiu solùm duret, quãdiu durat contumacia. Et ideo,inquit,bannum,quod fertur ex contumacia, bannito comparente legitimo tempore,reducitur ad simplicem citationem,nec hic ampliùs dicitur esse bannitus, quod est, vt ipse dicit notabile.Et idem fermè voluit ipse Bal.& ante eum Barto.in l.j.§.vlt.ff.de requir. reis.& Pau.Cast.consi.xxxj.super primo quæsito.vt eum allegant Felin.& Philip.Dec. qui id sequuntur in d.c ex literis.ille col.ix.versi.secunda declaratio:hic col.iiij.versi.quarta declaratio.sed illud consilium reperire non potui.

Clericus suspensus ob cõtumaciam cõparendo recuperat primũ statum.

Contumacia pœna mensuratur ad limites illius.

62 ¶Sed & per illum tex.in d.c.ex literis.scribit Inno.in c.sicut.in verbo,satisfactionem congruã. ibi,& idem si pro contumacia.de cohabit.cleric.& mulier.quòd clericus suspensus pro contumacia, cùm primum obediuerit, primum statum recuperat. Et Dominic.in c.contumaces. col.ij. ver. conclude quòd aut clericus.50.distinct. quòd clerici depositio pro contumacia. videtur esse imposita,vt duret ad limitationem ipsius causæ, propter quam imponitur: cessante ergo contumacia debet cessare,per d.c.ex literis.Quod & ipsum bene probat c.j.extrà de suppl. neglig.prælat.ex quo not.Anton.& Panorm.vtrique in vlti.notab. quòd cessante contumacia cessat dispositum ob contumaciam,& sic.inquiunt,ad limites contumaciæ mensuratur pœna illius, & allegant etiam d.c.ex literis.Et idem propemodum dicit ipse Anto.in c.excommunicato.col.v.versi.venio ad secondum membrum.de rescrip.per d.cap.ex literis.& Iason in l.j. colum.xiij.versic.vltimò not.ff.de officio eius cui manda.est iurisdict. per illos duos tex. suprà in princip. allegatos.

Hacq́; etiã si in impositione pœna poneretur dictio perpetuò.

63 ¶Et hæc quidem procedunt etiam si in impositione pœnæ ob contumaciam poneretur dictio perpetuò,quia id intelligeretur quamdiu contumax maneret in contumacia,per glo.in c.clericos.in verbo,perpetuam.de cohabit.cleric.& mulier.quæ interpretatur, perpetuam, id est, donec resipiscant.& glo.in c.actus legitimi.post priu.de reg.iur.lib.vj.per d.c.ex literis.& alia glos.in c.reperiuntur.in gl.vlt.j.q.j.quæ & ipsa exponit id verbum,perpetuò,scilicet quousque emendet.per d.c.ex literis.& in c.de viduis & puellis.in gl.quoque vlt.quę similem expositionem dat dictæ dictioni,per illum eundem tex.& Archid.in c.quia sacerdotes.in fi.x.q.j.vbi similiter interpretatur ea verba in excommunicationem perpetuam.Dominic.post Ioan.Fan.in c.quamuis.in fi.de pœn.lib.vj.Felyn.& Philip.Dec.in d.c.ex literis.ille col.x.versi. amplia primò:hic col.iiij.vbi suprà.

Quid si pœna simpliciter ĩponatur.

64 ¶Procedunt item quæ diximus, etiam si pœna fuerit simpliciter apposita sine declaratione,an esset propter contumaciam quæ interuenit, an propter delictum super quo contumacia facta est. tamen in dubio censetur fuisse irrogata ob contumaciam,& non ob delictum, ita vt

ea cessante

ea ceſſante ceſſet & pœna, vt voluiſſe videtur Imo. poſt Gofre. in d. c. ex literis. col. pen. verſi. vbi autem ſit dubium, per not. in c. in pœnis. de reg. iur. lib. vj. & in l. ſi præſes. ff. de pœnis. & idem voluit Panorm. in eo ipſo c. ex literis. col. vlt.

65 ¶ Quæ ſententia ex eo confirmatur, quod in ſimili dicitur, abſentem condemnatum magis videri condemnatum ob contumaciam, quàm propter malam cauſam, per l. ſi ideo. ff. de euictio. ex qua Bart. not. quod bannitus & condemnatus de falſo, videtur condemnatus magis ob contumaciam, quàm quòd falſum commiſerit: ideo poteſt inſtrumenta conficere. & idem Bart. in l. Papinianus. § meminiſſe. in iij. not. per eum tex. ff. de inoffic. teſtam. & in l. ſi ſuperatus. circa medium. ff. de pign. Bal. in l. ij. col. ij. verſi. quæro ſecundum. ibi, ſecundum eſt neceſſarium. & ibi etiam Saly. in xj. oppoſ. C. quib. res iudic. non noc. Panor. in c. in cauſis. col. vlti. verſi. ſed ego vltra alios. de ſent. & re iudi. Roma. conſi. cccxxix. præſens conſultatio. col. iij. verſi. eſt enim iuris regula, per multa ibi allegata. Felin. qui & alios quoque allegat, in d. c. ex literis. col. x. verſi. pro quo facit optimè, & ibi quoque Dec. col. v. verſi. ſaluando dicta.

Abſens magis cenſetur eſſe condēnatus ob contumaciam, quā ob malā cauſam.

66 ¶ Et bene facit quod traditur in l. hæ enim. ff. de ſuſpect. tuto. quòd ſi quis remotus ſit tutela, nec apparet an ſit ob dolum, & ſic ex cauſa famoſa: an ob culpam, & ſic non famoſa, cenſetur ob hanc potiùs eſſe remotus, vt ſit integræ famæ, & ſic intelligunt eum tex. glo. ibi in verbo, & verum eſt. in fi. & Bart. & cæteri. & voluit etiam Franc. Cremen. ſingul. 37. pone quod ſententia, vbi in hoc dicit ſingularem illam gloſ.

Remotus à tutela in dubio cenſetur potius ob culpā quā ob dolū.

67 ¶ Nam & ſemper aliàs ſi non apparet ex qua cauſa iudicatum ſit, in dubio præſumitur ex ea quæ minus lædit condemnatum, vt voluit Imo. in l. ſi is ad quem. in fi. ff. de acquir. hæred. per tex. & gloſ. in d. l. hæ enim. ff. de ſuſpect. tuto. & l. ſi quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iudi. & cap. ſi fortè. de electio. lib. vj. quòd & id iſum voluit Roma. in eadem l. ſi is ad quem. col. 3. verſicu. ex qua cauſa.

Condēnatus in dubio quis cenſetur ex cauſa quæ minus ledit.

68 ¶ Sed hoc tamen intellige, quod dictum eſt de contumacia. Niſi vt ſubdit ipſe Felin. de delicto conſtaret ex actis cauſæ, quia tunc non procederet, d. l. ſi ideo. de euictio. Ita enim voluit gloſ. notab. in l. ij. in verbo, abſens. & ibi Bald. qui eam glo. admodum commendat. C. de contrar. iudic. tutel. & ipſe Bal. in d. l. ij. C. quibus res iudic. non noc. & in l. ingenuum. col. j. verſic. ſed quæro quis dicatur. ff. de ſtatu homi. cum aliis concord. citatis à Feli. in dicto c. ex literis. vbi ſuprà, vbi & de hoc dicit eſſe caſum in c. cùm olim. ibi, ei licet abſenti cùm de ſubreptione liquidò conſtet, de re iudic.

Limitatio præcedentiū. Niſi aliter conſtaret ex actis.

69 ¶ Quod autem diximus in princ. ceſſante cōtumacia ceſſare & pœnam illius, tempera vt procedat, niſi contumacia tranſiret in ſpecificum & peculiare delictum: quia tunc pœna pro eo ſemel impoſita non ceſſaret, etiam ſi poſtea contumax ille vellet obedire, vt voluerunt Anton. Imo. Panorm. & Felyn. in d. c. ex literis, ille col. ij. verſi. quandoque pœna imponitur: alter col. vlti. verſic. item aduerte, quia contra, Panor. col. pen. verſi. ſecundò caſu principali. Felin. d. col. x. verſi. fallit tamen iſta declaratio. ita intelligentes nonnulli ex illis, c. ex his. de cler. non reſid. vbi ſi clericus eſt contumax in reſidendo in ſuo benc[illegible]cio, pœna priuationis eſt perpetua, quia illa contumacia tranſit in delictum non reſidentiæ, quamuis ipſe Imo. dicat, poſſe etiam dici, quod ibi conſtabat de mente proferētis, quod ſcilicet intelligebat de priuatione perpetua, dum mandat prouideri alteri de beneficio.

Quid ſi cōtumacia trāſit in ſpeciale aliquod delictum.

70 ¶ Secundò tempera vt procedat, niſi pœna irrogata propter contumaciam fuiſſet momentanea, vt etiam voluit Panor. in d. c. ex literis. col. pen. verſi. & intelligo quando pœna. & ibi quoque Fely. vbi ſuprà, verſi. fallit ſecundò vbi pœna. per c. ad audientiam. extrà de cri. falſ. & not. per Archid. & Domin. in c. j. 50. diſt. & facit quod dicemus infrà in 23. limitat. qua tractamus de effectu momentaneo, & quod ſcribit Archid. in c. cupientes. col. iiij. verſi. rurſus ſi clericus. ibi, & eſt ratio, quia cùm lex certum, de elect. lib. vj.

Quid ſi pœna ſit momentanea.

71 ¶ Tertiò intellige, vt ceſſante contumacia ceſſet pœna pro tempore futuro, vt dicit Bal. in d. l. j. in addit. paulò ante fi. & ibi quoque Iaſon col. xiij. verſi. vltimò not. ff. de officio eius cui man. eſt iuriſdict. tanquam ſcilicet ſentiant non ceſſare pro tempore præterito. Quod intelligo reſpectu impenſarum iam factarum per aduerſarium ob illius contumaciam: neque enim purgare poterit contumaciam quin refundat eas impenſas, per l. ſancimus. C. de iudic. at reſpectu pœnæ ob eam contumaciam irrogatæ, non video quin ceſſare debeat, per ea quę dicta ſunt.

Quod autē pro tempore præterito.

72 ¶ Curationis cauſa ceſſante, ceſſat curatio. quod hinc videmus, quòd curatio data impuberi, ob ſuſpicionem tutoris finitur tutela ceſſante, l. potuit. C. in quib. caſib. tuto. hab. Et idem ſi ob abſentiam alterius, l. j. eo. tit. vel ob aliam cauſam, l. curatorem. ff. de tutor. & curato. dat. ab his. Et data ob minorem ætatem, ceſſat ea minori ætate ceſſante iuribus vulgaribus, vt etiam tutela ob impubertatem, ea ceſſante. l. niſi. in prin. ff. de tutel. & ration. diſtrah. & §. j. Inſtit. quib. modis tute. finit. Et quod poſtea dicemus infrà in furore ceſſante, quòd curatio ob furorem data ceſſat furore ceſſante. Et quòd item dicemus in prodigalitate ceſſante, vt ſcilicet curatio ob eam data, ea ceſſante.

Curationis cauſa ceſſante, ceſſat curatio.

D

73 ¶ Delegationis cauſa ceſſante, ceſſat & delegatio. verbi cauſa, ſi delegatio facta fuerit ob ab-

Delegationis cauſa ceſſante, ceſſat delegatio.

sentiam delegantis, eo reuerso cessat delegatio.l.j.versi.non aliter itaque. & ibi Barto. col.vlti. versi.quarto. præses vel ordinarius.Bal.in addit.eius l.Alex.col.xix.versi.quærit etiam hîc, Ias. col.xiij versi.vlt.not.in verbo,non aliter.& Phil.Dec.hoc tamen intelligo cos re integra,colum. antepen.versi successiuè. Bart.concludit,& Franc.Curt.iunior col.quoque antepen.versi.circa septimam quæstionem.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.

Re tamen integra.

74 ¶ Et hoc verum est,licet Roma.ibi,col.ij.versi.dubitatur etiam præses.per c.cùm plures.iuncta glos.in verbo,nequibunt.& in verbo,recusarit.de officio delega.lib.vj.vbi si fuerint delegati duo iudices cum clausula de qua ibi, & vnus incœpit & occupauit cognitionem alterius, poterit alius prosequi.At si vnus ægrotet,eo sanato non expirat cognitio illius alterius,per tex. loquentem de duobus procuratoribus in c.si duo.ver.cæterùm.de procura.lib.vj. Et sic ex illis patet quòd cessante impedimento vnius,non extinguitur officium translatum in alium ratione illius impedimenti.Sed huic obiectioni respondet Alex.vbi suprà , vti apud eum videre poteris.

De eadem re.

75 ¶ Depositionis causa cessante,cessat depositio, verbi gratia, quis depositus ob contumaciam cessante ea contumacia cessat depositio,vt expresè voluit Domin.à S.Geminiano in c. contumaces.col.ij.versi.conclude quòd aut clericus.50.dist.& diximus etiam suprà nume. 59. incip.sed & per illum.

Depositionis causa cessante cessat depositio.

76 ¶ Dilationis causa cessante cessat dilatio.l.liberto.§.vlti.vbi Dyn.ita eum text.summat, & ibi quoque Alber.in prin. Bart. in fi.& alij,ff.de annu.lega.& l.iij.§.Stichus.ff.de statuliber.& l.si quis hæres ita scriptus.& ibi Barto.Ange.Imo.Pau.Cast.Roman.& Franc.Aret.ff. de acquir. hæred.& l.j.§.si intra.ff.de successo.edict.& l.continuus §.cùm ita.in fi.ff.de verb.oblig.& l.à filia.§.alumno.ff.ad SC.Trebel.& l.vlt.ff.ad leg.Falcid.Et facit & l.hoc iure.ff.de verb.oblig. & l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adult.& l.vlt.secundum vnum intellectum, & ibi Bald.C. qui admit.& c.ab eo.& ibi not.de appel.lib.vj.& §.pen.Instit.de bono.possess.& quod not. glo. & docto. in l.in illa stipulatione si calendis. & glos.in cap.vlti.in verbo,duntaxat.in fi.& ibi docto.de consuetud.libro vj.& Ioan. Andr.in addit.Specul in rub.de concess. præben. Bald.in l.j.§.j.in vtraque lectu.ff.de officio eius cui manda.est iurisdict.& consi.ccclxxix.thema super quo petitur consilium,col.vlti.versic.item respondeo,libro iiij.& Alexan.consi.xxxiiij.viso instrumento.in fi.lib.ij.

Dilationis causa cessante cessat dilatio.

77 ¶ Ex quo inferunt Dyn.& Bar.in dicto §.alumno.non impediri iudicem procedere in causa, durante tempore dilationis,si causa ipsius cessat.puta si iudex præscripsit tibi tempus ad comparendum vel respondendum positionibus in tres dies,& in continenti comparcas,& respondeas,iudex non expectato illo tempore trium dierum,non impeditur quo minus possit procedere ad vlteriora, cùm sit finita causa dilationis.

Iudex potest procedere durante dilatione, causa eius cessante.

¶ Et idem voluerunt ipse Bart.Bal.Imo.Roma.Pau.Cast.& Franc.Aret.in d.l.si quis hæres ita

78 scriptus.Barto.in l.ij.in fi.ff.de re iudic.& in l.siue pars.ad fi.C.de dilat.& consi.clxiiij.processus & sententia.Bal in auth.si omnes.col ij.versic.item licet citatur.C.si vt se ab hæred.abstin. & in l.vlti.in iiij.q ff.de fer.& in sua margar.in verbo, dilatio.& consi.ccxij.eundo ad veritatem.lib.iiij.vbi ex hoc decidit pulchrum casum.& consi.ccclxxix.thema super quo petitur consilium,col.penult.versi.item respondeo,eo.lib.iiij Ang.consi.cxlvj.super primo dico,post prin. Pet.Anch.in c.significante.col.ij.versic.item intellige regulam quòd procedit,& ibi quoque Anto.col.iiij.versic.fallit sextò,de appel.Dominic.in c.cupientes.§. hac generali.col.vlti. post glos.vlti.ibi,in versi.& scias quòd si electus.& consi.cxxj.attenta forma,col.ij.versi.Pau. Castr. consi.ccciij.super primo dubio videtur dicendum quòd iustificatio,col.ij versicu.& quòd ista fuerit intentio,lib.j.Roma.in l.quamdiu institutus,col.ij.versi.sed firma remanet.& ibi Fran. Aret.col.iiij.versi.& hæc dicta.ff.de acquir.hæred.& idem Roma.consi.ccccciij.diligenter inspectis.col.iij.versi. tertiò moneor quia testator.Ange.Areti.§.si minus.col.vij.versi.quarto,data est dilatio.Instit.de actio.Alex.consi.xxxiiij.viso instrumento.col.ij.versi.non obstat si diceretur.lib.ij & Georg.Na.in repet.cle.sæpe.in prin.colum.51.versi.aut terminus probatorius.de verb.signifi.Ias.in d.l.j.col.xiij.versi.vltimò nota.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.& in l.vlt. col.v.versi.item aduertendum est.C.de iure emph.

De eadem re.

79 ¶ Ex illis autem vides id procedere,vt scilicet cessante causa dilationis,cesset dilatio,siue ea dilatio data sit à testatore:nam de ea loquitur d.l.si quis hæres ita scriptus.ff.de acquir. hæred. siue à lege,de ea enim loquitur d.l.pen.§.si intra.ff.de successo.edict.& glos.& docto.in dicto cap.vlt.de consuetud.lib.vj.siue à iudice,de ea enim loquuntur omnes docto.allegati in superiore versicu.

Siue dilatio data sit à testatore,siue à lege,siue à iudice.

80 ¶ Ex hoc quoque illud fit quod scriptum est à Canonistis,præsertim Imo. & Panor. in c. potuit:illo col.j.versi.item quòd vbi tempus:hoc col.ij.versic.nota quòd si datur alicui.de loca. quòd licet dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteuticariæ venditione, debeat expectari per duos menses,l.vlt.C.de iure emphyt.tamen si ipse dominus ante id tempus suum animũ declarauerit,nõ debet vlterius expectari:quoniam vbicũque alicui statuitur tempus ad declarandam voluntatem suam,si antè declarauerit,cessat præfixio temporis. quod

Dominus qui suum animũ declarauerat non amplius est expectandus.

& in

& in eadem specie firmauit Spec.tit. de loca.§.nunc aliqua.in 100.quæst.& Ias. in d.l.vlt.col.v. versi.item aduertendum est,& iterum col.7.versi.& nota bene hæc verba.C.de iure emph.

81 ¶ Et huc quoque spectat, quod scripsit Ioan.And.in addit.Spec.in sub.de secun.nupt.quòd si maritus reliquerit vxori suæ vsumfructum bonorum toto tempore vitæ suæ, donec tamen vidua remanserit:& post eius vxoris mortem eadem bona alteri reliquerit: mulier aliquo post tempore sese maritauit,& ita vsumfructum perdidit:quæstio erat inter hæredem mariti, & illum alium legatarium: hæres enim dicebat debere illum expectare mortem vxoris, ille contrarium, cùm cessaret causa dilationis legati. Et pro isto legatario tenuit ipse Ioan.And.post alios à se relatos. Et sequitur Pau.Cast.in d.l.si quis hæres ita scriptus.de acquir.hæred.de quo tamen vide omnino Roma.contrarium tenentem quibusdam rationibus,& Franc.Aret.illi respondentem in ea ipsa l.

Legatũ relictum vxori dũ vidua erit & post eius mortem alteri, an statim vidua maritata, possit peti à legatario.

82 ¶ Sed & ipse Pau.Cast.in d.l.si quis hæres.ad fin.dicit se consuluisse Florentiæ, quòd si ex statuto quis intra decem dies debeat appellare, & post eos decem dies teneatur prosequi suam appellationem intra sexaginta dies, si appellauerit prima die, statim currit altera dilatio sexaginta dierum, cessante scilicet causa primæ dilationis. Verùm Franc.Aret.in d.ea l.etiam, ad fin. tradit, id determinatum esse per tex.& glos.in clem.sicut.in verbo, à dic.de appel.vbi decem dies dati ad appellandum, non consumuntur cum tempore dato ad prosequendum: nec id postremum tempus currit, nisi priore elapso. Et eam gl.sequitur Bal.in l.ij.in prin.C.de tempor. appellat. Et tamen si appellatio fuerit interposita intra decẽ dies à die interpositæ appellationis, currit terminus prosequendi, per tex.ibi, quod & ipsum disputabatur in c.ex ratione.extrà de appel.vnde inquit d.clem.vera est.

De eadem re.

Appellanti prima die an statim currat tempus prosequendi.

83 ¶ Et illud item quod scribit Andr.Iser.in c.j.col.iij.versic.quid ergo si data dilatione. titu. de controuer.inter vasal.& alium de benef.quòd cùm ex constitutione regni Siciliæ, si quispiam ex regno citetur, detur ei terminus triginta dierum: si extra regnum, 60.& quis extra regnum degens citetur, & detur ei terminus 60.illorum dierum, & intra paucos dies rediit in regnum, & citatio ad eius noticiam peruenit, nec tamen comparuit intra 30.dies, sed vult expectare finem 60.dierum illi datorum, an sit contumax. Et concludit Andr.& post eum Matth.Afflict. ibi, col.pen.versi. subsequenter. Andr.tangit, quòd non debet expectare, cùm causa dilationis cesset, sitque reducta ea dilatio ad non causam, vt in l.j.ff.de condict.sine cau.& sic debuit comparere cùm potuit. Et idem in simili propè casu voluit Archid.in c.cupientes.col.iiij.in verbo, commodè.versic.sed quid si facta.post glos.ibi, in dicto verbo, commodè.versic.& scias quòd si electus.de electio.lib.vj.

De eadem re.

84 ¶ Quod tamen intelligunt dicta glo.in ver.item scias.Archid.Andr.Iser.& Matth. Afflict. locis suprà citatis, in dilatione statuta à iudice: secus si à lege. Neque enim beneficium legis est alicui auferendum, cap.de his.xxviij.distinct.& c.indultum.de reg.iur.lib.vj.nec ei debet sua diligentia obesse. Sed quia id videtur aduersari ei quod diximus in præceden.versi.id declarãt Archid.& Matth.Afflict.vbi suprà, quos super hoc videre poteris. Atque etiam Petr.Ancha.in dicto c.cupientes.in princ.col.ij.versic.quarto in hoc.

Quid in dilatione data à lege.

85 ¶ Denique & illud manat ex eo quod diximus, cessante causa dilationis cessare dilationem. quod à Bal.responsum est consi.ccxij.eundo ad veritatem.lib.iiij.quòd si quis stipulatus fuerit ab alio certam summam soluendam hinc ad decennium,& interim stipuletur aliquid annuum, si opponitur quòd ea annua stipulatio est vsuraria, poterit creditor petere, vt debitor soluat totam sortem, vt sic cessante causa dilationis cesset dilatio. Cuius sententiæ mentionem fecit Franc.Curt.iunior, in l.ij.§.omnes.col.ij.ver.postremò vltra prędictos.ff.de iud.& dicit in contrarium obstare sortem tex.in l.pecuniæ fœnebris.ff.de vsur.iuncto arg.de toto ad partẽ, l.quæ de tota.ff.de rei vendi.

De eadem re.

86 ¶ Nisi dixeris creditorem ibi saltem legitimas vsuras consequi,& sic non videri eandem rationem totius & partis. Et præterea ob illam promissionem annuam deficientem, non videri in totum cessare causam dilationis, quæ non solùm conceditur propter illud annuum, sed plerunque contemplatione debitoris, qui aliàs non erat promissurus, vt per glo.Bar.Pau.Cast.& Alex.in l.qui Romæ.in princ.ff.de verb.oblig. Aduertendumq́ue esse quod in hoc casu dilatio continet fauorem vtriusque, cui non potest eodem tempore satisfieri. Et ad hoc optimè facit quod voluit Barto.in d.l.si quis hæres ita scriptus.in fin.de acquir.hæred. dum dicit quòd in quibusdam legibus contrariis non erat omnino finita causa dilationis,& ibi etiam Franc. Aret.col.2.versic.& ad illas.

De eadem re.

87 ¶ Intellige tamen vt cessante causa dilationis cesset dilatio, nisi tempus sit assignatum per dictionem significantem extremitatem temporis, vt si dicatur, tunc decem Seio dato: nam & tũc non cessat dilatio cessante causa dilationis, per text.in l.iiij.§.j.ff.de condit.& demonst.& voluit glos.in dicta l.si quis hæres ita scriptus.ff.de acquiren.hæred.& ibi Franc. Aret.col.j.in ij. notab.& iterum colum.iij.versi.tu aduerte quòd, vbi dicit & de hoc esse glos.notab.in dicto cap.cupientes.in verbo, commodè.relata ad tex.de elect.lib.vj. Et idem voluit Barto.in l.vxori vsumfructum.ff.de vsufru. lega.

Quid si tempus assignetur per dictionem significantem tẽporis extremitatem.

Quid si dies dilationis est incerta.

88 ¶Intellige secundò vt scilicet cessante causa dilationis cesset dilatio, cùm dies dilationis certa est, secus si incerta: quia huiusmodi dies incerta facit conditionem, l.quibus diebus.§.quidam Titio.& l.hæres meus.in fi.ff.de condit.& demon.& voluit Franc.Aret.in d.l.si quis hæres ita scriptus.col.ij.versi.extra glo.& iterum col.seq.versi.vel potes dicere.ff.de acquir.hære. vbi ita intelligit d.l.vxori.ff.de vsufru.lega.

An ipso iure cesset dilatio cessante causa illius.

89 ¶Intellige tertiò, vt cesset dilatio data à iudice cessante causa dilationis, quia certum est fieri non posse quòd iudex ipse iussit fieri intra certum terminum, non quidem ipso iure, sed potest iudex eam reuocare deficiente causa, ob quam dilatio data est. vt voluit Ioan. Andr.in additio. Spec.tit.de dilatio.§.j.versi.probatoria quod sing.dicit Franc.Aret.in d.l.si quia hæres ita scriptus.versic.in materia autem nostra.vbi tamen id non probat, cum sit eadem ratio ad hoc, vt iudex possit procedere ad vlteriora.

Pœna an possit peti ante tẽpus præstitutũ cũ certum est intra illud rem perfici non posse.

90 ¶Nec etiam in hac tractatione omittendum est quod pulchrè voluit ipse Francis.Are. in d.l.si hæres ita scriptus.col.iiij.versic.& aduerte diligenter multùm referre, vtrùm quæramus, an dilatio impediat procedere ad vlteriora, quando cessat causa dilationis: an verò, vtrum ille qui debet aliquid facere intra aliquod certum tempus sub pœna, possit conueniri ad pœnam ante elapsum illud tempus, cùm certum est illum non posse id præstare ante illud tempus, de quo per Bart.Imo.& ipsum Aret.latè in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo.ff.de verbo. oblig.& quod in simili tradit Ioan. Andr.in c.irrefragabili, col.j.in verbo, extunc.de offic.ord. & Bald.in c.j.col.penul.versic.quæro quando par citat parem, titu.de milit. vasal. qui contu. est, Francis.Areti.in l.in illa stipulatione si calendis, colum.3.versicu.sed extra distinctionem.ff. de verbor.obligat.

D

Dispensationis causa cessante cessat dispensatio.

91 ¶Dispensationis causa cessante, cessat dispensatio.c.priscis.quod est j.& ibi Archid.post princ. & Domin.col.j.versi, quæro an ista constitutio.lv.dist.& c.cenomanensem.lvj.distinct.& cap. monachus.lxvij.distinct.& c.vlt.in fi.lxxvij.dist.& c.quod pro necessitate.& ibi gl.& alij, j.q.j. & c.eos.j.q.v.& c.quod pro remedio.& ibi Card.Alex.& c. exigunt.j.q.vij.& c.ordinationes. versi.quamuis autem.ix.q.j.glo.in c.post translationem.in verbo, cessante.de renunc. & in c. quod pro remedio.j.q.vij.& c.quia circa.& ibi Cardi.Alexan.in iiij.not.de consang.& affinit. Archid.in c.neophytus.in fi.lxj.dist. Bal.in rub.de consuetu. col.vlt.ver.cessante causa.& in c. si alicuius.quod est pen.ad fi.de elect.& in c.at si clerici.col.iiij.versi.quæro nũquid episcopus. de iudi.Henric.Bohic in c.& si Christus.col.vlt.de iureiur.

Sed an reuocetur dispensatio semel cõcessa.

92 ¶Quod tamen ita nonnulli intelligunt, vt cessante causa dispensationis non fiat posthac similis dispensatio: nam quæ semel facta fuerit cuipiam ob causam, non reuocatur ob eius cessationem, per cap.ex tua nobis parte.& ibi glos.in verbo, irritari. de filiis presbyter. Et quod in simili dicitur de remissione iniuriæ, in cap.si illic.xxiij.q.iiij. Et ita expressè voluit glos.in cap.in argumentum.ad fin.de regu.iur.lib.vj.Archid.& Cardin.Alex.in d.cap.quod pro remedio.j.quæst.vij.& Henric.Bohic in dicto cap.& si Christus. Et facit secundum eam glos.cap. factum legitimè.de regu.iur.lib.vj.

Quid quãtũ ad eũ cui dispẽsatio concessa est.

93 ¶Secundò intellige, (& id propemodum idem est,) vt scilicet cessante causa dispensationis, cesset dispensatio quò ad alios, secus autem quantum ad ipsum, cum quo est dispensatum. & ita nuncupatim voluit Imo.in c.post translationem.col.v.versi.in glo.in verbo, cessante.de renunc.per id quod habetur in l.vlti.ff.vnde lib.

Quid si ius sit perfectè quæsitum.

94 ¶Tertiò intellige (quod & ferme in idem recidit) vt cesset dispensatio causa illius cessante, cum adhuc dispensatio est in fieri, vt nostri loquuntur, ita scilicet, vt ex ea nondum ius sit in perfecto esse, vt & ipsi loquuntur. Si autem ius est perfectè quæsitum, & est causa generalis, tunc cessante ea causa generali, non cessat lex, sed reuocari debet.cap.suggestum.de decim.Ita voluerunt Anto.& Panor.in d.c.post translationem.vterque col.iiij.versic.tu dic latiùs, de renunt.de quo etiam dicemus inferiùs in cessatione rationis legis, nu.165.incip. Anto.in d.cap. Sed interim vide quæ dicam in xij limitat.nu.27.incip. intellige quintò.

Quid si loco necessitatis succedat vtilitas.

95 ¶Quartò intellige, nisi loco necessitatis ob quam dispensatio concessa est, succedat vtilitas, verbi gratia cogente penuria clericorum dispensatum est cum monachis, vt ad clericatũ promouerentur, cessante ea necessitate non cessat promotio, quia loco illius necessitatis successit vtilitas ecclesiæ. Ita voluit Card.Alex.in dicto c.quod pro remedio.in fi.j.q.vij.& dicemus etiá inferiùs in necessitatis causa cessante, nu.177.incip.sed hoc primo.

E

Exclusionis causa cessante cessat exclusio.

96 ¶Exceptionis causa cessante cessat eiusdem exceptionis effectus, vt est tex.in l.pupilli.§.si pupil.qui est j.& ibi Bart.in epitome.ff.de solutio. Et exclusionis causa cessante cessat exclusio.l.si instituta.& l.pater filium.& l.si is qui.ff.de inoff.test.& l.Gallus.§.in omnibus.& l.inter cætera.ff.de liber.& posth.& l.ij.§.si mater.ibi, cùm enim prælatio.ff.ad S.C. Treb.& l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon.posses.contra tab. Et voluit Bal.consi.xxj.punctus quæstionis.versic.& ideo videtur.lib.3.quod repetitur mutato initio, consil.clxxviij.anno domini, lib.v.vbi loquitur de filia exclusa à successione ob dotem. & consil. cclxxj. substitutio fideicommissaria.vbi dicit,

dicit, cessante causa finali exclusionis substituti, debere cessare exclusionem. & consil. cclxxix. thema super quo petitur consilium, col. vlt. versi. item quando exclusio. Ange. in §. si quia autem. col. vlt in auth. de hæred. & Falcid. Roma. in l. vlt. col. xviij. versi. subiungitur in bonis. C. de pact. & Philip. Dec. loquens etiam de exclusione filiæ dotatæ, consi. ccclxxix. requisitus col. iij. nu. 5. & seq. vbi & alios multos citat.

97 ¶ Hincque etiam plurimi dicunt filiam exclusam à successione patris ob masculos, his deficientibus admitti tanquam cesset exclusionis causa, Ange. in dicto §. si quia autem. super verbo, auferri. de hæred. & Falcid. Raph. Comen. consi. viij. dominus Petrus. col. ij. versic. & sanè hæc sententia. Paul. Castren. consi. cxcj. visis & diligenter examinatis, col. ij. versic. ex his videtur. libro ij. Angel. Aretin. in §. admonendi. versic. & hoc facit. Instit. de hæred. quæ ab intesta. deferun. Matth. Afflict. in cap. j. §. quinetiam. colum. j. ver. & propterea iste tex. titu. episco. vel abba. cum similib.

Filia ob filios exclusa illis deficientibus admittitur.

98 ¶ Quod tamen intellige, cùm nulli sunt masculi tempore delatæ hæreditatis, qui possint aut velint succedere: nam si qui sunt qui succedant & ita excludant filias, eæ perpetuò erunt exclusæ, etiam si masculi postea deficiant, nisi statutum excludens vteretur his verbis, quousque, donec, quamdiu erunt masculi, Barto. in l. vlti. in j. quæst. ff. ad SC. Tertul. Bal. in auth. sed & si quis. versic. & per hoc infertur. C. de secun. nupt. & in l. Gallus. §. & quid si tantùm. in fin. & ibi quoque Ange. & Franc. Are. ff. de liber. & posthu. cum aliis multis concordan. à me collectis in repet. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos. nume. 193. incip. sed & huc spectat. & duobus nume. sequentib. Quod ideo fit quia effectus exclusionis per masculorum successionem est omnino consummatus. ideóque cessante ratione non cessat is effectus, vt dicam postea in x. limitatio. & ita semper. Quamuis aliud voluisse videntur Rapha. Com. & Pau. in dd. consil. in præced. versic. allegatis.

Si tamē nulli sunt masculi cū hereditas defertur.

Nisi statutū vtatur verbis temporalibus.

99 ¶ Excommunicatione cessante, cessat eius effectus, vt videre licet ex eo quod dicit glos. in cap. quia diligentia. in fi. extra de electio. per eum text. quòd excommunicati postea absoluti omnia iura recuperant. & ad id multa alia allegat. atque ex eo quod tradit Cardin. Floren. huc proximè pertinens, in c. ab excommunicato. col. ij. versi. quartò deficiente causa, de rescript. cessante causa excommunicationis cessare excommunicationem. Sed is in ij. not. & in j. oppo. eiusdem c. declarat, quomodo id intelligatur.

Excōmunicatione cessante cessat eius effectus.

Excōmunicati absoluti omnia iura recuperant.

101 ¶ Et hoc quoque non mediocriter fulcitur ex eo quod tradit alia gl. not. in c. vlti. in fi. titu. per quos fiat inuestit. quòd quemadmodum fidelitas pariter cum fama domini finitur, cùm ipse dominus excommunicatur, sic & pariter cum fama eadem fidelitas eo absoluto restituitur. per c. domino guerram. tit. hîc finit lex, & c. alius. & c. vlt. xv. q. vj. Et eam gl. sequitur Bald. ibi. & in l. j. in xxxj. quæst. versi. & nota iuramentum fidelitatis, ff. de rer. diuisio. Et facit etiam quod dicemus infrà in suspensionis causa cessante.

Excōmunicationis causa cessante cessat excōmunicatio.

Vasallo excōmunicato absoluto restituitur fidelitas ei adepta ob excōmunicationem.

102 ¶ Excusationis causa cessante, cessat excusatio, verbi gratia, excusatus à tutela ob absentiam reipublicæ causa, si desiuit abesse, amplius non excusatur, sed onus tutelæ suscipit, §. item qui reipub. Instit. de excusat. tutor. Bald. in l. generaliter. colum. ij. versicu. quædam est causa successiua. C. de episco. & cler. Et optimè faciunt quæ dicam infrà in paupertatis causa cessante. Vide tamen quæ scribam inferius in iiij. limitat. versic. & ad hoc facit, in fi. & versic. seq. & iterum in xxj. limitat.

Excusationis causa cessante cessat excusatio.

103 ¶ Expulsionis causa cessante, cessat expulsio. verbi gratia, dominus potest expellere inquilinū ob necessariam domus refectionem. l. æde. & ibi glo. & docto. C. de loca. Quid igitur si domus refectio facta fuerit, durante adhuc tempore conductionis, an inquilinus possit petere se redintegrari & reponi in priorem statum, vt scilicet vtatur sua conductione, quandiu durabit tempus illius. Et certè potest, cùm cesset causa ob quam expulsus fuerat. Ita voluit glos. not. in l. j. §. cum inquilinus. in verbo, dominum in fi. & ibi Bart. etiam in fi. & Franc. Cremen. singu. 71. tu scis, quòd possum.

Expulsionis causa cessante cessat expulsio.

Inquilinus expulsus ob refectionē domus, ea facta restituitur.

F

104 ¶ Famulitio aut (vt vulgò loquimur) seruitio siue domesticitate aut familiaritate cessante, cessat effectus qui inde sequebatur. puta, famulus domesticus repellitur à testimonio in causa domini, ob id quòd talis est, l. 2. C. de testib. & l. penul. ff. eod. & c. consanguinei, quod j. est, iij. q. v. Ideo ea causa cessante, quia scilicet amplius non est famulus, cessat ille effectus, poteritque pro eo cuius olim dominus fuit, testificari, vt voluerunt Iaco. Rau. Cyn. Bal. Bart. Salyc. Paul. Cast. & alij in d. l. ij. Io. Fan. in d. c. consanguinei. Spec. titu. de teste. §. j. versicu. quid si olim fuit eius clericus. & ibi Ioan. Andr. in addit. Barto. in l. j. §. idem Nummio. per eum text. & rursum in l. vnius. §. penul. ff. de quæstion. & in l. deferre. §. item decreuerunt. in fi. ff. de iure fisci. Bald. in l. j. circa medium. C. de episco. & cleric. & in l. nihil. in princ. ff. de inoffic. testam. & in cap. in literis. in fin. & ibi quoque recentiores, præsertim Felin. qui id declarat post alios, de testib. & ipse Bald. in c. insuper col. j. versi. & est argumentum pro famulo. eo. ti: u. Salyce. in l. seruos. C. de quæstionib. Imo in c. insinuante. de offic. deleg. Alex. consi. v. in casu inquisitionis formatæ. col. penult. versicu. potest etiam responderi. lib. ij. & consi. cxlix. viso processu inter Michaëlem.

Famulitio cessante cessat eius effectus.

Famulus qui olim fuit, & nunc non est, potest esse testis pro domino antiquo.

col.ij.versi.non obstat si dicatur.lib.v.Franc.Are.in l.ad testium.in princ.col.iij.versi.de primo ponit.ff.de testam.Hippol.Marsil.in d.l.idem Nummio.col.j.& iterum in l.etiam si redhibitus.col.ij.versi.vlterius hæc les potest.ff.eo.tit.de quæstion.

Nisi in fraudem recesserit.
Quomodo autē ea fraus probetur.

105 ¶ Sed hoc tamen primò intelligas nisi in fraudem recesserit, vt expresßim voluit Specul.vbi suprà,& Bal.in d.l.ij.col.ij.versic.sed quid econtra.& in d.c.insuper.de testib.Iaco.Butr.Angel.& Salyc.in d.l.seruos.C.de quæstion. Ad quod Salyc.allegat l.j.§.si seruus ad hoc,& §.sequen.ff. eo.titu.& l.penult.C.de adulter.Et fortè, inquit, ista fraus posset probari ex eo quòd postea ad famulicium reuertitur causa finita,arg.l.si quis adulterium.§.j.ff.de adulter.& arg.l.sicut.§.superuacuum.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol.& l.sitis qui.ff.de acqui.hæred.& l.si quis seu liber.§.& quod de subeunda.C.de natur.liber. Quod & ipsum voluit Ioan.Andr.in addit. Specul.vbi suprà.Nam tunc ait, præsumitur familiaris mansisse, & inter eos sic actum fuisse, cum statim reuertitur. secus si ex interuallo,l,si ventri.§.vlt.col.5.seq.ff.de priuil.credito.& l. petens.C.de pactis.

An autē hic antiquus famulus sit omni exceptione maior.

106 ¶ Intelligas secundò, secundum ea quæ diximus suprà in affinitatis causa cessante, nume.28. incipien.ex quo ipse Bald.vt scilicet non hic fit omnino testis omni exceptione maior, cùm maneant quædam reliquiæ & vestigia amicitiæ,honoris,& reuerentiæ dominicæ, argu. eius quod scribitur in l.si vnus.§.seruus.vbi in honorem pristini dominij.ff.de quæstion.cum concord.quas afferemus infrà,in 15.& in 16.limitat.præsertim si hic famulus diutisimè mansit in famulitio eius, qui nunc in testem producit,& cum bona gratia ex eodem famulitio discesßit, arg.not.alicubi de vxore,quæ bona gratia discesßit à marito,& id quidem totum arbitrio iudicis relinquimus. Et facit ad supradicta quod scribunt Specul.& Ioan.Andr.in additio. illius, vbi suprà.

Fauoris causa cessante cessat fauor.
Filiorū priuilegiū ob parētes cessat mortuis parētib.
Et vxorū priuilegia ob maritos,vide nume.105.
Et famulorū ob dominos.

107 ¶ Fauoris causa cessante,cessat & illius effectus,quod ex eo satis videmus, quòd priuilegium concessum filiis,fauore parentum, vel vxoribus fauore maritorum cessat illis mortuis, & sic cessante fauore, vt probat tex.in l.vlt.& ibi Cyn.qui dicit menti tenendum,in iij.not.& Bald. post princ.C.de iniur.& voluit etiam glos.in l.medicos.in verbo,& filiis.C.de professo.& medic.libro x.quæ eum text.non allegat, sed alium in l.archiatros.C.de metat.& epid.libro xij. & in l.illud.C.de episcop.& elec.quæ quidem posterior nihil facere videtur.sed illud idem voluisse videtur glos.ibi,in verbo,filij.quam sequuntur Cyn.Iaco.Barto.Bald.Alber.& Salyc. ibi,ex quibus Cyn.id tribuit nostræ regulæ,qua cessante causa,cessat effectus,dicitque & post eum Alberic.colum.vlti.id generale esse. vt priuilegium alicui concessum ratione personæ alterius,tamdiu tantùm durat,quamdiu ille alter viuit,per l.si tibi.§.pactum.& l.hæredi.ff.de pact.& dicta l.vlti.ff.de iniur.Sed & Iaco.& Bald.in d.l.ij dicunt quòd priuilegia concessa famulis fauore dominorum intelliguntur durare quandiu sunt in seruitio, cùm cessante causa fauoris cesset fauor.

De eadem re.

¶ Id quod etiam generaliter voluit ipse Bal.in l.j.col.j.versi.nota quòd cessante.C.si rector pro-
108 uinc.per tex.in l.senator.ff.de ritu nuptiar.& l.Titia Seia.§.vsuras.ff.de legat.ij.& idem quoque Bal.in l.ij.per text.ibi.C.qui ad libert.peruenire non poss. Ange.consil.xcvij.Viuianus de monte,paulò ante fi.vbi ex hoc in pulchro casu consuluit.& Philip.Dec.consi.ccccl vj. cōsului aliàs.col.pe.nu.12.Sed vltra prædicta iurà in id optimè facit tex.probans id generale esse in l. in omnibus.ff.de reg.iur.cuius hæc verba sunt,In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio,ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat.

An verū sit quod de priuilegiis filiorū dictum est, nu.102.

109 ¶ Verùm quantùm ad id quod diximus de filiis,contrarium tenuerunt Ioan.And.Pet.Anch. Dominic.& Philip Franc.in c.ne aliqui.videlicet vt priuilegium concessum filiis ob parentes, duret etiam mortuis parentibus,per regulam c.debet.de regu.iur.lib.vj. Sed ad hoc videtur esse tex.expresßi in l.ij.§.in filiis.& §.si ad tempus.ff.de decurionib.& in l.emancipatum.§.j. ff.de Senatoribus.

Quid itē in fœminis viduis.
Quid in priuilegiis exorbitantibus.

110 ¶ Nam & vxores quoque post mortem maritorum quamdiu manent in viduitate, vtuntur priuilegiis maritorum, l.fœminæ.in fi.& ibi Alber.haud multò post princ.ff.de Senatorib. & l.filij.§.vidua.ff.ad municip.& l.cùm te.& ibi Bald.C.de nupt.& c.is qui.§.mulier.de sepultur.lib.vj.glos.in clemen.ne Romani.§.sanè.in verbo,vacare.& ibi Imo.& Barba.de elect. Angel.Paul.Castr.& recentiores in l.cùm quædam puella.ff.de iurisdict.omnium iudi.cum aliis concordan.à me adductis in tractatu Nobilitatis,cap.17.nume.5.incip.& hoc procedit. & multis sequen.Idque etiam in priuilegiis exorbitantibus,per l.vlti.in princ.& ibi Bartol. aut quisquis is fuit,& Ioan.Plat.C.de priuil.schol.lib.xij.Francis.Are.qui eum text.ad hoc dicit notab.in cap.super eo.le 2.col.j.de testib.Alex.qui id declarat consil.ccvij.ponderatis verbis statuti,col.ij.ver.quintò quia dato.& col.v.versi.non ob.5.lib.6.& diximus in d.c.xviij. nostræ Nobilitatis,nu.8.incip.sed & hæc omnia.

Redit ad priuilegia filiorum.

111 ¶ Qua in re quantum ad priuilegium concessum filiis fauore parentum, sunt qui hanc controuersiam quibusdam distinctionibus sedant,& inter cæteros Cyn.Alber.& Salyc.in d.l.ij. C.de episc.& cler.& ibi quoque Pau.Castr.qui eam l.legit cum l.j.Nam aut, inquiunt, priuilegium conceditur ratione dignitatis innatæ:& tunc priuilegium competit liberis, etiam

mortuis

mortuis parentibus, per l. fœminæ. ff. de Senatorib. quæ loquitur de vxoribus respectu maritorum: tanquam sentiat, & id procedere in priuilegiis vxorum, & l. eam legem, C. de excus. mun. lib. x. Et facit, vt id illis addas, quod in simili scribit glos. in l. semper. §. negociatores. in verbo, in huiusmodi. ff. de iure immunit.

Et vxorum.

112 ¶ Aut (vt ad illos redeamus) competit priuilegium ratione officij publici, & tunc non competit liberis post mortem parentum, & ita intelliguntur leges contrariæ: aut denique conceditur priuilegium ratione necessitatis, & tunc ad filios non competit, mortuis parentibus, cùm nec illis viuis competat. l. in filiis. C. de decurionib. libro x. & l. vlti. C. qui morbo se excusant. eod. lib.

113 ¶ Verùm aliter distinguit vir recentioris quidem ætatis, sed quem non immeritò multis antiquioribus æquare possumus, is est Francis. Ripa in l. ex facto, col. iij. nu. 12. ff. de vulg. & pupil. substit. nam aut, inquit, priuilegium parentum conceditur filiis, ea ratione, ne dehonestetur dignitas ipsorum parentum, & tunc cessat mortuis parentibus. Aut ea tantùm ratione, quòd sunt filij, & tunc non cessat, & ita dicit esse intelligenda iura vtrinque allegata.

De eadem re.

114 ¶ Fictionis causa cessante, cessat & fictio. ideo cessante æquitate, quæ semper causa est fictionis l. postliminium. in prin. ff. de capt. & postlim. reuer. cessat & ipsa fictio l. qui in vtero. ff. de statu homi. & l. Vrauius. versi. sed cùm duo. & l. si debitori. ff. de fideiusso. & l. Stichum. §. aditio. ff. de solutio. Et ita per ea iura voluit Barto. qui ea scienter declarat, in l. si is qui pro emptore. col. iij. versi. ad solutionem igitur. & pleniùs col. 23. quæ est in vlt. char. versi. sextò principaliter. & ibi quoque Imo. col. pen. versi. circa quartum. & Ias. char. pen. nu. 384. quartò principaliter quæritur. ff. de vsucap. Quibus adde l. denique. & l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maio. quibus probatur, nunquam fictionem habere locum, nisi subsit æquitas.

Fictionis causa cessante, cessat fictio.

115 ¶ Furore cessante, cessat quod ob eum factum est, verbi gratia, si cesset furor ob quem facta est substitutio exemplaris, cessat ipsa substitutio, l. humanitatis. C. de impube. & aliis substit. & §. qua ratione. Instit. de pupil. substit. An autem ita cesset, vt non reuiuiscat redeunte furore, videbis apud Bart. in l. ex facto. col. penul. versi. quæro quid si furiosus. & ibi Imo. & Alexan. ff. de vulg. & pupil. & Dec. in d. l. humanitatis. col. penult. versi. septimo noto, quòd si mente captus. Similiter quoque videmus cessare curationem ob furorem datam cessante furore. l. j. ff. de curat. furios. & l. pen. C. eod.

Furore cessante, cessat quod ob eum factum est.

Furore cessante, cessat effectus illius.

Substitutio exemplaris facta ob furorē cessat cessante furore.

An reuiuiscat redeūte furore.

Curatio data ob furorē cessat cessante furore.

G

116 ¶ Gratiæ causa cessante, cessat gratia. Panor. in c. super literis. col. vj. versi. quò ad tertiam regulam, ad fi. illius versi. & ibi quoque August. Bero. ad fi. de rescrip. per text. in d. c. generaliter. C. de episc. & cler. Quin addit de hoc Bero. meliorem vt ipse dicit tex. in c. suggestum. de decim. Hincque illud assumit, quòd multomagis debet cessare gratia, si causa eius expressa fuit falsa, etiam per ignorantiam: quia vt subdit Bero. fortius est impedimentum ac initio consistens, quàm ex post facto superueniens, l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & §. furiosum. Instit. quib. non est permis. facere testa.

Gratia causa cessante cessat gratia.

I

117 ¶ Immunitatis causa cessante cessat immunitas. l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immunita. cum aliis multis concord. adductis per Io. And. qui id voluit in c. decet. col. j. versi. aliqui ex supradictis. de reg. iur. lib. vj. in Mercuria. Et ad hoc facit, quod suprà dixi de excusationis causa cessante, & quod dicam infrà in priuilegij causa cessante.

Immunitatis causa cessante, cessat immunitas.

118 ¶ Impedimenti causa cessante, cessat quod ob ipsum impedimentum constitutum est, id enim probat tex. in l. & si contra. & ibi Bal. & Salyc. C. de nupt. quem tex. ad hoc expendit Cyn. in l. non dubium. col. iij. in viij. opposi. C. de legi. Et tex. in c. post translationem. ibi, ęgritudinis impedimento cessante, de renunc. ex quo omnes doct. ibi, & vbique illud assumunt, quòd cessante causa cessat effectus. Et voluit etiam expressè Bal. in l. si ob turpem. in ij. lectu. per eum text. ff. de condict. ob turp. caus. & ex recentioribus Marcus Mantua. consil. clxj. viso processu præsentis causæ. paulò ante fi. & ante hos Ioan. And. post alios antiquiores in c. si postquam, col. ij. versi. in contrarium cùm à principio. de elect. lib. vj.

Impedimenti causa cessante cessat impedimentum.

119 ¶ Infamiæ causa cessante cessat & effectus illius, vt liquidò patet ex illo exemplo, quod ex Iac. But. & Bal. adduximus suprà, in banni cessante causa, vbi videre poteris, ne hîc iterum repetamus. vide tamen infrà in xij. limit. nu. 11.

Infamia causa cessante cessat effectus illius.

120 ¶ Institutionis causa cessante cessat institutio. puta, si cesset adoptio, ob quam institutio facta est, cessat & ipsa institutio, vt multis probat Hier. Grat. consi. cxxiiij. cuius hoc exordium, cùm hæc causa, col. ij. versi. nec potest etiam vt extraneus, lib. j. vbi loquitur de eo, qui cùm putaretur fuisse legitimè adoptatus, ideo fuerat hæres institutus, & nihil aliud allegat, quàm illud generale nostræ regulæ, quòd cessante causa cessat effectus. Sed de illa Hieronymi est casus expressus in l. si ea quam. C. de fideicom. id quoque latè tenuit Ange.

Institutionis causa cessante, cessat institutio.

Adoptione cessante, cessat institutio ob eam facta.

121 ¶ Nam nec valet institutio facta de filio, aut fratre putatiuo, cùm verè non esset: siue instituens errauerit in facto, l. si pater. C. de hæred. instit. siue in iure. l. nec apud. eod. titu. & vtrobique docto. vtpote cùm cesset causa eius institutionis. Et id quoque procedere etiam in donatione

Institutio filij aut fratris putatiui non valet.

inter

inter viuos illis facta vt talibus, cum non essent, voluerunt Bal. Alex. Corne. & Iaco. à S. Geor. in d. l. nec apud. per l. cùm hic status. §. si quis sponsam. ff. de donation. inter vir. & vxo. Quāuis Pet. Cyn. & Ange. contrarium tenuerunt in d. l. nec apud.

Filij naturalis non legitimè legitimati, institutio non valet.

122 ¶ Sed & per eam l. cum apud. respondit Raph. Fulg. consi. xxiij. Engelbertus col. vlt. versi. ad secundum apparet, non valere institutionem filij naturalis, qui putabatur legitimè legitimatus, cùm eius legitimatio non valeret. quod & idem voluit Pau. Cast. in l. eam quam. col. ij. vers. & per istam l. C. de fideicom. per eum tex. secundum lectu. Azo. & ita dicit se aliàs consuluisse, & sequuntur cæteri recentiores, ibi, & Dec. qui tamen nonnihil nutat, consi. clxvj. viso themate, col. ij. versi. sed prędictis. & iterum col. iiij. versi. secundò principaliter, & col. seq. versi. & ita requisitus. & asseuerantius consi. cclxxxviij. quæritur in effectu. col. ij. vers. secundò alia ratione. & consi. cccclij. consulium fuit. in fi. & ad hoc quoque est tex. in l. neque professio. & ibi not. C. de testam. Et vide infrà in substiturionis causa cessante.

Interdictionis causa cessante, cessat interdictio.

123 ¶ Interdictionis causa cessante, cessat interdictio: nam si interdictum bonis fuerit prodigo ob prodigalitatem, si is ad frugalitatem redierit, cessat interdictio, l. j. ff. de cur. furio. Ita vt non sit opus sententia, quæ id aliter declaret, vt satis ostendunt verba illius l. quæ sunt eiusmodi, ipso iure desinunt esse. Et ita voluit Pet. à Bel. Pert. in l. is cui bonis. & ibi Franc. Rip. col. vlt. versic. iuxta prædicta dubitatur. ff. de verb. oblig. Cyn. in l. ij. post medium. C. quando prouo. non est necesse. Bal. in dicta l. j. ad fi. ff. de cura. furio. qui & antè, videlicet col. j. versicu. sed hoc quæro vnum, reddit rationem diuersitatis quare id fiat, vt cesset interdictio sine declaratione iudicis, cùm interdictio non fiat ipso iure etiam verè prodigo. & Guid. Pap. non obscurè consil. clxix. prouisio de curatore. 11

124 ¶ Sed hoc velim intelligas, cùm pater, aut frater errabat in iure, vel facto, putans illos institutos esse veros filios, aut legitimè legitimatos, siue adoptatos. Nam si non erret, sed sciat illos nec esse veros filios, valet institutio de illis facta, licet eos ita simpliciter appellet, vt voluit Pau. Cast. in d. l. neque professio. & ibi Ias. col. ij. versi. limita tamen istum tex. C. de testam. ita intelligentes tex. l. j. §. Pomponius. ff. de carbo. edict. & l. nemo. §. j. ff. de hæred. instit. In dubio autem si eos quis vocet filios aut fratres præsumitur errare propter eiusmodi appellationem, vt voluit glos. in l. nemo. §. j. & ibi Bart. ff. de hæred. instit.

An tamen necesse sit id notoriū esse.

125 ¶ Quod tamen plerique intelligunt (id enim volui obiter dicere, ne tu lector amātissime decipiaris) cùm notorium est prodigalitatem illam, ob quam interdictio facta fuit, cessare: alioquin enim necessariam esse sententiam, quæ id declaret. Ita enim voluerunt Iaco. Are. Barto. Pau. Cast. Alex. & propè omnes in d. l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. idem Bart. in l. de ætate. in vlti. quæst. j. partis. ff. de minor. Sed hoc non admittit Bal. in d. l. j. ad fi. de curat. furio. nam cessat, ait, causa impediens, nec requiro plusquam lex ibi requirit, quæ solùm exigit quòd sanos mores recuperauerit, nec aliter requirit quòd sit notorium, vel declaratum.

L

Legati causa cessante, cessat legatū.

126 ¶ Legati causa cessante, cessat & ipsum legatum, l. qui tutelam. in princ. ff. de testam. tut. & l. tutor petitus. §. j. ff. de excus. tutor. & l. etiam si partis. ff. de lega. j. vbi qui à tutela à testatore mandata se excusat, perdit legatum quod ei testator ob causam tuitionis reliquerat, vtpote cessante causa huius legati: quod secus est si non contemplatione tuitionis legatum relictum fuisset, vt ibi not. in eisdem locis. Vide tamen Bart. in l. demonstratio. § quod autem. col. vlti. in viij. q. ff. de condit. & demonst. facientem discrimen inter causam legati & rationem eiusdem, vt ibi videre poteris.

Legatum ob non leues inimicitias reuocatur.

127 ¶ Et huc quoque pertinet quòd cùm legatum non nisi ob amicitiam vel meritum fieri soleat. l. nec adiecit. ff. pro socio. Certè si post legatum factum interuenerint non leues inimicitiæ, legatum reuocatum esse censetur, quòd si iterum in amicitiam redierint, legatum redintegratur. l. iij. §. vlti. cum l. seq. & l. ex parte. ff. de adim. legat. & l. si inimicitiæ. ff. de his quib. vt indig. Quid autem si inimicitiæ culpa testatoris interuenerint, an & id procedat, vt id obiter dicam, vide Roma. singu. cxcvj. tu habes quod propter.

Legitimationis causa cessante an cesset legitimatio.

128 ¶ Legitimationis causa cessante cessat legitimatio, verbi gratia, quispiam nullos habens filios legitimos fecit legitimari filios suos naturales, deinde ei nati sunt legitimi, certè cessante causa, ob quam ea legitimatio facta fuerat, scilicet ob defectum legitimorum, cessat & ipsa legitimatio, saltem quantum ad effectum succedendi, vt hac ipsa ratione voluit Dyn. in l. ex facto. in prin. per eum tex. ff. de vulg. & pupil. substit. Guil. Cun. Alber. & Pau. Cast in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. idem Guil. in l. j. C. de natur. liber. Guid. Suza. in l. humilem. C. de incest. nup. Ioan. And. in addit. Specu. tit. de success. ab intest. §. j. versi. sed ex facto. Oldra. consil. ccxlvij. factum tale est, in j. dubio. Bal. in l. ij. ad fi. C. si in frau. patr. & in c. innotuit. col. iij. versi. sed nunquid legitimatio. de elect. Ange. in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. pen. versic. sed adde hoc esse verum. ff. de liber. & posth. Pau. Cast. & Philip. Corne. in l. si te parens. C. de suis & legit. & idem Pau. consi. xxij. visis omnibus. col. j. lib. ij. Barb. in repet. l. cùm acutissimi. col. iiij. versi. facit quod pulchrè. C. de fideicom. & Bened. in repet. c. Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 186. de testam.

¶ Sed hæc

129 ¶ Sed hæc res non admodum certa est, qoando sunt mulri, & maiori quidem uumero, qui contrarium tenent, multis subnixi rationibus, vt videre poteris in mea repe. l. si vnqusm. in verbo, dooatione largitus, in xvj. q. C. de reuoc. don. vbi eam quæstionem latissimè tracto. illincque poteris depromere quæ tibi necessaria videbuntur, ne hoc iterum inculcem. *De eadem re.*

130 ¶ Legis causa siue ratione (vttŭque enim uostri in hac re vt alibi diximus cōfundnnt, qusmuis alij eas dissеparant) cessante, cessat & ipsa lex, l. adigere. §. quamnis. ff. de iure patroua. & l. qnod dictum. ff. de pact. & ibi Bart. & Ange. qui eam l. ita summant, vt diximns io priu. huius versi. & enm tex. ad hoc dicit not. Nicol. Eueral. in locis legalibus in loco à cessatione rationis. Et ad hoc quoqne allegatnr l. ita autem. ff. de admin. tut. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. & l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte. & l. vlt. vbi Raph. Fulg. id not. in j. not. C. de edicto diui Adria. tollen. & l. j. C. de liber. præter. & clemen. j. & ibi Card. Flor. col. j. in x. notab. de iudic. Et volnit glo. in l. cùm tale. §. falsam causam legato. in verbo, non cohæret. ff. de conditio. & demonst. Barto. in l. demonstrario. §. quod autem. in viij. quæst. ff. eo. titu. & io l. ij. §. vlti. col. vlt. ver. tertiò sumitur. ff. de donation. & in extrauagan. ad reptimendum, in verbo, ne ex eorum absentia. in fi. Bal. in c. j. §. & qnia vidimus. col. pen. versic. modò quæritur quæ est ratio, titu. qni feu. dare possunt. Ange. in repet. l. si certis annis. col. v. versi. alij autem dixerunt. C. de pactis. vbi loquitur in casu l. j. C. de fideicom. Imo. in l. si filius qui. col. v. versic. secundus est effectus. ff. de vulg. & pupil. substit. & docto. vbique. *Legis ratione cessante, an cesset lex.*

131 ¶ Vt è diuerso cessante lege cessat & eius ratio, l. si verò. §. de viro. ff. solu. matr. & l. j. in princ. C. de Lat. liber. tollen. & voluit Bal. in c. etsi Christus. paulò ante fi. ibi, adde coōtrà quòd cessante, de iureiur. De quo tameu vide gl. not. in c. nouit. in verbo, quicnnque. de iudic. *Cessante lege, cessat eius ratio.*

132 ¶ Ex qno & illud consequens fit, vt correcta ratione legis, lex ipsa correcta esse censeatur, vt volnit gl. io l. j. in prin. in verbo, prouidentia. & ibi Alex. in addit. Bart. in princ. ff. de legit. tutor. & in l. j. C. eo. titu. ex quibns locis patet quòd licet olim agnati præferebantur cognatis in tutela, quāuis essent remotiores gradu, tamen hodie secus est: quia id olim fiebat ea ratione, quòd agnati præferebantur cognatis in successione. & eadem tatione in tutela, l. quod tutela. ff. de reg. iur. Sed hodie quò ad successionem sublata est differentia agnationis & cognationis, auth. in successione. C. de suis & legit. & auth. defuncto. C. ad SC. Tertul. & anth. post fratres. C. de legit. hæred. & sic correcta est ratio legis circa turelas, id eo etiam correcta est dispositio. Et ad eam rationem bene facit tex. in anthen. sicut. C. eo. tit. de leg. tut. *Correcta ratione legis, ipsa lex correcta esse censetur.*

133 ¶ Sed & id quod diximns, vt lex correcta sit, ratione eius correcta, probat alia gl. in l. j. §. filinsfam. qui est j. in gl. vlt. versi. item nunquid poterit. ff. de donat. can. mort. quam ad hoc expendit Iaco. Butrig. in l. ij. C. de condi. ob cau. licet Imo. & Roma. in eo ipso §. j. dicant eam gl. id non probare, sed aliod de quo dicemus in alio loco. Et id qnoque probat alia item gl. in l. j. iu prin. in gl. j ad fi. ff. de coniung cum emancip. liber. Et alia denique gl. in l. ij. in prin. in verbo, filio præcedente. ibi, item quod de adoptione. ff. de vulg. & pupil. snbstit. *De eadem re.*

134 ¶ Et voluerunt etiam Bal. consi. clxxix. quædam domina Catharina paulò post medium, ibi non obstat l. Titia. lib. j. dum dicit, quòd correcta ratione legis, correcta est ipsius legis substautia. Saly. in auth. ingressi. col. ij. versi. item not. qnòd lege correcta. C. de sacrosan. eccl. & in l. vt liberis. in fi. C. de collat. & in l. vlt. in fi. C. de legit. hæred. Imo. in c. dotalem. col. ij. versi. sed certè hæc ratio. ff. soln. matri. & in l. si verò. §. de viro. col. iij. versi. anterat vnica ratio. ff. eo. titu. vbi illam primam glo. facit singul. & in d. l. ij. col. iij. ver. sed tu potes tenere. ff. de vnlga. & pupil. & idem Imo. & Rom. qui id latè tractant post alios in l. ij. §. vlt. ille col. iij. versi. vltimò adde: hic col. j. vers. qnintò in quantum. ff. de donat. Idem Imo. in c. post translationem. col. ix. vers. potest dnbitari an correcta, de rennnc. Alex. qui illam quoque glos. dicit reputari singularem, in l. si conuenerit. col. 4. versi. nec obstat ratio. ff. de re indic. & in d. l. quod dicitur. col. viij. versic. vnde videtur recidere. ff. de verb. oblig. & in l. j. col. iij. versi. vnnm tamen not. ff. sol. matr. vbi & illam gl. dicit sing. Paris à Puteo in tractatu Syndicatus, in verbo, contra officiales. & in verbo, qui semel ostensa. Fely. in c. j. col. vj. versi. non sic econtrario. & ibi Dec. in priori lectura, id intelligens i o ratione siue causa finali, in iiij. col. versic. tertia couclusio, & ibi August. Bero. col. xviij. nu. 86. de constit. & ipse Fely. in c. vlt. col. vlt. de rescrip. & in c. quanto. col. vlt. versi. limita tamen vt non fiat, de iudic. & in c. tua nos. col. ij. versi. similiter videmus, de ireiur. & Iason in d. l. quod dictum. col. j. ff. de pact. & in l. si qnis filium. col. pen. versi. cogita tamen. C. de inofficio. testa. & in l. posthumæ. col. v. versi. & pro ista sententia. C. de bon. poss. contra tabn. Fran. Curt. iunior consi. xij. videtur prima consideratione. col. iij. nnm. 10. Io. Crota in l. si constante. col. xl. versic. secnnda conclusio. ff. solu. matri. August. Bero. in c. quæ in ecclesiarum. chsr. vlti. nu. 189. de constitutionib. Syluester Aldobrandinus in §. serui autem, versicu. sed tunc quæro. instit. de inre personar. *De eadem re.*

135 ¶ Et hæc est communis opin. & verior, licet contrarium tenere videatur Ioan. And. in d. c. post translationem. & Iaco. Butrig. in d. l. ij. C. de condict. ob caus. per glos. in l. qui in potestate. ff. de test. & in l. tam is. §. j. ff. de dona. cau. mor. & in l. meminimns. C. de legit. hæredi. & Bald. in l. j. col. j. versic. not. quòd lex remanet per cum tex. C. de caduc. tollen. & in tracta. substitutionis pupillaris, *De eadem re.*

pupillaris,col.iij.ver.quarto vltra alios,vbi & ad hoc allegat glos.in l.si suspecta.§.quoniã fœmina.ff.de inoffic.testam.Et voluit quoque Franc.Aret.in d.l.2.col.v.versi.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pupil.substit.& Philip.Dec.in d.l.posthumo.col.v.versi.rationes istæ efficaces.C.de bon possess.contra tab.vt nihil omnino sit in iure nostro non controuersum,vt aliàs sæpius à nobis dictum est.Sed illis glos.satis respondent ij qui sunt prioris sententiæ,præsertim Rom. in d.l.ij.§.vlt.ff.de donatio.

136 *De eadem re.* ¶ Nec nobis deest in priorem illam sententiam legum autoritas:nam ad hoc citatur tex.in l.generali.iuncta auth.ingressi.quæ illam confestim sequitur,C.de sacrosanct.eccles.nam per d.l.generali.permittebatur monachis testari,quia bona per ingressum non trãsferebantur in monasterium:sed cùm postea ea ratio correcta fuerit,nempe cùm bona ingressi transferantur in monasterium,correcta quoque fuit lex dans facultatem testandi,per d.auth.ingressi.vbi id no. Saly.vt iam suprà diximus.Et citatur quoque l.placet.C.eo.titu.iuncta l.j.C.de indictio.lib.x. nam per eam l.priorem,qui excusabantur ab extraordinariis muneribus,excusabantur ab indicto,quia id erat extraordinarium,sed cùm postea factum fuit ordinariũ, per d.l.j.& sic correcta fuit illa prioris legis ratio,& ea quoque in hoc correcta fuit, per d.l.j. Et l.j.in princ.ff. de collat.bonor.& l.ea demum,& l.si emancipati.C.de collat.iuncta l.vlt.C.eo.tit.nam primis illis legibus,emancipati omnia suis conferebant, propter iniuriam ,quam eis faciebant: sed cùm postea emancipati fuerunt à iure ciuili cogniti,solùm profectitia suis conferunt,quia iniuriari suis non dicuntur.per d.l.vlt.Ita enim ea iura declarat Salyc.in d.auth. ingressi. Et citatur item c.miramur.cum gl.de seruis non ordinan.iuncto c. à multis.de ætate & qualita. Ex quibus patent quòd constitutio loquens de subdiaconatu tanquam de ordine non sacro,quia tunc etiam non sacer ordo erat,correcta censetur ea etiam ratione correcta, quia is ordo nouis constitutionibus sacer factus fuit.

137 *De eadem re.* ¶ De quo tamen vide Franc.Aret.in d.l.ij.col.v.vbi suprà,ff.de vulg.& pupil.substitut.vbi docet,hæc postrema iura nihil ad id facere ad quod citantur.Nisi intelligas,quando lex specialiter disponeret super vno,ita vt certum esset verba complecti personam vel casum, in quo ratio legis corrigitur,& tunc potest habere locum tex.in d.c.à multis.qui videtur velle quòd requiratur contraria constitutio reuocans priorem.& hoc inquit,fortasse verius est & videtur probari in d.l.j.in prin.vbi id not.Bal.C.de caduc.tollen.& facit optimè quòd not.glos.in l. liberos,in §.j.ff.de capit.dimin.Sed & id (vt ille subdit) intelligendum,vt scilicet correcta ratione legis intelligatur lex correcta,quando legis ratio corrigeretur generaliter: secus si in vno casu tantum ex multis quos lex complectitur,deficeret siue corrigeretur ratio, per not.à Barto.in l. cùm hi.§.eam autem.ff.de transact.& optimum tex.in l.j.in fi.ff.de minor.

138 *Ratio legis est mens ipsius.* ¶ Horum autem omnium quæ in prin.huius c.diximus,in promptu ratio est: nam legis ratio est mens legis,vt voluit Dyn.in c.vlt.ad fi.de regu.iur.lib.vj.& Cyn.in l.non dubium.col.vlt. versi.primò quæro.& ibi clarius Bart.col.ij.versi.secundum dubium est,& Bal.col.iij.versi. sequitur videre de tertio,ibi,secundò quando ratio,C.de legib.Bart.in l.cùm mulier.in princ.& ibi quoque Bal.Imo.Raph.Co.Pau.Cast.ad fi.Alex.col.j.in v.not.omnes per eum text.ff.solu. matri.Bal.in l.j.col.pen.versi.item an cessatio.ff.eo.tit.vbi de hoc dicit esse meliorem tex.totius iuris in l. scire oportet.§.aliud autem.versi.sed & si maximè.ibi, mens legislatoris.ff.de excus. *Et medulla ipsius.* tut.vbi & hoc ex eo tex.not. ipse Bal.& rursum idem Bal.in l.j.col.vlt.in princ.ff.si cert.pet. vbi dicit,quòd ratio est mens & medulla ipsius statuti.& in l.ij.in fi.& ibi Imo.col.ij.versi.nec obstat,quòd remanet,ff.de donat. & in l.maximum vitium,col.3.versic. præterea istud statutum, C.de liber.præter.& in l.j.col.ij.versi.pone alium casum.C.de interdict.& in l.j.col.2.versicu. ex quibus concludo.C.quæ sit longa consuetu.& in c.post translationem.col.ij.versicu.quęro vtrùm cessante.de renunc.& consi.ij.verba statuti,lib.4.vbi dicit tria hæc vnum & idem operari,scilicet verbum,rationem,& mentem.& consil.cxcix.in causa ista,circa medium lib.iij.& consi.ccccxxxiij.domina Ioanna,col.ij.versi.est vltimò considerandum,eo.lib.iij.& inter consi. Ange.consi.cclxxxj.Martinus Io de Florentia,col.j.& ipse Ange.consi.ccxj.in volumine statutorum,col.ij.versi.nec obstat huic decisioni.& Feder.Senen.consi.iiij.testator in vltima voluntate,circa medium.Petr.Anch.in repet.cap.j.char.xiiij.in paruis.versi.circa tertium casum.de consuetud.Card.Floren.in hoc confundens causam,& rationem,in cap.si quando. ad fin.de rescrip vbi dicit mentem legis & rationem idem esse,ideóque rationem seu causam legis esse ipsam legem.& Raph.Fulg.consi.lxxviij.supposito statuto tenoris.col.ij.versic.igitur & in nepote.Corn.consi.cxciij.placet.in prin.lib.j.& consi.xxix.in pręsenti consultatione.col.ij.vers.& pro certo videtur.lib.iij.& consi.xc.scrupulosa videtur,post princ.eo.lib.iij.

139 *Ratio est anima legis.* ¶ Et ratio seu mens legis est sicut anima, & verbum sicut corpus siue superficies, vt scribit Bal.in l.si quis seruo.en l.vlt.versi.ex his apparet.C.de furt.& vt tradit idem Bal.in l.vlti.in xv. quæst.C.de hæred.instit.ratio est anima ipsius scripturæ.& in auth.post fratres.la ij.versi.item frater.C.de legit.hæred.quòd ratio legis debet attendi,tãquam virtus intrinseca legis,& tanquam genus prædicans de singulis speciebus,vt not.in §.j.Instit.de legit.patron.tut.& in c.4.§. *Essentia legis in mente.* & quia vidimus.col.antepe.versi.extrà quæritur.tit.qui feu.dare poss.dicit quòd essentia legis vel statuti

vel statuti consistit in mente statuentium.& in c.dilectus,le.j.col.j.versic.item nota quòd appellatione,de rescrip.quòd sicut sententia vel statutum inducit dispositionem, ita ratio statuti,l.emptor,§.vlt.ff.de rei vend.quia ratio(inquit)ius facit.& cons.cclxxv.quod pro regula, col.iij.vers.si autem ratio,lib.ij.quod ratio legis siue consuetudinis seruari debet tanquã anima & spiritus eius.Pan.in c.nihil,col.v.nec obst.si dicatur, de ele. quòd sic se habet ratio legis ad verba legis, sicut anima ad corpus:vnde sicut anima dominatur corpori,ita ratio verbis.quod & idem ipse dicit,cons.j.facti cótingentia talis est,quidam A.contraxit,col.iij.vers. vltimò adduco pulchrum,lib.j.& consi.lxxv.quidam decessit,col.iiij.vers.& ex his coniecturis.eod.lib.j.Rom.in l.ij.§.vlt.& vers.non obstat quod dicit,ff.de donat. & Maria.Socin.Senior consil.xxx.quamuis ex his,col.iij.versic.quare eum præfatum,lib.j.& consil.xxv. circa prædictam consultationem,col.ij.versic.& quamuis hæc ratio,eod.lib.j. & Bartho.Soci.eius consil.ccxlj.circa primam difficulatem,col.xij.versic.præterea & tertiò, lib.ij.vbi dicit quòd spiritus & anima statuti,est ratio illius,Alex.cons.lij.circa hanc dubitationem,col.iij. versic. præterea faciat,lib iij.& Franc.Curt.Senior,consil.ix. Ticinensi statuto,col.ix.versicu.quia verba statutorum.vbi dicit,quòd ratio statuti est anima ipsius.& consil.xlv.statuto & cõsuetudine,col.vj.versic.quia mens,vbi & illud quoque dicit quod mens & ratio est sicut anima, & verba sicut corpus & superficies.& Fely.in c.tua nos,col.ij.

Ratio inducit dispositionẽ. *Ratio ius facit.* *Ratio verbis dominatur.*

140 ¶Suntque multi qui dicunt mentem & rationem legis esse legem ipsam,vt non obscurè voluit glo.in l.ij.in verbo rationem vel legem, paulò post princip. C. quæ sit longa consuetud. Bald.consil.ccclxvij.de iure communi,in fi.lib.ij.per not.in l.cùm tale.§.pen.ff.de condi.& demonstr.Ang.in l.prætor ait,§.j.versic. conclude ergo, vbi dicit mentem & rationem legis ab ipsa lege non differre,per l.credendum,in princ.ff.qui pet.tut.Panor.in c.vlt.col.iij.versi. nec ex hoc dicas,de rescript & in c.ij.col.pen.versic.item mens,de præbend.& in c.j.col.iiij. versic.quid autem si lata,de re iudic.& in c.quia plerique,col.penul.versic.ego latiùs,de immunitat.ecclesiar.& consil.lxxv.quidam decessit,col.iiij.versic.ex his coniecturis,lib.j.Cor. consil.xv.ex quo dictus Franciscus,col.iij.versi.& ratio legis,lib.j.& consil.cviij.placet mihi, col.ij.versic.& sic ex prædictis.Philip.Dec.consil.lxiiij.cuius suprascriptio incipit,præsupponitur tempore,col.pen.versic.confirmatur prædicta conclusio, vbi etiam multa ex superioribus tradit.& Docto.vbique.vt tamen non omittamus quod dicit glo.in §.gibbosus, in verbo,faciem,xlix.distinct.rationem esse cordis faciem.

Ratio legis est ipsa lex. *Ratio cordis facies.*

141 ¶Hincque plerique illud assumunt,id quòd venit ex mente & ratione legis,ex ipsa lege & non ex extensione venire,ita vt ex ea competat directa actio,per l.hominis & rei,§.verbum ex legibus,ff.de verb.sig.& l.j.ff.vti possidet.& ibi Cyn.de quo per Bar. in l.iij.in prin.ff.de legit. tut.& in l.curator,col.j.versic.alio modo,& ibi quoque alios, maximè Ale.qui multos alios citat,C.de neg gest.Raph.Fulg.Corn.& Phil.Dec.in l.bono.C.de bono.possess.secun.tab.

Quod ex mẽte & ratione est, nõ ex extensione est. *Ex mente cõpetit directa.*

141 ¶Nam vbi est omnimoda ratio:ibi non dicitur nec est extensio aut ampliatio, vt voluit glos. not.in c.j.in verbo,Italiæ,de tempor.ordi.Etiamque,vt ea dicit, in pœnalibus, per c.si postquam,de elect.eod.lib.vj.vbi constitutio,cupientes, eiusdem tit.licèt sit pœnalis,declaratur habere locum in prouisionibus,appellationibus,& confirmationibus, de quibus ibi cautum non erat.& allegat etiam l.si postulauerit,§.idem,ff.ad leg.Iul.de adult.& l.quædam, §.nummularios.ff.de eden.Et idem propemodum voluerunt Petr. & Cyn.in l.iura nõ in singulas, ff.de legib.dum dicũt quòd cùm in pluribus casibus est eadem ratio, ea decidit omnes istos casus,non quidem per extensionem, sed sicut genus compræhendit omnes suas species, sic & generalis ratio diuersas species casuum. Cùm autem rationes sunt specie differentes, tamen similes,tunc est extensio,id est progressio de termino ad terminum per adæquationem. & iidem Petr.& Cyn.in l.quòd verò contra rationem, & ibi quoque Bald.in priore lectura, col.j.versic.item verisimile est,eo.tit.idem Bald.in anth.post fratres,la ij.versicu.item frater. C.de legit.hæred.Pet.Anch.cons.cxij.superstite domina,col.j.Panor.in d.c.nulli.vbi suprà, de elect.Paul.Castr.consil.lxxxiij.præsens casus, col.ij.versicu. constat autem quòd quando, lib.ij.vbi id pulchrè declarat, cum aliis multis à me collectis in repet.l.si vnquam, in verbo, libertis,num.xlv.quorum sententia,C.de reuocan.donat.

Extensio non est, vbi est omnimoda ratio. *Etiam in pœnalibus.* *Ratio vt genus cõpraehendit diuersas species.*

143 ¶Quæ cùm ita se habeant,ideo ratio siue causa in legibus, statutis, consuetudinibus, & aliis quibusuis dispositionibus maximè & in primis attendenda est & seruanda, vt dicit Barto.in l.contra legem,post medium.ff.de legib.autoritate Iacob.Aret.& Cyn.in l.quicunque,C.de seruis fugit.& sequitur Iason in l.de quibus,col.j.versic.alij intelligunt,ff.eod.tit. de legib.& ante illos scripserat glo.in d.l.ij.in verbo,rationem aut legem,C.quæ sit longua consuetudo. non minùs attendi mentem siue rationem legis quàm legem ipsam,per eum text. & l.præcedentem,& omnes vbique.sed quod præ cæteris tibi annotãdum est hoc in loco, id est quod diximus de ratione statuti & consuetudinis.

Ratio in primis inspicienda est.

144 ¶Propterea que dispositio quantumcunque generalis per rationem restringitur,& è diuerso specialis per rationem generalem ampliatur.Primũ probatur ex text.in l.cùm pater, §.dulcissimis,& ibi Bart.Bald.Albet.& Pau.Cast.ff.de leg.ij.& l.pater,§.fundum,& ibi Bartol.ff.

Ratio distinguit dispositionem

Etiam in priuilegiis. *Ratio limitata legem limitat.*

de leg.iij.& l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patr.& l.ex facto,in j.resp.ff.de vulg. & pup.substit.vbi & id in priuilegiis procedere probatur,& l.quod dictum,ff de pact.ex qua Ange.ibi post princ.not.limitatam legis rationem limitare ipsam legem,& l.si is qui animo,& ibi glo. in verbo,amittere,Dyn.Alb.Ang.Paul.Cast.& Claud.Scisel.ff.de acquir.poss.& l.cancellauerat,& ibi Bar.ff.de his quæ in test.delen. & l.ita autem,in prin.& ibi etiam Bar.ff.de admi. tut.& l.hæc actio,secundum vnam lecturam,ff.de calumnia.& l.nó omnium, C.de suspect. tuto.& c.suggestom,& ibi Pan.in ij.not.Philip.Franc.& Philip. Dec.in j. & ij.not. de appel.

De eadem re. *Et procedit in omnibus dispositionibus.*

145 ¶ Et id item voluerunt gl.in l.j.§. hoc interdictum eandem,ff.de fonte,Bartol.in l.adigere,§. quamuis,ff.de iure patr.Bal.in l.de quibus,col.x.versi.ad secundum,ff.de legib:& in l.si quis seruo,col.vlt.vers.ex his apparet,C.de fur.& in l.data,col.ix.versi.item not.quòd ratio,C.qui accus.non poss.& inter consi.Ang.cons.cclxxxj.Mart.In.de Florentia,col.j.& ipse Ang.consi. ccxxj.in volu.versi.nec obst.huic decisioni.& cons.cccxlvj.Titius,vt hæres,vbi id dicit procedere in dispositione legali,testamentaria,& inter viuos, per multa ex iuribus suprà allegatis,Salyc.in l.ij.col.ij.vers.ideo & meritò,C.de noxal.act.Petr.Anch.qui & hoc dicit procedere non solùm in legibus,sed & in cótractibus,vltimis voluntatibus,& iudiciis,cons.ccliiij. super primo quæsito.Raph.Fulgos.consil.xcix.magister,col.vlt. vbi dicit quòd ratio regit,id est,restringit & ampliat dispositionem.& consil.clxxxvj.pro determinatione,col.iij.versi.secundò quoniam ipsa domina.Raph.Co.cons.ij.proponitur quòd Ser.Blancus, col.j.in fi. & consil.cxliij.Titius & Seius,Ro.consil.xvj.viso themate consultationis, col.ij.versic. item & quia ex dicta ratione.Paul.Cast.consi.ccccxxxviij.quantùm ad primum,col.ij.vers. non obstat quòd statutum,lib.ij.Pan.in d.c.vlt.col.iij.vbi suprà,de rescrip.& in c.secundò requiris, col.j.in j.not.de appel.& in d.c.j.col.iij.versicu.& quia plerique à lege,ibi,ego latiùs, de immunit.eccles.& in c.de vxore,col.ij.versic.sed quæro quid in abbate,de sepult.& consi.xciij. statuto ciuitatis Grossetanæ,col.iij.vers.nam ad rationem legis,lib.j.& consi.iij.nitar in præsenti causa,in xxiij.quæst.lib.ij.& consil.lviij.quidam Nicolaus,col.iij. versi.secundò hoc videtur,eod.lib.ij.Alexand.consil.lxxv.videtur in præsenti consultatione,col.iij. versi.sed hæc dispositio,lib.v.Franc.Aret.consil.clx.verum est quòd Comicus, col.iij. versic. moueor primò.Socin.consil.clxv.visis inuestituris,col.iij.versicu.secundò probatur,lib ij. Felin.in c.tua nos,col.ij.versic.in text.ibi,res.de iureiuran.Fran.Curt. Senior,qui hanc dicit esse regulam infallibilem,consil.in.Ticinensi statuto,col.penult.versic. concludo igitur fratrem. & latiùs consil.lxxxj.rectè præfatus,col.ij.versic.sed præmisis,& multis sequent. Alter Franc. Curt. iunior,consil.xij.videtur prima consideratione,col.iij.num.10.

Generalis liberatio facta ob satisfactionem non comprehẽdit obligationem conditionalem.

146 ¶ Et ideo ex facto respondit Ang.consi.clxxxix.visa quictatione,reuocatur in dubium, quòd quantumcunque verba liberationis sint generalia,prægnantia & plenissima , si tamen causa ipsius non potest ex proprietate sermonis adaptari ad aliquam speciem debiti , illam non comprehendit. Vnde illud infert , quòd si creditor generali sermone dicit se ideo liberare debitorem,quia est sibi satisfactum vel solutum , cum ista causa non possit conuenire obligationi conditionali,non illam comprehendit:quod dictum pro no.refert & sequitur Fran. Aret.d.consil.clx.vbi suprà.& Philip.Dec.consi.ccclxxix.requisitus,col.ij.versic. & vlteriùs ista conclus.& Paul.Paris.consi.xlix.Galassino,num.43.lib.iij.Et idem in hoc casu consuluit Maria.Soci.Senior,consi.xxiiij.visis ac diligenter,col.iiij.versicu.primò quia posito,& dicemus postea in liberationis causa cessante,num.171.incip.liberationis.

Limitata causa limitatum producit effectum

147 ¶ Hocq; illud est propemodum,quod vulgò dicimus, limitatam causam limitatum producere effectum:ad quod etiam allegari solet d.l.cancellauerat, ff.de his quæ in testa.delent.& l.cùm serun,in prin.& ibi Bald.ff.de contrah.empt.& l.ij.& ibi etiam Bald. ff.de sec.export. & l.in ratione,§.vlt.ff.ad leg.Falc.& l.ita autem,in prin.ff.de administ.tut. & l.filius à patre. §.si quis ea certa,ff.de lib.& posthu.ex quo not.Ro.limitatam institutionem siue exhæredationem limitatum producere effectum.& l.in agris,& ibi Alb.ff.de acquir.rer.domin.& d.l. cùm pater,§.dulcissimis,ff.de leg.ij.& l.gratuità,§.j.ff.de præscr.verb. & l.sed si plures,aliàs est in l.qui liberis,§.ad substitutos,vers.in arrogato,& ibi Bal.Imo.Raph.Corn.Alex,& Ias. ff.de vulg.& pup.substit.& l.milites agrum,ff.de re mil.& l.age,& ibi Bald.Salyc.Roma. & Iason,C.de transact.vbi de limitata causa transactionis.& l.j.in fin.ff.de æstimat.act. & c.de cætero,& c.ea noscitur,de senten.excom.& c.licet,de deci.& c.quod super his,de voto.& c. ij.& ibi Anto.post princ.de custo.eucharist.& c.susceptum, de rescrip.lib.vj. gl.in clem.j.in verbo,restituat,de sequestr.poss.& fruct.Franc.Aret.in l.qui superstitis,colum.iij.versi.circa tertiam limitationem.ff.de acquir.hæred.vbi loquitur de limitata causa renunciationis, post alios antiquiores ab eo citatos,& consil.lxxxiiij.diligenter ponderatis,col.iij.versicu.ex hoc primo fundamento,vbi loquitur de limitata causa æstimationis.Barb.inter consi.Alex.cons. xciiij.viso puncto,col.j.lib.iij.vbi loquitur de limitata causa nouationis.Maria.Socin.consil. xxvj.ex his quæ in facto.colum.iij.versi.postremò posito,lib.j. vbi loquitur de limitata causa defensionis.& consi.xxxj.prosequendo ordinem,col.pen.versic.secundò probatur,eod.lib.j. vbi loquitur de limitata causa negligentiæ.& Bartol.eius filius,consil.xlviij.elegãter,col.ij. versic.

Limitata causa renunciationis. *Et æstimationis.* *Et nouationis.* *Et defensionis.* *Et negligentiæ.*

versic.ex quibus infero,lib.iij.vbi loquitur de promissione. Corn.consil. ccxcix. præmittendum est quòd fratres,col.j.lib.iiij.vbi loquitur de limitata causa societatis.Cepolu causatum criminalium cõsi.lxviij.circa j.dub.col.j.versi.& licèt dicatur, vbi loquitur de limitata causa sententiæ.Franc.Curt.senior.consil.50.memoriæ recolendæ dux Mediolani,col.xiiij.nu.66. vbi loquitur de concessione feudi,& consil.lxx.Christi,&c.circa primum,col.ij.nu.13.vbi de inuestituræ limitata causa,quod idem propemodum est.Ias.in l.si fundum per fideicommissum,col.iij.versic.secundò ratio.& seq.ff.de leg.j.vbi etiam loquitur in causa limitata venditionis.Philip.Dec.consil.ccclxxix.requisitus pro consilio,col.iij.num.7. vbi loquitur de limitata causa exclusionis,& consil.cccxciiij.pro vera resolutione,col.ij.versicu.quantum autem ad aliam:vbi loquitur de limitata causa substitutionis,Matth.Afflict.in c.Titius,col.ij.num.7.tit.si de feu.fue.controu.inter dom.& agna. vbi loquitur de limitata causa renunciationis, Stepha.Bertr.loquens de limitata causa cessionis, consil.j. viso consultationis themate, col. cviij.num.105.lib.ij.Hieron.Grat.respon.vij.& si satis,col.vlti.ad fin.lib.j. vbi loquitur de limitata causa reuocationis.& respon.lxv.& si agatur,col.iij.nu.31.eod.lib.j.vbi loquitur de limitata causa legitimationis,Paul.Paris.loquens in limitata causa absolutionis,consi.cij.& si regulariter,col.ij.nu.17.lib.j.& consi.cxvj.circa resolutionem,col.ij.nume.8.eod.lib.j.vbi loquitur de limitata causa concessionis.& consil.lxv.viso testaméto,col.vlt.nu.28.lib.ij.vbi itẽ loquitur de renunciatione.& consil.j.redemptoris,col.pen.num 124.lib.iij. vbi etiam loquitur de renunciationis causa.& consil.xlj.Ioannes testator,col.penul.nume.77.eod.lib.iij.vbi loquitur de causa substitutionis,& consil.xlix. Galassino,colum.vij.nume.41. & seq.eod.lib. iij.vbi etiam loquitur de renunciatione,& consil.xcvj.quamuis prima facie,col.ij.num.12.eo. lib.iij.vbi de causa commissionis.

Et promissionis. Et societatis. Et sententiæ. Et concessionis feudi. Et inuestituræ. Et venditionis. Et exclusionis. Et substitutionis. Et renunciationis. Et cessionis. Et reuocationis. Et legitimationis. Et absolutionis. Et concessionis. Item renunciationis. Et iterũ substitutionis. Et commissionis.

148 ¶ Quibus adde alia multa in eãdem sententiam collecta à Fel.in cap.cùm ordinem, col.iiij. versic.limitata causa,& seq.per iij.col.de rescript.& in c.post cessionem,col.ij.versi. amplia primo,de probat.& in c.Petrus,col.iij.versic.secundò declara,de homic.& Iasnn qui multa accipit ab eo,nec tamen eum nominat,in d.l.age,in ij.not.C.de transact.

De iisdem rebus collectũ.

149 ¶ Hincque etiam illud fit,quod tradit Bald.in rub.ff.si cert.pet.col.j. versi. & dicto de causa, quòd per causam agnoscimus effectum,& è diuerso effectum per causam. Cui consimile est quod scribit Card.Flor.in c.cùm dilecti,col.j.versic.& nota arg.de accusat.quòd talis censetur effectus qualis est causa,& quòd valet argu.à destructione causæ ad destructionem effectus,& è diuerso.Matth.Afflict.qui alios citat in constitu.Sicil.incip. si quis aliquem,col.iij. in v.quæstio.in fi.

Per causam effectũ agnoscimus, & è diuerso.

Effectus talis censetur qualis causa.

Ar.à destructione causa,ad destructionem effectus,& cõtrà.

150 ¶ Igitur(vt repetamus)generalis dispositio restringitur per limites rationis. Quod tamen no. intellige,vt non procedat in ratione,quæ sola præsumptione innititur, quia per eam rationẽ non restringeretur generalis dispositio legis vel statuti,vt scienter voluit, & ex facto respondit Bal.consi.ccl.cuius exordium est,in quæstione domini Milani,col.vlt.paulò ante fi.lib.j. per not.à Iac. & Oldr.in lib.j.ff.solut.matr.quod & nos dicemus infrà in xxix.limitatione.

Ratio qua ex sola præsumptione est, nõ restringit.

151 ¶ Intellige secundò secundum distinctionem Bart.in l.non dubium,col.ij.versi.secũdò quæro,ibi,& ideo aduerte.C.de legib.Si quis,inquit,vult. restringere legem ob defectum rationis,aut propter aliam succedentem æquitatem, & tunc si vult restringere,non licet, & ita loquitur l.prospexit,ff.qui & à quibus.Si verò vult restringere,ne aliquis indebitè lucretur, & id quidem licet,l.vt gradatim,ff.de muner.& honor.& l.j.C.de sacrosan.eccles.Si verò vult restringere,ne aliquis patiatur damnum,& potest,& ita loquitur l.adigere, §.quamuis, ff.de iure patr.Et eam distinctionem sequitur Corn.consil.193.placet mihi,col.j.versi.& ideo vbi, lib.j.secundum id intelligens quod dicitur, cessante ratione legis cessare legem. & consilio ccxxxix.pro decisione,col.iiij.in literis o,& p,eod.lib. Et idem propemodũ voluit ipse Bart. in d.l.prospexit.& in d.l.adigere,§.quamuis, & in l.omnes populi, col.xviij.versicu.secundò quæro an statuta,ff.de legib.& Bald.in d.l.non dubium,col.ij.versi. sequitur videre de interpretatione,& Imol.in l.si verò,§.de viro,col.ij.versic.circa primum conclude,ff.solut.matri. vbi id dicit procedere,etiam si ratio esset expressa in lege,per text.in clement.j.iuncta glo.de elect.& idem Imo.in l.vbi purè,§.j.in fi.ff.ad S.C.Trebel. Maria.Soci. consil.j.in casu suprà narrato,col.vlt.lib.j.& Fely.in c.si quando,col.viij.versi.sed videtur mirabilis,de rescriptis.

Declaratio eius quod dictũ est rationem legis cã restringere.

152 ¶ At hoc minimè placet Salyc.in l.ij.col.j.versic.alij vt Bart.de noxal.actionib. vbi dicit hæc Bart.verba non sibi videri esse perfecta, tum quia non videtur debere fieri restrictio aliquo casu,quo restringendo, statutum ad iniquitatem, vel absurditatem deducatur,l.non absurdum,ff.de bon.libertor. tùm quia in d.l.prospexit, non restringitur dispositio ea ratione, ne lucro libertatis indebitè priuetur, sed solùm ea ratione, quia lex sic scripta est: tùm quia si fallit in l.penult.§.j.ff.de rit.nupt.quæ ad idem allegatur,vt d.l.prospexit, à ratione fallentiæ debet sumi discretio rei,& non à dicto.

De eadem re.

153 ¶ Ideoq; ipse Salyc.hanc rem latiùs tractat,nam aut,inquit, statutum generaliter vel indefinitè loquens habet rationem scriptam secum annexam, & tunc secundum illam rationem debet restringi,per d.l.adigere.§.quamuis. Ratio enim primùm est in intentione statuentis,

De eadem re.

ex eaque diſpoſitio facta ac illata, auth. ingreſsi, C. de ſacroſan. eccle. illatum autem non debet ſeparari à dicto, quod ſe habet per modum rationis ad illud, l. generaliter, §. nihil, ff. de acquir. poſſeſ. ideo meritò ſecundum rationem limitatur & reſtringitur, l. ſi is, ff. eod. tit. & l. hæc actio, & ibi gl. ff. de calumn. Aut verò ſtatutum non habet rationem ſcriptam ſecum annexam, & tunc licèt ratio non ſit in alio, eſt tamen in illo ſcripta vel declarata, & idem dicendum eſt. Aut nec in illo, nec in alio ſcripta vel declarata eſt, & tunc aut diſpoſitio ſtatuti eſt de eo quod non eſt de iure communi cautum vel diſpoſitum, & tunc fruſtra tractamus de limitanda diſpoſitione ſtatuti ſecundum ius commune, quod nihil de ea diſponit. Ideoq; tũc ſtatutum in ſuis generalibus verbis debet ſeruari, dummodo comprehenſa in verbis generalibus ſub illa diſpoſitione poſsint includi, quantumcunq; ſit durum & aſperum, & ita loquitur d. l. proſpexit: etiamq; ſi hæc aſperitas ceſſet, l. j. §. nunciatio, iuncta gl. ff. de ope. noui nunciatio. Aut diſpoſitio ſtatuti eſt de eo quod diſpoſitum eſt à iure communi, & tunc aut reſtrictio quam facere volumus de ſtatuto, non poteſt fieri ſalua ratione recti ſermonis & intellectus, & tunc non reſtringitur ſecundum ius commune, quia ex verbis eius apparet quòd ſtatuentes voluerunt ampliare ius commune, & non poteſt ſe ad illos reſtringere, & eius rei quædam exempla addunt, quæ ibi videre poteris. Aut reſtrictio quam facere volumus, poteſt fieri ſalua ratione recti ſermonis, & tunc aut quæritur in pœnalibus & odioſis, & tũc ſtatutum debet reſtringi ſecundum ius cõmune, per d. l. & alia iura, quæ allegat. Aut in fauorabilibus, &c. vt ibi videre poteris. Neque enim pertinent ad hoc noſtrum inſtitutum, quo quærimus de reſtringenda diſpoſitione ex ceſſatione, ſiue defectu rationis.

Ratio ampliat & extẽdit diſpoſitionem.

154 ¶Secundum autem, quo dicimus diſpoſitionem ſpecialem extendi & ampliari ex ratione generali (ſi hæc extentio aut ampliatio dicenda ſit, de quo ſuprà diximus) ita quòd vbi habet locum ratio illa generalis, habeat & diſpoſitio, probatur ex l. nomen debitoris, §. vlt. ff. de legat. iij. & l. cùm mulier, ff. ſolut. matr. & l. regula, §. ſi quis, & ibi Bartol. & Bald. & iterum §. & licèt, ff. de iur. & fact. ignor. & l. j. §. hoc interdictum eandem, ff. de fonte. & l. prima. §. mater, verſic. quid ſi curatores, & verſicu. quid ſi deceſſerunt, ff. ad Senatuſconſul. Tertul. & l. pater filium, §. fundum, ff. de legat. iij. vti à nonnullis citatur, licèt aliis nihil facere videatur. & d. l. cùm pater, §. dulciſsimis, ff. de legat. ij. & c. ſecundò requiris, & ibi Bald. de appellat. & c. conſtitutionem, de regula. lib. 6.

De eadem re.

In omni diſpoſitione.

c. quãuis, de pactis, habet locum, etiam ſi renunciatio alteri ſit.

Itaque etiam in odioſis.

Et in pœnalibus.

155 ¶Et voluit quoq; gl. in clem. j. in verbo, eligatur, & ibi Card. Flor. qui eam dicit ſing. de elect. Bald. in l. quod dicitur, per eum text. ff. de pact. dum dicit eatenus extendi dictum, quatenus ratio illius extenditur. & conſil. cccix. opinio communis ante medium, lib iiij. Ang. conſi. ccxxj. in volumine, col. ij. verſi. nec ob. huic deciſioni. & conſ. ccxlvj. Titius tanquam hæres, vbi & id dicit procedere in omni diſpoſitione. Imo. conſil. j. in caſu præmiſſo, col. iij. verſi. & primò non videtur, vbi ex hoc dicit quod c. quamuis, de pact. lib. vj loquens de pacto de nõ ſuccedendo, quod ei fit cui debet ſuccedi, habet locum in eo quod fit alteri, ex generali ratione illius c. & conſil. clxxiiij. ſpectabilis domine, poſt prin. Panor. in d. c. j. de iuramen. calum. vbi & id dicit procedere in odioſis, & in d. cap. j. vbi ſuprà, de re iud. vbi & id dicit procedere in pœnalibus, cum ratio eſt expreſſa, vt in c. ſecundo requiris, in j. not. de appel. & in d. c. quia in inſulis, de regular. & d. conſ. xcij. lib. j. & d. conſi. lviij. eod. lib. ij. Domi. in c. ſtatutum, §. cùm verò, col. vlt. de reſcript. lib. vj. Paul. Caſtr. in l. ſi verò, §. de viro, poſt prin. ff. ſoluto matrimo. & d. conſi. ccccxxx. quantum ad primum, vbi ſuprà. lib. j. Alexand. conſi. cxj. ponderatis verbis inquiſitionis, col. ij. verſi. & cum ibi, lib. j. & conſil. lij. circa hanc dubitationem, colum. iij. verſic. prætereà faciat vbicunque, lib, iiij. & d. coonſil. lxxv. vbi ſuprà, lib. v. & conſil. lj. in caſu præſenti, col. ij. verſic. tamen iſtis non obſtantibus, lib. vij. & Soci. conſil. ccxlj. circa primam difficultatem, colum. iiij. verſic. nec obſtat ſi dicatur, lib. ij. & Iaſon in l. licèt inter priuatos, colum. ij. verſi. primò quia quando ratio. C. de pactis, & alij multi ex his quos ſuprà, numero 140. incip. & id item.

Vbi eadem eſt ratio, ibi idẽ ius.

Diſsidẽtia nõ ſunt quæ in ratione conueniunt.

156 ¶Idque eſt, quod vulgò dicimus, vbi eſt eadem ratio, idem ius ſtatui debere, l. illud, ff. ad leg. Aquil. & l. à Titio, in prin. ff. de verbor. obligationibus, & ibi concordant. in gloſſ. Vltra quas adde text. not. in l. his ſolis, in illis verbis, ſatis tacitè cautum, C. de reuoc. do. quem ad hoc dicit ſingul. Bald. in cap. quia V. in fin. de iudi. & meliorem totius iuris, idem Bald. in rubri. C. de nauti. fœnor. Adde inquam text. in cap. tranſlato, de conſtitutio. & cap. inter corporalia, de tranſlatio. prælat.

Extenſio non eſt, vbi eſt eadem ratio.

Exemplariter videtur fieri mẽtio de vno, cùm plura habent eãdem rationẽ.

157 ¶Et quod dicit Bald. in l. omnes populi, col. vij. verſi. tertiò quæro, ff. de iuſti. & iur. quòd non videntur diſsidentia quæ in ratione conueniunt. quia ratio eſt coniunctio diuerſorũ caſuum ad eundem finem tendentium, per l. non poſſunt, & l. nam vt ait. & l. ideo quia, ff. de legib. & rurſum ipſe Bald. in eadem l. omnes populi, col. vlt. verſi. ſecundò not. quòd vbi eſt eadem ratio, non propriè dicimus ſtatutum extendi, quia ineſt tacitè, per gl. in c. ſæpe, in verbo, Italiæ, de temporib. ordinat. lib. vj. & quod ipſe Bald. ſcribit in repet. l. de quibus, colum. xij. verſic. item not. quòd nõ videtur, ff. de legib. quòd vbi plura habent eandem rationem, cùm de vno tãtùm fiat mentio, videtur id fieri exemplariter, non reſtrictiuè, cùm aliis multis aggregatis

ab

ab Alexand.consil.lxxv.incip.videtur in præsenti consultatione, col.j.lib.v. & Iason in d.l. à Titio,in princip.col.vlt.ff.de verb.oblig.& consi.lxiij.per reformationem,col.iiij.versic. secundò principaliter,§.iij.& à me in repet.l.si vnquam,in verbo,libertis,nu. 45.quorum sententia,C.de reuocan.donat.

Superiora procedunt etiam in correctoriis,& exorbitantibus.

158 ¶ Et hæc vsque adeo obtinent,vt etiam in correctoriis & exorbitantibus extendatur dispositio ex ratione expressa in lege vel alia constitutione corrigente & exorbitante, licèt aliàs secus.Ita enim voluit glo.reputata sing.in clemen.j.in verbo, eligatur,& ibi Genz.Pau.Eleaz. Card.Florent.in xxij.q.& latè Imol.col.vj.versic:tertiò quærit gl.de elect Bald.in auth.quas actiones,col.ij.versi.sed ego dico,& ibi etiam Paul.Castr.col.ij. versi.item verum est, & Ias. qui id latissimè & optimè disputat & declarat,col.iiij.versic.pro clara intelligentia,& ij.seq. col.C.de sacrosanct.eccles.per text.in d.l.his solis. idem Bal.non obscurè in l.maximum vitium,col.iij.C.de liber.præterit.Imo.Raph.Co.& Paul.Cast.in d.l.si verò,§.de viro:ille col. ij.versi.circa primum:alter post medium:postremus statim post princip. ff.solu.matri. Idem Imol.in l.vlt.col.iij.versic.& nota diligenter,ff.de hæred.instit. & consil. cxxiij. in causa quæ vertitur,col.ij.versic.& pro ista parte,vbi dicit sing.illam glo.in d.cle.j. Rapha.Fulgos.consi. ciiij.Titius condidit testamentum,col.ij.versi.& illa etiam ratione.Rapha.Com.in d.l.cum mulier,per illum text.& ibi etiam Alexand.in v.not.ff.sol.matrim.& in l.quamuis, ibi etiam Paul.Castr.in fi.C.de fideicommis.Panor.in c.vlt.col.iij.versi.& licet Bart.dixerit,de rescri. & in c.nihil,col.v.versicu.nec obstat.si dicatur,de elect.Alex.in l.iiij.§.Cato, col.vj. versi.& vltra prædicta,ff.de verbor.obligat.& consil.50.visis actis causæ,col.iij.versicu.& saltem vbi scripta,lib.ij.& consil.xvij.ponderatis his,quæ in themate,col.penult. versi.nec obstat quòd text.lib.iij.& consil.lxxxix.circa primum dubium,col.ij.versic.vnde sicut, lib.vj. Franc.Aret. consil.xxvij.proponitur ex facto,col.j.versi.præterea etiam iunctis his quæ dicit,col.ij.versic. non obstat quòd melior,& versic.seq.Cepol.qui id dicit singu.cau.criminal.consi.lxxiiij.viso statuto Taruisij,col.vlt.versi.quia respondetur quòd illud.Iason in l.de quibus,col.iiij.versi. puto quòd vtrunque,ff.de legi.Franc.Curt.Senior consi.lxxxj.rectè præfatus,col.ij.num.7.

De eadem re.

159 ¶ Et ad hoc bene facit text.in l.emptor,in fi.ibi ea ratione reddita,ff.de rei vend. & in l.& fideicommissi,§.cùm Pollidius , ibi, idque sibi maret ideo placuisse testamento comprehendisse,ff.de vsuris,glo.in §.primo.in verbo,ad curationem,in authent. vt hi qui se hab.perhib. & quod tradit glo.in cap.si postquam,in verbo,mente,de electio.eodem lib.vj. & in clem.j. in verbo,eligere,eodem tit.

Et in pœnalibus.

160 ¶ Nam & in pœnalibus hoc idem procedere tradit Bal.in l.data opera,col.iiij.versi. & adde quòd vbi est,C.de accus.per d.l.his solis,quæ propriè loquitur in materia pœnali.& l.vlt.C. de indic.viduit.tollen.& idem Bald.in c.j.§.porrò,col.ii.per illum text.quem dicit meliorem de iure,tit.quæ fuit pri.cau.benefi.amit.& Saly.in l.si serui,col.penult.versic.prima est quòd etiam,iunctis,præced.C.de noxa.Petr.Anch.consil.ccciij.ista allegata in contrarium : ante fi.vbi etiam dicit talem casum potiùs venire ex mente legis,quàm ex extensione.Nam ratio, inquit,extendit verba legis,per d.l.nominis & rei,§.verbum ex legibus, ff.de verbo.signifi.& dicit esse text.expressum,ad casum,qui venit ex mente legis,extendi constitutionem pœnalem in d.c.si postquam,de elect.lib.vj.& idem quoque Panor.in c.vlt.col.ij.versicu.sed mihi placet,de rescript.per text.vt inquit,apertissimum,in l.ij.§.quid si curatores, & §.quid si decesserint,ff.ad S.C.Tert.& per bonum(vt & ipse dicit)tex in l.liber,§.senatus, ff.de rit.nup. dicitq; id non esse interpretationem extensiuam,sed intensiuã & intellectiuam.& idem Pan. in c.j.col. iij.versic.not.ibi, intentione,de iura.cal.dum dicit procedere etiam in odiosis.& in d.c.j.col.iiij.versi.dispositio etiam pœnalis,de re iudic.& in d.c.quia plerique, col.pen.versi. ego latiùs,de immunit.eccles.Domin.in c.si ciuitas,§.j.in princ.de sentent.excommu.lib.vj. Alex.in d.l.cùm mulier,col.j.in v.not.per illum text.ff.solut.matr. & d.consil.lxxv.videretur in præsenti,col.j.lib.v.Ias.in l.j.si is qui,in prin.col.vlt.versic.tertiò moueor,ff.ad S.C.Treb. Philip.Dec.in l.non videtur,col.vlt.versic.septimò fallit,ff.de regul.iur. De quo tamen vide Imo.in l.si verò,§.de viro,col.vij.vers.tertiò casu principali,ff.solu.matr.& Philip.Dec.in l.si quis id quod,col.pen.versi.& ex ista glo. ff.de iurisdict.omn.iudi.

Ex interpretatione intensiua non extẽsiua.

Quid in pœnali simul & correctoria.

161 ¶ Sed quicquid sit in simplici pœnali,tamen vbi esset constitutio , & correctoria & pœnalis simul,tunc non extenderetur ex eadem ratione etiam expressa, vt expressè voluit Anton.in repet.c.vlt.col.xxvij.versic.hæc vera in quantum,de consuetud.Rom.in d.l.si quis,id quod, col.ij.vers.nota etiam ratione,ff.de iurisd.omn.iudic. & consil.cxxix. licèt magna apud me, versic.secunda ratio,Domi.in c.j.col.iij.versic.hæc vera nisi ius,de temp.ordin.lib.vj. Alex. in d.l.si constante,in prin.col.iiij.versi.hoc tamen intelligi debet,ff.solut.matr. & Ias. in authent.quas actiones,col.vj.versic.intellige tamen istam,& omnes ferè.

De eadem re.

162 ¶ Et in id allegant multi ex supradictis glo.quam dicit sing.in cle.vt hi qui,quæ est secunda, in verbo,in eisdem,de ætate & qualitate ord.dum tex.ibi ponit rationem expressam,& gl.ibi dicit non esse extendendam.Cui adde & aliam gl.not.non absimilem, in c.fidei,in princ.de hære.lib.vj.Et faciunt quæ scribunt Bart.& alij in l.Marcellus,in prin.in vlt.q. ff.ad Trebel.

De eadem re.

163 ¶ Sed huius, tamen contrarium sentit Panor. in d. c. vlt. de rescript. licèt iura quę ipse allegat, non loquantur in materia correctoria. Tamen pro illius opinione adducit Clau. Seysel. in d. l. si constante, col. iij. versi. primò, vt non procedat dictum Bartol. in l. quemadmodum, circa medium, C. de agricol. & censit. lib. xj. cum aliis concord. dicentibus constitutionem pœnalem esse fauorabilem, ex quo sequitur pœnæ appositionem non debere impedire extensionem, siue ampliationem. Sed vt subdit Seysel. responsio patet ex nota. per ipsum Bart. in l. ij. §. exercitium, ff. de his qui not. infam. ex quibus declaratur hæc limitatio procedere tantum, vbi pœna esset odiosa. Et ita illam glos. in d. c. ij. de æta. & qualitat. limitat Felin. in c. translato, col. penult. versic. primò quòd licet in materia, de constitut.

Ratio testis restringit & ampliat dictũ illius.

Quod & procedit in omnibus dispositionibus.

Ratio actus fundamentum.

164 ¶ Sed & hæc quoq; procedunt etiam in testimoniis & dispositionibus testium, vt scilicet ratio testis declaret, restringat, & ampliet dictum ipsius, vt videre licet ex Bal. in l. conuenticulam, col. iiij. versi. de hoc do regulam. C. de episc. & cle. & in l. data, col. ix. versi. item no. quòd ratio restringit. C. de his qui accus. nõ pos. per d. l. j. §. hoc interdictum, ff. de fonte. Alex. cons. xx. visu processu causæ inter Catherinã, col. pen. vers. modò sic ratio, lib. ij. & cons. xxiiij. animaduersis his, col. vij. vers. præterea ipse, eod. lib. ij. Feli. in c. tua nos, col. ij. versi. & ad ista, de iureiur. Hippol. Marsil. in repet. rubr. C. de prob. col. xxx. versic. propter hoc. Imò verò & in omnibus hominum dispositionibus rationem considerari tanquam fundamentum actus, pronuntiauit Bald. loquens in hac materia, in c. & si Christus, ad fin. de iureiur. per l. vlt. ff. de hæred. instituen. & l. cùm pater, §. dulcissimis, ff. de leg. ij.

Contrarium eius quod dictũ est cessante ratione legis, legem cessare.

165 ¶ Sed vt redeamus ad nostrum principale institutum, quo diximus, cessante causa aut ratione legis, cessare legem aut constitutionem: istud quidem multi non admittunt, sed è diametro contrarium dicunt, vt scilicet nõ cesset lex, cessante eius causa, nisi id dictum sit expressè ea lege, vel nisi postea reuocetur: licèt enim cesset causa, remanet tamen eius autoritas, quæ eam facit durare. arg. l. de quibus, ff. de legib. & c. vlt. de offic. deleg. Ita enim voluit glo. in d. c. post translationem, in verbo, cessante, in fi. & Ioan. And. col. pen. super ea glo. & Bal. col. ij. versi. quæro vtrum cessante. Card. Flor. col. j. Imol. col. v. num. 16. de renuncia. Io. Mona. in c. cupientes, col. ij. nu. 5. de electio. lib. vj. Zenzel. & Paul. Eleaz. in cle. j. de appellat. allegantq; ij. omnes propemodum in id c. dixit. xxxij. q. j. vbi id etiam not. Archid. post Lauren. & idem voluit Iac. Aret. in l. j. vti eum allegat Imo. ibi, col. vlt. ff. sol. matr. Alter Iacob. Butrig. in l. vlt. ff. de condict. ob cau. & in l. ij. C. eod. tit. prout & illum citat Imo. in l. ij. §. vlt. col. iij. ff. de dona. Corn. consil. ccxxxix. pro decisione, col. iiij. in litera e. lib. j. & consil. liij. in hac consultatione, col. v. in litera I. lib. iiij.

Nisi interueniat necessitas.

Vel vtilitas.

166 ¶ At id nonnulli intelligunt, & inter cæteros Ioan. And. post Hug. in d. c. post translationem, col. vlt. Henri. Boh. in c. & si Christus, col. vlt. de iureiu. & multi ex his quos citauimus in ver. ab hinc ij. nisi interueniat necessitas, c. priscis, lv. distinct. vel vtilitas, c. neophytus, lxj. distin. aut pietas, cap. Lugdunensis, ix. q. ij. aut contraria constitutio, capit. vtinam, lxxvj. distinctio. siue consuetudo, §. leges, qui est sub c. in istis, iiij. distinct.

Vel pietas.

Vel cõtraria constitutio.

Siue consuetudo.

167 ¶ Verùm Card. Flor. in d. c. post translationem, in §. cæterùm, col. ij. versi. item in eo quod dicit Host. post eadem opin. quam tribuit Host. dicit causas necessitatis, vtilitatis, & pietatis magis inducere dispensationem, quàm vt faciant cessare dispositionem. In eo autem quod de contraria constitutione vel consuetudine dictũ est, id quidem non esse quòd cesset causa, sed quia dispositio reuocatur & extinguitur. Anto. Verò in eo ipso c. post translationem, col. iiij. versic. tu dic latiùs, dicit quod ex primis duabus potiùs reuocatur, quàm cesset.

Quid si ratio sit expressa.

Quid si adiecta fuerit post legis promulgationẽ.

168 ¶ Alij hac in re distinguunt secundum ea quæ diximus suprà nu. cxlvj. incip. intellige secundò, an scilicet quis indebitè damnum pateretur, nisi cessaret lex cessante eius ratione, & tunc cessat. per l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patro. Aut tunc indebitè lucrum amitteret, & tunc non cessat, per l. prospexit, ff. qui & à quib. Qua in sententia omnium primus fuit Bartol. in multis locis quæ tibi designauimus illo eod. nume. 146. vbi etiam videbis qui illum sequuti sunt, & num. quoque seq. incip. at hoc minimè, vbi videbis quid de hac re dicendum sit.

Quid si sequatur absurditas.

Quid si æquitas superest licèt ratio cesset.

Quid si remanet statutum contra rationem naturalem.

169 ¶ Bald. autem in c. & si Christus. col. vlt. versic. ampliùs not. de iureiur. Causa inquit, dicitur duobus modis. Primò, vt est aliquid in esse producens, & ipsi cohærens. Alio modo, prout est ratio faciens ratum, vti accipitur in l. j. ff. solu. matr. & tunc aut ratio est expressa in verbis, & tunc nunquam disceditur à ratione l. vlt. ff. de diuor. & l. in eo iure, §. deinde, ff. de rit. nupt. & l. j. §. non autem omne, ff. de flumi. & l. ita autem, in prin. ff. de admi. tut. Aut ratio non est expressa in ipsis verbis promulgationis legis, sed adiicitur post legis promulgationẽ. verbi gratia, lex noua punit rationẽ legis veteris, vel interpretatio prudentum rationem addit: & tũc refert, aut eum cessante ratione sequitur absurditas, & tunc cessat lex, c. quemadmodum, de iureiur. aut æquitas potest stare cum statuto, licèt cesset ratio interpretatiua prudentum, & tunc non cessat lex, quia sufficit ratio generalis in omnibus, quæ sunt de iustitia positiua, scilicet quia placuit legislatori, l. j. §. j. ff. de postul. vnde est pro ratione voluntas, vt not. in l. j. C. de secund. nupt. & supposita potestate non est quærendum de ratione, l. non omnium, ff. de legib. Aut cessante ratione remanet statutum contra rationem naturalem, & tunc cessat statutum, l. milites agrorum, ff. de re mili.

170 ¶ Idem Bald.in l.j.col.ij.versi.nota hîc in secunda gl.C.quæ sit long.consuet.dicit quòd ratio legis licèt tacita sit,tamen est ratio,& ea quidem seruanda, si est finalis,per d.l.ita autem, in prin.ff.de administrat.tutor.& d.l.milites, ff.de re milit.non obstat,inquit,l.prospexit, ff.qui & à quib.quia ratio legis inspicit ad extendendum, non ad perimendum iam dispositum, vt ibi,nam ex illa tacita ratione non possumus perimere formam ipsius legis,in casu formaliter occurrenti,& formaliter disposito.

De eadem re. Item de tacita ratione.

171 ¶ Alibi quoque idem Bald.in l.j.col.v.versic.item an cessatio,ff.sol.matr.dicit quòd cessante ratione legis cessat lex.quando aliàs sequeretur perpetua & inemendabilis absurditas siue incommoditas,secus si temporalis tantùm , per d.l.prospexit, ff.qui & à quib.vnde, inquit. Iacob.Are.& Cyn.qui dicunt eam l.carere spiritu,non bene loquuntur.

De eadem re. Quid si sequatur temporalis tantū absurditas.

172 ¶ Rursus idem Bald.in c.j.§.& quia vidimus,col.antepe.versi. modò quæritur quæ est ratio, in additio.tit.qui feud.dar.poss.dicit quòd si statutum disponit de ratione , seruamus statutum,non rationem , per d. l. prospexit. Si autem è diuerso ratio disponit de statuto , seruamus rationem, non statutum, quia ea prior est in potentia,argu.l.Labeo, in ratione sui,ff.de suppellect.lega.& eum refert & sequitur Corn.consil.liij.in hac consultatione, col.v.versic. potest etiam ad hoc applicari.lib.iiij.

Quid si statutum disponit de ratione vel econuerso.

173 ¶ Anto.in d.c.post translationem,col.iiij.versi.tu die latiùs,de renunc. dicit quòd cum quæritur,an cessante causa legis cesset lex,hoc dupliciter posse intelligi. Primò, an ad casum in quo causa legis non se extendit,lex vel eius dispositio se extendat.& tunc cessante causa cessat lex:quia vbi separata est ratio, separatum debet esse ius,l.hæc actio,ff.de calum.cum sim. Secundò potest intelligi,an cessante causa,cessat lex in eo quod principaliter disponit:&tūc si est ius dispensatiuum,& in fieri,vt ipse loquitur , ita vt ex dispensatione nondum ius sit in perfecto esse,tunc cessante causa cessat dispensatio,& hoc est verum, quando cessat specifica causa.Si autem ius est in perfecto esse,& causa est generalis , tunc cessante ea causa generali non cessat lex,sed reuocari debet,c.suggestum,de decim.Si verò est ius cōmune,& tunc aut causa est perpetua,& non est quæstio,scilicet quòd iuris obseruantia est perpetua, vt iugis continentia clericorum,& dilapidationis suspicio,c.sacerdotibus,xxxj.distinct.& c.quia ea,iij.q.ij.& l.si tutor,C.de interd.matr.Aut est causa temporalis, & tunc si exprimitur in ea quòd cesset lex cessante causa,ea cessabit,c.vt constitueretur,v.distin. & c.cum M.Ferra. de constit.si non exprimitur,non cessat.cap.dixit dominus,xxxij.q j. nisi interueniat necessitas, vtilitas,pietas,contraria lex vel consuetudo,secundum ea quæ diximus suprà nu.161.incip.at id nonnulli.Et idem ad verbum voluit Pan.in d.c.post translationem,in ij.lect.eius titu.quæ omnino similis est lectu.Anto.vt ipse Panor.ab illo accepisse videatur.

De eadem re.

174 ¶ Ante hos autem Innoc.in d.c.quia plerique,col.vlt.de immunit.eccles.scribit , quòd valet constitutio contra ius naturale , ex iusta tamen causa facta : sed si ea causa cesset, cessabit & constitutio.verbi gratia,iusta est constitutio quæ dat exceptionem Senatusconsulti Macedoniani propter iustam causam:sed si ea causa non subesset in certo aliquo casu, vt quia quis in necessitate mutuauerit pecuniam filiofamiliàs,non haberet locum ea constitutio : & peccaret qui se ea exceptione tueretur.Subdit tamen postea alios dicere , quòd cùm facta sit constitutio ex iusta causa,licèt postea eueniat casus,vbi cesset causa illa, tamen seruanda est constitutio,quæ generaliter fuit facta:non potuit enim nec expediuit omnes articulos sigillatim comprehendere.l.non possunt,ff.de legib.nisi talis sit casus , qui à iure excipiatur. Hæc ille, qui non aliter declarat,vtra opinio ei magis placeat,& eum refert Pet.Ancha.ibi paulò ante fi.qui dicit hæc Inno.verba esse valde bona.

De eadem re.

175 ¶ At Card.Flor.ibi,in xviij.quæst.dicit primam opinionem sibi magis placere,quia propriū constitutionis est,vt sit iusta:cùm ergo desinit esse iusta,non est seruanda.vel vt subdit,posset dici,melius esse hoc casu principem consulere,c.si quando,de rescript.qui prouidebit reuocando constitutionem iniustam,& faciendo aliam iustam ex varietate temporum.c.non debet,de consanguinit.& affinit.

De eadem re.

176 ¶ Sed Anto.ibi,col.penult.versic.plus dicitur,concordando illas duas opiniones,scribit,vt à multis citatur,licèt non ita expressè in meo codice, se putare vltimam opinionem procedere,si lex statuit ex causa legitima.& indiscretè loquitur, & in omnibus casibus præsumit causam:Si autem non præsumit causam in omnibus casibus, vel saltem de defectu causæ potest constare per modum probandi à lege non reprobatum,procedit prima opinio.

177 ¶ Panor.autem in illo ipso c.quia plerique, col.antepen.in xij.quæst.versic.ego latiùs, relatis huiusmodi opinionibus hanc rem(vt ipse dicit)latiùs & clariùs tractat. Nam aut lex,ait, siue statutum præsumit causam & super ea inducit præsumptionem iuris & de iure, & tunc non admittitur probatio super cessatione causæ,per cap.qui fidem,de sponsali.nisi ius induceret illam præsumptionem in fauorem alicuius:tunc enim admittitur probatio in contrariū, per confessionē partis.per no.in auth.sed iam necesse,C.de do.ante nup.& per Inn.in d.c.quia plerique. Tamen in foro animæ non esset ea constitutio seruanda, si constaret de defectu causæ,vt idem ipse Panor.tradit in d.cap.is qui fidem,& in c.j.de constitut. Aut lex siue alia

De eadem re.

consuetudo non inducit præsumptionem iuris & de iure, sed simpliciter statuit: & tunc si causa est expressa in lege, & probatur causam illam deficere in casu occurrente, & nõ debet seruari constitutio, nec in foro animæ, nec in iudiciali: quia ratio legis est lex, & non è contrario: ideo vbi cessat ratio, cessat lex, l.nõ dubium, C.de legib. & c.vlt.de reg.iur.lib.vj. & l.cùm pater, §.dulcissimis, ff.de leg.ij. & l.ex facto, in j.resp.ff.de vulg. & pup. vbi hoc idem probatur habere locum in priuilegiis, & aliis iuribus ab eo allegatis, & quod, vt subdit, not. Bart. in l.item quæro, §.qui impleto, ff.loca. Aut ratio legis non est expressa, & tunc si potest naturaliter & indubitãter vnica præsumi, debet lex restringi ad limites illius rationis, vt dicit Cyn. in d.l.non dubium est. & Bald. in l.maximum vitium, C.de lib.præterit. Quod procedit etiã in pœnalibus, vt voluerunt doct. in dd.locis, & optimè facit, l.ij.§.quid si curatoris. vers.quid ergo, ff.ad Tertul. Hæc Panor. Cui, quantum ad postremum casum pertinet, adde quæ dicam infrà in xxj.limit. præsertim num.7.incip. intelligendum est tertiò, & seq.

178 ¶ Omnium autem latissimè Aegid. Bellamera in c.post translationem, col.v. recensitis aliorum opi. sic distinguit. Aut cessatio rationis tanta est, vt per eam remaneat constitutio irrationabilis, & tunc, vel est ob id, quia remanet alia ratio sufficiens, & tunc non cessat lex, nisi hoc diceretur ea lege, vel alia, §.affinitatis, instit.de nupt. cum similib. Aut non remanet alia ratio sufficiens, sed lex non manet propter hoc irrationabilis, quod qualiter procedat, declarauit idem autor in c.quantò, in iiij.q. de consuetu. Et tunc aut ratio cessans est impulsiua solùm, & tunc non facit cessare legem, l.j.§.sexum, ff.de postul. Aut est finalis, & tunc aut non est lex merè positiua, sed facta ex certo & sufficienti iudicio rationis, sicut sunt responsa prudentum, & quasi omnia alia iura ff. & tunc præsumitur ratio cohærere legi, & consequenter cessatio, eius facit cessare legem, & ita procedit quod not. in d.l.cùm tale, §.legato. ff.de condit. & demonstr. Aut est lex positiua nullam certam & sufficientem rationem habens, sed solùm autoritatem statuentis, licèt quadam persuasione rationis minimè sufficientis adiutam: & tunc aut apparet de mente statuentis volentis cessare legem ex cessatione rationis, & cessabit lex: quia in constitutionum interpretatione principaliter recurritur ad mentem conditoris, c.in his, de verb.signif. cum simil. Aut non apparet, & tunc standum est eorum opinioni, qui negant cessare legem ex cessatione rationis: quia hoc casu sola autoritas statuentis est causa principalis: constat autem (inquit) de mente, si id exprimatur vel etiam tacitè ex præfationibus, l.vlt.ff.de hær.inst. vel aliis seq. l.si seruus plurium, §.vlt.ff.de leg.j. & quia hoc non est lege certa constitutum, locus est arbitrio iudicis, c.de causis, de offic.deleg.

De eadem re.

179 ¶ Liberationis causa cessante, cessat liberatio, quod ex eo patet, quod ex facto respondit Angel. consil. clxxxix. visa quietatione reuocatur in dubium, quòd quantumcunq; verba liberationis sint plena & prægnantia, si tamen causa ipsius liberationis non potest ex proprietate sermonis adaptari ad aliquam speciem debiti, illam non comprehendit. Et id sequitur & dicit no. Franc. Aret. consil. clx. verum est quod Comicus, col.iij. versic. moueor primò, vbi ex hoc dicit quòd oratio quantumlibet vniuersalis restringitur, vt non comprehendat ius, cui causa liberationis non est adaptabilis, de quo dicit esse casum clarissimum, & ibi hoc not. Bar. in l.cùm pater. §.dulcissimus, de leg.ij. & bene facere text. in l.si is qui animo, ff. de acqui. posses. & in l.cãcellauerat, & ibi Bar. ff.de his quæ in test. delen. Quod & ex eo reassumit. Chasse. cons. lxix. quæro ad primum, col.ij. num.9. & seq. Et bene etiam facit quod proditum est à Soci. cons. clix. in præsenti consultatione præmittens aliqua, col.v. vers.iiij. & vltimo lib. ij. & Paul. Paris. dum allegat Angel. & Franc. Aret. vbi suprà, consil. xlviij. Calassino, col.vij. num.43. lib.iij. Et diximus etiam suprà, num.141. incip. & ideo ex facto.

Liberationis causa cessante cessat liberatio.

M

180 ¶ Mandati causa cessante, cessat mandatũ, in id enim est text. expressus in c.si pauper, in fi. in illis verbis, cùm cesset causa mandati, & ibi glo. in verbo, cesset, & Domin. qui id not. in iij. not. de præbend. lib.vj.

Mãdati causa cessante cessat mandatũ.

¶ Metu cessante cessat quod ob eundem factum est, vt ex eo satis liquet, quod scribitur in l.j.
181 C.de naut. fœnor. tandiu venire vsuras centesimas pro pecunia traiectitia, quandiu durat
metus maris apud creditorem: cessante autem metu, communes tantum deberi. quod Bald.
& Salyc. ibi trahunt ad bailiam siue arbitrium extra ordinem concessum metu bellorum, vt
cesset cessante metu, de quo nos diximus suprà in arbitriorum caussa cessante. Et bene etiam
facit quod scribit glo. in l.iij.ff.de donat. cau. mort. arg. l.si mortis causa.

Metu cessante cessat quod ob eum est factum.

182 ¶ Morbi causa cessante cessat morbus, quod hinc videre licet, quòd medici imprimis obseruandum esse dicunt. vt medicus obseruet morbi causam, an frigus, fames, an satietas, & quæ similia sunt: occursurũ enim vitio eum qui originem nõ ignoraret, vt scribit Cornel. Celsus in procemio rei medicæ: proindeq; etiam medici ipsi circa id præcipuè laborãt, vt declarent morborum causas, inter quos is qui facilè primas obtinet, Galen. librũ vnum de morborum causis priuatim scripsit, vt scilicet illis cognitis, ac deinde sublatis, morbi quoq; vitia tollantur. Ex quo ille ipse lib.j. de arte curandi ad Glauconẽ, Causæ (inquit) infestanti perpetuò cõtraria opponẽda sunt remedia: labori quidẽ quies: vigiliis somnus: iræ, tristitiæ, excãdescẽtiæ, sermones

Morbi causa cessante cessat morbus.

sermooes, actiones spectandæ, & rerum narrationes, quæ animo voluptatem afferunt. Sic & qui cogitatione laborant, ab hac omnino cessent. Sed & hinc est illud ipsius Celsi, in illo eodem proœmio, quòd si morbos ex causæ facerent, quæ vbique eædem essent, remedia quoq; vbique eadem esse debuissent. idque præcipuè, vt dicit Galenus lib. viij. Terapeuticæ, prospicit morbis, qui in generatione sunt, tollendis, scilicet iis quæ illas excitant causas.

183 ¶ Nullusq; est propemodum medicorum, in quo non inuenias sexcentas huiusmodi sententias. sed quod ad nostrates pertinet, huc respicit quod ab illis differitur de medico qui certa mercede promisit curare ægrotum, qui curatos (vt statim prima fronte videbatur) in eãdem ægritudinem recidit, vt si statim reciderit, censeatur eadem morbi causa permansisse: ideoq; ab eo morbo curatus censeri non debeat, vt per Barpt. Brix. quæstio. lxxiij. medicus quidam omnes propè in l. Martius, ff. loca. Alberic. in l. contractus, num. 7. ff. de reg. iur. Bald. consil. cclv. quidam fœnerator, col. ij. lib. iij. & alios quos tibi congessi in l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 180. incip. & quoad à nostris, C. de reuocand. donat.

De eadem re ex nostratibus.

N

184 ¶ Necessitatis causa cessante, cessat quod ob necessitatem statutum est, aut introductum, capitulo ij. & ibi Cardina. Floren. in iij. not. Petr. Anchara. in j. not. Anto. in j. not. de custod. eucharist. & c. de Siracusanæ vrbis xxviij. distinct. & capit. quoniam multa, xlviij. distinct. & §. verum, lxiij. dist. & c. quod pro remedio, & ibi Cardin. Alex. in prin. j. q. vij. & c. ordinationes. §. quamuis autem, ix. q. j. glo. in l. solet, in verbo, quam curator, & ibi quoq; Bart. ff. de tutel. & in capit. in argumentum, de reg. iur. lib. vj. Host. in c. cùm in cunctis. versic. ea propter, in verbo, necessitate, de elect. Bart. in l. j. §. nunciatio, col. iij. versic. quandoq; fit iuris nostri. ff. de oper. noui nuntiat. vbi dicit quòd quando aliquid statuitur pro necessitate contra regulas iuris communis, intelligitur habere locum, quatenus durat necessitas, per l. senatus, ff. de offic. Præsid. & l. j. in fi. ff. de feri. & Petr. Anch. in c. j. col. ij. in vj. not. de stat. monacho. Et ex externis scriptoribus Dionysius Halicarnas. lib. viij. Quicquid, ait, necessitate pro tempore, vel priuatis vel ciuitatibus adfert, tantisper duret, donec cesset ea necessitas.

Necessitatis causa cessante cessat quod ob eam statutum est.

185 ¶ Sed hoc primò intellige, nisi vtilitas succederet in locũ illius necessitatis cessantis, vt est de monachis ordinandis, in c. sunt nonnulli, in fi. & c. cum pro vtilitate, xvj. q. j. & arg. c. priscis, lv. distinctio. Et voluit gl. in d. c. in argumentum, in fin. de reg. iur. lib. vj. Arch. post Hug. in c. statuimus, circa medium, & iterum in c. neophytus. in fi. lxj. distinct. Henri. Bohic in ca. & si Christus, col. vlt. de iureiur. Cardin. Alexand. in c. quod pro remedio, j. q. vij.

Nisi vtilitas succederet in locum cessantis necessitatis.

186 ¶ Secundò intellige, nisi ex necessitate ius commune introductum fuerit, tunc enim id non cessat cessante necessitate, sed perpetuum manet, c. duo. xij. q. ij. & c. dixit dominus xxxij. q. vij. Nisi in constitutione exprimatur quòd id cessare debeat cessante necessitate, c. quod scripsi. xxxv. q. iij. & ita voluit ipse Archid. post Laur. in d. c. statuimus. lxj. distinct.

Aut nisi ex necessitate ius commune introductum fuerit.

187 ¶ Cui adde quantum ad primum, quòd id, per quod redimus ad ius commune, multò firmius est, & potentius, vt videre licet ex glo. illa singu. in c. statutum. in verbo, numerandum, ibi item per hanc, de præb. lib. vj. Anto. & Panor. in c. olim tibi, per illum text. illum quidem, in fi. alterum in iij. not. de verb. signif. cum aliis multis similib. à me collectis, in tract. Primigeniorum, q. xxiiij. nume. 6. incip. quam rationem. Quantum autem ad exceptionem, adde etiam quæ diximus suprà in cessatione causæ legis, nu. clx. incip. sed vt redeamus.

Firmius est id per quod redimus ad ius commune.

188 ¶ Tertiò intellige vt cesset effectus in eo casu circa facienda, nõ etiam iam facta, vt etiam dicit glo. in d. c. in argumentum, per not. in d. c. quod pro remedio, & in c. & si christus, in fi. de iureiu. & facit (inquit) c. factum legitimè, eod. tit. de reg. iur. lib. vj. ad quod etiam optimè facit quod diximus suprà in cessatione causæ dispensationis, num. 90. incip. quod tamen ita, & seq. & quod etiam dicemus inferius in xij. limit. & iterum in 40.

Quid autem in faciendis.

O

189 ¶ Obligationis causa cessante cessat obligatio, vt ex facto interrogatus respondit Soci. consi. xxxj. prosequendo ordinem, col. penul. versic. quartò etiam probatur, lib. j. motus hac nostra generali regula, quòd cessante causa cessat effectus.

Obligationis causa cessante cessat obligatio.

19. ¶ Odij causa cessante cessat & effectus illius, l. ij. & ibi Bald. C. qui ad libert. non poss. peruenire. & idem Bald. in l. j. col. ij. versic. nota quòd cessante, C. si rector prouinciæ. Aegid. Bellame. in c. cùm ecclesia sutrina, col. iij. nu. 8. de caus. poss. & propriet. Caro. Rui. consil. cxxij. de duobus principaliter, col. v. nume. 7. lib. v. & Philip. Dec. consil. cccclvj. consului aliàs quòd Iacobus, col. pen. num. 12. & omnes propemodum, quos citabimus, in seq. versic.

Odij causa cessante cessat odium.

191 ¶ Ex quo ipse Bal. in illo primo loco illud assumit, vt si filius vel vxor priuatur patria, in odiũ patris vel mariti bãniti: illis mortuis, & sic odio illo cessante, poterit liberè & impune in patriam reuerti. Quod etiam voluerũt Iac. Are. Iac. Ra. Bart. ipse Bal. Alb. Imo. in l. Titia Seio, §. vsuras, ff. de leg. ij. idem Bal. post Dy. in l. j. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectiga. & in l. omnes populi, col. vij. vers. sed nunquid statutum, ff. de iust. & iur. & in l. si seruus, ff. de public. in rem act. & in l. in omni, ff. de adopt. & in l. cùm acutissimi, col. ij. versi. & nota illud statutũ, C. de fideic. & in l. voluntas, circa prin. eo. tit. & in l. vlt. per illum tex. C. de iniu. Alb. in tract.

Filius odio patris patria priuatus, eã recuperat patre mortuo. Et vxor marito mortuo.

statur.

Etiam si statutum dicat vt perpetuò sint banniti.

statut.parte iiij.quæst.lxij.quæro si statuto,vbi plus dicit id procedere, etiam si statutum dicat,vt vxor banniti sit perpetuò bannita,Ang.vt à nonnullis citatur,in repeti.l.incola,col.x. ff.ad municip.Floria.in l.pen.§.si quis pro serno,ff.de noxa.Alex.consil.xx.viso processu causæ inter Catharinam,col.ij.versic.istud etiam fuit de mente, lib.ij.& consil.ccvij.ponderatis verbis statuti,col.iij.versic.ad idem allego,lib.vj.Francisc.Aret.in l.Pannonius,§.vlt.ff.de acquirend.hæred.Corn.consil.50.in hac consultatione placet, in fi.lib.iiij.& consil.xcvij.licet in hac,col.iij.versicu.sic & aliàs,lib.iiij.Socin.in tracta.fallen.regu.ccxxix.incip.lex generaliter loquens,versi.fallit si finiatur causa.& consi.cclxij.in causa magnifici,col.iij.versic.nam finita causa odij,lib.ij.quod reperitur consil.xc.lib.iij.Felin.post modernos,vt ipse dicit.in c. ex parte B.colum.j.versic.limita tertiò,& iterum col.ij.versic.ista limitantur,de foro compe.& in c.quæ in ecclesiarum,col.x.in ij.declaratione,de constitut.Iason in l.j.colum.xiij.versic.tertiò adde text.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdict.Caro.Ruin.d.consil.cxxij.vbi suprà, lib.v.Hippol.Marsil.in l.vlt.col.vj.versi.item adde quòd stante statuto, ff.de quæstionibus.

Odiosæ constitutiones editæ in vsurarios, cessant vsuris cessantibus.

Dũmodo vsuras præteritas soluant.

192 ¶ Et huc pertinet tex.in c.cùm tu, iuncta glo.in verbo, donec.de vsur.vbi odiosæ constitutiones editæ cõtra vsurarios odio vsurarum cessant, posteaquam vsuras exercere desierunt. & ita per eum tex.voluit Bal.in rub.C.de vsu.col.ij.vers.secũdò quæro.& Lauren.Rodulph. in repet.c.consuluit,c.iiij.versicu.est etiam quæstio,extrà eod.tit.Ioan.Ana.in c.qnia in omnibus,quod est tertium,col.xvj.versic.adde etiam prædictis,eod.quoque titu.Roma.consil. ccccuij.in casu propositæ consultationis,col.ij.versic.similiter cessat odiosa. Alexand.id intelligens,dummodo vsuras præteritas restituerit,in l.j.col.j.C.de eden.& in l.Prætor ait,§.is etiam,colum.j.in primo not.ff.eod.Iason in l.j.colum.xiij.versic.secundo adde text.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.

Officij causa cessante cessat officium.

193 ¶ Officij causa cessante,id est,qualitate,quæ est causa officij,cessat officium per textum in l. Lucius,ff.de fideicommiss.liberta.quem in id expendit Bald.id tamen intelligens, quando ea qualitas officij certa est,in l.generaliter,col.iiij.versicu.& adde circa primum C.de episcop.& cleric.& alium text.in l.tutelas.ff.de capit.diminutio.quem & ad hoc quoq; allegat Bal. in c.j.in vtraque lect.& ibi post eum Ias.col.xiij.versicu.vltimò not.in verbo,non aliter, ff.de offic.eius cui mand.est iurisdict.

Coadiutoris officium cessat impedimẽto cessante.

194 ¶ Ex quo illud fit,vt officium coadiutoris dati ob malam officialis vel magistratus vel beneficiarij,siue prælati siue tutoris aut curatoris valetudinem, aut aliud impedimentum cesset cessante valetudine,aut alio impedimento,glo.in l.solet,in verbo quàm curator, & ibi Albe.& Bartol.qui distinguit,ff.de tut.idem Alb.qui & in hoc distinguit,in l.si quos,col.j.versicu. sed nunquid remoti,& seq.C.de offic.Præfect.Præto.Ori.cum hi quæ diximus suprà in curationis causa cessante.

Et mortuo eo cui coadiutor datus erat.

195 ¶ Et idem quoq; mortuo prelato,cui coadiutor datus erat,nam etiam finitur officium coadiutoris cessante scilicet causa,vt probatur,ex c.gradi,de supplen.neglig.prælato.lib.vj.& voluit Bald.in l.ex facto,in princip.paulò post medium,& ibi quoque Alex.col.ij.versic.item not.quòd cessante,& Franc.Ripa.col.item ij.num.n.ff.de vulg.& pupil.

Quid si sufficiat qualitatem adesse certo tempore.

196 ¶ Sed hoc intellige vt non procedat, quando sufficit qualitatem adesse certo & determinato tempore:nam si ea qualitas adfuerit illo tempore,& postea cesset,nõ propterea cessat officium,vt latè per Ioan.Andr.in c.statutum,col.v.super verbo,habentibus, de rescrip.lib.vj. & dicemus infrà in iiij.limit.per totum,maximè verò nu.4.incip.& ex hoc quoque fit.

P

Pace cessante cessat quod ob eam factũ est.

197 ¶ Pace cessante cessat quod ob eam cõcessum est, vt in pulchra facti specie consuluit Rom. cons.cccclix. in proposita cõsultatione,in j.dub. ibi enim loquitur de priuilegio ciuilitatis à Senensibus concesso Pisanis propter pacem, & cõcordiam inter eos coitam. quod quidem priuilegium dicit cessare,cessante ac rupta ea pace & concordia, per multa iura & rationes illic adductas.& sequitur Fely.in c.quæ in ecclesiarum,col.x.in ij.declaratione,de rescrip.& Iason in l.j.col.xiij.versi.vltimò not.in verbo,non aliter,ff.de offic.eius cui manda.est iurisd. & in l.sciendum,§.vlt.col.ij.versi.sed vt articulus,ff.qui satisda.cog. Et facit quod è diuerso suprà diximus,num.42.bello cessante,cessare omnem ipsius effectum.

198 ¶ Onere cessante cessat & quod illius causa inductum est,l.alumnæ suæ.§.hera liberta.ff.de adimen.leg.& arg.l.Caio,in princ.ff.de ali.leg. Atque ita nuncupatim voluit, ex hocque in pulchro casu consuluit Oldra.consil.ccj.casus talis est,quidam clericus.colum.vj.versiculo primò clausula.

Paupertate cessante cessant quæ ob eam statuta sunt.

199 ¶ Paupertate cessante,cessant & quæ propter eam statuta,aut introducta sunt, aut concessa, vt probatur ex l.non tantum,§.eos qui,ibi, nisi si facultates eorũ adauctæ fuerint,ff.de excus. tut.vbi immunitas cõcessa ob paupertaté,cessat adauctis facultatibus,& ibi Iac.Are.Nicol. Matth.in lect.Bar.ipse Bar.& Albe.no.ex eo tex.quòd priuilegium concessum ratione paupertatis perditur auctis facultatibus.Et probatur itẽ ex l.cura,§.deficientiũ, ff.de mun.& honor.vbi deficientiũ,facultatibus,ad munera quæ indicuntur, excusatio non perpetua est,sed temporalis.nam si ex voto patrimonium auctum fuerit,cessabit excusatio, & l.his omnibus,

§.auctis,ff.de vacat.nume. cuius hæc verba sunt, auctis post appellationem medio tempore facultatibus,paupertatis obtentu non excusantur.& l.semper,§.hæc idcirco, versicu. sed ne eos quidem,qui augeant facultates,ff.de iure immunit.

200 ¶ Et ea quidem sunt iura,quæ à nostris in id quod diximus allegari solent.sed quibus addere potes l.nec maritus,C.solut.matr.vbi exceptio,ne quis vltra quàm facere potest,nó ampliùs ei prodest,qui locupletior factus est.& §.vlt.Insti.de actio. vbi bonorum cessio facta ob paupertatem,ei non prodest, qui fortunis auctus est.& c si pauperes, de præb.lib.vj. vbi si papa mandauerit episcopo,vt clerico pauperi nullum habenti beneficium, prouideat de beneficio,& interim ille clericus adeptus fuerit beneficium,cessat illa prouisio.

De eadem re.

201 ¶ Sed & huc spectat quod plerique voluerunt,quòd si dos fuerit restituta vxori, ob viri inopiam,& vir ipse postea diues factus fuerit,cessabit illa restitutio, ita vt dos ipsi viro reddenda sit,vt voluerunt Dyn.Bald.Ange.& Rom.in l.si constante,ff.solut.matri.ea ratione moti, quòd cessante causa cesset effectus, & alij nonnulli quos tibi citabo infrà in xiiij.limitat. vbi hanc rem latè tractamus,& ibi videbis quid hîc dicendum sit,nam sunt alij,qui sunt contrariæ opinionis,vt etiam ibi videbis.

De eadem re.

202 ¶ Vt tamen interim non omittam & alios doctores,qui hoc voluerunt,quod in principio diximus,paupertate cessante cessare & priuilegium propter illam datum,videlicet gl.in §.vlt. in verbo cessauerint,xxv.q.ij.& Roma qui ex hoc in pulchro casu ex facto consuluit, consil. ccccciiij.in casu propositæ consultationis,vbi loquitur de statuto quodam Perusino, vt ibi videre poteris.

De eadem re.

203 ¶ Permissionis causa cessante cessat permissio. ita enim expressè voluit Bald. in l.j. per eum text.in versic.non aliter.ff.de offic.eius, cui mand.est iurisdict.& Signor.consi.xxxix.quæritur nunquid ex consuetudine,col.ij.versic.secundò probat,per text.in l.si verò non remunerandi,§.si mandauero,ff.manda.& l.ij.& l.cum precario,ff.de precar. & l.iudicium soluitur, ff.de iudic.& l.peto.§.prædium,ff.de lega.ij.& l.in omnibus,ff.de reg.iur.& Card. Alex.in c. quod pro remedio,in princ.per eum text.j.q.vij.

Permissionis causa cessante cessat permissio.

204 ¶ Periculi causa cessante,cessat quod eius causa statutum est aut permissum,vt nuncupatim voluerunt Bald.& Salyc.in l.j.per eum text.C.de nauti.fœno.Ro.consi.ccccciiij.in casu propositæ consultationis,col.ij.Phil.Dec.in c.cùm cessante,post prin.de appel. Ad quod etiam facit quod suprà diximus in metu cessante,nam & hoc illuc quoque pertinere videtur.

Periculi causa cessante cessat quod ob id statutum est.

205 ¶ Pignoris causa cessante cessat & ipsum pignus.l.ij.& ibi Salyc.in summario quod vocant, C.de pactis pign.vide ibi glo.& doct.

206 ¶ Præscriptionis causa cessante(id est possessione quæ causa est præscriptionis) cessat & ipsa præscriptio,vt probatur ex l.denique,& l.nec vtilem, ff.ex quibus caus.maior.& l j.§.j. C.de vsucap.transforman.& tradidit Bald.in l.generaliter,col.iij.versicu. item exemplum, C. de episcop.& cleric.vbi tamen intelligit de præscriptione nondum completa:si enim esset completa,& consequenter ius iam quæsitum, non cessaret id ius cessante causa, vt dicemus latè posteà in xj.& iterum xij.limitatio.

Præscriptionis causa cessante cessat præscriptio.

207 ¶ Præsumptionis causa cessante,cessat præsumptio,vt testis est Bal.in l.si certis annis, col.iij. versic.concludo igitur.C.de pact.per l.si qui adulterij, C.de adult.& l.diuus,ff.de restitu.in integ & l.omnes,§.Lucius,ff.quæ in fraud.credit.& l.non solùm. §.de viro, ff.de rit.nupt. & l.non omnes,§.à Barbaris,ff.de re milit.Et idem voluit Corne.consil. cccviij. licèt dicta allegata,col.penult.versic.& non recedendo à præmissis,lib.j.

Præsumptionis causa cessante cessat præsumptio.

208 ¶ Ex illis autem textibus primus ille d.l.si qui adulterij, est admodum notãdus,quo cauetur, quòd si accusati adulterij accusationem retellant, ex eo quòd proximè coniuncti sint sanguine,ob quod non præsumitur eos se inuicem concubitu polluisse:si postea nuptias contraxerint:ob idq; cessauerit ea causa præsumptionis,cessat & ea presumptio,adeo vt tãquam confessi prius illud adulterium,puniri possint.& illum text.facit sing.Bart.ibi & Rom.in repet. l.admonendi,col.iij.versic.secunda ratio est,& ibi quoque Iason. in repet. col.lxxxvj.nume. 265.versic.& ex hoc potes colligere rationem,ff.de iureiuran. & Felin.in c.insinuatum, post medium,de simo.Sed non est dissimilis text.generalis loquens de accusatione adulterij qui quocunque pœnæ modo se subduxerit,& postea cum muliere propter quam accusatus fuerit matrimonium contraxit,in §.si quis verò accusat.in auth.vt nulli Iudic.

De eadem re. De suspectis adulterij qui postea in matrimonium coeunt.

209 ¶ Cui admodũ adstipulatur lepidum illud epigramma à Martiali lib.vj. in Proculinam scriptum,epigram.22.

Quod nubis Proculina concubino,
Et Mœchum modò nunc facis maritum,
Ne lex Iulia te notare possit:
Non nubis Proculina,sed fateris.

Et aliud quoque eiusdem lib.j.in Paulam, epigram.42.

Mœchus erat,poteras tamen hoc tu Paula negare.
Ecce vir est,nunquid Paula negare potes?

Eius rei poetarum testimonia.

¶ Priui

Priuilegij causa cessante cessat priuilegium.

210 ¶ Priuilegij causa cessante cessat priuilegium, l. athletæ, §. j. ibi, quoad in præsidatu sunt, & l. geometræ, ibi, donec curam gerunt. & l. idem Vlpianus, ff. de excusat. tutor. & l. Titia Seio, §. vsuras, & ibi gl. & Bart. ff. de leg. ij. & l. filius à patre. §. j. ibi, cùm militare desiisset, & ibi Imo. Alex. Francisc. Aret. & Iason ff. de liber. & posth. & l. ea facto, in princip. ibi, quia iam posset sibi testamentum facere, & ibi Dyn. dum tractat an legitimatio reuocetur per filiorum legitimorum natiuitatem. Franc. Aret. in vij. not. qui dicit id fieri ipso iure, & Iason in vj. no. ff. de vulg. & pupil. & l. ij. §. omnes, & ibi Franc. Curt. iunior col. j. versicu. tertiò ea teat. habes, ff. de iudic. & l. doli, §. diuersum, ff. de nouatio. & l. in omnibus causis, la ij. ff. de regul. iur. & l. generaliter, & ibi Bald. & omnes, C. de episcop. & cleric. & §. j. & ibi gl. & doct. Institut. de milit. testa. & c. suggestum, de decim. & c. magnæ, in fi. & ibi glos. vlt. Host. in fi. & alij, de voto, & c. cum d. in lxiij. distinct. & c. quisquis. lxxxiiij. distinct. & c. vlt. xxiij. quæstio. ij.

De eadem re.

211 ¶ Et voluerunt vltra iam citatos gl. in l. si ventri, §. in bonis, in verbo credere. ff. de priuileg. credit. & c. in synodo, in gl. vlt. lxiij. distinct. & in c. generaliter, in verbo, non diuagantes, la ij. xvj. q. j. Dyn. & Philip. Franc. in c. decet, de reg. iur. lib. vj. Spec. tit. de instr. edit. §. nūc autem, qui est xj. versic. item quod fiat. Bald. in l. j. §. & ideo, versicu. item cessante causa priuilegij, ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. Ang. in l. minoribus, C. de his quibus, vt indig. Pan. in c. cùm accessissent, col. pen. vers. aut quæritur de priuilegio, de constitut. & in c. quia plerique, col. pe. versicu. ego latiùs, de immunit. eccles. & cons. lxj. videtur quid dictus Perusinus, col. j. versic. moueor in hanc sententiam, lib. ij. Rom. in repet. l. si verò, §. de viro, in xxvij. fallentia, versic. septimò, ff. solut. matr. & cons. clxxx. si admittimus totum, col. ij. versi. hac igitur pro finali suppesita. & cons. cccciiij. in casu propositę consultationis, col. j. vers. quod vltra vulgare. Fran Aret. in l. diuortio, §. vlt. col. vlt. ff. solut. matri. & cons. lxxxiij. quia multa fuerunt, col. ij. versic. nec obstat præmissis, in fi. eius versicu. & Maria. Socin. iunior consi. clx. circa præsentem, col. pen. & vlt. lib. ij. & alij, quos postea citabimus.

Monasterio destructo cessat priuilegiū illi datum.

Si tamen reædificetur idipsum recuperat.

Nisi fuerit destructum atque autoritate superioris.

212 ¶ Nam gl. in c. abbate, in glo. vlt. de ver. sig. dicit quod priuilegium datum monasterio, cessat destructo ipso monasterio, vtpote quod erat causa priuilegij, argu. illius tex. &c. & hoc diximus, xvj. q. 7. vbi idem dicit gl. in verbo, destructa, & §. vlt. in fi. xxiij. q. ij. Et illam primā gl. referunt, & sequuntur omnes ibi, cum eo tamen temperamento ab Inno. Io. And. Card. Flo. & Pan. tradito, vt si monasterium reædificetur, recuperet suum priuilegium, per c. quia diligentia, de elect. Sed hoc rursum intelligit Panor. nisi monasterium fuisset destructum autoritate superioris, neque enim tunc etiam reædificatum recuperat priuilegium, per c. ij. & ibi. not. de oper. noui nunt. & c. quæris, de consecrat. distinct. iiij. quod & ante ipsum dixerat gloss. in d. c. & hoc diximus, xlvij. Anto. autem in d. illo. c. abbate, ita de hoc loquitur, vt nolit priuilegium reuiuiscere loco semel extincto.

Scholares nō studentes non gaudent priuilegiis scholarium.

¶ Et huc quoq; spectat quod scriptum reliquerunt Cy. Bart. Sal. Raph. Fulg. & Paul. Castr. in l. qui sub prætextu. per illum text. C. de sacrosan. eccle. loquentes de scholaribus (ita enim vocant scolasticos) non studentibus, vt non debeant gaudere priuilegiis concessis ipsis scholaribus, vt quæ dantur causa studij, ideo ea causa cessante cessare debēt & priuilegia: & idem tradidit ipse Bart. in l. j. etiam per illum tex. C. de collegia. lib. xj. Bald. in auth. habita, col. iiij. versic. sequitur in text. scholaribus. C. ne fil. pro patre, Anto. in procemio decreta. col. iij. vers. quid de scholaribus, vbi tamen declarat. Ioan. Ligna. in procem. clement. Panor. in c. j. ad fin. de iud. & clanculum ante hos Io. Monach. in proce. lib. vj. col. ij. vers. ex quibus colligo, & ibi quoque eius autoritate Ioan. And. & clariùs Petr. Anch. col. quoq; ij. versic. quartò not. quod dicit. & Imo. in clem. ij. col. iij. versi. si verò constat qualitatem, de rescri. Et facit tex. in c. cùm ex eo, ibi, literarum studio insistentes, de elect. lib. vj. & quod scribit glos. vlt. in l. j. C. de stud. liberal. vrb. Roma. lib. xj. loquens de iis qui malè intenti castra ædificant, & tegulas domus numerant, nam & ea glo. solet à nostris in hunc casum allegari.

De eadem re.

214 ¶ Et id credo verissimum, quamuis contrarium subobscurè tenere videatur glos. loquens de scholaribus parum studentibus, in d. procem. lib. vj. in verbo commorātibus, & ibi apertissimè Domi. qui ita dicit communiter teneri, & Philip. Franc. vterque col. vlt. super ea gloss. & Host. etiam subobscurè in d. procemio decreta. in verbo commorantibus, & ibi clarius Cardin. Flor. & Imol. vterque col. iij. in viij. oppos. ibi dicit autem hîc, nam vtriusque est eadem omnino lectu. & iisdem verbis, vt Imo. à Cardinale eo vetustiore assumpsisse videatur. Idem Card. non tamen adeo apertè, in d. procem. Clement. col. ij. salutationis summi pontificis, vers. quarto in eo quod dicit, ibi, item quia dicit hîc. & Alb. in l. generaliter, col. vlt. C. de episcop. & cler. & nouissimè Ias. in l. j. col. vlt. versic. confirmo istam limitationem, ff. solut. matr.

De eadem re.

215 ¶ Verùm hæc posterior opi. (quod iam dixi) mihi non placet, quando & id generale sit in omnibus actibus siue artificiis & operis vel negotiis, aut muneribus, & officiis, vt priuilegia illis concessa tamdiu solùm durent, quandiu quis in illis se exercet, per text. in d. l. semper, §. negociatores, in illis verbis, quandiu in huiusmodi actu sunt, & rursum in §. vlt. eius l. & ibi Bart. in ij. not. ff. de iure immu. & in l. athletæ, in princ, ibi, quoad in præsidatu sunt, & ibi glo. in verbo, gentium, ff. de excusat. tuto. & l. geometræ, & l. exactores, C. eo. tit. & l. milites, & ibi gl. & doct. & iterum l. ne quidā, quæ est pen. ibi, iis solis, qui in expeditionibus occupati sunt,

C. de

C.de testa.milita. & l.vl.ibi,si in hostili loco,ff.eo.tit.& d.§.1.& ibi glo. in verbo, iotroduxit, & iterũ in §.illis autem,& ibi Ange. Are.in 1.no.Insht.eod.tit.& l.qui sub prætextu,ibi, cùm id minus oon impleant,& iterum ibi,muneris quod minimè exequitur, rursúmque ibi, sub nudæ appellationis velamine,& ibi Bar.& nmnes,C.de sacrosan.eccle.& l.si quis,iuncta gl. in verbo,spoliandus,C.de domest.& protector.li.12.Et voluerũt præterea ipse Bar.Bal.Pau. Cast.& alij recentiores in l.scriniarios,C.de testa.milit.Bal.in l.in testameoto, eo tit.& in l. j.C.de iur.& fac.ignorant.& in l.miluem,C.de procuratn.Saly.in l.non prohibêtur. C.qui accus.non poss.Panor.qui id dicit nn.in d.c.1.de iudi.Rom.latè in repe.l.si verò,§.de viro,in 34.fallent.ff.solu.matrim.Bar.con.57.præclarè scribitur,col.ij.vers.& si quispiam opponat,li. j.Fel.in c.clerici,col.j.de iud.Io.Frã.Ozer.in §.supra dicta,col.ij.nu.5.Insti.de milit.testa.

216 ¶ Et hanc quoque opi.coofirmat quod post Gul.Cu.scripsit Bal.in l.seruis,arg.illius tex.C. de episcop.& cler.quòd priuilegium concessum studentibus vel habitantibus in certo loco puta in Clusio Perusino non durat,oisi perseuerante studio,vel habitatione.nã causa,inquit, commensurata tempori,commensurat sibi effectum secundum tempus. Ex eo no. ipse Bal. quòd consensus per aliquem præstitus contemplatioue certæ causæ finalis,tandiu intelligitur durare,quamdiu durat causa in esse,vt ipse loquitur.

Priuilegium datum habitãtibus certi loci,durat habitatione durante.

217 ¶ Ad hæc mutatione personæ quæ est immediata causa priuilegij, mutatur & proinde extinguitur priuilegium,l.Paulũ,& ibi Bar.ff.de acq.hæred.& l.licitatio.§. vl.ff.de publica & vectig.& l.1.C.de impo.lucta.descriptio.li.10.Et ita per illos tex.voluit Bal.in rub. C.de.vsur. in 4.quæst.vbi ex hoc dicit,quòd si res ecclesiæ perueniat ad priuatum , cessat priuilegium. quod & dixerat Bar.in d.l.Paulus.& sequitur Io.Ana.in c.salubriter,col.antep.ver.quęritur etiam iuxta prædicta,ibi,pro quo etiam facit,eo. tit.de vsur. Et boc quoq; alibi voluit idem Bal.in repe.l.2.col.5.in 7.q.C.de seruit.& aqua,vbi & ad hoc allegat tex.in l.sed & si restituatur,ff.de iudic.& ex hoc dicit,quòd licèt papa mibi concesserit castrum de plenitudine potestatis,poterit nihilominus cnntra me præscribi, quia mea possessio non est papalis:& mutata persona,mutatur priuilegiũ,quod dictũ pro singul.sequitur,& cómendat Bar.in tracta. de præstan.Car.in 2. parte 1.partis,col.j.vbi dicit se super hoc cósuluisse contra dominos de Corrigio.Et id quoque voluit Soci.con.93.circa primum,col.6.ver.ad quiotã rationem, vbi & ad hoc allegat.l.si fundũ per fideicómissum,§.vlt.cũ ibi no.ff.de lega.1.& l.cùm patronus, ff.de lega.2.latè Phili.Dec.qui alios allegat,& id declarat,in l.in omnibus causis.ff.de regul. iuris.& consi.48.cuius superscriptio incipit , priuilegium immunitatis.

Causa commensurata tempori, commensurat effectum.

Mutatione persona mutatur priuilegium.

Ecclesiæ priuilegium non transit ad priuatũ,ad quẽ res peruenit.

218 ¶ Et ad hoc quoque faciũt quæ tractata sunt ab Archidiaco.& Io.And.in c.1. de immunita. eccles.lib.6.& eod.Io.And.in c.priuilegium,de regul.iur.eod lib.6.& in additio.Spec.tit.de censi.§.nunc dicendum,in addit.magna incip.per hanc l.ibi tractauit Vber.& ipso Spec.tit. de clert.coniuga.§.1.ver.ad huius autem articuli euidentiã.& post eos Alex.con.35.viso processu inter communitatem,col.4.vers.quantùm verò ad illud , lib. 4.

De eadem re.

219 ¶ Sed & ad hoc quod bic principaliter tractamus, videlicet cessante causa priuilegij cessare priuilegiũ,pertinent quæ suprà diximus de fauore cessãte,& quæ de pace cessante,quę item de paupertate cessante,& quæ prærerea dicemus de cessãte causa religionis , & quæ deniq; de cessante causa reuocandi domum, quæ hîc aliter scribenda non duximus.

De eadem re.

220 ¶ Illud autem non prætermittendũ in hac tractatione duximus,quòd tũc cum cessat priuilegium cessante causa priuilegij,requiritur senteotia rescissoria,vt sentire videtur Bald.in d. c.decet,in addit.Io.An.& ibi expressè Phili.Frã.qui & ad id dicit facere gl.ibi,io illis verbis prnpria autboritate, & quòd not.in l.quæro.§.ioter locatorem.ff.loca.& in c.cũ secundum, de hæret.lib.6.Id quod ex eo pendet quod latè tractauimus in rep.l.si vnquam,in verbo, reuertatur,nu.398.inci.quinquagesimum cùm pena,& multis sequentibus.

Cùm cessat priuilegium caussa illius cessante requiritur sententia rescissoria

221 ¶ Prodigalitate cessante cessat & id quod ob eã decretum est,verbi gratia prodigo datus est curator,si is desinat esse prodigus,cessat ipsa curatio,de quo nos latè diximus suprà in interdictionis causa cessante,vt videre ibi poteris,nam id tantùm hîc apponere volui,quò re eius loci admonerem.

Prodigalitate cessante cessat quod ob eã decretum est.

222 ¶ Prohibitionis causa cessante cessat prohibitio.l.j.& ibi Bal. col.ij.ver.nota quòd cessat.C.si rector prouin.& c.& si Cbristus,& ibi Bal.col.ij.ver.dicit glos.quòd cessante,& Ant.in j.no. de iureiur.& c.non debet,vers.cùm ergo prohibitiones,de coosanguinita.& affinita.& §.his omnibus,& c.neophytus,quod confestim sequitur,& ibi gl.in verbo, causa. Arehid. Domi. & Card.Alex.61.dist.& c.in literis,7.q.ij.And.Iser.in rub.quæ suor regal.col.iij.vers.hęc pedagia,& ibi post eum Math. Afflict.col.vlt.paulò ante fi.vbi dicunt quòd cessante causa probibitionis,finitur autboritas statuti,per l.quod ait,§.ait lex,ff.de repud.& l.vbi lex,§.interdũ ff.de vsucap.& l.2.C.qui ad liber.perue.non poss.& alia iura,& per nostram regulam quòd cessante causa cessat effectus.& quia etiam,vt subdit And.cùm causa reducitur ad non causam,perinde est ac si à principio causa non fuisset,l.j.in fi.ff.de cond.sine cau.

Prohibitionis caussa cessante, cessat prohibitio.

223 ¶ Et illud idẽ de cessante causa prohibitionis voluit Archi.in c.nõ potest col.ij.in vers.prius, de preb.& dig.per tex.in l.si donatæ.§.j.& l.si predia.ff.de don.inter vir.& vxo.Bal.cons.54.

De eadem re.

ſtatuto caueтur,in fi.li.ij.vbi dicit id vſqueadeo procedere,vt propter ceſſationẽ cauſæ prohibitionis,videatur induci diſpẽſatio,per tex.quem dicit no.in d.§.his omnibus,& c.ſeq. Et bene etiam facit quod ſcribit gl.in c.quia ſancta,§.verùm,in verbo,deſtruxit,lxiij.diſt.

Promiſsionis cauſſa ceſsante ceſſat promiſsio.

224 ¶ Promiſsionis cauſa ceſſante,ceſſare debet promiſsio,c.ij.& ibi Ant.in t.no.per eum tex.de cuſto.euchariſt.& Ro.con.ccccxvij.in propoſito caſu, col.j.poſt princ. & ruriſus col.ij. verſ. quartò conſiderandũ,per l.j.§.vlt.cum l.ſeq.ff.de excuſa.tutor.& l.qui tutelam, in prin.ff.de teſta.tute.& l.etiam ſi partis,ff.de l.j.& l.ſi legatarius,C.de lega.& l.forma.§.illam,ff.de cẽſi.& l.ij.C.de alluuio.& ex hoc dicit quòd deficiente caſtro propter quod cenſus erat promiſſus, deficiat & promiſsio.

Caſtro deficiente deficit cenſus ob id debitus.

Obligationes intelligi,rebus ſic ſtantibus.

Et iuramenta.

Et cetera omnia.

225 ¶ Ad quod proximè accedit quod diximus ſuprà in priuilegij cauſa deficiente,nu.205.incip. nam glo.in c.Et quòd etiam ſolemus dicere promiſsiones, obligationes, iuramenta, & reliquos actus noſtros intelligi rebus ſic ſtantibus atque in eodem ſtatu manentibus , vt latè diximus & probauimus tam noſtrorum authoritate quàm philoſophorum, aliàs ſuorum promiſſorum, vel ad ſuperſtitionem tenaciſsimorum,in rep.l.ſi vnquam,in præfa.nu.166.incip. præterea iuramentum, & tribus ſeq. C.de reuocan. donatio.

226 ¶ Receſsionis ſiue malis receſſus cauſa finali ceſſante,ceſſat & effectus ipſius,ita vt receſsiſſe minime noceat,vt voluit Bal.in l.Aemilius.col.vj.ver.iſta eſt falſa expoſitio.ff.de min.& l.quæro,§.inter locatorem.ff.lo.& l.ſi inſtituta.& l. ſi ſub hac. ff.de inof.teſt.

Recuſationis cauſa ceſſante ceſſat recuſatio.

227 ¶ Recuſationis cauſa ceſſante,ceſſat recuſatio, vt ex eo patet quòd ſcribit Specu.tit. de iud. deleg.§.upereſt videre, ver.quid ſi ſit ſocius , quòd licèt ſocius durante ſocietate non poſsit dari iudex ſocio:& ſi detur,poſsit recuſari:tamẽ ea ſocietate finita põt eſſe iudex, nec vt ſuſpectus recuſari,ceſsante ſcilicet recuſationis cauſa.Et ſequitur Albe.in l.cui eorum.§.affinitates,in ſi.ff.de poſtulan.& in l.affinitatis,C.com.de ſuceeſsio.& Hippol.Marſi.in l.etiam ſi redhibitus,col.ij.ver.vlteriùs hæc lex poteſt induci,ff.de quæſtio.

Recuſatio eius qui in dignitate eſt, expirat eo mortuo, & ſucceſſor cognoſcit.

228 ¶ Atque etiam ex eo quod ab Alex.traditum eſt in l.ex facto,in prin.col.ij. verſ. item poteſt induci,ff.de vulg.& pupil.quòd ſi iudex delegatus nomine dignitatis , recuſatus moriatur, ceſſat cauſa recuſationis,ita vt non ſit neceſſe amplius eligere arbitros qui de recuſatione cognoſcant,iuxta c.cùm ſpeciali , de appellatio. ſed ſucceſſor cognoſcet de cauſa. Niſi tamen ille prior fuiſſet recuſatus nomine dignitatis,nam tunc cauſa recuſationis etiam in ſucceſſore duraret,Io.And.& Do.in c.ſi iudex ab apoſtolica,de offi.dele.li.vj. Et facit ad hoc caput quòd dicam infrà de ſuſpicionis cauſa ceſſante.

Niſi ille fuiſſet recuſatus nomine dignitatis.

229 ¶ Redhibitionis cauſa ceſſante,ceſsat redhibitio, verbi gratia , quiſpiam emit rem vitioſam, ob idq; egit redhibitoria, ſed pendente iudicio vitium illud omnino ceſsauit , certè ceſſare debet ea actio redhibitoria, vt probatur ex l.vlt.§. quoties,ſecundum primum intellectũ, gl. in verbo,finiatur,& ibi Cepol.nu.2.ff.de ædilit.edic.& idem Cepola latè in l.actioni , nu.5. & ſeq.ff,eod.tit.vbi inter cætera hac ratione innititur,quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus.

An autem venditor debeat condemnari in expẽſis.

230 ¶ Verùm idem poſtea nu.11.credit quòd venditor debet in expenſis eius condemnari,donec ceſſauerit vitium. At ſi emptor poſtea perſtiterit ſciens vitium ceſſaſſe, debet in aliis expenſis condemnari,quod probat ex continuatione duarum ll.ſcilicet,l.properandum,§.ſin autẽ ex geſtis,C.de iudi.& l.ſi quis inficiatus , & ibi Bart. ff.depoſi. Quod & ipſum in ſimili caſu voluit Bar.iiſdem ll.in l.ſi rem,§.vlt.ff.de pignora. actio. Sed tu interim vide quæ dixi ſuprà in actionis cauſa ceſſante.

Religionis cauſſa ceſſante ceſſat quod ob eam cõceſſum eſt.

231 ¶ Religionis cauſa ceſſante,ceſſat quod ob eam conceſſum eſt,per tex.in l.qui ſub prætextu, & ibi omnes docto.C.de ſacroſ.eccle.& c.abbate,in fi.de verb.ſigni.& §.vlt.& ibi gl.in verbo,ceſſauerit,25.q.ij.& voluit etiam gl.in c.generaliter,in verbo,non denegantes,in fi.xvj. q. j.Et vide quod diximus ſuprà in priuilegij cauſa ceſſante,nu.205.incip.nam gl.in c.

Renunciationis cauſſa ceſſante ceſſat renunciatio.

232 ¶ Renunciationis cauſa ceſſante ceſſat renunciatio.vt nũcupatim voluit Bal.con.ccccxxxvij quædam puella,col.ij.ver.in contrarium videtur veritas,lib.j.ar.l.his honoribus,§.auctis, ff. de vacat.mu.& Phil.Deci.qui ex hoc in pulchra ſpecie conſuluit,con.lxxxvj. viſo puncto & diligenter,col.iiij.verſi.quantum verò ad portionem hæreditatis. & Paul. Pariſ. conſil. xlix. calaſsino,col.vij.nu.41.& duobus ſeq. li. uj.Et huc quoque ſpectat , quod nos alibi diximus de filia renunciante hæreditati patris propter maſculos,vt ſi illi moriantur,& ita ceſſet cauſa renunciationis,non impedietur ſuccedere patri,peræquè ac ſi non renuntiaſſet.de quo & tu vide quæ ſcripſimus ſuprà in excluſionis cauſa ceſſante.

Repetitionis cauſſa ceſſante ceſſat repetitio.

233 ¶ Repetitionis cauſa ceſſante ceſſat repetitio,vt liquidò conſtat ex l.ſi ob turpẽ,vbi id verbis conceptis expendit ex eo tex.Bal.in priore lectu.paulò ante fi.ff.de condict.ob tur. cau.

Reſcripti cauſa ceſſante ceſſat reſcriptum.

234 ¶ Reſcripti cauſa ceſſante,ceſſat & reſcriptum,vt ex facto interrogatus reſpondit Paul.Pari. conſil. clxix.& ſi conſiderata diſpoſitione,col.iij.ver.poſtremò non obſtabit , lib. iiij.innixus hac noſtra generali regula , ceſſante cauſa ceſſare effectum . ibi autem loquitur de reſcripto quopiã Iulij ſecũdi,quo iubebat inquiri in quoſdã delinquentes nõ obſtãte curſu quinquẽnij ob cauſam illic declaratam,quæ nõ ſuberat in caſu de quo loquitur. Et ante eũ voluit idẽ Alex.poſt alios in l.ex facto,in prin.col.ij.ver,extra gl.oppo.ff.de vulg.& pupil.ſubſti.

¶ Reſtit

235 ¶ Restitutionis causa cessante, cessare debet restitutio, vt videre licet ex Dy. Bal. Ang. & Ro. in leg. si cnnstante, ff. sol. matri. loquentibus de restitutione dotis ob inopiam mariti, de quo tamen videas quæ latè de hoc scribam, inf. in xiiij. limitatio.

Restitutionis causa cessante cessat restitutio.

236 ¶ Reuocandi domum ius cessat, cessante illius causa, legatione finita, l. si cui, §. j. ff. ex quib. caus. maior. & l. ij. §. planè si perfecta, ff. de iudici. & voluit Imol. in c. licet, quod est vltimum in verbo, per alia, de for. compet. & Soci. in tract. Fallent. in regula clxij. incip. domum reuocandi priuilegium, in iiij. fallen. Et facit quod in simili scribitur in l. miles, & l. qui mittuntur §. vlt. ff. ex quib. caus. maior.

Reuocādi domū ius cessat, cessante illius causa.

237 ¶ Reuocationis causa cessante, cessat reuocatio, Bal. loquens de reuocatione donationis inofficiosæ, vt ea scilicet cesset, si pater post donationes tantū quæsiuit, quantum sufficit ad legitimā, in l. j. col. ij. vers. tertio sic, post gl. ibi in 8. quæs. C. de inof. donat. arg. l. j. §. si quis in fraudē, ff. si quid in frau. patro. Et idem quoq; voluit Ang. in auth. de immens. donatio. col. vlt. & Alber. loquens de reuocatione, quæ fit ex l. si vnquam, col. ij. vbi ad hoc allegat, l. post diuortiū, ff. de iure doti. vbi dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio. Et facit l. iij. §. vlt. iuncta l. seq. ff. de adi. lega. vbi legatum reuocatum ob inimicitias redintegratur solutis inimicitiis, de quo & nos diximus suprà in legati causa cessante.

Reuocationis causa cessante cessat reuocatio.

S

238 ¶ Saluicond uctus causa cessante, cessat saluusconductus, vt ex facto cūsuluit Imo. con. xxxiij in casu præmisso videretur prima facie, statim post prin. motus hac nostra regula, cessante causa, &c. quod postea declarat procedere in causa fi. sed nō impulsiua, de quo nos dicemus in j. limi. Et huc pertinet quod statim dicemus in seq. vers.

Salui conductus causa cessante cessat ipse saluus conductus.

239 ¶ Securitatis concessę causa cessante, cessat ipsa securitatis concessio, vt in pulchro casu etiā respondit Corne. consi. cxxij. cuius exordium est, viso dicto puncto & præsupposito, haud multò ante fi. libr. iiij. hac tantùm nostra regula fretus, quòd cessante causa cessat effectus. Quod & spectat ad casum præcedentem.

Securitatis causa cessante cessat illius concessio.

240 ¶ Sententiæ causa cessante, cessat & ipsius sententiæ effectus. l. si à te. ff. de exceptio. vbi & id no. Soci. in j. no. nam vt dicit, videmus ex eo tex. quòd cessante causa absolutionis cessat absolutio, vt etiam probatur ex l. ij. & l. si mater, §. eandem, eo tit. de quo & nos diximus suprà in absolutionis causa cessante.

Sententia cā cessāte, cessat eius effectus.

241 ¶ Societate cessante, cessat & omnis effectus societatis, vt ex eo patet quod suprà diximus in recusationis causa cessante, in prin. quòd recusatio quæ poterat proponi contra socium aduersarij, cessat desinente ea societate, vt ibi videre poteris.

Societate cessante cessat eius effectus.

242 ¶ Specialitatis causa cessante, cessat specialitas, & ad ius commune redeundum est, ita nuncupatim voluerunt Ioan. Mona. in c. j. in verbo, è vestigio, & ibi Archidia. col. ij. in verbo, teuersura, Io. Andr. col. j. in eodem verbo, & Pet. Ancha. col. ij. in vj. no. de statu monachor. lib. vj. per l. ex facto, ff. de vul. & pupil. & l. generaliter, C. de episcop. & cleri. Et dicit præterea Pet. Ancha. ad hoc optimè facere gl. in c. cupiēres, §. insuper, vers. & nihilominus, de electio.

Specialitatis cā cessante cessat specialitas.

243 ¶ Statuti cessante causa vel ratione cessat statutū, vt expressim voluit Pau. Pari. consil. xcviij. circa præsentem consultationem, col. vj. ver. & etiam quia inter, sub nu. 30. lib. j. in qua re nō opus est hîc diutius immorari, cùm eam latissimè tractauerimus suprà in legis ratione cessante: & aliquid etiam diximus in constitutionis atque consuetudinis causa cessante, in quibus locis videre poteris.

Statuti causa, vel ratione cessante cessat statutum.

244 ¶ Substitutionis causa cessante, cessat & ipsa substitutio, vt probat tex. in l. si ita quis, ff. de vul. & pupil. subst. & l. vlt. C. de instit. & substitutio. & l. penul. C. de impu. & aliis substitutio. Atque ita voluit illis iuribus inixus Signo. cons. ccliiij. ex visione scripturarum, col. j. Et bene facit quòd suprà diximus in institutionis causa cessante.

Substitutionis causa cessante, cessat substitutio.

241 ¶ Suspensionis causa cessante, & ea quoque, & effectus illius cessare debet, ex sententia gl. in c. quia diligentia, in fi. de electio. quæ ex eo tex. no. quòd suspensi suspensione cessante omnia pristina iura recuperant, per eum tex. & in c. beatus, iij. q. iiij. & c. j. iiij. q. j. & c. illi qui, vj. q. j. & c. nos sanctorum, xv. q. vj. & c. præceptum, in fi. xxxij. q. v. Et scribit famam quoque restitui, si infamia tātùm canonica fuerit irrogata, arg. c. illi qui, vj. q. j. Et facit quod diximus suprà nu. 60. incip. sed & per illum, & rursum nu. 97. inci. excommunicatione cessante.

Suspensionis causæ cessante cessat suspēsio.

246 ¶ Suspicionis causa cessante cessat suspicio, tex. est in vulgari illo c. cùm cessante, & ibi Bal. in j. no. de appellatio. Ex quo illud fit vt cùm caueatur in l. j. C. de sal. hospit. non præbend. lib. xij. ne milites salgami nomine culcitras, lignum, oleum à suis hospitibus extorqueant, sed nec à volentibus quidem accipiant: semper enim, vt ibi dicit glo. quæ & alia similia iura allegat, præsumitur quædam concussio, siue occasio concutiendi sub velamine donationis. Quid igitur si miles hospitatur in domo proximi cuiusdam consanguinei aut amici non vulgatis, an ei prohibeatur aliquid accipere ab huiusmodi hospite sponte ei offerente, quod videri posset, cùm lex generaliter loquatur. Tamen Ioan. Platea ibi contrarium definiuit, quia cessat ratio illius suspicionis, & præsumptæ concussionis, ideo debet cessare eius effectus, & dispositio illius l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. Et de hoc dicit esse tex. in l. j. in fi. ff.

Suspicionis causa cessante cessat suspicio.

ad l.Iul.repetund.vbi scribitur,eam leg.repetundarum non pertinere ad ea quę à sobrinis & cognatis dantur:nam vt dicit gl.ibi,ratio sanguinis tollit eam suspicionem.& illum tex.dicit pulchrum Maria.Socin.Iunior,cons.38.in casu præmisso, col.ij.num.9.lib.ij. Et facit etiam quod diximus suprà in recusationis causa cessante.

T

Refutare testes. Testimonij refutandi causa cessante cessat refutatio.

247 ¶ Testimonij refutandi(ita enim Cicero pro Fonteio vocat, quod nos vulgò dicimus *reproche*)huius igitur refutationis testium cessante causa, cessat & hæc refutatio, vt satis patet ex his quæ diximus suprà in affinitatis causa cessante,nu.28.incipi.ex quo ipse Bal.& iteiũ in famulitio cessante,& quæ in simili diximus de recusatione iudicũ,suprà in recusationis causa cessante,hæc enim à pari procedũt,nisi quòd facilius recusamus iudices,quàm testes,vt no. in c.insinuante,de offi.& potest.iud.dele. cum simil.

Iudex testis esse non potest in causa in qua iudex est. Nisi deposito officio.

248 ¶ Sed his quæ in illis locis diximus, poteris addere quod huc quoque pertinet, quòd licet iudex non possit esse testis in causa in qua iudex est,vt no.in c.statutum,ij.q.vj.& in c.cùm à nobis,de testib.deposito tamen officio iudicis testificari possunt,c.cùm dilectus, de electio. & c.ij.de arbitr.& c.dilecto,de testi.& c.cùm dilecti,& ibi Host.col.iij.in verbo, responsionem,Io.And.col.ij.in glos.simile, Card.Flo.col.quoque ij.in 2.oppositio. Pet.Ancha. in vij. not.Panor.col.ij.vers.nota quòd inquisitores,de accusat.& omnes in d.cap. cùm à nobis, de testib.

V

Voluntatis testatoris cessante causa, cesset voluntas.

249 ¶ Voluntatis testatoris causa cessante,cessat & volũtas & eius dispositio,vt voluit Car. Rui. con.clx.circa primum quæsitum,col.iiij.vers.quantum autem ad legatum,li.iiij. & ante eum Bal.in l.j.in addi.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi.per l.quod ait lex.ff.de diuor. Quod & optimè ex eo probatur quod diximus suprà in institutionis causa cessante,item in legati causa cessante. Atque item ex tex.in l.j.§.vlt.ff.de adim.legat. vbi legata & fideicommissa cẽsentur adempta ob graues inimicitias quę inter testatorem & legatarium intercesserunt,ob scilicet præsumptam ipsius testatoris mutatam voluntatem,vt dicit ibi glo. & doctor. & est similis tex.in l.inimicitiæ.ff.de his quib.vt indig.vbi etiam scribitur idem esse, si legatarius vel fideicommissarius testatori palam maledixerit, & infaustas voces aduersus eum iactauerit. Nam & sic(vt ibi dicit gl.) verisimile est testatorem nolle ei legatum vel fideicõmissum præstari. Cessante igitur(vt id quoque addam) causa voluntatis testatoris, qui verisimiliter non sine causa,sed ob meritum & beneuolentiam legauit,l.nec adiecit.ff.pro socio, consequens est vt legatum quoque ex cessante illa causa cesset,de quo & nos alibi suprà diximus.

Voti causa cessante cessat votum.

250 ¶ Voti causa cessante cessat votum,vt satis apertè colligitur ex scriptis à Pan.in cap. magnæ, col.ij.in vl.no.extrà de voto,dum postquam ex eo.tex.notauit cessante causa voti,non cessare votum,subiunxit id ideo ibi esse,quoniam illa esset causa impulsiua,qua cessante,non cessat effectus,vt latè statim dicemus in j.limitatio.citatq; etiam tex.quem dicit menti tenendũ, in c.ex parte tua,ibi,quamuis falsa sit causa,de conuer.coniugat.vbi etiam gl.Car.Flo.in 20. opposit.Ant.& ipse Panor.intelligunt de causa impulsiua. Et ex illis intelligis quomodo & quando procedat. Vide tamen quæ dicam infrà in xxxix.limitati.

LIMITATIONES QVAS VOCANT.

MVlta igitur diximus,vt probaremus cõfirmaremusq; nostram hãc regulam,cessante causa cessar effectus. Verum ea non est semper perpetua,sed recipit multas limitationes,quas nostri interpretes appellant.

LIMITATIO PRIMA.

Regula nostra procedit in causa finali, non etiam in impulsiua.

1 ¶ Limita igitur primò hanc regulã procedere in causa finali siue ratiocinatiua, quam Græci λογικὴν αἰτίαν appellant,non etiam in impulsiua,quam & ipsi Græci vocant ὁρμητικὴν αἰτίαν,per tex.in l.ij.§.vlt.& ibi not.glo.Bar.& alij,ff.de donatio.& l.j.§.sexum,& ibi etiam glo. Bar. & cæteri,ff.de postulan.& l.sed & si mors, §.vlt.ff.de donationib. inter virum & vxorem, & l. generali,§.diuus,ff.de vsu & vsufruct.lega.& l.cùm tale,ff.de condit.& demonstra.& §.t. in authen.de non eligen.secũd.nubent.& c.ex parte,le ij.& ibi gl.in verbo causa,& Panor.col. vlt.de conuer.coniugat.& c.magnæ,& ibi Panor.col.ij.ver.vltimò not.de voto,&c.neophytus,& ibi glo.in verbo,causa,ad fi.& Car.Flo. lxj. dist.& c.si propter, & ibidem Cardina. vij.q.j.& c.duæ sunt,& ibi glo.& Archid.xix.q.ij.& c.tantum, xxxij.q. vij.

De eadem re.

2 ¶ Et voluerunt præterea glos.in l.j.in verbo,occupati,& ibi Bald.in vtraque lectura,ff.de fer. & glos.in l.si pecuniam,in prin.in glo.magna,ff.de condi.ob caus.& in l.si repetendi, C.eo. tit.& in l.si mulier,& ibi Cyn.Bal.& alij.C.de iure dot.& in l.generaliter, in glos. vlt. & ibi omnes,C.de epis.& cler.& in l.j.in verbo,absentium,ff.de negot.gest.& in l.j.in gl. magna, in v.oppo.C.de pact.& in §.illis autem,in verbo,adiuuantur,Insti.de milit.testa. & in c.& si Christus,in verbo,cessat effectus,& ibi omnes,de iureiur.& in c.post translationẽ,in verbo, cessante,& ibi Hostiẽ.in verbo,impedimento.Io.An.col.iiij.super ea gl.Collec.Bal.Ca.Flo.

Ant,

Ant.Panor.& quotquot super eo c.scripserunt,de renũciat.& gl.in c.ex parte tua, in verbo, falsa sit causa,& ibi Hostien.Car.Flor.Petr.Auch.& Panorm. de conuers. coniũgat. & in c. cupientes,in prin.in verbo,periculosis,& ibi Io.Mona.col.ij.nu.4.Archid.in d.verbo, periculosis,Io.And.& Domi.de electio.lib.6.& glo.in c.decet concessum,in gl.j.& ibi Dyn.col. j.vers.& in proposito,& Philip.Fran.col.item j.de regu.iur.lib.6.& gl.in c. quod pro necessitate,j.q.j.& in c.duæ sunt,in verbo,propter criminosos, xix.q.ij.

3 ¶ Et vltra eas glo.& qui eas secuti sunt Ioan.Monac.in c.vlt.col.vlt.in verbo,cessante,& ibi quoque Io.And.in eod.verbo,de hæretic.li.vj.Specul.tit.de disputatione & allegatione aduoca.§.post hoc autem,vers.vel illud statutum fuit ex causa, & tit.de instru. editio.§. nunc autem videndum,vers.item fuit ob causam. Collecta.in d.cap.cùm cessante, in prin. & ibi Panor.etiam in prin. de appellat.Guil.de monte Laud.in clem.j.in verbo,quia fortè, de appellatio.Feder.Senen.cons.iiij.incip.testator in vltima volũtate.Bart.in l.in omni,ff.de adoptio.& in l.demonstratio.§.quod autem,col.vlt.in viij.quæstio.ff.de condi.& demonstratio. & idem Bart.in extrauagant.ad reprimendum,in verbo,absentia,in princ.Bald.in l.j.col.iij ver.item an cessatio,ff.solu.matrimo.& in l.vlt.in j.oppositio.ff.de hæred.instit. & in repetit. l.ij.col.xxvij.vers.de tertio igitur,ibi,si consideretur tertio modo,ff.de iureiuran. Nam causa(ait)impulsiua non est substantialis, ideo non depender ab ea effectus, nec aliquid operatur,nisi ad bene esse,& in c.quemadmodum,col.ij.ver.nota tacitas conditiones. extrà eo. tit. Alber.in l.si vnquam,col.ij.vers.in contrarium,C.de reuocand.donatio.Angel. in l.sciendũ, la ij.ff.de ædilit.edic.& cons.cxxiiij.visis prædictis, col.ij.versic.& pro hac parte.Imo.in l.si verò,§.de viro,col.ij.vers.circa secundum articulum,ff.solu.matrimo.& in l.vlt. col.ij. versi. & nota diligenter,ff.de hæred.instituen. & in cle.ij.col.iij. vers. nam stante declaratione, de rescrip.& in clem.j.col.iij.super gl.in verbo,fortè, de appellatio. & cons.xxxiij. in casu præmisso,col.ij.vers.nec habet obstare.Panor.in superscriptione procemij decretal.col. penult. vers.deinde primò quæritur & in c.ex parte tua,col.vlt.de conuer. coniugat.& in c.cùm infirmitas,col.j.de pœn.& remi.Pau.Ca.cons.cccxiiij.super eo quod quæritur, facit dubium, col.ij.ver.nec obstat,lib.j.Alex.& Iac.à S. Geor. vterque col.j.C.de edic.diui Adria. tollen. Feli.in c.cùm nũcius,col.j.de testi.Ias.con.lxuj.circa primum,col.v.ver.tertiò principaliter, in fi.lib.iij.Matt.Afflic.in constitutione Sicil.incipien.in locis demanij,col.iiij.ver. sed super d.l & Phil.Dec.in c.quoniã abbas,col.vj.vers.sed responderi potest,de offic.dele.Fran.Rip. in l.ex facto,col.iij.sub nu.14.ff.de vulg.& pupilla.& nostri doc. sæpe.

De eadem re.

4 ¶ Nec nostri tantùm in hac fuere sententia,sed & theologi,ex quibus est Adrianus Florentinus theologus certè præstantissimus, & qui nostra memoria, virtute & doctrina ascitus est in summum pontificem,in iis questionibus,quas doctè & sanctè scripsit in iiij.lib.sententiarum,in materia restitutionis,in ea quæstio.cuius initium est, consequenter quæro,vtrum indistinctè,in solutione eius quæstionis,ex quo intelligis,& hoc procedere in foro, quod conscientiæ vocamus.

De eadẽ re ex Theologis.

5 ¶ Huius autem limitationis causam afferunt nostri, quoniam causa ea propriè dicitur, quæ finalis est:impulsiua aũt causa,abusiua & impropria est,Cy.in l.generaliter, in j. oppositio. C.de episcop.& cleri. & ibi quoq; Bal. col.ij. in ij. opposi. vbi & præterea dicit authoritate Aristotelis,quòd causa finalis est causa aliarum causarum,cuius locũ non designat,sed est ex li.ij.Physicorum,& idem Bal.in rub.C.de insti.& substit.col.j.ver.causa verò est,per l. Titio centum,in prin.ff.de condit.& demons.& l.demonstratio,eod.tit.& l.ij.§.vlt.ff.de donat. & rursus ipse Bal.in d.c.post translationem,col.ij.ver.quæro,vtrùm cessante,ibi, dicit Io. And. in nouella,de renuncia.& Soci.in d.l.demonstratio.§.quod autem,col.j.in ij.not. vbi tamen dicit authoritate illius tex.appellatione causæ vtramque venire,& finalem,& impulsiuam.

Causa ea propriè est quæ finalis est.

Causa finalis est causa aliarum causarũ

Causa finalis est fons causarum.

6 ¶ Alibi idem Bal.in l.eam quam,col.j.ver.venio ad no.C.de fideicom.dicit quòd causa finalis est fons causarum,quod ex eo reassumit Barb.con.xxx.sacro scriptum est,col.penul. ver. præterea facit ad prædicta,li.ij.& idem Bal.& post eum Matth.Afflict.in c.j.ad fi.tit.an mu. vel aliàs imperfect.dicit,quòd causa finalis substantia appellatur,per glossam in l.iuris gentium,§.quod ferè,ff.de pact.Et alibi forma,vt dicit not.in §.item si quis postulante, Instit.de actio.Sed & idem Bald.in l.auia,col.vl.C.de iure doti.dicit, quòd causa finalis est primum principium intentionis,licèt sit vltimum executionis.& consi.cccxl. & præmitto quòd istud ius,col.j.lib.iij.dicit quod suprà diximus,causam impulsiuam non propriè causam esse, sed quoddam motiuum ad disponendum vel contrahendum.

Causa fina. substantia dicitur.

Et forma.

Causa finalis est primum principiũ intentionis.

Causa finalis optima.

7 ¶ Ex aliis autem philosophis, Timæus Loctensis Pythagoricus causam finalem apud sapiẽtes optimam arbitratur habendam. Proclus quoque in commẽtariis in Alcibiadem Platonis,hanc primam pręcipuámque causarum atque potentissimam esse dicit:huius enim gratia & efficientes faciunt,& quę fiunt efficiuntur.Ideoq; ignorantiam causę finalis circa rem quamlibet efficere,vt cæteræ causæ ad eandem pertinentes similiter ignorentur.

Præcipua ac potentissima.

Causa finalis ignorata facit & cæteras ignorari.

8 ¶ Quæ cùm ita sint, ideo subtilis ille doctor(ita enim plerique appellant,)Matth.Mathesilla. in suo tractatu Extensionum,col.ij.dicit quòd ex ratione finali tantùm potest argumentum

ex causa finali sumitur, non etiam ex impulsiua.

elici, vel extensio, non etiam ex impulsiua, per tex. in auth. hæc constit. inno. circa medium, & per no. per Io. And. in nouella, & alios post gl. in c. j. in verbo, Italiæ, de tempo. ordinatio. lib. vj. Et id ex eo reassumit & sequitur Ias. in auth. quas actiones, col. iiij. vers. puto tamen disputationis gratia, & iterum col. vij. vers. tertiò limita. C. de sacrosanct. eccles.

De eadem re.

9 ¶ Et id nuncupatim de argumento à contrario sensu, vt scilicet sumi non posit ex causa impulsiua, sed finali tantùm, voluerunt Petr. Cy. Iac. Butrig. Bal. & Sali. in l. conuenticulam. C. de episc. & cleri. & Anto. in c. publicato, col. vlt. de electio. & in c. cùm apostolica, col. vlt. vers. item nec à verbis modalibus, de his quæ fiunt à præla. siue conseo. capit. Domi. in c. imperatores, vers. quicunque, ix. distinctio. Pau. Cast. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. Alex. & Iason in l. j. ille col. xj. vers. tertiò fallit, & iterum vers. quintò fallit: hic col. x. in vj. fallen. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. Felin. in c. significasti, col. pe. ver. item fallit, in verbis causæ impulsiuæ, de for. compe. Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco à contrario sensu, col. ij. & rursus col. x. ver. dicta regula.

Quod dicitur correcta ratione legis, legem esse correctam intelligitur de ratione finali.

10 ¶ Et huc quoque proximè accedit, quòd id quod suprà diximus in cessante ratione legis, nu. 27. incip. ex quo & illud consequens, correcta ratione legis, legem quoque ipsam correctam censeri, procedit in ratione siue causa finali, non etiam in impulsiua, vt videre poteris ex Eueraldo in illo eodem operæ, in loco à ratione legis ampla siue generali, ad extensionem ipsius legis, col. eiusdem loci ij. vers. primo casu.

Causa impulsiua cessatio in rescriptis ad beneficia, vitiat.

11 ¶ Hæc tamen prima limitatio intelligenda est & declaranda, non procedere in rescriptis ad beneficia, in quibus subreptio vitiat, non solùm quando fuit causa inductiua & finalis rescripti, sed etiam si fuit tantùm causa impulsiua: vt quia papa aliàs & sine causa concessisset, sed non tam faciliter siue leuiter, tex. habes egregium in c. postulasti, in illis verbis, de leui non scribimus, de rescrip. vbi & hoc no. Imol. qui dicit diligenter notādum, in iiij. no. & Pan. col. iij. in vlt. no. vbi item illum dicit singularem, & semper menti tenendum, & Fely. col. iij. vers. per istum tex. & Philip. Dec. in c. cùm cessante, col. j. de appellatio. vbi & in hanc sententiam allegat Oldr. con. cclvj. Clemens episcopus, in j. dubio, qui tamen non admodum huc pertinere videtur. & nouissimè Nicol. Eueraldus, vbi suprà, col. x. vers. hoc tamen limito, vbi & eum tex. dicit singul. Qui quidem omnes propemodum id esse dicunt in odium materiæ beneficialis, ad refrenandam scilicet ambitionem, arg. c. quamuis, de præbend. lib. vj.

Et in cæteris omnibus gratiosis & priuilegiis.

Vt in legitimatione.

Etiam in gratiosis rescriptis ad lites.

Et in remissione banni.

12 ¶ Sunt tamen qui eum tex. generaliter intelligunt, non solùm in beneficialibus, sed & in cæteris omnibus gratiosis & priuilegiis. Et ita eum tex. intelligit Pan. in c. cōstitutus, col. 2. vers. item nota quòd non omnia, de religios. domibus. Barb. loquens in materia legitimationis, cons. xlix. clementissimum deum & patrem, col. iij. vers. rursus opportunè, lib. iiij. vbi & ad hoc illum tex. dicit singularem & meliorem de iure. & rursum cons. lv. clementissimum & omnipotentem, col. j. eod. lib. iiij. vbi & illum dicit singul. & expressiorem quàm qui sit alibi. & Corne. qui item loquitur in legitimatione, con. ccxlv. licèt aliàs consuluerim, col. j. in fi. li. j vbi etiam dicit singul. & cons. ccxxvij. videtur prima facie, col. iij. vers. non enim attenditur, lib. ij. vbi etiam dicit illum tex. procedere in gratiosis rescriptis ad lites, & ita allegari per doctor. in c. super literis, de rescr. & idem quoque Corne. consi. xcviij. quanquam videatur, col. ij. vers. solū autem videndum, li. iij. vbi item dicit singul. & Alex. loquens in remissione bāni cōs. cxiiij. ponderatis his quæ narrantur, col. ij. vers. plus probat tex. li. j. vbi & illum tex. dicit reputari singul. & Fran. Ripa in l. ex facto, col. iij. nu. xv. ff. de vulg. & pupil. substitutio.

Subreptio æquè vitiat literas beneficiales, & gratiosas, & priuilegia.

13 ¶ Nec id quidem abs re, quando aliàs in materia subreptionis æquiparantur literæ beneficiales & priuilegia & aliæ literę gratiosæ, Imol. vt à multis citatur, in c. cùm dilecta, de rescri. Pan. qui id dicit notandum, in c. ad audientiam, le ij. col. pen. vers. mihi tamen non placet. & ibi latè Feli. qui multos alios concordan. adducit, col. penul. vers. amplia secundò hanc regulam, eo titu. de rescrip. & idem Feli. in c. super literis, col. iij. versi. sed caue quia intentio, eo. quoque titul.

Causa quælibet præsumitur impulsiua in gratiis & priuilegiis.

14 ¶ Et si id verum est (vt certè verum est) nescio quid nobis emolumenti afferet id quod scripsit Bal. in additio. Io. And. in c. decet, de reg. iur. lib. 6. & ibi etiam Phil. Fran. qui id dicit no. col. j. vers. & dicit hîc, quòd in gratiis & priuilegiis in dubio omnis causa præsumitur impulsiua, vt dicunt nostri in l. ij. §. vlt. ff de donatio. Nam si in hisce gratiis & priuilegiis cessante causa impulsiua cessat effectus æquè, ac cessante causa finali, nihil est quod inquirendū sit an causa sit, siue præsumatur finalis an impulsiua.

Causa impulsiua cessatio vitiat in omnibus rescriptis.

Id tamē arbitrarium est.

15 ¶ Sunt & denique, qui eum tex. in d. c. postulasti, trahūt simpliciter ad rescripta, & inter cæteros Cardin. Flor. in d. ipso c. col. j. in viij. not. ad hoc dicit eum tex. sing. & mirabilem, & ibi quoq; Barb. col. iij. vers. nota ibi, de leui. & ipse Pan. in c. cæterùm, col. j. vers. ex quo infertur, de rescri. Alex. aut quisquis is est, in additio. Bar. in l. demonstratio, §. quod autem, in verbo, longa differentia, ff. de cōdi. & demō. & Ias. in l. j. col. j. ver. sed pro limitatione. C. si cōtra ius, vel vtilit. public. vbi & ad hoc allegat Panor. in c. ex quæst. col. j. vers. ego puto, quod de qualibet, de restit. spolia. vbi ipse hoc idē tenet, non tamen per tex. in d. c. proposuisti, sed per c. ex literis, de dol. & cōtumac. & c. in nostra, de rescrip. & tamē postea dicit hoc relinqui arbitrio iudicis.

iudicis. vt dicitur de qualibet subreptione in c.super literis,cum ibi nota.eo.tit.de rescript. Subdit etiam Iason vbi suprà, ad id facere text.in c.si motu proprio, in verbo,modicum,de præben.lib.vj. & in c.si proponente, extrà de rescript.

Subreptio an vitiet,est arbitrarium.

16 ¶Sed Phil.Dec.subtilis atq; acuti vir ingenij,in d.c. postulasti,in iiij.no.dicit illud considerandum, quod si sublata causa impulsiua trahatur gratia ad alium casum non expressum,id certè verum est,quòd cessante ea causa impulsiua,quæ limitat gratiam in vno casu, non haberet locum in alio,per cap.susceptum,de rescriptis li.vj. sed si cessante causa impulsiua remaneret gratia in eodem statu,non videretur(inquit)quòd gratia vitietur propter defectum causæ impulsiuæ, quia sufficit quòd papa quouismodo fuisset concessurus, vt dicit probari in c.dudum,ibi. nihilominus gratiosè donaremus, eo tit. de præbend. lib. vj. Ideo satis est, quòd gratia non retraxisset papam à concessione.Hæc ille,quem sequitur Paul.Paris. consi. iiij.deduxi aliàs optimum ius,col.pen.nu.35.& quamuis,lib. iiij.

Declaratio præcedentiũ.

17 ¶Nec obstat,ait Dec.(vt ad eũ redeamus)tex.in d.c.postulasti,quia ibi erat defectus in causa finali, nec ibi papa vllo modo verisimiliter concessisset literas pro secundo beneficio, cũ primum erat sufficiens,vt patet ex illis verbis ibi positis, pro habente beneficij competentis subsidium,de leui nõ scribimus, id est, non solemus scribere,quin faciamus mentionem de primo.& sic infert. Dec.illud ibi,non id probari,ad quod solet à nostris Doctor allegari.

De eadem re.

18 ¶Tamẽ si hæc prima declaratio vera sit,vt verã esse existimo, cũ eo temperamento,vt semper sit locus arbitrio iudicis,vt suprà diximus.Tamẽ eam intellige,vt procedat,si causa impulsiua iam à principio non fuit reperta esse vera,ita enim loquitur tex.in d.c.postulasti: secus autem si à principio suberat, sed postea cessauit:tunc enim non vitiabitur gratia, vt expressim voluit Fra.Rip.in d.l.ex facto,col.iij.nu.15.ff. de vulg.& pupil. vbi tamen nihil allegat.Sed vide quæ dicam inferiùs in quarta limitat. atq; etiam in xij. limitatione.

Quid si causa impulsiua in gratiis vera erat à principio, sed postea cessauit.

19 ¶Secundò declara hanc primam limitationẽ, quæ dicit nostram regulam non habere locũ in causa impulsiua,vt non procedat,quando statuens aut aliter disponens non aliàs statuisset,aut disposuisset, quàm si causa illa impulsiua locum habuisset,vt voluit Bal.in l.& si post tres,ff.si quis cautio. vbi illum refert & sequitur Alex.aut quisquis is fuit,in additio. Bar.in l. ij.§.vlt.super verbo,causa legis,ff.de donatio.& Io. Fran. Ozer.in §.supradicta,col.pen.nu. 19.Institutio. de excusat. tutor. qui hoc casu dicit eam causam censeri non impulsiuam, sed finalem. Quomodo autem id cognoscatur, an aliàs scilicet fuisset, nec ne facturus, non video: nisi ex verbis legis statuti & concessionis id depræhendi possit.

Quid si statuens aliter nõ statuisset, quàm si causa impulsiua locum haberet.

20 ¶Tertiò declara hanc limitationem,vt licèt cessatio causæ impulsiuæ non faciat cessare effectum,facit tamen vt faciliùs concedatur dispensatio, vt singulariter no. Pan.in c. magnæ, col.ij.in vlt.not.de voto,per illum tex.vbi papa inductus fuit ad concedendam dispensationem,& vt tex.ille loquitur,indulgentiam,propter cessationem causæ impulsiuæ ipsius voti, & id dicit Pan. esse no.& menti tenendum. Et hoc idem voluit ipse Pan.per illum tex.in c. ex parte tua,col.vlti. de conuers.coniugator. & hoc certè à paucis annotatum est.

Causa impulsiua facit vt faciliùs concedatur dispensatio.

21 ¶Cæterùm in hac prima limitatione,hæc nobis sunt præcipuè obseruanda,quæ scilicet dicatur causa finalis,quæ impulsiua : & si id non appareat,qualis in eo dubio iudicanda sit, finalis ne,an impulsiua. De quibus sunt multæ de hac re sententiæ, quas hîc sigillatim subiiciemus. Accurs.in l.cùm tale,§.falsam causam,ff.de condi.& demonst. non obscurè voluit omnem causam appositam in lege præsumi finalem, veluti ipsi legi cohærentem. & ita illã intelligit, & sequitur Bald. ibi, aliud dicens esse ex eadem gl.cùm apponitur ab homine.& Cy.in l.j.ff.solu.matrimo.& ibi quoq; Bal.col.v.versi.item an cessatio.Ang.qui eam gl.dicit singul. in l.sciendum, la ij.& ibi Cepola,col.j.ff.de ædilit. edict.& Cardi.Flor.& Imol.in c. ex parte,quod est pen.vterq; ad fi.de cleri.coniug.Alex. & Iacob.à S. Georg.qui dicunt illã gl.singul.in l.vlt.vterq;,col.j.C.de edic. diui Adria.tollen. Phil.Fran.qui & illam dicit sing. in cap.quoniam, versi.in gl.in verbo,ecclesiasticum, de immunita.ecclesiar. Cardi.Alex. in c.verum,col.ij. versi. item vbicunq; lex exprimit causam,de condi.apposi. vbi illam gl.dicit notab.Sed tu super intellectu illius glo.vide quod dicit Bar. in loco à nobis citato, infrà nu. 41.incipien. sed audiamus quid de ea re.

Causa an finalis, an impulsiua in dubio sit censenda.

Qui dicunt præsumi finalem cum lege posita est, vide infra num. 29.

22 ¶At Specul.tit.de disputat.& allegatio. §. post hoc autẽ, versi. vel illud statutum fuit,dicit quòd causa finalis est,cùm constitutio ob fauorem inducta est, vt in fauorẽ cõdemnati statutum est, vt possit à grauamine appellare,& hac cessante causa grauaminis cessat lex,c.cũ cessante,de appellatio.& c.magnæ,de voto. Causa vero impulsiua est cùm in odiũ alicuius aliquid statuitur, vt propter garrulitatem Calphurniæ statutũ est,ne mulieres postulent, l. j.§.sexum,ff.de postul.& propter fugitiuos & criminosos statutũ est,ne clerici sine literis dimissoriis recipiantur.§.j.& c.Affros.98.distinctio. qua causa cessante,nõ tamẽ cessat dispositio.Hæc ille,quem sequitur Feli.in c.postulasti,col.iij. vers.per istũ tex.de rescript.Sed hęc mihi videntur esse satis obscura, nec mihi satisfaciunt ad plenam huius materiæ notitiam.

Aliorũ opin.

23 ¶Bald.autem in multis locis de ea re diuersimodè loquitur , ita tamen vt in plerisq; conueniat. nam in l.j. §.si parendi,ff.de condict.caus. dat.refert (inquit)an causa ponatur cõditio-

Et aliorum.

naliter, an causaliter. Si primum, habetnt pro causa finali, l. à Titio, ff. de verb. oblig. & l. de-
monstratio. §. quòd autem, ff. de conditio. & demon. Si secundum, & refert, an per modum
eausæ de preterito, an de futuro: si primum, iterum refert, an apponatur causa à sciente eam
non esse veram, & præsumitur impulsiua, l. dinortio, ff. de verb. oblig. & l. cāpanus, de oper.
liber. Au ab errante, & tunc aut est error causæ obligationis, & præsumitur finalis: Ant cau-
sæ non obligationis, quia & si causa esset vera, non resultaret verum debitum, & tune præ-
sumitur impulsiua, vt no. in l. damus, ff. de condict. indeb. Et id quidem verum est in con-
tractibus. At si in vltima volnntare causa apponitur, non præsumitur finalis, etiam si existēs
vera induceret verum debitum, quia vltima voluntas tendit ad lucrum, l. Anrelius, §. vlt. ff.
de liber. lega. & arg. l. hæredem, ff. manda. Et istud quoq; postremum voluit idem Bal. in d.
l. iurisgentium, §. sed cum nulla, post medium, ff. de pact.

Einsd. Bal.

24 ¶ Sed vt ad eundem reuertamur, in d. §. si parendi, post ea quæ supra ex eo diximus, cōtinuò
hæc subiungit. Vel dic quòd in d. l. Aurelius, §. vlt. non cōstabat de errore testatoris. Si enim
constaret, non valeret legatum, l. si pater, C. de hæred. instit. & l. eam quā. C. de fideicōmis.
Et subdit confestim, sed in illis ll. error remouebat affectionem legantis, arg. l. tale pactum,
§. vlt. ff. de pact. Sed quòd error obstet, probatur in l. non idcirco, C. de iur. & fact. ignora. &
l. ex his verbis, C. de testa. milit. & quod not. in l. si domus, ff. de leg. j. Et ista est ratio, quare
non valet legatum cum effectu, si testator legat ius suū, quod morte ipsius testatoris finitur:
quia videtur errātet putasse se posse legare, l. Sticho, ff. de vsufr. legat. & l. vxor patrui, C. de
legat. Et potest ibi esse alia ratio, quia finito iure datoris, finitur ius acceptoris, l. peto, §. præ-
diū, ff. de leg. ij. & l. minor, §. vlt. ff. de peric. & com. rei vēd. & l. si quis domū, ff. loca. & c. vlt.
extrà ne prælat. vices suas. Si autē causa apponatur per modū causæ de futuro: refert, an in-
sit vni partiū tantū. & præsumitur impulsiua, l. repetēdi, C. de cōd. ob caus. An vtriq;: & rur-
sum refert, an tradēs sciat causam imposibilē: & præsumitur impulsiua, l. ij. ff. eo. tit. de cōd.
ob cau. & arg. l. ab administratione, C. de leg. An verò credat posibilē, & tūc aut causa cōti
net incertū re & genere, puta species remunerationis, & presumitur impulsiua, nec ex ea ve-
stitur obligatio, l. quanquā, ff. de cōdi. ob caus. & arg. l. salariū. C. mand. & est tunc quædam
informis obligatio ad antidora, nec est propriè obligatio: quia nascitur ex causa impulsiua,
l. sed & si lege, §. cōsuluit, ff. de peti. hæred. Nec obstat l. si nō sortē, §. libertus, ff. de cōdi. in-
deb. quia ibi obligatio ad antidota est firmata ex dispositione legali ad operas reuerētiales.
Ideo secus in aliis operis, videlicet fabrilibus, in quib. nō est formata obligatio. Aut causa
continet quippiā certum, & tunc aut concernit vtilitatē tradentis, & præsumitur finalis, vt
in d. §. si parendi, aut ipsius pietatē, & idem quia ipsa pietas habetur pro causa immediata
& finali, l. si ego, ff. de iure dot. & l. cùm is, §. in ea, ff. de condi. indeb. Aut solius recipiētis, &
præsumitur impulsiua, l. Titio, ff. de condi. & demon. nā tunc videtur potiùs consiliū quàm
mandatū, arg. l. j. ff. manda. & l. generali, in prin. ff. de vsufr. lega. Aut tertij cōmodū, & præ-
sumitur finalis, l. Nesennius, ff. de excus. tut. & l. si tibi homo, ff. de leg. j. & l. si hæres, ff. de
condi. ob caus. Sed & vbicunq; modus vel forma traditur nudo executori, præsumitur fina-
lis. In conditionib. verò etiam si nullus commodum sentiat, tamē habet vim causæ finalis, l.
Mæuius, ff. de cōdit. & demō. Et paulò infrà, subiūgit, hæc esse vera, quādo causa apponitur
ab homine. Si verò causa à lege apponitur, præsumitur causa & ratio, & ipsa mens legis iu-
dicatur, vt no. in l. cùm tale, §. pen. ff. de cond. & demonst. Nisi appareat quòd sit impulsiua,
vt quia causa sit specialis & constitutio generalis, vt in SC. Macedonia. & similibus.

Einsd. Bal.
Causa sententia semper præsumatur finalis.

25 ¶ Hæc ille latiùs quidem & copiosius quàm in vllo alio loco, nec tamen cætera eius loca de
ea re relinquemus. Nam & in l. senatorem, ff. de senator. illud simpliciter dicit, quòd causa
sententiæ semper intelligitur esse diffinitiua, siue finalis, licèt in contractibns & vltimis vo-
luntatibus præsumatur impulsiua, per l. cùm enim, ff. de suspec. turor. & l. qui cū vno, §. j. ff.
de re milit. & d. l. Aurelius. §. vlt. ff. de liber. leg. & nihil præterea dicit.

Einsd. Bal.
Causa de præterito est impulsiua.
Quid si non erat aliàs facturus.

¶ Idē in l. damus, ff. de condi. indeb. scribit causam conceptā de præterito esse impulsiuam:
26 de futuro, finalē. verbi gratia, do tibi quia gesisti negotia mea, impulsiua est, & cessat repe-
titio. Si autē do tibi quia hæres, finalis est, & repetitur causa non secuta. Fallit primū, quādo
quis non erat aliàs daturus, quia tūc dicitur causa finalis, l. vlti. ff. de hæred. instit. Itē fallit, si
quādo causa esset vera, importaret verū debitū, tunc enim est finalis, vt in toto illo tit. de cō-
dict. indeb. secundū Plac. & Iaco. Aret. subiungitq; id quod dixerat de futuro, intelligendū
esse quando eius impletio respicit commodū tradentis vel tertij: secus si solius recipientis,
nam tunc præsumitur impulsiua, l. Titio centum, ff. de condi. & demonst. secundnm Per.

Quid si causa importat verū debitū.
Einsd. Bal.

¶ Idem Bal. in l. & si post tres, in j. lectura, col. ij. versi. causa autem, ff. si quis cautio. tradit Ia.
27 Rauen. fuisse in ea opinione, vt vera causa sit ea, quæ est fundamentum & principium sui
effectus, l. ij. §. circa, ff. de exceptio. dol. & d. l. damus, ff. de condict. indebi. in qua quidē cau-
sa datur talis regula, quòd aut si vera esset, importaret verū debitum, & tunc præsumitur fi-
nalis, aliàs impulsiua. Subdit tamē ipse Bal. hanc esse suam opi. quòd aut causa profertur à
sciēte, & nō presumitur finalis, l. sed & si quis, §. vl. eo illo tit. si quis cautio. & d. l. si diuortio.
de verb.

de verbo.oblig. Aut ab errante,& tunc aut est de substantia obligationis, & præsumitur finalis,vt not.in d.§.circa.Aut non est de substantia obligationis,sed facit ad bene esse,vt ipse loquitur,& tunc regulariter præsumitur impulsiua,l.ij.§. vlt.ff. de donatio.

28 ¶ Idem in l.j. col. pen.vers. adde quod illa causa,ff.sol.matrimo.dicit eam causam præsumi esse finalem, quæ per se infert in quemlibet effectum inclusum sub dispositione illius: aliàs autem si id non faciat præsumi impulsiuam,per no.in c. statutum,de hæret. lib. vj. & illum refert & sequitur Corn.consi.xxxv.semper mihi fuit dubia,col.ij.sub litera A.lib.iij.& iterum consi.ccliij.ardua est,col.iij.sub litera B.lib.iiij.Sed id quidem obscurum est,nisi intelligas secundum ea quæ dicam postea nu.62.incip.tertium quòd cùm lex.

Eiusd Bald. Causa est finalis quæ per se infert in quemlibet effectum.

29 ¶ Idem in l.cùm tale,§.falsam causam,ff.de cond.& demonst.sumens occasionem ex gl.ibi, & rursum in l.generaliter,col.ij. versi. sed in dubio,C.de epis.& cler. dicit quòd causa quæ inseritur in lege,præsumitur esse finalis,per tex.ibi: quæ autem ab homine,impulsiua,per l. j.§.sexum,ff.de postulan. Quod & idem dicit ipse Bal.in d.l.ij.§.vlt.ff.de donat.in id allegás gl.quam dicit singular.in d.§.falsam. & ipse Bal.in addit. Specul.tit. de disputat.& allegat. aduocat.§.post hoc autem,versi.vel illud statutum.vbi præterea allegat d.l ij. §.vlt.ff.de donatio.& l.si is qui animo,ff.de acq. possess.sed in illo priore loco, scilicet in d.§.falsam,subdit eam solam causam cohærere dispositioni, quæ est finalis,per l. Titio centum,§.ante nuptias,eod.tit.de cond.& demon.& d.l.vlt.ff. de hæred.instit.dicit autem cohærere, quando non possunt ab inuicem separari, nec vnum sine altero.

Eiusd. Bal. Causa à lege inserta finalis esse præsumitur. Quæ ab homine, impulsiua. Causa finalis sola cohæret dispositioni.

30 ¶ Ab hac autem Baldi sententia non longè abest quod tradit Oldra.consi.ccxxiiij. istæ sunt allegationes.col.v. versi. præterea quando causa, quod causa apposita à contrahentibus vel à testatore censetur impulsiua, per d.§.falsam causam,& d.l.ij.§.vlt.de donatio. Sed à lege vel principe positam,censeri finalem,per tex.quantum ad primum,in l.adigere,§.quamuis, ff.de iure patro.& quantum ad secundum,in l pen.C.de don.inter vir.& vxor.quod & post eum reassumit Albe.in d.l.generaliter,col. ij. C.de epis.& cleri.

Causa à contrahētib. vel testatore apposita cēsetur impulsiua. A lege vel principe, finalis.

31 ¶ Idem Bal.in l.si repetendi,versi. quæro nunquid causa,C.de condi.ob caus.Aut loqueris, inquit, in causa de præterito, & tunc si ea sit huiusmodi, quæ si vera esset, induceret verum debitum,& præsumitur finalis. Aut non id faceret, & præsumitur impulsiua, per l.damus, de condi.indebit. Aut verò loqueris in causa de futuro, & tunc aut in contractibus qui habent in se causæ relationem, vt in quatuor contractibus innominatis positis in l. naturalis, ff.de præscrip.verb.& tunc causa præsumitur finalis,l.j.in fi.ff.de rer.diuisio.Aut in contractibus,qui non habent in se relationem,vt in contractu donationis,legato,libertate,& tunc in dubio causa præsumitur impulsiua, nisi contineat interesse illius, qui causam apponit, l. ij. §.vlt.ff.de donatio.vel nisi sit de essentia actus,id est,vt ea circumscripta,actus non subsisteret,l.sed si maritus,§. vlt. ff. de don.inter vir. & vxor.vel nisi ex ea augeretur effectus, l. si quis pro redemptione,C. de donat.

Ad Bal.red. Causa de præterito an sit finalis, an impulsiua. Causa item de futuro.

32 ¶ Idem in l. j. col. j. versi. item noui possunt in vim,C.quando non petent. part. scribit breuiter causam finalem illam intelligendum esse, qua posita in esse, ponitur quoq; in esse voluntas disponentis,& ea cessante cessat consensus, per l. vlt.ff. de hære. inst.subditq; confestim causam siue rationem esse duplicem, nam quandā influere effectum,quandam remouere ipsum effectum,id est,obicem siue obstaculum,& alia quædam subiungit quæ huc nō admodum pertinent.Sed & quæ priùs dixerat, multùm obscura sunt.

Eiusd. Bal.

33 ¶ Idem in l.eam quam,col.ij.versi.venio ad uo.C.de fideic.dicit, quòd causa finalis ea præsumitur,quæ secūdum iuris rationem debet esse finalis,per tex.ibi,& in l.si pater,C.de hæred.instit. vel vt ipse ibi subdit, quæ assignatur à disponente loco finalis causæ, per l. cū pater,§.dulcissimis,ff.de leg.ij. & no. in d.l.si is qui animo, ff. de acq. posses. Et ita eum sequitur Barb.consi.xix.sacro scriptum est euangelio, col. pen.versi. præterea facit ad prædicta, lib.ij.Sed id non minùs obscurum:neq; enim declarat quæ causa debet esse finalis secundū iuris rationem nec quæ pro tali assignari censeatur, nisi id expressè diceretur.

Eiusd. Bal.

34 ¶ Idem in l.j.versi.quæro quomodo cognoscimus,C.de sal.cau.adiect.lega.scribit eam causam finalem existimari in contractibus, ex cuius radice oritur obligatio,per d.l.damus, ff. condict.indeb. in legato autem eam dici finalem, quādo cessante causa cessat titulus legati, vt in legato pro dote vel sepultura,l. filio, §. matri suæ, ff.de adimend. lega. & §.hoc si præsenti,in auth.de sanctiss.episc. Et hoc quidem est multò obscurius.

Eiusdem. Causa finalis est ex cuius radice oritur obligatio.

35 ¶ Idem in l.j.col.j.versi.& si tu quæris,C.de confes. dicit,quòd si sit aliquid quod implet vel vestit contractum, tunc ratio præsumitur finalis, per l. cum enim,ff.de nouat. At si nihil sit quod illum impleat aut vestiat,præsumitur impulsiua. Et hoc quidem,inquit, vbi est error, sed quando fit ex certa scientia.semper præsumitur impulsiua,per d.l.si diuortio,ff.de verb. obliga. Nisi tamen in mutuo, & cætera quæ sequuntur, quæ de industria omittimus veluti nihil ad hunc locum pertinentia.

Eiusdem.

36 ¶ Idem in c.quemadmodū,col.ij.versi. portò causa finalis,extra de iureiu.dicit eam causam esse finalem,quæ cùm vera est,imponit ex necessitate impulsiuam liberalitatem,per l.Titio

Eiusdem.

centum,

centum,in prin.ff.de cond.& demonst.Sed & idem con.cccclx.& præmitto qund istns ius, col.ij.versi.pone nmnis causa,lib.uj.dicu nmnem causam esse finalem,& è diuerso impulsiuam,etiam si aliàs fioalis esset, si id dispnnentes voluerint,vt semper aliàs pactnm regit cótractus,l.j.§.si cnnuenit,ff.depos. Quod & idem prnpemodum dicit in l.falsam,statim post prin.ibi,on.quòd etiam,C.si ex fals.instrumen.

37 ¶Io qua etiam npinione sunt, qui dicunt simpliciter causam dici finalem, cùm disponens non erat aliàs facturus: impulsiuam,cùm erat aliàs facturus. inter quos est Io. Monac. in c. cupientes, col.ij.nu.4. de rescri.lib.vj. Collect.in c.post translationem,col.j.vers.sed quam causam,de renuocia.Imn.in c.post translationem,cnl.vj.nu.42.de renuncia.&alij plurimi. Sed id nobis inutile est, nisi & illud sciamus, quando disponens non erat vel erat aliàs factutus. Et certè minimè id dubium, cùm disponens id expressè declarat, vt dicit Alberi. in d.l.generaliter, col.ij. versi.est etiam quarta,C.de epis. & cler. Alias autem si id scire velis, adi Bat.in l.demonstratin §. quod autem, col.iij.ff.de condi.& demonstr.

De eadem re.

38 ¶Sed vt redeamus,Cy.& Sali.in d. l. generaliter,C.de epis. & cle.aliter de hac re loquuntur.Ille enim post Petr.in ij.quæst. dicit breuiter causam finalem esse propter quam immediatè aliquid cnnceditur : impulsiuam, qnæ occasionem remntam præstat.quod admodum nbscurum est, nisi referas ad id quod dicemus inferius in xiij.limita.nu.8.sunt & qui dicũt; & in xx.limitat.post prin.Sali.autem ibi,ante fin. dicit, qnod si ad actus validitatem est necessaria causæ expressio,præsumitur causa finalis, per d. l. sed & si mors.§. vlt.cnm l.seq.ff. de donat.inter vir. & vxor. & l.quod adipiscendæ,eod.tit. Aliàs impulsiua per d.l.Titio,in prin.ff. de cnnd.& demnnst. Sed & id Oedipo indiget.

Ex aliis.

39 ¶Idem Cy.in l. si quis prn redemptione.C.de dona.aut causa,inquit, continet aliquid fauotabile vel pium,& præsumitur finalis.l.si ego,in prin. ff.de inre doc. aut nihil tale,& tũc aut interest alterius quàm donatarij, & præsumitur finalis.l.si tibi legatum.ff.de lega.iij.Aut nõ interest.nisi eiusdem donatarij, & præsumuur impulsiua.l. ij. §.vlt.& l.seq.ff.de donat.Ipse quoq; Saly.in l.conuenticulam,col.j.versi.sed tunc quæro. C. de epis.& cleri.dicit quòd ea causa censetur finalis,cuius sensus non est cnntrarius iuri communi.Aliàs impulsiua,& dnbitatinnis causa tantùm idiecta.l. si quis patrem.C.de cond.insert.

De eadem re

40 ¶Verùm idem Saly.latiùs prosecutus est in l.si pecnniam, in prin.col.vlt.versi.nnnc ad declarationem,ff.de condictio.ob.caus. Si ioquit,causa apposita concernit præteritum, & tũc dicendum est,vt no.doct.in l.si damus.ff.de condict.indeb.Si futnrum,tunc aut exprimitur per modum conditionis,& dicitur finalis,l.ij.§. vlt. ff. de donat.& no.gl.vlt. in l.si militem, C.de cnndi.nb cau. nisi in certis qnibusdam casibus no. in l.j.C. de instit.& substi. Aut exprimitur in vim mndi,& tunc aot causa respicit commodum dantis, & dicitur fioalis,l. Titin,in prin.& l.quibus diebns,§.vlt.ff. de cnnd. & demon. Et iden in quatuor cnntractibus innnminatis mutuam cnrrelatinnem habentibus, causa finalis iudicatnr, l. j. ad fi.ff. de rer. permu.& l.naturalis,§.j. ff. de præscri. verb. Et idem si commodum tertij cnncernit,l.proximè allegata.& l.liberto,§. Lucius,ff.de annuis lega & l.si tibi purè,ff.de leg.iij. Aut commodum recipientis tantùm,& tunc aut expressio illius causæ requiritur necessariò ad substantiam actus qui geritur, & iudicatur finalis,l.sed si mors,in fi.& l. seq.& l.quod adipiscẽdæ,ff. de dona. inter vir.& vxor. Aut non est necessaria, & tunc iudicatur impulsiua, l.iij.§. si quis quasi,versi.quanqnam,ff. de condict.ob caus.& d.l.Titio,j.respon.ff.de condi.& demnnstra.nisi si causa nb quam datur, est fauorabilis & pia,tunc enim præsumitur finalis,l.si quis pro redemptione.C.de don.& l.si ego,ff.de iure dotum.Hæc ille.

De eadem re.

41 ¶Sed audiamus quid de ea re dicunt,Bart. Imn.& Rom.in d.l. ij. §.vlt. ff.de donat.Ille primùm dicit, quòd vbicunq; datur nb causam fauorabilẽ vel piam,causa fioalis præsumitur, vt si quis tibi dnnat vt nubas, vel vt redimas captiuos,per l.si ego, in prin.ff.de iure dot. & l.si quis prn redemptinne, C. de donat. Postea antem dicit, quòd est cnnditio, modus, & causa, & quòd hæc tria assumuntur vt causa in bac materia. Aut igitur causa apponitur per modum conditinnis,& tunc baud dubiè illa conditin est causa finalis,& illa cessante cessat dispositio,l.cedere diem,de verbnr.significa. & l.qui hæredi in fi.ff.de condit. & demnnstr. fallit in casibus no.in l. j. C.de instit.& substit.& per glo.& Cyn. atque etiam Dy. in c.imputari,de reg.iur.lib. vj. & l. in testamento,ff. de cond. & demonstr. Quandoqne causa sumitur prn modo, vt in toto titul. de cnndict. ob caus. & in nmnibus contractibus innnminatis, dn vt facias,& cæteris. Et aut modus iste siue causa respicit vtilitatem alterius quàm eius cui datur, vt do tibi centum, vt emas fundum Titin, tunc præsumitur finalis, dicta lege Titin, in fine de condit. & demonstrat. & l. quibus diebus, in fine eodem titul. & l. si tibi purè,ff.de leg.iij. Quandoque respicit cnmmodum eius cui datur, & tunc aut ad substantiam actus requiritur causa de necessitate,& tunc præsumitur finalis,d. l.sed si mnrs, §. vlt.cum l.seq.ff. de donat.inter vir.& vxn. Quandoq; necessariò non reqniritur,& tunc impulsiua præsumitur,per l.Titio centũ,in ij.respnn.de cond.& demnn.nisi ille modus respiciat causam fauorabilẽ,per iura supra in prin.allegata.Et subiũgit,ꝙ cũ quęritur,an cessante illa

De eadem re.

te illa causa finali cesset effectus. Et in vltimis voluntatibus, inquit, si illa causa per modum modi adiecta cessat casu fortuito, repeti nõ potest l. si fundũ, per fideicõmissũ. §. j. ff. de lega. j. In contractib. auté cessante causa datur repetitio, per d. §. vlt. & in toto tit. de cond. ob cau. Tertiò, inquit, sumitur causa propriè de præterito, vt d. l. damus, de condict. indeb. & l. si ita legatũ, in fi. ff. de condi. & demon. & tunc est quædã causa legis, & præsumitur finalis. l. cũ tale, §. falsam, ff. eo. tit. nisi aliud expressè reperiatur, vt in l. j. §. sexum, ff. de postulan. Et ita inquit, dicitur, communiter, sed verum est quòd gl. in d. §. falsam, non loquitur de causa sed de ratione legis, quæ si habet locum, habet etiam locum obseruantia ipsius legis, & de futuro est. l. cùm mulier. ff. solu. matrim. Causa autem propriè est de præterito, quæ etiam si vera non sit, non vitiatur dispositio. per d. §. sexum, quia illa impulsiua est. Hæc ille.

42 ¶ Imo. autem & Ro. in d. l. ij. §. vl. se omnino referunt ad Bar. sed illud addunt ad id quod dixerat, causam præsumi finalem in his quæ conditionaliter proferuntur, vt procedat siue loquamur in contractu, l. j. ff. de donat. Siue in legato, §. longè magis, Inst. de leg. & l. qui hæredi. ff. de cond. & demon. Siue in legibus & statutis, per no. à Cyn. in l. conuenticula. C. de epis. & cler. & ab omnibus in l. generaliter, eo. tit. Nisi vt subdit Imo. aliud, appareat expressè vel ex coniecturis, quia sic intelligendo resultaret prauus, vel obscurus vel rei contrarius intellectus. l. ij. cum ibi no. C. de cond. insert. *De eadem re.*

43 ¶ Ideo Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, ne ex eorũ absentia, ad fi. dicit, quòd cũ lex est declaratiua, eius finalis ratio colligi potest ex lege antiqua, quam hæc declarat, vt patet ex omnib. ferè legibus Iurisconsultorum, & maximè ex l. sed & si lege, §. item si rem, ff. de petit. hæred. & l. stipulatio ista, §. alteri, ff. de verbor. obligat. & illa, inquit, propriè dicitur ratio. Si verò est lex noui iuris inductiua, tunc ratio illius ex eadem colligitur, si sit expressa, vel ex præfatione eiusdem. vt in d. extrauag. & in l. vlt. ff. de hære. inst. & l. j. ff. ad S C. Macedonia. Et ista magis propriè appellatur causa finalis, quàm ratio, l. cùm pater, §. dulcissimis, ff. de leg. j. & l. illis libertis, ff. de condit. & demonstrat. & l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patrona. Et hac cessante cessat lex, vt dd. ll. vbi verò ratio non apparet, debemus stare propriæ significationi verborum, l. j. §. si is qui nauem, ff. de exercit. actio. *De eadem re.*

44 ¶ Hæc Bart. cui Imo. in d. l. ij. §. vlt. col. j. versi. item adde circa id, & ibi quoq; post eum Ro. col. j. versic. & potest dubitari. ff. de donat. addunt, quòd hoc vltimo casu, cùm scilicet non apparet de ratione, recurrendum est ad rationem naturalem, arg. c. quia ratio, de præben. & c. consuetudo, distinct. j. & §. sed naturalia, Instit. de iure natu. gent. & ciuil. Et idem voluit ipse Imo. in c. post translationem, col. viij. num. 50, de renunciat. Panor. in c. suggestum, col. j. in ij. not. de appellat. Iac. à S. Georg. in l. vlt. col. j. C. de edict. diui Adria. tollen. vbi expressè dicit quòd hæc ratio naturalis præsumitur esse finalis, & vide quæ dicam infrà, in hac ead. limitatione. nu. 67. incip. quintum quòd ratio. *De eadem re.*

45 ¶ Nec omittemus quid de ea re scripsit Paul. Castr. consil. cccxiiij. super eo quod quæritur facit dubium, in j. dubio, ibi nec obstat, lib. j. quòd causa quæ mouet legislatorem ex parte ante, id est, quæ illum impulit ad sic statuendum, vt fuit improbitas illius Calphurniæ, aut vt alij legunt, Afraniæ: & illa quidem, nisi sit in lege expressa, non dicitur finalis, sed impulsiua, l. prima, §. sexum, ff. de postul. Causa auté propter quã mouetur legislator ex parte pòst, id est, propter cuius finem & effectum fit, vt fuit in illo casu verecundia sexus muliebris in edicto Prætoris: & illa censetur finalis, qualitercunq; possit apparere de ea, etiam si non fuerit expressa. Sed hæc manca sunt & mutila, nec omnino satisfaciunt. *De eadem re.*

46 ¶ Alij autem dicunt eam causam esse finalem, quæ cohæret dispositioni, aliàs impulsiuam, per gl. in l. demonstratio, §. quod autem, & Bart. in iij. quæst. & alibi sæpe in eo. §. ff. de condi. & demon. Et id quoq; expressè voluit Saly. in l. j. ad fi. C. de fal. cau. adiec. leg. & Soci. cons. clix. hoc exordio, in præsenti consultationis, col. vj. versi. confirmantur etiam prædicta, lib. ij. Quando autem causa dicatur cohærere dispositioni, vel non, declarat Saly. in d. l. j. & ibi quoq; ante eum Bar. & idem Bar. in d. §. quod autem, col. iij. versi. tertio modo. & Imol. in l. vlt. col. ij. versi. aduerte tamen, ff. de hæred. instit. Ang. Aret. in §. si quis, Insti. quib. mo. testa. infir. vti apud illos videre potesis. *Quando causa dicitur cohærere dispositioni.*

47 ¶ Io. Monach. ante illos in c. vlt. col. vlt. in verbo, cessante, & ibi post eum Io. And. in eodem verbo, de hæret. lib. vj. dicunt quod in dubio præsumitur causa impulsiua, per l. sed si mors. ff. de don. inter vir. & vxo. nisi factum esset indifferens ad impressionem huius vel illius causæ, vt tunc in dubio donans videatur potiùs dirigere in quem vsum conuertat donatarius rem donatam, quàm vt necessitatem ei imponat, aliàs non daturus, vt in l. ij. §. vlt. ff. de donat. Sed vbi factum non est indifferens, sed limitatum ad vnum extremum per ius scriptũ, vt in d. c. vlt. de hæret. causa cessante quæ fuit causa iuris communis mutandi, cessat ius speciale, & reditur ad ius commune, cùm speciale tollens ius commune, sit sublatum. Et idem voluit Collecta. in c. cùm cessante, in princ. de appellatio. *De eadem re.* *Qui in dubio dicunt causam præsumi impulsiuam nisi factũ est indifferens.*

48 ¶ Sunt & qui simpliciter dicunt causam impulsiuã præsumi, & non finalem, in quib. Accursius noster in d. l. ij. §. vlt. in gl. vlt. per d. l. sed si mors, §. vlt. ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. Ti-

rio, in

Qui simpliciter dicunt in dubio præsumi impulsiuam.

tio,in j.respő.& §.sed cũ ante nnptias,circa fi.ff.de cond.& demőst.& d.l.si mulier,C.de iu.dot. Nisi aliter fuerit expressum, per d.l. si quis ex redemptione,§.vlti.ibi, nulla eis licentia danda,C.de don.& gl.Dy. & Phil.Fran.in c. decet, de reg.iur.li.6.vbi ad hoc præterea allegant d.l.eum tale,§.falsam causam,ff. de condi.& demnnst.Iaco.Aret. prout illum refert Cy.in l.j.col.j.in iij. oppoti.C.quæ sit lon.consuetu. & Collect.in c.post translationem,col.j.versi.sed quid si dubitatur,& ibi Card.Flo.in §.cæterùm,col.iij.vers.quæro in eo quod suprà,de reuuncia.vbi hanc dicit esse communem opinioοem. Pau.Castr.in l.vlt.ff.de cond.ob caus.Ang.Aret. in §. illis autem,Inst.de testa.milit.vbi dicit illam gloss. suprà allegatam ad hoc esse sing.infertq́; ex ea,qnòd in dubio cessante causa non cessat effectus,& quòd qui vult dicere eam cessare cessatinne causæ, debet probare eam fuisse finalem. & ibi quoque Io.Fran.Ozerius,col.ij.& Soc.qni idem dicit,consi.lxxxiij.pro certo, ad fi.lib. j.

Qui contra dicunt in dubio præsumi finalem.

49 ¶ Sunt qui contrà constanter affirmant, in dubio causam esse, & dici finalem, & inter eos Io.And.in c.post renunciationem,col. vlt.de renunciat.hac ratione motus,quia propria significatio huius verbi,causam,denotat causam finalem.Impulsiua autem causa non est,sed occasio,per no.in c.solitæ, de maiori. & obedien. & ita dicit vidisse se id in iudiciis defendi. Sed hæc ratio non placuit Imo.& Ro.in d.l.ij. §.vlt. illi quidem cnl. ij. versic.item adde ei, quia dicit: huic,col.j.versi.quoad secundum,ff.de donatio. vti apud eos videre poteris.

Maximè si sit expressa.

50 ¶ Sunt item qui in ea sententia sunt, vt si causa sit expressa in dispositione,ea semper præsumitur esse finalis, ita enim voluit Soc. doctor quidem celeberrimus, d. consil. lxxxvij.cuius initium est,pro certo tex.est,col.ij.versi.sed alia fit difficultas,lib. iij. per l. üj. & ibi no.ff.de hæred.inst.Sed tu hîc omoino vide quæ dicam inferius in 21.limitatio.

Personarum qualitas facit præsumi causam finalem aut impulsiuam.

51 ¶ Nec desunt qui in hoc dicunt inspiciendam esse qualitatem personarum, vt secundum eam iudicemus causam esse finalem, aut impulsiuam, id est, vt præsumatur quis fuisse aut non fuisse facturus,secundum Bal. qui id dicit menti tenendum,in l. cùm veterani,in j.no.per eum text. C.de dona.ante nupt. & deinde in vlt. no.ex eo quoq; no.ex qualitate personarũ aliquid præsumi.& sequitur Matth. Afflict.in c.j.col.iiij. nu.103.tit.ex quib.caus.feud.amit. Id quod certè propè perpetuum est in omni materia.vt scilicet ex qualitate personarũ dispositiones quaslibet metiamur, vt videre licet ex l. plenum,§.equitij,ff. de vsu & habita.& ibi concor.

Causa impulsiua præsumitur, quæ tendit ad commodum solius accipientis. Finalis autẽ si ad concedentis, vel alterius commodũ tendit.

52 ¶ Ex illis autem, quæ suprà diximus, multa colligi possunt. Primum, quod cum causa tendit ad commodum solius accipientis, ea causa præsumitur impulsiua. Si ad commodum concedentis vel alterius tertij finalis, quod & præter eos quos in id sparsim citauimus, voluerunt gl.Bar.Bal.qui eam glo. dicit no.Ang.& Saly.in d.l.si mulier, per eum tex.C.de iu.dot.& gl.in l.iij.§. si quis quasi,ff.de cond.ob cau.Cy. post Pet.in d.l. generaliter,in fi.& ibi quoq; Alber.col.ij.versi.in contrarium videtur, & Saly.C.de epi.& cle.Collect.in d.c.post translationem, col.j. versi. sed qoid si dubitatur,& ibi Ant.col.j.versi.an autem in dubio,de renunc.Bar.in l.si fundum per fideicommissum,§.Iulianus,ff.de lega.ij.Alber.in l.vlt.C.de rer.permu.& in d.l.si quis pro redemptione.C.de don. Bald.in l.ij. §.vlt.ff. eod.titu.Angel.Raph.Co.& Paul.Castr.in l.ij.§. vlt.ff.de dona. Idem Aogel.in l.sciendum,la ij.& ibi Cæpola,ff.de ædil.edict.& ipse Ang. consil.cxxiiij.Iolus, col.iij.versic.& pro hac parte,& iterũ col.seq.versi. an ergo defectus.Imo.consi.xxxiij.in caso præmisso,col.j.versic.in contrarium videtur.Pau.Cast.consi.ccxiiij.ego Paulus,pnst medium,lib.j. Alex.in l.vlt.col.ij.versic.aliã etiam assignat,ff.de condict.ob cau.Soci.consil.lj. quoniam in præsenti,col.vij. versic.comprnbatur nam principalis intentio,lib. ij.& consi.lxxxiij.pro certo,col.iij.nu.vij.lib.iij. Car.Alex.in c.verum, col.ij. versi. causa autem duplex est,de conditio.appos. Iason in l.si pecuniam,col.vj.versic.regula est,ff.de condict.ob caus. & Hiero.Grat. consil.lxxvij.in præsenti causa,col.j.lib.j.

Qui contra quantum ad commodũ alicuius tertij. Nisi is tertius talis esset, cui stipulari possemus.

53 ¶ Et neminem vnum hactenus reperi, qui contrarium diceret præter Bald. quantum ad id quod de commodo alterius tertij pertinet,diximus. Namq́; is consi.ccccl x.præmisso quòd istud ius,post princ.lib.iij.concordat cum aliis, in causis quæ pertinent ad commodum accipientis & concedentis.Sed in iis quæ pertinent ad commodum tertij, dicit eas sibi videri impulsiuas,nisi is tertius esset huiusmodi, cui stipulari possemus,aut pacisci,cùm ex iis non surgat obligatio, ac ne exceptio quidem. Et sic non surgit ius neque necessitas implendi,l.donationes in concubinam,§.species,ff.de donatio. Et ego vt facilè abirem in sententiã Bal.ita scilicet vt illi tertio non competeret actio aduersus illum, qui accepit, vt ei traderet. Sic etiam fateri oportet competere actionem concedenti in eam causam, vt illi alteri traderet ad repetitionem eius rei, causa non completa, vt optimè probatur legibus in id à cæteris doctor. suprà allegatis.

Quid si causa ad nullius commodum respicit.

54 ¶ Sed quæri potest,quid si causa ad nullius vtilitatem respicit,veluti si nauis venerit ex Asia. an tunc præsumatur finalis,an impulsiua : & id quidem à nemine tactum comperi. præterquam à Bal. in d.l.ij.§.vlt.in fi. ff. de donat.vbi dicit præsumi impulsiuam,autoritate gl. quã dicit not.in l.j.in prin.in verbo securum, eo tit.& subiungit facere l.si ego,ff. de iure dot.Ex illa

illa autem glo.Imo.ibi not.quòd conditio adiecta donationi quæ non respicit commodum, vel affectionem donantis,sed quandam facti contingentiam,non facit, quo minus donatio dicatur esse propria.

55 ¶Quod autem dictum est de causa respiciente commodum accipientis, vt pro impulsiua habeatur,quibusdam modis intelligendum est, vt etiam ex supradictis videre licet. Primo nisi ea causa respiciens commodum ipsius accipientis necessariò requiratur,tunc enim semper causa finalis præsumitur,ad cuiuscunque commodum respiciat,per d.l.sed si mors,§.vlt. cum l.seq.ff.de donat.inter vir.& vxor.& nemo in hoc contradicit.

Quid si causa respiciens ad commodũ accipiẽtis necessariò requiratur.

56 ¶Secũdo modo intellige etiam ex iam dictis,nisi sit fauor dotis aut alterius piæ causæ & fauorabilis,tunc enim semper pro finali erit accipiẽda,vt etiam omnes,qui de hac locuti sunt, voluerunt ex quibus multos suprà retulimus,& præter illos Cy.in d.l.generaliter,& ibi Alberi.col.ij.& Saly.paulò ante fi.& omnes qui de ea locuti sunt.C.de episcop.& cleric. Collecta.in d.c.post renunciationem,col.j.versic.sed quid si dubitatur,& ibi Anto.col.4. versic. an autem in dubio, de renuncia. Rapha. Co. in d.l.ij.§.vltim.& ibi quoque Pau. Cast.in 4. casu, ff.de donat.

Quid si insit fauor dotis aut alterius piæ causæ.

57 ¶Nam & aliàs semper in omni materia,fauore piæ causæ,præsumitur finalis causa,l.cùm is, §.mulier,ff.de condict.indeb.& voluit Bal.in l.dictam legem,col.ij.vers.ego dixi, C.de condict.ob caus.Alexá.in additio.Bar.in d.l.ij.§.vlt.de donat.& Carol.Rui.con.cxxxvij. verbis vtriusque testamenti,col.pe.nu.10. lib.ij.

Finalis causa semper præsumitur fauore piæ causæ.

58 ¶Hæc autem intelligo, vt scilicet præsumamus causam finalem, si sit fauor & commodum piæ causæ, vt talis præsumatur. Quòd si è diuerso id tenderet ad odium & incommodum ipsius piæ causæ,tunc contrà præsumeremus non esse finalem.vt si agatur de reuocatione donationis factæ ecclesiæ,ob defectum causæ: nã tunc non præsumeremus eam causam fuisse finalem,cùm id tenderet ad præiudicium piæ causæ,per text.in c.verùm, & ibi Panor. qui illum in id sing.dicit, col.j. versi.si autem modus,de condi.appos.Ad quod facit illa regula, quod fauore alicuius introductum est, non debet in eius odium retorqueri, l.quod fauore, C.de legib.cum similib.& alia,quòd introducta ad vnum effectum,non debent contrarium operari.

Quid si esset in commodũ piæ causæ si præsumeretur finalis.

59 ¶Tertiò intellige vt procedat,nisi commodum reipublicę sit coniunctum cum cõmodo accipientis,vt si donem mulieri vt nubat, interest enim reipubl.ne ea indotata sit,leg.j.ff.solu. matri.vel si alicui donẽ,vt reficiat domum suam, nam reipubl. interest domos reparari, ne vrbs ruinis deformetur,l.singulari,C.de ædifi.priua. tunc enim causa præsumitur finalis, & repeti potest,quod in eam causam datum est,nisi causa impleatur,Alberi.in d.l.generaliter, col.ij.ver.circa hoc tantum,C.de episc.& cle. ad hoc referens d. l.si quis pro redemptione, circa fi.C.de donationi.& d.l.si ego,de iure dot.quamuis alij vbique,& ipsemet, vt alibi diximus,id tribuant fauori piæ causæ.Sed vtrunque,scilicet causam piæ causæ, & reipublicæ, in hoc æquiparat Aegid.Bellam.in d.c.& si Christus, col.iij. vers.si dubitatur, de iureiurãn. & Imol.in d.l.ij.§.vlt.statim post princ.ff.de donatio.& alij multi.Quanquam & hoc spectat ad id quod suprà diximus de causa respiciente commodum alterius, quàm accipientis.

Quid si commodũ reip.sit coniunctum cũ commodo accipientis.

60 ¶Secundum quod ex supradictis colligi potest,quod causa finalis præsumitur ex dispositione conditionali,quod & vltrà alios multos,quos suprà etiam sparsim citauimus, voluerunt Bar.in l.demonstratio,§.quod autem,col.iij.ver.tertio modo,per eum tex.ff.de condi.& demonstra. Aegid.Bella.in c.post translationem,col.iiij. ver.de conditione, de renun. Saly. & Ludo.Bologni.in d.l.damus,ff.de condic.indeb. Raph.Co.in d.l.ij.§.vlt.circa mediũ, & ibi Pau.Cast.vers.secundus casus,ff.de donat.Iac.à S.Georg.in l.vlt.col.j.C.de edic. diui Adriani tol.& Io.Fran.Ozer.in §.supradicta,col.ij.nu.vij.Instit.de milit. testa.

Causa finalis præsumitur ex dispositione cõditionali.

61 ¶Et nemo repugnat,idq; optima ratione,etiam si deessent tex.id expressim probantes,quos suprà ex aliis adduximus.Nam conditio formam inducit & solennitatem non leuem,Bal.in auth.matri & auiæ,col.j.ver.quidam tamen dicunt,C.quando mul.tute.offic. Alex.in l.ij.§. vlt.col.ij.ver.passus non est,& ibi quoque Fran. Are.col. vlti. vers.secundò principaliter, & Iason col.ij.ver.limita istam regulam,ff.de vulg.& pupil.substit.vbi ex eo dicunt,nõ leue esse quod per conditionem profertur,cum aliis concord. ibi ab illis adductis, & à me numerosius in tractat. Retract.tit.ij.§.ij.glo.j.nu.3.inci.& eò quidem magis.Idcirco ea est de substãtia probationis,vt dicit ipse Bal.cons.cxxij.verùm dictus processus,col.j.vers.allegatur tertiò lib.iij.& debet seruari in forma specifica,l.Meuius,& ibi Bar.in prin. & l. qui hæredi, ff. de condi.& demonstra. & Doctor. vbique.

Conditio formã inducit.
Et solennitatem non leuẽ.
Conditio est de substantia probationis.
Et seruanda est in forma specifica.

62 ¶Tertium,quòd cùm lex vel dispositio est generalior ratione siue causa, ea causa censetur esse impulsiua,& nõ finalis,quod & præter eos,quos etiam suprà citauimus,voluit Io. And. in c.quoniam,in verbo,dominorum,& ibi Domi.ver.quòd si aliquis,& iterum ver.secundò nota vnum modum,& Phili.Fran.paulò post medium,de immunit.eccle.li.vj.Bal.in d.l.generaliter,col.ij.vers.sed in dubio,& ibi quoque Alberi.col.ij.vers.si autem cessat,C.de epis.& cle.& idem Bal.in d.l.de quibus,col.x.ver.quo ad sextum,ff.de legib.Ant.in clem.j.de elect.

Causa impulsiua est,cùm lex est illa generalior.

Corne.con.xxxv.semper mihi visa fuit,col.ij.vers.& illæ subductiones,li.iij.& con.lxxxviij. licèt in primo,col.iij.ver.& quando ratio,li.j.& cons.clxxvij. circa quod est primò videndũ, col.iij.vers.nec obstat quod in contrarium,lib.iiij.Feli.in c.cum nuncius,col.j.de testib.Ias. in auth.quas actiones,col.iiij.vers.puto tamen gratia.C.de sacros.eccle.Nicol.Eueral.in locis legalibus in loco à cessatione rationis,in fi.Chasse.cons.lv.stante consuetudine, colũ. ix. nu.3.& seq.& ad hoc ipse Corne.vbique allegat glo.in l.vlt.ff.de offic.procur.Cæsar.& in l. j.ff.de except.quæ mihi non ad modum huc pertinere videntur.

Contra id quod dictum.

63 ¶ Sed aduerte lector amantissime,nam id ex diametro pugnare videtur aduersus id,quod diximus suprà in cessante ratione legis,nu.139.incipiente,proptereaq; dispositio,& seq.videlicet quòd dispositio quantumlibet generalis restringitur per rationem specialem. Nisi dicas ad tollendam huiusmodi contrarietatem, quòd illud intelligitur de ratione legis vel dispositionis propriè sumpta,quæ restingit ac limitat dispositionem generalẽ. Hic autẽ loquimur de causa differente à ratione propriè sumpta,vt etiam diximus suprà,post prin.huius operis, & secundũ ea quæ scribit Bar.loquens de hac materia in l.ij.§.vlt.col.ij.ver.tertiò sumitur,ff. de dona.& in l.demõstratio,§.quod autem,col.vlt.in 8.q.ff.de cond.& demonstrat.

Causaque ex procemio sumitur,finalis præsumitur.

64 ¶ Quartum quòd causa quæ ex procemio siue præfatione sumitur, præsumitur finalis. & id præter eos,quos suprà in id adduximus,voluerũt Bar.Bal.Ang.& Imo.non semel,in l.vl.per tex.ibi iuncta gl.in verbo,modus,in fi.ff.de hær.insti. & id dicit ipse Bal. in ij. no. notatu dignum,nec aliam esse legem,quæ id ita bene probat,& iterum ipse Bal.ibi,in j.oppos.& idem Bal.in procemio C.§.quibus,qui est vlt.in j.no.& in l. vt liberis, in j.no. per illum tex. C. de colla.& in l.nostram,col.j.ver.iu die,C.de testa.& in l.j.ff.de oti.iu. & con. ccl.in q. domini Milani,col.vl.ver.itẽ procemiũ,li.j.Car.Flo.& Imo.in c.ex parte,quod est pe.vterq; ad fi. de cle.coniug.Ro.con.clxxx.si admittimus,col.ij.ver.præmissis tamen nõ refragantibus. Alex. con.cxix.viso processu causæ,col.vl.ver.circa secudũ,li.v.Ang.Are.in §.sed & si quis,col.ij. ver.in glo.expressum,Instit.quib.mod.testa.infir.Philip.Fran.in c.quoniam , post medium, de immunit.eccles.lib.vj.Socin.cons.lxvij.incip.cons.&c.visis inuestituris,col.iij.ver.secundò probatur,& iterum ver.tertiò si dicta conclusio,lib.j.quod con.repetitur con.clxv.li.ij.& idem Soci.con.clix.in præsenti consultatione præmittens aliqua,colum.v.ver.quartò & vlti. lib.ij.& con.cclxxiij.in præsenti cõsultatione considerata,col.vlt.ver. prætereà dico quòd ex quo,d.lib.ij.Iac.à S.Georg.in l.vlt.col.j.C.de edict.diui Adria.tollen.Fran.Curt.Senior,cõ. xxxix.visis & diligenter,col.j.Philip.Deci.cons.ccclxxix.requisitus pro consilio,col.iij. vers. & vlterius ista conclusio.Io.Fran.Ozer.in §.præterea,col.iij.nu.x.Instit.de milit.testa.Maria. Socin.Iunior cons.xxj.circa propositam quæstionem, col.j. lib.j.

Procemium ostendit mentem & voluntatem disponentium.

65 ¶ Et huc quoq; spectant alij tex.probantes mentem & voluntatem disponentiũ ex procemio maximè colligi,scilicet l.itẽ,quia,§.vl.ff.pac.& l.cum hi,in prin.& ibi Bar.col.j.ver.itẽ no.ex isto verbo,& iterum in §.eam transactionem.& ibi quoque Ray.ff.de transact.& l.regula,§. si quis,& ibi quoque Bar.& Bal.ff.de reg.iu.& l.Titia,§.idem respondit,ff.de ver.obli. & l.j. & ibi Bar.ff.ad S C.Mace.& l.cũ pater.§.dulcissimis,ff.de lega.ij.& in c.ex multa,§.secundò quæsiuisti,ibi,verũ si ad superiora,& ibi Pan.col.ij.in 4.no.de voto.& c.vbi periculum,& ibi Io.And.ne cle.vel monach.li.vj.Bar.in l.eum qui certarum,ff.de ver.obl. & in procemio C. col.vl.ver.oppono & videtur,& ibi Bal.in §.vl.in j.no.& idem Bar.in l.ambitiosa,col.antep. ver.visis & examinatis,ff.de decret.ab ord.faciẽ.Imo.in d.l.vl.col.j.ff.de hære.insti.Ro.con. xvj.viso themate,col.j.vbi ex hoc dicit & probat sigillatim ex statuti pręfatione,dispositionẽ constringi,extendi,& declarari.& consil.xc.viso themate quæstionis,col.j.ver. his tamen nõ refragantibus.Pan.con.xciij.statuto ciuitatis Grossetanę,culum.ij.ver.secundò videtur,lib.j Alex.cons.vij.visis & diligenter animaduersis,col.ij.ver.verba enim apposita,li.ij.& con.lv. quoniam causa,post.prio.li.v.

Declaratio eius quod dictum est causam procemij præsumi finalem.

66 ¶ Sed illud tamen quod diximus,ex præfatione præsumi causam finalem,intelligit Barb.ant quisquis is fuit,qui eam additionem fecit ad Pan.in c.post translationem,de renunciat.vt id quidem non sit ex natura præfationis,vt eã vim obtineat,sed ex natura causæ expressę in ipsa præfatione.Si enim in ea exprimeretur causa,quæ haud dubiè sua ipsius natura esset impulsiua,nõ fieret nec præsumeretur esse finalis,vti dicit voluisse Bar.in extrauag.ad reprimẽdũ, in verbo , nec ex eorum absentia vbi tamen id non dicit , sed simpliciter causam sumptam ex præfatione præsumi finalem,quòd certè verum est,nisi natura ipsius causæ repugnaret.

Ratio naturalis etiã non expressa præsumitur finalis.

67 ¶ Quintum,quòd ratio naturalis etiam non expressa in lege vel alia dispositione , facit præsumi eam esse finalem,vt ex Bar.& aliis diximus suprà nu.44.Quibus adde tex.in l.cũ ratio, in prin.ff.de bon.damnat.qui dicit naturalem rationem esse legem quandam tacitam , & in l.j.§.in primo,ibi,naturali ratione subnixũ,C.de cad.toll.Ex quo Bal.ibi,in prio.not. eą quæ sunt naturali ratione subnixa,debent intacta & illibata perpetuò custodiri:& ideo ,inquit, ad naturalem rationem est recurrendum,quæ optimus est legis clypeus , quod dicit tenendum menti.& sequitur Felyn.in c.tua nos,col.ij.vers.& ad ista,de iureiur. & Matth. Afflict. in c.j.col.v.nu xxv.tit.qui succes. teneant.

Etvide

68 ¶ Et videmus etiam aliàs iurisconsultus suis legibus inniti ratione naturali, l.j.§.si id quod, ff. de actio.& obliga. ibi palam est naturali ratione inutilem esse, & in l.itaque, in princ. ff. ad l. Aquil, & in l.si à patre, §.vlti.ff. de petit. hæred.& in leg.ij.§.j.ff. de vsufruct. earum rer. quæ vsu consumun.& l.j.§.parens, ff. de lib.agnoscen.& §.j.Instit.de nupt. & §. constituitur, Institut.de vsufruct.

Ratione naturali innitũtur iurisconsulti.

69 ¶ Vti & naturali quoq; æquitate, vt pater ex l.j.in prin.ff.de pact. vbi gl.declarat, & l.j.in.prin. ff.de mino.& l.j.in prin.ff.de l.præstan. quod & sæpe faciunt nostri Doct. præsertim Bal. vt videre poteris apud eum, in l.rescripta, paulo ante fi.C.de preci.impe.offeren.& in l.j.quam vnâ legit. C.si aduers.delic.& in authen.nisi rogati, col.iij.ver.hac ratione determinatur, C. ad S C.Trebel.& in c.j.§.hoc quod nos, col.j.in verbo, pro bono pacis, tit.de pace Cõstant. Quod non longè distat à ratione ipsa naturali, vt dicemus postea. nam & rationé simpliciter pro æquitate naturali intelligit gl.in c.j.§.denique, tit.quæ fuit prima caus.benefi. amittend.

Et naturali æquitate.

70 ¶ Suntq; & aliæ multæ leges quæ naturã pro vnico ac solido testimonio & ratione adferunt, vel l.si nõ fortem, §.libertus, post prin.& iterum in fi.& vtrobiq; gl.in verbo natura, ff.de cõd. inde.& l.nã & hoc natura, eo ti.& l.naturalis, in prin.ibi naturalis est, eo quoq; ti. neq; enim ibi naturalis dicitur condictio ea ratione, quam dicit gl. ibi, sed quia natura id æquum erat, vt dicitur in d.l.nam & hoc natura.& præterea adduci potest, l.adoptio, ff.de adop.vbi adoptio in his tantum personis locum habet, in quibus etiam natura potest habere. Cuius legis autoritate atque etiam §.minorem, Insti.eo. Docto.sæpe illud assumunt, legem atque artem imitari naturam.& inter cæteros Bar.in l.si is, qui pro emptore, col.xij.vers.eius quod est impossibile, ff.de vsucap. Sed & eius quoque l.testimonio Ange.cons.x.sanctissima, col.v. vers. fatetur fiscus, dicit naturam legis esse pædagogam.

Natura testimonium.
Lex imitatur naturã.
Et art.
Natura legis pædagoga.

71 ¶ Et per eum quoque §.minorem, tradit Bal.in l.quoties, quæ est vlt.post princ. C.de suis & legit. virtutem legis in naturali ratione consistere. Legem enim sese speculari in natura. & illum refert & sequitur Fely.in c.tua vos, vbi suprà, de iureiur. Cicero autem lib.iij. Officiorum scribit naturam esse legis fontem. Et cùm nos ederemus commentarios in l.si vnquam, C.de reuocand.donatio.quæ, vt illic docuimus, ex meris naturæ præcordiis & visceribus est deprompta, hoc disticho lusimus,

Est legis natura parens, eadémque magistra:
Si nescis, legito hac, continuóque scies.

Legis virtus in naturali ratione consistit.
Lex se speculatur in natura.

72 ¶ Sed & in eandem sententiam faciunt aliæ leges, videlicet l.iij.§.ex contrario, ibi contra naturam, ff.de acq.poss.vbi Franc.Areti.in j.no.illud quoque ex ea no.quod lex imitatur naturam quantum potest.& l.j.§.furiosum, ibi, natura manifestum est, & iterum in §.mutũ, vtête iisdem verbis, ff.de actio.& obli.& l.vbi autem, §.illud, ibi, ipsa natura manifestissimũ est, ff. de verbo.oblig. Cuius etiã autoritate tradit Bal.in c.j.col.v.vers.itẽ quæritur, ibi, dicit Io. de Bronesco, ti.an agnat.vel fil.quod id quod apparet per rerum naturã nõ indiget probatione.

De eadem re.
Quod apparet per rerum naturam non indiget probatione.

73 ¶ Nec omittendus est tex.loquens de naturali iustitia, sed quem omnes vbiq; trahunt ad rationem naturalem, in l.scire etiam oportet, ff.de excus.tut. Ea quo Ia. Ray. Cy.& ab eis Bal. circa medium no.sufficere naturalem rationem sine lege, quod ipse Bal.dicit no.dignum.& sequitur Ias.in l.illam, col.iij.vers.limita tamen. C.de collat. vbi ea hoc limitat id quod per eum tex.dici solet, quòd erubescimus sine lege loqui. Ex eo quoque tex. idem Cy. in l. non dubium, col.vlt.vers.primò quæro, C.de legib. dicit quòd propter rationem naturalem etiã non scriptam possumus recedere à verbis legis, & sequitur Bald.ibi, col.iij.vers. sed hîc vnũ quæro.& Panor.in c.j.col.iij.vers.nota.ibi, intentione, de iura.calum.

Naturalis iustitia.
Naturalis ratio sufficit sine lege.
Ratio naturalis facit discedere à verbis legis.

74 ¶ A quibus non longè distat, quod scribit And.Iser.vti à nonnullis allegatur, in proœm.Feu. col.vl.vet.nam rationabile, quòd naturale & rationabile aliquod dictum sine lege, ita debet mouere iudicem vt ipsa lex.& ita illum citat & sequitur Maria.Soc.iunior, con.lxj.inspectis, col.xij.nu.43.hinc dixit egregiè, li.ij.licèt And.ipse (nisi sit mendum in meo codice) non loquatur de dicto naturali, sed tãtùm de rationali.sed & in id allegat ipse Maria.Ang.con. cclxxv.thema super quo, col.vlt.dicentem, vt ipse refert autoritate Aristotelis, quærere legẽ vel rationem, vbi naturaliter sentimus, nihil aliud esse quàm infirmitatem intellectus, quamuis. Ang.simpliciter loquatur, de his quæ sensui patent. At illud primùm, scilicet de his quæ naturaliter in nobis sentimus, dicit idem Ang.in alio loco, videlicet, con.ccclxvij.in quæst.vertente, col.ij.vers.primò quia capta.quem in hoc sequitur Iason, qui & ipse priorem locum in id citat, in authen.si qua mulier.col.ij.ver.contrariam opinionem, C.de sacrosanct.eccle. & in d.l.illam, vbi suprà, de collatio.

Naturale dictum sine lege ita mouere debet iudicem, vt lex ipsa.
Legẽ vel rationem quærere vbi naturaliter sentimus, est infirmitas intellectus.

75 ¶ Quid quòd lex nunquã inducit fictionem aut præsumptionem contra naturæ potentiam, siue impotentiam, Id est, lex non fingit id quod natura impossibile, gl.in l.Gallus, §.si eius, in gl.magna, & ibi Bar.& alij, ff.de lib.& posth.glo.in l.iij.ff.pro soc. & ibi Bal. qui ex hoc dicit, quòd fictio imitatur naturam, Bar.in l.si is qui pro emptore, vbi suprà, & ibi Ias.col.xlij.vers. ex prædictis habes, qui est in num.109.ff.de vsuca.idem Bar.in l.eandem, col.j.& ibi quoque Ang.Imo.& Fran.Are.ff.de duob.reis.Pet.Anch.con.xxxij.subtiliter & copiosè, col.ij.versi.

Lex non fingit quod natura impossibile est.
Fictio imitatur naturã.

Naturalis ratio authoritate legis nõ potest immutari.

secundò probo,& doct.vbiq;.Ad quod citari soler l.si paterfamil.§. vlt.cũ l. seq. quæ est d.l. adoptio,ff.de adopt.& d.§.minorem,Insti.eo.tit.& l.qui ad certum,ad fi.ff.loca.& l.certè, in princ.ff.de preca.& l.si tibi electio,§.vnius,ff.de optio.lega.& d.l.iij.§.ex contrario , in prin. & iterum in fi.de acqui.possessio.& l.si pupilli,§.quid ergo,in verbo nec possit, ff.de negot. gest.& d.l.ij.ff.de vsufruct.earum rerum quæ vsu consum.vbi scribitur naturalem rationem autoritate legis immutari non posse.

Ratio naturalis potẽtissima in interpretatione statutorum.

Ratio naturalis pro lege scripta.

Ratio naturalis prævaletrationibus coniecturalibus.

76 ¶ Adde superioribus quod scribit Bal.in c.j.col.xiiij.in verbo,aliquid , tit.de pace Constantiæ composita.prout illum citat Iason in d.l.si is qui pro emptore,col.lxix.nu.62. quòd ratio naturalis est potentissima in statutorum interpretatione.Et quod tradit Ang. consi. cccxlv. primo matris,col.ij.ver.ego in hac disputatione,quod ratio naturalis certa est ratio,& in dubio habetur pro lege scripta,per d.§.sufficit,loquentem(vt iam suprà diximus)de iustitia naturali.Nam vt Ang.subdit,naturalis ratio idem est quod iustitia naturalis , prævalens rationibus coniecturalibus.

Papa sine causa non dispensat contra rationem naturalem.

Ea ratio cõiecturari debet quæ naturaliter mouet

77 ¶Finem huic rei fecero,modò recensuerim nõnulla in hanc sententiam dicta Pan.Nã in repe.c.per tuas,col.xj.ver.nec obstat si dicatur,de arbit.quòd papa nõ potest dispensare cõtra legem canonicam fundatam in dictamine rationis merè naturalis,vti nec contra legem fundatã in ratione iuris diuini.& sequitur Fely.in c.ad audientiam le ij. colũ.v.vers. bene fateor quòd vbi lex,de rescrip.& Augusti.Bero.in rub.de rescrip.nu.134.& iterum nu. 151. idẽ Pan. in c.vlt.col.iiij.vers.& licèt ratio,de re iudica.quòd licèt ratio,non exprimatur in lege, tamẽ illa debet coniecturari,quæ potuit naturaliter mouere legislatorem.quod & idẽ voluit ipse Pan.in c.secundò requiris,col.j.in j.not.de appellat.& rursum ibi,col.ij. vers. vltimò no. ibi, ipse nanque,quòd licitè in decisionibus causarum allegatur ratio naturalis.

Ad rationẽ naturalẽ recurrẽdũ deficiente iure scripto.

78 ¶ Sed & ipse Pan.in c.cũ sint,col.j.in vl.no.de deci.quòd cùm ius scriptũ deficit , debemus recurrere ad rationẽ naturalem, per d.§.sufficit.& sequitur Fran.Curt.senior.con.lvij.super eo quod ab ordine,col.ij.nu.17.Denique idem Pan.in c.nulla,in j.no.de præben. quòd possumus argumentari à ratione naturali absque allegatione iurium , per eum text. qui tamen simpliciter de ratione loquitur.Et eum tamen sequitur Fely.in d.c.tua nos,col.ij. vers.in tex. ibi res,de iureiu.Id quod proximè accedit ad id quod ex Bal.diximus,suprà,nu.ab hinc 5.Et huc quoque spectat quod dicemus infrà in iij.limitatio.

Argumentũ à ratione naturali valet absque allegatione iurium.

79 ¶Sextũ,quod superioribus annectendum duximus , quòd gerundiuum facit semper præsumi causam finalem,Bar.in d.extrauag.ad reprimendũ,in verbo,ne ex eorum absentia, col. j.dicens id probari in l.j.§.j.ff.de dolo,in diffinitione doli,& in l.j.ff.de tute.in diffinitio.tutelæ.Bal.in l.id quod pauperibus,col.j.ver.iuxta hoc est sciendum,vbi id declarat,C.de episc. & cleri.Alex.in addit.Bar.in l.ij.§.vlt.ff.de donat.Ioan.Plat.in §.j.vers.& sic habes, Instit.de actio.Ang.Are.in rub.eiusdem ti.col.ij.vers.ex qua etiam no.& ibi quoq; Ias.col.xiiij.in paruis,ver.aduertendum tamen est.& Hiero.Grat.con.cxxiiij.cùm hæc causa,col.ij.nu. 18.lib.j.

Gerundiuũ importat necessitatem.

Et formam.

Et necessitatẽ causatiuã.

Et conditionem.

80 ¶ Et hoc confirmatur,quòd gerundiuũ importat necessitatem,glo.& Bal.in rub. ff.de eden. Odofre.in rub.C.eo.tit.Bal.in rub.ff.de lib.& posthu.vbi Bal.dicit quòd importat formam. & Ang.in l.j.in prin.eo.tit.vbi dicit quòd importat necessitatem causatiuam,Maria.Soci.Senior,in c.j.in fi.de mutu.petitio.de quo tamen,quia id perpetuum non est, vide Alex. & Ias. post alios antiquiores,quos citant,in d.rub.C.de eden.& Salyc.in l.j.ver.quæro ab extra,C. de his qui latron.occul.vbi & alia multa dicit de vi & natura gerundiui.

81 ¶ Sed vtcunq; sit de ea re,tamen eam sententiam principalẽ fulcit,quod gerundiuum cõditionem facit ex multorũ sententia:quæ si vera est,huc admodum pertinet,quia conditio denotat causam finalem,vt diximus suprà nu.60.secundum quòd ex supradictis.sed nec hoc quoque perpetuum est,vt scilicet gerundiuum faciat conditionẽ:sed tum demũ,cùm iungitur verbo futuri temporis,vt videre licet ex Bar.in l.si tu ex parte,ante fi.& ibi Fran.Are.in ij no.ff.de acq.hære.& eodem Bar.in l.j.col.vlt.ver.octauò quæro,ff.de cond. & demonst. Bal. in l.falsus,col.ij.ver.& nota hîc in dictione,C.de fur.Corne.con.xc.in causa vertente,col.ij vers.quia gerundiuum,lib.iiij.& con.cxliij.licèt in hac consultatione, col.iij. ver. illud enim gerundiuum,eo.li.iiij.& Fely.in c.exceptionem,col.iij.ver.noto quòd illud,de exceptio.Io. Plat.& Ang.Are.vbi suprà,Phili.Deci.con.ccccxxxiij.visa copia,col.ij.ver.non obstat quod secundo.

Dictio, quia, an denotat causam finalem.

82 ¶Septimum,dictio,quia,denotat causam finalem,Bal.in l.j.col.j.per glo.ibi,in verbo, occupati.ff.de feri.in j.lec.& in l.j.col.ij.ver.& nota quòd causa, C.de fal. cau.adie. Verũ Imo.in l.ij.§.vlt.col.j.ver.item adde ei,ff.de dona.nulla Bal.mentione facta,contrarium,tenuit , videlicet quòd causa expressa per hanc dictionem , quia , tam in contractibus quàm in legatis non præsumitur finalis,nisi fuerit obligatoria , vel accessoria causæ obligationis , vel nisi ex illa speretur lucrum,vel euitatio damni,per ea quæ not.Bar.in l.damus,ff.de cond.indeb.& in l.cùm tale,§.falsam causam,ff.de cond.& demonst. & in l.j. C.de fals.caus.adiec. Sed tu hîc omnino vide ipsum Bart.in l.demonstratio,§.quod autem,col.ij.in ij.quæst.penè per totam eam quæst.ff.de condit. & demonstrat.

Ego verò

83 ¶ Ego verò cum Bal. sum huius opinionis, vt hęc dictio propriè significet causam propriam, & sic finalem, cùm nulla dictio sit magis finalis quàm hæc, vt etiam patet ex no. à Car. Flo. in c. quia propter, in j. no. de elect. & in c. verum, post prin. de cond. apposit. Nisi tamen aut natura siue subiecta materia, aut aliud quippiam ex his quæ diximus, aliud suaderét, vt bene intelligit ipse Car. Flor. in c. quia circa, in fin. de consang. & affinit. nam semper & vbique naturam negocij siue subiectam naturam inspicere debemus, vt latè diximus & probauimus, in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 37. & aliàs etiam videmus, & seq. & alibi sæpe in ead. glo.

De eadem re.

84 ¶ Nec tamen omiserim quod ipse Bal. scriptum reliquit in c. quia propter, col. iiij. ver. in tex. ibi quia, de elec. quòd huiusmodi dictio, quia, est redditio causæ, vt no. in l. si is qui animo, ff. de acqi. pos. Et quando, ait, ponitur à lege, præsumitur finalis, vt no. in d. l. cum tale, §. vlt. ff. de condi. & demon. si verò profertur ab homine, & tunc aut est necessaria, vt ratio quæ redditur à teste, & tunc præsumitur finalis, c. cum causam de testib. aut est voluntaria, & pręsumitur impulsiua, vt in l. ij. §. vlti. ff. de donationibus.

De eadem re.

85 ¶ Octauum, quòd in gratijs & priuilegiis in dubio omnis causa præsumitur impulsiua, potiùs quàm finalis id enim voluit Bal. in c. decet, & ibi eius autoritate Philip. Franc. ante medium, ver. & dicit hic Bal. de reg. iur. lib. vj. per no. in l. ij. §. vlt. ff. de donat. Circa quod & tu vide quæ nos latè scripsimus suprà in hac eadem limitat. nu. 11. incip. hæc tamen prima. cum mult. sequentib.

Causa præsumitur impulsiua in gratiis & priuilegiis.

86 ¶ Nonum, quod & ex præcedentibus depromitur, quòd causæ quæ cohærent dispositioni, & quæ inspecta iuris dispositione inducunt & arctant ad ita disponendum, dicuntur finales, hanc enim veluti regulam ponit Soci. consi. clix. in præsenti consultatione, col. vj. ver. confirmantur etiam prædicta, li. ij. & allegat d. l. j. & ibi Bar. C. de fal. cau. adiec. lega. & ipsum Bar. in l. demonstratio falsa, §. j. ver. tertiò quæro de effectu causæ, ff. de condit. & demõstrat. & in l. damus, ff. de condi. indeb. & expresſiùs Imo. in l. ij. §. vlt. ff. de donat. & in c. post translationem, de renuoc. Suprà autem diximus, quando causa dicatur cohærere dispositioni.

Causa cohærens dicitur finalis.

87 ¶ Illud denique dixerim in hac tractatione causæ impulsiuæ, eam non omnino esse superuacuam, inutilem & inefficacem, vt quæ sufficiat ad id, vt promissio non dicatur esse nuda & sine causa, si sit causa quædam impulsiua, vt voluit Bal. in leg. generaliter, col. iij. vers. quartò quæro, C. de non numera. pecu. per l. creditor, §. j. ff. manda. & l. à Titio, ff. de verb. obli. quod dicit notandum. & Alex. con. lxxvj. viso libello producto, col. j. vers. ex his patet, lib. vj. & facit quòd scribit ipse in l. pactum quod dotali, col. iij. in xvij. quæstio. C. de collat.

Causa impulsiua facit, vt promissio nõ dicatur esse nuda & sine causa.

88 ¶ Sed & aliud quoque non contemnendum operatur, vt scilicet præstet faciliorem causam dispensandi, vt videre licet ex c. magnæ, & ibi Panor. qui id ex eo expendit, & aduertendum dicit, col. ij. ver. vltimò no. quòd cessante, ibi, aduerte tamen quòd licèt, extrà de voto. Et idẽ voluerunt Anto. & Pan. in c. ex parte tua, col. vlt. ex. de conuersio. coniuga. per illum eundem tex. in d. c. magnę. Et id certè maximè tibi notandum ducimus, quia multi statim prima fronte, ei sententiæ minimè assentirentur, propter ea quæ no. in c. quia circa, de consangui. & affinit.

Causa impulsiua facit vt facilius dispẽsetur.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Secundo limita hanc nostram regulam qua cessante causa cessat effectus, vt non procedat, quando is qui ex cessatione siue defectu causæ contendit effectum cessare siue deficere, eo ipso versaretur in turpitudine, text. est no. à paucis tamen in id priuatim annotatus, in l. cùm profitearis. C. de reuoc. donat. vbi allegans defectum finalis causæ non auditur, si id allegãdo propriam quoq; turpitudinem allegat, & ad hoc illum tex. expresſim expendit Bal. ibi.

2 ¶ Et id quidem generale est, vt non audiatur turpitudinem suam allegans, l. transactione finita. C. de reuocan. his quæ in fraud. cred. & l. si creditoribus, C. de seruo. pigno. dat. manumis. & l. si seruus plurium, §. j. ff. de lega. j. & l. ij. ff. de condict. ob turp. cau. & c. sicut, de testib. & c. cùm super quæstione, de concessio. præbend. & c. inter dilectos, de donat. & c. nemini, xv. q. iij. & c. non sanè, xv. q. v. Super quo tamen, quia recipit multas distinctiones, & limitationes, vide glo. in c. inter dilectos, in verbo turpitudinem allegabat, & ibi doctor. de reuocã. donat. & Bal. in repe. l. ij. col. xxix. vers. ad solutionem istius quæstionis. ff. de iureiurã. Panor. in d. c. cùm super, de conces. præben. Soci. con. cliiij. visis in instrumento donationis, col. iij. ver. circa primum, & multis seq. per iij. vel iiij. col. li. ij. & quæ nos diximus in tractatu Retractuũ, ti. j. §. j. gl. ij. in verbo, *a vendu*, nu. 15. at vnũ est, & gl. 18. in verbo, *Le pris que la chose*, & c. nu. 20. quantum autem, & nu. 24. sed & aliud est, & seq. & iterum nu. 72. aut etiam nisi dicas.

Hæc regula non habet locum, cum ea innixus versatur in turpitudine.

Turpitudinẽ suam allegãs non auditur.

TERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Tertiò limita, vt non procedat nostra regula quando ratio naturalis repugnaret, vt cessaret effectus ob cessationem causæ: neque enim tunc posset assumi argumentum à cessante causa, vti nec à contrario sensu, nec quoduis aliud, vt pulchrè dicitur voluisse Anto. in c. ad monasterium, col. ij. vers. venio ad verb. in refectorio, extra de stat. monach. vti refert & sing. dicit Vincen. Pallio nominatim loquens in casu nostræ regulæ, inter con. Fran. Cur. senioris,

Hæc regula non obtinet, si ratio naturalis repugnat.

Ratio naturalis facit cessare omnia argumenta.

consi.xvij.in sanctæ nomine & indiuiduæ trinitatis,col. iiij.ver.præterea in quantum:qu ãuis in meo codice Anto.id non ita scriptum sit. Tamen id admodum iustum est & rationabile, & id expresse tenuit ipse Ant.ab illis non citatus in c.cùm apostolica, col.vlt.& ibi quoque Imol.col.v.vers.si autem causa sit finalis,de his quæ fi.à præla. sine consen.capi.Et id confirmatur ex his quæ scripsimus suprà in j.limita.nu.44.incip. hæc Bar. & iterum nu. 67.incip. quintum quòd ratio,& multis seq.vsque ad nu. 77.

QVARTA LIMITATIO.

Caussam adesse certo aliquo tempore sufficit.

1 ¶ Quarto limita,vt non procedat,quando sufficit,vt causa adsit certo aliquo tempore: nam si eo tempore adfuerit,non cessabit effectus si postea ea causa cesset,l.si quis hæredem, C.de instit.& substitut.vbi sufficit conditionem momento temporis quo adesse debuit,adfuisse,l. quæcunq;,§.vlt.ff.de publicia.in rem actio.vbi sufficit possessio momenti,quo adesse debuit, quas ll.ad hoc allegat & inducit Bal.declarando dicta Petri & Cyni,in l.generaliter,col.iij. ver.sed ego dico,C.de episc.& cleri.Imo.in cle.ij.col.ij.vers.cóclusionem autem, de rescrip. & Fely.in c.cùm cessante,post prin.& ibi Phili.Deci.col.j.ver.tertiò fallit,de appellat. idem Deci.in authen.præterea,in fi.C.vnde vir,& vxor.& cons.xxiiij.cuius factum incipit,mulier cui propter inopiam,col.j.Iason in l.sciendum,§.vlt.vers.ad idem facit,ff.qui satisd. cogant. & Franc.Ripa in l.ex facto,col.iiij.nu.17.ff.de vulg.& pupil.Et ad hoc quoque allegat Imo. vbi suprà,l.iij.ff.de aur.& arg. leg.

Vxor diues facta non amittit quartam sibi delatã ob paupertatem.

2 ¶ Et ex eo dicit ipse Philip. Dec. in d.auth.præterea, & d.cons.xxiiij. quòd si mulier,cui ob paupertatẽ delata erat quarta pars,de qua loquitur,d.auth.præterea,efficiatur postea diues, non propterea eam quartam amittit, quia qualitas paupertatis ipsius mulieris requirebatur tempore mortis mariti: quæ cum eo tempore semel adfuerit, sufficit vt perpetuò id beneficium duret.

Qualitatem adfuisse tempore requisito sufficit.

3 ¶ Sed & huc quoque pertinet,quòd si qualitas quæpiam certo tempore requiratur, satisfactum erit,si eo tempore adfuisse reperiatur.l.in delictis,§.si extraneus,ff.de nox.& l.ex facto. & ibi Bar.in prin.ff.de vul.& pup.& l.Titius,& ibi Bar.ff.de testa.mili.& d.l. sciendum,§. vlt.ff.qui satisd.cog.vbi ille qui quòd tempore iudicij possidet immobilia,releuatur à satisdatione,& si postea desinat possidere ea bona,non tamen tenetur præstare satisdationem,quasi causa cessauerit,quoniam tempus iudicij inspicitur.Ex quo no.Pan.Cast.ibi, quòd excusatio semel concessa propter aliquam causam,quæ aderat congruo tempore, durat, quamuis causa non duret. Et quod fortius est, etiam si cesset facto ipsiusmet excusati, vt probat ille text.vt ponderat Iason ibi,col.ij.vers.not.ex isto text.

Rescriptum directum canonico,aut alteri huiuscemodi an cesset cessante illa qualitate.

4 ¶ Et ex hoc quoque fit, quòd cùm rescriptũ Papæ non nisi canonico ecclesię cathedralis vel similibus personis enumeratis in c.statutum,de rescri.li.vj.& alijs iuribus, dirigi non possit, si causa per rescriptum fuit commissa canonico, qui postea desinit esse canonicus: nam ob id cessat commissio,etiam cessante ea qualitate,secũdum Per.in l.generaliter,& ibi Bal. qui id tamen declarat,col.iiij.vers.ex prædictis determinatur, C.de episco. & cle. nam vt dicit ipse Bal.decretalis non requirit istam qualitatem adesse,nisi tempore impetrationis, vt d.c. statutum.post prin.& ibi Ioan.And.in nouella,col.v.super glo. habentibus, vbi id latè tractat post alios multos antiquiores ab eo citatos.& certè idem ibi ante eũ tenuere Io. Mona. col.ij.ver.sed quæro aliquis tempore,& Archi.col.iij.ver.quid si causa fuit commissa, & ibi item ipsemet Io.And.in glo.ordina.in verbo,canonicis,ante fi.ibi,& si tempore datæ, & ibi quoque Pet.Anch.col.ij.ver.quartò quæro,dicitur,Domi.col.iij. super ea gl. & Phili. Fran. col.ij.super eadem gl.& præterea gl.in cle.ij in verbo,principalis,ibi,sed quid si desijt,& ibi Pau.Eleaz.Car.Flo.col.ij.in vj.quæst.& Imo.qui latè tractat, ver.conclusionem autẽ, Pan. in prin.& Barb.col.vij.in paruis,ver.quærit vlterius gl.eo.tit.Spec.qui distinguit, ti.de iudice delega.§.vl.quid si causa.Domin.à rota,deci.cxxij.not.quòd vbi aliquis,in antiq.& Fede. Senen.cons.xxxij.quæstio talis est,quidam de populo,col.ij.vers.facit etiam quod no.Bal.in l.prædia,post medium,ver.extra quæro quid si erat,C.de fideicom.Paul.Cast.cõs.cclxxxviij ad primum respondetur quòd à dicta,col.iij.ver.super tertio dico li.j.Domi.in c. licèt canõ, in prin.col.ij.ver.primo casu,de electio.lib.vj.Fely.latè in c.quoniam abbas,col. iij. vers. sed nunquid desinens,& ibi quoque Phili.Deci. qui hanc dicit esse communem opi. & id tamẽ duobus modis declarat. Tu tamen vide hîc Panor. qui contrarium tenere videtur in d. c. quoniam abbas,col.iiij.ver.ex prædictis videtur mihi difficile,de offic.deleg. & ante illum, licèt non alleget,Cyn.in l.tutelas,ff.de capit. diminut.

Agnatũ esse tempore delatæ hæreditatis satis est.

5 ¶ Quin & huc quoque nonnulli referunt quod alibi diximus, sufficere vt tempore delatæ hæreditatis quis sit agnatus,vt hæreditatem ipsam nanciscatur, etiam si postea desinat esse, quia id ampliùs non dependet ex ea causa.l.vlti.de succes.edic.& l.vlt.ff.vnde lib.& l.cognatis,ff.de reb.dub.neq; enim agnatio in acquirenda hæreditate respicit successiuum effectum, quia vno momento acquiritur,l.placet,de acqui.hæred.Hæc enim propemodum Bald. in d. l.generaliter,column.ij.versicu.in contrarium quia text.dicit,& iterum,column.iij.versicul. quandoque autem causa finalis, C.de episcop. & cleric.& ibi quoque ante eum Cyn. post

Petr.

Petr.col.j.versi.vnde quæro nunquid. & Imo.in d.clem.ij.col.iij.versi. hæc ratio concludit, de rescrip.& omnes vbiq;. Et hoc quoq; potest pertinere ad id quod dicemus de actu consummato in xij. limitatio.

6 ¶Nec hinc longè distat quod voluit glo. not.in l.j.in verbo,non vlciscantur,& ibi post cum Alberi.Bal.Ang.Saly.Pau.Ca.& omnes præter Pet. & Oldra.qui cõtrarium dicunt,& Cy. qui dubitat,C.in quibus causis restit.non est necess.quòd cùm is qui minor est tempore delatæ & aditæ hæreditatis nõ priuetur hæreditate,ob id quòd mortẽ patris non vltus est,quia scilicet minor est,per tex.ibi, Certè si paulò post,& vt verbis eius gl.vtar,post triduũ maior efficiatur,nec mortem patris vlciscatur,non priuatur hæreditate. Sufficit enim vt sit minor eo tempore. Quod & ipsum voluit alia gl. in l.minoribus, in verbo respondere,& ibi quoq; Alberi.Bal.qui dicit no.col.vlt.versi.quærit gl.hic,Ang.Saly.latè Flor.qui ita dicit se consuluisse,Corn.etiam latè,Alex.Iason,& omnes etiam præter Pet.Cyn. & Pau. Cast. C.de his quib.vt indig.& Raph.Fulg.consi.lij. quidam Antonius,col.ij. in ij.dubio.

Minor non vlciscẽs mortem patris nõ priuatur hæreditate. Etiam si maior statim efficiatur.

7 ¶Et quod in simili dicitur de matre, quæ tenetur intra annũ petere tutorem suo filio impuberi,aliàs priuatur eius hæreditate, l. sciant, C.de legit.hæred. & l.omnes,C.ad S C. Tertullia.excusatur tamen,si ea minor sit,cùm eius maritus moritur,l.ij. C.si aduersus delict. & hæc quidẽ excusatio durat etiam si mater postea maior facta fuerit: sufficit enim eam fuisse minorẽ in illo priori tempore,vt voluit Spec.tit.de in integ.restit.in prima parte(est enim & idem titulus in iij.parte).§.quis autem,vers.sed quid si ipsa mulier, & ibi Bal.in addit.illius, per gl.in d.l.j.C.in quib.cau.resti.in integ.non est necessa.& idem Bal.in d.illa l.ij. C.si aduers.delict.etiam per not. in d.l.ij.& in d. l. minoribus dicitq; se pluries hanc opinio. fuisse secutũ ex naturali æquitate,& ibi quoq; Saly.Ang.Pau. Cast. Raph. Fulg.& alij suprà allegati.& ipse Bal.in auth.si captiui,post medium,versi.secunda quæstio est,C.de episc. & cle. dicens aliud esse in filio minore,qui nõ redemit patrẽ captiuum,& interim factus est maior, nec tamẽ eũ redemit, de quo nos diximus suprà in ætate cessante,vbi videbis rationem differẽtiæ.& idem Bal.in l.qui contra,col.j.versi.ibi,quos omnes,C.de incest. nupt.& in l.precibus,col.iij.v.quid ergo si tẽpore primo,C.de impub.& aliis substitu.vbi hãc dicit esse cõmunem,& secundum eam se consuluisse. Ang. in d.l.j.C.in quib. cau.restit.in integ.non est necess.Raph.Fulg.d.consi.lij.in ij.dubio.Pau.Cast.Alex.& Ias.in l.sciendum,§.vlt. ille in j. no.alter col.j.post prin.tertius,col.iij.nu.ii.ff.qui satisd.cog.& Rom.sing.ccxxj.tu habes,vbi & in id allegat l.qui cùm maior,post prin.ff.de bonis lib.& l.iij.§. scio,ff.de minorib.

Idem de matre minore, quæ nõ petiit tutorẽ filio.

Quid in filio minore,qui etiam factus maior nõ redemit patrẽ captiuum.

8 ¶Ex quibus tamen ipse Pau.in d.l.sciendum,§. vlti. id declarat, nisi efficeretur maior intra illum annum,restaretq; tantum temporis ex eo anno,vt posset ipsa tutelam assumere,vel alium tutorem petere, quia non fuit omnino excusata, cùm toto tempore anni minor non fuerit.quod & ipsum voluit Alex. in l.si cũ dotẽ,§. si maritus,col.ij.ver.& istud in terminis, ff.solu.matri.& ita intelligendus est Ang. qui contrarium prima facie videbatur tenere eius quod suprà diximus,vt scilicet mater non excusatur,& ita illum intelligit Alex.in d.§.si maritus.De quo tamen vide ipsum Alex. in d.l. minoribus.

Declaratio speciei præcedentis.

9 ¶Eiusdẽ monetæ est quod Bar.tradidit in l.si cũ dotẽ,§.si maritus, per eum tex.versi.si autẽ tantus,ibi,vt sanitatis nulla spes supersit,& ibi etiã Pau.Cast.circa mediũ,ibi,& per hoc determinat,& Alex.col. ij. versi.in tex.ibi,nulla spes, ff.solu. matri. quòd si quis est excusatus à munerib.propter morbũ,de cuius sanitate nulla spes erat,illi semper proderit ea excusatio, licèt postea præter spẽ conualescat,& allegat etiã Bar.ad hoc l.pe.in prin.ff.de vacat.mune. & Pau.etiã allegat quod not.per gl. in d.l.j. C.in quib.caus. in integ.restit.non est neces.

Excusatio ob morbũ desperatũ durat post morbum.

10 ¶Et id quoq; quod à plerisq; scriptũ est, quòd si quispiam ob numerum liberorum à tutela fuerit excusatus,& postea is numerus decrescat morte liberorum, non propterea extinguitur ea excusatio & immunitas,quã habuit, per tex.in d.l.sciendum,§.vlt.ff.qui satisd.cog.& in §.illud,in auth. const. quæ de dignitat.Ita enim voluit Io. And.qui dicit ita fuisse in publica disputatione determinatum,& per præstantissimos doctores consultum, in c.decet, de reg.iur.lib.vj. & ibi quoq; Bal. in quibusdam additio.quas fecit ad ipsum Io.And.& Alber. qui id c. legit.sub tit.ff.eo.tit.de reg.iu. Bar. nutans tamẽ in l.ij. §. non solùm,& ibi ipse Alberi.qui eum §.legit.cum prin.l.ff.de excus.tuto. per tex. in d.§.non solùm. ipse Alberi.in l. si vnquam,col.ij.versi.itẽ in excusatione,C.de rei vendi. per tex.in d. l.ij.§.oportet,ff.de excusa.tuto.Fulg.d.cons.lij. quidam Antonius,col.ij.ante fi.Imo.con.lxxvij.visis ac põderatis. in iij.dub.Mart. Laud.in tractatu de fisco,cõclu.cxcviij.habẽs priuilegiũ,vbi ita dicit se consuluisse,.Io.Ana.consi.cv. eodemq; vlt.circa dubiũ oblatũ.Soci.& Ias.latè in d.l.sciẽdum,§. vlt. ille col.j.ver.secundò inducitur:hic col.ij.versi.no.ex isto text.ff. qui satisd.cog.ex quib. Soci.dicit hanc esse communẽ opinio. nec ab ea in iudicando & consulendo esse discedendum.Phil.Dec.in d.auth.præterea.ad fi.C.vnde vir & vxor.& in l.vlt.in prin.ff.si cert.peta. & in l.in omnibus,col.vlt.ff.de regul.iur.& in c.cum cessante, col. j. de appella. vbi id dicit not.& d.consil.xxiiij.col. ij. versi.quintò accedat. Hippo.Marsi. in l.si redhibitus,col.j. ff. de quæstio.Fran.Ripa. in l. ex facto,col.iij.versi.præmissa faciunt,ff.de vulg.& pupil.

Nec excusatio ob numerum liberorũ illis deficientibus.

Contra illud.

11 ¶ Verùm ipse Alex. in addit. Nic. Neap. in d. l. ij. §. non solùm, ff. de excu. tut. dicit quòd licèt id sequeretur & consulendo & iudicando, tamen contrariã opinio. esse veriorem, & in eam sententiam factum fuisse statutum Bononiæ, vt scilicet decrescente numero liberorũ, cesset priuilegium immunitatis, nisi vnus tantùm fuerit mortuus. Sed & in additio. Bart. in d. §. non solùm, & etiam in d. l. si quis cùm dotem, §. si maritus, col. ij. versi. secundò adde, & aliis multis seq. ff. solu. matrim. palam illam opinio. reprobat, & vbiq; multas rationes adducit, quas tu videre poteris. Sed quibus respondet Iason in d. l. sciendum, §. vlt. vti etiam illic videre in promptu est, ne hîc ea omnia repetendo, diutius te detineam.

Pro priori opinione.

12 ¶ Vt tamen non omiserim pro priori illa opinione vltra ea quæ allegari solent, bene facere text. in l. ij. §. qui ad munera, ff. de vacat. muner. vbi qui vocantur ad munera, viuorum se liberorum numerum habere, tempore quo propter eos excusari desiderant, probare debent: numerus enim liberorũ postea impletus, susceptis antea munerib. non liberat, & ibi gl. allegat alios tex. cõcordã. Ex quo sequitur, vt nec numerus postea deficiens, tollat immunitatẽ iam acquisitã ex eo tempore quo requirebatur hunc numerũ adesse: vt idem operetur propositum in proposito, quod oppositũ in opposito, l. vlt. §. si filius, ff. de leg. iij. & c. vlt. de consuet. & ad hoc illum tex. expendit Fra. Ripa, in d. l. ex facto, vbi suprà, de vulg. & pup.

Quid in muneribus nondum consummatis.

13 ¶ Sed eam tamẽ priorẽ opi. & alia similia intellige procedere in tutela, aut aliis muneribus iam ordinatis, & consummatis. verbi gratia, si quis habens xij. liberos ex statuto sit exemptus à datiis, certè si cùm datiæ erant ordinatæ, cumq; dies partim cesserit, partim non cesserit, & ita nondum erant prorsus consummatæ, ex duodecim liberis vnus aut duo moriantur, nihilominus pater erit prorsus ab illis exemptus inspecto initio, quo immunitas incipit habere vim suam, l. incola. ff. ad municip. non [illegible] à futuris nondum ordinatis, si res peruenerit ad casum à quo non potest incipere, l. Titia Seio, §. vsuras, ff. de leg. ij. Et ita in specie consuluit Bald. cons. cxvij. verba domini. ita dicunt, lib. j. & eum nuncupatim refert, & sequitur Fra. Ripa. in d. l. ex facto, col. iij. nu. 17. in fi. ff. de vulg. & pupi. substit.

De eadem re.

14 ¶ Quinetiã in illa ipsa specie excusationis à tutela ob numerum liberorum, vt scilicet semel excusatus à certa tutela, quæ iam cesserat, ob eum numerum liberorum, perpetuò maneat excusatus (etiam mortuis postea liberis) ab eadem tutela: non etiam ab aliis quæ post mortẽ liberorum superuenerunt, vti voluerunt nonnulli, quos citat Io. And. in d. c. decet, quos tamen ipse non sequitur. sicuti nec facit Soci. in d. l. si cum dotẽ, §. si maritus, ff. solu. matrimo. Sed id tamen placuit Phil. Fra. in d. c. decet, & non obscurè Bar. in d. l. ij. §. non solùm, ff. de excusat. tutor. & plerisq; omnibus, qui hanc rem tractarunt. Et hoc mihi verius videtur, ad quod & tu vide quæ dicam infrà in xij. limit. nu. 24. incip. intellige secundò.

QVINTA LIMITATIO.

Causa cessante non cessat effectus ad lucrum.

1 ¶ Quintò limita nostram regulam, vt non procedat, quando tractatur de lucro captando, siue quærendo: quia tunc per cessationem causæ, siue rationis non disceditur à verbis legis, aut alterius dispositionis, ex sententia Bart. in l. omnes populi, col. xviij. versi. secundò quæro an statuta, ff. de iusti. & iure, per tex. in l. prospexit, ff. qui & à quibus, vbi & idem sentit ipse Bart. & similiter in l. adigere, §. quamuis, ff. de iure pat. & eum ex primo loco refert, & sequitur Maria. Soc. Senior consi. omnium j. in casu suprà narrato, col. vlt.

De eadem re.

2 ¶ Sed tu hîc omnino vide Feli. in c. si quando, col. viij. versi. sed videtur mirabilis, extrà de rescrip. & quæ nos latè scripsimus suprà in cessante ratione legis, num. 146. incip. intellige secundò, & multis seq. ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum sit, neq; enim repetenda visa sunt, quæ alibi diximus præsertim in hoc ipso opere.

SEXTA LIMITATIO.

Cessante causa tantũ probabili, & non necessaria, nõ cessat eff. ctus.

5 ¶ Sextò limita, vt etiam non procedat nostra regula, quando causa est duntaxat probabilis non necessaria, tunc enim ea causa cessante, licèt etiam sit finalis, non cessat effectus siue dispositio, vt eleganter scribit Bald. in l. j. col. v. versi. item an cessatio, ff. soluto matrimo. per d. l. prospexit, ff. qui & à quibus. loquitur tamen ipse Bal. cùm ratio, vel causa non est expressa, sed venit interpretatiuè ex alia dispositione. licèt eum simpliciter, sine ea declaratione sequatur Marian. Socin. Senior d. consi. j. vbi suprà in præceden. limitatio. Et ad hoc bene facit quod ex Iaco. Bel. in l. secunda, §. vlt. ff. de donation. affert Alberi. in l. generaliter, col.
2 ij. ibi, si autem cessat culpa, C. de episc. & cleric.

Probabile tantum & non necessariũ nõ concludit necessariò.

¶ Et quòd aliàs in vniuersum causa siue ratio, aut etiam argumentum probabile, & non necessarium non concludit necessariò, vt videre licet ex no. à glo. & aliis, in l. si de interpretatione, ff. de legib. & in l. j. C. eo. tit. Bart. & aliis in l. j. ff. si cer. pet. Bal. in auth. conuenticula,
3 col. ij. versi. item est argumentum, C. de epis. & cleri.

Ratio debet esse necessaria nedum probabilis.

¶ Glosa autẽ in l. non omniũ, ff. de legib. dicit quòd ratio debet esse talis, quæ sit necessaria. Sed & alia gl. in l. si cũ exceptione, §. post annũ, in verbo, & rei habet, ff. quod met. cau. specialiùs dicit, quòd ratio debet esse necessaria, nedum probabilis. Et deinde dicit, tum demũ necessariam rationem, cùm lex deficit ipsa deficiente, & cùm eadem locum habet, tum ipsa ratio locum quoq; habet, quæ res proximè spectat ad hanc nostram limitationem.

SEPTI

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Septimo limita, vt non procedat quando ratio, siue causa cessat in singulis quibusdã personis tantùm: veruntamen verificatur, vt in pluribus, nam eo casu non cessat effectus ex cessatione causæ siue rationis in illis singularibus, vt pulchrè voluit Bal. qui quoquò te vertas, illum vbiq; reperies, in l.j.col.j.versi.in ea gl.ibi, sed impulsiua.ff.de fer. in j.lect.per tex. in l. inta,ff. de legibus.

Regula nostra nõ habet locũ, quando causa cessat in singulis personis.

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Quin generaliter, & hæc erit pro octaua limitatione, cessante causa in vna persona, non cessat effectus in aliis personis, per text. in l. Lucius, §. quisquis, ff. de lega. ij. & in l. vnum ex fratribus, ff. de condi. institu. & no. gl. in c. & si Christus, in verbo cessante, & ibi quoq; Bal. col. vlt. versi. dicit gl. quod cessante, de iureiuran. & idem Bal. in d. l. generaliter, col. ij. versi. sed in dubio. C. de epis. & cleri.

Causa cessante in vna persona non cessat effectus in aliis.

2 ¶ Et huc pertinet quòd generaliter dispositiones loquentes de quibusdam personis ad alias non trahuntur, l. si verò, §. de viro, ff. solu. matrim. Et ita quidem, vt si aliàs extensio fieri possit ad alium casum ex certa quadam ratione, videlicet ex præsumpta mente disponentis, secundum not. in l. tale pactũ, §. vltimo, ff. de pactis, & in l. Titius, §. Lucius, ff. de libe. & posth. Id tamen non fit de vna persona ad aliam etiam in fauorabilibus, per l. si quis ita, §. si quis cùm ignoraret, ff. de test. tut. & id voluit Raph. Co. in l. commodissimè. ff. de lib. & posthu. Fran. Aret. & Iason in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & post. cum aliis multis concord. adductis à me in rep. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 28. incip. idq; maximè, & duob. seq. C. de reuocan. donatio.

Leges loquẽtes de quibusdam personis ad alias non trahuntur.

Extensio nõ fit de vna persona ad aliã, etiam vbi aliàs fit extensio.

NONA LIMITATIO.

1 ¶ Nonò limita, & idem propemodum est cum duabus præcedentibus limitationibus, vt hæc nostra regula procedat in ratione generali, quæ scilicet consideratur in sua generalitate, id est, in generibus singulorum, non in singulis generum. licèt enim in aliquo singularissimo cesset ratio legis, non tamen cessabit lex. Bal. in l. non dubium, col. ij. versi. sequitur videre de interpretatione, C. de legibus, ita intelligens d. l. prospexit, ff. qui & à quibus. & sequitur Pet. Ancha. in c. j. char. ix. versi. circa secundum articulum, de constitu. & Alex. consil. xxxij. clarissime domine, col. ij. versi. ad idem bene facit, lib. vij.

Regula nostra procedit in ratione generali.

2 ¶ Sed id non placet Feli. doct. certè celeberrimo, in d. c. si quando, col. viij. versi. considera secundò verba, extrà de rescrip. neq; enim inquit, iustum est, vt in illo casu quamuis singulari cessante ratione legis, lex ipsa affligat, ita enim loquitur. Sed tu tamen hîc vide, quæ diximus suprà in j. limitatio. nu. 62. incip. tertium, quod cùm lex, & seq.

Cõtrarium.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimo limita, vt hæc nostra regula non procedat, quando in causa, sine ratione ponitur dictio fortè, aut similis, ex sententia glo. in clem. j. in verbo, fortè, aut vt alij collocant eam gl. in verbo, appellandum, de appella. quæ quoniam tex. dixerat, quia fortè de facili eorũ præsentia simul haberi non possit, dato ergo, inquit, quod haberi posset eorum copia, locus esset ei quod hîc dicitur: Et eam gl. sequuntur doct. ibi, magna ex parte, ex hoc dicentes eam dictionem, fortè, denotare causam impulsiuam, non finalem, vti videre poteris apud Card. Flor. post antiquiores, ibi, col. ij. in xij. q. & Imo. col. iij. versi. gl. fortè quærat. atq; etiam Ant. in c. quoniam, §. nisi fortè, col. vlt. versi. quæro qualiter probabitur, & ibi Pan. col. vj. qui eũ §. nisi fortè, legit cum prin. versi. quæro quid si non facta, extrà vt lite non contest. per eũ tex. in verbo, ne fortè hoc procuret. Imo. in l. gerit, col. ij. vers. nec obstat prædictis, ff. de acq. hæred. Alex. qui illam gl. dicit no. in l. in ratione la j. §. quod vulgo, col. viij. vers. in ea ibi, §. si verò non fecerit, ff. ad leg. Falc. vbi ex hoc reprobat decisi. Bal. in l. filium quem, col. pen. versi. & quia de inuentario, C. famil. hercis. & eundem Alex. in l. j. §. si is qui me, colum. j. versic. ratio autem qua mouetur, & ibi Iason, qui tamen id declarat, & eam gl. dicit sing. col. ij. vers. & si tu subtiliter diceres, ff. ad SC. Trebel. Barb. in rep. c. Raynaldus, col. cccciiij. versi. ponderandum est, rursumq; col. liij. versi. vnde pondero illum tex. de testa. vbi per eam gl. dicit, quòd causa, in qua apponitur hæc dictio, fortè, respicit factum, siue facti accidentia, & non iuris dispositionem. Feli. in c. ij. col. vlt. versi. primò quòd vbi lex, vt lite non contest. Iason in l. si pecuniam, col. vj. versi. item nota quod vbicunque, ff. de cond. ob cau. & in l. in substitutione, col. ij. versi. vli mò circa dictionem, ff. de vulg. & pupil. & in l. si ex falsis, col. ij. in v. no. C. de transac. & in §. æquè, si agat, col. vij. in paruis, nu. xxvij. Insti. de actio. Et hæc certè limitatio pertinet ad primam illam limitationem, qua tractauimus de causa impulsiua.

Causa in qua dictio fortè ponitur, cessante, non cessat effectus.

Dictio fortè denotat causam impulsiuam.

Dictio fortè respicit facti accidentia, non iuris dispositionem.

2 ¶ Quòd si alia quædam scire cupis de vi & natura huius dictionis, fortè, forsitan, forsan, fortasse, fortassis, quæ sunt eiusdem significationis, vt id obiter dicam, vide gloss. in l. mutus, in verbo, forsitan, ff. de procuratoribus, & in l. si duo, in verbo, fortasse, ff. de recept. arbit. & in l. j. §. j. in verbo, nisi fortè, & in glo. sequen. ff. de rei vendi. & in l. in commodato, §. sicut in verbo, peritura, ff. de commod. & in d. l. in substitutione, in verbo, nisi fortè, & ibi Bald. in fi. Angel. etiam in fi. Raph. Co. Imo. col. j. Alex. latè col. item j. & Iaco. latiùs, col. quoq; j. ff. de vulg.

Alia de hac dictione fortè & similibus.

de vulg.& pupil. substit. & gl.in c.super literis,in verbo,nisi forsan,& ibi Barb. char.antep. versi.venio ad glo.in verbo,forsan,& Aug.Beroi.nu.74.de rescri. & glo.in c.tuæ,in verbo.si forsan,de procura.& in c.nisi cùm pridem,in prin.in verbo,forsan,de renuncia.& in c.ij. in verbo,propter contumaciam,& ibi Host.& Io.And.vtrunq; in verbo,fortè, Card. Flor.in iij.no.Anto.paulò ante fi.& Pan.in fi. & Feli. col. pen.versi.vltimò dum dicitur,vsque ad fi. illius c.vt lite non contesta. & glo.in c.ij. in verbo,fortè,& ibi Hosti. in eodem verbo,Ioan. And.ad fi.Card.Flor.in iiij.no.Imo.col.j.in vlt. no.& Barb. col. v. versi. & no.etiam exista, extrà de testam.& gl.in c.ex parte,in verbo,ne si fortè, post prin. & ibi Anto. versi.oppono quòd omnino,& Panor.circa medium,de celebra.missar. & gl.in c.tua nos,in verbo,fortè, & ibi Inno.in prin. de sponsali.& glo.in clem.ij.versi.denique, in verbo,forsan,& ibi Card. Flor.in prin.de senten.& re iudi.& in c.admonere,in verbo,si fortè,xxxiij.q.ij.& in c.quamobrem,in verbo,si fortè, de pœniten. distinctio.j.& Specul. tit. de allega.& disputat.aduocat. §. post hoc autem, versi. vel in principio,ibi,item dictio fortè. Alber. in suo Lexico,in verbo,forsan,forsitan, fortasis & fortasse. Card. Flor.in c.j.col.j.in v.no.de postulan. Barb. in repe.c.Raynaldus.col.ij. versi.& si quispiam dixerit, de testa. Steph. Maleret. in tract.de electio.char.xiij. col.ij.versi.& quia de verbo,fortè.

De eadem re ex Theologis.

3 ¶ Vt interim non omittas illud D. Io. c. viij.si me sciretis, forsitan & patrem meum sciretis. quam eandem sententiã c.xiiij.sine dictione dubitatiua posuit. Si cognouissetis me, & patrẽ meum vtiq; cognouissetis. in quo illud notandum, interpretem in priore loco coniunctionem,ar,vertisse in forsitan:in posteriore,in vtiq;. Augustinus autem in priore loco monet illud forsitan, non esse dubitantis, sed increpantis, quod nos lectores admonere volumus, quia omnes ferè nostrates suprà citati hunc locum adduxerunt,nec tamen id dixerunt.

VNDECIMA LIMITATIO.

Causa cessante non cessat effectus in iure quæsito.

1 ¶ Vndecimò limita nostram regulam, vt non procedat vbi ius iam esset alicui quæsitum ex causæ existentia.vt ita loquar,nam licèt causa ipsa postea deficiat siue desinat,ius tamen illud quæsitum retinetur,vt per l.si post mortem, §.j.& l.non putauit,§.sed si post mortem,ff. de bon.posses.contra tab.& l.cùm vxori,C.quando dies leg.ced.& c.ab eo,de electio.lib.vj. & clem.constitutionem,col. pen.in fi.eo.tit.voluit Io.And.in c.decet, col. iij. versi.& idem in similib.de reg.iur.lib. vj.& Bal.in l.filiam,ff. de Senat.in j.lectur.

Restitutio quæsita non cessat cessante causa.

2 ¶ Ad quod etiam facit,quod scribit Bal.in l.generaliter,col.iij. versi. ecce aliud exemplum, C.de epis.& cler.quòd cùm restitutio in integrum acquiratur in primo instanti & momẽto læsionis consummatæ ob absentiam, licèt postea cessat ea absentia, ob quam competebat eadem restitutio, non tamen cessat ea restitutio iam quæsita per l. quod tempore, C. de restit.mili.& l.vlt.§. sed quod simpliciter, ff. eo.tit. & idem propemodum dicit Cy.post Petr. in d.l.generaliter,faciuntq; alia multa quæ dicam in seq.limita.

Quid si ius sit quæsitum ex iure speciali.

3 ¶ Sed hoc tamen intelligendum est, quando illud quæsitum fuit de iure communi. secus si quodam iure irregulari siue extraordinario & speciali fuerit quæsitum, nam tunc illud ius cessat cessante causa ipsius,vt pulchrè voluit Bal.in l.si pro ea,col.iij.in viij.quęstio.C. mãd. quod dictum pro not.refert & sequitur Phil.Fra.in c.cùm cessante,col.j. versi.secundò conclusio limitatur, extrà de appella.

Ius speciale faciliùs tollitur quàm commune.

4 ¶ Nam vt dicit Bal. vbi suprà, faciliùs tollitur priuilegium siue ius extraordinarium & speciale,quàm ius commune,l.eius militis,§.j.& ibi gl.quæ id no.in verbo, quocunq; modo,& l.antiquæ.C.ad senatus.Vell.& l.si quando.in prin.C.de inoffi.testa.& ibi Bar.Bal.& Aug. ff.de milit.testa.& §.quia verò verisimile,in fi.in auth. de non alien.reb.eccles.& id quoque voluit gl.in l.ij.in verbo,interpretari,& ibi Bart.col.j.ff.de consti. prin.& glo.vlt.in l.j.ad fi. C.si aduers. vendit.& in l.j.in gl.vlt.versi.item quartò,quia faciliùs.C. si de momen.possess. & in l.assiduis,in verbo,licèt anterioris sint,paulò ante medium,C.qui pot. in pign.hab.& in l.si quis extraneus.in prin.& ibi Roma.in fi.ff. de aeq. hæred. Alber. in l.qui per salutem. in fin.ff.de iureiur.Bal.in c.post translationem,col.ij.versi.quæro vtrùm cessante, de renuncia.Rom.in l.sciendum col.ij. versi.restat respondere.ff. qui satisd.cog. Et addit ipse Bal.in d.l.si pro ea,facere no.in l.ad comparandas,in fi.C. eo.tit. mandat.

DVODECIMA LIMITATIO.

Causa cessante non cessat effectus iam cõsummatus.

1 ¶ Duodecimò limita & generaliùs, vt non procedat hæc regula, cùm effectus causæ esset iam consummatus & perfectus, & vt nostri loquuntur in esse productus,per l. vlt. in prin. ff.vnde lib.& l.inter stipulantem,§.sacram,in illis verbis, nec reuocantur in obligatione,& ibi Iason in iiij.no. ff.de verb.obli.& l.patre furioso,ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& l.qui res,§.aream.ff.de solut.& l.tutelas,in prin. ff.de cap. diminut.& c. quæris.& ibi glo.in verbo,contrahatur,de consecra.distinct.iiij. vbi obligatio semel extincta propter aliquam causam extinguentem, non conualescit cessante ea causa,& c. de bigamis, extra de bigam. ex ex quo no.Ant.in ij.locis quòd cessante causa efficiente nõ cessat effectus iã impressus.& c. sanè,de renũ.ex quo etiã no.idẽ Ant.post prin. perẽpta causa non perimi effectũ iam in esse productũ.& c.vl.de offi.leg.ex quo no. Imo.in ij.no.ꝙ extincta causa nõ perit iuris effectus in esse

in esse deductus,secus si sit in fieri,vt ipse loquitur, & res sit integra.

2 ¶ Et ita quoq;, vt scilicet non cesset effectus consummatus per cessationē causæ, voluit Cy. in l.generaliter,col.ij.versi.in contrarium quia lex dicit,& ibi Bal.col.iij.versi.item exemplū de causa,& iterum versi. quandoq; autem causa finalis, C.de epis.& cle.Bar. in l.ij.§.vlt.ad fi.ff.de don.& in l.pluribus,§.& si placeat, ad fi.ff. de verb.oblig. bona pars Canonistarū,in c.post translationem,de renuoc. Bal.& in l. vbi,col.pen.versi.formatur etiā alia quæstio, C. de iure dot.& in l.j.col.ij.versi.priuilegia autem,ff.solu.matrim. vbi & alia iura allegat,& in §.& si Christus,col.vlt.de iureiur. Alex.in addit. Nicol. Neapol.in l.ij.non solùm, ff.de excus.tut.Corne.consi.xxiiij.omisso primo dubio, col.v. versi.nec obstat quòd in secunda,lib. iij.Soci.consi.lxxxj.non est dubiū, col. iiij.versi.nec obstat nunc,lib.iij.Phili. Dec.in l.j.col. antepe.nu.79.ff.de offi.eius cui mand.est iurisdi.& in c. quæ in ecclesiarum, col.vij.ver.sed aduertendum est,de consti.& in c.cum cessante,col.j.versi.secundò conclusio limitatur,de appellatio.& consil.xxiiij. cuius factū incipit, mulier cui propter inopiam,col.j.vers. tertiò suadetur ex eo.& consi.xxxj.cuius superscriptio est,quando valeat renunciatio,col.vlt.vers. tertiò nō obstat,vbi ex hoc cōsuluit in pulchro casu,Fr.Balb.in tract.præscr.in iij.parte prin. in 9.q.io si.Fr.Ozer.in §.j.nu.v.per eū tex.Iost.de exhæred.libero.Fr.Cur.Iunior,in l.ij.col. 9.nu.78.C.de eden.& Hiero.Grat.consi.lxiij.visis elegantissimis,col.pen.nu.xxxvij.lib.ij.

De eadem re.

Regula nostra procedit circa facta, nō facienda.

Banni causa cessante, an cesset bannū.

3 ¶ Propterea dicit gl.no.in c. in argumentum, de reg.iu.lib.vj.quod ista regula procedit circa facta,non facienda. Bal.autem in d.l.j.§.j.in fine,ff.de offi. eius cui mand.est iuris.scribit cessante causa priuilegij non cessare priuilegium , quod retro sortitum est effectum. & sequitur Iason in d.l.filius à patre,§.j.col.ij.versi. limita istam regulam,ff.de liber. & posthum. quo etiam loco ipse Bald. Ang. & alij tradiderunt, quòd si aliqua terra exiuit de obedientia domini,& ob id fuerit bannita , licèt postea ad obedientiam redierit , non tamen per hoc remittitūtur banna,nisi id expressum fuerit,quod tamen pugnare videtur cū eo quod diximus suprà in banni causa cessante.

Uxor qua per impudicitiam amisit legatum, non id recuperat per pudicitiam.

4 ¶ Et huc quoq; spectat quod ab ipso Bald.proditum est(nam is vbiq; in omnib. quæstionib. & dubiis reperitur,adeo fecūdus est)in l.Titius,quæ est pen.per illū tex.ff.de excusat.tutor. quòd si testator reliquit vxorē suam vsufructuariā bonorū suorū, donec castè vixerit,ea autem primo anno pudicè vixerit, secundo autem impudicè, ob quod legatum illud suum amiserit:deinde verò ad castitatē redierit , non per hoc recuperat legatum,quo iā per impudicitiam decidit, quod non ob aliud est, quàm quòd effectus impudicitiæ cōsummatus est.

Nouale quod desiit esse nouale non reassumit eam qualitatem per reditum ad priores.

5 ¶ Ante hunc & cæteros illos Specul.ille quem omnes vbiq; miris laudibus extollunt,in tit. de proba.§. j. versi. circa nouale,illud tradit,quòd nouale tamdiu durat, quamdiu à primis religiosis detinetur:quòd si ad alios peruenerit,desinit esse nouale,per c.vlt.de priuileg.nec si ad primos illos redierit,recuperat illam nouālitatis, vt ita dixerim,qualitatem, per tex.in d.§.inter stipulantem,§.sacram,ff. de verb.oblig. suprà in prin.huius limitat. allegatum.

Instātia perempta nō perimuntur effectus consummati.

6 ¶ Ex hoc quoque albo illud est,quòd id quod dicitur, perempta instantia perimi omnes effectus eiusdem , intelligitur in effectibus iam consummatis per litis contestationem, verbi gratia, quis fit malæ fidei possessor ob litem contestatam, l. certum, C. de rei vendict. & l. nemo,C.de acq.posses.item perpetuatur actio , leg.vltim.C.de præscript.xxx.vel. xl. anno. item res efficitur litigiosa, auth. litigiosa, C. de litigios. Certè hi effectus , & si qui alij sint similes, non perimuntur perempta instantia,cùm fiunt (vt diximus) consummati,ita voluit Pan.in c.causam quæ,col. vlt. versi. sed circa hæc secundum recentium,extra de testib. sed tu de hoc vide gl.& docto.in l.ij. C.de fruct.& lit.expens. & in c.significauerunt, de testib.& in l.properandum,§.j.C.de iudi.

Ut mala fides.

Actionis perpetuatio.

Vitium litigiosi.

7 ¶ Sed & eo spectat,quòd cùm per superuenientiā liberorū ipso iure reuocetur donatio,per l.si vnquam,C.de reuo.dona.certè si liberi nati ob quos ea reuocatio facta fuerit,postea moriantur , non tamen cessat reuocatio, cum per eorum natiuitatem continuò ipsius effectus, id est,ea reuocatio fuerit consummata. Ita enim voluit, illam ipsam rationem ad hoc adferens Albe.in d.l.si vnquam.& Bar.in l.Titia,§.imperator, col.vlt.versi.pone quòd filij,ff.de leg.ij. & alij multi , quos tibi longo ordine enumerauimus in repet. l. si vnquam,in verbo, susceperit liberos.nu.203.inci.& ne post tot tantasq;.

Reuocatio donationis per liberorū natiuitatem, non tollitur morte illorum.

8 ¶ Et illud quoque,quòd si mater, quæ tutrix erat filiorum,transiuit ad secundas nuptias, ob quod priuata fuerit ea tutela,& postea soluatur secundum illud matrimoniū morte mariti, non reassumit eadem mater tutelam,sed manet perpetuò priuata: cùm effectus priuationis fuerit statim consummatus,quàm ad secundas nuptias conuolauit,vt satis declarat tex.in §. quia verò,in illis verbis, mox vt secundas nuptias contraxerit. in authen. vt sine prohibitio. matr.& aui.Ea enim dictio,mox,ostendit priuationem esse factam ipso iure,ex sententia gl. in §.j.in verbo,imminere, & ibi Bart.& Angel.in auth. de incest.nup.cum aliis multis similib.à me collectis in illa repet.l.si vnquam,in verbo reuertatur, nu. 109. incip. 27.

Mater priuata tutela per secundas nuptias non eā recuperat morte secundi mariti.

Mox significat priuationem ipso iure.

9 ¶ Et ita vt scilicet mater illo casu non recuperet tutelam filiorum, voluerunt Cy. qui tamē id declarat,in auth.matri & auiæ,col.vlt.versi.octauò quæro,& ibi etiam Alberi.col.iij.vers.

Iterum de illa matre.

item quarto,& Ang. qui & ipse declarat, col. vlt. versi. vltimò scias, C. quando mul. tutel. offi.& Hippol.Marsil.qui id dicit no.in l.etiam si redhibitus,col.ij. versi.patet etiam hoc,ff. de quæstio.

Idē si mater se velle nubere declararit etiamsi id nō fecerit.

10 ¶Nam & quod plus est, si mater declarauerit,se velle nubere, ideoq; priuetur tutela, & alius tutor sit datus:non eam reassumit, etiam si postea nolit nubere, Bal.in d.l.cum ancillis, col.ij.versi. item collige argumentum,arg.illius tex. C.de incest. nupt.& in l. imperiales,in fi.ptin.etiam per eum tex.C.de nup.& in l.omnem,col.j.C.ad SC. Tert.& consi.cccexxiij. datalis Abrami, in fi. lib.ij. & alibi diximus pleniùs in nostris consuetudinibus Pictonum, nam & hoc quoq; casu ipso iure amittit tutelam, vt etiam probatur in d.§. si verò.

Infamia remanet etiam extincta infamiæ causa.

Iudæus nuniterfact' Christianus non admittitur ad publica officia.

11 ¶Adde & illud,quod huc proximè accedit, quod nonnulli assumunt ex tex.in c.constituit, iuncta glo.in verbo, qui ex Iudæis, xvij. q. iiij.quòd infamia remanet apud infamem,etiam extincta infamiæ causa.inter quos est Hippol.Marsil.sing.cvij.versi.& quia vt nostri.Quanquam nec ille tex. nec gl. illius illud adeo specialiter dicunt, sed id tantùm, vt sicut Iudæus non potest ad publica officia admitti, ita nec qui ex Iudæo Christianus nuniter factus est. & ita eam gl. intellexit Archidia. ibi.& Roma. qui singul.dicit singu. lxxij. nunc veniamus ad lucrum,versi.sed quid de eo.Io. Ana.in c.cùm sit, col.vlt.versi.vltimò quia tex.& ibi Fely.col.j.de Iudæis.& idem Fely.in c.etiam te, col.viij. versi.limita secundò,de rescri.& ipse Hippol.sing.clxxix.viget communiter statutum,col.ij. versi. item & facit glo.

De eadem re.

12 ¶Verùm facilè crediderim infamiam iam contractam non aboleri sublata causa ob quam contracta est, cùm iam effectus consummatus sit, nec quod factum est infectum fieri non potest.vt non sine ratione Claudius Cæsar apud Suetonium, cùm omnibus familiaribus cuipiam dempsisset notam,litura tamen (inquit) maneat, de quo & nos diximus in tractatu Constituti. parte iij. limi.vij. num.10.& illius quoque.& vide etiam suprà num.115. infamiæ causa.

Iterū de illo Iudæo.

13 ¶Sed quod dictum est de Iudæis de nouo factis Christianis, id fit, quoniam verendum est, ne adhuc resteant quædam reliquiæ Iudaismi,donec diutissimè probati fuerint: qua ratione hi promoueri in episcopos non possunt, vt scribitur in prin.xlviij. distinct. quanquā & aliæ eius rei causæ ponuntur.Et hoc quidem pertinet ad xvj. limitationem,num.7. incip. sed ita tamen, vbi etiam loquemur de inimico recens conciliato.

Quædam similia.

14 ¶Et huc item referri potest, quod diximus suprà in cessatione causæ exclusionis,nu.96.incip.quod tamen intellige,fœminam semel exclusam ob masculos,perpetuò manere exclusam, etiam si masculi postea deficiant, cùm iam effectus exclusionis sit consummatus. Et quod præterea diximus in iiij.limit.nu.5.incip.quin & huc quoq;,de eo cui acquisita est hæreditas, quoniam esset agnatus tempore delatæ hæreditatis, licèt postea desinat esse agnatus. Quodq; etiam ibi diximus,nu. 10. incip.& id quoq;, & multis seq.de eo qui excusatus est à tutela ob numerum liberorū, qui postea deficit. Et quod deniq; dicemus infrà,in xiiij. limit.de dote restituta ob viri inopiam,qui postea diues efficitur,nam & id tribuit consummationi effectus,Bal.in l.vbi adhuc,col.vj.vers.formatur etiam,C.de iure dot.vide omnino in d. iiij. limitatio.

Actu cōsummato, casus superueniens non vitiat.

15 ¶Nec hinc longiùs abest, quod generaliùs dicimus, quòd vbi actus est iam consummatus, casus superueniens non vitiat,sed tunc habet locum ea regula,vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent: licet casus extiterit, à quo initium habere non potuerint, de qua in l. non est nouum,ff.de reg. iur. & in c.factum legitimè,eo tit. lib.vj. id enim apertè colligitur ex l. pluribus,quæ est pen.§.& si placeat,vbi Bart.& alij,ff.de verbor.obligat.& præterea voluerunt.Pet.à Bel.Pet.& Bald.in ij.lect.in l.patre furioso,per eum tex.ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.Bar.in l.ex facto,in prin.col.ij.versi.vltimò hæc lex,ff.de vulga.& pupill. de quo latè per Dyn.in d.c. factum legitimè, & Deci. in d.l.non est nouum.

Etiā in foro conscientia. Præscribens bona fide non tenetur restituere,si mala fides superuenit, præscriptione completa.

16 ¶Id quod procedit etiam in foro conscientiæ, verbi gratia, quis præscripsit rem alienam cū bona fide, præscriptione autem completa superuenit scientia rei alienæ,certè cùm effectus præscriptionis sit iam perfectus & consummatus, potest hic qui ita præscripsit,iustè rem retinere.gl.in c.vlt.& ibi.Inn.in verbo,temporis,& Hosti. col. ij. in verbo,in nulla temporis parte,& latè Imo. qui hanc dicit esse communem opi. legistarum & canonistarum, col.xv. versi.venio ad gl. vltimam, & Pan.col.vij. versi. idem sentit,de præscriptionib. glo.in c.j.in verbo,pellendi,de concessio.præben. Inno.in c.cura,in fi. & ibi Hosti.in verbo,legitimam, de iure patrona.& idem Inno.in c.quia plerique,col.j.versi. quia tutius est,& ibi etiam Panor.col.viij.versi.septima quæstio,de immunit.eccl. Hosti.in summa tit.de præscrip.rei immobil.§.verùm, versi. sed quid si iam completa,vbi id probat autoritate veteris testamenti. Io.Ligna.in c.vigilanti,& ibi Bal.col.j.Card.Flo.Imo.Pan.& Fel.col.vlt.de præscriptio.Io. And.in c. possessio,in vlt.articulo, & ibi etiam Pet.Anch. col.v. versi. quæro cùm debitum naturale,& Phil.Fran.col.pen.versi.in ea gl.ibi,qui completa,de reg.iur.lib.vj.Bar.non obscurè in extrauagan. ad reprimendum, in verbo,videbitur,in fi. Bald.in l.cùm quis.col.vij. versi.post hoc scias,C.de iur.& fact.ignoran. & in c.de causis,colum. iij.versi.vtrùm possit

renuntiari,

renuntiari,de offic.deleg.& in c.j.col.vlt.versi.& an ius naturale, tit.de contro.inter dom.& fidel.de inuesti.feud.& in c.j.ante fin.tit.de controu.inter dom.& vasal.& in c.j.§. si quis per xxx.col.j.versi.dicit Inno.quòd,& ibi Iac. Aluar.col.vj.vers.quæro an quando quis,& Card. Alex.in fi.tit.si de feud.fuer.contro.inter do.& agna. & consi.ccxcv. fama viciniæ est, in fin. lib.j.& consil.cccxv.ponitur quòd antiquitus,col.ij.versi.& facit ad prædicta.Rayner.in superscript.cons.Feder.Senen.cxxx.casus talis est,quidam testator.Ioan.Fab.in §.j.col.ij.versi. quid si ea completa,Instit.de vsucap.Angel.qui id latè tractat per v.colum.postremas,in repet.l.j.C.de iudi.Petr.Ancha.cons.clxx.principale contra istos,col.ij. præterea contra Bart. est Imol.in repet.c.vlt.col.xvij.versi.venio ad gl.vlt.& mult.seq.de præscri.Pan.consi.lxxxix. in quæstione quæ ad præsens,col.iij.versi.ad idem quod no.Rom.in repe.rub. de arbit.col.j. & in l.filiusfamilias,ff.de donat.& consi.cxlix.conclusionem primam,col.ij. versi. quintum autem,Corn.consi.clxxvij.in hac re aliàs consului,col.ij.versi.cùm & videamus,lib.ij.Franc. Aret.consi.xcij.viso legato,col.ij.versic.nec potes intelligere. Ias.in l.post diuisionem, col.ij. versi.hinc videmus,C.de iur. & fac.ignoran.Philip.Dec in auth.præterea, col.vj.versic.vel illud dictum,C.vnde vit.& vxo.& in c.j.col.vij.versi.secunda est,de constitut.in j.lectu.& in c.iurauit,paulo ante fi.de proba.& nouissimè Fran.Balb.in tract.præscript. in ix.q.iij.partis principalis,vbi in hoc vtitur ea quam diximus ratione,quòd actus iam consummatus est.

17 ¶ Et è Theologis diuus Thomas quodlibet.xij.arg.xxv.& quodlibet.seq.cor.vj.Scot.in iiij.sententi.distin.xv.Anto.Florent.in ij.parte prin.suæ summæ, lib.j.c.vij. versi.qui autem ex beneuolentia.Ang. Claua.in summa,in verbo,præscriptio,§.xlvj.incip.verùm tutus præscriptione.Diuus Bernar.in suis sententiis alioqui seuerior, in lib.de euangelio æterno,sermo.xxxij. arg.ij.c.j.& iterum,c.iij.quæst.j.vbi & alios aduocat idem tenentes, vt ibi videre poteris, & Adria.Floren.qui nostra ætate Romanus pontifex fuit,in suis quæst.in iiij.senteut. *Ad idem ex Theologis.*

18 ¶ Quanquam scio nonnullos simpliciter contrarium tenuisse, alios diuersimodè id distinxisse,vt videre licet ex gl.in c.j.& ibi Archid.xiiij.q.vj.& gl.in c.si virgo,xxxiiij.q.ij.& gl.in c. vigilanti, in verbo,nouerit,de præsc.Bal.in auth.ad hæc,col.iij.versi.reuertor igitur ad quæstionem.C.de vsur.& aliis multis quos tu citatos videbis ab Angelo in repe.d.l.j. C.de iudi. & nouissimè And.Alc.in multis locis,nam is semper constantissimè hanc opin.tenuit. *Qui contrarium tenuerunt.*

19 ¶ Amplia autem hanc nostram limitationem,vt non solùm habeat locum in effectu omnino consummato,sed & in inchoato,qui habetur pro perfecto,secundum l.& si non sint, §.infecti,ff.de auro & arg.leg.nam nec is effectus ita inchoatus cessat, etiam cessante illius causa, vt expressè per eum text.voluit Fran.Curt.iunior,in l.more,col.ij.num.12. ff.de iurisd.omn. iudic.Cui adde quod per illum text.in d.§.infecti,voluit Barto.in l.cætera,§.sed si separauit, ff.de leg.j.illud haberi pro completo,quod cœptum est,vt etiam voluit in l. quo minus,in v. quæst.princip.non multo post prin.ff.de fluminibus. *Quid in effectu nondum consummato, sed inchoato. Cœptum habetur pro cõpleto.*

20 ¶ Adde inquam alium text. in l.vestimentum,ff.eod.titu.de auro & arg. leg. cuius hæc verba sunt:vestimentum id est,quod detextum est,& si defectum non est,si sit cõsummatum quod in tela est,nondum tamen prætextum,vel detextum,contextum appellatur.Quem text.Nicol.Neapol.referens Iacob.Aret.ibi dicit notandum ad statutum loquens de vestimento, vt habeat locum in eo quod in tela est.& illum text.dicit singul.Barb.in elemen.causam,char. xiij.in paruis,versi.sed dubium esset,de electio.& in tract.de præstan.Card.in v.quæst.j.partis,col.iij.versi.& si dicatur,ad hoc vt ea sunt in fieri (ita enim loquitur) censentur esse in facto,& valde sing.idem Barb.consil.lvij. præclarè scribitur, col.v.versic.item faciat quod dictum,lib.j. & consi.xiiij.clementissimi,col.ij.versi.& si quispiam diceret,lib.ij.de quo & nos diximus in nostris ll.Connubialibus,glo.ij.num.7.incip.ad idem etiam. *De eadem re.*

21 ¶ Et ego certè vt dicam quod sentio,si aliquis sit casus,in quo id quod cœptum est,habeatur pro completo,crederem tunc sufficere esse cœptum, vt effectus non cesset cessante causa, postquam cœptum esset, vt fortè in illis casibus. Aliàs verò huic sententiæ non accederem, præsertim cùm initium pro fine & consummatione non habeatur, nisi certis casibus aut respectibus,vt videri potest ex his quæ scripsimus in dd.nostris legibus connubialibus in glo. ij.in verbo, *en pouuoir de son mary*, vbi latè tractauimus an, & quando, & quomodo sponsa habeatur pro vxore. *Resolutio huius ampliationis.*

22 ¶ Amplia secundò vt procedat hæc nostra limitatio etiam in effectu nondum consummato: sed qui tamen consequentiam habet ab ipso actu perfecto. quod patet ex l. patre furioso.ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.dum loquitur de iis qui nascuntur post furorem ex matrimonio contracto tempore sanæ mentis. & ad hoc illum text. expendit Imo.in l. pluribus, quæ est pe.§.& si placeat,versi.circa tertium membrum, ff.de verb.oblig. *Quid item in effectu nõdum consummato: sed qui sequitur ex actu perfecto.*

23 ¶ Sed hãc principalem nostrã limitationẽ intellige tribus modis nõ contemnendis,primo vt procedat in causa fiẽdi,(sic enim mihi permitto loqui post nostrates)hac enim cessante cessat illud fiendũ,nõ tamẽ idẽ factũ tollitur:secus antẽ in causa essendi,qua quidẽ cessante nõ solũ impeditur fiendũ,sed & factũ quoq; tollitur, vt voluit Bald.in c.& si Christus, col.vlt. versi.adde quòd cessante,ibi,cessante causa,de iureiur.autoritate Io.Monac.in procem.l.vj. *Hæc limitatio procedit in causa fiendi. Non in causa essendi.*

An limitatio procedat pro futuro tépore.

24 ¶Intellige secundò ita procedere, vt non cesset effectus iam consummatus pro tẽpore præterito, sed bene pro tempore futuro, si effectus est successiuus, per l. tutelas, ff. de capit. diminutio. aut etiam si momentaneus, nisi superueniat causa infirmans, quo casu etiam cessaret effectus, per l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. per quos text. ita volnit Bald. in c. quemadmodum, col. ij. versi. circa tacitas conditiones, de iureiuran. & Franc. Ozer. in §. supradicta, col. iiij. num. 18. Instit. de milit. testa. Et hic vide quæ dixi supra in iiij. limitatio, num. 13. & 14. & quæ dicam infrà, in xxiiij. limitatio.

Et quid si superueniat causa retro contraria.

21 ¶Intellige tertiò, vt procedat hæc nostra limitatio, nisi superueniat causa retro contraria, remouens illud iam consummatum, & in esse productum: tunc enim cessat effectus etiam perfectus & consummatus: verbi gratia, grauamen est causa appellationis, & ea quidem in esse producta confestim, quàm interposita est, & tamen reuocato, & ita cessante grauamine cessat appellatio, per tex. in c. cùm cessante, de appella. vbi id expressè not. Bald. in iiij. notab.

Quid si in mora fuerit is, cuius commodo effectus fuerit consummatus.

26 ¶Intellige quartò, nisi is ad cuius commodum effectus fuit consummatus, fuerit in mora: nam tunc poterit effectus ipse cessare, cessante causa, vt patet ex l. quod tempore, C. de resti. milit. vbi si intra annum vtilem restitutio intentata fuerit, ea amittitur & cessat, & ita eum text. ad hoc expendit Franc. Ozer. in d. §. supradicta, col. iiij. num. 17. Insti. de militar. testa.

Quid si cessaret causa specifica.

27 ¶Intellige quintò, vt non cesset effectus consummatus cessante causa generali, per c. suggestum, de decim. secus si cessaret causa specifica, nam tunc cessaret effectus etiam consummatus, vt voluisse videtur Anto. in c. post translationem, col iiij. versi. tu dic latiùs, de renunt. vti eum refert Imol. ibi, col. vj. nu. 41. vbi tamen in hoc secundo membro non ei accedit, per text. in l. vlt. ff. vnde liber.

Quando dicatur actus cõsummatus.

28 ¶Denique quantum ad hanc limitationem pertinet, si quis scire cupiat, quando actus, vel effectus sit consummatus vel perfectus, vt sit vel non sit locus huic limitationi, legat Franc. Aret. post alios in d. l. pluribus, §. & si placeat. & col. ij. versi. attende quia quoad solam mentem, ff. de verbor. obligat.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

Regula nostra non procedit in occasione cessante.

1 ¶Decimotertiò limita principaliter hanc nostram regulam, vt procedat in causa cessante, prout ea ipsa regula loquitur, non etiam in occasione, qua quidem cessante minimè cessat effectus, per text in l. vlt. ff. de rescind. vend. quam ad hoc prono. allegat Bald. in c. solitæ, in fin. de maiorit. & obedien.

Occasio est causa iniusta & insufficiẽt.

2 ¶Neque id quidem mirum est, quoniam occasio est causa iniusta, insufficiens, minimè vera ac propria, vt videre licet ex Hostien. Io. And. Petr. Anch. Anto. Imo. & cæteris, in d. c. solitæ, per eum text, & id quod scribitur Prouerb. 18. in princ. occasionem quærit, qui vult discedere ab amico. Collect. in c. cùm cessante, de appellat. Archid. in c. statutum, col. pen. in verbo, occasionem, de rescript. lib. vj. & in c. j. §. porrò, in princ. de sta. regul. eod. lib. vj. & in c. consequens, post princ. & ibi quoque Domin. xj. distinct. Andr. Isern. in cap. j. §. conuenticulas, col. j. per eum text. tit. de pace iuramen. firman. Lucas Pen. in l. quicunque, per eum text. C. de fund. patrimonial. lib. xj. & in l. j. in verbo, occasio. C. de frum. Alex. eo. lib. xj. & in l. j. col. iiij. in verbo, occasionem, C. de Castr. pecul. lib. xij. Card. Flor. in clem. causam, col. j. in j. opposit. de elect. & in clem. dudum, in versi. ob olim, col. j. in iij. opposit. in fi. de sepult. Panor. in c. ij. colum. j. versi. in gl. j. in fi. de constit. Corne. consi. cliij. in præsenti consultatione, col. j. in litera E, lib. ij. & consi. cclxvj. constat dicta credita, col. j. lib. iiij.

De eadem re.

3 ¶Ad quod optimè facit text. à nullo illorum allegatus in l. Labeo, ibi, magis occasione, quam tunc contigerit, ff. de riuis. & text. in l. famosi, §. j. ff. ad leg. Iul. læsæ maiestatis, cùm dicitur non in occasione, sed in veritate rei. & in l. omnimodo, in princ. ibi, occasionem subuertendi, &c. C. de inof. test. & in l. vlt. ibi, incolatus occasione. C. de municip. & originar. lib. x. & l. vlt. ibi, occasionis huiusmodi calumniam. C. de conuenien. fis. debit. lib. x. & in c. j. post prin. ibi, sumentes occasionem, de confirma. vtil. vel inutil. vbi Dec. in princ. eum text. ad hoc annotauit, vt occasio in malam partem accipiatur. & in c. qualiter & quando, le j. post princ. ibi qualiter occasione, de accusat. & text. in d. c. statutum, §. insuper. versic. prouisurus, ibi, occasionem non assumit, de rescript. lib. vj. vbi Domi. col. j. nota, inquit, text. declarantem, quid sit occasio, nempe quæ in veritate facti est falsa, sed exteriùs appatet coloratè iusta. & tex. in c. j. vers. quia verò, ibi, peccãdi occasio. & ibi, Arch. in verb. quia verò occasio prębetur. de iureiu. eod lib. vj. & in c. ij. versi. si autẽ causa, ibi, occasionem cessioni dederat, de offi. ord. eo. lib. vj.

Causa impulsiua censetur esse occasio.

Causa pro ratione finali.

Occasio pro causa captata.

¶Ideoque Ioan. And. in c. post translationem, col, vlt. de renunciat. quòd in dubio causa impulsiua videtur esse occasio, & ibi quoq; Card. Flor. qui id sing. dicit, col. iij. versi. quæro in eo 4 quod suprà. Domi. in d. c. cõsequens, xj. dist. dum dicit causam sumi pro ratione finali, & occasionem pro causa captata, & Pan. in c. j. col. j. in ix. not. vt ecclesiast. Benef. & Imol. in l. ij. §. vlt. col. ij. versi. item adde, & quia dixit, ff. de don. & Corn. d. consil. cliij. col. j. in litera d. lib. ij. Feli. in d. c. solitæ, col. j. versic. inquantum dicunt hîc, de maio. & obed. & Barb. in capit. super quæstionum, col. j. versi. nota ibi occasione, de offic. & potest. ind. deleg. Et secundum hoc id pertinet ad primam limitationem, in qua plenissimè locuti sumus de causa impulsiua.

¶Scio

5 ¶Scio autem aliud causam, esse & occasionem, vt videri potest ex d.c.solitæ, post princ. ibi non causam, sed occasionem præbuit, vbi omnes, præter id quod ex illis suprà diximus, dicunt causam in iure consistere, occasionem in facto. & d.c.j.§.porrò, versi. & ideo nos, ibi, causam & occasionem præstant, vt ecclesiast. benefi. vbi id not. Card. Flor. in viij. eundemque vlt. not. & Pan. in vlt. not. & d.c.j.§. porrò, ibi, causam seu occasionem, & ibi Domi. de sta. regul. lib. vj. & cle. dudum, §. in studiis autem liberalibus, ibi, ex aliqua ratione, vel causa, de sepultur. & gl. in l. si ego, §. interdum, in verbo, partum me vsucapere, in fi. ff. de public. in rem actio. & Bald. in l. certum, ad fi. C. famil. herciscun. & ex Cicerone in oratione pro Milone, Quæ tum non modo occasio, sed etiam causa illius opprimendi fuit.

Causam & occasionem differre.
Causa in iure, occasio in facto cōsistit.

6 ¶Quid autem inter eas intersit, iam vides ex his quæ iam diximus, vt tamen non omittam quod in eam rem à Bald. scriptum est consi. cxix. statuto cauetur quòd turbans, col. vlt. versi. quæstio denique expensarum, lib. ij. inter eas id differre, quòd occasio dicitur, omne id quod ordinatur ad aliud per se vel per accidens. Causa verò propriè dicitur id, quod ad aliquid per se ordinatur, per l. verum est, ff. de furt. & l. si mulier, ff. rer. amot.

Alia differētia inter causam & occasionem.

7 ¶Alij dicunt occasionem illam dici quæ non est ordinata ad effectum de quo agitur, sed accidentaliter, & fortuitò contingit. ita enim voluit Philip. Dec. in rub. C. qui admitti, col. iij. versic. sed consideranda, & iterum in d.c. vlt. post princ. de confir. vtil, vel inutil. per text. in l. vlt. §. sed cùm in secūdam, ibi. ex rei suæ occasione ortam, C. de furt. & l. rescriptū, §. j. ibi, ex occasione eius redactum, ff. de distract. pignor. & l. generaliter, §. proinde, versic. planè si minus, ibi, per testamenti occasionem, ff. de fideic. lib. & l. fori, ibi, ex huiusmodi professione, vel ipsius occasione quæsierit, C. de aduoca. diuersor. iudicio. Ex quo Bart. not. aliud esse, aliquid esse ex aliquo, aliud eius occasione.

Occasio quæ non est ordinata ad effectum de quo agitur, sed accidentaliter contingit.

8 ¶Sunt & qui dicunt occasionem denotare causam remotam, & inter hos Io. And. post Roffred. in additio. Spec. tit. de iniuriis, §. sequitur, versi. sed pone inimicus tuus. Bart. in l. vxori, ff. de aur. & arg. leg. vbi id dicit probari, in l. cùm de lanionis, §. asinam, ff. de fund. instruct. & Bald. consil. cxxxvj. proponitur quòd Titius, ad fi. lib. ij. Saly. in l. omnimodo, §. imputari, col. ij. versi. secundo modo probat, C. de inof. test. & in l. fori, per eum text. C. de aduoc. diuers. iudi. Angel. consi. lxiij. nobilis miles, col. iij. versicu. nec obstat si dicatur. & cons. cclxxxviij. viso themate supradicto, col. ij. vers. illud eum verbum, & vtrobiq; per d. l. vlt. §. sed cū in secundum, C. de furt. Imol. in l. ij. §. vlt. col. iij. versi. item adde ei quia dixit, ff. de donat. Barb. & Ias. in rub. C. qui admit. ad bon. posses. ille, col. v. Ias. col. iij. versi. in prima parte; per not. in d.c. solitæ. de maior. & obed. & in d.c. post translationem, de renunt. & in d.c. cùm cessante, de appellat. & idem voluit Franc. Aret. cons. clxj, verum est quod Comicus, col. iiij. vers. patet igitur ex præmissis, ibi, nam causa mediata, dum dicit causam mediatam & remotam potiùs dici occasionem, quàm causam, & Corn. d. cons. cclxiij. post prin. lib. iiij. Alex. in l. si patroni, col. ij. versi. secundo modo probatur. ff. ad S.C. Trebel. vbi in id citat. gl. in d. l. si egn. §. interdum, ff. de publ. in rem actio. & in l. prætor. §. quod de fructibus. ff. de bon. autho. iud. possid. & Socin. consil. clvj. pro fundamento, col. vlt. versi. confirmatur, nam licèt. & Ias. consil. lxiij. circa primum, col. v. versi. tertiò principaliter, lib. vj.

Occasio causa remota.

9 ¶Et eò respicit, quod post Per. tradit Cyn. in d. l. generaliter, in ij. q. & ibi quoque Saly. C. de episcop. & cleric. quòd causa finalis est, propter quam aliquid immediatè conceditur. causa impulsiua, quæ occasionem remotam præstat. quod & nos alibi ex illis diximus. Id quod satis probat, etiam si nihil aliud esset, cessante occasione nō cessare effectum: quoniam cessante causa remota, non cessat effectus, vt latè dicemus infrà in vicesima limitatione.

De eadem re.

10 ¶Nec tamen illud interim prætermittendum, quòd aliquando causa pro occasione ponitur etiam à probatissimis scriptoribus. è quibus Terentius qui inter primos in Eunucho ita scribit: nam iamdiu aliquam causam quærebat senex, quamobrem aliquid faceret. is nunc repperit. quo in loco Donatus interpres doctissimus, nota; inquit, causam pro occasione.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶Decimoquartò limita hanc regulam non procedere vbicunq; cessatio causæ superueniēs, & effectus eiusdem secutus tendunt ad eundem finem, tunc enim non cessat ipse effectus. Exempli causa, vxor dotem exegit à marito propter ipsius mariti inopiam, secundum text. in l. si cōstante, in prin. ff. sol. mat. & in l. vbi adhuc, C. de iure dot. postea vir è paupertate emersit, & diues factus est, & ita cessat causa illa restitutionis dotis, non tamen cessat effectus illius, id est, restitutio semel facta, vt voluit gl. in d. l. vbi, in verbo, abutatur, & ibi Cyn. col. vlt. in xvij. quæst. Odof. Iac. Butrig. vti illum allegat & sequitur Bal. col. vj. versic. formatur etiam alia quæstio, & Io. Fab. col. ij. versic. item quid si venit, & Saly. in §. j. eius l. versi. quæro septimò, de iur. dot. Io. And. in c. per vestras, col. ij. versi. in gl. & bona, & ibi quoq; Card. Flor. col. pe. versi. sed quæro post hanc gl. & Anto. col. ij. in ij. oppos. paulò ante fi. illius, de donat. inter vir. & vxo. & idem Io. And. in addit. Spec. tit. de dote post diuor. rest. §. vlt. vers. quid si vir vocatus. Bart. in d. l. si constante, in ix. q. vlt. partis, quæ est in col. vlt. & ibi quoque Alberic. circa medium, versi. item quærit si dote exacta, Imo. col. vlt. versi. item adde ei quod tangat, in ix. q.

Hac regula non habet locum, quando causa cessatio & effectus illius in eundē finem tendūt.
Restitutio dotis ob paupertatem viri facta, non reuocatur ob illius diuitias superuenientes.

& Alex.col.vlt.idem Bart.in l.pluribus,quæ est pe.§.& si placeat,col.ij.versi.induco ad quæstionem,& ibi Imol.col.ij.versi.in eadem glo.in fi.& iterum versi.tu autem dictis, rursumq; col.vlt.paulò ante fi.& ibi quoque Paul.col.j.versic. sed oppo.contra regulam, ff.de verbor. oblig.Ang.in §.illud,in auth.de æqual.dot.Imol.dom allegat Bart.in d.§.& si placeat,in l.ij. §.vlt.col.ij.versi.sed in casu.ff.de donat.Paul.Cast.in l.sciendum,§.vlt.in fi.ff.qui satisd.cog. Campez.in tract.dot.in iij.parte,quæstio.xlvij.Socin.consi.lx.in præsenti consultatione omnibus,col.iij.versi.prætetea ad quid,lib.j.Hippo.Marsil.in l.si.redhibitus,col.ij.versi. & facit no.verbum, ff.de quæstionib.

Ratio illius opinionis.

2 ¶ Mouenturq; præterea Bart.& Paul. Castr.aliis rationibus, & ea potissimùm, quòd quandocunq; casus superueniens,qui ab initio impediuisset actum geri,tendit ad eundem effectum cum actu gesto,tunc non tollitur quod gestum est ex superuenienti illo casu, l. verbis legati,in fi.ff.ad leg.Falcid.& §.ex contrario,versi.quod si vno, Instit.de leg. vti etiam voluit Dyn.in c.factum legitimè,de reg.iur.lib.vj.& idem Bart.in l.si in metallū,ff.de his, quæ pro non scrip.Imo.in d.l.pluribus.col.ij.versi.in eadem gl.in fi.& iterum versi.tu autem dictis,ff. de verb.oblig.& Philip.Dec.in l.non est nouum,col.j.sub nu.2.in fi.ff.de reg.iur.Igitur cùm hæc restitutio facta mulieri,propter inopiam viri, tendat ad securitatem mulieris, vti etiam tendit cessatio illius causæ, scilicet diuitiæ superuenientes, certè tolli non debet effectus, id est,ipsa restitutio.Super hac tamen ratione,vide quod dicam infrà num.9.

De eadem re.

3 ¶ Et dicit etiam Barto.ad id videri casum in d.l.sciendum,§.vlt.qui satisd.cog. vbi cautio interposita pro securitate à paupere non tollitur per superuenientes diuitias,quia id quod superuenit tendit ad eūdem effectum securitatis.Et ibi Paul.Cast.qui hanc opinionē tenet,vt suprà diximus,dicit eum text.esse ad hoc meliorem, quàm nullum alium. & ita inquit Bart. potest responderi ad quædam iura,quæ dicūt paupertatis causa cessante,cessare & illius effectum,vt in l.cura,§.deficientium,ff.de mune.& honor.& aliis, quæ nos adduximus suprà in paupertate cessante:ea enim procedunt,quando diuitiæ tendunt ad contrarium effectum.

Qui contrarium tenuerunt.

4 ¶ Nec tamen hæc opinio in casu,de quo loquimur,caruit contradictoribus,nempe Oldra.& Richar.Malun.vt citantur à Bald.in d.l.vbi adhuc.& ibi quoq; Albe.col.v.versi.item quærit idem,C.de iure do.& Dy.in d.l.si constante, & ibi quoq; Bal.& Ang.sibi contrarij, & vterq; in fi.prin.& Rom.col.pe.versi.item inquantum,in ix.q.ff.sol.matr. idem Dy.in l. post finitā, ff.de suspe ct.tut. Collecta.in d.c.per vestras,col.ij.versi.sed quid si in casu, de dona.inter vir. & vxor.Bald.in l.ad comparandas,in fi.C.manda. Ange.in l.si cum dotem.§.si verò,ff.solut. matr. Petr.Ferra.titu.de for.libelli, quo vxor agit ad dotem,in verbo, vxor quōdam domini, col.v.in paruis,versic.sed quid dices. Et omnes quidem hac nostra regula innixi, quòd cessante causa cessat effectus,cui tamen responsum est eo quod diximus.

Pro posteriori opin.

5 ¶ Verùm & ad tutandam hanc posteriorem opinionem afferunt d.c.per vestras, de don.inter vir.& vxo.vbi probatur,quòd marito exigenti dotem à tertio,qui ea promiserat, non obstat exceptio,quòd vergat ad inopiam,si offerat cautionem de restituendo,vel petit eam deponi apud mercatorem, ita vt per depositum res sit secura. Sed Imol.in d.l. si constante, in ptin.col.vlt.versi.item adde ei,dicit eum tex.si bene inspiciatur, id non probare, vt patet ex his,quæ antè dixerat circa intellectum illius. Sed & dici potest quòd inopia nō allegabatur à muliere, sed à tertio, qui promiserat dotem, cui tantus fauor non debebatur.imò qui non videbatur posse allegare hanc exceptionem.& ideo in d.cap.disponitur,vt suprà diximus,& hoc patet manifestè,quia ibi dicitur,quòd statur soli iuratoriæ cautioni mariti, si aliam reperire non potest,& tamen certum est, quòd si maritus est inops, non per hoc consulitur mulieri,nec euitatur restitutio ex capite inopiæ.imo tenent communiter doctores in d. l.si constante,quòd restitutio dotis illo casu non euitatur per præstationem cautionis.

Præcedentiū opi.cōcordia.

6 ¶ In qua re Hentic.Bohic.in d.c. per vestras,in fi.de dona.inter vir.& vxor.hanc controuersiam concordans tradit,quòd si maritus non solùm factus est diues, sed & sapiens & discretus,procedat posterior opinio. Si autem diues tantùm factus est fortè ex successione parentum,vel aliàs citra industriam,tanquam scilicet dormientis illius rete ceperit, vt est in veteri prouerbio,& tunc procedat prior opinio. Et pro hoc(inquit)facit l.si creditores, ff.de priuileg.cred.& §.suspectus,& §.vlt.Inst.de suspect.tutor. Et id nuncupatiuè sequitur Ioan. Lup. in repe.d.c.per vestras,§.xxv.incip.ampliabis quartò: in fi.dicens hanc concordiam menti esse tenendam,quia de iure & æquitate procedit,nec alibi eam repent.

Altera concordia.

7 ¶ Alij autem in hac re aliter distinxerūt.nam aut dos ita fuit vxori restituta, vt dominium ad eam transiret,vt contingit cùm actum est actione personali ad restitutionem dotis,vel declaratum est à iudice dominium esse apud eam:quod item contingit,quando actum est reiuendicatione:& tūc vera sit prior opinio, cùm sit perfectissima executio,secuta traditione,iuxta ea quæ scribūtur in l.j.C.de pericul. & commod. rei vendi.licèt res deueniat ad casum,à quo non potuisset incipere,vt in dicto §.& si placeat,& in l.vt pomum,ff.de seruitut. Aut mulier egit hypothecaria,& res illi adiudicata est iure pignoris, vel prætorij, vel conuentionalis:& tunc cessante causa ob quam datum est id pignus, ipso iure pignus resoluitur, per l.si

pecun

pecuniæ,§.j.ff.vt in possess.lega.& ex regula tradita à Bart.in l.si finita,§.Iulianus,ff.de damn. infect.& ita nuncupatum voluit Franc.Aret.in d.l.pluribus,§.& si placeat, col.j.versic.& ex hac conclusione,ff.de verb.oblig.vbi id dicit esse de mente Bald.in d.l.vbi adhuc.

8 ¶ Alij deniq; ita hanc controuersiam componunt,vt si pendente iudicio, quo vxor maritum conuenit,vt illi fiat dotis restitutio secundum d.l. vbi adhuc, ipse maritus desinat esse pauper,debeat cessare id iudicium,cessante scilicet causa illius:sed si iudicium finitum fuerit,ita vt iam facta sit executio, & dos mulieri assignata, non debeat cessare ea restitutio, siue assignatio:& ita voluit Cepola,in l.actioni,num.9.ff.de ædilit.edict.

Alia item concordia.

9 ¶ Sed quicquid sit de illo casu,illud tamen scire debes, non semper obtinere quod diximus, casum superuenientem, qui tendit ad eundem effectum cum actu gesto, non tollere quod gestum est:sed tum demum tantùm, cùm nihil interest debitoris, vt per secundam causam superuenientem irritetur prima,vt in iuribus suprà in id allegatis. At si illius interest, secus dicendum est,per text.in l.si fideiussor.§.j.ff.qui satisda.cog.& l.j.§.ij.ff.de curat. furios. quas in id expendit Fran.Aret.in d.§.& si placeat,col.ij.versi.vel si vis dicere.

De eo quod dictum est suprà nu.2.

DECIMA QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoquintò limita nostram regulam, vt non procedat in priuilegijs dignitatum, quæ durant etiam finita dignitate,vt videre licet ex l.eos qui,& ibi Io.Plate. C.de excusat.mune. lib.x.& l.maximarum,ad fi.& ibi gl.vlt.Bart.Ang. & Ioan.Plat. eod.tit.& l.eam legem,eod. quoque tit.ex qua not.glo.quòd immunitas non cum dignitate, sed cum persona extinguitur,& ibi etiam Ioan.Plat.& l.eos qui,& ibi item Ioan.Plat.C.de fabricens. lib.xj. & l.vlt.in fi.& ibi quoque Plat.in fi. C.de Silentiar. lib.xij.& l.iubemus, & ibi idem Plat. C. de Prox. sacror.scrinior.eod.lib.xij.& l.j.& ibi glos. & Plate. C.de magistrat.scriniot. eod.lib.xij.& l. j.& ij.& vtrobique gl. & Plat.de Præfect.prætor.eod.lib.xij. & l.j.& ibi Plat.de Præpo.sacr. cubi.eod.lib.xij.& l.j.de Primice.vbi etiam notat idem Plat.quòd dignitate deposita retinentur vestigia dignitatis.& l.j.C.de Comi.qui prouinc.regunt,eod.lib.cuius arg.scribit Specu. tit.de legato,§.finitur,qui est vlt.versi.item not.quòd ei,quòd qui semel fuit legatus, semper ei debetur reuerentia in memoriam pristinæ dignitatis.& sequitur Fely.in c.quæ in ecclesiarum,col.xxxij.in v.fallent.versi.& hinc est quòd ei,de constitut.

Hæc regula non procedit in priuilegiis dignitatum.

2 ¶ Atq; ita, vt scilicet priuilegia dignitatum nō cessent cessante dignitate, voluerunt (præter eos quos suprà citauimus,) Dyn.Io.And.Alberic. & Philip.Franc.in c.decet concessum, de reg.iu.lib.vj.Nam Alb.vti alibi,nisi fallor,diximus,id c.legit sub rit.eiusdem tit.ff. & voluerunt item Inn.Bal.& Barb.in c.sedes apostolica, extrà de rescr. Hippo.Marsil. latè sing cvij. priuilegiū dignitatis.& sing.clxxix.viget cōmuniter statutum, col.ij.versi. & vltra prædicta.

De eadem re.

3 ¶ Et facit præter text.suprà allegatos alius tex.in l.nihil.C.de quæst.& in l.vlt. ff.de decurio. vbi qui fuit olim decurio,torqueri non potest,in memoriam pristinæ dignitatis. Ex quo dicit ibi Fran.Tig.quod Mart.Fanen. liberauit quendam à morte, qui cùm à iudice fuisset morti adiudicatus,appellauit,& inter cætera allagauit, quòd & si olim fuisset decurio suæ ciuitatis,tamen potestas illum quæstioni supposuerat, & in quæstione cōfessus fuerat:ideoq; cùm quæstio non valuisset,neque etiam confessio facta in ea,quod dicit notandum Barb.in c. sedes apostolica,col.iiij.vers.& etiam allego,& Hipp.Marsil.d.singula.cvij.& d.sing.clxxix.

De eadem re.

4 ¶ Sed per illum text.scribit gl.in c.ad abolendam,in verbo,prærogatiua, de hæret.quòd percutiens clericum degradatum incidit in canonem,si quis suadente,propter memoriam pristinæ dignitatis.quod & ipsum voluit gl.id tamen declarās in c.degradatio,in fi.& ibi quoq; Doct.eo.tit.lib.vj. & glos.in c.accedens,50.dist.& in c.ij.in gl.vlt.huij.dist.& in c.dictū,lxxxj. dist.& in c.eos,in verbo,clerico,xx.q.iij.Fely.in c.contingit, le j.in fi.de sent.excom.Hippol. Marsi.d.sing.clxxix.col.ij.& è thologis Anto.Flor.in ij.parte iij.partis summæ, tit.xxv.c.j.

Clericū degradatū percutiens, incidit in canonem.

5 ¶ Quinetiam eiusdem illius tex.autoritate, scribit alia gl.in c.si qui episcopi,in gloss.magna, paulò pod med.xcij.distinct. quod si quispiam clericus fuerit electus ad episcopatum, nec tamen eum potuerit assequi ob plebis seditionem,eiq; renunciauerit,manet clericus sui episcopi,vt priùs erat,& ab eo iudicabitur vt simplex clericus,secundum c.ad supplicationem, extra de renun.nō tamen poterit eum deponere,ob memoriam pristinæ dignitatis,& sequitur Fely.qui eam gl.dicit no.in c.quæ in ecclesiarum,col.xxxij.in v.fallen.versicu.vnde dicit, de constitutionibus.

Clericus electus episcopus, & renunciauit episcopatui, non poterit deponi à suo episcopo.

6 ¶ Deniq; per illum text.in d.l.vlt.ff.de decurio.dicit Pau.Put. in tract.syndicatus in euidentiali,nu.vj.non minorem honorē deberi magistratui post depositum officium, quàm in ipso officio:ideo, inquit,in signum honoris & cōmendationis præteriti magistratus ei solent dari à principibus & ciuitatibus vexilla cum insignibus & armis.arg.l.j.C.de statu.& imag.

7 ¶ Hucq; etiam vergit,quod dicit gl.no.in §.generaliter,in verbo,præstet,in auth.constit.quæ de dignitat.quòd filius qui propter dignitatem liberatus est à patria potestate, non redit in eam dignitate finita.& sequitur Alber.in authen.sed episcopalis,vers.sed an liberatus, C.de episco.& cle.& Io.Plat.in l.vlt.C.de Consulib.lib.xij.& idem voluit Dyn.in d.c.decet concessum,de reg.iur.lib.vj.& nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus,in gl.iij.in

Filius ob dignitatem patria potestate liberatus, in eam non redit finita dignitate.

8 verbo,& *n'est plus en pouuoir de son pere*, in principio.

Aduocatus officio deposito manet clarissimus, Nec torqueri potest.

¶ Et quod egregiè scribit Bart.in l.j.per illum text.C.de ad uocat.diuers.iudic. quòd qui deposuit officium aduocationis, est tamen vt prius erat, & appellatur clarissimus, nec debet torqueri: & ad eum mitti debet, vt ad egregiam personam. & sequitur Felyn.in d,cap.quæ in ecclesiarum, vbi suprà, versic.& hinc est quòd qui deposuit, de constitutio.& Iason, dum illum simpliciter allegat, in l.si ita stipulatus sit, col.vj. num.7.ff.de verbor.obligat.& d.consi. clxxix.col.ij. versi.& faciunt dicta.

Et ad eũ mittitur vt ad egregiam personam.

Abbas depositus sine culpa primum locũ post abbatem tenet.

9 ¶ Et quod idem tradit Io.Ligna.in cle.ne in agro, de sta.monacho.quòd qui semal fuit abbas deposito officio sine culpa obtinet primum locũ in choro & conuentu post abbatem, in memoriam pristinæ dignitatis, & sequitur Imo.ibi, col.xiiij.versi.in vlt.quæst. dicit, & Fely.vbi suprà, versic.& hinc est quòd qui semel.& Ias.in d.§.Chrysogonus, col.vj.vers.hinc est quòd qui semel, ff.de verb.oblig.A quo non longè abest quod tradit Guid.Pap.decis.Delphi.ccclxxvij.quid ergo si quis ex dominis, quòd domini parlamenti iisdem gaudent priuilegiis dignitate priuati, sola voluntate principis, & sine crimine, quibus & in ea constituti.

Consiliarius sola voluntate principis depositus iisdem gaudet priuilegiis.

Potestatē offendens tempore syndicatus, eadem pœna punitur ac ante syndicatum.

10 ¶ Adde quod pulchrè scribit Bal.id tamen declarans in l.obseruare, §.proficisci, col.iiij. vers. septimò quæritur, ff, de offic. Procons.quòd offendens eius potestaté, vel eius familiam tempore syndicatus ita debet puniri, ac si eum offendisset tempore officij. propter reliquias pristinæ dignitatis arg.l.j.C.vt caus.post puber.adsit tut.& sequitur Pan.Putea. in tract.syndicatit.de offi.syndicatorum, col.j.nu.3.& in §.an si potestas.vers.eiusdem initij, qui est sub nu 8. & iterum versi.an offendi potestatem, qui est sub num.16.& §.officialis finito officio, versi.j. & §.dicitur autem.col.j.August.Ari.in addit.Ang.Aret.in tract.malefi.in verbo, Caiũ Sempronij, chart.vlt.versi.& diligenter pondera.& Ias.in l.sciendum, §. vlt.versi.facit quod sing. ff.qui satisda.cogan.vbi id dicit sing.& in d.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus, vbi suprà, ff.de verb.oblig.& in l.principalibus, col.vlt.versic.secundò quæro, ff.si cert.peta. vbi ex eo infert quòd sicut dans alapam potestati debet capite puniri ex sententia Bald. in c.j. §.iniuria, in princ.tit.de pace iuramen. firman.ita & is qui dat alapam ei in sindicatu existenti.

Dãs alapam potestati capite punitur.

11 ¶ Cui & illud germanum est, quod nota.traditum est ab Alberico in ij.parte statutor.quæst. xx.incip.quòd si statuto, quòd percutiens eum qui fuit Prior vel Antianus, punitur eadem pœna, qua percutiens Priorem vel Antianum, per l.ordo, ff.de public.iudic.& l.ordine, ff.ad municip.quam decisionem longè lateque approbat & confirmat reprobatis aliis, qui contrarium tenuerant, Hippol.Marsil.singul.clxxix.viget communiter statutum. & faciunt alia quæ dicam in seq.limitatio.

Priorem antiquũ percutiens eadem pœna punitur, quasi eũ qui nunc est percuteret.

12 ¶ Sed hæc intelligenda sunt in dignitate tantùm, de qua etiam tantùm locuti sumus, non etiam in mero officio, cui nulla est annexa dignitas: quia eo officio finito finitur & omne priuilegium, quod ex eo proficiscitur, per text.iuncta glos.vt à multis citatur in l.j.& ibi etiam doctor.C.de excusat.muner.libro decimo, & voluit etiam Bartol.in l.j.colum.tertia, versic. sed quæro an talis dignitas, C.de mulie.& in quo loco, eo libro decimo, & in l.vniuersi, & ibi etiam Ioan.Plat.C.de legatio.eodem libro, & in d.l.maximarum, ad fin. & ibi quoque Ang. & Ioan. Plat.in vj.not.eod.tit.vbi ipse Plate.allegat alia iura. & idem Plate.in l.eam legem, eo quoque titulo.

An superiora habent locum in mero officio vt in dignitate.

Notarius olim qui conficit instrumẽtũ an mitius sit puniẽdus.

13 ¶ Ex quo egreditur dubium quod not.voluit Bald.in l.data, col.xj.versic.de eo qui se asserebat, C.de his qui accus. non poss.quòd mitius punitur is qui aliquando fuit notarius, sed postea priuatus officio conficit instrumentum. propter primordium veritatis, siue (vt nonnulli qui eum citant, dicunt) in memoriam pristini officij, arg.§.quia verò verisimile, in auth. de non alienan. reb.eccles. quod & ipsum voluit idem Bald.in l.si quis. C. de aquæduct.lib. xj.Et illum tamen sequitur Ioan.Ana.in c.accedens, ad fi.de crimine fals.Alex.consil.50.ponderatis verbis statutorum, col.ij.versic.& idem dicit.lib.iij.& Felyn.in capit.quæ in ecclesiarum, col.xxxij.in v.fallent.versi.& hinc est quòd mitiùs, de constitut. qui & hoc tribuit memoriæ pristini officij.& in c.super literis, col.xx.versi.pro quo facit, de rescript. Iason qui id singu.dicit in l.sciendum.§.vlt.nu.10.ff.qui satisd.cogan.& in d.§.Chrysogonus, col vj. versi. ad idem vltimò facit.Hippo.Marsil.singu.xxxv.ille qui nunquam fuit.& d.singu.clxxix.col. ij.versi.& faciunt etiam quæ dixi.

Contra illam opin.

14 ¶ Et ego certè vix illorum opinioni accederem quamuis neminem reperi qui ei contradixerit, hic enim plus delinquere videtur qui depositus ab officio ob crimen, illud nihilominus exercet, cùm præterquam quòd crimen falsi committit, vt alius qui nunquam fuit notarius, cõtemnit iustitiam, estq; magis incapax huius muneris, quàm qui nunquã illud est adeptus: & est illud primordiũ, quo Bal.nititur omnino, sublatũ per priuationem factum ob crimen: nec quicquam operari potest ad commodum illius qui ita priuatus est, arg.l.nec infames, C. de decur.lib.x.& l.j.& ibi Bart.C.de infamib.lib.xij.cum aliis multis simil. à me adductis in tracta.Nobilita.c.xxiiij.nume.7.incip.intellige tertiò, & multis seq. Et bene facit quod diximus suprà num.8.de abbate deposito sine culpa qui potitur prærogatiua loci, vt priùs: sed si ob crimen depositus esset, minimè, vt voluere Ioan.Ligna.& alij ibi allegati.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Decimosextò limita generaliùs quàm in præceden. limita. vt nostra regula non procedat, quoties remanent reliquiæ pristinæ causæ, nam licet ea maxima ex parte cessauerit, non tamen omnino extinguitur effectus, propter illas reliquias. vt præter alios tex. quos citauimus in d. præcede. limit. satis etiam probat text. in l. ij. & iij. & ibi Dyn. qui id not. ff. rer. amota. vbi contra illam quæ desiit esse vxor, non instituitur turpis actio, in honorem præteriti matrimonij. & text. in l. ex duobus. ff. de vulga. & pupil. & l. sed si vnus, §. seruus, ibi, in memoriam pristini dominij. ff. de quæstio. & l. seruos non solùm, C. eod. tit. vbi glo. allegat concordan.

Hæc regula non habet locum vbi remanēt quædam reliquiæ causæ.

2 ¶ Et ita nuncupatim nostram regulam limitant glo. Dyn. Io. Andr. Alb. & Philip. Franc. in c. decet concessum, de reg. iu. lib. vj. Io. And. in c. post translationem, col. vlt. & ibi Anto. col. iiij. versic. tu dic latiùs, Imo. col. v. nu. 36. & col. seq. num. 40. & iterum col. viij. num. 51. de renunc. Bart. in l. ij. §. vlt. in fi. ff. de donat. Bald. in l. patre furioso, in pri. lect. post princip. & in ij. ad fi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. vlt. colum. iiij. versi. quartò quæro, ff. de feri. & in cap. cùm cessante, in iiij. not. de appel. Ang. in l. minoribus, C. de his quib. vt indig. Henri. Bohic. in c. & si Christus, col. j. de iureiur. Alex. in l. si cum doté, §. si maritus, col. iij. versic. vel potest responderi, ff. solu. matr. & in additio. Nico. Neapo. in l. ij. §. non solùm, ff. de excusa. tutor. Ias. in l. sciendum, §. vlt. col. iij. versi. quartò pro ista parte, ff. qui sa tisd. cogan. Francis. Rip. in l. ex facto, col. iij. num. 16. ff. de vulga. & pupil. substit.

Doctores.

3 ¶ Et per text. in d. l. si vnus, §. seruus, ff. de quæstio. voluerunt Host. Cardi. Flor. Anto. Imo. & Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum: ille col. j. in verbo, alienandi, versi. sed nunquid vasallus, alter in fi. Anto. col. ij. versi. an vasallus possit, Imo. col. iij. versi. & intelligit etiam, Fely. col. xxxij. in v. fallent. in prin. de constit. quòd licèt vasallus possit renunciare feudo, inuito domino, per text. in c. j. tit. de vasal. qui contra constit. Lotha. nō tamen post eam renunciationem potest, nec debet offendere dominum ob memoriam pristini dominij. quod & ipsum voluit ipse Card. Flor. in cle. pastoralis, versi. deniq;, in vij. q. de iud. vbi & ad hoc allegat tex. in d. illo c. j.

Vasallus potest renunciare feudo inuito domino.
Non tamen potest eū postea offendere.

4 ¶ Quibus adde duo dicta Bal. Primū, in l. genero, col. j. versi. vlteriùs oppo. C. de iu. dot. quòd ex patris stipulatione de reddenda dote quæritur filio emancipato actio vtilis, propter reliquias præcedentis potestatis, arg. l. cùm talem, §. vlt. ff. de hæred. instit. Alterum est in l. in rebus, col. iij. versic. tertiò noto, ibi, tu dic quòd aut consideramus, C. eod. titu. de iur. dot. quòd vxor constante matrimonio censetur quodammodo domina rerum dotalium, propter vestigia & reliquias præcedentis dominij, & in his vir imaginem vxoris repræsentat, argu. l. cùm notissimi, §. j. de præscript. xxx. annor.

Filio emancipate quæritur actio ex stipul. patris de dote reddenda.
Vxor cōstante matrimonio censetur domina dotis.
Vir in dote imaginē vxoris repræsentat.

5 ¶ Adde & tu alia similia, in quibus ob reliquias, vestigia, & memoriā pristinæ causæ effectus non cessat, etiam si causa ipsa cesset, quæ & tu videre poteris apud Io. And. in c. consulti, col. ij. versi. in gl. j. dissolutæ, & ibi Anto. col. ij. versi. glo. super verbo, seculariter, & Pan. col. item ij. versi. ex quo inferunt, extrà de reg. qui omnes loquuntur de memoria pristinæ religionis. & eundem Io. And. in c. vlt. ad fi. eo. tit. Fely. late in c. quæ in ecclesiarum, col. xxxij. in v. fallent. de constit. & Hippo. Marsil. singu. clxxix. viget communiter statutum, & quæ etiam nos diximus in præced. limit. in qua specialiter locuti sumus de reliquiis & vestigiis dignitatis.

6 ¶ Adde inquam & alia in quibus reliquiæ sunt tanti roboris, vt perinde excludant sequentes ordine, ac si totū ipsum remaneret. quod ex eo videre licet, quòd reliquiæ prioris tutelæ excludunt sequentem tutelam, vt plenè not. in l. j. C. de testa. tute. & d. l. si quis sub conditione, & ibi Bart. ff. eod. & voluit etiam Bald. in l. cùm antiquioribus, col. vj. versi. quintò sic sicut reliquiæ, C. de iure delibe. & Cardin. Alex. in c. j. versic. quartodecimò sicut reliquiæ, de feud. March. & diximus in tract. primogenior. quæst. xl. nu. 71. incip. 31. vbi rei quæ deficit.

Alia similia.
Reliquiæ prioris tutelæ excludunt sequentem.

7 ¶ Sed ita tamen vt non illud specialiter omittamus, quòd inimicus recōciliatus non statim est iudex vel testis idoneus, cum adhuc dubium sit, an remanserint quædam reliquię odij, sed expectandum est, vt amicitia sit longo tempore confirmata, & sint obliterata omnia inimicitiarum vestigia, per tex. no. in c. accusatores & testes, quod est ij. & ibi gl. iij. q. v. Et ita voluit gl. in c. per tuas, le j. in verbo, inimicitias capitales, in fi. & ibi Io. Ana. col. iij. vers. in gl. in verbo, capitales, & Felyn. col. vlt. versic. in eadem glos. in fi. de simo. Inno. non obscurè in c. cùm oporteat, col. vlt. in verbo, inimicos, & ibi clariùs Panor. col. ij. versic. item aduerte, Io. Ana. col. iij. versic. nunquid autem reconciliatio, & Felyn. col. v. versic. nunquid autem reconciliatio, de accusat. Idem Innoc. in c. cùm I. & A. paulò ante fin. & ibi etiam Imol. col. pen. versic. tertia fuit quæ colligitur, de re iud. vt à nonnullis citantur, licèt aliud dicere videatur, quamuis allegent d. c. accusatores. Spec. tit. de iud. deleg. §. superest videre, ver. itē quòd quondā, & ibi Io. And. in addit. Ro. sing. cccxv. incip. Inno. in c. cū I. Alex. cōs. xcix. in causa inquisitionis formatæ contra Iac. col. j. vers. & quāuis tempore, lib j. Firm. in tract. de episc. in iiij. parte lib. iiij. ver. decimatertia. Fely. in c. si pro debilitate, col. iij. vers. cōfirmo hæc per tria, de of. deleg. & in c. j. col. j. post prio. de iud. & in c. quoties, col. j. de testib. & cons. iij. habēt legistæ, col. vlt. versi. quartò adduco, vbi dicit sing. tex. in d. c. accusatores. Hippo. Marsi. in l. j. §. præterea. col. ij. versi. amplia etiam hunc tex. & hāc regulam, versi. intellige tamen, de quæst. & in rep. l. vlt.

Inimicus recōciliatus an sit testis aut iudex idoneus.

char.xvj.C.de probat.& sing.cvij.priuilegium dignitatis. versi.item adde quod inimicus, & d.sing.clxxix.col.ij.versi.item facit etiam,nam inimicus. Ludo.Care.in rep.l.obseruare, quæ est ij.in prin.nu.118.versi.amplia etiam in inimicitia, C.quor.appellat.non recip.Ioan.Crot. in tract.de testib.char.vj.col.iij.versic.decimò extenditur.Maria.Soci.iunior consil.lxxix.licèt in præsenti,col.x.num.42.lib.j.& Syluester Aldobrandinus in §.inimicitiæ,col.v.versicu. sed dubium,Instit.de excusatio. Et facit quod in simili diximus,suprà in xij.limitat.nu.n.incip.adde & illud,de Iudæo recens facto Christiano.

De eadem re, ex externis autoribus.

8 ¶ Et has certè inimicitias reconciliatas esse suspectissimas docet Cicero in oratione pro Milone,In communi omnium lætitia,si etiam ipse gauderet, timeret ne videretur infirmior fides reconciliatæ gratiæ. Et alibi, Ego cum omnes amicitias tuendas semper putaui summa religione & fide,tamē eas maximè quæ essent ex inimicitiis reuocatæ in gratiam, propterea quòd integris amicitiis officium prætermissum imprudentiæ,vel vt grauiùs interpretemur, negligentiæ excusatione defenditur:post reditum in gratiam,si quid est commissum,id non neglectum, sed violatum putatur: nec imprudentiæ, sed perfidiæ assignari solet. Idem pro Deiotaro rege scribit Cæsarem fuisse huiusmodi, vt nemo illum placauerit inimicitiis, qui vllas resedisse in eo simultatis reliquias senserit.Et huc respiciens Horat.ad Iulium Florum; lib.Episto.j. Episto.iij.

Debes hoc etiam rescribere:sit tibi cura
Quantum conuenias Numatius.an malè sarta
Gratia nec quicquam coit? & rescinditur?

Diuus autem Hieronymus ad Rufinum,profitetur se reconciliatas inimicitias purè colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Et idem alibi in ipsum Rufinum lib.j.monet amicos post reconsiliatam simultatem, etiam leues vt suspitiones fugiant: ne quod fortuitò fecerint,consultò facere putentur. Vide tamen interim text.in §.inimicitiæ,Instit.de excusat.tutor.

Contra hanc limitationē.

9 ¶ Tamen contra hanc limitationem videtur esse text.in l.vlt. ff.vnde lib. vbi si filius dedit se arrogandum,non poterit amplius dicere contra tabulas, licèt etiam post arrogationem remaneant quædam reliquiæ filiationis naturalis,l.tutelas,ff.de capi.dimin. cum similib. Ideo Imo.& Rom.in l.ij.§.vlt.ille col.ij.versic.item adde inquantum:hic col.vlt.versi. vlteriùs inquantum,ff.de donat.id præsentientes dicunt illud in hac re dici posse, quod cessante causa cessat dispositio, licèt maneant aliquæ reliquiæ. Nisi tamen in casibus, in quibus lex aliquid statuit propter memoriam pristini status,vt in d.l.vnus,§.seruus,ff.de quæstio.& d.l.vlt.ff.de Decurioni & c.j.ad fi.tit.consti.feu.domi.Lothar. Tanquam scilicet intelligant reliquias pristinæ causæ non esse considerandas in hac nostra regula, nisi in casibus expressis.Et id fortè verius est, nisi in reliquiis esset eadem ratio.

Resolutio huius limitationis.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

Hac regula non habet locum,cùm suspensa tantū est causa.

1 ¶ Decimoseptimò limita hanc nostram regulam, vt procedat cùm omnino cessat causa: secus si sit suspensa tantùm,& non obrupta:nam tunc non etiam obrumpitur effectus. l. si extraneus,& l.quod seruus,de condict.ob causam. Et ita per illos tex.dicit Bald.in c.quemadmodum,col.ij.versi.non tacitas conditiones, de iureiur.

Differētia an aliquid suspēdatur an abrumpatur.

2 ¶ Cui adde quod tradit ipse Bald.in c.j.col.ij.versic.& ad idem facit,tit.hic finit lex,esse longam differentiam an aliquid suspendatur, an verò omnino abrumpatur,per not.in l.ij. §.ex his,& l.inter stipulantem,§.sacram,ff.de verbor.obligat.& hæc verba dicit esse l. illa institutio,§.j.ibi,in suspenso retinentur.non abrumpuntur,ff.de hæredib.instit. Et ex his Bald.vbi suprà,decidit pulchram quæstionem,post gl.ibi,vt apud eum videre poteris. & benefaciunt quæ dicam inferiùs in xxxj.limitat.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

Hac regula non habet locum causa adimpleta.

Testator, qui plus legauit pro dote, & postea minus dedit,non videtur minuisse legatum.

1 ¶ Decimooctauò limita, vt procedat cessante, id est, extincta causa, secus si interpretemur cessante adimpleta:nam tunc enim scilicet adimpleta est, licèt cessare videatur, non tamen propterea cessat effectus,per id quod habetur in l.si tam facta,& l.conditionem quæ in futurum,ff.de cond.& demonstr.vbi implementum causæ legati non resoluit,siue non facit cessare legatum,imò ipsum corroborat & confirmat,per quos quidem text.Bald.in l.filia legatorum,col.j.in ij.q.& ibi quoq; Saly.col.j.versi.sed an pro residuo, Ang.in prin. Paul.Castr. versic.sed pone quòd minùs,vbi id dicit consulendo tenuisse, Corn.col.j.versi.sed dubitatur an possit,& Ias.col.ij.versi.prædicta.& isti tex.& Iac.à S.Georg. qui hanc dicit esse communem opinionē.C. de leg.sequuntur Old.qui fuit eius opinionis,vt testator,qui plus legauit pro dote, postea minùs dedit in dotem,non videtur minuisse legatum: quasi videlicet per illam vltimam dationem in dotem, & sequens matrimonium non cessauerit, id est, non extincta fuerit causa finalis legati:sed solum cessauerit,id est, adimpleta fuerit.

Dotata in testamēto, post-

2 ¶ Quod nota,quia admodum subtile est,& id etiam sequitur Pau.Cast.consi.cxlvij.proponitur in facto,quòd quędā testatrix,lib.ij.vbi per hoc consuluit,quòd si ea cui quis testamento dotem reliquit,nubat interim antequam testator moriatur, sitque ab alio dotata:ei tamen

debe

debetur legatum veluti causa legati non extincta, sed adimpleta. Id quod etiam antè tenuerat Guid. Cu. in l. cùm is, §. si mulier, ff. de cond. indeb. per tex. in l. publius, in prin. ff. de condit. & demonst. atq; etiam Ray. Forliu. per l. hæc conditio, la j. eod. tit. quos ipse Pau. citat.

ea ab alio dotata, legatum dotis nō perdit.

3 ¶ Sed & id quoque tenuerunt Oldr. Bart. qui tamen declarat, & alij in l. Lucius, la j. ff. de leg. ij. Bald. in l. huiusmodi. §. cùm pater, & ibi recentiores, ff. de leg. j. & idem Bald. in l. vlt. ad fin. C. de sentent. quæ sine cert. quantit. & consil. cccxxx. casus talis est, auus reliquit nepti, lib. v. & iterum consil. ccccxciij. considerato, quòd testator, eod. lib. v. vbi & ipse distinguit. Petr. Anch. in c. filius, col. vlt. versi. vltimò circa proximè dicta, de testa. Alex. consi. vij. visis & diligenter animaduersis, col. iiij. vers. hoc in terminis, lib. ij. quod repetitur consil. lxxxviij. lib. vj. vbi illum omnimodo vide. & ipsum quoque Alex. consil. xcv. repetitus, col. vlt. versicu. circa secundum, lib. vij. & Bald. consil. ccclx. quia dictum legatum, lib. iiij.

De eadem re.

4 ¶ Et huc quoq; pertinet, quòd per d. l. si iam facta, de cond. & demonst. atque etiam per l. antepeul. de instit. & substit. voluit ipse Bald. in d. l. vlt. col. ij. versic. pone testator, C. de sentent. quæ sine cert. quantit. proferuntur, quòd si testator reliquit decem Berthæ, pro ea maritāda, quæ ipsa tempore testamenti erat iam maritata, debetur illi legatum. quem refert & sequitur Alexan. consil. cxlvj. in causa, & lite inter nobilem Raphaelem, col. ij. vers. & similiter dicit, lib. v. & Hippo. Marsi. in repet. rub. de fideiussorib. num. 85. & Ioan. Lupus in repet. c. per vestras, §. xx. versi ex hoc dicebat, de donat. inter vir. & vxor. Tu autem vide Paul. Cast. cons. cccviij. in isto facto, col. j. versi secundò facit dubium, lib. j.

Dos testamento relicta debetur ei quæ iam maritata erat.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶ Decimononò limita nostrā regulam, non procedere, quādo actus quispiam est nullus, propter aliquam causam: quia si etiam postea cesset ea causa, non tamen cessat effectus nullitatis, id est, non reconualescit actus, propter cessationem causæ, vt probatur ex §. j. Instit. de exhib. lib. iuncta l. Papinianus, in prin. ff. de inof. testa. & ex l. eius qui, ff. de testa. & §. præterea, Instit. quib. non est permis. fac. testa. & §. j. Instit. de inutilib. stipu. & c. j. de sponsa. impub.

Causa nullitatis cessante non cessat nullitas.

2 ¶ Et ad hoc quoque facere videtur l. filiam, ff. de Senator. quæ repetitur ad verbum, in l. generali, §. vlt. ff. de ritu nupt. vbi si filia Senatoris cōtraxerit matrimonium cum libertino, id quidem matrimonium nullum est: nec vires reassumit, etiam si causa ob quam illud matrimonium non valebat, cessat, quia scilicet pater desiit esse Senator. Verùm Bald. ibi, in priori lectura, dicit illud ibi ideo procedere, quòd ius iam filiæ erat quæsitum, quod pertinet ad vndecimam limitationem, vbi diximus. In posteriore autem lectura idem Bald. dicit eam causam fuisse remotam, qua cessante non cessat effectus, & id pertinet ad seq. limitatio. vbi dicemus. Vel dici quoque potest, vt dicemus ex Alberico, infrà in xxiij. limitatio. Vel etiam dici posset vltra eos, quòd ibi qualitas impediens non cessat, quia filia per casum patris, non desinit esse filia Senatoris, per l. emancipatum, §. si quis conceptus, ff. eo titu. de Senator. quod bene animaduerterunt Rayn. & Alb. d. l. filiam.

De eadem re. Declaratio l. filiam, ff. de Senato.

3 ¶ Sed si hæc qualitas desineret, ita vt res venisset ad eum casum à quo incipere potuisset, vtrū actus vires assumeret, ingens est labyrinthus. Ideo lectores relego ad glo. Bar. Floria. à S. Petro, in l. per fundum, ff. de seru. rust. præd. gl. & Bar. col. ij. in l. cum viro, ff. de vsuc. gl. & alios, in c. quod initio, & in l. quæ ab initio, quæ est pen. ff. de reg. iur. Dyn. & Bart. in l. filius, ff. de solut. eundem Dyn. & alios in c. non firmatur, & in c. factum legitimè, de reg. iur. lib. vj. Bart. in l. pluribus, quæ est pen. §. & si placeat, ante medium, versi. circa primum, & ibi cæteros recentiores, ff. de verb. oblig. & eundem Bart. in l. cætera, in prin. ff. de leg. j. Bald. in l. patre furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Rom. consil. ccccix. circa propositam consultationem, in v. dub. Barb. qui alios multos citat, consil. lxx. illud in medium referam, col. j. & ij. lib. iij.

Vtrū res inualida qua ad eum casum venit à quo incipere potuit, reconualescat.

VICESIMA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimo limita, vt nostra regula procedat in causa propinqua & immediata, non etiam in remota, siue mediata, vt voluit gl. in l. si mulier, per eum text. ff. rer. amotar. & alia glos. à paucis in id annotata, in l. j. in verbo, te filio, in v. oppositio. C. de pact. Dyn. non obscurè in c. priuilegium, in solut. j. opposit. de reg. iur. lib. vj. Bald. in filiam, per eum text. ff. de Senator. in ij. lectu. & in l. si cùm dotem, in princ. col. vlt. versic. secundò inducuntur, ff. solut. matrim. quòd posita causa immediata, & proxima, ponitur effectus: remota, remouetur effectus. Panorm. in c. ex parte tua. col. ij. versi. secunda solutio, de conuers. coniug. Cepo. caus. criminal. consi. ij. super casu homicidij, col. ij. versi. & quòd hoc sit verum, cum multis seq. vt col. iij. versic. & ideo cùm sumus, vbi dicit, quòd causa proxima est vera, & propria causa: remota autem ficta, & impropria. Ideo non habet locum in statutis.

Hæc regula procedit in causa immediata, non in mediata.

2 ¶ Nec id à nostratibus tantum fuit annotatum, vt scilicet deficiente causa remota non deficiat effectus, quando & Theologi scholastici, non pauci fuerint eiusdem sententiæ, & inter cæteros Alex. Hales illorū antesignanus, & è cuius schola, veluti ex equo Troiano prodierūt cæteri eiusdem notæ proceres, in iiij. parte suæ summæ, quæstio. xx. memb. ij. artic. ij. §. j. col. ij. in solu. ij. arg. & diuus Bonauentura lib. iiij. sententiar. distinct. xxij. argu. j. quæ j. & Gabriel. Biel. lib. j. eiusdem operis, dist. xlv. quæst. vnica, & iterum lib. ij. dist. j. quæst. ij. in ij. not.

Ad idem ex Theologis.

¶Nam

Causam immediatam attendi debere.

3 ¶Nam & aliàs causa finalis immediata attendi debet, vt scribit Signor. Homod. doctor laudatissimus, consil. lxxix. cuius exordium est, factum sic se habet, in quæstione vertente inter dominum, col. ij. versi. præterea causa finalis, per l. cùm quis, cum ibi nota. ff. de dol. mal. & l. si ob turpem, ff. de condict ob turp. caus. & l. nec tamen, ff. quod met. cau. Et bene facit, quod diximus in xiij. limitatio. nume. 8. incip. sunt & qui dicunt, scili cet causam remotam, & mediatam dici potiùs occasionem, quàm causam.

Causam propinquam magis operari, quã remotã.
Causa remota æquiparatur impulsiuæ.

4 ¶Sed quòd semper aliàs magis operatur causa proxima, quàm remota, l. socium, qui in eo, §. j. ff. pro Soc. vbi Bald. dicit causam remotam æquiparari causæ impulsiuæ, & non finali, & l. qui domum habebat, in fin. ff. loca. & l. huic scripturæ, ff. ad leg. Aquil. & l. idem & si, §. sed & quod meretrici, ff. de cond. ob turp. caus. & l. sed & si plures. §. in arrogato, & ibi Bart. & iterum, l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pup. & l. ij. §. sicuti, ff. de hæred. vel actio. vendi. & l. sed si sic, §. vlt. ff. de legat. iij. & l. rogasti, ff. si cert. petat. & l. metus autem, §. sed licèt, ff. quod met. caus. vbi not. Bart. quòd in dubio rex. loquens de causa, intelligitur de proxima, non de remota, & l. carbonum. ff. de verb. signif. & l. cùm de hoc, ff. de except. rei iudic. & l. ij. C. eod. tit. & c. non potest, de præbend. lib. vj.

Causa in dubio intelligitur de propinqua.
Remota quis non tenetur considerare.
Actus semper attribuitur causæ proximæ.
Actus à causa proxima denominatur.
Causa remota potiùs dicitur occasio, quàm causa.
Causa immediata in omnibus actionibus inspicitur.

5 ¶Et voluit præterea Old. consil. xxv. thema tale est, aliqui propter defectum, col. j. versi. præterea quantò causa est, vbi dicit quòd iuristæ proximam cuiusq; rei causam attendunt, Ioan. And. in addit. Spec. tit. de iniur. §. sequitur, versi. sed pone inimicus. Bat. in l. vlt. col. ij. versic. præterea in condictione, ff. de cond. sine cau. Bal. in l. ex placito, col. j. & ij. C. de rer. perm. vbi id probat multis rationibus, & in l. j. §. simili modo, C. de Lat. li. tollen. & in l. cùm antiquioribus, col. pe. vers. sextò quia filius, C. de iure deli. & in l. sub prætextu, la j. col. ij. vers. præterea si dolus, C. de transact. & in l. vxor tua, C. famil. ercis. & in l. j. paulò ante fi. C. si cert. peta. vbi dicit, quòd causæ multùm remotæ nõ considerantur, quia actus non sunt consecuturi ab iis nisi in virtute maiori acceptionis causæ, per l. socium. qui in eo. §. vlt. ff. pro soc. & ipse Bal. in l. cede, col. ij. versi. quarto, de quibus vsibus, C. loca. vbi dicit, quòd non tenetur quis considerare remota, sed propinqua, & allegat Senecam, vt ibi videre poteris. & idem Bal. in auth. ex testamento, col. iiij. vers. xiij. capitulum, in fi. illius ver. C. de collat. Pet. Anchar. in proœm. vj. col. iij. versi & alibi dubitatur, vbi & illud dicit, quòd iuristæ attribuunt rem causæ proximæ non remotæ. per d. l. si mulier, & idem Petr. in c. non potest, de præb. lib. vj. & consil. xxvj. in quæstione supradicta, col. vlt. & consi. cccxv. dominus Bar. circa med. & consil. cccxxix. dubitationem facit, vbi & illud quoq; dicit, quòd secundum iuristas debet semper actus attribui causæ proximæ, & ab ea denominari, & nõ à remota. & consi. cccciiij. tria dubia, col. iiij. versi. & istam opin. Imo. consi. cxxxix. præfatus Symus debitor col. pen. vers. præterea posito. Panor. consi. xlv. quædam D. G. coniugata, col. iij. versi. restat nunc respondere, lib. ij. Franc. Aret. consi. clxj. verum est, quòd Comicus, col. iiij. nu. 5. vbi dicit causam mediatam & remotam dici potiùs occasionẽ, quàm causam, & consi. cxlviij. in quæstione proposita, col. vlt. Philip. Corn. cons. cclxvj. circa primã cõsultationem, col. vlt. lib. iiij. Barb. consi. xliij. illud in medium referam, col. xiij. versi. restat modò videre, lib. ij. vbi dicit, quòd vbi cõstat de causa propinqua, non curatur de remota. Iac. à S. Georg. in l. cùm hi, in prin. in j. lect. col. ij. nu. xij. ff. de transf. Fran. Curt. iun. cons. j. primùm cõplector, col. iij. nu. 9. & iterum, cons. ij. circa præmissam, col. ij. vers. quarta præmittitur cõclusio. Philip. Dec. cõs. cxxxvij. cuius præscriptio incip. de absolutione facta, col. iij. vers. secũdò principaliter. Matth. Afl. in c. j. col. iiij. nu. 6. tit. Impe. Lotha. & Decis. Neap. cxxvij. mater habet duas. Hier. Grat. cõs. clxxvij. in præsenti causa, col. ij. n. 8. lib. j. Pau. Pari. cõs. cxxvij. lucrũ dotis, col. j. & consi. xlj. Io. testator, col. ij. n. 7. lib. iij.

Causa secũda nihil operatur, nisi inquantum sibi à prima influitur.
Prima causa magis influit in causatum, quã secũda.

6 ¶Quibus adde quod in vniuersum voluit Compostel. in ca. cùm in cunctis, col. iiij. de elect. quòd in quibuscunq; hominum actionibus causa immediata inspicitur, quem sic refert, & sequitur Ludo. Gommez. super regula cancellariæ, de iure quæsito non tollendo, q. iij. col. ij. versi. & tenendo istam partem. Sed & Ang. cons. cx. sanctissima, & illustrissima, col. versic. & ideò concludo, dicit generaliter, quòd semper prima causa est intuenda: neq; enim secunda causa quicquam operatur, nisi quantum sibi à prima influitur, per l. Prætor, §. prædium, ff. de leg. ij. & l. si quis domum, §. hîc subiũgi potest, ff. loca. & l. necessariò, §. vlt. ff. de peric. & com. rei vend. & l. si ex duobus, & ibi gl. ordina. ff. de assigna. liber. nam vt ait philosophus, vt ipse Ang. ait causa prima magis influit in causatum, quàm secunda. Et ideo causæ secundæ tanquam subalternæ, plusquam causæ primæ concedi non debet, l. Publius, §. j. ff. de condict. & demon. & l. si viua, versi. nam licèt. C. de bon. mater. & l. ij. in prin. de inted. & relega.

Causa remota nõ imputatur ad homicidium.
Causa appellatione venit tantùm proxima.

7 ¶Ante hos omnes gl. in c. de cæterò, in verbo, vnica, de homic. dicit, quòd causa remota non imputatur ad homicidium, aut aliud delictum, arg. d. l. qui domum habebat, ff. loca. & c. exhibita, eo. tit. de homic. Quam gl. sequũtur Host. Io. Andr. Henri. Bohic. Io. Ana. Pan. Fely. & cæteri, ex quibus ipse Pan. not. quòd appellatione causæ venit tantùm proxima. & idem voluit ipse Pan. in c. quia diuersitatem. col. iij. versi. in gl. in verbo, non tamen, de conces. præb. & in c. discretionem, col. ij. vers. sed ego adderem, de eo qui cogno. consang. vxor. suę. & Fely. qui alios citat in d. c. solitæ, col. j. versi. pro qua differentia, de maiorit. & obed.

¶Illa

8 ¶ Illa autem glo. interpretatur tex. ibi, cuius hæc verba sunt: Qui homicidij causam dat ad sacerdotium promouendus non est, tanquam qui causam damni dat, damnum dedisse videatur. Ex quo illud Ciceronis Philipic. 9. Is enim profectò mortem attulit, qui causa mortis fuit. In quibus illud annotandum, quòd causam dixerit, non occasionem. Occasio enim causam remotam significat, vt latè diximus in xiij. limit. nu. 8. qua quidem occasione cessante, nō cessat effectus, vt & in eadē illa limit. ostendimus. Igitur vt redeamus, causa propriè sumpta quæ scilicet immediata est, imputatur ad homicidium, non etiam causa impropria, & mediata, quæ occasio dicitur, vt impropriè locutus fuisse videatur iurisconsultus noster in l. qui occidit. §. vlt. ff. ad leg. Aquil. cùm dicit, Nam & qui occasionem damni præstat, damnum fecisse videtur. Debuit enim potius dicere causam, vt Cicero.

9 ¶ Vt non immeritò scripserit Bald. ille omnium nostrorum scriptorum (pace illorum dixerim) vberrimus, ne quid ampliùs dicam, vix enim sine præfatione honoris citare possumus, consi. cxxxvj. cuius initium est, proponitur, quòd Titius percussit, paulò ante fin. lib. ij. quòd euentus, qui procedit à causis proximis, & immediatis, attenditur respectu illarū causarum: si autem non sunt causæ immediatæ, tunc euentus non attribuitur illi principio remoto, sed causis propinquioribus, per d. l. si mulier, ff. rer. amotar. & d. l. huic scripturæ, ff. ad leg. Aquil. Ideo (vt subdit) non ab euentu, sed à causis immediatis argumentum concludit.

Euentus causa proxima attribuitur non remotæ.

10 ¶ Nec tamen interim omittam quod tradit idem Bal. in l. j. col. ij. in iiij. opposi. C. si ser. ext. se emi manda. dum loquens de proxima causa, & remota dicit, quòd potest considerari causa proxima, quando non est instrumentum, sed fit per accidens, vt si pulso aliquem, vnde in lapidem impegit, quo vulneratus est: & tunc propriè non dicor vulnerasse: nec si ille moriatur, dicetur mortuus ex meo vulnere: quia non vtebar eo lapide vt instrumento, quo eū vulnerarē. Ideoq; statuta loquentia de percussione, & similia non habent locum in hoc casu. & idem propemodum dicit idem Bald. in l. de pecoribus, ff. ad leg. Aquil. & ibi quoq; Sal. qui tamen notat, & Flo. à S. Pet. in l. qua actione, §. Celsus, ff. eo. Paul. Cast. in d. l. qui domum, vers. & no. hîc arg. ff. loc. in. Ana. & Fely. in d. c. de cætero, de homic. & Cepol. qui id dicit singu. d. consi. ij. super casu homicidij, col. iij. vers. secundo modo potest. Aug. Are. in tract. malefic. in verbo, & ipsum Titium percussit. Fran. Are. cons. cxlvj. visa consultatione, col. iiij. versic. hoc præmisso. Fely. qui solum Ang. allegat, in tract. quando conatus puniatur, col. iiij. versi. ex his intulit, vbi id dicit nouum & elegans. Hippo. Marsi. in l. nihil interest, col. iiij. vers. adde etiam aliud sing. ff. de sica. & cons. cxxxvj. consului proximis diebus, col. iiij. vers. itē contra doctrinā Matt. Affl. in const. Sicil. inci. si quis aliquē, col. iij. in vij. q. & ante hos Bar. in l. si gemina, col. ij. ver. quæro quòd si te, ff. arb. furt. cæs. Et optimè ad id facit tex. in c. studebat, & ibi gl. l. dist.

Vulnerasse propriè nō dicitur, qui alium pulsat, qui ob id in lapidē impegit vnde is vulneratus est.

11 ¶ Postea autem subdit ipse Bald. (neque enim id omittere volui) in d. l. j. C. si ser. exter. quòd inspecta veritate, causa causæ, non dicitur causa causati, per l. j. §. deiecisse, ff. de vi & vi arma. & l. quoniam multa facinora, C. ad leg. Iul. de vi public. & sequitur idem Cepol. d. consil. ij. col. iij. versi. sed in quæstione nostra, vbi dicit, quòd id non procederet in statutis, in quibus verba debent propriè & strictè intelligi.

Causa causa non dicitur verè causa causati.

Ideo non procederet in statutis.

12 ¶ Ex hac autem ratione quam diximus de causa remota, multi fuerunt in ea sententia, vt legati principis, aut ciuitatis non teneantur restituere, id quod eis donatum est ab his, ad quos missi sunt, nam licèt sit eis collatum in honorem principis, vel ciuitatis, tamen id ad propriā eorum vtilitatem datum fuisse censetur: nam hæc est causa proxima, altera remota, vt dicit Bald. in d. l. socium, qui in eo. §. j. ff. pro soc. De quo tu vide glo. in l. qui proprio, §. procurator, vt in cæteris, & ibi latè Alb. col. j. vers. vlt. dicit glo. & sic fuit, Gui. Cu. Bar. Bal. Ang. & Paul. Cast. ff. de procu. gl. in l. si verò, §. item quicquid, & ibi Bart. Bald. qui eum §. legit cum l. dotalem seruum, Alb. qui eundem §. legit, cum prin. l. si verò, col. ij. vers. aliæ gl. satis parent, Auge. qui & d. §. legit cum d. l. dotalem, Imol. qui & ipse illum §. legit cum d. l. dotalem, in fi. Rom. qui idem facit, col. pen. vers. in gl. eiusdem l. Paul. Cast. qui idem fecit in fi. & Alexan. ff. solu. matr. & gl. in l. sed si plures, aut vt alij ll. separant in l. qui liberis, §. in arrogato, in verbo, beneficio, & ibi Ang. Imo. Pau. Cast. Fran. Aret. & Alex. ff. de vulg. & pup. substi. Cyn. in l. j. col. ij. in vij. q. & ibi Alb. col. ij. versi. & ex prædictis, C. de sacros. eccle. & eundem Cyn. in l. vlt. col. vlt. versi. quintò colligit sic. & ibi Bal. in §. sed cùm in secūdam, C. de furt. Io. And. Pet. Anch. Domi. & Philip. Fran. in c. à collatione, quod est pen. de appel. lib. vj. Albet. in l. cum aliquis, circa medium, versi. item allegatur hæc lex, & ibi quoq; Salyc. post medium, versi. item præstat arg. C. de iure delib. Io. Cald. Cardi. Flor. Anto. Imo. & Panor. in c. postulastis, quod est pe. de conces. præb. Bal. in l. extraneo, C. de don. & consi. cxciiij. præmissis verbis, post princ. lib. ij. & consil. ccclxxviij. saluo semper, col. ij. versi. ad tertiam rationem, lib. v. vt tamen interim non omittam quod à Valerio Maximo scriptum est lib. iiij. ca. iij. quòd Quintus Fabius Gurges, C. Numerius, Fabius pictor, Quintus Vgolinus legati ad Ptolomæum Regē missi, munera quæ ab eo priuatim acceperant, in ærarium quidem priùs, quàm Senatum legationem referrent, detulerunt. scilicet de publico ministerio nihil cuiquam præter laudem bene administrati officij accedere debere iudicantes. Verùm Senatus decreto, & populi permissu quæstores in id dati, legatis promptè vnicuique distribuerunt.

Legatis principis donatū, an illorū deceat esse proprium.

Causa remota & propinqua non impares iudicantur, cum est quæstio de damno dato causa alicuius.

12 ¶Hæc tamen quæ causam remotam non considerant, sed tantum propinquam, declarabis primò vt procedant, nisi esset quæstio de damno dato causa alicuius: tunc enim ad imparia nón iudicantur causa remota & proxima, vt not. consuluit Cald. consi. iiij. abbas locauit, sub tit. de locat. quod pro sing. sequitur C basse. consi. j. Burgundiones, in iiij. parte, col. ij. versic. miror tamen de isto dicto, vbi tamen declarat, vt apud eum videre poteris. Et id certè reuocandum est ad ea quæ latè scripta sunt in d.c. de cætero, de homicid.

13 ¶Secundò declarabis, vt procedat, nisi illa remota causa descenderet ex causa proxima, vt voluit Paul. Cast. consil. cxix. cuius prin. est, hæreditas prędicta videtur pertinere, col. ij. vers. item dico quòd statutum. lib. j. in id allegans Bald. in l. illam, col. ij. versic. quintò, quia sufficit, C. de collationi. Cui adde, quòd prima causa semper repræsentatur in secunda, in quam influit, l. licèt, §. ea obligatio. ff. de procurat.

Causa remota descendens à propinqua censetur esse propinqua.

14 ¶Tertiò declarabis, vt procedat nisi secũda causa talis esset, vt effectus sequi sine ea non possit: tunc enim magis respiceremus secundã eam causam, quàm proximã. verbi gratia, in vsucapione causa proxima est dominium: secunda, possessio: sed quia sine possessione vsucapio nõ procedit, l. sine possessione, & l. nõ videtur, ff. de vsuca. magis inspicimus possessionẽ, licèt sit remota causa, quàm dominium, quę est proxima, vt scribit Bar. in l. j. col. j. in vlt. oppos. ff. de constit. princ. Et vide quę dicam in seq. declara. & iterum in nu. 18. incip. ego in meo codice.

Prima causa repræsentatur in secũda, in quam influit.

15 ¶Quartò declarabis (& hæc quidem declaratio proximè ad præcedentem accedit) secundũ ea quæ scribit Bald. in c. imperialem, §. illud, col. j. tit. de probi. feu. alie. per Fede. dum tractat in causis subordinatis, à qua eorum denominetur effectus. nam aut prima, inquit, causa inducit secundam, sed non effectum eius, & tunc ex secunda tantùm insurgit effectus: vt patet in mandante & mandatario, nam mandans est causa anterior, mandatarius autem, qui contractum explicuit, causa posterior: & quia effectus contractus in hac posteriore includitur, & non in priore, ideo actio incipit à posteriore, & ei attribuitur actio directa: & nõ à priori, cui vtilis attribuitur, l. quæcunq; gerimus, ff. de act. & obligat. & l. Iulianus, §. si procurator. ff. de act. empt. & l. idemque, §. si quis Titio, ff. mand. Sed quando prima causa secũdam includit, & effectum eius, tunc primam eam causam inspicimus, l. si ita stipulatus fuero, §. vlt. cum l. seq. ff. de verb. oblig. & l. si quis pro eo. §. si nummos, ff. mãd. Hæc ille, qui ex boc decidit quæstionem, an vasallus vasalli offendens dominum domini amittat feudum, vt ibi videre poteris, & eum quoq; ibi sequitur Card. Alex. col. ij. versi. non obstat, & Matth. Afflic. col. ij. versi. secundò nota ad idem. Et vide etiam quæ dicam infrà nu. 17. & seq.

Causa secunda, sine qua effectus sequi nõ potest, inspiciendo est.

Quid si prima causa inducit secundam, sed non effectum eius.

Mandãs causa anterior.

Mandatarius posterior.

Mandatario datur actio directa.

Mãdati vtilis.

16 ¶Quintò declarabis hanc limitationem, vt procedat in causa multum remota: secus si nõ sit adeò remota, sed proximè coniuncta, tunc enim æquè attenditur, ac causa proxima immediata, per d.l. cùm de lanionis, §. asinam, ff. de fund. instruct. & l. in lege Censoria. ff. de verb. sign. & l. vxori quis, ff. de aur. & arg. leg. vbi Bart. not. quòd causa intelligitur etiã de causa remota non multũ, non item de multùm remota, quæ magis dicenda est occasio quàm causa. idem Bart. in l. vt iurisiurandi, in prin. circa med. ff. de oper. liber. & in l. ambitiosa, col. v. in ij. regula, versi. sed quæro pone habentes, ff. de decre. ab ord. facien. & in d.l. sed plures, §. in arrogato, vers. ego limito hoc dictum. ff. de vulg. & pup. substit. vbi eius rei exemplum ponit, & ibi quoq; Alex. col. j. vers. item not. ex eo text. & Iason. col. ij. vers. nota diligenter. Io. Ana. in d. c. de cætero, in fi. de homic. vbi etiam allegat l. quæ religiosis, ff. de rei ven. Franc. Areti. in l. si ante nuptias, col. vlt. ff. solut. matr. & cons. vj. viso instrumento diuisionis, col. iij. vers. nam ista est regula. & iterum consi. cxiij. viso & diligenter examinato, col. iiij. versi. cùm igitur prima vice. & consi. xxix. diligenter. maturè consideratis, col. v. versicu. verùm igitur ad quintum. & Socin. dum allegat d.l. vxori, & ibi Bart. in l. certi condictio, in ij. not. ff. si cert. pet. & bene facit quod suprà diximus, ex Bal. in d.l. j. C. si seruus extero se emi mandauerit.

Vasallus vasalli offendens dominum domini an feudum amittat.

Quid in causa nõ multum remota.

Causa multũ remota dicitur occasio.

17 ¶Qua in re tamen illud annotandum est, quòd Fran. Aret. sibi in boc contrarius, in d. §. in arrogato, quem legit sub l. si pater, col. ij. versic. tractat etiam Bart. hîc, tradit causam mediatam ita cohærentem proximæ, vt nulla inter eas sit media, non accipi pro proxima, vt dicit colligi satis euidenter ex l. Proculus, ff. de negot. gest. & l. metum, §. sed licèt, ff. quod met. caus. & vtrobique Bart. idq; dicit esse de mente d.l. lege Censoria, quam tamen Bart. in d.l. ambitiosa, adducit pro sua illa sententia. Nec obstat (inquit) d.l. vxori, quia ibi vestes emptæ pro ancillis, non veniunt tanquam paratæ mediatæ in vsum vxoris, & vt legatum per se factum: sed veniunt accessoriè ad ipsas ancillas, quæ erant paratæ vxoris causa. legauerat enim testator quicquid vxoris causa paratum erat. ad legatum autem principaliter factum veniunt accessoria, tanquam pars legati principalis, l. creditor, §. vlt. ff. de liber. legat. & bene facit l. j. §. quæ depositi. ff. depos. Non solùm autem non attenditur causa mediata, quæ non intenditur à disponente, tunc cùm fit dispositio: sed nec etiam causa illa mediata, quę intenderetur à disponente tanquam causa causæ immediatæ. vnde licèt procurator emat, quia sibi fuit mandatũ, tamen causa acquisitionis mediata est emptio: & quia illa causa venit à procuratore, ipsi acquiritur ius directum, l. Iulianus, §. si procurator, ff. de actio. empt. & ita dicit voluisse Bald. in c. imperialem, §. insuper, tit. de prohib. feud. alienat. per Federic.

¶Ego

18 ¶ Ego in meo codice Baldi nihil tale reperi in eo loco, credo 'que Franc. Areti. voluisse illum allegare, non in illo §. insuper, sed in §. illud, qui illum confestim sequitur, cuius in eo loco dictum citauimus suprà nu. xv. Sed quicquid sit, ego in hac re magis assentio Barto. sententię, vt etiam faciunt Alex. & Iason, qui dicit Bart. satis respondere rationi Areti. Præsertim verò quando huiuscemodi causa mediata siue remota talis est, vt sine ea nullo modo causæ propinqua & immediata, produceretur, tunc enim haud dubiè consideratur ac ipsa causa immediata, vt not. Bald. in c. cùm omnes, col. vj. vers. item quia quãdo, de constit. vbi dicit quòd quando causa proxima agit vi alicuius causæ, inspicimus eam causam, quæ vim & efficaciã tribuit, per tex. in l. vtrùm, §. cùm quidam, ff. de reb. dub. & idem Bald. in c. literis, in iij. not. de rescript. dum no. ex eo tex. quòd causa remota inspicitur, cùm ea est fundamentum proximæ. Et id est propemodum quod suprà diximus nume. 14. & 15. qui sunt 3. & 4. declaratio huius limitationis.

Responsio. Actus denominatur à prima causa cùm non trãsit per mediũ.

19 ¶ In qua re non possum prætermittere quæ idem Bal. scribit in duobus locis. primùm in l. tutores, per eum tex. ff. de testa. tute. quòd quando res procedit à prima causa per medium, nec tamen transit per ipsum medium. tunc denominatur à prima causa, vt ibi. Cùm verò transit per medium, & requiritur virtus & influentia medij, tunc non simpliciter fit denominatio à prima causa, sed ab vtraque, scilicet à prima causa & medio influente. verbi gratia, in tutore testamentario confirmato per iudicem, qui non est merus testamentarius, nec merus datiuus, sed habet quandam mixtam qualitatem. Ideo dubium est an præferatur legitimo, de quo per Dy. & Iac. Arc. in l. ij. ff. de confirm. tutorum.

20 ¶ Alterum ipsius Bal. dictum est, in l. non ideo minùs, col. ij. vers. & ideo oportet, C. de accusat. quærentis, quando concurrunt duæ causæ, scilicet causa proxima & remota, & quid agat causa remota in effectu. Quædam, inquit, sunt causæ primæ, quæ aliquid de se ipsis & eorum substantia transmittunt, & transfunduntur in causas secundas. verbi gratia, prima causa calefaciens est ignis, sol secunda causa: prima autem & proxima illa causa aliquid transmittit de sua essentia effectiua. Diceturne igitur, quòd sol calefacit, siue quòd à sole calefio? Et certum est, inquit, quòd ab vtroque, scilicet à prima & secũda causa: quia à prima causa semper aliquid transfunditur in secundã: sequitur igitur quòd ei inhæret, ita vt causa secunda nihil agat, quin & prima etiam agat inhærens secundæ. Quædam autem sunt primæ causæ, quæ de ipsorum essentia nihil transferunt in secundas: & tunc aut secunda causa talis est, quæ nihil agit absente prima. verbi gratia, ego percutio te baculo, ego sum prima causa, baculus secunda, sed hæc nihil agit absente siue non agente prima. Ergo prima. hæc causa illa est quę principaliter actum agit. Aut secunda causa agit absente prima, vt si faciam te percuti per aliam interpositam personam, ea persona sic interposita est secunda causa, quę liberè absente prima potuit agere. Ideo prima causa non assistit actui, quia non est concreta secũdæ causæ, sed discreta, distincta & separata. Et ita est in mandante & mandatario. Hæc ille, qui ex iis quasdam quæstiones decidit vt ibi videre poteris.

21 ¶ Sed vt redeamus ad id quod diximus causam mediatam, non multùm remotam, æquè cõsiderari ac ipsam proximam, intelliges primò procedere, quando vtraque causa, scilicet mediata & immediata, non multùm remota, est iam deducta in esse, vt nostri loquuntur, sicuti in d. l. vxori, ff. de aur. & arg. leg. vbi vxor habebat ancillas, quæ ei seruiebant, quibus parata erant vestimenta. Igitur cùm ancillæ quæ erant causa proxima vestimentorum, iam erant in seruitio vxoris, constat quòd causa immediata erat producta in esse, scilicet ancillæ seruiẽtes: vnde non mirum si vestes dicuntur paratæ causa vxoris: quia quicquid est causa causæ, dicitur causa causati: influit enim causa immediatè existens in actu, vim & robur in causam mediatam, propter connexitatem quam habet ad eam, & dependentiam quam habet ab ea. Ita subtiliter, vt semper aliàs tradit Franc. Aret. d. con. vj. col. pen. versic. confirmatur ista conclusio.

Causa non multùm remota tunc cõsideratur, cùm iam deducta est in esse.

22 ¶ Intellige secundo modo, quando ambæ causæ, proxima scilicet & remota, non tamẽ multùm remota, aut quæ etiam est fundamentum proximæ, tendunt ad eundem effectum siue finem. Nam si essent alterius naturæ & qualitatis, ita vt ad diuersos effectus siue fines tenderent, magis inspiceretur causa propinqua quàm remota, vt voluit Bal. in d. c. literis, in iij. no. de rescrip. per no. in d. l. si mulier, ff. rer. amot. dicitq; hanc rem nos naturam docere, nam si quis in pruno inserit pirum, facit pira, non pruna.

Et cùm tẽdit ad eundem finem ac propinqua.

23 ¶ Quæ autem dicatur causa proxima, quæ remota, intelliges ex glo. & aliis in l. penult. ff. de condict. ob turp. caus. & ex aliis multis, quos suprà citauimus, præsertim Fran. Aretin. d. con. xiiij. col. iiij. versi. cùm igitur prima vice. & è Theologis Gabr. Biel. libro ij. sententiar. dist. j. quæstio ij. in ij. notat. & ex philosophis, Iacob. Fab. in introductione quam fecit in Physicam Aristotelis, statim post prin. ex sententia ipsiusmet Aristotelis, libro ij. Physico. & iterum in dialogis introductionis ipsius Physices.

Quæ causa proxima dicatur, quæue remota.

24 ¶ Vt tamẽ non omittamus dictionem, propter, significare causam remotam, vt videtur probare tex. in l. j. & ibi Bar. in j. no. Bal. col. ij. versi. quintò not. differentiam, & iterũ in iiij. oppo.

Dictio propter, significat causam remotam.

rursumq; col.vlti. versi.vltimò quæritur extra, & Saly.versi.quinto not.differentiam, Paul. Cast.post medium,versi.quintò not. ex eo,C.si ser.exr.se manda.emend.& tex. in l.eo tempore,§.vlt.in fi.& ibi Bar,Bal.Alber.Saly.& Pau.Ca.ff.de pecu.& in l.j.§.nunc videamus,& ibi Bar.qui eum §.legit cum §.emancipatus,ff.de coniũgen.cũ emanci. li.& in l.j.§. ex incẽdio,& ibi Bar.ff.de ineẽd.ruin.naufrag.& in l.socium,§.socius,& ibi Bal.post Richar.ff.pro soc.Et voluit Collect. in c.quod dilecto,col.j.nu.3.de consan.& affinit.Bar.in l. non dubiũ, col.pe.ver.nota quòd dictio,& ibi Ias.col.v.vers.adde idem esse,C.de legi.& idem Bar. in l. j.col.vij.vers.circa hoc est videndum,ibi,cuius gratia debes scire, C.de sentent. quæ pro eo quod interest,Bal.in d.l.qui proprio,§.procurator vt in cæteris, ff. de procurat. & in l. si ex arrali,paulò ante fi. C.de actio.empt.Imo.in c.qualiter,in vlt.no.de electi.Luc.Pen.in l.qui per potentiam,C.de omni agro deser.li.xj.& Fran.Are.d.con.xiiij.viso & diligenter considerato,col.iiij.ver.sicut enim vasallus.Corne.con.ccxc.ardua plurimùm,col.antepe.in litera c li.iij.Alex.in l.diuortio,§.si vir,col.ij.ver.aut quæritur vtrum ff.sol.matr. & cons. cxliiij. viso themate,col.iij.nu.13.lib.vj.& Fely.in c.solitæ,col.j.ver.& dixit. de maio. & obed.

Licèt aliquã do proximã denotet.

25 ¶ Quamuis aliquando causam proximam denotet,l.si propter,ff.rer. amota.prout nonnulli eam allegant,& l.aditio,ff.de acqui.hære.Ideo Cald.con.iij.abbas locauit,tit.de loca.quod est omnium con.lxxxiij.dicit eam dictionem,vtramque causam simul significare.Ange.cõs. cccxij.prout patet ex themate.Sed cùm significat propinquam,est ex improprio significatu, vt dicit Saly.in d.l.j.C.si seru.exter.& Fran. Are. in d.l.additio, in iij.not.& alij multi ex iis quos suprà citauimus.

Dictio propterea,causam remotã denotat. Et aliquãdo proximã.

26 ¶ Sed & dictio propterea,quæ ex illa conficitur, denotat causam remotam, vt tradit Socin. cons.clvj.incip.pro fundamento decisionis,col.v.vers.secundum fundamentum, li.ij. vbi in id allegat loca quæ loquuntur de illa dictione propter.Sed col.seq.vers.præterea respondetur,nam posito,dicit quòd etiam denotat aliquando causam proximam,prout,inquit,habetur in l.cancellauerat,& ibi Bald.post princ.ff.de his quæ in testa.delen.& per Bal.in d. cap. quia propter,de electio.cuius dictum in eo loco suprà citauimus.

Dictio ob,causam remotã denotat.

27 ¶ Similiterq; dictio ob,propriè causam remotam significat,d.l.non dubium, & ibi Bar. col. vlti.vers.no.quod dictum,& Bal col.j.in v.not.& Iason col.v.in ix.not.C.de legib.ipse Bar.in d.l.eo tempore,§.vlt.& ibi Bald.ff.de pecu.& idem Bart.in d.l.j.vbi suprà,C.de senten. quæ pro eo quod interest.Bal.in d.l.qui proprio,§.procurator.vt in cæteris, ff.de procurat. Imo. & Panorm.in c.qualiter,vterque in vlt.no.per eum text.de electio.idem Pan.in ca. auditis, col.j.in vlt.no.etiam per eum tex.de procurat. & in c. inter dilectos, col.iiij.ver. nota ibi ex eo,de fid.instrumen.& in c.exhibita,col.ij.in vlt.not.de rer.permutat. Domi. in c. deliberatione,§.prohibemus,in vlt.notat.per eum text.de offic.lega.lib.vj. Felynus in c.solitæ, col. j.vbi suprà,de maior.& obedien.

Dictio pro, causam propinquã decit.

28 ¶ Verùm dictio pro,significat causam propinquam & immediatam,vt proditum est à Bal.in d.c.quia propter,quo loco suprà citauimus,vt dicit notari in l.dominus Sticho, ff.de pecul. lega.Ex quo & illud quoque fit,vt eadem denotet causam finalem,vt si alicui legetur pro alimentis,vt dicit idem Bald.in l.pro arrali,C.de actio.empt.per l.cùm ij,§.si cui, ff.de transactio.quæ tamen nihil huc facit.Nam ea dictio non afficit rem cui adiicitur, vt cùm dicitur pro fundo,vt scribit Luc.Pen.in l.ij.col.ij.vers.item not.differentiam,C.de his qui ex publi. ratio.lib.x.per l.ij.§.vlt. C.sine cens.vel reliq.Et dicit Archid.in c.Agatho,lxiij.distin.quòd hæc dictio aliquando denotat causam finalem,aliquando efficientem,aliquando aliter.& in c.iudices,paulò post medium, j.q.j.quòd nonnunquam denotat causam remotam & occasionalem.& in c.ordinationes,col.ij.versi.propter hoc.j.quoque quæst.j.quòd interdum non notat causam finalem, sed excitatiuam. vt etiam Corne.cons. lxxxij. imminet, col.ij. circa medium,lib.iij.

Dictio ex, causam proximam significat.

29 ¶ Sed & dictio ex,causam quoque propinquam significat vt videre licèt ex omnibus propè locis suprà citatis in dictione propter,& præterea ex tex.in l.qui liberis, §. hæc verba, & ibi Fran.Are.ff.de lega.j.& voluit Collecta.in d.c.quod dilecto, num.3. de consang. & affinita. Bart.in l.j.§.si plures,in repet.col.iiij.vers.expeditus de oppositione ff.de exercit.& in d.l.eo tempore,§.vlt.& ibi quoque Bald.Alberic.Salyc.& Paul.Ca.ff.de pecu.& idem Bar.in l.liberorum,col.v.ver.præterea probatur quòd propria,ff.de ver.signifi.Bal.in l.iij.§.quacunq; post medium,ver.circa secundum punctum,ff.de iureiu.& in l.maximum vitium,col.iij.ver. præterea cui non competit,C.de libe.præteri.& in l.j.col.j.ver.quæro quid si dicatur, & ibi Pau.Ca.circa medium,C.de condi.insert.& idẽ Bal.in l.vl.circa mediũ,ver.quæritur nunquid ex dicta,C.de testa.manum.vbi ex hoc dicit,quòd vbi lex dicit ex stipulatione alterius agi posse,intelligitur sine cessione,& in c.iniuria,col.vlt.vers.si statutum dicit,tit.de pac.iur. firmanda.Ang.in l.Lucius,la ij.post principium,ff.de hæred.instit.nisi (inquit) aliud suadeat naturalis æquitas vel ratio,vt ibi per eum.Luc.Pen.in l.ij.col.ij.vers.item quod præpositio,C.de iis qui ex public.rationib.lib.x.vbi & ad hoc allegat l.ex libero,ff.de quæst.& §.impuberes,Institut.de suspect.tuto.Ant.in c.pactum,in ij.no.per eum tex.de verb.signifi.Imo. in d.l.

Si lex dicit ex stipulatione alterius agi posse, intelligitur sine cessione.

in d.l.si finita,§.j.col.j.vers.not.quòd dictio,ff.de dam.infect.& in c.qualiter, in vlt. nota. de electio. Paul.Castr.consi.clxiiij.in præsenti causa,col.iiij.vers.constat autẽ quòd illa dictio, lib.ij.Domin.in d.c.deliberatione,§.prohibemus,in vlt.not.per eum tex.de offic.lega.lib.vj. Panor.in c.auditis,col.j.in vl.no.per eum tex.de procurat.& in c.inter dilectos,col.iiij.versi. no.ibi ex eo,de fid.instrumen.Fran.Aret.in l.causa cognita,circa mediũ, ff.de vulg.& pupil. vbi sequitur & dicit sing. id quod suprà diximus de stipulatione alterius. & in l. Prætor ait, col.ij.vers.si autẽ teneas,ff.de acqu.hæredit.& in l.quoniam,la j.in fin.C.de inoffi.testa. Alc. in l.diuortio,§.si vir,col.ij.vbi suprà.ff.solu.matrimo.& in l.petens,col.ij.vers.sed hoc est violare,C.de pact.& cõs.xlix.viso processu,col.j.ver.& licèr dicta bona,li.iij.& cõ.cxxiiij.super primo quæsito,col.vlt.vers.non ob.quòd dictio ex.li.iiij.& cons.lvj.Aldronandus, col.ij.nu. 3.lib.v.& cons.lxj.viso processu,col.ij.nu.vj.eod.lib.v.& cons.cxliiij.viso themate, col.iij.nu. 12.lib.vj.& cons.cxcviij.perspectis his,col.pen.nu.11.eod. lib.vj.Corne. cons.xxv.in præsenti consultatione,col.iij.vers.& sic est indifferens,lib.j.& cons.cxxij.circa pręsentemconsultationem,col.antepen.in litera c,lib.ij.& con.cxcix.in præsenti consultatione,col.xij. vers. & pro hac conclusione,lib.ij.& cons.cc.consuluerunt,in additio.col.vlt.li.iij.& cons.ccxc.tota vis, col.j.in litera b,lib.iiij.Matia.Soci.Seoior,cons.xiiij.sequendo ordinem,col.ij.ver.tertiò probatur,lib.j.& con.lj.visa facti narratione,col.ij.nu.7.lib.iiij.Fely.in c.solitæ , col.j. vbi suprà, de maior.& obed.Iason in l.j.in j.not.ff.de iustit.& iur.& in l.certi condictio , in prin. col.v. vers.primò quòd dictio,ff.si cert.petat.& in l.si mihi & tibi,col.ij.vers.secuodò & fortiùs , ff. de lega.j.& in l.non dubium,col.v.in ix.no. C.de legib. Fran.Rip.in l.ex facto , §. si quis ita, col.j.vers.pro ista parte,ff.ad SC.Trebel.& omnes vbique.

30 ¶ Licèt nonnunquam hæc dictio causam quoque remotam significat,vt patet ex l.j. §. ex incendio,vbi Barto.& Ange.not.ff.de inceod.ruin.& naufra.& d.l.additio,ff.de acquirẽ.hęre. & l.si pupillus,& ibi Franc.Aretin.in j.not.eo tit.& d.l.si plures,§.in atrogatn, ff.de vulga.& pupi.substit.& l.cùm filius,& ibi Bart.post prin.ff.de legat.iij.& d.l.si finita,§.j in prin.& ibi Bart.& alij,ff.de dam.infect.& d.l.Prætor ait,§.j.ad fin.& ibi quoque Bart. ff.de bon.autor. iudic.possid.& l.apud Trebatium,in prin.cum glo.j.ff.de aqua plu.arcen. & l.j. & l.cùm ex causa,C.de inofficio.testam.& authen.ex causa,& ibi Corne.col.ij.vers.not. quòd præpositio ex,C.de libe.præte.& l.ex falsis,C.de transactionib.& c.j.& ibi Aoron.in vlt.not. de cleric.pugnant.in duel.& gl.in l.cùm oportet,in verbo,ex eius substantia,& ibi expresiùs Bar. col.j.vers.quæro ergo qualiter,C.de bon.quæ lib.Rapha.Fulgo.cons.xiij.circa primum,col. iij.vers.illud porrò,Corne.cons.cxliiij.viso dicto themate,col.ij.in litera o,lib.j. Sed id certè est ob subiectam materiam,vt dicit Corne.in dicta auth.ex causa.& consil. j. circa primum, col.vij.in litera q.lib.iiij.regulariter autẽ contrà,vt patet ex supradictis in præceden.& dicit Bartol.in omnibus propè locis io hoc vers.citatis.

Sed & canõnunquã causam remotam designat.

Sed id est ob subiectã materiam.

Regulariter autem cõtrà.

Dictio de, est eiusdem significationis, vt dictio ex.

31 ¶ Nam & dictio de,quæ eiusdem significationis est,(vt scribit Bart.in d.l.Prætor , §.j.in fin. ff.de bon.autor.iudi.possidend.)significat etiam causam propinquam,vt probat tex. in d.l.j. §.nunc videamus,& ibi Bart.in §.emancipatus,ff.de coniungen.cum emancipa.liber.& voluit etiam Bart.in d.l.j.§.ex incendio,ff.de incend.ruin.naufrag.Bal.post Iac.in d.l. non dubium,col.j.in v.no.& ibi Ias.col.v.in no.not.vers.adde idem esse,C.de legib.& ipse Bal. in l. de pecoribus,ver.item dictio de,C.ad leg.Aquil.& in d.l.en tempore,§.vlt.io fi. ff. de pecul. Imo.in l.si finita,col.j.ff.de damn.infecto,& ibi quoque Alex.in j.not. nisi (inquit) constet, aliud esse de mente loquentis,per eum tex.Pau.d.con.clxiiij.vbi suprà,li.ij.Fran. Aret.in d. l.Prætor,col.ij.ff.de acqui.hæred.Cor.con.ccxc.ardua plurimùm,col.pen.in litera c,li.iij.

Eáque causam propinquã denotat.

Nisi aliud constet de mẽte loquentis.

Dictio de notat substantiam.

Legati de latere sunt de substantia sedis apostolicæ.

32 ¶ Hæc enim dictio de,notat substantiam,vt dicit Bald.in c.ex communicatis,ver.quæro quę est ratio,de offi.lega. per d.l.j.§. videamus , ff.de coniungend. cum emancipat. liber. Ideo, inquit, legati de latere dicuntur quasi sint de substantia sedis apostolicæ. & idem dicit in c. cùm in veteri,col.j.vers.nota consilium requirendum,vbi in id allegat magistrum sententiarum,lib.j.di.xxvj.in fi.& sequitur Cor.cons.xlviij.de pluribus,col.iiij.io litera g,lib.ij.& cõ. xxvj.in hac consultatione,col.vj.vers.vrget & fortiùs,lib.iij. idem autẽ Bald.posteriori loco, col.quoque j.vers.sed nunquid est necesse, dicit quòd si sententia ferri debet de consilio iurisperiti,necesse habet iudex sequi consilium illius,cùm illa dictio de,det ei potestatẽ , argu. d.§.videamus : licèt secus esset , si diceretur cum consilio. & illum quoque in hoc sequitur ipse Corne.cons.liij.pro decisione,col.ij.in literis c,& d.lib.j.& d.cons.ccxc.vbi suprà,li.iij. Sed & quòd substantiam significat tradit Corne con.j.circa primum,col.vij.in litera q, lib. iiij.licèt,vt ibi dicit,impropriatur secundum subiectam materiam,vt etiam apparet ex d.l. si finita,§.j.ibi,de eo opere,iuncta glo.& ibi Bar.& alij,ff.de dam.infect. quod & ipsum intellexit ipse Bar.in d.l.j.§.ex incendio,ff.de incend.rui.naufrag.& ipse item Corne.con.clxvij. in hac consultatione,col.pen. in litera c, lib.ij.

Iudex qui de consilio alterius iudicare iubetur, debet sequi illius consilium.

Secus si cũ cõsilio.

Hac tamẽ dictio impropriatur secũdũ subiectam materiam.

33 ¶ Sunt autem qui dicunt hanc dictionem de,minùs afficere rem,cui adiicitur,quàm dictionem ex, vt si dicimus ex fundo,ipsum afficit,l.defuncta,§.j.ff. de vsufruct. & l.Caius , ff. de annuis lega.At cùm de fundo dicimus,ipsum noo afficit , l.vlt.§.j. ff.de contrahen. emptio.

Hac dictio minùs afficit rem, quàm dictio ex.

Ita enim voluit Luc.Pen.in d.l.ij.col.ij.ver.nec differentiam,C.de his qui ex publ.ratinnib. lib.x.At idem contrarium tenuit in l.qui potentiã,C.de om.ag.deser.li.xj.vt enim,inquit, D. Augustinus super illud ad Roman.xj.quoniá est ipso est,& per ipsum,& in ipso sunt omnia. Attendendum est,quòd noo ait de ipso, sed ex ipso:ex ipso enim cœlum sunt & terra , quia fecit ea:non autem de ipso,quia non de substantia sua.Frequenter tamen , vt subdit , vnum pro altero ponitur.Et ita dicit Lucas se dixisse in dicta l.ij.de his qui ex public.rationib. vbi tamen contrarium dixerat.

Omnes dictiones impropriantur ob subiectã materiam.

34 ¶ Ex his autem quæ diximus in dictionibus propter,pro,propterea,ob,ex,& de,satis intelligis eas propriam naturam exuere:& impropriam indoere ex subiecta materia.quod generale est,& perpetuum in omnibus dictionibus,vt videre licet ex l.si vno,in prin.& ibi glo.Bar. & Bald.ff.loca.& l.si lege,ff.eodem tit.& l.si stipulatus,ff.de vsuris,cum multis cnncordant. adductis à Felyno & Decio,in c.nam concupiscentiam,de constitut.& in c.quoniam abbas, de officio delegat.& Ias.in l.iij.in secundo not. C.de transactio. & à me in repet. l.si vnquã, in verbo,reuertatur,nu.36.incipi.fallit secundò & generaliùs,& ij.sequen.& alibi sæpe in ea glo.C.de reuocao.donatio.

Alia de dictionibus suprà memoratis.

35 ¶ Si autem alia scire vis de huiusmodi dictionibus,vide de primis illis, propter, & pro, glo. in l.dominus Sticho,in princ.in verbo,pro quibus,& ibi Alberi.ff.de pecu.Io.And.in c. vlt. in princ.de donatio.& in c.petistis,post prin.de priuilegi.De dictione,ex, Bal.in l. hoc iure, col.iiij.in vij.oppo.ff.de iustitia & iur.De dictione de,Io.And.in c.nullus ex consilio,in multis locis,de regulis iuris,lib.vj.Bald.in l.j.§.ius naturale,col.ij.ver. quintò circa alimenta , ff. de iustitia & iure,& in d.l.ex hoc iure,vbi suprà, eod.tit.

VICESIMA PRIMA LIMITATIO.

Hæc regula habet locum in caussa expressa,non in tacita.

5 ¶ Vicesimoprimo limita nostram regulam,vt procedat in causa expressa,secus in causa tacita,& in mente tantùm retenta,per text.in l.si maiores,C.de transactionib. vbi transactio nõ rescinditur ob defectum causæ non expressæ,& ibi id not.omnes doctor.& in l.si repetendi, & ibi quoque glo.& docto.ff.de condictio.ob caus.& l.ij.§.si quis quasi, & ibi item doctor. eod.tit.& l.quod quis,ff.de cond.indeb.& l.cùm in plures,§.locator,& ibi doctor.ff.loca. & no.Bart.in l.si ego,in ij.opposit.ff.si cert.peta.& Pan.in c.ex parte tua,col.ij.vers.secunda cõclusio,de conuers.coniuga.& diximus in repet.l.si vnquam,in verbo,libertis, nu.24. & hæc quidem,C.de reuoc.donat.vbi & alios citauimus.

De eadem re.

2 ¶ Et huc quoque respicit quod à Baldo scriptum est in l. vlt.in ij.opposit. ff.de hæred. instit. quòd si ratio statuti est expressa in statuto,ea attendi debet,l.milites agrum,ff.de re milit.secus est si non sit expressa,nec in lege scripta,tũc enim magis attendi verba , quàm rationem, per l.prospexit,ff.qui & à quibus.quod & propemodum voluit Paulus Castren.cõs.cccxiiij super eo quod quæritur,in j.dubio, lib.j. Sed quod propiùs accedit ad id nostrum propositum,idẽ Bal.in l.j.col.v.vers.an cessatio,ff.sol. mat.dicit , quòd cessante ratione legis in eadẽ lege scripta,cessat lex.Si autem non sit scripta,id non perpetuum est , vt ibi videbis , de quo & nos alibi diximus in cessatione causæ, siue rationis legis,& rursum,in j.limitatione.

Quid si causa tacita fuit cogitata ab vtroque contrahente.

3 ¶ Sed hoc multis modis intelligendum est.Primò,quantum ad contractus pertinet, vt procedat,quando causa fuit tantùm considerata in mente promittentis aut donantis , prout illa iura in prin.allegata loquuntur.At si causa fuit ab vtroque cogitata tanquam finalis, & propter quam facta fuit promissio,aut donatio , tunc ea cessante cessat promissio , vel donatio, licèt expresè non fuerit adiecta,l.j.§.vlt.cum l.seq.ff.de excusatio.tutor.& l.quæ tutelam,ff. de testa.tut.& l.etiam si patris,ff.de lega.j.& l.si legatarius,ad fi. C.de legat.

De eadem re.

Quomodo probetur fuisse ab vtroque cogitata.

4 ¶ Et ita per illa iura dicit Rom.con.cccxvij.in proposito casu aduertendum , post prin. Et id quoque ante illum voluit Bar.in l.cùm quid,per illum tex.col.ij.vers. vlteriùs dubito hîc, ff.si cert.pet.vbi postea docet qualiter probetur, quòd ab vtroque causa fuit considerata. Et tandem in fi.ex hoc infert post Guil.Cune.ad hanc speciem,cùm scholasticus recens veniret è studio,abbas illi dedit fundum fruendum , dum viueret : postea cùm iret ad Palatium pro abbate,detecta est eius imperitia:potest abbas illi fundũ auferre,cum cesset causa inter ipsos verisimiliter,ac præsumptiuè considerata , vt scilicet abbatem in suis litibus iuuaret, nisi tamen de alia causa appareret. & illum sequitur Ro.d.con. cccxvij.reprehendens Io And.aliter sentientem,in addi.Specula.in rubr.de præben.& alia multa similia adfert ipse Rom.ex quibus,& in alio pulchro casu consuluit, vt ibi videre poteris. Sed cui adde Bal. in c.peruenit,quod est tertium,in j.no.de iureiuran.

Quid in foro conscientiæ.

5 ¶ Intelligendum est & secundo,quantum ad contractus,procedere in iure fori,vt nostri appellant:non etiã in iure poli,id est,conscientiæ,ex eo quod scribit Adria.Flor. insignis Theologus,qui summum pontificatum tandem adeptus est,in suis q.lib.iiij.sententiarum,in materia restitutionis,in quæstion.incipien.consequenter quæro vtrùm indistinctè, in solutione illius quæstionis,vbi dicit,quòd si quicquam datum fuit propter aliquam causam,quæ tamẽ expressa non fuerit,is tamen cui datum est , in foro animæ tenetur restituere , si causa non subsit,quamuis lex repetitionem non concederet , per d.l.si repetendi , quam allegat. Nihil

enim,

enim,ait,refert,qoд ad ius diuinum & naturale,an causa tacita fuerit,an expressa, modò de ea vtrique constiterit.

6 ¶ Sed hîc aduerte, quia si Florentius intelligit de causa ab vtroq; considerata,non solùm id procederet io foro coosciêntiæ,sed & in foro iudiciali,modò de ea re coostaret, vt diximus in præcceden.declar.At si intelligit de causa considerata à donante tantùm,vt in casu d.l.repetendi,quam allegat,est magna,& no.limitatio. vt videlicet is, cui donatum est, teneatur reddere, quando sibi constiterit fuisse donatum ob causam coosideratam à donante, quæ noo suberat,vel postea cessauit.Scio autem Deum Opt.Maxim.nootam verba cousiderare quàm animum,vt si verba donantis,& causam exprimentis faciant locum repetitioni,faciat quoque animos.

De eadem re.

7 ¶ Intelligendum est tertiò,& id pertinet ad leges,& constitutiones,non procedere,quando illa tacita,siue coniecturata causa,& non expressa,esset vnica, nec alia reddi posset:quia huiusmodi causa habetor pro expressa,arg.tex.in l.nominatim,quæ est ij.ibi,si modò vnicus sit, ff.de lib.& posth.& l.fundus,qui locatus est,in fi.ff.de fund.instruct.& l.milites agrum,ff.de re milit.& l.si domino,& ibi Bar.& alij,ff.de lega.j.& l.patroous,§.j.ff.de l.iij.& l.si tibi, §.j. & ibi Bar.& rursum,l.si hæres,& l.si optio.in j.respon.ff.de optio.lega.& §.nominatim,Inst. de exhæred.lib.& c.ex parte,le j.& ibi gl.vlt.& Pan.col.ij. vers.in gl.fi.ibi, & Fely. in fi. qui cum tex.dicit ad hoc siogularem,de offi.& potesta.iudic.deleg.

Vnica causa vel ratio habetur pro expressa.

8 ¶ Et id quidem vt scilicet,cùm voa tantùm ratio reddi potest, pro expressa habeatur. Et ita quidem,vt ab ea,vel à simili,vel eadem, vel à cessante ipsa, vel aliàs argumentari possimus, tenet gl.in l.quamuis,& ibi Bal.in princ.Paul.Ca.Raph.Fulgo.Philip.Corne. & alij recentiores,C.de fideicom.ex quibus ipse Bal.docet,tunc oon esse interpretationem extensioam, sed intellectiuam,& id procedere tam in testameotis, quàm in statutis, Dy.in c.vlt. de reg. jur.lib.vj.Bal.in l.maximum vitium,col.iij.vers.sed Bar.dicit,C.de libe.præter. vbi expressè dicit,quòd ex ea potest sumi argumentum,vt ex causa finali.& in l.quoties,col.j.vers.nota ex qualitate,& in l.vlt.C.de natura.libr. & in authen.quas actiones, col.ij.in iij. quæstio.& ibi Iason.col.vj.vers.adde idem esse. C.de sacrosanc. eccles.

A ratione vnica tacita argumentari potest, ac expressa.

Nec tunc est interpretatio extensiua,sed intellectiua.

9 ¶ Sed & alij plures vltra Bal.& alios suprà adductos,idem voluêre Imo. in l.vlt.col.iij. vers. item etiam aduerte,ff.de hæred.instit.Pan.in c.vlt.col.iij.vers. & plus ego poto, de rescri. & in c.nihil,col.v.vers.nec obstat si dicatur,de electio.& in c.cùm ioter vnioersas,col.ij.vers.& quanquam ista iura,eo tit.& con.lxxv.quidam decessit,col.iiij.vers.& sic io quacuoque materia,lib.j. Raph.Folgos.con.xv.proponitur,col.ij.vers.quæ oanque alia ratio.& cons.lxxviij supposito statuto tenoris qui sequitur,statuimus,col.ij. vers. & licèt hæc ratio. & con. cix. si qua quæstio,col.pen.ver.quæ nanque potest alia.& con. clij. supposito statuto teooris, qui sequitur videlicet,col.vlt.vers.quæ nanque potest, nam idem fermè coosilium est cum illo lxxviij.Alter Raph.Co.in l.si verò,§.de viro,ver.item nisi ratio esset,& ibi Paul.Cast.paulò ante medium,vers.idē,si ratio non esset, ff.sol. matrim. idem Raph. Co.coo. ij.proponitur, quòd Ser.Blancus,col.j.in fi.& con.cxlvj.Simoo Helius, col.pe.in fi. Rom. con. xxxij. visa municipali constitutiooe,col.ij.tertiò hoc statutū,& coo.c.in præsenti causa,col.j. vers.ratio autem,com sequen.vbi loquitur in casu oostræ regulæ, vt scilicet cessante ratiooe constitutionis,quæ sola reddi potest,licèt non sit expressa,cesset constitutio.& con.cxx.circa primū, in fi.& cons.ccccciiij.in causa propositæ consultationis,col.j.ver.his tamē non refragantibus, vbi etiam loquitur io casu oostræ regulæ.& cons.ccccxj.quatuor sunt,col.j.vers.à qua quidē Paul.Ca.con.cclj.visa quadam securitate,ante mediū, lib.j.& con.cclvj. videtur dicendum, quòd dictum consilium,post medium,co.li.j.& con.xl.præsens casus,post medium,lib.ij. & coo.viij.quod est simili initio,col.j.eo libr.ij.Alex.in l.si constante,in prio.col.iij.ver.fortiùs videtur,quia etiam,& ibi quoque Claud.Seisel.col.iij.vers.tertiò fallit,ff.solu. matrimo. vbi & hoc dicunt procedere in correctoriis.idem Alex.con.xlviij.super extractione,col.ij.ver.& cū nulla alia,lib.j.& con.xxiiij.animaduersis his, ante fi.li.ij.& con.l.visis actis causæ,col.iij. ver.& saltem vbi scripta,eo li.ij.& con.xxii.consideratis verbis statuti,col.j.lib.iiij.& coo.lij. circa hāc dubitationem,col.iiij.vers.quinimo plus dico,eo lib.iiij.& con.lxxxv. animaduersis optimè his,col.j.vers.secundò pro hoc facit,eo lib.iiij.& con.c.visa parte testamēti, col.ij vers.quòd autem testator,eo li.iiij.vbi & id dicit procedere in contractibus,& vltimis volūtatibus.& con.lxxxix.circa primum dubium,col.ij.vers.vnde sicut quando,lib.vj.& con.vij. attentis & ponderatis,col.iij.ver.aduertendū est,li.vij.& con.cxxix.super primo dubio, col. ij.ver.præsuppono & secundò,eo.li.vij.Cepol.in l.sciendum,la ij.col.ij.nu 7.ff.de ædil.edic. & causarū criminal.cō.lxxiiij.viso statuto Taruisij,col.vj.ver quia respōdetur.Baptist.Cacia in repe.l.omnes populi,in materia interpretationis extēsiuæ,char.16.ff.de iustitia,& iu.Corne.cons.ccxvij.Quirianus,col.vlt.lib.iij.Bar.in repe.rub.de fide instrum.col.ix.& con.xxxij. sapiēter scripsit,col.j.li.ij.Phili.Fran. io c.suggestū,& ibi alter Phil.Dec.latè io ij.no.de appell.Fran.Cur.seoior con.ix.Ticinēsi statuto,col.ix.ver.ego respōdeo.& coo.xlv.statuto,seu cōsuetudine,col.vj.ver.præponēdę sunt.& latè con.lxxxj.rectè præfatus,col.iij.nu.12.& Soc.

Ea ratio vnica censetur finalis.

De eadem re.

Idque etiam in correctoriis.

inter consilia illius,cons.xl.cùm in præsentiarum,col.iij.vers.igitur illa est. & ipse Soci. con. xxviij.quidam Petrus,col.iij.ver.quintò confirmatur,li.iiij. Lud.Bolo. in repe. l.iiij.§. Cato, char.vlt.col.j.ff.de verb.oblig.& con.lx.cor mundum,&c.viso igitur puncto, col.j. Feli.in c. translato,ad fi.de cooftit.& in c.cùm omnes,col.xiij.vers.secunda opinio fuit, co tit. & in c. si quando,col.ix.vers.sed certè licet,de rescriptis,Card.Alex.in c.verùm, col.ij.vers.itẽ vbicunque non potest,de condi.appos.vbi tũc dicit præsumi rationem,siue causam finalẽ, cùm non nisi vna esse potest.Iason in l.de quibus,col.iiij.vers.puto,quòd vtrunque,ff.de legib.vbi & post alios dicit procedere etiã in correctoriis.& in l.certi condictio.§.quoniã,col.pe.vers. ego pono pro constanti.ff.si cer.pet.& in l.siue apud acta,col.ij.vers.tertiò moueor,C.de trãsactio.vbi & id dicit procedere etiam in correctoriis.& in §.omnium,col.viij.nu.38.Insti. de acti.Matthe.Afflic.loquens in casu nostræ regulæ,in consti.Siciliæ,inci.intẽtionis,col.vij.in iij.no.Phili.Dec.con.ccclxxiij.in casu proposito,col.ij.vers.& ideo ista ratio.Paul. Paris. loquens etiam in casu nostræ regulæ,con.v.voto istius monasterii,col.viij.nu.57.lib.iiij.Maria. Soc.iunior,con.j.præsentis consultationis,col.xv.nu.53.lib.j.& Lauren.Sylua.qui id quoque dicit,procedere in correctoriis,con.xxj.noua affertur dubitatio,col.vi.ver. sexto & vltimo.

Ratio finalis præsumatur cum non nisi vna reddi potest.
Etiam in correctoriis.
Expressa censentur,quæ in vno tãtum toto verificantur.

¶Et hanc sententiam admodum cõfirmant alia multa similia,quæ tibi collegi in nostris legi. cõnubialibus,in gl.vij.in verbo,expres, nu.128.inci.sed & illud sciendũ,& multis seq.quibus vsque ad cxlvj.osteodi ea expressa dici,& existimari,quæ in vno tantum verificãtur,licèt aliter non sint expressa.Et ibi quoq; videbis,id procedere , etiam si quid expressum pro forma requiratur,ex Frã. Cur.Seniore,con.l.memoriæ recoẽldæ,col.xxj.nu.126.& Ias.in l. Gallos, §.quidã rectè,col.ij. ver.nota ex isto tex.in ij.lect.ff.de libe.& posth.per tex.ibi,& in d.l.ij.eo. tit.Sed & id itẽ procedere etiam si dispositio loquatur numero multitudinis,per l.Titius, in prin.secundum vnam lect.ff.de libe.& posth.& ita ibi voluit Saly.Imo.Franc. Arc. & Alex. cum aliis concor. ibi à me adductis.

Etiam si expressum pro forma requiratur.
Etiã, si dispositio loquatur numero plurali.
An autẽ in dubio præsumatur vnica ratio,necne.

11 ¶Super eo tamen quod dictum est de causa,vel ratione,quæ vnica est,illud annotandũ est, non præsumendum vnicam esse in dubio,nisi id probetur, præsertim ad extensionem cõstitutionis correctoriæ, vt voluisse dicitur Saly.in l.si serui vestri , colũ.v.vers. quapropter ego reassumo,C.de noxal.actio.per l.præcipimos,in fi.C.de appell.& ita (licèt non adeo planè id dicat)illum citat,& sequitur Alex.qui id dicit no.& menti tenendum,in d.l. si constante, in prin.col.iij.vers.sed quid si petam,ff.solu.matrim.& in l.iij.§.prætor ait , col.ij.ff. de in ius vocan.Ias.in d.auth.quas actiones,col.vj.vers.& quid erit tunc,C.de sacros.eccl.vbi id dicit singu.& in l.j.col.iij.vers.sed dictum Bar.ego confirmo,C.de succes.edic. vbi tamen subdubitat.& in d.l.quaouis,col.vlt.C.de fideicom.vbi id dicit singul. & Thom. Parpal. in repe. rub.ff.solu.matrim.col.iij.vers.cauere,quia hoc fundamentum.& Franc.Curt.Senior, consi. lxxxj.rectè præfatus,col.ij.vers.vltimò fortiùs vrget.

Qui contrà dicunt in correctoriis.

12 ¶Imò verò sunt,qui simpliciter negant ex tacita ratione etiam vnica debere fieri extensionẽ in correctoriis.& inter hos Alex.subobscurè,con.cxv.circa dubitationem, col.vlti. vers. nec potest dici,lib ij.quòd magna ex parte transplantatum est,consi.lxxvj.Franciscus,li.vj.quod tamen in vltima impressione resecuit Caro.Moli.vt superfluum.& con.lxxx.viso,& opportunè animaduerso,col.iiij.vers.rursus dixit Bar.lib.j.& cons.xcvij.viso themate suprascripto, col.vlt.vers.nec obstat vltimum argu.lib.ij.atq; etiam clanculum Fran.Are.in l.cùm quidã, §.quod dicitur,col.j.ff.de acqui.hæred.& paulò apertiùs,in l.mutum,col.pe.vers.confirmatur ista conclusio,eo.tit.& con.xxvij.proponitur ex facto,col.vij.vers.non obstant iura.atque etiam subobscurè Philip.Dec.con.cccix.viso puncto,in quo effectu, colum.liij. vers. præterea non videtur.& cons.cccxv.superioribus diebus,col.iij. vers.præterea à tali ratione. & clarissimè,cons.dclxxix.viso eleganti consilio, circa medium.

De iisdẽ rebus.
De ratione statuti excludentis fœminas.
De eadem re.

13 ¶Sed aduerte,quòd horum maxima pars innititur autoritate Bar.in l.liberorum,col.v.vers. his præmissis reducamus,& col.seq.vers.pone retento.ff. de verb.signi. dum ibi dubitat , an ratio statuti excludentis fœminas , propter masculos , sit illa quæ reddi à plerisque solet , vt salua sit agnatorum familia,& dignitas:& an ea sola sit,cùm scripta non sit:ideoq; contendit non posse,nec debere id statutum extendi ex illa ratione.quem sequi videtur Bal. in l. si defunctus,post medium,ver.quæro ergo vtrùm statutum,C.de suis & legit.& Imo.in l.si verò, §.de viro,col.vlt.ff.solu.matri.& Franc.Arer.con.xxvij.proponitur ex facto , col.ij.vers. non obstant iura.& Alex.cons.lxxx.viso & opportunè animaduerso,col.iiij.vers.rursus dixit, li.j. Et Ias.in d.l.j.col.iij.vers.vnde respondeo.C.de success.edict.

Cùm certum est vnicã rationẽ reddi posse, ex ea potest argu. sumi.
Contrà autẽ si sit dubium.

14 ¶Et ego certè huius sum opinionis,quòd si sit dubium,an ratio quę redditur,sit sola,propterea quòd & aliæ reddi possunt,vt contendit Bar.in illo statuto, haud dubiè non sit ab ea argumentandum.Quòd si is qui contendit aliam esse rationem,tamẽ nullã probabilẽ adferre possit,vt minimè sit dubium illam quæ redditur,esse omnino verisimilem & probabilẽ,nec aliam adduci posse:ita vt sit certum illam esse statuti rationem , & eam quidem vnicã , tunc crederem ex ea posse sumi argumenta,vel ab extensione,vel aliàs,æquè ac si expressa esset,ex priori illorũ opi.Id quod bene & sciẽter declarat Fran.Cur.Senior d.cõs.lxxxj.col.ij.nu.viij.

¶An

15 ¶ An autem illius statuti excludentis fœminas ob masculos sit ea ratio conseruandæ familiæ, & an ea sola sit (vt id obiter dicam) intelliges ex Io. Andr. in addit. Specul. in rub. de success. ab intest. Pet. & Cy. in l. j. C. ad leg. Iul. de adulter. Alex. in auth. itaq;, col. vlt. versi. item inspicienda est, C. com. de successio. Bal. in l. maximum vitium, col. iij. versi. præterea istud statutum, C. de liber. præter. & in l. Titia, §. Lucius, per eum tex. ff. de leg. ij. & consi. ccxviij. statuto ciuitatis Florētiæ, col. j. versi. nunc igitur restat, lib. ij & inter cons. Ang. cōsi. ccccxliiij. Martinus Ioannis de Florētia, col. ij. versi. si dicerem excludi. & iterū versi. secundo, ratione cuiusdam. Pan. cons. vij. quidam decessit, col. iiij. versi. & hic idē, lib. j. & Pa. Ca. in l. si verò, §. de viro, circa medium; ff. solut. matrimo & cons. xl. presens casus modicam, post medium, li. ij. & con. lxxxiiij. quod est eiusdem exordij, col. j. eo. lib. ij. Raph. Fulg. con. liiij. itē quod quælibet, col. j. & consi. lxxxv. in proposita quæstione, in fi. Ro. con. xvj. viso themate consultationis, col. ij. vers. secundū autē quod principaliter. & cons. xxxij. visa municipali cōsuetudine, col. ij. versi. quintò illud. & con. cccexj. quatuor sunt quę refragantur, ferè per totū. Cor. con. lxxxij. licèt in hac consultatione, col. ij. & iij. lib. iiij. & cons. cccv. in hac consultatione, col. ij. versi. & statutum generaliter loquēs eo. lib iiij. Alex. in l. Gallus, §. quod si is, col. ij versi. facit etiā iste tex. ad aliā quæstionē, ff. de libe. & posth. Laur. à Palatiis, in tract. statutorū excludētiū fœminas, col. j. versi. quæro pro intelligētia. Maria. Socin. Seniore con. xxx. quāuis ex his, col. iij. versi. primò ad hoc respondetur. & consi. xxxj. prosequēdo ordinē, col. j. versi. cū ergo ratio. & eius filio. Barpto. Soc. con. xxviij. fuit quidā Petrus, col. iij. vers. quintò confirmatur, li. iiij. & inter. con. Fr. Cur. senioris, con. xl. cū in præsentiarū, col. v. vers. sed sic est quòd quādo, & co. Cur. latè cō. xliiij. sæpenumero in hoc passu, col. j. & cōs. lxxxj. rectè prefatus egregius, col. j. & Barb. cōsi. xliij. præclarè scribitur, col. iij. ver. ꝙ iste, li. iiij. Maria. Soc. iuniore d. con. j. col. xj. vers. secūdò principaliter, lib. j. & con. iiij. circa præsentē, col. j. eo. lib. j. & con. x. si in præsenti, nu. 10. & iterū xxj. eo. lib. j. & con. xx. in proposito casu, col. ij. nu. v. eod. lib. j. & con. xxiij. casus iste, col. viij. nu. 22. eod. li. j. & con. xxxvj. præsens cōsultatio, col. vl. nu. j. eo. li. j.

Iterum de ratione statutorum excludentium fœminas.

VICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimosecundò limita nostram regulam non procedere, quando essent duæ aut plures causæ: tūc enim vna tantùm illarū cessante nō cessat effectus siue dispositio, per tex. in l. si nō lex Ælia Sentia. ff. de hæred. insti. ex qua no. Oldra. Bar. Bal. Imo. quòd quando plures leges concurrunt ad vnum effectum, vna cessante remanet virtus alterius, & dicit Bald. eam l. ad hoc solere allegari, quod diximus in prin. & tex. in l. tutor petitus, §. quæ tutoribus, ff. de excus. tutor. & l. j. in prin. ff. si quis à paren. manumis. fuer. & l. ij. §. corporis debilitas, ff. de vacat. mune. & l. quod ait Prætor, §. exercitum, ff. de his qui no. infa. & l. assiduis, C. qui pot. in pign. habe. & §. affinitatis, versi. nā si adhuc, Inst. de nup. & §. vlt. in auth. vt deter. sit nu. cleri. & §. si verò altera, & ibi gl. in auth. de nupt. & §. sed & si quis, & §. si verò nullus, & §. vlt. ver. ex vtroq;, in auth. de instr. cau. & fid. & §. vnū, in auth. de resti. & ea quæ par. vndec. men. & c. j. §. maximè, de renunciat. iuncto c. nisi cum pridem, §. pro delectu, eo tit. & c. quæris, vers. & nisi fortè, de æta. & qualit. & c. tantū, xxxij. q. vij. quod loquitur de matrimonio quod non cessat siue dissoluitur ob sterilitatem: neq; enim sola causa prolis est in matrimonio, sed & euitatio libidinis, fides. &c. hæc enim omnia iura solēt à nostris in eam sententiam allegari, quanquam sunt, qui illius c. tantū, aliam rationem, reddunt, vt dicemus in xxv. limitat.

Causa vna ex pluribus cessante, non cessat effectus.

2 ¶ Et id quoq; voluit gl. in l. liberorum, §. j. in verbo, collocare, & ibi etiā Iac. Butrig. Bar. Bal. Alb. & Pau. Cast. qui eū §. legit. cū prin. l. j. ff. de his qui no. infa. & gl. in l. liberos, §. j. in verbo, deductus, ff. de capit. diminut. & gl. in l. si ventri, §. in bonis, in verbo, credere, & ibi etiā Dy. Bar. Albe. & Ang. ff. de priuileg. cred. & gl. vt à multis citatur in l. si quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iudi. Dy. in l. j. §. hoc interdictum. ff. quor. legator. Cy. in l. ij. C. de secund. nup. Bar. in extrauagan. ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum absentia. Io. Fab. in l. j. C. quor. legat. Bal. in l. generaliter, col. ij. versi. secundò oppono dicitur, ibi, vbi tamen essent. C. de epis. & cleri. & in c. j. col. vlti. tit. an mut. vel imperfect. & in c. & si Christus, col. vlt. vers. adde quòd cessante vna, & ibi quoq; Henri. Bohi. col. j. de iureiuran. idem Bal. in sua marga. in verbo, generalis. Ang. in §. maiores, in fi. in auth. de nupt. & in tractatu substitutionū, in materia substitutionis pupillaris, col. iij. ver. quæro vltra alios. & con. cxviij. super pūcto prędicto, factū verò incipit, auia pro nepte, post mediū, versi. secūdò ratione successionis. Lap. Castel. allegat. 100. in ciuitate Florētiæ, col. pen. ver. circa secūdū statutū, ibi, nec ob. quod no. Saly. in auth. ingressi, col. ij. versi. nō obstat quod no. gl. C. de sacros. eccle. Card. Flor. & Imo. in c. ex parte, quod est pe. vterq; ad fi. de cleri. cōiug. Ant. & Imo. in c. cū apostolica: ille col. vlt. hic col. v. ver. & secundū prædicta, de his quæ fiūt à præla. sine cōs. ca. Ægi. Bell. in c. post translationē, col. v. versi. aut nō tanta, de renunci. Imo. in l. iij. §. ex contrario, col. ij. versi. sed certè ex quo, & ibi Alex. col. vj. ver. tamen aduertendū est, ff. de acq. possess. Idē Imo. in l. si verò, §. de viro, col. ij. versi. circa secundū articulū, ff. solu. matr. & Rom. in l. ij. col. ij. versi. non obstat gloss. ff. de donat. & in l. tam is, §. j. quem legit cum prin. legis, columna ij. versi. in

De eadem re.

eadem ibi nunquid,ff.de donat.cau.mort.& conſ.clxxix.ampliſsime doctor,col.v.verſi.clarum eſt autem.Pan.in c.cùm nuncius,col.j.de teſtib.& in c.quoniam,col.iij.verſi.ego intelligo hoc procedere,de iure patro.& in c.vlt. verſi.item quia fruſtra, de immunit.eccle.& in c.iuuenis,col.vlt.de ſponſal.Alex.in l.j.col.iij.verſi.ſed Imo. dicit non debere,ff.de acq.poſſeſsio.& in l.ſi conuenerit,col.iiij.verſi.paſſum habui pro ſatis dubio,de re iud.& in l.j. col. iij.verſi.& aduerte quia,C.de eden.Fran.Aret.in c.j.de proba.& conſ.xlj. diligenter & maturè penſata,col.ij.verſi.ex his apparet,& con.50.copioſè & eleganter,col.ij.verſ.nõ obſtat id quod dicebatur,Barb.in l.ij.col.xj.verſi.ego pro Archid.ff.de verb.obl.& in repe.c. Raynal.col.ix.verſi.ex iſto tex.no.& iterũ col.clxiij.verſ.decimoquartò de teſt.& cõſ.xj.ſcripſit belliſsimè,col.xv.verſ.& ſic ponderet dominus,lib.j.& con.xlj. immortalem & omnipotentem deũ,col.ij.verſi.quinimo dico quòd poſito,lib.iiij.& cõſ.lxxiij. magnanimus,col.ij.ver. tertiò ſi quiſpiam dixerit,eo lib.iiij.Maria Soc.ſenior con.j. in caſu ſuprà narrato,col.vlt.li.j. Corn.in repet.l.ſi paſcenda,col.ix. verſ. ideo non licèt arguere,C.de pact. & conſ.cccxij.in hac conſultatione,col.vj.verſ.& vbi duæ rationes,lib.j.& con.cxxij.circa præſentem,col.vl. paulò ante fi.lib.ij.& conſi.lxxxiij.pro certo,col.vlt.lib.iij.& conſi.cclij.ardua eſt,col.iij.vers facit etiã,li.iiij.& con.ccxcj,videtur prima facie,col.iij.verſi. profectò iſtæ etiam cauſæ,eod. lib.iiij.Fr.Curt.ſenior con.j.col.v.verſi.ſed etiam ſubeſt.Iaſ.in l.quod dictum,col.j. verſi. limita prædictam regulam,ff.de pact.in in l.licèt inter priuatos, in fi. C.eo.tit.& in l.exigẽdi. col.vlt.verſ.huic fundamento.C.de procur.& in l.vt liberis,col.vj. ver.ſed nunquid ſit correcta,C.de collat.& in l. in teſtamento quidem, col. xij.verſi.tertiò facit quia quando.C.de teſt. mili.& in l.j.col.ij.ff.de cond.ob cauſ.& in l.cùm filiofa.col.xxv.verſ.confirmo vltra eũ, ff.de leg.j.Phil.Dec. in c.ex literis,col.v. verſ.non obſtat tex. hic,de conſti.& in c.quoniam abbas,col.vj.verſ.ſed reſponderi poteſt,de offi.deleg. & in c.cũ ceſſante, col.j.verſi.quartò concluſio fallit,de appel.Fr.Rip.in l.ex facto,col.iij.verſi.crederem igitur,de vulg.& pupil. ſubſti.Marc.Mant.conſ.xxv.in facto præſupponitur,col. iij.nu.32. Fran.Ozer. in §.ſupradicta,col.iiij.nu.18.Inſt.de excuſa.tutor.Maria.Soc.iunior conſi.xxx. inſpectis his,col. xj. nu. 40.lib.j.Io.Lupus,in rep.c.per veſtras,§.xx.col.iij.verſi.& ita quamuis,de dona. inter vir.& vxor.Lauren.Silua.conſ.xxv.adiutorium noſtrum, nu. 29.

Cauſa ea dicitur quæ ſola eſt, nõ quæ cum aliis eſt.

3 ¶Et id quidem confirmat text.in l.legatis,ff.de leg.ij.ex qua no.Rapb. Comen.in priori lectu. quòd illa dicitur eſſe cauſa alicuius rei, quæ ſola eſt cauſa: non autem ſi ſit cauſa ſimul cum alia, & in id quoq; allegat l.ita vulneratus, ff. ad leg. Aqui. vbi id trahit ad quandam Baldi in eo loco quæſtionem. Sed & in ſecunda lect.eo. ex eodem text.non dici cauſam finalem, quæ ſola non eſt.

Cauſa finalis nõ eſt quæ ſola non eſt.

Correcta ratione legis vna ex plurib. non cenſetur lex correcta.

4 ¶Et huc quoq; ſpectat quod ſuprà diximus in legis ratione ceſſante, nu. 127. in c.ex quo & illud,ratione legis correcta, legem quoq; ipſam correctam cenſeri, procedere, niſi duæ ſint eius legis rationes,vna enim earum correcta, tamen manet lex illæſa, vt eſt gl.no.in d.l.tam is,§.j.in verbo patris,ibi,item nunquid poterit. ff.de dona.cau.mort.& ibi Imo. qui eam ad hoc expendit,col.j.verſi.in ea gl.ibi reſpondeo, & ad id quoq; allegat no.in l.liberorum,§.j. ff.de his qui no.infa.& voluit quoq; alia gl.in §.minima, in verbo,vel cõtra,in fi.& ibi Ang. Are.etiam in fi.ff.de capi.dimin.vbi & ipſe Ang.dicit facere l.iij.§. planè,ff.de itin.actuq; priua.& §.quamobrem,in auth.de reſt.& ea quæ parit,& voluit etiam Alex. in d.l.ſi conuenerit,col.iiij. vbi ſuprà,ff.de re iudi. & Iaſ. in d.l.vt liberis, vbi ſuprà,C.de collat.

Arg. non ſumitur à contrario ſenſu vnius cauſæ ex plurib.

5 ¶Et illud quòd vbi duæ ſunt cauſæ cuiuſpiam conſtitutionis, non ſumitur argumentum à contrario ſenſu ab vna tantùm cauſa,cùm plures ſunt.vt expreſsè voluerunt Iac. Butrig.in in l.conuenticula,C.de epiſ. & cleri. Ant.& Imo.in d.c.cum apoſtolica,quibus locis ſuprà citauimus,extrà de his quæ fiunt à præl.ſine conſen. cap.Fely.in d.c.ſignificaſti, col. penul. verſ.item fallit in verbis cauſæ finalis,de for. comp.

Sententia ſuſtinetur ex vna cauſa vera,licèt altera ſit falſa, vide infrà nu. 13.

6 ¶Sed & illud quoque, quòd ſi in ſententia expreſſæ ſint duæ cauſæ, quarum altera eſt vera, altera falſa vel erronea,ſuſtentatur ſententia ex ea cauſa quę vera eſt,per l.Titianus,ff.quod cum eo.& §.ſi igitur omnes,& §.ſi tales,in authen. vt cùm de appella.cognoſci.& c. cùm I. & A.de re iud.& c.per tuas,le j.& ibi Hoſt. col.ij. in verbo, iudicaſti,Io. And.col.j.in eod. verbo,Card.Flor.in ij.not.Per.Anch.in vj.no.Ant.in v.not.Pan. qui cum tex. dicit no. col. ij.ver.quoad tertiũ,& Card.Alex.in xj.no.qui fil.ſint legit.& voluit Inno.in caſu non admodũ abſimili,in c.in præſentia,in verbo,præter iſta,in fi.& ibi Ant.col.ij.ver.quandoq; ſententia eſt lata,& Pan.col.item ij.in eod.verſ.nam eſt eadem vtriuſq; lect.de renuncia.Hoſti. in c.ex parte,col.iij. in verbo,occaſionem concilij, per illum text.& ibi Ant.col. j. verſi.& no. per hanc decretal.de conceſsio. præbend.Io. And.in c.cùm inter,col.ij.in verbo, expreſsè, & ibi Anto.col.ij,verſi.oppo.quòd valeat,& Pan.qui dicit ſingu.col. iij. ver.& ob hoc dicit, de re iudica.Petr.Anc.conſi.cclxxxix.de viribus ſententiæ,col.ij.verſ. item falſa cauſa.Imo. in l.ſi plagij,circa medium,ff.de verb.obli.vbi id dicit ſing. & in l.quod dicitur patrem, col. v.verſi.ſecundo caſu,eo tit. & in l.ſi is ad quem, col.ij.verſi.aduerte tamen, ff.de acq.hæred. Domi.in c.in tantum,quod eſt vlt.col.iij.verſ.dic,aut cauſa eſt falſa,xxj.diſtinct.Ant.in c.ab

excommu

excommunicato,col.iij. versi. sexta patet ex sequentibus,de rescri. & Panor. qui dicit sing. in c.j.col.iij.vers.nunc autem quarto,ibi,aut cessat,& ibi Felyn.qui alios adducit,col. v.vers. limita secundò nisi causa, de re iud. & idem Pan. in c.sicut, col.iij.versi.sed si iudex in sententia,eo tit. Alex.in l.impossibilis,col. j. versi. iuxta prædicta, ff.de verbo.oblig.vbi id dicit communiter approbari.& latiùs in l.qui Romæ,§.duo fratres,col.xxvij. versi.& quia dictū est,ff.eo tit. vbi id dicit sing.& in addi.Bart.in l.si is ad quem,ff.de acq.hæred. Barb.qui cū text.in d.c.per tuas, ad hoc dicit not.consil.vj. illud in medium adducam, col.xj. versi.facit quod singul.voluit,lib.iiij.Ang.Aret.in §.sed quia,col.j. versi.si autem expressit plures causas,Insti.de fideic.hæred. & vide infrà nu.20.versi.& ad id spectat.

7 ¶Et similiter si in appellatione fuerunt expressæ,& id quidē copulatiuè,plures causæ ipsius appellationis,sufficit vnam illarum probare, vt apertè probat text. in c.exhibita, extrà de iudi.& in c.iamdudum, de præb.& voluit Pan.in c.cùm causam,in fi.extrà de appel.

Vnā ex multis causam appellationis probare sufficit.

8 ¶Quò etiā pertinet illud,quòd si cui sint duo impedimenta quępiā repellentia,si alterū tantùm sublatū fuerit,alterū autē supersit, æquè repelletur, ac si ambo subsisterent,per text.in l.si domus,ff.de seruitu.vrba.præd.& d.c.cùm nuncius,& ibi Ant.Imo.Pan. & Fely.omnes post prin.de testib.& c.ex tuarum,de author.& vsu pall.& c.si gratiosè,in fi. de rescr.li.vj.& c.nō potest,de præb.eo.lib.vj.no.gl.in c.statutū,in prin.in verbo,canonicus,de rescr.eo.lib. vj.Oldr.Bal.Ang.& Imo.in d.l.si non lex,ff.de hæred.instit. vbi id trahunt ad legitimationē siue dispensationem factam de vno impedimento vel inhabilitate siue macula.

Impedimentum vnū ex multis sufficit ad repellendum.

9 ¶Ex hac autem limitatione illud fit, quòd filia maritata potest petere dotem à patre, neq; enim dos ob eā tantùm causam datur filiæ,vt maritetur,sed etiam,vt ea alatur, cū dos sit loco alimētorū,Bal.con. ccccl vj. recolo,col.ij.versi.præterea dos,li.v. cū similib.à me collectis in tract.Primigeniorū,quæst.lxij.nu.5.Et vt maritus onera matrimonij faciliùs sustinere possit,l.pro onerib. C.de iure dot. cū similib. Et vt deniq; vxor velut indotata, à marito nō cōtēnatur,vt fieri solet,§.sic itaq; matrimonia,versi.si quis enim duxerit,in auth.de nupt. & §. quē autem,in auth.quib.mod.natur.effi.legit. & Bal.in auth.res quæ,col.j.vers.quæro pater viuens,C.com.de lega.vbi & ad hoc allegat l.si ita stipulatus,§.si tibi,& l.vtrum turpem.ff. de verb.obli.Et in hac sentētia, vt scilicet ea filia iam maritata possit tamen petere dotem à patre,fuit gl.in l.obligamur §.lege.ff.de actio.& oblig.quā sequitur &dicit singularē Bal.in c.iurauit,col.ij.vers. itē si esset hoc, extrà de proba.& in l.vl.col.ij.vers.pone vir cepit.C.de sent.quæ sine certa quātit. profer.& in l.j.col.iij.vers.sed si nupsit filia,& ibi Imo.col.quoq; iij.ver.in ea gl.ibi,qui liberos,& Ro.col.j.versi. sed an si est iuxta.ff.sol.matr.idē Bal.in c.iurauit,col.ij.versi.itē si esset hoc,de probat.vbi eā gl.dicit sing. Ang.& Pau.Ca.in d.auth.res quæ,& ibi Ias.col.v.vers.iiij.quæritur.C.com.de leg.Io.Cāpez.in tracta.de dot.par.j. q.xiij. Io.Lup.in repe.c.per vestras.§.ij.col.ij.vers.sic ergo videtur.Et hæc est cōmunis opi.etiamsi Guil.& Bart.aliter sentiant,ille in l.cum his.§.si mulier.ff. de cond. indeb.hic in d.l. obligamur. Et ea quidem confirmatur ex iis quæ diximus suprà in xviij. limit. nu.2.3.& 4.

Legitimatio vitiatur si vnum tantum impedimentū ex multis tollitur.

Filia maritata potest petere dotem à patre.

Vxor indotata contemnitur à viro.

10 ¶Quæ etiam eò vsque procedit,etiam si filia inuito patre nupserit, si credamus gl. in c. hoc sanctum,quod est vlti. in gl.j.xxxij.quæstio.ij.quam dicit singul.Imo.in d.l.j.solu. matri. sed est & alia clarior & melior,vt dicit,Rom.ibi, in c.de raptoribus,in verbo, excusata,xxxvj.q. j.Quod tamen semper intellige,modò non nupserit indigno,ex sententia Bal.in d.l. vlti.vbi suprà,C.de senten. quæ sine cer. quan.

Quid autem si filia inuito patre nupserit.

Qui si nupserit indigno.

11 ¶Sed & ex hoc quoq; procedit,quòd cùm priuilegia doti dentur,non solùm propter sobolē procreandam,sed & propter fragilitatem sexus,& propter onera matrimonij,& obsequia, quæ præstat vxor marito, l.assiduis, C. qui potior.in pignor. habean. cessante causa illa sobolis,quia mulier sterilis est:tamen cùm subsint aliæ causę,non cessant priuilegia dotis,Bar. post Iac.Are.& Cy.in l.j.col. pe.versi. quartò quæro quid in muliere,ff.solu.matrim.tum illa ratione,quam diximus in nostra limitatione,tum per tex.in l.si quis posthumus.in prin.ff. de liber.& posth.& sequuntur Bal.in d.l.j.col.iiij.ver.itē an cessatio,& ibi quoq; Imo.& Ro. vterq; col.vlt.Alex.col.ij.versi.secundò infertur quòd mulier.Iason col. iiij.versi.sextò no.ff. solu.matrim.idem Bal.in rub. C.de priuileg. dot.col.j. versi.sed hic quæro,&c.in l. assiduis, ibi,siue liberos habeat mulier,&c.C.qui pot.in pigno.habean.& in d. auth.res quæ,col.vlt. versi.quæro nunquid ista auth.C.com.de lega.& Lapus alleg.tio.in ciuitate Florentiæ, col. pen.versi.circa secundum statutum,ibi, nec ob. quod no.

Mulier sterilis gaudet priuilegiis dotis.

12 ¶Sed hæc nostra limitatio primò intelligenda est procedere, quando sunt duæ aut plures causæ distributiuæ, id est, quarum quælibet sola satis est ad producendum illum effectum: secus si omnes simul considerentur. nam hoc casu cessatio vnius facit cessare effectum. tex. est no.in c.quoniam frequenter,§.porrò,iuncto §.si autem, & in priori loco,Panor.in fi.qui eum rex.reputat singul. vt lite non contest. Bar.in d.extrauaganti ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum absentia. Bald.in d.l.generaliter, colum.ij.in ij.opposit.C.de epis.& cleri. dum loquitur de pluribus causis, quarum quælibet per se influit, & in d.sua marga.Ang.in d.§.mitiores,in auth.de nupt.Pan.in d.c.cùm nuncius, post prin. & ibi Fely.col.j.de testib.

Quid si omnes causæ simul & collectim considerentur.

idem

idem Pan. in d. c.cùm cessante, in j.not.& ibi Dec.col.j.in iiij.fallen.de appella.& ipse quoq; Pan. in d.c. quoniam, de iure patroна.& cons.lxx.id de iure quæritur, col.ij.vers.tertiò probatur alia ratione, lib.ij.Ias.in l. dedi, col.j.versi. confirmatur, quia vbicuoq;, ff.de condi.ob caus.vbi id latè probat, & Rom.in d.l.in testamento quidem, col. xij. versi.iij.& notabiliùs, C.de testa.milit.Hippol. Marsi.in l.si quis viduam, col.j. versi.sed tu ad saluandum, per illũ text.ff. de quæstio. Nicol. Euerald. in locis legalibus, in loco à contrario sensu, col.xj.versi. primò vt procedat.Fran.Rip. in d.l.ex facto, col.iij.nu.14. ff. de vulga.& pupilla. vbi tameo id declarat, vt ibi videre poteris.

Sententia sustinetur ex vna, ex multis causa vera, si ea per se & sola sufficiat.

13 ¶ Nam quod suprà diximus nu.vj.sententiam latam ex duabus causis, quarũ altera vera est, altera falsa vel erronea, sustineri ex vera causa, intelligi debet, si illa vera causa per se & sola sufficiat ad validitatem sententiæ: aliàs enim oon valeret. verbi gratia, si iudex pronunciet testamentũ impuberis valere, quia impubes potest testari. & quia in eo sit sufficiens numerus testium: tunc enim licèt hæc posterior causa sit vera, tamen ea non sufficit vt valeat testamẽtum. quia non sufficit solennitatẽ fuisse adhibitam, oisi testator sit habilis, l. si quæramus, ff. de testam. ideo ea sententia non sustinetur ex illa causa vera noo sufficienti. Et ita nuncupatim voluit Pano.qui id dicit esse bene notandum, quia alius nemo tetigit in d. c.j.col.iiij. versi.hoc tamen dictũ, & ibi quoq; Fely.vbi suprà, ibi, & intellige dummodo, de re iudi.

Alterum ex copulatis sufficit, cum alterum non est necessarium.

14 ¶ Et ad hæc facit, quod in simili dicitur, quòd si ex duobus etiam copulatiuè positis, alterũ tantùm sufficiat ad id obtinendum, de quo quæritur, sufficit alterum esse verum: non etiã, si vtrunq; sit necessarium, per l.scire oportet, §. scire, & l.propter litem, ff. de excusat.tutor. & c.accepta, de restit.spoliat.& c.quædam, de iureiur.& c.peruenit, in fi.de fideiussor.& c.j. 48.distinct.& c.qui periculosum, vij.quæst.j.gl.in c.ij.in verbo, & perpetuo, & ibi Bal. col.ij. ver.& iuxta notabilẽ, Card.Flor.col.iij.vers.quæro, in eo quod hic, Pet.Anc.col. ij.vers.sunt duæ qualitates, Anto.col.j.in iiij.oo.& iterum col. ij.versi.hic descendo ad factum, Imo.col. j.in vlt.not. rursumq; super gl.j.Pano.super eadem gl.j.Felyn.qui alios multos citat, col.xj. versi.fallit tertiò vbi plura copulantur, de rescri.& gl.in clem. vt circa, in verbo, probare, de electio.lib.vj.Bar.& recentiores io l.diuus, ff.de re iudi.idem Bar.in d.extrauagan.ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum absentia, vers.sed cùm in lege. Bal.in l.j.in prin.col.iiij.vers. & extra quæritur, ff.de eden.& in l.j.col.pen.versi.item do aliam, C.de condict.indeb.dum allegat gl.in d.clem.vt circa, & in c.j.de exceptio.& in d.c. licèt causam, de probat.& idem Bal.in l. minoribus, col. ij. versi. vnum scias quod pluribus, C.de his quib. vt indig. & in l. conuenticula, col.iij. versi. item est argumentum ab effectu. C. de epis.& cleri.atque etiam Alex.consil.lxj.viso processu causæ, col. j. versi. sed in casu nostro, lib.ij. & Fran.Aret. in l.si quis ita stipnlatus, versi. ex præmissis sequuntur, ff.de verb.oblig.

Vno ex plurib. coniunctim requisitis deficiente, totũ corruit. Ratio, & ipsius ratio, necessariò requiritur.

15 ¶ Nam quando duo vel plura coniunctim requiruotur ad actum, vno deficiente, totũ corruit, l.vlt.§.ait lex, ff.de diuor.& d.l.si quis ita stipulatus, & ibi Bar.& alij, ff.de verb.obligat. & l.Lucius, & ibi gl. ff.de his qui oo.infa. & l.si is qui ducenta, §.verùm, ff.de reb.dub. Et l. Titia.& ibi Rom.in ij.notab.& rursum col.vij.vers.nisi probet.ff.solu.matri.gl.in l.iij.§.hoc autem interdicto, io verbo cõpetere, ff.de itiner.actuq; priua.Ioan.And.in c.sine culpa, col. ij.vers.secundò matrimonium, de regul.iur.lib.vj.Cyn. post Iac.Are.in l.faocimus, §.si quis autem, le j.in fi.C.de donatio.Bal.in l. Titia, in prio.ff. solu.matri.Cepo.caus.crimin.consi. ij. super casu homicidij, col.ij. versi. tertiò, qood illud auxilium, vbi huius rei reddit rationem, quia tuoc de forma videtur aliquid fuisse omissum, vt dicit sing. Bal.in addit. Specul. tit.de arbitr.§.potest, col.j.versi. sed quid si compromittatur.

Si altera ratio ponatur vt maior, altera vt minor, vtraque requiritur.

16 ¶ Et ex hoc fit, vt si ex duabus causis vna ponatur vt ratio, altera vt ratio ipsius rationis, vtraq; requiratur, per l.sed & si lege, §.idem si rem, ff.solu.matrim. Et similiter si vna ratio ponatur vt maior propositio, altera vt minor, altera earum falsa, corruit argumẽtum, vt videre licet ex Bar.in d.extrauaganti ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum absentia. Et vtrunq; voluit ad comprobationem eorum quæ suprà diximus, Fra. Ripa in d.l.si ventri, §.in bonis, col. iij.versi.ideo si vna causa, ff. de priuil.credit.

Quid si ex duab. rationibus vna tantũ consideratur ad effectũ producendum.

17 ¶ Secundò hæc nostra principalis limitatio intelligenda est, quando vtraq; ratio consideratur ad effectum producendum. Secus si vna ratio non habetur in consideratione, tuoc enim hac cessante non cessat effectus, vt dicit Ripa in d.§.in bonis, col.vlt.vers. item intellige quando vtraq; ratio consideratur, per id quod voluit Bald.in c.j. §. his verò, post prin.tit.de successio.frat. siue de gradibus succes. in feud. quòd in feudis frater vtrinq; coniunctus nõ præfertur fratri ex parte patris tantùm, licèt enim duæ partes concurrant, tamen cùm altera earum, scilicet matris, sit impertinens, ex ea non augetur effectus.

In feud. vtrinq; cõiunctus non præfertur fratri ex parte patris tantùm.

18 ¶ Quem, vt id Ripæ addas, seqountur Marti.Lauden.& Card. Alex.ibi: ille, col.ij.vers.quæro circa istam: hic col.iij. versi. eiusdem initij.& voluit etiam Iacob. Ardiso. in summa rubr. de successio. feud. sub rubr. an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex parte tantùm. Andr.Iser.in c.j.col. ij.& iij.titu. de natu. successio. feud.Bald.in l.j.post prin. versi. & per hoc determinatur, & ibi quoq; Pau.Ca.& Cor.C.de legit.hæred.Ipse Bal. cons.clxx.ad eunden-

euidentiam, col. ij. versi. item sciendũ, lib. ij. & cons. ccciiij. donatio, in fi. eo lib. ij. & cons. liiij. proponitur, quod quidã nobilis, lib. iij. & cons. casus talis est, primo dominus, eo lib. iij. Marti. Laud. in c. j. §. & quia, col. vj. versi. quæro an vtrinq; coniunctus, & ibi etiam Card. Alex. col. vlt. vers. eiusdem exordij, tit. qui feud. dare possunt. Alex. consi. ix. ponderans, in fi. lib. v. Pet. Ferra. tit. for. libel. quo agit. ad reuocationem feud. in verbo, nec superstitibus, col. iuj. versi. sed quid si vnus. Soc. consi. ccciiij. eodemq; vlt. viso statuto, ad fi. lib. ij. Fra. Cur. iunior in iij. parte. iij. part. principalis tractatus feudi, quæstio. vj. Phil. Dec. con. cccclxuij. concurrit patruus, col. j. Io. Cro. in repet. l. filiusfam. §. diui, col. ij. post prin. & iterum char. antep. versi. quartò quæritur, ff. de leg. j. & ipse Fra. Rip. in l. ex facto, col. xxiiij. nu. 98. ff. de vulg. & pupil. & diximus etiam in tracta. Retractuum tit. j. §. xiij. gl. ij. nu. 10. incip. illud autem inter omnes. Et faciunt quæ etiam ibi diximus in nu. seq. incip. quo in loco.

19 ¶ Tertiò intelligenda est nostra limitatio, quando vtraq; ratio exprimitur in lege, aut alia cõstitutione. Secus si vna tantũ, licèt altera posit etiã considerari, tunc enim cessante expressa, cessat dispositio, licèt altera militare quoq; videatur, vti pulchrè declarat Lancelo. Dec. in l. singularia, col. iij. ff. si cer. pet. & ab eo Fra. Ripa, in d. §. in bonis, col. vlt. nu. 16.

Quid si ex duab. rationibus, altera expressa cessat, altera citata non cessat.

20 ¶ Et ad id spectat, quòd si in sententia, expressa est vna tantùm causa sed ea quidem falsa, sententia corruit, licèt sit alia causa tacita, & ea quidem vera, qua sustentari potuisset, si expressa fuisset, vt voluerunt Ant. & Pan. in d. c. in præsentia, vterq; col. ij. versi. si vna tantùm est expressa, de renuntia. Host. Io. And. & alij in d. c. per tuas, qui fil. sint legi. & maxima pars eorum, quos citauimus suprà nu. vj. huius limitatio. incip. sed & illud quoque, ex quibus intelliges illud interesse, inter id quod ibi diximus, & id quod nunc dicimus, vt scilicet illud procedat, quando sunt expressæ duæ causæ, quarum altera vera est, altera falsa: hoc autem, quando expressa est vna tantùm causa falsa, tacita, altera vera.

Causa falsa expressa in sententia, eam vitiat, licèt sit altera tacita vera.

21 ¶ Quartò item intelligendã est hæc limitatio, quando illæ duæ rationes sunt vniuersales, siue etiam generales: si enim vna est generalis, altera specialis, tunc sola illa generalis cõsideratur. quod ex eo satis patet, quòd ab ea tantũ, non etiam à speciali sumitur argumentũ à contrario sensu, per tex. in l. regula, §. vlt. & ibi Bart. & Bald. ff. de iur. & fac. ignor. quẽ ad hoc dicit no. & menti tenendũ Nic. Eueral. in locis legalibus, in loco à contrario sensu, col. xj. vers. secundò istud limito. Cui adde in simili text. in l. ij. §. si mater, versi. quid si curatoris, & versi. quid si decesserit, ff. ad SC. Treb. & l. nomen debitoris, §. vlt. ff. de leg. iij. Et tn interim vide quæ suprà diximus in cessante legis ratione, nu. 149. incip. secundum autẽ, & iterum in j. limit. nu. 62. incip. tertium quod cùm lex, & quæ etiam dicemus infrà in xxxij. limitat.

Ex duab. rationib. altera generali, altera speciali, hæc tantùm cõsideratur.

22 ¶ Quintò intelligenda est hæc nostra limitatio, nisi ex duabus causis altera principalis sit, seu primaria, altera accessoria, siue secundaria. Nam tunc sola principalis causa est consideranda, vt cesset, vel non cesset effectus, non etiam accessoria, vt expresè, & in hac specie voluit Fr. Rip. in d. l. ex facto, col. iij. nu. 14. ff. de vulg. & pupil. substi. & idẽ propemodũ voluit Pan. in c. ex parte tua, col. vlt. per eum tex. extrà de conuers. coniugat.

Causa principali cessante cessat effectus, non etiã accessoria.

23 ¶ Nam illud perpetuum est, vt eius quod principale est ratio habetur, non etiam eius quod accessoriè venit & secundariò, siue in consequentiam, vt patet ex l. j. ff. de autorit. tutor. & l. si sponsus, §. donationis, & §. generaliter, ff. de donatio. inter vir. & vx. & l. non solum, §. vlti. ff. de procur. iuncta l. j. §. pen. & vlt. de suspect. tutor. & l. si vnus, §. illud, ff. de pact. & l. arbor. §. aquarum, ff. com. diuidun. & l. cùm probatio, & ibi gl. ff. de probati. & c. ad audientiam, & ibi gl. in verbo, principaliter, de præscriptio. cum alijs infinitis concordan. tex. & doctor. à me collectis in commentariis consuetudinũ Pictonum tit. xx. *qui est de tenir noblement en fief,* §. xx. in gl. j. in j. limitatione.

Principale tantum consideratur, nõ etiam accessorium.

VICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimotertiò limita hanc nostram regulam procedere in his, quæ habent tractum successiuum in futurum. verbi gratia, in excusatione à muneribus, quæ successiuè, & diuersis temporibus imponuntur: quæ quidẽ excusatio cessat, cessante causa ipsius, per l. cura. §. deficientium, ff. de muner. & honor. At in his quæ sunt momẽtanea, cessante nõ cessat effectus, vt per Bal. in l. generaliter, col. ij. versi. sed ego dico, C. de sacros. eccles. quẽ ita simpliciter citat, & sequitur Alex. in l. si cùm dotem, §. si maritus, col. ij. vers. sed certè hoc nõ puto, ff. solu. matri. in addi. Nico. Ma. in l. ij. §. non solùm, ff. de excusat. tutor. & Soci. in l. secũdũ, §. vlti. circa mediũ. ff. qui satisd. cog. & con. lxxxj. non est dubium, col. iiij. vers. non obstant nunc in contrarium, lib. iij. & consi. lxxxiiij. accuratissimè, col. iij. versi. præterea ibi conceduntur, eo. lib. iij. & Phil. Dec. consil. xxiiij. mulier, cui propter inopiam, col. vlt. versi. non obstat tertiò. Io Fr. Oze. in §. supradicta, col. iiij. nu. 16. Inst. de excusat. tutor. Et idem quoq; apertè voluisse videtur Panor. in c. suggestum, col. j. versi. vltimò scias, de deci. dum dicit, quòd priuilegiũ, quod habuit perfectionem suam, nec continet actũ successiuum, nõ reuocatur, licèt postea cesset causa priuilegij: secus in priuilegio habente causam successiuam, per eum tex.

Causa cessante cessat effectus in successiuis, non etiam in momentaneis.

Priuilegij perfecti & non successiui. causa cessante non cessat priuilegium.

2 ¶ Sed in hoc vide quod scripserit Bart. in l. ex facto, in prin. col. ij. vers. secundò oppono, dicuntur hîc, ff. de vulg. & pupil. substit. quòd cũ dispositio est momentanea, si iungitur qualitas

De eadem re.

Qualitatem iunctā verbo dispositionis momentanea sufficit adesse tempore dispositionis.

litas verbo dispositiuo, tunc sufficit eam qualitatem adesse secundū tempus dispositionis, licèt postea desinat, per l. Mela, in prin. ff. de alim. & cib. lega. vbi si legatur puero, vel puellæ, sufficit, quòd sit puer vel puella, secundū tēpus legati facti. Si verò iungitur verbo notanti effectum, aut executionem dispositionis, sufficit secundū illud qualitatem adesse, l. iij. ff. de aur. & arg. leg. vbi si lego vxori ea quæ parata sunt tempore mortis, illa cedunt legato, quæ tunc parata reperiuntur: & sufficit illa esse parata, licèt ex postfacto, vel antè parata nō sint. Et ita illam sequitur Imo. in cle. ij. col. iij. versi. si verò constat qualitatem, de rescript.

Causas hoc respectu esse in quadruplici differētia.

3 ¶ Verùm & de ea re multò pleniùs & latiùs, Cy. & ipse Bal. post. Pet. & alios antiquiores, in d. l. generaliter. & Henricus Bohic. & Ægid. Bellamer. in c. etsi Christus, de iureiur. Causas enim esse in quadruplici differentia, quasdam enim esse momentaneas, quæ & momentaneum habent effectum. Alias quidem & ipsas momentaneas, sed quæ effectum habent successiuum. Alias item successiuas, quæ & successiuum effectum habēt. Alias denique & ipsas successiuas, sed quæ habent effectum momentaneum.

Momētaneū quid dicatur. Hæreditas dicitur momentanea. Sacerdotiū. Successiuum, quid dicatur. Tutela successiua.

4 ¶ Et intelligunt momentaneum, cuius est esse tempore momentaneo, vt quod momēto acquiritur, veluti hæreditas, per l. placet, ff. de acquir. hæred. & agnatio, quæ scilicet quæritur eo momento temporis, quo quis nascitur, §. sui Inst. de hered. quali. & differēt. item momēto quis consequitur beneficium, siue sacerdotium, vt legitur in cap. si tibi absenti, de præbend. Successiuum autem dicitur, quod ad suum esse, vt ipsi loquuntur, requirit successionem tēporis, vt est tutela, quæ est ius in successione temporis consistens, & ad sui esse requirit totum tempus impubertatis.

Quid igitur in causa momentanea habente effectū momētaneū, cū causa cessat post effectum completum.

5 ¶ In primo igitur casu, quando scilicet causa est momentanea, habens etiam momentaneū effectum. Refert an causa cesset post cōpletum effectum, & tunc nō cessat ipse effectus. exempli causa, agnato defertur hæreditas, ideo & agnato sufficit momentanea agnatio, eo tēpore, quo quæritur hæreditas, & si postea desinat causa, id est ipsa agnatio, non desinit effectus iam quæsitus, scilicet hæreditas, l. vltim. in j. respon. ff. vnde lib. & arg. d. l. sciendum, §. vlt. ff. qui satisdare cogantur. & l. cognatis, in j. respon. ff. de reb. dub. & dicit præterea Henric. de hoc esse casum in l. j. C. de pactis, vbi pactum, siue contractus innominatus, scilicet dationis sextantis, ex parte filij testatoris ab ipso testatore rogati restituere hæreditatem Licinio Frontoni, si sine liberis decederet, & remissionis eius fideicommissi ex parte eiusdem Frontonis, fuit completus. Et ideò licèt causa propter quam contractus, siue pactum interuenerat, scilicet metus filij, ne decederet sine liberis, cesset, quia decessit relictis liberis, non tamen cessat effectus, quia non reuocatur contractus completus. Et ad id quoque facit, vt ille subdit, l. naturalis, §. j. ff. de præscript. verbis.

Quid si ea causa cesset antè completū effectum.

6 ¶ An verò causa cesset ante completum effectum (id enim est secundum mēbrum primi casus) & tunc cessante causa cessat effectus. verbi gratia: Agnatis defertur hæreditas & tutela, fac igitur, quòd quis desinat esse cognatus, nónne, hic habebit hæreditates, vel tutelas, quæ postea deferuntur? & certè non habebit, per d. l. vl. in ij. respon. ff. vnde liber. & l. j. in fi. ff. vnde legit. & non solùm, §. si emancipatus filius præteritus. ff. de bono. possess. contra tab.

Quid in causa quoque momentanea habente effectum successiuum.

7 ¶ In secundo casu, quando scilicet causa est quoque momentanea, sed quæ habet effectū successiuū, vt est in tutela legitima, quæ defertur agnatis, & quæ quidē tutela est quidā effectus successionis, vt dictū est, & tūc dicendū est vt prius. Nā aut ante cōpletū effectū cessat causa, & cessabit quoque effectus. Ideo si ante finitā tutelā delatam agnato ipse capite minuatur, finitur tutela, l. tutelas, ibi, sed legitimæ tutelæ, ff. de ca. dimin. & §. vlt. Inst. de legi. agna. succes. & §. sed & capitis, Inst. quib. modis tut. fini. Quod intelligendū dicit Bal. vbi suprà, pro tēpore futuro, quia administratio præteriti tēporis manet firma, vti & ipse quoque declarat in c. quēadmodum, col. ij. versi. nota tacitas conditiones, de iureiur. per d. l. tutelas, & alibi quoque diximus. Aut cessat causa post effectum completum, & tunc non cessat effectus.

Quid in causa successiua habente effectum successiuum.

8 ¶ In tertio casu, quādo scilicet causa est successiua, quæ etiā successiuū effectū habet, cessante causa cessat effectus. exēpli gratia. Absentia reipublicæ causa, est quid successiuū, & similiter excusatio à tutela est effectus successiuus. ideo si tutor abest reipubl. causa, is excusatur quādiu abest: cessante autē absentia, cessat & excusatio, §. itē qui reipublicæ. Inst. de excusat. tut. Itē clerici, vel monachi excusantur à tutela & curatione, quamdiu insistunt diuinis officiis, nō aliàs, d. l. generaliter, C. de epis. & cleri. Et hoc quoque idē patet ex d. c. & si Christus, in fi. & in c. post translationē, §. cæterùm, de renunc. vbi causa & effectus sunt successiui.

Quid in causa successiua habente effectum momentaneum.

9 ¶ In quarto casu, quando causa est successiua quidē illa, sed quæ habet effectum momentaneū, cessante causa cessat effectus, vt patet in illa ipsa absentia reipublicæ causa, quæ causa est dandi restitutionem in integrū, si absens læsus fuerit. Ideo ea absentia cessante, si interim ille lædatur, cessat restitutio, l. ab hostib. §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. causis maior. & l. quod tempore, C. de restitut. milit. Quod intelligit Bald. vbi suprà, vt in eo, quo fuit læsus tempore absentiæ, non cesset effectus, cùm ipse iam quæsitus sit, ita intelligens iura suprà allegata.

10 ¶ Sed & id quoque patet in officio, propter quod datur beneficium, c. præter hoc. xxxij. distinct.

stinct.& c.eos.& c.si quis sacerdotú.lxxxj.di.& per c.quia nónulli.& c.relatú. de cles.nó resi.& c.pastoralis.de app.& c.latores.de cler.exc.mini. & c.vlt.de rescr.li.vj.Et ideo,si beneficiatus in eum casum incidat,saltem culpa sua,vt officiú facere nó possit,amittit beneficiú,vt not.in c.j. de æta.& qual.& c.tua nos.de cler.ægr.& nos alibi diximus suprà,in beneficij causa cessante.

Beneficiatus sua culpa in id incidens vt officiū facere nō possit, priuatur beneficio.

11 ¶ Bald.autem vbi suprà,relata illa opin.quam diximus,eam ita declarat, vt si requiratur causam adesse certo,& determinato tempore,sufficit eam adesse eo tempore:nec ea postea cessante cessat effectus,siue causa sit momentanea,siue successiua. quod & nos latè tractauimus suprà,in quarta limit.Et aliter quoque hæc declarat,quæ hic de industria prætermittimus , quia ea adscripsimus in aliis locis magis peculiariter ad ea pertinentibus.

Declaratio præcedentiū.

VICESIMA QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimoquartò limita regulā nostrā nó procedere in vltimis volūtatibus,in quibus si fortè fortuna cessat causa vice modi adiecta,nó ꝓpterea cessat effectus,vt & nos suprà alicubi trāseūtes diximus. & ꝓbatur in l.si fundú per fideicómissum.§.Iulianus.si Titio,aliàs.si Titio,qui est §.j.& ibi Bar.& alij,ff.de leg.j.& idē Bar.in l.ij.§.vlt.col.ij.vet.vbicūq; dixi.ff.de don.& in l.Titio cētú.§.Titio genero.ff.de cód.& dem.& Imo.in d.c.post trāslationē,col.6.n.39.de renú.

Hæc regula non habet locum in testamentis cum causa vice modi est adiecta.

2 ¶ Cæterùm comperies apud Barto.in illo §.Titio genero.istud non procedere, quando modus de necessitate inesset legato,vt in casu d.§.Titio genero.secundum Rayn.quáquam Barto.ibi dicit deficere legatum,quia non erat modus,sed conditio.

Nisi modus de necessitate inesset legato.

3 ¶ Sed quia hæc res est admodum scrupulosa super intellectu vtriusque illius loci, ideo antequam hic tuum iudicium firmes,vide omnino Bal.Imo.Pau.Cast.Raph.Com.Ange.Peru. & Ias.in d.l.si fundum per fideicommissum,§.j.& omnes scribentes in d.§. Titio genero. & latè Bal.ipsum in l.generaliter.col.v.versi.quintò quæritur.C.de episc.& cler.

VICESIMA QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimoquintò limita procedere in causa pro qua excludenda aliquid constituitur , secus in causa propter quam habendam aliquid fit:nam licet cessaret illa causa , non propterea cessaret id quod factum est propter illam. Verbi gratia,contrahiuut matrimonium propter prolem,si tamen vxor sit sterilis,ita vt prolem non habeat,non propterea dissoluitur matrimoniū, c.dixit dominus.xxxij.q.j.& c.tantum,xxxij.q.vij.vbi id expressè no.glos.quod diximus. atque etiam glos.in c.& si Christus.ad fi.in verbo,cessante causa.de iureiur.& ibi quoque Anton. in §.vlt.post medium.vers.oppo.quòd cessante,vbi dicit per eam gl.quòd cessante causa facti non cessat factum,quanquam alij aliò hæc referunt, nempe quòd proles non sit sola causa matrimonij,vt diximus suprà in xxij.limit.nu.1.

Hæc regula non habet locum in causa ob quam habendam aliquid fit.

Cessante causa facti non cessat factū.

VICESIMA SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimosextò limita & hanc nostram regulam,vt procedat,quando causa cessat non solùm actu,sed & exemplo:ita vt videlicet non possit trahi in perniciem exempli , aliàs non cessaret effectus,ita enim expressè magna autoritate affirmant glo.in c.neophytus.in verbo,causa.ibi, vno modo sic,61.dist.per tex.in §.verùm.63.dist.& sequuntur Archid.& Domin.in d.c.neophytus.Et ad hoc præbet aliquod argu.tex.in l.si quis aliquid.§.qui abortiuum.ff.de pœnis.& cap. principatus.j.q.j.cum aliis concord.ibi traditis à glos.

Hæc regula procedit quādo causa cessat actu & exemplo.

VICESIMA SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimoseptimò limita non procedere in causa essentiali,aut,vt alij vocant,efficienti,quando causa ipsa & effectus sunt in diuersis subiectis,vt pater & filius:tunc enim cessante causa non cessat effectus, licet enim cesset,siue desinat esse pater,non tamen desinit filius:siue sit iam natus,siue posthumus,l.Gallus.ff.de liber.& posthu.per quam ita in specie voluit Bal. in cap. cùm cessante.col.j.in iuj.not.de appel.

Hæc regula non procedit in causa efficiente, quādo ea & effectus sunt in diuersis subiectis.

2 ¶ Aliter autem,licet in eundem finem,loquitur idem Bal.in l.generaliter.col.iij.vers.sed quandoque requiritur.C.de episc.& cler.vt scilicet nostra regula non habeat locum in causa efficiente,cùm effectus per se potest stare,per l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris. sicut inquit,quotidie videmus,quòd mortuo pictore manet pictura, mortuo patre manet filius,mortuo igne,manet calor homini ab igne datus,& sic de similibus,subditque facere l.qui libertinos.§.j.ff.de opes.lib.& l.ij.in prin.ff.de excus.tut.

Nec cū effectus potest per se stare.

3 ¶ Idem in d.l.patre furioso.in j.lect.col.j.non multò post princ.ff.de his , qui sunt sui vel alieni iur.postquam retulit Dyn.dicentem quòd cessante causa ex toto,cessat effectus:secus si remanent reliquiæ,vbi suprà alibi diximus,subiungit duas esse causas fiendi,scilicet efficientem & finalem:& duas esse causas essendi,scilicet materialem & formalem. De duobus autem primis intelligi ipsum Dyn. De tertia & quarta,si in totum destruantur,destruitur quod fundatur in ipsis,l.si ex legati causa.ff.de verb.oblig.& l.in naue Saupbei.ff.loca. & l. qui vsumfructum areæ.ff.de contrah.emp.& l.quæsitum.§.illud.ff.de leg.iij. Et idem propemodum repetit ipse Bal.in 2.lectu.eiusdem l.patre furioso.paulò ante fi.nisi quòd clarius dicit,cessante causa materiali,& formali.effectum cessare:quia is effectus est inseparabilis à causa,& ea quidem causa dat esse rei,& rem in esse conseruat.l.Iulianus.ff.ad exhiben.Tandem dicit in eadem l.patre furioso.causas esse velatas,non absorptas,postea verò in versic.tertiò not. quòd multa , ex eo

Causæ duæ fiendi.

Causæ etiam duæ essendi.

tex.not.multa impedire contrahenda, vt furorem: quæ non vitiant iam contracta: eiusque rei rationem esse, quia ea quæ sunt perfecta, sunt in suo esse præcedente consensu. vt not. in l. si ia qui animo suo. ff. de acquir. possess. At super illo, inquit, brochardo, dic quòd aut est impedimentum ex parte causæ materialis, & tunc vitiat. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obligationib. aut ex parte causæ finalis, & idem: aut ex parte causæ efficientis, & tunc aut effectus dependet à causa, quia est in fieri, & vitiat. Aut non dependet à causa, quia est in facto esse, & non vitiat, vt in d. l. patre furioso. Aut est impedimentum alterius accidentis, & tunc si potens est ad resoluendum, resoluit: aut non est potens, & non resoluit. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de recep. arbit. secundum Iaco. Butrig. Aut impedimentum est circa ipsum principale, & tunc aut non compatitur secum principali, & vitiat. l. pro parte. ff. de seruit. & l. existimo. ff. de verb. oblig. Sed Pet. vt subiungit, ita distinguit: aut actus peruenit ad confirmationem, & tunc casus superueniens non vitiat: aut non, & tunc aut sequitur absurdum, & tunc vitiat, l. vlti. & ibi Pet. & Cyn. in addit. ff. rer. amot. aut non sequitur absurdum, & non vitiat. §. ex contrario. Instit. de legat. Hæc Bal. vbi suprà. quorum magna pars pertinet ad ea quæ diximus suprà in xij. limitatione.

Iterũ de causa efficiente.

Quid in causa materiali.

Quid de formali.

4 ¶ Sed & aliter Salyc. post Iaco. Butrig. in eadem l. generaliter, circa medium, nam cessante, inquit, causa efficiente, cessat effectus, quamdiu res est in fieri, ita enim loquitur, non etiam quando est in facto esse, per l. furiosum. C. qui testam. face. poss. & d. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. Licet ait Salyc. vbi suprà, secus sit in causa materiali, quia ea cessante semper cessat effectus, siue sit in fieri, siue in perfecto esse, l. non moriturum. C. de cõmit. stipul. & in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. & l. qui res. §. aream. ff. de solutio. Et idem de formali in l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhib. & l. Seio. §. Caio. ff. de auro & argen. leg. & l. is qui quadraginta. §. quædam. ff. ad leg. Falcid. quæ iura, vt id addas, solent in id allegari, quòd forma dat esse rei, de quo & nos alibi latè diximus.

Ad causam materialem redit.

5 ¶ Et idem propemodum voluit Imo. nullam Salyc. mentionem faciens, in d. c. post translationem. col. v. nu. 37. & seq. de renunc. vbi tamen intelligit quod dictum est de causa materiali, vt scilicet ea cessante cesset materiatum, tamen si mora interueniat, remanebit quis obligatus ad æstimationẽ ipsius materiati, per l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. & l. quod te. ff. si cer. pet.

Et ad causam efficientem.

6 ¶ Denique & aliter, licet in eandem propemodum sententiam Aegid. Bella. in c. post trãslationem. col. iiij. ver. recipiendo ergo causam. de renunc. In causa (inquit) efficiẽte quo ad effectus consumptos & iam in esse productos, & quorum conseruatio ab existentia causæ non dependet, non habet locum regula, cessante causa. l. vlti. in j. respon. ff. vnde libe. & l. j. C. de pact. & l. naturalis. §. j. de præscrip. verb. & c. vlt. de offic. leg. & c. licet. de senten. excom. lib. vj. & argu. l. sciendum. §. j. ff. qui satisda. cogan. & l. si cognatis. in j. resp. ff. de reb. dub. Et ideo (inquit) mortuo patre non sequitur quòd mortuus sit filius. Quoad effectus verò nondum productos aut pendentes in fieri, sed quorum conseruatio in esse dependet ab existentia causæ, habet locũ ea regula, d. l. vlt. in ij. respon. vnde lib. & l. j. in fi. ff. vnde legit. & l. non tantum. quæ est 3. §. si emancipatus filius, le 2. ff. de bono. posses. contra tab. & l. tutelas. ff. de capit. diminut. & §. vlti. Instit. de legit. agna. succes. Et id certè totum pertinet ad xij. nostram limitationem.

VICESIMA OCTAVA LIMITATIO.

Hæc regula non habet locũ in his quæ non dependent ex intentione.

1 ¶ Vicesimooctauò limita procedere in his quæ dependent ex animo & intentione, ita vt aliter stare non possint. Secus in his quæ non dependent ex intentione, possuntque stare sine animi dispositione, quia cessante in illis causa etiam finali, non cessat effectus, vt dicit Bal. in d. l. generaliter. col. iiij. ver. sequitur videre. C. de episcop. & cler. vbi ponit huiusmodi speciem. Ego ædificaui domum ad eum finem, vt illam habitarem: si cessat postea ea causa finalis, quia ego non habito, nõ propterea cessat domus, quia habet esse ex materia & forma, quę adhuc supersunt, & non ex intentione mea, velim enim aut nolim, domus est.

VICESIMA NONA LIMITATIO.

Hæc regula non habet locum in ratione, vel causa fundata in sola præsumptione.

1 ¶ Vicesimonono limita hanc nostram regulam. vt non procedat in causa siue ratione, quę fundatur in sola præsumptione, per id quod not. voluit Bal. consil. ccl. cuius exordium est, in quæstione Domini Milani, col. vlt. non multò ante fin. lib. j. quòd scilicet huiusmodi ratio non restringit dispositionem generalem legis vel statuti, per nota. à Iaco. & Oldra. in l. j. ff. solu. matr. quod & nos diximus suprà in cessante ratione legis, nu. 142. incip. igitur vt repetamus, sed hic repetere volumus: quoniam ex illo sequitur non cessare effectum cessante huiusmodi ratione, vt quæ legem vel statutum non restringit. Et faciunt quæ diximus suprà in xxj. limit. vbi locuti sumus de causa tacita.

1 TRICESIMA LIMITATIO.

Hæc regula non procedit cùm spes est reditus causæ cessantis.

¶ Tricesimò limita vt procedat, cùm omnino cessat causa, non tantùm pro præsenti tempore, sed & pro futuro, ita vt nulla sit spes reditus siue reuersionis causæ. Secus si sit quædam spes vt redeat: nam tunc ea redeunte, non cessat effectus illius. verbi gratia, in priuilegio concesso cœnobio cuipiam, vt aliud monasterium occurrente vacatione teneatur eligere vnum ex monachis illius cœnobij. contigit autem vt nullus illic tempore electionis esset idoneus, ita

vt causa

vt causa tunc cesset:ideo fuit alius electus qui non erat huius cœnobij.quæsitū est an si postea tempore alterius sequentis electionis,sit aliquis idoneus.an eligentes teneantur illum eligere vi illius priuilegij.Et hanc quæstionem tractat gl.in c.abbate.in fi.de verb.signi. dicitque primùm videri id priuilegium fuisse prorsus ac perpetuò extinctum, quia vnico actu perditur priuilegium,c.cùm venissent.de constit.& c.constitutus.de rescrip.

2 ¶ Tamen decidit contrarium,vt scilicet teneantur eligere idoneum ex illo cœnobio, si quis reperitur tempore electionis,licet anteà nullus fuisset, arg.l.& Attilicinus, ff.de seruit. rustico. præd.& c.quia diligentia.de electio.Et illam glo.sequuntur omnes ibi, ex quibus Panor.qui illam dicit not.expressè illud assumit,quod in princ. huius limitationis diximus, quod dicit bene not.& sequitur Philip.Dec.in c.cùm cessante.col.j.versi.quintò limita, dum simpliciter allegat Panor.vbi suprà.Et faciunt quæ diximus suprà in 17.limitat.

De eadem re.

TRICESIMAPRIMA LIMITATIO.

5 ¶ Tricesimoprimò limita (& hoc proximè accedit ad superiorem limitationem, atque etiam ad 16.) vt procedat hæc regula quando causa omnino cessat, secus si pro parte tantùm; vt voluit glos.in c.cùm accessissent.in verbo,contrauenerint.& ibi Roch. Curtius de constitut. & Philip.Dec.in d.c.cùm cessante.de appel.vti eos allegat Nicol.Bellon. consi.viij.respondendo diuersis dubiis,nu.5.licet mihi id dicere non videantur. Sed tamen hoc verum esse puto per ea quæ diximus in dd.duabus limitationibus.

Hæc regula non habet locum cū causa pro parte tantū cessat.

TRICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Tricesimosecundò limita,vt procedat,quando causa siue ratio legis vel constitutionis generaliter cessat:secus si in vno tantùm casu inter multos,quos constitutio complectitur, cessaret siue deficeret:tunc enim non cessat constitutio,vt expressè voluit Franc.Aret.in l.ij.col.v.vers. tu autem aduerte.ff.de vulg.& pupil.substit.per not.per Barto.in l.cùm ij.§. eam autem.ff.de transact.& per optimum (vt dicit) text.in l.j.in fi.ff.de minor. quod & nos alibi diximus suprà in legis cessante ratione, sed hîc inter limitationes item ponere optimum putauimus, vt faciliùs lector inueniat.

Hæc regula non habet locum cum in vno tantum casu causa cessat.

TRICESIMATERTIA LIMITATIO.

3 ¶ Tricesimotertiò limita nostram hanc regulam,vt non procedat quando culpa illius, qui aliquid dedit aut concessit,cessat causa,nam tunc non cessat effectus, si credimus, vt credendum existimamus.Iaco.Beluis.qui id ipsum voluit in l.ij.§.vlti.ff.de donat.per l.filiam.ff.de Senatus.vti illum refert & sequitur Alber.in l.generaliter.col.ij.versi.sed pro prima parte.C.de episc.& cler. Quanquam sunt qui aliò referunt d.l.filiam.vt diximus suprà in 19.limitat. numero 2.incip.& ad hoc quoque.

TRICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Tricesimoquartò limita,vt procedat quando effectus finalis causæ siue finis, est ordinatus ad impediendum effectum ex tunc & retro:nam tunc cessante ea causa,haud dubiè cessat effectus.Secus si ex tunc & non retro,tunc enim retro non cessaret.vt post Iaco.Butr.scripsit Salyc.in d.l.generaliter.in iij.oppos.C.de episco.& cleric.vbi dicit primum probari ex l.pro parte.ff.de seruit.lega.& l.iij.§.adeò ff.de liber.agnosc.& l.Vranius.§.quemadmodum.ff.de fideiussor.Secundum ex l.tutelas.in prin.ff.de capit.dimin.& l.vlt.ff.vnde lib.& §.item qui reipublicæ.Instit.de excus.tuto.Sed id multùm obscurum esse videtur, nisi intelligas secundum ea quæ diximus suprà in 12.limitat.nume.24.incip.intellige secundò,in 23.limit.præsertim nu. incip.in secundo casu,& seq.vt certè intelligi debet, vt satis constat ex illis iuribus,& eis quæ ibi diximus.

Hæc regula non habet locum,si ex tūc & non retro defectus causa impediat effectum.

TRICESIMAQVINTA LIMITATIO.

5 ¶ Tricesimoquintò limita procedere secundum Theologos in causa introducente siue producente,atque etiam conseruante,vt videlicet huiusmodi causa cessante cesset effectus,secus in causa inducente solùm,non etiam conseruante.Ita enim voluit D.Bonauentura lib.2. Sent.dist.7.artic.j.q.ij.& iterum eo.lib.ij.dist.32.quæst.ij.eodem lib.iiij.dist.iiij.artic. 1. dist.ij.& rursum eod.lib.iiij.dist.xxij.artic.j.quæst.j.vbi & vtriusque ponit exemplum,de primo videlicet causa producente & conseruante: Sol est causa inducens & conseruans lumen, ideóque semper sole cessante,cessat ipsum lumen ab eo procedens.de secundo scilicet causa producente solùm & non conseruante,gladius est causa producens vulnus, non tamen conseruans, & ideo cessante gladio,non propterea cessat vulnus.

Hæc regula fallit in causa tātùm producente & non etiā conseruante.

2 ¶ Et hanc quoque limitationem sensit etiam è nostris Bal.qui nihil rerū omnium (quod alibi diximus) intactum reliquit,in l.j.§.j.in prima lectu.in fi.ff.de offic.eius cui mand. est iurisdic. vbi postquam dixit,quòd cessante causa officij cessat officium,per tex.in d.l.tutelas.ff.de cap. diminut.& diximus etiam suprà in officij causa cessante,subiungit hoc esse verum,quando est causa talis,quę requiratur ad conseruationem rei,per illum ipsum tex.in d.l.tutelas.& expressius idem Bal.in repet.l.ij.col.vij.versi.viso vnde nascatur.& iterum col.xxvij.versi.de tertia igitur,ibi,si consideretur tertio modo.ff.de iureiur.& Franc.Rip. qui illum non citat, in l.ex facto.col.3.nu.17.ff.de vulg.& pupil.substit.

Ad idem.

Ad idem.

3 ¶ Quibus adstipulatur quod voluit Ioan.Calder. con sil. clxxix.omissis pluribus, prout eum refert & sequitur Soc.consi.ccxlj.circa primam difficultatem.col.ix.versi.nonò comprobatur, libro ij.quòd vbi non subest causa, propter quam aliquis effectus producitur & conseruatur, nunquam illius effectus induci potest productione vel existentia, & ita dicit argumentari Gratianum, in §.hoc idem.de pœnit.dist.j.& facere tex.in c.debitum.de bigam.& c.si pauper. de præben.lib.vj.& in l.in omnibus causis.ff.de reg.iur.

TRICESIMA SEXTA LIMITATIO.

Hæc regula non procedit in contractu nominato nõ dependente à cõtractu innominato.

1 ¶ Tricesimosextò limita nostram regulam, vt procedat in cõtractu innominato: nam cessante in eo causa finali, cessat & ipse contractus: secus in contractu nominato absolutè & per se stante absque aliqua dependentia contractus innominati, neque si in eum cadit causa finalis quæ deficit, non resoluitur nec cessat contractus. Ita voluit Bald. in l.cùm te. ita intelligens eum tex. C.de pact.inter empt.& vendit.fact.vide suprà in contractus causa cessante.

TRICESIMA SEPTIMA LIMITATIO.

Cessante causa ob quã introducta est forma, nõ cessat formæ obseruatio.

1 ¶ Tricesimoseptimò limita hanc nostram regulam, vt non procedat in cessatione causæ, propter quam forma est introducta. neque enim ea cessante cessat formæ obseruatio, vt scribitur à Barto.& aliis in l.eum hi.§.ea autem.ff.de transactionib. prout allegat (neque enim reperi) & sequitur Francis.Aretin.in l.ij.col.5.versic.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pupil. vbi id dicit probari in l.si fundus.ff.de rebus eorum.& clariùs in c.j.§.præsertim.de rebus eccles. non alienan. libro 6.

TRICESIMA OCTAVA LIMITATIO.

Cessante causa non cessat effectus in casu, qui non vitiatur volũtate partium.

1 ¶ Tricesimooctauò limita eandem regulam, vt etiam non procedat, quando talis est casus, qui non vitiaretur partibus volentibus: nam etiam tunc deficiente causa, non vitiaretur ipse actus, per l.sciendum.§.vlt.ff.qui satisda.cogant.quam sic intelligit Bart.in l.pluribus.§. & si placeat.col.ij.ibi, aut non tradit.ff.de verb.oblig.

TRICESIMA NONA LIMITATIO.

Hæc regula non p̃cedit in spiritualibus.

1 ¶ Tricesimonouò limita, vt hæc nostra regula non procedat in spiritualibus, vt videre licet in c.ex parte tua.& ibi glos.in verbo, falsa sit causa.& Hostien.col.ij.in verbo, causa. Pet. Anch. in v.not. Anto.col.ij.versi.opp.quòd falsa causa.de conuer.coniug.& in c.magnæ.& ibi propè omnes, de voto. Et huius rei dicit Hostien.rationem sumi ex c.pen.de his quæ met.cau.fiunt. & in c.dudum.de conuer.coniug.vide quæ dixi suprà in voti causa cessante.

QVADRAGESIMA LIMITATIO.

Quid in causa fiendi. Et quid in causa essẽdi.

1 ¶ Quadragesimò limita, vt procedat hæc regula in causa fiendi, vt nostri loquuntur, ea enim cessante cessat fiendum, sed iam factum & perfectum non tollitur. Sed cessante causa essendi impeditur fiendum, & tollitur iam factum. Ita expresè voluit Bald.in cap. & si Christus. col. vlti. versicu. adde quòd cessante vna. de iureiuran. vbi dicit id voluisse Ioan. Monæ in procemio 6. lib. quem vide in princ. ipsius procemij, atque etiam ipsum Bal.in procemio Decretalium, in verbo, rex pacificus.col. penul.& vlti. Hæc autem limitatio nonnihil pertinet ad ea quæ diximus in 12. limitatione. Et vide hîc quæ dixi suprà ex eodem Bal.in eadem 12. limitatione, nume.13.incip. sed hanc principalem, & iterum in 27. limitatione, numero 3.post princip.

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN SENATV PARISIENSI CONSILIARII,

TRACTATVS

LE MORT SAISIT LE VIF.

ANDRAEAS TIRAQVELLVS REGIVS IN SENATV PARISIENSI CONSILIARIVS,

diſertiſsimis humaniſsimiſque eiuſdem Senatus aduocatis.

QVOD libellos meos auidè libentérque ac ſtudioſè lectitatis, vt à vobis ſæpe audio, eloquentiſsimi cauſarum patroni, non poſſum non magnopere lætari, ſi modò quicquam in eis deprehenditis, quod vobis & voluptati, & vtilitati eſſe queat. Ita enim me nec in aqua (quod dicitur) ſcribere, nec ad fractam canere experior. Id, cùm aliquando ſcribendi finem facere, alieníſque legendis potiùs quàm meis edendis operam dare conſtituiſſem, conſilium vt mutarem effecit, ac tandiu mihi ſcribendum eſſe perſuaderem, quamdiu labores meos vobis ac cæteris legum ac rerum humanarũ ſtudioſis non ingratos, iniucundóſque eſſe perſpexero. Nihil enim antiquius apud me ſemper fuit, nihil præſtantius vnquam exiſtimaui, quàm, ſi quid labore vel induſtria poſſem, id totum ad ſtudioſorum commodum ac vtilitatem conferre, quibus iampridem ſtudium omne meum operámque ſine vlla temporis, laboris, aut occupationis exceptione deuoui. Ac dum alia quępiam grauioris, operoſioríſque molimenti commentor, viſum eſt interim libellum hunc vobis offerre: cuius argumentum, vt in forenſibus negociis frequentiſsimum eſſe ſcitis, ita cognitu longè difficillimum, nec minus vtile futurum ſpero. Quò magis mirari ſoleo, nullum (quod ſciam) neque veterum, neque recentiorum iuris noſtri interpretum alioqui accuratiſsimorum, diligentiſsimorúmque, rem ipſo vſu nuſquam non obuiam, nedum non pertractandam ſuſcepiſſe, ſed vix ſupremis (quod aiunt) digitis attigiſſe. Quod ipſum qua ratione ſit factum, ſi non rei difficultas in cauſa eſt, cõiicere non poſſum: maximè cùm tam longè latéque pateat, vt quamuis eam pomœrio quàm potuimus anguſtiſsimo concluſerimus, magis tamen mihi me-

tuendum putem, ne lector copiam pertæsus clamet, Ohe iam satis est, quàm vllam desideret accessionem. Hunc autem libellum ideo vobis deuotum, ac nuncupatum volui, quia materiam, vt diximus, continet vobis ante oculos positam, collocatam in vsu quotidiano, in consuetudine hominum, atque foro. Soleo enim opera mea iis dicare, ad quos ipsorum argumenta, materiamque propriè, ac peculiariter pertinere cognosco: ac qui de proposito argumento, natura, vel arte scitè, appositéque iudicare queant, vti latiùs in epistola, quam operi de Nobilitate anno superiore præposuimus ad serenissimum regem nostrum Henricum, sumus præfati. Cùm autem nihil omnino vobis proponi posse certò sciam, quod non vel doctissimè explicare, vel grauissimè possit, orationis ille splendor, exuberánsque rerum omnium, quæ in vobis est, cognitio copiaque, quis porrò est, qui de re de qua nobis institutus est sermo, rectius ac verius quàm vos iudicare queat? quos ego noui, præter singularem iuris prudentiam, plurimis optimísque artibus ornatos, iudicio non vulgari, mihi cùm publicè, tum priuatim sæpissimè probato: ac, vt de vno Scæuola dicebat Cicero, Iurisperitorum eloquentissimos, eloquentiũ Iurisperitissimos, quíque res non populari trutina, sed artificis statera examinare probè didicistis. Quod obiter de vobis dictum volui, ne quis me, qui & quales essetis ignorare; aut ἀετὸν ἵπτασθαι καὶ δελφῖνα νήχεσθαι docere velle existimaret. Accipite igitur, oratores disertissimi, libellum hunc à Tiraquello vestro vestríque studiosissimo, ea humanitate, eoque animi candore, quo & vobis offertur, & priores ipsius libros excepistis.

DE SCRIPTIS IMMORTALIBVS ANdreæ Tiraquelli Senatoris Parisiensis Salmonius Macrinus,

AD LECTOREM.

Conqueritur natura, perit quòd gratia florum,
Quos specie varios atque colore parit.
Conquerimur libros authorum & scripta priorum
Victa veternoso deperiisse situ.
Non tamen in genere hoc semper natura nouerca est:
Interdum multis sueuit at esse parens.
Vtpote qua amissis autoribus, atque libellis,
Instaurat per quos pristina damna leuet.
Pro priscis viden' vt scriptis meliora reponat,
Compenset'q; nouis ingenia ingeniis?
Vos Serui, Domitiq;, & Scauola nemo requiret,
In manibus nostris dum Tiraquellus erit.
Naturam effœtam non esse hic arguit vnus,
Cùm tales fructus fertilis illa parit.

AD EVNDEM TIRAQVELLVM IO. AVRATVS.

Certamen fuerat tibi tuæq;
Vxori Tiraquelle grande, plures
Libros tu pareres, an illa plures
Formosos tibi liberos crearet.
Huic Lucina, tibi secunda Pallas,
Totas ante preces & ante vota
Hæc libros dare, liberos at illa.
Augebat mulier domum quotannis,
Augebas quoque tu libros quotannis.
Parti vtrique suus Deus fauebat,
Crescebátque suo fauore rixa:
Hinc Lucina tuo, tuo inde Pallas:
Diuisum fuerátque vtrinque cœlum:
Iuno, Iuppiter hinc: at inde Phœbus
Cum Musis steterant, simul secuti
Quos gentûm fuerant Dei minorum
Parti quisque suæ magis studentes.
Expectatio & exitus tenebat
Suspensos animos Deûm ac Dearum.
Cùm tandem seniórque tardiórque
Vxor sit dare liberos quotannis:
Tu contrà seniórque promptiórque
Libros edere sis nouos quotannis:
Cessit palma tibi, tuæ que parti,
Applausúque fremit fauente cœlum,
Vicisti Tiraquelle, túque Pallas:
Libris agmina victa liberorum.

PRAEFATIO, QVAE ET PRIMA
PARS HVIVS OPERIS, ET OCTO
DECLARATIONIBVS CONSTAT.

1 *An & quomodo nostrum id statutum vel consuetudo Latinè enunciari poßit.*

2 *Quibus in locis locum habeat.*

3 *An sit secundum, an verò contra ius commune.*

4 *Quid in rebus feudalibus, an scilicet in illis, cessante hoc statuto possessio vasalli transeat in filium.*

5 *Quid in successore dignitatis.*

6 *An id statutum vel consuetudo sit valida.*

7 *Quibus modis appelletur hæc possessio, quæ transit in hæredem per huiusmodi statutum.*

8 *An saltem hæres de iure communi, cessante hac consuetudine, poßit propria autoritate possessionem rerum hæreditariarum capere.*

LE MORT SAISIT
LE VIF.
PRIMA DECLARATIO.

1 ID vtique est, quod decretum Mediolanense, de quo dicam postea, dicit, possessionem defuncti ipso iure transire & continuari in hæredem, sine alia vlla apprehẽsione. Nec id quomodo Latinè vno verbo & sine multorum ambage & circuitu dici queat, video: nisi fortè mancipandi verbum huc trahas, atque ita dicas, mortuus mancipat viuũ. Est enim mancipare, vt nonnullis placet, vendere, & rei venditæ possessionem date. Sed si id verum est, non tamen huc trahi potest: nam tunc ad rem cuius alterum facimus possessorem, refertur: non ad illum, quem possessorem facimus. Alciat. in l. in lege Censoria, in verbo, sedes. in fi. ff. de verb. sign. & eius autoritate Ioh. Corasius Miscellaneo. iuris ciuilis lib. 6. cap. 13. & Nicol. Bello. Supputationum lib. iiij. cap. 15. putarunt dicendum esse, non Sesire, sed sessire à sessitando verbo, quo quidem verbo, vt id illis addas, vsus est Cic. in lib. de Orat. cùm dicit Eupolis autoritate, πειθώ deam, quam Suadam vocat Ennius, in Periclis labris sessitauisse. Idque etiam verbum à sedibus ductum, vti & possessionem, Iurisconsul. in l. j. in prin. ff. de acquir. poss. quanquam ibi vulgò pedibus legitur, sed corruptè. si credimus (vt credendum censeo) ipsi Alciato lib. Dispunctio. 1. cap. item 1. & in l. tabernæ. ff. de verb. signifi.

Mancipare. Sessire. Sessitare. Possessio vnde dicitur. Iurisconsulti locus.

2 ¶ Pau. autem Cast. in l. qui vniuersas. §. j. in fi. ff. de acq. hæred. dicit, quòd ex consuetudine Gallicana, viuus scissinat mortuo, vel è conuerso. & quod inquit, est vocabulum Gallicanum, & significat quòd hæres succedit in possessione defuncti, quæ in eum transfertur, sicut dominium. Verùm Cyn. aliis verbis hanc Gallicanam consuetudinem expressit, in l. ea lege. col j. versi. & istud est in arg. C. de condict. ob cau. vbi ita inquit, Consuetudo est in regno Franciæ, quòd mortuus saginat viuum: quod significat, vt subiungit, quòd mortuus videtur dare possessionem viuo hæredi, quia possessio dicitur sagina, quem, ad verbum refert ipse Paul. in l. hæres in omne ius. ff. de acquir. hære. Nec alibi tamen legi saginam pro possessione accipi, nec è diuerso. Nam quid sagina & saginandi verbum significent, omnibus clarũ est, ex optimis autoribus, præsertim Plauto, Varrone, Cicerone, Columella, Liuio, Quintiliano, Plinio. ideoque etiam ipse Pau. Cast. in d. l. hæres. dicit apud Gallos saginam habere eam significationem.

Scissinare. Saginare. Sagina.

3 ¶ Scio quoque nos, eo verbo saisiendi vulgò vti, non in hac significatione, qua hic capitur, sed pro manum iniiciendi, quod verbum est Iurisconsultorum. l. sed si hac. §. j. ff. de in ius voc. & l. Titius. in princ. ff. de ser. export. & l. causam. §. puellam. ff. de manumis. & illo saisiendi verbo in ea significatione vsus est Pontifex, in c. clericis. §. nos igitur non semel. de immu. ecclesia. libro 6. sed hic non manum iniicere significat, sed veluti possessionem tradere, quod longè diuersum est.

Saisire. Manũ iniicere.

4 ¶ Nec fortè ineptum est huic nostræ significationi verbum inuestiendi, quo vsus est Plinius, sed in alia tamen significatione, lib. 35. cap. 7. Publius Portius inuestiuit pictura, tanquam dicas ornauit, & veluti veste decorauit, vestiuit. Nam & hoc verbo simplici in eadem significatione, qua illo inuestiendi composito, vsus est Cicero in 6. in Verrem actione: His autem tabulis interiores templi partes vestiebantur. Verùm hoc inuestiendi verbo, pro possessionem tradendi siue transferendi, passim vtitur ius canonicum, & feudorum, vt in c. ex ore. de his quæ fiunt à præla. sine consensu cap. vbi glo. interpretatur, inuestitus, id est, missus in possessionem. & in cap. accedens. de præben. & in c. si quis inuestiuit. tit. de feu. dat. in vicem leg. commiss. Et hinc inuestitura ipse actus tradendi siue transferendi possessionem. c. j. in prin. tit. quid sit inuestit. vbi ita scribitur, Inuestitura quidem propriè dicitur possessio, & c. quoniã inuestituras. xvj. q. vij. & in c. olim causam. de restit. spol. & alibi sæpe.

Inuestire. Vestire. Inuestitura.

5 ¶ Quãquam scio dubitatũ, an per inuestituram censeatur esse translata possessio, propter text. in c. per tuas. de donat. qui & verbo inuestiẽdi vtitur, & tamen declarat ex hoc translatam non fuisse possessionem, vt & ex eo not. glos. ibi, in verbo, in possessionem. Sed tu de hac re vide gl.

Inuestitura an trãsferat possessionem.

in cap.

in c.ij.in verbo,signum.in prin.& ibi Inn.& latè Panorm.col.antepen.ver.exemplum primû. de consuetud.& gl.in c.autoritati.in verbo,instituantur.in duobus locis,& ibi Hostien.in verbo,instituere.Ioan.And.super gl.ij.Card.Flor.versi.quæro quid est.Pet.Anch.ver.quærit glo. quum est,Anto.versi.venio ad glo.Imo.col.j.ver.in gl.ij.ibi,non adipiscitur. Panor.col.j.versic. in glo.ij.fi.oot.ex gl.de instit.& glo.in c.ex ore.in verbo,annulo.& ibi Petr. Anchar.in j. oppo. Anto.col.ij.versi.veniamus ad glos.& Imo.col.iij.versi.in gl.j.in fi.extrà de his quæ fiunt à maiori parte cap.& glo.in c.si quis deinceps.§.item si quis.in glo.vlt.xvj.q.vij.Io. And.post Cōpo. in c.transmissam.de elect.Iac.Aluar.in dicto cap.j.in princ.tit.quid sit inuest.Raph.Co.consil. cxxxvij.consultus.in j.dubio.cum aliis multis concord.traditis ab Alex.in l.iij.in princ. col. iiij.versi.iuxta prędicta.ff.de acquir.poss.& Matth.Afflict.decis.Neapol.299.rex Ferdinandus. col.j.& à me latiùs in commentariis consuet.Pictauiensium,tit.2.qui est, *des droitz de ventes & honneurs*. §.8.qui est omnium consuetudinum 21.in verbo, *& ne dessaisit la facon de l'hommage*. Verùm vt redeamus, nos posthac,in hoc tractato vtimur illo nostro vulgari verbo sesiendi,siue saisiendi,pro possessionem transferendi,vt omnes intelligāt, præsertim cùm aliud nullum nobis occurrat,quo illius sensum & significationē illam nostram vulgarem ad viuum repræsentare possimus.

SECVNDA DECLARATIO PRAEFATIONIS.

1 ¶Et certè hæc est generalis Franciæ consuetudo,vt mortuus saisiat viuum ,vt videre licet in Parisiensium consuet.art.132.Melduensium c.40.Melodunensium c.95. Senonensium c.57. & iterum c.105.Trecensium,c.90.Caluimontensium,in Bassignaco, c.77. Victriacensium, c. 7.Ambianensium,c.35.Carnutensium,c.94.Aurelianensium,c.230.quod ita in Latinum vertit Pyrrhus Anglebrm.Ex mortuo in viuum possessio transit,& in casus positione, ita, mortuus saisinat viuum.Turonensium,tit. *Des successions*,c.2.vbi dicitur hanc esse generalem huius regni.Cenomanensium.c.237,le 2.sunt enim duo eiusdem nu.& c.289.Andegauensium,c. 234.& c.272.Pictauiensium c.213.vbi & illud dicit,hanc esse generalem in hoc regno. Aruernensium,ti. *Des successions*,c.1.Borboniensium,c.299.Blesensium,c.136.vbi & hanc dicit generalem huius regni.Engolismensium,c.84.Rochellensium,c.56.Burgundiensium,tit. *Des successions*,c.1.Marchiensium,c.211.Lorriensium,siue Montargiensium,tit. *Des donations testamentaires*,c.6.Niuernensium,tit. *Des successions*.c.1.Altisidiorensium siue (vt vulgò vocant) Auxerrensium,tit. *Des successions*.c.1.Senlitum,c.142.Claromontensium,c.141.quam & dicit generalem,Vslesiensium,c.77.Britonensium, tit. *Des successions* qui est 22.c.1.vbi tamen loquitur in successione directa.Nam in collaterali hæres accipit possessionem per manus domini,vt scribitur in 61.eadémque vlt.eiusdem tit.Bituricensiū,tit. *Des successions*,c.28. Lodunensiū,siue vt amicus noster Sal.Macrinus poëta nostri temporis celeberrimus, vocat Iuliodunensiū, tit. *De succession de fief*, c.2.vbi & hanc dicit generalem huius regni.Burdigalensiū, c.74.vbi Arnol. Ferro.id ita vertit,Ex mortuo in superstitē hæredem transit possessio.Sanctonensium, c.105. & Comitatus Burgundiæ , qui est ex antiquis Galliæ finibus,vt attestatur Nico.Bello.consi.xlij. communiter,in princ.lib. iiij. Sup. c.18. in princ. vbi & eam dicit esse per totam Galliam.

Consuetudines Galliæ.

2 ¶Et huius quoque consuetudinis Franciæ,vt generalis,mentionem fecit præter Cyn.& Pau. Cast.in locis suprà citatis Collecta.in c.cum sit Romana.paulò ante fi.vbi dicit,quòd ex consuetudine Franciæ mortuus saisit viuum.His enim verbis vtitur. & Io. Fab.in §,summa , qui est 2.ante fi.Instit.de interdict.& iterum in §.retinendæ.col.iij.versicu.sed quæritur nunquid successor.eo.titu.Floria.in l.seruitutes prædiorum rusticorum,col.iij.versicu. & idem videtur voluisse.ff.de seruitut.Masuer.in titu.de possessio.§.item hæres qui succedit ab intestato.& §. seq.& Guil.Brolzhius in stilo curiæ parlamenti.tit.de feud.§.item de consuetudine.& §.item consuetudo.per quam Guid.Pap.decisio.Delphin.ccccliij.in materia possessorij, col.ij.versi. & in hac materia.Steph. Bertr.consi.xcvj.ex themate.col.ij.nu.4.lib.iiij. Bened.in repet.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaque testatore.le ij.nu.71.& alibi sæpe in ea repet.Do.Io. Igneus olim præses Rothomagensis doctiss.in repet.auth.ex causa.col.vij.versi.ex his sequitur. C.de liber. præter.& nouissimè Viglius Zuichem.in §.j.in prin.Instit.de hæred.instit.& nostri consuetudinum interpretes vbique.

3 ¶Estque huic simile statutum in pluribus locis Italiæ, videlicet Mediolani , quod iam diximus,vt etiam attestatur Bal.in rub.extrà de causa possess.& propriet.col.iij.versi.quarto statuto communi Mediolani cauetur.& consi.cxlj.præmissis verbis cuiusdam statuti in princ. & iterum col.iij versi.tertiò est præmittendum,lib.j.& Ant.Grassus inter con.Laur.Calca. con. lxv. præsupposita veritate,col.pen.versi.competit etiam quintum remedium. Alex.consi.xxxvij. in causa mota inter Angelum.col.ij.versi.sed alia insuper ratio,lib.j.& consi.lxxxij.perspectis his quæ in themate,col.ij.versicu.nec ad hoc obstat, lib.ij.repetito con.40.lib.3.& consil.51.lib.vj. Barb.in c.in præsentia.char.antepen.nu.133.de probat.Iason in l.si forori.col.j.ver. limita tamē quod dixi.C.de iure deliber.& consi.cxcviij. consului superioribus diebus, col.j.lib.ij. & con. lxxxv.quando habemus,col.j.lib.iij.Phil.Dec.con.cccclxvij.bene & consultè,col.j.vbi dicit id decretum Mediolanense fuisse confirmatum à Clemente septimo. Car.Rui.consil.xxvij.viso decreto.

Mediolani simile statutum.

decreto,in prin.li.v.vbi disputat an dux Mediolanensis id statutum vel decretum (ita enim appellant) facere potuerit. Catel.Cot.in memorial.incip.decreto Mediolanési,in prin. Ant. Rub.in rep.l.non solùm.§.morte,col.viij.nu.57.ff.de no.oper.nunciat.Paul.Paris.con.j.visa facti narratione,col.xxiij.nu.157.lib.j.

4 ¶Similiter & Papiæ(ea Ticinum olim dicebatur) quod satis potuisset videri,etiam si specialiter id statutum ibi factum non fuisset,cùm sit ditionis Ducatus Mediolanensis, sed tamen peculiari illius ciuitatis decreto idem statutum est,vt attestatur Bal.in c.contingit,col.ij.ver. & prædicta faciunt ad quæstionem statuti Papiensis.extrà.de dol.& contumac. & Alex. cô. lxxxij.vbi nuper citauimus,lib.ij.& Barb.con.viij.hoc exordio,sapiéter doctissimus,col.xvij. vers.& adduco,qui est sub nu.37.li.ij.& con.lviij.sapienter dixit Psalmista,col.xij.ver.& adduco quod voluit nu.12.eod. lib.ij. *Papia.*

5 ¶Præterea Bononiæ,teste eodem Paulò,in d.l.hæres in omne ius.ff.de acq.hæred.Et Imolę, vt memoriæ prodidit Imo.con.xvj.viso casu transmisso,col.j.in prin.Et Senis,vt scriptum reliquit Fran.Aret.cons.clia.viso puncto ad me transmisso.col.vlt.ver.quinimo etiam si filius. Et Cremonæ,si verũ dicit quisquis is fuit,qui casum posuit ad Bal.con.cccxxv. præsuppositis statutis,ad fi.ipsius casus,li.j.& satis constat ex eo quod scribit Alex.con.lxxxiij. visa facti narratione,in facto illius con.& rursum col.j.li.ij.Et Cremæ,vt refert Laurent.Calca.cons. lxxvj.priùs est videndum,col.iij.vers.quartò principaliter.Et Florentiæ,vt scribit D.Boërius in suis commentariis in consuetudines Biturig.tit. *Des coustumes concernans testamens.* §. vj. col.ij.autoritate Angel.con.lxxxj.domina Maria,& cons. seq.incip. huic parti inhæreo, vbi tamen nihil dicit de huiusmodi statuto,sed alio quopiam, quod nô admodum huc pertinet. Et Mutinæ,apud Barb.in d.c.in præsentia,vbi suprà,de probat.& Lud. Goxad. con.xciij.in causa Mutinensi,col.ij. vers. quartò cùm in ciuitate. *Bononia. Imola. Senis. Cremona. Crema. Florentia. Mutina.*

6 ¶Atque etiam Placentiæ,vt patet ex con. Signo. clxxxviij.casus continens.& Ias.con.cxlvij. præsens consultatio,in casu illius con.& iterum col.vj.vers.condescendo ad secundam,li. ij. Et Vincentiæ,vt scriptum reliquit Alouisius Lucius inter con.Bald.con.ccccxxxvj. quidam creditor,lib.iij.& Reph.Fulgo.con.cxciiij.proponitur quòd domina Antonia,col.ij.ver.igitur & domina Sophia,& sæpe alias in eo.con.& Raph.Co.cô.clxxiij.Galuanus,col.j. Et Veronæ,ex scriptis Caroli Ruini con.xviij.primò & principaliter,col.pe.ver.& prædicta.li.j.Et Paduæ,apud Phil.Dec.con.lxxxiij.excellentissimi doctores col.ij.vers.& vlterius circa hoc. Et Camerini,vt patet ex.Corneo in positione casus,cons.clxvj.circa primum lib.j. Et Felerini,ex Raph.Co.cons.lxxxv.quannis de iure, post prin. Et in tota penè Italia, vt attestatur Nicol.Bellonus cons.xlij.communiter in Italia.in prin. *Placentia. Vincentia. Verona. Padua.*

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶Vt non sine magna quadam ratione id statutum à populis fuisse videri debeat, arg.c. prudentiam,in prin.extrà de offi.deleg.& ibi concorda.veluti id prouerbium secutis, mortuus aperit oculos viuentis,quod à Baldo relatum est in l.vlt.in fi.C. communia de manumissio. Imò verò & ius ipsum commune, si credimus D. Boërio præsidi Burdegalensi celeberrimo in suis in consuetudines Biturigum commentariis, tit. *des coustumes concernans testamens & dernieres volontez.* §.vj.& Leonardo Alesmio.in tract.substitutionum,in tit. de vulg. substit. col.ij.innitentibus vtrisq; autoritate l.cùm miles.ff.ex quib.caus.maior.vbi possessio defuncti quasi coniunctim descendit ad hæredem, & plerunque nondum adita hæreditate completur,& aliis quibusdam similibus legibus. *Mortuus aperit oculos viuentis. An hac consuetudo sit iuris cõmunis.*

2 ¶Ego verò constanter affirmare ausim,huiusmodi statutum vel consuetudinem esse iuri cõmuni aduersam, quo possessio defuncti non transit in hæredem, priusquam fuerit per eum naturaliter adprehensa.id enim videre licet ex l.Pomponius.§.quæsitum.& l.cùm hæredes, & ibi Bar.& l.qui vniuersas.§.quod per colonum,& ibi Bat.ff.de acq.posses.& l. si homo. ff. de vsucap.& l.ij.§.apparet.ff. de crimine expil. hæred. vbi & id probatur procedere, etiam postquam hęres adierit hæreditatem,vt propter ea nec tum possidear. & l.j.§. Scæuola. ff. si quis testa.liber esse iussus fuer.& l.si sorori,& ibi Bal.& alij,C.de iure deliber.& §.j.in auth. de iureiu.à morien.præstito,vt hinc intelligas id procedere de iure.ff.& C.& auth. *De eadem re. Possessio defũcti nõ transit ad hæredẽ ante adprehensionem. Etiam adita hæreditate.*

3 ¶Et apertissimè volunt doctores vtriusque censuræ,vltra eos quos iam suprà citauimus,scilicet Collecta.in c.cum sit Romana,paulò ante fi.de appella.vbi dicit quòd licèt hæres ipso iure habeat proprietatem,est tamen mittendus in possessioné,per l.ij.C.de edic.diui Adriatoll.quod est,inquit,contra consuetudinem Franciæ,de quo nos suprà ex eodem diximus.& Cy.in l.ea lege,col.j.C.de condict.ob caus.vbi & id dicit esse contra consuetudinem Gallię Bar.Bal.& alij in d.l.cùm miles.ff.ex quib.cau.maior.Bal.in l.vlt. col.ij. vers. iuxta prædicta quarto.C.de sacrosf.eccl.vbi etiam id dicit procedere in ecclesia hærede instituta. & in rub. ff.de rei vend.in priori lect.vbi dicit quòd possessio hæredis est noua possessio, quia possessio defuncti morte finitur,per d.§.Scæuola.& expressim ipse Bal.in l.de eo. §.hæres, qui est vlt.ff.ad exhib.& con.cxlj.præmissis verbis,col.iij.vers.tertiò est præmittendum, lib.j.vbi ex hoc dicit sing.de apicibus iuris disputari debere,cùm quis hoc statuto nititur,& cô.cccxxx. *De eadem re. Hæres mittẽdus in possessionem. Idque etiam in ecclesia hærede. Hæredis possessio, noua est possessio.*

Apices iuris sunt, de hac consuetudine disputare.

Id statutum debet intelligi strictè & propriè.

statuto cauetur quòd conductor,col.j.in iij.dubio,vers.in contrarium videtur, eod. lib.j.vbi item ex hoc dicit id statutum debere intelligi strictè ac propriè,& cons.cccxxxvij. in primis videndum est,col.iij.vers.in contrarium est veritas,eo.li.j.& con. ccclv. præmittendum est ad euidentiam,col.j.eo.li.j.& con.ccccxxxvj.quidam creditor,col.iij.vers.allegationes suprà factæ,li.iij.& con.xx.super primo puncto,col.ij.ver.ex illa autem possessione,lib.v.Io.Fa. in §.sui autem,Instit.de hære.qualit.& differ.Pau.Cast.in l.seruũ.C.de rei vendi.& con.lxxviij. videtur dicendum dictum actorem,lib.ij.& cons.clij.viso puncto & dubio,col.ij.vers.ad secundum quæsitum,eod.lib.ij.& cons.ccxxiiij.in causa appellationis,col.ij.vers.item posito, eo.li.ij.& cons.cclxj.visis & ponderatis,col.ij.ver.non.obstat quod dicitur,eo.li.ij.Imo.cons. xvj.viso casu transmisso,vbi etiam ex hoc dicit,hoc statutum esse restringendum.Alex.in d.l. cùm hæredes,in prin.col.j.& ibi quoq; Claudius Aquen.in prin.vbi etiam notant ex eo tex. hæc statuta esse correctoria iuris communis,& propterea strictè interpretanda esse.& idem Alex.cons.xxxvij.in causa mota per Angelum,col.iij.vers.item præterea & fortiùs,& iterum vers.saltem in casu nostro,lib.j.& cons.lxxxij.perspectis his,col.iij.vers.& hoc saltem procedit,lib.ij.vbi ex hoc negat statutum esse extendendum.& con.sequen. visa facti narratione, col.ij.vers.ergo statutum contra ius commune,iunctis præcedentibus. Corn. con.xviij. visa petitione,col.iij.ver.nec illam ex iniusta causa,lib.j.Ias.con.cxlvij.præsens consult.col.j.ver.

Nec est extẽdendum.

item vltra prædicta,li.ij.& con.clij.vera & iuridica,col.j.& ij.li.iiij. vbi etiam dicit id statutũ esse iuris correctoriũ,ideoq; non esse extendendum.& Phil.Dec.in l.vlt.col.ij.ver.præmittẽdum est,& ibi etiã Fran.Cur.iunior col.v.vers.ij.notate.C.de edic.diui Adria.tol. & Steph. Bertran.d.con.lxxxj.nu.iij.& iiij.lib.ij.vbi item dicit esse contra ius commune.

De eadem re.

Possessio hæredis continuatur cũ possessione defuncti quò ad vsucapionem.

4 ¶ Nec huic sententiæ obstat d.l.cùm miles.ff.ex quib.caus.maior.qua potissimum innititur, qui aliam opinionem secuti sunt.Ea enim intelligitur,imò verò expreßè loquitur vt quo ad vsucapionem implendam continuetur possessio hæredis,cum possessione defuncti, l. nunquam in possessionibus.§.vacuum,& iterum l.cepram.ff.de vsucap. licet hæreditas iacens non possideat.l.j.§.Scæuola.ff.si quis testa.li.esse iussus fuer. sed eo respectu fingitur habere qualemqualem possessionem,l.gerit,& ibi Ro.qui eam dicit singularem.ff.de acquir.hæred. Iason in l.eius qui,col.j.in ii.no.ff.si cert.per.Et ita illam l.cùm miles,intelligunt gl.Bar. Bal. & Albe ibi.Bart.& cæteri in d.l.cùm hæredes.ff.de acq.posses.& maxima pars eorum, quos in præcedenti vers.citauimus.

Quid in suis hæredibus.

5 ¶ Scioque nonnullos esse,qui dicunt aliud esse in suis hæredibus. aliud in cæteris:vt scilicet in illis transeat possessio ipso iure,iuxta d.l.cùm miles,per text.in l.in suis. ff. de libe.& post. vbi glo.in verbo,quodammodo,videtur esse huius opinionis. atque etiam gl.in d. §. sui, in verbo,existimantur,Instit.de hæred.qualita.& differen. & in d.leg.cùm hæredes,in prin. in verbo,non pertinet,in j.solutio.quam dat ad d.l.cùm miles:nec tamen in ea perstat omninò, sed addit,vel soluo,vt ibi,scilicet in d.l.cùm miles:quo in loco,in verbo,quasi cõiunctim,dicit primùm,nonnullos distinguere inter suos hæredes & extraneos,arg.d.§.sui autem , & §. extranei,Instit.de hæred.qualit.& different.Mox subiungit, alios dicere, eam l. cùm miles, intelligi,vt continuetur possessio,cum fuerit apprehensa,ideo ibi dici,quasi coniunctim. tãdem subdit dicendum,quòd d.l.cùm miles,loquitur quò ad vsucapionem complendam, vt suprà ex ea diximus.

De eadem re.

Suitas non facit possessorẽ.

6 ¶ Nam & vbique cæteri omnes nullam, quantum ad id de quo tractamus , differentiam faciunt inter suos & extraneos,cùm dicũt,& in illos quoq; possessionem ipso iure minimè trãsire,videlicet gl.Bar.Bal.Alber.& quotquot scripserunt in d.l.cùm miles,& in d.l.cùm hæredes,& in d.l.in suis,contra gl.ibi.ff.de libe.& posth.Alberic.in l.vlt.col.vj. versi quæritur an beneficium huius legis.C.de edic.di.Adr.tol.& ibi quoq; Bald.col.j.vers.item ex hoc quòd hæreditas,vbi dicit,quòd suitas,siue existentia hæredis,facit suum hæredem,sed non possessorem,per d.l.si homo,de vsucap.atque etiam Sali.ibi,col.j.vers.item ex hoc,& ipse Alb.in l. sepulchra,ad fi.ff.de sepul.viola.Io.Fab.in.d.§.sui autem,insti.de hære.qual. & dif. ipse Bal. in auth.ingressi,col.ij.ver.quæro quare aliud.C.de sacrosan.eccl.& in l.j.ad fi. C. de appell. & in auth.defuncto.C.ad senatusc.Tertu.& in l.vl.col.ij. vers.item ex hoc quòd hæreditas, C.de edicto diui Adria.tollen.& in c.j.tit.de controuer.inter mascul.& fœmin. & con. xiij. super eo quæritur,ante fi.li.j.& con.cccxlv.ille qui iusta ratione,li.iiij.& con.xx.super primo puncto,col.ij.ver.ex illa autem,li.v.Pet.Anch.con.xcij.tria in fauorem,col.ij. vers. sed præsupposito.Imo.con.xvj.viso casu transmisso,col.j.Rom.in l. hæres in omne , post prin. ff. de acqui.poss.Marti.Laudẽ.in c.j.col.j.ad fin.tit.quib.mod.feud.consti.potest.Alex.con.xxxvij in causa mota inter Angelum,col.iij.ver.saltem in casu nostro,lib.j.Franc. Are.in l. si sorori, post prin.& ibi etiam Iac.à S.Geor.in j.no.C.de iure delibe.Latè Barb. in d.c. in præsenna, e har.antepe.nu.13x.de probatio.& con.xvij.clementissimum deum.col.pe.vers.& si quispiã dixerit,li.iiij.Firmian.in tractat.de episcopo , li.iiij.parte j. quæst.lvj. Guid.Pap.in statuto , si quis per literas,in verbo,clandestine,quæ est gl.vlt.ehar. pe.vers. sed an filius hæres. Steph. Bertrand.con.cclxvij.duobus paulò ante fi.lib.j.& con.lxxxj.non nego,num.3.& iiij.lib.ii.&

consi

conf.cclxij.igitur,nn.ij.eo.lib.ij.& conf.iij.inspecto,in iij.dubio,lib.iij. Bened.in rep.c. Raynucins,in verbo,mortuo itaque testatore,l.ij.nu.66.& sequen.de testa.Matth.Affli.in c.sciendum,col.v.vers.sed aduerte quia in quantum,tit.de feud.cognitio.& decisio.Neapol.clxvij. Gabriel,col.j.D.Igneus in rep.auth.ex causa,col.vij.ver.ex his sequitur,& iterum col.xxxvj. ver.vnum tamen ego dico.C.de lib.præterit.& Pyrrh.Angle.in consuetud.Aurel.tit.*Des testamens*,ca.vj.& Paul.Paris.conf.j.visa facti narratione,col.xxv.nu.160.lib.j.Ioan.de Amic. conf.lxj.in causa & lite agitata,col.j.

7 ¶ Et hæc sententia his quoque rationibus fulcitur à Barb.in d.con.xvij.li.iiij.maxima ex parte adducti.Primum enim,beneficium d.l.vlt.C.de edict.diui Adria.tollend.competit tam suis, quàm extraneis heredibus,vtpote quòd loquatur simpliciter de heredibus,nec ad extraneos se restringit.dictum autem remedium est adipiscendæ quo opus non est ei qui iam in possessione est.Sed quantum ad hanc rationem,vide quid dicemus in alio loco.

De eadem re. l.vltim. C. de edic.di. Adriani tol. competit & suis & extraneis heredibus.

8 ¶ Item tex.est in l.de eo,§.vlt.ff.ad exhiben. simpliciter etiam loquens de hærede, & ex eo Bal.vt suprà diximus no.possessionem defuncti non continuari in hæredem,nisi fuerit apprehensa.Præterea beneficium Prætoris à iure ciuili approbatum,requirit immixtionem in suo hærede,§.sed his permittit,Insti.de hæred.qualit.& diff.& l.nam nec emancipatus.ff.de l.j.& quod no.in l.necessariis,ff.de acqui.hære.& in l.j.C.si vt ab hære.se abstineat. quæ quidem immixtio non esset necessaria, si esset continuatio possessionis ipso iure.

De eadem re.

9 ¶ Denique ad acquirendam possessionem requiritur animus & corpus l.iij.ff.de acq. posses. & l.licèt,C.eod.sed ipsius defuncti animus & voluntas ad heredem non transmittitur,l.iiij. ff.de loca.& l.sed si ita legatum.§.illi si volet.ff.de legat.j.& quod habetur in c.si gratiosè, de rescrip.lib.vj. Ergo nec possessio.

Animus & corpus requiruntur ad acquirendum possessionem.

10 ¶ Illud autem quod diximus nec in filium quoque transire possessionem hæreditatis paternæ, ita procedit, vt nec ipse posit propria autoritate accipere possessionem suæ legitimæ, alio hærede instituto, nec ei competat remedium quoduis possessorium , sed eam debet capere ex manu hæredis,vt expresse voluit Bar.in l.ij.col.j.ver.ex his puto quòd filius. C.quando & quib.quarta pars,li.x.& sequitur Alex.con.cxxxiiij.attentis narratis in themate,post prin. li. iiij.& Bened.in repe.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaque testatore,le ij.nu.74.paulò ante fi. de testa.quo loco tamen dicit aliud esse in regno Franciæ ob hanc nostram consuetudinem.

Filius non potest propria authoritate accipere possessionem legitime.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶ Sed & illud scio,id quod diximus,possessionem defuncti non transire ipso iure in hæredem, plerosque intelligere, in cæteris rebus quàm in feudalibus : in his enim transire, per id quod sing.voluit Bal.in l.cum antiquioribus,col.v.vers.decimò sic,licèt possessio ad suum heredem non transmittatur per d.l.cùm miles,tamen in feudis secus,quia filius viuo patre intelligitur inuestitus,ac etiam possidere,& continuatur in eum possessio sine alia inuestitura , vt no. in c.j.tit.de feud.cognitio.vbi gl.in §.vl.dicit quòd filij post mortem patris non acquirunt feudum succedendo patri,sed iam in vita acquisitum capere cum libera administratione. Quam gl. ad id quoque expendit,& commendat ipse Bald.ibi,qui dicit tenendum menti pulchrum illum ac sapidum loquendi modum,& ibi quoque Iac.Belui.Marti.Laud.Iac.Aluar.Cardi. Alex. & Bapti.Cacia.qui eam gl.dicit no.in repe.d.c.j.in vj.parte princ.in vl.diffe.tit.de feud.cognit.Barb.qui illam dicit valde singularem in repe.rub.C.qui admitti ad bono. poss. col.xiiij. vers.secundò mihi videtur.& con.x.sapienter scribitur primo regum,col.iij.ver.& ideo dicit gl.li.ij.& con.lxxiij.magnanimous scripsit Apostolus,col.iij.vers.eiusdem initij,li.iiij. & Iason in l.in suis,col.ij.vers.quartò sequitur illud.ff.de libe.& posth. vbi id dicit no.

Quid autem in rebus feudalibus.

Filius viuo patre censetur inuestitus.

Filij post mortem patris feudum non acquirunt sed capiunt.

2 ¶ Porrò illud dictum Bal.in d.l.cum antiquioribus,ad hoc scilicet , vt in feudis ipso iure , & sine alia inuestitura,aut apprehensione possessionis transferatur ipsa possessio,retulerunt & sequuti sunt Firmian.in trac.de episcopo,in prima parte lib.iij. quæst.lvj. versic. item nisi in feudis.Iason in l.quoties,col.viij.vers.nota etiam perpetuò.C.de rei vendica.vbi dicit singu. & nondum fuisse ab alio ponderatum,& con.lxxxvij. consultus in iure , col. ij. vers. & circa istud,li.j.vbi etiam dicit singul.& con.clxxxij.in præsenti consultatione,col.vj.ver.septimò notabiliter,lib.ij.& con.x.videretur prima consideratione,col.iij.vers.prædicta fortius , lib. iij. vbi item dicit singul.Et idem ipso Bal.non citato,voluerunt Mart.Laud.in trac. primogenituræ,col.x.vers.difficilis articulus,ibi,quartò quia licet,& Card.Alex.in c.j.col.x.vers.decimooctauo,tit.de feud.March. Sed & idem voluit dicitque consuetudine & stilo Franciæ obseruati Guil.Brolhius qui stilum curiæ parlamenti transcripsit,tit.de feud.§.item de consuetudine,cum §. seq.

De eadem re.

3 ¶ Sed attende lector amantissime,ne forte decipiaris.nam ea gl.in d.c.j.de feud.cognitio.quam Bal.& cæteri pro huius opinionis autore citant,nihil omnino loquitur de possessione,sed simpliciter de feudi acquisitione,tanquam scilicet id haud dubiè intelligat,dominium feudi ipso iure quæri filio vassalli,quod quidem non concludit , & possessionem quoque eidem queri ipso iure:neque enim si dominium quæritur ipso iure,ac rectà transit in heredem,vel etiam legatarium vt certè transit,continuò sequitur possessionem in eos rectà transire , vt patet ex l.

De eadem re. Possessio non transit etiam si dominium transeat.

omnium C.de test.& l.vl.C.de edic.diui Adri.tollend.& l.cum hæredes, in prin. ff.de acq. poss.& latè suprà diximus.Nam & id generale est, in cæteris omnibus in quibus dominium transit ipso iure,vt propterea non transeat possessio,gl.in l. cum duobus, §. idem respondit, socius si cessante,in verbo,dominium.ff.pro socio,& in l.vlt. in verbo,in rem,vers.item nunquid possessio,& ibi Ioan.Fab.& alij.C.de sacrosanct.eccle.Bar.& Ang.& Ro.in l.commissa.ff.de public.& vectigal.cum alijs multis concord.à me congestis in repe.l. si vnquam. in verbo,reuertatur,nu.388.incip.48.licèt aliàs dominium,& sequen.C.de renoc.donat.

4 ¶Ideoque vt nec in feudis quoque transeat possessio in filium aut alium hæredem, sed opus esse apprehensione possessionis,non obscurè tenuit Masuer.tit.de feud.§.item successor singularis,& §.seq.nisi,inquit,esset consuetudo,qua mortuus saisit viuum.& Ioan.Ray.in c.imperialem.§.prætetea si quis infeudatus,tit.de prohib.feud.alienat.per Feder.Iaco.à S.Geor. nuncupatim Baldum in d.l.cum antiquioribus,reprehendens,in tractatu feudorũ,in verbo, ita quòd ipsi inuestiti,col.vl.vers.Item quæro,nunquid mortuo. & Iason sibi contrarius in d. l.si sorori,col ij.vers.tertiò limita.C.de iure delib. vbi etiam Baldum vbi suprà reprehendit, dicitq; eum aliter dixisse,& fortè melius,in c.j.col. vlt. tit.an mutus vel imperfectus, cuius illic dictum recensebo,versi.seq.& D.Benedict.qui tamen distinguit,vt etiam dicam postea in repet.cap.Raynucius,in verbo,mortuo itaque testatore.le ij.nu.69.& seq.& Zasius cons. x.cùm quondam F.col.iiij.ver.nunc ad tertium dubium,cum multis seq.nam id latè tractat. & Fran.Curt.iunior,con.cviij.sacratissimæ,& c.circa Controuersiam,col.vj.num. 23. Matt. Afflic.in d.c.j.§.sciendum,col.v.vers.sed quod dictum est, & multis sequent. & iterum col. vlt.versi.sed an in filium,titu. de feud.cognitio.& Paul.Paris. cons.j.visa facti narratio.col. xxv.nu.160.& seq. lib.j.

De eadem re. Qui tenet possessionem feudi non trãsire in filium.

5 ¶Et sanè Bald.in d.c.j.col.vlt.tit.an mut.vel imperfect. de hac re ita loquitur, nempe quòd filius viuo patre potest dici feudatarius,quia est eadem persona cũ patre, arg.l.si is qui duos ff.de liberat.leg. Igitur(inquit)filius per mortem patris nõ dicitur succedere siue acquirere, sed potiùs retinere,per d.§.sui, Instit.de hære. quæ ab inte. def. & in d.l. in suis. ff. de lib. & posthum. ex quibus apertè intelligis eum loqui secundum ius commune Romanorum, ex quo(vt suprà latè diximus,& probauimus)dominium defuncti rectà transire in hęredem,nõ etiam possessionem,nec in suum quoque.

De eadem re.

6 ¶Idem autem Bal.de eadem re loquens in c.j.col.j.vers.quarto si possessio,tit. de controuers. inter masc.& fœmin. de benefic. scribit filium magis venire ad possessionem continuatiuè, quàm ad nouam possessionis adeptionem vel petitionem,vt no.in d.§.sui, Insti. de hær. quæ ab intest.deferun.cuius quidem.§.hæc verba sunt,& statim morte parentis quasi continuatur dominium.& in d.l.cùm hæredes.ff.de acq.posses. vbi etiam ita scribitur, adita hæreditate omnia quidem iura ad hæredes transeunt.Et subdit Bal. non tamen quòd in substantia possessionis sit noua possessio,sed quia est eiusdem qualitatis cum possessione paterna, non fingitur noua,vt in d.l.nihil.C.de vsuc.pro hære.Et tandem de hoc dicit essę tex. in d.l. cùm miles.ff.ex quib.caus.maior.Ex quibus etiam intelligis hæc omnia eum intelligere, secundũ ea quæ diximus suprà in prin.& ea intra quæ ipse allegat,ex doctrina Bar.in l.non solùm, §.si liberationis verba,ff.de liberat.leg.cum similib.

De eadem re.

7 ¶Diximus autem suprà dominum Benedict.in d.repet.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; testatore,le ij.nu.69.& sequen.in hac re distinxisse, vt certè distinxit. neque enim id silentio præterire voluimus, vt scilicet in feudalibus non censeatur hæres saisitus contra dominum feudi, nec in eius præiudicium,donec per eum fuerit innestitus.Et idem,inquit, in emphyteuta,secundum Bal.in c. si facta, tit.si de feudo fuerit controuersia. Sed contra quemlibet alium extraneum,vt ipse Benedict.subdit,filius & hæres vassalli,ex morte ipsius cẽsetur esse saisitus,adeo vt si ante inuestituram turbetur ab extraneo,aut spolietur,competit ei remediũ possessorium.Postea verò aliter distinguit,vt scilicet successor particularis,vti est legatarius, vel etiam vniuersalis ex testamento non sit saisitus.At si sit vniuersalis ab intestato,sit saisitus, etiam aduersus dominum ex generali hac nostra consuetudine,quod nihil pertinet ad hũc locum,quo de iure communi loquimur.Et de hoc aliquid quoque dicemus infrà, in quinta declaratione iiij.partis,in fi.An autem ex hac consuetudine successor ex testamento sit saisitus,dicam postea in vij. declaratione ij. partis.

De eadem re. Distinctio in hac re. Alia distinctio.

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶Sed & secundo intelliges,quòd dictum est de iure communi,possessionem non transire in successorem,vt procedat in eo qui succedit nomine & iure hæreditario:non autem in eo qui succedit nomine dignitatis.Nam possessio,quæ erat apud episcopum nomine ecclesię continuatur in eius successorem sine alia corporali apprehensione,quia ea erat penes ecclesiam, quæ non mutatur nec variatur,licèt prælati mutentur. Ita enim voluit Inn.in c.cum super,de caus. possessio.& proprietat.& in c.cùm in officiis,de test.Bart.in l.j.§.vlt. ad fi. & iterum in l.cùm hæredes,in prin.& ibi Alex.§.vlt.ff.de acqui.possessio.Pau.Ca.in l.si sorori, post medium,ibi,& hoc in eoque. C.de iu.deliberan.Firmia.qui & alios quoque allegat,in trac. de episcopo,

Quid in eo qui succedit nomine dignitatis.

epiſcopo,lib.iij.par.j.in lvj.q.Guid.Pap.deciſi.ccclv.verùm prælatus,vbi id dicit ſemper vidiſſe ſe obſeruari.& iterum deciſ.dcxxix.ſuprà alleg.& con.clxxxviij.in materia,in prin.Sed tu hîc vide Franc.Aret.in d.l.cùm hæredes,col.ij.verſ.extra gl.de acq.poſſeſ.& quæ diximus in tract.Conſtituti poſſeſſorij,parte iij.limitat.xvj.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶Sed vt redeamus ad noſtram conſuetudinem,qua mortuus ſaiſit viuum,poſſet videri ea nõ eſſe valida,per id quod ſcribit Bal.in l.j.in prin.C.communia de leg.non poſſe legem vel ſtatutum transferre poſſeſsionem ſine aliquo actu corporeo, per no.in l. cum duobus. §.idem reſpondit.ff.pro ſocio,niſi(inquit)ſaltem interueniat quędam ficta traditio,vt in caſu.l.quod meo.ff.de acq.poſſeſ.quæ loquitur(vt omnes intelligunt)in conſtituto,& l.quiſquis.C.de donationib.loquentis in retentione vſufructus,& alijs ſimilibus.Poteſt tamen,vt ſubdit,lex vel conſtitutio fingere traditam poſſeſsionem per quamcunque inueſtituram, & ſic per actum fictæ traditionis,vt in caſu.ca.ij.de conſuetud.

An valeat noſtra conſuetude.

Conſuetudo an poſſit trãſferre poſſiſsionem ſine actu corporeo.

2 ¶Et id quoque videtur eſſe ex mente ipſius Baldi,in c.eccleſia veſtra,ad fi.de elec.& ante eũ Bar.in l.ſi is qui pro emptore,col.v.verſ.modo ad propoſitum,& ibi.Imo.col.v.ver.& ſic ex prædictis patet,ff.de vſucapio.vbi ipſe Bart.& alij poſt eum reddentes rationem cur poſſeſsio non recuperatur iure poſtliminij,ex l.deniq;.ff.ex quib.cauſ.maior.dicunt hoc ideo procedere,quòd poſſeſsio non quæritur,niſi per aliquem actum naturalem: quem quidem naturæ actum legis diſpoſitio inducere non poteſt, arg.l.ij.ff.de vſuc.ear.rer.quæ vſu conſumũt.Et ita à quibuſdam dicitur voluiſſe Petr.Anch.in d.c.de conſuetud. vbi tamen id non dicit,ſed aliud, quod nos alibi referemus.

Qui tenẽt nõ poſſe.

De eadem re.

Poſſeſsio non recuperatur iure poſtliminij.

3 ¶At ipſum voluit expreſſe.Io.Baptiſta Caſtel. in ſua diſputa. incipiente, magnificus & excellens, col.iij.verſ.tertiò etiam notabiliter. & Matthæus Afflic. deciſio. Neap.ccxxxix.alia conſuetudo,col.vlt.Et in hanc ſententiam inclinare videtur Alex.con.lxxxiij.viſa facti narratione,ſtatim poſt prin.lib.ſecundo, & Barb.in additio. Bald. in l.vlt.col.ij. C.de ſacroſan. eccleſ.& Fran.Are.in d.l.j.in prin.ff.de acqui. poſſeſsio.

Lex non poteſt inducere actũ natura.

Qui ſunt eiuſdem opinionis.

4 ¶Et eam ſentẽtiam adiuuat tex.quem nullus illorum in hoc citat,in l.qui vniuerſas, §.quod per colonum.ff.de acqui.poſſeſsio.vbi licèt animo poſsimus retinere poſſeſsionem, adipiſci tamen non poſſumus.Nam ſi id impoſsibilè eſt,id eſt,quod fieri non poteſt, ita enim noſtri vocant quod Græci ἀδύνατον appellant,quomodo id lex vel ſtatutum facere poteſt? cùm ne fingere quidem impoſsibilia poſsit.vt no.in l.Gallus,§.ſi eius.ff.de liber.& poſt. & in l.iij.ff. pro ſocio. & patet in l.qui ad certum,ff.loc.& in l.certè, in prin. ff.de precar.& no.Bar. qui & alia allegat in l.ſi is qui pro emptore,col.xij.verſ.ſequitur eius quod eſt,& ibi Imo.col.vij. verſ.item attende quia dicit hîc,Ro.col.vj.ver.quintò inquantũ circa examinationem,& latiſsimè Iaſ.col.xlij.ver.circa fictionem inductiuam,& multis ſeq.ff.de vſuc. cum concordãtib.ibi adductis.Quod autem huic opinioni obiicitur.c.ij.de conſuetud.quo pleriq; omnes nituntur, certè nihil obſtat, quoniam illic interuenit actus quiſpiam, per quem transfertur poſſeſsio,ſcilicet accipiendo modicum terræ,aut aliud quidpiam ibi deſcriptum.

Animo ſolo poſſeſsionem adipiſci non poſſumus.

Impoſsibile ἀδύνατον.

Lex non fingit Impoſsibilia.

5 ¶Contrarium tamen,vt ſcilicet conſuetudo vel ſtatutum poſsit trãſferre poſſeſsionem ipſo iure,nullo actu,nec verbo quidem interueniente,voluit Imo.in d.c.ij.de cõſuet.Bart.loquẽs in caſu noſtræ conſuetudinis,in l.cùm vnus.§.vl.verſ.ex quo no.ff.de bo.autho.iudic.poſsiden.& præſupponit ipſe Bal.con.ccccliiij.quidam Ioannes,lib.j. & omnes quotquot de hoc ſtatuto locuti ſunt,à nobis in hoc opere citati. Et expreſsè & verbis veluti conceptis, voluit idem Bal.loquens etiam in caſu noſtræ cõſuetudinis,& cum eo Alouiſius de Lucis,cõ.ccccxxxvj.quidam creditor,col.ij.& ſeq.vbi ipſe Aloui.dicit ita conſuluiſſe Ray.Forliu.& Argẽtinum ipſius filium,atque etiam Ricbard.Saly.& rurſum idẽ Bal.in l.licèt, col.j. & ibi Ang. etiam col.j.C.de acq.poſſ.& ipſe Bal.in l.de quibus, col.x. verſ. viſo de cauſis, videamus de aliquibus.ff.de legib.vbi dicit,quòd conſuetudo habet vim precarij,vt transferat poſſeſsionem ipſo iure.& in l.vl.col.ij.verſ.vnum tamen non eſt omittendũ,C.de ſacroſanct.eccle.& in l.ea lege,col.iiij.ver.modò venio ad quæſtiones,poſt Cy.ibi,col.j.ver.& iſtud eſt in argumentum.C.de condictio.ob cau.& ipſe quoque Bal.in l.traditionibus,ante fi. C.de pact. & in l.j.col.ij.verſ.ſed alij dicunt,C.ſi plures vna ſententia,& in l.ſancimus.§.cùm autem,in fi. C.ad SC.Trebellia.vbi dicit,quòd autoritate conſuetudinis transfertur poſſeſsio ipſo iure, & in rub.extrà de conſuetud.col.iij.verſ.conſuetudo poteſt transferre,& in c.contingit, col. ij.verſ.& prædicta faciunt ad quæſtionem,de dolo & contumac.vbi dicit id ſtatutum de quo loquimur,eſſe æquum & validum,& in c.cum veniſſet,col.ij.verſ.item adde,poſſeſsio quædam eſt,de reſti.ſpolia.& in ſua margar.in verbo,conſuetudo,verſ.v.

De eadem re.

Qui dicunt hanc conſuetudinem valere.

Conſuetudo habet vim precarii.

6 ¶Et prętet ipſum,& eos quos cum eo ſuprà citauimus,voluerunt etiam Ange.in d.l.ſi is qui pro emptore,col.iij.verſ.ſed hoc non videtur verum,& ibi etiã Raph.Com.col.v.verſ.aliud habens ſecundum eum,& Iaſon col.xxiij.ver.tertiò inquantũ ſubdo,& mult.ſeq.ff. de vſuca. Idem Ang.in d.l.qui vniuer.§.j.verſ.item quod à mari,& ibi Imo.ad fi.ibi,& adde ſecund.& Alex.qui cum.§.legit cum prin.l.col.ij.ver.ex hoc dicto colligit.ff.de acq.poſſ.ipſe Ang.in l.

Item alij.

j.ff.de distract.pign.& vt à nonnullis citatur in l.si vacantia.C.de bo. vacant. lib. x. sed non reperi in meo codice.Floria.in l.seruitutes prædiorum rusticorum, col.iij.vers. adde tamen quòd per solam.ff.de seruitut.Pet.Anc.in c.j.in ij.not.per illum tex.quem dicit singul.extrà de dot.& contuma.Ro.in d.l.j.in prin.col.vj.vers.idem etiam intelligit, & ibi Alex. col. xvj. vers.de ista materia,Francis.Are.col.iiij.vers.& adde Bal.& Claud.Aquen.col.v. vers.addũt etiam moderni,& Fran.Rip.col.x.vers.vltra Bar.& seq.ff.de acqui.posses. Pau. Ca. loquens etiam in terminis nostræ consuetudinis,in d.l.hęres in omnibus.ff.de acqui.hære.& in l.si so rori,post mediũ,& ibi quoq; Alex.Corne.Iac.à S.Georg.& Ias.C.de iure delibe.& ipse Pau. in l.seruum.C.de rei vendicat.& con.lxxviij.videtur dicendum dictũ actorem, col.j. ver.præterea posito quod ex forma,li.ij.& con.clij.viso puncto & dubio,col.pe.ver.ad secundũ quęsitũ,eo.li.ij.Alex.in l.j.col.xv.ver.de ista materia.& iterum in l.iij.in prin.col.iiij.ver.alius est casus quãdo ex dispositione.ff.de acq.poss.& in d.l.cùm hæredes,in prin.col.j.& ibi quoque Claud.Aquen.col.itẽ j.ver.itẽ non video.ff.eo.tit.& ipse Ale.cõ.xxiiij.attentis his quæ in thema te narrãtur,col.j.lib.iij.vbi loquitur de hoc nostro statuto,& dicit hanc esse cõmunẽ opinionem,& con.j.ponderatis his,col.ij.vers.& ideo licèt lex,li.v.Phil.Fran.in c.vbi periculũ.§ præterea.in iij.no.per illum tex.de elect.li.vj.Barb.late in d.c.ij.col.vj.nu.33.& multis seq.de consu.& in c.in præsentia,char.antepe.nu.133.de probati.& in c.per tuas,col.de donatio.& in repetitio.rub.de cau.possessio.& propriet.char.xxij.ver. opportunè se offert modo quæstio & cõ.lj.scripsit sapiẽtiæ fons,col.xix.vers.& si quispiã opponat,li.j.& con.lviij.sapiẽter dixit Psalmista,col.xij.ver.& adduco quod voluit,li.ij.Firmia.in trac.de episcop.li.iij.parte ij.col. vlt.vers.itẽ etiam ex vi consuetudinis.Corne.cons.ccxvj.in causa vertẽte,col.j.lib.iij. Guid. Pap.decisio.Delph.xxij.fuit inter nos,col.ij.& iterũ decisio.ccccliij.in materia,col.ij.& sing. cclxxxv.de confessione,ver.vlt.& iterum sing.cccciiij.verùm vicini,vers. consuetudo. Soci. cons.lxvij.eadem die,col.vlt. lib.iij.& cons.lxxxvij.visis inuestitura, col. vlt.eo. lib.iij. Fran. Cur.senior.con.lxxj.super controuersia.col.iij.ver.septimò probantur. Calcag.consi. lxxvj. primò est videndum,col.iij.ver.nec obstat quod dicitur.Iason in d.l.j.col.iij.ver.secũdò not. ex ista.C.cõmunia de lega.& con.cxlvij.præsens cõsultatio,col.vj.ver.condescendo ad secũdã principalẽ quæstionẽ,li.ij.vbi dicit huiusmodi statutum esse æquũ & validũ.& con.lxxxv quando habemus,col.j.li.iij vbi idem dicit.Philip.Dec.con.ccccixvij.bene & cõsultè, col.j. & ij.in prin.Guiliel.Bened.in repet.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; testatore le ij.nu.71. & sequen.vers.non obstat quòd continuatio,de test.Ant.Corse.in tract.dè potesta. regia, q. xxv.Catel.Cot.in memor.incipien.decreto Mediolanensi cautum est.Franc.Ripa, loquens de consuetudine Franciæ,li.j.Respon.sor.c.j.defuncto nouissime Carolo,nu.80.Ant. Robe. in rep.l.non solùm.§.morte.nu.57.ff.de oper.no.nũcia.Matth.Affli.in c.j.in prin.col.iiij.ver. sed an sicut princeps,tit.de controuer.inuestit.& latè in decis.Neapo.ccxcix. rex Ferdinandos,& Arnol.Ferro.in comment.consue.Burdegal.tit.de testa.§. xxj. col.vl.Paul.Par. con.j. visa facti narratione,col.xx.ver.si verò consideramus,li.j.& con.xlj.optimum ius.col.ij. vers. secundum deducitur,eodem lib.j.

7 ¶ Et hæc posterior sententia verissima est,& multis probatur.Nam primùm vt omittam d.c. ij.de consuetud.cui suprà responsum est,lex id ipsum facere potest,vt possessio etiã plenissima,ipso iure sine actu naturali aut artificiali vel ficto transferatur & transeat in alium,vt videmus in casu l.raptores,in verbo,plenissima possessio. C.de episc.& cle.x.vbi Bar. ita intelligit,& negat alibi reperiri,præterquam in eo casu:vti etiam facit Ang. in d.l.j. circa mediũ. ff.de distrac.pign.& Barb.in d.c.ij.col.vij.nu.xl.de consuet.& in d.c.in præsentia,de probat. Licèt Raph.Fulgos.in d.l.raptores.in vij. nu.eam aliter intelligat.

Probatio huius epi.

Lex trãsfert possessionem plenissimam.

8 ¶ Sed & de ea re est alius casus,& is quidem non obscurus, in l. si adoptauero. ff. de præcar. vbi qui precariò possidet,si se arrogandũ præbuerit,bonorũ possessio ipsius transit ipso iure & sine appræhensione in arrogantem.Et ita illum tex.expendit Bal.in l.si paterfamilias, in prin.ff.de adop.in ij.lect.& Ang.in d.l.qui vniuersas,§.item quòd à mari.ff.de acq. poss.

De eadem re.

9 ¶ Et illius quidem tex.arg.tradunt nostrates possessionem bonorum ingrediẽtis in monasterium,ipso iure transire in monasteriũ.Id enim voluerunt gl.in c.si qua mulier,in gl.j.ver.sed nũquid monasteriũ,& ibi quoq; Archidiaco.xix.q.iij.Inn.in c.in præsentia,in verbo, minor annis,vers.in hnc autem,& ibi quoq; Bal.col.ij.vers.dicit Innoc.quòd bona,Anto.col.ix.ver. sed dicit quòd est differẽtia,& Pan.col.antep.ver.sed quæro quia suprà,& Barba.col.lxxviij vers.quærit etiam Inno.qui est in nu.125.extrà de probat.Spec.tit.de statu monachorum. §.j. in lxj.quæstio.Iacob.Are.alter Iacob.Rauen.Dy.Bar.Alber.Ang.& Franc. Are.in d.leg. qui vniuersas.ff de acqui.posses.Cy.in auth.si qua mulier,in fi.& ibi Bar.col.pen.vers.ex hoc sequitur.C.de sacrosanct.eccles.idem Bar.in l.cùm hæredes.§.vlti. & ibi etiam Ro. ff. de acquirend possessio.& ipse Bartol.in d.l.si adoptauero.ff.de precar.Bald.in auth.ingressi, col. ij.in iij.oppositio.& ibi etiam Salic.in tertia & quarta oppositio. C. de sacrosanct. eccles. & ipse Bal.in authen.nisi rogati,in fi.C.ad Se. Trebellia. Salicet. in l.vlt.col. vlti. versic.quæro an possessio.C.eodem tit.Petr.Anchar.in cap.ij. col. versi. sed hìc incidenter, de test. Pan.

Possessio ingredientis monasterium in ipsum trãsit.

consi.

consi.liij.quidam Andreas,col.j.lib.j. Alex.in l.iij.in prin. col.iiij.versi.vltra casus enumeratos.ff.de acqu.poss.& consi. lxxxviij. eximie domine,col. ij.versi.non insisto an priuilegia,li. ij.& Matth.Afflict.decis. Neapo.ccxc.rex Ferdinandus, col.iiij.versi.in contrariã partem.

10 ¶ Et est alius casus in d.l.j.ff.pro socio,& alius item in c. vbi periculum.§.præterea,de electio. lib.vj.quem ad hoc no.Phil.Fran.ibi in iij.no. qui & ex eo no.statutũ,id posse facere,& alius quoq; annotatus ab ipso Bar.in tractatu Tiberiadis,col.v.in verbo,acquiritur nobis,in prin. videlicèt cùm res accrescit alluuione,quem sequitur Bal.in rub.ff.de rer.diuisio.col.vj.vers. sed an istas accessiones. & Fran. Are.in l.iij. col.v.versi.reperitur tamen casus. ff.de acquir. posses. Vt hinc possis intelligere deceptum fuisse Alberi. cùm scripsit in l. quarundam. ff. de acquir. possess. nullum casum reperiri in quo possessio quæratur sine actu corporeo, aut aliquo quod pro actu corporeo reputetur.

Alij casus.

Alluuione transit possessio ipso iure.

11 ¶ Sed quicquid sit de istis casibus, certum est posse legem id in vniuersum facere, vt possessio ipso iure & sine actu nullo transeat, & consequenter dominiũ, si credimus ipsi Baldo, in l.traditionibus,col.vlt. C. de pact.& in rub.extrà de causa posses. & proprietat.col.iij.versi. quæro,statuto communis,& seq.& Ang.in l. licèt,col.j.C.de acqu.poss.& Carol.Rui.qui & alios citat,cons. 50. super eo de quo quæritur,col.ij.versi. nec etiam potuit executor, lib.iiij. Ex quo & illud confestim sequitur, & idem posse facere statutum, & consuetudinem,quæ sunt portio iuris ciuilis.l.omnes populi.ff.de iustit.& iur.& l.de quibus.ff.de legib. Nam & quod potest ius scriptum, potest & non scriptum, l.sed ea quæstione,ff.eo. tit.

De eadem re. Qui tenent legem transferre posse possessionem ipso iure.

12 ¶ Deniq; in hanc sententiam trahitur c. primum de dolo & contuma. ex quo colligit Petr. Anchar.ibi,in ij.no. quòd iuris dispositione is qui est in possessione, eam perdit per lapsum temporis:& ei acquiritur cui debet fieri traditio corporalis.Et iste casus,inquit,est satis singularis contra communes regulas, quæ nolunt quòd possessio sine actu corporeo non quæratur.Atq; etiam c.contingit,eo. tit.vbi Bal.dicit per eum tex.in verbo,vetus possessor,mirabile esse,quòd vera possessio quæritur sine corpore, quod ideo est, vt dicit, quia canon fingit actum corporeum continuatũ: aliàs esset impossibile,quòd substantia possessionis trãsferatur, per l.deniq;.ff. ex quibus cau. maior. trahitq; id ad nostrum hoc statutum. Sed & Card.Flor.ibi in ij. no.ad id expendit eum tex.quem & ipse mirabilem dicit.

Confirmatio huius opinionis.

13 ¶ Nec huic sententiæ obstat dicta l. qui vniuersas. §. quod per colonum.ff.de acqu.poss.quã nos suprà citauimus pro opinione eorum,qui tenent hoc statutum non valere: fateor enim quempiã priuatũ non posse facere,vt possessio transferatur ipso iure solo animo,& sine actu vero aut ficto à iure introducto,secundum eam legem,sed ea lex non dicit id non posse fieri per legem vel statutum,cùm contrariũ in multis casibus reperiatur, vt diximus suprà,in vj. præcedentibus nu.& ita eum nodum dissoluit Fr.Aret.in d.§. quod per colonum.

Responsio ad contraria.

14 ¶ Non prætermittendum tamen,quod idem Fr.Aret. vtramq; illam opinionem concordare volens,in d.l.j.in prin.col.ix. versi.sed remanet dubium.ff. de acquir.pos.ita distinguit. An statutum simpliciter dicat,quòd possessio intelligatur trãslata in hæredem ipso iure, & certè huiusmodi statutum posset tolerari, & valet, quia per hæc verba non excluditur,quin videatur transferri possessio per actum fictum, id est per fictã apprehensionem siue traditionẽ,quam statutũ ita,vt diximus,disponendo videtur inducere. Si autẽ statutum expressè disponeret quòd transferatur vel acquiratur possessio, nullo actu vero aut ficto interueniẽte, tunc non valet istud statutũ,quia acquisitio possessionis est de iure gentium:ex quo inductũ est, vt ipsa acquisitio fiat per actum naturalem, per d.l.j.& l.iij.in prin.ff. de acq.posses.& l. ea quæ ciuiliter.ff.de acq.rer.dom.vbi est optimus tex. Sed contra ius gentiũ nõ potest princeps sine causa disponere,vt plenè per Bart.in l.j.in prin.ff.de consti.prin. & in l.omnes populi,in iij.q.ff.de iusti.& iure.Ergo id minùs potest statutum facere atq; etiã minùs consuetudo:quæ dicitur irrationabilis & non valet, si disponit aliquid cõtrà substantiam actus,per c.ij.de consuetudi.lib.vj.Nec video,inquit Are. quòd possit subesse causa hoc disponendo, cùm lex fingendo apprehensionem esse factam, hoc idem possit inducere. Tandemq; respondet ad dictã l.raptores.C.de epis. & cleri.& alia iura,quæ in contrarium adducuntur, vt ibi per eum.Et idem videtur voluisse,dum se illuc remittit,in d.l.qui vniuersas.§.j.in fin. & iterum in §.quod per colonum,in ij.not.ff.de acqui.poss.& eum sequitur Chassen. in cõment.consuet.Burg.tit. *Des successions*. §.j.glo.j. col.ij.

Concordia vtriusq; opinionis.

Princeps cõtra ius gentiũ sine causa non potest disponere.

15 ¶ Sed(quod pace tanti viri dixerim)videtur per hanc distinctionẽ, non tam rebus legem imponere,quàm verbis:ideoq; & eam nuncupatim reprobat Claud.Aquen.in d.l.j.col.v. ver. & notanda sunt.ff.de acq. posses.nam licèt,inquit,possessio sit iuris gentium, tamen non est inconueniens,quod modus acquirendæ & retinẽdæ possessionis sit de iure ciuili. quod hinc patet,quod etiam de iure gentium est,vt dominia nõ quærantur sine possessione,vt no. in ea l.j.& tamen multi sunt casus de iure ciuili in quibus quæritur dominiũ sine possessione vel traditione,vt in l.vlt.C.de sacrosa.eccl.& aliis congestis à gl.& doctoribus,in l. traditionib. C.de pact. vt si lex non posset hoc modo fingere, nec etiam id posset verè disponere, arg.c. cùm quid vna via,de re.iu.lib.vj. Ideo teneas intrepidè hoc statutum valere.

Contra eam concordiam.

i 4

SEPTIMA DECLARATIO.

Possessio huiusmodi consuetudinis dicitur artificialis.
Et datiua.

1 ¶ Vocatur autem à nostris huiusmodi possessio ipso iure, vi legis aut statuti, aut consuetudinis quæsita hæredi, aut etiam alteri sine apprehensione, aut alio actu ficto multis modis. Primò quidē artificialis, nō naturalis, vt dicit Bal. in d. ru. de cau. possessio. & proprieta. col. iij. ver. quæro statuto communis, quia, vt subiungit, nō consistit in sensu corporeo, nec in organis corporeis: sed ea (vt illi addere potes) inducitur mero legis, statuti, vel consuetudinis artificio. Ideoq; (vt ille quoq; ibi dicit) est datiua possessio, creata à lege absq; præsentia corporali. Nam & hanc datiuam alibi quoq; appellat idem Bal. scilicet in c. cùm venisset, col. ij. versi. item addc. possessio quædam, extrà de resti. spol. dum dicit quod est quædam possessio datiua, vt quando statutum id disponit, vt fiat quis possessor habitu, sine aliquo actu corporeo, vel quasi: alia natiua, quæ ab actu corporeo proficiscitur: alia media inter hæc, vt præcaria. Et ipsum Baldum in illis duabus appellationibus artificialis & datiuæ, expressè sequuntur multi ex his, quos tibi in sequentib. versi. adducemus.

Et ciuilis.

2 ¶ Sed & hæc possessio ciuilis dicitur, secundum Bar. in l. j. ff. de acqu. possessio. & Ang. in l. licèt. C. eo. tit. & Petr. Anc. in cap. ij. col. j. versi. & aduerte quia ista possessio. de consuetud. & ibi etiam Barb. col. viij. versi. capio nunc aliud, vbi de hoc dicit esse gl. sing. in d. c. raptores, in verbo, plenam possessionem, C. de epis. & cleri. & omnes vbique: nemo enim vnus huic appellationi repugnat.

Et ciuilissima.

3 ¶ Imo & ciuilissima vocatur. Bal. in l. vlt. col. ij. vers. vnum tamen non omittendum. C. de sacrosan. eccles. & in rub. tit. de content. inter me & dom. de portio. feud. in prin. dum scribit, quòd est quædam possessio ciuilissima, vt dicit se dixisse in d. l. vlt. de sacros. eccl. Ang. qui & ipsum Bal. ad hoc nuncupatim citat, & sequitur, in l. j. post medium. ff. de distractio. pigno. Ro. in d. l. j. in prin. col. vj. versi. & quod sit dare, & ibi etiam Alex. col. xv. versi. de ista materia. & iterum paulo pòst, versi. cum decisione, & Fran. Aret. col. ix. versi. sed quæritur contra ipsum, & Ias. in j. lect. col. antep. & iterum in ij. lectur. col. xvj. versi. adde etiam quòd est dare, Claud. Aquen. col. v. versi. & notanda sunt. & Fran. Ripa col. x. versi. vltra Bart. ff. de acq. posses. qui dicunt præsertim Rom. Fra. Aret. & recentiores, quòd hoc nomen non reperitur in iure expressum, sed est nomen magistrale, nec constituit nouam speciem possessionis ciuilis, nec facit differentiam essentialem inter hanc possessionem, & aliam ciuilem, sed significat solùm differentiam in modo acquirendi, quia ista possessio acquiritur sine actu apprehensionis vero aut ficto. & idem Alex. consi. xxiiij. attentis his quæ in themate, col. j. versi. & appellant, lib. iij. Calca. consi. lxvij. visis omnibus, col. vij. versi. sed omissis aliis. Nicho. Pedioehus, in subscriptione illius consi. Marti. Laud. in c. j. col. j. tit. quid sit inuestitura. Barba. in c. ij. col. vj. nu. xxxvj. & iterum col. viij. nu. xliiij. de consuetud. & in c. per tuas, col. vlt. de donat. Firmia. in tract. de episcopo, parte j. lib. iij. quæstio. lvj. eademq; penul. in fi. Phil. Fra. in d. c. vbi periculum. §. vlt. in ij. no. de electio. lib. vj. Guid. Pap. decisio. Delphina. xxj. fuit inter nos, col. ij. versi. & vocatur ciuilissima. & sing. cccciiij. vtrùm vicioi, versi. consuetudo. Iac. à S. Georg. in l. si sorori, ver. addo etiam vobis, C. de iure deliber. Ias. consi. xxj. quatuor principales, col. vlt. versi. motiuando, lib. iij. Math. Affli. decisio. Neapolit. ccxxxix. alia consuetudo col. ij. versi. item ista consuetudo est realis. Fra. Ripa. in d. rubri. de causa possess. & proprieta. col. vj. versi. ciuilissima possessio & Viglius in §. j. Instit. de hæred. instit. & Fran. Cur. iunior in l. vlt. col. pen. versi. quintò quæritur, C. de edict. diui Adria. tollen. Pau. Parisi. consil. j. visa facti narratione, col. xxiiij. nu. 157. lib. j. & consil. xlj. optimum ius. col. ij. versi. secundum deducitur, eod. lib. j.

An autem rectè.
Quod fit ex consuetudine fit ex iure ciuili.

4 ¶ Verùm quantum ad hanc ciuilissimæ possessionis appellationem, idem Guid. pap. secum pugnans, in statuto Delphinali incipiente, si quis per literas, in verbo, possessio, col. antepe. eam Baldi appellationem improbat quia (vt ipse dicit) non ciuilissima dici debet sed ciuilis. Illud enim quod fit per consuetudinem, dicitur fieri de iure ciuili, vt dicit ipse Bal. in c. imperialis, col. vj. versi. porrò etiam locales, tit. de pace Constant. & ante eum Inno. in c. cùm venissent. in prin. de eo qui mitti. in possel. & probatur aperte in l. ius ciuile. ff. de iustit. & iure, vbi ius ciuile constat aut ex scripto, aut ex non scripto.

De iure dicitur fieri quod fit per consuetudinem.
Imo & de iure communi.

5 ¶ Imo vt id illi addas, id de iure simpliciter dicitur fieri, quod per consuetudinem fit, gl. in procemio Clementinar. in verbo, iuris. & ibi Pano. & gl. quoq;, & idem Pan. in c. j per text. ibi, in fi. extrà, vt lite penden. gl. in c. cùm in tua, in verbo, de iure, de consue. lib. vj. Inno. in d. c. cum venisset. de eo qui mitti. in possess. & in ca. certificari, de sepultur. Bar. in l. de quibus, col. iiij. versi. quæro tamen nunquid consuetudo, per tex. ibi, ff. de legib. Et quod plus est, dicitur fieri de iure communi, Bald. in l. j. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. & in auth. sed cùm testator, versi. pone quòd hæres fecit inuentarium. C. ad le. falcid. & in l. constitutionis, ad fi. C. de bo. quæ liber. cum multis aliis concor.

Conclusio. Guid. Papa

6 ¶ Ergo concludit Guid. Pap. vt ad illum redeamus, illam fictam possessionem, quæ transfertur per hanc consuetudinem, debere dici translatam de iure ciuili, ita vt ciuilis dici debeat, non ciuilissima, quicquid dixerit Bal. vbi suprà. Et idem propemodum voluit Barba.

in d.

in d.c.in præſentia,col.lxxviij.nu. cxxv. ea quoq; ratione motus, quòd huiuſmodi poſſeſsio eſt ciuilis,vt voluit gl. quam dicit ſingu.& à nemine tamen vnquam allegatam in d.l.raptores.C.de epiſ.& cleri. quam & ex eo ſuprà citauimus.

7 ¶ Ego verò dico Bald. iniuria reprehenſum qui cùm vocat eam poſſeſsionem ciuiliſsimam propterea non negat eſſe & dici ciuilem,imò magis eſſe huiuſmodi declarat.Nam quod ciuilius comparatiuè,& ciuiliſsimum ſuperlatiuè eſt,idem quoq; ciuile eſſe neceſſe eſt: vt eũ qui melior eſt,& optimus.bonum: peior & peſsimus,malum,& cætera id genus. Nam cõparatiuum & ſuperlatiuum in ſe haud dubiè comprehendit poſitiuum, vt Grammatici omnes vbiq; dicunt, & probatur apud nos in l.vbi autem,in prin. ff.de verbo. obligatio. per quam dicit Bald.in l.quæ fortuitis,col.iij. verſi.& primo quæritur. C. de pignor.actio.quod omne comparatiuum importat exceſſum reſpectu poſitiui,vti etiam probat tex.in l.cùm filius.§.pater,& ibi Bart.ff.de lega.& l.vlt.ff.de cap.dimin.& §.j. Inſti.eo. & voluit idem Bart. in l.legat.inutiliter,in prin. ff.de leg.j. Phil.Dec conſi.ccxcv. viſa donatione, col.v. nu.iij.& Matt.Afflict.qui concord.adducit in proœmio conſtit.Siciliæ in xj.quæſtio.ex quibus intelligis id quod diximus,poſitiuum ineſſe in comparatiuo & ſuperlatiuo,vt non abſimiliter res quæ pluris eſt,ea vtiq; eſt. l. cùm furti. ff.de in litem iurao. & conſequenter in maiori ſumma minor ineſt.l.j.§.ſi ſtipulanti,ff.de verbor. oblig. cum ſimilib.

Contra eũ. *Poſitiuum comprehenditur in comparatiuo & ſuperlatiuo.* *Comparatiuũ importat exceſſum reſpectu poſitiui.* *Quod pluris eſt id vtiq; eſt.* *In maiori ſumma minor ineſt.*

8 ¶ A quib. nihil omnino abeſt quod ſcribit Cice.lib.epiſt.fam.ix.ad Varronem. Ea ſunt miſera,quæ miſerrima.Nã vt ſcribit Hippocrates lib. περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς,id eſt,de antiqua medicina,dulci dulciſsimũ,amaro amariſsimũ, acido acidiſsimũ valentius. ἰσχυρότερον γὰρ τοῦ μάλιστα γλυκέος τὸ γλυκύτατον, τοῦ πικροῦ τὸ πικρότατον, τοῦ ὀξέος τὸ ὀξύτατον. Et hinc Vlpianus alibi nobilis dicitur,alibi nobiliſsimus,in l.ij.§. vlt.& l.diximus. ff.de excuſatio.tutor.ex quo not. Nicol.in d.§.vlt.quòd ſuperlatiuum, & poſitiuum in eodem ſubiecto concurrunt.

Miſera ſunt quæ miſerrima. *Dulci dulciſſimum valentius.* *Et amaro amariſſimum.* *Et acido acidiſſimum.*

9 ¶ Et aliàs videmus quòd pleno plenius reperitur, & quòd ſuper hæc,plenißimũ, apud Accurſium in l.ait prætor.§.permittitur.in verbo,imputandum.ff.de min.& Alex.conſil.50.in cauſa & lite,col.vlt.li.vij.Atq; etiã æquo æquius,vt ſcribit Bal.in rub.extrà de conſt.in prin. & cõſ.ccclxxij.cõtrariũ fuit cõſultũ,col.ij.li.v. per no.in l.j.in prin. ff.de iuſt.& iure.Et ſimiliter inquit fauorabili fauorabilius, & tamẽ vtrunq; æquũ eſt & fauorabile, vt omnes intelligũt.Et illud quoq;, vt æquo æquius ſit tradit Alber.in d.l.j.in prin.col.ij.verſi.ſed certè,de iuſtit.& iure,vbi ad hoc citat l.ſi ſeruus cõmunis.§.quod verò.ff.de furt.Et ſubdit bono eſſe melius,per l.obſeruare.§.proficiſci,& l.ne quicquã.ff.de offi.procõſ.& eſt tex. apertiſsimus in d.l.vbi autẽ, in prin.ff. de verb.obli. Et iuſto iuſtius, per l.exigendi.C.de procur.

Nobiliſſimus nobilis eſt. *Pleno plenius.* *Aequo æquius.* *Fauorabili fauorabilius.* *Bono melius.* *Iuſto iuſtius.*

10 ¶ Quibus adde,certo eſſe certius in l.teſtamento. Bar.in prin.ff. de reſt.tut.& l.ait prætor §. ſi cum mulier.ff.quæ in fraud.credito.& l.ſtipulatio iſta habere licere.§.ſicut. ff. de verb.obli. & apud Apuleium lib.ix. Aſini aurei.Et vero verius,apud Bald.in d. rub.de conſtit. in prin. & Martialis lib. vj. epi.xxx.

Vis dicam tibi veriora veris?

Et iterum lib.viij.epig lxxv. in Gallicum quendam.

Dic verum mihi, Marce,dic, amabo,
Nihil eſt quod magis audiam libenter:
Sic & cùm recitas tuos libellos,
Et cauſam quoties agis clientis,
Oras Gallice,me rogas q; ſemper.
Durum eſt,me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergo quid ſit audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Certo certius. *Vero verius.*

Tullius autem lib.de partitione oratoria, Non enim,ait,ſimpliciter,quæritur quid honeſtũ ſit,quid vtile, quid equum, ſed etiam ex comparatione quid honeſtius,quid vtilius, quid æquius: atq; etiam quid honeſtiſsimum,quid vtiliſsimum.

11 ¶ Igitur Bal.vt ad principale noſtrum propoſitum redeamus,hanc poſſeſsionem ciuiliſsimã in gradu ſupremo,vocat,ea quam diximus ratione,quòd aliàs ciuilem poſſeſsionem alij vocant,& rectè quidem,quæ iuris ciuilis miniſterio ſiue artificio transfertur,ſine alia ciuili apprehenſione,interueniente tamen aliquo actu ficto,aut alio,quod ipſum ius ciuile reali apprehenſioni quadam fictione comparat, videlicet conſtituto, de quo nos tractatum peculiarem fecimus, precario, retentione vſufructus, clauium traditione, & cæteris de quibus per noſtrates in l.iij.in prin. ff.de acquir. poſſeſ.& in cap.ij.de conſuet. Propterea hæc non immeritò ciuiliſsima vocanda eſt, quæ nullo etiam interueniente actu,vel alio æquipollente,ſed ſola legis vel ſtatuti aut cõſuetudinis diſpoſitione trãsfertur, vt in qua plus ius ipſum ciuile operetur quàm in cæteris. Et tantum iuris habet,vt de ea dici non debeat, quod plurimum iuris habet: ſed quòd omnino ius eſt,vt dicit ipſe Bald. de eadem loquens in l. j.col. ij.verſi. ſed alij dicunt, C. ſi plures vna ſententia condem. ſue.

Quare hæc noſtra ſuper cæteras ſit ciuiliſſima.

12 ¶ Atq; ita in præcipuo principaliq́ue gradu ciuilitatis reſidet, vt in ſimili dicitur in d.l. vbi autem.

De eadem re.

Hæc possessio plusquã ciuilis.

autem. de verbo. oblig. vbi ita ad verbum propemodum scribitur: Boni appellatio non est certæ rei significatiua, cùm id quod bono melius est, & ipsum quoq; bonum est. At cũ optimum quis stipulatur, id stipulari intelligitur, cuius bonitas principalem gradum bonitatis habet, quæ res efficit vt ea appellatio certæ rei significatiua sit. Hæc ibi. Ideoq; idem Bald. alibi hanc possessionem plusquam ciuilem appellat, scilicet consi. cccxxv. dubitatur primò, col. ij. vers. & per hunc modum, lib. j. vti & aliam idem Bald. in cap. cùm venerabilis, paulò ante fin. de consuetud.

Possessio naturalis.
Et naturalissima.
Possessio plenissima.

13 ¶ Nã & aliàs in simili ipse Bal. cons. cccxxxviij. præmittendũ est ad euidẽtiã: in prin. li. v. scribit quòd est quædam possessio naturalis simpliciter, quædã naturalissima: naturalis, quæ fit cooperante legis dispositione, vt illa quam habet vsufructuarius, etiam extra fundum & fundi conspectum, vt not. in l. j. in princip. ff. de acquir. possessio. Naturalissima autem, quæ mero corpori & naturæ innititur sine adiumento iuris. Nam & alibi quoque hæc possessio quæ mero iure & sine aliquo actu corporeo transfertur, vocatur plenissima, in l. raptores, & ibi Bart. no. C. de epis. & cleri. sed id alio spectat, vt alibi dicemus.

Stoicorũ sententia nimidum rigida.
Stoici ab aliorum opinionibus abhorrent.

14 ¶ Et hæc omnino verissima sunt, nisi fortè quis ex Stoicorum schola, vellet pertinacissimè more eorum contendere, nec bono viro meliorem, nec temperante temperantiorem, nec forti fortiorem, nec sapiente sapientiorem posse fieri, vt scribitur apud Ciceronem in Paradox. & Senecam epistola ad Lucilium. lxvij. quæ est j. lib. ix. quod nec cæteri philosophi, nec nos admittimus. Satis autem constat ipsos Stoicos longè à cæterorum opinionib. adeoq; à cõmuni hominum sensu abhorruisse. Nã & hi omnia peccata (quod non longè ab illa sententia distat) æqualia dicebant, vt videre licet apud eundẽ Tullium in eodem opere, & in oratione pro Lucio Murena, & Diogenem Laërtium in vita Zenonis Cittici.

OCTAVA DECLARATIO.

Hæredes possunt propria authoritate possessionem rerum hæreditariarum accipere.
Modò nõ sit ab alio occupata.

1 ¶ Et per hæc finem fecerim huic nostræ præfationi modò id vnum dixerim, quòd licet possessio defunctorum non continuetur ipso iure in hæredes etiam suos, vt latè suprà diximus, tamen possunt propria authoritate eam accipere, modò non sit ab alio priùs occupata. ad quod omnes vbique allegant, l. cùm hæredes. in prin. ff. de acqu. possess. & voluit Inno. in c. cùm in officiis, col. ij. versi. sed responde nobis, & ibi Pet. Anch. col. iij. versi. secundò principaliter quæro, Ant. col. ij. versi. vltimò quæro quid si mortuo, & Imo. col. v. versi. circa secundũ articulũ, de test. Cyn. in l. vlt. col. pen. ver. tertio loco principaliter, & ibi Bart. col. antep. versi. item extra gl. quæro, Io. Fab. col. ij. versi. sed si vult, Bal. col. j. vers. secundò præmitte, Ias. col. vj. versi. an autem requiratur, Phil. Dec. col. ij. versi. potest tamen hæres. C. de edict. di. Adr. tollen. Idem Bart. in l. ij. col. j. versi. sed contra hoc oppono. C. quando & quibus quarta pars, lib. x. & in l. ex facto, la ij. col. ij. versi. quid ergo dicemus, & ibi quoq; Bal. col. etiam ij. versi. ista opinio non placet. ff. de hæred. instit. ipse Bal. in l. si quis in fun, col. j. vers. iuxta hoc quæro pone. C. de inoffi. test. & consi. ccccliij. quia domina Catharina, in prin. lib. iiij. Ang. in l. ij. in prin. C. quo. bon. Imo. in c. Raynutius, col. xvj. versi. item est aliud commodum, de test. Petr. Ferra. in tit. forma libelli quo petitur hæreditas ex testamento, in verbo, iniustè occupauit, in prin. Ang. Aret. in §. quadrupli, col. xiij. versi. quæro an aliquis sit citandus, Inst. de actio. Pau. Parisiens. qui alius multos in id citat, consi. liiij. in isto iudicio, in prin. lib. iij. Maria. Soci. consi. lxxij. quæritur in præsenti, col. ij. versi. secundò præsuppono, lib. ij. De eo tamen quòd diximus, modò non sit ab alio occupata, intellige secundum ea quæ dicemus infrà, in v. parte decla. iij. vbi id latè tractabimus.

SECVNDA PARS EORVM, QVAE concernunt personas hæredum, quæ constat xvij. declarationibus.

1 Vt procedat hæc consuetudo in hærede capaci, iusto, & habili.
2 Vt procedat in vero & proprio hærede, non in ficto.
3 In hærede perpetuo temporali.
4 An procedat in hærede vniuersali tantùm, an & in hærede certæ rei.
5 An in primo hærede tantùm, an & in hærede hæredis, aut alio secundo hærede.
6 An in hærede legitimato.
7 An in hærede testamentario.
8 An in filia quæ cùm esset exclusa vel ex statuto vel per suam renunciationem, fuit à patre ad successionem vocata.
9 An in substituto directo.
10 An in fideicommissario.
11 An in hærede cum beneficio inuentarij.
12 An in hærede simplici, qui illum summouet.

13 *An in filio adoptiuo.*
14 *An in his qui non succedunt iure sanguinis aut testamenti, videlicet in viro & vxore, collegio, ecclesia, fisco, monasterio, & his similibus, vbi etiam videbis quid in monacho hærede.*
15 *An in eo hærede, qui rupto testamento successionem assequitur.*
16 *An in infante, furioso hærede, aut aliis, qui verè possessionem non possunt acquirere.*
17 *An in ignorante hærede.*

Prima declaratio secundæ partis.

1 HIS igitur præfatis, iam descendendum est ad huius nostræ consuetudinis generalis declarationes concernentes personas hæredum. Et primò vt procedat in iusto, capaci, & habili hærede, secundum Bald. in rub. de cau. possess. & propriet. in fi. & ibi quoq; Barb. in repeti. ipsius Rub. char. xxij. vet. opportunè se offert nunc quæstio, Alex. consi. lxxxij. perspectis his quæ in themate, col. ij. versi. præterea dictum statutum, lib. ij. quod cons. repetitur. consi. xl. lib. iij. & consi. lj. lib. vj. & Barb. consi. lxxxv. sapienter dixit Psalmista, col. antep. versi. item ista continuatio, lib. ij. Ioan Bapt. Castel. in sua disputatio, incipien. magnificus, col. iiij. versi. item ista continuatio. Bened. in repetit. c. Raynutius, in verbo mortuo itaque testatore, le ij. nu. 73. de testa. à S. Georgio in l. si sorori, post medium. C. de hæred. institu.

Hæc consuetudo obtinet in iusto & capace hærede.

2 ¶Et huius rei apertissima est ratio, quia legum & Statutorum beneficia capacibus scripta sunt, non etiam odiosis & incapacibus. l. Lucius Titius Damnam. ff. de leg. ij. Et omnis dispositio quantumcunq; generalis recipit limitationem, vt nostri loquuntur, de habili & idoneo. l. vt gradatim. ff. de muneri. & honorib. gl. in l. emancipati, & ibi Bar. ff. de adopt. & in l. j. C. de sacros. eccle. & in l. j. C. vbi de ratio. agi oport. & in l. j. C. de fid. instrumentor. cum aliis multis concordant. adductis à Iasone & aliis recentibus, in d. l. j. C. de sacros. eccle. Alexan. Soci. & ipse Iason, in l. ij. §. prætor ait. ff. qui satisdare cogan. eodem, Alex. consi. cxl. statutũ loquens, col. ij. versi. ergo sequitur, lib. j. Barb. consil. j. præclarè, col. v. versi. & licet statutum, lib. ij. & aliis à me relatis in tract. Retract. tit. j. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses*, num. 26. incip. sed hæc dicta.

Legum beneficia capacib. scripta sunt. Generalis dispositio de capaci intelligitur.

3 ¶Hincque bona pars nostrarum consuetudinum Franciæ, de hac re loquens, bis propemodum verbis vtitur, *Le mort saisit le vif son plus proche parẽt & heritier habile à luy succeder.* & inter alias Meldunensis. c. xl. Senonensis, ca. cv. Trecensis, c. xc. Caluimontensis. c. lxxvij. Victriacensis, c. lxxj. Ambianensis, cap. xxxv. Carnutensis, ca. xciiij. Aurelianensis, c. ccxxx. Turonensis, tit. *de successions*, cap. ij. Cenomanensis, cap. ccxxxvij. le ij. & cap. ccxcix. Andegauensis, cap. cclxxij. Aruerniensis, tit. *Des successions*, cap. j. Borboniẽsis, c. ccxcix. Blesensis, ca. cxxxvj. Engolismensis, cap. lxxxiiij. Rochellensis, c. lvj. Burgundiensis, tit. *Des successions* cap. j. Marchiensis, cap. ccxj. Montargiensis, tit. *De donations testamentaires*, c. vj. Niuernensis, tit. *De successions*, cap. j. Auxerrensis, eodem tit. cap. j. Heulitensis, ca. cxlij. Claromontẽsis, ca. cxlj. Valesiensis, cap. lxxvij. Bituricensis, tit. *De successions*, c. xxviij. Laodunensis tit. *De successions de fief*, cap. ij. Sanctonensis, ca. cv.

Consuetudines in eam rẽ

¶Hæc autem capacitas, ne id omittam, inspicitur tẽpore mortis defuncti, de cuius successione agitur. l. si alienum seruum. §. in extraneis, & ibi gl. & docto. ff. de hære. instit. & §. in extraneis, inst. eo. tit. & l. j. vers. vt autem hæc ff. vnde vir & vxor, & §. fin. inst. de hæred. quali. & diff. cum simi. Et bene facit quod scripsit Bar. consi. xxxj. quidam decessit intestatus, & Bal. in l. si plures, col. vj. versi. iuxta prædicta formatur. C. de condict. inser. & in l. si mater. C. de suis & legi. & Rom. consi. ccccxlij. vt decisioné, in j. dubio. Et ita nuncupatim voluit in hoc nostro casu, Baptista Cas. vbi suprà citauimus nu. huius declarat. j. & in alio pulchro casu, cùm ex facto interrogaretur, respondit Fran. Cur. iunior cons. vij. cristi, &c. videretur prima consideratione, col. ij. versi. quartò in fauorem, lib. j. quod tu. no. ad id quod dicemus infrà in sexta declaratione huius secundæ partis, nu. viij. incip. & certè vt tandem.

Capacitas quo tempore inspicitur.

De eadem re.

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶Secundò declara, in vero & proprio hærede, non etiam in ficto secundum Bal. consil. cxlj. præmissis verbis, col. iij. versi. tertiò est præmittendum: lib. j. vbi dicit quòd istud statutum loquens de hærede intelligitur de vero hærede existente, & non abusiuo, & prima tantùm facie, per l. ij. ff. quemadmodum testam. aperian. & l. Paulus. ff. de verb. signi. Et si dicatur, inquit, quòd dictum statutum venit ad interpretationem iuris communis, ideoq; in iisdem casibus habet locum, in quibus & ius commune, per text. in §. vlt. in authent. de filiis ante dota. instrum. nat. Respondetur, quòd imò est contra ius commune, & est fictio contraria veritati, quæ de nulla possessione aliquam facit fictè: ideoq; non potest regulari secundum ipsum ius commune.

Hæc consuetudo in vero & proprio hærede, non in ficto.

2 ¶Hæc ille, cui adde, quantum ad hanc rationẽ, quòd aliàs statuta iuris cõmunis derogatoria non recipiunt interpretationem ab ipso iure communi, vt voluit idem Bald. in l. maximum vitium, colum. iiij. versi. vlterius quæritur de tali. C. de lib. præteri. per l. j. §. hunc igitur. C. de iust

Statuta aduersantia iu-

vi communi, ab eo non recipiũt interpretationẽ.

de iustinia. Cod. confir. & l. j. §. reperita. C. de emendan. Iust inia. Co. & alia quædam iura. & idem Bal. in c. cùm non liceat, col. ij. vers. pone quod statutu, de præscriptio. argu. l. qui cum vno. §. qui post desertionem. ff. de re milit. Pau. Cast. in l. vlt. §. in computatione, & ibi etiam Phil. Cor. paulò ante fi. C. de iure delibe. idem Pau. & Corn. in anth. quod sine. C. de testa. Soc. qui id dicit singulare. in l. filiusfamiliae, col. iuj. versi. ij. in quantum, ff. de verb. oblig. licèt contrarium tenuerit Ro. vt id obiter dicam, in l. si quis priore. ff. ad SC. Trebe. & Alex. in d. §. in computatione, col. vlt. & Phil. cons. ccccxlv. in casu ad me transmisso, col. viij. vers. non obstat quòd illa constitutio.

De eadem re.

3 ¶ Sed quicquid sit de ea ratione, idem tamen quod suprà, vt scilicet dictum statutum intelligatur de vero hærede, non de ficto, voluit ipse Bal. in d. rub. de causa posses. & proprietat. in fi. & consi clxxxj. casus talis est, cauetur statuto, col. ij. eod. lib. j. & cons. cccxxx. statuto cauetur quòd conductor, in tertio dubio, lib j. & Alex. consi. lxxxij. perspectis his quæ in themate, col. ij. ver. præterea dictum statutum, li. ij. reperito cons. xl lib. uj. & con. lj. lib. vj. & Iac. à S. Georgio in l. si forori, nu. v. C. de iu. delib. & Catel Cota, qui hoc commendat, in memoriali incipiente, decreto Mediolanensi, col. ij. versi. tertiò pro limitatione. & iterum memor. incipiente, statuta quòd bannitus, paulò antè fi. & Claud. Aquen. in l. cùm hæredes, in prin. ante medium, versi. prædictum tamen statutum, ff. de acquirenda possessione.

Statuterum verba propriè & verè intelligenda.

4 ¶ Et id generale est, vt verba statuti sint propriè & verè interpretanda, non fictè aut impropriè. l. j. §. hæc verba, & ibi Doctores. ff. de nego. gest. & l. prætor ait. ff. de suis & legit. & ca. in nostra, de iniur. Bar. in l. si is qui pro emptore, in tertia quæstione prin. vbi loquitur de fictione inductiua, paulò antè fi. ff. de vsucapionib. & in l. j §. hoc interdictum. ff. de cisterna, per tex. ibi cum glo. ff. de fonte, cum infinitis concord. Neq; enim frequentius quicquam reperies apud nostros doctores. Præsertim verò, cum statuta sunt contra ius commune, cuiusmodi est hoc nostrum, vt latè diximus suprà in præfat. declar. iij. nu. ij.

Fictiones duæ non concurrunt.

5 ¶ Idq; maximè hoc in casu: quia si aliter diceremus, hic concurrerent duæ fictiones, scilicet quod ficta possessio transiret in fictum hæredem, contra l. j. & ibi glo. & doctor. C. de dotis promissio. & in l. cùm post. §. gener, ff. de iu. do. & l. si quis rem. §. j. ff. de pollicit. iuncta l. vlt. C. de sacros. eccl. Bar. in l. si is qui pro emptore, col. pen. ff. de vsucapio. vbi tamen videbis, an id semper sit verum, atq; etiam per Ias. ibi latè col. penul. versi. circa principalem quæstionẽ. Sed quicquid sit de ea re, tamen illud adhuc dubiũ manet, an hæc possessio quæ transfertur per huiusmodi statutum sit vera, an ficta, de quo postea dicemus, in prima declaratione quintæ partis.

Hæres fictus consequitur omnia priuilegia veri.

6 ¶ Sed & alius est hic scrupulus ex l. si filius. ff. si quis omi. cau. testa. qua probatur hæredẽ fictũ consequi omnia priuilegia veri hæredis, quẽ tex. ad id dicit optimum Soc. consi. omniũ. j. in casu suprà narrato, col. ij. vers. nec obstat supradictæ conclusioni, lib. j. vbi & ad hoc dicit optimè facere, quod scribit Bar. in l. j. §. bonorũ. ff. ad S C. Trebel. quòd statutũ loquens in hærede, habet locum & in bonorum possessore, quia licèt propriè non sit hæres, tamen per omnia habet effectũ hæredis, de quo & mox remissiuè dicemus in seq. versi.

Statutum loquens de hærede habet locum in bonorum possessore.

Bonorũ possessor an propriè hæres dicatur.

7 ¶ Quid enim de bonorum possessore, an propriè hæres dicatur, vide text. in l. in conditionibus. §. si patronus. ff. de cond. & demon. & in l si quis mihi bona. §. sed si mandauit. ff. de acqu. hære. & in l. j. & ibi Bar. Bal. Alex. & Fran. Aret. C. vnde liberi, & in l. hæreditatis appellatione. ff. de verb. signifi. & in l. ij. ff. de bono. possessio. glo. in l. vltima. in verbo, legitimo, & ibi Bar. col. antepen. versi. quæro quid de testamento, Raph. Fulgos. col. vj. versi. & propterea secundum rubrum, sub nu. 17. Iason col. vij. vers. successiuè iuxta hanc gloss. & Phil. Dec. col. xj. versi. circa istam gl. C. de ędict. diui Adria. Tollen. Bar. & alios, in l. j. & inter cæteros latè Fran. Aret. tum col. j. in j. not. tum col. penult. versi. adde etiam dictis, Socin. tum col. ij. versi. ij. no. rum char. penul. versi circa sextam quæstionem, & Ias. ff. de vulga. & pupil. eundem Bart. in d. l. j. §. bonorum, & ibi etiam Rom. & alios. ff. ad S C. Trebellia. Bal. in repet. ca. si pater. col. xj. de testa. lib. vj. Angel. consi. cxxxvj. in quæstione vertente inter Ser. Benedictum in j. dubio. Barba. in rubr. C. qui admit. char. penult. col. vlt. Carol. Ruin. consil. cxliij. delictum de quo quæritur, col. iij. versi. sed non obstantibus, lib. v. Iason in l. nec is. §. 1 hæres institutus, col. vlt. versi. sed aduerte licèt ista. ff. de acq. hæred. Phil. Dec. in l. prætor. ff. de regul. iur. & latissimè, vt nouissimè Lancelotum non magis nomine Politum, quàm ipsa re, in tract. substition. in materia vulgaris substit. col. xxij. versi. tertiò & illud in disceptationem cadit.

TERTIA DECLARATIO.

Hæc consuetudo procedit in hærede perpetuo, nõ in tẽporali.

1 ¶ Tertio declara, vt procedat in hærede perpetuo & non temporali, vt non obscurè voluisse videtur Alex. consil. d. lxxxij. perspectis his, colum. ij. versi. præterea dictum statutum, lib. ij. dum loquens de hoc statuto & qualitate hæredis, qui sub eo comprehenditur, allegat l. j. §. hoc interdictum de cisterna. ff. de fonte, & l. j. in fi. cum l. sequ. ff. si ager vectig. vel emphyteut. pet. quibus legibus cauetur, appellatione cuiuspiam rei aut personę, propriè venire eas res & personas, quæ perpetuæ sunt, quæ scilicet causam & ius perpetuum habent, & ad hoc solent

ſolent vbique allegari, præſertim in materia ſtatutorum, & nos quoque aliquid diximus in noſtro tractatu Retractuum, titulo primo, glo. j. in verbo, *en equipollent à vente*, nu. 88. incip. niſi hîc quoque diceres.

Perpetua res aut perſona veniunt appellatione rei aut perſona ſimpliciter.

2 ¶ Et de hac re poteſt poni exemplû in hęrede inſtituto ea lege, vt confeſtim aut poſt aliquod tempus alteri reſtituat hæreditatem. Quamuis & hic dici poſsit, hunc non deſinere eſſe hæredem. §. reſtituta, Inſtit. de fideicom. liberta. & ibi concordant. Sed certè hæres non eſt, poſt reſtitutam hæreditatem cum effectu, verba autem ſtatutorum cum effectu ſunt intelligenda. l. j. hæc autem verba. ff. quod quiſque iuris, & c. relatum, de eleric. non reſident. & ca. hæc autem verba, de pœniten. diſtinct. j. cum ſimilib. Et quod appellatione hæredis intelligatur de eo qui hæres eſt cum effectu, nuncupatum voluit, & multis probauit Philip. Dec. in l. hæredem, col. vltima, verſic. & hæres datus, ff. de regul. iur. & Carolus Ruy. conſil. xxix. quia teſtator, col. iij. verſic. nec obſtat, l. j. lib. xij.

Hæres nō deſinit eſſe hæres.

Verba cū effectu intelligenda.

QVARTA DECLARATIO.

Hæres cū effectu intelligendus.

3 ¶ Quartò declara, vt procedat in hærede vniuerſali omnium bonorum, ſiue totius hæreditatis. Nam in particulari, vel rei certæ, vel etiam certi generis bonorum, ſcilicet mobilium vel immobilium ſiue acquæſtuum, vel propriorum tantùm, eſt aliquid quòd dubium reddere poſsit, an in eo habeat locum hæc conſuetudo: in qua re tamen non mihi dubium eſt, quin ſi ſint plures hæredes totius hæreditatis, ſed pro portionibus hæreditariis, vt quia ſunt plures liberi aut nepotes, hęredes quiſq; pro ſua portione, quin omnes ſint ſaiſiti, in ſua etiam quiſq; portione. Nam & hæres in quota hæreditatis habet beneficium. l. vlt. C. de edi. diui Adriani toll. vt patet ex text. ipſius, cùm dicit, hæres ſcriptus ex aſſe, vel ex parte inſtitutus, & ibi gl. in verbo, ex parte, & Bald. col. ix. verſi. omnis ergo hæres, & ibi quoq; Ioan. Fab. col. j. verſi. item dic hæres ſcriptus & cæteri. Et nemo eſt ex his qui de hac re ſcripſerunt, qui dubitet hunc eſſe verum hæredem: præſertim quòd quota eſt ius vniuerſale, vt not. in l. quoties, per gloſſ. ibi. in verbo, diuidit, vbi & ipſe Bald. & alij. C. famil. herciſc. & idem Bald. in l. cùm à matre, col. ij. in iij. quæſtio. C. de rei vendicat.

Hac cōſuetudo intelligitur in hærede vniuerſali nō in particulari.

Hæres in quota habet beneficiū l. vlt. C. de edict. diui Adria. toll.

Quota eſt ius vniuerſale.

2 ¶ Sed hîc aliud quærimus, videlicet ſi quis ſit hæres in rebus feudalibus tantùm, vel in allaudialibus, quas vocamus, tantum, vel in mobilibus, vel immobilibus tantùm, vt iam diximus, vel ſi quis fortè inſtitutus eſt hæres in certo quopiam fundo (ſi tamen concedamus quòd hęres ex teſtamento ſit ſaiſitus, de quo poſtea dicam in vij. declaratione huius ſecundæ partis) an hic particularis hæres ſit ſaiſitus vi huius noſtræ cōſuetudinis loquentis ſimpliciter de hęrede. Nam id maximè controuerſum eſt apud noſtros, an hic hæres ex certa re ſit hæres, an legatarius: & ſi hæres ſit, an propriè, & in quibus rebus. De qua re adeundus eſt text. in l. ex facto, la ij. & ibi gl. in verbo, æquis partibus, Iac. Bal. Iac. Are. Iac. But. Bar. Bal. Ang. Imo. Rapha. Co. ff. de hæred. inſtit. & text. glo. & in l. quoties, & ibi Odof. Cy. Guil. Cu. Franc. Tigr. Ray. Fran. Rampo. Iac. But. Nico. Matter. Bart. Alb. Bal. Ang. Saly. Pau. Caſt. Rapha. Fulgo. Fran. Aret. & latè. Alex. Corne. & Iaſ. C. eo. tit. & text. in l. ſi quis priore. & ibi gl. in verbo, ex certis, & Bart. Alb. Ang. Ro. Pau Ca. & latè. Alex. ff. ad S. C. Treb. & gl. in d. l. cùm à matre, in gl. vlt. ibi, item quid ſi indebito, & ibi Cy. Bal. col. ij. in iij. q. Ange. col. j. verſi. ſequitur in glo. ſi verò, & Pau. Ca. col. ij. verſi. item quærit, gl. quid ſi filius. C. de rei vend. & gl. in d. l. quoties, in verbo, contentos. C. famil. herciſc. & in c. Raynutius, in verbo, relinquēs, ante fi. & ibi Anto. latè, col. vj. verſi. oppo. reſtat hic examinare, Imo. etiam latè col. xviij. verſi. redeo ad glo. Pan. col. vij. verſi. in glo. in verbo, relinquens, & iterum col. vlt. verſi. vnum tamen notabis, & latè Bened. in verbo, in eodem teſtamento relinquens, le j. nu. 255. & multis ſeq. de teſta. & glo. in c. ſi pater, in verbo, in re certa, & ibi Bald. in repet. multis in locis, Domi. col. iij. verſi. ſuper eo quod gl. tenet eo. tit. lib. vj. Spe. & Io. And. in addi. ipſius, in tit. de teſtament. §. in primis, verſ. ponc. A. inſtituit hæredes, eo. tit. de teſtam. Bar. & Bal. in auth. ex cauſa. C. de lib. præter. & in l. quoties. §. ſi duo, & ibi quoq; Imo. ff. de hæred. inſtit. Bald. Ang. & Imo. in l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hære. inſtit. eundem Bal. in l. quidam elogio, col. vlt. verſi. ſed nunquid, C. de iure delib. & in repet. l. in ſuis, char. vlt. ff. de lib. & poſtbu. & l. j. ff. de petit. hęred. & in l. ſi non ſpeciali, col. ij. verſi. originarius ergo. C. de teſta. & in l. Gallus. §. etiam ſi parcore, & ibi Ang. & Imo. ff. de lib. & poſt. & ipſum Bald. in l. id quod pauperibus, col. vj. verſic. decimoquinto quæro, C. de epiſ. & cler. & in l. cohæredi. §. vlt. & ibi Alex. in j. nnt. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. & eund. Bald. in l. filium, quem, col. viij. verſ. ſed hîc quæro. C. famil. herc. & conſi. xlix. factum tale eſt, fortis guerra, in fi. lib. ij. & conſil. cclxxix. Thema. ſuper quo petitur per to. lib. iiij. & conſil. ccclxxxviij. quæro an dominus fecit teſt. in fi. lib. v. Fede. Senen. conſi. ccxxv. ſi opinio Aug. Pau. Ca. & Alex. in l. quidam. §. nihil intereſt. ff. de eden. ipſum Aug. & Imo. in l. filius qui patri. ff. de vulg. & pup. ſubſti. & in l. qui patri. ff. de acq. hære. eund. Ang. conſi. cxlviij. dominus Quiricius, col. ij. verſ. contrarium enim videtur. D. à Rota deciſio. dccclxiiij. teſtator inſtituit fratrem, in anti. Pet. Anch. in c. j. col. iij. verſ. quid ergo dicemus, de teſta, Imo. in l. cohæredi. §. cū filiæ, col. ij. verſi. item nota quòd ille demum, & ibi Alex. col. iiij. verſi. item nota quòd legatarius, ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. & ipſum Imo. in c. potuit, char. pen. verſi. ſeptimò tangit, quid

Hæres in certa re, an hæres ſit & propriè.

si aliquis de loca. Pau. Ca. in auth. nouissima, col. j. versi. secundum confirmat. C. de inof. test. Pan. in c. ij. post med. in gl. j. de testa. & in c. j. col. j. versi. ex hoc infert, de iure patro. Raphael. Co. consi. cviij. testator instituit. A. in j. dub. Raph. Fulg. cons. cij. præsupposito statuto Veronæ, propè per totum. Roma. cons. clxxix. amplissime doctor, col. j. versic. quod ad primum, & multis seq. Io. Ana. consi. lvij. visis & consideratis, post prin. Alex. consi. lvuj. habita super narratis, col. ij. versi. tamen in casu nostro, lib. iij. Ang. Aret. in §. sed & si quis priore, col. vlt. Insti. quib. mod. testa. infirm. Petr. Ferra. tit. forma libelli quo petitur hære. ex testaméto, in verbo, in omnibus eius bonis, col. j. vers. vlterius, pro meliori. Corn. con. ciij. in causa vertente, col. ij. vers. facto autem hîc præsupposito lib. ij. & consi. ccxxxvj. constat quòd pauperes in iiij. dub. lib. iij. & consi. xxxj. circa primum, propè per totum, lib. iiij. Gui. Pa. decis. Delph. cccclviij. in dispositione paterna, & decis. seq. hæres vniuersalis. Soc. in l. cū filio, col. ix. versic. sexta & vlti. conclusio. ff. de leg. j. & cons. ccxliij. in præsenti cósultatione, in prin. & rursum col. ij. & versi. non obstant in contrarium, lib. ij. & consil. lxiij. visis, testamento, col. vj. versic. secundo loco testator, lib. iij. Iason in l. si quis filium, post med. ff. de acq. hæred. & in l. extraneum, la j. ad fin. C. de hære. instit. & in l. vlt. §. in computatione, col. pe. versi. secundus casus, C. de iure delib. & Stepha. Bertran. consil. j. viso consultationis themate, col. xij. num. 73. lib. j. D. Boer. decisio. xxxiij. an actor dicens, col. iij. nu. 6. & Carol. Ruy. consil. clviij. viso eleganti consilio, col. vlt. versic. & si dicatur, quòd imò posset, lib. iij. Maria. Soc. iunior. consi. xlv. in præsenti consultatione, in j. dubio, lib. j. & consil. cxxij. perspectis his, propè per totum consil. lib. j. & consil. clv. abundè, col. v. versic. & vltra eos, lib. ij.

Hæres in re certa est mixtum genus.

3 ¶ Ex quorum plurimis intelliges hunc hæredem ex certa re, esse mixtum quodpiam genus, vt scilicet participet partim naturam vniuersalium hæredum, partim legatariorum: esseque veluti tertiam speciem. Nam & hoc nuncupatim voluerunt Bart. Bald. & Imol. in l. ex facto, la ij. ff. de hæred. instit. Idem Bart. Ang. Salic. Pau. Cast. Raph. Fulg. Franc. Aret. Corn. & Ias. in d. l. quoties: eodem tit. Bald. in repet. d. c. si pater, col. ix. versic. & plenius, & ibi Domin. vbi suprà, de testa. lib. vj. Anto. in d. c. Raynutius, vbi suprà citauimus, extrà eod. tit. Imo. in d. l. j. §. si ex fundo. ff. de hæred. instituen.

Mixtum nō cōtinetur sub simplici in statutis. Præsertim in statutis exorbitantibus.

4 ¶ Et hinc posset videri id mixtum ex vtrisque hæredibus, & legatariis, non contineri sub simplici in statutis, Bart. in l. certi condictio. §. quoniam. Bald. in l. omnes populi, col. vij. versicu. item si statutum dicat. ff. de iust. & iu. cum concordant. à me adductis in legibus connubialibus, in . gl. iij. nu. 64. incip. & hæc maximè. Quod potissimùm procedit in statutis exorbitantibus (cuiusmodi id est, vt diximus suprà, in præfat. declar. iij. nume. 2. incip. ego verò, & seq.) vt voluere. Bart. Ang. & plerique omnes in l. ij. in prin. ff. de verb. obligat. Bald. in d. §. quoniā, ad fin. versic. secundò quæro. ff. si cert. pet. cum aliis quoque multis concord. in illis legi. connub. à me collectis, vbi suprà, num. 63. sed & hoc potissimum.

Monasteriū habetur loco hæredis. Cum succedit in vniuersū.

5 ¶ Vnde & illud consequens videri potest, vt talis hæres ex re certa nō compræhendatur sub hoc statuto. Quod & ex eo confirmari potest, quòd id quod dicitur, monasterium quod quis ingreditur, haberi loco hæredis, de quo in §. sed & hoc præsertim, in auth. de sanctis. episcop. & in auth. nisi rogati, C. ad Senatuscons. Trebel. & in c. in præsentia, de probat. Intelligitur quando ecclesia succedit in vniuersam hæreditatem, secus si in rebus quibusdam certis. vt not. voluit Bald. in ea ipsa auth. nisi rogati, col. iiij. versi. & nota quòd leges quæ dicunt, per l. si peculium, ff. de pecul. lega.

Decisio huius declarationis.

6 ¶ Ego tamen in ea sum sententia, vt si hæres institutus in testamento sit saisitus ex nostra consuetudine, de quo dicemus infrà in vij. declaratione huius secundæ partis, & hic quoque institutus in re certa sit saisitus, quod & voluit Chasse. consi. lxij. ex verbis in quadam substitutione appositis. col. pen. versi. sed quia ibi consuetudo, & versicu. item & cùm ita, dicens ita voluisse Iaso. in d. l. quoties, in fine. C. de hæred. instituen. vbi tamen id non dicit. sed aliud, quod & nos referemus infrà, num. 11. huius declara. incip. quid quòd hic.

Mixtum sequitur naturam eius cui magis & in pluribus accedit.

7 ¶ Me autem, vt hanc sequar sententiam, mouet, quòd si verè hic constituat tertiam speciem, vt diximus, tamen satis constat ex illis quos suprà diximus, præsertim Barto. & Bald. & in d. l. ex facto, de hæred. institu. & Philip. Franc. in d. c. si pater, magis & in pluribus accedere hos hæredes, hæredibus vniuersalibus, quàm legatariis. Ex quo confestim sequitur, eos illorum naturam sequi in dubio. magis quàm horum. per text. in l. quæritur, ff. de statu. homin. & l. legatis seruis. §. si vnus. ff. de leg. iij. quibus suffultus Ang. & ab eo cæteri recentiores, in d. l. ij. in prin. ff. de verborum obligat. voluerunt dispositionem factam de aliquo simplici compræhendere mixtum, quod illi simplici adhæret de quo dispositum fuit.

Præsertim si sit eadem ratio. Etiā in odiosis.

8 ¶ Et præsertim si eadem ratio est vtriusque, nam & tunc haud dubiè mixtum sub simplici cōtinetur, etiam in materia odiosa, si non ex verbis, saltem ex sententia & mente disponentis. l. si ita facta sit, & ibi Ia. Ra. Bal. & Imo. ff. de iniust. testa. & l. interdum. §. quod ait. ff. de his qui no. infam. iuncta l. j. in fi. eod. tit. & Alex. consi. clxj. viso statuto ciuitatis Bononiensis, col. iiij. versi. quinimo plus videtur, lib. vij. & Fran. Aret. in l. si ita scriptum, in prin. ff. de lib. & posth. Hic autem quid causæ est, vt potiùs hæres vniuersalis aut certæ cuiuspiam quotæ saisietur,

quàm

quàm hæres de ea certa re,ex qua institutus est, præsertim cum hæres vniuersalis aut quotæ non posit dicere se saisitum de ea certa re,cuius hæres non est. Limitata enim causa limitatum producit effectum. l.in agris, ff.de acquit.rer.domin.& l.age,& ibi Bald. & Salic.C.de transact.cum simil.à me latè collectis in tractatu, cessante causa cessat effectus.

Sine interesse nemo auditur.

9 ¶ Igitur cùm nullus alius sit de ea re certa in qua hæres est saisitus , nullius interest, ne ipse de ea re sit saisitus. Nullus autem auditur sine interesse ad aliquid impediendum , c. veniens, le ij.versi.cùm igitur,de testi.Innoc. & Ioan.Andr.in c.super his,in verbo, excluditur,de accus.Pau.Cast.loqnens de casu non admodum distanti à nostro,in l.vlt.col.ij.versicu.alij verò casus.C.de edi.diui Adria.tol. nec ad aliud quoque quippiam faciendum audiendus est , vt plenè docuimus in nostro tractatu Retractuum.tit.j.§.j.glo.in verbo,*a vendu*,nume.51.præterea quid si diis placet.

Legatarius legatum non capit propria authoritate. Nisi si nullus sit à quo possit capere.

10 ¶ Nam & hinc quoque videmus, quod & huc quoque proximè spectat , quòd etiam legatarius,cui non licet propria authoritate legatum accipere, vt patet per totum tit.ff. & C.quo. legato.potest tamen id facere si nullus sit,à quo posit capere,arg.notat.in l.non dubium.C. de legat.& l.Titia cùm testamento.§.j.ff.de lega.ij.ita enim not.voluit Bald.in l.extraneum, la j.col.ij.vers.dubitatur de tali casu,& ibi post eum Salic. col.ij.ad fi.versi.sed tunc dubitari potest,& Iason col.iij.versic.in ista difficultate.C.de hæred.instit. & idem Bald. subobscurè. Raph.Co.in l.hæreditas ex die.ff.de hæred.instituen.Angel.vt à nonnullis citatur in l. Gallus.§.j.ff.de liberis & posthumis.

Hæres ex certa re eius rei potest possessionē capere.

11 ¶ Quid quòd hic hæres ex certa re propius accedit ad hæredem vniuersalem vel ex quota, quàm ad legatarium,non in cæteris rebus tantùm,sed in his quoque quæ magis accedunt ad nostram consuetudinem,& in illis eodem iure vtitur,videlicet , quòd vt his hæres vniuersalis vel ex quota potest propria authoritate hæreditatē vniuersalem, vel pro modo suæ quotæ accipere,vt latè diximus suprà in præfatione.declara.viij.nu.1.incip.& per hæc. Ita quoque hæres ex certa re,eiusdem rei potest possessionem capere propria authoritate, Bart. & Imo. non semel in d.l.ex facto,la ij.ff.de hære.inst.Bar.in repe. c.si pater.col.ij.versi.& pleniùs,de testa.lib.vj.& consil.cclxxij.in causa egregiæ,col.ij.versi.primo qnia domina,lib.v. Imo.in d. c.Raynutius,super ij.gl.col.xvj.vers.tertiò habetur loco hæredis,& iterum col.xxj vers.circa tertium,an valet,& ibi Anto.col.vj.vers.oppo.restat hic.Bened.in rep.in verbo,in eodem testamento relinquens,le j.nu.258.de testa.Pau.Cast.in d.l.quoties,circa medium,& ibi quoq; Alex.qui id dicit no.col.ij.vers.aut habuit cohæredem , & Iason col.vlt.C.de hæred.institu. Idem Alex.in l.filius à patre,col.v.vers.item quia hoc verbum.ff.de liber.& posthu. Domi. in d.c.si pater,col.iij.vers.ex his infert, & ibi quoque Philip.Franc. col.viij. versic. sextò quia sicut hæres,de testa.lib.vj.Iason qui id dicit not.& singul.in l.non est dubium, col.ij.versicu. tertiò not.limita.C.de lega.& omnes vbique præter Baldum sibi contrarium in d.l.ex facto, & in d.si quis in suo,vbi suprà. C.de inoffic.testam. & Alex.consil.cxxxiiij. attentis narratis, col.j.versic.ex prædicta tanto magis.lib.iiij.

Hæres ex certa re potest petere se mitti in possessionē.

12 ¶ Item quòd hic hęres ex certa re potest petere se mitti in possessionē eius rei,beneficio l.vlt. C.de edi.diui Adr.tol.vti hæres vniuersalis,vel ex quota ex sententia Cy. qui & Iac.Bald.& Iac.Ra.huius sentētiæ laudat autores,col.iij.versi.primò quæro quid si sit hęres,& ibi quoq; Bart.qui id declarat col.iij.versi.secundo quæro,Alb.col.vj.versi.sed circa primum , Bald.qui & declarat,col.vij.versi.idem dico in instituto,Io.Fab.col.j.versi.item hæres scriptus,Raph. Fulg.col.ij.vers.in gl.ex parte,Paul.Cast.col.iij.vers.in gl.quæ incipit scilicet quota,& Fran. Curtius iunior col.vj.vers.ij.quærit,in d.l.vlt.& eiusdem Cyn.in d.l.si quis priore.ff.ad S.C. Trebel.& ipsius Bart.& Bald.in l.ex facto,la ij.de hæred.institu.Spec.& Io.And.in additio. ipsius,in tit.de testament.§.sequitur.versi.sed nunquid is qui scriptus , Bald.in l.j.in ij.addit. quam posuit super l.veluti,col.ij.versi.quid de instituto ex re certa ff.de petit.hæred. Guido. Pap.decis.Delphin.ccclxij.vtrum officium. Benedict.in d.c. Raynutius, vbi suprà, nu.259. versi.tertiò quia potest. Carol.Rui.consil.50.ex his quæ proponuntur,col.j.lib.iiij.

Qui contrarium tenent.

13 ¶ Quibus magis accedo, quàm aliis, qui tenent contrarium,vel simpliciter , vel cum distinctione,scilicet glo.in d.l.vlt.in verbo,ex parte,& ibi Ange.col.j.vers.in glo.iiij.ibi ac si in totum,Salic.col.ij.versi.quæro cum gl.an hoc beneficiū, Corn.col.ij. versi.in gl.scilicet quota, Iaco.à S.Georg.col.ij.versi.in gl.in verbo,ex parte,Iason col.iij.versi.in gl.in verbo, ex parte, Dec.col.vj.versi.in glo.in verbo,ex parte,C.de edict.diui Adr.toll. Ang.Salic.& Alex in d.l. quoties. C.de hæred.instit.Imo.in d.l.j.§.si ex fundo.ff.eod.tit. & in d.l. ex facto. in duob.locis,& in d.c.Raynutius,& Petr.Ferra.in tit.forma libelli, quo petit.hæred.ex testam.in verbo,in omnibus aliis bonis,in princip.Corne.cons.ciij.in causa vertente , col.ij.versicu.facto autem,lib.ij.Ange.Aret.in §.quadrupli,col.xiij.vers.quid in hærede instituto,Inst.de action. & Ludo.Gozad.cons.xxj.videtur dicendum col.Antepe.num.30.Nam si possesionem possit propria authoritate accipere, nemine reclamante,vt diximus,quanto magis eam à iudice petere, arg.eorum quę in simili habentur,in l.iij. C.de pignoribus. Postea autem dum hanc secundam editionem adornarem , comperi Nicol. Bello. è diametro tenuisse contrarium

lib.Supputationum iiij.c.xviij.multis rationibus quas deprompsit ex his quos tibi latè citauimus num.2.vt ibi per eum videre poteris. Tuum autem erit iudicium, lector iudicare quis iustiùs induit arma.

Hic hæres si nullus alius est, pro hærede vniuersali habetur.

14 ¶ Illud autem minimè dubium quòd si nullus alius est institutus hæres, hic perinde habendus est ac si simpliciter hæres esset institutus, & per omnia, ius obtinet hæredis per d l.j.§.si ex fundo, & d.l.quoties.§.si duo.ff.de hæredib.institu.& l.cùm quidam.ff.de lib. & posthu. & voluerunt maxima pars eorum quos tibi citauimus suprà num.2. Ideo nihil in hoc dubitandum.

Hæres in certa re an comprehendatur in emphyteusi pro se & hæredibus.

15 ¶ Si tamen scire velis an hic hæres compræhendatur in emphyteusi vel feudo accepto pro se & suis hæredibus, vide Spec.tit.de testa.§.j.versi.pone A.instituit Iacob.Bel.Bald.& Alua. in c.j.tit.an agnatus vel filius, Bart.vt à plerisque citatur, quanquam aliis de ea re loqui non videatur, in l.iurisiurandi. §.si liberi.ff.de oper.libert. & consi.lv.dominus Amatus. & consil. clxxxiij.quæstio ista habet duo dubia, in secũdo dubio, vt etiam in hoc à quibusdam citatur. Bald.in l.liberti libertæque, col.vj.versi.sed an quando non requiritur.C.de oper.libert.& in l.j.in xlix.quæst.de rer.diuis.& in c.j.col.vit.versic. quæro vtrum filius, & ibi quoque Matth. Afflict.col.pen.versi.item aduerte ad id, tit.de succes.feud. & eundem Bald. in auth. si quas ruinas, col.iiij.versic.sextò probatur, ibi, ex hoc sequitur quòd filia. C.de sacros.eccles.Ange. Paul.Cast.Alex.Iacob.à S.Georg.& Iaso.in l.quædam. §.nihil interest, ff.de edend.eundem Ang.in l.si ubi decem, §.si pactus sim, post medium, ff.de pact. Salic.in l.ij. col.viij. versic.sed iuxta hoc moueo.C.de iure emphyt.Imo.in d.l.ex facto, col vj.versic.item attende secundò. ff.de hęred.instituen.& in c.potuit.char.pen.versic.septimo tangit, de loca.Paul.Cast.in d.l. quoties, col.ij.versi.sed quæro aliquis recipit.C.de hæred.instituen. & in d.l.Gallus. §.etiam si parente.ff.de lib.& posth.Alex.consil.cxxviij.consideratis verbis testamenti, col.vlt. versic. nec prædictis obstat l.j.& ibi omnino Carol.Molin. in addit. & eundem Alex.consil.ix.visis themate.col.j.versi.ad idem etiam, lib.ij.& consil.viij.visis subtilissimis dubitationibus, col.j. versiculo, & hoc operatur, lib.iij. & consil.xxij. viso titulo quæstionis, columna ij.versiculo, tertia ratione, lib.v.& Stepha.Bertran.consil.cclxxvj.viso casu mihi exhibito, col.iiij.num.8. lib.j.& Franc.Curt.iunior, in tractatu feud.parte iij.quæst.v. Carol.Rui.consil.ix. proponitur in themate, col.v.versic.non obstat postremo.lib.j.& consil.cij.super fideicommisso, col. vit.lib.iij.& cons.cix.circa casum, col.pen.versi.nec obstat quòd debeat, cod.lib.iij.

Hæredi ex certa re an ius accrescendi competat.

16 ¶ An autem huic hæredi ex re certa accrescat hæreditas, repudiante aut mortuo hærede vniuersali, vide per Iac.But.Raym.Forli.Nico.Matth.Bart.& Bald.in d.l.quoties.C.de hæredi. instit.Bart. in d.l.ex facto.ff.eod.tit.Bald.cons.ccxlij.si substitutio, lib.iiij. & d.cons.cclxxix. col.ij.versi.secundò quia hoc, eo.lib.iiij. Ang.cons.lxxxiij.subtiliter & elegãter, col.j. Anto.in d.c.Raynutius, vbi suprà sæpius citauimus, de test.Imo.in l.j.§.si ex fundo.ff.de hæred.instit. Corn.consil.lxxxviij.licet in primo consultationis articulo, col.iij. versi.licèt hæres vniueralis, lib.j.

QVINTA DECLARATIO.

Hæc consuetudo intelligitur in primo hærede tãtum.

1 ¶ Quintò declara, vt procedat in primo hærede, non etiam in hærede hæredis, aut alio secundo hærede, quid enim in casu de quo loquitur Bart. & cæteri post eum in l. hæreditas ex die, in pen.quæst. ff.de hæredi.instit.scilicet cùm quis institutus fuit ex semisse vsque ad pascha, alter in eodem semisse post pascha, alius in alio semisse simpliciter, de quo etiam per doctor. in l.extraneum. C.eod.tit.& Bald.consil.cxxj.proponitur quidam Laurentius, col.ij.nume.2. lib.v.& Paul. Cast.in l.certi iuris, per totum. C.de testa.mili.& Imo.in l.filius qui patre, col. vlt.in prin.in iij.casu princ.& ibi Alex.& Ias.ff.de lib.& posthu.An igitur in hoc casu hic hęres institutus post pascha, aut alius quiuis hæres secundus erit saisitus?

Qui huius sunt opin.

2 ¶ Et certè secundum hæredem saisitum esse, not.negat Alex.consil.xxxvij.in causa mota per Ang.col.ij.versi.item præterea & fortiùs, & seq.lib.j.quod repetitum est consil.lxxxiij.lib.iij. per l.boues.§.hoc sermone, ff.de ver.oblig.& l.hæc conditio filiæ meæ. ff.de cond.& demon. & l.dotis promissio, ff.de iure dot.quibus probatur appellatione nuptiarum primas tantùm intelligi. Ex quibus Bart.vbiq; illud assumit, sermonem simpliciter prolatum, de primo tantùm intelligi, de quo & nos latè tractabimus in eo tractatu, quem mox de ea re priuatim edemus. Subdit autem Alexand.vt ad eum redeamus, bene facere quod scribit Bart. in l.liberorum, col.pen.versi.quæro quid sit in aliqua dispositione.ff de verbo.sign. dum tractat, an appellatione filiorum ex se vel alio natorum compræhendantur nepotes.

De eadem re.

3 ¶ Et hanc sanè Alex.sententiam sequitur, & admodum extollit Catel. Cota. in multis locis, videlicet in memo.incip.decreto Mediolanensi, vbi dicit esse veram & notabilem limitationem pro exclusione huius statuti, & in memor.incip.executores testamenti dati col.j. versic. item facit quod notabiliter, vbi & id dicit not.itemque in memo. incip.hæredis appellatione compræhenditur, in tertia limitatio.& Anton.Rub.Alex.consil.cxxj. Dominus Ioan. col. ij.versi.sed in casu de quo agitur.

Cõsuetudines in eadem re.

4 ¶ Et id non obscurè declarant multæ ex nostris consuetudinibus Franciæ, quæ in hac nostra

gene

generali consuetudine Franciæ, his propemodum verbis vtuntur, *Le mort saisit le vif son proche, vel son plus proche heritier*, & inter cæteras Melduuensis, c.xl. Senonensis. cap.lvij. Trecensis.c.xc. Caluimontẽsis, c.lxxvij. Victriacensis, c.lxxj. Ambianensis, c.xxxv. Carnutensis, c. xciiij. Aurelianensis, c.ccxxx. Turonensis, tit. *des successions*, c.ij. Cenomanensis, c. ccxxxvij. le ij. Andegauensis, c.cclxxij. Pictauiensis, c.ccxiij. Aruerniẽsis, tit. *des successions*, c.j. Borboniensis, c.ccxcix. Blesensis, c.cxxxvj. Engolismensis, c.lxxxiiij. Marchiensis, c.ccxj. Burgund. tit. *des successions*, c.j. Montargiensis, tit. *des donations testamentaires*, c.vj. Niuernensis, tit. *des successiõs*. §.j. Altisiodorensis, eod. tit. §.j. Senlitensis, c.cxlij. Claromontensis, c.cxlj. Valesiensis, c.lxxvij. Lodunensis, tit. *des successions de fiefz*, c.ij. Bituricensis eodem quoque tit. c.xxviij.

5 ¶ Et in hanc sententiam facit quod pulchrè respondit Paul. Cast. consil.cxcvij. visis duabus, in ij. dubio, l.ij. quòd licèt hæres censeatur esse eadem persona cum defuncto. §.j. in auth. de iureiur. à morien. præsti. non tamen hæres hæredis, propter mediam personam, quę tollit habilitatem extremorum: nam aliàs esset copulare & coniũgere plures fictiones, quod fieri nõ potest, per l.j. C. de dot. promis. & alia quædam ab ipso Paulo allegata, quæ tu videre poteris. Et id ipsius Pauli dictum nuncupatim sequitur & commendat Philip. Dec. in l. hæredem, col.vlt. versi. & adde quòd licèt. ff. de reg. iur.

Hæres censetur eadẽ persona cum defuncto. Non hæres hæredis.

6 ¶ Et quod etiam scribit ille iurium interpretum facilè princeps, Bart. in l.j. col.ij. versi. si verò quæritur. ff. de consti. princip. quòd priuilegium cuipiam & hæredi suo concessum intelligitur de primo hærede tantùm, non etiam de cæteris, per text. quem dicit ad hoc not. in l. antiquitas, C. de vsufruct. & idem quoque voluit Alb. ipsius contemporaneus, post Petr. à Bella pertica, in l.ij. col.iiij. versic. si autem in priuilegio, eod. tit. & sequitur Fely. tantùm citans Alberic. in c.ij. col.ij. versi. si princeps dat, extrà de treuga & pace. Et Io. Lupus in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxo. char.xliij. vers. potuissent allegare. Quod ad hunc locum maximè pertinet, quia id priuilegium est contra ius cõmune concessum, vt in hæredem ipso iure transeat possessio, vt suprà latè in princ. diximus.

Priuilegium hæredi concessum de primo hærede intelligitur.

7 ¶ Quódq; item nonnullis voluisse dicitur ipse Bart. in l. mulcta, versic. item per hoc dicitur. ff. de cond. & demonst. quòd si testator mandauerit hæredi vt aliquid faciat intra certũ tempus, alioqui eum priuet hęreditate, aut eum aliter puniat, si is primus moriatur ante id tẽpus, eius hæres non parens mandato testatoris, non priuatur hæreditate, vt quod de primo hærede tantùm intelligitur, per eum text: sed Bart. ibi in meo codice id non dicit. At idem propemodum respondit ipse Bart. consi.vij. Andreas quidam repetito consi.xxiiij. & iterum consi. ccxiiij. & expresśiùs Bal. in l.vlt. in xxij. q. C. de hæredi. instit. per d.l. mulcta, in princ. & Alex. consi.cxlvij. viso dicto testamento, col.j. versi. hoc quasi in terminis, & col. seq. versi. Bal. etiam in l. lib.vj. & Philip. Dec. dum Bart. vbi suprà allegat. in l. qui per successionem, col.ij. in iij. fallent. ff. de reg. iur. & iterum, in l. in pœnalibus, col.ij. versi. licèt appellatione hæredis, eod. tit. Super quo tamen vide, ne id omittam, ipsum Alex. cons.cxl. lib.vj. Rom. & Franc. Aret. in d.l. si quis filiusfa. §. vlt. col. vlt. versi. & facit iste text. ff. de acquir. hæred. & ipsum Aretin. post ipsum Ro. in l. pater familiâs, col.iij. versic. hæc etiam intra. ff. de vulg. & pup. substit.

Hæres hæredis non parẽs mandato testatoris non incurrit pœnam hæredi statutam.

8 ¶ Quibus consimile videtur, quod idem Bart. scripsit, in l. Lucius, §. Semproniæ, qui est j. ff. de leg.iij. quod Prohibitio facta à testatore hæredi nominato, ne alienaret, non intelligitur facta hæredi hæredis, per §. manifestum, in authen. de restitut. fideicommissi. Et eiusdem sententiæ fuit Alb. in l. vlt. paulò ante medium. C. de reb. alien. non alienand. & Bald. qui vbique est, vt alibi sæpe diximus, consi.cclxxij. in causa egregiæ & magnificæ, in fi. lib.v. per l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. substit. & in d. §. manifestum, in auth. de restit. fideicommis. & Franc. Curt. senior consil.xlvj sæpe reuoluta, col.xj. versicu. nec mirum est. De quo tamen & tu vide ipsum Bart. in l. filius familias. §. diui, col. vlt. versic. quæro vtrùm prohibitione facta, & ibi recentiores, & eundem Bart. in d. §. Semproniæ. Rom. post alios à se citatos cons.ccccLvij. circa propositam consultationem. in j. dub. & Alex. consi.xxxvj. viso themate, col. penult. versic. ad confirmationem lib.iij.

Prohibitio alienandi facta hæredi nõ intelligitur facta hæredi hæredis.

9 ¶ Adde quod scriptum reliquit ipse Bart. in d.l. vlt. col.ij. in vj. oppos. C. de hæred. instit. quòd si quis acquisiuit feudum vel emphyteusim pro se & hæredibus, intelligitur de primis tãtùm hæredibus. per quædam iura per eum allegata. Ita enim eum refert, & dicit singu. & not. Ias. qui tamen ei non accedit, in l. in annalibus, ad fin. C. de legat. Imo verò generalius dicit idem Bald. in l.j. col.j. versi. quæro an si dicatur. C. de condit. insert. quòd cùm fit mentio hæredis, intelligitur de primo & immediato hærede, non etiam de cæteris, per d.l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pup. substit. & l. ex facto. §. vlt. ff. ad S.C. Trebel.

Feudũ acquisitum pro se & hæredibus intelligitur de primis.

10 ¶ Sed attende lector optime, neque enim illud regulariter procedit, vt appellatione hæredis primus tãtum veniat, vt patet ex l. hæredis appellatio, & l. hæredis appellatione. & l. sciendũ. ff. de verb. sign. & l. qui per successionem. ff. de reg. iu. & vbiq; concord. in glo. & Philip. Dec. in postremo loco. Suntq; etiam qui id dicant procedere in his quæ sunt stricti iuris, per l. stipulatio ista habere licere. §.j. ff. de verb. obl. nam & in id eam expendit Bart. in l. si stipulatus fuerim per te non licere. ff. eod. tit. & Franc. Aret. in d.l. paterfamilias, ad fi. ff. de vulg. & pup.

Hæredis appellatione an hæres hæredis veniat. Quid in his quæ sunt stricti iuris.

An in conditionibus.

11 ¶Nam & id in conditionibus, quæ & ipsæ stricti iuris sunt, & in forma specifica debent impleri.l.Mæuius,& l.qui hæredi.ff.de condit.& demonst.obtinet, vt scilicet hæres hæredis veniat appellatione hæredis simpliciter, vt probatur ex l.sub diuersis.§.j.& ibi Bart.& l.cùm ita datur.§.ex his verbis.ff.eo.tit.& l.si peculiú.§.hæredi,& l.si statulibera.§.nó solùm, in fi.& §.si filiusfa.& l.seruus hæredi, in princ.ff.de statulib.Bart.in d.l.paterfamilias, in prin.per eum text.& ibi quoq; Fran.Are.col.ij.versic.tu autem aduerte,& Iason post medium, versic.adde etiam pro confirmando.ff.de vulg.& pup.Salyc.in l.si plures, in vlt.q.C.de condit.insert.& Corn.consil.cclxxix.videtur prima facie, col.iij.versicu.pro hoc etiam facit,lib.iij.& Philip. Dec.in d.l.qui per successionem, in princ.de reg.iur. & consil.lxxxj.in casu proposito agam, col.j.in ij.dubio. Et ex his satis constat ipsum Philip.Dec. (dabunt veniam tanti viri manes) lapsum fuisse, cùm eius rei contrarium sibi contrarius dixerit, in l.quæ legata, in fi.ff.eod.tit. de reg.iur.quod & nos diximus in tractatu Retractuum.tit.ij.§.j.in glo.vj.in verbo, *ou ses heritiers*, num.20.verùm in nostro casu.

Philip. Dec. lapsus.

An propriè.

12 ¶Nam vt & ibi dixi, in seq.nu.& hîc quoq; dicendum est, quoniam ad hunc locum proximè pertinet, id procedit de vera & propria significatione hæredis, vt hæres hæredis cônneatur, vt satis videtur voluisse glo.in d.l.hæredis appellatione, cùm dicit aliud esse in hæredibus ex iure Prætorio.& Bald.in d.l.vlt.in xxj.q.C.de hæred.institu.Paul.Cast. consi.xlv.videtur dicendum quòd dicti hæredes, in fi.lib.ij.Iason qui hoc latè tractat, in d.l.si quis filium. §. vlti. col.j.versi.secundò ad istam.ff.de acq.hæred.& in d.l.filius familias.§.diui, col.pe.versic.vndecimò quæro, prioris lecturæ.& col.pe.versi.eiusdem initij, posterioris lect. ff.de leg.j.& in l.paterfamilias, in ij.& iij.not.ff.de vulg.& pup.& Socin.consi.cclvij. visis inuestituris col.iij. versi.ex quibus in proposito, lib.ij.Alciat.in d.l.hæredis appellatio.ff.de verb.signific.

De eadem re.

13 ¶At rursum sunt qui contrarium tenent, vt scilicet impropriè hæres hæredis veniat appellatione hæredis, in hanc sententiam trahentes d.gl.in d.l.hæredis appellatione, & text.in d.l.si quis filium.§.vlt.in verbo, videtur, quod quidem verbum improprietatem significat. vt not. per doctor.in l.j.§.deiecisse.ff.de vi & vi armata, Bartol. & alios in l.si is qui pro emptore. ff. de vsucapio.& probat.text.in l.si quis fundum. ff.de contrahen.empt. & sæpe alibi diximus in nostris tractatibus.

De eadem re.

14 ¶Et ad hanc quoq; sentétiam citatur.l.j.§.hoc interdictum.ff.quor.leg.in illis verbis propter vtilitatem huius edicti, quem text.in hoc allegat.Franc.Aret.in l.in vlt.not.ff.de vulg.& pup. vbi expressè dicit non esse de proprietate verbi vt hæres hæredis, dicatur hæres testatoris,& sequitur Philip.Dec.in d.l.qui per successionem, col.j.vers.& prædicta largo modo.ff.de regul.iur.vbi etiam dicit id facere, quòd is non est, nec dicitur simpliciter hæres, sed hæres hæredis,& sic cum adiectione,& secundum quid *καθ' τι*, vt patet ex d.l.vlt.C.de hæred.insti.ex quo, inquit, sequitur quod non est propriè hæres, quia verba accipiuntur simpliciter, & non secundum quid.l.hoc legatum,& ibi Bart.ff de leg.iij.& dicemus latius infrà, in nona declaratione huius.ij.partis, nu.11.incip. sed & hæc quoq; ratio,& seq.Et idem quoque nouissimè tenet Maria.Soc.Iunior, consil.clviij.abunde, col.v.versi.alij autem sunt hæredes, lib.ij.

Dispositio facta de primo successore an trahatur, ad immediatum in correctoriis.

15 ¶Nec tamen illud interim prætermittendum ducimus, quod ad hâc rem, de qua tractamus, proximè pertinet, quod à Franc.Aret.scriptum est, in l.Pomponius.§.j.col.ij.versi. ex vltima autem debes notare.ff.de acq.poss.ex scriptis per Bart.ibi quod in materia correctoria dispositio quæ fit de primo successore immediato non trahitur ad mediatum. quod dicit not.ad no.in d.l.sciendum.ff.de verb.sign.& in l.Gallus.§.etiam si parente.ff.de lib.& posthu.Et sequitur Iason in d.§.j.col.iiij.vers.tertia declaratio, licet dicat eam ipsius.§.materiam non esse correctoriam.At nostrum statutum haud dubiè correctorium est iuris communis, vt latè diximus suprà in præfatione, declarat.iij.nu.2.incip.ego verò constanter, & multis seq. Sed & quòd aliàs appellatione hæredis intelligatur de primo & immediato hærede satis videtur probari, ex l.cum filio,& ibi Alex.in j.not.ff.de vulg.& pupil.

Redit ad principale dubiũ.

16 ¶Cæterùm hanc nostram principalem dubitationem, an scilicet hæres hæredis sit saisitus vi huius nostri statuti, attigit Bart.Chass.consil.lxvi.nobilis & potens.col.xxiij.versi. quintum & vltimum dubium, vbi dicit aliàs sibi visum fuisse solum primum heredem esse saisitum,& non secundum,& alios, ex dictis Alexan.consi.xvij.col.j.lib.j.& consi.lvij.perspectis, lib.ij.in quibus locis nihil de ea re loquitur,& fortè eum voluit allegare in consi.suprà à me citatis in prin.huius declarationis.Tamen ipse Chass.in eo consil. tenet ipse contrarium, loquens tamen de substituto & fideicommissario, de quo & nos latè dicemus infrà in ix. atq; iterum x. declara.huius secundæ partis, vbi & tu videbis multa ad hunc locum pertinentia, ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

Hæres hæredis an mittatur in possessionem.

17 ¶Tamen illam Chassen.sententiam, mirum in modum fulcit, quod à Specu.scriptum est tit. de testa.§.sequitur, col.pe.versi.sed pone P.decessit, si Petrus decessit instituto hærede Paulo, qui quidem Paulus antequam mitteretur in possessionem hæreditatis, ex l.vlt.C.de edic. diui Adr.tollen.decessit, instituto hærede Martino, qui petit mitti in possessionem rerũ quas ille Petrus tempore mortis suæ possidebat.Et dicit quosdã dicere illum admittendum, cùm

istud

istud ius peruenerit ad Paulum, & ab eo transierit ad Martinum, per l.cùm hæredes. ff.de acquir.possess.Et hoc,inquit,si agit vt hæres Pauli,qui habebat ius ex successione Petri,quasi hæres eius per mediam personā. & nihil aliud dicit, veluti in ea opinione hæreat. Et videtur sequi Io.And.& Bald.dum non improbant,sed taciti rem intactam relinquunt,vt probatur, in l.item quod Sabinus,in fi.ff.de hæred.instit.& ea glo.ab omnibus approbata, in l.inter omnes conuenit.ff.qui satisda.cog.dum declarat ea verba, inter omnes conuenit, id est nullus dissidit.

18 ¶ At illum nuncupatim sequitur Alberic.in d.l.vlt.col.penult. versi. quid si scriptus in testamento,& ibi quoque Io.Fab.col.ij.versic.sed hæres hæredis. Et idem quoque voluit Bartol. nulla mentione facta Specul.in eadem l.vlt.col.iiij.versicu.quæritur vtrum substitutio,& ibi etiam Bald.col.vij.versicu.idem in hærede hæredis,& nouissimè Franc. Curt.iunior, col.xj. versi.aduerte etiam in quantum,C.de edict.diui Adria.Tollen. & ipse Bald.in l.j. post med. ff.de petit.hæred.vbi & id dicit procedere etiam in eo, qui est ex testamento hæres eius, qui successerat ab intestato.

De eadem re.

Quid in eo qui ex testamento est hæres hæredis ab intestato.

19 ¶ Tu tamen interim aduerte,pro priore illa opinione non modicū facere quod à quibusdam traditum est,vim constituti non transire ad secundum donatarium, sed residere in primo: verbi gratia,dono Titio fundum,& post eius mortem,aut aliquod certum tempus,Sempronio. & me constituo possidere nomine eorum, transit possessio in Titium primum donatarium,non etiam in Sempronium secundum donatarium. Ita enim voluerunt Corne.consil. clxxiij.in præsenti stipulatione,col.v.versic.sed nihilominus hoc non obstante, lib.ij. Guido. Pap.Decisio.Delphin.cccccxij. Titius Bona sua donauit,Steph.Bertran.consil.cclxxvj. viso casu mihi transmisso,& diximus in tracta.Constituti possessorij, in ij.parte, ampliat. xx. vbi videre poteris.

Constitutum an transeat in secundum donatarium.

20 ¶ Adde itaque ad eandem opinionem quod scripsit Bal.in l.j.col.vlt.versic.quæro si à legatario.C.communia de leg.quòd si à legatario legatur eadem res, non transit immediatè dominium in secundum legatarium,quia testator fecit primum legatarium dominum,vt faceret alium dominum:non autem fecit eum executorem,vt ei traderet,vt dicit not. Spec.tit.de instru.editio.§.nunc autem aliqua,versicu.sed nunquid debet iurare, vide tamen quæ illico subdit ipse Bald.& quod etiam scribit ipse idem Bald.in l.ij.col.ij.versic.quæro nunquid istæ tres,eod.tit.commun.de lega.Et faciunt etiam quæ dicam infrà in ix.declara.huius ij.partis. num.5.incip.& quod eam quoque,& multis seq.

Dominiū rei legatæ relictæ an trāseat in secundum legatarium.

21 ¶ Nec tamen illud omiserim,id quod de hærede hæredis diximus,fortè non procedere in hærede filij hæredis,ob id quòd sui hæredes,cuiusmodi est filiusfamilias, transmittunt hæreditatem etiam non aditam in suos ipsorum filios,& alios descendentes & posteros. l.cùm antiquioribus.C.de iure delib.& l.ij.§.si quis ea liberis.ff.ad S.C.Tertu.& l.j.C.de his qui ante aper.tab.& voluerunt omnes vbique,nemo enim vnus contradicit.

An supradicta procedant in hærede filij hæredis.

22 ¶ Nam & quod plus est,is filius etiā ad extraneos hæredes trāsmittit vi illius suitatis, ante hæreditatem aditam,ex cōmuni nostrorum calculo,per l.si fratris,& ibi Bart.Bal.& latè Corn. & cæteri omnes præter nōnullos ibi relatos.C.de iure delib.& l.ventre, & ibi plenè doct.ff. de acq.hær.& l.ex militari,cū l.seq.ff.de mili.test.Bart & latè Alex.& Ias.qui alios afferūt, in l.si infanti.C.de iu.deli.Bal.in d.l.cū antiquioribus,col.vlt.vers.in tex.ibi,intra annale tēpus, eo.tit.Ang.cons.lxxxiij.subtiliter,col.j.Pet.Anc.latè in c.Raynutius,col.antep.vers.duodecimò ergo quæro,de testa.& ipse idē Alex.con.xx.viso processu causæ vertētis inter Raymund. per tot.illud cons.lib.j.vbi multis ostendit etiā id procedere in portione,quæ iure speciali ex statuto defertur,vt ibi latissimè videre poteris.& Ferra.tit.forma libelli quo petitur hæreditas ex testamēto,in verbo,purè,instituit,col.iij.vers.amplius scias. Idq; etiam si filius ille infans sit,vt postea dicemus in xvj.declaratione huius partis.nu.4.incip.& hanc quoq; partem.

Sui hæredes transmittunt hæreditatem non aditam in suos filios.

Sed & ad extraneos.

Etiam in portione iure speciali delata.

Etiamq; si filius ille infans sit.

23 ¶ Sed hîc attēde lector,quia si hæc transmissio cōsideranda esset in hoc casu,semper is in quē hæreditas esset transmissa,siue ex posteris esset,siue ex extraneis,censeretur esse saisitus,vt ille ex quo fit transmissio,vt quæ fit cum omni sua causa & qualitate, argu.eius quod dicimus de prorogatione & continuatione,ex ij.§.si iudex.ff.de iud.& l.Aemilius cum gl. ff.de min.cum aliis multis concordant.à me adductis in nostro tractatu Retractuum,tit.ij.glo.vij.in verbo, *feront prefirez*, nume.27,ex quo fit vt id tempus. Et facit præterea quod scribit Barto.in l.qui duos,in prin.versi.quæro hæres primus,ff.de rebus dub.& Carol.Rui.consil.xxij.visis statutis,col.pen.versic.& ad rationem,lib.iij.

An is ad quē transmissa est hæreditas sit saisitus ex nostra consuetudine.

24 ¶ Et expressè voluit in casu.de quo loquimur,Barto.in l.j.§.ibidem. ff.de collat.bono. arg.l. sed si pro dote.§.penult.ff.de legat.præstan.Anton.consil.xx.nulla mulier possit, Socin.cons. lxvij.in præsenti consideratione,col.vlt.in princ.lib.iij.Præsertim quòd beneficium, l.vlt.C. de edict.diui Adri.tollen.quod ad hoc nostrum statutum proximè accedit transmittatur ad hæredem hæredis,vt nuncupatim voluit.Bald.consil.clxxvj. quia allegationes, colum.ij. in quinto dubio,lib.j.

De eadem re.

Beneficium edicti d. Ad. trāsmittitur ad hæredem hæredis.

25 ¶ Sed huic rationi obuiat, quòd si eam hîc sequeremur,continuò etiam sequeretur hîc con-

De eadem re.

cursuras duas fictiones: has scilicet, vt fictè transiret possessio in filium, & fictè eadem possessio transmitteretur: quod fieri non potest, vt not. in l. j. C. de dot. promis. & quę diximus suprà in secunda declaratione, num. 5. incip. idq; maximè, & in tracta. Constituti possessorij, in iij. parte, limita. iiij. & iterum limita. v. Præterea si hæres hæredis, ex iure transmisso adit, dicitur adire vt hæres hæredis, non vt hæres primi, licèt per mediam illius personam hæres sit. l. vlt. C. de hæred. instituen. Socin. d. consil. lxvij. lib. iiij. Verùm id vix apud nos obtineret.

Quid si is qui est primus & proximior hæres est incapax.

26 ¶ Nec illud quoque prætermittendum ducimus circa id quod diximus de secundo hærede, ad quod adduximus multas consuet. loquentes de proximo siue proximiori hærede. Quod si is qui est proximior consanguineus, sit inhabilis ad succedendum, quia fortè est deportatus, vel Franciscanus, aut aliàs: is non impedit sequentem, qui scilicet post eum proximior est, succedere, & ita saisitũ esse, hic enim altero sublato dicitur esse proximior, & sic primus hæres, ac si neminem ante se haberet. Ita voluit D. Benedict. in repet. c. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nume. 72. de testa. & Chasse. in commentariis consuetudinum Burgundiæ, tit. *des successions*, §. j. in verbo, *heritier habile*, col. j. versic. aduerte ad text. in quibus locis allegant vterque Bald. in c. item cùm quis, de restit. spoliato. vbi loquitur de hoc nostro statum, sed nihil de hac re dicit.

De eadem re.

27 ¶ Ego tamen hanc sententiam esse verissimam arbitror, quia vt iam dixi, is proximior inhabilis alij sequenti non obstat, quin dicatur, & sit primus & proximior habilis, per l. si qua pœna, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, quam ipse Bened. citat, & l. si post mortem, §. liberi. ff. de bonor. posses. contra tabul. per quam dicit Bald. in l. si quis prioris. §. talem. C. de secund. nupt. non nocere alij, qui inhabilis est. ex hocq; infert, quòd si consuetudo sit, vt primogenitus ex primo matrimonio succedat in baronia, sintque ex multis matrimoniis filij, sed is qui solus erat ex primo matrimonio, sit inhabilis ad succedendum, quia est frater minor: is qui illum sequitur, quia est primogenitus ex secundo matrimonio, succedet in baronia tanquam primogenitus, veluti nullus sit filius ex primo matrimonio, de quo & nos latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæst. ij. ibi videbis & alia multa hanc sententiam adiuuantia.

Hæredi hæredis an competat remediũ l. vl. de edi. D. Adr. tol.

28 ¶ An autem hæredi hæredis competat remedium l. vlt. C. de edi. diui Adr. tollen. vide omnino Bart. ibi, col. iiij. versi. quæritur vtrùm substituto; & Bal. col. vij. versic. idem in hærede hæredis, & Francisc. Curtium iuniorem, colum. x. versic. aduerte etiam inquantum, & ipsum Bald. in l. j. nume. 2. in additio. quam posuit super l. veluti, colum. j. versic. sed an mihi qui sum hæres. ff. de petit. hæred.

In vniuersum an appellatione hæredis veniat hæres hæredis.

29 ¶ Sed & an aliàs appellatione hæredis simpliciter veniat hæres hæredis, vide præter eos quos suprà sparsim citauimus, Oldr. consi. xxj. thema tale est, testator habebat fratrem. Cy. & Bal. in l. in annalibus, C. de hæred. insti. Bar. Franc. Aret. & Ias. in l. paterfamilias, in princip. ff. de vulg. & pupil. substit. ipsum Bart. in l. si quis filium, §. vlt. & ibi Imol. ff. de acquir. hære. Bal. & Salyc. in l. in annalibus. C. de leg. Salyc. in l. voluntas. C. de fideic. Petr. Anch. consil. cxxx. pro & contrà subtiliter allegatum, per totum. Alex. in l. si patroni, in princ. col. ff. ad S.C. Trebel. & in l. Gallus. §. etiam, col. vlt. ff. de libe. & posthu. & consi. xxxvj. viso themate super quo dubitare contigit, propè per totum, lib. iij. & consi. clxxiij. visa facti narratione, item ferè per totum, lib. v. Corne. consi. cclxxix. videtur prima facie respondendum, ferè per totum, lib. iij. Franc. Aret. in l. cum filio, in j. not. ff. de leg. j. & Socin. consi. cxvj. in causa filiorum, colum. iij. versi. licèt ista videantur, lib. iij. & consil. cclxxix. videtur prima facie, propè per totum, eod. lib. iij. Ias. in §. actionum, nu. 210. & multis seq. Institutio. de action.

SEXTA DECLARATIO.

An hæc consuetudo procedat in legitimato.

1 ¶ Sextò igitur declara, vt procedat in hærede naturali & legitimo, non item in legitimato: ea ratione, quòd legitimatus non sit verè legitimus, sed pro legitimo habeatur, vt videre licet ex Iacob. Bel. in §. tribus, in auth. quib. mod. natu. effic. legit. Iacob. Butrig. in proœm. C. Signor. consi. ccxviij. quidam dominus Ioannellus. col. pen. versi. præterea legitimatus. Bald. in l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. ij. & in l. vlt. C. de his qui veniam ætat. impetr. & in l. quoties, col. ij. vers. & hoc faciunt. C. de rei vend. & in l. eam quam, col. pen. versic. quæro vtrùm legitimatus. C. de fideicommis. & in addit. Spec. tit. de succes. ab intestato. §. j. ad fi. cum aliis multis concordantibus à me collectis in l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 96. attende tamen lector. Et ita quidem, vt nec filius legitimatus compræhendatur sub statuto loquente simpliciter de filio, si credimus Bald. cons. cij. est considerandum, ante fi. lib. iiij. Nam & in simili dicitur in l. j. C. ad leg. Viscelliam, eum qui ius annulorum aureorum obtinuit à principe, & imaginem tantùm, non etiam statum ingenuitatis obtinere.

Qui teneant legitimatum esse verè legitimum, vide infrà nu. 6.

Legitimatus non cõprehenditur in statuto loquente de filio.

De eadem re.

2 ¶ Ex quo illud continuò consequens fit, vt nec talis legitimatus compræhendatur sub hoc statuto, tum quia verba propriè intelligenda sunt præsertim in statutis, vt not. in l. iij. §. hæc autem verba, ff. de negotiis gestis, cum similibus, præsertim verò in correctoriis iuris communis (cuiusmodi hæc est vt suprà in præfatione diximus) l. Gallus. §. & quid si tãtùm, & ibi Bartol. Imol. & alij. ff. de liberis & posth. cum similib. Tum quia si aliter diceremus, concurreret hîc duplex fictio, vt scilicet ficta possessio transiret in fictum hæredem, quod fieri non

debet

debet, vt iam ſuprà ſæpius diximus. Et licèt dubitetur, an ſit hæc ficta poſſeſsio, vt poſtea dicemus io quinta parte declaratione j. non tamen ambigitur, quin ſit facta tranſlatio, vt & in ſimili diximus de conſtituto, in tractatu Conſtituti poſſeſſorij, in tertia parte, in j. ampliatio.

5 ¶ Et ue autoritate in hac parte careamus, ita uuncupatim & conſtanter tenuit Bart. Chaſſe. in commentar. conſuetud. Burgundiæ, titu. *des ſucceſſions*, §. j. in gloſſ. j. in fi. atque etiam in tit. *des baſtards*, §. j. eodemq; vlt. in glo. vlt. eolum. xvj. verſic. ex ſuperiùs dictis, & multis ſequen. vbi etiam dicit hìc aliter tres fictiones concurſuras: primam, quòd legitimatus repræſentaret perſonam legitimi: alteram, quòd defunctus repræſentaret etiam perſonam legitimi: tertiam, quòd ex poſſeſsione ficta haberet item ius, ac ſi eſſet verè legitimus filius. & alia quædam allegat, quæ ibi videre poteris, præſertim quòd id ſtatutum eſt correctorium iuris commuois, ideo minimè extendendũ. Et in eadem quoq; opinione non obſcurè fuit Io. Sainxon in commentariis conſuetudinum Turonenſium, tit. *de ſucceſsions*, §. ij. & in gloſſ. ij. in verbo, *habille à luy ſucceder*.

Qui tenẽt legitimatũ hic non comprehendi.

4 ¶ Quibus adde quod à Pau. Caſt. reſponſum eſt conſil. clxxviij. ſuper eo verò quod quęritur, col. ij. verſ. item coofirmantur prædicta, lib. j. ſtatutum compellens conſanguineos ad compromiſſum, intelligi de legitimis & naturalibus, non etiam de legitimatis, idque perpetuum eſſe in ſtatutis: Ex quo etiam Philip. Dec. conſil. cclxxv. le ij. (ſunt duo enim eius numeri) incip. in cauſa quæ Lucæ agitatur, in iij. eodemque vlt. dubio, reſpondit beneficium quod à ſtatuto datur conſanguineis, retrahendi rem extra familiam venditam, non competere legitimatis. de quo etiam nos diximus in noſtro tractatu Retractuum, lib. j. §. j. gloſſ. viij. in verbo, *le parent*, num. 10. verùm quæſtionis eſt, & ſeq.

Legitimatos non cõprehendi in ſtatuto compellente cõſanguineos ad cõpromiſſum.

5 ¶ Aduerte hìc lector amantiſsime, quòd contrarium eius quod dixerunt Chaſſe. & Sainxon in hac noſtra ſpecie non obſcurè ſenſerunt Alex. & Barb. qui in eadem ſpecie conſuluerunt: ille, conſil. xxxvij. in cauſa mota per Angelum, lib. j. hic conſil. lviij. ſapienter dixit Pſalmiſta, lib. ij. loquentes de huiuſmodi ſtatuto, & legitimato quopiam, qui huic ſtatuto innitebatur, aduerſus eum conſuluerunt non ob id quidem quòd legitimus non eſſet, ſed legitimatus: ſed quia legitimatio eius non valeret, & aliis quibuſdam rationibus, quas ibi videre poteris. Nec illi certè viri oculatiſsimi atque doctiſsimi, id de quo tractamus, prætermiſiſſent, ſi eius opinionis fuiſſent, vt legitimatus non gauderet huius ſtatuti beneficio. Et ſecundum hanc ſententiam Ioan. Gallus in areſtis curię parlamenti, ſub quęſt. cxliij. dicit fuiſſe iudicatum, vt ſcilicet legitimatus ſit ſaiſitus vi huius noſtrę conſuetudinis.

Nec in ſtatuto permittente retractum cõſanguineis.

Qui tenent legitimatum non cõprehendi in hoc ſtatuto.

6 ¶ Nec etiam ſine dubio eſt, quod ſuprà adductum eſt pro potiſsima ratione, & ex qua cæteræ prodeunt, ſcilicet quod legitimatus non ſit verè legitimus. Nam ſunt multi contrariæ ſententiæ, vt ſcilicet ſit verè legitimus, & inter cæteros Bartol. in l. ſi is qui pro emptore, colum. xiiij. in iij. quæſtio. princip. verſic. item quæritur circa prædicta, & rurſus verſic. & ſi tu oppouis mihi. ff. de vſucapio. & in l. ſi maritus, la ſecunda. §. legis. ff. ad legem Iul. de adulte. Bald. in l. cùm acutiſsimi, col. ij. verſic. quæro nunquid naturales. C. de fideicommiſſ. Rapha. Com. conſil. clxviij. reuerendus pater, col. pen. verſi. non obſtat quod dicebatur. Paul. Caſt. in l. vlt. C. de his qui veniam ætat. impetrauerunt, vbi dicit omnes in hoc conuenire: & certè alios multos comperies hanc partem ſequentes, in d. noſtra repet. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 75. hæc poſterior ſententia.

Qui tenent legitimatum eſſe legitimũ.

7 ¶ Et huius eſt ratio ſatis euidens, ex iure enim pendere, non ex natura, quis ſit legitimus, vt tradit Bart. in d. l. ſi is qui pro emptore, vbi ſuprà, & in l. iij. ff. de inſtitor. actio. Nam, vt tradit Pet. Ancb. conſil. ccxxv. videtur prima facie, col. ij. verſi. non obſtat quòd iſte dicatur, id verbum, legitimũ, ſemper ſonat in ciuilem intellectum. Et id probatur in l. legitima. ff. de pact. & l. teſtamenti, & l. ſi quæramus. ff. de teſta. & §. liceat autem patri, in auth. quib. mod. natur. effician. ſui, quæ iura in id annotat Iaſon in d. l. ſi is qui pro emptore, num. 229.

Legitimum eſſe ex natura pendet.

Legitimi vocabulum ſonat in ciuilẽ intellectum.

8 ¶ Cùm autem aliquid depẽdet ex lege ſiue poteſtate ipſius, lex ipſa etiã fingendo, vel verbis fictionem denotantibus vtendo, id verè facit, non fictè, vt voluerunt Bart. & cæteri in d. l. ſi is qui pro emptore, & idem Bart. conſil. lxij. punctus talis eſt, quidam effectus eiuis. Anto. conſ. xx. nulla mulier, ad medium. Ea enim quæ iuris ſunt, verè ab ipſo iure inducuntur, quibuſcunque verbis vtatur, l. in rebus, in fi. & ibi Bald. C. de iure dot. Corn. conſil. ccxliiij. memini ſuperioribus dictis, col. ij. verſ. ad idem litis conteſtatio, lib. iij. De qua re & nos multa diximus, in d. l. ſi vnquam, vbi ſuprà, vbi tu plurima videbis, quæ in vtranque partem huius dubij adduci poſſunt, dum tractamus, an ea lex habeat locum in filiis legitimatis, atque etiam in noſtro tractatu Nobilitatis, c. xv. nu. 17. hoc amplia, & ij. ſeq. & multò latiùs in tractatu Primogeniorum. in xxxiiij. quæſt. qua tracto, an legitimatus ſuccedat in iure primogenituræ.

Lex fingendo verè facit in his quæ à lege pendent.

Authoris ſententia in principali dubio.

9 ¶ Et certè vt tandem meum iudicium interponam, in ea ſum ſententia, vt legitimatus ante mortem eius de cuius ſucceſsione quæritur, & qui illi ſuccedit, ſit ſaiſitus: vt qui tempore mortis illius ſit eiuſdem verus hæres: non ſi poſtea legitimetur, per ea quæ dixi ſuprà in prima declaratione huius partis, nume. 3. & quæ in ſimili tradunt. Salic. inter conſil. Bald. conſi. xvij. ſuper legitimatione, lib. iiij. Io. Ligna. & Io. Rampo. conſ. ſeq. in poſita quæſt. col. ij. verſ.

Diſtinctio an hic ſit legitimatus ante, an poſt mortem defuncti.

ſurgir

surgit tertius punctus.& Philip.Dec.consil.ccclxvj.pro declaratione,col.iij.vers.permittendum,& consi.seq.vers.vltimo non obstat.Nam cùm hic tempore mortis sit inhabilis,dici nõ potest eum esse saisitum per mortem defuncti,iuxta ea quæ suprà diximus d.j.declarat.huius secundæ partis. Imò is saisitus fuit qui eo ipso tempore mortis erat proximior habilis: ergo alter possessor esse non potest,quia duo insolidum eandem rem eodem modo possidere non possunt.l.iij.§.ex contrario.ff.de acquir.pos.& l.si vt certo.§.si duobus vehiculum.ff.commo. & l.si duo.ff.vti possid.& c.cùm ecclesia Sutrina,de causa poss.& propric.& c.licèt causam, versi.ex præmissis,de prob.quo argumento vtitur in specie huius statuti. de alio tamen casu loquens Bald.cons.cccclxiiij.quidam Ioannes decessit,ad fi.lib.j.& Rapha.Fulg.cons.ccxxx: in quæstione vertente inter spectabilem dominam,versi.præterea cùm per statutum. & post eum Philip.Dec.consil.lxxxiiij.excellentissimi,col.ij.versic.& vlterius.

Mediũ nullũ inter mortem defuncti qui possidebat,& possessionem heredis.

10 ¶ Tum etiam quia nullum est omnino medium inter mortem defuncti qui possidebat, & possessionem siue acquisitionem hæredis,per mortem illius,l.quæsitum.§.præsenti.ff.de legat.j.& l.si fratris,in verbo,statim, & ibi Bald.col.ij.versicu. sed contra istam solutionem, & Corn.col.j.in iij.not.C.de iure delib.ipse Bald.in l.j.col.vlt. in fi.C.de appel.& in l. filio aut fi.ff.de legat.j.& cons.cccxxx.statuto cauetur quòd conductor,col.j.versic.tertiò quæritur,si statuto,lib.j.vbi nũcupatim de hoc nostro statuto loquitur.Et facit quod scribitur in l.si post mortem,in princ.ff.de legat.præstan.& in l.j.§.qui sunt in potestate, ff.si quis omis.caus.test. & quod in simili scribit Bald.consil.cccciiij,quia dictus consultor,in j.dub.lib.j.& Imo.post Angel.in l.ventre,colum.& ex hoc not.ff.de acquir.hæred.

Quid in legitimate per matrimoniũ

11 ¶ Quòd si quis fortè dubitet,in cæteris legitimatis ante mortẽ defuncti,tamen nihil est quod dubitare debeat in legitimatis per matrimonium,cùm hi in nullo vel minimo differant à legitimis,vt patet ex his quæ & nos scripsimus in d.l.si vnquam, in d.verbo, susceperit liberos, numero 71.si hanc opinionem , sed latiùs multò in dicto tractatu Primogeniorum , in eadem quæstio.xxxiiij. per totam eam quæstionem, maximè verò, nu.52.incip.& ex eo satis, & quinque seq.quæ hîc consultò omisimus,ne iam actum(vt est in veteri prouerbio)agamus.

SEPTIMA DECLARATIO.

An nostra cõsuetudo habeat locum in herede testamentario.
Et quid si is ab intestato quoque hæres fuisset.

1 ¶ Septimo declara,vt procedat in filio, aut alio proximo hærede ab intestato, non etiam ex testamento,nisi & ipse hæres esset ab intestato. Nam si is qui successurus fuisset ab intestato, institutus sit hæres testamento,non desinit esse hæres legitimus:imò & talis est peræque ac si non fuisset institutus,vt voluit Bart.in l.iij. col.vlt.vers. secundò facit ad aliam quæstionem, ff.de leg.j.Alex.in l.ex facto,§.vlt.circa fi.ff.ad S.C.Treb.Guil.Brolhius loquens expressè in nostro casu,in stilo perlamenti curiæ,tit.de feud.§.nam consuetudo per quam, & Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.75.extra de test.& D.Boer.in comment.consuet.Biturig.tit.*des coustumes concernans testamens*,§.vj.col.v.vers.item intellige hanc consuetudinem.Et facit quod in simili post Pet.Anch.scribit Philip.Dec.in c.in præsentia, col.j.in ij.not. vers.vel tertiò responderi potest,de proba.Igitur de hoc minimè dubitandum est,quin sit saisitus,etiam si sit hæres testamentarius.

Qui tenent hũc heredem nõ iuuari hac consuetudine.

2 ¶ Sed de eo loquimur,qui cùm non esset hæres ab intestato,fuit institutus hæres à defuncto, qui quidem non potest se dicere saisitum, vt qui nec autoritate quidem iudicis, immittere se potest in corporalem possessionem hæreditatis, nisi citato filio aut alio qui ab intestato erat successurus.Ita enim in hoc nostro statuto expressè consuluit Bal.consi.clxxxj.casus talis est,cauetur statuto,lib.j.idq; multis rationibus, sed his potissimum, quoniam huiusmodi statutum debet intelligi de vero hærede , vt etiam suprà diximus in secunda declarat. huius secundæ partis. Sed nondum constat hunc ad quem sine institutione hæredis, de iure non spectat hæreditas,esse verum hæredem,antequam in productione instrumenti citatus fuerit filius,aut alius qui ab intestato erat successurus.c.quoniam contra falsam,de probatio.Nam filius siue proximior est certus & legitimus,ergo citandus.l.j.§.denunciari. ff.de ventre inspicien.Item missio in corporalem possessionem est actus fori contentiosi,& sine citatione etiã peremptoria expediri non potest.l.præsenti.§.j.C.de his qui ad ecclesiam confug.& l.meminerint.C.vnde vi.Hæc.Bald.

De eadem re.

3 ¶ Et idem quoque,illo tamen citato,voluit Masuet.vir in interpretandis nostris consuetudinibus Gallicis maximus,& id quidem in pluribus locis,videlicet in tit.de possessorio,§.item hæres qui succedit,& iterum,§.item dato quòd ille,vbi & illud prætetea dicit, quòd si hæres institutus in testamento appræhenderit possessionem rerum hæreditariarum , poterit hæres ab intestato aduersus eum manuteneri. ita enim loquitur , quo verbo vulgari significatur ipsum hæredem ab intestato aduersus illum obtinere in interdicto retinendæ possessionis. Rursumque in tit.de feud.§.item successo.& Guil.Brolhius in stilo curię parlamenti,titu.de feud.§.item de consuetudine,& sequen.cuius initium est, item successio talis,rursumque.§. item consuetudo per quam.& Barpt.Chasse. qui tamen nutat, in commentariis consuetud. Burgund.tit.*de successions*,§.primo.in gloss.j.col.iiij.versi.tertiò limita.& D.Boer. vbi suprà, num.1.huius declarationis.& pręterea decisio.clvj.an fideicommissarij,col.iij.num.9.& non

obscurè

obscurè quoq; voluit Barb.consil.lviij.sapienter dixit psalmista, col.xj. versi.circa aliam dubitationem,& multis seq.lib.ij. dum ex huiusmodi statuto dicit saisiti hæredem ab intestato etiam aduersus hæredem testamentarium, nisi ipse hæres testamentarius possessionem occupauerit.

4 ¶Et hoc apertè & verbis expressis declarãt multæ ex nostris consuetudinibus Franciæ, dum dicunt proximiorem esse saisitum, quas tibi ad aliud propositum designauimus suprà in v. decla.nu.3.incip.& hanc sanè. Neq; enim id verbum, proximiorem, referri posset ad hæredẽ testamentarium, nisi ille quoq; esset ab intestato. Sed & sunt quæ loquuntur de proximiori cõsanguineo, vt Aruernensis, tit. *des successions*, c.j. Engolismensis, c.lxxxuij. Rochellensis, c.lvj. Sanctonensis, c.cv. Et hanc esse generalem consuetudinem, scilicet loquentem de cõsanguineo, tradit Bened.in repet.c.Raynutius, in verbo, mortuo itaq; testatore, le.ij.nu.71.de testa. vbi consanguineum vocat, linagerium, ego verò linearium potius vocarem, secũdum ea quæ dixi in tractatu Retractuum, tit.j.§.j.in gl.ix.in verbo, *lignagier*, in priu.

Consuetudines in eam sententiam.

5 ¶Imò sunt, vt redeamus, quædam consuetudines quæ expressiùs & quasi verbis conceptis loquuntur de hærede ab intestato, videlicet Meldunensis, c.xcv. ipsa Aruerniensis, vbi suprà, Borboniensis, c.ccxcix. Marchiensis, c.ccxj. Niuernensis, tit.quoque, *des successions*, §.j. Bituricensis, eodem etiam tit.c. xxviij. & apud Italos est simile decretum loquens de hærede ab intestato Camerini, vt videre licet ex Corne.consil.clxvj. circa primum consultationis articulum, in casu positionis, lib.j.

Aliæ consuetudines quæ verbis disertis id dicunt.

6 ¶Sed & huc pertinet, quòd magna pars nostrarum cõsuetudinum his verbis vtitur, *Le mort saisit le vif son prochain ou plus prochain heritier, habile à luy succeder.* Et ferè semper ponuntur huiusmodi consuetudines sub tit. *des successions*, verbum autem succedere & successionis propriè pertinet ad causam intestati, vt scribit Soci.consil.xxx. quamuis ex his, col.ix.versic. item patet ex verbis, lib.j. vbi id dicit probari ex rub. iuncto nigro. C. communia de successio. præsertim cùm præfertur à statuto, per id quod legitur, & not.in l.iij.§.de illo.ff.pro socio, vbi dicit probari quòd cum sit mentio successionis, intelligitur hæreditatis ab intestato, non ex testamento.

Succedendi verbum propriè pertinet ad causam intestati.

7 ¶Verùm ille textus nullam omnino facit mẽtionem successionis, sed hæreditatis. Nec etiam hæc postrema ratio satis tuta est, quoniam verbum succedendi & successoris, latissimè patet, & comprehendit omnem succedendi modum, vt probatur in l.flumina.§.adiicitur. ff.de dam.infect.& in l.j.§.illud tenendum.ff.quorum legat.& in l.vlt.& ibi gloss.& Dec. C.vnde legit.& l.j.& ij. C.de successor.edic.& voluit ipse Soci.consi.cij.visis scriptura, col.iij.num.6. & 7.lib.iij.& Dec.vbique. Et videmus etiam quod sub d.tit.communia de successio.sunt leges loquentes de successione ex testamento, videlicet l.antequam: sed tamen illud fuit incidenter, vt dicit Corn.in d.Rub.

Nec tamẽ id satis tutum.

8 ¶Illud autem haud dubiè verum est, legitimos hæredes propriè dici ab intestato, & legitimam successionem etiam ab intestato: illam autem quæ ex testamento est, non propriè dici legitimam successionem, sed largè, eo quòd confirmata est à lege xij. tabular. l.lege obuenire.ff.de verb.signif.& l.iij.§.de illo, & ibi gl.in verbo, ad legitimam, & Rapha.Fulg.ff.pro socio, & l.illud, ff.de acquir.hæred.& probatur etiam ex rub. & tit. C.de legit.hæredib.per totum, & voluit etiam glo.in l.legitimam, ff.de pet.hæred. Panorm.consil.iij. nitar in præsenti, col.iiij.versi.sed in alia materia, lib.ij. Alex.loquens de concessione emphyteusis pro alio & suis legitimis hæredibus, consil.lvj.viso processu causæ inter Antonium, col.ij.versi.apparet ergo, lib.ij. Benedict.in repet.c.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu.74.& latè per Iasonem, qui alia multa allegat, in l.j.col.j.versi.tamen diligenter aduerte, & ibi etiã Philip.Dec.post princ.C.quando non petent.partes, vbi omnino videas, sed ita vt non prætermittas Andream Alciat.in d.l.lege, de verbo.signific. & in lib.iiij. Paradox.c.vij.& Nicol. Bello.Supputatio.lib.iij.

Legitimos hæredes propriè dici ab intestato.

9 ¶Ideoque si quis recipit emphyteusim pro se & suis legitimis hæredibus, intelligitur de venientibus ab intestato, Alex.consil.lvj.viso processu, col.ij.versic. apparet ergo quòd illa, lib. ij.& Philip.Dec.qui id sing.dicit, in d.l.j.col.j.versic. & per ista singul. C.quand.non petent. part.& no.idem Dec.consil.xxxij. cuius superscriptio incipit, an fœmina dicatur, & consil. cccix.viso puncto in quo in effectu, col.ij.vers.secundo principaliter, & Paul.Paris.consil.xx. concessio in personam, col.ij.versic.& legitimi, & seq.lib.j.

Emphyteusis receptio pro se & suis hæredibus legitimis non admittit venientes ab intestato.

10 ¶Sunt tamen aliæ quædam consuetudines quæ contra expressim dicunt, hęredes etiam ex testamento esse saisitos, & inter alias consuetudo Ducatus Burgundię, tit. *de successions*.§.iiij. & Comitatus Burgund. quem nos vulgo appellamus, *la franche conté*. quæ est ex antiquis nostrę Gallię prouinciis: & consuetudo Burdegalensis, tit. *de testamens*, §.j. qui est omnium consuetudinum eius gentis lxxiiij. vbi Arnoldus Ferronius earum consuetudinũ interpres certè elegantissimus, pauca admodum de ea re locutus est. Et idem quoque cautum est statuto Placentiæ, vt videre licet ex Signor.consil.clxxxviij. casus continens inter cætera, & Mediolani ex Paulo Paris.consil.xlj. optimum ius, post prin.lib.j.

Consuetudines quæ contrarium astruunt.

11 ¶Nec desunt etiam qui videntur esse in hac sententia, vt generalis hæc consuetudo sit trahenda ad hæredes testamentarios, dum in materia huius consuetudinis loquuntur de ipsis hæredibus testamentariis, veluti præsupponant eam in his locum habere: videlicet Bald. ipse in hoc (vt sæpe aliàs) sibi contrarius, consi. cxlj. præmissis verbis, lib. j. & cons. ccccliiij. quidam Ioannes decessit, eod. lib. j. Alex. consil. xxiiij. attentis his quæ in themate, in prin. lib. iij. D. Bene. in repet. c. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nume. 78. vbi loquitur de ecclesia hærede instituta, & iterum, num. 83. & alibi sæpe, in ea. glo. de testa. Iason in l. vlt. col. iiij. versi. sic in simili stante statuto, D. de edicto diui Adriani tollen. & Philip. Dec. consi. lxxxiiij. excellentiss. doctores. col. j. & consil. cccclxvij. bene & consultè, col. j. & ij. Sed quod iam diximus, non id ex professo tractant, sed veluti aliud agentes, id tantũ præsupponunt, vti etiam faciunt qui disputant, an substituti vel fideicommissarij sint ex hoc statuto saisiti, de quo disseremus in ix. item x. declaratio. huius ij. partis.

Qui huic sententiæ contrariæ adstipulantur.

12 ¶Sed id expressius videtur voluisse ipse Alex. consil. xxxvij. in causa mota per Angel. col. iij. versi. item præterea, lib. j. quanquam nec hoc ibi de industria tractat. & similiter Iason consil. cxlvij. præsens consultatio, col. vj. versi. condescendo ad secundum, lib. ij. vbi loquitur de hærede quodam testamentario, qui eidem statuto innitebatur, nec tamen eum abigit quòd esset testamentarius, sed aliis rationibus. & idem Ias. cons. cxlvj. præsupposito sine veri præiudicio, col. j. lib. iiij. & consi. lxxxv. quando habemus, col. j. & seq. lib. iij. Imò verò Bal. ipse in rub. de caus. posses. & proprieta. paulò ante fin. dicit, quòd nomen hæredis simpliciter prolatum, in hoc nostro statuto compræhendit & hæredem ex testamento, & ab intestato.

Ad idem.

13 ¶Sed & huius opinionis esse tacitè videtur ij qui dicunt, quòd hæres in quem ex statuto ipso iure est continuata possessio, potest intentare remedium, l. vlt. C. de edic. diui Adria. tollend. quos tibi longo ordine recensebo infrà, in ij. declarat. vj. partis nu. 1. & 2. Nam id remedium competit hæredi testamentario tantùm, non etiam hæredi ab intestato, vtpote quæ loquatur tantùm de huiusmodi hærede ex testamento, vti etiam facit. l. vlt. quæ loquitur in eodem casu. ff. de appellat. recip. Et satis ostendit ea rub. de edi. diui Adria. toll. nam & in illa subditur, & quemadmodum scriptus hæres in posses. mitta. Et ita tenetur cõmuni nostrorum calculo, vt per Spec. tit. de testa. §. sequitur, ver. quid de succedente ab intestato, & ibi Io. Andr. & Bald. in addit. illius. Cyn. in d. l. vlt. col. iiij. in iij. & iiij. q. Ray. For. li. & Alberi. col. vij. versi. sed nunquid locum habeat, Io. Fab. col. j. versi. sed hæres ab intestato, Raph. Fulg. col. antep. versi. in eadem ibi per hanc, Paul. Cast. col. v. versi. in iij. quæstio. Corn. col. iiij. vers. nota itaq; hanc gl. & Alex. col. vij. versi. iuxta hoc dubitat, & Ias. col. vij. versicu. an autem venientes, vbi dicit hanc esse communem sententiam. Iac à S. Georg. qui id multis probat, col. vij. versicu. iuxta prædicta quæro, Philip. Dec. col. xiiij. versi. alia quæstio, vbi & hanc dicit communem, & Franc. Curt. iunior, col. pen. versi. octauo quæro. & Bald. in l. j. circa medium. ff. de pet. hæredi. & in c. j. col. j. versi. quæro si possessio vacat, tit. de contro. inter ma. & fœm. de benef. vbi tamen limitat. Cald. cons. xxxvj. in edictũ, sub tit. de test. Ang. Aret. §. quadrupli, col. xij. versi. ad vnum tamen aduertas, Instit. de actio. Pet. Ferra. in titu. forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, in verbo, in omnibus eius bonis, col. j. versi. quæritur insuper an hæredi. & Stepha. Bertr. consil. xcix. multa sunt propter quæ, col. j. lib. iiij. ibi & hanc dicit esse communem opinionem, Ludouic. Gozad. consil. vij. in hac causa possessoria, col. j. vers. quartò dispositio, & consi. xxj. videtur dicendum quòd præfatus Hieronymus, col. iij. versi. nono ex supradictis, & consil. 50. prima facie videtur dicendum, col. pen. vers. ad tertium dico, vbi hanc dicit esse communem opinionem. Aymo Crauetta, consil. lxxiij. in contractu societatis, col. ij. versic. sextò facit, Nicol. Bello. consil. xxxv. consultus de modo, col. j.

Qui tenẽt l. vlt. de edict. diui Adria. tol. hæredi testamentario tantùm competere.

14 ¶Licèt, vt id dicam obiter, idem Bald. dubitans tamen, contrarium teneat, in d. l. vlt. col. viij. versi. tertiò quærit, an ex testimoniis, vbi id dicit esse æquissimum, & apertè contrarium videtur voluisse, in l. iij. ff. de inof. testa. dum dicit quòd filius præteritus à matre, qui ideo intelligitur institutus ex dispositione illius legis, habet remediũ, d. l. vltimæ. & apertissimè Raph. Com. consil. xliij. in quæstione Francisci, in fin. & Rapha. Fulg. in l. si docueris, in j. notab. C. ad leg. Cornel. de falsis.

Qui contrarium tenent.

15 ¶Aduerte lector, nam vt hîc meã opinionem tibi aperiam, si statutum vel consuetudo exprimat hæredem ex testamento saisiri, vt in eis locis quæ declarauimus suprà, nu. huius declarationis 10. incip. sunt tamen aliæ, tunc certè nihil est quod dubitandum sit, quin hi sint saisiti. Si autem loquatur tãtùm de hærede ab intestato, vt sunt aliæ nonnullæ quas tibi suprà designaui, tunc de illis tantùm est intelligenda, neq; enim cùm sit cõtra ius, trahi debet ad alios, quàm qui expressè nominati sint. Quòd si his verbis loquatur, *le plus proche*. vel *le proche heritier*, cuiusmodi sunt plurimæ, quas etiam tibi designaui, & tunc de hæredibus tantùm ab intestato intelligo: ea enim verba ad eos tantùm referri possunt, cùm in hæredibus ex testamento nihil tale requiratur: possinq; omnes siue filij siue cõsanguinei, siue omnino extranei, modò alias sint capaces, hæredes institui. Quod intelligo nisi aliter ea cõsuetudine esset declaratũ, vt in cõsuetudine Ducatus Burgũdiæ, cùm enim primum dixisset in tit. *de successiõs*,

Authoris opini. in principali dubio.

c.j. *Le mort saisit le vif son plus proche heritier*, postea.c.iiij.dicit quòd si testator potest dispo-nere de duabus partibus suorum bonorum ad commodum aliorum quàm hæredum ab intestato, hi quorum fauore ita disposuit, erunt saisiti in his duabus partibus.

56 ¶ Si autem simpliciter consuetudo loqueretur de hærede, qualis est Parisiensis. c.cxxxij. *Le mort saisit le vif son hoir*, aut simpliciter dicat, *le mort saisit le vif*, vti est Melodunensis, c. xcv. quod peræquè est, ac si diceret, *le mort saisit le vif son heritier*, neque enim de alio quàm de hærede intelligi potest. Et tunc aut sumus in patria (vt vocant) consuetudinaria, in qua institutio hæredis locum non habet in præiudicium eorum qui ab intestato succedunt, cuiusmodi est Parisiensis. c.cxx. Melduuensis, c.xxviij. Trecensis, c.xcvj. Caluimontensis, c.lxxxiij. Vitriacensis, c.cj. Carnutensis, c.xcv. Aurelianensis, c.ccxv. Turonensis, tit. *De succesions*, c.j. Cenomanensis, c.cexxxvij. le ij. Audegauensis, c.cclxxj. Pictauiensis, c.cviij. Aruernensis, tit. *de succesions*, c.xl. Blesensis, c.cxxxvij. Engolismen. c.cxiiij. Marchiensis, c.ccl. Muntargiēsis, tit. *de donations testamentaires*, cap.j. Niuernensis, ti. *de testamens*, c.x. Auxerrensis, eo. tit. c.iij. Senlitensis, c.cv. Valesiensis, licèt non expressè, sed æquipolenter (vt sic loquar) c. lxxxiiij. & xciij. Laudunensis, tit. *De successiens de fief.* §.j. Et huiusmodi consuetudinis veluti generalis in Gallia meminit Pet. à Bella pertica, in l.j.col.j.C.de sacros.eccle. Et tūc putarem non esse locum huic nostræ consuetudini.

Ad idem.

57 ¶ Aut verò sumus in patria (vt etiam appellant iuris scripti) in qua scilicet permittitur testari & instituere hæredem quem volumus, capacem tamen: & hoc opus, hic labor est, an scilicet institutus hæres sit saisitus aduersus eum qui ab intestato hæres fuisset, si non esset testamētum. Tamen vix crederem hanc generalem consuetudinē intellexisse de alio hærede quàm naturali & gentilitio hærede, non etiam instituto, per l.vl.& ibi, Bald. Sali. Paul. Castr. & alij. C. de his qui veniam ætat. impet. cum aliis multis concordant. à me collectis in tractat. Primigeniorum.j.quæstio.nu.x.incip. sed nec illud, & seq. & in repet. l. si vnquam, in verbo, suscepetit liberos, nu.17. incipien. quin sit ea.

Ad idem.

Verba naturaliter intelligenda.

58 ¶ Præsertim quòd multę ex nostris consuetudinibus talem dicunt esse generalem consuetudinem Franciæ, *Le mort saisit le vif son plus prochain heritier*, quas quidem consuetudines nuncupatim designauimus suprà in prin. nu. iij. inci. & certè hæc est, quæ verba (vt diximus) intelligi non possunt nisi de hærede sanguinis. Imò verò Bened. in c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nu. 71. vt suprà diximus, hanc consuetudinem his verbis refert, mortuus saisit viuum proximum linagerium, quæ vltima dictio significat consanguineum, veluti linearium à linea consanguinitatis.

Ad idem.

59 ¶ Quanquam illud scio D. Montholonium olim celeberrimum atque sanctißimum aduocatum regium, in nostra Parisiensi curia, deinde Præsidem & custodem sigillorum regiorum, antequam ad hos summos magistratus assumptus fuisset, dum postularet pro Carulo Borbonio contra dominam regis Francisci matrem, allegasse id non semel fuisse decisum in eadem curia Parisiensi, vt hæres testamentarius esset saisitus vi huius generalis consuetudinis, præsertim in patria iuris scripti, primùm quidem inter dominos *du Mentet, & du Fonsses* patriæ Lugdunensis, deinde in succeßione de Polignac. Ea tamen aresta non vidi.

De eadem re.

OCTAVA DECLARATIO.

1 ¶ Nec hinc tamen discedam (& hoc erit vice OCTAVAE DECLARATIONIS) priusquā illud quæsierimus, quia suprà in prin. præcedentis declarationis diximus, quòd si is qui succedebat ab intestato fuerit institutus hæres à defuncto, is erit saisitus, tanquam si esset merus hæres ab intestato. Quid si filia dum maritaretur, vel aliàs, renunciauit succeßioni patris fauore filiorū, vel simpliciter: sed eam pater testamento ad succeßionem vocauit, non obstante ea renunciatione, quod vtiq; fieri potest, vt voluerunt & bonis tex. & rationibus probauerunt, Bart. in l. stipulatio hoc modo concepta, col.j. ad fi. & ibi quoque Ange. col.j. & Rom. col.vij. vers. sexta quòd extra prædictos casus, & iterum col. seq. ver. vnde aduerte quia videtur, Alex. col.iij. vers. & iuxta hoc tractauit, & Iason qui hoc duobus modis ampliat, col. vj. vers. vltimò pro complemētu. ff. de verbo. oblig. Bal. in l. vlt. per eum tex. col.iij. ver. venio ad secundā partem, ibi, tu dic hoc verum esse, & ibi Iason, col.vj. ver. tene indistinctè, & col. seq. vers. vltimò in quantum. C. de pact. vbi ipse Bald. dicit procedere etiam si filia renunciasset succeßioni ab intestato. idem Bal. in l. pactum quod dotali, col.ij. in iij. q. & ibi Rom. col. iij. ver. primò ergo illis adde. C. de collatio. Bal. in c. ad nostram, le ij. (sunt enim tria eius initij) col.ij. vers. pone filia renuntiauit, extrà de iureiuran. vterque Sali. in l. pactum, C. de pactis, Pe. Anch. con. ccccij. visu diligenter tenore. Pau. Ca. con. cccxlviij. non est dubium quòd si iuramentum, propè per totum, lib.j. Domi. post Zenzel. in c. quamuis, col. vlt. vers. sed pone quòd in terminis, & ibi latè Geor. Nat. in rep. col. iiij. ver. quod singul. limita, de pactis, lib.vj. Franc. Are. in l. qui superstitis, col.iij. ver. circa secundam fallentiam, ff. de acqui. hæred. & consi. xciij. viso legato, col. pen. vers. tertiò quia secundum. Feli. in c. si diligenti, col. pen. vers. vnde filia renuncians, de foro compe. & in c.j. col.ij. vers. vnum etiam relatione dignum, de iureiuran. cum similib.

An consuetudo hæc habeat locum in filia quæ renunciauit & postea ad succeßionē vocata fuit.

Filia quæ renunciauit potest tamen ad succeßionem vocari.

Et ea quoque quæ ex statuto exclusa est.

2 ¶ Vti etiam si ex statuto, filia dotata aut simpliciter excluditur à successione, potest tamen ex testamento patris, quod minimè dubium est, aut etiam ex pacto ipsius, vti multis placet, ad successionem vocari, Bar. in d. l. vlt. col. ij. vers. pro hoc induco quæstiones, & ibi Ang. col. ij. vers. & ideo si ex forma statuti, & latè Ias. col. v. versi. aduerte inquantum tenor, C. de pact. Bal. in l. quicunque, col. iij. ver. sed pone statuto cauetur, C. de seruis fugitiuis, Paul. Ca. con. cclxxxviij. notandum est ad euidentiam, li. ij. Geor. Nat. in d. c. quamuis, vbi suprà, & iterum in iiij. eademque vlt. parte, in ij. quæst. cum similibus infinitis.

Accedit ad principalem quæstionem.

3 ¶ Vtrùm igitur hæc filia ita vocata ex pacto vel ex testamento patris, non obstante exclusione pacti vel statuti, erit saisita in sua portione. Quod certè non videtur, vt quæ ab intestato non erat successura, obstante pacto vel statuto: Ideoq; habenda est tanquam hæres ex testamento, & non ab intestato: Verùm D. Boër. in commentar. consuetudin. Bituricensi. sit. *des coustumes concernans testamens.* §. vj. col. pe. tenet contrarium, nulla alia ratione aut autoritate fretus, quàm quòd illa succedit, non obstante eo pacto aut statuto.

Filia huiusmodi nō tam ex testamēto quā ab intestato succedit.

4 ¶ Sed ego hanc rationem addo, minimè, ni fallor, contemnendam, quòd ea non tam succedit ex testamento, quàm ab intestato, remoto scilicet per id testamentum atque sublato impedimento, quod ei ad successionem oberat, scilicet pacto vel statuto, ar. eius quod in simili dicitur in l. si pater. §. vl. ff. de manumissis vindic. vbi gl. allegat pro simili d. l. vlt. C. de pact. & alia iura, vt ibi videre poteris.

NONA DECLARATIO.

Substitutus an sit saisitus ex nostra consuetudine.

1 ¶ Nonò declara, vt id locum non habeat in substituto, etiam pupillari, vel vulgari, vel aliàs directo: vt scilicet cùm locus est substitutioni, hic substitutus non sit saisitus ex consuetudine vel statuto quod saisit hæredem. In qua re illud primùm annotandum est, quòd si nostrum statutum aut consuetudo intelligitur tantùm de hærede ab intestato, non etiam hærede testamentario, consequens illud est, vt nec in substituto vel fideicommissario locum habeat. Nam si primus hæres ex testamento id priuilegium non habeat, multò minus secundus hæres, cuiusmodi est substitutus: tùm quia primi ordine, priuilegio, dignitate, & cæteris omnibus præcedunt posteriores, vt latè docuimus in nostro tractatu Primigeniorum. Tum quia ipsi substituti censentur esse hæredes ex testamento ipsiusmet testatoris, non primùm instituti, l. cohæredi. §. cùm filiæ, ff. de vulg. & pupil. substitut. & l. vnum ex familia. ff. de leg. ij. & doctor. vbique.

De eadem re.

2 ¶ Sed dubium est cùm hæredes ex testamento saisiuntur, an etiam substituti eueniente casu substitutionis sint saisiti, an verò hæredes ipsius instituti, ita vt ab eorum manu debeant substituti capere. Et quòd non sint saisiti ex hac consuetudine & statuto, faciũt multa quę suprà diximus in aliis declarationibus. Et primùm quòd id statutum habet locum in primis hæredibus tantùm, non etiam in secundis hæredibus, vt dictum est suprà, in quinta declaratione huius secundæ partis, & dicemus, & confirmabimus infrà, nu. ab hinc ij. Constat autem substitutos, dici secundos hæredes, tam nostris legibus. l. ab omnibus §. cum quidam. ff. de l. j. & ibi glo. & l. precibus, C. de impub. & aliis substit. in quibus idem Accursius rectè interpretatur secundum hæredem, id est substitutum, quod & satis patet ex contextu illius legis: quàm aliorum probatissimorum autorum autoritate. Cicero in Topicis, A repugnantib. Si paterfamilias vxori ancillam legauerit à filio, neque à secũdo hęrede legauit, &c. quo in loco Boëtius commentariorum libro secundo, secundus, ait, hæres dicitur, qui hæredi instituto substituitur, veluti si quis filium instituat hæredem, scribatque, si is filius intra pubertatem decesserit, nepotem vel quemlibet alium hæredem esse oportere. Nepos igitur vel quilibet alius, secundus hæres dicitur. Hæc ille. Idem Cicero libro primo, de Inuentio. Possessio hæredum secundorum est. Et rursus, qui patris pupilli hęredes secundi sunt. Et in oratione pro Aulo Cluentio Habito, Memoria teneo Milesiam quandam mulierem, cùm essem in Asia, quòd ab hæredibus secundis accepta pecunia partum sibi ipsa medicamentis abegisset, rei capitalis esse damnatam. Cuius ipsa propemodum verba retulit Iurisconsultus noster, in l. Cicero. C. de pœnis, quo in loco ipse Accursius, secundis hæredibus, scilicet (inquit) substitutis. Sed & idem Cicero paulò post. Itaque ei testamento legat grandem pecuniam à filio, si quis natus esset: ab secundo hærede nihil legat. Idem lib. epistol. ad Atticum, xv. epist. omnium ij. in fin. Quos tamen secundos hæredes reliquit, scire vellem. Et episto. famil. lib. xiij. ad Silium epistola, cuius initium est, Tito Pinnio, Quod quidem ille testamento declarauit, qui me tum tutorem, tum secundum hæredẽ instituerit, Salustius in Bello Iugurthino, Erat præterea in exercitu nostro Numida quidam nomine Gauda, Manastabalis filius, Masinissæ nepos quem Micipsa testamento secundum hæredem scripserat. Plinius lib. vij. c. v. Massurius author est L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cùm mater partum se tredecim mensibus diceret tulisse, quoniam nullũ certum tempus pariendi statutum videretur. Quam & eandem sententiam ex ipso Plinio ad verbum retulit Gellius lib. iij. c. xxj. ad fin. Suetonius in Iulio Cæsare, c. lxxxiij. Tres instituit hæredes Seiorum nepotes, Decium Brutum etiam in secundis hæredibus nominauit.

Et in

Et in Augusto,c.omnium postremo.Hæredes instituit Tiberium & Liuiam:Secũdos,Drusum & Germanicum.Appianus Alexandrinus,bellorum ciuilium lib.ij.Græcè quidem,sed in hunc sensum,de testamento ipsius Iulij Cæsaris.Miserãdum porrò vel in primis id visum est,cum Decium Brutum ex eius percussoribus inter secundos hæredes scriptum cognouisset.Et ex Poëtis Horatius sermo,lib.ij. sat.v.

Sicui præterea validus malè filius in re
Præclara sublatus aletur, ne manifestum
Cælibis obsequium nudet te,leniter in spem
Arripe vt officiosus,& vt scribare secundus
Hæres.vt si quis casus puerum egerit orcho, In vacuum venias.

Consuetudo nempe Romanorum in testamentis fuit primis hæredibus secũdos addere, vt si primi hæreditatem non adijssent,nanciscerentur vltimi.Ex quo etiam nostri dicunt sub stitutionem esse secundam institutionem, vt per gl.& doct.in rub.ff.de vulg.& pup.substit.

3 ¶ Ideoque Signor.con.ccl.super dubiis seu quæstionibus,col.iij.vers. sed dicendo nullum & seq.scribit appellatione institutionis intelligi de prima,per d.l.qui liberis.§.hæc verba,ff. de vulg.& pupil.& d.l.boues.§.j.ff.de verb.signi.& alia quædam.Propterea non intelligitur de substitutione,quæ secunda institutio dicitur,de quo tamen vide gl.in l.j.§.vlt.& ibi Iac.Are. contradicentem glosæ & Ray.& Guililli assentientem. ff.de vul.& pupil.substit. *Institutionis appellatione intelligitur de prima.*

4 ¶ Et ex his veluti subinsurgit alia ratio,quam nos obiter tetigimus suprà vet. ab hinc secũdo. Nam cùm hic substitutus non sit hæres primus,sed secundus, consequens illud fit, vt in eo non habeat locum nostra consuetudo loquens simpliciter de hærede, & quæ ideo intelligi debet de primo hærede non etiam de secundo,ex sententia Alex.con. xxxvij. in causa mota per Angelum,col.iij.ver.item præterea & fortiùs,& seq.lib.j.quod quidem consi. repetitur con.lxxxiij.lib.iij.& aliorum qui illum secuti sunt,quos tibi citauimus suprà, in v.decla. vbi & nos hanc rem priuatim tractauimus,& multas illius sententiæ rationes attulimus,quas tu ibi videre poteris, ne hic iterum repetam.

5 ¶ Et quod eam quoq; sententiã cõfirmat,verba in dubio debent intelligi & accipi per prius, & nõ per posterius,vt nostri loquuntur,in id allegantes philosophum,& l.hoc legatum, vbi & id no.Bar.post Petrum,ff.de leg.iij.& l.qui hæredi,in prin.& ibi Bal.& iterum in §.j.& ibi quoq; Imo.in prin.& Soci.col.ij.in iiij.no.ff.de condi.& demon.& l.Gallus,§.quidam rectè. ff.de libe.& posth.& d.l.qui liberis,§.hæc verba,& ibi latè Iason in j.no.ff.de vul.& pup.sub stitutio.& voluit etiam ipse Bal.in l.j.vers.est ergo ratio,& ibi etiam Pau.Cast. C.de success. edict.& in l.vt vim,col.iij.vers.& nota quòd istud statutum, ff.de iustit.& iure , & consi. xij. casus talis est,statuto ciuitatis castelli,col.j.vers.& audio quòd quidam, lib.iij.& Signo. qui alios quoque tex.allegat,consi.lxviij.quædam mulier,col.ij.vers.si verò filius , & ipse quoque Soci.in l.j.col.j.ver.item adoptio.ff.de vol.& pupil.vbi loquitur in hac materia,& con. ccvij. in causa dominæ Annæ,col.v.ver.secundo quia verba,lib.ij.& consi.cclxxxv.reuerẽdissimus dominus,col.iij.ver.tertiò respondeo,eo.lib.ij.& con.lvij.in causa filiorum,col.vj.ver.præterea stante declaratione,lib.iij.& consi.xciij.eleganter & subtiliter,col.ij.vers.facit quia verba, eo.lib.Ias.in l.non solùm,in prin.post medium, ff.de noui ope. nunc. *Verba per prius & non per posterius accipienda.*

6 ¶ Et priuatim de verbo succedat,vt intelligatur per prius & nõ per posterius,voluit expressè Bal.con.cccxcvj.præmittendum est ad euidentiam, quòd sicut, vers. item verbum succedat, lib.iiij.per d.§.hæc verba,& Ludo.Gozad.qui alios allegat,vt videre poteris, consi. xlviij. in causa Florentina,col.iiij.vers. suadetur & secundò quia verba,vbi ad hoc citat d.§.hæc verba, ex hócque consoluit in pulchro casu. *Succedendi verbum per prius accipiẽdum.*

7 ¶ Nam prima quæq; sunt omnium cæterorũ fauorabilissima potentissimaq; atque etiam dilectissima.Primùm enim ex hoc satis videmus,quod primæ nuptiæ multò sunt fauorabiliores,quàm cæteræ sequentes,tam respectu viri,quàm fœminæ,vt patet ex toto ti.C.de secun. nup.& præcipuè ex l.fœminæ,& l.generaliter,& l.hac edictali, & authen. ibi positis : atque etiã videre licet ex D.Hieronymo,lib.j.aduersus Iouinianum & aliis multis quæ tibi latè cõgessimus in nostris commentariis in l.boues.§.hoc sermone,in j.parte num.incip. postremò illud addiderim,cum multis seq.Secundum abunde probauimus in nostro tractatu de iure Primigeniorum,in præfatio.nu.xlix.quid quòd in medicamentis,& multis seq.& alibi sæpe in ea præfatione,ex quibus etiam disces id à natura ipsa procedere. *Prima quæque fauorabilissima. Primæ nuptiæ.*

8 ¶ Tertium quoque & nos in eadem præfatione docuimus,nu.34.incip.qui mos latè patens, & iiij.seq.sed quibus illud vnum addere putes, quod huc priuatim pertinet:nempe testatorem magis diligere primum hæredem à se institutum quàm substitutum,qui secundus hæres dicitur,vt diximus.ad enim apertè voluit.l.quisquis.§.j.& ibi Bart.& alij, & præsertim Soci. ff.de condit.& demonstra.quam ad hoc no. dicit Iason in l. licèt imperator , col.v.in ix.eodemq; vltimo not.ff.de lega.j.& ex ea pulchram quæstionẽ decidit Bar.in l.Gallus.§.etiam si parente,col.ij.vers.iuxta prædicta,& ibi latè ipse Soci.col.antepe.versic. & prædicta inducuntur,ff.de libe.& posth.Et ad hoc quoque bene facit l.quoties,in princ.ff.de vsufruct.& l. *Primus hæres magis dilectus.*

qui soluendo,l.a ij.& ibi Angel.& Imo.& recentiores,ff.de hæred.instituend.cum aliis multis concordantibus à me etiam collectis in tractatu Primigeniorum,in xix.quæstio.num. iij. nempe cùm ex huiusmodi.

Statutũ conformandum ad iudicium testatoris.

9 ¶ Ex quo etiam illud assumitur, quòd similiter statutum magis dilexit, & in maiore fauore habuit institutum quàm substitutum, vt se conformet ad iudicium & voluntatem testatoris, vti è diuerso testator censetur se confirmare ad statuti dispositionem, vt voluerunt Bar. Ang. Imo. Raph. C. Pau. Ca. in lect. Padu. Ro. Alex. & alij recentiores in l. hæredes mei, §. cùm ita ff. ad S C. Trebel. cum aliis multis concord. etiam à me congestis in repet. l. si vnquã, in verbo, susceperit liberos, nu. 84. incip. sed illud hic quæro, C. de reuoc. don.

Et è contrario testatorũ disputatio ad statutum.

Legis & statuti dispositio à pari procedũt.

10 ¶ Nam & dispositio legis & statuti à pari procedũt. l. seruus hac lege. ff. de manumis. & l. si ita fuerit seruis, in fi. & ibi Bar. ff. de manumis. testa. & l. eùm quidã, vers. quemadmodum enim. C. de ver. signifi. Et dispositio legis vel statuti regulatur (vt nostri loquuntur) secundum iura quæ loquuntur de dispositione testatoris, glo. in l. j. in glo. ij. & ibi Bar. C. de his quib. vt indignis, & idem Bar. in l. in cognitione, col. ij. ff. de S C. Sylla. Ro. qui alios citat, cõs. cxxiij. circa primum dubium, col. ij. ver. præmissis tamen non refragantibus, Alex. qui & alios adducit in l. eadem um. post medium, vers. adde quòd contra eos, C. de collatio. Phil. Deci. con. xcvj. cuius superscriptio incipit, si statutum, col. ij. vers. pœna priuationis. Igitur vt hanc rationem concludam, sequitur, si statutum voluit concedere id priuilegium instituto, vt per ipsum saisiatur, vt idem quoque velit substituto concedere.

Legis & statuti dispositiones regulãtur è iuribus loquentibus de dispositionibus testatoris.

11 ¶ Sed & hæc quoq; ratio ex superioribus depromitur, quòd cum substitutus nõ dicatur simpliciter & absolutè hæres, sed cum illa adiectione, secũdus, vt suprà probauimus. Illud quoq; consequens est, vt propriè nõ sit hæres, sed secundũ quid (vt nostri loquũtur) & vt dicit Arist. lib. j. Politicorũ, c. iiij. κατά τι, id enim propriè dicitur, quod simpliciter & absolutè dicitur, nõ quod secundum quid. l. cùm ex oratione. ff. de excus. tut. & l. patris & filij, & ibi Fran. Are. & Iason vterque in j. no. ff. de vul. & pupil. substitu. Bar. in l. Lucius. §. quæsitum, ff. de leg. iij. Bal. d. con. xij. vbi suprà, li. iij. Petrus Ancha. in sept. c. j. char. lxx. in paruis, ver. quid dices de patrono. Soci. in d. l. j. col. j. ff. de vulg. & pup.

Propriè dicitur quod simpliciter & absolutè dicitur nõ quod secundũ quid.

12 ¶ Idcóque quod simpliciter dicitur, simpliciter etiam & absolutè intelligendum est, non secundum quid. l. j. §. j. ff. de donat. & l. si ita quis. §. vl. ff. de leg. ij. & in id quoq; à plerisque allegatur d. l. hoc legatum. ff. de leg. iij. & l. vlt. C. de his qui veniam ætat. impet. cum simil. adductis à Card. Alex. in c. ad id quod, col. ij. vers. sed do vobis. de sponsa. & matri.

Simpliciter dictũ simpliciter intelligendum.

Maximè in statutis.

13 ¶ Id quod maximè procedit in statutis, Bal. in l. quod verò, circa medium, ver. sed pone quòd statutum. ff. de legib. & in l. si non speciali, etiam circa medium, vers. quæro hic dicitur patrię tuæ, C. de testa. Maria. cons. j. in casu suprà narrato, col. j. vers. præterea illud dicitur. & Soci. illius filius, in l. serui electione, §. j. post princip. ff. de l. j. & cons. xlvij. in primo præsentis consultationis articulo, col. iij. ver. præterea dato, lib. j. vbi & alios citat, & con. lxvij. visis inuestituris, col. iij. ver. primo aspectu, eo. lib. j. repetito con. clxv. lib. ij. & idem Soci. d. con. ccvij. vbi supra, eodem lib. ij. & cons. j. visis & discussis, col. j. vers. ista conclusio probatur, lib. iij. vbi & id dicit procedere in materia quantumcũque fauorabili, & alios quoque citat. & d. con. lvij. lib. iij. & con. cxxj. præmittenda est disputatio, col. viij. vers. confirmo hoc idem, lib. iiij. vbi & illud item dicit procedere in materia fauorabili, Cato. Rui. qui id multis probat, cons. xviij. quæritur an Laurentius, col. vl. nu. 17. li. ij. & con. xxiij. visa facultate, col. xxiiij. nu. 13. eo. lib. ij. vbi etiam dicit procedere in materia fauorabili & Paul. Paris. cons. lxj. aduersus testamentũ, col. iij. nu. 23. lib. iij. & Doctor. vbique.

Idq; etiam in fauorabilibus.

Alia ratio ex præcedentibus.

14 ¶ Hanc quoque opinionem hæc ratio adiuuat, quã & nos suprà nu. huius declarationis j. in fi. adduximus, sed ad aliud propositum, quòd scilicet substitutus non censetur hęres instituti, sed testatoris, & ex ipsius testamento. At hæres primo loco institutus continuò post mortẽ testatoris fuit saisitus ex hoc statuto, ita vt nullum fuerit medium inter mortẽ ipsius testatoris, & acquisitionẽ possessionis ipsius hæredis. l. quæsitum. §. præsenti. ff. de l. j. & diximus suprà in vj. declaratio. nu. ix. inci. tum etiam quia. Ergo substitutus saisitus non fuit, cùm duo in solidum possidere non possint, l. iij. §. ex contrario, ff. de acq. possessio. & in casu nostri statuti voluit Bal. con. ccccliiij. quidam Ioannes ad fin. lib. j. & alij quos in d. vj. declar. adduxi nu. viij. incip. & certè vt tãdem. Nec fuit item saisitus per mortem instituti ex hoc statuto, vt qui ipsius hæres non est, vt dictum est.

Confirmatio. Substitutus directò nõ potest possessionem propria authoritate capere, hærede posidente.

15 ¶ Et hanc rationem ita confirma, quòd licèt aliàs directò substitutus posset propria autoritate possessionem accipere, hoc tamen nõ posset hic procedere, vbi hæres est saisitus vi huius statuti. Ideo nec substitutus quidem directò, potest tunc capere propria autoritate, sed debet capere per manum hæredis, vt aliàs semper cùm ipse hęres possidet, vt probat tex. in l. precibus, in fi. secundum intellectũ Christoph. Caste. & Raph. Fulgo. C. de impuber. & aliis substitutio. quem etiam sequitur Iason ibi, col. vij. ver. septima fuit opinio verissima, & omnium apertissimè, Pau. Paris. qui & alios citat, consi. liiij. in isto iudicio possessorio, col. v. versi. quæ & vlterius suadentur, lib. vij.

¶ Vnum

16 ¶ Vnum tamen eſt, quod in contrariam ſententiam non modicùm vrget, vt ſcilicet ſubſtitutus directò, vi huius conſuetudinis ſit ſaiſitus. id ſcilicet, quòd ſubſtitutus dicitur hæres, vti etiam inſtitutus, l.j. in princ. ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. & propriè quidẽ inſtitutus, vt clarè probat text. loquens in conditione, in l. mulier, §. vlti. & ibi Bar. ff. de condit. inſtit. Carol. Rui. conſ. lxij. prima facie videtur, col. iiij. verſ. nec obſtat quod dicit, lib. iij.

Rationes pro cõtraria opi.

Subſtitutus dicitur hæres.

17 ¶ Ideoq́; ei competit beneficium, quod ad hoc beneficium huius ſtatuti proximè accedit, ſcilicet l. vlt. C. de edi. diui Adri. tol. quæ ſimpliciter loquitur de hærede, vt non obſcurè voluit gl. ibi, in verbo, ex parte, in fi. dum allegat l.j. eo. ti. & hoc ibi ſequuntur potiſsima pars ſcribẽtium, videlicet Cy. col. pe. verſ. quid in fideicommiſſario, Bart. col. iiij. verſ. quæritur vtrùm ſubſtituto, Ioan. Fab. col. j. verſ. fideicommiſſarius autem, Sali. col. ij. ver. quæro tertiò quid ſi ſubſtitutus, Pau. Ca. col. iij. ver. in fi. glo. ibi reſponde vt colligitur, Raph. Fulg. col. iij. ver. in eadem, ad fi. Alex. col. iiij. ver. quærit etiam glo. de ſubſtituto, Iaſon col. iij. ver. breuiter puto, & iterum col. iiij. ver. ex tertia parte glo. Fran. Curt. iunior col. ix. verſ. quartò quærit. & ipſe Bar. con. v. viſa quadam petitione, in j. dubio, & con. xcj. in nomine domini, amẽ, in quæſtione vertente in curia capitaneę ciuitatis, col. j. & Bal. con. clxxxvj. quia allegationes, col. ij. ver. concludo quòd dominus, li. j. & con. ciiij. comparuerunt in iudicio, li. v. Ange. Are. in §. quadrupli, col. xij. verſ. veniamus ad ſecũdum, Inſti. de actio. Iaſon in l. precibus, col. xiij. verſ. alia eſt vtilitas, quia directò, C. de impub. & aliis ſubſti. Maria. Soci. iunior con. xcij. quoniam coram doctiſsimo, col. ij. nu. viij. lib. j. Hoc tamen à multis eorum addito, ne id prætermittam, ſi modò conſtet inſtitutum repudiaſſe, aut aliter excluſum eſſe.

Subſtituto cõpetit remediũ l. ij. C. de edic. D. Adri. tol.

Subſtitutus in omnibus cẽſetur eſſe ſubſtitutus.

18 ¶ Præterea ſubſtitutus ſimpliciter cenſetur in omnibus & per omnia eſſe ſubſtitutus, l. cohęredi, in prin. ff. de vulg. & pupi. ſubſti. & l. Iulianus, ff. de hære. inſtit. Nam ipſe ſubſtitutus eſt ex ipſo nomine in locum inſtituti ſubrogatus. Ideoq́; eius naturam ſequitur, aſſumitq́; ipſius omnes qualitates, conditiones & vires, l. ſi eum. §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis caut. & c. eccleſia. le j. vt lite penden. & cap. j. vt eccleſ. benefi. cum ſimilib. Etiam ſi in aliquo diſcrepent. Pau. Ca. con. lxxiij. repetito. con. cclxv. licet iſta domina Liſa ante fi. li. j. & Iaſon. qui id dicit no. in d. §. qui iniuriarũ, col. j. in ij. no. Philip. Dec. con. l. quia verba teſtamenti, col. j. & con. liij. placet mihi, circa medium, & con. xc. cuius ſupraſcriptio incipit, ſi ſtatutum, col. j. & con. clxxxiij. in controuerſia, col. ij. verſ. confirmatur iſta concluſio. & con. cxc. circa primum dubium, col. iij verſ. quartò hoc idem, & con. cccccxliij. in caſu propoſito, col. iij. ver. tertiò hoc confirmatur & diximus in noſtro tractatu Retractuũ, tit. j. gl. x. in verbo, *de dans l'an*. nu. 80. ſed hîc aduerte. Ideoq́; vtitur iiſdem priuilegiis, quibus is in cuius locum ſubrogatur. l. decernimus, & ibi Bar. C. de aquæ ductu, lib. xj. & diximus etiam in tracta. de iure Primigeniorum, quæſtio. xl. nu. xlj. incipien. hincq́; etiam fit. Et eodẽ iure Pau. Pariſ. qui alios citat, con. xlvij. videtur prima facie, col. ij. nu. xiiij. lib. iiij. nam & vi ſubrogationis, dictum de vna perſona trahitur ad aliam, etiam in materia exorbitanti, l. libertum. §. ſenatus. ff. de ritu nupt. & l. item veniunt. §. vlt. ff. de petit. hæred. Franc. Aret. in l. j. col. ij. in prin. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. vbi & ad hoc allegat modernos in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolu. matri.

Subrogatum eius naturam in omnibus ſequitur, in cuius locum eſt ſubrogatum, vide infrà nume. 22.

Etiam ſi in aliquo diſcrepant.

Iiſdémq; priuilegiis vtitur.

Etiam in materia exorbitanti.

19 ¶ Ex quo fit vt ius inſtitutionis, quod erat in inſtituto, tranſeat ad eius ſubſtitutum vulgarem. l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi gl. & doctores, inter quos Bal. dicit notatu dignum, & Raphael Co. valde ſingulare. ff. de vul. & pup. Et vt legata ſimpliciter relicta ab inſtituto, intelligantur in dubio repetita à ſubſtituto, l. ſi ſeruus plurium. §. j. verſ. ſi tamen ſecũdum ſubſtitutum, & ibi Iaſon qui id ſcitè colligit, in ij. not. ff. de legat. j. & clariùs probatur in l. licèt imperator, & ibi ipſe Iaſon col. v. verſicul. nota nonò & vltimò, ff. de lega. j. vbi & hanc ſubrogationis naturam adducit.

Ius inſtituti trãſit ad eius ſubſtitutum vulgarem.

Legata ſimpliciter relicta ab inſtituto cenſentur repetitaà ſubſtituto.

20 ¶ Quid igitur hic dicemus? Et certe Nic. Bello. li. iiij. Supputationũ, c. xvj. tenuit hunc ſubſtitutum directũ eſſe ſaiſitum vi huius conſuetudinis, ea potiſsimũ ratione, motus, quòd hæres hæredis propriè venit appellatione hæredis, etiam in materia & cauſis ſtricti iuris, de quo nos abundè diximus ſupra, in v. declaratione, vbi ſpecialiter tractauimus an hæres hæredis, ſit ſaiſitus, quæ res ad hunc locum minimè pertinet, quia ſubſtitutus non eſt hæres hæredis, ſed ſolius teſtatoris, l. cohæredi. §. cùm filio. ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. & l. vnum ex familia, ff. de lega. ij. cum ſim. & alibi diximus.

Redit ad principale dubium.

21 ¶ Chaſſe. autem hac in re fuit ſibi contrarius, in duobus conſ. foro vtrobiq; ſeruiens. Nã con. xix. nobilis dominus Antonius, in xij. dubio negauit ſubſtitutũ eſſe ſaiſitum vi huius conſuetudinis: ea potiſsimum ratione, quam ſuprà tetigimus, quoniam ſcilicet inſtitutus fuit ſaiſitus per mortem teſtatoris. Igitur ſubſtitutus non fuit ſaiſitus, cùm duo inſolidum eandem rem nõ poſsint poſsidere. At idem con. lxij. ex verbis in quadam ſubſtitutione appoſitis, col. pen. verſi. item & cùm ita ſit, memor tamen illius ſuæ opinionis, dicit illum ſaiſitum ea ratione, quam nuper diximus, de viribus ſubrogationis. Et ita dicit fuiſſe iudicatum in parlamento Tholoſano.

A idem.

22 ¶ Sed ea ratio non omnino tuta eſt, nam primùm quod dictum eſt, ſubrogatum aſſumere naturam eius in cuius locum ſubrogatum eſt, intelligitur de natura primordiali & originali, nõ

Subrogatum naturam pri

mordialem principalis assumit non accidẽtalem.

etiam accidentali, vt per tex. in l. item veniunt. §. cùm prædiximus, ff. de petit. hære. voluit gl. in l. certi condictio, in princ. in verbo, in omni causa, ad fi. ibi, item nunquid hæc crescat, & ibi Bar. qui eam multùm extollit, & dicit sing. col. iij. versi. quærit glo. vtrùm hæc actio, Bal. qui & illam dicit no. col. iiij. vers. quærit gl. si certi condictio, Alex. col. iij. vers. in ea, in fi. tenementi, Iason col. viij. vers. in ea gl. ad fi. & Phili. Dec. col. v. ver. in eadem gl. ibi non ex casu, ff. si cer. pet. Bal. qui & illam dicit valde sing. in l. j. §. sed & si. C. de rei vxo. act. Ang. qui eius rationem reddit in d. l. item veniunt, §. cum prædiximus, de petit. Hære. At hîc certum est, huiusmodi saisinam quæ fit ex statuto, non esse naturalem seu originalem aut primordialem, nempe cùm ex nostro iure communi introducta non sit, sed potiùs contrarium, vt latè diximus suprà, in princip. huius tractatus.

Actio subrogata in locũ famosa non est famosa.

23 ¶ Deinde etiam videmus, quòd nõ per omnia subrogatũ sequatur naturam etiam primęuam eius cui subrogatur, vt videre licet ex eo quòd actio subrogata in locum alterius, quæ ex sui natura primæua erat famosa, non tamen est famosa, vt etiam voluit gl. in d. l. certi cõdictio, in illo eodem verbo, vers. item & si detur specialis, & ibi quoq; Cy. Albe. col. viij. ver. quęro aliã quæstionem similem, Alex. col. iij. ver. item adde circa proximè dicta, & Iason col. ix. ver. etiã quia illud Io. Fab. post. Pet. in §. fuerat, col. vlt. vers. viam tamen brochardicã, Inst. de actio. Et videre etiam licet ex l. mulcta, & ibi Bar. & alij. ff. de cond. & demonst. & l. episcopale, C. de episc. audien. & quod no. Bar. in l. j. §. hæc actio, ff. si quis testa. lib. Et priuatim vt substitutus non semper sequatur naturam instituti, habes tex. in l. j. §. si quis autem, ff. de successo. edic. quem tex. ad hoc expendit Bal. in l. certum, col. v. ver. item dubitatur, C. vnde legit. & Alex. cons. cvj. viso themate antepos ito, col. iij. vers. pro hoc etiam benefacit, lib. iij.

Substitutus non semper sequitur naturam instituti

DECIMA DECLARATIO.

An substitutus tacitè iuuatur beneficio huius consuetudinis.

1 ¶ Sed si quis velit sequi eam opi. quæ dicit substitutum comprehendi in hoc statuto, Dubiũ est (& hæc erit DECIMA DECLARATIO) an procedat in substituto tacito. Cuius dubij me monuit Nic. Bello. qui id tractat lib. supputationum iiij. c. xvij. quod opus nõdum viderã cũ hũc tractatũ primùm edidi. Ideoq; & id quoq; in hac nostra secũda editione disputãdũ cẽsuimus: Qua in re multa ab ipso Bello. iã adducta, & alia nõ pauciora in vtrãq; partẽ adferã.

His substitutus iuuatur beneficio l. vl. de edict. Di. Adr. tol.

2 ¶ Et primùm quidẽ videtur hunc tacitum substitutũ comprehẽdi in hoc statuto, si directus comprehenditur. Nam vti expresè substitutus iuuatur dispositione l. vl. C. de edic. Di. Adr. tol. ex sententia gl. ibi, in verbo, ex parte, in fi. & ibi Cy. Bar, Io. Fab. Saly. Pau. Ca. & plerique omnes, cum aliis multis quos citauimus in præcedenti declaratione nu. 17. inci. ideoque. Ita & tacitè substitutus ex l. iã hoc iure, in prin. ff. de vul. & pup. & voluit Bal. in d. l. vlt. col. vij. vers. quarto an tacitè substitutus, & ibi quoque Phili. Dec. col. viij. ver. & ista cõclusio. & ipse Bal. in l. j. col. ij. vers. ego dico, & ibi quoque Imo. col. ij. vers. extra glo. tangit. ff. de his quæ in test. del. & Franc. Aret. in l. si in testamento post medium. ff. de vulg. & pupil. substit. & Iason in §. fuerat, nu. 60. Insti. de actio.

Tacitum necessariò procedens ex expresso habetur pro expresso.

Instrumentũ habens executionem paratam habet & in eo quod tacitè intelligitur, vide infr. nu. 11. & 12.

3 ¶ Nam & eũ tacitũ necessariò infertur ex expresso (vti tacita substitutio ex expressa) id tacitũ habetur pro expresso & scripto, vt scribit Bal. in l. vbi adhuc, col. v. ver. aduerte vbi ex aliquo. C. de iu. dot. in noua lec. vbi ex hoc dicit, quòd si instrumentum habet executionem paratã ex statuto, intelligitur etiam in eo quod tacitè in eo instumento intelligitur, vt in hypotheca tacita quæ intelligitur in instrumẽto dotis. Et idẽ ipse Bal. loquens in stipulatione tacitè intellecta in instrumento dotis ex l. j. C. de rei vxo. act. atque etiam in cæteris tacitis voluit in ea l. j. §. j. ver. & nota fictam stipulationem & in l. ad probationem, la j. circa medium. C. de probat. vbi ita dicit se consuluisse. & in d. l. j. col. ij. vers. item facit ad istam quęstionẽ, & ibi quoq; Ang. col. j. vers. & facit ad quæstionem, & Imo. vbi suprà, & Raph. Co. col. j. ff. de his quæ in testa. delen. Rom. con. cxlvij. licèt hæc pars, per totum. Ant. in c. cùm olim, col. ij. ver. item no. quod id dicitur, & ibi quoq; Pan. col. ij. vers. item aliud no. de cẽsibus. Ange. Aret. in §. fuerat, & ibi latè Ias. nu. 58. & multis seq. Inst. de act. Alex. qui hanc dicit esse communem opi. in l. iurisgentium. §. quod ferè, in fi. & ibi Iaco. à S. Geor. in vtraq; lec. etiam in fin. ff. de pact. Frã. Are. in d. l. si in testamento, in ij. no. ff. de vul. & pup. subst. Barb. in l. cùm acutissimi, colũ. vj. ver. & ideo videtur dicendũ. C. de fideicom. latè Feli. qui alios citat, in c. translato, col. ij. ver. sed contra prædicta, de cõstit. & Philip. Dec. in l. vlt. col. vj. nu. 24. C. de edic. Diui Adria. tol. & Fran. Curtius iunior in l. quamuis, col. ij. vers. ad fundamentum, C. de impub. & ali. substit. & in l. cùm quid. col. ij. vers. secundo collige, ff. si cer. pet.

Statutũ loquẽs de lucro dotis habet locũ in dote tacita, vide inf. nu. 20.

4 ¶ Et hinc quoque fit vt statutum disponens maritum superstitem lucrari dotem, aut certam partem illius, tametsi sit cõtra ius commune, quod iubet dotem soluto matrimonio restitui, per l. dos à patre. C. de iure dot. cum si. tamen habet locum in dote tacita siue præsumpta, ex l. dotem quæ, & l. Diuus. ff. eo. tit. Ita enim subobscurè sentit Bart. in disput. incip. mulier habens magnum patrimonium, fere per totum, & expresè voluit Bal. in l. cùm citra, per glo. ibi. C. de iur. dot. & in l. nulla, col. j. versic. sed pone. C. eo. & latiùs consi. cij. mulierem maritus duxit, lib. iiij. & Pan. consi. xlvj. tria mihi ostensa dubia, in ij. dubio, lib. j. Pau. Cast. consil. lx. visis statutis communis Vincentiæ, in ij. dubio libr. ij. & Raph. Co. consil. cix. domina

Ioanna,

Ioanna,in j.dublo,Soc.consi.lxxx, præsens consultatio, col.vlt. lib.iiij.& Fran. Curt.iunior, consi.iiij.super controuersia, col.vj.versi.hæc verissima. Et hanc partem secutus sum in repe. l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu.170.& hæc quoq;.C.de reuo.don.

5 ¶His concinit, quòd l.si quis argentum. C. de don. quæ contra communis iuris regulas dat actionem ex nudo pacto donationis, habet locum & in dnnatione tacita & præsumpta, ex sententia gl.in l.si tibi,in princ.ff.de pact.& in l.hactenus.§.j.in verbo,tenetur, & ibi Bart.& Bal.ff.de consti. pecu. Raph. Fulg.in l.iurisgentium.§. quinimo col.iiij.versi.sed & quarto,& ibi Fortu.Gartia.colum.xxxiiij.tertium dictum,& Marti. Laud.in ead.l. sed cùm nulla.ff.de pact.Ang.Are.in §.in personam, col.antep.versi. quarto principaliter, Insti.de actio.& Fra. Are.in l.ij.col.ij.versi. ad tertium.ff.de lega.j.

l si quis argentum de dona. habet locũ in dote tacita, vide infrà nu 21.

6 ¶Et quòd non absimiliter l.vlt. C.de sacro. eccles. quæ & cõtra ius commune transfert dominium ex donatione sine traditione,contra l.traditionib. C. de pact.habet etiam locum in donatione tacita,vt voluit Bar.in l.si aliquã rem,col.ij. versi.ex quo infert.& Fra.Rip.col.xij. nu.36.ff. de acqui. posses. & idem Bart.in l.eum falsa,circa medium ibi, Fallit in ecclesia.C. de iur.& fact.ignor.Bald.in l.ad probationem,col. vlt.versi. quæro quid si animo.C.loca.& in l.si cnnstante.§.si vxor.ff.sol.matrimo.Ang. in §.emphyteusim,in fi.in auth. de non alien. reb.eccles.Pau.Cast.consi.xj. super primo quæsito in quantum,col.j.lib.ij.

l. vlt.de sacr. eccl.habet locum in donatione tacita, vide infrà nu.21.

7 ¶Sed contrarium quoq; videtur ex aliis multis.Nam primùm tacita substitutio cõprehensa sub expressa propriè non est comprehensa,vt probat l.iam hoc iure,quæ est iiij.in prin.ff.de vulg.& pupil. substit.cùm dicitur,in vtrumq; casum substituisse intelligatur.Nam id verbũ intelligatur solet denotare fictionem & impropriet atem l.qui in vtero.ff.de sta.ho.& l.quoniam,& ibi Bal.in vj.no. ff. de his qui not.infa.& l.nec emptio.de contrab. empti.& l.hæres quandoque.ff.de acqui.hæred.& l.pater.& l.postliminij.§.j.ff.de capti.& postlimi. reuer. & l.vlt.C.de dot.promiss.& l.j.in princ. C.de rei vxor. acti. & §.ei verò, Instit.de inutil.stipul. & c.ex studiis,iuncta gl. de præsumpti.& cler.quamuis,de appel. & voluit Bart.in l.si is qui pro emptore,col.viij.versi.sed illa opi.ff.de vsuc. Roma.consi. ccccv.præsuppositis,colum.j. Pan.consil.xx.casus in effectu,col.j.C.de impub.& aliis substi. hoc consil.cxxij. in casu dominæ Iacobæ,col.ij.versi.secundò dici potest,lib.iiij.Carol.Rui.in rub.ff.sol. matrim.nu.16. & seq.& Phil. D. in l.eùm quid col.j.in iij.no. ff.si cer.pet.

Tacita substitutio non est propriè substitutio.

Verbũ intelligitur denotat improprietatem.

8 ¶Sed & hoc quoq; vt scilicet impropriè & fictè substitutio tacita comprehendatur sub expressa,adstruit tex.in d.l.quamuis,vbi scribitur, porrigi ad eum casum,quo posteaquã hæres extitit.C.de impu.& aliis substit. vbi & id expresè expendit Corne. & quod non longè abest Bal. ibi, circa medium, dicit quòd continetur ex extensiua interpretatione,& vt dicũt Ang.Pau.Cast.non semel,Fran.Are.& Iason.ex extensione. Nam & id quoq; verbum porrigendi, quo vtitur ea l. improprietatem & fictionem importat, vt illi ipsi scribunt, & præterea idem Iason loquens in casu d.l.quamuis,in l.precibus, col.ij. versic. secundo not. eod. tit.quod & bene probat tex.in l.j.§.licèt.ff. de tribu. actio.

De eadem re.

Verbum porrigendi denotat improprietatem.

9 ¶Id enim verbum idem significat quod verbum extendendi, vt si dicas ea. l. porrigitur, id est,extenditur,vt videre licet ex l.si fratres.§.idem respondit, ff.pro soc.Et ex eo Plauti loco in Cassina,compressa palma,an porrecta ferin? Sæpeq; ad extraneam & iniuriosam interpretationem refertur,vt & probat tex.in l.ij.ff.de libe. cau. vbi ita scribitur,ad iniuriam nostram porrigitur,& in l.impuberi,ff.de admi.tut. vbi idem propè tex.est,cum aliis similibus à me in id citatis in tracta.Retractuum tit.j.§.j.in glos.ix. in verbo, *ou lignagier*,nu.178. incip. nos verò quoniam.

Ad idem.

10 ¶Ideoque in statutis & aliis dispositionibus exorbitantibus & correctoriis, huiusmodi substitutio non continetur sub appellatione substitutionis simpliciter : nec substitutus tacitus substituti etiam simpliciter,vt expresè voluit Fran.Are.in d l.quamuis. Vt nec aliàs in statutis,quæ propriè intelligi debent, tacitum non continetur sub expresso, vt dicunt Soc.in l. cum quid.col.j in v.no.& ibi quoq; Phil.Dec.col.iij.in ij.no.ff.si cer. pet. moti autoritate illius text.ex quo probatur tacitum impropriè comprehendi sub expresso, cùm dicitur pro cauto habendum est, & iterum actum intelligitur, quæ verba important fictionem, vt de prioribus tradit Bar.in l.mercis la ij.ff.de verbo,signi.& omnes vbique,de verbo autem intelligitur suprà diximus nu.ab hinc iij.

Substitutio tacita non comprehenditur in statutis.

Vt nec alia tacita.

11 ¶Ex hocque infert ipse Soc.quòd statutum tribuens executionem paratam quibusdam instrumentis, non trahitur ad id quod tacitè intelligitur in illis instrumentis. quod & ante illum, licèt non alleget, magna autoritate affirmat Bald. sibi contrarius in l. iurisgentium. §. quod ferè,col.ij.versi.& facit ista glo. ff. de pact.per glo. ibi de qua postea dicemus & idem Bal.in l.legẽ,post prin.C.locat.vbi loquitur de tacita reductione quæ fit ex l.itẽ quæritur.§. qui impleto,ff.eo.tit.& Ant.& Imo.in c. translato ille,col.ij.versi. similiter si statutum & seq. hic autem col.j.versi. & no. quòd licèt statutum, extra de constit. vbi ipse Imo. dicit menti tenendum.

De eo quod dictum est instrumentum habere executionem in tacitis.

12 ¶Ex quo satis patet id admodum dubium esse, quod suprà contrarium ex aliis diximus in

De eadem re.

priori parte, & ita quidem dubium, vt nonnulli magnæ autoritatis id in medio reliquerint, non ausi pro certo decidere: & inter cæteros Bar. in d. l. j. ff. de his quæ in testa. delen. vbi tamen in hanc partem potiùs inclinare videtur, vti & pro ea à multis citatur & Iason in l. certi condictio, in prin. col. vj. versi. pro opi. ff. si cer. pet. & Fra. Cur. iunior qui alibi in alia fuit opi. in l. vlt. col. ix. versi. quarto, quærit. C. de edi. D. Adri. tol.

Probatio quæ non admittitur cōtra instrumentum admittitur contra præsumptionem illius.

13 ¶ Et huc proxime accedit quod voluit ea glo. in d. l. iurisgentiū. §. quod ferè. ff. de pact. quòd cum contra tenorem instrumenti non potest probari per testes sed per instrumentum tantum, vt in casu. l. generaliter. C. de non nu. pec. potest tamen fieri contra id quod tacitè ex eo præsumitur siue contra præsumptam solennitatem illius. & sequuntur Bar. qui eam glo. dicit not. & menti tenendam, & Ang. circa medium, vbi & id dicit perpetuò menti tenendum, & quotidianum propter statuta Italiæ disponentia, vt contra instrumenta garentigionata non admittatur probatio nisi per instrumenta, quia bene admitteretur contra præsumptionem resultantem ex instrumento, & ibi item Raph. Fulg. in fi. qui id dicit sing. Pa. Cast. Alex. & Iason. Et est quoq; alia eiusdem sententiæ gloss. in l. reos, §. cùm in tabulis, in verbo, videatur, & ibi Ang. & Imo. ff. de duo. re. & alia item in l. j. in verbo, inter præsentes, C. de contrah. & commit. stipul. dum allegat d. §. quod ferè. & voluit etiam Bar. in l. quicunq;. pec cum tex. C. de apo. publ. lib. x. Bal. in d. l. generaliter, col. j. in ij. oppo. & ibi quoq; Ange. col. ij. versi. attende tamen. & ipse Bal. in c. tertio loco, col. vlt. de proba. cùm allegat priorem illam gl. & in c. cùm à nobis, col. ij. vers. & adde, de testi. vbi dicit eam glo. solennem. & Ang. in repet. l. sciendum, col. iij. versi. sed tunc quæro, ff. de verb. obli. Fely. qui eam gl. dicit not. in c. translato, col. j. versi. adde etiam glo. de constit.

Præsumptū non adeò priuilegiatū vt expressum.

14 ¶ Huiusq; rei rationem adfert Bal. in d. l. generaliter, quæ ad totum huius declarationis tractatum pertinet, quòd præsumptum & tacitum quod intellectu tantū percipitur, non adeo est priuilegiatum, vt expressum, quod oculis conspicitur, quod ex eo constat (vt id illi addas) quātum ad eam rationem pertinet, quòd id quod pro expresso siue expressè facto habetur, non debet gaudere eo priuilegio quod vero expresso tribuitur, per l. si maritus §. legis Iuliæ. ff. de adul. & l. j. §. hoc interdictum ff. de fonte, & vtrobiq; Bart. & id etiam per ea iura voluit Roma. consi. cxlvij. licèt hæc pars.

Substitutio expressa fortior tacita. Substitutio expressa facit cessare tacitam.

15 ¶ Sed vt accedamus propiùs ad nostram speciem, in priore proxima declaratione tenuimus substitutum etiam expressum, non habere priuilegium huius statuti. Sed concedamus habere, non propterea sequitur tacitum substitutum habere idem priuilegium: cùm illa expressa substitutio sit multo fortior, quàm tacita, quod ex multis patet, primùm quòd illa hāc cessare faciat l. cùm ex filio. §. j. & ibi Bar. & cæteri. ff. de vulg. & pupil. & l. qui plures. §. itaq; & l. ex facto. §. item quæro, eo. tit. Bart. in l. j. eod. tit. Bald. in l. in testamento, in ij. oppo. C. de impub. & al. sub. & in l. cùm proponas, col. iij. versi. confirmatur. C. de hæred. instit. Raph. Co. consi. cxviij. testator instituit, & omnes vbique, nullus enim in hoc reclamat.

Expressa substitutio tollit suitatem & transmissionem.

16 ¶ Item expressa substitutio vulgaris tollit eam quam nostri vocant suitatem, adeoq; consequenter impedit transmissionem. l. si filius hæres, & ibi Bart. & alij. ff. de lib. & posthu. idem Bar. in l. filius qui patri, ff. de vul. & pupi. subst. cum multis simi. Tacita verò contenta sub expressa pupillari id minimè facit, l. filius, & l. Iulianus. ff. de acquir. hæred. & voluit etiam Bar. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de libe. & posthu. & Bald. in d. l. cùm proponas, col. ij. versi. tertia est transmissio, C. de hæred. instit.

Tacita minimè.

Expressa substitutio excludit matrem. Tacita minimè.

17 ¶ Præterea expressa substitutio pupillaris excludit matrem à successione filij, l. Papinianus, §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. & c. si pater, de testa. lib. vj. Tacita autem non excludit, l. precibus, C. de vul. & pupi. substi. secundum communem intellectum, & l. vlt. C. de insti. & substi. glo. Bar. & alij in l. Lucius. ff. de vul. & pupi. subst. idem Bar. in l. Centurio, col. j. versi. ista glo. præsupponit, & ibi quoq; Bal. distinguens, col. vlt. & Alex. col. xiiij. versi. in ea gl. ibi licèt, & alij, eo. tit. ipse Bald. in d. c. si pater, in materia pupillaris substitutionis. & Iac. à S. Geor. in d. l. vlt. col. vij. versi. secundò probo. C. de edict. diui Adria. tol. & omnes propemodum in c. Raynutius, de testa.

Expressum plus habet roboris quā tacitum.

18 ¶ Et id propè perpetuum & in omnibus, vt expressum plus habeat virium quàm tacitum, vt videre est ex l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. hæred. & l. pen. ff. de iniust. test. quibus probatur expressam voluntatem plus habere priuilegij & ponderis, quàm tacitam, quod & ex illis no. Soc. consi. lj. visa facti narratione, col. j. versi. non obstat ratio, lib. iiij. Et ex l. ij. §. vlt. ff. de bon. posses. secund. tab. ex qua etiam dicit Fra. Aret. in l. si quis ita. §. ea lege, col. iiij. versi. dicit etiam notandum, ff. de verb. oblig. vbi etiam ad hoc citat d. l. si ex pluribus, cum aliis multis similibus, à me copiosissimè adductis in nostris ll. connubialibus, in glo. vij. in verbo, *expres*, nu. 49. incip. nunc restat, & multis sequent.

Statutū ex quo donatio inter virū & vxor. non

19 ¶ Vt non mirum sit, quòd in statutis, præsertim exorbitantibus & correctoriis tacitum non comprehendatur sub appellatione cuiuspiam rei simpliciter, vt videmus in statuto disponente donationem inter virum & vxorem morte non confirmari, contra l. j. & l. donatione. l. j. C. de donat. inter vir. & vxor. quod ideo non habet locum in donatione tacita, ex sententia

tentia Socin.consi.cxxij.circa primum,col.v.versi.nec obstat statutum,lib.iij. per no.in l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pact.de quibus mox dicemus,& in l.si aliquam rem.ff. de acqui. possess.de quibus etiam non multò post loquemur. Subditq; etiam de hoc esse casum in l. seruum filij,in fi.ff.de legat.j.secundum intellectum Bart.in l.j.eo.tit.

confirmatur morte,nõ habet locum in donatione tacita.

20 ¶ Et idem quoq; in statuto, quod defert lucrum dotis aut certæ partis illius marito soluto matrimonio, vt non habeat locum in dote tacita siue præsumpta. contra quàm suprà diximus ex aliorum opinione,constantissimè tenuit & respondit Bal. cons.xxxiij. cuius exordiũ est,quia ista dos non fuit vera,lib.iiij. & ex recentioribus clanculum Ias.consi. 50.pro nobilibus de Aufusio,col.ij.versi. quintò ad idem,lib.j.vbi tamen id dicit haud dubiè procedere si esset statutum, vt statuta intelligantur ad literam per text.in l. j. ff. si tab.testa. exta. vbi ita scribitur, quia ex coniectura & non propriè scriptus videtur, qui text. est optimus ad probandum,ea quæ ex coniecturis sumuntur,vt tacita & præsumpta, propriè non intelligi. Et sic non debent assumi ex statutis præsertim exorbitantibus & correctoriis. Et ita quoq; clãculum voluisse videtur Alex.consi.cxxij. viso processu causæ inter Hippolitum,col.ij.versi. & clarè no.& col.iij.versi.ex præmissis apparet, lib. vij.

De eo quod dictum est vt rum lucrari dotẽ tacitã.

21 ¶ Quid quod non solùm statuta, sed nec aliæ dispositiones etiam iuris ciuilis,exorbitantes à communibus regulis ipsius iuris communis,loquentes de donatione aut alio titulo,non habent locum in donatione aut alio titulo præsumpto & tacito,vt in casu d.l.si quis argentum, C. de dona.tennerunt multò plures quàm qui suprà contrarium tenuerunt, & ex illis nonnulli sibi contrarij, videlicet Ray.Forl.Bald.Ang.Pau. Cast.Alex.& Ias.in l.iurisgentium.§. sed cùm nulla.ff.de pact. Bart. post Guil.Cu.in ead.l. §.quinimo, col.vlt. & ibi quoq; Alex. col,pen.vers.iuxta prædicta,Iac.à S.Georg.in priore le.sub nu.16.& latè Iason col.viij.versi. videndum est,idem Bar.Ang.& Pau.Cast.in l.si tibi decem,in prin. eo.tit.Bald.in l.ij. §. appellata.ff.si cer. pet. & in l.vlt.in v. oppo.C.eo.tit.& alij propè infiniti, quos tibi congessi in commentarius l.si vnquam, in verbo donatione largitus, num. postremæ editionis clij. incipien.sicut etiam videmus,C.de reuoc.donat.sed quibus adde Salycet. in l.quod si maritus, §.j.paulò ante fin.ff.de constit.pecu.& Claud.Seissel.in d.l.si aliquam rem,col.vlt.versi.sed tamen sustinendo.ff. de acqu. posses.

De eo quod dictum est l. si quis argentũ, habere locum in donatione tacita.

22 ¶ Sed & in casu d.l.vlt.C.de sacros.eccl. de quo etiam diximus suprà in priori parte,contrarium eius,quod ibi retulimus ex aliorum sententia, tenuerunt Spec.in tit. de loca.§.nunc aliqua,versi.lij.& Bal.in add. illius in versi.seq. & iterum in addi.eiusdem tit.de confessio. §. nunc videndum,col.ij.versi.confessio facta in iudicio,& Iason in d. l.vlt.in iij.nota.C.de sacros.ecclés.qui & alios in id citat, qui id tamen mihi dicere non videntur:Et si altera opinio esset in hoc casu fauorabilissimo ob ecclesiam tuenda,tamen sequeretur id obtinere in aliis casibus.

De eo quod dictũ est l. vlt. de sacro.eccl. habere locum in donatione tacita.

23 ¶ Quod autem diximus suprà post principium huius decla. scilicet nu.ij.l. vlt. C. de edict. D.Adr.tol.habere locum in substituto tacito, non vndequaq; certum est,quandoquidẽ huius contrarium ex professo tenuit Iason ibi,col.iiij.versi. ex tertia parte,licèt Bald.inquit,tenuerit contrarium,nec inuenerit contradicentem, verùm Bal. ipse non obscurè hanc partẽ secutus est, in c.j. col. iiij. versi. & ideo statuta, de constit.dum dicit quòd statuta loquentia de executionibus testamentorum præter ordinem iuris communis,non habent locum in ficta siue præsumpta substitutione tacita,vulgari,vel pupillari: quia illa non est propriè testamentum, sed suppletio testamenti.

De eo quod dictũ est l. vlt. de edict. Di. Adr.tol. procedere in substitute tacito

24 ¶ Et ego certè haud grauatè in hanc posteriorẽ sententiam inclinarem, nisi vnum esset quod me ambiguum reddit,nempe quòd cùm ex legis potestate pendet,an quid sit dicatúrne tale,tunc licèt lex vtatur verbis improprius,videlicèt habetur pro tali,porrigitur ad talem,talis esse intelligitur,& similibus,nihilominus tamen id verè ac propriè dicitur factum, nõ fictè & impropriè,vt no.Bart.& alij in l.si is qui pro emptore in iij. quæstio.prin.quæ est de fictione inductiua in fi.& ibi latè Iason nu.ccxxij.ff.de vsucap.& diximus suprà in vj.declar. huius secundæ partis,nu. vij.incip. cùm autem aliquid.At lex est quæ substitutionem tacitã facit, ergo non eam quidem fictam & impropriam, sed propriam & veram.

Lex id verè facit quod introducit,etiã si vtatur verbis improprijs.

25 ¶ Sed etiamnum manet vnus aut alter scrupulus, qui me veluti transuersum agunt, ac propemodum in diuersum trahunt,primus quẽ nos suprà attigimus,videlicet quòd substitutio expressa est multò potentior quàm tacita, & ideo non licet argumentari ab illa expressa ad hanc tacitam,id est,de maiori ad minus affirmatiuè, vt omnes & Dialectici & Iurisconsulti vbiq; volunt, & per se satis patet: Id enim peræquè esset, ac si diceres, rex expugnare vrbẽ potest,ergo & miles: id enim non admittitur,licèt è diuerso valeret,vt per gloss.& omnes in cap.cum in cunctis,extra.de cleri. Alber.in l.j.C. de nego.gest.cum simil.

Argumentũ de maiori ad minus affirmatiuè non valet.

26 ¶ Alter,quòd si hîc dicamus substitutũ tacitum iuuari hac consuetudine,continuò sequetur duas hîc specialitates,aut præsumptiones,concurrere,prior quòd substitutus qui secundus est hæres vt diximus suprà in ix.declaratio.huius partis nu.ij.admittitur ad id quod de primo tantum intelligi debet,secundum ea quæ diximus supra in ij.declar.huius ij.partis per totũ,

Duæ specialitates non concurrunt.

& iterum

Nec vna præsumptio & vna specialitas.

& iterum in iiij.declara.no.4.& moltis seq.Secunda, quòd substitutus tacitus siue præsumptus intelligitur sub expresso,id est,debilior sub fortiore. Duarum autem specialitatum cócursus non admittitur,vt no.in l.j.C.de do.promiss. vti nec vnius præsomptionem & vnius specialitatem simul,vt & nos latè diximus in nostro tractatu Constituti, in uj.parte limita.v. num.4.& 5. Ideo tu ampliùs cogita.

Distinctio.

27 ¶ Sed interim tamen considera,an id possit ea distinctione componi, quã scienter fecit Bal. in l. Titius.ff.de hære.instit. scilicet substitutionem tacitam dupliciter fieri:quandã enim fieri substitutionem tacitã & veram ex mẽte testatoris, simulq́; ex aptitodine verborum prolatorũ, & hanc quidem idẽ operari quod expressam substitutiooem,vt ibi,& no.in d. l. precibus,in gl.parua,C.de impub.& ali. sub. Quandam autẽ interpretatiuam,id est, fictã substitutionem,quæ & tacita appellatur,quæ procedit solùm de mente iuris & per interpretationem extẽsiuam.& hæc tacita substituno non semper operatur idem quod expressa, l.vlt. C.de instit.& substit.& d.l.precibus. Et hanc dicit fuisse mentem Dy. in d.l. Titius.

VNDECIMA DECLARATIO.

An hæc consuetudo habeat locum in fideicommisso vniuersali.

1 ¶ Vndecimò declara, vt si etiam hoc nostrum statutum haberet locum in substituto directè,non tamen in fideicommissario etiam voiuersali,illis ipsis rationibus quas in præcedenti declaratione adduximus,contra substitotum directò,quæ multò magis locum habent contra fideicommissarium, præsertim quòd ipse fideicommissarius ante restitutionem sibi factam ab hærede non potest propria aotboritate possessionem bonorum accipere, nec sibi aliter ius dicere.l.j.in prio.ff.quo.lega.& l.restituta,in prin. & l.facta.ff. ad S C.Trebellia.& §.restituta, Inst.de fideicom.hæred.

Fideicommissarius ante restitutionẽ non potest bon.poss.propria authoritate accipere.

2 ¶ Idq́; etiam si restitutio esset facta ipso iure,vt fit in quibusdam casibus: neq; enim propterea in eum transfertur possessio, glo.in l.j.§. sed & quoties,io verbo, actiones,ff.ad Treb.& in l.sancimus,§.cùm autem,in gl.vlt.& ibi Bart.& Bald.ad fi.C.eo.tit. & in l. vlt.in verbo,in tem, C.de sacros.eccl.& in c.ij.in gl.vlt.ad fi.de consuetud.Alex.consi.lxxxij.perspectis bis, col.ij.versi.hoc præsupposito,lib.ij.& Phil.Dec.consi.ccccIxvij.bene & consultè,col.ij.vers. non obstat quòd aduersarij

Etiã si restitutio esset facta ipso iure.

Etiamq́; si fideicommissarius protestetur se id non facere animo inuadendi.

3 ¶ Atq; etiam si fideicommissarios protestetur se non id facere animo inuadendi, Oldra.cõs. cvij.circa ios municipale,in vj.quæst.Bal. consi.ccxxxiiij.veritas est ista,lib.iij.Maria.consil. xxxiij.prosequendo ordinem in vlt.dubio.Ias.cons.cxlvj.præsupposito sine veri præiudicio, in prin.lib.iiij.Ludo.Gozad.cons.xliij.in causa Murinẽsi,col.ij. versi.octauò addoco,ex quibus & tu illud intelliges quòd fideicommissarius id faciens ante aditam hæreditatem, tenetur interdicto quorom bonorum post aditam verò, incidit in pœnam. l. non est dubium, C.de leg.vt etiam voloit Paulus Paris. consi.liiij.in isto iudicio,col.j.lib.iij.

Fideicommissarius cui facta est potestas capiendi propria authoritate, id facere debet authore prætore.

4 ¶ Quinetiam si testator dederit facultatem fideicommissario accipiendi possessionem propria autoritate,quod haud dubiè facere potest, tamen ad id debet interuenire autoritas prętoris.Bal.con.ccxxxiiij.veritas est ista,vers.sed vnum est aduertendum,lib.iij.& Ias. d.consi. cxlvj. lib. iiij. Et si nihilominus fuerit hîc fideicommissarius adeò temerarius & præceps,vt spreta hæredis restitutione, possessionẽ propria autoritate accipiat,ea possessio erit vitiosa, nec impediet hæredem mitti in possessionem,ex beneficio.l. vlt. C. de edi.diui Adria.tol.vt voluit Bar.in l.filiam fratribus,ff.ad SC.Treb.Paol.Cast.in d.l.vlt.col.v. versi.in gln.seq.an fideicommissarios,C.de edict. dioi Adria.tollen. De qoo tamen vide ibi glo. in verbo,legitimo,versi.item an fideicommissarius, Cyn.col.vlt.versi.nunquid fideicommissarius, Bart. col.vlt.versi. quæro verùm fideicommissarius, Io. Fab.post medium,Alb. col. viij.versi. sed nunquid fideicommissarius,Ang. paulò ante finem,Sali.col.vj.versi.reuertor ad gl.Cor.col. pen.versi.in ea,ibi.l. filiam, Alex.col.xj.versi.in eo,ibi,item, Ias. col.antep. versi.in secunda quæstione, Iac.à S.Georgio, col.antep.vers.in ea gl.ibi,filiam fratribus,Phil.Dec.col.quoq; antep.versi.in ea gl.l.filiam,Fran.Curt. iunior,col.antep.versi.circa prædictam & Pet. Ferr. in tit.for.libel.quo petit.hæredi.ex testa.in verbo,iniustè occupauit,in fi.& Phil. Dec.cons. ccccxxiiij. proponitur quod magnifica,ferè per totum.

Et si aliter faciat nõ impeditur hæres mitti in possess.

Ipse autem nondum restitutione facta non potest petere se mitti in possessionẽ.

5 ¶ Nec ipse(nondum restitutione illa facta) potest petere se mitti in possessionem,ex d.l.vlt. vt ibi voluit glo. in verbo,ex parte,Cy.col.pen. versi. quid in fideicommissario.Bart.col.iij. versi.item quærit gl.Bal. col.vij.versi. item in hærede hæredis,& col.seq.versi.secundò quærit an substituto, iterumq́; col. seq. versi. tertiò se præferendo,Alb.col.vj.versi. item quærit gl.an huius beneficiom,Io.Fab.col.j.ver fideicommissarius,Ang. col.j. versi.in ea gl. ibi respondeo,Sali.col.ij.versi.quæro secundò,quid de fideicommissario, Pa. Cast.col.iij.versi.in glosa,ibi respõdeo,Raph.Ful.col.iij.ver.io ead.ibi huios legis,Alex.col.ij.vers.in ea,ibi quid dices,Cor.col.iij.ver.in ea in huius legis,Iac. à S.Geor.col.iij.ver.in eadem,ibi non habere, Iason col.iij.versi.ex secunda parte gl. Phil. Dec.col. vij.versi. in ea gl.ibi, quid dices,Fran. Curt.iunior,col.vij.nu.43.& seq.& ipse Bar.in l. vlt.col.ij.versi. vlteriùs oppono,dicitur, & ibi Bald.col.ij.versi.venio ad versi.ita vt, & Raph.Fulg. col.ij.versi. nota & tertiò,per eum text.quo nullum meliorẽ dicit,C.de codici.& idem Bar. consi. xcj.in nomine domini amẽ, in quæst.

in quæstione vertente in curia, post prin. Bal. in additio. Specu. in tit. de testa. §. sequitur, col. vlt. versi. sed an ex fideicommissaria, Ang. consi. cxxxv. Paucius Massiuoli, in j. dubio. Paul. Cast. in l. restituta, in prin. versi. & collige ex hac lege, ff. ad S C. Treb. & Alex. in l. centurio, col. ix. versi. contrarium tamen puto, ff. de vulg. & pup. substi. & consi. iiij. videtur inspectis his, col. viij. versi. retenta ergo cōmuni, lib. ij. Fra. Aret. consi. xxxvij. sequendo ordinem, in vj. eodemq; vlt. dubio, Ang. Are. in §. quadrupli, col. xij. versi. veniamus ad secundum, Inst. de actio. Ias. in l. precibus, col. xiij. vers. alia est vtilitas, quia directo, C. de impub. & aliis substitutio. Maria. Soc. iunior consi. xcij. quoniam coram doctissimo, col. ij. nu. 8. lib. j.

6 ¶ Ad hæc quod dicitur nepotem succedere in locum filij sui patris, in successione aui vel patrui, l. vt intestato, C. de suis & legiti. & l. posthumorum, in princ. ff. de iniusto testam. & auth. cessante, & auth. post fratres, C. de legit. hæred. cum similibus intelligitur, quando succedit iure & titulo hæreditario, non etiam quando iure fideicommissi, Bald. Rapha. Cor. & Flor. in l. cùm ita. §. in fideicommisso. ff. de legatis ij. Rapha. Cor. consi. cvj. mulier constituit maritum. Benedict. Capra. consil. v. punctus, quædam domina, ante fin. Ang. Arét. in §. cùm filius, col. j. Inst. de hæred. quæ ab intesta. deferunt. cum aliis multis à me congest. in tractatu de iure Primigeniorum. in xl. quæstione nu. 184. incip. trigesimoquartò cùm plures, & sequ. de quo tamen videbis, quatuor num. illum seq.

Nepos succedit in locum sui patris. Si tamen venit iure hæreditario, non si iure fideicommissi.

7 ¶ Quid quòd fideicommissario non prodest inuentarium ab hærede confectum, etiam restitutione illi facta, vt per Speculat. post alios antiquiores in tit. de instrumentor. editio. §. dicto de impugnatione, qui est vlt. versi. quid si hæres rogatus, & Iac. Bel. in §. hinc nobis, in xij. quæst. in auth. de hæred. & Fal. vbi & ita dicit tenuisse Lam. Ramp. & Io. Fab. in l. j. statim post prin. C. de iure delib. & in §. si extraneis, col. j. versi. sed quæritur nunquid, Inst. de hæredi. quæ ab intest. deferunt. vbi & ipse col. ij. versi. in secundo videtur, tradit, quòd nec ipse potest facere inuentariũ, vt se eximat debitis hæreditariis, quæ supra vires hæreditatis sunt, vt hæres facere potest. id enim tantum concedi hæredi, nec alibi cautum reperiri, id esse fideicommissario concessum.

Inuentariũ ab hærede factũ an prosit fideicommissario.

8 ¶ De quibus tamen ne erres, vide omnino Specul. dicto tit. de instru. edi. loco suprà citato, & iterum versi. quid si hæres, & ibi Ioan. Andr. in addit. Cyn. & Bal. in l. ij. C. ad Trebell. Iaco. Bello. in §. si verò expressum, in auth. de hæred. & falcid. Bart. in l. j. § j. ff. de iure delibet. & in l. in ratione la j. §. quod vulgò col. vlti. versi. quæro hæres fecit, & ibi Imo. col. vlt. ad fin. & Alex. col. ix. versi. septimo quærit, & col. seq. versi. octauo quærit. ff. ad leg. Falcid. Bal. in l. filium quem, col. penul. versi. adhuc quæritur, C. fami. ercis. & in d. l. vlt. §. cùm igitur, col. iiij. versi. item quæritur an fideicommissarius, C. de iure delib. & in auth. sed cum testator col. iij. versi. quæro verùm inuentarium, C. ad leg. falci. & in l. j. C. com. de leg. & in l. j. post prin. C. de bonis autor. iud. poss. Io. Fab. in §. in extraneis, Insti. de hære. quali. & diffe. Ang. Imo. Raph. Pau. Cast. & Ro. in l. j. §. si is qui quadringēta, ff. ad S C. Treb. eundē Ang. in l. j. §. hæc stipulatio, col. ij. versi. & si dictus hæres, & ibi Imo. col. iij. ver item adde, inquantum Ang. dicit quòd si hæres, ff. si cui plusquā per leg. falci. Ro. in re §. similiter, char. pen versi. sed dubitatur nunquid, C. ad leg. falci. Per. Ferra. tit. for. libel. quo petit. hære. ex testa. in verbo, purè instituit, Alex. in l. Centurio, col. vij. versi. & ex hoc infert. ff. de vulg. & pupi. An autem hæres petente fideicommissario teneatur pro illius vtilitate facere inuentarium, vt id obiter dixerim, videbis apud Soc. consi. lj. viso testamento spectabilis viri, lib. iij.

De eadem re.

An hæres requirente fideicommissario teneatur facere inuentarium.

9 ¶ Sed & illud quoque huc facit, quòd quæ speciali quodam iure ac fauore & priuilegio cōpetunt hæredibus, vt id beneficium continuationis possessionis, non transeunt in fideicommissarios vel vniuersales, sed remanēt apud ipsos directos hæredes, vt videre licet in iure patronatus, quod competit dominis in libertos, atq; etiam in iure patronatus ecclesiæ. Nā primum probatur, ex l. si patronus, la j. in prin. & ibi gl. ff. de bon. libertor. & gl. in l. sciendum. ff. de ver. signi vti ex illis refert & sequitur Iason in l. precib. col. xij. versi. secunda vtilitas, C. de impub. & aliis substitutio. Secundum voluit Bart. in l. quia perinde, ff. ad S C. Treb. per illum tex. qui probat iura sepulchrorum non transire in fideicommissariũ, quod & huc non modicùm pertinet. & sequitur Bal. in l. vlt. col. pen. versi. si autem hæreditatem, C. de edict. diui Adria. tollend. & in l. cùm virum, col. vlt. versi. nota quòd non cadit, C. de fideicomiss. & Imo. qui dicit singula. & no. dignissimū, in l. si patroni, in prin. & ibi Alex. col. j. ff. ad S C. Treb. & idem Alex. in l. centurio, col. ix. versi. primo, quia in substitutum, ff. de vulga. & pupil. subst. & Iason in d. l. precibus, vbi suprà.

Fideicommissarij non habent ea quæ hæredi iure speciali competunt.

Fideicommissariis ius patronatus non competit.

10 ¶ Deinde fideicommissarius etiam vniuersalis, non est propriè hæres, vt probant ll. de ea re loquētes, videlicet l. si filiusfamilias, §. j. ff. quod cū eo, cū dicitur, effectu enim quodāmodo hæres est, & l. postulante, §. sed & in huiusmodi, ff. ad S C. Trebel. cum dicitur, nam & quodammodo in partem hæreditatis senatus recipi voluit fideicommissarium, & haberi hæredis loco, pro qua parte restituta esset ei hæreditas. & iterum, l. si hæres ab eo, in fine. prin. eo tit. ibi, hæredis vice fungi eum, cui fideicommissum relictum est. Nam hæ dictiones quodāmodo, & haberi loco, & vice, sunt improprietatis & fictionis significatiuæ, l. si me in vacuā,

Fideicommissarius non est propriè hæres.

& ibi gl. in verbo, nec amittat. ff. de acq. poss. & l. in suis, ff. de lib. & posth. & §. sed sui quidē hæredes, & ibi gl. in verbo, existimantur, Instit. de hære. quali. & diffe. Bart. in l. si is qui emptore, col. iiij. vers. ad hoc respondeo, & ibi recentiores, ff. de vsuc. & in l. ij. ff. ad S C. Macedonia. & in l. si maritus. §. legis Iuliæ, qui est primus, post prin. ff. de adulter. Bald. Ang. Imo. & recentiores in l. patris & filij, ff. de vulg. & pupil. cum simil.

Fideicommissarius non propriè dicitur hæres.

11 ¶ Et ita scilicet quòd fideicommissarius non dicitur propriè hæres, tenuit expressè Bal. in l. j. col. iij. in viij. oppo. C. qui admit. dum dicit quòd fideicommissarius vniuersalis est similis hæredi, per d. l. si filiusfamilias, §. j. sed id quidem secundum quid, & non simpliciter, vt ibi bene declarat, & plantius consil. lxx. concessio fuit facta, col. ij. versi. propterea istud nomen hæredis, lib. ij. vbi ex hoc consuluit in pulchro casu. & Ang. d. consi. cxxxv. & Anto. consilio lxxvj. viso puncto & quæstione, in fi. Imo. in l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. Raph. Fulg. in l. qui cum tutoribus, col. j. ff. de transactio. Paul. Cast. consil. aij. præsens consultatio, col. ij. versi. præterea item, lib. ij. Alexan. qui alios multos citat, in l. j. §. de illo, & ibi quoq; Soc. post prin. ff. ad SC. Trebel. ipse item Alex. in l. in ratione. §. id vulgo. col. pe. versi. & appel. hæredis, eod. tit. idem Alex. & Iac. à S. Geor. in rub. C. de impub. & aliis substitutio. Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. lvj. versi. sed an appellatione hæredis, C. de fideicōmiss. Soci. in rub. ff. de vulga. & pupil. substitu. col. ij. versi. prima conclusio sit, & consil. xvij. post consilium supra scriptum, col. ij. versi. restat nunc respondere, lib. iij. Iason in rub. ff. de lega. j. col. vlt. versi. extra glo. posset, & ibi Aymo Crauetta, num. 37. Phil. Dec. consi. lv. cuius superscriptio incipit, legitimatio infantis, col. vlt. & Chasse. consi. lxvij. nobilis & potens, col. xviij. nu. 60. & 63. & seq.

Propterea nō venit in materia pœnali.

12 ¶ Ideoq; in materia pœnali fideicommissarius non venit appellatione hæredis, vt satis probat. ex. in l. si antequam, cum l. seq. ff. de SC. Silla. & voluit Fran. Are. in l. j. col. ij. in fi. j. notabilis. & ibi etiam Soc. col. iij. versi. confirmo hoc ratione, ff. de vul. & pup. & ipse Soci. in d. l. j. §. de illo, in iij. cōclusio. & rursum in §. si is qui quadraginta, col. ij. vers. quia licet, ff. ad S C. Treb. & consi. cxvj. in causa filiorum col iij. versi. confirmatur ista responsio, lib. iij. Nec etiā in conditione dandi hæredi, l. qui hæredi. §. cum hæreditas. ff. de condi. & demonst. Ang. & Paul. Cast. in l. præcibus, & ibi Iason col. aiij. versi. septima vtilitas est, C. de impub. & aliis substitutio. Nec in alia materia strictè interpretāda, idem Soc. in d. l. j. vbi suprà ff. de vulg. & pupi. substi. Iason in l. Centurio, col. aj. vltra scribentes, ff. eo. tit. nisi inquit, aliàs actus redderetur inualidus. & Aymo Crauetta in rep. rub. ff. de leg. j. num. 38.

Nec in conditione dandi hæredi.

Nec in alia materia stricta.

Nec in statuto simpliciter loquēte de hærede.

13 ¶ Nec in statuto simpliciter loquente de hærede, vt voluit Phil. Dec. d. consi. lv. & Chassen. d. consi. lxvij. & alij plurimi, vt videre licet ex Bart. & aliis in d. l. de illo, ff. ad S C. Treb. licèt nonnulli etiam diuersæ sint sententiæ, suntq; in illam rem quædam distinctiones, vt etiam ex iisdem in eo loco videbis.

Fideicommissum propriè non dicitur substitutio.

14 ¶ Imo verò non venit fideicommissarius appellatione instituti hęredis, ac nec substituti quidem propriè, cùm nec fideicūmissum propriè dicatur substitutio, si credimus Nic. Mat. Bal. Sali. Pau. Ca. Corne. & Phil. Dec. in rub. de impu. & aliis substi. ex quibus ipse Pau. Cast. id dicit esse notandum ad statuta simpliciter loquentia de substitutione, vt in eis fideicommissum non comprehendatur. licèt Alex. in d. rub. & in rub. ff. de vulg. & pup. sub. teneat contrarium quibusdam rationibus, quibus respondet Phil. Dec. in priore illa rub. quanquā rursus Fran. Cur. iunior ibi adhærens opinioni Alex. conatur Decij responsionibus & rationibus respondere, vt per eos videre poteris. Supee quo etiam vide Nicol. Bell. Supputationum lib. iij. c. aix.

Nec in statutis correctoriis & exorbitantib.

15 ¶ Illud tamen haud dubiè certum est quòd in statutis correctoriis & exorbitantibus, cuiusmodi id nostrum est, vt diximus suprà, in præfatione, nunquam venit fideicommissarius appellatione hæredis, vt scribunt Alex. Soc. & alij recentiores in d. §. de illo. & Fra. Cur. Senior, consi. xxia. in regno Siciliæ, col. pen. versi. venio ad secundum.

Qui tenent hanc consuetudinem non habere locum in fideicommissariis.

16 ¶ Et vt priuatim ad id nostrum statutum accedamus, non desunt qui nuncupatim dicunt nō habere locum in fideicommissariis, videlicet Alex. consi. lxxxij perspectis his quæ supra scripto themate, per totum, præsertim col. ij. versi. secundo respondeo, & multis seq. lib. ij. quod repetitum est consi. xl. lib. iij. & iterum consi. lj. lib. vj. Franc. Curt. senior in addition. ipsius Alex. in d. l. j. §. de illo, ff. ad S C. Treb. Iason latè, qui tamen eorum non meminit, consi. cxlvi. redemptores, & cap. præsupposito sine veri præiudicio, col. j. & ij. lib. iiii. vbi ita dicit fuisse iudicatum in Senatu Mediolanensi. Philip. Dec. in l. vlt. col. vij. versi. sed ista conclusio, C. de edict. diui Adr. tollend. vbi dicit semper aliàs procedere in statutis, & consil. lxxaiij. excellentissimi doctores, col. ij. versi. secundò quia non obstat, & versi. & vlteriùs circa hoc, & consi. cccclxvij. bene & consultè, col. ij. versi. in contrarium tamen iudico, versi. non obstat quòd aduersarij. Iaco. à S. Georgio in l. si sorori, versi. ex hoc infero, C. de iure delib. Catel. Cot. in memor. inci. decreto Mediolanensi, col. ij. versi. ex quibus omnibus. Claud. Aquen. in l. eum hæredes, in prin. ante medium, versi. prædictum tamen statutum, ff. de acq. posses. Steph. Bertr. cons. xcvj. ex themate mihi exhibitæ consultationis, colum. ij. versic. quò verò

ad id

ad id,lib.iiij. Anton.Corse.in tracta.de potesta.& excellentia reg.in xxv.quæst. col.ij. intelligens tamen,nisi statutum aliter disponeret, vt Patauij, D.Boër. latè. decis.clvj. an fideicommissarij, vbi dicit ita ter fuisse iudicatũ in curia parlamenti Burdelagensis. Anto.Rube.consi. cxxj.dominus Ioannes,col.ij.versic.sed in casu de quo agitur,Barptol.Chasse.in commentar. consuetud.Burgund.tit. *Des successions*, §.j col.iij.versicu.item etiam fideicommissarij.& consi. xix iuxta prædicta.in xij dubio.per totum illud dubium. Ludo. Gozad. consi. xciij. in causa Mutinensi.col.ij.versic.quartò cum in ciuitate.& nouissimè Carol.Molineus in additio.Alex. Alexan.dicto consi.lxxxij.lib.ij.& Nico Bello.Supputationum lib.iiij.cap.xix.multis rationibus innixus, sed ea præsertim quòd id statutum non solùm est exorbitans à iure communi, sed & illius correctorium.& ante hos omnes, si non oscitanter legatur, Rapha Fulgos.consi. ccxxx.in quæstione vertente inter spectabilem,post medium, versicu.prætereà cùm per statutum,iunctis præcedentibus.

17 ¶ Scio tamen alios esse qui è diametro contrarium tenent,videlicet fideicõmissarium esse saisitum ex huiusmodi nostro statuto,& inter hos Pau.Castr.consi.clij.viso puncto,& dubio.col. ij.ver.ad secundum quæsitum.lib.ij.D.Bened.in repet.c.Raynucius.in verbo, mortuo itaque testatore,le ij nume.74.de testa.vbi ita dicit fuisse indicatum in curia parlamenti Tholosani. Picus in l.vlt.super gl.in verbo,ex parte.C.de edict.diui Adria.tollen.Chassen.sibi contrarius consi.lxij.ex verbis in quadam substitutione appositis,col.pe.versi.item & cùm ita. *Qui contrarium tenent.*

18 ¶ Sed aduerte,quòd Pau.Cast.dicto consi.clij.loquitur in eo casu quo restitutio verbalis facta est fideicõmissario vniuersali. Nam ea,inquit,tantum operatur in illo quoad iura vtilia,quantum aditio hæreditatis in hærede, quoad iura directa.l.facta.in princ.& l.restituta.ff.ad SC. Trebel.& l.j.cum ibi not post glos.ff.de fideicom.hæred.petit. Igitur cùm in hæredem directum post aditam hæreditatem,continuetur,& transferatur possessio quæ erat apud defunctũ ex forma huius statuti,consequens est, vt & in fideicommissarium vniuersalem, restitutione verbali facta,transferatur & ipsa possessio:præsertim cùm nihil videatur esse quod quæri debeat hæres,qui restitutionem eam fecit. *Quid si restitutio verbalis illi facta fuerit.*

19 ¶ Verùm nec hoc casu putarim transferri possessionem in fideicommissarium: nec iure quidem ciuili,eum verbalis restitutio possessionem non transferat,nisi tradita & apprehensa possessione,cùm solis verbis possessio non transferatur,vt plenè not.in l.prædia.ff.de acqui. poss. nisi interueniat constitutum siue precarium,vel retentio vsusfructus, aut alius ex his modis qui traduntur in l.iij in prin.ff.eo tit.& in cap.2.de consuet. Nec ex hoc quoque statuto transferatur,cùm per mortem defuncti.vi illius trãslata fuerit in hęredem.non in ipsum fideicommissarium (vt diximus) neque enim in vtrumque insolidum transferri potest, vt diximus suprà in vj.declarat.nu.8.incip. & certè vt tandem. *De eadem re.*

20 ¶ Nec statutum hoc nostrum loquitur de translatione siue continuatione possessionis ab hærede in fideicommissarium,sed tantùm à defuncto in hæredem:igitur nec hoc casu potest habere locum.l.iij §.toties.& ibi Bart.& alij,ff.de damno infect. cum aliis multis concord. à me collectis in repet.l.si vnquam.in verbo,libertis.nume.2.& sequen.C.de reuoc. donatio. Et ita nuncupatim ex facto respondit Nicolaus Bellonus,consil.xlij. communiter in Italia, per totum,per multa illic allegata,quæ tu videre poteris.& idem quoque tenuit, libro iiij. Supputationum, cap.19. *De eadem re.*

DVODECIMA DECLARATIO.

1 ¶ Duodecimò declara.vt procedat in hærede simplici:aliud enim videri in hęrede cum beneficio inuentarij,qui scilicet vt videtur,non simpliciter nec absolutè hæres dicitur,sed cum ea qualitate vel adiectione,cum beneficio inuentarij. Ex quo illud continuò sequitur, eum non esse proprium hæredem,nec de eo debere nec posse intelligi id nostrum statutum loquẽs simpliciter de hærede,l.j.§ j ff.de dona.& diximus plenè suprà in nona declaratione huius secundæ partis,nu.11.sed & hæc quoque ratio,& seq.vbi etiam videbis id quoque procedere in materia fauorabili,ne hîc iterum repetamus. *An hæc consuetudo habeat locũ in hærede cũ beneficio inuentarij.*

2 ¶ Hinceque videmus hæredem simplicem,& hæredem cum inuentario non similiter iudicari, sed in multis differre. Nam vt id tibi summatim dicam,Iason post alios in l.vlt.§.j.& si præfatam,qui est col.j.& ij.C.de iure delib.tibi sigillatim septem horum discrimina & differentias posuit. Et aliud quoque posuit idem Iason in eadem l.§.in cõputatione.col.iij.ver. pone ergo quòd iste filius.& Steph.Bertr.consi.ccciiij.visis duobus publicis instrumentis.col.ij.ver.cęterum quoad quæsita,lib.j.& alia quoque disces ex gl.Bal.& Pau.Castr.in l.ij.C.de repu.hæred. & Pau.Castr.in d.l.vlt.§.donec.C.de iure delib.& ex aliis vbique. *Hæres simplex & hæres cum inuentario in multis differunt.*

3 ¶ Et quòd hic hæres cum beneficio inuentarij non sit propriè & omnino hæres, videtur probare tex.in d.l.vlt.§.si verò postquam.vbi si hic hæres distulerit facere inuentarium secundum formam ibi traditam,hæres esse omnimodo intelligitur. Ideóque gl.in d.l.vlti.§.in computatione.in verbo,confundantur.circa medium,in versi.sed si vltra quartũ,illum vocat quasi hæredem,veluti improprium. Et dicit etiam ibi Bal.col.iij.versi.secundò quæro, quid si est institutus,quòd hic hæres non habet merum nomen hæredis. *Hæres cũ beneficio inuentarij non est propriè hæres vide nu.8.*

Hæres huiusmodi an comprahendatur in statuto, vide infrà nu. 8. & 9.

4 ¶ Ex quo etiam posit videri hinc manare, quod dicitur, statutum vetans hæredem venire aduersus instrumentum defuncti nou compræhendere hunc hæredem, cuius fundum ipse defunctus alieuauit, sed eum posse non obstante huiusmodi statuto, eum fundum ab emptore vendicare. Ita enim voluit glos. iu d. §. in computatione. in illo verbo, confuudantur. iu fi. & ibi quoque Iaco. Bel. Fran. Tigr. Iaco. Butr. Bart. col. vlt. ver. venio ad vltimam quæstionem. Bald. col. peu. versi. vlteriùs quærit glos. Alber. col. item pen. versi. vltima quæstio. Ange. col. ij. versic. in glos. fi. dic hæc vera, Sali. col. ij. versi. quæro, omisis quæ sequuntur, Raph. Fulgo. col. vlt. ver. iu ea ad fi. ibi, vt damnum, Pau. Cast. col. vlt. versi. vltimò nnt. Alex. col. iiij. versi. in ea glos. ibi, sed quid si statutum. Corne. col. vlt. versi. in ea. iu fi. Pileus, Iac. à S. Geor. col. iij. versic. in eadem glos. iu fi. Iason col. vlti. versic. in vltima parte glos. C. de iure deliber. Bartol. dum se remittit ad eum locum in l. cùm à matre. & ibi Bald. col. vlti. versic. vltimò quæritur. C. de rei vendic. Petr. Auch. & Imo. in c. j. ille. enl. iij. versi. sed hic incidenter. in fi. col. iij. versic. iuxta prædicta quæri potest, de testam. Idem Pet. Anch. consi. vj. viso themate quæstionis. col. ij. versicu. & aduertendum quod dictum.

Confirmatio opin. quæ non admittit hũc hæredem.

5 ¶ Et hæc opinio confirmari potest ex eo quod in nostra Gallia, in qua est istud statutum continuandæ possesionis defuncti in hæredem, nemini conceditur se hæredem dicere cum benefiein inuentarij, nisi priùs impetrata à principe huius rei gratia, vt & expresè cauetur consuetudine Burguudiorum, titu. *Des successions.* §. xiij. & non nisi etiam inuentario confecto: Quomodo ergo iu eum potest cõtinuari ea possesio? qui nódum est hæres mortuo defuncto: præsertim cùm uullum sit hoc casu nostri statuti medium inter mortẽ defuncti & acquisitionem buius possesiouis, vt docuit Bald. loquens in casu huius statuti, consil. cccxxx. statuto, colum. j. in ij. quæstio. lib. j. & diximus suprà iu vj. declaratio. uume. 9. tum etiam quia, vbi & alios citauimus.

Hæres simplex fauorabilior hærede cũ inuẽtario, vide nu. seq.

Hæres simplex repellit hunc hæredẽ etiam proximiorem.

Consuetudines expressæ in eam rem.

6 ¶ Adde quòd hæres simplex nostris moribus Gallicauis, est multò fauorabilior hærede cum beneficio inuentarij, ille enim etiam si sit vlterioris gradus, hunc repellit, vt voluit Masuer. consuetudinum Gallicarum scientisimus, in tit. de succes. & vlt. voluntat. §. item si ille qui est proximior: & hoc vt dicit faunre defuncti, creditorúmque & legatariotum. Estque eius rei expressa consuetudn apud Melodunenses, c. 1n7. Aurelianenses, cap. 259. Aruernienses, titu. *Des successions*, c. 38. & seq. Borbonienses, c. 329. & seq. Marchienses, c. 248. Niuernienses, titu. *Des successions*, §. 28 & seq. Ideóque in his rescriptis priucipum quæ iu eam rem impetrantur, solet apponi ea clausula, *pourueu qu'il n'y ait autre qui se porte heritier simple.* de qua clausula videbis uonuulla apud Chass. in d. §. iij. *Des successions*, in glo. j.

Authoris in hoc dubio sententia.

7 ¶ Ego tamen aliter censeo, nempe huuc hæredem cum beneficio inuentarij esse saisitum beneficio huius consuetudiuis: ueque enim negari potest quin ipse hæres sit, nec illi eam appellationem tollere beueficium inuentarij, nec cætera iu fauorem hæredum introducta. Imò verò illi ampliores fauores tribuere, ne scilicet teneatur vltra vires hæreditarias. & alia quæ inde sequuntur descripta ab his quos suprà citauimus, nu. huius declarationis 2. incip. hlucque videmus. Quomodo igitur quod introductum est fauore illius, posit aut debeat in eius odium retorqueri? l. quod fauore. C. de legib. cum simil. ibi adductis. Aut quod ad augmentum à lege statutum est operetur diminutionem? l. legata inutiliter. ff. de leg. j & l. cùm vinum. & ibi Alb. ff. de triti. vinn & oleo lega. cum infinitis simil.

Hic hæres propriè hæres est.

8 ¶ Et quicquid suprà dictum est, hic hæres qui fecit inuentarium, tam propriè hæres est quàm qui non fecit, & talem illum lex appellat vbique. vt patet ex d. l. vlt. in princ. & in omnibus §. vbique. C. de iure delib. Nec contrarium dixerunt, nec senserunt ij quos suprà citauimus, loquentes in statuto vetante hæredem venire contra instrumentum defuncti, sed potius contrarium dum dicunt hæredem qui fecit inuẽtarium, non impediti, quominus suum fuudum vendicet: nou ea quidem ratione inuixi, quòd hic hæres impropriè sit hæres (quod non prætermisissent si ita intellexissent) sed quia statutum debet intelligi secundum ius commune, ne hæres ipse damnum iudebitè patiatur. Ea enim est eorum ratio.

Contra id quod dictũ est suprà nu. 4.

9 ¶ Quanquam sunt qui & iu eo casu dicunt etiam hunc hæredem, stante eo statuto, non posse suam rem alienatam à patre vendicare ob id statutum, quod aliàs esset superfluum, videlicet Pileus quæst. xxiij. incip. pater fundum. & Iaco. Ra. & Cyn. qui dicit omnes modernos cum eo consentire, iu d. l. vlt. §. iu computatinne. in v. quęst. & ibi quoque Raymun. & Oldrad. & Ioan. Fab. col. penul. totius l. versi. sed quid si est statutum. & præterea Petr. Auch. in d. c. j. col. iij. vers. sed hic incidenter. ad fi. versi. de testam. De qua te & nos latius dicemus in nostro tractatu, cui titulus est, Nihil frustra.

Hæres hic an cõprahendatur in statuto loquẽte de hærede.

10 ¶ Sed vtcunque sit, intelliges vtrosque esse in ea opininne, vt hęres cum beneficio inueutarij compręhendatur sub statuto, nisi aliud pręter proprietatem vocabuli, vt non abs re scripserit. Firmianus in suo vberrimo lexico, iu verbo, hæres propriisimè. uumero 76. hæredis appellatioue iu statuto venire hęredem cum beneficio inueutarij, per uotata à Barto. Bal. & cæteris in dicta l. vlti.

11 ¶ Quod & hinc quoque facilè colligitur, quòd licet verba contractuum sint strictè interpretanda

tanda

tanda, ac propriè. l. quicquid astringendę. ff. de verb. oblig. Tamen si feudum vel emphyteusis sit concessa cuipiam pro se & hæredibus, admittitur hæres cum beneficio inuentarij, peręquè ac alius qui inuentarium non fecit, vt non obscurè voluit Alex. consi. xix. super eo de quo quęritur, lib. 5. nam vt ibi dicit in fi. illius consi. inuentarium ab hærede factum, illud tantùm operatur, vt non teneatur vltra vires hæreditarias. & sequitur Franc. Curt. senior, qui à nullo alio dicit fuisse tactum, consi. lxxxiij. deus pius Iesus. col. v. versi. sed quid opus est tot suffragiis?

Heres hic eò prabenditur in cōcessione facta alicui pro se & haredibus.

12 ¶ Nec verum est, quod suprà in princ. diximus, hunc non dici simpliciter hęredem, sed secundum quid, scilicet cum ea adiectionę vel qualitate cum beneficio inuētarij. Nam & hic hæres simpliciter dicitur & appellatur, vt patet ex d. l. vlt. in locis infinitis, de iure delib. vt iam suprà diximus. Et licet nonnunquàm à nostris interpretibus ita vocetur, non tamen fit, vt ea qualitas siue adiectio tollat simplicem hæredis appellationem, sed vt ostendat hæredum alios esse cum inuentario, alios sine inuentario: illos quę sibi cautius quàm hos prouidere, vt qui non tenentur vltra vires hęreditarias. quippe qui faciendo inuētarium vocatis creditoribus palàm exhibent ac exponunt vires ac facultates hęreditatis, omnemque fraudandorum creditorum suspicionem tollunt: quod non faciunt ij qui inuentarium non faciunt, vt non immeritò non audiantur, nec eis credatur, si dicant credita esse suprà vires hęreditarias, cùm facultatem probandi contrarij sustulerint, bona occupando, nullo facto inuentario.

Hic haeres simpliciter heres est.

13 ¶ Et si admittamus vt dicatur hęres secundum quid, tamen non obstat, quominus compræhendatur sub hac constitutione, cùm sit eadem vtriusque ratio, quo casu idem iudicamus de eo quod nominatur cum adiuncto, ac de eo quod simpliciter profertur, ex sententia Pau. Ca. in l. serui electione. §. Labeo ait. ff. de leg. j. & Philip. Dec. in l. j. col. j. ver. sed potest responderi. C. de success. edict. vbi id dicit not. Et bene facit quod tradit Roma. in ea ipsa l. j. col. ij. versicu. & ex his fit. Et quia etiam huiusmodi adiectio non ponitur ad differentiam substantialem, sed ad differentiam terminorum, id est, ad designandum & distinguendum vnum ab altero, quo casu non habet locum quod diximus de differentia eius quod simpliciter dicitur, & eius quod secundum quid, vt voluit Socin. consi. xxv. viso statuto. col. ij. versicu. ista conclusio probatur, libro 3.

Idem iuris est simplicis & eius quod habet adiunctū cùm est eadē ratio.

14 ¶ Sed nec quicquam in contrarium facit text. in d. l. vlt. §. si verò postquam, cùm dicitur, hęredem non confecto inuentario intelligi omnimodo hæredem. Nec glo. in d. §. in computatione. in verbo, confundantur. loquens de quasi hærede. Nec quod Bald. ibi videtur voluisse, hunc non habere merum nomen hęredis. Nam quantum ad primum, non eò spectat, vt hęredes, qui non fecerunt inuentarium sint magis hæredes, quàm qui fecerunt, vt satis declarat gl. ibi, in verbo, omnimodo. & ibi quoque docto. Nec ea gl. in verbo, confundantur. illud dicit quod ex ea diximus, sed aliò respicit, vt ex ea videre est. Sed nec Bal. hunc negat habere merum nomen hęredis, sed illud tantùm dicit, vbi fit inuentarium, considerari effectum & vtilitatem, & non merum nomen hęredis: quod scilicet habes hęres qui fecit inuentarium. ita enim necesse est eum intelligere, & consequenter illum tribuere merum nomen hæredi ei qui fecit inuentarium.

Respondet ad contraria.

15 ¶ Quod autem postea dictum est hunc non esse hęredem cum hoc beneficio, nisi prius impetrata à principe eius rei venia, & confecto inuentario, ita scilicet vt antè non posit dicere se saisitum, nec tamen vllum esse medium inter possessionem defuncti & hęredis, facilè diluitur. Nam hęres continuò post mortem defuncti, ipso iure hęres est, & cōsequenter possessor vi huius statuti, etiam non impetrata principis venia, nec inuentario confecto, sed non gaudet priuilegio inuentarij, nisi illis primùm completis. Ideo interim non impeditur conuenire debitores hæreditarios, vt prodit Bart. in d. l. vlti. §. donec. in fi. & ibi quoque Ange. in fi. Paul. Castr. col. ij. versi. quęrit hic Barto. & Iaco. à S. Georg. versi. quęro vtrùm hęres. C. de iure deliber. & ipse Barto. in l. vlti. col. ij. versic. concessum priuilegium. & ibi item Ange. ad fi. versicu. ex prædictis apparet. C. de fruct. & lit. expen. Guid. Pap. decisio. Delphin. cccclxxj. aliqui doctores in iure scribentes, col. ij. versi. sed nunquid hæredes. D. Boër. decisio. liij. insuper in audientia, paulò ante medium. Vide tamen Angel. & Imo. in l. j. §. si stipulatio. ff. si cui plus quàm per legem Falcidiam.

Ad idem.

Heres cū inuentario potest conuenire debitores hareditarios.

16 ¶ Quod postremò dictum est nostris moribus hęredem simplicem veluti abigere hæredem cum beneficio inuentarij, nihil huc pertinet, pręsertim cùm huius rei sit alia peculiaris ratio vt diximus. Scio autem à nonnullis dubitatum fuisse, an si huiusmodi hęres cum beneficio vendiderit rem quampiam hæreditariam, sit locus retractui, de quo tu vide Chasse. in commentariis consuetudinis Burgund. tit. *Des retraicts*, §. j. in verbo, *Sen heritage*, & consil. xxij. consuetudine cauetur, & Claud. Marlet. consi. seq. decessit Catharina, col. penul. versi. item & per quæ, & seq. vsque ad fin. consi.

Ad idem.

DECIMATERTIA DECLARATIO.

1 ¶ Sed maius dubium est (& id erit vice Decimætertię declarationis) an posteaquam proximior se gessit pro hęrede cum beneficio inuentarij, alius remotior dicit se velle gerere pro hęrede simpliciter, & ideo repellit proximiorem ex multis consuetudinibus (vt diximus suprà

An haeres simplex remotior qui proximiorem cum in-

[... inuentario abigit, innetur hac cõsuetudine.]

in præcedenti declaratione, nu. 6. incip. adde quòd hæres) Vtrum hic remotior erit saisitus vi nostri statuti? quod videtur, quia cùm ille proximior superueniente hoc simplici repellatur, & è medio tollatur, pro mortuo habendus est, & perinde ac si non esset in rerum natura, l. pater filium. & ibi gl. ff. de inoff. testa. & l. j. §. sed & si patruus. ff. de coniung. cum emancip. lib. & l. ij. §. sed sunt sui. & ibi Bart. ff. ad SC. Tertul. cum aliis multis concor. à me collectis in tract. Primigeniorum, quæst. iij. nu. 16. incip. quarta ratio.

Inhabilis alius nõ obstat.

2 ¶ Imò verò hic simplex hæres, quamuis is sit vlterior gradu, habetur tamen pro propinquiore, remoto illo propinquiore, veluti inhabili existente simplici hærede. Neque enim alius obstat, qui inhabilis est. l. si post mortem. §. liberti. ff. de bon. poss. contra tab. Bald. in l. si quis prioris. §. talem. C. de secun. nupt. vbi ex hoc decidit pulchrum casum, & post eum Alex. in addit. Barto. in l. j. §. qui habebat. ff. de bono. possess. contra tabul. & in sua disputat. incip. Sigismundus. in iij. dubio. col. j. cum aliis multis concordan. à me congestis in illo ipso tractatu Primigeniorum, in iij. quæst. per totum, præsertim nume. 5. incip. ego verò, & aliis multis sequen. vsque ad fin. illius quæstio.

Rationes in contrarium.

Medium nil est inter mortem defuncti & possessionẽ hæredis.

3 ¶ Sed vnum est, quod admodum obstare videtur. Nam confestim mortuo defuncto, possessio quæ apud illum erat tempore mortis ipsius, transit in illum proximiorẽ tunc habilem ad succedendum, & simpliciter & cum beneficio inuentarij, nisi alius superueniret qui se simpliciter hæredem gereret. Quomodo igitur illa possessio defuncti poterit in hunc posteriorem, qui postea se gerit hæredem simplicem, transire? cùm nullum sit medium inter mortem defuncti, & possessionem hæredis, vt expressè dicit Bal. in casu huius nostri statuti loquens, cõsi. cccxxx. statuto cauetur quòd conductor, col. j. in iij. q. lib. j. & latiùs diximus suprà in 6. declar. huius 2. partis, nu. 9. incip. tum etiam quia nullum, & alibi sæpe in hoc tractatu.

Duo insolidũ rem eandem possidere non possunt.

4 ¶ Præsertim cum ille proximior qui se gessit pro hærede cum beneficio inuentarij, fuit statim saisitus à morte defuncti, vt diximus in præcedenti declaratione, ideo hic qui superuenit, non potest se dicere fuisse retro saisitum, cùm duo in solidum eandem rem eodem modo possidere non possint, l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. poss. & voluit Bald. in hoc eodem statuto loquens, consi. cccccliij. quidam Ioannes decessit, ad fin. lib. j. & alij quos tibi collegi in illa eadem sexta declaratione, nu. 8. incip. & certè vt tandem.

Verba si dispositioni non conueniunt, nec eius dispositio locum habet.

5 ¶ Nec potest hic hæres dicere se saisitum per expulsionem alterius proximioris, qui idem fuerat saisitus, vt cuius non sit hæres, ideo ab eodem repulso non potest continuari possessio in hunc repellentem, qui illius repulsi hæres non est: ex quo fit, vt in eo non possit habere locum nostra consuetudo, quæ loquitur de mortuo & hærede illius. Ideo cùm verba consuetudinis non huic conueniant, nec eius quoque dispositio. l. iiij. §. toties. & ibi Bar. & cæteri, ff. de damno infect. & c. indemnitatibus. §. sed cùm eas. de elect. lib. vj. gl. in c. quoniam. in verbo, qui simul. extrà, de vita & honest. cler. cum infinitis concor. à me adunatis in repet. l. si vnquam. in verbo, libertis. nu. 2. incip. nam & vbi. C. de reuoc. donat.

Ratio itẽ in contrarium.

Responsio.

6 ¶ Nisi dicas, adueniente hoc hærede simplici, in eum confestim omnia iura hæredis, ab illo qui vt proximior se hæredem cum beneficio inuentarij gesserat, in hunc qui simplicem se gerit transfundi, vt in simili dicitur in l. j. in princ. ff. ad Trebel. & in alio casu diximus in nostro tractatu Retractuum, tit. j. §. j. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nume. 39. incip. nec dici potest. Sed tamen id vix summo iure obtinere posset, cùm nec possessio in casu illius l. j. in fideicommissarium transeat, vt etiam latè diximus suprà in decima declaratione huius secundæ partis.

Ad idem.

Authoris opinio.

7 ¶ Sed nec vnquam aliàs ipso iure transeat possessio in alium, nisi in casibus specialibus à iure aut consuetudine introductis, inter quos hic non est cùm non comprehendatur sub hac nostra consuetudine. Credo tamen quòd si res veniret in controuersiam, admitteretur hic hæres aduersus alios extraneos occupantes res hæreditarias, sed non aduersus primum illum hæredem, præsertim si possessionem realem appræhendisset: super quo vide quod in similibus dicemus infrà, in tertia parte, declarat. 4. num. 5. incip. in quo illud, & in 4. parte, declarat. 5. nu. 23. incip. illud tamen fateor, & seq.

DECIMA QVARTA DECLARATIO.

An hæc consuetudo habeat locũ in adoptiuo hærede.

Adoptiui succedũt de iure communi.

1 ¶ Decimoquartò declara, an hoc statutum habeat locum in filio adoptiuo hærede. Nam illud scire debes, filios adoptiuos succedere de iure communi: vel solos, si nulli alij sint legitimi & naturales: vel cum illis, si qui sunt. l. si te parens. C. de suis & legit. & l. pen. §. & si quidem. C. de adop. Etiamque de iure auth. vt per Cyn. in auth. in successione. C. de suis & legit. quam legit sub tit. ad SC. Tertul. Idque etiam in regnis, atque ita vt & ascendentes & vxorem excludant. Eisque debentur alimenta, legitima, & quarta, vt latè sigillatim descripsimus in repet. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos. nu. 18. aduerte tamen, & multis seq. & in tracta. Primigeniorum, in lxxxiiij. q. vbi & alia multa huc pertinentia posuimus.

Sed in Gallia nõ succedũt.

2 ¶ Verùm in Gallia ij non succedunt, vt & priori loco diximus, nu. 22. & posteriori, nume. 10. ex sententia Masuerij, in tit. de probat. versic. item & si defunctus. & D. Benedict. in repetitio. cap. Raynucius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 758. & nu. 760. Sed quia non nostris

tantùm

tantùm Gallis canere voluimus,sed & aliis apud quos ius commune in ea re obseruatur, vt scilicet adoptiui filij succedant,qui & ipsi hoc nostro statuto vtuntur,vt hæres sit saisitus.sunt enim præter Gallos & alij plurimi, qui hoc iure vtuntur,vt diximus suprà in præfat.declarat. 2.nume.3.incip.estque simile.Ideo & apud illos putarim filium adoptiuum heredem esse saisitum:est enim verè hæres,licet sit fictus filius,vt plenè probauimus in d.l.si vnquam. vbi supra,nu.7.incip.sed &. Bal.

Quid in patria iuris cõmunis.

3 ¶Quod tamen semper intelligo,cùm id nostrum statutum vel consuetudo simpliciter loquitur de hærede.videlicet vt hæres sit saisitus.Nam si aliquam adiectionem,aut qualitatem naturæ addat,videlicet proximior consanguineus hæres,aut aliud quidpiam simile,nõ putarem adoptiuum intelligendum,cùm sit nomen iuris,non naturæ.Et hîc etiam vide quæ scripsimus in tractatu Nobilitatis,c.15.nu.5.extende secundò, & seq.

Quid si cõsuetudo vtatur verbo naturæ

An hæc consuetudo obtineat in iisqui non iure sanguinis aut testamenti succedunt.

DECIMAQVINTA DECLARATIO.

1 ¶Decimaquinta declaratio igitur hæc erit.an nostrum statutum habeat locum in his qui nõ iure sanguinis aut testamenti succedunt,verbi gratia (nam horum nonnullos huc afferre nobis operæ precium visum est) vir & vxor deficientibus legitimis & testamentariis hæredibus, sibi inuicem succedunt,l.j.ff.vnde vir & vxor.& l.j.C.eo.titu. idque etiam expresè ex multis consuetudinibus Franciæ,vt apud Pictauos,c.250.Etiámqua vir clericus & vxor ipsius, vt voluit Odoffre.in summa,tit.de success.ab intest.quem refert & sequitur Albe.in d.l.j.& ibi quoque post eum Iason col.j.C.vnde vir & vxor.& de hoc est bonus tex.in c.si quis presbyter.C.de epis.& cler.Atque etiam ipse vulgò conceptus,& vxor,Bald.in l.si qua illustris.circa medium.versi.quæro quis succedit.C.ad SC.Orphi.

Vir & vxor sibi succedũt si desint legitimi aut testamentarij hæredes.

2 ¶Imò verò & socer nurui,si vir non extat,& è diuerso,si verum dicit Bal.in d.l.j.post medium, versi.item quæro si non extat vir.C.vnde vir & vxor.motus quòd nomen soceri à matrimonio deriuatur,l cui etiam.§.affinitatis.ff.de postul.& ita dicit intelligi glos.in §.mariti.in verbo, postea.in fi.Instit.de nupt.quæ videtur voluisse agnatos viri & vxoris sibi inuicem succedere excluso fisco.quam quidem gl.ad hoc summè extollit Nicol. Neapo.ibi. & Ioan.Plat. qui eam sequitur,vti etiam Guid.Pap.in suis singul.sing.78.incip.consanguineus.

An etiam socer nurui & è diuerso.

3 ¶At eam gl.reprobant Io.Fab.& Aug.Aret.qui eam tamen dicit sing.in dicto §.mariti.Verùm id illam non dixisse ad quod allegatur,sed aliud quippiam tradit Ias.in d.l.j.col.ij.versic.nunquid autẽ in hac l.C.vnde vir & vxor.vt ibi videre poteris.Sed quicquid sit, illam Bal.sententiam reprobarunt Rapb.Fulg.Pau.Cast.Ro.Alex.Franc.Aret. Philip.Corne.Iason & Philip. Dec.in d.l.j.Sed & ipsemet Bal.in contraria sententia fuit,in l.vlt.col.iiij. ver.item quæritur an sit inuenire.C.vnde legit.& Nicol.Perus.in tract.de success.ab intest.col.j.idque optimis rationibus,vt & ibi videre poteris,& hanc sequimur in Gallia.

De eadem re.

4 ¶Item tutor succedit pupillo,excluso fisco,secundum gl.in l.quò tutela.ff.de reg.iur.quam dicit singul.Dyn.& ibi Alber.& Corne.qui illam sequuntur in d.l.j.C.vnde vir & vxor. Sed & eam sequitur Bal.ibi,& in l.si quis filio exhæredato.§.eius qui,paulò ante fi.ff.de iniusto testa.& in d.l.si qua illustris.circa medium.C.ad SC.Orphic.Matth.Afflict.in c.j.in verbo,bona vacantia.col.j.vers.item tutor deficientibus.tit.quæ sunt Regal.

Tutor succedit pupillo.

5 ¶Sed contrarium tenuit Bar.in d.l.quo tutela.per l.nutritoribus.C.commu.de succes.quo in loco & idem tenuit ipse Bar.& præterea Ang.Ro.& Pau.Ca.& iidem Ang.Rom.& Iason in l.j. C.vnde vir & vxor.& Bald.sibi contrarius in l.j.col.iiij.ver.item quæritur cum tutor.C.vnde legit.& in l.cùm in eo.in fi.ff.de pact.Sed qui priorem illam opinionem sequuntur,respõdent ad dictam l.nutritoribus.quòd loquitur in nutritore,qui non subiacet periculo, neque obligatur ratione malæ administrationis.Sed huic rationi contrà respondet Rom.in d.l.j.cui item ibi respondet Corne.qui tamen reliquit cogitandum,vti apud eos videre poteris.In Gallia autem scio obseruari vt tutor non succedat.

Qui contrarium tenent.

6 ¶Prætereà si qui est in aliquo collegio,moriatur sine aliis hæredibus, ei succedit illud collegium ante fiscum,per d.l.si quis filio exhæredato.§.eius qui.ff.de iniusto rup. & irri.testa. vbi Bar.& Aug.not.quòd artifici morienti sine hæredibus,succedit collegium illius artis,& l.recusare.§.item si municipes.ff.ad SC.Trebel.& l.j C.de hære.decur.ex qua not. Bart. quòd si aliquis ex consiliariis cuiusdam oppidi decedat sine herede, succedit eorum ordo, excluso fisco. Sed & Bal.ibi not.quòd doctori succedit vniuersitas.& l.formularij.C.de tract.& statuis.lib. xij.per quam dicit Nico.Neapol.quòd scholastico morienti sine hærede, succedit vniuersitas ante fiscum.Et voluit etiam in vniuersum de omni collegio, Bald.qui tamen limitat in l.j.§. vlt.C.de constit.pec.Ange.in d.l.nutritoribus.C.commu.de succes. Mart. Lauden. in tracta. de principe.vers.505.incip.collegium succedit collegiato.& in tracta.de fisco.vers. ccxxxix. regulariter ab intestato.Iason in d.l.j.col.vlt.C.vnde vir & vxor.& Matth.Afflic.in constit.Siciliæ.incip.si quando contingit.in fi.

Collegiũ succedit sodalibus eius collegij.

Vniuersitas succedit doctori.

7 ¶Ad hæc ecclesia succedit clerico,excluso fisco,& hospitale ipsum exposito, Præfectus prætorio suo præfectoriano,monasterium suo monacho. Vt de primo est tex.in d.l.si quis presbyter. & ibi Bal.de episcop.& cler.& in §.interdicimus.in authen. de ecclesiast. titu.& in §.si verò

Ecclesia succedit clerico.

filij.in auth.vt cùm de appel.cognoſ.& in c.pen.& vlt.xij.q.v.& voluit etiam Inn.in c.cùm in officiis col.ij.verſi.ſi autem plures.& ibi Anto.col.ij.verſi.quid ſi in bonis propriis.& Imo.col. iiij.verſi.tangit etiam.de teſta. Bal.in d.l.ſi quis filio.§.eius qui.in fi.ff.de iniuſto teſt.Iacob.Are. in l.ſi quis filio exhæredato.de iniuſto teſt.& Bal.in d.l.4. C.de hære.decur. Mart. Laud. in dicto tracta.de princ.ver.ccccxx.nobiles ſuccedunt,in fi.

Hoſpitale ſuccedit expoſito

8 ¶ De ſecundo,ſcilicet de hoſpitali,Bal.in d.l.ſi qua illuſtris.col.ij.verſi.quæro quis ſuccedat.C. ad SC.Orphit.Sed hoc non admittit Pau.Caſtr.in d.l.nutritoribus.C.commu.de leg. De tertio,id eſt,Præfecto prætorio,eſt tex.ſing.in l.vlt.C.de apparit.præfect.prætor.li.xij.

Monaſteriũ ſuccedit monacho.

Aliud ex generali conſuetudine Galliæ.

Conſuetudines Galliæ in id.

9 ¶ De quartò,id eſt monaſterio,eſt tex.in §.ſed & hoc præſenti.in auth.de ſanctiſſ.epiſc.& auth. niſi rogati.C.ad SC. Trebel.& in c.in præſentia.de probat.Quanquam id obſeruatur in Gallia ex generali conſuetudine,vt monaſterium non ſuccedat monacho,nec monachus conſanguineis,teſte Maſuet.noſtrarum conſuetudinum periſsimo,tit.de ſucceſ.§.item per conſuetudinem regni,eo.tit.de locato.§.item per ingreſſum monaſterij.& D. Benedi.in repet.c.Raynucius.in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.224.& iterum,nu.295.de teſtam. Et id expreſsè cautum eſt conſuetudine Meldunenſium,c.47.Senonenſium,c. 63. Trecenſium,c.105. Caluimontenſium,c.88.Ambianenſium,c.42.Carnutenſium,c. 102. Aurelianenſium, c. 267. Turonenſium,tit. *Des ſucceſſions*,c.1.Cenomanenſium,c.266.& ſeq.Andegauenſium,cap.248. & ſeq.Pictauienſium,c.219.Aruernenſium,tit.*des ſucceſſions*,c.xij.& ij.ſeq.Borbonienſium,c. 317.& ij.ſeq.Blæſenſiũ, c.147. Engoliſmẽſium,c.95.Burgundienſium,tit.*des ſucceſſions*,c.vlt. Valeſienſium,c.102.Marchienſium,c.229.Montargienſium,tit.*droictz de ſucceſſions*,c.18.Niuernenſium, tit.*de ſucceſſions*,c.18.& ſeq.Senlitenſium,ca.171.Claromontenſium,c.154.Valeſienſium,c.91. Nam & id obſeruari apud Gallos in patria conſuetudinaria ſcribit Io.Gallus, quæſt.122.Sed non tantùm vt iam diximus,Gallis noſtris ſcribere volumus,ſed & aliis quoque apud quos monaſterium ſuccedit,ſi fortè & apud illos hæredes ſunt ſaiſiti.

Quid in patria cõſuetudinaria.

Quinam alij ſuccedunt.

10 ¶ Sunt & alij quoque qui ſuccedunt, cum nulli alij ſunt relicti ſucceſſores, quos, vt id tibi obiter dicam, diſces ex gloſ.& docto.in d.l.j.C.de bonis vacan.lib.x.docto.in dicta l.j.C. vnde vir & vxor. Mart.Lauden in dictis tractatibus ſuprà citatis, & Alexan. conſil.xxxj. viſo titulo quęſtionis præmiſſæ,col.ij.verſicu.ſed prædictis non obſtantibus, & multis ſeq. libro j. quod iterum reperitur paucis immutatis, conſi.cxj.viſo themate quæſtionis præmiſſæ, libro iiij. vti apud eos videre poteris.

Bona vacantia.

Fiſcus tãtum principis & nõ alij ſuccedunt de iure cõmuni.

11 ¶ Sed non omittendum tamen duximus fiſcum,de quo iam ſæpe ſuprà diximus,qui ſaltem cæteris deficientibus ei ſuccedit,qui mortuus eſt in territorio vel iuriſdictione ipſius,quæ nos bona vacantia nuncupamus,c.j.tit.quæ ſunt regal.& l.j.& l.ſi vacantia. C.de bon.vacan.libro x. & l.j.§.diuus.ff.de iure fiſci.& Bar.in l.ij.eo.tit.& in l.j.in fi.C.de ſumma trinit.Pan. conſi.vj. in quæſtione quæ vertitur inter reuerendum,col.ij.verſi.ex his infero.lib.ij.Alex.qui alios adfert dicto conſi.xxxj.col.j.& ij.lib.j.non omne intelligi, qui habet territorium vel iuriſdictionem,ſed tantùm fiſcum principis,vt ex illis intelliges.

Licet aliud ex multis cõſuetudinib.

Manus mortua.

Et valẽt huiuſmodi cõſuetudines.

12 ¶ Quanquam,vt id obiter dicam,ex multis conſuetudinibus huius regni id ad alios quoque pertinet,vt videre licet ex Io.Fabro,in §.j.quib.mod.ius pat.pot.ſol.vbi id ius appellat manum mortuam.& Guid.Pap.deciſ. Delphin.xxiiij.incip.de manu mortua.vbi & eam conſuetudinem dicit valere & eſſe obſeruandam,poſt Hoſt.in ſumma,tit.de nat.ex lib.vent. §.vlti.ſed id eſt in tit.de agricol.qui illum confeſtim ſequitur,§.j.col.ij.verſ.quid autem de conſuetudine. Et ea quidem conſuetudo eſt apud Pictauos,c.229.& ſeq.Caluimontanos, c.92. Victriacos, c. omnium.1.& c.3.Monſtrolios,cap.47.Aurelianos, c.255. Cenomanos, c.48. Andegauos, c. 41. Borbonios,cap.187.Marchios,c.327.& ſeq.Laudanos,2.partis,c.26.

Redit ad prĩcipale dubiũ.

Hi omnes de quibus ſuprà hæreditatem agnoſcunt & fideicõmiſſariis reſtituũt.

13 ¶ Eſt igitur quæſtionis,an ſint ſaiſiti ex hoc noſtro ſtatuto,vt hæredes legitimi vel teſtamẽtarij ſi hi ſint ſaiſiti, de quo ſatis ſuprà diximus in 7.declaratione huius 2.partis. Et certè ſi conſuetudo ſimpliciter dicat hæredem eſſe ſaiſitum, ſine alia adiectione alterius qualitatis, non videtur quin iſti ſint ſaiſiti, vt qui ſunt hæredes. Nam omnia iura de his loquentia dicunt illos ſuccedere,vt cæteros hæredes. Ideóque & illos dici hæreditatem agnoſcere, & eam fideicommiſſariis reſtituere,vt de fiſco,& collegio patet ex d.l.recuſare.§.ſi fiſco,& d.§.item ſi municipes.ff.ad Treb. per quem dicit Bal.in l.eam quam.col.ij.ver.ſecundò quæritur.C.de fideicom. legem eos facere hæredes. De viro autem & vxore dicit text.in d.l.j.C.vnde vir & vxor. eos ſibi inuicem ab inteſtato ſuccedere.

Ad fiſcum redit.

Fiſcus aliis deficientibus hæres eſt.

14 ¶ Sed vt iterum redeamus ad fiſcum,gl.in l.ex facto.§.vlt.ff.ad SC.Trebel.dicit rarò accidere, vt quis decedat ſine hærede, cum ſaltem fiſcus, ſi nullus alius ſit, hæres ſit.& illam gloſ.dicit ſing.Raph.ibi referente Alex.col.ij. neque enim habemus lecturas illius in eo loco. Et facit (vt illi dicunt) quòd ſi teſtator ita iuſſerit, quiſquis mihi hæres erit, det decem Titio, fiſcus qui bona vacantis occupauit, tenebitur ea decem dare Titio,& allegant l. filiusfamilias.§.ij. ff. de leg.ij.& quæ not.in d.l.recuſare.§.ſi fiſco.eo.tit.ſed & Pau.Caſt.in d.l.ex facto.§.vlt in vna lectura not.ex ea gl.fiſcum venire appellatione hęredis. Nam & ipſe vocatur ex edicto pretoris, in vltimo capite:& ſic videtur vocari eodem iure, quo alij ſuccedunt ex pręcedentibus capitibus,

bus. Hincque fiscus habet petitionem hęreditatis, l. item veniunt. §. cùm autem. versi. sed si vacantia. ff. de petit. hęred. & dicemus postea plenius, nu. 20. & ex his. Adde Alex. text. in l. habere licere. ff. de euict. vbi appellatione etiam vniuersalis successoris comprehenditur fiscus. & ita, vt dicit, tenet Bal. in repetit. c. si pater. col. xviij. de testam. lib. vj. vbi & ipse allegat dict. glos. in dicta l. ex facto. §. vlti. & tex. cum glos. in l. non intelligitur ex causa ff. de iure fisci. Et tu præterea adde quòd eam glos. in dicto §. vlt. dicit singul. Iason in l. qui Romę. §. Flauius Hermes. ff. de verb. oblig.

Fiscus habet petitionē hæreditatis. *Fiscus appellatione vniuersalis successoris venit.*

15 ¶ Et ego quidem in ea sum sententia vt fiscus, qui ita vt diximus, succedit bonis vacantibus, vtpote nullis aliis hæredibus existentibus, & vir & vxor qui sibi inuicem succedunt, & ecclesia, & collegium, & cæteri qui iure successorio ex lege vel consuetudine succedunt, sint saisiri ex nostro statuto, quo mortuus saisit viuum simpliciter, aut viuum hęredem sine alia adiectione, suntque in id quędam expressę consuetudines in fisco, videlicet Trecensis, c. 91. & Caluimontensis, c. 78. & Burgundiensis, tit. *de main morte*, cap. 14. Nam & Masuerius, tit. de success. §. item si nulli supersint, dicit dominum hoc casu gaudere eodem iure, ac beneficio consuetudinis, quo alij hęredes ab intestato, vbi tamen loquitur de alia consuetudine.

Authoris sententia in principali dubio. *Consuetudines.*

16 ¶ At cùm fiscus bona accipit ex delicto cuiuspiam, quoniam ei bona illius fuerunt confiscata siue publicata, licet ille teneatur ad debita illius ante contracta, l. tutoris, quæ est 2. C. ad leg. Iuliam de vi pub. & l. si marito. in princ. & ibi docto. ff. soluto matri. Nam in illum transeunt omnes actiones actiuæ & passiuæ, Bal. in l. vlti. col. vlt. in xiij. quęst. ibi. veritas huius puncti. C. de contrah. empt. & in l. iam mandatori, col. j. versi. sed hic occurrit dubium. C. de non nu mer. pecu. & in d. l. si marito. in prin. vbi etiam Alber. & Roma. consi. lxxiij. circa primum nulla videtur dubitatio, in primo dubio. & consi. xciij. visis quę superius consulta sunt. col. ij. versi. primò quia clarum est. & Martinus Lauden. in tract. de fisco. §. 227. per confiscationem. Et primum quidem scilicet actiones actiuas in eum transire, probatur in l. vlti. in fi. ff. de acquiren. hęred. & in l. reo criminis. ff. de solutio. & l. inter socerum. §. vlt. ff. de pact. dotal. Secundum in l. eum fiscu. ff. de SC. Syllan. & l. ij. ff. de alim. & cibar. leg. & l. si debitori deportato. ff. de fideiuss. & docto. vbique. Hic tamen non est propriè hęres, nec per omnia, vt probat text. in l. inter eos. §. vlti. ibi, vt hęredis, & ibi glos. Bart. & alij. ff. de fideiussor. Bart. in l. quoties. col. j. versic. venio ad secundum, per eum tex. & ibi quoque Angel. Imo. & Pan. Cast. ff. de nouat. Alex. qui alios adducit, dicto consi. xxxj. col. j. lib. j.

Quid si fiscus bona accipit ex delicto. *In fiscū transeunt omnes actiones actiua & passiua.* *Nec tamen propriè est hæres, vide infrà, nu. 19.*

17 ¶ Propterea etiam dicit glos. in d. l. non intelligitur. §. cùm ex causa. quòd fiscus in casu publicationis, quasi personam hæredis assumit, & sequitur Bart. ibi, dum dicit, quod habetur loco hæredis. & omnes propè vbique ita loquuntur, & inter cæteros Rapha. Fulgos. in l. si quis posthac. col. j. C. de bonis damnat. dum dicit quòd vicem hæredis obtinet. & expresius Bald. in l. scimus. in princ. in iiij. quęst. C. de iure deliber. dicit quòd huiusmodi fiscus non est propriè hæres, sed vindictæ causa succedit. & idem Bal. consi. cclxxxiiij. premissis verbis cuiusdam statuti. lib. j. & con. ccccxlviij. quæritur in primis, col. j. versi. porrò nullum esset dubium, libro j. & consi. cciiij. longum thema. col. ij. versi. ex hoc sequitur. lib. iij. vbi non obscurè aliud sentit in eo qui succedit ex defectu aliorū hæredum, & consi. ccclix. quemadmodum imperator. col. ij. vers. solutio videtur dicendum, eo. lib. iij. vbi dicit, quòd hic fiscus est tanquam hęres anormalus. & dicto consi. xciij. col. ij. versi. secundu quia & ipse fiscus. & Roma. qui illam gl. dicit sing. dicto consi. lxxiij. in j. dubio. & Panor. consi. xxix. in quęstione pręsenti. col. ij. versi. nec obstat si dicatur, lib. ij. vbi & illud dicit, fiscum publicatione facta, non esse hęredem, sed successorem vindictæ, non per reprę sentationem, sed per annichilationem personæ, posséque illum dici tertium possessorem, & omnes vbique.

De eadem re.

18 ¶ Imò verò dicit Bart. simpliciter in l. si constante. §. vlt. post princ. ff. solu. matr. quòd hoc casu fiscus non est hęres, per illum tex. & alios quos ibi allegat. & idem dicunt Bal. & Roman. post Iacob. Aret. ibi, quòd scilicet non est hęres re, nec nomine, quia non transit in eum instantia, vt ibi probatur, quod dicit Bal. alibi non reperiri. Nec longè ab his distat quod ibi post ipsum Iaco. & Dyn. scribit Alb. col. j. versi. item nota quòd fiscus.

Imò verò nō est hæres.

19 ¶ Nam & eo casu, quo scilicet fiscus aufert ab hærede indigno, ille cui aufertur non desinit esse hęres, vt probatur ex l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulga. & pupilla. vbi & hoc not. Bald. & Imo. & post eos Francis. Aret. & Iason in ij. notab. ex quo (inquiunt ipsi Franc. Are. & Iason) apparet fiscum non esse proprium hæredem, licet teneat locum hæredis, quoad debita & onera legatorum. Hincque fit, vt illi subdunt, quòd iussus implere conditionem in persona hæredis, puta, si dederit decem hæredi, non potest implere in persona fisci, vt not. voluit Bar. in l. qui hæredi. §. cùm hæreditas. per illum tex. ff. de conditio. & demonstr. Ex quo magis miror Bal. qui in l. vlti. col. vij. versicu. quæro an tacitè substitutus, ibi, idem in fisco. C. de edicto diui Adriani tollen. dixit, fisco, qui aufert ab indigno, competere remedium illius l. vlti. quod est singulare, si verum sit. Eum tamen sequitur Iacob. à S. Georg. ibi, colum. 4. versicu. addit hic Bald. quod idem.

Hæres nō desinit esse is cui indigno fiscus aufert. *Conditio implendi in persona hæredis non impletur in fisci.* *Fisco qui ab indigno aufert an cōpetat remediū l. vlt. de edic. D. Adr. tol.*

20 ¶ Et ex his vides differentiam, quæ est inter fiscum, qui succedit bonis vacantibus, ex successu-

Declaratio præcedentiũ.

rio edicto:& eum qui bona accepit ex delicto alterius, & sic ex cõfiscatione siue publicatione, vt scilicet hæres sit,& dicatur,& quidem propriè,alter impropriè.quam differentiam expressè posuit Bal.in l.sancimus.§.cùm autem.col.ij.versi.quarto quomodo potest esse.& ibi Rapha. Fulgo.col.j.versic.in eadem,ibi,etiam fiscus.C.ad Senatuscon.Trebel.& non obscurè,vt iam suprà diximus,dicto consi.204.lib.iij.Alex.in d.l.ex facto.col.ij.versi.in ea,ibi,cùm saltẽ fiscus. ff.eo.tit.Idque optimè confirmatur ex eo quod scribit Bart.in l.facultas.col.ij.versi.quarto qua actione.C.de iure fisci.lib.x.quòd fiscus ille qui succedit in bonis vacantibus, agit petitione hæreditatis,l.j.& ibi glos.C.de his quib.vt indig.& l.in cognitione.ff.de Senatuscon.Sillan. & d.l.item veniunt.§.pridie.ff.de petit. hæred.& not.in l.prædonis.eod.titu.& suprà quoque diximus.At is qui bona accipit ex delicto,rei vendicatione tantùm agere potest,vt ibi,& l.Imperator.ff.eo.de iure fisci.vel conditione,ex ea l.facultas,ae l.j.de condict.ex lege.Et ad id bene facit quod scribit gl.dum ponit differentiam inter hos,in l.nouatio.in verbo, ad hæredem.ff. de nouat.quam sequitur Bart.consi.clvij.super his quæ suprà dicta sunt,col.j.ad fi.

Qui dicunt fiscum nullo casu esse hæredem sed bonorum possessorem.

21 ¶ Quanquam scio,ne & illud omittam, plerisque videri, nec tunc fiscum dici hæredem,cùm bona vacantia accipit, sed bonorum successorem.esséque differentiam inter hæreditatem & bona vacantia. de quo ne te hic detineam, vide Barto.in rub.ff.de acquir. hæredit. colum.ij. versic.& ex hoc apparet.Pau.Cast.in d.l.ex facto.§.vlt.col.j.ff.ad Senatuscons.Trebel. in alia lectura, quàm ex qua illum suprà citauimus, & in l.si seruus plurium.§.si quis ante quæstionem.circa medium.ff.de legat.j.& Corne. in l.j.col.iij. versicu. cessantibus tamen omnibus. C.vnde vir & vxor.consi.cclxxviij.in causa vertente inter liberatam. colum.iiij.versicu. quin insuper si fuisset,libro iiij.& consi.cccxxiiij.eodémque vlti.cum in puncto, propè per totum, maximè col.iiij.versi.& puto.eodem lib.iiij.quem tu omnino videas.Sed & tu super eo quod diximus de petitione hæreditatis,vide eundem,consi.clxxviij.in causa vertente, col.iiij. versic. tamen dicunt, eod.lib.iiij.

Qui dicunt fiscũ semper bona cõsequi, vt hominem extraneum.

22 ¶ Sunt autem nonnulli eius sententiæ,vt etiam fiscus qui aufert ab indigno vel cui ex delicto bona fuerunt publicata,eodem modo ea bona assequi,quo hæres extraneus,videlicet gl.vlt.ad fi.in l.j.C.de bon.lib.Ideóque illum teneri cõficere inuentarium,& nisi fecerit,teneri vltra vires hæreditarias,de quo tamen tu vide Bar.in l.j.§.in bona.ff.de iure fisci.& in auth.sed cùm testator.col.vlt.C.ad leg.Falcid. Bald.in l.vlt.C.de iure delib.Imo.in rub.ff.de acquir. hæred. post prin.versi.& adde inquantum nulli.Rom. col.iij.versi.nonum dicunt.& latissimè Franc. Aret.col.iiij.versi.& quia Bart. hic.

Quid si consuetudo vtatur verbis naturæ nõ iuris. *Proximus naturæ nomen.*

23 ¶ Quòd si,vt redeamus,consuetudo vel statutum vtatur his verbis, *Le mort saisit le vif son prochain, ou plus prochain lignagier, ou plus prochain heritier:* Non videtur quo modo hi omnes possint statuto comprehendi.hæc enim nomina,proximus,vel proximior,sunt naturę,non iuris,& significant eos qui nobis iuncti sunt sanguine,l.dudum.& ibi glos.in verbo, proximus. quæ exponit id verbum proximis.id est,consanguineis,& hinc Bal.ibi in fi.scribit proximum intelligi per lineam sanguinis,cum aliis multis concord.à me adductis in tracta.Retractuum, titu.j.glos.j.in verbo, *ou lignagier*, quæ est,glos.9.nu.15.incip.proximi etiam hi.Et hinc proximitas pro consanguinitate, l.capitis.& l.si spurius.ff.vnde cogn. & diximus etiam vbi suprà nume.16.incip.à proximo.

Possessio ipso iure nõ trãsit ad fiscum.

24 ¶ Illud autem non omittendum,quod peculiariter facit ad fiscum,cui bona cuiuspiam publicantur,etiam si fiat ipso iure,licet tunc etiam ipso iure dominium transeat in fiscum, non tamẽ possessio,gl.vt à multis citatur, Bart.Ange.& Ro.in l.commissa.ff.de public.& vectig.alia glo. expressior in l.cùm duobus.aliàs l.si fratres.§.idem socius.in verbo,dominium.ibi, item in rebus commissis.ff.pro socio.Bal.in l.si quis in tantam.col.pen. versic. nota quòd delictum.C. vnde vi.& in addit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua.in xlvj.q.& consil.ccclvj.pręmittenda sunt quædam.post prin.lib.iiij.Pet.Anch.in c.cùm secũdum.col.j.de hęret.lib.vj.& diximus etiam in repet.l.si vnquam. in verbo,reuertatur.nu.336.non poterit tamen, & seq.& iterum nu.388. incip.quadragesimum octauum,licet dominium,& seq.

Monasteriũ an reuocet donationem factam ante ingressum illius. *Monasteriũ an sit loco liberorum vel hæredum & quomodo.*

25 ¶ Sed quod etiam ad monasterium priuatim pertinet,vide quæ latè tractauimus in repet.d.l.si vnquam.in verbo. susceperit liberos.nu.42.incip.similiter nec aliàs.C.de reuoc. donat.an scilicet monasterium reuocet donationẽ factam ab ingresso ante ingressum monasterij, ex quibus intelliges an & quomodo & quando monasterium habeatur loco liberorũ vel hęredum, & an propriè,an fictè.Sed quantum ad bona ipsius ingressi,videtur de hac re non esse disputandum:quoniam ingressus censeatur se & sua bona monasterio dedicasse,auth.ingressi.C.de sacrosan.eccl.ita vt non tanquam hæres ea bona capiat,sed veluti ex dedicatione siue donatione tacita quæ res nihil huc pertinet.Et tamen hoc casu non solùm dominium sed & possessio transit in monasterium,vt latè ostendimus suprà,in præfat.quæ est j.pars,in vj. declar.num.9. incip.& illius quidem tex.argumento.

Monachus vt suus hæres succedit.

26 ¶ Sed quod ad hunc tractatum familiariter spectat, si quæ successio siue hæreditas obueniat monacho, an hic monachus vel monasterium loco monachi sit saisitum vi huius statuti. Monachus enim de iure communi succedit æquè ac si monachus non esset, atque etiam vt suus hęres

hæres si filius sit, neque enim perdit iura sanguinis, secundum Lapum allegat. cix. in quæstione proposita, & seq. & Panor. in c. quia nos. de testam. Et iure sanguinis succedit. l. deo nobis. C. de episc. & cler. & c. 118. q. j. Et iure suitatis potitur, Bar. in auth. si qua mulier. col. j. versi. an autem minuatur. C. de sacros. ecc. Bal. Ang. Pau. Cast. & Alex. in l. sub conditione. ff. de liber. & posth. cum aliis multis concor. à me traditis in tractatu Nobilitatis, c. 26. nu. 8. inci. & sanè monachus. & seq. Ex quibus & illud sequitur eum esse saisitum, si cõsuetudo ei hæreditatem non tollat, vt verò apud nos tollit, vt diximus suprà nu. 9.

Nec perdit iura sanguinis.

Et iure suitatis potitur.

27 ¶ Nec tamen omittendum est quod specialiter ad virum & vxorem pertinet, quòd hi inter se non sunt propriè heredes, quia de iure prætorio tantùm vocantur per bonorum possessionem vnde vir & vxor, ergo hæredes non sunt. §. quos autem licet. Instit. de bon. poss. & voluit Sal. in l. j. col. j. vers. sed caue quia vxor. C. vnde vir & vxor. Sed de hoc, an verborum possessor sit propriè hæres nécne, diximus remissiuè suprà, hac eadem declar. nu. 6. sed & alius est.

Vir & vxor an inter se sine propriè hæredes an bonorũ possessores.

DECIMASEXTA DECLARATIO.

1 ¶ Decimosextò declara, vt nostrum id statutum non procedat in eo hęrede, qui rupto testamento consequitur hæreditatem. Nam ita expressè voluit Claud. Aquen. in l. cùm hæredes. in prin. paulò ante medium, ver. prædictum tamen statum, ff. de acq. poss. hac ratione motus, quòd hic non est verus hæres, ideo non habet locum id statutum in eo, iuxta ea quæ diximus suprà in 2. declar. huius secundæ partis, vbi & nos hunc allegauimus.

An hæc consuetudo obtineat in eo qui rupto testamento consequitur hæreditatem.

2 ¶ Sed id non facilè reciperem, nisi si statutum hanc possessionem continuans loqueretur de hærede ex testamento tantùm. Nam si de hærede simpliciter loquatur, non video cur iste non sit & dicatur verus hæres ab intestato, rupto ipso testamento: neque enim aliter testamentum posset rumpere. Cæterùm nemo dubitat hæredem ab intestato comprahendi in hoc statuto. An autem hæres ex testamento comprahendatur, non parum dubium est, vt patet ex his quæ diximus suprà in 7. declaratione huius secundæ partis.

De eadẽ re.

DECIMASEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶ Decimoseptimò declara, procedere in hærede, qui aliàs potest verè possessionem acquirere, secus in alio qui non potest, verbi gratia, infans & furiosus non possunt verè possessionẽ acquirere, quia affectum tenendi non habent, licet maximè suo corpore cõtingant, l. j. §. j. de acq. poss. Ideo cùm expressè & verè non possunt possessionem acquirere, nec etiam tacitè & fictè id possunt, ne plus operetur tacitum quàm expressum, & fictio quàm veritas: ne ve fictio trahatur ad casum, ad quem veritas trahi non potest, contra l. qui ad certum. ff. loca. & l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. & posth. cum simil. in eam rem allegatis per Bar. in l. si is qui pro emptore. col. xij. vers. sequitur eius quod est impossibile. ff. de vsucap. & in l. eandem. ff. de duob. reis. Aug. & Imo. in l. sub conditione. ff. de solut. cum simil.

An hæc consuetudo obtineat in infante & aliis qui verè possidere non possunt.

Fictio nõ trahitur ad casum ad quem veritas trahi non potest.

2 ¶ Propterea que in non longè absimili casu ex facto respondit Io. Paglia. quem excellentissimũ doctorem appellat Soci. illum referens, sequénsque consi. cxvj. spiritus sanctus, & c. non potest negari. col. iiij. versi. ad quartum & vltimum, lib. j. quòd statutum quo cautum est, vt hęreditas ipso iure censeatur adita, non procedit in infante, qui verè hæreditatem adire non potest, l. pupilius. ff. de acq. hære. nam sine animo non fit aditio, l. gerit. & l. aditio. ff. eo. tit. Ergo, inquiũt, nec fictè, ea ratione quam suprà diximus. Tu autem adde quod & ad hũc nostrum casum propiùs pertinet quòd etiam possessio sine animo nõ quæritur. l. j. §. adipiscimur. & ibi omnes scribentes. & l. iij. in prin. ff. de acqui. poss. & latè diximus in nostro tractatu Cõstituti, in iij. parte, limitat. 30. nu. 53. ego verò vt iudicium, & 2. seq.

Statutũ quo hæreditas censetur adita nõ habet locũ in infante.

3 ¶ Et hanc quoque partem ea ratio tueri potest, quòd infans non transmittit hæreditatem patris non aditam, præsertim ad alios extraneos hæredes, si credimus Bal. in l. si infanti. col. iiij. versi. quapropter ibi videtur. C. de iure delib. idq́ue per tex. ibi, versi. sin autem vel non sit tutor, dum loquens de omnibus hæreditatibus vniuersim, dicit eas ad infantes deuolutas & non agnitas, perinde haberi ac si ab initio ad eum delatæ non essent. Verùm ne nimium huic rationi confidas, idem Bal. sibi contrarius, contrarium tenuit in l. apud hostes. C. de suis & legit. vt eum referũt & sequũtur Raph Fulg. Alex. & Ias. in d. l. si infanti. & Steph. Bert. consi. xxxviij. ponitur in facto quòd magister Huguetus, ad fi. lib. ij. super quo nonnihil vide quæ diximus suprà, in 5. declarat. nu. 21. nec tamen illud omiserim, & seq.

Infans an transmittat hæreditatem non aditã ad extraneos.

4 ¶ Sed quicquid sit de ea re, tamen vsus antiquissimus & practica obtinuit, vt scilicet infantes, furiosi & omnes denique qui ex lege vel consuetudine ab intestato succedunt, intelligantur esse saisiti. Ideo & hoc tenendum, & obseruandum esse arbitramur. Nam ab antiqua practica non est recedendum, vt dicit Bal. in l. illud. per illum text. ff. de excus. tuto. & consi. cxxxvj præmissis duobus statutis, versi. præterea quando causa, lib. j. & Pet. Anch. consi. clxxviij. visis & diligenter inspectis, col. j. versi. quintò allegatur consuetudo. Et vera interpretatio à practica sumitur, vt dicit ipse Bal. in c. j. in prin. versi. & ideo quando capiuntur. tit. de feudo sine cul. non amit. Et practica maximè attendi debet, vt scribit idem Bal. consi. ccccl xxij. statuto communis Papiæ cauetur, col. 2. versi. secundò non videtur. lib. j. ex quibus multa colligit Philip. Dec. cõsi. xj. quoniam iudicantium responsa, colum. vj. versi. ad hoc fundamentum. Maria. Socin. iunior

Practica antiqua non relinquenda.

Interpretatio à practica sumitur.

Practica attendi debet.

Modo ne sit erronea.

consi.xxv.viso themate.col.iij.nu.12.lib.ij.Sed ita tamen vt memineris alterius dicti Bald.in l. quicunque.§.j.per eum tit.ff.de offic.eius,cui mand.est iurisd. Erroneam practicam non esse seruandam.Et facit ad hanc declarationem:quod & nos dicemus in seq.

DECIMA OCTAVA DECLARATIO.

An hæc consuetudo habeat locũ in hærede ignorante.

1 ¶Decimooctauò declara,veluti in consequentiam præcedentis,vt hæc possessio trãseat etiam in ignorantem hęredem,vt quia nescit eum defunctum,cuius hæres esse debet,vel fortè ignorat se esse illius hæredem, putans alium proximiorem viuere,cùm mortuus esset, licet aliàs regulariter possessio non quæratur ignorãti,cùm sine animo quæri non possit.l.j.§.adipiscimur. & l.iij.in prin.ff.dę acquir.poss.& latè diximus in tractatu Constituti possessorij,in tertia parte,limitat.30.nu.53.incip.ego verò,vt iudicium,& multis seq.

Lex & statutum possunt trãsferre possessionẽ ipso iure.

Et possessionem.

Homo ipso iure possessionem nõ potest transferre.

2 ¶Nam illud haud dubiè procedit,cùm tractatur de quærenda nobis possessione,alterius hominis opera & ministerio:non cùm statuti aut legis,quæ in ea re vt in cæteris omnibus plus habet virium & potentiæ quàm homo:vel eo argumento,quod & huc proximè accedit, quòd lex & statutum possunt transferre dominium & possessionem ipso iure,vt de primo est text.in l.vlt.C.de sacrosanct.eccl.cum simi.Et de possessione,in l.raptores.C.de sacrosan.eccl.& diximus latè suprà in præfat.declar.vj.nu.7.incip.& hæc posterior.cum multis seq. Homo autem id facere non potest,Cyn.& Bal.in l.ea lege.C.de condict.ob caus.Bal.in l.traditionibus.in fi. C.de pact.Carol.Rui.consi.50.super eo de quo quæritur.nu.2.lib.iiij.cum aliis multis concor. à me adductis in repe.l.si vnquam.in verbo,reuertatur,nu.371.incip.33.licet lex.sed quibus adde quòd ipse Bal.de hoc nostro statuto loquens,consi.ccccliiij.quidam Ioannes decessit, in fi. lib.j.dicit quòd factum legis est potentius facto hominis,& magis immediatè operatur, vt dicit not.Inn.in c.præthereà requisisti.extra,de appel.

3 ¶Cùm igitur lex ipso iure cõtinuet possessioné defuncti in hæredem,ideóque nullum sit tempus medium inter possessionem defuncti & hęredis,vt tradit Bal.cõsi.cccxxx.statuto cauetur, lib.j.& diximus suprà in 6.declar.huius secundę partis,nu.9.incip.tum etiam quia.vbi & alios citauimus,consequens est vt nostrum statutum illico à morte defuncti transferat possessioné in hæredem etiã ignorantem:aliàs esset aliquod medium tempus inter vtriusque possessioné, scilicet à morte defuncti ad scientiam hæredis,quo quidem tempore vacaret ea possessio.

Lex in eo q̃ ipso iure facit non desiderat sciẽtiam hominis.

4 ¶Nam & quod aliàs ipso iure fit per legem,non desiderat scientiam hominis,vt magna autoritate affirmat Bal.loquens in non absimili casu,con.ccccciiij.cùm dictus consultor,in j.dubio, lib.iij.per l.apud hostes.C.de suis & legit.& l.liber homo.§.vlt.ff.de stipu.seruo.& l.ex militari.§.vlt.& l.seq.ff.de milit.test.& l.multum interest.ff.de cond.& demonst.& l.si pecuniam.§.si seruum.ff.de cond.ob cau.& l.eius qui in prouincia.in fi.ff.si cer.pet.

Possessio aliquãdo trãsfertur in ignorantem.

Præsertim quæ plurimũ iuris habet.

5 ¶Et aliàs quoque videmus in nonnullis casibus transferri possessionem in ignorantem, vt in d.l.iij.§.item acquirimus.ff.de acquir.poss.& l.j.C.eo.tit.quod semper procedit in ea possessione,quæ plurimum iuris habet, & facti minimum, aut quæ etiam habet multum iuris & facti: eæ enim haud dubiè ignorantibus quæruntur,vt tradit gl.in c.cum nostris.in verbo,habet.de concess.præben.per l.ij.ff.pro solu.& d.l.j de acquit.poss.& alia iura,& ibi doctores.inter quos Panorm.col.iij.super ea glos.declarat eam possessionem plurimum habere iuris, cùm ipsius iuris artificio procedit, cuiusmodi hæc nostra est. Et alia quoque plurima videmus quæri ignorantibus, sicuti videre poteris in nostro tractatu Nobilitatis, c.6. nume.31. ex his clarè liquet, & duobus sequentibus.

TERTIA PARS EORVM QVAE RESPICIVNT PERSONAS DEFVNCTOrum, quæ constat octo declarationibus.

1 *An procedat id nostrum statutum in hærede vsufructuarij.*
2 *An procedat generaliter in hærede eius, qui tantùm naturaliter possidebat.*
3 *An è contrario in hærede eius, qui ciuiliter tantùm possidebat.*
4 *An in hærede commodatarij vel depositarij.*
5 *An in hærede eius qui se constituerat possidere, vel simpliciter, vel precario nomine alterius.*
6 *An in hærede eius, qui iure facultatis possidebat vel detinebat.*
7 *An in hærede impuberis, furiosi, aut alterius, qui testari non poterat.*
8 *An in hæredibus episcopi vel prælati.*

PRIMA DECLARATIO.

An hæc consuetudo habeat locũ in hærede vsufructuarij.

1 PRimò declara, non procedere in hærede vsufructuarij respectu ipsius vsusfructus. Nam cùm ipse vsusfructus non transeat ad hæredem, sed finiatur morte vsufructuarij, ita vt consolidetur cum proprietate, §.finitur. & §.item finitur. institu. de vsufruct.incipiátque proprietarius habere plenam in re potestatem, vt scribitur in §.

in §.vlti.eo.titu. Consequens est, vt hæres eius non consequatur possessionem, sed proprietarius qui ciuilem habebat, adipiscatur & naturalem, alioqui non haberet plenã rei potestatem.

2 ¶ Præterea is qui retinuit rei vsumfructum videtur se constituere possidere nomine proprietarij, vt apertè voluit glos. in l. quisquis. C. de donat. dum dicit, & alij post eum, quòd continuò quàm quis voluit esse fructuarius, voluit alium possidere ciuiliter, & sic eum possessorem fecit suo ministerio, & allegat l. quod meo. ff. de acquir. poss. & l. quædam. ff. de rei vendi. quæ solent etiam allegari ad id quod per constitutum transfertur possessio, vt diximus in nostro tractatu Constituti, in princ. nu. 2. incip. igitur per huiusmodi. Et id quoque expressè voluit Rapha. Co. in d. l. quod meo. col. ij. versi. est & alius. & in l. naturaliter. in prin. col. j. versic. preterea hoc potest probari. ff. eo. tit. de acquir. poss. & diximus etiam in dicto tracta. parte 5. limitatio. 9. nume. 12. incip. imò verò non ob aliud.

Vsufructuarius censetur se constituere possessorẽ nomine proprietarij.

3 ¶ Ex quo illud quoque confestim sequitur, vt morte ipsius vsufructuarij finiatur illud constitutum siue precarium, & sic detentio siue naturalis possessio, quę erat apud eum expiret morte ipsius, nec transeat ad hæredem, vt de precario dicimus, quod finitur morte constituẽtis, nec transit ad hæredem, nisi volente cõstitutario, l. cum precariò aliquid datur. §. j. ff. de preca. & c. vlt. extrà eo. tit. gl. in l. si hominem. §. j. in verbo, cõtractu. in fi. ff. depo. cum aliis multis à me in hoc collectis in illo eodem tractatu Constituti, parte 2. amplia. 13. nu. 1. & 2.

Precariũ finitur morte cõstituentis.
Nec transit ad hæredem.

4 ¶ Et ita scilicet vt statutum non habeat locum in hęrede vsufructuarij respectu rei vsufructuariæ, voluit Raph. Co. con. clxxiij. Galuanus, col. vlt. ver. nec obstat quòd possessio. vbi præterea dicit, quòd si fateremur hoc casu & similibus possessionem naturalem, quam habet vsufructuarius, transire in hæredem ipsius, tamẽ ei adhuc esset præferendus proprietarius possidens ciuiliter in possessorio, cùm naturalis possessio finita causa ipsius, sit iniusta, per ea quæ not. in l. clam possidere. §. vlt. ff. de acq. poss. præsertim cùm vsufructuarius naturaliter quidem possidet, sed non sibi, sed proprietario, vt video placuisse Iac. Rauen. in l. j. ff. eo. tit. & Guil. Cun. in l. licet. C. eo. tit. Bal. in addit. l. naturaliter. in prin. & ibi Raph. Co. Ludo. Ro. & Franc. Are. ff. de acq. poss. Et quanuis communis opinio sit in contrarium, vt scilicet naturaliter sibi possideat, non domino, vt per omnes cæteros in d. l. naturaliter. tamen satis est ad rationem quam diximus, vt naturaliter tantùm possideat, & proprietarius ciuiliter.

Qui tenent hanc vsufructuarij possessionem non transferri in hæredẽ ipsius.
Vsufructuarius an sibi possideat naturaliter.

5 ¶ Sed & idem quoque, & specialius voluit Imo. consi. xvj. viso casu transmisso. vbi etiam dicit, quòd non obstante huiusmodi nostro statuto, potest proprietarius propria autoritate accipere possessioné illam naturalem, vt eam iungat suæ ciuili, per not. in d. §. vlti. & in c. olim causam. extrà de restit. spol. & not. per Bar. in l. iij. col. iij. versi. item quæro quid si in instrumento. & iterum, col. vj. versi. & prædicta vera quando. & iterum, col. viij. ver. sed pone quòd debitor. C. de pignor. Nec per hoc incidit in pœnam l. si quis in tantam. C. vnde vi. & illum sequitur Barb. consi. lviij. sapienter scripsit Psalmista, col. xj. vers. & plus dicit quòd si penes. lib. ij. & Iason consi. cxlvij. præsens consultatio. col. x. versi. item vltra prædicta. lib. ij. & consi. clij. vera & iuridica. col. j. lib. iij. & Catel. Cot. in memor. incip. decreto Mediolanensi, col. ij. versic. quartò pro declaratione. & D. Boër. in cõment. consuet. Bitur. tit. *des coustumes concernans testamens.* §. vj. col. v. versi. prætereà videtur quod etiam. & decis. clxxiij. dominus vita functus. col. iij. num. 29. & seq. & Franc. Ripa, lib. j. Respon. cap. j. defuncto nouissimè Carolo, col. antepen. nume. 84. & Chasse. in comment. consuetu. Burgund. tit. *Des successions.* §. j. gl. j. col iiij. versi. limita quartò. & nouissimè Carol. Molinæus vir certè optimus & doctissimus, in comment. consuetu. Paris. tit. j. §. xxx. nume. 174.

Qui sitõ sunt huius opin.

6 ¶ Vide tamen interim, quid respondeas ad l. vti frui. in prin. ibi, quanquam enim, ff. si vsufruc. pet. & l. j. §. habet autem. ff. vsufruct. quemad. caue. ex quibus non obscurè colligitur vsufructuarium finito vsufructu non posse expelli per proprietarium à quasi possessione, sed contra eum agi debere negatoria, vel ex cautione de restituenda re præstita. Et ita per eos tex. expressè voluit glo. in c. licet episcopus. in verbo, te vocato. de pręben. lib. vj. & ibi quoque Archidiac. super eo. verbo. Ex quo planè liquet illam quasi possessionem quam habet vsufructuarius, quam naturalem vocamus, non transire ipso iure in proprietarium finito vsufructu, sed opus esse actione ad vindicandam, euincendam, reuocandam eam naturalem possessioné, in idque vocandum esse vsufructuarium, aut eius hæredem, vt ei tradatur possessio, per l. vlti. C. si per vim vel alio modo. neque enim licet rem etiam suam propria authoritate è manu alterius auellere. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & c. placuit is, quæst. 6. & cap. eum qui. in ij. respon. de præben. lib. vj. Hæc propemodum ea glos. quæ subdit idem esse in omnibus casibus, quibus quis priuatur ipso iure ne tamen possit propria authoritate deturbari possessione, eum qua transeunt omnes ibi.

Qui in contrarium faciunt.
Vsufructuarius finito vsufructu, an possit expelli à proprietario ppria authoritate.

7 ¶ Et ego certè id esse verum opinor in casu de quo loquuntur ille tex. & ea glos. & Archidiac. videlicet cùm finitur vsusfructus viuente ipso vsufructuario. At si finiatur morte ipsius, ita vt cum eo pereat naturalis illa possessio quam habet, vt scribit Bal. consi. cccluij. inci. dicta tenuta reuocanda est: & ipso iure redeat ad proprietarium etiam ignorantem, vt dicit Barto. in l. si arrogator. col. iiij. versi. sed hodie videtur. ff. de adoptio. intelligatúrque nostrum statutum de

De eadem re.

rebus

rebus ad hæredem transitoriis, vt dicemus in quarta declaratione quartæ partis. Consequens est, vt nec habeat locum in hoc casu. At ipse Carol. Moli. vbi suprà, nu. ab hinc a. in fi. reprobat illam glos. in d. c. licet episcopus. per illa Bart. & Bal. dicta, tu omnino illum vide ibi, & nume. 172. & 173. & quæ etiam latè diximus in repet. l. si vnquam. in verbo, reuertatur. nume. 335. decimum octauum cum quis, & octo sequent. C. de reuoc. donat.

Quid si vsufructuarius alteri vendidit, qui rem diutius tenuerit.

8 ¶ Hanc autem declarationem amplia, vt licet vsufructuarius alteri tertio rem vsufructuariam vendiderit, qui eam postea tenuerit etiam per triginta annos, mortuo tamen eo vsufructuario qui vendiderat, potest proprietarius aut eius hæres facere se manutenere in ea re vendita, vt expressè tenet Chassen. in d. comment. consuetud. Burgund. tit. *Des successions*, §. j. col. 5. versi. dico plus quòd etiam, ea ratione innixus, quòd ad quemcunque transeat illa naturalis possessio, semper remansit ciuilis apud proprietarium, nec potuit vsufructuarius plus iuris in alium transferre quam haberet: & mortuo vsufructuario, & ita ipsius iure resoluto, resolutũ quoque ius est huius cessionarij, l. lex vectigali. ff. de pignorib. Nec potuit ipse vsufructuarius interuertere possessionem proprietarij sine facto aut consensu illius. Et quod non est transmissibile ad hæredem vti vsusfructus, nec cessibile quoque est, vt voluit Iason in l. j. §. vsufructuarius. ff. de oper. noui nunc. & in l. cùm secundum. C. de fideicom. Et cùm vsufructuarius dicatur procurator proprietarij, vt dicit Iason dicto §. vsufructuarius. ideo in eo habet locum. l. vlti. C. de acquiren. possess.

De eadem re.

9 ¶ Et ego certè facilè in eius sententiam descenderem, si vsufructuarius per constitutũ vel precarium, vel retentionem vsusfructus tantùm non etiam realiter rem tradidisset, per ea quę scripsimus in nostro tractatu Constituti possessorij, parte 2. amplia. 20. & 33. & iterum in 3. parte, limita. 14. At si realiter rem tradidisset alteri, qui per multos annos etiam realiter possedit, vereor ne proprietarius possessionem amisisset. per l. iij. §. in amittenda. versi. quòd si seruus. & l. peregrè. §. quibus. ff. de acquir. possess. & l. colonus. ff. de vi & vi arma. Tu tamen vide quæ in simili scripsimus in illo tractatu Constituti, in j. parte, nume. 14. ex supradictis, & iterum nu. 28. sed & secundo modo, & in ij. parte d. ampliat. 20. & in tertia parte, dicta limitat. 14. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

SECVNDA DECLARATIO.

An hæc consuetudo procedat in hærede naturaliter tãtum possidentis.

1 ¶ Secundò declara generaliter, vt id statutum non habeat locum in hærede eius qui naturaliter tantum possidebat, neque enim ea naturalis possessio, vi huius statuti transit in hæredem illius, quin is qui ciuilem habet, possit propria autoritate & naturalem accipere, per not. in d. l. clam possidere. §. vlt. & in aliis locis suprà in præcedenti declarat. nume. 5. allegatis. Nam & id generaliter voluit Imo. consi. xvj. viso casu, nu. 3. vbi & ad hoc hanc rationem adducit, quia hoc statutum est exorbitans à iure communi: ideo debet restringi & limitari, ne quis damnum indebitè patiatur, per id quod legitur & not. in l. ij. C. de noxal. & per Barto. in l. omnes populi. in vj. q. princ. ff. de iustit. & iure. Cui adde quantùm ad eam rationem amplissimè scripta à recentioribus, in l. vlt. §. in computatione. C. de iure delib.

De eadem re.

2 ¶ Hanc autem Imo. in illo consi. xvj. decisionem, etiam in genere, vt & ille loquitur, sequitur Barb. dicto consi. lviij. sapienter scripsit Psalmista, col. aj. versi & adduco in terminis, libro lj. Iason d consi. cxlvij. præsens consultatio. col. a. in fi. lib. ij. & rursum consi. lxxv. quando habemus determinationem, col. vlt. lib. iij. & d. consi. clij. vera & iuridica. col. j. post prin. lib. iiij. & Io. Baptista in sua disput. incip. magnificus & excellens, col. iij.

De eadem re. Statutum loquens de possessione defuncti intelligitur de ciuili.

3 ¶ Et idem propemodum, ipso Imo. non citato, voluit Franc. Curt. Iunior consi. cviij. sacratissimæ &c. circa controuersiam, col. viij. versi. confirmantur præmissa. & iterum consil. cx. pro habenda clara resolutione. col. viij. ver. nec obstat quædam subtilis consideratio. Nam statutum, inquit loquens de possessione, in qua erat defunctus, intelligitur de vera & ciuili possessione, vt signanter decidit Bal in l. j. post prin. C. commu. de vsucap. vbi dicit quòd verbum possidere simpliciter prolatum à lege, intelligitur de ciuili possessione, quia verba legis ciuiliter sunt intelligenda, & quia ciuilis trahit ad se naturalem consecutiuè: & quanuis etiam intelligatur de naturali, id tamen non est principaliter, l. clam possidere. §. vlt. ff. de acquir. poss. & istud est sing. vt dicit ipse Curt. qui ad hoc allegat quod scribit Bar. in l. naturaliter. §. quod nihil commune. col. v. versi. quarto pro declaratione. ff. de acquir. poss. & Franc. Aret. in rub. eo. tit. col. ij. vers. pro declaratione totius tit. & Feli. in c. causam. col. pen. de præscript.

TERTIA DECLARATIO.

Quid in hærede habentis tantùm ciuilem possessionem.

1 ¶ Tertiò declara, vt è contrario si defunctus habeat tantùm ciuilem possessionem, vt proprietarius in re vsufructuaria aut aliter, ea per huiusmodi statutum transferatur in hæredem, ita enim satis apertè voluisse videtur Bal. consi. cccxxx. statuto cauetur quòd cõductor, col. ij. vers. considera aut colonus. lib. j. & apertius Alouisius de Locis, inter cõ. illius consi. cccxxxvj. quidam creditor habens plures, in multis locis eius consi. lib. iij. vbi dicit ita consuluisse Vincẽtiæ, Ray. Forli. & Argentinum ipsius filium, & Richar Sali. & ei con. subscripsit ipse Bal. vt ibi videre poteris. & nihil omnino video quod id dubium possit facere. Et faciunt quæ scripsimus in tractatu Constituti possessorij, in ij. parte, ampliat. 21.

QVARTA

QVARTA DECLARATIO.

Quid in harede commodatarij & depositarij.

1 ¶ Quartò declara, vt id statutum non procedat in hęrede commodatarij vel depositarij, neq; enim is hæres erit saisitus earũ rerum quas defunctus habebat nomine commodati vel depositi. Quando nec etiam cessante hoc statuto, huiusmodi hęres posit petere se mitti in possessionem earum rerum, ex l. vlt. C. de edi. diui Adria. tol. vt expressè voluit Bal. in l. j. col. ij. vers. quarto an sit vera, in fi. allius vers. C. si de momēta. possessio. per l. bona fides, ff. depo. quæ quantum ad id faciat, cæteri videant.

Hic hares an potest petere se mitti in possessionem vide numero. 3.

2 ¶ Ego tamē id verissimum esse puto. Quo modo enim hæres, ex d. l. vlt. potest se petere mitti in possessionem, quam defunctus non habuit? aut ex huiusmodi statuto dicere continuatam in se possessionem defuncti, quam (vt diximus) non habebat, sed solam detentionem? possessio enim harum rerum commodatarum & depositarum apud dominum remanserat, leg. in commodato. ff. commoda. & l. licèt, §. rei depositæ, ff. depoli. & §. possidere, Insti. de interdi. Ex quo generaliter poteris dicere, non habere locum id statutum in hærede simplicis detētionis, videlicet coloni, & similium.

Possessio rei cōmodata & deposita manet apud dominum.

3 ¶ Sed aduerte tamen quòd Pau. Ca. in d. l. vltima, col. ij. ver. quarto requiritur, C. de edi. diui Adri. tol. & Pet. Ferrari. in tit. forma libel quo petit. hæreditas ex testamento, ver. quid igitur dices, tenent contra illud quod suprà diximus ex Bal. scilicet eam l. vltimam, habere locum in rebus quæ erant apud defunctum, non solùm iure possessionis, sed detentionis, vt sunt, inquit, res depositæ & commodatæ: quia sicut pro illis datur petitio hæreditatis, l. & non tantùm. in rub. ff. de petit. hæredit. ita & eadem ratione beneficium illius legis. Idem autem ante ipsum Paulus voluerat de omni detentione generaliter loquens, glosa, ibi, in verbo, fuerunt, quam etiam simpliciter secuti sunt ibi Bart. col. ij. vers. item oppono, dicitur hic, earum, Alberi. col. ij. ver. in verbo, mittatur in possessionem. & rursum col. iij. ver. item oppono. quia in tex. Io. Fab. col. vlt. vers. item dic quòd nedum veniunt, & Sali. col. iiij. ver. nunc videamus de quinto, & Alex. col. viij. ver. in gl. in verbo, fuerunt, & Iac. à S. Georgio. col. viij. versi. in fi. glo. quia gl. & Corne. col. xv. ver. in gl. non ergo, Iason col. viij. vers. gl. in verbo, fuerunt. Et idem voluit Ang. in §. quadrupli, col. xij. ver. ex quo nota, Insti. de actio. & videtur voluisse Alex. dũ citat eam glos. & dictam l. & non tantùm, cons. xxiiij. attentis his quæ in themate narrantur, col. j. lib. iij. & Carol. Rui. con. cvij. superfluum est, in prin. lib. iiij.

De eo quod dictum est, suprà nu. 1.

4 ¶ Et bene facit quòd scribit Innoc. in c. cùm in officiis, col. vl. de test. quòd hæres non solùm potest occupare quæ possidet testator, sed etiam ea quæ inuenit in hæreditate etiam commodata & deposita, per l. non solùm, ff. de acqui. possess. quę id non dicit, sed puto esse mendum, & voluisse allegare d. l. & non tātùm, suprà allegatam. Et quod etiam post alios tradit Carol. Rui. cons. lj. ex his quæ proponuntur, col. j. li. iij.

De eadem re.

5 ¶ In quo illud mihi videtur dicendũ quòd si res ab alio occupata fuerit quàm ab eo qui cōmodauit & deposuit, posterior opinio locum habeat, vt scilicet hæres vti posit aduersus illũ beneficio l. vl. aut etiam beneficio nostræ consuetudinis. Aduersus autem ipsum qui commodauit vel deposuit, minimè posit, non magis quidem quàm defunctus ipse si viueret, cùm ipse ab illis veluti precariò detineret, vt in simili dicitur de interdicto, vti possidetis, in l. j. in prin. ff. vti posid. vti eas ædes de quibus agitur nec vi, nec clam, nec precariò alter ab altero possidetis, &c. Et iterum in §. vl. quod ait prætor, nec vi, nec clā, nec precariò alter ab altero possidetis. hoc eò pertinet vt si quis possideat vi, aut clam, aut precariò, si quidē ab alio, prosit ei possessio: si verò ab aduersario, non debeat eum propter hoc quod ab eo possidet, vincare, &c. & quæ scribuntur in l. seq. & idem propemodum in l. j. C. eo. titul. & in l. j. ff. de itine. actuq; priua. & in l. vlt. ff. de acqui. possessio.

Autheris opinio.

Depositario & cōmodatario competit actio furti.

6 ¶ Et etiam videmus his competere actionem furti, pro rebus depositis aut commodatis, l. vl. in princip. C. de furt. Atq; etiam remediũ redintegrandæ, vt voluit Spec. ti. de petit. & posses so. §. j. vers. sed nunquid depositarius, per tex. loquentem in pignore, in l. vlt. C. de præto. pig. & sequitur Alex. qui & alios citat, in l. j. in prin. col. xviij. versi. subdit. Imo. ff. de acqui. posses. Cui & tu adde Cy. in l. j. in iij. qu. C. quor. bono. per text. qui in id est expressus, in l. j. §. quod autem, ff. de vi & vi arma.

Et remedium redintegranda.

Prado agit redintegranda.

Et colonus.

7 ¶ Et de prædone quoq; vt scilicet pro his rebus posit agere redintegrandæ, est tex. in eadem l. j. §. qui à me vi. Et de colono, in l. vl. eo. ti. legendo ibi, aget, non aget, vt legisse videtur Alex. qui eum tex. ad id allegat, in d. l. j. col. xviij. vers. ad prædicta facit, ff. de acquir. posses. Sed & quod pro huiuscemodi rebus agi posit quorum bonorum, voluit Petrus à Bal. pertica in d. l. & ibi Cy. in d. q. iij. Bar. col. vlt. ver. item differunt secundum quosdam, & Sali. col. quoque vlt. vers. item differunt secundum aliquos, C. quorum bonorum.

Quorum bonorum interdictũ cōpetit cōmodatariis & depositariis.

QVINTA DECLARATIO.

An hac consuetudo procedat in harede eius qui se cōstituit possidere pro alio.

1 ¶ Quintò declara in consequentiam præcedentium, vt idem statutum non procedat in hærede eius qui se constituerat possidere, vel simpliciter vel precariò nomine alterius. si enim simpliciter, certum est omnem possessionem & naturalem & ciuilem transire in constitutarium: si precario, ciuilem tantum: naturalem autē manere apud constituentē, vt latè diximus

in tractatu Constituti possessorij, parte j.nu.4 illud autem primo locò. Igitur ex primo nulla manet possessio apud defunctũ, ideo nulla trāsire potest in eius hæredem. Ex secundo naturalis tantùm mansit apud ipsum defunctũ, quæ quidem non transit in eius hęredem vi huius statuti, secundum ea quæ diximus suprà in secunda declaratione huius tertiæ partis. Et ita expressè in hoc casu constituti voluit Fran.Cur.iunior, cons.cx.pro habenda clara resolutione, col.viij. retento igitur præmisso & seq. Sed tu tamen intellige secundum ea quæ latè diximus in d.tractatu Constituti, in ij.parte, in xiij.ampliatio.

SEXTA DECLARATIO.

An in hærede eius qui iure familiaritatis posidebat.

1 ¶ Sextò declara etiam ex consequentia præcedentium, vt id statutum nostrum nō habeat locũ in hærede eius qui iure familiaritatis posidebat, aut vt verius loquar, detinebat, vt in hac ipsa specie, ex facto consultus respondit Franc.Curt.iunior d.cons.cx.col.viij. vers. nec obstat quædam subtilis consideratio, per ea quæ ex eodem diximus suprà in iij. declarat. huius ij.partis, num.ij.incip.& idem propemodum.

De eadem re.

2 ¶ Cui adde tex.in l.qui iure familiaritatis, & ibi Iac.Are.Bar.Ange.Imo.Pau. Cast. & alios, ff.de acqui.posses.& l.& habet, §.hospites, qui primus est, ff.de preca.& l.mulieri, ff.quib.mo. vsufru.amitta.Bart. cons. cxxj.in quæstione domini Cioli, in ij.dubio. & Aug. in l. assiduis, col.vij.ver.in tex. ibi, mulier, C.qui potio.in pigno.habean.& Alex.con.lxxxviij. eximie domine, col.vlt.vers.nec etiam his, lib.ij.& con.cxxiiij.attentis narratis in themate, col.ij.vers. & posito quòd domina, li.iiij.Masuer.tit.de possesso.§.itē soror simul habitans. Corne. cons. xcj.in causa vertente, nu.v.vers.& huiusmodi actus, li.iiij.& cons. cccxv. videtur in hac consultatione, col.iij.ver. prætereà dato quòd fuisset, eo.lib.iiij.Soci.con. cxxxj. in præsenti consultatione, post.prin.li.j.Caro.Rui.cons.lj.ex his quæ proponuntur, col.iij.ver. est ergo præmittendum.lib.iiij.Fran.Cur.iunior hoc declarans, con.clxviij.sacratissimę trinitatis, col.pe. & Ludo.Goza.cons.xcix.in hac causa possessoria, col.ij.vers.tertiò quoties, & rursum colum. vlt.vers.quartò quotiescunque, Aymo Crauet.cons.lxj.dominus Antonius, col.j.vers.secundò respondeo.

SEPTIMA DECLARATIO.

An hæc consuetudo procedat in hærede impuberis.

1 ¶ Septimò declara, vt id statutum non habeat locum in hærede impuberis, siue statutum loquatur de hærede ab intestato, siue ex testamento, vt expressè respōdit Signo.loquens de statuto Placentiæ, huic nostro simili, cons.clxxxviij.casus continens inter cætera, col.ij.vers.prętereà ad hoc vt habeat locũ. Nam, vt inquit, is hæres, dici nō potest hęres ex testamento, cùm impubes testari nō possit, nec ab intestato, cùm is propriè non dicatur decessisse intestatus, qui intestabilis erat, l.j.in prin.ff.de suis & legit. Nec statuta propriè intelligendo, vt debent intelligi habent locum in hæreditate impuberis, Ray.For.in d.l.j.& Guil.Cu.in l.j.C.quando imper.inter pupil.& vidu.& in l.ij.C.qui testa.face. poss. Hæc ille.

Intestatus an is dicatur qui testari non poterat.

De eadem re.

2 ¶ Ex illo autem text.in d.l.j.de suis, & legiti.plurimi præter Signo.vbi suprà, & eos quos allegat, fuerunt in ea sententia, vt statutum loquens de intestato, non habeat locum in impubere & aliis qui testari nō possunt, quos intestabiles vocamus, & inter cæteros Petrus à Bel. per.& ipse Guil.Cu.in ea ipsa l.j.ff.de suis & legit. Idem Pet.Iac.Ray.Cy.Bal.& Nico.Neapol.in l.intestato, per eum text.ff.de legiti.tute.Cy.in l.ij.in vltima quæstio.& ibi Alber.in fi. & subobscurè Bal.col.j.vers.secundò quæro nunquid iste, C.qui testa.facere poss. ipse Sign. latè cons.vj. Titius in infantili ætate.& latiùs cons.cj.infans decessit.Bal.in l. cùm antiquioribus, col.iij.vers.septimò quæritur, & ibi Salice. in §. vlt. col.j. & sequent. & latiùs Flori. & Raph.Fulg.col.ij.vers.in en, ibi l.j.C.de iur.delib.idem Bald.in l.si is qui, in fi. C. si penden. appel.mors interuenerit.& in l.si arrogator, col.pen.vers.& adde tres conclusiones, ff.de adoptio.& in c.j.col.iij.vers.modò quæro quantùm, tit.de successio.feud.& cons. xij. casus talis, statuto ciuitatis Castelli, col.ij.vers.sed posito quòd hoc, lib.iij. & cons. cccclxxv. sequendo communem, eo.lib.iij. vbi hanc dicit esse communem opinionem. & cons. xlvij. si tenemus opinionem illam, lib.iiij. vbi & hanc dicit esse communem opinionem doctor. Bononiæ. & cons.lxj.de iure communi, col.j.in fi.eod.lib.iiij.& cons.ccxxxij.impuberi filio, eodem li.iiij. & cons.lxxxiij.præmittendum est, col.ij.vers.item quia infans non propriè, lib.v.Io.Fab.in §. j.in prin.& ibi etiam Angel.Aret.col.j.& sequent.& Christopho.Porc.instit.de hæredit.quę ab intesta.defer.Nicola.Neapo.in l.impuberem, ff.ad S C.Tertullia.Alberic.in prima parte statutorum, quæst.xliiij.item quæro statutum, vbi refert Ray.Forl.dixisse ita fuisse determinatum, & iterum in iij.parte statutorum, quæstio.xxj.item quæro consuetudo. Angel. in l. in testamento, la j.col.j.in iiij.notab.& ibi Raph.Fulgo.C.de testamento milit.vbi ipse Angel. dicit ita fuisse consultum per collegium Perusinum.& iterum ipse Ange.in l.ij.C.de imbub. & aliis substitutio.& con.ccxj.ex facto proposito quinque eliciuntur, in v.eodémque vltimo dubio. Imo.in l.Centurio, col.ix.vers.circa paganum, ibi, & per hoc decidi potest quæst. ff. de vulga.& pupil.substitutio.& in cap.cùm tibi, ad fin.de testa.Petr.Ancha.in reper. cap.j. char.lxx.in paruis, vers.quid dices de patruo, ibi, in quo consilio, de constitut. vbi dicit idem se consuluisse, & plures alios Bononiæ. Rapha.Fulgos.consil.xl.Dominicus testator, colum.

Qui tenĕt statutum loquĕs de intestato non habere locum in impubere.

vlt.

vlt. pauln ante finem & iterum cnnsil.xlviij.quidam Petr.condidit testamentum,in ij.dubio & iterum cons.clxv.in quæstione proposita secundum nrdinem,col.ij.versic. rursus si huiusmodi.Ro.cons.cxcix.præsens statuti particula,colum.ij.versi.secundò quòd vbi.Alexan.latè in l.generaliter,in princip.col.ij.vers.in glo.j.vlt.gln.cum multis seq.C.de institutin. & substi.& cons.cxv.circa dubitationem,lib.ij.& cons.lxxix.Franciscus,cnl.iij.nu.v. & multis seq. lib.vj.& consi.clviij.abundè quidem,col.j.vers.quòd autem non potuerit, eo. lib.vj. & cons. cliij.viso themate suprascripto,cnl.ij.versi.rursus dictum statutum,& seq.vsque ad finem lib. vij.& consi.ccxj.viso themate de qun,col.ij.vers.secundò respondetur,eo.lib.vij.Ludo.Bnlo. in j.addi.Matthæ.Mats.in tracta.de success.ab intesta.Philip.Deci.cons.ccccxvj.stante statnto Rauennensi,cnl.j.ij.& iij.& consi.cccccxiij.duo dubia,in j.dubio.& cons. dcxvij. adeo plenè.Ludnuic.Gozad.latè cons.xxxv.breuiter agendo certum est.Albert.Brunus in tractaru statutorum fœminas excludentium,in viij.artic.prin.q.xij.char.xxxv.col. vers.& secundū prædicta.& Maria.Snci.cnn.cciij.casus iste,col.j.ij.& iij.

3 ¶Sunt tamen multi,qui contrarium tenuerunt,aut saltem illam opinionem intelligunt, nisi communis vsus loquendi intelligeret intestatum etiam pro eo qui testari non potest,præsertim quod scribitur in l.j.ff.de suis & legi.quòd licèt propriè intestati non dicantur qui testari non possnnt,hos tamen prn intestatis accipere debemus.Et ita voluit Bar.in en loco,vbi & hunc vsum loquendi talem esse confirmat ex ea ipsa l.j.quem quidem modum dicit præualere nmni pnpriæ significationi,l.librorum,§.quod tamē Cassins,ff.de leg.iij.& idem quoq; ipse Bar.in l.Centurio,col.iiij.ver.quid si testatnr sic constituit,ff.de vulg.& pupil.substit.& cnnsi.cxxxviij.hæc est copia.& cons.cxlj. statuto vrbis veteris. *Qui tenent contrarium. Aut saltem priorem opi. intelligūt nisi cōmunis vsus loquendi aliter intelligeret.*

4 ¶Et præter Barto.ipsum,Signo.sibi(vt videtur)contrarius,consi. ccxxv. in quæstione, cnmprehensa,vers.secundò prætermitto,dum dicit de rigore verbnrum prinrem opininnem esse veram,sed hanc ex mente statutorum esse sequendam.& Bal.in auth.præterea, col.j. versic. modò quæro.C.vnde vir & vxor.& con.cclxiiij. statuto cauetur quòd si qua persona, lib.j. vbi hnnorificam in hac re mentionem Signo.facit.& idem Bald.con.cviij.in successione pupillorum,lib.ij.& cnns.xxxvj.de iure cnmmuni,lib.iiij.& con.lvj.repetito con.cccxxxix.opinin cnmmunis est,eodem lib.iiij.& Ang.cons.xxvj.statutum excludens,& cons. xcix. Petrus de vrbe veteri,per totum,& cons.ciiij.statutn communis Burgi,etiam per totum.Cardi.Floren.con.cxj.factum sic se habet,Iacobus quondam,in quarto eodemq; vltimo dubin.Petrus Ancha.sibi contrarius in d.c.cùm tibi,col.vlt.in vij.quæstin.de testam. & ibi quoque Barba. qui istud disputat per xiiij.aut xv.col. & tandem dicit hanc opinionem amplectendam tanquam verissimnm Apollinis oraculum.Idem Petrus Ancha.consil.clxxvij.reuocatur in dubmm.Paulus Cast.in l.in ambigua,qnam legit cum l.scire leges,col.ij.vers. tertiò colligitur, ff.de legib.& in d.leg.in testamento,la j.col.ij.vers.ex secunda parte,& ibi Romanus, qui se dicit ita consuluisse & Senis & Flnrentiæ. col.j.in vlt. nnt. C. de testa.mili. & ipse Paulus in d.l.generaliter in fi. princ. & ibi Cnrne.consi.ij.versic.vnde adducuntur. & Iacob. à sancto Geor.col.j.ver.in gl.j.inducitur,& Philip.Dec.col.ij.vers.not.ex isto, C.de instit. & substir. & idem Paulus in l.ij.in prin.C.de impnbe.& aliis substir.& in d.l. cùm antiquioribus, in fi. & ibi Floria.& Ioan.Petrucius,& latè Corne.C.de iure delib.& idem Pau.consi.xlviij.præsnpposito quodam statuto.lib.j.Rom.consi.iiij.sententiam præfati consultoris,& con.xxxij. visa municipali constitutinne.Panor.latè cons.lxxv.quidam decessit, lib.j.Ang.Are.in d.§.j. Instit.de hæred.quæ ab intesta.defer.& in tracta. de testa.in verbo, volens intestatus decedere,col.xiij.& in snn tracta.de success.ab intesta.in glo.in verbo, prn perfectione materiæ, char.x.Barb.cons.lxvij.illud in medium afferam,in j.dubio,lib.iii.Cnrn.consi.lxxv.quanquā videatur,col.v.in literis X.& Y,lib.j.& cons.cccxxxvi.constat quòd de iure communi, propè per totum illud consi.eo.lib.j.Alex.d.consi.ccxj.lib.vij.Soci.latè con.lxxxj.si in causa,col. iij.vers.solum restat,cum multis seq.lib.iiij.Fely.in procemin decretalium cnl.iiij.vers.ad idē notabile Geor.Nata.in tractatu de statutis excludentibus fœminas,char.ix.vers.circa quartum & vltimum.Math.Affli.in d.cap.j.in priu.col.pen.vers.deinde incontinenti, de success. feudi.Carol.Rui.latè consi.l.circa primum dubium,in j.dubio,lib.iij.& Georg.Nata.in repe.cap.quanuis,col.lvi.versicu.circa quartam, & seq.de pact.lib.vj.Ioan.Baptista Castel.in additio.reperto.Alberic.in verbo intestatus.Alcia in l.intestatus,ff.de verb.signi.Paul.Paris. qui hanc dicit in pnncto iuris verinrem & communiorem & amplectendam,consi.xxij.licèt circa præsentem,lib.ij.vbi & illud latissimè omnium disputat.& rursum consi.lxxxiiij.Serm. Martinus.col.iij.versi.ad resolutionem dubij,eodem lib.ij.Maria.Soci.consi.vj.visis themate & statuto,con.v.nu.xxv. lib.j. *Alij eiusdem sententia.*

5 ¶Ex quibus multi negant non necesse esse probari hunc communem vsum loquendi, satis enim probari ex d.l.j.cùm scribitur(vt iam diximus)hos tamen pro intestatis accipere debemus,velnti is text.se referat ad eum loquendi modum:cùm (vt alij etiam dicunt) id non fit ex communi vsu loquendi testificatum, per d.l.sed potiùs ex eiusdem leg.declaratione:nam & aliàs videmus plurimas leges & ff. & C. vsas eo verbo intestati, cum loquerentur de im- *An communis ille loquēdi vsus probari debeat.*

pubere, videlicet in l. diuus, & iterum in l. credendum est, quæ est vltima in ij. locis. ff. qui petant. tuto. & in l. pater filium, §. vlt. ff. ad l. Falci. & in l. ij. §. impuberem, & iterum, §. si mater, ff. ad S C. Tertul. & d. l. in testamento, la j. & ibi Ang. in iiij. not. Saly. in vltim. not. Philippus Dec. in v. not. C. de testa. milit. & d. l. ij. in princ. C. de impu. & aliis substit. & l. potest, & ibi Alexan. & Franc. Are. ff. de vulg. & pupil.

Ad idem.

6 ¶ Sed ex his legibus maximè tibi annotanda est d. l. credendum, qui petant. tutor. vt ex qua probatur, id etiam procedere, cum intestatus positus est in conditione, licèt conditio semper sit implenda in forma specifica, per l. qui hæredi, & l. Mæuius, ff. de condit. & demonst. ob idque etiam ille tex. fuit admodum in id quod diximus expensus & commendatus ab Alex. qui eum dicit not. in d. l. generaliter, col. ij. ver. quintò pro hoc videtur, C. de instit. & substit. & Fran. Are. qui item multum extollit, & dicit valde no. in l. j. col. ix. ver. secundò quia ex quo hæres, ff. de vulg. & pupi. substit. & in d. l. Centurio, col. ij. vers. adde etiam in quantum Bart. dicit, eod. tit. & Iason qui illum dicit no. licèt, inquit, non allegetur ad id propositum, in d. l. potest, col. ij. vers. adde etiam quòd conditio, eo. tit. & cons. cxcvj. in prænotato themate, col. vj. vers. non obstat secundò, lib. ij.

Ad idem.

An interest dicas intestati, an ab intestato.

7 ¶ Similiterq; sunt leges vtentes his verbis, ab intestato, in successione pupillorum, vt in l. qui duos, in prin. vbi Soc. in j. not. ff. de reb. dub. & in l. Lucius, ff. de vul. & pupil. & in l. sciant, C. de legit. hæred. & in l. omnem, C. ad S C. Tertu. Quanquam sunt qui faciunt differentiam inter mentionem intestati, & hæc verba, ab intestato: vt scilicet illud non comprehendat pupillum, hoc comprehendat, & inter alios Sal. Fulg. & Corn. in d. l. cùm antiquioribus, C. de iure delib. idem Fulg. in d. l. generaliter, in prin. & ibi etiam Alex. col. penul. vers. nunc venio ad secundum, & Corne. col. vlt. C. de instit. & substitut. & iterum ipse Fulgo. d. cons. xlviij. in ij. dubio. Corne. d. cons. cccxxxvj. col. vlt. lib. j. Socin. latè cons. xxxv. punctus super quo, per totum illud cons. libr. iij. vbi in fin. dicit esse hæreticum discedere ab hac opinione. & dicto cons. lxxxj. lib. iiij. & Iason consi. cxxx. prima consideratione, col. j. vers. nec obstat si contra li. j. Carol. Ruin. cons. xx. circa casum de quo quæritur, col. vlt. vers. nec etiam obstat si dicatur, libro ij. Ludo. Gozad. d. cons. xxxv. col. ij. vers. septimò considerandum. Paul. Paris. d. consil. xxij. in multis locis. Et Maria. Socin. iunior d. consi. iij. col. vj. vers. aliquando verò statutum, lib. j. & consi. x. si in præsenti consultatione, col. j. versic. aliquando verò statutum, eod. lib. j. Et facit quod consuluit Calderin. consilio sexto, an statutum quod simpliciter, sub titul. de constitutionib.

De eadem re.

8 ¶ Sed quòd nihil inter hæc intersit, videtur voluisse glos. in d. l. cum antiquioribus, in verbo, fuisse, iuncto tex. & ibi Corne. col. pe. & Cy. in d. l. ij. C. qui testa. fac. possunt. Bart. in d. l. j. ff. de suis & legi. Alberi. nò obscurè in tractatu statutorum, in iij. par. quæst. cxxj. suprà citata. Ang. & Rom. in d. l. in testamento, C. de test. mili. Nico. Neap. & Bal. in d. l. intestato, ff. de le. tut. idem Bal. in d. l. si is qui, C. si penden. appel. Ang. d. cons. xcix. & d. con. ciiij. Io. Fab. in d. §. j. Instit. de hære. quæ ab intesta. defer. & omnium clarissimè Car. Flor. d. cons. xi. in vltim. dubio. Alex. sibi contrarius, d. cons. cxv. lib. j. & Phi. Dec. d. cons. ccclxvj. col. ij. nu. 5. & seq. & Caro. Rui. d. con. l. col. ij. vers. sed præmissis, & iterum col. iiij. vers. & adhuc opinio, lib. iij. & Maria. Soci. d. con. xxiii. col. vij. nu. 19. lib. iij. & alij multi ex his quos suprà citauimus. Hanc enim, inquiunt, esse magis verborum, quàm rerum differentiam.

De eadem re.

9 ¶ Sed & in hoc sunt qui distingunt, an hæc verba, ab intestato, iungantur defuncto, ita videlicet, decessit vel mortuus est ab intestato: an verò hæredi scilicet successit ab intestato: vt primo casu, idem sit ac si diceretur, decessit intestatus, vtpote quòd ea verba referantur ad ipsum defunctum: in secundo autem casu, qui refertur ad hæredem, sumus extra illud dubium, an pupillus dicatur intestatus, de quo per Bal. d. con. xxxvj. de iure communi, ibi, aliud est ergo, lib. iiij. & Soci. in d. l. qui duos, in princ. per illum text. de reb. dubi. & Lud. Gozad. d. con. xxxv. col. iiij. versi. prætetea aliter respondeo. & Paul. Paris. d. cons. xxij. col. xiiij. versic. ex quibus infero, & mult. seq. lib. ii.

An intersit inter intestatum, & sine testamento.

10 ¶ Alij item discrimen faciunt inter intestatus, & sine testamento. & inter hos, Imol. in d. l. Cẽturio, vbi suprà citauimus, ff. de vul. & pup. & Raph. Fulg. in d. l. generaliter, in prin. col. j. ver. nota primò quòd non est. & Rom. in d. l. in testamento, le j. col. iij. versi. aduertendum tamen C. de testa milit. Sed contra hos est tex. in ea ipsa l. generaliter, & ibi glo. in verbo, sine testamento, quæ est j. vbi omnes propè de hac re disputant, vt ibi per eos videre poteris. & Pau. Paris. d. cons. xxij. vbi suprà, nu. lxxxij. lib ij.

An inter pupillum, & alium intestabilem.

11 ¶ Alij quoque dicunt interesse inter pupillum, & alium intestabilem, vt videre licet apud Alexan. qui id sibi adscribit, in d. l. generaliter, col. penul. & d. cons. cxv. & Socin. d. cons. xxxv lib. iii. & Philip. Deci. d. cons. ccclxvj. num. 5. & 6. & con. cccclxiij. duo dubia, col. ij. versi. his relatis, & seq. Item alij, vt hoc iungam, dicunt interesse inter eum pupillum, cui pater testamentum fecit, vel secundas tabulas: & eum cui non fecit, de quo latè Paul. Paris. post alios multos, d. consi. xxij. lib. ij.

An inter pupillũ, cui pater fecit testamẽtũ & eũ cui non fecit.

12 ¶ Sunt & postremò qui dicũt referre vtrum statutum de quo quæritur, sit odiosum, an fauorabile,

rabile,siue ratione naturali subnixũ.vt Bal.in d.l.si is qui,in fi.C.si pend.appel.mors inter.& in d.l.intestato,ff.de legi.tut.vbi etiam declarat quomodo intelligitur, an statutum sit odiosum,an fauorabile.& in d.c.j.tit.de successio.feud.& con.cxlj.quæritur an pupillus, li.iij. & cons.lxxxiij.præmittendum est ad euidentiam, in fin. lib.v.& alibi in omnibus propè locis suprà allegatis,licèt alij plerique id indistinctè teneant.

An referat statutúmne sit odiosum, an fauorabile.

13 ¶ Vides igitur maximum inter eos omnes,qui de hac re locuti sunt certamen esse: & si tibi lubet,videbis omnes multis magnisq; rationibus subnixos,quas tamẽ referre supersedimus, contenti loca quibus id tractant tibi designasse,præsertim quòd earum bona pars nihil, aut parum ad nostras de hac re consuetudines pertineat.Nam & aliæ,& quidẽ maior pars earũ loquuntur de hærede quem dicunt esse saisitum,& sic haud dubiè pertinent ad hæredes pupillorum & aliorum intestabilium:aliæ loquuntur de hæredibus ab intestato,quo certè casu essemus in illa disputatione,an inter intestatus, & ab intestato aliquid intersit, quantùm ad id de quo agimus pertinet,si tamen intestatus,non nisi de intestabili,id est,eo qui testari non possit intelligatur.

De eadem re.

14 ¶ Scio autem in nostra Gallia ex communi vsu loquendi,& doctorum & aliorum nihil inter hos interesse. Ideo vt concludam hoc caput,in casu nostræ consuetudinis,putarim,& hæredem ab intestato,& pupilli,& alterius intestabilis esse saisitum,& ita vtimur.Nec interim silentio præteribo Carol.Molineum,qui huius est nostræ opinionis,in additio.Alex.in d.con. cxv.lib.ij.post relatas copiosissimè omnium opiniones.

Authoris opi.

OCTAVA DECLARATIO.

1 ¶ Octauò declara,vt id statutum procedat etiam in bonis defuncti episcopi,aut alterius, in quibus hæredes succedunt ex consuetudine,semota illa controuersia iuris cõmunis, de qua latè per Imo.& alios in c.cum in officiis,de testa.Bal.con.cccxiij.præmittendũ est ad euidẽtiam,li.ij.Pan.post antiquiores,in c.cùm esses,extrà, eo. tit. & latiùs in c. vt vnusquisque, de pecul.cleric.& Io.Ananiam con.lxxxvij.circa dubium de quo agitur,per totũ,& ibi Ludoui. Bologni.in additio.& Firmia.in tract.de episcopo,parte iiij.libri iiij.in multis locis.& Corn. con.cccxiiij.videtur in præsenti consultatione,per totum,lib.iij.& Soci.con.xcj. casus super quo,in j.dubio,li.j.& Nicol.Bello.qui alios multos citat,con.iij. curatus ecclesiæ, propè per totum. Cuiusmodi consuetudo est apud Trecenses,c.cvj.Caluimontenses,c.lxxxvj. Victriacenses,c.lxxxv.Pictauienses,c.ccxx.Aruernienses, tit.*des successions*,§.lv. eodémque vltimo. Borbonienses,c.cccxx.Blesenses,c.cxxviij.Engolismenses,c.xcvij.Marchienses,c.cclviij.Niuernienses,tit.*des successions*,c.xxj.Senlitenses,c.clxx.Valesienses,c.xcij.Britonẽses,ti.*des successions*,qui est xxij.c.ij.Et hanc dicit generalem Franciæ consuetudinem D. Cos. Guy.in §. item quòd si ecclesia,in verbo,acquisitos,tit.de Annat.in pragmat. sanctio.

An hæc consuetudo habeat locũ in bonis defuncti episcopi. An consanguinei episcopi succedant in bonis illius

2 ¶ Quæ quidem consuetudo an valeat(vt id obiter dicam) disces ex Inno. in d. c.cùm in officiis,col.j.in verbo,remanere,& ibi Panor.col.ij.vers.secundò fallitur,& aliis.de testa.Bal. in c.vlt.col.iiij.vers.quæro nunquid valeat generalis, de consuetud. Panor.in c.cùm tibi, in j. no.de verb.signi.& Roch.Curti.in repe.c.vlt.col.xvij.vers.quarto infertur,de consuet.Et ex eo quod in simili tractat Io.And.in c.nemo potest plus iuris,de reg.iur.lib.vj.in Mercuria.& Calder.cons.ij.quis succedere debet,col.j.sub tit.de pecul.cleri.& Domi.in c.vlt.col.iij.ver. ad tertiam de quibus,de offi.ordi.lib.vj.& Barb.in c.vlt.col.v.vers.quando autem dicatur,de pecul.cleri.& Cor.d.cons.ccxiiij.col.ij.sub litera B.lib.iij.

An valeat cõsuetudo vt succedat.

3 ¶ His igitur locis(vt redeamus)& aliis eadem consuetudine vtentibus,imò & aliis quoque in quibus hæredes succedunt secundum distinctionem iuris communis,ipsi hæredes sunt saisiti ex hac nostra consuetudine,vt expressè dicit D.Boër.in commentar.consuet.Biturig.tit. *des coustumes concernans testamens*,§.vj.col.vlt.& ante eum,licèt non alleget,D.Bene.in rep. c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; testatore, le ij. nu.72. de testamen. quod & dicit sentire Ioan.Fab.in §.si viuo,Instit.de rer.diuisio.Sed ne erres,lector amantissimè, nullus est §.huiusmodi in eo tit.& credo.quòd voluit allegare §.is verò,eo.tit.vbi ipse Fab.col.j. quærit, an rectores & prælati ecclesiarum faciant suos fructus beneficiorũ, quos iam perceperunt adinstar fructuarij.quod videtur,inquit, sed hoc iure non est verum, cùm non transmittant ad hæredes,c.ad hæc,de testa.& c.vlt.de offic.ordina.lib.vj.Si tamen esset alia consuetudo, videretur,inquit,idem quod in alio vsufructua.& nihil amplius dicit,quod ad hanc rem,de qua tractamus,propius accedat.

Redit ad principalem quæstionem.

4 ¶ Et ego sanè censeo hæredes episcopi vel sacerdotis hoc iure consuetudinario vti, vt hæredes seculariũ.tũ quia hæc generalis consuetudo vbiq; est introducta & approbata à clericis simul & laicis,vt videre licet ex processu verbali,quem vocant,earũ consuetudinum.Ideo & ea clericos ligat,vt voluit Bal.in c.cùm venissent,in ij.not. de eo qui mittit. in possessionem. & ibi quoque Ioan.Lig.& Panor.etiam in ij.no.ita intelligentes eum textũ,in quo Papa mãdat decidi causas clericorum secundum consuetudinem patriæ, & illum tex. dicit ipse Bal. ad hoc multùm no.& idem etiam voluit idem Bal.in c.imperialem,col.iij.versi. quæro nunquid si ex consuetudine,& ibi etiam Martin.Laud.col.vlt.vers. & nota valere consuetudinẽ,

Authoris sententia. Consuetudo communis clericorũ & laicorum ligat clericos.

tit.de prohiben.feu.alie.per Fede.Ioan.Ligna.in c.quod clericis,& ibi Franc.Arc.col.vlt.de foro compe.Antoni.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.pe.vers.si quæritur an statuto, & ibi etiã Imo.col.iij.ver.extra glo.tanquot hic doc.& Feli.col.xxxiij.ver. secundus casus, & Philip. Dec.col.xx.vers.non obstant iura allegata,extrà de constitutio.Imo.in c.ad nostram in j.no. per illum text.& ibi Felin.col.ij.de probat.Panor.in c.cũ causa,in iij.no.per eum tex. à contrario sensu,de re iudic.& cons.lxxij.circa primũ breuiter,col.ij.ver.præterea papa,li.j.Alex. consi.ccxj.ponderatis his omnibus,col.j.lib.ij.Franci.Are.cons.xlv.visis articulis,post princ. Cat.Alex.in c.j.in fi.x.di.& in c.qui clericus,col.j.tit.si de feud.fuer. controuer. inter do.& agnat.Roch.Curt.in repe.c.vlt.in j.limitat.xj.quæstionis. de consuetud. & neminem reperi (si non fallor memoria) qui contrarium dixerit,præter Barbat.cons.lxv.referam in medium, col.antepe.vers.nec est vera responsio aliquorum,lib.iiij.vti etiam diximus in nostro tractatu Retractuum,tit.j.§.j.glo.xiij.in verbo, *s'achetent*, nu.2.

Clerici ligantur statutis & consuetudinibus disponentibus de successionibus.

5 ¶ Tum quia etiam alias clerici ligantur statutis & consuetudinibus disponentibus de successionibus,siue respiciamus hæredes clericos ad eorum admissionem,vel etiam exclusionẽ siue etiam defunctos clericos: vt scilicet in successionibus eorum seruentur statuta & consuetudines locorum,vt plenè disseruimus in nostro tracta.de iure Primigeniorũ quæst.xliij. qua plenè tractauimus an consuetudo primogenitos præferens, liget secundogenitum clericum.& quæstio.sequen.qua etiam tractauimus an econtrario primogenitus clericus gaudeat ea consuetudine.& iterum quæst.sequen.qua item quæsiuimus, an ea locum habeat in successionibus clericorum defunctorum,vt ibi videre poteris.

QVARTA PARS EORVM QVAE RESPICIVNT RES, QVÆ SEPTEM DECLARATIONIBUS CONSTAT.

1 *Prima declaratio,vt id statutum procedat in his rebus,quarum defunctus tempore mortis erat possessor tantum,non etiam in cæteris.*
2 *An procedat in re, cuius possessio cohæret personæ.*
3 *An in re,cuius possessio erat apud defunctum vi precarij.*
4 *An in re,cuius possessio erat apud defunctum ex causa ad hæredes non transitoria.*
5 *An in rebus feudalibus. Vbi etiam videbis an impediatur dominus manum inijcere in feudum ob hanc possessionem hæredis. Et an ipse hæres sit saisitus aduersus dominum.*
6 *An in emphyteuticis.*
7 *An in rebus incorporalibus.*

PRIMA DECLARATIO.

Hæc cõsuetu. nõ procedit in rebus quas defunctus non possidebat.

1 PRimò declara,vt procedat in his rebus,quarum defunctus possessor erat tempore mortis ipsius. Nam si eo tempore non possidebat, nec in eius hæredem transit possessio.neque enim is suum hæredem saisire potest per suam mortem de ea re,cuius ipse saisitus nõ est,dum moritur.l.traditio,ff.de acqui.rer. domi. & l.nemo plus iuris,ff.de reg.iur.& ibi concordant.per gl.& Philip. Dec.Et si verè eam rem tradere non potest,nec fictè quoque potest.l.si filiusfamilias,& l.si seruus, ff.si cer.pet.& l.ij.& iij.ff.pro socio.Bal.cons.clxvj.à libello,vers.sed hic est aduertendum, lib.iiij. & diximus in tracta.Consti.possess.in iij.parte,limit.j.nu.iij.incip.cuius sententiæ,vt confir matemus eam,multorum in ea limitat.à nobis citatorum opinionem, quæ negat per constitutum eius qui non possidet, transferri possessionem.

Fictè tradere non potest qui verè nõ potest.

Hæres nõ nisi verũ qua erãt defuncti tẽpore mortis in possessionẽ mittitur.

2 ¶ Et id omnino perpetuum est,vt possessio quæ nulla est continuari non possit,vt voluit Bar. in l.Celsus,col.pe.vers. vel quando dicitur continuata, ff. de vsuc. prout illum citat Maria. Soci.iunior.consi.xviij.viso themate suprascripto,col.iiij.vers.ad primum itaque fundamẽtum,lib.ij.Et id quidem perspicuum est,vel si nullam eius rei autoritatem haberemus,quomodo enim res quæ non est, continuari potest?

Possessio nulla cõtinuari non potest.

3 ¶ Nam & in simili videmus,quòd hæres non iuuatur beneficio l.vl.C.de edi. diui Adria.tol. nisi in iis rebus quæ defuncti tempore mortis fuerunt,vt patet ex textu in d.l.vl. ibi, earum rerum quæ testatoris tempore mortis fuerunt,vbi Bar.col.pe.ver.secundus casus, Albe.col. iij.ver.item oppo.quia in tex.Sali.col.iiij.ver.nunc videamus de quinto, & Paul. Ca. col.ij. ver.quartò requiritur,& recentiores,& Roffred.in summa eiusdem ti.vers.sed illud quæritur de eo quod dicit. Et idem in interdicto quorum bonorum, vt scribitur in l.ij.ibi, quæ cum moreretur,eius fuerunt,C.quor.bonorum.Cy.in l.j.io ij.q.& ibi Bar.col.vlt.ver.sed hoc interdictum,& Sali.etiã col.vl.eo.ti.Et in petitione hæreditatis,l.item veniunt,§.itẽ nõ solùm, de peti.hęre.& latè Alex.cõ.clxxxiij.viso pũcto questionis pręmissę,post prin.li.v.Pet.Fer.ti. for.

Idẽ in interdicto quorum bonorum.

Et in petitione hæreditatis.

for.libel. quo petitur hæred.ex testa.in verbo, iniustè occupauit, post prin.& Maria. Socin. iunior consi.lxxvij.licet in præsenti col.vlt.num.160. libro primo.

4 ¶ Et ita in casu nostræ consuetudinis voluerunt non obscurè Alouisius de Lucis,inter cons. Bal.cons cccccxxxvj.quidam creditor,col.ij.lib.iij.Rap. Fulg.si non oscitanter legatur, cons. ccciiij proponitur quòd domina Antonia,col.ij.vers.etsi dicatur, iuncto vers.quinimo illud fortiùs.Alex.cons.lxxxij.visa facti narratione,col.j.vers.quia respõdeo,lib.ij.iuncto eo quod scribit,col.ij.ver.& eum iam ante.Iac.à S.Geor.in l.si sorori,vers. aliam pulchram limitationem,C.de iu.delib.vbi id dicit pulchrum,mirabile,& perpetuò menti tenendum. Ias.cons. cxlvij.præsens consultatio,col.vij.versi.sed præmissis non obstantibus,lib.ij. Gui.Bene.omnium expressissimè in repe.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; testatore,le ij.nu.72. & 77. & Fran.Cur.iunior consi.cviij. sacratissimæ trinitatis, &c. circa controuersiam, col.v.versi. nec obstat etiam præmissæ conclusioni. & cons. cx. pro habenda clara resolutione, col. viij. vers.retento igitur præmisso.& cons. clxviij. sacratissimæ,&c.habita diligenti consideratione,col.vlt.in prin.& D.Boer.decisio.172.dominus vita nunc functus,col.iij. nu. 14. Et ante hos videtur voluisse Oldra. cons. cxxxix. ad habendam aliqualem notitiam, in vij.dubio,& in simili statuto huic nostræ consuetudini, voluit Signo.cons. ccl. super dubiis seu quæstionibus,col.j.in fi.versi. secundo ex tenuta. *Qui ita tenuerũt in casu huius consuetudinis.*

5 ¶ Quod tamen intelligendum est,si defunctus omnem possessionem amisisset,ita vt nec naturalem, nec ciuilem tempore mortis suæ habuisset, vt quia rem vendidisset, aut aliàs alienasset,& possessionem omnem tradidisset, vel quia etiam animo ciuilem non retinuisset, cũ ab alio spoliatus naturali fuisset. Quod si hanc ciuilem retinuisset,fuissetq; intra tempus intentandi remedij possessorij retinendæ, hæres ipsius in quem translata esset ea ciuilis possessio, vi huius statuti secundum ea quæ diximus suprà in iij. declaratione iij. partis, posset intentare id remedium aduersus eum qui eam possessionem etiam ante mortem illius occupârat,vt ipse defunctus potuisset, modò is sit intra annum turbatæ possessionis, vt dicemus in simili,in v. parte, declar.iij. nu.14.incip.& ita certè. *Declaratio.*

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶ Secundò declara, vt id statutum generaliter non procedat in re,cuius possessio cohæret personæ.nam cum huiusmodi res non veniat in portionem hæreditatis, vt not. in l.item vidEndum,ff.de peti. hæred.eadem ratione non debet intelligi transire possessio. Nam ea iuris est regula, vt licèt hæres aliàs succedat in omne ius defuncti, non tamen succedat in ius personale,l.hæres in commune,ff.de acq.posses.vnde & statutum transferens ipso iure possessionem defuncti in hæredem, ita quoq; debet intelligi, cùm recipiat interpretationem à iure communi,per no.in d.l.vlt.§.in computatione, C. de iure delib.& in l.ij.C.de noxal.& in c.cum dilectus,de consuetu. Et ita nuncupatim voluit Raph.Commen.cons.clxxiij.Galuanus,col.vlt.& sequitur Iason d.cons.cxlvij.præsens consultatio,col.x.vers.item vltra prædicta,lib.ij.Fra.Cur.iunior in l.vlt.col.pen.vers.secundò restringitur,C.de edict.diui.Adri.tollen.& Anto.Rube.consi. cxxj.dominus Ioannes,col. j. *Hæc consuetudo non procedit in re, cuius possessio cohæret personæ.*

2 ¶ Et certè id minimè dubium est, cum aliàs semper iura personalia personam non egrediantur,sed cùm ea extinguantur,nec transeant ad hæredes, l. quia tale, ff. solu. matri. & l. in omnib.causis,& l.priuilegia,ff.de reg.iur.& c.priuilegium.eo tit.lib.vj.cum concord.adductis per glo.& doct.in illis locis,quibus adde c.hinc est,circa medium,xvj.quæst.j. *Iura personalia non egrediuntur personam.*

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ Tertiò(& hæc quidem proximè accedit ad præcedentem declarationem) hanc consuetudinem generalem declara, vt non procedat in re cuius possessio erat apud defunctum vi precarij. Nam cum precarij virtus non transeat ad hæredes,l. cũ precariò aliquid,§.j. ff.de precar.& id statutũ siue decretum siue etiã consuetudo debeat ita interpretari,vt minus lędat ius commune quàm fieri potest,d.l.ij. C. de noxal.& d.c.cùm dilectus,de consuet.ideo debet intelligi quando possessio erat apud defunctum, ex causa de sui natura transitoria ad hæredes, quia sicut ad eos transit virtus ipsius causæ, ita videtur statutũ voluisse quod transiret ipsa possessio, sed virtus precarij non est huiusmodi. Ita expressè voluit Alex.cons.cliij. circa litem vertentem inter filios,col.j.ver.& posito quòd virtute,lib.vj. quẽ sequitur Chassen.cons.lix.ex visione processuum,col.pen.ver. item etiam vt constat. *Hæc consuetudo non procedit in re cuius possessio erat apud defunctum vi precarij.*

2 ¶ Attende lector, quia si intelligas de hæredibus concedentis id est, constitutarij (ita enim eum voco ad cuius commodum fit constitutum,de quo & Alex.in d.cons. loquitur) non est verum id constitutum non transire ad hæredes, cu. . tex. sit expressus in contrarium in d.l. cũ precario,§.j.& in l.quæsitum est,§.j.& in l. cùm precariò quis rogat,eo tit. & in c.vlt. extrà, eo quoque titulo & latè diximus in nostro tr. ctatu Constituti possessorij, in secunda parte,in xij. ampliat. Et ratio Alexander eum deficit in casu de quo loquitur. Ideo contrarium eius quod dicunt ipse Alexan. & Chassen. in precario expressè tenuit Alouisius de Lucis, valentissimus doctor & aduocatus Vincentinus, vt eum Appellat Baldus inter consilia ipsius Baldi consil. ccccxxxvj. quidam creditor habens plures, col. j. & ij.lib. iij. & ibi *Declaratio.*

quoq; Baldus in addit. eiusdem consi. & dicit ipse Alouisius ita consuluisse in ciuitate Vincentiæ Raynucium, Forli. Richar. Sali. & Argenti.

QVARTA DECLARATIO.

Nec in re ad hæredes non transitoria. Hæres hæredis venit appellatione hæredu. Si tamen res sit trāsitoria ad hæredes. Feudum acquisitum pro se & hæredib. nō transit ad hæredes hæredum.

1 ¶ Fateor tamen (& hæc erit pro quarta declaratione) quòd si possessio erat apud defunctum ex causa ad hæredes non transitoria, huiusmodi possessio ad eos non trāsiret, per illam Alex. rationem, quæ optima est, sed malè ad casum precarij aptata. Et ipsius rationem generaliter sine mentione precarij refert, & sequitur Catel. Co. in memor. incip. decreto Mediolanensi, col. ij. in prin.

2 ¶ Et ad hoc optimè facit quod in simili dicitur, quòd licèt appellatione hæredis, veniat hæres hæredis l. hæredis appellatio, & l. sciendum, ff. de verb. signifi. & latè diximus suprà, in v. declara. ij. partis, id tamen nunquam obtinet in re, quæ de sui natura non est transitoria ad hæredes, de quo habes text. & exemplum in l. antiquitas, C. de vsufruct. & voluit ipse Alex. in l. Gallus, §. etiam si parente, col. iij. versi. vnum tamen non omitto, ff. de libe. & posth. & l. in annalibus, C. de legat. & Catel. Cota in memoria. incipien. hæredis appellatione comprehenditur, in ij. limitatio. vbi dicit hinc fieri, quod singu. dicit Bald. in l. vlt. col. ij. in vj. oppositio. C. de hære. instit. quod si quis acquisiuit feudum vel emphyteusim pro se & heredibus, intelligitur tantum de proximis hæredibus, non de hæredum hæredibus. quod & sequitur & dicit etiam sing. Iason in d. l. in annalibus, in fi. vbi tamen id reprobat, vt & nos diximus in d. v. declaratio. ij. partis.

QVINTA DECLARATIO.

An hæc cōsuetudo habeat locum in feudalib. Qui negant habere locū.

1 ¶ Quintò declara, vt id statutū nō habeat locū in rebus feudalibus, vt expressè voluit Raph. Comen. cons. clxxiij. Galuanus, col. vlt. vers. nec obstat quòd possessio, ea ratione adductus, quam & nos suprà ex eodē adduximus in prima declaratione tertiæ partis, quia vasallus naturaliter tantū possidet, vt dicit gl. in l. iij. §. ex contrario, in gl. j. post prin. ibi, item de re data, & in l. si vt certo, §. si duob. vehiculum, in verbo dominiū, vers. sed qui sunt qui ciuilē habēt, ff. commod. & Ias. d. cons. cxlvij. vbi nuper citauimus, lib. ij. & latè cons. clij. vera & iuridica, per totum illud cons. lib. iiij. Fran. Cur. iunior cons. cviij. sacratissimæ, &c. circa controuersiam, col. vij. versi. sed quod fortius. & consil. cx. pro habenda clara resolutione, col. ix. versi. præterea militat, vbi id dicit sing. & in d. l. vlt. col. pen. vbi suprà, de edict. diui Adria. tollen. vbi tamen dicit id non procedere in dubio, quia etiam in dubio feudum censetur esse hæreditarium, vt declarat Bal. in c. j. tit. an agnati vel fil. cū allegatis per Alex. consil. x. ponderatis his quæ in themate, col. iij. lib. iij. & alibi sæpe.

Feudum in dubio hæreditarium.

Alij qui idē tenent.

2 ¶ Sed & illud, videlicet, quòd hoc statutum non habeat locum in huiusmodi bonis feudalibus, prẹter supradictos voluit Catel. Cot. vbi tamē videtur esse subdubius, in memor. incip. decreto Mediolanensi, col. ij. versi. nunquid autem hoc decretum, & Anto. Rub. cons. cxxj. dominus lo. col. j. & iterum col. iij. versi. ex premissis igitur, rursumq; col. vlt. vers. & si dicatur. & Paul. Paris. consi. omnium j. visa facti narratione, col. xxv. versi. & quia decretum istud, qui est sub nu. 159. l. j.

Rationes huius opin. Statutum de dote lucrāda non habet locū in feudis.

3 ¶ Ad hanc autē opinionem fulciendam adducit Ias. in d. cons. clij. lib. iiij. has rationes, nam id statutum est correctorium iuris communis, quod & nos suprà diximus in præfatione, declaratio. iij. nu. ij. inci. ego verò constanter, & seq. iura autem correctoria vel exorbitantia, quæ generaliter aliquid statuunt, non obtinent in feudis, nisi de eis expressam mentionem faciant, quod ex eo videre licet, quòd statutum loquens de dote lucranda, non habet locum in feudis, c. j. §. quamuis, & ibi Bal. tit. de inuesti. de re alie. fac. Bal. in ca. j. tit. an maritus succedat vxor. in benefi. Alex. & alij in l. j. C. vnde vir & vxor.

Ad idem.

4 ¶ Cui quantum ad id, adde alios id ipsum quoq; scribentes, scilicet ipsum Bal. in auth. res quæ, col. ij. versi. quæro ex forma statuti, C. communia, de legat. & in c. j. in prin. col. iij. vers. quæro an consuetudo, & ibi Car. Alex. col. vj. versi. eiusdem initij, tit. de prohib. feud. aliena. per Fede. Iaco. Aluarot. in eo ipso c. j. §. callidis, & in d. c. j. & ibi quoq; Marti. Laud. & Car. Alex. tit. an marit. succed. vxor. in benefic. & ipsum Aluarot. in c. j. in prin. & ibi etiam Mart. Laud. tit. de inuesti. quam Titius accepit à Sempronio, eundem Mar. Laud. qui dicit ita publicè se disputasse, in d. c. j. §. quamuis, & ibi Car. Ales. tit. de inuest. de re alie. fac. Barb. in rub. de rebus eccle. non alienan. char. pen. vers. decimoquintò facit. Fran. Are. in l. ij. col. ij. versi. debes etiam scite, & ibi quoq; Fran. Ripam, col. iiij. nu. 19. ff. solut. matri. ipsum Iason in l. j. col. vj. versiculo, nota etiam quòd istud, C. de summa trinitate, vbi ad hoc dicit esse sing. tex. in dicto §. quamuis, & Albertus Bru. in dicto tractat. statutorum fœminas repellentium, in xxiij. quæstio. viij. artic.

l. j. & auth. præterea, C. vnde vir & vxor. non habent locū in feudis.

5 ¶ Subiungit autem Iason, vt ad eum redeamus, d. cons. clij. quòd dispositio l. j. & auth. præterea, C. vnde vir & vxor, non habent locum in feudalibus, secundum Rom. & Alex. in vtroque loco. Cui item hoc adde de priori esse bonum text. in cap. j. tit. an maritus succed. vxor. & ibi Bald. qui eum no. ad limitationem dicti tit. vnde vir & vxor, & alij, & idem etiam voluisse ipsum Ias. in eadem illa l. j. col. ij. in vj. fallen. & ibi quoq; Philip. Dec. col. iij. versiculo

sexto

ſexto & vltimo.Bened.in reper.c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu.81. verſi.quartò fallit de teſta. & Stepb. Bertr.conſi.lix. voluiſſem pro ſecuriori reſponſione, in xiij.eodemq; vltimo dubio, lib.ij.

6 ¶ De poſteriori verò,ſcilicet de d.auth. præterea,eſt etiam tex.in dicto §.quamuis,ſuprà ſæpius citato,& voluit item ipſe Iaſon in eadem auth.præterea, col.iij. verſi.limita tamẽ,& ibi Fran.Pep.in repetitio.in fi.& Mart.Lauden. & Cardi. Alex.in c.j.§. donare,vterq; in fi.titu. qnaliter olim feud. alienar. poter. *De eadem re.*

7 ¶ Quibus proximum eſt quod voluerunt Bald.Aluar.& Card. Alex.in d.c.j.an mari.ſucce. vxor.per eum tex. quòd huiuſmodi feuda non compræhenduntur in ſtatutis, ex quibus ſuperſtes coniugum lucratur certam partem bonorum alterius primi mortui, quod & ipſum voluit ipſe Bald.in c.j.col.iij.verſi.quæro an conſuetudo quæ diſponit, tit. de prohi.feud.ali. per Fed. *Feuda non cõprehendũtur in ſtatutis deferentib.lucrum ſuperſtiti coniugũ.*

8 ¶ Et quod etiam tradidit Bened. in repe. d.c. Raynutius in d. verb.& vxorem nomine Adelaſiam, num. 787. quòd conſuetudo vel ſtatutum faciens, virum & vxorem communes in acquiſitis factis conſtante matrimonio, non habet locum in feudis acquiſitis, per d. c.j. an mari.Imo illud perpetuum eſt in omni ſocietate, vt ſcilicet, ſocius qui durante ſocietate acquiſiuit feudum non teneatur illud communicare alteri ſocio, vt pulchrè conſuluit Alex. conſi.xlviij.diligenter proſpectis,col.ij.verſi.ſed his non obſtantibus, lib. ij. Sed id in Gallia non ſeruamus,in qua feuda ſunt patrimonialia, vt dicemus infrà num. 25. Et id etiam tenet Chaſſeneus in commentariis conſuetudinum Burgundiæ.tit. *Des droicts appartenans à gens mariez*,§.ij.gl. vlt.col.iij. verſi.limita iſtam conſuetudinem. *Nec in ſtatutis facientib. virũ & vxo. communes in acquiſitis. Nec in alia quauis ſocietate.*

9 ¶ Subdit item ipſe Iaſon dicto conſil. clij. in reſcriptis ſimpliciter impetratis non compræhendi res feudales, niſi de illis facta ſit ſpecialis mentio: idenim ſignanter, vt ipſe loquitur, voluiſſe Bald.in c.cùm ordinem, col.ij.verſ. iſtud capi.eſt argumentum, quòd non valet,de reſcrip.arg.illius text. ſed melius faceret tex. in c.ex parte B.circa medium, de ſor.comper. Cui item adde,idem ſcripſiſſe Philippum Dec.in d.c. cùm ordinem, col. j. & ipſum Iaſonẽ qui id dicit ſingul.con.ccxxiiij.principale dubium,lib.ij.& conſi.lxx. ſuper vtraque,col.pen. verſi.confirmo & ſecundò,lib. iij. *Nec in reſcriptis.*

10 ¶ Præterea,vt inquit idem Iaſon d.conſ.clij. in generali poteſtate legitimandi, non venit facultas legitimandi ad feuda,vt no.voluit Signor.conſ.ccxxiij. quidam dominus Ioannellus, quem refert & ſequitur Card.Alex.in c.per venerabilem,§.quod autem,char.xj.ver. quarto ſextò principaliter,qui filij ſint legit. & idem ſimpliciter tenet Alex. conſ.clx. viſa legitimatione facta de domina Marmorina,col.j.lib. ij.Sicuti etiam ſimpliciter legitimati,non intelliguntur legitimati ad feuda, niſi nominatim dictum ſit de feudis, c. naturales,cum glo.approbata per doctor.tit ſi de feud. fuer. controuer. inter dom.& agnat. *Nec in generali poteſtate legitimandi. Legitimati ſimpliciter non intelligũtur legitimati ad feuda.*

11 ¶ Hæc Iaſon,ſed cui adde quantum ad facultatem legitimandi,Soc.con.iij.in cauſa domini, col.iij.verſ. ſecundò quod dicta, lib. iij.niſi tamen,vt dicit,ex verbis colligeretur de volũtate principis.& Guid. Pap. deciſio. 857.in generali. eundem Iaſ.d.conſ.lxx.col.iiij.verſ. hoc tamen non obſtat,lib.iij. Phil.Dec. in l.j.col.ij. verſ. ad prædicta,ff. ſi cert.peta. in lectur. Piſa. & conſ. lxxvj. licèt in caſu,col.j. & iterum vlt. & conſ.ccclxxxix.viſa longa ſerie,col.ij.verſ. eodem modo videtur.Fran.Ripam in l.j.col.viij.nu.53.ff.de vulg. & pupil.ſubſtit. Licèt non placeat Lancel.Gali.in lib.ij. col.iij.verſi. ex hac concluſione,ff de verb. obligat. innixo autoritate.Soci.dicto conſi. iij. lib.iij.qui tamen (vt diximus)contrarium tenuit. *De eadem re.*

12 ¶ Quantum autem ad legitimationem ipſam, addes illud ipſum quod dictum eſt, voluiſſe Hoſtien.Ioan.Calder.Ant. & Card. Floren.in c. lator, extrà, qui filij ſint legit.Oldra.conſi. ccxlvij.factum tale eſt:quidam rex,in vltimo dubio. Bal.conſi. cxxix.ad euidentiam,in prin. lib.iij. Cald.conſi.v.an naturalis,tit.de feud. Petr.Ferra.tit.for.libel.quo agit.ad reuo. feud. in verbo,nec ſuperſtitibus,col.ij.verſ.vide,quæritur,Steph.Bertr.con.cxij.viſis quibuſdam, nu.25. lib. ij. ipſum Lancel. Gali.in d. l. ij. col.iij.verſi.limita modo,de verbo.obligat.Anto. Rub.qui alios citat, conſ. xxxiij. circa dubium,col.j. *De eadem re.*

13 ¶ Addit & ipſe Iaſ.vbi ſuprà,feuda non contineri in generali renunciatione, niſi de illis ſpecialis mentio facta ſit,ſecundũ Bald.in auth.in ſucceſsione,ad fi.C. de ſuis & legi. arg. l.de creationibus,C.de Silen.lib.xij. Nec item in generali alienatione bonorum,niſi item ea ſint expreſsè nominata,per tex.no.in d.c.in generali,tit.ſi de feu.fuer.contro.inter domi.& agn. & in c.j.ad fi.tit.de ca. qui curiam vendidit,& tandem cõcludit ex illis omnibus, huiuſmodi ſtatutum ſiue decretum continuans ſimpliciter poſſeſsionem defuncti in hæredem,non habere locum in feudis, cùm de illis mentio ſpecialis facta non fuerit. *Feuda non cõprehendũtur in generali renunciatione. Nec in generali alienatione.*

14 ¶ Tu autem ad illud primùm de generali renunciatione,adde ipſum Bald.in c. j.col.iij.verſ. ſed quid ſi filius viuo patre. & ibi Iacob.Aluaro. col. pen.verſ. item addit, tit. an agn.vel fil. eundem Bal.conſ.ccccxxvij. quædam puella fuit dotata,col. vlt. lib.j. Mart. Lauden.in d. c.in generali,tit.ſi de feu.fue.contro. Franciſ. Aret.qui id dicit no. in l.qui ſuperſtitis, col. v. verſic.iterum in renunciatione,ff.de acq.hæred. Soci.conſ.lxxiiij. ſuper controuerſia, col.ij. *Idem de generali renunciatione.*

verſic.

versi.quarta conclusio,lib.iij. Card. Alex.in c.j.tit.de eo qui si.fec.agna. Carol. Rui.consil. xxiiij.super his,col.j.nu.iiij.lib.j. Iason in l. Gallus, §. quidam rectè,col.pen.in prima lectur. ff.de libe.& posth.vbi id dicit sing. & consi.xcvj. dominus Bonioannes, in fi.lib.j.& consil. ccvij.in præsenti, in prin.lib.ij. quibus locis dicit de hoc esse bonum textum in dicto cap.j. tit.de eo qui si.fec.agna.& consil.vij.pro reuerendissimo, col.v.versic.secundò facit, lib.iij. Phil.Dec.in d.l.j.ff.si cert.pet.& d.consi.ccclxxxix.vbi suprà,& Catellia. Cotam in memo. incip.feudum debet.& Matth.Afflic.in constitu. Sicil.incipien.hac edictali, col. pen.versi. in eadem,ibi,voluit quidam.

Idem de generali alienatione.

15 ¶Ad alterum de generali alienatione,adde glo.in dicto c.j.& ibi Card.Alex. col.ij. in j. no. de cap.qui cur.vend.Mart.Laud.& eundem Card.in cap.j.vtrunq; in fi.tit.de inuesti.de re. alie.fact. Alex. latè consi.xvj. viso dicto themate,col.ij.versi. quod autem ad bona, lib. ij. & consi.clxviij. requisitus,col.ij.vers.fortificantur prædicta,lib.ij.quod iterum repetitur consi. xx.lib.v.& Ludo.Goz.consil.xxvj.in causa illustrissimorum,col.ix.num.lj.

Feudum non comprahenditur in generali donatione.

Nec in generali hypotheca.

16 ¶Proindeq; nec in generali donatione bonorum feudum cõtinetur,Guid.Pap.cons.ccxiiij. circa materiam.col.iiij.versi.sed in casu,& rursum col. vj. versi.sed restat aliud,& consil.seq. vertitur quæstio. col. j.& consi.ccxviij.indubitanter,col.pen.versi.ad octauum. Vti nec consequenter in generali hypotheca,siue obligatione bonorum. Spec. in titu.de pignor.in prin. versi.vlti.Bald.in c.j.in prin. col.j.versi.sed nunquid si contrahar, & ibi Mart.Laud.& Card. Alex.vtrunq; col.ij.versi.nota secundum, tit. de prohib. feud. alien.per Fed.Paul.Cast.in l. tutor,§.vlt.ff.de pign.act.Rom.in l.si constãte,in prin.ff.solu.matri.Alex.d.cons.xvj.col.vlt. lib.j.& consi.clxviij.requisitus,col.ij.versi.fortificantur prædicta,lib.ij.quod repetitur cons. xx.lib.v.& idem Alex.consi.ij.ex narratis,in prin.lib.iiij.& consi.cxxiiij.super primo,col.iij. eod.lib.iiij.& consi.xlj.viso themate,col.j.lib.vj.quod & repetitum est consi. xcv. eod.lib.vj. & Guid.Pap.in omnibus ferè consi.suprà citatis, Ias. consi.vj. exibentur, col.viij.versi. nec obstat si diceretur,& col.vlti. versi. non obstat tertium,lib.iij. & Matth. Afflict.in d.consti. Sicil.incip. hac edictali,vbi suprà, col. pen.

Nec sub dispositione authen.res quæ.

Nec in generali fideicommisso.

Nec in generali mãdato.

17 ¶Nec similiter compræhenduntur sub dispositione auth.res quæ, C.com. de leg. per d.c.j. §.donare,& ibi Bald.& cæteri,tit.qualiter etiam feud.alie.pot. cum concor.adductis à Iaso. in d.auth.res quæ,col.viij.versi.an autem res prohibita,& col.xj.vers.vj.limita.& con.lxxxix. aggredior,col.iiij.versi.secundò quia dicta,lib.j.de quo etiam vltra eũ per Guid. Pap.d.con. ccxiiij.col.v.versi.& pro hoc facit,& col.seq.versi.& alibi dicit.& d.consi.ccxviij.vbi suprà. Nec etiam in fideicommisso generali, Dy.& Bart. in l.si patroni,in prin. ff. ad S C. Trebel. Bal.in l.cùm virum,col. vlti.versi.extra quæro,C. de fideic.nisi inquit esset hæreditarium & Marti.Laud.in c.j.in fi.tit.de lege Corra.Latè Alex. id declarans,consi. xcj. ponderatis his, col.viij.quo ad secundum,lib.j.Ias.in præludiis feudo.col. xiiij.num. 46. an autem feuda,& Laur.Sylua.consi.xxx.facti quæstio, col.iiij.versi. quinto pro eadem opin. Nec in mandato quoq; generali. Matth.Affli.in constitutio.Sicil.incip.si quando fortè,col.ij.in ij.no.

Nec in alia quauis generali dispositione.

18 ¶Deniq; id generale est, vt nec in quauis dispositione generali feuda comprehendantur,sine speciali & expressa earum mentione,satis videtur voluisse Signor.dicto.con.ccxviij.quidam dominus,& clariùs Bal.autoritate Iac.Ardizo.consi.ccvij.quæstio est spurius,col.j.lib. ij.& Card.Alex.in d.c.j.tit.de inuesti.de re.alie.fac.& in d.c.generali,tit.si de feu.fuer.controuers.inter dominum & agna.Philip.Dec.consil.cxxxix. cuius superscriptio incipit, an & quando fœmina,veluti scilicet feudorum natura sit omnino à cæteris bonis aliena,vt & nos quoq; diximus in nostro tractatu Retractuum,tit.j.§.j.in gl.iij.in verbo,*aucuns biens*,sed hic repetenda duximus,ob id quod Ias.d.consi. clij. lib. iiij.hanc nostram decisionem tractans, omnes neruos intenderat,vt ipsum probaret.

Nec in petitione hæreditatis.

19 ¶Et in hanc quoq; partem facit,quod scribit Bart.in l.item videndum,§.vlt.ff.de peti.hære. quòd feuda,non veniunt in petitione hæreditatis.neq; enim feuda deferuntur iure hæreditario,nisi ex forma institutæ aliter appareat,vt tradit.Alex.con.xix.super eo de quo quæritur ferè per totum,lib.v.& vtrunq; sequitur Maria. Soc.Iunior, consi.lxv.cùm in præsenti casu,
20 col.vij.nu.17.lib.j.& iij. Sed nos de hoc latiùs alibi tractauimus.

Qui tenent hoc statutum habere locum in feudalib.

Filia in dubio debet poni in possessionem verũ quæ feudales dicuntur vide infrà nu.24.

¶Contrarium tamẽ, vt scilicet id statutum habeat locum etiam in feudalibus, expressè tenuit Masuer.tit. de feud. §.item successor singularis,& expressiue,§.sequ. incip.item succedens,& Guil.Brolhius in stilo curiæ parlam.tit.de feud.§.item de consuetudine,& seq. Bened.in repe. c. Raynu.in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu.180. & iterum in verbo, mortuo itaq; testatore,le ij.nu.70.& 71.de testam.& præsupponit Phil.Dec.consi.ccclxvij. bene & consultè,col. ij. versi. & ista etiam videtur procedere, iunctis præcedentibus, dum loquens de decreto Mediolanensi,huic nostro statuto simili, dicit etiam filiam debere conseruari in possessione bonorum feudaliũ patris,donec agnati qui prætendunt filiam nõ debere,succedere de iure suo potiori doceant,quando & ipsa,cessante dicto statuto,possit petere se mitti in possessionem omniũ bonorum patris, etiã si quædam dicantur esse feudalia, donec id cognitũ fuerit, per c.j.§.inter filiam,& ibi Andr. Iser. Bal. Marti.Laud.Iaco.Alua. & Card.

& Card. Alex. & ibi sũ. §. defuncto milite, tit. si de feud. fuer. controuer. inter domi. & agn. & ita quoq; not. gl. in c. j. in gl. j. in fi. & ibi Bal. de controuer. inter mascul. & fœmin. de benefic.

21 ¶ Quod & ipsum tenet Io. Aod. post Guid. Suf. in addit. Spec. tit. de test. §. sequitur, col. pen. versi. sed pone. P. decessit, in addition. incipien. dubitatur etiam, per dictum §. inter filiam. & idem quoq; Ioa. Andr. in additio. ipsius Specul. tit. de feud. §. quoniam, versi. xxj. in addit. incip. cessante, dum se remittit ad Spec. vbi suprà. & id pro no. refert & sequitur Alex. in l. vlt. col. vlt. versi. aliud no. dictum, & ibi etiam Iaf. qui id dicit mirabile, col. antep. versi. nota, & vltra Bal. & Fra. Curt. iunior, col. pen. versi. quæro quid si aliquis. C. de edict. diui. Adri. tollen. & ipse Dec. consi. cccexxiiij. proponitur quòd magnifica domina, col. ij. vers. & ista conclusio, vbi & id dicit procedere non solùm in dubio, sed etiam cùm constat bona esse feudalia, donec aduersarius probauerit de suo iure potiori. & idem quoq; Dec. d. consil. cccclxvij. col. ij. versi. & ista conclusio. & consi. ccccxcviij. viso casu proposito, col. j. & consi. dlxxxviij. viso puncto, & dubiis, col. ij. versi. & prædicta conclusio. Fra. Cur. iunior in tracta. feudor. in tertia parte, quæsti. xxj. char. xxv. col. j. & consil. xxx. habita diligenti consideratione, col. iij. nu. 10. & consi. xlj. præsupponitur in facto, col. iij. versi. præmissis tamen minimè obstantib. & consi. cviij. circa controuersiam vertentem, col. iiij. versi. minùs etiam obstat. Matth. Affli. deci. Neapolit. cxvj. verùm dispositio, col. j. Alber. Bru. consi. j. circa primum articulum, col. j. & ij. versi. sed maior residet. & col. iij. ad idem facit, & Ioan. Camp. consi. sequent. viso themate transmisso, col. ij. versic. quo verò ad aliam, & versic. tertiò, in hoc patrimonio. & idem Brun. consi. xviij. in causa vertente, col. iij. versic. est bene verum. & Ludouicus Gozad. cons. vj. prima facie videtur, colum. penul. versi. ex istis sequitur, & iterum consi. sequent. in hac causa possessoria, col. ij. num. 10. & 11. vbi & hoc dicunt non solùm procedere in filia. sed & in alia quàcunque fœmina hærede. & consilio x. in hac causa illustrium, vbi id duobus modis declarat. Paulus Parisio. consilio xxij. illustrissimam dominam, columna x. numero 65. lib. j. & consil. xlj. optimum ius, colum. j. eodem lib. j. & nouissimè Nicol. Bello. consil. x. in causa castri, colum. vlt. & Maria. Soci. consi. lxxv. quanquam vt audio, col. vij. nu. 28. lib. j. & consi. lxxvj. cùm diebus elapsis, colum. xxij. num. 95. eod. lib. j. & cons. lxxvij. licèt in præfati, post princ. eod. lib. j.

De eadem re.

Etiam si constat esse feudales donec probatum sit de iure potiori.

22 ¶ Cui & tu adde Albe. in l. cùm miles, in fi. ff. ex quibus causis maior. & tex. in d. c. j. si de feu. fuer. controuer. inter dom. & agn. vbi si de feudo fuerit controuersia inter dominũ & agnatos vasalli, qui decessit sine filiis: domino contendente esse feudum nouum, agnato antiquũ: agnatus ipse debet manere in possessione rei, pendente huiusmodi controuersia, & donec dominus ostenderit id feudum esse antiquum. Quod bene facit contra eos qui vulgò dicunt hæredem vasalli nunquam esse saisitum aduersus dominum, nec virtute quidem huius statuti, de quo postea dicemus, nu. vlt. huius declarationis.

Confirmatio huius opin.

Agnatus manet in possessione feudi pẽdẽte quæstione sit ne nouum an antiquum.

23 ¶ Quid quòd possessio rerum feudalium à vasallo defuncto ipso iure & continuò transit in hæredem, etiam cessante hoc nostro statuto, si vera est multorum sententia, quos tibi adduximus suprà in præfat. in iiij. declar. num. 1. sed & illud scio, & sequen. atque etiam in nostro tractatu Primogeniorum in xl. quæst. num. 96. incip. & cum hæc semper. Et licèt etiam sint nonnulli, qui id non admittunt, vt & nos diximus suprà, etiam in præfatio. declar. iiij. num. 4. incip. ideoque vt nec in feudis, & seq. tamen illi loquuntur de mero iure communi feudorum. & nonnulli eorum aliud esse dicunt, si sit statutum de quo hic tractamus. Et tamen hæc disputatio satis ostendit possessionem rerum feudalium faciliùs transire in hæredes, quàm aliarum rerum.

Possessio rerũ feudalium an transeat in hæredem.

24 ¶ Scio autem Iasonem in d. consil. clij. col. ij. versi. ergo ex prædictis, lib. iiij. dubitasse de illo dicto Spec. in d. tit. de test. suprà allegato, propter ea quæ suprà ex ipso diximus. Quanquam postea subiungit illud dictum posse procedere, quando filia vult mitti in possessionem bonorum feudalium, quæ fuerunt patris, ex dispositione iuris communis, & sic ex dispositione l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollen. Aliud, inquit, si prætenderet ius ex dispositione huius statuti continentis ius speciale derogatorium iuris communis. Et aliter quoque illi dicto respondet, vt ibi videre poteris: neq; enim admodum huc pertinet. Sed quod ad casum d. l. vlt. de edict. diui. Adria. tollen. priuatim spectat. vide Alber. ibi, col. iiij. versi. sed nunquid mittetur in possessionem.

De eo quod dictũ est suprà nu. 20. & 21.

25 ¶ Sed vtcunque sit certè apud nos minimè dubium esse debet, quibus feuda sunt patrimonialia & hæreditaria, & possunt liberè vendi & obligari, teste Io. Fab. in §. j. post prin. Instit. de rer. diuisio. & in §. j. post prin. de empt. & vendi. & in §. item Seruiana, col. xiij. versi. quid de ipso feudo, & ibi post eum Iaf. nu. 116. Inst. de actio. & eodem Fab. in §. vlt. Inst. de assign. liber. vbi ex hoc dicit, quòd feuda in hoc regno comprehenduntur sub generali obligatione bonorum, & rursum in auth. ingressi, col. vlti. C. de sacros. eccles. & Iacob. Beluis. in c. j. titulo ex quibus caus. feud. amitta. Petrus Iacobus in titu. de condict. ex leg. imperialem. §. callidis, col. iij. versi. item fallit, quia hodie de consuetudine. & iterum tit. de caus. ex quibus feud. amitt. col. v. ver. hodie verò sic obseruatur. Io. Ray. in d. c. imperialẽ, §. habito, col. xlvij.

Feuda apud nos patrimonialia.

Et possunt liberè vẽdi & obligari.

Et comprehendũtur in generali obligatione bonorum.

in paruis,

in patuis,vet.quarto nũquid per hoc quod dicitur,ti. de prohib.feud. alie.per Feder. Io.Berbet.in suo viatorio iuris,tit.de feu.Guid.Pa.decisi.Delph.lis.secundũ vsus,& decisi.cxxxiij. sed Deposito.& decisio.ccscvij.constitutiones.& consi.clxxvij.pro diffinitione,col.iiij.versi. vel aliter,& iterum col.vj.versi.& si dicatur, & tursum col. antep. versi.nec obstat in hoc.& consi.xviij.super casu,col.iij.versi.sed cùm hodie. & consi.cxiiij.circa materiam, col.penult. versi & si dicatur,vbi id declarat,& consi. sequ. vertitur quæstio,col.ij.versi. & si dicatur.& consi.ccxviij.indubitanter.col.pen.versi. & licèt aliqui, quibus locis dicit id non obtineri in Delphinatu.& Iason qui & hoc in vniuersum dicit obseruari, citra montes, in l. de quibus, col.xix.ver.tamen vltra montes,ff.de legibus. Et in règno quoq; Neapolitano, vt videre licet in consuetudine Neapolitana incip.& si testator,in verbo,disponat. & Matth. Afflict.in decisio. Neapolita. cxl. tene menti. Nam & illic vtuntur plurimis moribus & consuetudinibus Galliæ,vt videre licet ex eorum constitut.

Vti etiam in regno Neapolitano.

26 ¶Constat autem feuda patrimonialia & quæ nos hæreditaria vocamus, sortiri naturam aliorum bonorum hæreditariorum,& eodẽ iure censeri,vt videre est ex Bald. in l.j.in xxxinj. quæstio.ff.de ret.diui.& in l. cùm virum,col.vlt.C.de fideicommiss. Alex. post alios multos in l.si patroni,in prin.col.iij.versi.es gl.inducitur,ff.ad S C. Treb.& Phil. Dec. in l.j. col.iij. versi.sextò & vltimò, C.vnde vir & vxor.de quo tamen vide glosam,& Bar.in l.item videndum,§.vlt.ff.de pet.hæred.& ipsum Bar.in l.si patroni,in prin. Et vide ad horum confirmationem quæ dicemus inferiùs in seq.declarat.nu. v. eodemq; vlt.

Feuda patrimonialia sortiuntur naturam bonorũ hæreditariorum.

27 ¶Illud tamen fateor, quod si per mortem defuncti vasalli sint debita quædam iura clientelaria domino,cuiusmodi sunt multa ex nostris consuetudinibus: aut etiam debita ante mortem ipsius, nondum tamen essoluta, & tempus exsoluendi aut aliter satisfaciendi fuerit transactum, poterit dominus suam manum inijcere in feudum aut fructus illius, si ius iniectionis es consuetudine ei permittitur, donec ei satisfactum fuerit: non obstante hac possessione consuetudinaria,aut alia quauis etiam corporali & actuali: sed per hoc non priuatur hæres vasallus possessione feudi,sed etiam retinet, instar eius quod de sequestro no.in l. interesse puto,& ibi pleuè doctor.ff.de acq. poss. & per Cy.Bart.& alios in l.j.C.de prohib. sequestra.pecu.Bar.& Bal.in l.licèt.ff.depo.& no.in clemen.j.de sequestra.posses.& fructu: nam ea manus domini iniectio,est veluti quædam sequestratio.

Hac consuetudo non impedit manus iniectionẽ domini pro debitis clientelaribus.

Nec tamen hæres priuatur sua hac possessione.

28 ¶Et id fortasse ansam præbuit, vt plærique dicerent hæredem vasalli non esse vi huius consuetudinis saisitum aduersus dominum,donec fuerit per eum inuestitus,licèt sit contra aliũ vt per Bened.in repet.d.c.Raynutius,in verbo, mortuo itaq; testatore, le ij.nu. lxx. & iterũ nu.lxxvij.& Chassen.in consuetudines Burgund.tit. *des successions*. §.j.col.iiij.vers.primò,vt non habeat locum,& D.Io.Sainson,in cõmentariis consuet. Turonensi.xi. *commẽt hommage se doibt offrir à son seigneur*, §.j.col.j. & de hoc est expressa consuetudo apud Claromontẽses, art.cxlj.Id enim secundum præcedentia intelligi debet. vt scilicet hæres sit saisitus aduersus omnes,etiam dominum, nisi aliter disponeret consuetudo.Id tamen non impedire,quominus ipse dominus manum in feudum iniiciat, ob res sibi debitas ante vel post mortem defuncti.Cæterùm super hac tota declaratione vide & quæ dicam in seq.declaratione,& quæ diximus in nostro tractatu Constituti possessorij, parte iij. limit. item iij.

Hæres vasalli an sit saisitus aduersus dominum.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶Sextò declara, vt id quoq; statutum locum non habeat in rebus emphytenticis in quibus hæres emphyteutæ non saisitur ex huiusmodi statuto,vt placere video Raph.Com.consilio cxxxiij.Galuanus,col.vlt.versi. nec obstat quòd possessio, qui & ea ratione mouetur, quam suprà ex eo diximus in præcedenti declaratione,atq; etiam in j.declar.iij.partis,in quibus locuti sumus de vsufructuario & feudario, quoniam scilicet amphyteuta naturaliter tantùm possidet,ex sententia gl.in l.iij.§. es contratio,in glo.magna,post priu.ibi. item de re data in emphyteusin,& ibi quoq; Bart.col.j.versi.secundò contra Dy.& alibi sæpe in d.§.& ibi etiã Aug.ad fi.Paul.Cast.col.j.versi.prima est quòd habeat,Ales.col.iiij.versi.sed adhuc contra,& cæteri omnes,ff.de acq.posses.& eiusdem gl.in l.si vt certo,§.si duobus vehiculum,in verbo,dominium,post prin.vers.sed qui sunt,ff.commod.

An hac consuetudo habeat locum in rebus emphyteuticis.

Emphyteuta naturaliter tantùm possidet.

2 ¶Et hanc sententiam confirmant multa ex his quæ diximus in præcedenti declarat.præsertim quia feudum de quo ibi locuti sumus, & emphyteusis in multis æquiparantur, ita vt ab vno ad alterum passim à nostris argumentum sumatur, vt videre licet ex infinitis nostrorũ dictorum locis citatis à Nic. Eueral. in locis legalibus, in loco à feudo ad emphyteusin,& è contrario. Et quòd etiam es nonnullorum sententia non transfertur possessio rei emphyteuticariæ par constitutum. Nam huius opinionis inter cæteros fuit Chass. consil. vij. visis de thematе, col.vij. versic.ad hoc est clara responsio, vbi idem dicit de re feudali. Ergo multò minus transfertur ex huiusmodi statuto, cùm in constituto interueniat aliquid quod vicẽ traditionis habet,hic nihil præter nudam statuti dispositionem.

Emphyteusis & feudum in multis æquiparantur.

Et valet arg. de vno ad alterum.

3 ¶Verùm & rei quoq; emphyteuticariæ transferri possassionem in hæredem, vi huius statuti,expresè tenuit D.Bened. in rep. c. Raynutius,in verbo,mortuo itaque testatore, le ij.

Qui tenent hanc consuetudinem

nu.71

nu.71.de test.& non obscurè Corn.con.clxvj.circa primum consultationis articulum, col. vlt.ver.sed descendo ad id quod à me quæritur,lib.j.dum loquens de simili statuto huic nostro,respondit quempiam hæredem non vti beneficio huius statuti in re quapiam emphyteuticaria(nam de ea nominatim loquitur)non quidem quòd res esset huiusmodi,sed quoniam alius iam apprehenderat possessionem, secũdum ea quæ dicemus infrà in tertia declaratione v.partis,& aliis quibusdam rationibus illic ab eo descriptis.

habere locum in rebus emphyteuticis.

Autoris sententia.

4 ¶Et nos idem dicendum censemus quod suprà de feudo diximus, præsertim quòd etiam in hoc regno res emphyteuticariæ sunt patrimoniales & hæreditariæ,& de his peræquè disponimus ac de cæteris rebus nostris,vt etiam scribit Ioan.Fab.in §.adeo,col.j. Insti.de loca. Et quicquid dixerit Chasse.d.consi.vij.in his transfertur possessio per constitutum,vt in cæteris rebus,vt videre licet ex Oldrado con.cxxxix.ad habendam aliqualem notitiam,in ix.dubio. & Petrus Ancharanus cons.lxiij.notitia iudicis,in tertio dubio.& ipsemet Raph. Co.in leg. quamuis,§.j.ff.de acq.pos.& in illo ipso con.clxxiij.vbi suprà,& aliis multis,quos tibi collegi in tractatu Constituti,in iij.par.in iij.item limitatio.

Emphyteuticaria res in hoc regno patrimoniales & hæreditaria.

Et in his possessionẽ transfert constitutum.

5 ¶Et videmus, quòd ius retractatus à consuetudine,vel statuto introductũ,aut vt Itali vocãt, ius congrui,habet locum etiam in hisce rebus, atque etiam in feudalibus , vt vtrásque nunc coniungamus. Vt de primis voluit Alex.cons.xxvij.viso themate,col.ij.vers. quantum autem ad secundum,lib.vj.cum aliis multis concordant.à me adductis in tractatu Retractuum,tit. j.§.j.gl.iij.in verbo,*aucuns biens*,nu.1.& 2.De secundis Ioan.Fab.in §.j.post princ. Institutioni.de emptio. & venditione, cum aliis quoque concordant. à me citatis in illa eadem glosa nuper citata,nu.10.verùm Ioannis.

Retractus habet locum in rebus emphyteuticis.

Et in feudalibus.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶Septimò declara,vt id statutum siue consuetudo habeat locum etiam in rebus incorporalibus,ita scilicet vt eorum possessio siue quasi possessio transeat in hæredem,de qua re loquẽs Francis. Aret.in l.iij.in prin.col.iij.vers.& quia hic gl. enumerat. ff.de acqui. posses. dicit se tractauisse in l.j.in prin. ff. co.an in rebus incorporalibus sit dare possessionem ciuilissimam (ea est quæ transfertur per huiusmodi consuetudinem,vt diximus suprà in præfa.declar. vij. nu.3.incip.imò & ciuilissima)quæ transfertur ipso iure sine aliquo actu vero vel ficto,in qua quidem l.j.is loquitur de huiusmodi possessione ciuilissima,in col.ix.vers.sed quæritur circa istam,sed nihil ibi dicit,an ea habeat locũ in rebus incorporalibus. Verùm col.xij.ver.quęrit etiam hic,tractat post Bar.ibi, an sit dare possessionem ciuilem in rebus incorporalibus: & decidit posse,per multa quæ is ibi allegat, quæ tu per te videre poteris. de quo etiam tractat idem Aret.in l.iij.in prin.col.iij.ver.sed dubitatur,eo.tit.in quibus locis distinguit inter iura incorporalia,personalia,& realia,vt & tu apud eum videre poteris.

An hac consuetudo habeat locũ in rebus incorporalibus.

2 ¶At in nostro tractatu Constituti possessorij,in ij.parte , ampliation. xxxij. latè docuimus in huiusmodi rebus incorporalibus transire possessionem per constitutum & præcarium, quæ sunt fictæ & ciuiles traditiones.ibi vide,atque etiàm in xxx.ampliatio.num.21.incip. intelliges tertiò, & seq. vbi etiam videbis horum incorporalium quasi possessionem faciliùs dari per fictiones,quàm corporalium.& iterum in iij.parte eiusdem operis, limita. j.nu.9. incip. ex quibus Philip. & seq.

Constitutum transfert possessionem in his rebus.

3 ¶Sed vltra ea quæ scripta sunt in dictis locis,scio fuisse quæsitum,an leg.vlti.C. de edic.diui Adria.tollen. quæ inducit priuatum ac peculiare remedium pro hæredibus ad adipiscendã possessionem rerum hæreditariarum,habeat locum in rebus incorporalibus, de quo vide gl. ibi,in verbo,legitimo,paulò ante fi.Pet.à Bella pert.Cy.in vl.qu.Albe.col.antepe. vers.item quærit glosa nunquid beneficium.Io.Fab.col.vl.ver.sed non datur,Bar.col.ij.versic. oppono eodem modo,Bal.col.pe.ver.nonò quæritur,per totam eam quæstionem , Sali. in fi. Raph. Fulg.col.antep.vers.in eadem,ibi §.fi.nisi corporalia,Pau. Cast.col.pen.vers.in quæstio. vlt. Alex.col.x.vers.in ea,ibi quia in hac re,& Corne.col.pen.ver.in ea,ibi incorporalia.Rofred. in summa,tit.de edicto.Di.Adria.tollen.vers.vltimò quæritur quid differant.& Ioan. Andr, in addit.Spec.tit.de testa.§.sequitur,col.pen.vers.sed pone si decessit , in addit. quæ incipit, dubitatur etiam:Bal.aut quisquis is est,inter consi.illius,dum loquitur de quasi possessione, con.cxliiij.multa sunt consideranda,in prin.lib.iij.Sed quicquid sit in aliis casibus,id tamen scio obseruari apud nos,vt etiam incorporalium possessio aut quasi possessio transeat in hęredes ipso iure,vt corporalium, vi huius nostræ consuetudinis.

L.vl.C.de edict.D. Adria.tol. an habeat locum in his rebus.

QVINTA PARS EORVM QVAE
SPECTANT AD POSSESSIONEM,
quæ constat sex declarationibus.

1 *An hæc possessio,quæ transfertur,ex nostra consuetudine,sit vera , & propria: an ficta,siue impropria.*

2 *An ea possessio transferatur vi pracarij vel constituti.*
3 *An ea possessio transeat in haredem, si ab alio fuerit occupata.*
4 *An item transeat, nullo prorsus actu interueniente.*
5 *An possessio haredis qua illi quaritur ex huiusmodi consuetudine, sit eadem qua erat apud defunctum, non solum quo ad habitum, sed etiam quoad actum vel actualem effectum.*
6 *An hac possessio sit etiam naturalis, an tantùm artificialis & ciuilis.*

PRIMA DECLARATIO.

Qui fictam & impropriã dicunt.

1 PRimò declara, vt hæc possessio quæ transfertur in hæredem, siue in eum continuatur ipso iure, sine alia appræhensione, sit ficta & impropria, non vera ac propria vt constat ex multis quæ iam suprà diximus: & na eam expresè vocauit Guil. Cu. in l. ab emptione, ff. de pact. & Bal. in auth. defuncto, col. ij. versic. tertia quæstio de innestitura, C. ad SC. Tertullia. & in rub. C. de causa possessio. & proprieta. col. ij. ver. quæro statuto, & iterum ver. sed pone quòd iste, & ibi quoq; Barb. in rep. char. xxij. ver. opportunè se offert. & idem Bal. in rub. de consuet. colum. ij. versic. consuetudo potest transferre, & in c. item cùm quis, col. j. de restitut. spoliato. dum dicit hanc esse fictionem, præsertim ante aditam hæreditatem. & con. cccxxx. statuto cauetur quòd côductor, col. ij. vers. & ideo videtur. Alex. cons. xxxvij. in causa mota per Angelum, col. ij. versi. sed alia insuper, lib. j. & con. lxxxij. perspectis his quæ in themate, col. ij. versi. nec ad hoc obstat, li. ij. quod iterum repetitur cons. xl. lib. iij. atque iterum cons. lj. lib. vj. & Barba. cons. lviij. sapienter dixit Psalmista, col. antep. versi. item quòd continuetur, & iterum col. seq. ver. & ex istis sublatum est, & ver. etsi quispiam, li. ij. Baptista Castel. in sua dispu. incip. magnificus & excellens, col. ij. versi. primò quia pars, col. v. Guid. Pap. in statuto Delphi. incip. si quis per literas, in verbo, possessio, col. pen. versi. item quòd illa ficta. Iacob. à S. Georg. in l. si sorori, nu. iiij. C. de iure delib. Matth. Afflic. in c. j. col. ij. vers. an autem talis ficta, tit. de controuersi. inuesti. inter mascul. & fœminam, Philip. Decius consi. lxxxiiij. excellentissimi doctores, col. j. & cons. cccclxvij. bene & consultè, etiam col. j. And. Alcia. in tractatu præsumptio. in j. parte, præsumptio. iij. col. pen. vers. & facit quod not.

Alij quoque.

2 ¶ Sed & huius quoque sententiæ non obscurè videtur fuisse Masuer. tit. de possessorio, §. itẽ aduertendum quòd dominus, dum ibi in hæc verba scribit, Aduertendum inquit quòd dominus directus non cadit à possessione quam habet percipiendi certos annuos census seu reditus, propter solam cessationem, nisi præcesserit contradictio: & ista propriè non est vera, sed quasi possessio, quæ etiam dicitur saisina, quæ habet plurimum iuris. Et ideo per consuetudinem hæres dicitur possessor, & possessor per appræhensionem de facto. Vides enim Masuer. facere differentiam inter veram possessionem & quasi possessionem, quam saisinam vocat, quæ plurimum habet iuris: & hanc tribuit hæredi saisito ex huiusmodi statuto, vel côsuetudine. Simplicem autem id est veram possessionem non tribuit, nisi & ipse eam de facto appræhendat.

Quid inde sequitur.

3 ¶ Et ex hoc illud consequens facit Baptista Castel. vbi suprà, in priore loco, quòd si quis veluti hæres agat possessorio, ratione istius possessionis fictæ illi ab hoc statuto tributæ, poterit contra eum opponi exceptio dominij siue proprietatis, sicut & aliàs in fictis possessionibus, l. inuasor, & ibi doctor. C. vnde vi, & l. vlt. C. eod. tit. & per Bar. in l. si de vi. ff. de iudi. Hactenus Castel. Et id quidem si verum sit, est admodum & sing. notandũ, vtpote quod sæpe vsu euenire posit in practica. Sed tu hîc tamen vide quę dicam infrà in v. declara. vj. partis, prin. vbi id priuatim tracto.

Qui tenent hanc possessionem esse verã.

4 ¶ Nec tamen id omnino indubitatum est, vt hæc possessio sit ficta: quando Socin. doctor vtique admirandus, in repe. l. rem quæ nobis, col. viij. in v. quæstion. prin. vers. quarto & vltimo conclude. ff. de acquir. posses. contrarium teneat, scilicet hanc possessionem ita quæsitam vi huius consuetudinis, esse veram: licèt fictè per eam consuetudinem transferatur, vt in simili, de constituto, not. Bart. vti eum Soci. allegat, in l. quod meo, in prin. ff. de acq. possessio. vbi tamen id non dicit, sed in aliis multis locis, vti & alij plurimi, quos tibi congessi in nostro tractatu de iure Constituti, in ij. parte ampliatio. j.

Alij quoque.

5 ¶ Nec solus Soci. in ea opinione fuit: nam & ante eum idem voluit Barb. in c. ij. col. antepen. versi: sed dubito verùm, de consuetudine. & præterea Benedict. in repe. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nu. 72. de test. Carol. Rui. cons. xviij. primò & principaliter, col. vlt. li. j. Philip. Dec. cons. cccclxvij. bene & consultè, col. iij. vers. & circa prædicta verba. & nouissimè Franc. Ripã Responsor. c. j. inci. defuncto nouissimè Carolo, num. 87. & seq. Et idem ante hos omnes expresè tenuit Anto. cons. xx. nulla mulier, paulo ante fi. vbi & illam quoque rationem adfert. & videtur quoque tenuisse Bald. sibi in hoc contrarius in c. contingit, col. j. per eum tex. ibi, verus constituatur elapso anno possessor, extrà de dol. & contuma. dum dicit, quòd vera possessio quæritur sine actu corporeo, & id dicit mirabile.

Vera possessio quæritur sine actu corporeo.

Vera possessio ex lege ipso iure transfertur.

6 ¶ Et certè ibi est optimus tex. quòd vera possessio à lege ipso iure transfertur, vt ex eodem quoque expendit Card. Flor. ibi, post medium, versic. ex hoc videretur. Barb. cons. lj. scripsit

ſapientię ſous, col.xxiij.verſ.& ſi quiſpiã opponat, li.j. Sed & in id item eſt alius tex.nõ minùs clarus & apertus in l.raptores.C.de epiſ.& cler.quæ iterũ collocatur ſub ti.de raptori. virgi. qui quidem hanc poſſeſsionem, quæ ſcilicet quæritur mero iure, & nullo actu corporeo, aut alio adminiculo interueniente, appellat pleniſsimã, vt & in j.loco annotat Bar. Ex quo illud confeſtim, ſequitur veram eſſe & omnino perfectam, cùm plenũ id dicatur, & multò magis pleniſsimum, cui nihil omnino deeſt ad perfectionem, vt per illum text. expendit ipſe Bal. in c.licèt de vitanda, in prin.extrà, de electio.& Rapha. Com. conſ.clxxxvij. dominus Conſignorus, verſ.pro parte affirmatiua, cum alijs multis concordant. à me congeſtis in repet.l.ſi vnquam, in fi.nu.10.quid autem. Ex quo intelligis an omnino accedendum ſit Alex.qui con. lxxxiij.viſa facti narratione, col.iiij.ver.fortificantur prædicta, lib.ij. dicit hanc poſſeſsionem non eſſe plenam.

Et pleniſsima. Plenum id eſt cui nihil deeſt.

7 ¶ Et huius quoque poſterioris ſententię eſt optima ratio, pręter eam quam ſuprà ex Anto.& Soci.diximus, quámq; adducit Philip.Dec.d.conſ.cccclxvij. vbi ſuprà. Nam cùm ſtatutum ſiue conſuetudo talis ſit, mortuus ſaiſit viuum, quod perinde eſt ac ſi diceret, quòd poſſeſsio defuncti tranſit & continuatur in hæredem, cuiuſmodi verbis in eam rem vtuntur ſtatuta Italiæ, de quibus diximus ſuprà in præfatione, quæ eſt j.pars declara.ij. nu.iij.inci.eſtq; huic ſimile.& ſequen. Certè ex hoc apertiſsimè intelligitur eandem eſſe defuncti & hæredis poſt mortem illius, poſſeſsionem: alioquin non tranſiret ſiue continuaretur ea poſſeſsio de vno ad alterum: & illa continuatio ſiue tranſitio præſupponit eaſdem qualitates in re continuata, vt præter Decium ſatis probatur in l. item quæritur, §. qui impleto, ff. de loca.& in l.in rebus, §. vlt.ff.de precar.cum ſimilibus.

Confirmatio præcedentium.

Continuatio præſupponit eaſdem qualitates.

8 ¶ Qua in re Clau.Syſel.Aquen.in l.j.in prin.col.v.verſic.bene fatendum eſt, ff. de acquiren. poſſeſ.in ea eſt ſententia, vt reſpectu poſſeſsionis naturalis, hæc poſſeſsio ita tranſlata per cõſuetudinem ſine aliquo actu naturali ſiue corporeo, non ſit vera: ſed reſpectu ciuilis vera ſit, cùm ſit introducta de iure ciuili ſiue ſtatutario, quod eſt ſpecies iuris ciuilis: ſitque in poteſtate legis vel ſtatuti, etiam ſi vtatur verbis impropriis, vt operetur verum effectum, ex ſententia Bar.in l.ſi maritus, §.legis Iuliæ, ff.de adulter.cum alijs concord. à me traditis in repe. l.ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, nu. 92.incip. at verba inquies, & ſeq.& à me ſuprà, parte, ij.declar.vj.nu.vij.& ſequen.

Quorũdam in hac re diſtinctiones.

9 ¶ Aliter autem in hoc diſtinguit Barb.in d.c.ij.col. viij. nu.xlv. de conſuetud. Nam aut alius eſt in poſſeſsione, aut nemo: vt primo caſu poſſeſsio quæſita hæredi ſit ficta: ſecundo autem vera.& allegat ad hoc doctrinam (vt ipſe dicit) traditam à ſcribentibus in d.c.cùm veniſſent, de reſtit.ſpolia. quòd per ſolutionem penſionis factam autoritate concedentis, ſi præcedat titulus habilis ad tranſlationem dominij, transfertur poſſeſsio, quando alius non eſt in poſſeſsione, aliàs ſecus, de quo & nos diximus in tractatu Conſtituti poſſeſſorij, parte iij.limitatio.j.nu.21.incip.nam & videmus & ſeq. Verùm an alterius poſſeſsio impediat transferri poſſeſsionem in hæredem, dicemus latè infrà hac eadem parte, declaratio.tertia.& diximus etiã ſuprà in quarta parte, declarat.prima.

Alia diſtinctio.

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶ Secundò declara (& hoc dependet ex præcedenti declaratione) vt is hæres qui vi huius cõſuetudinis poſſeſsionem ipſius defuncti acquirit & retinet, non poſsit eam per conſtitutum, vel precarium, aut aliam fictam traditionem in alium transferre: nam aliàs concurrerent ficta poſſeſsio, & ficta traditio. quod fieri non poteſt, vt expreſsè tenuit Guil.Cu.in d.l.ab emptione, de pact.& in l.licèt, C.de acqui. poſſeſsio. nam nec aliàs poſſunt concurrere duæ fictiones, vt diximus ſuprà ſæpius.

An hæc poſſeſsio poſsit trãsferri per conſtitutum.

2 ¶ Et ita quoque expreſsè & in caſu noſtræ conſuetudinis voluit Bal.in d.rub.de cauſa poſſeſ. & propriet.col.ij.verſ.ſed pone quòd iſte hæres. & Barba. conſil.viij.ſapienter, col.xvij.ſub. nu.17.lib.ij.& Catellia Cot.dum illos allegat, memor.incipi.decreto Mediolanenſi, col.vlt. verſ.item nunquid poſsit hæres.& Chaſſen.in comment.conſuetud.Burgundiæ, tit. *des ſucceſsions*, §.j.gloſ.ij.in verbo, *ſaiſit*, & diximus etiam in noſtro tractatu Conſtituti, parte iij. limitat.iiij. Sed hoc omnino dependet ex eo quod diximus in præcedẽt.declaratio. an ſcilicet hæc poſſeſsio ſit ficta, an vera: nam ſi ficta ſit, certè id procedit: ſi vera, minimè.

Qui tenent non poſſe.

3 ¶ Et ex iis potes intelligere non dubium eſſe apud illos quos citauimus: quin hæc poſſeſsio poſsit verè in alium transferri, quod & ipſum expreſsè voluit Alouiſius Luſius inter conſil. Bal.conſ.ccccxxxvj.quidam creditor, col.j. & iterum, ij.& etiam diximus in noſtro tractatu Retractuum, tit.j.gl.iij.nu.31.incip. xxxv.

Verè autem transferri poteſt.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ Tertiò declara, vt id ſtatutum procedat, niſi poſſeſsio eſſet per alium occupata, antequam hæres adiret: nam tunc non poteſt illa poſſeſsio ad alium fictè tranſire, per huiuſmodi ſtatutum: nec aliter quoque, niſi primùm interueniente conſenſu aut facto illius, penes quem ea poſſeſsio eſt, per tex.in l.quamuis, ff.de acq.poſſeſ.licèt ſecus ſit, quando actus verus traditæ poſſeſsionis interuenit, l.iij.§.quòd ſi ſeruus, ff.eo.tit.

An hæc conſuetudo procedat ſi poſſeſsio ſit per aliũ occupata.

Aspectu non transfertur possessio rei ab alio occupata.
Constitutum nil prodest in re ab alio occupata.

2 ¶ Et ideo dicit Panor. in c.ij.col.pen,vers.item intelligo,extrà,de consuetud. quòd oculo siue aspectu,& verbo,tum demum transfertur possessio,quando alius non est in possessione,qua per illam traditionem fictam nó potest priuari tertius sua possessione,quod dicit no. voluisse Compostel. & facit,loquit,tex. in l.quod meu, §.si venditionem, ff. de acquir. possess. Sed & facit,vt id addas,quòd à pluribus traditum est, constitutum nihil prodesse in re quæ ab alio possidetur,vt videbis apud Bart. in ea ipsa l.quod meo,in princ.colum.vlt.& ibi Albe. Alex. & Claud. Aquen.cum aliis propè infinitis concordan. à me collectis in tracta. Constitut. in iij.parte,in j.limit.nu.a.incip. & hoc alij.

Lex nõ fingit in præiudiciũ alterius cui ius est quæsitũ.
Fictio non retrotrahitur in præiudicium alterius.

3 ¶ Nam & aliàs nunquam fingit lex in præiudicium alterius,cui ius iam est quæsitum,l.stipulatio de dote,ff de iure dot.& l.si insulam.§.vlt.ff.solu.matr.& voluit gl.in c.quia circa,de priuileg. Docto.in l.hac edictali,§.his omnibus,C.de secun.nup.Bal.in c. contingit, col.j. vers. ibi verus mirabile est,de dol.& contumac. Card. Floren. cons. cv. consilium redditum, col. iiij.vers.item retrotrahitur.Pet. Anc.cons.cvj.dubitatur, circa medium. Bar. & alij post eum in l.si is qui emptore. ff.de vsuc. Idq; propemodum est quod dicimus, fictionem ipsam non retrotrahi in præiudicium alterius,cui scilicet medio tempore ius est quæsitum,vt & nos diximus in tracta. Retrac. tit. j. §.j.in gl.x.in verbo,*dedans l'an*.nu.68.incip.est autem generale, & in nostro tractatu Primigeniorum,in xxxiiij.q.nu.18.incip.22.fictio omnino.

Possessio cõtinuatur in hæredem quo ad vsucapionem.
Nisi fuerit per aliũ occupata.
Possessionis ab alio occupata nõ fit accessio.

4 ¶ Et videmus in simili, quòd licèt aliàs possessio defuncti de iure communi continuetur in hæredem,etiam si eam non apprehenderit post mortem illius,quoad vsucapionem complendam,l.nunquam,§.vacuam,& l.ceptam,ff.de vsuca.tamen hoc nó procedit, si possessio fuerit per alium medium tempore occupata,l.qui cùm pro hærede,§.vlt.ff.de vsucap.pro emp. & voluit gl.in l.cùm miles,in verbo,quasi coniunctum,in fi.ff.ex quib.caus.maio.& Cy.post Dy.in l.j.col.ij.in iij.oppo.C.de vsuc.transfor.Nam nó potest fieri accessio possessionis,quę & ipsa medio tempore fuit per alium occupata,l.Pomponius,§.quæsitum,ff.de acqui. poss. & ibi concord.in gl. Medium enim impertinens impedit extrema coniungi, c. per tuas, de cond.appos.cum aliis multis concord.adductis à Ioan.And.in c.sine culpa,col.iij. ver.de secundo scilicet,de reg.iur.lib.vj.in Mercur.

Medium impertinẽs extrema coniungi impedit.
Medius actus impertinẽs impedit ratihabitionẽ retrotrahi
Et legitimationem.

5 ¶ Vti etiam in simili,actus medius & ipse impertinens impedit fictionem. quod hinc patet, quòd impedit ratihabitionem retrotrahi.glo.in l.si indebitum,§.j.& ibi Bar. qui eam admodum no.ff.rem rat.hab.idem Bar.in l.si vxor.§.si quis vxorem,ff.de adul.& Bal.in l.vlt.C. ad SC.Macedonia. Atque legitimationem,cùm bona fuerunt interim alij quæsita, vt per Bart. & alios in l.Gallus,§.& quid si tantùm,ff.de liber.& posthum.& ibi concord.per recentior. Quibus adde quæ & nos in eam rem scripsimus in repe.l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos,num.64.incip.sed in dubium,& in nostro tractatu de Iure Primigeniorum,in xxxiij. quæstio.num.vij.incip.legitimatio non trahitur.

Et cætera alia.
Et coniunctionẽ extremorum.

6 ¶ Vti & cætera quævis alia,siue sit collatio,siue restitutio,siue confirmatio,vt & nos diximus & probauimus in d.nostro tractatu Primigeniorum,in eadem quęstione xxxiiij.nu.vij.incipien.& id quidem,& latiùs in tractatu Retractuum,tit.j.§.j.gl.x.in verbo,*dedans l'an*, num. lxviij.incipien.est autem generale.Nam & vti diximus generale est,vt semper actus medius impediat coniunctionem extremorum,l.Paulus,aliàs,bonorum,ff.rem rat.hab. & c.quáuis, de rescrip.lib.vj.

Qui tenent hanc possessionẽ ab alio occupatam non continuari in hæredem.

7 ¶ Et ita nuncupatim in specie nostræ consuetudinis, vt scilicet si possessio fuerit ab alio occupata,nihil operetur fictio ipsius nostrę consuetudinis,vt possessio censeatur continuata in hæredem,tenuit Signor.cons.clxxxviij.casus continens,col.j.Bal.in dicta rub.de caus.possessio.& propriet. columna vltima,vers.sed nunquid alius,vbi dicit quòd túc corporaliter possidens est citandus,& expressissimè omnium Rapb.Co.in d.l.Pomponius, §.quæsitum, & ibi Iason col.j.& Claudius Aquen.ff.de acquir.possessio.vbi dicunt,quòd actualis siue realis alterius apprehensio impedit huiusmodi continuationem fictam, à statuto inductam. & idé Rapb.Co.in l.cùm hæredes,in prin.& ibi quoq; Alex.qui id dicit nu.si verum est, & sic dubitat.col.j.versi.vnum verbum non omitto,& Clau.Aquen.ff.de acq. possessio. Barb. qui id dicit singul.in repe.rub.C.qui admitti.char.xj.col.iiij. vers.vndecimò adduco. & in c.ij.col. viij.num.45.& alibi sæpe in eod.cap.de consuetudin.& cons. lviij. sapienter dixit Psalmista, columna vndecima,vers.capio aliam dubitationem, & col.xij. vers. modò aggrediendo, & iterum,col.xiiij.vers.& si dicatur,lib.ij.& Alexan.cons.lxxxij. perspectis his quæ in themate, col.ij.versi.nec ad hoc obstat,libr.ij.quod repetitum est con.xl.lib.iij.& iterum consi. lj.libr. vj.& idem Alexand.consil.lxxxiij.visa facti narratione,colum. prima, vers. quia respondeo, eodem illo lib.iij.& consi.cliij.circa litem vertentem columna secunda, vers. item in proposito nostro,eod.lib.vj.Calca.cons.lxxvj.imprimis est videndum,col.iij.vers.nec obstat quod dicitur,vbi multos superiorum allegat. Soci.consil. xlix.in causa episcopi,col.vltim. libr.iij. vbi ad hoc allegat d.glos.quam dicit not.in dicta l.cùm miles,ff.ex quib.caus.maior. quæ loquitur in alio casu,vt diximus,sed huic tamen proximo. Iason qui hoc reputat valde singul. in l.si sorori,col.j.vers.limita tamen valde singul. C.de iure deliber.vbi dicit se id habere de

facto,

facto,& esse notandum & vtile ad exclusionem dicti statuti, & de hoc esse glos.ordinariam in d.l.cùm miles,quam miratur noo fuisse ab aliis allegatam,quia fortè nó viderat Soci.vbi suprà.idem Iason cons.cxlvij.præsens consultatio,col.vj.versi.nec obstat si diceretur,& iterũ col.vij.vers.sed præmissis non obstantibus,libr.ij. & cous.cxlviij.viso processu causæ,col.pe. versicul.& primo quòd istud,lib.iiij.Carol.Rui.consi.xxv.circa primum,col.iij.num.v. libr. iiij.Philippus Decius in l.vltim.columna secunda,vers.& iterum si forensis, & iterum col. x. versi.secunda conclusio,& ibi quoque Francis.Curt.iuniot,col.pen. versi. quintò quæritur, C.de edict.diui Adri.tollend.& ipse Dec.consi.cccclxvij.beoe & consultè,col.ij. versi.similiter in directo.Matth.Afflic.in c.j.§.secundum,col.vj.nu.xl.tit.de feud.cognitio.Io.Baptista Castel.in d.sua disputa.inci.magnificus & excellens,col.iij.ver.primò quod non potuerunt. Ant.Corse.in trac.de potesta.regia,quæstio.xxv.col.j.Fran.Cur.iunior,con. cviij. sacratissimæ trinitatis,&c.circa contreuersiam,col.v.vers. non obstant etiam præmissæ conclusioni, & con.cx.pro habenda clara resolutione,col.viij.vers.retento igitur præmisso.& cons.clxviij sacratissimæ,&c.habita diligenti consideratione,col.vlt. vers. secundò respondeo. Catellia. Cor.qui hoc quoque dicit singul.in memori.incip.decreto Mediolanensi,col.j.ver.sed inter aliam.Zazius cons.x.cùm quondam,col.v.versic. sed ponamus, D.Sainxon in commentar. consuetu.Turoneosium,tit.*des successions*,§.ij.in gl.j.paulò ante fi.Paul.Paris.con.j. visa facti narratione,col.xxv.nu.158.lib.j.& cons.liiij.in isto iudicio possessorio,col.vj.versi. prout etiã diximus lib.iij.Anto.Rub.cons.cxxj.dominus Ioannes,col.ij. vers. secundò id quòd dicitur. & aliis sequentibus.

8 ¶ Quinetiam ex facto respondit Philip.Corne.cons. clxvj.circa primum consultationis articulum,col.penul.vers.his tamen non obstantibus,lib.j.quod decretum siue statutum Camerini,quo cauetur proximiorem defuncti ab intestato posse propria autoritate res per eum possessas occupare,intelligendum esse de possessione vacante,non etiam postquam alius appræhenderit possessionem:neque enim verisimile esse, decretum permisisse quenquam priuari de facto possessione,etiam de facto appræhensa.Nam nec prædo debet spoliari sua possessione etiam à spoliato,sed est tuendus in sua possessione,l.colonus,& l.cùm fundũ,ff.de vi & vi arma.& c.in literis,de restit.spol.Et eũ nũcupatim refert & sequitur Philip.Dec.in dicta l.vlt.col.ij.ver.& etiam si decretum,C.de edic.diui Adria.toll.Et idem ante eos cõsuluit Bal.cuius illi noo meminerunt,consi.cccclij.quia domina Catherina,lib.iiij. *De eadem re.*

9 ¶ Verùm contrarium eius quod suprà diximus,vt scilicet occupatio alterius, non impediat hanc possessionem ex huiusmodi statuto vel consuetudine,non obscurè tenuisse videtur Bal. sibi contrarius,in rub.de caus.posses.& proprietat.col.iij.vers.quæro statuto communis, dũ dicit quòd si stante hac consuetudine vel statuto,quòd possessio defuncti continuetur in hæredem,si alius possessionem corporalem acceperit, non poterit ab ea deiici, quamuis hæres possideat fictè,per l.j.§.necessariò,ff.si mulier vẽt.nomine.Vides igitur Bal.sentire,nihil impedire occupationem alterius,hanc nostri statuti fictam possessionem,sed id tantùm facere vt citandus sit qui occupauit.Qua in re illum nũcupatim sequitur Alex.consi.lxxxij.perspectis his quæ in themate,col.ij.vers.nec ad hoc obstat,lib.ij.quod con.iterum repetitur, cons. xl.lib.iij.& cons.lj.li.vj.Et idem Bal.cons.ccccliiij.quidam Ioannes decessit,per totum, præsertim in fi.lib.iij.cùm dicit,quòd cùm statutum faciat hæredem immediatè à morte defuncti possessorem,impossibile est quòd alius in possessione concurrat,quia factum legis est potentius facto hominis,& magis operatur,vt no.Inno.in c.præterea requisiti, extra de appellationib.& est impossibile quòd duo possideant insolidum,l.si vt certo,§. si duobus vehiculum,ff.commo.Hæc ille,quem sæpius in hoc opere citauimus. *Qui tenent contrarium.*

10 ¶ Et idem quoque etiam nó obscurè voluit Ioan.Fab.in §.sui autem col.ij.vers.& potest dici, Instit.de hæred.qual.& differ.& Petr.Anch.con.cxlvj.in prædicta quæstione,in princ.quod tamen postea declarat.& Imo.si non negligenter legatur,cons.xvj.viso casu transmisso, vbi & ex hoc dicit,hunc hæredem propria autoritate occupantem non cadere in pœnam,leg. si quis in tantam, C.vnde vi.& Raph. Fulgos.illa eadem postrema ratione, consilio ccxxx.in quæstione vertente inter spectabilem,post medium,ibi,præterea cùm per statutum.& apertissimè Masuer.tit.de possess. §.item dato quòd ille. *Alij.*

11 ¶ Et præter hos,Iason sibi contrarius,col.lxxxv.quando habemus,col.vlt.li.iij. vbi addit hãc rationem non efficacem,quia si aliter diceremus,redderetur huiusmodi statutum illusoriũ, contra l.si prætor,in prin.ff.de re iudi.& c.commissa,§.porrò,de electio.li.vj. ibi ne statutum fiat ludibrio, debitóque frustretur effectu. Cui adde quòd statutum etiam odiosum & pœnale,ita intelligi debet,ne sit illusorium, vt probatur ex glos. in c. quanquam, §.vlt.in verbo aliter factas,& ibi Archidiac.Io.And.& Domi.de vsur.lib.vj.& plenè diximus in nostris legibus Connubialibus,in gl.iiij.in verbo,*contracter*,in x. quæstio vers. alioquin. *Alij.*

12 ¶ Idem præterea voluit ipse Iason cons.cxlvj.præsupposito sine veri præiudicio, col.j.& seq. lib.iiij.vbi ita dicit fuisse iudicatum à senatu regio Mediolanensi aduersus quosdam fideicõmissarios,qui propria autoritate occupauerãt possessionem rerum hæreditariarũ. & Philip. *Alij.*

Dec.con.lxxxiiij.excellentissimi doctores,col.ii.ver.& vlterius circa hoc.& cons. ccccLxvij. bene & consultè,col.vlt.vers.non obstat quod continuatio,vsque ad fin.cons.& D.Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo,mortuo itaque testatore,le ij.num.xxvij.& iterum nume.lxxvij. & Chassen.in commentar.consuet.Burgund.tit.*des successions*,§.j.glos.item.j.colum.penul. vers.quintò limita,in additio.illius limitationis.& Nicol.Bello.cons.xxxv.cósultus de modo num.viij.& lib.Supputationum iiij.c.xv.in fi.

Alij.

13 ¶ Et satis voluisse videntur ij qui dicunt hæredi in casu huius statuti competere interdictũ retinédæ possessionis aduersus eum qui hæreditatem occupauit,quos videbis infrà in prima declaratio.sextæ partis.Et bene facit quod in re non admodum dissimili scribit Signor.con. cclxij.in themate præsupposito,col.ij.vers.item ex quo,& vers. præterea cùm lex municipalis,vt ibi videre poteris.

Posterior opi. seruatur. Eius declaratio.

14 ¶ Et ita certè in nostra Gallia vtimur,sed id velim intelligas, vt hæres intra annum eius occupationis, possessionem interdicto aut alio legitimo modo sibi reuocet. Nam si id tempus anni labi sinat tacitus,hanc possessionem amittit,nec amplius admittetur ad remedium possessorium,sed necesse ei est ad petitorium veluti ad extremũ auxilium confugere, vt videre licet ex Masuer.in d.tit.de poss.§.item dato quòd ille, & ita vtimur. Et de hac re est expressa consuetudo apud Cenomanos,c.cclxxxix.& Andegauos,c.cclxxij.Pictauos,c.ccxiij.

Limitatio prioris opi.

15 ¶ Quòd si sequaris priorem illam opinionem,quæ dicit nostrum statutum non habere locũ, si possessio fuerit ab alio occupata,eam intelliges procedere,quando ille alius licitè & legitimè adeptus eam possessionem fuerit,non etiam si illicitè. Ita enim expressè voluit Catel. Cot.memor.incip.decreto Mediolanensi,col.ij.sed intelligi debet, vbi ad hoc allegat Iaso. d.con.cxlvj.cons.j.lib.iiij.& Philip.Dec.d.cons.ccccLxvij.col.quoque ij.Cui adde ipsum Ias. cons.lxxxv.quando habemus,col.ij.vers.limitatio ergo,lib.iij.

Alia.

16 ¶ Intelliges secundò,vt licèt alius occupauerit,ea tamen occupatio non tollit possessionem hæredi à statuto delatam,sed id tantùm facit,ne ipse hæres propria autoritate illum occupatorem deiiciat,sed illum in ius ad hoc vocare debet.ita enim loquitur Bal.in d.rub. de caus. poss.& propriet.col.vlt.vers.quæro statuto communis Mediolani.& Alex.d.con.lxxxij.perspectis his,col.ij.vers.nec ad hoc obstat,& multi ex iis quos suprà citauimus,ver.vij.incip.& ita nuncupatim.& satis voluisse videtur Paul.Ca.l.si sorori,C.de iure delib.dum dicit,quòd licèt autoritas huius statuti faciat hæredem possessorem iuris,non tamen facti.

Alia.

17 ¶ Intelliges tertio secundum Claud.Sisel.Aquen.in d.l.Pomponius,§.quæsitum,post princ. ff.de acqui.possessio.vt scilicet prior illa opinio procedat,quando possessio fuit appræhensa per alium ante aditam hæreditatem, in quo etiam casu consuluit, vt ipse dicit Alex.d.cons. lxxxiij.lib.ij.secus(ait ipse Claudius)si post aditam hæreditatem. & idem voluit ipse Claud. in l.cùm hæredes,in princ.eodem tit.dum se remittit ad ea quæ scripsit in d.§.quæsitũ.& illũ sequitur Ant.Rube.d.cons.cxxj.col.ij.vers.sed quod facit difficultatem,& iterum col.vlt.ad fin.& ante omnes Signor.d.con.clxxxviij.casus continens,col.j.& ij.Sed aduerte quod Alex. in d.con. loquitur de possessione appræhensa ante mortem defuncti. vt diximus in iiij. par. decla.j.nu.iij.inci.& ita in casu,quod certè in eo casu minimè dubium est.At si post mortem, nihil refert antè ne,an post aditam hæreditatem fuerit occupata, neutro etiam modo poterit obesse hæredi.

18 ¶ Intellige quartò,vt ea prior opinio procedat,nisi statutũ continuans possessionem in hæredem,procedat vlteriùs,disponendo possessionem ab alio interim occupatã,nullius esse momenti,cuiusmodi est statutum Mediolanense.Nam tunc possessio ab alio occupata non impedit huiusmodi continuationẽ, vt non obscurè videtur voluisse Alex. con.lxxxiij. visa facti narratione,col.ij.vers.nec dicatur pro parte,lib.ij. dum distinguit inter eum qui possessionẽ occupauerat ante mortem defuncti,& eum qui post mortẽ.& apertiùs Ias.cós.lxxxv.quãdo habemus,col.ij.vers.vnum refragari videtur & seq.lib.iij.& dicto cons.cxlvj.col.j. lib. iiij.& Paul.Paris.cons.xlj.optimum ius,col.ij.vers.cessant enim ista,iunctis præcedentibus,lib.j.Et idem propè est quod diximus suprà,vers.xv.quod si sequaris.

QVARTA DECLARATIO.

An ad huiusmodi consuetudinẽ requiratur qualisqualis actus. Qui tenẽt requiri.

1 ¶ Quartò declara,vt per huiusmodi statutum transeat possessio defuncti in hæredẽ,si modò tamen interuenerit quispiam qualisqualis actus vel appræhensio,cuiusmodi fuit in casu c.ij. de consuet.Ita enim expressè voluit Barb.con.lviij.sapienter dixit Psalmista,col.xij. versi. & plus dicit,& col.seq.vers.item statutum illud restringitur,itémq; col.sequent.ver.item illud dictum,lib.xij.ad hoc allegans inter cætera,quod non obscurè voluit Petr. Anch.in d.ca. ij. statim post princ.quòd nisi in casu illius c.interuenisset actus ille corporalis, de quo is text. loquitur,scilicet modicum terræ positum in altari, aut alius similis, non potuisset transferri possessio,etiam ex lege,statuto, vel consuetudine.

2 ¶ Et hoc quoq; nũcupatim voluit Baptista Castel.in d.sua disputat.incip.magnificus & excellens,col.ij. vers.tertiò etiam notabiliter,atque iterum col.iiij.versicul.item statutum illud, vbi tamen nullam Petrus Ancharus & Barba.mentionem facit, sed alios allegat, qui tamen

id non

id non dicunt, vt apud eos videre poteris.

3 ¶ Sed & aute illos idem videtur voluisse Bald. in l. j. in princ. C. com. de legat. dum dicit legem, aut statutum non posse transferre possesionem nudo auimo, uisi interueuiat aliquis actus repræsentatiuus ipsius possesionis, iuxta dictum c. ij. de consuetu. & per alia quæ ibi allegat, vti etiam ex eo diximus suprà iu præfat. quæ est prima pars, declaratione sexta. nu. j. incip. sed vt redeamus. Et idem voluerunt alij quos & nos citauimus in num. seq. Verùm uos contrarium teuuimus post alios multos num. quoq; sequent. cuius initium est, contrarium tamen, & multis sequent. vbi & tu reperies Barb. secum hac in re pugnantem. Et facit quod & nos scripsimus in tractatu Constituti possesorij, in secunda parte, ampli. iiij.

Antheris sententia.

QVINTA DECLARATIO.

5 ¶ Quintò declara, vt ea possesio quæ erat apud defunctum, ita transeat in hæredẽ, vt quoad habitum id est habitualem qualitatem habeatur pro possesore, sed non est eadem possesio quoad actualem effectum ipsius possesionis, nisi apprehensa fuerit. Nam cùm possesio facti sit, & cum defuncto desierit, quia mors omnia soluit, quomodo ea possesio quæ iam in rerum natura non est, in hæredem continuari poterit? Hæc Zazius iu epit. feud. parte vj. char. v. Idq; est vt subdit, quod eleganter & subtiliter sensit Bald. in c. j. tit. de content. inter domi. & fœm. dum loquens de continuatione possesionis vasalli in filium, de qua & nos locuti sumus suprà in præfatio. declaratio. iiij. nu. j. incip. sed & illud, & multis seq. dicit eam continuationem intelligi in qualitate, uon in substantia possesionis: quasi diceret possesionem in sui substantia non continuari in filium, sed qualitatem habitualem, quæ facit, vt pro possesioue habeatur.

An sit eadẽ possesio qua defuncti fuit.

SEXTA DECLARATIO.

5 ¶ Sextò declara, vt uoua hæc possesio non sit naturalis, sed artificialis & ciuilis, vt diximus suprà in præfatio. quæ est j. pars, declara. vij. nu. j. incip. vocatur autem, & seq. ideo non posit hæres vi huius statuti expellere corporaliter posidentem sine pœna, l. si quis in tantam, C. vnde vi, vt voluit Pet. Anc. in c. ij. in j. no. de consuet. loqués in casu illius c. Et ita eum refert, vt sequi videatur Barb. ibi, col. vj. nu. 36. & Bapt. Castel. loquens in casu nostræ cousuetudin. in sua disputat. incip. magnificus & excellens, col. iij. versi tertiò etiam notabiliter. Sed id dependet ex eo, an qui ciuiliter posidet, posit propria autoritate expellere eum, qui naturaliter posidet, sine metu d. l. si quis in tantam, quod videtur, vt sæpius diximus suprà hoc eodem tractatu, atq; etiam in alio uostro tractatu Constituti possesorij.

An hæres posit expellere posidentem corporaliter.

SEXTA PARS EORVM QVAE PERTINENT AD IVDICIA, QVÆ constat nouem declarationibus.

1 *An hæres ex nostra consuetudine saisitus, si turbetur, posit intentare remediũ retinendæ possesionis.*
2 *An & adipiscendæ.*
3 *An vtrunq; simul & quomodo.*
4 *An etiam recuperandæ.*
5 *An hæredi agenti illis remediis posit obiici exceptio dominij.*
6 *An si hæres obtinuerit, posit ab aduersario appellari.*
7 *An hæres petens se confirmari in hac possesione aduersus illum, qui eum turbat, aut aliter impedit, sustineat partes actoris. an rei.*
8 *An id ius agẽdi pro continuata possesione, posit alteri cedi, sine etiam ipsa cõtinuata possesio.*
9 *An hæc possesio, lite pendente super ea, debeat sequestrari.*

PRIMA DECLARATIO.

5 PRIMO declara, vt si hæres qui vi huius consuetudinis posidet, turbetur, posit ad tutandam suam possesionem intentare remedium retinendæ possesionis, Ioan. Fab. in §. summa, ad fi. Instit. de interd. & iterum in §. retinendæ, col. iij. versi. sed quæritur nunquid succesor, eo. tit. & in §. sui autem, col. j. in fi. Insti. de hæred. quali. & differ. vbi ita dicit seruare consuetudinem. Gui. Pap. decis. Delph. cccccl ij. in materia possesorij, col. ij. versi. & in hac materia dicti statuti, & iterum versi. circa primum. & Bene. in repe. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nu. 72. de testa. Caro. Ruin. consi. xviij. primò & principaliter, col. vlt. lib. j. & omnes vbique.

An hic hæres posit intentare remedium retinendæ poss.

2 ¶ Nemo enim vnus omnium, qui de hac re scripserunt, contradicit, idq; optima ratione. Nã & aliàs semper pro ciuili possesione, cuiusmodi hæc est, vt suprà diximus in præfat. quæ est j. pars, declar. vij. nu. 2. incip. sed & hæc possesio, datur id interdictum retinendæ possesionis, vt no. per gl. & alios in l. clam posidere, §. qui ad nundinas, ff. de acqu possesio. & gl. in l. quemadmodum, eo. tit. & optimè facit tex. in §. posidere, Insti. de interdict. & id (vt diximus) minimè dubium est, ideo nec hic diutius immorabimur.

SECVNDA DECLARATIO.

An adipiscendæ. *Possessio naturalis dicitur corporalis.*

1 ¶ Secundò declara, vt licèt aliàs interdictum adipiscendę possessionis non ei detur qui possidet, vt no. in l. j. in fi. ff. quo. bonor. tamen in hoc casu hæres qui vi huius consuetudinis possidet, potest intentare id interdictum siue aliud remedium adipiscendæ possessionis, cuiusmodi est interdictum quorum bonorum, & remedium l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollend. vt scilicet petat se, qui est in ea possessione, mitti in realem siue naturalem, aut corporalem possessionem. Nam (vt id obiter dicam) possessio naturalis, corporalis quoq; dicitur in l. debitor, §. vlt. ff. de pignorat. actio. & l. quod seruus, & l. si id quod, §. vlt. ff. de acquir. possessio. & l. vlt. C. de fund. patri. lib. xj. & c. cùm aliquis, extrà de re iudic. & c. quod autem, de iure patro.

2 ¶ Et ita vt scilicet posit hic hæres intentare remedium adipiscendę, voluit Petr. à Bella pertic. in l. ea lege, & ibi quoq; Cyn. Col. j. ver. & istud est argumentũ, & Bal. col. iiij. ver. modò venio ad quæstiones, & Salic. col. vj. in iiij. opposit. versi. & ex hoc dicit hic, C. de condict. ob caus. idem Per. in l. j. & ibi quoq; Sali. in fi. per illum tex. C. de donat. quæ sub mod. Bald. in auth. defuncto, col. ij. in iij. quæstio. ibi, & olim in quibusdam dominiis, C. ad S C. Tertulli. & in rubri. de consuetud. col. ij. versi. consuetudo potest transferre.

Alij.

3 ¶ Et idé quoq; voluit ipse Bal. in rub. extrà de cau. possessio. & propriet. col. pe. ver. quęro statuto communis Mediolani, & in c. cùm quis, col. j. extrà de restit. spoliator. Rapha. Comen. consi. xliij. in quæstione Francisci, ad finem. Paul. Cast. Alex. Iaco. à S. Georgio, & Iason in l. si sorori, ille ad finé, alter post medium, Iac. nu. iiij. hic col. j. in j. Fallen. C. de iure delibe. Alex. in l. cùm hæredes, in princ. col. j. ff. de acquirend. possessio. & in l. in suis, col. iiij. versi. vbi autem statutum, ff. de libe. & posth. & consi. lxxxij. perspectis his, col. ij. versi. nec ad hoc obstat, & versi. facit quod notat, lib. ij. quod consil. vt sæpe aliàs diximus repetitur consi. xl. libr. iij. & consi. lj. lib. vj. & item Alex. consil. lxxxiij. visa facti narratione, col. iiij. versic. fortificantur prædicta, libro secundo. Firmia. in tracta. de episcop. libro iij. parte j. paulò ante fin. Barbat. in cap. ij. columna penult. in princip. de consuetud. & consi. lviij. sapienter dixit Psalmista, columna xj. versic. capio aliam dubitationem, libro ij. Iason in dicta l. vlt. columna iiij. versi. sic in simili stante statuto, & ibi Philip. Dec. col. viij. versi. & eodem modo in hærede, C. de edict. diui Adria. tollen. ipse Dec. cõsi. lxxxiiij. excellétissimi doctores, col. j. & cõsi. cccclxvij. bene & consultè, col. j. Ioan. Baptist. Castel. in sua disputat. incip. magnificus & excellens, col. vj. versi. sed posset dici D. bened. in repet. capit. Raynucius, in verbo, mortuo itaq; testatore, le j. alicubi, & iterum, in eodem verbo, le ij. nu. lxxxj. de test. vbi id dicit sing. Matt. Affli. decisi. Neapol. ccxcix. rex Ferdinandus, nu. 19. Claud. Aquen. in l. j. in princ. col. v. versi. bene fatendum est, ff. de acquir. possessio. Anton. Corse. in tracta. de potestat. & excellen. reg. in xxv. quæst. col. j. Catel. Cot. d. memor. incip. decreto Mediolanensi, statim post princi. Fran. Ripa, in l. j. §. hoc interdictum, columna iiij. versic. alia ratione, ff. quor. bonor. & in repetitio. l. vlt. in xxsix. quæstio. versiculo, & hac ratione, C. de reuocand. donat. & libro primo responsor. cap. j. defuncto, num. 80. & multis seq. Nicol. Bello. consi. xxxv. consultus de modo, col. iij. num. 8.

Rationes illorum. *Constitutarius potest petere vt sibi tradatur corporalis possessio.*

4 ¶ Mouentur hi primùm quòd veritas & fictio, bene concurrũt, & qui tutus est fictione, potest veritatem implorare, licèt non è contrario, per text. quem Bald. in d. rub. de consuetud. dicit no. in l. apud Iulianum, §. j. ff. ad Treb. Item licèt statutum faciat hæredem possessorẽ iuris, non tamen facti, nec effectu illo reali. Ideo potest hæres petere se in eam facti possessionem immitti, vt in simili potest emptor, cuius nomine venditor constituit se posidere, & ita possessionem iuris nactus, petere nihilominus, vt sibi tradatur corporalis facti possessio, vt per Bal. Ang. & Pa. Cast. in l. ab emptione, ff. de pact. cum aliis multis concord. à me collectis in d. tract. Constit. possessor. in j. parte nu. x. incip. at quicquid sit.

Adidem. *Dominium trãsit in legatarium ipso iure.*

5 ¶ Nam & similiter videmus quòd licèt dominus non posit rem propriam condicere, prætérquam à fure, l. vlt. ff. vsufructua. quemadmo. caue. id intelligitur de vero domino, nam qui fingitur esse dominus, potest à quocunq; rem suam condicere, per d. l. j. C. de donatio. quæ sub mod. & l. qui mortis causa, ff. de donatio. causa mort.

Is tamen potest agere actione personali

6 ¶ Et etiam in simili videmus quod in legatarium transit dominium ipso iure sine traditione, l. si tibi homo, §. cùm seruus, ff. de leg. j. & l. à Titio, ff. de furt. cum simil. & ideo potest agere rei vendicatione ad rem sibi legatam. l. j. C. commu. de lega. Et tamen potest etiam agere actione personali, per d. l. j. & §. sed nostra, Insti. de lega. & hoc quia non habet verum dominium, sed fictum, alioqui non posset agere personali, §. sic itaque, Instit. de actio.

Inducta ad augmentũ non trahuntur ad diminutionem.

7 ¶ Prætérea quòd per id statutum introductum est in fauorem hæredis, vt in eũ transferatur possessio ipso iure, non ei debet nocere, l. quod fauore. C. de legibus, & inducta ad augmentum non debent trahi ad diminutionem, l. legata inutiliter, ff. de leg. j. cum similibus eũ his quæ dicam infrà in vij. parte, declaratio. j. Et per hoc diluitur quod in prin. diximus interdictum siue aliud remedium adipiscendæ possessionis, non ei dari qui posidet: quia illud verum est in eo qui plene vereq; & realiter & de iure communi posidet.

¶ Quanquam

l. vlt. de edic. Di. Adr. tol. competit hæredi etiam possessori.

8 ¶ Quanquam & tu quoq; ad ea dicere poteris, competere remedium d.l. vlt. C.de edi.diui Adr.tol.quod ipsum est adipiscendæ possessionis, hęredi possessori petenti suam possessioné confirmari ac defendi, vt per Cy.in d.l.vl.col.vlt.ver.item quæro,pone, Alber.col.antep.ver. item quæritur si hæres, Bar.col.iij.versi.ité quærit gl.Bal.circa prin. Alex. col.xj. versi.vltimò tene menti, Iaf. col.iij.sicut in simili, Phil. Dec.col.xiiij.versi. & ad supradicta, C.de edi.diui Adr.tol.Cy.post Iaco.Butrigar.in l.j.ad fi.& ibi Ang. per eum tex.quo nullum dicit meliorē esse,& Iaf.col.ij.versi.ea secunda parte, C.de Carbonia.edict.Bartho. in l. iij. §. missum, per eum tex.ff.de Carbonia.edict.& in l.de pupillo,§.qui opus, post gl. ibi,& ibi quoq; Alex.ff. de npe.no.nunc.& in l.j.§.satisdatum, per eum tex.ff.quo.legat. Bal.in l.j. in ij.additio.col.ij. versi.si semel missus,ff.de petitio.hæredi.& in l.j.col.j.circa medium, C.com.de legat.Guid. Pap.decisio.Delphin. cxxxij. sed probato illo errore, col.ij. versi.verùm autem beneficium, vbi ita dicit fuisse iudicatum. & iterum decis.ccaix. edictum diui Adria. in princ. & Ludo. Gozad.con.xciij.in causa Mutinensi,col.ij.versi.nonò cùm iam fuerit.& Pau. Parisien. con. xlj.optimum ius,col.iij.versi.meritò igitur ipsa,lib.j.& Maria.Socin. iunior consi. xcvij.viso puncto,col.ix.versi.& licèt per prius,lib.ij. Licèt contrarium sentire videatur Guil.Cu.in l. licet,col.vlt.C.de acquir.possel.& Pet.Ferra.tit.for.libel. quo petit.hęredi.ex testa.in verbo, & realiter,col.j.

Comes possidens potest petere se declarari comitē. Possessori cōpetit rei vendicatio, vt declaretur dominus.

9 ¶ Et facit quod in simili scribit Bar.in l.vti frui,§. verùm autem,in fi. ff. si vsufru. peta. quòd comes qui posidet castrum, potest petere se declarári comitem, ad cnnfirmationem suæ possessionis. Et quòd item in simili scribitur in l. in libello, §. si quis serunm, ff. de capt. & postli.rener. Et quod deniq; prodidit Nicol. Bello. supputationnm iuris ciuilis lib.j.ca. xix. possessori competere actionem rei vendicationis vt declaretur dominus ad confirmationé suæ possessionis.

TERTIA DECLARATIO.

An vtrumq; & retinendæ & adipiscendæ.

1 ¶ Tertiò declara, vt non solùm posit hæres intentare remedium retinendæ, aut adipiscendę possessionis separatim, sed & vtrunq; simul, diuersis tamen respectibus: scilicet retinendæ, respectu ciuilis possessionis, quæ est apud eum vi huius statuti: & adipiscendæ, respectu naturalis possessionis aut detentionis existentis penes alium. Vt in simili dicitur de interdicto retinendæ possessionis, & rei vendicatione, per glo.& docto.in l. side vi,& in l. naturaliter, §.nihil commune, ff.de acqui.poss. & in l.ordinarij, C.de rei vendi. cum simil.

De eadem re.

2 ¶ Et ita expresè,& in hoc casu, ne autoritate deficiamur, cum ex facto contigisset, respódit Pau. Cast.consl.lxaviij.cuius initium est, videtur dicendum, dictum actorem.versi.his tamen non obstantibus,lib. ij. Sed & alibi quoq; idem Paul.Cast.videlicet consi. ccxxiiij.incip.in causa appellationis.col.ij. versi.sed sustinendo causam,lib.ij.consuluit in alio casu, quòd ratione eiusdem rei potest simul intentari vtrunq; illud interdictum retinendæ & adipiscédæ possessionis, respectu diuersarum illarum possessionum.

QVARTA DECLARATIO.

An recuperandæ.

1 ¶ Quartò declara, vt hic bæres sic saisitus, antequam apprehenderet realem possessionem, non positintentare remedium recuperandæ possessionis, cùm ei competat (vt diximus) adipiscendæ.per l.j. C.quo.bo.Et quia id interdictum recuperandæ ei tantùm competit, qui vi possessione deiectus est l.j.in prin.ff.de vi & vi arma.& §.recuperandæ, Inst.de interdict. cum similibus. At hic non potest violenter deiici ex hac ficta ciuili possessione, vt manifestè patet sensui,& voluit glo.in l.j.in§.interdictū autē hoc,ff.de vi & vi arma.quæ dicit duo esse necessaria, vt id interdictum competat, scilicet quòd is verè posideat qui deiicitur. & quòd verè possessionem amittat.id quod etiam voluit Alber.in d.l.j.§.deiicitur,eo tit.& Fra.Cur. senior consi.lxxj.super controuersia,col. ij. versi.quartum etiam addit.

De eadem re. Qui tenent non cōpetere.

2 ¶ Atq; ita expresè in casu nostræ consuetudinis voluit Bald.in auth.defuncto,col. ij. versi. tertia quæstio, C.ad S C.Tertulli.Alex.in l.in suis,col.iij.vers.vbi autem statutum dictauit, ff.de lib.& posth.vbi hanc dicit esse communem opinionem antiquorum & modernorum, & consl.xxxvij.in causa mota per Ang.col.ij. versi.sed alia insuper ratione,lib.j.& cōs.lxxxiij. visa facti narratione col.v.vers.confirmo per id,lib.ij.& consl.clxiij.circa id de quo quæritur, col.vlt.versi.nec obstat statutū,lib.vj.Barb.con.lviij.sapienter scripsit Psalmista,col.xiij.ver. modò aggrediendo libellum,li.ij.Firmia.in tract.de episc.in j.parte prin. lib.iij. in lvj. quæstio.ad fi.versi.& scias quòd dicta,& Soc. consi.xlix.in causa episcopi,col.vlt.versi.nec prædictis obstat,lib.iij.Iac.à S. Geor.& Iason qui dicit signandum.in l.si sorori, ille paulò ante fin.hic col.ij.versi.secundò limita & signa, C.de iure delib.& idem Iason consi.xxj.quatuor principales,col.vlt.versi.secundò motiuando,lib.iij.Carol.Ruin.consi.xxv. circa illud,col. iij.nu.5.lib.iiij.Francis.Curt.Iunior in l.vlt.col. pen.versi. quintò quæritur, C. de edict.diui Adri.tollen.Ioan.Baptista Catel.in sua disput. incip. magnificus & excellens, col. ix. versi. imò dico. Matth. Afflict. in capit. j. in princip.col. iiij. versiculo sed pulcrum est dubium, titulo de controuer. inuesti.& in capitulo j. columna ij. versi. & adde quòd ficta possessio, titu. de controuer. inter mascul. & fœm. & in constitu. Siciliæ incip. circa violentiarum, col.ij.

col.ij. in iij.not.vbi alios in id citat,qui tamen id non dicunt, & in decis. Neapol.ccxcix. rex Ferdinandus,col.iiij. versi. ex his sequitur, vbi ita dicit fuisse iudicatum per sacrum regium consilium.Fran.Curtius iunior consi.cviij.sacratissimæ,& cætera circa controuersiam,col. vj.vers.& prædictam conclusionem.Zazius in epito.Feud.parte vj.char.v. vers.quibus consecutus est.& cons.x.cùm quondam,char.v.versi. sed ponamus.Alciat. in tracta.præsumpt. in tertia parte,nu.10.vbi hanc dicit esse communem sententiam.Pau.Paris.consi. cj.visa facti narratione,col.xiij.nu.159.lib.j.& Hiero. Grat. consil.lxx. ex multitudine allegationum, nu.7.juncto. num.15.& 16.lib.ij.

Qui contrarium.

3 ¶ Contrarium tamen, vt scilicet huic hæredi vi huius statuti possidenti, detur etiam remedium recuperatorium, non obscurè sensisse videtur ipse Bal. sibi in hoc contrarius in l. j.ad fi.C.de appellat. dum scribit, quòd filio spoliato ea possessione, quæ erat apud patrem,non obstat exceptio dominij, quæ aliàs non obstat agenti interdicto recuperandæ possessionis, quia ipse non videtur spoliatus,sed tantùm adipisci,per l. vlt. C. vnde vi. nam non est verũ quòd existentia sui hæredis transferat possessionem ipso iure, nisi apprehendatur, per d. l. qui hæredes,ff. de acqui. possessio. Vides ergo Bald.id sentire, quòd si ipso iure transferretur possessio in hæredem sine apprehensione, vt fit per huiusmodi statutum, posset ipse hæres agere interdicto recuperatorio, nec ei obstaret exceptio dominij. Sed de hoc postremo postea dicemus.

Alij.

4 ¶ Verùm quantum ad principale nostrum institutum, vt scilicet competat hoc casu interdictum,de quo tractamus, expressiùs voluisse videtur idem Bal.in rub.de caus. possessio.& propriet.col.vlti.& ibi etiam Fran.Ripa. col.vj.versic.ciuilissima possessio. & rursum idem Bal. in c.item cùm quis,col.j.de restit.spolia.vbi dicit in casu nostræ consuetudinis cõpetere interdictũ quasi recuperandæ.& rursum cons.cxlj.præmissis verbis,col.ij. versic.nam dicta missio,lib.j.vbi idem dicit.& Ioan.Fab. quem tamen nonnulli allegant pro contraria parte, in §.sui autem,col.j. versi.in eadem glo.Instit.de hæred. qualit.& differ. vbi ita dicit seruare consuetudinem Franciæ.& Antonius Grassus inter consi.Calea.consi.lxv.præsupposita veritate,col.iij.versi.competit etiam quiotum.& latè Socin. ita tamen dubitans, vt in hanc opinionem inclinet,in repet. l. rem quæ nobis, col. viij. in quinta quæst.prin. versi.quartò & vltimò conclude,ff. de acqui.possessio.Aufrer.in commentar.stili Curiæ parlam.tit.de prouisione,modisq; petendi & faciendi ipsam,in fin. Iason sibi contrarius, consi. lxxxv.quando habemus,col.j.lib.iij.& consi.cxlvj. redemptionis,&c.præsupposito, col.j.lib.iiij. Phili. Dec. consi.lxxxiiij.excellentissimi doctores, col. ij. versi. præterea tale statutum. Anto. Corse.in tract.de potestat.& excellent.reg.quæstio.xxv.col.j.D.Bened.in repet.c. Raynutius,in verbo mortuo itaq; testatore,le ij.num.72.Claod.Aquen. in l.cùm hæredes,in prin. col.j.versi: item non video,ff.de acqu.possessio.Fran.Rip.in l.j.§.hoc interdictum,col.iiij.versi.alia ratione istud,ff.quor.bono.& repeti.d.l.vlt.in xxxix.quæstio.in fin.C.de reuocan.donat.& lib. j.responsor.cap.j.defuncto,num. 48.& multis seq. & D. Bnër.in consuetudin. Biturig. titu. *des coustumes concernans testaments.*§.vj.col.iij.& Chassen.consi.xix. nobilis dominus Antonius,in xij.dubio,col.eiusdem.j.& Paul.Paris.sibi contrarius,consi. xlj. optimum ius,col.iij. versi.prout & tertiò cessant,lib.j.Nicol.Bello.consi.xxxv. consultus,col.iij.num.8.Et ita scio seruare consuetudinem Franciæ, suntq; in id quædam particulares consuetudines, vt apud nostros Pictones,cap. ccxiij.

A simili.
Constitutario competit recuperanda etiam ante realẽ possessionem.

5 ¶ Et ita in simili, vt scilicet remedium recuperatorium competat ei in quem fictè translata est possessio per constitutum vel precarium, etiam si non fuerit adeptus realem & corporalem rei possessionem, voluit Bal. in rub.C.de contrah.emp.in x. q. & Matth. Affli. decisio. Neapol.ccxcix.rex Ferdinandus,nu. xcj. & diximus in nostro tracta. de iure Constituti possessorij,parte prima,nu.lxix. incip.à quo non longè,& parte ij. ampliat.xj.vbi etiam docuimus aliàs semper id remedium competere possidenti.

Responsio ad contraria.
Interdictum recuperandæ datur pro ciuili possessione.

6 ¶ Nec videtur obstare huic opinioni quod dictum est,ei non competere interdictum recuperandæ,cui adipiscendæ competit. Quia adipiscendæ non ei competit, nisi ipse velit, nec per hoc impeditur,quin recuperãdæ iuuetur: præsertim cùm hæc possessio vera sit,vt suprà diximus in j.declar.v.partis. & propterea non obstat quòd suprà dictum est de ficta possessione.Nec negari potest quin saltem hæc possessio sit ciuilis & ciuilissima,vt latè supra diximus in præfa.quæ est j.pars,declar.vij.nu. ij.incip.sed & hæc possessio,& seq.pro qua quidẽ ciuili possessione datur interdictum recuperandæ,l.j.§.deiicitur, & §.siue autẽ,ff.de vi & vi arma.Guid.Pap.decis.Delph. ccclvj.quos & quot effectus, col.j. versi.quartus est.

Distinctio quorundam.

7 ¶ Nec tamen omiserim quòd de hac re scribit Fran. Ripa.in l.j.in prin. col.x. & nu.37.ff. de acquir.poss.volens concordare illas discordes sententias,quòd prior opinio procedit,quando statutum transfert possessionem in hæredem ipso iure absque traditione vera vel ficta. posterior, quando ipsum statutum fingit interuenisse traditionem vel apprehensionem, nam vbi lex id fingit, debet talis ficta traditio siue apprehensio idem operari quod vera, l.adoptio, ff. de adopt.& l.si filiusfamil. ff.si cert.peta. Ego verò hanc distinctionem magis verbalem

verbalem esse puto, quàm realem: nam cùm lex vel statutum simpliciter transfert possessionem ipso iure, sine alio actu, satis videtur fictè transferre, vt apertè sentiunt Cyn. & Bald. in l.ea lege, C.de condict.ob caus.& Franc.Areti.in l.j.in prin.col.x. versi.tu verò pro intellectu, ff.de acq. poss. & aliàs sæpe diximus in hoc tractatu.

Eius distinctionis reprobatio.

8 ¶Si tamen sequi malis priorem opinionem, quæ negat huic hæredi remedium recuperandæ possessionis, eam intellige cùm post mortem defuncti quis vi occupauit possessionē. Quòd si ante mortem ipsius vi occupauit possessionem quam defunctus habebat, poterit hæres & quilibet successor vniuersalis, si sit intra annum spoliationis, agere vnde vi. vt voluit gl.in c. cùm ad sedem, in verbo, interdictum, post prin.extrà de restit.spol. arg. l.j.§. hoc interdictú, le ij. ff.de vi & vi arma. & c. significauerunt, de restibus. vbi est bonus textus, ibi, illæ quibus ipsæ successerant, inde fuerunt violenter eiectæ, & ibi quoq; gl.in verbo, ratione, & Imo.in iij.not. Anto. col.iij.versi.glo.j.tangit, & Panor. in iij.not.

Declaratio prioris opi.

9 ¶Nam ratio quare hæres non potest agere, vnde vi, contra eum qui occupauit post mortem, ex priori opinio. hæc est (vt diximus) quòd id interdictum ei tãtùm competit qui vi deiectus est: hæres autem, vt illi inquiunt, qui fictè tantùm possidet, non potest dici vi deiectus, quæ ratio si quid momenti habet, non habet locum, cùm defunctus qui verè possidebat vi deiectus est: Ideo vti illi competebat hoc interdictú, ita hæredi illius, ad quem transeunt omnes actiones actiuæ & passiuæ. l.pactú, ff.de pact.& l.ea lege, C.de condict. ob caus.& l.veteris, & ibi doct.C.de cont.& com.stipula.cum simi. Tu tamen vide Matth.Afflict.hîc malè sibi constantem in c.j.§.sciendum, in fi.tit.de feud.cogni.

Ratio declarationis.

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶Quintò declara, vt huic hæredi agenti ad possessionem vel adipiscendam, vel retinendã, vel recuperandam, non possit à reo conuento obiici exceptio dominij, vt si reus excipiat se dominum esse, nec defunctum dominum fuisse, nec consequenter actorem, nec eius hæredem. Nam primùm si hæres agat ad recuperandam possessionem, id minimè dubium est, per l.si maritus, ff. de donat. inter vir.& l.vxor.& l. si quis ad se fundum, C. ad leg.Iul.de vi publ.& ibi Ang.non semel, & l.si de vi, & ibi gl. in fi.& doctor.ff.de iudici.& c.j.& c.literas, de restitu.spoliat.& gl.in c.super causa.ij. q. v. & omnes propè in l.vlt.C.de edict.diui Adr. tollen.& Dy.in cap.qui ad agendum, col.j.de reg.iur.& omnes vbique.

An huic hæredi obiici possit exceptio dominij.

Quid si actiũ sit recuperanda.

2 ¶Et id ostendit esse verissimum Bal.tribus optimis rationibus, in l.j.col.vlt.vers.extrà quæro vtrum exceptio, C. de appellatin. Primùm quia scilicet violentia elidit dominium opponentis, per tex.(licèt ad hoc nihil alleget) in l.si quis in tantam, C.vnde vi. Deinde quia spoliatus ante omnia restituendus est, d.l.si quis ad se fundum, C.ad leg. Iul.de vi pub. Etiam prædo (vt id illi addas) c. ex literis, de restit.spoliat.iuncto c.vlti.de ord. cognitio. Deniq; vt ad Bald.redeamus, quia ex dolo non debet spolians consequi præmium possidendi, l.itaque fullo, ff.de furt. vnde nisi purgetur vitium, non debet audiri super proprietate, l.cùm seruú, ff.de ser.fugit.

De eadem re.

Spoliatus ante omnia restituendus.

Etiã prædo.

3 ¶Si autem hæres agat ad retinendam, multò minus audiri debet, cùm plus iuris, plus ponderis & momenti in retinendo est, quàm in recuperando, arg. l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel ali.iur.& c.quemadmodum, de iureiurand.cum similib. Et id quidem, ne antotitare hac in re careamus, expressè voluit Bal. in d.c.j.ante medium, versi. sed quid si opponens, extra de restit.spoliat. per no.in c.audita, eo.tit.

Quid si retinenda.

4 ¶Si verò ad adipiscendam agat hæres, & tunc, vt nonnullis placet, non amittitur exceptio dominij, sed debet reseruari in petitorio, l.vlt.C.quo.bonor. & voluit etiam Bal.in d.c.j.vbi suprà, de restit. spoliat, & alij multi licèt id aliis dubium sit, vt per gl. Host.& alios in d.c.j.de restit.spoliat.& gl.in d.c.literas, in verbo, primi, eo tit.& per Bal.& alios in d.l. vl.C.de edic. diui Adria.tollend.& in d.l.vlti. C. quor. bonor.& ipsum Bal. in l.j.col ij. versi. quæro an de iure Canonico, C.si de momenta. poss.

Quid si adipiscenda.

5 ¶Tamen hoc casu in quo loquimur, tale remedium ex hoc nostro statuto cópetens ita participat effectú recuperandæ, vt nec ea exceptione dominij repellatur, vt expressè dicit Bal. in d.rub.de cau.posses. & proprie. col. vlt. versi. & nota quòd edictum. Et ita illum refert & sequitur Phil.Dec.dicens id esse sing.d.consi.lxxxiiij. excellentissimi, col. ij. versi. præterea tale statutum & D.Benedict.in d.ca. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nu. 81.vbi id dicit elegans.& Math Afflict.decisio. Neapol. ccxc. rex Ferdinandus, col.vlti.& Anto. Corse. in tractat.de potestat. & excellentia reg. in xxv. quæstione, colum. j. & Ludo. Gozad.consilio xciij.in causa Mutinensi, colum. ij. versi. quintò cum iam ipso iure. & Paul. Parisi.consi.xlj.optimum ius, col. iij. versi. prout & tertiò cessant, lib.j.& diximus in præcedenti declaratione.

Redit ad principale dubium.

6 ¶Verùm aduerte quòd Bald.in d.rub.de caus.posses. & prop. non simpliciter mansit in illis verbis, sed statim subiunxit considerandum esse, an id statutum veniat ad ampliandum ius commune, quod tribuit remedium adipiscendæ, & tunc idem est in ampliãte vt in ampliato, arg.l.inter, §.cùm inter, ff.de pact.dotal. Cui quantum ad hanc rationem, adde quæ nos

De eadem re.

latè

latè ad hoc collegimus in nostro tractatu Retractuum, ti.j.§.j.glo.xviij.in verbo, *le pris que la chose aura costé*, nu.51.incip. oam & hæc accessio. & multis seq. Aut vt subdit Bal. vt ad eum redeamus, venit de per se (vt ipse loquitur) de nouo disponendum, & tunc non assumit aliquam qualitatem à iure communi, cui non cohæret, quia separatorum separata est ratio, l. si maritus, C. de donat. inter vir. & vxor.

Distinctio. 7 ¶ Et ideo considerandum est in statuto Mediolanensi (de eo enim loquitur) an loquatur de scripto hærede: & tunc quia concernit scriptum, videtur factum ad imitationem, l. vlti. C. de edi. diui Adr. tol. & eodem modo debet procedi summariè ratione coniunctionis legis & statuti, argum. l. Gallus, §. ille casus, & §. si eius, ff. de libe. & posth. & l. si ita scriptum, eo tit. Aut verò statutum simpliciter loquitur de hærede, & non de scripto hærede, & tunc quia non concernit scripturam sed veritatem & realitatem, vt sit verus hæres, ita etiam vt in causa intestati habeat locum: & tunc non mandabitur statutum executioni succinctè, nec velo leuato, sed disputabitur de proprietate iuris hæreditarij, & admittetur quæstio contrarij dominij saltem simpliciter, & idem dicemus quod in interdicto quorum bonorum, in l. vltima, quor. bon. Hæc ibi.

De eadem re. 8 ¶ Idem autem Bal. in d. l. j. col. vlt. vbi suprà, C. de appel. posteaquam dixit id quod suprà diximus, vers. huius declat. ij. incip. & id ostendit scilicet quòd agenti interdicto recuperandæ possessionis non obstat exceptio proprietatis, postea in vers. quid ergo dices, quærit an filio hæredi sui patris possit ea exceptio obijci. Et dicit illum agere recuperandæ non posse, cùm in eum non transeat possessio ipso iure, per l. j. §. Scæuola, ff. si quis testa. liber esse iussus fue. & alia similia iura, quæ & nos suprà citauimus, in præfati. quæ est j. pars decla. iij. nu. ij. incip. ego verò constanter. Ex quibus planè sentire videtur, quòd si possessio ipso iure in eũ transisset, & sic posset agere recuperandæ, non ei posset obijci exceptio dominij. At Baptist. Cast. in sua dispur. incip. magnificus & excellens, col. ij. versi. primò quia pars, tenet in casu nostræ consuetudinis admitti exceptionem proprietatis, vti & nos alicubi ex eo diximus suprà in prima declarat. quintæ partis, nu. iij. incip. & ex hoc illud.

Quid si reus obiecit dominium nec eũ hæres repellit. 9 ¶ Sed quid si reus ab hærede conuentus exceptionẽ proprietatis obiecerit, nec hæres ei opposuit ad hoc illum non esse admittendum, atq; reus ipse postea probauerit dominium. Et tunc certè valet processus: & si constet de dominio rei, repelletur hæres, vt aliàs semper hoc casu, per tex. in c. j. ibi, consentiente illo, & ibi Bald. circa medium, ver. ibi, consentiente illo, dicens id esse notato dignum, & omnes propè scribentes, de restitu. spoliat. & voluit etiam Iac. Are. in l. incerti. C. de interd. Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune, col. x. versi. secundò quæro vtrùm in casibus, ff. de acqui. possess. vbi alia multa allegat, & in l. si quis ad se fundum, & ibi Ang. col. pen. vers. sed hoc fallit in pluribus casibus, C. ad leg. Iul. de vi pub. & Bal. loquens in casu huius statuti siue consuetudinis, con. cxlj. præmissis verbis, col. iij. versi. secũdo præmitto, li. j. vbi dicit ad hoc esse tex. no. & vnicum. in d. c. j. titu. de restit. spol. & sic debere intelligi quod not. in l. si de vi, in fi. magnæ gl. ff. de iudic. & Philip. Dec. etiam de hoc nostri statuti casu loquens d. consi. lxxxiiij. col. ij. versi. tertiò & vltimò. Ludo. Gozad. consi. xciij. in causa Mutinensi, colum. ij. versi. sextò etiam si fuerint. & Paol. Parisi. qui alios citat, consi. liij. dominus Hieronymus, col. pen. versi. tamen his non obstantibus. lib. iij.

De eadem re. 10 ¶ Quanquam his videtur contradicere Bal. in l. ordinarij, col. vlt. versi. quid de ea quæstione, ibi ego credo quòd non sit, C. de rei vend. dum dicit, quòd nisi appareat de consensu hæredis agentis recuperatorio, vt ei opponatur exceptio dominij siue proprietatis, nihil ei oberit, etiam si non expressè opposuerit, aut contradixerit. Hæc enim, inquit, est potiùs allegatio iuris, & est ex propria natura ipsius interdicti recuperandæ, & respondet ad quædam quæ in contrarium facere videbantur. Et ita quoq; in casu nostri statuti expressè voluit Pau. Parisi. consi. xlj. optimum, col. iij. versi. & in simili idem ipse, lib. j.

Quid si hæres contradixerit & tamen reus admissus fuerit. Possessione vtriusq; æqualiter probata præfertur probans dominium. 11 ¶ Sed quicquid sit, illud certum est quòd si hæres agens contradixerit, & nihilominus reus admissus sit ad probationem dominij, non illi obstabit: quia id magis factum fuisse videtur ad iustificandum possessionem de qua agebatur, quàm vt super dominio pronuncietur, vt etiam dicit Bal. in l. post sententiam, col. ij. ver. venio ad secundum, C. sentẽt. Nam illud sciendũ est, quòd (vt & ipse dicit) in æqualitate probationis possessionum vtriusq; partis, is obtinere debet in possessione, qui probat dominium, vt etiam voluit Bart. in l. si duo, in princ. col. vlt. versi. sed si vterq; probat, ff. vti possid. & idem Bal. in d. l. ordinarij, col. pen. versi. sed iuxta prædicta, C. de rei vendi. & consi. ccccxx. verba principis, col. vlt. lib. j. & consi. clxj. proponitur quòd per commune, ad fi. lib. iij. & consi. ccclxviij. qualiter probentur, paulò ante fi. eo. lib. vj. & consil. cccclxxxix. in causa vertente inter capitulum, ad fi. eo. lib. iij. & in sua disputatione incip. accusatus de vi turbatiua, col. vlti. versi. tertio modo quia in pari. Raph. Fulg. in l. j. col. v. versi. ita ea ad fi. quando vterque, C. vti possid. vbi dicit hunc esse solum casum, in quo interdicto vti possidetis probatur de dominio. & consi. cxciiij. proponitur quòd domina Antonia, col. vlt. versi. & postremò si qua foret. Corn. consi. xcj. in causa vertente inter dominum, col. ij. in litera C, lib. iij. & doctor. vbique.

¶ Sed

12 ¶ Sed & probatio dominij siue tituli antiquioris (vt & id quoque addam) facit præsumi antiquiorem possessionem, vt voluit Iacob. Areti. in l. quoties, & ibi Cyn. in vlt. quæst. colum. ix. versic. septimò quæro, C. de rei vendicatio. & Bald. qui id extollit in d. l. post sententiam, vbi supra, & in l. sine autem. §. si duobus, & ibi quoque Angel. ff. de publicia. in rem actio. idem Bald. in cap. cæterum, colum. ij. versi. sed quid si vterque, de rescript. & in d. cap. licèt causam, colum. vij. versi. item ex antiquitate, de probatio. & in capit. si facta, colum. j. versi. nec vnum omitto, tit. si de feud. fuer. controuer. inter domi. & agna. vbi id dicit not. dignum, & in dicta disputatione incip. accusatus de vi turbatiua, colum. vlti. versi. tertio casu quando vterque, vbi id dicit not. dignum. & Alexand. in l. j. post princip. versi. item facit quòd primo emptori, C. de edict. diui Adria. tollen. Quæ res etiam facit vt cæteris paribus obtineat in possessione, per not. in d. locis.

Titulus antiquior facit præsumi antiquiorem possessionem.

13 ¶ Propterea que Iacob. Butrig. in d. l. incerti, dicit, quòd vbi contenditur de possessione, admittitur articulus proprietatis. nam iudex debet admittere omnes probationes, siue faciant plenam, siue semiplenam probationem: siue indicium, siue etiam adminiculum faciant. & sequitur ipse Bald. in d. l. ordinarij, vbi suprà, qui hæc dicit notabilia, & in d. c. licèt causam, col. pen. versi. ex prædictis apparet, de probat. vbi & illud dicit petitionem dici pertinentem, non solùm quæ directè & principaliter facit ad causam, sed & quæ qualitercunque adminiculatur etiam leui præsumptione, dicitque id esse elegans.

Proprietatis articulus admittitur in causa possessionis.

14 ¶ Cui & illud addendum putauimus, quòd aliàs admittitur articulus, quantumlibet vel modicum, pertinens ad causam, per text. in ca. quoniam, quod est iij. in verbo, aliquid, & ibi ipse Bald. qui cum text. dicit ad id esse singula. & ibi quoque Philip. Dec. in j. not. extrà de testib. & ita etiam voluit Bald. qui dicit menti tenendum, in l. ad probationem, la j. in tertio notab. C. de probatio. & in l. cùm virum, col. j. C. de fideicommis. & in l. vlt. col. ij. versi. quartò requiritur, ff. de feri. & in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, col. ij. versi. vltimò nota, & ibi etiam Iason, qui alios citat, col. ij. in ij. not. ff. de iureiur. vbi Bald. & ad hoc allegat quod suprà diximus de dominio probato in possessorio, & Aug. Aretin. in §. si quis agens, colum. iiij. versi. ex his infertur etiam quòd articulus. præsertim ibi. tu addas quandoque, Institut. de action. & Stephan. Bertran. consil. cxcviij. quamuis articuli, circa medium, lib. iij.

Articulus quàlibet pertinens ad causam admittitur.

15 ¶ Nam & videmus, quòd aliàs rebus existentibus paribus, minimum quodque vni additum alterum vincit, vt per Bartol. Bald. & alios in d. l. si duo patroni, in prin. per glo. ibi, in verbo, habiturum, ff. de iureiuran. & Ang. qui eam glo. dicit sing. in repet. l. sciendum, col. pen. versi. descendo ad præsumptionem, ff. de verbor. obligatio. vbi per eam dicit, quòd probationibus paribus existentibus, iudicatur pro eo qui præsumptionem habet pro se, cum concord. latè adductis per Iaso. in d. l. si duo patroni, in prin. col. j. in iij. not.

Minimum quodque vni additum vincit alterum.

16 ¶ Attende lector, quia si reus conuentus simpliciter allegat se dominum pro omni exceptione, vt repellat hæredem actorem, non est admittendus, si actor contradicat. Quod si se proponat possessorem & dominum, ad tuendam possessionem, quam sibi dicit competere, & tunc etiam si actor contradicat huic allegationi dominij sibi non præiudicat, quin obtineat, si ostendat defunctũ fuisse possessorem rei controuersæ tempore mortis ipsius, etiam si reus probaret dominium. Nam ea allegatio & probatio dominij facta fuisse videtur ad iustificandam possessionem, nisi & ipse reus probaret etiam possessionem contrariam æqualibus cum actore probationibus. nam tunc ob probationem dominij reus obtineret, secundum ea quæ diximus in versic. ab hinc ij. Vide tamen in hac declaratione omnes eos quos citaui in præceden. declarat.

Authoris sententia.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶ Sextò declara, vt si sit lata sententia pro hærede vi huius nostri statuti, appellari non possit, vt tandem post multa hinc inde allegata respondit Bald. consil. cccxxx. statuto cauetur quòd conductor, col. j. versi. tertiò quæritur, & multis seq. vsque ad fi. lib. j. & consil. seq. super prædicto puncto. nisi tamen, inquit, verteretur in dubium, an hæres esset, licèt etiam post multa item adducta videatur in contrariam sententiam inclinare ipse Bald. in consil. cxlj. præmissis verbis cuiusdam statuti Mediolani, eo. lib. j. & idem tenuit ipse in rub. de caus. poss. & propr. ante fi. Illum autem in duobus prioribus locis citat, & nihil diffinit Catel. Cot. memo. incip. decreto Mediolanensi, col. ij. in fi. versi. nunquid autem appellari possit. At idem voluit Ant. Corse. in tract. de potesta. & excellent. reg. in xxv. quæst. col. ij. in prin.

An appellari possit à sententia pro hærede lata.

2 ¶ Est autem glo. in l. vlt. in verbo, missus est, post prin. C. de edict. diui Adria. tollend. quòd à sententia lata in casu illius legis appellari non potest, per l. quisquis, C. quo. appella. non recip. vbi est bonus text. vti etiam est in l. vlt. ff. de appellat. recip. & §. sunt & quorum, secunda quæst. vj. & idem voluit. Cyn. in d. l. vlt. col. vlt. versi. inde quæritur, & ibi quoque Bart. col. ij. versi. venio ad tertiam particulam, & iterum vers. quandoque tempore primi iussus. Alb. col. iiij. versi. oppono ad literam, dum dicit, Io. Fab. col. vlt. versi. sed an potest appellari, Sali. in §. si autẽ, in fi. Paul. Ca. col. pe. vers. itẽ oppo. quod in isto, Lud. Bolog. qui eã gl. dicit sing. & Iac. à S. Geor. col. pe. vers. in ea gl. ibi, nec etiã appellare, & Ias. col. pe. vers. in iij. par. opponitur,

An à sententia lata ex l. vlt. de edict. diui Adr. toll. appellatur.

& Philip.Dec.col.antepen.versi.in gl.in verbo,missus.& præterea Bald.consil.cciij.pronunciatum fuit.lib.iiij.vbi post multa hinc inde allegata ; dicit de rigore iuris appellari nó posse, sed ex equitate iuris canonici posse ex euidenti & iusta causa.& Pau.Cast.consil.xxxix.quòd à sententia,lib.j.Petr.Ferra. in ritu.for.libel.quo petit.hære.ex testat.super verbo, quare cum prædicta vera sint,in fi.& iterum in verbo,per vestram diffinitiuam sentẽtiam.Guid.Pap. in comment.statuti, si quis per literas,in verbo per literas,col.penul.versic.sed an à missione.& Paul.Paris. consi.liiij.in isto iudicio possessorio,col.antepen. versi.circa verò dubia lib.iij.

Declaratio.

3 ¶ Id autem limitat Iac.à S.Georg.vbi suprà (neque enim id prætereundum mihi visum fuit) nisi sententia proferretur verbis negatiuis,puta si iudex pronunciaret actorem non esse mittendum in possessionem,tunc enim appellari posset,in id allegans stupendum (vt ipse dicit) & elegans dictum Ang.in d.l.quisquis,vbi dicit ita se practicasse,sicuti etiam dicit ipse Iaco. indem practicasse in sacris audientiis generalibus.

Limitatio.

4 ¶ Sed id quod dictum est non admitti hoc casu appellationem , nonnulli intelligunt , nisi ex iusta causa,& ea quidem expressa appellaretur, vt voluit Bart.in d.l.vlt.col.j. versic.sequitur ne testamentum aperiatur,ff.de appellat.recipien.in id citans Io.Andr.in c.j.extrà de offic. deleg.& idem quoque voluit Bald.in d.l.quisquis,post princ.C.quo appella.non recip.& in l.j.col.ij.versi.denuo quæro cum quid,& iterum versic.quæro nos diximus , C.si de momen. posses.fue.appel.& consil.ccxvij.verba libelli,col.vlt.versic.aduertendum tamen est,lib.ij.& consil. cxliij.quanquam plenissimè sit allegatum,in fi.lib.iij.ex quibus & iis quæ allegant,facilè intelliges id semper procedere in omnibus casibus, in quibus appellari prohibetur.Bal. autem d.consil.cciij.lib.iiij.in fi.ita demum dicit procedere, si de illa iusta causa appareat ex actis causæ,per not.per Inno.in c.pastoralis.de offic.deleg.

Appellare an & quando liceat in causis possessoriis.

5 ¶ Aliàs autem in vniuersum an & quando liceat de iure communi appellare in causis possessoriis,vide text.in d.l.j.& ibi glo.Cyn.Bar.Bald.Alb.Ang.Salic.& omnes, C.si de momenta. possessio. fuerit appella.& in l.j.& ibi Alex.& latè Philip.Dec. col.ij.in iij.not. C. de bonor. possess.secundum tab.& in c.ex conquestione.& ibi Bald.colum.ij. de restitut.spoliator. & c. significauerunt,de restit.spol.& cap.super eo,le ij.eod.tit. & §.de possessione. & ibi Archid. ij.quæst.vj.gloss.in cap.cùm ad sedem,in verbo,interdictum , versi.& not per hanc decretalem,& ibi Ioan.And.& latè Panorm.col.pen.versi.vlteriùs expediendo.& alij,de restit.spoliator.Innoc.in c.vlt.post medium,de ope.noui.nunt.Spec.tit.de appella. §.in quibus, versi. sextò non appellatur,& versic.sed nunquid condemnatus.Cyn Bald.& Albe.in l.incerti,C. de interd.Bart.& Ang.Aret.in l.vlt.§.iussus,ff.de appellat.eundem Barto.in l.ij.col.ij.versic. possumus etiam dicere,& ibi Ang.Aret.ff.de appellat.recip.Fede.Senen. consi.lxxvj.domino auditori.Bald.in l.post sententiam,col.ij.& iij.in multis locis,C.de senten.& in c. pastoralis,§.præterea,colum.ij.versic.item non appellatur,& seq.de offic.deleg & d.consi.cxlj.præmissis verbis cuiusdam statuti,col.ij.versic.& ad euidentiam, lib.j.& consil.cliij.nouum dubium eod.lib.j.& consil.ccclxxix.sequitur quod anno domini,col.vlt.versicu.circa primum, eod.lib.j.& consil.ccxvij.verba libelli,ad fi.lib.ij.& consil. cccxxj. ad euidentiam prætermittendum est,col.j.versic.modò in omnibus istis,lib.iij.& consi.ccx. punctus infrascripti consilij,in iij.eodemq; vlt.dubio, lib.v.Ang.consil.xlvj.statuto ciuitatis,col.ij.versi. sed à sententia,& consi.cvij.dicta constitutio,col.ij.versi.non obstat quod ita Salicet.in l.momentaneæ, versi.sed tunc quæro,C.vnd vi.Raph.Fulgo.consil.cxlv.quoniam plurimæ,in ij.dubio.Imo. consil.lv.in casu præmisso,col.ij. versic.circa primum.Pan.in c.vlt.col.iiij.versi.vltimo colligitur,de iudic.consi.lv.in causa quæ ad præsens vertitur,lib.ij.Alex.consil.ij. consideratis his de quibus in themate,col.vlt.versic.quantum autem est, lib.iij. & consil.xcix. visis processibus causæ,col.j.lib.v.& Corne. consil.cxc.ad euidentiam, in literis, E.& P.lib.j. & consil.x? præsupposito statuto,col.j.& ij.lib.iij.Calcag.consil.lxxxij.quia in causa, per totum, & Ias.in l.patre furioso,col.iij.versi.primò facit,ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& latè,consi.clxxxvij. circa primum articulum,col.j.lib.ij.& Philip.Dec. consil.lxxxij. cuius superscriptio incipit, an & quando à sententia per totum.

Quid in regno Franciæ.

6 ¶ Ego autem scio in hoc regno appellationem in omnibus causis possessoriis admitti. Sed ita tamen,vt si à sententiis sequestrationis vel recredentiæ, quam vocant (Budæus noster vindicias appellat) vel redintegrationis appelletur hæ tamen executioni mãdabuntur,non obstantibus huiusmodi appellationibus,& sine præiudicio earum, dando tamen cautionem quantum ad recredentiam & redintegrationem,ex nostris ordinationibus regiis,quas appellant.

Appellatio an simpliciter tollatur, an vt ea non obstante vlterius procedatur interest.

¶ Multum autem refert(vt id tibi obiter dicam) an simpliciter appellatio tollatur, siue prohibeatur,vel amoueatur,vt quãdoque,vt licèt videre ex l.j.ff.de offi. præfe.præto. & l.j.in prin. & §.seq.ff.à qui.appel.non licet,& c.super eo.de offi.deleg. & aliis casibus descriptis ab Azo. in summa,tit.de appel.recip.Specu.tit.de appellat.§.in quibus,post prin. versi.primò igitur, & multis seq.& à Io.And.in d.cap. pastoralis,col.ij.in verbo,respondemus,de offi.delega.vt quando apud nos causæ quædam à principe committuntur quibusdam iudicibus , vt iudicentur in vltimo ressortu(vt vocant)& semota omni appellatione.An verò dicatur sententiã

esse

esse exequendam non obstante appellatione, vt fit in multis casibus, in nostris ordinationibus regiis nuncupatim comprehensis.

8 ¶ Nã quid inter hæc intersit, videri potest ex Inn. io c. vlt. de no. oper. nun. Bar. in d. l. ij. col. iij. versi. præterea vides qoòd si omittatur, ff. de appel. recip. Bal. in l. ij. col. vlt. C. de episc. aud. & in d. l. j. col. ij. versi. quarti dicunt, C. si de momen. poss. Panor. in d. c. cùm ad sedem, col. pen. de restit. spol. & consil. clxij. in causa quæ ad præsens vertitur. Ioson in d. consil. clxxxvij. col. iij. versi. secundò quòd per appellationem, & versi. tertiò pro eadem patte, lib. ij.

De eadem re.

9 ¶ Nec illud tamen omiserim, in dubio, semper appellationem esse permissam, nisi expresè reperiatur prohibita, glo. in l. qni restituere, in gl. vlt. ad fin. & ibi Bald. & Ang. ff. de rei vend. & glo. in §. audient, io verbo, perimendis, per eum text. in auth. de iudicib. Bar. in d. l. ij. col. ij. versi. quæro quæ est ratio, C. de appel. reci. Bald. qui priorem illam glo. dicit not. in d. l. j. col. iij. versi. & nota quòd in materia. C. si de moment. possess. & valde no. Imo. consil. cxlij. in casu præmisso, col. j. versi. nec obstat si dicatur. Socin. consil. xxxix. capio primum, in prin. lib. iij. Iason. in d. consil. clxxxvij. col. iij. versi. confirmantur prædicta, lib. ij.

Appellatio in dubio est permissa, nisi expresè prohibeatur.

10 ¶ Nam & in dubio pronunciandum est, appellationem esse admittendam, gl. in c. vt debitus, in verbo, ratioonabili causa, de appellat. Inno. vt à multis citatur, in c. dilectus, le ij. de rescrip. Bart. in l. j. col. ij. ff. nihil. no. pendent. appellat. Bal. io l. properandum, §. sin autem reus, col. ij. versi, vlteriùs no. quòd verus, C. de iudic. Ang. in l. quoniam iudices, C. de appellat. Cardin. Florent. in clem. j. in ij. quæst. de dolo & contumac. Atque etiam in dubio appellationi deferendum est à iudice, per l. sciendum, ff. de appel. reci. Spec. in tit. de appella. §. nunc dicamus, versi. & iterum versi. dicunt autem qnidam. Arcbid. in c. cordi, & in c. si à iudice, de appella. lib. vj. Ioannes Andr. Anto. & alij in d. c. vt debitus, eod. tit. & ipse Ioan. Andr. in d. c. pastoralis, vbi suprà, & ibi qooque Bald. in §. præterea, col. j. versi. in dubio enim, de offic. deleg. Idem Bald. in l. de statu. de testam. Alexand. consil. cxiij. viso themate, col. j. lib. v. Socin. consil. cxcv. circa primum consultationis articolnm, colum. iij. versi. præterea in re dubia, lib. ij. Vt etiam in dubio appellationem non esse desertam iudicandnm, Pan. Cast. in l. j. per illum text. & ibi quoque Rom. & Alexand. ff. si quis cautio. quod not. dicit Dec. d. consi. xxviij. col. ij. versi. iiij. & vlt & consil. ccclvj. in causa dominæ, post princ. & consil. cccccxxiiij. visis his quæ plenè, in finem.

Appellationẽ esse admittendam in dubio pronunciandum est.

Appellationi in dubio defertur.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶ Septimò declara, vt si etiam hæres petat se cunfirmari in hac possessione, virtute huius statuti aduersus eum qui forte eum turbat in ea possessione, aut alter eum impedit, ne possideat, is tamen partes defensoris sustinere censeatur, cùm ipse hoc statuto possessor esse præsumatur, & alter partes actoris, vt expresè tenuit Bald. consil. ccccliiij. quidam Ioannes decessit, circa med. lib. j. per text. in l. liberis, §. vlt. ff. de lib. cau. & nuncupatim sequitur & dicit not. Ias. coosil. lxxxv. quãdo habemus determinationem, col. j. versi. item sicut scriptus, lib. iij.

An hæres petens se confirmari in hac possessione sustineat partes rei.

2 ¶ Quibus adde quod idem quoq; Bal. scripsit in non longè dissimili casu, in l. post sententiã, col. vlt. versi quæro nunquid ille qui petit, C. de sent. & interlo. om. iud. quòd qui petit confirmationẽ possessionis, dicitur reus non actor, vt dicit voluisse gl. in l. j. io prin. in verbo, fiat, ff. de Carbo. edict. de quo & nonnihil videre poteris per Bart. & Alb. in l. iij. §. missum, ff. eo. tit: Idem autem Bald. consil. clxxvij. ad euidentiam est præmittendum, col. j. versi. si verò obscurũ: lib. iij. scribit quòd in possessorio, si vtraq; partium dicat se possidere, is pro reo habetur qui corporaliter possidet: & aduersarius pro actore, d. l. liberis. §. vlt. ff. de liber. causa, nisi, inquit, reus qui se opponit, opponendo iotelligatur spoliare ageotem, vt quia est colonus finito tempore locatioois, vel emphyteuta qui cecidit emphyteusi, vt ibi per eum.

De eadem re.

3 ¶ Sed ita tamen, ne excidat quod aliàs tractari solet, an semper is qoi ad iudicium prouocat, partes actoris sustineat, præsertim si petat tolli quodpiam impedimentum ei factum, vel aliquid nullum esse cõtendat, vel aliàs: & quid etiam in possessoriis, vt proinde scias an sit recipẽidus, & an onere probãdi grauetur, & ad alios quoq; fioes. Super quibus ne te diutius detineam (si hæc omoia sigillatim tractarem) vide tex. in l. de pupillo, §. qui remissionẽ, & ibi Pau. Cast. & rursum in §. si procurator, & ibi gl. in verbo, defensoris, Iacob. Aret. Oldr. Bart. Bald. Imo. Raph. Co. Rom. ipsuio Paul. Alex. & Ias. ff. de no. oper. oun. glo. in l. duo iudices, in gl. j. & ibi Bart. Ang. Imo. Paul. Cast. & latè Alex. de re iud. gl. in c. dilectus. l. in verbo, excommunicationis, & ibi Bald. col. ij. versicu. opponit glos. de rescript. & in ca. licèt causam, in verbo, possidere versi. item si constat, & ibi Bald. colum. vij. versi. gloss. dicit hîc quòd ille vincet, de probat. & glo. in c. j. in verbo, audieotia, xxij. distinct. Inno. Anto. & Panorm. in c. cùm inter, de except. Hostieo. & Ioan. Andr. in c. dilecto, de verbor. signif. & in c. quod ad consultatiooem, de senten. & re iudi. & in c. dilecti, & ibi quoque Anton. Imo. & Panorm. de exceptio. Spec. tit. de contuma. §. vlt. versi. sed pone quòd diceret, & ibi etiam Ioan. Aodr. in addino. & ipsum Ioan. And. in c. j. & ibi Domi. de rescript. lib. vj. Bart. & Aog. in l. non cogendum, §. j. ff. de procurat. Ang. Raph. Fulg. Paul. Cast. in l. de die. §. tutor, ff. qui satisd. cogant. & consil. cx. nota quòd in duplicibus.

Quid in vniuersum in rebus similibus.

OCTAVA DECLARATIO.

Hæres an id iusbuius cõsuetudinis alteri cedere possit.
Qui tenent non posse.
Possessorium iuris non ceditur.

1 ¶Octauò declara, vt hæres id ius continuatæ possessionis,& intentaodi remedia,quę pro ea illi competebant, alteri cedere non posit, tanquam id ius ipsius personæ ita cohæreat, vt in alterum cedi noo posit,per id quod scribit Bald.consil.clxxxvj.cuius exordium est, quia allegationes,col.iij.versi.dicet aliquis,bonor.pos.lib.j.quòd possessotium iuris alteri cedi non potest,per tex.io l.iij.§. acquirere,ff.de bono.pos. vbi probatuc bonorum possessionem non tcansmitti : ex quo satis sequituc, nec eam cedi posse, cùm quòd transmissibile oon est, nec cessibile quoque est,l.si ex pluribus,& ibi Dy.Bart.& alij, ff.de administrat. tutor. cum aliis concordant.à me collectis in tracta.Retractuum,tit.j.§.xxvj.glo.1.oum.44. incip. tertiò bonorum possessio.

Qui contrarium.

2 ¶Verùm contrarium : cùm id dubium ex facto contigisset,cespondit Anto. de Lucis doctor & aduocatus Vinceotinus,valentissimus inter consil. Baldi,qui ita illum vocat,consil.cccc-xxxvj.quidam cteditor habens plures debitores,col.ij.versicu.quanquam supradicti facti,& seq.lib.iij.cui cons.subscripsit ipse Bald.ibi per multas ratiooes, quas inibi vterque adducit, vt ibi videre poteris,& diximus etiam in d.tract.Retractuum,d.§.xxvj.in gl.iij.num.31.incip. trigesimoquioto ciuilis possessio. Nam & aliàs videmus ciuilem possessiooem alteri posse cedi,& per actum eoam fictum & ciuilem transferri,vt & nos latè docuimus io tract.Constituti possessor.parte ij.ampla.xxj.

Cessionarius nõ est saisitus nisi hæc possessio translata fuerit.

3 ¶Illud tamen posset dici,quòd si hæres simpliciter transferat hæreditatem alteri, hic cessionarius oon posit dicere se saisitum,nisi hæres in illum hanc possessionem transtulerit,vt etiã expressè voluit Anto.Rube.consi.cxxj. domious Ioannes Beroard.colum.iij. versic. ex præmissis igitur concludam.Et hoc quidem verissimum est.Nam nec is qui verè & realiter possidet,cedendo rem,trãsfert possessiooem,vt patet ex l.si ager, ff.de rei vendic.& l.quoties,C. eod.tit.& l.traditiooibus,C.de pact.cum simil.b.

NONA DECLARATIO.

An pendente lite inter hæredem & aliũ debeat hæreditas sequestrari.

1 ¶Nonò declara,vt hæc possessio sit adeò fauorabilis & priuilegiata,vt pẽdente lite inter hæredem & alium super possessione,ea non debeat sequestrari, sed manere apod ipsum hæredem,licet aliàs facilè in huiusmodi causis possessoriis præsertim retinendę,quæ solent in hoc oostro regno frequentiùs intentari, licet aliàs facilè & ex primo ac minimo quoque dubio accedatur ad sequestrationem:ita enim multis ac magnis rationibus interrogatus respondit Paulus Paris.consi.xlj.optimum ius,colum.iiij.versic.nec.audieodi sunt aduersarij,& multis sequent.lib.j.

De eadem re.

2 ¶Et id quidem verissimum esse credo, vt scilicet non temerè deturbetur hæres commodo possessionis sibi statuto delatæ pendente lite:nisi sit alius qui se etiam prætendat esse hæredem,aot solum,aut pro portiooe,cootra alterum. Nam tunc si res sit dubia, an scilicet alter litigantium sit hæres,& proinde possessor ex hoc statuto, interim donec amplius liqueret de iure alterius,ad sequestrationem hæreditatis venieodum est, vt in ceteris his causis possessoriis,oeque enim hic alter altero fauorabilior est ob hoc statutum, cùm dubium sit vter eorũ hæres sit,& ita solet iudicari. Sed cùm primùm ius alterius apparet esse potius, viodiciæ ,id est (vt vulgo vocamus)tecredeotia solet ei adiudicari,secundum oot.in l.vlt. C.de edict.diui Adriani tollendo.

SEPTIMA PARS MISCELLANEORVM QVÆ QVINQVE DECLARATIONIBUS CONSTAT.

1 *An alius posit se iunare(vt ita loquar)hac consuetudine aduersus hæredem.*
2 *An hæres qui non vult vti beneficio huius consuetudinis,teneatur id expressè declarare:an verò,si id non fecerit,habeatur pro hærede,& eo quidem saisito.*
3 *An hæc consuetudo habeat locum, si testator fecerit ius alteri apprahendendæ possessionis, pœna etiam adiecta.*
4 *Quid si hæres,qui semel fuit saisitus ex hac consuetudine, cadat ea possessione,an nihilominus poterit se dicere saisitum,vi eiusdem consuetudinis.*
5 *An si testator dederit executores,hæres erit aduersus eos saisitus ex nostra consuetudine.*

PRIMA DECLARATIO.

An alius contra hæredem posit vti hac cõsuetudine.

1 PRIMO declara,vt id statutum procedat io fauorem ipsius hæredis, vt scilicet posit se dicere saisitum aduersus alium.si velit. Quòd si alius id allegaret aduersus ipsum hæredem, id certè non procederet, vt expressè voluit Laurent. Calcan.loquens de statuto Cremensi huic oostro simili. consil.lxxvj.primò est videndum quæ actio,col.iij.versic.nec obstat quod dicitur, ibi præterea illud statutum:hac ratione motus,quòd id statutum factum est in fauorem filiorum vel aliorum hæredum,l.quod fauore,C.de legib.cum similibus. Igitur,inquit, quatenus tendit ad eorum læsiooem

læsionem, non debet continuari in eos possessio: quatenus autem tendit in fauorem, dicitur continuari, ne inducta ad vnum effectum, operentur contrarium, l. legato generaliter, ff. de legat. j. credo quòd voluit allegare, l. legata inutiliter, ff. de adimen. leg. neque enim prior illa quicquam facit.

2 ¶ Vnde, ait, dicit Nicol. Neapol. in l. item in potestate, ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi Bar. quòd licèt filius episcopus liberetur à patria potestate, auth. sed dignitas episcopalis, C. de episcop. & cleric. tamen illud procedit, quando est vtile ipsi filio, secus autem si id cederet in incommodum ipsius. Et ideo si sit constitutio regia, vt filiusfamiliâs constitutus in potestate patris gaudeat certo aliquo priuilegio, filiusfamiliâs episcopus eo gaudebit, ac si esset in potestate constitutus. Et facit, inquit, quòd not. Bart. in l. j. C. de dignit. lib. xij. quòd si statuto nobilis delinquens perdit nobilitatem, intelligitur quoad ea quæ sibi sunt commoda & honorifica, secus si damnosa. Et quod scribitur in l. actione, §. qui societate, ff. pro socio, quòd socius qui desinit esse socius ratione delicti, desinit quidem quoad commoda, non quoad incommoda.

Episcopus liberatur patria potestate ad suum commodum.

Non etiã ad suum incommodum.

Nobilis ob crimẽ perdit nobilitatẽ in iis quæ sibi sunt commoda.

3 ¶ Hæc ille, cui adde primùm ad id quod dicit de filiofamiliâs episcopo, idem voluisse Guil. Curt. Cyn. & Bald. in d. l. item qui in potestate, & alia multa similia quæ nos adduximus in nostro tractatu Nobilitatis, c. vj. nume. 47. si quem princeps; & quatuor seq. Et ad id etiam quod postea dicit de nobili delinquente, idem voluisse ipsum Bart. Ang. Io. à Plat. in l. j. C. de infamib. lib. x. & Rom. qui id dicit singu. in l. si ex hæredatus, §. sub diuo, ff. de Senatusc. Silla. cum aliis multis concord. huius rei. & similib. à me quoque adductis in eo ipso tract. Nobilitatis, c. xxiiij. num. 7. intellige tertio, & multis seq. per totum illud cap.

Ad idem.

4 ¶ Eandem quoque illam sententiam Calca. (nulla tamen illius facta mentione) expressè tenuit Franc. Rip. lib. j. respons. c. omnium, j. defuncto nouissimè Carolo, col. antep. versi. non obstat itaque prima ratio, illa etiam ratione suffultus, quòd beneficia legis & consuetudinis recipiunt eam conditionem, si is in cuius fauorem fuerunt concessa, eis vti velit, l. vlti. C. de execut. rei iudi. & l. debitoribus, & ibi Alex. & alij, ff. de re iud. & l. vniuersa, & ibi latè Ias. C. de precib. impera. offerend. & l. scimus, in princ. iuncta glo. C. de inoffi. testa. & facit l. inuito, ff. de regul. iur. Hincque vt subdit, est regula, quòd quilibet renunciare potest suo fauori, l. si quis in conscribendo, C. de pact. cum similib.

Redit ad institutum.

Beneficia legis iis tantum prosunt qui vti volunt.

5 ¶ Hæc autem præter illos confirmari possunt ex eo quod pulchrè respondit. Paul. Cast. cons. xcj. in causa appellationis, col. iij. ver. secundò dicitur non fuisse facta, lib. j. quòd si ex statuto, mulier non posit se obligare sine quapiam solennitate, ea tamen sine ea solennitate se obligauerit, poterit eadem id statutum allegare contra alios, vt obligationem subuertat: alij autem contra eam non possunt, in cuius fauorem factum est, per not. in l. his consequenter, ff. famil. hereiscun. & alia quædam quæ ibi allegat. Et idem quoque voluit ipse Paul. consi. cxix. videtur dicendum super primo, in ij. dubio, lib. ij. per d. l. quod fauore, & l. non eò minùs, C. de procurat. vbi sententia lata pro minore sine curatore valet.

Mulieri quæ se obligauit sine solennitate obiici id nõ potest ab eo qui cum ea cõtraxit.

6 ¶ Nam & aliâ, vt id illi addas, potest minor si velit approbare contractum venditionis à se factum sine solennitate, & cogere emptorẽ ei stare, & pretium vẽditionis restituere, l. cùm interdictæ, C. arbit. tutel. ex qua not. Bald. quòd contractum nullum ob fauorem alicuius potest ille approbare, & allegat etiam ad hoc text. in l. Iulianus, §. si quis à colludente, & §. seq. ff. de act. empt. quem & ad hoc dicit sing. Bal. in l. dolum, in fi. C. de peri. & commod. rei vend. & not. Petr. Auchar. in capit. quàm sit, col. j. de elect. lib. vj. Et illud quoque de minore tradiderunt Raph. Fulg. & Alex. in l. cum hi, §. eam transactionem, ff. de transact. ipse Alex. in addit. Bart. in l. cùm lex, in vlt. addit. ff. de fideius. Mathesil. no. clvj. not. quòd si minor. & Socin. cons. lxxx. præsens consultatio, col. j. versi. ad hanc obiectionem. lib. iiij.

Minor potest si velit seruare contractũ à se factũ sine solennitate.

7 ¶ Et idem dicitur de ecclesia, quæ alienauit sine cõsensu episcopi, vt ipse episcopus, si postea velit, posit cogere eum qui cum ecclesia contraxit, vt stet contractui, per c. si qua de rebus, xij. quæst. ij. quem text. sic intelligit glo. post Hugo. doctorem antiquum, in c. j. in verbo, sede vacante, ante fi. extra, ne sede vacante, & ibi quoque Hostien. Anto. & Panor. per illum text. dicit ad hoc esse menti tenendum, & eam glo. esse no. Imo. Hostien. Io. Andr. Cald. Flor. Panorm. qui id dicit notandum, & omnes cæteri in c. j. extrà de his quæ fiunt à præla. Anto. in c. si quis presbyterum, col. j. de reb. eccles. non alienan. & consil. xxij. visis punctis, col. j. ad fin. Raph. Fulg. & Iason in d. §. eam transactionem, Mathes. d. no. clvj. Alex. in addit. Bart. in d. l. cùm lex. Guid. Pap. decisio. Delphin. clix. duodecima conclusio, post princ. Philip. Dec. qui alios multos citat, in ca. quæ in ecclesiarum. col. iij. versic. addans tamen quòd si alienatio, de constit. Carol. Rui. consi. xj. viso compromisso, col. iij. num. vj. lib. iiij.

Et similiter ecclesia.

8 ¶ Quòd si contractus bonæ fidei sit dolo alterius initus, is qui dolum fecit, nullum dicere non potest aduersus eum, cuius fauore nullus est, glo. in l. iurisgentium, §. Prætor ait, in verbo, dolo malo, & ibi quoque Bald. Ang. & Iason, ff. de pact. gl. in l. in causæ, la ij. in prin. & ibi item Bald. in l. iij. lect. ff. de minorib. gl. in d. l. eleganter, in prin. in verbo, nullam, & in verbo, ipsam, versic. item ad quid, & ibi Bart. & Bald. in prior. lect. colum. ij. versi. in eadem glo. ibi,

Dolum qui passus est in cõtractu, si velit cogit aduersarium vt ei stet.

§.seruum,ff.de dolo malo,& glo.in l.à diuo Pio,ff.de ritu nuptia.& in l.transactionem,& ibi Iason C.de transact.Fede.Senen.consi.lxxxix.puto agenti exceptionem.Bald.in d.l.quòd fauore,col.ij.per eum text.C.de legib.& in l.j.col.ij.versicu.sed hic quæro. C.plus valere quod agit.nisi inquit,lex precisè resisteret actui per d.l.à diuo, & ibi gloss.singul. C.de tit.nupt.& idem in d.l.dolum,C.de commod.& peric.rei vend.& in l.si res,§.si mulier, per eum text.ff. de iure dot.Anto.d.consil.xxij.Panor.in c.cùm dilecti,col.ij. versi.item cape aliam,de empt. & vend.Paul.Cast.consi.ccxcv.si dicta pignora, col.j.lib.ij.Iason in d.§.eam transactionem. Feli.in c.dilectus,le ij.col.v.versic,tertiò facit, de rescript. & in c.tuis quæstionibus, col.j.de testib.Caro.Rui.consil.cxcviij.viso ac prælect.col.vj.nu.12.lib.j. D.Io.Igne.in l.contractus, col.xxxiiij.versi.nunc restat articulus,& multis seq.ff.de reg.iur.

Nisi lex resisteret actui.

Contrahens verè cũ simulãte potest eũ cogere stare contractui.

9 ¶Cuius rei argumento Bald.& Salic.in d.l.j.col.vterque secunda:ille versi.sed hîc quæro:hîc versi.quæro vnus ex contrahentibus, C.plus val.quod agit.scribunt quòd si vnus tantùm ex duobus contrahentibus simulabat, ille qui non simulabat, sed verè & ex animo contrahebat, poterit cogere illum simulatorem, vt stet contractui, velit nolit : nisi tamen aliàs lex ei contractui resisteret.Id enim generale est, vbicunq; contractus annullatur fauore alicuius, si is velit.stabitur contractui, nec contra eum poterit ab alio ea nullitas allegari. Ita enim ex facto respondit Bartol.consil.clix.visa quadam constitutione,col.iij. versic. tertiò videndum est.Ad quod etiam faciunt quæ idem tradit in d.§.si quis à colludente, & subobscurè in l. si spontaneos,C.de decurio.lib.x.

Decretum irritans non operatur contra eum cuius fauore positum est.

10 ¶Ex quibus & illud quoque fit,vt irritans clausula decreti nullitatem non operetur, nisi is velit,ad cuius fauorem posita est,vt voluerunt Ioan.Mona.Ioan.And.Lap.Domi.& Philip. Franc.in c.iij.de præben.lib.vj.Domi.post Imo.in c.statutum,§.cùm vero,col.iiij. versi.nota tamen ex gl.de rescript.lib.vj.Domi.Bene.in repet.ca.Raynutius,in verbo, in eodem testamento relinquens,le j.nu.91.de quo tamen vide Feli.in c.cùm dilecta,colum.xiij.versic.sed quicquid dicatur, de rescript. & quæ scripsimus in repet.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, num.121.incip.illud autem omnino,C.de reuoc.donat.

Contractus nullitas ob cõtrauẽtionem allegari nõ potest à contrauenientе.

11 ¶Ad hæc si in contractu conuentum expresè fuerit, quòd si vnus ex contrahentibus contrauenerit conuentis,contractus sit nullus : & postea vnus eorum contrauenerit, poterit nihilominus alter si velit,stare contractui, & cogere aduersarium vt adimpleat, vt ex facto respondit Petr.Ancha.consil.cxlj.super prædicto dubio,vbi idem dicit consuluisse Dyn. consi. incip.in quæstione quæ vertitur.& sequitur Feli.in d.c.dilectus,le ij.vbi suprà de rescript. & in d.c.tuis quæstionibus,de testib.Et per hæc tenuimus in nostro tractatu Legum connubialium,in gl.vij.in verbo,*de son mary*,in x.quæst. mulierem quæ sine consensu viri, qui ex consuetudine requiritur,contraxit, posse cogere eum qui secum contraxit,stare contractui : nec è contrario posse illum cogere eam mulierem ei stare.

Testamẽtum ob præteritionem tunc demum nullum est,si præteritus velit.

12 ¶Denique licèt testamentum in quo filius præteritus est, sit nullum ipso iure , ita vt filius eo non obstante sit hæres,per iura vulgata,hoc tamen intelligitur si filius ipse velit,l.filio præterito,& ibi glo.& omnes,ff.de iniusto testa.& l.maximum vitium,§.sancimus,C.de libe.præterit.gl.in l.scimus,in prin.C.de inoffi.testa.cum infinitis propè concordant. à me adductis in repet.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,num.13. simile est autem, C.de reuocan.donat.vbi & id exemplo comprobaui ex antiquitate repetito.

Fiscus ab indigno nolens non aufert.

13 ¶A quo non longiùs distat quod in simili dicitur,fiscum qui potest ab indigno hæreditatem auferre,& ita faciens tenetur satisfacere creditoribus, l.ij.C.ad leg.Iul.de vi & l.si marito,in princ.ff.soluto matrim.cum similib.id tamen intelligitur,si ipse fiscus velit auferre,aliàs non tenetur acceptare & soluere debita hæreditaria,sed apud indignum ipsum manet hæreditas, vt voluit glo.in l.ea sola,ff.de regul.iur.quam dicit singul.& mirabilem Bald.in l.eam quam, colum.v.versicu.de prædictis autem bannitis , C.de fideicommissa. & Roma.in l.j.ad fin.ff. de acquirend.hæred.Martin.Laud.in tract.de fisco,§.ccxxvj.si fiscus autem velit. & Iason in l.re coniuncti,num.120.ff.de leg.iij.& in l.j.col.j.versic. octauo & vltimo , vbi tamen pungit in contrarium,C.de hæred.instit.& in l.j.col.iiij.versic.prædictam regulam limita,C.quando non peten.part.& est ad hoc bonus text.in l.si seruus plurium, §.si quis ante,col.j.in ij.not. ff.de legat.j.vbi id ex eo not.Alex.in fi.& Ias.col.j.in ij.not.vti & fecerat Bald. in l.etiam, in vlt.opposit.C.ad leg.Falcid.Miror autem Dec.in d.l.ea sola, hæc non nisi obiter, & summis(quod aiunt)labris attigisse.

Hæres præsumptus an habetur pro hærede nisi expressè aliud declaret.

SECVNDA DECLARATIO.

Filius iuris præsumptione succedit patri. Filij ipso iure succedunt patri.

1 ¶Sed hac in re, & Id erit vice Secundæ declarationis , fuit aliquando dubitatum in nostra curia Parlamenti,an hæres qui non vult vti de beneficio statuti de cuius viribus tractamus, teneatur id expressè declarare, alias habeatur pro hærede,& eo quidẽ saisito ex hoc statuto: ita vt creditores defuncti aduersus eum agere possint, & præsertim si sit filius , nam de filio illic agebatur,quod nonnulli existimabãt propter hanc consuetudinem, quæ ei ipso iure continuo possessionem quærit,& quia etiam ex præsumptione iuris filius succedit patri, gloss.in

§.j.

§.j.versicu.vt autem,in verbo, parentes,in auth.vt qui oblig.habe.perhib.res minor. Bald.in l.apud hostes,col.vlt.C.de suis & legit.vbi eam gl.dicit sing.& in c.j.col.j.tit.an agna.vel fil. Rom.& Alex.in l.necessariis,ff.de acquir.hæred.ipse Alex.in l.si cùm dotem. §.transgrediamur,col.v.versi.in hoc articulo,ff.solu.matrimo.Iason in l.non hoc,col.j.C.vnde legit.Francisc.Rip.in l.quod te,col.xix.nu.58.ff.si cert.pet. Nam & filij ipso iure parẽtibus succedunt, l.si mater, & ibi Bald.in princ.& alij, C.de suis & legit. Cui succinit illud diui Pauli ad Galath.iiij.si filius est,& hæres quoq; est,relatum à gl.in l.j. C.si minor ab hære.se absti.& in d.l. necessariis,de acquir.hæred.

2 ¶Verùm io ea sum sententia, vt nisi filius aut alius proximior se immiscuerit hæreditati, vel aliter se hæredem declarauerit,nõ cogendum tanquam hæredem soluere creditoribus. Nullus enim nostris moribus Gallicanis hæres est, nisi qui hæres esse vult, ita enim (veluti prouerbio) dicere solemus, *il n'est heritier qui ne veult*, Nec quis tenetur id expresè declarare, per text.expressum in d.l.j.C.si min.ab hæred.se absti. vbi ita scribitur, Si vos paternæ hæreditati non immiscuistis,ob eam rem testificatio necessaria non fuit, cùm fides veritatis verborum adminicula non desideret,vbi gloss.in verbo,ob eam rem, in princ.no.ea.l.reprobari quorundam opinionem,qui dicebant suum hæredem præsumi adiisse, & teneri statim creditoribus.& est etiam ferè similis text.in l.ei qui,ff.de acquir.hæred.

Authoris sententia.

Suus hæres an præsumatur adiisse ita vt creditoribus teneatur.

3 ¶Et alibi scribitur repudiationem hæreditatis fieri sola & nuda destinatione, §. item extraneus,qui est vlt.Instit.de hæred.qualit.& differen.vbi gloss.dicit non opus esse hoc actu extrinseco declarari.Et propterea per text.in d.§.pen.dicit Bart.in l.gerit, ff.de acqui.hæredit. quòd repudiatio hæreditatis fit solo animo,& illum sequuntur Ang.& Fran.Aret.ibi, qui id dicunt,repudiationem hæreditatis fieri sola mẽtis destinatione aliter nõ declarata, quoniam obligationem non inducit.& Pan.in c.j.de solut.& Barb.consi.v.bene etenim cuncta gerun tur,in princ.lib.iij.& consil.xlj.immortalem & omnipotentem Deum, colum.penult.versic. quia ad hoc respondeo, lib.iiij. Et facit quod scribit Bald.consil.cccvj. sententia lata,libro iij. & consil.clxxxij.citatio facta, in iij.dubio, lib.iiij. & consil.ccxcviij.casus sic proponitur, ad finem lib.v.

Repudiati hæreditatis fit sola & nuda destinatione.

Et solo animo.

4 ¶Ex quo & plerique fuerunt in ea opinione, vt quia repudiatio & aditio à pari procedunt, l.is potest,ff.de acquir.hæred.& l.vlt.§.simili quoque,C.de iure delib.ideo & aditio fit etiam solo animo,vt dicit gl.in l.pro hærede,in prin.in verbo,animi,ff.de acquir.hæred.per text.in d.l.gerit,eod.tit.& in l.si auia,C.eod.quoque tit.& alia glo.in l.potuit,in verbo, & voluntas, C.de iure delib.& in l.cùm hæredes,in princ.in gl.j.ff.de acquir.possess. per text.in §. vlt.Instit.de hæred.qualit.& different.Signor.consil.clv.quæstio disputanda, col.vj.versi.quæro in his,per l.ij.ff.de offic.procura.Cæsar.& l.recusari.ff.de acquir.hæred.& idem Signo.loquens in casu nostri statuti,consi.clxxxviij.casus contineos,col.ij.versic.cùm ex sola, vbi & ad hoc allegat l.pro hærede:in princ.ff.de acquir.hæred.& voluit etiam Ioan.Fab.in §.vlt.post med. per text.ibi,Instit.de hæred.qualit.& differ.Angel.in l.gerit,& Barb.d.consil.v.col.iij.versic. præterea faciat,lib iij. Petr.Ferra.in tit.for.libel. quo petit.hære.ex testa.in verbo, purè instituit,col.j.Corn.consi.lxxv.diu post consilium.col.ij.versi.item pondero,lib.ij.per text.optimum,in l.si auia,C.de iure delib.

Aditio & repudiatio à pari procedunt.

Aditio fit solo animo.

5 ¶Quanquam sunt qui in hoc vltimo tenent contrarium, vt videlicet ad aditionem hæreditatis,non sufficiat solus animus,nisi aut verbis aut facto declaretur.ita enim voluit glo.sibi contraria,in d.l.gerit,& in l.multum,ff.de acquir.hæred.& in §.extraneus,in verbo,nuda,Instit. de hære.qual.& different.Bart.Alex.& Franc.Aret.in l.pro hærede, & in d.l.gerit,& ibi omnes post eum,præter Ang.& idem Bart.Bald.& Salic.in d.l.potuit,C.de iure delib.Bartol.in d.l.si auia.Bal.in l.si certis annis,col.vlt.C.de pact.& in l.j.col.xj.versi.circa octauum, C.qui admit.& in l.cùm antiquioribus.col.j.versic.& per hoc infero, C.de iure delibe.& in l.dos à patre,ad fin.C.solu.mat.& Raph.Fulg.in l.ij.ff.de interrog.actio.& Barba.sibi contrarius,d. consi.xlj.col.pen.vbi suprà citauimus,lib.iiij.& Franc. Aret.consil.clx.in præsenti consultatione,versic. quod autem videatur.

Qui contrarium tenent.

6 ¶Sed quicquid sit de ea re,illud tamen minimè dubium est, cogendum esse eum, qui ob id nuncupatim conuenitur,vt declaret heréſne sit, an non,& pro qua parte id ipsum facere:sed ita tamen,vt ei si petat,detur tempus ad deliberandum, l.j.in fi.& l.ij. ff.de iure delibe.& expressius in.l.si curatores,C.eod.tit.cum aliis similibus adductis per glos.

Hærésne sit an non cogatur dicere is qui in id conuenitur.

7 ¶Sed redeundo ad nostrum principale institutum, quod suprà diximus, filium ipso iure & iuris præsumptione esse hæredem patris, id certè ipsum fateor, si velit, vt suprà diximus, id est,se talem declarauerit,vel se immiscuerit:aliàs enim non tenetur creditoribus, vt ex eo patet quod scribunt Bartol.Salice.Paul.Castren. & Philip.Corne.in d.l.si mater. C. de suis & legitim.intelligentes illud quod suprà diximus, filios ipso iure esse hæredes parentum, si velint,aliàs secus.

Filius hæres est si velit, aliàs minimè.

8 ¶Hincque illud fit,vt creditori incumbat onus probandi filium esse hæredem,quòd scilicet se immiscuerit:non filio,quòd abstinuerit.d.l.j.& ibi glo. C.si minor ab hæredit.se abstin. &

Creditori incumbit onus probãdi filium esse hæredem.

l.j.C.de iure delib.& expresè voluit gl.in l.si cùm dotem,§.transgrediamur.in verbo extiterit,& ibi Bartol.col.j.versi.quæro cui incumbit,& Bald.colum.item j.versi.quærit gl.vtrùm, Ang.col.ij.versi.in glo.super verbo,extitit,Imol.qui hanc dicit esse communem opinionem, col.j.versi.in fi.gl.Paul.Castr.col.j.versi. in vlt.glo. Alex. qui & hanc dicit esse communem, columna penultima, versi.in glo.in verbo,extiterit,ff.solutm matrimo. & alia glo.in l.necessariis,& ibi Dyn.Barto.Alber.& alij,ff.de acquiren.hæred.& alia item in l.ita tamen, §.si pater,ff.ad Senatusconsf.Tertul.Dyn.& Bald.in l.filiu,in fi.ff.de legat.j.& Cyn. & Paul.Castr. in l.ei qui se,ff.de acquiren.hæred.Bald.in l.si filius qui patri,colum.ij.versic.in text.ibi,liberare, & ibi Imo.colum.j.vers.nota tertiò quòd hic videt ut,ff.de volga.& pupil.substitut.ipse Bald.in l.ij.ff.de condict.furti,in lectura antiqua, ibi, nota quòd suus & necessarius.& in l.ij. C.ne fil.pro pat.& in l.apud hostes,col.ij.versi.item sequeretur,C.de suis & legit.& in l.j.ad fi.C.com.de lega.& consil.ccciiij.prima ratio, lib.iij.& consil.cccvj. sententia lata, eod.lib. Barba.in c.ex præsentium,col.j.versi.& pondera, per eum text.quem dicit meliorem totius iuris,de pigno.vbi & ad hoc dicit sing.illam glo.in d.§.transgrediamur. & idem Barb.in c.j. in j.not.de solut.vbi & illam glo.dicit sing.& Iac.à S.Georg.in l.si fratris,in j.not. C. de iure delib.dicens,aliud esse,cùm filius vt hæres agit. neque enim necesse est eum probare se immiscuisse hæreditati,per eum text. & in l.j.§.qui sunt in potestate,ff.si quis omis.cau.testa. Et id credo verissimum,licèt nonnulli teneant contrariũ. Aliàs è diametro id pugnaret,aduersus illos textos apertissimos,qui dicunt,nudam voluntatem sufficere ad repudiationem.

Responsio ad hanc nostram cõsuetudinẽ.

9 ¶ Nec ad id quicquam officit hæc nostra consuetudo, quæ ipso iure saisit hæredem. Neque enim quantum ad qualitatem hæredis, aliquid addit nostra consuetudo ad ius commune: nam non magis est hæres is qui debet succedere propter hanc consuetudinem,quàm si nulla talis esset consuetudo:quia in hæredem vel ex testamento vel ab intestato transit dominium ipso iure,etiam nondum apprehensa possessione,si hæres esse velit. l.cùm hæredes. in princ. cum glos.j.ff.de acquir.pos.com sim. potestque propria authoritate possessionem apprehendere,vt ibi etiam notatur, & diximus supra in præfatio. declaratione octaua, nume. 1. Illud autem addit nostra hæc consuetudo, vt etiam possessio transeat, etiam si velit: neque enim transit si nolit,vt suprà diximus & probauimus.

TERTIA DECLARATIO.

Testator potest legatario permittere vt propria authoritate possessionem capiat.

1 ¶ Tertiò declara,vt licèt aliàs de iure communi testator posit legatario, aut alteri facere potestatẽ appræhendendæ possessionis propria autoritate, per text.(secundum vnũ intellectũ) in l.Titia cùm testamento.§.j.& ibi glo.Bart.Bald.Imo.qui illum text.dicit sing.ff.de lega.ij. Alb.qui eam gl.negat alibi esse,in l.j.§.j.in fi.& rursum in §.quod ait, ff.quor.legat. Bart.in l. nemo potest,col.ij.versi.quæro an testator facere posit quòd legatarios, & ibi cæteri recentiores.ff.de leg.j.& idem Bart.in repet.l.iij.in secunda quæst.princ.C.de pignu.& in l.legitimus,in princ.col.j.vers.quæro vtrùm in quolibet,ff.de legit.tut.Ioã.Fab.in §.vlt.circa fi.Insti. de leg.vbi addit,quòd potest adiicere pœnam,si hæres impediat. Bald.in l.j.col.iij. versic.in glo.j.C.commu.de leg.cum aliis multis ac prope infinitis concord.à me collectis in consuc. Picta.tit.*de testamens*,§.iiij.qui omnium est,ccix. vbi & id multis rationibus confirmaui, & præterea docui id in testamento minùs solenni fieri posse, non solùm expresè, sed tacitè,& id quidem multis modis.

Tamen id moribus nostris fieri non potest.

2 ¶ Tamen stante huiusmodi consuetudine, moribus nostris Gallicis, id non admitteretur, etiam si testator pœnam adiiceret, quod & multis nostris consuetudibus expresè cautum est,& inter cæteras Picta.d.c.ccix.& Sanctonensi,c.ix. Cuius etiam consuetudinis meminit Io.Fab.in §.alteri,col.j.in paruis,versi.sed si consuetudo dicat,Instit.de inut.stip.& Bened.in c.Raynutius,in verbo,mortuo itaque testatore,le ij.num.72.& D.Boer.in comment.consue. Biturig.tit.*des coustumes concernans testamens*,col.iij.& Chassco. consil.xix.nobilis dominus Antonius,in xij.dubio,col.eiusdem j.num.47.

QVARTA DECLARATIO.

Hæres si amittat possessionem,an possit dicere se saisitum.

1 ¶ Quartò declara, vt si hic hæres qui semel saisitus fuit vi huius consuetudinis, cadat ab hac consuetudinaria possessione,non poterit ampliùs postea se dicere saisitum vi huius consuetudinis, vt in simili diximus de hærede qui missus fuit in possessionem, beneficio l.vlt. C.de edict.diui Adria toll.si ea possessione cadat, non ampliùs admittendus est ad beneficium eius legis,vt post alios antiquiores voluit Cyn.ibi,col.vlt.versic.adhuc quæro, pone quòd missus est,per l.quòd si in diem,§.non solùm,in j.respon.ff.de petit.hæred.

Hæres an iterum posit impetrare beneficiũ l. vlt. de edict. diui Adr.toll.

Posidẽs realiter an ille tuetur.

2 ¶ Vti etiam is qui in possessione reali est, non potest implorare illud beneficium vt tueatur se per iudicem,vt post Odofred.voluit idem Cy.vbi suprà,versi. seq. & iterum in l.j.in sexta eademque vltima quæstione,C.de Carbo.edicto,vbi tamen dicit,quòd potest petere,vt defendatur in sua illa corporali possessione,quam adeptus est,l.j.C.vti posideris. & arg.ff.de vi & vi arma.per totum tit. Sed tu de hoc vltimo vide Bald.in d.l.j.in prin. C.de Carbo.edi. & Alex.in d.l.vlt.ad fi.& ea quæ diximus suprà,in sexta parte,secunda declaratione,vers.vlt. incip.quanquam & tu.

¶ Quod

De eo quod dictum est de hærede qui iterum petit se mitti in possessionem.

3 ¶ Quòd auté ad primum atinet, videlicet de hærede, qui cecidit à poſſeſsione ſemel adepta, idem etiam expreſsè voluit Alb. in ea ipſa l. vlt. col. antepen. verſi. item quæro ſi ſcriptus miſſus fuit, vbi & ad hoc dicit meliùs facere text. in §. adipiſcendæ, in fi. Inſtit. de interd. & Petr. Iacob. in tit. de fideicommiſ. hæred. petit. col. ij. verſic. item ſi fuiſſet realiter. & Ioan. Fab. in d. l. vlt. col. ij. verſi. item nec hæres, per l. quòd ſi in diem, in princ. ff. de petit. hæred. & Salicet. in ea ipſa l. vlt. col. ij. verſi. ſecundò quæro quid de fideicommiſſario, & Rapha. Fulgoſ. col. antepenult. verſi. & vltima differentia, ibi, & addit quòd ſi hæres. & Iacob. à S. Georg. col. iij. verſi. ſed iuxta hoc quærit ipſe Fulgoſ. in l. ſi ſorori, C. de iure deliberan. & Petr. Ferra. in tit. forma libelli quo petitur hæreditas ex teſtamento, in verbo, ac etiam realiter, in prin. & idem quoq; ante hos voluit Speculat. quem ipſe Alber. citat, in tit, de teſta. §. ſequitur, verſi. quid ſi miſſus in poſſeſsionem.

An autem poſsit iterum intentare petitionem hæreditatis.

4 ¶ Et ſimile eſt, quod voluit gl. in c. j. in gl. j. ad fin. de confeſ. lib. vij. hæredem qui ſemel adeptus eſt poſſeſsionem hæreditatis, ſi ea ceciderit non poſſe tamen intentare petionem hęreditatis, quam ſequitur Alex. conſi. lxxxix. viſo puncto & inſtrumētis, poſt prin. lib. ij. & conſi. clxxxiij. viſo puncto quæſtionis præmiſſæ, col. j. verſi. ſed præmiſsis nō obſt. & verſ. ſimiliter videmus, lib. v. & conſil. clxxxv. in cauſa appellationis, col. ij. verſi. quia reſpondet, eod. lib. vj. quibus locis dicit eam no. & conſil. clij. in cauſa & lite, poſt prin. lib. vj. & Iaſ. qui eā ſolennem & multum notandam dicit, in d. l. vlt. col. uij. verſi. ſecundò intellige, C. de edict. diui Adr. tollen. & conſil. cxij. viſo longo, col. pen. verſi. circa concluſionem lib. iiij.

Quid de fideicommiſſario.

5 ¶ Et idem voluit alia gl. loquens de fideicommiſ. in l. vlt. & ibi Bart. in prin. qui id dicit not. & Raph. Fulg. poſt prin. ff. de fideicom. hære. petit. quam & ipſam quoque ſequitur Paul. Caſt. conſi. clxix. viſo quodam proceſſu, circa medium, lib. j. & Corn. conſi. cliiij. principalis difficultas, col. vlt. ver. & petitio hæreditatis, lib. iiij. & Alex. d. conſi. clxxxv. lib. vj. & Socin. qui & id no. dicit, conſi. cxxij. in cauſa dominæ Iacobæ, col. ij. verſ. ſecundò reſpondeo, lib. iiij. & Iaſ. qui & eam not. dicit, in d. l. vlt. de edict. diui Adr. tol. & d. conſ. cxij. lib. iiij. & Maria. Soci. iunior conſ. xlvij. viſo prædicto puncto, col. pen. nu. 23. lib. ij. Et benè facit text. in §. adipiſcendæ, verſi. ideo autem, Inſtit. de interdict. & l. j. §. veteres, ff. de acquir. poſ. vbi per adeptionem poſſeſsionis res deſinunt eſſe hæreditariæ, cum ſimilib.

De eo quod ſuprà dictū eſt d. l. vl. de edi. diui Adr. tollend.

6 ¶ Sed tu tamen ſuper eo quod diximus, hæredem ſemel miſſum in poſſeſsionem ex d. l. vlt. de edi. diui Adr. tollen. ſi cadant ea poſſeſsione, non poſſe ampliùs vti eo beneficio, vide alios contrarium tenentes, ſcilicet Bal. in additionib. Spec. vbi nuper citauimus, & conſil. xij. quidam D. Mathæus, col. ij. verſ. alius paſſus eſt, lib. vij. quod conſ. repetitur conſil. ccclxxxvj. lib. v. & ipſe Bald. conſil. xiij. ſuper eo quod quæritur, col. j. verſ. quintò quæritur, lib. j. & conſilio clxxxvj. quia allegationes, col. vlt. verſi. & hoc præſuppoſito, eo. lib. j. Nam & hoc, inquit, videmus in familiæ herciſcundæ iudicio, quod imitatur naturam petitio. hære. l. j. ff. famil. herciſc. & Alex. in d. l. vlt. col. iiij. verſi. ſed iuxta prædicta quærit, de edict. diui Adr. tollen.

Redit ad principale dubiū.

7 ¶ Sed quicquid ſit de ea re, tamen fieri non poteſt, vt qui ſemel amiſit poſſeſsionem hāc, quæ à ſtatuto illi data erat, eandem cenſeatur habere ex eodem ipſo ſtatuto. Non magis quàm qui amiſit poſſeſsionem, quam ex conſtituto habebat, eandem habere dicatur, etiam ſi res peruenerit ad conſtituentem, vt latè diximus in tractatu de iure Conſtituti poſſeſſorij, in ſecunda parte, amplia. v. Verùm ſi vterque ſit intra tempora recuperandæ poſſeſsionis amiſſæ, id eſt intra annum, poterit eandem interdicto recuperatorio repetere, vt & nos latè alibi diximus.

QVINTA DECLARATIO.

Hæres an ſit ſaiſitus aduerſus executores teſtamēti.

Executor teſtamēti accipit per manum hæredis.

1 ¶ Quintò declara, vt etiam hæres vi huius ſtatuti vel conſuetudinis, ſit ſaiſitus aduerſus executores teſtamenti, vt ſcribit D. Boer. in conſuetudibus Biturig. tit. *des couſtumes concernans teſtamens*, §. vj. col. pen. verſi. ſed quid in teſtamento. & D. Chaſſen. in commentariis conſuetud. Burgund. tit. *des ſucceſsions*, §. j. col. iij. vbi id dicit ita fuiſſe iudicatum. Nam executor debet accipere per manum hæredis, l. nulli, verſi. j. iuncta gl. in verbo, exigendi, & ibi Ioan. Fab. col. ij. verſ. item quæritur an poſsit, C. de epiſcop. & cleric. Specul. tit. de inſtrumen. editio. §. nunc verò aliqua, verſ. item ſunt quædam. Ideoque Bald. in l. id quod pauperibus, col. vj. in xv. quæſtio. C. de epiſcop. & cleric. negat pertinere ad officium executoris introducere hæredem in poſſeſsionem, quia hæres non debet capere è manu executoris, arg. l. ſed ſi ſub conditione, circa finem in ratione ſui, ff. de hæred. inſtit.

Executor habens poteſtatem vēdendi nō poteſt trāſferre poſſeſsionem.

2 ¶ Et hæc vſque adeò vera ſunt, vt etiam executor habens poteſtatem vendendi à teſtatore ſibi datam, non poſsit transferre poſſeſsionem in emptorem inuito hærede poſsidente, vt dicit Bald. in d. l. id quod pauperibus, colum. penult. verſicu. decimooctauò quæro, quia niſi hæres diſcedat à poſſeſsione, non amittit dominium nec poſſeſsionem, argu. l. fiſtulas, §. fundum, ff. de contrahen. empr. Et ſi quis, inquit, dicat ſufficere emptorem mitti in poſſeſsionem, licèt non conſtituatur verus poſſeſſor. l. ſi fundum, & ibi gl. ff. de fund. dot. in promptu eſt reſponſum, quia ea l. loquitur, cùm dominus vendebat: hîc autem, cùm eius miniſter, argum. l. ſi quis prohibuerit, ff. de publi. quam tamen non ſeperi. Agat igitur emptor contra

hæred

hæredem,& consequetur possessionem,l.qni vniuersas,§.item cùm emptor, ff.de acqui.possessio.neque enim potest executor per vim expellere hæredem de possessione, l. non est singulis,ff.de reg.iur. Hæc ille.

Consuetudines in eãrem.

3 ¶ Scio tamen ex multis consuedinibus huius regni, executores testamentorum esse saisitos aduersus hæredes,sed diuersimodè,vt videre licèt apud Parisieoses,ca.xciij.Meldunenses,c.xxxiij. Melodunenses,c.xcv.Senonenses,c.lxxxviij. Trecenses,c.xcix. & seq. Caluimontenses, c.xc. & seq. Victriacenses,ca.cvj.& seq.Carnotenses,c.xc. Aurelianenses,e.ccxxviij. vbi Pyrrus nihil dicit. Cenomanenses, ca.ccxcj.Andegauenses,e.cclxxiiij.Pictauienses,c.ccvij. Borbonienses,cap.ccxcv.Blesenses,cap.clxxvij.Engolismenses,c.cxiij.Rochellenses,c.lxviij. Niuernenses,titu.*de testamens*,c.ij.Alnsiodorẽses,tit. *de testamens*,§.viij.Senlitenses,e.cxlviij. Claromõtenses,c.cxxxiiij.Valesienses,c.clxxj.Moutargienses,tit.*de donations testamentaires*, §.v. Niueroenses,tit.*de testamens*.§.ij.& multis sequent.

Executor vltra disposita in testamẽto manum admouere non potest.

4 ¶ Omnes tamen hæ consuetudines propemodum intelliguntur vsque ad concurrentiam relictorum.Nam nec aliàs iure communi, executor potest manum admouere bonis ipsius testatoris,vltra disposita in testamento, vt non obscurè probatur ex auth. hoc ius porrectum, ad finem, ibi inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere, & ibi glos.in verbo, onere, & Bart.col.ij.versi.quæro quid est hoc dictum,C.de sacrosanct.eccles.& idem Bartol.in l.alio, col.iiij.versi.quaro an exhibitus, ff.de aliment.& cibar.lega. & expressius Bald. in l.vlt. §. sin autem legata,C.de bon.quæ lib.per text.in l. Locius, ff.de exercit.actio. Et bene facit quod scribunt Bart.& alij in l.à diuo Pio.§.in venditione,ff.de re iudic.& Panorm.in cap.quod ad consultationem,de re iud.& Doctor.vbique.

Hæres nõ admittitur ad executionem testamẽti aduersus executores.
Hæres tamen eos præuenire non potest.

5 ¶ Et licèt multa ex illis consuetudinibus dicant nõ esse admittendum hæredem ad dandum cautionem de exequendo testamẽto,vt executores amoueat ab executione,id quod iuris esse videtur,cùm censeatur esse electa industria personæ,ideo nec transire posit ad hæredem, vt etiam dicit Bald.in l.id quod pauperibus,col.ij.versi.octauò quæro an officium,C.de episc. & cler.per gl.in l.tutela,in verbo.ad alium,ff.de tutel.& l.cui bonis, ff de curat.furio. tamen possunt ipsos præuenire cõfestim exequendo,ita vt non posint ampliùs executores idipsum facere,vt not.Spec.qui tameo super hoc distinguit,titu de instru editio. §. nunc verò aliqua, versi.de primo quæritur.& Bart.in l.cùm quidam,C.de fideicommis.liberta. Bald. loquens de executore legali,in d.l.nulli,col.ij.versi.deinde no.C.de episcop. & cleric. & in l.hæreditas,§.si defuncto,in fi.ff.de peti.hæred.in ij.lect.vbi omnioo vide,& in l.si quis seruum,§.certam,in fi.ff.de leg.

Executoribus testamẽti competit beneficium l.vl. de edict. diui Adr.toll.pro relictis pauperibus.
Et episcopis legitimis testamentorum executoribus.

6 ¶ Illud autem non mihi prætermittendum visum est, quod huc nonnihil pertinere videtur, quod à Bartol.scriptum est post alios antiquiores,in l.vlt.colum.iiij.versi.quæro quid in episcopo, C.de edict.diui Adria.tollen. quòd executoribus testamenti in quo instituti sunt pauperes, competit beneficium illius l. vt se petant mitti in possessionem hæreditatis: vt etiam episcopus legitimis testamentorum executionibus deputatus, argum.l. si quis ad declinandam,C.de episcop.& cleric.& idem voluerunt in ea ipsa l.vltima.Alb.colum.vij. versi.quæritur etiam si in testamento,Bald.colum.quoquæ vij.versi.idem in episcopo, Angel.col.vlti. versi.item competit hoc beneficium,Salicet.colum.ij.versi.quæro quartò ab extra quid si essent,Alexander colum.iiij.versi.quid in episcopo legitimo, Iason colum.v. versi.subdit Bart. quòd etiam,Philip.Dec.colum.viij.versi.& subdit Barto.quòd beneficium,Iacob.à S.Geor. colum.iiij.versi.nunc quæro quid in episcopo,Franc. Curt.iunior.colum.x.vers.quintò quærit.Bartol.& ipse Bald.post Iacob.Butrig.in d.l.si quis ad declinandam,colum.iij.versi.iuxta hoc quæritur an episcopus,& ibi quoque Salic.colum.ij.versi.nota quod episcopus,& idem Bald.in additio.Specul.tit.de testa.§.sequitur,in fi.Alexand.consil.iiij. videtur inspectis his, colum.viij.versi.si autem dixerit,lib.ij.Angel.Aret.in §.quadrupli,col.xiij.versi.veoiamus ad secundum, Instit.de actionib.

Legata piis causis debentur hæreditate non adita.

7 ¶ At illę nostrę consuetudines vlterius prograediũtur,vt scilicet executores sint saisiti,etiam si pauperes nõ fuerint instituti hæredes,sed quod plus est aduersus ipsos hęredes.Nec tantũ in relictis ad pias causas,in quibus maior faisset ratio fauore piæ causæ,cùm etiam ex multorũ sententia legata piis causis debeantur hæreditate non adita,vt videre licet ex Specu. & Ioan. And.in addit.illius, tit.de instru.editio.§.nunc aliqua,versicu sed pone quòd eo testamento, Bart.& Bald.in lect.& repet.Salicet.Fulg.Franc.Aret.& Iason in vtraque lectura,in l.j.C.de sacrosanct.eccles.cum aliis & prope infinitis concordant. à me collectis in priuilegiis piæ causæ.Sed & simpliciter & generaliter vsque ad cuncursum omnium legatorum, vt videre potes in bis consuetudinibus,quas suprà tibi designaui.

Exequi testamenta semper esse fauorabile.

8 ¶ Quod ob eam fortè causam constitutum est, quòd exequi testamenta etiam ad non pias causas semper est fauorabile,& pium.§.si verò expressim, ibi piè agendo,in authent. de hæred.& Falcid.quem ita expendit.Bartol.in l.nemo potest, colum.ij.versi.est alia persuadens, ff.de legat.j.& in auth.sed cùm testator,col.j.C.ad leg.Falci.Bald.in l.j.in ij.lect. col.v.in iij. quæstio.versicu.solum sic distinguitur.ff.de leg.ij.Cardina.Florent. post alios antiquiores in Clem.

Clement.j.in iij.quæst.de testam.Panorm.in c peu.colum.ij.versic.in glo.super verbo mandatum,extrà eod.tit.per text.in l.j. C.de sacrosanct.eccles. & cap.tua nobis, eod.tit.de testa. Barb.in eo ipso c.tua,col.xj. sub num.20.& iterum col.seq.sub eodem.nume. Corne.consil. ccij.circa præsentem consultationem,col.pen.versic.nec obstant adducta,lib.ij.per text.in l. cùm quidam,C.de necess.ser.hæred.instit.& Iason in l.qui liberis,§.hæc verba,col.pe.versi. cogita si posses saluare,ff.de vulga.& pupil.

9 ¶ Et ante hos Hostiensis in dicto capit.tua nobis, col.ij.in verbo, per locorum episcopos, de testamen. vbi ex hoc dicit quòd episcopus potest se immiscere executioni testamentorum non solùm respectu relictorum piis causis,sed & quorumcunque non improbatorum,per c. Ioannes,eodem tit.dicuntur enim piç voluntates defunctorum,non solùm ratione locorum & relictorum ad pias causas,sed ad quascunq; alias,& quoad omnia generaliter:pium enim est quicquid diffiniunt testatores, modo non sit contra legem: & dicitur pia ea voluntas, qualiscunque sit:nam pium est vt seruetur,l.j.C.de sacrosanct.eccles.& c.vltima volnntas,§. sed alius,xiij.quæst.ij.quæ latè reassumit & confirmat Barb.in d.c.tua nobis,col.xj.versi.nota ibi piis voluntatibus.

Episcopus potest exequi testamenta quibuscunq; relictis non improbatis.

Pia defunctorum voluntates.

10 ¶ Et de ea re etiam loquens Panorm.in cap.si hæredes, colum.ij.versic.item interest iudicis, eod.tit.de test.illud præterea dicit,quòd testator ille defunctus est miserabilis persona,cùm sit destitutus omni auxilio,& iam aliud velle non posit,l.j.C.de sacrosanct.eccle. Sed quod priuatim pertinet ad relicta facta ad soluendum & satisfaciendum creditoribus,dicit Vital. Nemau.in repet.c.Ioannes,in iij.not.per eum text.ea censeri esse ad pias causas.Pro quo facit quod scribit Bald.in d.l.id quod paupéribus,in ix.quæstio.C.de episcop.& cleric.executores ad id deputatos posse etiam exoluere debita naturalia tantùm. Cæterum è Theologis scholasticis Richard.lib.iiij.sentent. distin.xxxv.quæst.iiij.art.v.tradit dilatione executionis testamenti non parum nocere animæ testatoris:& illi contrà prodesse celeritate,duabus potissimum rationibus,quas ibi videre poteris.

Testator defunctus miserabilis persona.

Relicta pro satisfaciēdo creditoribus censentur esse ad pias causas.

11 ¶ Haud dubiè autem executores in relictis nuncupatim ad pias causas, vel alimenta, sunt multò fauorabiliores,quam in cæteris,plusque potentiæ & facultatis habent,quod vel ex eo inter cætera videre licet,quod hi executores pro cæteris rebus agere non possunt contra hæredem.per l.Lucius,§.j.ff.ad S.C.Trebellia.& l.filio, §.matri. ff.de adimen.lega. Pro legatis autem ad pias causas possunt,per l.nulli,& ibi Bald.in j.not.Ioan.Fab.col.ij. & Paul. Castr. C.de episcop.& cleric.glo.in l.si quis Titio,in princip. & ibi Bartol. col.ij.versicu. quæro an executor,ff.de leg.ij.glos.in d.l.Lucius.§.j.in verbo,non posse, & ibi item Bart.ff.ad Trebel. Innocen.Hostiens.Ioan.Andr.Panorm. & cæteri in d.cap.Ioannes, de testa.Speculat.tit.de instrum.editio.§.nunc verò aliqua,versic.& scias huiusmodi executores,& ibi Ioan.Andr.in additio.Bald.in l.id quod pauperibus,col.iij.versicu.quarto quæro an fideicommissarius, C. eod.tit.& in l.hæreditas,§.si defuncto,col.ij.versic.septimo,ff.de petit.hæred.in ij.lect.Card. Florent.in Clement.j.in xiij.quæst.de testam.Alex.consil.clxx. circa primum dubium, post princip.lib.ij.& consi.lj.in casu præsenti occurrit,col.v.versic. circa secundum dubium, lib. vij.& Francisc.Aret.in l.j.col.vlt.in xv.priuilegio piæ causæ.C.de sacrosanct.eccles.

Executores possunt satisfoluere debita naturalia.

Executionis testamenti dilatio nocet animæ testatoris.

Executores possunt agere contra hæredes pro piis causis,nō pro cæteris rebus.

12 ¶ Et ex eo quoque quod licèt alias mandatum tutoris aut prælati morte eorum re integra finiatur,l.si per epistolam,ff.de acquiren. hæreditate,& clement. vlt.de procurat.& aliàs semper finiatur mandatum morte mandantis.l.ij.§.sed si quis,ff.de donationib.vbi Barto.id latè tractat.& l.mandatum,& ibi quoque Bald.C.manda.tamen mandatum executoris ad pias causas eius morte non finitur etiam re integra, per textum not.in Clement.exiit,§.in eo verò casu,de verb.signifi.quem ad hoc expendit negatque alibi reperiri Bald.in auth. si qua mulier.col.vlt.versic.quartò nota quòd illud,C.de sacrosanct.eccles.& Roma.qui & illum text. dicit sing.consil.cxix.in prima conclusione,& idem voluit ipse Bald. in d.l. mandatum, col. iij.versic.sed contra hoc opponitur,per text. in l.si ego.§.j.ff.de iure delib. & latiùs quoq; dicemus in priuilegiis piæ causæ.

Mandatum tutoris & prælati morte eorum finitur. Vt & aliorū mandātium.

Non tamen mandatū executoris ad pias causas.

13 ¶ Aliud quoque est quod etiam nonnihil facit pro illis consuetudinibus,quæ saisiunt executores.nam testator dando executores, videtur illis fecisse ius accipiendi propria autoritate legatum aut fideicommissum ei eodem testamento relictum, vt voluit Ioannes Andr. post Iacob.Aret.in additio.Specul.de instrumen.editio. §.nunc vero aliqua,versic.xxix.sed pone, per l.nulli,ibi,habeat exigendi licentiam,C.de episcopis & clericis, & l.si quis ita, ff.de leg. ij.& l.Lucius,ff.ad Senatusconsultum Trebel.& idem illis non memoratis voluerunt Bald. Angel.Salic.& Paul.Castr.in l.non est dubium, & ibi quoque Alexand.ad finem, qui illos memorat,& Iason in ij.limitatio,C.de leg.ex quibus Bald.allegat præterea no.in l.de his,C. de furt.& Ange.l.penult.coniuncta gloss.C.quan.decre.op.non est, & l.si quis ad declinandam.C.de episcopis & clericis.Et id quoq; ipsum voluit Alexand.in l.Paulus,la j.post prin. ff.ad Senatusconsultum Trebellia.Iason in l.j.in princip.colum.antepenult.versi.item adde bene facere, ff.de acquirenda possessione, Philip.Dec. consil. cccccxxiiij. proponitur quòd magnifica domina,colum.iij.num.16.& consil.cccclxxvj. conclusionem superius firmatam, paulò

Executores possunt legatum eis relictum propria autoritate capere.

paulò ante fi.& Paul.Parif.confil.liiij.in isto iudicio,col.v. verfic.&idem admittitur, lib.iij. Ex quibus intelligis executorem posse sibi soluere,de quo tamen nos aliquando dubitari videmus in nostra decuria.

Executores ad distribuendum pauperibus habentur loco hæredis.

14 ¶Est & aliud quoque,quod executores dati ad distribuẽdum inter pauperes, habentur loco hæredis,per c.cùm tibi,secundum vnum intellectum,& ibi Innoc. & alij post eum,de testa. Roffred.in tit.de actio.ex testa.versi.item quid erit quod sæpe contingit. Specul.tit. de instr. editio.§.nunc aliqua,versi.item pone quòd aliquis non instituitur, qui est sub nu.27.Barto.in l. hæreditas la ij.ff.de hæred.instituend.& iterum in l.illa institutio, col.vlt. versi.quæro quid si dicat,eod.tit.& in l.Centurio.col.v.versic.contrarium est verum, ff.de vulg.& pupil.substit. & in d.l.si quis ad declinandam,versic.item nota quòd episcopus, & versi.item dico de executore.C.de episcop.& cleric.& in l.si quis Titio,colum.ij.versi.aduerte tamen quòd quandoque,ff.de legat.ij.& in l.alio,colum.iij.versi.quæro igitur primo, ff.de ali.& ciba.lega. per d.l.si quis ad declinandam,& idem Bart.consi.xxv.viso testamento gentilis , in primo dubio, & consil.clxxxij.Titius condidit testamentum,col.ij. versic.præterea sicut executor. & in sua disputatio. incip.filium adultum. Bald.in authent. licèt. in princip. C. de natural. lib. & in l.præcibus,col.antep.versic.præterea quando testator.C. de impuber. & ali. substitut. & Benedict. Cap. consil.xxv. cùm de pluribus quæratur, colum.iij.versi. circa tertium, & Alexan.d. consilio lj. vbi suprà, libro septimo. Sed id magna pars illorum intelligit , ne decipiaris , quando nullus alius est hæres institutus.

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN SENATV PARISIENSI CONSILIARII

TRACTATVS,

DE IVRE CONSTITVTI POSSESSORII.

AMPLISSIMO CARDINALI GVISIANO REMENSIVM ARCHIEPISCOPO,

ANDREAS TIRAQVELLVS S.

CVM anno ſuperiore de dicandis meis commentariis de Nobilitate & Iure primigeniorum Henrico Chriſtianiſſ. Regi noſtro, veluti totius nobilitatis principi atque autori, mecum cogitarem, ad eamq́ue rem viri alicuius primarij gratiã mihi ineundam putarem, tu vnus occurriſti, Cardinalis ampliſsime, quem meritò patronum mihi aſciſcendum exiſtimaui. Ea enim eſt in te cùm doctrina & eruditio, tum vitæ ſanctitas atque humanitas, vt omnes boni literarúmque ſtudioſi, certiſsimũ ſibi in te præſidium conſtitutũ arbitrentur. Itaque cùm vt librum illũ meum Regi offerre ac exhibere non grauareris, literis rogaſſem, tanta abs te tamq; propenſa humanitate ſum exceptus, vt non librũ ſolùm ipſum, ſed & autorẽ quoque in tuam fidem ſuſceperis: idq́ue ea modeſtia atq; animi candore feceris, vt dando beneficiũ accipere videri volueris: neque tibi ſatis fuerit, & me & librũ meum principi obtuliſſe, ni etiam & nos graui ac locupleti tuo teſtimonio ornares. Qua ex re etſi me tantum tibi debere arbitrabar, quãtum nec referre, nec verbis aſſequi, nedum prædicando illuſtrare poſſem, tacitus tamẽ tantam humanitatem ac beneuolentiam pręterire nõ potui: nihilq́ue mihi antiquius eſſe putaui, quàm vt aliquo munuſculo ac quaſi pignore, meam in te voluntatẽm animúmq; tanti beneficij nec immemorẽ eſſe, nec vnquam fore teſtarer. Ex noſtris igitur lucubrationibus libellum hunc, qui De Iure cõſtituti poſſeſſorij inſcriptus eſt, in manus ſumpſi, quem aliquot antè diebus ex infinitis prope Iuris vtriuſque locis, quorundam noſtrorum forenſium hominũ non parui nominis hortatu collegeram, eumq; ſub tuo nomine in publicũ emittere, tuæq́ue amplitudini ac dignitati nuncupare viſum eſt. Neque interim vereor, ne cui fortè mirũ ſit, me de iis rebus ad te ſcribere, quę ad Ius noſtrum Ciuile vſumq; forenſem comparata eſſe & potiſsimum pertinere videntur: neminẽ enim latere arbitror, quanto ſtudio ac labore in eo noſtro Iure ſis verſatus, adhibitis etiã ad eam rem doctiſſ. hominibus, & tanta prętereà quotidie huiuſce diſciplinæ documenta in auguſtiſsimo illo Regio conſeſſu præbes, vt

verè illud dicere poſsim,quod olim Traiano Neratius Priſcus: quod Antonino Pio,Marcellus: alteri Antonino Philoſopho, Sceuola Seruilius:Seuero, Vlpianus,Paulus,Pomponius,ampliſſ. viri ſummis Imperatoribus id te ac etiam multò maiora principi noſtro præſtare poſſe ac ſolere. Taceo raras illas & eximias animi ingeniiq; dotes cum ſumma nobilitate, quam parens vterque ex Regia ſtirpe duxit, coniunctas,vt nulla liberalis ſit diſciplina,nulla ingenuo aut certè ciuili homine digna,quam non modò non attigeris, ſed cuius ſolidam ac abſolutam cognitionem non ſis aſſecutus. Quis ignorat quo ſucceſſu te ab ipſa pueritia in vtriuſq; linguæ facultate exercueris? Quid de Theologia,ac rebus ſacris dicam?in quibus perſcrutandis quantum olei ac operæ impenderis,indiéſque magis ac magis elabores, & virorum doctiſsimorum conſuetudo, & præcipuè illa tua de his rebus diſſerendi vis atque copia declarat. Iam verò quis eſt,qui paulùm modò te audierit, qui non variam illam hiſtoriarũ cognitionem, omnium temporum atque ætatum non laudet, ſuſpiciat,admiretur? Taceo incredibilem morum integritatem,in eo præſertim flore ætatis,ſummam manſuetudinem,atque humanitatem in tanta rerum ac fortunarum amplitudine,vt aditu nemo facilior,in congreſſu nemo ſuauior,nemo denique ad bene de omnibus promerendum paratior aut propenſior eſſe poſsit,vt tu,quæ tua ſit dignitas, ſolus ignorare,imò potius in quo animi tui magnitudo poſita ſit intelligere videaris:vt quantò tu genere ac nobilitate excellis,tantò te omni virtutum genere velis eſſe pręſtantiorem. Mitto reliquas ſed infinitas quæ in te relucent,virtutes: neq; enim eo,vt te laudaremus,conſilio,hęc à nobis inſtituta eſt oratio,ſed me cepit vel incendit iſtarum virtutum admiratio,vt in eum ſermonem neſcio quo pacto prolapſus hucuſq; temperare mihi non potuerim. Habes igitur, Cardinalis illuſtriſſ. mei in te animi qualecunque teſtimonium,opuſculum videlicet tibi dicatũ:cuius ęditionem in aliquot adhuc dies proferre conſtitueram,vt ei veluti auctuarium adiungi poſſet alter quidam libellus, quem incudi propediem tradituri ſumus, quò munus hoc noſtrum in iuſtioris voluminis formam excreſceret: verùm id per quotidiana quorundam hunc efflagitantium cõuitia, qui nimio ipſius teneri deſiderio videbãtur,minimè licuit. Quare munuſculum hoc noſtrum quale quale eſt,quod tamen perinde erit vt acceperis, primùm offerentis animus apud te commendet: deinde tui candoris erit,è puſillo amplum,è mediocri eximium adſpirante lætiori tui fauoris aura reddere: & ſi affirmare non dubitem, permulta in hoc opuſculo tractari, quæ cum ampliſſimis quorundam voluminibus (abſit verbo inuidia) poſſint non immeritò conferri. Celſitudinem tuam,præſul ornatiſſime,patriæ ſtudiis diutiſſimè ſeruet incolumem Chriſtus Opt. Max.

DE

DE IVRE CONSTITVTI POSSESSORII

PRIMA PARS.

1 HOC nostrum cõstitutum ideo possessorium vocamus: *Constitutum*
quoniam aliud est constitutum nostris Iurisconsultis *aliud quàm*
notius,de quo in tit.ff.& C.de cõstit.pec.& in §.in per- *hoc nostrum.*
sonam.Instit.de actìon. cùm videlicet quis constituit se
id quod debetur daturum,factutúmve pro se, vel aliis,
quod Græci καθιστάναι vocant, vt videre licet ex De-
mosthene, ἐν τῷ κατὰ Στεφάνου.Et de hoc constituto Bal.
tractatum peculiarem fecit.Sed hîc aliud constitutum *Constitutum*
tractamus,cùm scilicet vendens,donãs,aut aliter con- *de quo hic*
cedens,rem quam ipse vendit,donat, aut aliter conce- *tractatur.*
dit,sese constituit posidere vel simpliciter,vel precario *Constituta-*
eius nomine,cui ea conceditur, quem Constitutarium *rius.*
vocare possumus,& deinceps sæpe vocabimus: sicut & *Constitutum*
depositarium,mandatarium,legatarium, commodata- *fictus modus*
rium,dicimus.Hic enim est inter alios modos fictos quos vocamus,quibus transfertur posses- *tradenda pos*
sio,sine alia rei traditione,sigillatim descriptos à glos.& doct.in l.iij.in princ.ff.de acquir.poss. *sessionis.*
& in c.ij.de consuetu.Qui quidem modus omnium cæterorum est frequentissimus, & in de-
cisionibus causarum forensium vsitatissimus,tam apud nostros Gallos, quàm Italos & cæte-
ras gentes: vt videre licet ex scriptis à nostris interpretibus,tam in lect.ordin.quàm consi.& tra
ctatib.Ideóque nobis priuatim tractandum instituimus: sed ita.vt facilè ex his quæ hîc leges,
intelligere posis multa,& ad alios id genus modos pertinere.Hũc autem tractatũ in tres par-
tes diuidimus.Prima pars consistit in viribus ipsius cõstituti.Secunda in ampliationibus,quas
vocant.Tertia in limitationibus,quas item appellant.

2 ¶Igitur per huiusmodi constitutum transferri possessionem in constitutarium ab omnibus
passim dicitur,& in id vbique citatur.l.quædam mulier.& ibi glos.Bart.Ange.& alij ff.de rei *Constituto*
vendi.& l.quanuis.§.j.& ibi ipse Ange.ff.de acquir.poss.& l.quod meo.in princ.& ibi Barto.& *trãsferri pos-*
alij,eo.tit.& l.interdum.etiam in prin.& ibi quoque Bar.& Alex.eo.titu.& l.certè.§.j.ff.de pre- *sessionem.*
cario.& c.cùm venisset.& ibi gl.fi.& omnes doct.de restit.spol.Et voluerunt etiam glo.& doct.
in d.l.iij.in prin.ff.de acq.poss.gl.in §.interdum.Instit.de rer.diuis.& in d.c.ij.& ibi itẽ docto.
de consuetud.Host.Io.And.Pan.& alij in c.vlt.de preca.Oldr.consi.cclxxviij.licet quantũ, col.
ij.ad primum,Spec.tit.de emp.& vend.§.j.versi.& nota quòd expresè,& ver.sed quid si in in-
strumento continetur.Archi.in c.ij.col.ij.in verbo,tenere.de reb.eccl.non alien.lib.vj.Bar.in l.
si ager.ff.de rei vend.Bal.in l.licet.col.j.statim post princ.C.de acquir.poss.& in l.nec ex vera.
col.j.ver.item fallit si venditur,eo.tit.& consi.cxcviij.ad intelligentiam.col.j.ver.quartò inspi-
ciendum est,lib.j.& consi.ccccxxxviij.præmittendum, col.ij.eo.lib.j. & consi. cccclxxviij.qui-
dam Franciscus eodem lib.j.& consi.ccclxvj.ad intelligentiam,col.j.vers.tertia inspectio.lib.
v.Ange.consi.ccxviij.visa narratione.col.vlt.Rap.Com.consi.clxxiij.Galuanus.col.ij.alter Ra
pha.Fulg.consi.cxcj.in causa Iacobi.ad fi.Pau.Ca.consi.clxxj.in casu præsenti,in prin.lib.ij.&
consi.cclxj.visis & consideratis.col.ij.eod.lib.ij.Alex.consi.xcij.perspectis his quæ in themate,
col.ij.ver.quod autem in possessorio.lib.j.& consi.xxviij.viso & præhabito,col.j.versi.nec prædi
ctis,& iterum ver.& præterea fateor,lib.ij.& consi.ij.ex narratis.col.ij.versi.item quia licentia.
lib.iiij.& consi.cxxj.visis & ponderatis.col.j.lib.v.& alibi sæpe in locis propè infinitis. Francis.
Aret.consi.xxj.si diligenter.col.ij.versi.amplius.Corne.consi.xv.ex quo dictus.col.iij.versi.quia
per precarium,lib.j.& consi.cvj.licet in hac,col.ij.in litera G.eo.lib.j.& cõsi.xiij circa primum.
col.j.eodem lib.j.& consi.cxxvij.primo aspectu,col.j.lib.ij.& consi.cclxxx. visis quibusdam.col.
ij.lib.iij.Socin.consi.cclij.in causa magnifici.col.v.versic.ex quibus inferendo.lib.ij. & omnes
propemodum, quos in hoc opere citabimus.

3 ¶Cuius rei rationẽ dicit gl.in d.l.quædam mulier.in verbo,possessionẽ.ff.de rei ven.hanc esse, *Ratio quare*
quia ita cõstituens se alterius nomine posidere,sibi ipse mutat causam possessionis.Quę ratio *ex constituto*

nō placet Ang.ibi,post prin.qui aliam assignat,quis scilicet rei sinę non consistit precarium l. certè.§.vlt.ff.de precar.& l.neque pignus.ff.de reg.iur. Ideo ita se cōstituendo possidere precario nomine alterius,transfert dominiū,quod transferre non posset,nisi tradita possessione, per l.traditionibus.C.de pact.ex quo sequitur eam censeri esse translatam. Quæ & ipsa (inquit) ratio est,quare per vsusfructus retentionem vel conductionē etiam trāsfertur possessio:quia nec rei quoque suæ vsusfructus aut conductio esse potest.d.l.neque pignus,cum simi. Quanquam priorem illam rationem sequatur Imo.in l.iij.in prin.col.j.ver.iste casus est valde exorbitās.ff. de acquir.poss.Sed illam rursus impugnat Alex.ibi col.ij.versic.& dicit Imo.quia inquit, tex.in d.l.quod meo.dicit quòd non mutat causam possessionis,sed desinit possidere.

Constituti simplicis, & cum precario differentia.
Constitutum simplex omnem possessionem & ciuilē & naturalē transfert.
Precariū ciuilem tātùm.
Emptor cum clausula precarij nō tenetur ad vsuras.
Constituens simpliciter nō priuat dominū possessione, precariò constituēs priuat.
Ratio differētia cōmodatarij & eius qui precariò rogauit.

4 ¶ Illud autem primo loco dicendum est,non modicum interesse inter simplex constitutū sine precario,& constitutum cum precario:quia per illud trāsfertur omnimoda possessio ciuilis & naturalis:ita vt penes constituentem nihil remaneat præter nudam & simplicem detentionem siue detentationem. Per hoc autem ciuilis tantùm possessio transfertur,naturalis autem apud cōstituentem remanet.l.& habet.§ eum qui precario.ff.de preca.Bar.in d.l.interdum.in princ. & ibi ferè omnes post eum,ff.de acquir.poss.& in l.creditores.col.iij.ver.item quæro quid si in instrumento,& rursum col.vj.versi.& prædicta vera,iterúmque col.viij.ver.sed pone quòd debitor.C.de pign.Bal.in l.ij.in j.quæst.C.de vsur.vbi ex hoc dicit emptorem, in quem translata est possessio ex precario,nō teneri ad vsuras.& in l.quisquis.ad fi.C.de don.& consi. ccccl xxxij. magnifici.col.iij.versi.quintus passus.lib.j.Ang.consi.ccclxxiij.visis instrumentis. col.j. Antonius,& Imo.in d.c.vlt.col.j.de prec a.Idem Imo.in d.c.ij.col.iij. versi.item aduerte quòd & simpliciter.de consuet.Mansuet.tit.de possess.§.item est differentia. Raph.Com.in d.l.quod meo. col.ij.ver.est etiam alius.ff.de acquir.poss.vbi ex hoc dicit,quòd constituens simpliciter nō potest priuare dominum possessione:precario autem constituens potest.idem Raph.in d.l.interdum.§.vlt.eo.tit.Pau.Cast.in l.ab emptione.in fi.ff.de pact.& in l.j.col.j.C. quando liceat ab empt.disce.& consi.x.si vera sunt,col.j.& ij.lib.j.Alex.in l.j.§.si vir vxori.col.iij.versicu.per hoc decidi potest ff.de acquir.poss.& in d.l.quod meo.in prin.col.iij.versic.in quæstionibus positis. eo.tit.& consi.xxvij.viso libello.col.ij.versi.nec prædictis.lib.j.Ange. Aret.in d.§.actionū.col.v. versi.aduertas tamen.instit.de actio.Cepol.consi.criminal.consi.iiij.visa querela. col.ij. versic. prima est,vbi id dicit not.Corn.consi.lv.visis.col.ij.lib.iij.& Barb.in d.c.ij.col.antepen. versic. not.ex ea,quòd & constitutio,de consuet.& in d.c.vlt.col.pen.de precar.Pet.Ferra.in titu. forma positionū actoris,in verbo,item quòd præscriptus.col.ij.versi.quid autem si in instrumento.& versi.sed quid si constituit.& in tit.forma libelli,in causa venditionis, in verbo, constituens.Soci.in d.l.iij.§.ex contrario.col.ij.versi.ij.not.ff.de acqui.poss.vbi rationē reddit, cur qui precario rogauit possidet naturaliter,licet commodatarius nullo modo possideat. Iason consi. cxlvij.præsens.col.viij.versi.quòd autem possessio.lib.ij.Stephan.Bertran.consi. ccxxxviij.contra donationem.nu.2.li.& consi.lxxiij.viso casu.lib.iij.& Thomas Fer.cautel.xlviij.& si quis vendit,col.iij.versi.secundo verò casu.

Quid si aliter sit conuentum.

5 ¶ Sed hoc intelligendum,nisi aliter conuentum sit inter contrahentes, vt scilicet ex precario vtraque possessio transeat in constitutarium, vel ex simplici constituto altera tātùm, vel quod etiam nulla ex vtroque transeat.Id enim fieri posse probat, dicta l.& habet.§.eum qui.& ibi glos.in verbo,à possessione. Albet.& alij, ff.de preca.& dicta l.certè.§.j.eod.titu. & l.in rebus. §.j.eod.quoque tit.& l.Pomponius.§.si is qui,& ibi Bart.ff.de acquir.poss.& gl.§.hodie.in verbo,nec clam.versi.& distingue.Instit.de interdict.glos.in l.si quis ante.in verbo,nonissimè. & ibi Ro.in ij.not.ff.de acquir.poss.Bart.in d.l.iij.vbi suprà.C.de pign. Corn.consi.viij.circa primum,col.ij.versi.secundò potest intelligi.& seq.lib.ij.Franc.Are.in l.interdum.in princ.col.j. ff.de acquir.poss.Philip.Dec.in l.contractus.col.v.versic.& hoc videtur procedere.ff.de regul. iur.Nam & aliàs in simili dicitur nullam in creditorem transire possessionem, cùm id à partibus expressè conuentum est,glo.in l.si seruus.& ibi Bald.qui eam annotat.C.quod cum eo.& Franc.Aret.qui eam gl.dicit sing.in l.qui pignoris.col.ij.ff.de acquir.poss.

An differat possidere ab alio, & pro alio.

6 ¶ Super quo illud non omittendum ducimus,quod à Barto.scriptum est in dicta l.interdum. in princ.ff.de acquir.possess.multum interesse,an quis se constituat precario possidere ab alio, an verò pro alio.Nam primo casu nullam illum possessionem sibi retinere, secundo naturalem:& si vtrunque dicat,scilicet,ab illo & pro illo,nullam quoque possessionem sibi retinere, sed manere simplicem rei custodem. Quod dictum refert, & elegans dicit Bald. in rub.extrà de præscrip.col.ij.vers.secundò quæro. vbi tamen idipsum reprobat:ea enim verba esse intelligenda secundum naturam precarij,cui adijciuntur:aliàs enim frustrà diceret precario.Et hoc verius esse puto.

An liberetur traditione possessionis qui se cō-

7 ¶ Ex illa autem differentia simplicis constituti & precarij,illud fit, vt cùm venditor teneatur tradere possessionem emptori,l.ij.& iij.& l.emptorem.§.j.ff.de actio.empti.& c.cùm Ioannes. de fide instrum.cum simil.sintque multi in ea opinione, vt hac traditione liberetur, qui se constituit possidere nomine emptoris, nec possit postea ipse emptor agere ad huiusmodi traditionem,sed tantùm possit agere rei vendicatione,vel Publiciana in rem actione, aut interdicto

ſtituit poſsidere.

dicto, vti poſsidetis. quæ fuit ſententia gloſ. Bart. Bal. Ange. Salyc. Fulg. Iaco. à ſancto Georg. & Iaſ. qui dicit perpetuò notandum, in dicta l. ab emptione. ff. de pact. Bal. dum eam gloſſ. citat, quam dicit ſingul. dicto conſi. cccclxxxij. vbi ſuprà, libro ij. Salic. qui & eam quoque dicit ſingul. in l. traditiooibus. in princ. C. de pactis. Angel. Are. qui eam dicit notab. in dicto §. actionum. col. v. ver. quæro ſit inſtrumentum. & ibi quoque Iaſon col. xx. verſi. vnum circa prædicta. Inſtit. de action. Idem Ange. in §. j. in fi. Inſtit. de emptio. & vendit. vbi id dicit notandum in practica. Alexaod. qui illam item dicit ſiogul. in l. Pomponius. §. ſi is qui precario. colum. iij. verſic. quid econtra quando veoditor. ff. de acquir. poſſeſsio. vbi dicit ſingul. gloſ. in dicta l. ab emptione. Matheſil. not. lxvij. noia quòd venditor. & iterum not. clxxj. nota vnam doctrinam, vbi id dicit mirabile. Corne. conſil. cclxvij. quanquam videatur, colum. vlti. libro iij. & conſil. ccxcvij. in conſiliis. col. ij. verſicu. & anteomnia. eodem lib. iij. & Ludo. Bolo. conſilio lxxij. A. Bononienſis. col. ij. verſi. per hanc enim. Guid. Pap conſi. cxcij. ex facti narratione. in fi. Iaſon in l. apud Iulianum. §. ſi Titius. col. iij. in vij. ootab. ff. de legat. j. vbi eam gloſ. dicit notab. & in l. cætera. in princ. col. pe. eodem tit. & Franc. Purpur. in l. certi condictio. in princ. colum. xij. verſi. limitat tertiò. ff. ſi cert. pet.

8 ¶ Hoc tamen intelligũt pleriqne eorum, qni etiam citati ſunt in præced. verſ. quando venditor conſtituit ſimpliciter nomine emptoris poſsidere: ſecus ſi precariò, neqne enim tunc liberatur, quin poſsit conueniri ad tradendam naturalem poſſeſsionem ad hanc ſententiam referentes gloſ. in l. Iulianus. §. ex vendito. in verbo, poſſeſsionem. ff. de actio. emp. Et idipſum præterea voluit Bal. in l. j. col. j. C. quando liceat ab empt diſced. & in l. j. C. de vſucap. pro dooa. & in c. j. col. ij. verſi. inueſtitura autem. tit. quid ſit inueſt. Ioan. Barbe. in ſuo viatorio iuris, titu. de empt. & vend. col. ij. verſi ſecundo autem caſu. Alexan. & Iaſon in d. l. Pomponius. §. ſi is qui precario. ille poſt princ. hic in fi. ff. de acquir. poſſeſ. *Quid ſi precario.*

9 ¶ Sed nec deſunt qni ſimpliciter affirment, venditorem liberari à traditione, conſtituendo ſe precariò poſsidere nomine emptoris: quaſi nihil interſit, conſtituat ſimpliciter, an precariò. Ita enim voluit Alexand. conſi. xxvij. viſo libello. col. ij. verſicu. nec prædictis obſtat, libro j. vbi aliud dicit eſſe, ſi è diuerſo poſtea quàm venditor tradidit rem emptori, ipſe emptor conſtituat ſe poſsidere à venditore, quouſque venditori precium ſolueretur: tunc eoim non videtur perfectè tradita emptori, cùm venditor reuocare poſsit precarium, & ita rem auocare. atque ita dicit loqui gloſ. io dicta l. Iulianus. §. ex vendito. Et idem vt ſcilicet liberetur venditor per precarium, voluit Corne. dicto conſi. liij. in hac cauſa, col. j. verſi. & in contractu. libro ij. & conſil. xl. viſo proceſſu. colum. ij. verſicu. adeò quod per clauſulam. libro iiij. & Vital. Camb. in tractatu clauſularum, charta xxj. in paruis. in clauſula, & conſtituit ſe precario. col. viij. verſicu. item operatur dicta clauſula. & Matthe. Afflict. in dicto cap. j. col. iij. verſic. ſed aduerte, quia inquantum, titu. quid ſit ioueſtit. *De eadem re.*

10 ¶ At (quicqnid ſit de hoc poſtremo dicto.) ſunt etiam qui dicunt, quòd licet per ſimplex conſtitutum, aut ſi ſequaris poſtremam ſententiam, per precarium liberetur venditor à traditione iuris, non tamen à traditione facti, ſcilicet ab actuali ſiue reali poſſeſsione, ſiue (ſi malis) detentatione, quam & ipſe tenetur tradere, non obſtante cooſtituto vel precario. Ita enim voluerunt ipſi Bal. Ange. & Pau. Caſtr. in d. l. ab emptione. ad id qnoque referentes glo. in d. §. ex vendito. vbi & id tenet Pau. Caſt. ante fi. & Alex. qni h[illegible] dicit eſſe communem opin. conſil. xxviij. viſo & præhabito. col. ij. verſi. plus etiam dici poteſt. lib. ij. Corne. qui & hanc dicit cõmunem, conſi. cccxliij. io cauſa vertente, col. iij. verſi. nec huic deciſioni, & ſeq. lib. j. vbi & id dicit ſe tenere in d. l. ab emptione. ſed eius lect. in eo loco non vidi. Cepol. in l. j. C. de vſucap. pro dona. Pet. Ferra. in dicto titu. forma libel. in cau. vend. in verbo, ad tradendum. quæ eſt pen. Guid. pap. deciſ. Delphin. 10 t. ſi quis rem. circa medium. & iterum deciſ. ccccclx. venditor domus. Carol. Ruin. conſi. xciiij. diligenter. col. j. lib. j. Philip. Dec. conſi. cclxxxj. viſo puncto. col. ij. verſ. nec bn c pro miſsioni. Et ita quoque teneo, licet Bart. & Raph. Fulg. in d. l. ab emptione. & nonnulli alij ex his quos ſuprà citauimus, contrarium tenneriot. *An autem liberetur à traditione facti.*

11 ¶ Illnd antem minimè dubium eſt, quòd ſi is qui ſe conſtituit vel ſimpliciter, vel precario poſsidere nomine alterins, promittat prætereà tradere poſſeſsionem vacuam & liberam, non liberatur per huiuſmodi cooſtitutum, cùm teneatur poſſeſsionem ipſam realem liberam & vacuam tradere, ne illa verba promiſsionis ſint ſuperflua, vt tradit ipſe Corn. dicto conſi. cccxliij. col. iij. verſi. & hanc partem. lib. j. & iterum dicto conſi. liij. in hac cauſa. col. ij. verſi. tamẽ ad hoc reſpondetur, lib. ij. quod quidem con. datum eſt ſuper eadem ſpecie, qua & præcedena, & ad illud ſe refert, vt ibi videre poteris. & Carol. Rui. dicto conſi. xciiij. col. j. *Quid ſi promittatur traditio poſſeſsionis vacua & libera.*

12 ¶ Sed & ex illa differentia ſimplicis conſtituti & precarij, illud quoque procedit, vt ſi quis primum ſe conſtituat poſsidere precario oomine creditoris, deinde ſe conſtituat ſimpliciter poſsidere nomine elterius, cui rem ipſam vendit, in hunc emptorem traoſit omnis poſſeſsio & dominium, vel vſucapiendi conditio: & creditorem poſſeſsiooe priuat, licet ſecus eſſet, ſi primùm conſtituiſſet ſe ſimpliciter poſsidere nomine illius creditoris: ita coim voluit Iacob. Butr. in §. ſed iſtæ. Inſtit. de actio. & Bart. in l. Celſus, col. iiij. verſ. ſed pone quòd debitor. & ibi quoque *Simplex conſtitutũ poſterius præfertur precario primo.*

Imo.col.ij.ver.item adde inquantum dicit,& Roma.col.quoque ij.versi. secundò inquātum. & Alex.in addit.ipsius Bart.Fran.Bal.in repet.col.18.versi.successiuè.Bar.ff.de vsucap.vbi tamen ipse Bart.obscurè nonnihil loquitur,Bal.qui id dicit not.dignum,in l.nullo.in fi.C.de rei vend.De qua re tamen loquens Pau.Cast.non distinguens inter cōstitutum & precarium, dicit semper creditorem priuari possessione,in l.quamuis.§.j.ad fi.ff.de acqui.poss.Sed tu vide quę de his dicam plenius infrà in hac j.parte,nu.34.at illud,& plenius in 14.limitat.nume.7. super hoc tamen,& 3.seq.

Declaratio eius quod dictū est ex simplici constituto transferri etiam naturalem possessionem.

13 ¶ Cæterùm quod suprà diximus,ex simplici constituto sine precario transferri etiam naturalem possessionem,nedum ciuilem,intelligit mirabiliter Alex.in d.l.interdum.col.3.ver.hoc tamen sanè.ff.de acqui.poss.vt sit verum,quando venditor,tunc cùm facit constitutū,est in fundo,quem se constituit possidere nomine emptoris,& ita illum possidet,& ciuiliter animo,& naturaliter corpore.At si in fundo non esset,ita vt ciuiliter tantùm illum possideat.l.clam possidere.§.qui ad nundinas.eo.tit.tunc per huiusmodi constitutum transferetur tantùm ciuilis illa possessio,quam habebat,non etiam naturalis,quam non habebat,per l.quamuis.§.j.eo.tit. & per ea quæ latè dicemus infrà in j.limitat.tum demum constituentem transferre possessionem,si is tempore constituti possideat,vt ibi videre poteris.Si tamen ipse constituens haberet colonum in fundo,tunc cùm per illum retineat naturalem possessionem,licet ipse non sit in fundo.l.si de eo.§.j.& l.si colonus.eo.tit.etiam eam possessionem naturalem transferret. Hæc Alex.solus omnium,quos nunc memoria suggerit. Sed tu hîc tamen vide quæ dicam infrà in 3. ampliatio.

Precariū aliquando vtilius cōstituto. An constituēs simpliciter vel precario possit interuertere possessionem.

14 ¶ Ex supradictis autem constat,vt plurimùm vtilius esse simplex constitutum, quàm precariū: cùm ex illo vtraque possessio & ciuilis & naturalis transeat, saltem cùm constituens vel eius colonus est in fundo,secundum illam Alex.sententiam:ex precario autem semper ciuilis tantùm transfertur,nisi aliter conuentum sit,vt etiam suprà diximus. Tamen interdum è diuerso vtilius est precarium quàm constitutum, vt primò apparet ex eo quod post Iacob. Butr. voluit Bart.in l.creditores.in lectu.ad fi.& iterum in repet.in iiij.quæst.ad fi.C.de pign.quòd quando per precarium est translata possessio,non potest constituens interuertere possessionem ciuilem illius,cuius nomine se constituit precario possidere, nec tradendo alteri illum sua possessione priuare.per l.si de fundo.cum ibi not.ff.de vi & vi arma. Ad quod vltra illos bene facit gl.in l.iij.§.vnde vi.eo.tit.& in l.vlt.in fi.ff.vsusfruc.quemadmo.cauea.& in l.vnica.C.vti possidetis.At quando per simplex constitutum fuit translata possessio, tunc si constituens, qui rem detinet,eam alteri tradat,priuat illum cuius nomine se possidere constituerat,vtraque possessione ciuili & naturali,per l.iij § quòd si seruus.& l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui.poss. Tamen quantum ad primum habemus glo.tenentem contrarium in d.l.interdum.§.vlti.eo.tit. quam communiter sequuntur doct.ibi,& Bart.Imo.& alij,quos citauimus suprà versi. abhinc 2.& dicemus plenius infrà in 14.limitat.

An per negligentiam perdatur ciuilis, vel naturalis possessio ex cōstituto vel precario.

15 ¶ Item etiam alio casu vtilius est precarium,quàm constitutum, ad ea scilicet, quæ not.in l.si de eo.§.si fortè.ff.de acquir.poss.vbi si confestim quàm sciuerim meam naturalem possessionem vacare,quia mortuus est is qui simpliciter constituerat se meo nomine possidere, & per quem ideo naturaliter possidebam,negligo eam adipisci,perdo & ciuilem quoque,per l.quāuis.eo.tit.& not.Bart.in d.§.si fortè.vbi declarat.At in precario secus: nam etsi is qui precariò constituerat possidere,moriatur,& ita scio naturalem vacare,& ab alio etiam occupatam, non per id tamen videor illam negligere.vt quæ mea non erat: & ita ciuilem, quæ apud me erat non perdo,vt colligitur ex d.§.si fortè.vbi & ipse Barto.& alij.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 21.limitat.

Constitutum & precariū faciunt,vt actio Pub. cōpetat.

16 ¶ Sed redeundo ad principale nostrum institutum , à quo tamen non longius discessimus, ex eo,quod statim in princ.huius operis diximus,possessionē transferri ex simplici constituto, vel precario:vel ciuilem,vel vtramque,secundum ea,quæ etiam suprà diximus. Illud fit, vt cùm ex multorum sententia non competat actio Publiciana ex simplici contractu, nisi & traditio interueniat,vt not.in l.j.in fi.ff.de Publ.in rem actio.Certè si constitutum.vel simplex, vel cum precario interuenerit,satis est,vt ea actio competat:vt ex facto respondit Raph.Fulg.consi.cv. quædam domina Lucia.col.iij.versi.cæterùm & si quis.& iterum cōsi.cxlj.le 1.(nam duo sunt eiusdem nu.) incip.in causa,quæ vertitur,in ij.dubio.

Constitutum & precariū sufficiunt ad vsucapionē.

17 ¶ Et cum nemo sine possessione vsucapere possit.l.j.§.per seruum qui in fuga.ff de acqui.poss. & l.sine possessione.ff.de vsucap.& l.serui & filij.§.vlt.ff.de furt.& c.sine possessione.de regul. iur.lib.vj.cum concor.ibi adductis.In id sufficit constitutum vel precarium, quod & ipsum transfert præscribendi conditionem,Iac.But.in §.sed istæ.instit.de actio.Bar.in l.Celsus.col.ij. ver.quæro,vtrùm debeam.& ibi Fran.Balb.in repet.col.xxij.vers.secunda conclusio.ff.de vsucap.Bal.in l.nullo.in fi.C.de rei vend.vbi dicit id not.dignum,& in l.j.circa medium, C.de vsucap.pro dona.Pet.Anch.con.ccccxix.in causa,col.ij.Alex.con.lxxxiij.viso processu,col.iij.ver. vlterius etiam videtur.lib.vj Guid.Pap.decis.ccclvj.quos & quot effectus.col.j.versi.secundo. & in statuto,si quis per literas.in verbo,possessio.col.iiij.versi.secundus effectus.

¶Sed

18 ¶Sed tu tamen lector optime, ne id putes vndequaque indubitatũ esse, hîc omnino vide Alex. Franc. Are. Ias. & Clau. l. Aquen. in l. Pomponius. §. si is qui precario. ff. de acquir. hær. & quod voluit gl. in d. c. sine possessione. de reg. iur. lib. vj. quòd huiusmodi ciuilis possessio non sufficit ad præscriptionem. quam sequitur & cõmendat Panor. in c. contingit. de dolo & contu. vti eos allegat Barb. qui eam gl. dicit valde sing. in c. ij. col. viij. versi. capio nunc aliud, extrà de consuet. Sed nec ea glo. nec Pan. id dicunt, ad quod Barb. allegat. Et contrarium expressè voluit Dyn. in d. c. sine possessione. col. pen. ver. dico igitur reassumendo, per l. serui & filij. §. vlti. ff. de furt. & l. in accessione. ff. de diuer. & temp. præscrip. & l. j. §. per seruum qui in fuga. ff. de acq. poss. licet (vt ipse Dyn. subdit,) sola naturalis non sufficiat, per l. acquiritur. §. vlt. ff. de acquir. rer. dom. & l. Celsus. §. Iulianus. ff. ad exhi. & l. j. §. pen. ff. de acquir. poss. & alia quæ ibi allegat, quæ tu ipse per te videre poteris. Sed & quòd sola possessio ciuilis sufficiat ad præscriptionẽ, tenuit Bar. in l. j. in prin. col. iij. ver. item aptum producere. ff. de acquit. poss. per d. §. per seruum qui in fuga. & l. qui fundum. in prin. ff. de acqui. poss. vbi & illud idem est de naturali. sed illud de ciuili declarat, vt ibi per eum videbis. Et idem voluit ipse Barto. in l. iij. §. ex contrario. col. j. ver. venio ad glo. eo. titu. & ibi etiam Franc. Aret. col. iij. versi. in ea glos. ibi, omnis, vbi hanc dicit communem opin.

De eadem re. Ciuilis possessio an sufficiat ad præscriptionem.

19 ¶Fit item, vt si venditor constituerit se possidere nomine emptoris, non possint contrahentes solo dissensu discedere à venditione ipso iure, nisi res ipsa retradatur, cùm iam tradita fuerit per huiusmodi constitutum, gl. in d. l. ab emptione. in glos. vlt. & ibi Bar. col. ij. versi. not. & tenementi, Bal. col. ij. versi. tertiò quæris, & Iaco. à sancto Geor. col. 2. versi. concludit ergo ista. ff. de pact. Idem Bal. in l. j. col. j. versi. sed quæro, quid si venditor. & ibi quoque Saly. col. ij. versi. item quæro, quid si venditor. & Pau. Castr. C. quando liceat ab empt. disce. idem Paul. consi. clxxiij. præsuppositis his, de quibus post prin. lib. ij. Ange. Aret. in §. hoc amplius, qui est vlti. col. j. versi. quid autem si venditor. Instit. quib. mod. tolli. oblig. vbi tamen dicit, in id sufficere retraditionem etiam per constitutum vel precarium, vti in prima traditione facta fuerat. id quod etiam voluit Franc. Are. in l. qui pignoris. in fi. ff. de acquir. poss. & consi. xxj. si diligenter. col. ij. versic. amplius in casu nostro. & Barb. consi. xlvij. præclarè scripsit, col. antepen. versi. nec ob. cùm respondetur. lib. ij. & sentiunt cæteri, præsertim Sali. vbi suprà.

Solo consensu non disceditur à venditione cum constituto.

An autẽ sufficiat retraditio per constitutum.

20 ¶An tamen illud verum sit, vt necessariò requiratur retraditio vel realis, vel certè constitutitia siue precaria, vide quæ de ea rescribã inferius in 29. limitat. nu. 5. sed huic limitationi. Quid autem si primùm fuerit res tradita realiter, an pro retraditione sufficiat constitutum vel precarium, an verò opus sit vt retradatur realiter, videbis infrà in 20. limit. Quid item si non ipse venditor constituit se possidere nomine emptoris. sed econtrario emptor venditoris, vide Albe. post Guli. Cun. in d. l. j. in prin. C. quando lice. ab empt. disce.

De eadem re. An p̃ retraditione sufficiat constitutum vel precarium.

21 ¶Sed & illud fit, vt cùm res duobus separatim vendita est, is sit præferendus, cui primùm eadem res tradita fuerit, etiam si sit posterior tit. l. siue autem. §. si duobus. ff. actio. empti. & l. quoties. C. de rei vind. & & l. qui tibi. C. de hæred. vel actio. vend. & l. qui tibi. C. de his qui à non domi. manu. Ideo si quis vni primum vendiderit, & eius nomine se possidere constituerit: deinde & alteri quoque vendiderit, & ei naturalem possessionem tradiderit, primus ille ob constitutum præferendus est, vt voluerunt Guid. Suz. Alber. Fran. Are. qui id dicit singu. & Ias. in d. l. quoties. idem Suz. in l. vlt. & ibi quoque Ias. col. pen. versi. ex istis verificatur. C. de sacrosan. ecc. Oldra. consi. cxiiij. factum est tale, quædam mulier. & eius discipulus Ioan. Andr. qui magistrũ non memorat (vt illi solenne est) sed Suz. tantùm, in addit. Spec. tit. de emp. & vend. §. j. versic. & nota, quòd expressè, in addit. incip. hîc dubitatur. Bart. non obscurè consi. lxxiiij. Petrus vendidit, & alio con. incip. Ioan. Antica, vt à multis citatur: sed id consi. reperire non potui. Bald. in rub. C. de contrah. empt. & vend. in xvj. quæst. & consi. cxcviij ad intelligentiã. col. j. vers. quartò inspiciendum, lib. j. quod repetitur con. ccccl xvj. lib. v. & idem Bal. consi. cccc xxx. præmittendũ est, eo. lib. j. & consi. ccccxiij. factum tale est, quædam domina, lib. ij. si tamen id con. eius sit. & con. seq. illa solennitas, quod haud dubiè ipsius est, & consi. ccclxix. venditor cõstituit. li. v. Alb. in rub. C. de donat. col. j. & ij. & in l. quod meo. in prin. ff. de acquir poss. Signo. subobscurè cõsi. ccxvij. factum sic se habet, quidam nomine Titius, col. v. ver. venio ad primum. Ang. consi. cvj. super dicto facto, in fi. & consi. clxvij. viso dicto libello, etiam in fi. & con. ccclxxxvij. cõsultatio prædicta, post prin. Ant. in c. cùm venisset. col. iij. ver. & nota, quòd si aliquis. de restit. spol. & in d. c. ij. col. iij. versi. ideo est per hoc. & ibi quoque Pan. col. vlt. versi. quintum exemplum. de consuet. & idem Pan. consi. xcj. quò ad primum. col. pen. versi. ex bis satis. lib. j. Pau. Cast. consi. xcv. visis actis, lib. ij. Alex. consi. xiiij. circa primum, ad fi. lib. j. & consi. xxv. viso testamento, col. vlti. lib. iij. quod repetitur consi. clvj. lib. vij. idem Alex. consi. xcij. viso & opportunè. col. ij. versic. fortifico. lib. v. & consi. ccxxviij ponderatis, col. j. lib. vj. & consi. lxxviij. in causa, ad fi. lib. vij. & inter consi. Franc. Curt. Senioris consi. xxij. Titius, col. j. vbi ex hoc in pulchro casu consuluit Corn. consi. viij. circa primum, col. ij. versi. tamen his non ob. & iterum col. seq. versi ex quibus patet, lib. ij. & consi. ccxv. videtur. col. ij. ver. insuper & fi. d. Ioan. lib. iiij. Fran. Are. qui id extollit in d. l. quod meo. in prin. colum. ij. versi. reperitur & sextò. ff. de acquir. possess. Ioan. Barbe. in Viatorio

Quid si emptor cõstituat nomine venditoris.

Prior possessione licet posterior titulo præfertur.

An autem in id sufficiat cõstitutum.

iuris.

iuris,tit.de empt.& vendit.col.ix.versi.sed pone quòd venditor.Vital.Camba.in tracta. Clausularum,in clausu.constituti.col.vlt.Barb.consi.viij.sapienter doctissimus,col xv. versi.& adduco quod voluit,lib.ij.Maria.cósi.xviij.prosequendo,col.x.ver.vlterius,& eius filius. Barthol. Soci.consi.liij.in præsenti,in fi.lib.j.& consi.ccxxxix.præsentis,col.pe.ver.nec refert,lib.ij.quod repetitur consi.ccxxxj.lib.iiij.Guid.Pap.decis.Delphin.112.an dicta curia,vbi id dicit ita obseruari.Ias.consi.xcij.facti præsentis contingentia,col.iiij.ver.sextò ad idem,lib.j.& consi. vj. exhibentur,col.viij.versi.videretur ergo,lib.iij.Fabia.in tract.de emp.& vend.in x.eadémque vlt.quęst.prin.col.ij.Phi.Dec.in d.l.cotractus.col.vj.vers.ex supradictis infertur.ff.de reg.iur. & consi.ccxxvj.magister.col.j.& consi.ccxxxix.primò,col.v.ver.hoc responsum,& cósi.ccxlvij. in causa magnifici Baronis,col.j.& cósi.cclj.in causa magnificę dominæ,col.iij.ver.tertiò principaliter.& consi.ccccij.cuius superscriptio incipit,an & quando cessionarius,col.iij. num.9.& consi.cccccxxxij.cum sit.col.j.Caro.Rui.consi.liij Iesu Christi. post prin.lib.j.& consi.lxxxj.prima donatio.col.ij.nu.6.eo.li.j.& consi.clxxij.nó est dubium.col.iiij.nu.18.eodem lib.j.& consi. clxxvij.visis & intellectis.col.ij.nu.3.eodem lib.j.& consi.vij.primò est videndum.col.vj.nu.16. lib.iij.Steph. Bertran.consi.cvij.etiam,col.j.lib.ij.& consi.cclxxviij.bona,ante fi.lib.iij.& consil. ccciiij.donatio,per totum,eo.lib.iij.& consi. cccxix.si tempore.eo.lib.iij.Matth. Afflic.in c.j.§.si facta.col.ij.ver.item quæro princeps.tit.si de feudo fuer.contro.inter domi.& agna. & in c.j. col.j.nu.5.tit.quid iuris sit si post ali.fen.vas.recu.Catel.Cotta.memo. inci.possessio ciuilis,ante fi.vbi ita dicit vidisse se obseruari à collegio iudicum Mediolani.Hipp.Marsil.in l.qui duobus.in iij.limitat.ff.ad l.Corn.de fals.vbi id dicit sing.& singul.lxxxij.volo,in iij.limit.vbi & id sing.dicit.Franc.Rip.lib.iij.respon.cap.viij.in causa Quintellæ, in princ. Thomas Ferra.caut. xlviij.si quis vendit,col.ij.versi.primum.Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfamil.§.diui.col.iij.versic. vnum tamé.ff.de leg.j.Lud.Gozad.consi.xiiij.primò facit,col.j.nu.5.& cons.xxiiij. quæritur, an Dauid Hebræus.col.vlt.& consi.xxviij.videtur prima facie,col.pe.vers.tertiò nec etiá.& consi. lv.quæritur,cum facta fuerit,post prin.Maria.Soci.iunior consi.xviij.viso themate, post princ. lib.ij.& Marc.Mantua.consi.cclvj.viso processu mihi transmisso,col.ij.nu.11.& seq.

22 *Qui contrarium tenuerunt.*

¶Et id quidem omnino verum est,nec aliquem reperi,qui contrarium diceret.præter Dyn.in d.l.quod meo.vti illum refert,nec tamen sequitur Alber.ibi.& nescio quem Iac. de Gandabia, vti etiam cum refert Guid.Pap.decis.xxij.fuit inter nos,vbi videtur eum sequi.& dicta decisio. cxij.vbi est prioris sententiæ,vt supra diximus.Sed quid hi facerent aduersus tot proceres iuris prudentiæ? Nisi tamen & alia essent,quæ facerent præsumi fraudem vel simulationem in priori illa venditione facta cum constituto,iuxta ea quæ nos latè tractabimus infrà in x.limit. vbi intelliges magis præsumi fraudem vel simulationem aduersus tertium ex huiusmodi ficta traditione,quàm si vera interueniat.

Limitatio communis opin.

23 *Donatio inter viuos fieri potest in testamento. Et præfertur donationi factæ inter viuos, si constitutum in illa interuenerit.*

¶Ad illam priorem & communiorem sententiam facit quod scribunt Alber.in dicta rub. C. de donat.col.j.versi.quid si faciens.& Ange.consil.ccxviij.visa narratione, in 3.eodémque vltimo dubio.Ille enim dicit,quòd cùm donatio inter viuos possit fieri in testamento,l.assignare.§.vlti.ff.de assign.liber.glos.& doct.in l.hæredes palam.§.vlti.ff.de testa.& latè diximus in nostris legib.connub.in gl.v.in verbo,*contracter*,num.101.intelligè secundò,& seq. Si testator donat inter viuos rem quampiam, quam se constituit possidere nomine donatarij: & postea etiam inter viuos alteri eandem donet,& actualem possessionem tradat,erit ille potior,cui ita in testamento donauit cum constituto.quod admodum commendat & sequitur Iason in d.l. quoties.col.iiij.versi.imò fortius inuenio.C.de rei vendic.Hic autem scilicet Ange.dicit,quòd si venditor sese constituerit possidere nomine emptoris,is nullum postea pactum,nullam conuentionem,nullam repudiationem poterit facere in præiudicium ipsius emptoris, per text. quem dicit expressum,in l.si per fundum.ff.quemadmo.seruit.amit.

24 *Posterior constitutarius præfertur priori emptori cui res non est tradita.*

¶Et quemadmodum præfertur ille prior,cui etiam priùs res fuit tradita per constitutum posteriori,cui res actualiter tradita est:ita & posterior,cui constitutũ factum est, præfertur priori,cui scilicet priùs vendita est,nec tamé possessio tradita est:æquè ac si ipsi posteriori res fuisset realiter tradita,vt expressim & in hac specie consuluit Iason consi.v.strenui.col.ij. versicu. quartò facit,quia posito,iuncto eo,quod postea scripsit,col.vij.versi. non obstat dum quartò. lib.iiij.& satis videtur voluisse omnes,quos suprà citauimus versi.xxj.sed & illud.

25 *Prior emptor à quo retẽtus est vsusfructus, præfertur posteriori cui res realiter tradita est*

¶Et hæc quidem omnia confirmantur ex eo,quòd cùm per retentionem vsusfructus transferatur possessio ciuilis in proprietarium, vti per precarium, & ob id maximè, quòd retinens ipsum vsumfructum videtur se cóstituere possidere nomine illius,vt dicemus infrà in 9. limit. nu.12.imò verò.Ideo si is,qui vendidit,vel donauit,& sibi vsumfructum retinuit, postea alteri vendit,vel donat,& realiter tradit,prior ille præfertur huic secundo,cui realiter tradidit. Bald. consi.ccxix.istud statutum.lib.iiij Ange.consi.xliij.si emancipatio.in princ. Paul. Castr. consi. ccccclxxv.ne sub æquiuoco.col.vlt.lib.j.Alex.consi.xiiij.circa primum dubium, ad fi.lib.j. Ias. consi.vj.primum dubium,col.ix.versi.secundò dicta prima donatio,lib.3.

26 *Qualiscũq;*

¶Adde & quod singul.scribit Bal.consi.ccccixxviij.quidam Franciscus condidit.col.ij.ver.modò sic est in proposito,lib.j.posteaquam locutus est de prædiis donatis & traditis per constitutionem

tutionem precarij dicit qualemcunque traditionem sufficere ad translationem dominij, siue transferatur naturalis, & ciuilis possessio siue ciuilis tantùm, siue naturalis tantùm etiam clandestina, nedum iusta, quando ea traditio fit à domino, per tex. quem dicit singularem in l. si fundum. ff. de fundo dota.

Traditio etiā clandestina & iniusta à domino facta transfert dominium.

27 ¶ Sed hæc velim intelligas, quæ diximus de re duobus vendita, & alteri per constitutum vel retentionem vsusfructus tradita: vt scilicet is, cui ita fuit tradita, alteri præferatur etiam priori titulo, cui res tradita non fuit, aut postea tradita: si precium venditionis soluerit, aut de eo fidem fecerit. Aliàs enim secus, nam cum tali casu, id est, precio non soluto, aut fide eius non habita, etiam si vera traditio interuenerit, non transferatur dominium. §. venditæ quoque rei. Instit. de rer. diuis. & satis innuit d. l. quoties. C. de rei vendic. in illis verbis, ac preciū exoluisse. & l. apud Celsum. §. si à Titio. ff. de doli mali excep. Eadem ratione imò fortiori, nec ista, quæ fit per fictam traditionem, transferet dominium, vt expressè voluit Ioan. And. in dicto tit. de emptio. & vendit. vbi suprà, & Bal. in dicta rub. de contrah. empt. in xvj. quæst. & Guid. Pap. dicta decis. cxij. Fabia. à monte S. Sauini in tract. de empt. & vendit. in 9. eadémque vlti. quæst. col. ij. ver. tertiò notat, sub nu. 6. Iason in d. l. quoties. col. iiij. versi. limitat tamen, de rei vendic. Phil. Dec. in l. contractus. col. iiij. vers. secundò fallit. ff. de regul. iur. & Matth. Afflic. in d. §. si facta. col. ij. vbi suprà. tit. si de feu. fuer. contro. inter dom. & agna. & non obscurè in c. j. col. vj. versic. item precarium non haber. tit. de feu. dat. in vic. leg. cómiss. & Marc. Mantua. dicto consi. cclvj. viso processu. col. ij. versic. item quòd eidem.

Superiora intelligenda, si praciū venditionis sit solutum, aut fides eius habita.

28 ¶ Sed & secundo modo intelliges, vt scilicet is, cui priùs res est tradita per constitutum, præferatur alteri, cui postea realiter est tradita, quantum ad dominium rei, non autem quantum ad possessionem: nam constat quàm is, qui se constituit possidere nomine Titij, rem alteri verè tradit, priuat Titium ea possessione, per l. colonus. ff. de vi & vi arma. & l. iij. §. in amittenda. versi. quòd si seruus. & l. peregrè. §. quibus. ff. de acquir. poss. Et ita expressè voluit Alber. in d. l. quoties. C. de rei vendic. qui & idem subdit in colono, qui primùm se constituit possidere nomine vnius, & postea constituit nomine alterius, cui quantum ad id vix accederem, propter ea quæ dicam intrà in 14. limit.

Sed an cōstitutarius præferatur in possessione ei cui post realiter est tradita.

29 ¶ Hinc item fit, vt dicamus, quòd cum maritus in restitutione dotis habeat priuilegiū ne conueniatur, nisi in quantum facere possit. l. maritum. ff. solu. matri. & l. patronus. §. item maritus. ff. de re iudic. Etiam si res ipsa dotalis sit apud eum, per tex. not. in l. filiofamil. la ij. & ibi Dyn. qui eum dicit not. & Barto. qui negat alibi ita bene reperiri. ff. solu. matri. Nisi si maritus ipse eam rem semel vxori tradiderit: nam id faciens videtur renunciare illi priuilegio: ita vt si postea res ipsa dotalis ad eum perueniat, cogi poterit, vt integram restituat, nec vti possit illo priuilegio l. nam & maritus. ff. de condi. indeb. & quod in simili traditur in authen. sed cùm testator. C. ad leg. Falcid. Certè si maritus ab initio dotem capiens & eam promittens reddere soluto matrimonio, sese constituat in eum casum possidere nomine vxoris, peræquè est, ac si eam verè tradidisset, ideo nec vti poterit eo priuilegio, vt not. voluit Bal. in d. l. filiofamil. la ij. ante medium, & ibi quoque Pau. Castr. col. ij.

Maritus in dote habet priuilegiū ne cōueniatur, nisi in quantū potest.

Nisi semel eā tradiderit.

In idij; sufficit cōstitutū.

30 ¶ Et in simili cùm donans non conueniatur, etiam nisi in quantum facere potest, cùm aduersus eum agitur actione personali ad tradendam rem donatam, l. cùm ex causa. ff. de re iudi. Sed si semel rem tradiderit, ita vt liberatus sit ea actione, per not. per glo. & doct. in auth. sacramenta puberum, C. si aduer. vendi. & in l. cùm fundum. in fi. ff. de contrahen. empt. Posteáque res ipsa ad donantem sorte quadam reuersa fuerit, eámque donatarius ab eo vendicet, non possit donans vti eo beneficio, ne conueniatur, nisi in quantum facere potest, per l. Nesennius. §. fundum. in fi. ff. de re iudic. Si ab initio donans se constituerit possessorum nomine donatarij, qui postea rem ipsam ab eo petit, non poterit donans vti eo beneficio, non magis quàm si rem semel realiter tradidisset. Nam & id expressè voluerunt ipsi Bal. Ang. & Roma. d. l. filiofam. la ij. ff. solu. matr. & Alex. qui id dicit singul. in d. l. Nesennius. §. fundum. ff. de re iudi. & ibi quoque Iason in j. not. & iterum in fi.

Idem in donante.

31 ¶ Ex his quoque proficiscitur, quod magna autoritate affirmarunt Odoffr. Dyn. Barto. Pau. Cast. Alex. & Claud. Aquen. in l. qui absenti. §. j. ff. de acqui. poss. quòd & si per pactum de non alienando non impediatur dominij translatio. l. ea lege. C. de condict. ob caus. etiam si dictum fuerit, quòd re alienata ea redeat ad priorem dominum, per iura ab illis allegata. Tamen si vltrà fuerit dictum, vt is in quem ea lege res transfertur, constituit se nomine cedentis possidere, si eam rem alienauerit, continuò secuta alienatione dominium redit ad illum priorem cedentem, nec valet alienatio. Et idem tenent ipsi Odoff. & Iac. Are. in l. vlt. & ibi Cyn. col. j. ver. circa l. istam, & Io. Fab. in verbo, permiserit. C. de reb. ali. non alie. Bart. in l. filiusfam. §. Diui. col. iiij. ver. aliud remedium, & ibi Iason in j. lect. col. xiij. versi. quartò & vltimò, & iterum in ij. lectu. col. xvij. versi. tertiò fallit. ff. de leg. j. idem Bar. in d. l. qui absenti. §. j. col. ij. ff. de acquir. poss. Pet. Iac. tit. de condict. ex lege, quæ pro re dona. compe. col. v. versi. si quis autem velit. vbi posteà limitat, vt & nos statim dicemus. Ange. consi. ccxliij. multi, post princ. Pau. Cast. in l. nemo. C. de pact. Raph. Com. consi. cxc. eodémque vlt. filiusfamil. col. ij. Ange. Are. in §. item si quis. colum.

Pactū de non alienando nō impedit dominij translationem.

Nisi interuenerit constitutum.

antepen.Instit.de actio.Guid.Pap.decis.ccccclxix.per pactum,post princ.Fabian.in tracta.de empt.& vendit.in quarta parte, princ.col.antepen.versic. tertio fallit.

Qui contrarium tenuerunt.

32 ¶ Ee nemo,ni fallor,id negat,præter Raph.Co.ibi contrarium in d.l.qui absenti.§.j.de acqui. possess.hac tantùm ratione motum,quòd constitutum collatum in tempus futurum non operatur,nisi quatenus voluntas ipsius constituentis concurrit in futurum,per ea quæ in simili dicit Bal.in rub.C.de contrab.empt.in xxj.quæst.Sed tu de dictu Bal.in eo loco,vide quę plenius dicam infrà in 32.amplia.ver.xij.porrò si priorem & seq.& ex ibi dictis intelliges quid ad hanc Raph.rationem responderi possit.

Prior opi. vera modò constituens possideat.

33 ¶ Sed id tamen,quod diximus in priori opin.intelligendum est,modò is, qui ita se constituit possidere,sit possessor ipsius rei eo tempore,quo eam alienat in alterum. Aliàs enim non impeditur huiusmodi alienatio per eum facta,vt nuncupatim voluit Pet.Iac.loco allegato suprà, ver.abhinc 2.Quasi scilicet non sufficit, vt tunc cùm conuenit de non alienando, & si alienet constituit se possidere &c.possideat rem de qua agitur,quod haud dubiè necessarium est, vt latè dicemus infrà in j.limitat.Nisi & ipse quoque possideat tunc,cùm posteà alienat.

Quid in ecclesia constituente.

34 ¶ An autem & illud procedat in ecclesia,quæ se constituit possidere pro aliu, vt scilicet posteà alienare non possit,& quomodo, (id enim nolui prætermittere) intelliges ex Cardin.Flor.in repet.c.perpendimus.col.xiiij.ver.in hoc tamen.extrà de sent.excom.& Barb.in repet.rubri. de reb.eccl.non alien.in ij.dubio,col.eiusdem dubij 15.versi.pro parte ergo affirmatiua.

Quid si in obligatione interuenit cõstitutum, & deinde etiam in venditione cuiuspiam rei obligatæ.

35 ¶ At illud hîc quæri potest,si pro debito obligaui omnia bona mea,& ea cõstitui possidere nomine creditoris,posteà vendo rem quampiam ex ipsis bonis meis,& eam me quoque constituo possidere nomine emptoris,an per prius constitutum impediatur dominij translatio in hunc emptorem. Et certè Bart.in l.qui pignoris.ff.de acquir.possess.post Iaco.But.in §.sed istę. Instit. de actio.dicit,primùm videri eam translationem impediri,per l.quaouis.§.j.eo.tit. Tandem se remittit ad eius scripta in l.Celsus.ff.de vsuc.quo in loco.col.ij.versic.sed pone,quod debitor, distinguit.verùm debitor se simpliciter constituerit possidere nomine creditoris,an cum adiectione precarij:vt primo casu impediatur,per d.l.quaouis.§.j.de acquir.poss.secundo non impediatur per d.l.interdum.§.vlt.eo.tit. Bal.autem in l.nullo.ad fi.loquens de secundo illo casu, concordat cum Bart.de quo & nos diximus suprà nu.12.sed & ex illa, & dicemus plenius infrà in 14.limitat.vt ibi videre poteris.

Venditor qui habet facultatẽ rei restituẽdæ,an præcisè teneatur tradere. Et quid si interuenerit cõstitutum.

36 ¶ Ex eodem fonte manat,quòd licet aliàs dubitetur,vtrum venditor qui habet facultatem rei restituendæ teneatur eam præcisè tradere.Nam glos.post But.Io.Azo.& Hug.in l.j.in verbo, agitur.ff.de actio.empti.negat illum teneri,sed satis esse vt pręstet interesse singulare,licet communis opin.sit in contrarium,vt per Bart.in l.stipulationes non diuiduntur.in princ.col.xvj. versi.ad tertium venio.& ibi quoque latè Ro.col.xix.versi.& vlt.videndum, & alios,ff.de ver. oblig.Bal.in l.si traditio.in 1.quæst.C.de act.empti.& in l.contractus.col.j.C.de fide instrum. cum simil.Tamen si is se constituerit possidere pro emptore,tunc haud dubiè tenebitur præcisè ad rem ipsam tradendam, quia res effecta est emptoris per translationem possessionis ex huiusmodi constituto,vt not.voluit Bal.in l.j.col.pen.vers.sed ad vnum aduerte.C.de senten. quæ pro eo quod interest.id quod sequitur Rom.in d.l.stipulationes nõ diuiduntur.col.21.ver. secundò limitat.& Ias.qui dicit sing.in §.actionum.nu.147.Instit.de actio.

Creditor nõ potest ꝓpria autoritate expellere debitorem facto resistentem.

37 ¶ Hinc quoque est,quòd licet creditor qui ex conuentione potest propria autoritate ingredi rem sibi obligatam ex l.iij.C.de pignor.tum demum solùm id facere possit, si debitor aut non resistat,aut solo verbo resistat,vt per multa dicit Barto.ibi in repet.in iiij.quæstio.princ.quem omnes vbique sequũtur:tamen si vltrà huiusmodi conuentionem debitor se constituerit possidere pro creditore simpliciter,aut precario,tunc quia apud creditorem est vtraque possessio, cùm scilicet est simplex constitutum:aut certè ciuilis,cum est precarium: si debitor facto resistat,vim facit creditori,qui ideo potest incontinenti per vim ingredi. Nam id faciens magis dicitur defendere suam possessionem,quàm occupare vel aggredi, vt in simili not.in l.cum secundum,& in l.qui possessionem.ff.de vi & vi arma.

De eadem re.

38 ¶ Et ita expresse voluit ipse Bart.post Iac.Butr.in d.l.iij.in ij.quæst.princ.post prin.& ibi quoque Saly.col.iiij.ver.sed quid si vltrà interuenisset.C.de pignor.& Bal.in l.ij.col.5.in 2.quæst. C.de seruit.& aqua.Pet.Anch.in c.potuit.col.iiij.ver.in alia materia.de loc.& cõsi.cclxiij.subtiliter.in fi.Roma.in l.si ex stipulatione.ff.de acqui.poss.Vital.Camb.in tract.Clausularum, char.21.in claus.constituit se precariò.col.vij.ver.& nota diligenter.Pau.Cast.consi.xliij.videtur dicendum,post prin.lib.j.Franc.Are.in l.si ex stipulatione.col.ij.ver.addit hic dominus.ff. de acquir.poss.Alex.consi.lxxxj.perspectis his.col.iij.versi.& per consequens,lib.2.quod repetitur consi.xl.lib.5.Corne.consi.cclxxx.visis quibusdam,col.iij.versi.sed secundò respondetur iunctis præcedentibus,lib.iij.Guid.Pap.generaliter loquens,decis.Delph.ccclvj.quos & quot. effectus.col.j.ver.tertius.& iterum ver.septimus.& in statuto,si quis per literas, in verbo, possessio.col.v.ver.sextus,quia habens.Iac.à S.Geor.in repe.auth.qui rem.col.xj.ver.de Pe. C.de sacros.ecc.Lud.Gozad.con.xlij.in casu proposito.col.ij.ver.secundò principaliter. & ante hos omnes gl.à nullo eorũ expensa in l.cum creditor.& ibi Ang.ff.de fur.Et huic opin.accedo,licet

contra-

contrarium tenuerint Bal. & Pet.Anc.sibi contrarij,ille in l.nec ex vera,col.j.versi.item fallit si venditor.C.de acq.poss.hic.con.cclxxiiij.ad declarationem,col.ij.ver.item etiam.

Quid,si creditor primò iudicem adiisset.

39 ¶Sed id tamè intelliges,vt scilicet creditor hoc casu posit propria auctoritate aduersus debitorem resistentem suam hanc possessionem occupare. Nisi tamen ipse creditor iudicem priùs adiisset,& iudicium aduersus debitorem intentasset:nã tunc non poterit ampliùs propria auctoritate sibi ius dicere vi illius constituti,vt expresè voluit Bal.in d.l.ij.in x.q.de seruit.& aqua.quia ex quo,inquit,elegit viam iudicij,videtur fuisse meticulosus, & ad viã facti redire non potest.l.de pupillo.§.meminisse.ff.de ope.nou.nunti.& ar.l.si mulier.§.vl.ff.quod me.càu.ibi,quam viam ego elegero,hæc mihi pateat.& quod no.in l.ij. C.de iure emphy.& ne iudicium inchoatum sit ludibrio,sitq; in potestate vnius idipsum euertere,ar.l.si quis rem in ratione sui.ff.de arbit.

De eadem re.

40 ¶Et quanquam illa prior ratio Bal.quòd scilicet hic tanquam meticulosus amiserit possessionem,multis non placeat,vt videre licet ex modernis in l.clam possidere.§.qui ad nundinas.ff.de acqui.poss.& Fran.Are.in l.si de eo.§.si fortè,col.v.ver.sed remanet dubium,eod.tit. & Alex.in l.j.§.operis,in j.no.ff.de ope.no.nunci.Tamè eam Bal.dec.propter alias rationes sequutus est ipse Fran.Are.in d.§.qui ad nundinas,col.antep.versi.j.nisi ciuiliter, & ibi Clau. Aquen.col.iij.vers.hanc tamen conclusionem,& ipse Clau.in d.l. de pupillo. §. meminisse, ante fi.ff.de op.no.nun.& Ias.in d.l.ij.col.xxxv.vers.quid autem sit.C.de iur.emphy. Philip. Deci.consi.cxlvj.cuius superscri.incipit,dubia de quibus,in ij.dubio, vbi similiter declarat. & con.cccc.viso eleganti consilio,col.pe.vers.iij.respondetur.& Carol.Rui.con.cxxvij.visa facti narratione,col.iij.vers.& idem respondendum,li.v.Et idè voluit Ang.Areti.in §.actionum,col.vij.vers.nec obstat,si dicatur,Insti.de actio.Nam & idem in non lógè dissimili casu voluit ipse Bal.in l.ædem,col.iij.versic.iij.quæro.C.loca.& in l.j.col.j. vers.item no.quod ab executione.C.de exe.rei iudi.& Ang.in rep.l.nemo carcerem,post medium,vers.itè an possit capi.C.de exa.trib.lib.x.Alex.cons.cxxx.in causa Strazarolorum.col.v. vers. & sic ex isto infertur,lib.iij.& Hiero,Gratus con.lxxvj.in præsenti causa,col.j.vers.quãtùm verò ad Laurentium,libro ij.& Franc.Ripa.in d.§.meminisse.col.ij. nu.vij.

De eadem re. Bal.sibi malè constans.

41 ¶Hic mirari licet Bal.ingenium adeò sibi malè constans, vt in omnibus propè iuris articulis contrarium & ex diametro sibi reperias.id, quod præterquàm quòd in aliis multis iam tibi aperui,hîc quoque videre licet:nam huius contrarium idem constanter asseruit in d.l.ij.col. ij.ver.sed an proprietarius.C.de iure emphy. cuius in eo loco sententiam veriorem sibi videri putat Alex.in l.quemadmodum,col.j.ff.de acquiren.poss.nam extra iudiciarium,inquit remedium minimè excludi per iudiciarium,vt ibi per eum videre poteris. & vide quæ dicã infrà nu.lxix.an autem possit.

Quid si protestatus fuerit iussibi saluum fore.

42 ¶Sed illud pro constanti dicunt nonnulli,quòd si is,qui viam iudiciariam secutus est,protestetur,saluam sibi manere viam facti,manebit ei salua,vt expresè voluit Alex. d. cons. cxxx. col.v.ver.quia respondeo,li.iij.& con.seq.in causa,& lite vertente,col.vlt.ver. accedit, quia in prima.Ias.in d.l.ij.col.xxxv.ver.istud tamen limita.C.de iure emphy.per multa ab eis allegata de vitibus protestationis,& Claud.Aquen.in d.leg.de pupillo.§.meminisse, ad fi.& ibi quoque Fran.Rip.col.iiij.ver.is autem qui potest.ff.de no.ope.nun.

Pactũ ingrediẽdi propria auctoritate non trãsit in singularem successorem. Nisi fiat cum constituto aut precario. Etiam cõtra ecclesiam.

43 ¶Et autem quod diximus vers. ab hinc iiij. consimile est, quòd licèt id pactum ingrediendi propria auctoritate non transeat in singularem successorem debitoris, præsertim si debitum non sit liquidum,vt per gl.& doct.in d.l.iij.C.de pign.tamen si debitor, qui id pactum fecit, adiecit constitutum simplex aut cum precario, poterit huiusmodi pactum exerceri in singularem successorem etiam resistentem,etiámque si debitum non sit liquidum,sicuti eadem illa ratione, quam in d.versicul.adduximus,voluit Bart.in d.l.iij.in iiij.quæst.princ.in fin.ibi sed pone,quòd debitor,& ibi quoque Salic.col.viij.versi.quæro octauo.C.de pign.Bal.cons. lviij.quidam accusatus,li.v.Imo.in c.potuit,col.xiij.vers.nota etiam quando emphyteuta,de loca.Paul.Cast.con.x.si vera sunt,col.ij.ver.ex his etiam dico,li.j.Fran.Aret. con.xxj.si diligenter,& maturiùs,col.pen.in iij.dubio,vbi etiam dicit id procedere contra ecclesiam.Ale. con.lxxxv.ponderatis his,col.ij.lib.vj.& con.clxxxv.in causa, & lite coram dominis, col. ij. ver.præterea etiam posito,eo.li. vj.Soci.con.lxxxij.super quæstionibus,col.ij.ver. quinta cõclusio,li.iij.Guid.Pap.d.deci.ccclvj.vers.septimus est.Albet.Bru. cons.xciij. in causa & lite, col.ij.vers.insuper constat.Ludo.Gozad.cons.xxviij.videtur prima facie,col.iij.ver.præterea quannis,sub nu.xv.& con.xlij.in casu proposito,col.j.& iterùm col.ij.ver.secundò principaliter,rursumq; col.pe.ver.non obstat quartum.& con.xcv.prima facie,nu.8.& 9.

Imò in id sufficit constitutum aut precarium sine pacto.

44 ¶Imò verò sunt qui in ea sunt sententia,quòd licèt dictum non sit expresim,vt liceat ingredi propria auctoritate:Tamen si fuerit appositum simplex constitutum aut precarium,licebit creditori id facere, vt voluit Bald.in l.j.C.de seruo pignor.dat.manu. per l. si seruus. C. quod cum eo.& idem Bal.in l.pe.C.de pigno.acti.Saly.in d.l.iij.col.iiij.ver.sed quid,si vltrà interuenisset.C.de pigno.per gl.in l.cùm creditorem.ff.de furt.& Alex.qui id dicit no.cons. lxxxiij.viso ꝓcessu,col.j.li.vj.vbi ita dicit se aliàs Bononię tenuisse in publica disputat.& iterũ

con.clxxxv.in causa,& lite vertente coram dominis,col.ij.ver.prætereà etiam posito,co.li.vj.

Sed an ex interuallo id liceat.

45 ¶ Sed hæc intelligenda sunt,primùm secundũ Pa.Cast.d.con.x.li.j.cũ creditor id facit continuò quàm translata est possessio in singularẽ illum successorẽ:nã tunc videtur possessionẽ sibi interuersam veluti recuperare,quod incontinenti licet,l.qui possessionẽ ff.de vi.& vi arma. ex interuallo autem non licet,præsertim aduersus resistentem.l.iij.§.cùm igitur,eo.tit.Et idẽ quoque respondit,nulla Pau.mẽtione facta,Caro.Rui.cons.cxxvij.visa facti narratione,col. ij.vers.sed præmissis non obstantibus,li.v.vbi idem dicit voluisse Iac.Bu.in d.l.iij.C.de pign. & sic intelligere Bart.ibi.Et addit hanc rationem, quòd si debitor ipse ante constitutum à se factum fuisset expulsus,non potuisset ex interuallo suam possessionem auctoritate propria recuperare,siue expulsor restitisset,siue non,sed solùm incontinenti,per d.§.cùm igitur, & not.per Bart.in l.j.C.vnde vi.&in l.clam possidere.§.qui ad nundinas. ff.de acqui.pos.Ergo nec ipse constitutarius cui ius ipsum debitor cessit,idipsum potuit,cùm plus iuris ab eo accipere non potuerit,quàm quod habebat.leg.traditio,in prin.ff.de acquir.rer. dom.& l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.

Qui dicunt contrarium in simplici precario.

¶ Porrò Matthe.Afflict.in constit.Siciliæ.incip.pacis cultum,col.vij.vers.iiij.fallit,tenet non 46 licere,omnino id pactum exercere cõtra singularem successorem,cùm creditori factum est simplex precarium.Neque enim id impedire, quin debitor eum priuet possessione, constituendo se possidere nomine illius tertij,ex sententia Bar.in l.Celsus, col.iiij. versi. sed pone, quòd debitor.ff.de vsuc.de qua te diximus suprà nu.32.sed & ex illa,& iterum nu 34.at illud hic.& dicemus quoque infrà in xx.ampli.nu.2. & quamuis id sit. Sed aduerte, quia si etiam vera sit illa Bar.deci.vt priuetur creditor possessione illa,quã ex simplici precario obtinebat non tamen ex hoc sequitur, eum non posse illam recuperare,præsertim incontinenti, etiam si in illum tertium fuisset translata vera,& realis possessio,ex omnium sententia,vide infrà in xxj.limita.

Quid, si tertius possessor habeat hypothecam.

Singularis successor non tenetur stare colono.

Nisi colonus habeat hypothecam.

47 ¶ Intellige secundò,vt scilicet constitutarius possit id constitutum contra tertium possessorem exequi,nisi hic tertius habeat hypothecam specialem, aut certè generalem secundum alteram opi.in re,de qua est controuersia.tũc enim hic tertius expelli non poterit,vt expressè voluit Caro.Rui.cons.cxxvij.visa facti narratione,col.iiij.vers.tertiò confirmatur,li.v.per id,quod in simili scribit Bar.in l.filiofa.l.ij.§.vlt.ff.solu.matr.& in l.j.§.quod autem.ff.de superfic. quòd quamuis singularis successor non teneatur stare colono.l.emptorem. C. loca. fallit tamen si colonus habeat hypothecam in re conducta. Et in id saltem omnes conueniunt,vt expelli non possit,donec ei plenè satisfactum sit.Ita igitur in hoc casu deiici non poterit hic tertius habens hypothecam, iisdem rationibus, quibus illi mouentur, quæ & hic locum habent.

Quid, si tertius habeat causam ab alio.

¶ Quid autem, si iste tertius non habeat causam à constituente vel colono, sed ab alio? An 48 tunc liceat domino vel constitutario eum propria auctoritate expellere? vide Bar. qui tenet posse,in l.j.§.necessariò,per eum text.ff.si vent.nomine,& in l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui. posses.Et Bald.contrarium tenentem in l.certa est forma,in fin.C.vt in posses.lega. per glo. in l.j.interdictum.ff.vti possi.Et Roman.in d.§.quibus,colum.vlt.vers.sed circa quintum,dicentem eam.glo.non loqui de deiiciente,sed turbante,& tandem concordantem eas contrarias opi.vt ibi videre poteris.

Donatio inter virũ,& vxorẽ non confirmatur morte sine traditione.

Nec patris & filijfa.

In id autem sufficit constitutum.

49 ¶ Hinc etiam fit,quòd cùm donationes inter virum, & vxorem, & inter patrem & filiumfa. non confirmentur morte donantis,nisi priùs rei possessione tradita,vt de primo dicitur esse tex.quem omnes vbique in id citant,in l.Papinianus.ff.de dona.inter vi.& vxo.De secundo in l.ij.vt etiam ibi intelligunt Bar.& alij.C.si quis alteri,vel sibi.Sanè in eam rem satis erit, si donans se constituerit possidere pro donatario, vt de primo voluit Ang.in l.ij.in j.no. C. de inoffi.donat.Raph.Co.con.xl.quidam filio,col.vl.Berber.in viatorio,tit.de donati.inter vir. & vxo.ver.sed quæritur,nunc donatio.Alex.cons.vij.viso instrumento donationis,col.j. lib. vj.vbi & idem dicit de retentione vsufructus,& cons.clij.in causa,& lite coram dominis,col. ij.vers.secundò respondetur,co.li.vj.Cæpo.causa.ciuil.cons.viij.casus super quo,col.iij.vers. prætereà interuenit.Barb.aut quisquis is fuit in addi.Bal.in c.si quis,in fi.tit. de feud. dat. in vic.legis commis.Soci.in l.j.§.si vir vxori,col.pen.ver.quarta,& vltima conclusio.ff.de dona. inter vir.& vxo.Philipp.Deci.cons.ccij.vt præsens consultatio,col.iiij.ver. tertiò etiam fundamento.& Steph.Bertr.con.ccxxxij.ponitur in facto,nu.1.li.j.& con.ccxxxviij.circa donationem,in j.dubio,lib.iij.Ioan.Lup.in repe.rub.de donat.inter vir.& vxo.§.lxxvj.col.j.nu. ij. & Pau.Par.con.lx.pro resolutione,col.pe.nu.17.lib.iij.

De eadem re.

50 ¶ De altero,scilicet,donatione inter patrem,& filiumfa.voluit Bal.con.cccCxxx.præmittendum est, paulò ante fi.lib.j.Ang.in d.l.ij.C.de inof.donat.& in auth.de immẽsis donat. col. ij.ver.sed tunc quæro.& con.xliiij.si emancipatio,in prin.vbi & idem dicit de retẽtione vsufructus.Pau.Cast.cons.cccxl.circa bona,col.ij.vers.ad quod dico,lib.j.Cæp.in l.vlt col.xviij ver.item hoc procedit.C.de vsuca.pro donat.Soci.con.cxv.videbatur,col.j.li.iiij. vbi & ipse de vtroque loquitur,scilicet constituto,& retentione vsusfructus.Philip.Deci,con. ccxxxix.

primò non videtur, col.j.ver.præterà ex quo.Ferdin. Loaz.in repet.l.filiusfa.§.diui,nu.lxxxiiij ff.de legat.j. Barthol. Chass. consil. vij. visis themate, column. vij. versicul. ad hoc est clara responsio.

51 ¶ Idque est, quod à multis traditur, in huiuscemodi donationibus sufficere aliquid quod pro traditione habeatur, vt morte confirmentur. Ita enim nũcupatim voluit gl.in l.ij.& ibi Cin. Bar.Bal.Alber.& Ang.C.de dot.cau.non nume.ex quibus ipsi Bart.& Bal.dicunt id esse mirabile. idem Bart.& Bald. & præterea Salic.in d.l. Papinianus, vbi dicunt sufficere fictam traditionem, Bal.in c.cùm contingat, col.pe.de iureiu.& con.cccxlj.maritus, col.j.li.j.& cõs. lxvij. punctus talis est, ante fi.lib.v.Ang.cons.v.Andreas, col.vlt.& d.con.xliiij.Raphael Co. d.cons.xl.Pau.Cast.in d.con.cccxlv.li.j.& con.lxxv.notandum est quòd præfatum, in fi.lib. ij.& cons.lxxxij.in ista donatione, col.vlt.lib.ij.Florianus in l.quæ pater, col.iij.in fi.ver.vnum nota circa hoc.ff.fami.ercis.Ro.con.cclxxvij.non est dubium, post prin.Cornæ.cons.cxxiiij. licet in hac, col.j.lib.iiij.Hiero.Zanet.inter con.Soci.con.vj.licet adiicere, col.ij.ver.non obstant, lib.iiij.Iason, qui illam dicit reputari sing.in d.l.j.§.si vir vxori, col.iiii.vers. contra istud. ff.de acquir.possessio.

In huiusmodi donationibus sufficit aliquid quod pro traditione habeatur. Fictaq; traditio satis est.

52 ¶ Nec tamen hic omnes conueniunt, quando nonnulli teneant contrarium, videlicet, nõ sufficere his casibus fictã traditionem. In quibus est Masue.tit.de donati.§. item donatio facta. Pau.Cast.Alex.& Iason in ij.lect.in l.j.§.si vir vxori, & alij multi, quos tibi latè congeremus infrà in vij.limitati.nu.14.ex quibus illud, & seq. Sed nihil horum opinionem moror, cùm habeamus tex.expressum, in donatione viri, & vxoris sufficere possessionem precariam, in l. cùm hic status §.si maritus.ff.de donat.inter vir.& vxo. Quanquam gl.ibi in verbo precariã, aliter videtur interpretari eum textum, de quo & nos latiùs dicemus in d.vij.limitati.ver.xxj. sed quid hîc.

Qui contrarium tenent.

53 ¶ Nec interim tamen hinc discedendum putauimus prius, quam tibi illud obiter dixerimus, quod à paucis animaduersum est, probatum nõ videri ex d.l.Papinianus, de donat.inter vir. & vxor.requiri traditionem in huiusmodi donationibus, vt morte confirmentur: sed tantùm promissionem donandi, ex qua agi non potest contra hæredem mariti, qui promiserat: etiam si in ea promissione perstiterit vsque ad mortem: tanquam, scilicet, simplex promissio donãdi non confirmetur morte, vti donatio cõfirmaretur: aliud enim est donatio, aliud promissio donandi, vt videre licet ex Ioan.Fab.in §.alij, column.ij.versic.quid ergo si quis, Institu. de donat.cum aliis multis concord.à me congestis in tract.Retractuum, tit.ij.in fi.nu. 48. nunc se offert: vt aliud vendere, aliud promittere de vendendo, & alia similia, quæ & tu ibi videre poteris nu.42.sed quorsum hæc, & multis seq. Vt non sine ratione nonnulli existimarint.d.l. Papinianus, requirentem (vt omnes ex eo tex. colligunt) traditionem ad mortis confirmationem, intelligi de promissione etiam munita stipulatione, & inter cæteros Bar.& Salic.ibi.gl. & Cin.in d.l.ij.C.de dot.caut.nõ nu.& expressissimè omnium Bal.cons.cccxcvij. casus talis est, lib.j.Pet.Anch.cons.lxxvj.per modum consilij, col.j.vers.ex quibus verbis.Pau.Cast. cõ. cxxxviij.dicta donatio, col.vlt.lib.j.de quo & nos diximus.d.nu.48.

Intellectus l. Papinianus. ff.de dona.inter vir. & vxo.

54 ¶ Ex iis item fit, quòd licèt aliàs excussio bonorum debitoris requiratur ante, quam creditor agere possit contra tertium possessorem, auth.hoc si debitor.C.de pignor.cùm si. Tamen si ipse debitor constituerit se bona sua possidere pro creditore, & quædam ex eis posteà alteri vendiderit, & tradiderit: poterit creditor nulla bonorum debitoris discussione facta, tanquã sua possessione priuatus, rectà agere contra hunc tertium, ad reuocandam suam illam possessionem, quam ipse ex huiusmodi constituto obtinebat, per condictionẽ ex l.vlt.C.de acquir. possess.vt ibi per eum textum in verbo, vel quispiam alius, & gl.in verbo, cuiuscunque rei, & iterum in verbo, generetur, voluerunt Iac.Bu.& Bald.in prin.qui id dicit perpetuò menti tenendum, & Angel.in lect.Padua.col.j.qui id dicit obseruari Bononiæ.rursúsque idem Iacobus But.in l.exitus, & ibi quoque Bald.Ang.Imol.Rapha.Co.Roma.& Alex.ff.eo.tit.& ipse item Iacob.Bu.in d.authen.hoc si debitor, ad fi.& ibi quoque Flori.& idem Iac. Bu. in l.vlti. cum auth.ibi posita, & etiam Petr.Anc.in suis reportatis, quæ vocant.C.de actio.& obligat. Bart.in l.nomen quoque.C.quæ res pig.obli.pos.Bal.in l.j.col.ij.vers.quarto, quid, si debitor constituit.C.de reuo.is, quæ in fraud.credi.& in l.j.in fi.ff.pro soci.& in c.cùm venisset, in fi. de resti.spoli.& in c.j.tit.de contro.inuesti.inter do.& empto.& inter cons.illius. Alouisius de Lucis cons.ccccxxxvj.quidam creditor, lib.iij.& ibi quoq; ipse Bal.in subscriptione illius con.in fi.Ange.in l.ait prętor.§.j.ff.quę in fraud.credi.& in l.ij.§.hac actione, l.ij.ff.vi bonorũ rapto.vbi dici hoc inuentum fuisse ab Vberto Bobi.& in stipulatio hoc modo concepta.ff. de verb.oblig.Rapha.Co.in l.quod meo, in prin.col.vlt.ver. fi.ff.de acquir.posses.alter Raph. Fulgo.consi.ccxiiij.Titius, in fi.Roma.consi.clxxxix.stante primo quæsito, ad fi. vbi id dicit procedere durante constituto.& iterum cons.cccxcij.circa primum, col.ij. vers. quintò præmittendum, vbi id dicit sing.Pet. Ferra. in tit. forma respons. in actio.hypo.in verbo, exceptione excusionis, col.iij.versi.item cessat excussio si debitor vt fit. Franciscus Aret.consil. cxxvij.in causa dominæ Antoniæ, col.ij.vers.item in instrumento.Cornæ.con.cccxviij.exco-

Constitutum facit ne requiratur excussio.

gitabam,li.ij.& conſ.lv.viſis,col.ij.verſi.præterea licèt remedium,li.iij.& con.lxxxv. videtur prima facie,col.j.lib.iiij.Alex.in l.ſæpe,quæ eſt pe.col.xvj.verſ.ſecundariò datur.ff.de re iud. & conſ.cxxxvij.in cauſa & lite vertente inter Lanaalotum,col.ij.verſ.tertiò etiam oſtẽditur, lib.ij.& conſ.lxxiij.punctus talis eſt,col.vlt.lib.v.& conſ.lxxxiij.viſo proceſſu agitato,col.j.li. vj.& conſ.lxxxv.ponderatis iis,in prin.eod.lib.vj.& conſ.cliij.circa litem,in prin.eo.lib.vj.& conſ.clxxxv.in cauſa & lite vertente coram dominis,col.ij.verſ.præterea etiam poſito,eo.lib. vj.Angel.Are.inter conſ.ipſius Alex.conſ.cxxxviij. Lanzalotus,col.ij.verſ.tertiò in d. inſtrumento,lib.ij.idem Ange.Aret.qui id dicit ſingu.in §.item ſi quis in fraudem,col.v.verſ. adde prædictis,quòd vbi debitor,& ibi Iaſ.char.a.in paruis,ver.tertiò limitatur,Inſti.de act. Cępol.cautel.lvij.in præcedeun.Vital.Camba.in tractatu clauſularum,in clauſula,conſtituit ſe precariò,col.vlt.verſ.item precarij conſtitutio.Guid.Pap.deciſi.Delphi. ccccxxxij. ſuprà q. col.iij.verſ.item.d.authen.& conſ.cix.domini de parlamento,col.ij.Franc.Cre.ſing.lxj.volo tibi dare.Philipp.Deci.con.xxvij.exceptio cedendarum,ad fi.Matth.Afflict.in c.j.§. ſi facta, col.iij.nu.25.tit.ſi de feu.fuer.cont.inter do.& agn.& deciſ.Neapol.xl.caſus eſt iſte,col.v.ver. videamus an ſit.& iterum deci.cxxxix.magna fuit,col.ij.verſ.& ideo dicendũ.Hippo.Marſi. in repe.in rub. de fideiuſſor.nu.21.& ſingu.clviij.hodie communiter. Bene. Barz. in tractatu diſcuſsio.in xiiij.quæſt.princ.Franc.Balb.qui & id dicit ſing.in repe.l.Celſus,col.xxix. verſ. circa huiuſmodi quæſtionem.ff.de vſucap.Catol.Rui.con.clxxij.circa primum,col.j.num.3. lib.ia.& con.lxxvij.ad ea quæ proponuntur,col.ij.ver.dubiũ igitur,lib.v.Matth.Afflict.in c. ſi facta,col.iij.nu.25.tit.ſi de feud.fuer.contr.inter domi.& agna.Steph.Bertrand.conſ. ccclxxix.non potuit,col.ij.lib.ij.& con.ccx.legitur in inſtrumento,li.iij.Boëri.qui dicit ita fuiſſe iudicatum in curia Burdigalẽſi,deci.clxxxij.& per ſupradicta,ad fi.Celſus Hugo in tractatu clauſularum,num.cclvij.omnia bona.Ludo.Gozad.cõ.xlij.in caſu propoſito, col.iij.verſ. iij. quotieſcunque. & Hiero. Grat.conſ.xlij.licèt primò rem dubiam, col.ij.verſ.ſecundò principaliter,& ſeq.lib.ij.& Fran.Ripa in rub.ff.de interdict.colum.iij. verſ.circa ſecundum, & iterum verſ.circa vltimum.

Si modò ſimplex ſit, & nõ cum precario.

55 ¶ At id nonnulli intelligunt procedere,cùm ſimplex conſtitutum ſine precario interuenerit ſecus,ſi cum precario,ob id quòd (vt ſuprà diximus) ſimplex conſtitutum transfert omnem poſſeſsionem & ciuilem,& naturalem:cum precario,ciuilem tantùm,ſecundum ea,quæ diximus ſuprà nu.4.illud autem.Ita enim voluiſſe videtur Raph.Co.in d.l.exitus, & apertiùs Barb.in c.vlt.col.pen.de precar.& Corne.d.con.lv.quo loco nuper citauimus,li.iij.per tex. in d.l.vlti.de acquir.poſſeſ.in qua exprimũtur illi,qui nullo modo poſsidẽt,& ſubditur clauſula generalis,vel alius quiſpiam,quæ debet intelligi de alio ſimili, qui ſcilicet nullo modo poſsidet,ex natura illius dictionis,alius,quæ implicatiua eſt ſimilitudinis,glo.in l.ſi fugitiui, & ibi doc.C.de ſeruis fugit.& in l.quidã relegatus,in verbo,amicis.ff.de reb.dub.de quibus poſteà dicemus. Tandem tamen ipſe Cornæ. de hoc dubitat, propter multos ex his, quos ſuprà citauimus, qui idem tenent in precario, vt in ſimplici conſtituto. De quo tu omnino vide Fran.Rip.vbi ſuprà, in fi.præced. verſ.

Qui & in ſimplici conſtituto tenent contrarium.

Intellectus l. vlti.C. de acquir.poſſeſſ.

56 ¶ Quid quòd ſunt, qui ſimpliciter tenent, id nullo pacto procedere,nec in ſimplici quidem conſtituto,ſcilicet Fran.Aret.in d.l.exitus,col.ij.verſ.ſecundus caſus eſt:nam (vt ipſe dicit) d.l.vlt.non loquitur,nec habet locum,quãdo detinens noſtro nomine verè tradit alteri poſſeſsionem:quia tunc nobis haud dubiè præiudicat,vt dicunt glo.& Doct.ibi.& in leg.ſi colonus.ff. de acquirend.poſſeſ.Sed loquitur ea l.vlt.quando quis negligentia,vel dolo dimittit poſſeſsionem,vt alius eam occupet:quo caſu non perditur ciuilis poſſeſsio, ſed naturalis tantùm,pro qua agit condictione ex d.l.vlt.Cùm igitur leges veteres dicant, quòd detinens noſtro nomine poteſt nobis auferre poſſeſsionem tradendo alij,nec inducant aliud remediũ contra poſſeſſorem,ſed tantùm contra tradentẽ,per l.Pomponius.ff.quibus mod.vſuſfruct. amit.non videtur ea lex.vlt.loqui in hoc caſu.

De eadem re.

57 ¶ Quòd ſi quis,inquit,dicat,nouum illud remedium condictionis ex d.l.vl.habere locum & in hoc caſu : quia non agatur de correctione iuris antiqui, ſed de extenſione noui remedij, quod de iure antiquo non erat productum,ſitq; eadem vtriuſque ratio l.à Titio. ff. de verb. obli.& l.non poſſunt,& ibi not. ff. de legibus. Huic reſpondendum dicit, quòd vbi ille, cui facta eſt traditio, certò ſciebat tradentem eſſe ſimplicem detentorem, & non poſſeſſorem, illa obiectio poſſet admitti.& idem fortè ſi ſcire debebat:eſt enim tunc capiens in dolo, vel in lata culpa,& ideo ſimiliter tenebitur ex d.l.vlt.

De eadem re. Dolus maior in committẽdo, quàm in omittendo.

58 ¶ Et id quidẽ(vt ille ſubdit,)confirmatur : quia ex parte illius detentoris alij rem tradentis maior eſt dolus,quando eſt adhibitus in committẽdo.ſcilicet tradendo rem:quàm in omittendo,ſcilicet negligendo,vel dimittendo.l.ſi ex cauſa:§.nunc videndum,& ibi no.ff.de dolo malo.Cui adde(quantum ad hanc rationẽ,)gl.in l.ſi mora.ff.ſol.mat.& ibi Bal. qui eam aureis literis ſcribendam dicit,Imo.Pau.Ca.& Fran.Rip.& aliam gl.in l.ij.ff. de S C.Sil.quam ſin.dicit ipſe Bal.in rub.de treug.& pace, in prin.& aliam quoque expreſsiorẽ in l.lege Cornelia,in verbu, eadem admiſiſſent.ff.eo.tit.de SC.Silla.& è Theolo.Alex. Hales in ij. parte ſummæ.

summæ.q.cxxx.membro.vj.& iiij.seq.memb.& Diuum Tho.2.2.q. lxxix.art.iiij. & alterum Diuum Bonauen.lib.ij.senten.di.iiij.arti.j.q.j.& latißimè alicubi dicemus. Et hoc casu, (vt redeamus ad Areti.)procedit communis illa opinio.

De eadem re.

59 ¶ Sed vbi ille,qui recepit re ex traditione, potest probabiliter ignorare tradentem poßidere nomine alterius,non est eadem ratio extendendi d.l.vl.ad casum nostrum:nam in ead.l.ille, qui occupat possessionem vacantem,nemine sibi tradente,in culpa est l.vlt.C. vnde vi. quæ culpa cessat in hoc casu,cùm quis tradit,vel realiter,vel per constitutum ꝓpter probabilē errorem l.vlt.& ibi not.ff.de adul.Hæc propemodum Fran.Are.quem sequitur Io.Montese. in rep.l.si is qui pro emptore,char.pe.col.ij.ff.de vsucap.& Hiero. Gratus consil. xxxvj. viso processu,ac diligenter,ad fi. lib.j.

Responsio ad rationes Frā. Aret.

60 ¶ Cui statim occurrit Claudius Aquen.quem Seissellum sæpe voco,in d.l.exitus. col.j. vers. sed Are.hîc expreßè,dicens quòd licèt d.l.vlt.non habeat locum in nostro casu, quātùm ad id,vt retineatur possessio ciuilis per dominum,tamen quantùm ad hoc, vt subueniatur domino,qui perdidit possessionem,vt eam recuperet,locum habere debet, ar.l. colonus, & l. cùm fundum.ff.de vi, & vi arma.de quo tamē pollicetur se dicturum in l.peregrè.§.quibus. ff.de acq.possess.quo in loco idem concludit post alios multos,vt ibi videre poteris. Et ita nō obscurè manet in communi opi.Pro qua etiam facit vltra illum, quòd si cōstitutarius potest vi & propria auctoritate tertium,qui rem occupauit,rectà deiicere, & suam sibi possessionē asserere,ac vindicare,vt potest,vt diximus suprà nu.42.ei autem quod dismus &seq. Quātò magis id potest,intentato iudicio aduersus hunc tertium?arg.d.l.iij.C.de pigno.

Alij opi. illius contraria.

61 ¶ Nec solus tamen fuit Are.in ea opi.aduersus illam communem sententiam. Nam & eiusdem quoque opi.fuit Barb.cons.xxviij.scripsit bellißimè,col.j.& seq.lib.j.Eam enim inquit, esse regulam generalem,vt creditor agere non poßit contra tertium, nisi prius excusso debitore.per d.authen.hoc si debitor.C.de pigno.nec ei regulæ obesse d.l.vlt.C.de acqui poss. Ea enim nuncupatim loquitur in seruo,procuratore,colono,& inquilino, qui non poßidēt, sed tantùm detinent nomine,ac ad commodum & vtilitatem domini.Ideoq; si interuertunt possessionem domini, potest idem dominus rectà intendere condictionem ex ea. l. vlt. non excusso seruo,procuratore,colono,inquilino:quia in alium transtulerunt id,quod detinebāt ad vtilitatem domini.ideo non mirum, si non sit necesse eosdem transferentes discutere. At hîc loquimur in debitore,qui licèt transferat possessionem per constitutum vel precarium: tamen creditor constitutarius sibi non poßidet simpliciter,sed debitori,& ad eius vtilitatē.l serui nomine.ff.de vsucap.& l.sciendum.§.creditor.ff.qui satisd.cog.& dicemus infrà in 29. limita.nu.8.scio autem.

De eadem re.

62 ¶ Nec debet,vt ille subdit, ea.l.iuris cōmunis correctoria aut certè exorbitans trahi ad alios casus siue personas,quàm de quibus locuta est, per iura vulgaria illic ab eo citata, quæ non necesse est hîc aliter afferre.Presertim cùm eadem lex.loquatur de domino,cùm dicit,nihil penitus domino præiudicij generetur.At certum est creditorem non esse dominum, ac nec possessorem quidem,vt diximus.ergo in eo non potest habere locum d.l.loquens in domino Nec enim lex aut quæuis alia dispositio potest trahi ad casus aut personas, quibus verba ipsius adaptari non possunt.l.iiij.§.toties.ff.de dam.infec.cum aliis multis concord. à me adductis in repe.l.si vnquam,in verb.libertis,nu.ij.nam & vbi.C. de reuo. don. Etiam si verba dispositionis,(vt hoc quoque addas)pro maiori parte conuenirent,ex sententia Hiero.Grati, cons.lxiij.ex themate,col.ij.vers.quintò confirmatur,lib.j.per not.à Iacob.But.Sal.& Fulgo. in l.mancipia.C.de ser.fugi.cum si.

De eadem re.

63 ¶ Nec obstat,vt dicit idem Barb.quòd ea.l.post eos,quos suprà diximus,scilicet seruum,procuratorem,colonum,subiungit,vel quispiā alius,quibus verbis innituntur plurimi,quos pro contraria parte adduximus.Nam per huiusmodi verba non possumus alias personas intelligere,quàm similes præcedentibus expreßis,per tex.quē dicit valde sing.in d.l.si fugitiui, iūcta glo.vl.C.de ser.fugit.vbi cùm tex.dixisset,aut metallo dentur,aut qualibet alia pœna afficiantur,addit gl.simili.Cui adde & aliam glossam in d.l.quidam relegatus,in verbo,amicis ff.de reb.dub.& in c.sedes,de rescri.& Bal.con.cccxcv.pro domino Dinaldo.col.ij.ver.certè considerentur.li.ij.vbi dicit hanc dictionem significare similitudinem qualitatis cum diuersitate substantiæ.Et id quidem probè nouit Diuus Hieronymus in apologia contra Rufinū. Miror,inquit,te hominem prudentißimum non intellexisse cōpositionis artē meæ. Quādo enim dico,ita tamen vt non iuxta aliam hæresim omnes in vna ætate positi sint, id est omnes in angelos reformentur:ostendo & ea,de quibus disputo, esse hæretica.

Dictio, alius.

De eadem re.

64 ¶ Quòd si quis prætereà obiiciat eam l.vl.non solum loqui de domino, sed & de eo quoque, circa quem negligenter,vel dolosè alius versatus sit,vt,scilicet,non tantùm in domino, sed & in alio procedat.Sciat & huic obici responderi ex aliis verbis eiusdem legis quæ sunt huiusmodi,per quem licentia est nobis poßidere corporaliter.nam ex his verbis intelligis eam l.loqui in eo qui simpliciter poßidet per alium. Creditor autem (quod iam diximus) non poßidet simpliciter,nec sibi,sed ad vtilitatem debitoris.Cæterum ea.l.ad fi.ita loquitur do-

mino rei, vel ei, qui ad eam detinendam præfatas transmiserit personas. Et sic non potest intelligi in debitore alienante, qui non est transmissus ad detinendum: sed in eo tantùm intelligitur, qui erat solùm detentor, & qui dolosè, vel negligenter transtulit possessionem in aliũ. Debitor autem non est simplex detentor, sed percipit, & fructus suos facit: & propriè, ac effectualiter, vt ipse loquitur, possidet, cùm fructus sequantur possessorem. l. litibus. C. de agri. & censit. lib. xj. cùm si. Hæc ferme Barb.

An superior opi. procedat, mortuo constituente.

65 ¶ Verùm vtcunq; sit, illud tamen non omittendũ ducimus, Ro. d. con. clxxxix. super primo quæsito, paulò ante fi. illud quod suprà diximus ex communiori nostrorum calculo, scilicet creditorem constitutarium agere posse contra tertium, debitore non excusso, intelligere, vt procedat durante constituto, vel precario, non etiam eo finito, per mortem constituentis, per l. cùm precariò. §. precarij. ff. de preca. & c. vlt. extrà, eo. tit. Et idem voluit Corne. con. cxc. ad euidentiam præmitto, col. j. ver. item est præmittendum, lib. j. Iason qui id sing. dicit in d. §. itẽ si quis in fraudem, char. x. in paruis, vers. tertiò limitatur, ad fi. Insti. de actio. & Hiero. Gratus cons. lxiij. visis elegantissimis dubiis, col. iiij. versic. ad quintum respondetur, libro ij. Et bene facit quod scribit Ange. in d. l. vlt. col. item vlt. vers. tu autem sequendo, C. de acquiren. poss. per l. si de eo. §. j. ff. eo. tit.

De eadem re.

66 ¶ Tamen contrarium ex diametro tenuit Claudi. Aquen. in d. l. exitus. ff. eod. titul. quia licèt, inquit, finiatur precarium morte rogantis, non tamen extinguitur actio nata ex eo contractu vt dicit glo. in d. §. precarij. Nec similiter finiti potest actio, quæ semel competit creditori ad recuperandam possessionem. Imò licèt accipiens precarium decederet, nulli tradita possessione, tamen concedens non amitteret possessionem, nisi in appræhendenda naturali possessione negligens fuerit, vt etiam no. in d. l. si de eo. §. j. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in xiij. amplia. vbi latè tracto an precarium finiatur morte constituentis, & rursum in xxj. limita. ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum sit.

Quid, si statutum sit vt fiat excussio.

67 ¶ Sed & secundò modo intellige & sing. vt scilicet, agi possit contra tertium possessorem nõ excusso debitore, nisi tamen statuto cautum esset, vt fieret excussio ante, quam agi possit cõtra tertium. nam licèt id statutum non exprimat, etiamsi interuenerit clausula cõstituti, tamẽ ita debet intelligi, vt non obstante ea clausula debeat fieri excussio, vt scilicet in forma, & ad vnguem seruetur statutum. Ita enim solus omnium, quorum nunc memini, voluit Alexand. d. con. lxxxiij. viso processu, ad fi. li. vj. allegans. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transac. & l. qui Ro. §. Flauius. ff. de verbo. obli. & c. cum dilecta, de rescri. & no. à Bald. & Imola. in l. j. ff de lib. & posth. Cui & aliam rationem addere pnres, quòd statutum ita debet intelligi, vt aliquid addat iuri communi, ex plurimorum sententia, quos tibi latè cumulaui in nostro tra. Retractuum, tit. j. §. ix. glo. ij. nu. 56. contrarium tamen, de quo & nos copiosiùs dicemus in nostro tractatu, cui titulus erit, Nihil frustra.

Vendens rem alienam furtum non committit nisi tradat.

Sed in id satis est constitutũ.

68 ¶ Sed & ex iisdem fontibus illud exit, quòd cùm furtum dicatur contrectatio rei alienæ, l. j. ff. de fur. ideoq; fieri non possit sine contrectatione, l. possideri. §. si rem. ff. de acqui. pos. propterea que quis simpliciter vendendo rem alienam furtum non committit, nisi eam tradiderit, vt voluit gl. not. in l. item si res, in prin. in glo. magna, ad medium. & ibi Bar. ff. de alie. iudi. mu. caus. fac. & glos. in l. si seruum vestrum. C. de furt. Ideo si quis vendit scienter rem alienam, & se constituit possidere pro emptore, furtum committit, vt voluit Salic. in d. leg. si seruum vestrum. & sequitur, & dicit no. Iason in d. §. si rem, col. ij. in ij. lect. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam in xxvj. limitatione, num. iij. item cùm scienter, & iterum num. 7. quantùm verò ad secundam.

Spoliare censetur qui non restituit ei cui cõstituit se illius nomine possidere.

69 ¶ A quo non longè illud dissidet, quòd si is qui se constituit vel simpliciter vel precariò possidere nomine alterius, nolit ei, cui ita constituit, rem restituere, censetur eum spoliare: poteritque contra eum agi remediis aduersus spoliatores competentibus. leg. vltim. versicul. & contra, vbi Bar. no. ff. de precar. & l. non ab re, & ibi etiam Bart. & Bald. C. vnde vi. gloss. in l. si pignore, in verbo, tenetur. ff. de pign. act. & latè Mathe. Afflic. qui alios citat, in deci. Neapol. xl. casus est iste referente domino, num. xiiij. & in c. j. §. si facta, col. ij: versic. adde ad prædicta. titul. si de feud. fuer. contro. inter dom. & agnat. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà in xj. ampliat.

An autem possit propria auctoritate expellere.

70 ¶ An autem possit illum propria auctoritate expellere dubitatum est, id enim negat Inno. in c. bonæ, l. ij. in verbo, requisitis, de postul. prælat. quia negatione, inquit, fit res dubia. At Bal. in l. ij. col. v. in x. quæst. C. de seruit. & aqua. id Inno. dictum tum demum esse verum dicit, si de eo penderet iudicium à spoliato intentatum: nam cùm actor elegit viam iudicij, videtur fuisse meticulosus, & ad viam facti redire nõ potest, vt ex eo etiã diximus suprà nu. 49. sed id tamen. At si non erat controuersia in iudicio mota, negatio verbi nihil operatur, quominus verus possessor sibi ius dicere & possidere posset. l. si seruus. C. quod cum eo. Nisi possessio sit interuersa. l. colonus, & l. cùm fundum. ff. de vi, & vi arma. Hæc ille, quem & tu vide in l. ij. col. ij. vers. quæro, an dominus, & in ij. seq. quæstion. C. de iure emphyt. & quæ diximus d. versiculo, sed id tamen & ij. sequen.

¶Illud

71 ¶ Illud quoq; ex eo fit, quòd si venditor constituerit possidere rem venditam pro emptore, nunquam currit præscriptio contra hunc emptorem, quamdiu is, qui ita constituit, eam rem tenet, iuxta l. male agitur. C. de præs. xxx. vel xl. an. Et ita quidem respōdit Bal. con. ccclxix. venditor se constituit, ad fi. lib. v. & sequitur Fabia. à monte. S. Sabini, qui tamen illud consi. non designat, in tractatu de empti. & venditi. in vj. quæst. prin. col. xiiij. eiusdem quæstio. vers. secundò quia non currit. Cui adde, quod idem voluit ipse Bald. in d. §. si facta, col. ij. versic. pone vendo tibi, & ibi post eum Matth. Afflict. qui id dicit no. col. iij. nu. xxj. tit. si de feu. fuer. contro. inter do. & agna. & Barb. in c. vlt. col. penult. de preca. Sed tu hîc vide quæ dicam infrà in xxj. limitat.

Constitutum non præscribit contra cōstituentarium.

72 ¶ Et illud item, quòd si quis missus fuerit in possessionem bonorum debitoris contumacis pro modo debiti, & expensarum secūdum l. cum proponas. C. de bonis auctor. iud. possidē. & c. quoniam frequenter. §. sin autem super, extra, vt lite non contes. is debeat recedere à possessione, oblata satisdatione, quia sic satisfactum est iuri. Hoc tamen minimè procedit, si debitor se constituerit possidere precariò pro creditore. Nam & si tunc propter obseruandum iuris ordinem deberet extra possessionem mitti: tamen statim deberet etiam in possessioné reponi, arg. l. cùm debitoris, C. de iudic. & c. cū dilectus, de caus. posses. & proprie. Ita enim voluit Bald. in d. §. sin autem super, col. vlt. versi. sed hîc quæro ecce.

Missus in possessionem bonorum debitoris oblata satisdatione cedit possessione.

Nisi debitor se cōstituerit possidere pro creditore.

73 ¶ Sed & illud, quod ab eodem Bal. scriptū est in l. traditio, col. iij. in ix. quæst. C. de act. empt. dum quærit, quia in ea lege dicitur, quod venditor post moram traditionis tenetur ad fructus, an venditor teneatur colere fundum venditum antè, quàm tradat? & si id non faciat, teneatur ad fructus, ac si coluisset? Et distinguit, nam aut venditor obtulit rem emptori, & potest negligere culturam ipsius. l. si mora. ff. solu. mat. & l. si venditor ex hæreditate. ff. de actio. empti. Aut non obtulit: & tūc refert, an sit in facultate emptoris colere, quia venditor se constituit precariò possidere nomine illius, & idem dicendum est: aliàs secus, arg. l. venditor. ff. de acti. loquentis de custodia. Et id dictum pro sing. retulit Alex. in l. si seruum Stichum. col. ij. versi. in gl. in verbo, non faciendo. ff. de verb. oblig.

An venditor moratus qui tenetur ad fructus teneatur fundum colere.

74 ¶ Salic. quoq; de hac re loquens in l. post perfectam, vers. ex his habes, C. eo tit. de act. empt. si venditor, inquit, simpliciter, id est, sine precario constituerit se possidere pro emptore, & ita sit liberatus actione ex empto, per not. in l. ab emptione. ff. de pactis, & diximus suprà nu. 7. ex illa autem, manetq; apud eum tantùm simplex rei detentatio & custodia, nullamq; habet ipsius administrandæ potestatem. Iden ad ipsius culturam non tenetur, cùm in nulla sit mora, per iura suprà allegata, quæ & ipse citat. Sunt tamen, ne id omittam, qui teneat semper esse periculum emptoris, qui non petit rem sibi tradi, vt per Bart. Alex. & alios in d. l. si seruus Stichum. & doct. in d. l. si mora.

Quid si interuenit constitutum.

De eadem re.

75 ¶ Deniq; & illud, quod cum dubium sit, an valeat donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, quoniam ea, (vt nonnullis placet) aufert liberam testandi facultatem: & sunt multi eius sententiæ, vt non valeat si processum sit ad traditionem: quoniam dominiū transtulerit, nec possit postea quicquam de illis testari. Ideoq; & si interuenerit constitutum vel precarium, non valebit: quoniam possessionem transtulerit, abs seq; abdicarit omnem disponendi facultatem. Ita enim voluit Ang. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. ij. versi. quinimo & hîc do. & ibi quoq; Imol. col. iij. versi. & propter hoc dicit, non semel, & Rom. col. vj. versi. dicitur autem dominium. Alex. col. vij. versi. Roma. hîc circa hoc. ff. de verborū obligationi. & apertiùs idem Angelus, consi. clxxix. visis prædictis instrumentis, col. iiij. versi. concludo igitur. & versi. vbi autem interuenisset.

Donatio omnium bonorū præsentiū & futurorū non valet cū interuenit constitutum.

76 ¶ Vt tamen non prætermittam, quod à Paul. Castr. scriptum est in l. j. §. si rem depositam. ff. deposit. quòd cùm is, qui rem depositam vēdidit, & eam posteà redemit in causam depositi, teneri eum depositi, etiam si sine dolo malo res perierit, quia semel dolum commisit, cùm vendidit, vt ibi scribitur. In quam rem tamen requiritur traditio, aliàs non incideret in eam pœnam, secundum gl. Bart. & alios ibi. Certè in hoc sufficit traditio facta per constitutum, vel precarium, vt ibi dicit ipse Paul. Cast. Quod nota ad ea quæ dicam infrà in xxvj. limitat.

Depositū vendēs & tradēs & postea redimens tenetur depositi.

Et in id sufficit constitutum.

77 ¶ Nec quod à Bald. traditum est consil. cccclxxviij. quidam Franciscus, col. ij. versi. & modò sic est, lib. j. quòd licèt conditio in contractu apposita impediat effectum ipsius contractus ante eius conditionis euentum. l. hæc venditio, in prin. ff. de contrah. emptio. & l. grege. §. si sub conditione. ff. de pigno. cum si. Tamen nulla conditio impedit principium essentiæ cōtractus, si ventum est ad traditionem, per l. sub conditione. ff. de soluti. & l. j. §. j. ff. pro dote. In quam rem, ait, sufficit etiam simplex precarium, sine qualiscunq; traditio, per tex. sing. in l. si fundum. ff. de fund. dota. de quo & nos diximus in nostris Retractibus titulo j. §. j. gloss. ij. in verbo, *a vendit* numero 30. quòd si prior.

Conditio impedit effectū contractus.

Nisi ventum sit ad traditionem.

SECVNDA PARS.

PRIMA AMPLIATIO.

Constitutum & Precariū, fictus tradēdi modus.

1 AMPLIA multis modis hanc nostram principalem sentētiam, qua dictum est transferri possessionem ex constituto simplici, vel cum precario. Primò quidem, vt licet constitutum, vel precarium sit actus fictus, & ficta traditio, vt no. gl. in l. ab emptione, in verbo, constituantur. & ibi doct. ff. de pact. & Bart. in l. si is qui pro emptore, colum. pen. in vij. eademq; vlti. quæst. versi. quid dicemus. ff. de vsucap. & in l. certè. ff. de preca. & Bal. in l. vnic. C. de suffrag. & in l. j. C. de vsuca. pro donato. & in c. cum venisset, col. j. versi. ibi cùm is posidebat, de restit. spol. Corn. consi. cccxliij. in causa vertente, col. iij. ver. verba autē prædicta. lib. j. & con. viij. circa primū, col. ij. ver. ficta autē, li. ij. & notat. in l. quod meo, in prin. & in l. interdū. ff. de acq. possesio. cum infinitis similibus.

Ex eo tamen transfertur vera possessio, ex multorum opin.

2 ¶ Licèt igitur (vt repetam) constitutum, & precarium sit ficta traditio: tamen ex eo transfertur vera, ac propria possessio, ac si vera traditio interuenisset, per tex. nota. in d. l. certè. §. j. ibi, propriè posidere videor, & ibi Bar. & Raph. Co. qui expresè notat, & idem Bart. in d. l. ab emptione, in fi. & ibi quoq; Bald. ad fin. Ang. Raph. Fulg. ff. de pactis. & idem Bart. in d. l. si is, qui pro emptore, vbi supra, & ibi etiam Imo. col. vlt. versi. circa quintam & vltimam. & Ias. col. lxxij. versi. secunda conclusio, vbi dicit sing. in id tex. in d. l. certè, col. antep. v er. tertiò pro ista opi. Bal. qui & eum tex. dicit sing. in l. vnic. §. ne autem, versi. item nota quòd in omnibus. C. de cadu. tol. & in l j. col. ij. versi. decimò quæro. C. quan. lice. ab empt. disce. & in l. j. C. de acq. poss. vbi in addi. ex illo text. no. quòd licèt modus acquirendi sit fictio. acquisitum tamē est veritas, & substantia. & in c. j. §. item inuestitura, tit. de not. feud. Io. And. in addi. Spec. tit. de empti. & vend. §. j. versi. & not. quòd expresè, in addi. incip. hîc dubitatur. Salic. in l. j. ad fi. C. per quas perso. nob. acqu. Ang. consi. cccxxxix. Sempronius, in prin. Io. Bapt. Perus gener Bart. in tract. de arbitr. lib. j. c. xj. in fi. Antonius in d. c. cum venisset, col. iij. versi. & nota, quòd si aliquis, & ibi Pan. col. iij versi. de quo multùm, de resti. spol. Idem Ant. consi. xxxiiij. casus emphyteuta vendens. & ipse Pan. in c. ij. col. vlt. vers. sextum exemplū, in fi. de consuet. vbi & illū tex. in d. l. certè, dicit no. Pau. Ca. Rom. & Alex. in d. l. quod meo, in prin. ff. de acq. poss. Ang. Are. in d. §. per traditionē, col. j. versi. sed tu aduertas, Inst. de rer. diui. & in §. actionum, col. v. versi. quarto, fit instrumentū. vbi dicit sin. & ibi quoq; Ias. ch. xiij. in paruis, versi. item diligenter aduerte, Inst. de actio. Alex. cons. lxxxiij. viso processu, col ij. in fi. l. vj. repetito inter consi. Frā. Curtij Senioris, consi. xxij. Corn. consi. lxxxix. viso suprà scripto, col. ij. vers. cùm itaq;, lib. iij. & consi. clxxxiij. licèt discussa, col. iij. versi. nec ob. si dicatur lib. iij. & consi. ccxvj. in causa vertēte, col. j. eo. lib. iij. & con. ccxxxv. videtur in hac consultatione, col. ij. vers. videamus itaq;, ad fi. eius ver. eo. li. iij. & con. xl. viso processu, col. ij. vers. his tamen non ob. in fi. eius versi. lib. iiij. Barb. in c. ij. col. antep. versi. sed dubito vtrum, de consuet. vbi id dicit generale in omni possessione, quæ per actus fictos quæritur. & cons. viij. sapienter, col. xv. versi. & adduco. lib. ij. Guid. Papa decis. Delph. 356. quot & quos effectus, in primo effectu, in fi. & in statuto, si quis per literas, in verbo, possessio, col. iiij. vers. secundus effectus. & con. cxcij. ex facti narratione, in fi. Soc. & Iason in vtraq; lect. in l. j. §. si iusserim venditorem. ille quidē col. j. hic ij. ver. quid tenendum. ff. de acq. pos. & idem Ias. in l. generaliter, in j. not. co. tit. in ij. lect. & in l. si quis ante. post prin. eod. quoq; tit. etiam in ij. lect. & consi. cxlvij præsens consultatio, col. viij. versi. item per constitutum, lib. ij. & cons. cxlviij. viso processu. col. ij. ver. item non est probatum, lib. iiij. Card. Alex. in c. j. §. callidis, col. j. tit. de prohibit. feud. ali. per Fed. Iac. à S. Geor. in tracta. feu. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. ij. vers. ex hoc infertur, in fi. Carol. Rui. consi. ccxxiiij. prosequendo, col. ij. num. iiij. lib. j. Phil. Deci. in l. contractus, col. v. vers. & notandum est. ff. de reg. iur. & cons. cliij. in effectu quæritur, col. ij. Fran. Balb. in repe. l. Celsus, col. xxviij. versi. successiuè quæritur, ibi, & pro intellectu. ff. de vsuc. & in tract. præscripti. in iij. parte. iij. partis. prin. in iiij. q. versi. & nota quòd possessio. Steph. Bert. con. clxxiij. ex progressu, col. j. lib. ij. & Fran. Ripa lib. j. respon. c. j. num. lxxxviij. Alcia. in l. alienatum, in prin. ff. de verb. obli. Fran. Loaz. in repe. l. filiusf. §. Diui. char. xv. versi. vnum tamen. ff. de leg. j.

Vt & ex cæteris fictis traditionibus.

Et id esse generale in omnib. fictis traditionibus, vt, scilicet, ex illis vera possessio transferatur, tradit Ru. in l. traditionib. col. j. C. de pact. per l. prædia, & ibi not. per Bar. ff. de acq. poss.

Alij text. id probantes.

3 ¶ Et ad hoc quoq; præter d. l. certè. §. j. ff. de preca. quæ solet in id quotidie allegari, facit text. in d. l. quod meo, in prin. ff. de acq. poss. in illis verbis, is posidet. in quibus quidem verbis illud animaduertendū, quod dicitur, posidet, quod est verbū veritatis, nō autem dicitur posidere videtur, vt etiam ibi adnotaruut Bar. in fi. Pau. Ca. Rom. & Alex. statim post prin. Et alius tex. in d. c. cū venisset, in fi. de resti. spo. vbi ita scribitur, [illegible]m is posideat, cuius nomine posidetur. Et in c. si diligenti, de præscr. ibi, is posidere dicitur, cuius nomine posidetur. Quos etiam textus in id expendit Ias. in d. l. generaliter. ff. de acqu. poss. qui ob id dicit post Soc. ibi, quod verbum videtur, quo is tex. vtitur, non semper denotat fictionem. & idem Ias. in d. l. si is qui pro emptore, col. lxxij. versi. adde in quantum. ff. de vsucap.

¶ Propter

4 ¶ Propterea q; multi ex his, quos supra versi. ab hinc ij. citauimus, expressè, & veluti conceptis verbis voluerunt eam possessionem ita, vt diximus, translatam, scilicet per constitutum simplex, vel precarium, comprahendi, intelligiq; sub statuto simpliciter loquente de possessione: veluti sit vera, & propria possessio: aliàs enim in statuto non comprahenderetur. Eius enim sententiæ inter cæteros fuit Ang. Aret. in d. §. actionum, quibus locis suprà citauimus, Instit. de actio. & Gui. Pap. in d. statuto, si quis per literas, vbi suprà, dum loquitur in materia statutaria.

Et hac possessio comprehēditur sub statute loquente de possessione.

5 ¶ Nec defuerunt tamen, qui contrarium dicerent, videlicet huiusmodi possessionem constitutiam, siue precariam, non esse veram ac propriam, sed fictitiam, & impropriam. Nam & id voluit Alex. sibi contrarius in addi. Bar. in d. l. si is qui pro emptore. & Barb. consi. lviij. sapienter dixit psalmista, col. pen. versi. & ex istis sublatum est, lib. ij. & Ias. subobscurè in d. l. ab emptione, in fi. ff. de pactis: quo in loco, atq; etiam in d. §. actionum, Instit. de actio. dicit hanc quoq; partem tenuisse Bald. in d. l. vnic. C. de suffrag. & in d. l. j. C. de vsuca. pro donat. idemq; videri voluisse Bart. in d. l. Titia, col. vlti. versi. quid si do fundum meum pro artis. ff. de verb. oblig. Licèt tamen ipse Bart. ibi, nec voluit, nec voluisse visus est, vt qui nihil de hac re priuatim dicat, præterquam quòd constitutum non sufficit in eo casu, de quo loquitur, & de quo postea dicemus in x. limitatione iterumque in xxvj. limitat. numero iiij. denique qui attas. Nec item Bal. in dictis locis id voluit, sed illud tantùm, quòd constitutum est ficta traditio. quod & ex eo, & aliis multis diximus suprà num. ab hinc. v. & nemo negat. Sed an ex eo transferatur vera, an ficta possessio, non aperit in illis locis.

Qui contrà teneant hanc possessionem esse fictam.

6 ¶ Illud tamen dixerim, illum text. in d. l. certè. §. j. ff. de prec. quo omnes innituntur ad probandum hanc possessionem esse veram & propriam, vix ad id quicquam facere. Nam illud tantùm dicit, quòd si procurator meus, me mandante, vel ratum habente, precarium rogauerit, ego precariò propriè habere dicor. Hæc enim sunt verba eius legis quæ nihil aliud significant, quàm quòd sicut is rogauit precariò, habet, vt dicitur in l. ij. in prin. & in l. in reb. §. meminisse, eo. tit. cum si. ita & is cuius nomine procurator precariò rogauit, quasi dicat nihil interesse, an tu per te precariò roges, an alius te mandante, vel ratum habente. Et ita scienter intelligit eum tex. Bald. in d. c. j. §. item inuestitura, tit. de notis feudo. vbi tamen loquitur de nuntio. & in c. bonæ, col. ij. versi. Bert. colligit, de appella. vbi per eum text. dicit, quòd in iis, quæ sunt facti, & per alium plenè acquiruntur, is qui per alium possidet, ipse verè intelligitur possidere, non per fictionē, id est, (vt clariùs intelligas) ipse peræquè verè possidet, ac si ipsemet in possessione esset, ac rem detineret. Et idem quoq; Bal. in tracta. de pactis, char. vij. col. ij. versi. iuxta hoc quæro. & consil. ccxxxiiij. decretum, col. ij. lib. j. & iterum consi. cexlij. quia veritas stat, col. ij. eod. lib. j. & Ias. in d. l. si is, qui pro emptore, in d. versi. secunda conclusio. Et (quod plus est) satis ex his intelligis eum textum non loqui de eo, cui factum est precarium, sed è diuerso de eo qui facit: qui scilicet rogat precariò, & ita transfert possessionem in eum, cui facit, & tamen possidet. de quo & tu vide quæ dicam infrà in hac eadem parte. ij. in xxvj. amplia. num. ij. hanc autem sententiam.

Intellectus l. certe. §. j ff. de precar.

7 ¶ Porrò pro posteriore illa opin. quæ dicit, hanc possessionem translatam per constitutū vel precarium esse fictam, videtur facere tex. in d. l. generaliter, ff. de acqui. poss. cuius hæc verba sunt, generaliter quisquis omnino nostro nomine nobis volentibus sit in possessione, velut procurator hospes, amicus, nos possidere videmur, nam verbum illud, videmur, ex sua propria, & natiua natura fictionem denotat, l. j. §. deiecisse, iuncta gl. in verbo, videor. ff. de vi, & vi arma. & l. singularia. ff. si cer. pet. & l. si quis fundum. ff. de cont. empti. Bar. in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsuca. Fran. Aret. consi. cxxxiiij. eximie domine, col. ij. & docto. vbiq;. Nisi diceres post Soci. & Iaso. in d. l. singularia, vti etiam suprà diximus, quòd in eo loco id verbum est expressiuum veritatis, vt sæpe aliàs est, vti etiam notat Bar. in d. l. is, qui pro emptore. ff. de vsuc. Vel etiam vt dicit idem Soc. quòd fictio ibi denotetur, respectu possidendi: quia quod fit ab hospite, conductore, constituente precariò, aut procuratore nomine domini, nō dicitur dominus verè facere, licèt verè possideat: sed fictè facere videtur, vt not. in d. §. deiecisse. Mihi verò, (vt verum fatear) vix probabile est, vt ex ficto actu traditionis possessionis vera, ac propria possessio transferatur. Nam quomodo quod fictum est, operari & producere potest verum, & proprium effectum? quod item fictum est, dare rem non fictam? argu. l. traditio. ff. de acquir. rerum dominio. Tamen alia opinio communior est, & eam etiam sequi solemus.

De eadem re principali.

SECVNDA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia secundò, vt hæc sibi locum vendicent, non tantùm cùm quis se constituit possidere pro alio, sed & cùm confitetur se id facere: etiam si id aliter non faciat: quia per huiusmodi simplicem confessionem non secus atq; per ipsum verū constitutum transfertur possessio. Id enim voluit gloss. no. in d. l. ab emptione, in verbo, constituantur, post princ. & ibi Bald. qui eam dicit sing. in vtraq; lect. Ang. Raph. Fulg. Ludo. Bolo. in nouis interpre. Iason, & Iacob. à S. Geor. ff. de pactis. idem Bal. in l. j. circa medium, & Cepol. col. vlt. C. de vsuca. pro donat.

Confessio constituti transfert possessionē, vt & ipsū constitutum.

pro donat.ipse Bal.in l.traditionibus,col. j. C. de pactis,& in l.cùm falsa. col.j. versic.tertiò oppo.post C.in.ibi in iiij.quæst.C.de iur.& fac. igno. & in l.ij. col.viij. versi.sed quid si quis. C.de seruit.& aqua.& in l.j.col.vlt.C.quan.lice.ab emptio.discede. & in l.vnic. colum.xv. versi.quarto,si coram iudice.C.de confes.vbi & illã dicit sing. & in l.licèt,col.j.& ibi quoq; Ang.col.item j.C.de acqui.possef.& idem Bal.in l. cùm nemo, col.ij.eod. tit. & in l.vlt.col. pen.in viij.quæst.C.de edict.Diui Adri.toll. & in c.bonæ.l.ij.versi.ille, qui precariò,de postul.prælat.vbi & illam dicit sing.& consi. cccxcvij. casus talis est,lib.j.& consilio.cclxvj.in causa Petri,versi.prætereà gl.dicit,lib.iij. Alber.in l.error,col.ij.versi.quando autem noceat. C.de iuris,& facti igno.Raph.Co.in d.l.quod meo,col.ij.versi.& circa primum.ff.de acqu. poss.Alex.in d.l.interdum,in princ.col.vlti.ff.eod.tit. Ang. Aret.in §.per traditionem,col.j. versi.sed tu aduertas,Insti.de rer.diui.Barb.in c.vlt.col.pen.de precar. Vitalis Camb.in tracta.clausul.§.enunciatiua verba cõfessionis,col.ix. Lafran.Oria.in repe.c. quoniam contra falsam,in materia testium,quo loco de probatione possessionis differit, de probati.vbi & illam glo.dicit sing.Ludo.Bolo.qui & illam dicit sing. in suo reperto.tex.& glo.sing.in verbo, possessio.Steph.Bertr.consi.iiij.parum refert.nu. 56. lib. ij.& consi. ccxxij. olim fuit,num.6. lib.iij.& bene fait quod scribit Spec.tit.de confess.§.nũc videndũ,ver. sed quid,si confiteor.

De eadem re.

2 ¶Et quanquam ea gl. à multis pro sing.citatur,vt patet ex iis,quæ diximus : tamen est alia ei omnino similis,in l.ij.in verbo,tradita.C.de acqui.poss. vbi Bal.ipse,qui inter cæteros illam priorem vbiq; dicit sing.& Ang.eam adnotant, & eam quoq; Angel. dicit sing. in eo, vt ista confessio possidendi nomine alterius simpliciter operetur translationem possessionis, etiã si dictio,precariò,adiecta non fuerit. Ex quo satis intelligis verum esse, quod à Catone Sacco,legum interprete celeberrimo dictum fuisse refert Barb. alicubi in tit.ff.de verbo.oblig. illum debere superare memoriam Themistoclis siue Mithridatis, qui textum aut gluss.dicit singu.

Catonis Sacci dictum.

Quid,si quis confiteatur alium possidere.

3 ¶Sed(ne tu hic decipiaris lector amantissime) hæc velim intelligas procedere,quæ diximus de confessione constituti, cùm scilicet quis confitetur possidere nomine alterius: ita enim semper locuti sumus. Secùs,si quis simpliciter fateatur alterum possidere, cùm ipse qui fatetur,possidet : nec enim per huiusmodi confessionem perdit possessionem , quam habet: nec in eum,quem fatetur possidere,eam transfert, secundum Bald. ipsum in d.l.vnica. quo loco suprà citauimus.C.de confes. & in l. cùm falsa,in fi.C.de iur. & fact. igno. Neq; enim aliàs falsa confessio immutat rei veritatem,d. l.cùm falsa.& l. assumptio. ff. ad municip. Ex qua nostrates illud assumunt , propter nostrum affirmare, vel negare nihil mutatur in re. Quod Aristotelis est ex libro περὶ ἑρμηνείας,vt alibi monnimus. Et facit l.prædia.& ibi not.ff. de acquir.possef.Secùs tamen,si quis diceret,ego pro te possideo,tũc enim transfertur possessio,vt voluit Bal.consi.cccclxxxij.magnifici viri,col.vlti. versi.quatuor passus,lib.j.vbi ad hoc dicit gl.singu. in l. ab emptione.ff.de pactis.

Confessio falsa non immutat veritatem.

Aristotelis sententia.

Quid si quis confiteatur pro alio possidere.

TERTIA AMPLIATIO.

Constitutum transfert possessionem etiam rei absentis.

1 ¶Amplia tertiò,vt procedat etiam si res quam quis constituit possidere nomine alterius, sit absens,cùm fit constitutum, vt non obscurè voluit Spec.tit.de emptio.& vendi.§. j. versi. & nota,quod expressè,ibi,nota quòd si res.& Antonius in c.cùm venisset,col.ij.versi.ex quibus patet,de restit.spoliato. dum dicit, quod per instrumentum non probatur possessio, nisi interueniat actus constituti, vel nisi fiat in re præsenti , apertè innuens alterum sufficere. Raphaël Co.in d.l. quod meo,col.ij.versi.secundò restat.ff.de acqui.possef. Imola in l.prædia, ad fi.ff.eodem tit. & consi. lvij. viso quodam instrumento, paulò ante medium.& expressissimè Pet.Ferra.in tit.for.positi.actor,in verbo,item quòd præscriptus,col.ij.vers.nec isto casu. & Iason qui nullum horum memorat, in l.stipulationum aliæ. §. stipulatio, col.vlti.ff.de verb.obli.Et Vitalis Camba. in tractatu clausula. char. xxiij. in clausula, constituit se precario,col.vij.in paruis, versi.item secundum. & satis omnes videntur voluisse, dum simpliciter dicunt,per constitutum transferri possessionem, nulla præsentiæ, aut conspectus rei mentione facta.

De eadem re.

Sola rei præsentia in contractu operatur traditionem.

2 ¶Et id quidem haud dubiè verissimum est : aliàs enim hæc clausula constituti,siue precarij semper esset superuacanea,& inutilis : nihilque omnino operaretur, nisi id operatur sine rei conspectu,vel præsentia. Nam ea sola præsentia rei,dum contractus conficitur,id operatur; vt possessio tradita esse censeatur l.j.§.si iusserim.ff. de acqui.poss. & l.quod meo.§.per venditorem,eo.tit. glo.& duct.in l.iij.in princ. ff.eo.tit.& in c.ij. de consuetu. in quibus duobus postremis locis enumerantes modos fictos transferendæ possessionis,hos veluti differentes ponunt: scilicet constitutum,siue precarium : & conspectum , siue præsentiam rei. & Bart. Ang.& Salic.in l.ij.C. de acquiren.possessio. Quod tamen intelliges secundum ea, quæ diximus suprà in prin.nu.13.cæterùm quod suprà,si modò Alex. sententiam ibi adductam,veram esse putes.

Clauium traditio

3 ¶Ex quibus vix accederem sententiæ glo. in l.j.in prin. in verbo,qui primi. ff.de acqui.poss. quæ non obscurè vult,vt possessio tum demum transferatur clauium traditione (is est vnus

ex fictis

ex fictis modis tradendæ possessionis, per l.clauibus.ff.de contrah.empti.) cùm contrahentes sunt in conspectu rei venditæ: quam quidem glo.ita intelligunt & sequuntur Bar.Raph. Co.Rom.Soci.& Franc.Ripa ibi.& Alberi. in eadem l.j.§. si iusserim,col.j.versi.hîc autem. vt prædixi,eod.tit.& iterum l.iij.in prin.col.j. versi. nam,in §.si iusserim,eod.tit. Ioan.Platea. in §.interdum, quem legit cum §. venditæ,col.ij. versi. quartò not.Instit.de rerum diuisione Anton.in d.c.ij.col.iij.versic.secundum signum, & ibi Imol. col.ij. versi. in eadem glo.ibi,vt per claues,Panormit.columna penult. versi.secundùm exemplum,& Barb.col.antep.versi. in eadem glo. ibi,per claues.de consuetu. Nam & contra illos apertè tenent Imol.sibi contrarius,Pau.Castr.qui dicit priorem illam opinionem esse truffam.Alexan.Iason,& Claud. Aquen.in d.l.j.& Phil.Dec. consi. lvj. in causa appellationis, colum.ij. versi.alter etiam deponit.

ditio an transferat possessionem rei absentis.

4 ¶Sicuti & contra gl.in l.j.in verbo,& traditis.C.de donat.quæ videtur voluisse,traditionem instrumentorum tum demum transferre possessionem,secundùm tex.ibi:quando fit,re donata præsenti,per d.l.clauibus,& ibi apertiùs Bald.& And.Iser.in c.j. in princip.tit.quid sit inuc.Contra(inquam)illam sententiam tenēt Cin.Ang.& Salic.in d.l.j.Alex.in l.iij.in prin. col.ij.versi.alia est limitatio.ff.de acquir.possessi.Socin.consi.lv.viso instrumento,col.ij. ver. quartò,libro iiij. Tum quia(vt omnes inquiunt)esset violare text. in d.l. j. tum quia,(vt dicit Alex.) superuacua esset traditio instrumētorum,quando fieret in re præsenti: quia solus aspectus sufficit, vti & nos diximus suprà.

Instrumentorum traditio an operetur translationē possessionis rei absentis.

QVARTA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia quartò, vt non necessarium sit ad transferendam possessionem per constitutum, vt constituens abiiciat à se possessionem,quam ipse habet, cùm facit constitutum,& postea illam appræhendat nomine constitutarij, vt quidam antiquiores tenebant,& inter cæteros Franc.Aret. non ille, qui auorum nostrorum memoria floruit, sed alter multò vetustior,vt à nonnullis citatur:nam satis est præambulus, vt nostri vocant, actus appræhensæ anteà possessionis,iunctus cum constituto vel precario,absque eo, quòd alius actus corporalis interueniat.Ita enim voluit Bar.in d.l.quod men, in princ. col. ij. versi.sed contra hoc videtur,& ibi Raph.Co. qui tamen aliter declarat,col.ij.versi.secundò restat videre.ff.de acquit. poss. Anto.in c.ij. col.iij.versi.aduerte canonista,& versi. vnum tamen aduerte,de consuetu.& in c.cùm venisset,col.pen. versi.si non possideret,& ibi Imola,qui id dicit communiter teneri, post medium,ibi,quid autem si in instrumento,& Panor.col. iij. versi. & ad id quod dicitur, de restitut. spoli. Super quo etiam vide quæ dicam infrà in xxj.amplia.nume. ij. quanquam contra id.

An necesse sit abiicere à se possessionē, vt constitutū transferat possessionem.

QVINTA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia quintò,adeò per constitutum transferri possessionem, vt si constitutarius rei possessionem realem appræhenderit, deinde ea ceciderit,& posteà ad constituentem possessio redierit,statim ex eo censebitur ipse constitutarius iterum possidere,vi illius constituti:etiā si ipsum constitutum ita factum fuerit,donec constitutarius realem possessionē appræhendisset.Ita enim sing.voluit Bal.qui dicit Dy:ita determinasse,in c.j.§.si facta,col.j.vers.pone, vendo tibi,tit.si de feud. suer. cont.inter dom.& agn.neq; enim ea res iudicatur ex actu momentaneæ possessionis,sed permanentis,arg.l.legatum.ff.de ann.leg.& l.Plotiana.ff.de iure Cod.Et illum secutus est Matth.Affli.in d.§.si facta,col.iij.versi.& dicit hîc.& Barb.in c. vl. col.j.de preca. Et id confirmat quod ipse Bald.dixit in d.§.c.si facta,versi. præcedent.incip. extrà quæro pone,& alia plurima à me collecta in repet.l.si vnquam, in verbo,susceperit liberos,num.181.huc quoq; vergit,& multis seq.C.de reuoc. donati.

Quid si constitutarius cecidit possessione & res ad constituentem peruenerit.

2 ¶Illud autem dictum Bal.dicit sing.de eius tamen veritate dubitans Fran. Areti.in d.l.quod meo,col.ij.versi.& quia hic dicitur,de acqu.poss. Et de eo quoq; multùm dubito,præsertim in terminis ipsius Bal. cùm scilicet constitutum ita factum est,vt diximus, donec & cætera: nam videtur id constitutum expirasse,cùm primùm is realem possessionem appræhenderit, ex natura illius dictionis, donec, quæ importat limitationem temporis siue dispositionis ad tempus factæ,per l.si id quod.§.vlt.ff.eodem tit. vbi & id no.ipse Fran.Are. & no.in l.vlt.C. ad Tertul.cū si.& aliis quæ diximus in trac.Primigeniorū,quæst.liij.nu.23.sed hoc limitabis.

De eadem re.

Dictio, donec

3 ¶Sed & si fuerit constitutum factum sine ea clausula,donec,& cætera, idem videtur dicendum: quia cùm constitutum sit ficta traditio, ea debet expirare adueniente vera traditione. l. filio quem pater. ff. de lib. & posthu. Et ita expressè, & in hoc casu constantissimè tenuit Claud.Aquen.in d.l.quod meo,in fi. Et ad hanc opinio. faciunt not. per gloss. & docto.in l. inter castellianum.ff. de arbit. & per Bart. in l.si fideiussor.§.j. ff.de legat.j.cum concordan. ibi adductis à recentioribus, & à me latissimè, in repeti. d. l.si vnquam, vbi suprà num. 191. hanc quoque partem, cum multis sequentib.

De eadem re.

SEXTA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia sextò,vt non solum possessionem, quam per nos ipsos tenemus, sed & quam per colonū,seruū,eū qui precariò rogauit, procuratorē, & alios id genus retinemus, in aliū per huiusm

Constitutum transfert possessionem etiam eius rei quam per alium tenemus. Etiam si animus eius per quē tenemus nō concurrit. Etiamq; si contradicat.

huiusmodi constitutum transferamus, ex sententia gl. in l. j. §. non autem, in verbo retineo. ff. de vi, & vi arma. quam sic intelligit, sequitur, & dicit singul. Bart. ibi, versi. contra hoc oppo. vbi & hoc quoque dicit procedere, etiam si animus coloni ad id non concurrit, & ipse Bart. in l. quod meo, in princi. col. ij. versic. quædam est possessio, & ibi etiam Raph. Co. col. iij. versi. sed restat dubium, & Alex. ff. de acqu. posses. Hostien. & Io. And. in c. vlt. ille in verbo, inuito domino: hic in verbo, domino, iuncto text. & ibi apertiùs Petr. Ancha. paulò ante fin. Pano. col. ij. versi. sed oppo. contra text. & versic. nota bene ex prima solutione, & Barb. col. quoque ij. qui id dicit menti tenendum, extrà de preca. Bald. qui eam glo. dicit sing. & menti tenendam, in l. cùm testamentum. C. de iuris & facti igno. & in c. cùm venisset, col. j. versic. quæro, an dominus, & ibi etiam Pet. Anc. in fi. Antonius col. iij. vers. item si ciuilem, de resti. spoli. vbi ipse Antonius dicit & id procedere, etiam si colonus ignoret, imò & si contradicat ipse Bald. in rub. de præscripti. col. ij. versic. sed quid si res mea, vbi & id dicit no. & procedere etiam colono ignorante. Ang. in l. vlt. ad fin. C. de acquiren. posses. Alex. qui & eam glo. dicit sing. in l. peregrè. §. quibus, columna ij. versiculo est & nnnus casus. ff. eod. titulo. Corne. qui & illam dicit sing. consi. vj. in præsenti disceptatione, colum. vltim. lib. iij. & Vital. Camba. in tracta. clausul. char. xxj. in clausula, constituit se precariò, col. ij. versic. item hæc clausula.

SEPTIMA AMPLIATIO.

Promissio traditionis possessionem nō impedit vim constituti.

1 ¶ Amplia septimò, vt per constitutum appositum in contractu transferatur possessio, etiam si in ipso contractu dictum fuerit, quòd possessio realis & corporalis tradetur per constituentem vel simpliciter, vel intra aliquod tempus: neq; enim id impedit, quominus iam statim per constitutum, non expectata illa reali traditione, sit translata possessio, quantum ad iuris effectum. id enim quòd dictum est de corporali traditione, dictum videri ad maiorem executionem, & perfectionem contractus. Et sic debet instrumentum intelligi, & declarari, ne contradicat, c. inter dilectos. §. cæterùm, de fid. instru. & ne incontinenti videatur se corrigere. Hæc Phil. Dec. consi. lvj. in causa appellationis, col. vlt. versic. nec obstat quòd non videtur. Cui adde pro vltima ratione text. in l. non ad ea. ff. de conditi. & demon. Adde, inquam, quod suprà diximus in j. par. num. 10. at quicquid sit, venditorem qui se constituit simpliciter, vel precariò possidere pro emptore, nihilominùs teneri ad realem rei traditionem. ex quo facilè intelligis per promissionem eius rei non impediri vim constituti.

OCTAVA AMPLIATIO.

Constitutum transfert dominium etiā directum.

1 ¶ Amplia octauò, vt per huiusmodi constitutum, vel precarium appositum in contractu transferatur possessio, & consequenter dominium, quod non nisi traditione transfertur. l. traditionibus. C. de pact. Et dominium quidem directum, nedum vtile, peræquè ac si vera & realis traditio interuenisset. Ita enim expressè voluit Anto. in c. ij. colum. iij. versic. teneas quòd primus, de consuet. & iterum in c. cùm venisset, columna penult. versicul. & not. quòd si aliquis, de rest. spoli. ea ratione motus, quòd & si hic actus traditionis sit fictus, tamen ex eo transfertur vera possessio. l. certè. §. j. ff. de preca. de quo nos latè diximus suprà in j. ampliatione.

In dubio ex contractu transfertur dominium vtile tātum.

2 ¶ Illud tamen sciendum est, quòd vbicunq; transfertur dominium ipso iure ex contractu, in dubio transfertur vtile, & non directum, casus est sing. secundum Salic. in auth. donationē. C. de iure dot. & voluit etiam Fran. Are. in l. si non, ad fi. C. de iure dot. qui & ad id dicit bene facere text. in l. vlt. iuncta gl. C. de sacros. eccle. & in l. j. C. de donat. quæ sub modo. Nam directum non ita facilè auellitur sicut vtile. l. iij. & ibi no. ff. pro socio.

NONA AMPLIATIO.

Constitutiuis non impeditur pacto vt constituēs possit pro se retinere.

1 ¶ Amplia nonò, vt procedat etiam si constituens, vel simpliciter vel precariò expressè pactus sit, vt fundum, quem ita se constituit possidere pro alio, possit pro se retinere, & possidere ad vitam, aut ad aliquod tempus: nam nihilominùs transfertur possessio per id constitutum: nec aliqua in ea re est repugnantia, quæ impediat vim ipsius constituti, vel precarij, vt per multa ex facto respondit Corn. cons. viij. circa primum consultationis articulum, col. j. & ij. lib. ij. Et vide tamen quæ dicam infrà in xxij. limitat. & seq.

DECIMA AMPLIATIO.

Constitutum prioris instrumēti ad quod posterius refertur censetur repetitū. Etiā si à priori videatur esse recessum.

1 ¶ Amplia decimò, vt etiam procedat, cum instrumentum se refert ad aliud, in quo erat apposita clausula constituti, vel precarij. Nam licèt in hoc postremo referente, ea clausula nō fuerit expressè repetita, tamen transfertur possessio vi constituti in primo illo instrumento relato appositi, vt expressè voluit Paul. Paris. Cardinalis meritissimus consil. clxxij. in causa illorum, col. j. lib. iiij. per l. si ita scripsero, & ibi Bart. ff. de cond. & demon. & l. ait prætor. §. si iudex, & ibi quoq; Bart. ff. de re iudi. quibus probatur relatum esse in referente cum omnib. suis qualitatibus. de quo nos latissimè diximus in nostris legibus connubialibus, in glo. v. in verbo, *expres*, num. 182. vndecimum genus, cum multis seq. Et idem ante illum voluit Fran. Aret. cuius ipse non meminit, consi. xxj. si diligenter & maturius, col. ij. versic. præterea posito, vbi & id quoque dicit procedere, etiam si à primo contractu discessum esse videatur

per sec

per secundum, per ea quæ ibi dicit, vt videre poteris quod multùm notandum est, vix enim alibi reperies.

VNDECIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Ampliavodecimò, ita traosferri possessionem in constiturarium, vt si is fuerit spoliatus, possit intentare remedium recuperandæ possessionis, non minùs quàm si plenam, & realem possessionem habuisset, vt per l. vlti. C. de acqui. posses. voluit Bald. in rub. C. de contrahen. empt. an 16. quæstio. & Ioan. Fab. vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & in §. fin. Instit. de hære. quali. & diffe. & Matthe. Afflict. decisio. Neap. ccxcix. rex Ferdinandus num. 91. *Cõstitutarius potest intentare remedium recuperandæ possessionis.*

2 ¶ Nam & aliàs possidenti ciuiliter tantùm competit interdictum vnde vi. l. j. §. deiicitur. ff. de vi, & vi arma. & voluit Guido Papa in decisio. Delphinali ccclvij. quos & quot effectus, col. j. ver. quartus est. Quod & eò voluit dicere, vt iotelligas istud procedere etiam io precario, ex quo ciuilis tantùm possessio transfertur, vt diximus suprà in prin. nu. 4. illud autem. Et tu quoque super hac ampliatione vidè quæ dixi suprà in j. parte, nu. 68. à quo non longè. Et quæ item scripsimus in tractatu, *Le mort saisit le vif*, in uij. declara. vj. partis. *Possidenti ciuiliter competit interdictũ recuperandæ.*

DVODECIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia duodecimò, vt etiam huius constiruti, vel precatij vis maneat, mortuo constitutatio: neque enim finitur morte illius, sed trãsit ad hæredes ipsius, vt scilicet ab eis precariò habere quoq; videatur constitueos, æquè ac à defuocto primo constitutario, per tex. expressum in l. quæsitum est. §. quod à Titio, qui est j. ff. de precari. & l. cùm precariò aliquid §. j. eo. ti. & l. cùm precariò quis rogat, eo quoque ti. & c. vlt. & ibi doc. extrà eo. ti. Et facit. l. Lucius, & ibi Paul. Castren. ff. de dona. & voluit idem Paul. in l. Attilius Regulus, circa medium, eo. tit. dũ conciliat eam l. cum d. l. Lucius, post glo. in ea. l. Attilius. & Bar. in l. centesimis, col. iij. vers. & ideo hic iosurgit, & ibi quoque Alex. col. vi. vers. si autem dixisset. & Iason col. v. vers. secundò quærit Bar. ff. de verbo. obliga. Imola. con. xxvj. in casu præmisso, visis, & consideratis. Philip. Deci. in l. & quia, quam legit cum l. more maiorum, col. vlt. vers. in quarta qoęstione. ff. de iurisdi. om. iudi. & in l. contractus, col. v. ver. & licèt precarium. ff. de reg. iur. & doctores vbiq;. Quò etiam spectat illud Ciceronis in oratione pro Aulo Cecinna. Qui colonus habuit cõductum de Cesennia fundum, cùm idem ex eadem conductione fuerit in fundo, dubium est, quin si Cesennia tum possidebat, cùm erat colonus in fundo, post eius mortem hæres eodem iure possederit? *Constitutiuis an transeat ad hæredes cõstitutarij.* *Ciceronis locus.*

2 ¶ Contrà tamen videtur constitutum siue precarium factum ad commodum constitutarij non transire ad hæredes ipsius, præsertim quantum ad possessioné, nisi de illis expressa mentio facta fuerit in constituto. Nam possessio suapte propria natura non transit ad hæredes l. cum hæredes, in princ. ff. de acquireo. posses. & l. j. §. Scæuola. ff. si quis testa. liber esse iussus fuer. cum aliis multis concordaotus à me collectis in tractatu, *Le mort saisit le vif*, post prin. Ideo nisi de hærede mentio facta fuerit, non comprehenditur. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verborum obligation. Et ita in hac specie nuncupatim, cum ex facto incidisset, respondit Alexand. consi. cluj. circa litem vertentem, colum. j. libro vj. quem sequitur Bart. Chass. cons. lix. ex visione, col. pe. vers. item etiam vt constat, & ante eos Paul. Castren. cuius neuter meminit. con. lix. viso puncto, col. ij. vers. item nec etiam obstat, lib. j. per. l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acqui. pos. vbi quod per colonum possideo, hæres meus, nisi nactus sit possessionem, non poterit possidere, quod quidem pugnare videtur cum eo, quod suprà diximus ex Ciceroue. *De eadem re.*

3 ¶ Idq; optinere videtur, etiam si ex statuto possessio defuncti ipso iure continuatur in hæredem, cuiusmodi est generalis Franciæ coosuetudo: quia nec tunc hæc possessio constitutitia siue precaria transit in hæredem constitutarij, siue eius, qui precariò concessit, vt no. dicit Alex. d. cons. cliij. col. j. ver. & quanuis referatur, li. vj. Nam tale, inquit, constitutum debet ita intelligi, vt minus lędat ius commune, quàm fieri potest. l. ij. C. de noxa. & c. cum dilectus, de consuetudi. Et ideo, vt subdit Alexã. debet id statutum intelligi, quando possessio erat apud defunctum, ex causa de sui natura ad hæredem transitoria. De quo tamen vide quid dicam in d. tractat. *Le mort saisit le vif*, in xij. declaratione, vbi non accedo huic opiuioni Alexand. aliorum sententiam secutus, quos ibi videbis. *Quid in casu statuti transferentis possessionem in hæredem.*

4 ¶ Sed quantum ad ius commune pertinet, semoto illo statuto (vt tandem meum iudicium interponam) non video quid responderi possit illis tex. suprà citatis, qui expressè dicunt, precarium non solui morte concedétis, qué nos vbiq; constitutariũ vocamus, etiamq; si de hæredibus ipsius nulla métio facta fuerit, vt expressè dicit tex. in d. l. cum precariò quis rogat. Quod auté dictum est, possessionem non transire ad hæredes possidétis, nisi ea ab illis appræhésa fuerit, io promptu responsum est: quod hæres satis accepisse videtur per colonum ipsum inhęrentem possessioni nomine hæredis, vti etiam defuncti: quam qoidem possessionem ipse solo animo interuertere non potest, l. vlt. C. de acquir. poss. cum simi. *Sententia authoris.*

5 ¶ Et propterea ipse Alex. in d. §. quod per colonum, statim post princ. postquam ex eo tex. *De eadem re.*

notauit id quod suprà ex eo diximus, possessionẽ defuncti non trãsire in hæredẽ, nisi eam apprehẽderit: subdit illud esse clarum, vbi defunctus possidebat animo, & corpore suo: sed si animo suo, & corpore alieno, puta per colonum, acquiritur hæredi, si colonus contineat possessionẽ nomine hæredis, vt ibi in ver. sed quod pro emptore. Quod intelligit, gl. ibi etiam si defunctus possidebat animo & corpore alieno, puta per seruum ex causa peculiari, iuxta l. j. §. salius, in fi. ff. eo. tit. quia tunc acquiritur possessio existens apud seruũ hæredi domini, sine alia apprehẽsione, ex sententia Augel. & Imol. in d. §. quod per colonum. & in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap. vbi etiam gl. in verbo, non habere. Et bene, inquit, facit l. quia seruo, in fi. ff. de actio. & oblig. & l. pe. ff. de capti. & postli. reuer. Hæc ipse Alex. quem refert & sequitur Matthæus Afflic. deci. Neapo. clxiii. Gabriel, col. ij.

DECIMATERTIA AMPLIATIO.

Constitutiuis an extinguatur morte cõstituentis.

1 ¶ Amplia decimotertiò, vt neque è diuerso per mortem constituentis, id est, eius qui precariò rogauit, & sic constituit possidere nomine emptoris, vel alterius domini, extinguatur, siue soluatur possessio ciuilis & naturalis, cum est simplex constitutum: aut ciuilis, cùm est cum adiectione precarij: Licèt precarium ipsum finiatur, quantùm ad hæredem eius constituentis, cùm ipsi duntaxat, non etiam hæredi eius concessa sit possessio, siue detẽtatio, vt scribitur in d. l. cum precariò aliquid datur. §. j. ff. de preca. & in l. vlt. & ibi omnes, eo. tit. & voluerunt multi è nostris vbiq;. & inter cæteros gl. in l. si hominem. §. j. in verbo, contractu, in fi. ff. deposi. Bar. in l. libertus. §. patris. ff. ad municip. Sign. con. ccxvij. factum sic se habet, quidã nomine Titius, col. v. versi. prætereà illud, ea ratione motus, quia cum constitutarius possideat animo & corpore constituentis, iuxta l. quod meo, in prin. & l. iij. §. saltus, de acq. pos. consequens est vt desinat possidere morte illius cuius animo & corpore possidebat, per l. si id quod, & l. si de eo. §. si fortè. ff. eod. tit. & l. in bello. §. factæ ff. de capt. & postl. reuer. in illis verbis, manentibus iisdem personis in possessione.

De eadem re.

2 ¶ Et idem quoque voluit Ioan. Ray. in tracta. Suitatis, colũ. ij. versic. non obstat vlterius. Paul. Castr. in l. Attilius Regulus, circa medium. ff. de don. Ro. consi. clxxxix. stante primo quæsito ad fi. Cornæ. cons. cclxxx. visis quibusdam, col. vi. lib. iij. Philip. Decius con. cccc. viso elegãti consilio, col. pen. vers. ij. respondetur, dum dicit, possessionem, quæ fit per constitutum, esse interruptam per mortem constituentis, ita vt nec in hæredem transeat. Ideoq; non posse cõstitutarium rem propria auctoritate occupare. & Matthæ. Afflict. decis. Neapol. cccxxxv. pro decisione, col. iij. num. 5. & Ant. Rube. in repe. l. non solùm. §. morte. colum. ix. versic. sed aduerte. ff. de no. ope. nuntia.

De eadem re.

3 ¶ Quod non ita sanè accipiendum est, vt constitutarius priuetur sua possessione per mortẽ constituentis, vt scienter declarat Claud. Aquen. in l. exitus. ff. de acq. pos. per no. in d. l. si de eo. §. si fortè. & Lud. Gozad. con. alij. in casu proposito, col. vlt. versi. non obstat consilium. & Aymo Crauetta, con. cvij. Anto. Cofferi, ver. sed præmissis, & dicemus latiùs inf. in xxj. limi. nu. 9. sed hęc omnia, & seq. Sed illud eò spectat, vt hæres ipsius constituentis non possit ampliùs inhærere illi possessioni siue detentioni, nisi dominus ei permiserit aut expressè aut tacitè, illum scilicèt relinquendo in illa possessione vel detentione rei: nam tunc videtur illi redintegrare precarium defuncto factum, siue tunc id sit nouum, siue antiquum, de quo disputat gl. loquens in casu præce. amplia. in l. quæsitum est. §. quod à Titio, in verbo, ab hærede, & ibi Ang. ff. de preca. & in l. certè, in prin. in gl. j. in fi. eo. ti. & Ant. Rube. in d. repe. d. §. morte, col. ix. n. 63. & se. Quod aliter hic non ducimus discutiẽdum, quoniam nihil ad vim, & effectum possessionis, de qua tractamus, pertinere videtur.

Precariũ tacitè continuatur post tẽpus illi præstitutum.

4 ¶ Sed hinc illud est, quòd licet precarium finiatur tempore, quod illi præscriptum fuerit, si tamen post illud tempus dans patiatur possidere eum, qui ad illud tempus precariò rogauerat, intelligitur rursus precariò cõcedere: atq; ita ille rursus precariò possidebit post illud tempus, ex tacito domini consensu, vt est tex. expressus in l. in rebus. §. item qui precarium, & ibi Bar. in j. no. ff. de preca. Ideoque Dyn. & Alber. ibi, id consilium dant domino si nolit suum constituentem post illud tempus possidere, vt id illi denunciet: aliàs enim illum videri consentire. Et simile videmus in colono siue conductore ad tempus, quem si post id tẽpus patiatur dominus manere in re conducta, censetur reconductio facta. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. de locat.

Heres coloni domino possidet.

Heres precariò tenentis nõ præscribit.

Heres fructuarij non præscribit.

5 ¶ Hucq; propius pertinet, quod scribitur in l. cùm in plures, in fi. prin. ff. eo. tit. de loca. hæredẽ coloni, quamuis colonus non sit, nihilominus domino possidere, & in l. cùm hæres. ff. de diuer. & tẽpor. præscri. vbi ita scribitur, cum hæres in ius omne succedat, ignorantia sua defuncti vitia non excludit, veluti cum sciens alienum, vel precariò possedit: quamuis enim precarium hæredẽ ignorantem non teneat, vsucapere non poterit, quod defunctus non potuit. Et in l. ij. C. de precario, scribitur, hæredẽ eius, cui precario vti concessum est, teneri ad restituendam possessionẽ. Et in l. neq; fructuarium. C. de vsufruc. neq; fructuarium ad obtinẽdam proprietatem rerum quarum vsumfructum habet, neque successores eius vlla temporis ex ea causa tenentes præscriptio munit.

¶ Quo

De eadem re.

6 ¶ Quo in loco Pau. Ca. auctoritate eius l. & d. l. cuius hæres, dicit, quòd si is, qui possidebat precario nomine, mortuus est: & hæredes eius per xxx. annos & vltra etiam precarium ignorantes possederunt proprio nomine, non propterea rem ipsam præscripserunt: nam cum defunctus eo nomine tenuit, censentur hæredes eius eodem modo tenuisse, licèt tenuerint vt domini. quia, non superueniente noua causa, non interuerterunt possessionem domino reposcente: sicut defunctus non potuisset sibi mutare causam possessionis. leg. nemo. C. de acqui. posses. & ita dicit se consuluisse. Et illum citat, & sequitur Fran. Balb. in tract. præscrip. in iiij. parte iiij. partis prin. q. xj. col. ij. vers. ampliatur prædicta conclusio, & seq. vbi ex eo colligit hanc no. (vt ipse dicit) conclusionem, quòd clausula constituti vel precarij passiuè transit ad hæredes constituentis, quod dicit bene notandum ad materiam l. quod meo, in princ. ff. de acqui. posses. Et his concinit, quod scribit Paul. Iurisconsultus, si is est, libro sententiarum receptarum. v. titul. vj. Hæres, inquit, eius qui precariam possessionem tenebat, si in ea manserit, magis dicendum est clàm videri possedisse: nullæ enim preces eius videtur adhibitæ, & ideo persecutio eius rei semper manebit nec interdicto locus est.

Quid si constitutarius diu neglexerit.

7 ¶ Scio tamen nonnullos esse in ea sententia, vt si post mortem constituentis hæres eius aut alius quispiam rem occupauerit, & constitutarius diutiùs steterit absque eo, quòd apprehēderit possessionem naturalem, perdit possessionem quam habebat: siue sciuerit rem vacare, siue ignorauerit ab alio occupatam, per text. in l. si de eo. §. si fortè, iunctis ibi not. per Bar. & alios. ff. de acqui. poss. Et ita voluit Pet. Anch. in c. cùm venisset, in v. no. de rest. spolia. Corn. con. cclxxx. visis quibusdam, col. vlt. ver. si autem probatum, li. iij. & Caro. Rui. expressè loquens de tempore. x. annorum, con. ccxxvij. visa facti narratione, col. v. versi. tertiò dicitur quòd etiam, lib. v. Sed tu tamen interim vide quæ scripsi suprà in j. parte. nu. 65. verùm vtcūque, & seque. & latiùs scribemus infrà in xxj. limitatione, ex quibus intelliges planius, quid de hac re dicendum sit.

De eadem re principali.

8 ¶ Sed ex his tamen quæ iam diximus, intelligis non verum esse, quid Sign. & Deci. (pace tantorum virorum dixerim) scripserunt in con. suprà nu. 1. & 2. huius amplia. citatis: præsertim cum ratio Sign. manca sit & mutila. neque enim constitutarius possidet solo corpore constituentis, sed & suo quoq;, vt etiam no. in locis ab eo & alibi suprà citatis. Ideo licèt animus cōstituentis mortui desinat esse, non tamen ipsius constitutarij, quo retinet suam possessionem ciuilem, quam habebat. Ideo nec vera est ratio ipsius Decij dicentis, interruptam esse possessionē constitutarij, cùm eam etiamnū retineat animo, nisi postea eam neglexerit, vt diximus ver. præceden. & dicemus latiùs in d. xxj. limita. Et nihil præterea allegat, quam Ang. in leg. quamuis. §. j. ver. & ex hoc duo, & ibi Alex. ff. de acq. poss. & ipsum Alex. cōs. lxxxij. perspecto, col iij. lib. ij. qui nihil de hac re dicunt, sed illud tantùm, quòd non transfertur possessio ex constituto post mortem constituentis collaio, de quo & nos suprà diximus.

DECIMAQVARTA AMPLIATIO

Constituti vis an transeat in tertios possessores.

1 ¶ Amplia decimoquartò, vt vis huius constituti, siue precarij transeat non solùm in hæredes constituentis defuncti, sed & in alios tertios possessores, vt planè constat ex scriptis à Bar. in l. iij. in iiij. quæst. prin. in si. ibi, sed pone, quòd debitor, & ibi Saly. col. viij. in viij. qu. de pign. & aliis multis, quos tibi citaui suprà. in j. par. nu. 43. ei autem quod diximus. Sed quomodo id intelligatur. & quanto tempore isti tertij possessores possint præscribere aduersus constitutarium, intelliges ea is, quæ diximus d. n. 43. & seq. & in præcedenti amplia. ver. vij. scio tamē & quæ dicemus inf. in xxj. limita.

DECIMAQVINTA AMPLIATIO.

Constitutum an in contractibus conditionalibus operetur.

1 ¶ Amplia decimoquinto, vt constitutum siue precarium transferat possessionem non solùm in actu siue contractu puro, sed etiam in conditionali: verbi gratia, Donat quis fundum alteri, eiusque nomine se constituit se possidere, si ipse donatarius quippiam fecerit, aut sub alia conditione: nam continuò, impleta conditione, transit possessio & dominium rei donatæ in donatarium constitutarium, vt per multa decidit Guid. Papa. deci. Delphina. cclxviij. quidam donauit. & clanculum decisi. ccccclxxij. Tirius bona sua donauit. & Steph. Bertran. consil. ccliiij. vidi processum, num. v. lib. j. & Caro. Rui. cons. cxxvj. primò videtur, col. j. nu. ij. lib. j.

De eadem re.

2 ¶ Et ante hos, licèt non allegent, Oldrad. consilio cxxxix. ad habendam aliqualem notitiam, columna, tertia, vers. tertium erit. Petr. Ancha. consilio ccxxxj. super pluribus, col. ij. vers. præterea aduertendum. Alexan. qui solum Oldra. citat, cons. lxxiij. visa facti narratione, col. ij. vers. & in proposito, li. ij. & iterum cons. cliij. circa litem, col. j. vers. denique dictum precariū, lib. vj. & Philip. Deci. cons. ccxlvij. in causa magnifici Baronis, col. j. ver. nec obstat huic conclusioni. Quod intelliges secundum ea, quæ dicam in seq. amplia.

Constitutum simpliciter appositū in actu conditionali, est conditionale.

3 ¶ Sed illud hîc nolui omittere, quod ab Angelo scriptum est con. cclxxiij. visis instrumentis, col. j. ver. primò, quia procurator, iunctis, is, quæ scribit col. vlt. ver. restat nunc respondere, quòd si constitutum sit appositum in venditione conditionali, id quoque ipsum censetur esse conditionale: nec aliter ex eo transferetur possessio, quàm impleta conditione apposita

in ipsa venditione. quod etiam non obscurè voluit Alex.d.consi.lxxxiij.col.iij.vers.& subdit, lib.uj.& Philip.Deci.d.cons.ccxlvij.col.iij.vers.& ista conclusio.& Hiero.Gratus cons.lxix. cùm sermones,col.ij.vers.nec ob.si dicatur,lib.j.Lndo.Gozad.con.xxviij.videtur prima facie,col.pen.vers.præterea & vlti. Nam & aliàs semper constitntum sequitur naturam principalis actus,vt laitssimè dicemus infrà in vij.limitat.Imò & quæuis alia traditio.l. sed interim.§.si vxor,le ij.ff.de donat.inrer vir.& vxo.

Et si dicatur quòd sit purũ, nullius tamẽ est effectus ante impletam conditionem.

4 ¶ Imò verò & si exprimeretur,vt constitutum appositum in contractu conditionali esset simplex & purnm,videretur id constitutum interim,pendente adhuc conditione posita in principali cootractu,nullum esse,& inefficax.quia id nullius est effectus,nisi præcedat causa habilis ad transferendum dominium,& possessionem,secundum gl.in l.quod meo,in princ.& ibi Iac.Are.& Alberi.ff.de acqui.possess.cum aliis multis concor.à me collectis infrà in vj.limitat.iterumq; in sequen.At anre euentum conditionis nulla subest causa habilis,cùm interim contractus sit in pendenti:igitur oec interim constitutum est efficax.Et ita nuncupatim respondit Franc. Ripa,lib.iij.Respon.c.xx.eodemq;vlt.incip.licèt Decius.Super hac autem ampliatio.vide quæ dicam in d.17.limit.

DECIMASEXTA AMPLIATIO.

Constitutum transfert possessionẽ etiam in actu cuius effectus ad aliquod tempus suspenditur.

1 ¶ Et quod suprà diximus de actu conditionali,idem intellige de actu puro illo quidem , sed cuius effectus post aliquod tempus suspenditur:exempli causa,dono aut vẽdo tibi rem quãpiam,ea tamen lege,vt post mortem meam tantùm,vel post decem annos re ipsa fruaris. Id enim ita posse fieri etiam contractu inter viuos constat ex l.j.C.vt actio.ab hæredibns , cum si.à me cnllectis in trac.Primigeniorum in sexta questio.nu.33.quinetiam potest.Si igitur ita vendidero,& constituero me posidere tuo nomine,transfertur possessio : nec possum interim alteri donare,aut vendere,licèt effectus translatæ possessionis differatur in dictum tempus.Ita enim expreßè ex facto respondit ipse Oldr.cons.cxiiij.factum est tale,quædam mulier.Et id erit pro decimasexta ampliatio.Er vide tamen quæ dicam in sequen.amplia & præterea in ij. limitati.

DECIMASEPTIMA AMPLIATIO.

Constitutum conditionale vel ad diem in contractu puro operatur traditionem.

1 ¶ Amplia igitur decimoseptimò , non solùm cùm contractus principalis est conditionalis, vel ad diem:sed etiam cùm ipse contractus est simplex & purus , sed constitutum est conditionale,vel ad diẽ.Nam & id constitutum valet, & ex eo trãsfertur possessio conditione impleta,vel die cedente,vt voluit idem Old.d.cons.cxxxix.in tertio , rursumq; in vij. dubio. & Sign.con.ccxvij.factum sic se habet,quidam nomine Titius,col.iiij.vers.ex prædictis oritur. Albe.in l.vlt.col.ij.vers.sed quis erit effectus.C.de pactis.Alexander,qui nullum horũ citat, cons.lxxxv.ponderatis is,de quibus,col.j.lib.vj.& cons.cliij.circa litem,col.j.vers.denique dictum precarium,eo lib.vj.Philipp.Deci.qui solum Oldr.memorat , in l. contractus, col.iiij. vers.item notandum est.ff.de reg.iur.& d.cons.ccxlvij.in causa magnifici,col.iij.vbi suprà,& dicemus quoq; postea in ij.limita.nu.14.secundò iotellige,vt procedat.

Possessio sub conditione tradi potest.

2 ¶ Nam & aliàs possessio,ne de hoc dubites,sub conditioue tradi potest.l.qui absenti.§.j.& l. si me in vacuam,in fi.ff.de aequi.posses.& c.olim,de restit.spolia.& voluerunt D.à.Rot. decisione.477.quidam expectans,in antiquis.& Iac.à S.Georg.qui illum j.tex.dicit ad hoc no. in l.certnm est,ad fi.ff.si cert.pet.& doctor.vbique.Atq; etiam ad tẽpus.l.ij.C.de donat.quæ sub.mod.& l.vlt.C.de lega.& vtrunque voluit Masuer.titul.de poss.§.item nota , quòd possessio.Hincq; illa dispntatio,an per traditionem feudi sub conditione, si domino placuerit, vel alia,priuetur vasallns fendo,ac si simpliciter rem tradidisset,de quo per Bal.in c. j. §. hoc quoque,col.vlt.vers.sed pone quòd venditor.tit.de successio.feudi , & eundem Bal. cons.ix. factum tale est,anno domini,col.ij vers.cùm autem non adest, libr.j.quod iterum repetitur cons.clxxxviij.lib.iij.& ipsum Bal.cons.xcv.mortuo, eodem lib. iij.

Quid si ante euentum conditionis constituens mutet voluntatem.

3 ¶ Et has quidem tres postremas ampliationes ita quoque amplia,vt possessio hæc constituti tia continuò transferatur,existente conditione, vel die : etiam si constituens post constitutũ & ante euentum conditionis, vel diei mutaret voluntatem : neque enim id obesset ad illius possessionis translationem,vt liquidò colligitur ex dictis Bar.& aliorum in d.l.qui abseoti.§. j.ff.de acq.poss.& expresè voluit Claud.Aquen.in l.iij.§.iocertam, ad fi.eodẽ tit. per l. cùm nemo,C.eo.tit.Et bene ad id faciunt quæ dicam in xxxij.ampliat.nu.14. at contra id expresse,& seq.Et id prætereà,qnòd contractus conditionalis dicitur perfectus l.necessariò.§.si ita res.ff.de peri.& commo.rei vend.ita vt ab eo non liceat alteri contrahentium altero inuito discedere,vt dicit gl.ibi,& in l.j.in princip.C.eod.tit.& latiùs diximus in tracta.Retractuũ, tit.j.§.j.glo.ij.in verbo,*a vendu*,nu. 27. verùm in diuersam.

Et quid si etiã ante euentum cõditionis res fuerit alteri vendita & tradita.

4 ¶ Verùm hanc ampliationem simulq; xv.intelliges tum demum procedere,si res sit integra Nam si ante euentum conditionis res fuerit alteri vendita,& tradita, ei ius quæritur : quod per euentum condirionis non tollitnr.neque enim ea conditio retrotrahitur in illius præiudicinm,cui interim ius quæsitum est,cùm extremum à quo non sit habile,iuxta not.à Bar. in l.si is,qui pro emptore,col.iiij.vers.idem si inhabile extremum. ff. de vsuca. per l. bonorum.

ff.rem

ff.rem rat.hab.Cui adde & alium tex.non deterinrem in d.l.necessarin. §.quod si pende nte. ff.de peri.& commo. rei vend.

5 ¶Adde & tu eundem Bar.qui eiusdem est sententiæ in l.quoties,in fi.ff.de nouat. & in leg. si vxor.§.si quis vxorem,vers.vel alter.ff.de adulte.& in l.res aliena,in prin.ff.de pignn.acti. & Specul.tit.de oblig.& soluti.§.s.vers.item pone.Bal.in l. ei qni. C.de tempo. appell. Panor. post Anto.in c.cùm venisset,col.ij.de restit.spolia.Alex.con.xxv.viso testamento,col.ij. vers. præterea posito.Corne.con.cx.in iudicio col.pe.lib.ij.Iason in l.quoties, col.xj. versic. tertiò pone quæro.C.de rei vendic.& ante hos omnes gl.ordi.in l. si indebitum. §. j. & ibi quoque Bar.ff.rem rat.hab.

De eadem re.

6 ¶Nam & id regulare est & perpetuum,vt conditio nunquam retrotrahatur in præiudicium alterius,Hosti.in summa ti.de conditi.appo.§.quæ conditio,col.ij.ver.quid si contraho cum vna.& Collect.in c.super eo,in prin.eo.ti.Bal.in l.j.col.vlt.per eum tex. & ibi quoque Saly. col.item.j.C.an ser.ex suo fac.Alex.qui id dicit sing.cons. ccxxviij. ponderatis, col.ij.libr.vj. Philip.Deci.in l.si pecuniam,col.vlt.ff.si cert.peta.vij nec alia quæcunque,vt plenè diximus & probauimus in d.tracta.Retractuum,tit.j.§.j.in gl.x.in verbo,*dedans l'an*,num.70.ex qun illud fit, & seq.

Conditio non retrotrahitur in præiudicium alterius.

7 ¶Et ita vti suprà diximus,nuncupatim & in hac specie nostri constituti conditionalis, ex facto respondit Alc.cons.cliij.lib.vj.& voluit Philip.Dec.in d.l.contractus,col.vj.vers. sextò limitatur.ff.de regu.iur.vbi ita dicit se consuluisse,vt certè consuluit d.con.ccxlvij.col.iij.vers. nec obstat quòd post talem,& seq.vbi & alia quædã allegat,quæ ibi videre poteris.& Hiero. Gratus.d.con.lxix.col.ij.nu.xj.li.j.& iterum con.lxxv.quanuis si prius.in prin. li. ij. & Ludo. Gozad.con.xxviij.videtur prima facie,col.vlt.& Mar.Mantu.con.cclvj. viso processu, col. iij.nu.xx.& seq.& ante eos Signn.con.ccxvij.col.v.vers. venio ad primum. Et vide quæ dicã in xxx.limi.nu.2.ex quo illud,& multis seq.

De eadem re principali.

8 ¶At hoc tamen declarabis duobus modis. Primò vt procedat,si res fuerit alteri reipsa tradita: secùs,si fictè,verbi gratia,per aliud constitutum,vel per conductionem ab alio receptam. Nam tunc non fit præiudicium ei, cui possessio quætenda est eueniente conditione, vt expresè & in illo casu conductionis,cùm ea species ex facto contigisset, consuluit Pet. Anch. con.ccxcj.super pluribus,col.iiij.vers.item apparet,per l.quamuis.§.j.ff.de acqui.posse.& c. cùm venisset,de restit.spoli. Cui adde quæ dicam in xiiij.limitati. ex quibus etiam intelliges quomodo & id intelligi debeat.

Quid tamen si alteri fuit fictè tantum tradita.

9 ¶Intelliges secundò,vt procedat, modò conditio adimpleatur ante mortem constituentis. Nam si id post mortem contingeret, videretur, id constitutum collatum esse post mortem, ideoq; per ipsum non posse transferri possessionem, cùm tunc constituens non sit futurus possessor,vt iam mortuus,per ea quæ dicam inferiùs in ij.limit. Et ita in hoc casu voluit Sign. d.con.ccxvij.col.v.vers.postquam decedẽre Titio,vbi ad hoc multa allegat,vt ibi videre poteris.& Alex.con.cliij.circa litem vertentem inter filios,col.j.versi.denique dicitur, lib.vj.& Philip.Deci.d.con.ccxlvij.col.iiij.ver.vlterius etiam.& Ludo.Gozad.con.xcix. in hac causa possessiua,col.iij.ver.nonò non potest. Et hoc quoque satis videtur esse de mẽte Oldr.d.con. cxxxix.in iij.dubio,iuncto v.Quanquam contrarium voluit ipse Deci.secum hac in re apertè pugnans in d.l.contractus,col.vj.vers.item notandum,ibi,& eodem modo. ff. de reg. iur. vbi ad hoc allegat Oldr.d. cons. vbi tamen contrarium sentit, vt diximus. De quo vide quæ dicam in d.ij.limitat.nu.14.secundò intellige.

Quid si post mortem constituentis conditio eueniat.

DECIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia decimooctauò,vt etiam constitutum & precarium habeat vim transferendę possessionis, cùm appositum est in nudo pacto. Id enim expressim & veluti verbis conceptis magna autoritate affirmat Bal.in l.j. circa medium, versi. quæritur ergo vtrum ex eo, & ibi quoque Barthol.Cepo.col.vlt.vers.extrà glo.C.de vsur. pro donat. Quod vix alibi reperies.

Constitutum nudo pacto appositũ trãsfert possessionem.

DECIMANONA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia decimononò,vt id item locum habeat non solùm in contractibus nominatis, sed & in innominatis vt & voluit idem Bald. omnium sententiarum tam locuples, vt nulla vnquam ei defuerit,vt sæpe alibi diximus,in eadem l.j.illo en. ver. quæritur ergo, iuncto vers.præced.de vsur.pro donat.nec memini me vsquam alibi legisse.

Atque etiam in contractibus innominatis.

VICESIMA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia vigesimò,(vt personas constituentium attingamus,) vt procedat in constituente habente tantum possessionem naturalem, vt scilicet, per eius constitutum transferatur ea possessio naturalis,quam ipse habet,vt expresè voluit Bar.in l.interdum.§. vl.vers.sed quęso aliquis naturaliter,& ibi etiam Alex.col.ij.ver.iuxta prædicta.ff. de acqui. poss. & Raph. Co.con.liiij.Leonardus,col.j.& con.clxxiij.Galuanus,col.vl.ver.nec obstat,quòd possessio, & Ant.in c.cum venisset,col.iij.ver.inquantum suprà, de restit. spoli. Et hoc satis probatur per ea,quæ dicam infrà in xxxiij.ampliatio.de vsufructuario,qui naturaliter tãtùm possidet, vt probat tex.in l.naturaliter,in prin.ff.de acq.poss.

Constitutum possidẽtis naturaliter, tantum naturalem possessionem trãsfert.

De eadem re.

2 ¶ Et quanuis id sit dubium in ipso vsufructuario, cùm nonnulli teneant contrarium, vt ibi dicemus: tamen id non tantum dubij fortè habet in aliis naturaliter tantùm possidentibus, in quibus non habent locum rationes eorum, qui id negant procedere in vsufructuario. Et id quidem videre licet in eo, qui se constituit possidere nomine creditoris, in quo ciuilē tātum in eum possessionem trāstulit, naturalem autē retinuit, vt latè diximus suprà in princ. nu. iiij. illud autem. Si igitur hic debitor, qui ita se constituit precariò possidere pro creditore, rem postea alteri vendat, & se nomine illius possidere constituat, in hunc transfert naturalē illā possessionem, quam habebat: & consequenter priuat illum suum creditorem ciuili, quę erat accessoria eiusdem naturalis, per l. peregrè. §. quibus, iuncta d. l. interdum. §. vltim. ff. de acq. posses. vbi id voluit Bar. post Din. ibi, & etiam Imo. & Ro. in l. Celsus, vterque col. ij. ille vers. item adde inquantùm dicit, hîc vers. secundò inquantùm. ff. de vsuca. De quo & tu vide quæ scripsi suprà in prin. nu. xij. sed & ex illa, & iterum num. xxxiiij. at illud hîc: itemq; nume. 45. porrò Matthæ. & infrà in xiiij. limitat. ver. vj. tertiò intellige, & iij. seq. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

VICESIMAPRIMA AMPLIATIO.

Constitutum possidentis ciuiliter, possessionem ciuilē transfert.

1 ¶ Amplia vicesimoprimò, vt item procedat in constituente habente tantùm ciuilem possessionem, vt & eandem transferat in alium per constitutum, vt etiam voluit Bart. in d. l. interdum. §. vlt. vers. sed quæro, aliquis naturaliter, & ibi quoque Alex. col. ij. vers. iuxta prædicta. & idem Bar. in l. quod meo, in prin. col. ij. vers. secundò pone, & ibi item ipse Alex. col. v. ver. quærit Bart. quia hæc, & omnes ferè ibi, per tex. in l. quædam mulier, ff. de rei vendi. qui (vt dicit Bar.) loquitur in eo, qui ciuiliter tantùm possidebat, vt qui non erat in fundo. Et idem voluère Pet. Ancha. & Imol. in c. vlt. ext. de precari. Anto. in c. cùm venisset, col. iij. versic. in quantùm suprà, de restitut. spoli. Raph. Co. cons. liiij. Leonardus, col. j. Corne. cons. clxxij. in præsenti, col. v. vers. cùm per precarium, li. ij. Caro. Rui. con. clxxvij. visis, & intellectis, col. ij. nu. iij. lib. j.

De eadem re.

2 ¶ Quanquam contra id facere videtur gl. in d. l. quod meo, in verbo, ministerio, cum id verbum ita exponit, id est, actu, & voluntate: tanquam, scilicet, non sufficiat voluntas possidentis ciuiliter, qui se constituit nomine alterius possidere, nisi aliquis actus corporalis interueniat. Sed ad hoc respondet Bart. quòd actus, qui à principio interuenit, cum ipse constituens primum appræhendit possessionem pro se, sufficit vt tunc constituens transferat possessionem, & satis nunc interuenire videtur, vt & nos quoque diximus suprà in iiij. amplia.

Ratificatio apprehēsionis possessionis operatur possessionem sine alio actu corporali.

3 ¶ Vt etiam in simili videmus, vt ille subdit, quòd si quis sine mandato appræhendat possessionem pro altero, satis est, vt posteà ille, cuius nomine apræhensa est, ratum habeat, sine interuentu alterius actus corporalis, per l. communis seruus. §. j. ff. eo. tit. Nam ille primus actus appręhensionis præstat adminiculum ad acquirendam possessionem ei, qui ratum habet. Et hinc quoque videmus, quòd si possidens conducit possessionem ab alio, videtur facere illū possessorem. l. si quis ante, & l. qui bona fide, in princ. ff. eod. tit. Et tamen ibi non interuenit actus corporalis ad appræhendendum possessionem.

De eadem re.

4 ¶ Igitur eadem ratione, (vt ille subiungit,) si per simplex constitutum facio me possessorem nomine alterius, quanuis ciuilem possessionem tātum habeam, eam in illum transfero. Hęc ille, quem ad verbum propè refert, & sequitur Alex. in d. l. quod meo. Et licèt hæ rationes nō omnino placeant Raph. Co. in d. l. quod meo, & Franc. Aretin. in d. l. interdum. §. vlt. tamen aliis rationibus sequuntur principale dictum ipsius Bart. de quo & tu vide Claudi. A quien. in d. l. quod meo, col. j. vers. sed quærit Bar.

VICESIMASECVNDA AMPLIATIO.

Constitutarius transfert possessionem vi alterius cōstituti.

1 ¶ Amplia vicesimosecundò, & hoc cum præcedente bene conuenit, vt is, qui vi constituti possidet, quia scilicet emptor constituerit se possidere nomine illius, possit & in alterum etiam per constitutum transferre eiusdem rei possessionem. Ita enim consuluit Alouisius de Lucis valentissimus doctor, & qui ita vncatur inter consil. ipsius Bald. consil. ccccxxxvj. quidam creditor habens plures debitores, col. ij. versi. nam primò præsupponitur, lib. iij. vbi idem dicit etiam consuluisse Ray. Forli. Argent. illius filium, & Richar. Salic. & illi consil. subscripsit Bal. ibi.

VICESIMATERTIA AMPLIATIO.

Ecclesia & prælati vi cōstituti transferunt possessionem.

1 ¶ Amplia vicesimotertiò, vt procedat in ecclesia, & prælatis ecclesiasticis constituentibus se possidere nomine alterius, vt scilicet per eorum constitutum transferatur possessio, quæ apud illos est: scilicet naturalis tantum, si naturalem tantum habeant: ciuilis quoque, si ciuilem habeant, vt no. voluit Mathes. no. clxvij. nota, quòd si tutor, Et id quidem in ecclesia minimè dubium est, vt satis probant tex. in c. cum venisset, & ibi palàm sentiunt omnes, præsertim Ant. & Pan. de restit. spoli. Cardi. Flor. in repe. c. perpendimus, colum. xiiij. ver. In hoc tamen. de senten. exc. & Barb. in repe. rub. de reb. eccl. non alie. in ij. dubio. Sed, quod ad prælatos priuatim pertinet, vide quæ dicam infrà in xvj. limita.

VICESIMAQVARTA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia vicesimoquartò, vt procedat in testatore se cóstituente possidere in testaméto pro altero, non tantùm respectu actuum inter viuos in ipso testamento factorũ, vt fieri possunt, per nota.in l.hæredes palam.§. vlt.ff.de testam.cum multis aliis concor. à me fusissimè congestis in nostris legibus connubialibus,in gl.v.in verbo,*contracter*,nu.101. intellige secundò, & sequi.in quibus haud dubiè per constitutum illic appositum transfertur possessio, vt expressè consuluit Oldr. consil.cxiij.factum tale est, quædam mulier. & Alberi. in rub.C. de donat.col.j. Imol.in c.ij.col.j.versi.not.quòd vbi in actu,de consuetu. Nam & is actus inter viuos in testamento factus retinet vim & naturam contractus, nec testamenti vim, aut naturam recipit,vt per Bart.in l.cùm quis decedens.§.codicillis.ff.de leg.iij.Bald. in l.si auia,in prin.C.de iure delib. & dicimus latiùs in dictis legib.connubi.vbi suprà.

Testator constituens an trãsferat possessionem.

2 ¶ Non tantùm igitur (vt id repetamus) constitutum in testamento factum transfert possessionem in actibus inter viuos inibi factis,sed & in actibus quoq; vltimæ voluntatis,videlicet in institutione hæredis,& legatis. Nam testator constituens se possidere nomine hæredis,vel legatarij, in eos transfert possessionem, vt sing. voluit Bald.in c.j.col. vlt. versi.sed ecce Imperator,extrà de confir.vtil.vel inutil.is enim potest, vt ipse dicit,tradendo mortem præuenire,per l. Lucius Titius testamento.ff.de leg.ij.vbi est tex.in id optimus,quem & ipse Bald. Ange.& Pau.Ca.ibi ad id expendunt, & prætereà idem Bal.post Bar.in l.legatum est,co tit. & in l.si eum seruum.§.inter virum.ff. de donati.inter vir.& vxor.& in l.filium,col.vij.versi. quartò no.C.fami.herc. & in l.ij. col. ij. versi.sed iuxta prædicta quæro. C.de iure.doti.& in l.j.col. vlti. versi. vnum scias.C.si quis omis. cau. testa.vbi & illud dicit, quòd tunc legatum accipit naturam donationis causa mortis propter traditionem,de quo tamen vide Din. Bar. & ipsum Bald.in d.l.legatum est.& rursus eundem Bald.in l.vlt.C.de vsur. & fructi.leg.vbi etiam dicit huiusmodi legatum redigi ad instar donationis causa mortis: & legatarium lucrari fructus à tempore mortis,imò fortè inquit,à die traditionis. Et iterum repetit ipse Bal. in l.j.col.iiij.versi. item competit.C. com.de leg.& in c. ij. circa medium,versi.nota in text. quòd possessio,& ibi Barb. col. iij. de consuet. Ang. in l.filiam fratribus. & ibi quoq; Alex. ff.ad SC.Trebel. Barthol.Cæpol.in l.irritam,quæ est vlti.col.xvij.in paruis,versi.sextus decimus casus.C.de vsucapi.pro donat. vbi dicit singu. eum textum,in d.l. Lucius.Iason in l. iustè possidet,col.pen.vers.quintò facit.ff.de acqu.possess.dum allegat Bald.in d.c.j.& idem Iason in l. nemo potest,col.vij.versi. tertiò quærit. ff. de legatis j.in j.lect. & in l.quoties,col. vlt.C.de hæred.instit.Phil.Dec.loquens de fideicommisso,cons.lxxxiiij.excellentissimi doctores,col.ij.versi.secundò quia non obst.& con.ccccxxiiij.proponitur quòd magnifica domina,col.iij.nu.15.Steph.Ber.consi.lviij.sufficienter,ante fi.li.ij.Matth. Afflict.deci.Neapol. cclxxv.testator. Barto. Chassan.consi.lxj. ex verbis, col.penult.versi.sed quia ibi.& Francis. Ripa. qui & illud dicit de transitione legati in donationem causa mortis, in l.j. numero 13. ff.quot.bono.

Et quid in actib. vltimæ voluntatis.

Testator potest tradendo mortem prænenire.

Legatũ quod se testator cõstituit possidere pro legatario, accipit naturã donationis causa mortis.

3 ¶ Et ad hoc quoq; nonnulli præter illum textum in d.l. Lucius, allegant. d.l. legatum est,ff. de leg.ij.& l.cùm quis decedens.§.qui testamento. ff.de leg. iij. quæ quidem.ll. non admodũ facere videntur. Sed bene facit quod voluit gl.in cle.dudum.§. verùm,in verbo,datis,de sepult. & quod de donatione causa mortis dicitur, in l. cum quis.ff. de condi.ob caus. cùm si. quodq; scribit ipse Bald.in l.ex testamento, ad fi. C.de fideicommis. & in c.ij.ante fin.tit. de feud.dato in vicẽ leg.commis.in quib.locis Bal.loquẽs de constituto facto in testaméto,non ipsum improbat ob id,quòd factũ est in testamento, sed ex eo quòd fuit appositum in testamento inualido,& reprobato,tanquã & ipsum constitutum inualidũ sit,vt testamentum, in quo positum est, de quo nos latiùs dicemus in vij.limit. nu.16. nec hinc longè distat.

De eadem re principali.

4 ¶ Noluimus tamen,antè,quàm hinc discedamus illud prætermittere, quod Bal. in d.c.j.de confirmat.vtil.vel inutil.nõ id simpliciter dixit,ad quod suprà post alios multos citauimus. Sed illud quidem dicit,non valere precarium à testatore factum,quia nemo rem suam precariò rogare potest,vt est tex.licèt non alleget,in l.neq; pignus ff.de reg.iur. Tamen legatarius ob id precarium poterit, mortuo testatore, ingredi possessionem rei legatæ, ea ratione, quam nos suprà ex eo diximus. Et ita illud ipsius dictum sequitur, & dicit egregium Ias.in l. nemo, col.vj. versi. secundò adde. ff. de legat.j.in priore lect. & iterum in posteriore,col.ix. versi.secundò amplia.& in l.iustè possidet,col.pen.in prin.ff.de acqu.possess. in ij.loc.& in l. hæreditas.C.de hær. insti.

De eadem re.

5 ¶ Illud autem planum est (vt id obiter dicam si quis fortè dubitet) posse testatorem dare facultatem legatario, & fideicommissario ingrediendi possessionem rei legatæ aut fideicommissariæ propria autoritate,per l. Titia cùm testamento.§.j.& ibi gl. Bart.Bal.& Imo.qui eã dicit sing ff.de leg.ij. cùm si. à me latè collectis in commentariis consuetudinũ Pictauicarũ, tit.*de testamens*,§.iiij.in glo.ij.in verbo,*ne vienne à l'heritier*, nu. 3. fallit tamen primò. Idque etiam tacitè,vt & ibi quoq; copiosè diximus,nu.v.versi.amplia secundò, & multis seq. Licèt multæ consuetudines Galliæ repugnent,non facientes id ius testatori.

Testator potest facere potestatem accipiẽdi legatũ & fideic. propria authoritate.

Quid si testator cōstituat se possidere post mortem suam.

6 ¶Sed nec id item omittendum ducimus, id quod suprà diximus, testatorem transferre possessionem, per huiusmodi clausulam constituti, intelligendum esse secundùm ea quæ infrà à nobis dicentur in ij. limitatione, scilicet si se constituat iam ex eo tempore, quo testatur, possidere nomine hæredis, vel legatarij, vel fideicommissarij. secùs, si se constituerit possessurum post mortem suam: tunc enim id constitutum omnino esset inutile, inualidum, & inefficax, vt ibi latè dicemus.

7 ¶Sed non intempestiuè quæremus, an cùm testator rem legatam tradidit, possit huiusmodi legatum reuocare, & fructus ab ipso legatario perceptos. quod ipsum intelliges ex Oldra. d. consi. cxiij. & Bar. & alijs in l. legatum. ff. de leg. ij. Pau. Ca. consi. cccxciij. substitutio, lib. j. & aliis relatis à Catel. Cot. memor. incip. constitutum, versi. confirmo per istud. & memor. incip. legatum factum à testatore. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, testamentum, le ij. col. ij. Aymo. Crauet. post Crot. in rep. rubr. ff. de leg. j. nu. cxxxviij & quod priuatim ad fructus pertinet, vide quæ de fructibus donationis causa mortis scripsimus, in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur. nu. 178. incip. postremò quia cùm titulus.

VICESIMAQVINTA AMPLIATIO.

Constitutum collegij an operetur trāslationem possessionis.

1 ¶Amplia vicesimoquintò, vt etiam procedat non solùm in certa, & singulari quapiam persona sese constituente possidere nomine alterius, sed etiam in vniuersitate, communitate, siue collegio id ipsum faciente. Nam & per id constitutum etiam transfertur possessio, vti expressè consuluit ex facto interrogatus Bald. consil. ccccxxxviij. præmittendum est ad euidentiam: col. ij. versi. & ad euidentiam præmittendum est, lib. j. Et ad hoc facit quod suprà de ecclesia diximus in xxiij. ampliati.

VICESIMASEXTA AMPLIATIO.

Constitutum factum procuratori an transferat possessionem.

1 ¶Amplia vicesimosextò eorum respectu, quibus fit constitutum, vt non solum id procedat, cum fit constitutum domino, sed etiam cum fit procuratori eius, nomine ipsius. verbi gratia, vendo tibi vt procuratori Titij, & constituo me possidere nomine illo tuo procuratorio. Nā tunc etiam transfertur possessio in Titium dominum. Ita enim voluit Bart. in l. si is, qui pro emptore, col. antep. versi. septimò & vlti. & ibi Iason plenè char. pen. versi. quintò principaliter, cum multis seq. ff. de vsuc. & idem Bar. in l. ab emptione, ad fi. & ibi quoq; Bald. etiam ad fi. in vtraq; lect. Ang. Imol. & Iac. à S. Georg. col. iij. ff. de pactis. idem Bar. in d. l. certè. ff. de precari. Bal. in d. l. j. col. ij. vers. decimò quæro. C. quam. lice. ab empt. disced. & in l. vnic. §. sin auté, in fi. C. de cadu. tol. & in c. j. §. item inuestitura, tit. de feud. co. & in c. j. §. si facta, col. ij. ver. pone vendo tibi, tit. si de feu. fuer. contr. inter do. & agna. & vt à multis citatur, con. inci. casus talis est, quidam nomine Matthæus, sed illud nō potui reperire. Salic. in l. j. in fi. C. per quas perso. nob. acqui. Imol. in l. j. in fi. prin. & ibi quoq; Raphaël Cor. col. pen. versi. ad hoc concludit, Rom. col. item pen. versi. vlteriùs in quantum dicit, Alex. col. pen. ver. ex isto dicto & Iason col. pen. versi. adde secùs esse. ff. de acqui. posses. & rursus idem Imo. Rom. & Alex. & prætereà Franc. Aret. & Soci. in d. l. j. §. per procuratorem, quem Roma. legit. cum §. hæc quæ de seruis, eo tit. & Raphaël Co. & Paul. Cast. in l. quarundam, eo. quoq; tit. Alter Raphaël Fulgo. in l. j. C. eod. tit. Rom. in l. qui mihi donatum, col. ij. versi. responde, quòd si hoc, ff. de donati. & in l. quod meo, in iij. no. & ibi Alex. col. j. ff. de acquir. poss. Corn. consi. 50. videtur in hac consultatione, ante fi. lib. j. vbi dicit non esse tutum ab hac opi. in practica recedere. & iterum consi. cxvij. multa essent, post princ. lib. ij. Barb. subobscurè in c. ij. col. antep. versi. in ea gloss. ibi, per claues, de consuet. Guid. Pap. dec. Delphi. cxij. in dicta curia, paulò ante fi. Soc. consi. ccxxxix. pondus consultationis, col. vlt. lib. ij. Vital. Camba. in tracta clausularum, char. xxj in paruis, in clausula, constituit se precariò, &c. col. iij. ver. si verò ipse procurator. Ias. in l. quoties, col. iiij. versi. quintò principaliter. C. de rei vendi. Steph. Bertr. qui hanc dicit esse communem opi. con. cxxx. ponitur in facto, ante fi. lib. iij. Lancelo. Galiau. in rep. rub. ff. de verb. oblig. col. xlj. versi. item ex prædictis. Lud. Gozad. consi. xv. videtur prima facie col. ij. versi. tertiò, imò istud est. & iterum con. xvj. in hac causa, col. ij. nu. xij. & quisquis is est, qui addi. ad Salic. fecit, in l. traditionibus. in prin. C. de pactis. & ante hos non obscurè videtur voluisse Ioan. And. à nullo tamen illorum citatus, post Din. cons. xxxij. in addi. Speculatoris tit. de confessi. §. nunc videndum. versi. quid si confiteor tuam esse.

Probatio ex tex.

2 ¶Hanc autem sententiam adiuuant textus in d. l. certè. §. j. ff. de precari. nam licèt is loquatur de casu contrario, scilicet in procuratore, qui pro domino se constituit possidere nomine alterius, vt diximus suprà in prima ampliatione, versi. vj. illud tamen dixerim: tamen eadem videtur esse ratio in eo, cui tanquam procuratori alter constituit, arg. illo à reciprocis siue correlatiuis, quod fortissimum est in iure l. vl. & ibi abundè Bar. Bal. Ang. & alij. recentiores & inter alios Iason, qui adducit multos concor. C. de indict. viduit. vti & ipse facit in l. si priusquam, col. pen. ff. de no. ope. nunci. & in auth. quas actiones, col. vij. versi. tertiò principaliter. C. de sacro. eccle. & consi. cxij. in primis, col. j. versi. & in primis, lib. ij. Quid tamen dicendum sit in procuratore constituente, vtrùm scilicet transferat possessionem, videbis infrà in xiij. limitatione.

¶Sed

3 ¶Sed vt principale nostrum propositum prosequamur, ad eam quoq; sententiam affertur d. l.j.§.per procuratorem.ff.de acq.poss.vbi per procuratorem nobis acquiritur possessio.& d. l.quod meo.§.j.eo.tit. vbi procurator alienæ possessioni præstat ministerium. & in d.l.quarundam,eo quoq; tit. vbi tantum operatur ficta traditio facta procuratori, quantum ea quæ facta est domino.dicitur enim ibi,nihil interesse inter vtranque,& ad hoc eum tex.expendit Raph.Co.ibi. & id quoq, probat text.in c.accedens,de præb.vbi per inuestituram(quæ & ipsa ficta traditio est.c.j.tit.quæ sit inue.cùm traditio est, neq; enim semper est,vt per Cano. in c.ij.de consuet.& in c.j.de reg.iur.lib.vj.& Bald.in l.j.C.de donat.cùm si.)per inuestituram,inquam, factam procuratori transfertur possessio in dominum.

Ad idem.

4 ¶Atqui sunt & alij multi contrariæ opinionis, vt scilicet per constitutum factum procuratori non transferatur possessio,in quibus est Per. à Bel.Per.& Bart. sibi contrarius in l. j. C. per quas perso.nob.acqui.Guil.Cun.in d l.ab emptione,in fi.& ibi quoq; Alber.col.ij.versi. quærit Guil.aliam.ff de pactis. & idem Guil. in l.licèt,col.xj.C.de acqu. poss. Bal.sibi quoq; contrarius sed subobscurè in d.c.cùm venisset,col. j. versi.ibi,cùm is possidear,de resti.spolia.& apertiùs in tract.de pactis,char.vij.col.ij. versi. iuxta hoc quæro. Angel.in d. l. j. §. per procuratorem.ff.de acqui. posses.& in d.l.si is qui pro emptore,ante fi.& ibi etiam Imo. col. vlt. qui id dicit sibi verius videri,licèt in d. l.ab emptione,cum Bar.transisset. & Paul.Cast. in d.l.j.§.si iusserim.in fi.& iterum in d.l.quod meo,in fi.ff.de acq.posses.Alex.sibi item contrarius in addit.Bart.in l.qui mihi donatum,in fin.ff.de donati.Bald.latè consi.viij.sapientes doctissimus,col. xiiij.versi.capio nunc aliud, & col. seq. lib.ij.

Qui contrarium tenent.

5 ¶Horum sunt plurima fundamenta:sed hæc duo sunt præcipua,scilicet l.ea quæ ciuiliter.ff. de acq.rer.domi.vbi dicunt probari, nó posse per procuratorem domino immediatè quæri, nisi per actum naturalem,& non ciuilem. Cuius autoritate Bar.in d.l.j.C.per quas pers. dicit,quòd ideo per pactum legis commissoriæ, vel addictionis in diem non quæritur dominium vel possessio per procuratorem,quia is actus est ciuilis,per quem procurator quærere non potest domino, per d.l.ea,quæ ciuiliter.& idem dicit per eandem. l.ipse Bar.in l.qui mihi donatum,in fi.ff.de donati.& Ang. in d.l.j.§.per procuratorem.ff.de acq. posses.

Horum fundamenta.

An ex pacto legis commissoriæ vel addictionis in diem quæratur possessio per procuratorem, vide num 7.

6 ¶Sed ad id respondeor alij,quòd ea.l.quę vtitur verbo,generaliter non debet intelligi,vt necessariò requiratur actus naturalis,vt procurator quærat domino : alioquin ei contradiceret d.c.cum venisset:sed ita debet accipi,vt id plerunq; fieri solet. Item quòd ead.l.potest intelligi in iis quæ naturaliter acquiruntur,id est,per instrumentum naturale regulariter acquiri consueuerunt. nam ea regulariter quæruntur per liberam personam : non autem quòd, vt fiat acquisitio,sit semper necessarius actus corporalis,quia etiam sufficit animus.d.l.certè.§. j.ff.de precari. Vel(vt alij dicunt)ea l. loquitur in iure,quod solùm per actum ciuilem quæritur, putà per stipulationem,aut alium similem contractum : sed hîc communiter fit per actum naturalem, scilicet per contractum emptionis, & venditionis : licèt contingat, quòd actus ciuilis constituti suppleat materiam actualis traditionis:vnde primordialis natura dispositionis est attendenda,l.item veniunt.§.cùm prædixerimus.ff.de peti. hær.& no glo.in l. certi condictio,in prin.ff.si cert.peta. Vel deniq;, vt alij,quòd traditio facta per constitutum non est simpliciter ciuilis,sed etiam naturalis, quia subrogatur in locum naturalis traditionis,d.l.j.§.si iusserim.ff.de acq.poss. At subrogatum censetur esse idem cum eo, in cuius locum subrogatur.l.Publius.§.Titia.ff.de condi.& demon.cùm si. Ex quo Bar.& alij.in l. postulante,per illum tex.ff.ad S C.Treb. dicunt statutum loquens in casu vero, procedere etiã in casu ficto subrogato in locum veri,vti etiam tenet Pan.in c.j. col.j. de arbit.

Responsio.

7 ¶Quod autẽ dicit Bar.in d.l.qui mihi donatũ.ff.de donati.de pacto legis cõmissoriæ, & addictionis in diem,certè illi contradicũt gl.& Bal.in d.l.j.C. per quas perso.nob. acqui.Imo. qui hoc latè tractat in d.l. qui mihi donatum,col. ij. versiculo,extra gloss. in quantum,& ibi Roma.col.ij.versi.vltimò adde inquantum,& Alex.in additio.ipsius Bar.idem Imol.in l.stipulatio ista.§.si stipulet,col.pen.versi.item adde circa quintam.& ibi item ipse Rom.col.antepenult.versi.item inquantum dicit,de verb.obligat idem Rom.in l j.§. hæc quæ de seruis, versi.& deinde infert ff.de acq.poss. Vital.Camb.in d.tractatu clausula.vbi suprà,num.j.vti per eos videre poteris.

De eo quod suprà nu. 5.

8 ¶Alterum fundamentum eorum,qui contrarium tenent,id est,quia si priorem opin.admitteremus,concurrerent duæ fictiones,siue specialitates,contra.l. j. C.de dot. promis. cum si. Sed ad hoc respondet Bar.in d. l.si is, qui pro emptore, quòd hîc non sunt duæ fictiones, quia licèt traditio sit ficta,tamen possessio est vera, & propria,per d.l.certè.§.j. de precario. Sed hoc ex eo dependet, quod suprà tractauimus in j.ampliatio. an scilicet hæc possessio sit vera,an verò ficta.

Alterũ fundamentum eorum qui cõtrà tenẽt.

9 ¶Verùm quicquid sit de ea re, potest dici duas fictiones hîc concurrere diuersis respectibus, videlicet fictionem traditionis per constitutum,vel precarium,quod nemo negat: & fictionem repræsentationis domini per procuratorem : quia quod facit procurator nomine domini, non videtur dominus propriè facere, vt satis probatur ex l. j. §. deiecisse. ff. de vi

Fictiones duæ concurrunt diuersis respectibus.

&c vi ar.&c l.si pater,&c ibi gl.in verbo,ipse fecisse.ff.quæ in frau.cre. Din.in c. qui per alium. ff.de reg.iur.Bar.in d.l.si is qui pro emptore,in v.quæst.pen.versi. venio ad secundum,&c ibi Imo.char.vlt.de vsuca.cum concor.adductis ab Alex.consi. lxv.visa quadam constitutione, col.ij.lib.iiij.&c à me in legib.connubia.in gl. iiij.in verbo,*consentement*,nu.27. &c hoc quidē:

Et quando procedunt ex diuersis fontibus.

10 ¶ Ideo vel hîc dicendum est, non verum esse,duas fictiones simul nō posse concurrere:nā &c contrà posse probant alia multa iura adducta à Bart.in d. l. si is qui pro emptore,col.penult. versi.in contrarium sic arguitur.: aut si verum est regulariter,vt pleriq; omnes dicunt,intelligitur,quando procedunt ex eodem fonte: quòd si ex diuersis, secùs, per l. singularia. ff.si cert.pet.&c alia iura allegata ab ipso Bar.qui &c id ipsum tradit in eodem loco,&c prætereà in l.gerit, col. vlti.ff. de acqui.hæred.cum concor. adductis à Iaso.in d.l. si is,qui pro emptore, in fi.Hæ autem duæ fictiones procedunt ex diuersis fontibus: altera enim respicit venditorem,qui eam traditionem fictam facit:altera ipsum procuratorem repræsentantem factum domini.

Si tēdant ad commodum diuersarum personarum.

11 ¶ Quanquam &c ad hoc illud dici potest, tum demum duas fictiones ortas ex diuersis fontibus posse concurrere, quando tendunt ad commodum &c vtilitatem diuersarum personarum :nam ita propriè loquitur d. l. singularia, vt eam declarat Bart.in d. l. si is,qui pro emptore,col.pen.versi.ij.casu, &c ibi quoq; Iason col.item pen.versi. sed ad istud.nam in ea ipsa l.singularia,pecunia fingitur data mihi fauore debitoris, vt sit à me liberatus : deinde videtur à me ad te profecta fauore mei creditoris, vt te habeam ex mutuo in tantum obligatum. Nisi in hoc nostro casu diceres secundum ipsum Iasonem , quòd etiam venditor liberatur per constitutum ab obligatione tradendi rem venditam , secundum gl. in d.l. ab emptione. de quo nos latè diximus suprà in j. parte, num.7.ex illa autem &c iij.seq. Sed tu hîc vide quæ dicam inferiùs in iij. limita.

Dua item fictiones cōcurrunt ad producendum vnum & eundē effectum.

12 ¶ Sed &c illud quoq; dici potest, posse duas fictiones concurrere ad producendùm vnum &c eundem effectum,vt est nonnullorum sententia ita intelligentium d.l.singularia,&c l.licèt.§. quoties. ff. de iur. dot. licèt secùs esset , si ageretur de producendis diuersis effectibus circa idem,vt in d.l.j.C. de dot. promis.&c in l.si seruus communis.§.seruus capto,&c ibi glos.ff. de stipul.ser.Et ita voluit Rom.in d.l. singularia,col.j.in vlt.no.vbi tamen subiungit de hoc esse dicendum,vt per Salic.&c ipsum Rom.in d.l.si is qui,pro emptore.At hîc de vno tantùm effectu quærimus, scilicet, acquirendæ possessionis.

Alia tertia opi. vt per constitutum factum procuratori,& non domino quæratur possessio.

13 ¶ Cæterùm Io.Plat.in §.ex his itaq; , ad fi. Instit.per quas perso.nob.acquir. fuit hic in noua quadam opi.vt scilicet per constitutum factum procuratori.&c alios huiusmodi actus fictos non quæratur possessio domino,sed procuratori, vt dicit scribi ab Angelo in l.per procuratorem.C.de acqu.posses.vbi tamen nihil dicit Ang.in meo codice,nec hoc verum puto: nā procuratoris animus non eò fertur , vt sibi quærat , sed domino : ideo nec sibi quærit. cùm possessio sine animo non quæratur.l.j.§.adipiscimur.ff.de acqui.possess.&c dicemus latiùs in xxx.limit. nu. 53. ego verò,&c ij. seq. nam &c si eò animus ipsius ferretur,non tamen sibi quæreret:tum quia non ei intendit quærere constituens,per ea,quæ dicam in seq.versi.tum quia nullus contractus præcedit nomine ipsius procuratoris: sed domini,cuius nomine ipse contrahit: ex quo sequitur non posse ex constituto in illum transferri possessionem, per ea, quæ dicam infrà in vj. limitati.

Quid si constituentis animus erat constituere procuratori nomine proprio.

14 ¶ Quòd si sequaris primam opin. quæ communior est, eam intellige, si constituens gerebat in animo possidere nomine illius procuratoris, cui est factum constitutum, tanquam procuratori domini. secùs si nomine proprio illius. Nam tum etiam si procurator intelligeret recipere nomine ipsius domini, tamen in eum non transferretur possessio vi huius constituti, cum id nec in possessione quidem reali fieret.l.res ex mandato.ff.de acqu.rer. domi.&c l. pignori.§.vlt.ff.de vsucap.Et id multò magis, si neuter intendebat, vt quæreretur domino,etiā si procurator emeret propter mandatum, &c contemplatione illius. l. qui mihi donatum,&c ibi gl.&c doct.ff.de don.&c gl. &c doct.in l.j.C.de acq.posses. Et id expresè in constituto respondit Cornæ.consil. vj. videtur in præsenti consultatione, col. ij. versi.&c licèt per constitutionem precarij,lib.ij.vbi subdit post Bar.&c Pau. Cast.in d.l.qui mihi donatum,in dubio non videri animum quærendi domino, nisi sit expressum.

Sed quid si procurator nuncupatim accepit nomē procuratoris.

15 ¶ Quod postremum tamen (ne id omittam) ita intelligo , si simpliciter contraheret non assumpta qualitate procuratoris. quia in dubio quis facere quicquā videtur nomine proprio, non alieno.l.Papinianus,&c ibi gl.&c Alber. ff. mand.cum aliis multis concor. à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.§.x.glo.j.nu.3.ego censeo : Secùs,si assumpserit titulum procuratoris alterius.nam tunc pro illo siue nomine illius, cuius se dicit procuratorem, facere videtur,etiam si aliter non exprimat.l.vlt. ff. de instit. act.quę quidem loquitur de institore:sed eam Bar.ibi trahit ad procuratorem. Et de procuratore quoq; voluit glo. in l.quacunque, in verbo,procurator.ff.de procurat. cum aliis quoq; concord. à me congestis vbi suprà,num.5. sed id intelligas,&c seq.

16 ¶ Secundò intellige illam primam communem opin. cum constitutum dirigitur in ipsum

procurat.

procuratorem nomine domini, non etiam si in ipsum dominum absentē: putà, si ego domū vendo Titio procuratori Meuij, & eā me constituo posidere nomine ipsius Meuij domini: tunc enim id constitutum non valet, nec transfert dominium & possessionem in Mæuium, per l. quæcunq; gerimus. ff. de actio. & obli. & no. à Bar. in l. j. in fi. prin. ff. de iure fisci. de quo & tu vide latissimè per Rom. consil. cccclxj. præsens instrumentum, in j. & ij. dubio.

Quid si constitutum dirigitur in dominum absentem.

17 ¶ Nam & in notario stipulante pro emptore, aut donatario, vt scilicet, stipulatio concipiatur in persona ipsius notarij stipulantis pro ipso emptore, & non in persona ipsius emptoris; voluerūt Guil. Cu. Bar. & Bal. in l. nec eū. §. eorū, ff. de adopt. Ang. Are. in §. cùm autem, col. ij. versi. quæro, quando tabellio, Instit. de adopt. & in §. serui autem, col. j. versi. quæro qualiter tabellio, Instit. de iur. person. Matth. Afflict. qui alios citat, in constitu. Siciliæ incip. baiulos, col. xiij. versi. limita tertiò.

Notarius debet sibi stipulari pro emptore, & non ipsi emptori.

18 ¶ Et id nuncupatum in syndico quoq; stipulante, & constitutum recipiente, vt scilicet, id recipiat nomine domini, id est, vt fiat constitutum ipsi syndico; nomine syndici non vniuersitatis, respondit Corn. con. cxvij. multa essent discutienda, col. iiij. versi. ponderandum est, eo. li. ij. de quibus & tu vide gl. Bar. Imo. & alios doc. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verb. oblig. & Bal. in l. j. col. ij. versi. circa primum. C. per quas perso. nob. acqui.

Syndicus debet sibi stipulari pro vniuersitate, non ipsi vniuersitati.

VICESIMA SEPTIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia vicesimoseptimò, vt id etiam procedat, cùm fit constitutum negotiorum gestori. nam & tunc ex eo transfertur possessio in eum, cuius negotia gerit, secuta ratihabitione, vt nuncupatum & in hac specie respondit Dec. consil. xv. hoc capite, quæstio talis est, nam ratihabitio, inquit, æquiparatur mandato l. vlti. C. ad SC. Macedo. & c. ratihabitionem, de reg. iur. lib. vj. Refert, & sequitur Iason in l. si is qui pro emptore, col. antep. versi. contrarium. ff. de vsuca. Et idem non obscurè voluit Bar. cuius Iason non meminit, consi. ccvj. inter procuratorem. Sed id intellige, vt posteà dicemus in xxx. limitatione, de notario stipulante nomine alterius absentis.

Constitutum factum negociorum gestori, transfert possessionem.

VICESIMA OCTAVA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia vicesimooctauò, vt id similiter procedat, si fiat constitutum seruo: nam per huiusmodi constitutum transfertur possessio in dominum ipsius serui. Id quod minimè dubium est, cùm tex. in id expressum habeamus in l. qui à seruo. ff. de actio. & obliga. vbi gl. id intelligit procedere, non solùm ex causa peculiari, sed & dominica, per l. quod seruus, & l. si me in vacuam. ff. de acqui. posses.

Constitutum quoq; factū seruo.

VICESIMA NONA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia vicesimononò, vt procedat etiam cùm fit constitutum ecclesiæ, videlicet cùm quis constituit se posidere nomine ecclesiæ. nam & tunc in illam transfertur possessio, & consequenter dominium, vt expressè voluit Bar. in auth. ingressi, col. ij. versi. sed quæro circa hoc vnum, C. de sacrosa. eccle.

Constitutum item factum ecclesiæ.

TRICESIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia trigesimò, vt etiam in secundum donatarium, nedū in primum transeat hæc possessio constitutitia: verbi gratia, Petrus donat Paulo rem quampiam, quandiu vixerit, & post eius mortem, Andreæ, iuxta l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. & eorum nomine se constituit posidere. Certè non solùm in Paulum primum donatarium transfertur possessio vi huius constituti, sed & in Andream post mortem Pauli, si credimus Phil. Dec. qui ita multis rationibus tenuit, consi. ccxxxix. primò non videtur, col. iij. versi. memini me, cum multis seq. vsq; ad fi. eius consi.

Constitutum factū primo & secūdo donatario an vim habeat in secūdum.

2 ¶ Verùm contrarium ex diametro tenuit Guid. Pap. Decis. Delph. 512. Titius bona sua donauit, his rationib. motus: quoniā dominium, & possessio fuerunt translata in primum donatarium vi illius constituti: ideo non potuerunt ab eo, vel eius hæredibus auferri, sine eorum voluntate, l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. poss. & l. quoties. C. de præci. imper. offer. Sed hæc ratio non admodum mihi placet, quia ab initio illius donationis primus donatarius, cui ea lege res ita donata est, consensum præstitit, vt in alterum donatarium dominium, & possessio transferretur, cum illam ea lege acceptauit. nam vel totam eam refutare, ac renuere: vel totam, vti ea facta est, acceptare debuit. l. Gaius. ff de manumis. cum alijs multis similibus à me cumulatis in tractatu Retractuum, tit ij. in fin. nu. iiij. huc quoq; spectat. & seq. Ideo nihil hîc est, quòd morari debeamus aliam huius donatarij, vel hæredū voluntatem.

De eadem re.

3 ¶ Ideo ipse Guido aliam reddit rationem, quia adueniente conditione, qua res donata est secundo donatario, nō potest fieri retrotractio respectu ipsius possessionis ad tempus, quo donatio facta est; quia hoc tempore cōditionis impletæ donator non iam rem ipsam posidet: & ideo non potest transferri possessio per illud ipsius constitutum, per ea, quæ notat Ang. in l. quamuis. §. j. ff. de acqu. poss. cum alijs infinitis concord. à me adductis infrà, in j. & ij. limit. Et si aliter, inquit Guido, diceremus, sequeretur illud absurdum, vt scilicet dominium

De eadem re.

eiusdem

eiusdem rei esset simul penes duos in solidum, contra. l. iij. §. ex contrario. ff. de acq. poss. & l. si, vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commoda. Et tandem respondet ad d. l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. quæ videbatur huic sententiæ aduersari, vt ibi per eum videbis.

De eadem re.

4 ¶ Nec solus fuit Guid. Pap. in hac opi. nam & idem quoq; eo non memorato, consuluit ex facto Steph. Bert. consi. cclxxvj. Christi, & c. viso casu mihi exhibito, col. ij. nu. 4. lib. j. nã, inquit, eo tempore constituens non est futurus possessor. quæ est posterior ratio Guid. Et ante vtrũque istud respondit Corn. consi. clxxiij. in præsenti stipulatione, col. v. in fi. versi. sed nihilominus hoc non obstante, lib. ij. Et secundum hanc sententiam fuit nuper iudicatum in nostra decuria Senatus Parisiensis die xx. Martij anno domini 1548. inter magistrum Ioannem Burgesium, & Ioannem Chazereum.

TRIGESIMAPRIMA AMPLIATIO.

Constitutum etiam respectu vniuersitatis bonorũ operatur.

1 ¶ Amplia trigesimoprimò, vt vis huius constituti obtineat non solùm in translatione rei cuiuspiam singularis, sed etiam in alienatione & obligatione vniuersitatis bonorum: vt si ego dono, vendo, obligo vniuersaliter omnia bona mea, vel quotam bonorum, & constituo me possidere nomine emptoris, donatarij, vel creditoris. Licèt enim aliter ea bona non exprimantur, tamen transfertur possessio, vt voluit Iac. But. in auth. hoc, si debitor. C. de pigno. Bar. in l. qui pignoris. ff. de acqui. posses. & in l. Celsus, col. iij. versi. sed pone quod debitor. ff. de vsuc. Bal. in l. si quis argentum. §. sed si quidem. C. de donat. trahens illum textum loquẽtem de retentione vsusfructus in donatione vniuersali ad constitutum, dicitq; illum textũ esse ad hoc notandum. & in l. nullo, ante fi. C. de rei vendi. Angelus consi. cvj. quædam mulier, in fi. iunctis præcedentib. Raph. Com. in l. quod meo, col. vlt. versi. item posset dubitari. ff. de acqui. posses. Ang. Are. in §. actionum, col. vj. ver. quarto iam est mensis, & versi. seq. Inst. de actio. & Ias. in l. iij. §. incertã, col. vlt. versi. sextò not. ff. de acq. poss. & consil. cxlvj. præsens consultatio, col. ix. versi. quia dico, lib. ij. Matth. Afflic. decisi. Neap. 139. magna fuit dubitatio. col. vlt. versi. dicebant quidam. Lancel. Galiau. in repe. rub. ff. de verb. oblig. col. xlj. versi. tũ ex prædictis. Et hoc quoq; satis voluerunt omnes, quos in seq. ampliat. citabimus.

Qui tenent contrarium.

Harum rationes.

Scientia ad acquirendũ requiritur.

2 ¶ Tamen Laur. Calca. primus, & nullo (quod sciam) præeunte, cons. xxix. in Christi, & c. magnificus dominus Rolandus, col. iij. versi. quantum verò ad constitutum, ausus est, & is quidem solus, tenere contrarium, his propemodum rationibus. Primùm enim, ait, vt transferatur possessio per constitutum, necessaria est illius scientia, cui acquiri debet. vt voluit gl. j. in l. quod meo. ff. de acq. posses. Cui (quantum ad id) adde quod & nos dicemus infrà in xxx. limit. versi. liij. ego verò, vt iudicium, & multis seq. Sed in huiusmodi constituto generali, is, cui fit ipsum constitutum, verisimiliter non habet scientiam omnium rerum.

Ad idem.

3 ¶ Item quia nec constituens tradere, nec accipiens acquirere potest, quod incertum est, l. locus. ff. de acquir. posses. & l. emptor, & ibi no. ff. pro empt. incertæ enim rei possessio acquiri non potest, l. iij. §. incertam. ff. de acquir. posses. id quod propè incidit in priorem rationem. nam possessio acquiri non potest sine animo eius, cui quæri debet, l. j. §. adipiscimur, & ibi doctores, & l. iij. in princ. ff. de acquis. possess. & dicemus pleniùs in versi. nuper allegato. Animus autem ad ignorata applicari non potest: ergo nec eorum possessio acquiri potest.

Ad idem.

4 ¶ Deniq; vt redeamus ad Calca. illud confestim absurdum suboritur, si id recipimus: nempe quòd is, qui huiusmodi constitutum fecit, si spolietur rerum suarum possessione, aut in ea turbetur, nullum poterit intentare interdictum. Et illud quoq;, quòd ille ita constituens nunquam poterit præscribere contra creditorem, etiam per xl. annos: quoniam contra possidentem nulla currit præscriptio, vt no. gl. in §. item Seruiana, in verbo, nihil interest, Instit. de actio. Subditq; Calca. quòd si doctores has rationes cogitassent, non eam sententiam secuti fuissent: quam veluti aliud agentes, & in transcursu, ac nulla animaduersione, sed indeliberatè tenuerunt, imò magis præsupposuerunt, vt ipse loquitur.

Responsio ad eas rationes.

Scientia in genere sufficit.

5 ¶ Verùm hæ Calca. rationes non tanti mihi esse videntur, vt illos à priori sententia dimouissem. nam prima non necessariò concludit: non enim impossibile est, licèt difficilè sit, scire omnes alterius facultates. Istudq; est magis quæstio facti, quàm iuris: nec requiritur specialis scientia rei, vt ipsius possessio acquiratur, sed sufficit in genere: alioquin nunquam acquireretur rei non visæ possessio: quod falsum est. Et aliàs videmus scientiam, vel cogitationem genericam, vt ita loquar, siue in genere, satis esse, l. qui iure militari, & ibi Bald. & Ang. ff. de milit. test. & voluerunt Petr. Din. & Bart. in l. sub prætextu, ij. C. de transac. Bart. in l. si de certa, circa medium. eodem tit. cum infinitis propè concord. à me congestis in repet. l. si vnquam, in præfatione, nu. 78. horum præcipuum, cum duobus præceden. versiculis C. de reuo. dona. Et faciunt quæ dicemus inferiùs in sequ. ampliatione, in qua loquemur de constituto apposito super rebus futuris.

Responsio.

6 ¶ Secunda autem ratio Calca. in idem quod iam diximus recidit. At quod tertio loco dictum est, facilè dilui potest. Nam & si constituens non possit intentare interdictum aduersus eum, cui constituit, potest tamen aduersus alium, vt est text. expressus in l. qui precariò. ff. de

ff.de precar.& l.j.§.vlt.cum l.seq.ff.vti posśid.cum simil. Et prætereà hæc ratio nihil mouet, quando & ea, si consideranda esset, haberet locum in constituto rei particularis:& tamen nõ impedit possesśionis translationem.

Responsio.

7 ¶ Aliud absurdum eadem ratione nihil obest, cùm etiam in constituto rei singularis procederet. Et quia etiam is, cui factum est cõstitutum, per lapsum decennij perdat possesśionem, nisi eam realiter appræhendat, vt voluerunt Bal. Io. Castel. Signo. Homo. & alij pleriq; inter consi. ipsius Bald. consi. cl. casus actualiter, lib. ij. Sed tu tamen de hoc vide, quod dixi suprà in xiij. amplia. num. 7. scio tamen, & quæ latiùs dicam in xxj. limitã. Vt interim scias Mediolani statutum esse, ne ex constituto generali omnium bonorum transferatur possesśio, vt videbis apud Franc. Curt. Iuniorem, consi. cviij. sacratisśimæ Trinitatis, col. iij. versi. ex præmisśis remanet, lib. ij. vbi declarat quomodo id statutum sit intelligendum.

Mediolani statutum.

TRICESIMASECVNDA AMPLIATIO.

Constitutum etiam in bonis futuris transfert possesśionem.

1 ¶ Ampliatricesimosecundò, vt huiusmodi constitutum, siue precarium habeat vim transferendæ possesśionis non solùm in bonis præsentibus & iam quæsitis, sed & in futuris quoque, & quærendis: vt si quis donet omnia sua bona præsentia, & futura, atque se constituat posśidere pro donatario, nam tunc ex huiusmodi constituto transfertur possesśio bonorum illorum futurorum, tum cùm erunt iaequisita, sicuti & nunc præsentium. Ita enim voluit Iacob. Butr. in d. l. vlt. & ibi quoque Bart. in fi. qui tamen nonnihil nutat, & Salic. etiam in fi. C. quæ res pigno. oblig. poss. & idem Bart. consil. lxxvj. punctus talis est, pater filio emancipato donauit. Bald. in rubr. C. de contrahen. emp. in axj. quæst. & in d. l. si quis argentum. §. sed si quidem. C. de donat. Ang. vt à multis citatur in l. j. in princ. ff. de pignor. sed id non dicit in meo Codice, nec vllo modo loquitur de constituto. sed id quidem voluit consil. clxxix. visis prædictis instrumentis, col. iiij. versi. vbi autem interuenisset. & in sua disputatione incip. in refulgenti delitiarum palatio, col. iiij. versicu. sed incidenter quæri oportet. Salic. in l. ij. circa med. versic. quæro vendidi Titio. C. de contrahen. empt. Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta, ad fin. & ibi Alexand. col. vij. versi. & præsupponitur, ff. de verb. oblig. Raph. Com. consi. liiij. Leonardus, col. ij. Alex. in l. iij. §. incertam, col. iij. versi. extra glo. inducitur, & ibi quoq; Fran. Aret. col. ij. versi dicit etiam dominus meus, & Socin. qui dicit hanc esse communem opin. col. ij. versi & ista inducuntur, & iterum col. vlt. versi. quinta & vltima, & Ias. in vtraque lectu. scilicet in priori, col. ij. & in posteriori, col. vlt. & Clau. Aquen. versi. & inducuntur prædicta. ff. de acqui. pos. idem Alex. consi. lxxxv. ponderatis, col. vlt. versi. nec insisto, lib. vj. vbi & hanc dicit esse communem opi. Aug. in §. actionum, col. v. versi. hinc sumpta occasione, Institu. de act. Barb. in c. vlt. col. pen. versi. sed vtrùm istud, catrà de preca. Soci. cons. xj. in causa dominæ Catharinæ, versi. non omitto quod Iacobus, lib. iij. Io. Petr. in l. ab emptione. ff. de pact. Iason consil. cxlvij. præsens consultatio, col. ix. versi. nec dicatur quòd tale constitutum, lib. ij. vbi & hanc item dicit communem opi. Vital. Camb. in tracta. Clausularum, in clausula constituti, col. pe. versi. item hęc clausula constituens. Carol. Rui. consi. clxxvij. visis, & intellectis, col. ij. num. 3. lib. j. & iterum consil. cxxvij. visa facti narratione, col. iiij. versic. prætereà incertitudo, lib. v. Matthæ. Afflict. decis. Neapo. xxavij. quædam Altruda, col iij. versic. sed in contrarium. iterumq; decis. ccexxxv. pro decisione, col. iij. versi. aut quis obligat, vbi dicit ita iudicasse sacrum consilium. Neap. And. Alcia. in l. subsignatum. §. vlt. ff. de verb. sign. & in l. vlt. in verbo, neque donationes, col. ij. C. de pact. & Franc. Ripa in l. j. col. j. versi. ampliatur tertiò. ff. de pigno. Anto. Negusa. in tract. de pigno. in ij. parte, ij. membro, col. j. num. 3.

Huius opi. rationum fundamenta.

2 ¶ Horum sunt multæ rationes, quibus ad id dicendum innituntur. Primùm enim id probare videtur textus in d. l. quamuis, in prin. ff. de procurat. vbi si me constituo posśidere præcariò ancillam quampiam, extenditur id precarium ad partum nasciturum. Quem tex. ad hoc adnotauit Imo. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, de verbo. obliga. Sed huic rationi facilè responderi potest: nempe quòd in casu illius legis illud futurum, scilicet partus, est accessorium rei præsentis, scilicet ancillæ: imò eius pars esse dicitur, l. j. §. ex hoc edicto. ff. de ventre inspic. Ideo nihil mirum, si ipsum accessorium sequatur naturam sui principalis. l. cùm principalis. ff. de reg. iur. & ibi concord. aut (vt veriùs dicam,) si pars suum totum sequatur. l. quæ de tota. ff. de rei vend. cum sim. Alia autem bona futura, quæ scilicet post constitutum acquiruntur, nihil habent commune cum præsentibus, nec ab illis vllo modo dependent.

Responsio ad primam rationem.

3 ¶ Ideo & huius opi. sectatores alias rationes afferũt, hanc, scilicet, quæ in simili versatur. Nam quamuis id, quod nondum est in rerum natura, nõ posśit in dispositionem acquisititiam deduci, §. at si quis, Instit. de inut. stipul. tamen si re ipsa deductum fuerit, tunc dispositio illa acquisititia incipit operari effectum acquisitionis, cùm primùm illud incipit esse in rerum natura. l. nec emptio. ff. de contrahen. empt. & l. & quę nondum. ff. de pign. & l. j. ad fi. ff. de condit. & demonst. & l. interdum. ff. de acqui. hæred. & §. ea quoque, Instit. de legat.

Alia ratio.

4 ¶ Et hanc quoque rationem afferunt, quæ depromitur ex d. l. si quis argentũ. §. sed si quidem. C. de donat. vbi per retentionem vsusfructus bonorum vniuersalium transfertur eorũdem possesśio. quem text. & nos ex Bald. adduximus suprà in præceden. ampliatio. Igitur si bono-

Alia ratio.

rum vniuersalium,consequenter & futurorum,vt plurimi etiam cum text.intelligunt. Item, inquiunt,nulla lege prohibitum est fieti constirurum respectu bonorum futurntum : ergo permissum esse videtur:quia quæ prnhibita nnn sunt, permissa esse censentur. l. necnnn. §. quod eis.ff.ex quibus caus.maio.& l.magistrarus.ff.ad municip.& vtrobique gloss.quæ affe-tunt conc.& præterea glo.in l.qui restituere,in gloss.vlt.ff.de rei vend.quam in suo casu dicit singu.Bald.consil.cxlj.præmisis verbis,col.ij.versic. considera quòd appellatio,lib.j. Sed ad printem illam rationem dicunt ij,qui sunt alterius opin.quos statim citabo, cum text.in d.§. sed si quidem,nihil exprimete de fututis,ideo ex eo id nnn probari ad quod citant. Ad posterinrem dici potest,id satis prohibitum esse per rationes,quas mox afferemus.

Alia ratio. Permissum censetur quod non est prohibitum.

5 ¶Sunt igitur plurimi alterius sententiæ,vt scilicet,cnnstitutum nnn operetur translationem possessionis in bnnis fututis : & inter hos Dinus in l.hæredes palàm.§.vlt.ff.de testa.Bal. sibi contrarius,in l.j.§.vlt.quem legit cum l.seq.ff.pro socio, in lectu.auriqua,per gloss.ibi,quam dicit singu.& idem Bald.in d.l.stipulatio hoc mndo cnncepta , & ibi etiam Angel.sibi item contrarius,cnlum.ij.versic.quinimn & hìc doct.ff.de verbor.obligat.idem Bald.in cap. cùm venisset,paulò ante fin.de restit.spol.vbi & huius ratinnem reddit,quia nnn potest alij prius pnsidere,quàm sibi.& consil.cccxxxvij.in primis videndum est,cnlum.j.lib.j.& consi.clxvj. à libello,versic.sed hìc aduertendum,lib.iiij.Ipse Angel.in l.vlt.cnlum.quoque vlt.versi.ego alias dixi.C.de pact.Petr.Vbal.in repet. l.cùm duobus.§. Papinianus, char.ix.versicu.circa quartam partem.ff.pro soc.Roma.in d.l.iij.§.incertam.ff.de acquiren.possessio. & in quamuis.§.j.versic.& hoc facit,eod.tit.Cnrnæ.consil.cclij.primò videndum est,col,ij.versicu.item daro,quòd omnia bona,& iterum col.iuj.versic.& hoc etiam confert.lib.iij.Barptol.Cæpol. qui id dicit sing.in l.irritam,quæ est vlt.colum.xvij.in paruis,versic.& adde prædictis. C.de vsucap.pro dnnat.Guid.Pap.consil.ccxiiij. circa materiam,col.iij. versi.item licèt quia per talem.Barpt.Chass.consi.xxxix.pro decisione,in ij.dubio,in fi.Matthæ.Afflict.decis.Neapo. cxxxix.magna fuit,col.iij.versi.& hæc vera sunt.

Qui contra tenent futurorum nõ quæri possessionem ex constituto.

6 ¶Et hornm item sunt plurimæ rationes. Nam futura nondum pnssessa verè tradi non possunt,vt quæ nondum possideantur ab eo, qui tradere vult per constitutnm. nemo enim dat quod nnn habet,l.tradinn.ff.de acqui.ret.domin.cnm sim.debet enim esse aliquod corpus, quod tradi queat , l.quòd si nulla,ff.de hæred. vel act.vend. Et cùm id verè fieri non possit, nec fictè quoque potest:cùm fictin nnn pnsit plus nperari,quàm veritas,l.liber homo. ff.de stipul.seruo.& l.electio.§.si is.ff.de noxa.actio.& l.adoptio.ff.de adopt.cum simi.Ex quo fit. vt quamuis ex contractu societatis transferatur dominium rerum præsentium, quia videtur interuenisse ficta quædam & tacita traditio:non tamen futurorum, l.j.§.vlt.cum l.seq.iuncta glo.vlt.& l.j.ff.pro socio. Et maximè quòd glos.in d.l.ij. videtur æquiparare illam tacitam traditionem,quæ ex societate fit,precario,vel constituto.

Horum rationes.

Societas non transfert dominium rerũ futurarum.

7 ¶Sed ad hanc rationem potest responderi , & ad id primũ quod primo loco dictum est, per huiusmodi constitutum non continuò transferri pnssessinnem rerum futurarum , cùm eas constituens nondum habeat, sed tunc cùm incipit habere & pnsidere, ipsum constitutum quod in tempus cnnferebatur, vires transferendi assumere,vt paulò mox dicemus. Et ad id quod continenter dictum est de sncietate, id respondent , quòd in huiusmodi cnntractu illa simplex,& tacita traditin non compræhendit bona futura , vt patet ex l.si quis societatem,ff. pro socio.Hic autem constitutum expressè interponitur super bonis futuris.

Responsio ad eas rationes.

8 ¶Quòd si quis aduersus hanc respnnsinnem insurgat,dicatq; sncietatem omnium bonorum esse eius naturæ,vt respiciat communicationem etiam futurorum,nedum præsentium,l. uj. §.cùm specialiter.ff prn soc.ergn actus ineundæ societatis qui habet vim cnnstituti,(vt dictũ est,)pariter respicit præsentia,& futura,vt æqualis sit determinatio.l. iam hoc iure.ff.de vulg. & pupil.Huic respnnderi potest,ipsum actum ineundi significare bona præsentia & futura quæsita nomine sncietatis , esse cnmmunia, per d.§. cùm specialiter:sed bona futura quæsita nomine proprin , esse communicanda, l.si societatem vniuersorum , & l.si fratres. §. socium vniuersa,eod.tit.Ex quo & alia solutio infertur : quia ex fictinne est,vt actus ineundæ societatis,prnut habet vim tacitæ traditionis, extendatur ad futurum tempus, qun bnna quæ-ruñtur, & esset alia fictio,vt mediante,vt nostri loquuntur,illo actu transferatur possessio : & sic concurrerent duæ fictiones,contra no.in l.j.C.de dot.promis.cum simil.

Replicatio.

Responsio.

9 ¶Sed & ad hanc posteriorem opin.illud adducitur, quòd constitutum non transfert possessionem,nisi cnnstituens tempore constituti possideret,etiam si postea possideat:vt latè dicemus infrà in j.limit.præsertim versi.xij. tertiò amplia. Prætereà res futura incerta est ratione quotæ,& loci.nemo enim certò scit,quam rem quæsiturus sit neq; vtrum pro parte,an in totum:ideoque nec eius possessin transferri potest .d.l.iij.§.incertam,& l.locus.ff.de acquiren. pnssess.& id præsertim per constitutum,vt latè dicemus infrà in xix.limit.

Alia ratio.

Alia.

10 ¶Sed ad illud primum satis respõsum est ex præcedentibus:qnibus tamen addes quæ & nos dicemus in d.j.limitat.versic.xiij.verùm huius contrarium, & ij.seq.Ad secundum qnod de incertitudine est,responderi solet,eam incertitudinem cessare,cùm primũ bona sunt posteà quæsita:

Responsio.

quæſita: ſicut dicimus, quando quis emit fructus naſcituros. nam ipſis poſtea natis non dicitur empta res incerta. l. iorerdum in princ. ff. de verb. oblig. & l. nec emptio. ff. de contrahen. empt. Is autem, qui ſe conſtituit poſsidere bona futura pro altero, videtur tunc ſe poſsidere pro illo conſtituere, cùm ea fuerint quæſita, quo tempore res certa eſt reſpectu quoiæ, & loci. Et id tempus, in quod conſtitutum refertur, inſpici debet, l. ſi eum. §. vlt. cum l. ſeq. ff. de donat. inter vir. & vxor. & l. in tempus, in princip. ff. de hæred. inſtitu. & nos quoque dicemus infrà in iij. limita. num. 3.

Tempus in quod actus refertur inſpicitur, non ipſius actus.

11 ¶ Prætereà & illud quoque reſponderi poteſt ad eam incertitudinem, quòd licèt ab initio ſit quædam incertitudo reſpectu rerum particularium, eſt tamẽ certitudo reſpectu vniuerſi, tam bonorum præſentium, quàm futurorum: quæ facit vt bonorum vniuerſalium præſentium transferatur poſſeſsio: quòd minimè dubium eſt, vt patet ex iis, quæ diximus in præcedenti ampliatione, licèt ſit quædam incertitudo reſpectu particularium in vniuerſis compræhenſorum. Et aliàs ſufficit generalis certitudo, argu. l. qui iure militari. ff. de teſtamento milit. vt etiam diximus in ea præced. ampliat. verſi. verùm hæred. In dictis autem legib. quæ à poſſeſsione reiiciunt incertitudinem, erat incertitudo reſpectu rei particularis, nec erat certitudo in vniuerſo.

Alia reſpõſio.

12 ¶ Porrò ſi priorem opin. teneas, quæ communior eſſe videtur, & quam in practica ſequi ſolemus: eam intelliges primum ex ſententia Bald. in d. rubr. C. de contrah. empt. in xxj. quæſt. vt procedat, quando ille, qui ita conſtituit, poſteà acquirit bona illa futura eo animo, vt acquirat conſtitutario. ſecùs eſt, ſi eo animo, vt ſibi, non illi acquirat. Tum quidem primum per text. quem ad hoc dicit not. in l. actione. §. quòd ſi quid poſt, ff. pro ſocio: tum quòd in quærendis poteſt quis præiudicare ei, cui acquirere debuit, per text. in l. vlt. C. de acquir. poſſeſ. Cui adde, quantum ad hanc poſteriorem rationem. multa in eandem ſententiam cõgeſta à Barb. conſil. xlj. illud afferam, col. xvj. verſi. item eſt ponderandum, & ſeq. lib. j. & Felyn. in c. quæ in eccleſiarum, col. xix. verſi. & iſta conſideratio, de conſtit. & Iaſo. conſil. ccxxxvj. an rex Romanorum, col. iiij. lib. ij. Phili. Dec. in l. ſeruus. C. de pact. & conſi. cclxix. conſultus, col. iiij. verſ. & hoc præſertim, & à me in commentariis conſuetud. Picta. tit. ij. §. vlt. in glo. iiij.

Limitatio prima prioris op. Vt non procedat niſi eo animo acquirat, vt conſtitutario acquirat. Quærẽda ſæculus tolli quã quæſita.

13 ¶ Sed & idem quoque in hoc noſtro caſu tenuit ipſe Bald. in d. l. actione, §. renunciare, per text. in d. §. quòd ſi quid poſt, quem etiam dicit no. Et vtrobiq; dicit idem reſpondiſſe Franc. Tigr. ſuum præceptorem, monetque menti tenendum eſſe. Et idem prætereà tenuit Rapha. Com. in d. l. quod meo, in princ. col. vlt. paulò ante fi. ff. de acqui. poſſeſ. & Franc. Aret. in d. l. iij. §. incertam, col. ij. vbi ſuprà citauimus, & ibi quoque Socin. col. vlt. verſi. tertia difficultas, & Claud. Aquen. verſi. hanc tamen concluſionem, vbi ad hoc allegat text. in l. j. §. per procuratorem eo. tit. vbi per procuratorem tum demum nobis acquiritur poſſeſsio, ſi ea mente id fecerit. & Ludo. Bolog. in l. ſi à Titio. ff. de rei vend. in nouis interpret.

De eadem re.

14 ¶ At contra id expreſsè tenuit Sali. in d. l. ij. col. j. circa medium, in verſic. quæro vendidi Titio. C. de contrah. empt. & in d. l. actione. §. quod diximus. ff. pro ſoc. ea ratione innixus, quia eo momento, quo conſtituens ſibi quærit, conſtitutum vires recipit in quæſito: nec poteſt ipſe conſtituens mutare propoſitum. & renunciare rei quæſitæ inuito conſtitutario, argu. l. ſicut. C. de act. & oblig. & l. in commodato. §. ſicut. ff. de commod. Licèt è diuerſo ipſe conſtitutarius ei renunciare poſsit. l. Lucius. ff. de don. & l. cùm precariò, ff. de preca. Et hanc quoque partem ſecutus eſt Alex. in d. §. incertam. paulò ante fi. & Antonius Cochus inter conſil. Socin. conſil. lxxvij. reperito, in fi. lib. iiij. & Barb. in c. vlt. col. peo. de precario.

Qui contrà tenent.

15 ¶ Ad contrarias autem rationes reſpondet Salic. vbi ſuprà, primùm ad d. l. actione. §. quòd ſi poſt, quòd ibi certè ſocietati renuntiatur. quod fieri poteſt: at conſtituto non poteſt, vt dictũ eſt. In d. autẽ l. vlt. C. de acq. poſ. colonus, nec ſibi nec alij vult quærere. Sed hic ſibi vult quærere: & ſibi quidem quærendo, in conſequentiam quærit conſtitutario ex contractu præcedenti, à quo reſilire non poteſt inuito eo, cui ex eodem contractu quæri debet. id eſt, vt aliter dicam, quis poteſt alteri præiudicare in quærendis, dum ſibi non acquirit: ſed ſibi quærendo non poteſt, & id credo verius.

Contrariarũ rationum reſponſio.

16 ¶ Quod tamen intelligit idem Alexan. in d. §. incertam, in illis ipſis terminis, in quibus ſuprà locuti ſumus, cum ſcilicet acquirit animo ſibi acquirendi, non conſtitutario. Id enim facere non poteſt, quin conſtitutario acquirat, vt diximus, ſecùs, ſi acquireret ea mente, vt alteri extraneo acquireret: tunc enim præiudicaret ipſi conſtitutario, per l. j. §. & quæ de ſeruis, & §. per procuratorem. ff. de acquir. poſſeſ. quod & non obſcurè videtur voluiſſe ante eum Salic. in d. l. ij. de contrahen. empt. dum reſpondet ad l. vlt. C. de acquiren. poſſeſ. vt diximus in præcedenti verſic.

Quid ſi conſtituens animo alteri quærat quàm ſibi.

17 ¶ Sed quicquid ſit illis in caſibus, tamen in dubio ſemper præſumerem hunc conſtituentem acquiſiuiſſe animo quærendi conſtitutario, tum argum. l. meritò, ff. pro ſocio, & l. qui iure familiaritatis, & l. ſeq. in prin. ff. de acquiren. poſſeſ. cum ſim. & quod tradit Bart. in l. gerit, col. v. verſi. aſſumo primùm. ff. de acquiren. hæred. tum etiam quia non præſumitur mutatio voluntatis, l. eum, qui. ff. de probat. & cap. maiores, extrà de Baptiſ. Et ita nuncupatum voluit in

Cõſtituens in dubio quærit conſtitutario.

hocnostro casu.Rapb.Co.in d.l.quod meo,in prin.ff.de acq.pos.Io.à monte Sperello in l.ab emptione.ff.de pact.Franc.Aret.in d.§.incertam,col.vlt.versi.sed in dubio. & ibi quoq; Soc. col.item vlt.versi.quarta difficultas.& Ang.Aret.in §.actionum,vbi suprà,Instit.de actio.

Secunda limitatio prioris opin.

Vt procedat cum expressè constitutũ sit de futuris.

18 ¶Intelliges secundò primam illam opin.qua scilicet,dictum est,constitutum etiam in bonis futuris operari possessionis translationem, quando ipsum constitutum expresse appositum est ipsis rebus futuris. Quòd si apponatur simpliciter omnibus bonis, nulla expressa futurorum mentione facta,id certè ad ea non trahitur,vt apertè videre licet ex Iaco.Butr. & aliis in d.l.vlt.C.quæ res pigno.oblig.possunt.& nuncupatim voluit Franc.Aret.in d.§.incertam,in fi.& Iason.in l.si socius.col.j.ff.si cert.peta.

Sed hoc ita vbi de alienatione agitur.

19 ¶Sed hoc tamen ita temperandum est,si apponitur huiusmodi constitutum super alienatione rerum simpliciter.nam sicuti alienatio etiam omnium bonorum non compræbendit futura,nisi ea quoque expressa fuerint,per l.si ita legatum.ff.de auro & arg.leg.& l.vlt.§.j. ff.de leg.ij.cum sim.Ita nec cõstitutum etiam simpliciter appositum super ea alienatione, nempe quòd reguletur secundum naturam principalis contractus,in quo apponitur,arg.l.vlt.§.j.ff. de constitu.pecun.& dicemus latissimè infrà in vij.limitatione.nume.25.bucque spectat, & multis sequen.

Secus de obligatione tantum.

20 ¶Quòd si constitutum ipsum apponatur super obligatione bonorum simpliciter,tunc certè trabitur ad bona futura,vt ipsa obligatio,super qua appositum est, per d.l.vlt.C.quæ res pig. oblig.possunt.si modò vera est ea opinio,quæ dicit cõstitutum trahi ad futura: quam nos secuti sumus.Et id nuncupatim voluit Iacob.But.in ea ipsa l.vlt. & Rom.in d.l.stipulatio hoc modo concepta,col.vlt.versi.circa quod sciendum,de verb.obliga. vbi id dicit se tenere,licèt ipse aliter tenuerit in d.l.iij.§.incertam.ff.de acquir.poss.& Ang.Aret.in d.§.actionum.col.v. versi.hinc sumpta occasione,Instit.de actio.& Socin.in d.§.incertam,col.ij.versi.aduerte tamen.& bona pars eorum,quos suprà citauimus in prin.huius amplia.

An de alia dispositione qua trahitur ad futura.

21 ¶Ex his satis intelligis id semper procedere cùm in dispositione compræhenduntur futura, vt etiam cõstitutum in ea appositum in iis operetur,verbi gratia.in institutione hæredis quæ ad bona futura trahitur,per l.sancimus,& ibi Pau.Cast.qui eum tex.dicit sing.C.de testam. Io.Crotus & Aymo Crauetta in repet.rub.ff.de leg.j.ille in ij.quæst. hic nu.63.Et in substitutione,vt respondit Bald.consil.cxcvj,super eo quod quæritur, col.vlt.lib.4. Et in legato vniuersali,vt probat text.in l.pen.& ibi glo.& doct.ff.de fund.instr.& in l.quoties.§.vlt.cum gl. ff.de vsufruct.& l.nam quod,§.vlt.& ij.ll.seq.ff.ad Senatuscon.Trebel.Bart.in l.si ita,col.pe. ff.de auro & arg.leg.Igitur si constitutum appositum fuerit in iis rebus,vt fieri potest, vt diximus suprà,in xxv.amplia.operabitur id constitutum etiam respectu bonorum futurorum in eisdem compræhensorum.

An autem id procedat in quasi possessione iurium futurorum.

22 ¶Intelliges tertiò eandem sententiam,quæ trahit constitutum ad futura, vt non procedat in quasi possessione iurium,siue nominum futurorũ.Nam etsi eorum quasi possessio transferri possit ex constituto,vt posteà dicemus in xxxiiij. ampliatione, non tamen futurorum. vt expresse voluit Andr.Alc.legum interpres doctissimus simul & elegantissimus in l. vlt.in glos. neque donationes,col.ij. versi.sed tamen nec hoc.C.de pact. argu.l.ei à quo.ff.de vsucap.& quod dicit Bart.in l.cùm falsa.C.de iur.& fact.igno. Et facit quod scribit Barb.consil.viij.sapienter doctissimus,col.xviij.versi.cùm ergo nõ sit,lib.ij.quòd difficilius quæritur quasi possessio rerum incorporalium per actus ciuiles.

Possessio rerũ incorporaliũ sola cessione & patientia quæritur.

Nec etiã traditio requiritur ad dominij acquisitionem.

23 ¶Tamen, (vt dicam quod sentio) neq; ille textus quicquam ad id facit:nec de bac re loquitur Bart.vbi suprà:nec video rationem vllam differentiæ inter possessionem rerum corporalium,& quasi possessionem incorporalium,quantùm ad hanc rem pertinet:nisi quòd hæc facilius quæritur,scilicet simplici cessione,& patientia,vt dicit gl.in l.vlt. C.quan.fisc.vel priua.& in l.vlt.ff.de dona.cum aliis concor.à me collectis in tractatu Retractuum.tit.j.§.j.glo. vij.in verbo,*ou autres choses*,nu.12. Nec horum alia traditio requiritur ad dominij translationem,vt tradit Bald.in l.traditionibus,paulò ante fi.C. de pact. & in l.j.etiam ad fin. C.com, vtriusq; iudicij.& alij quos citat & sequitur Alex.cons.clxxxiiij. in causa & lite inter Nigroxolum,col.ij.vers.vltra prædicta,lib.vj. Propterea que Inno. in c.in literis,in verbo, priùs,col.j. de restit.spol.& Floria.in l.seruitutes,la iij.col.iij.versic.quid autem si esset consuetudo. ff.de seruit. Si,inquiunt,per fictiones datur possessio rei corporalis,multo fortiùs incorporalis,per quædam iura allegata ab ipso Floria.Et bene etiam facit quòd tradunt Bald. & Ang. in l.licèt,ille,col.ij.versi.per inuestituram, & seq.hic col.j.versi.& prædicta vendicant. C. de acq. pos.& quod diximus in tractatu,*Le mort saisit le vif*,in vij.declaratione iuj.partis, qua docebimus statutum quod transfert possessionem in hæredem , habere locum in quasi possessione rerum incorporalium , licèt ea possessio sic translata, sit aliarum omnium ciuilissima, & fictissima,vt ex eodem tractatu constabit.

An constitutum futurorũ

24 ¶Intelliges quartò,vt procedat in bonis futuris per ipsummet constituentẽ posteà acquirendis:non etiam in iis , quæ per ipsius hæredes acquirentur , etiam si id expresse dictum fuerit quia scilicet quis obligauit bona sua, & hæredum præsentia & futura, & se constituit ea possidere

fidere nomine ereditoris, nam licèt id constitutum valeat, & habeat vim suam respectu bonorum futurorum ipsius, vt suprà diximus, nnn tamen suorum hæredum: quia huiusmodi constitutum eorum respectu conferretur ad tempus, quo esset morruus, & quo ideo constituens non erat possessurus, per ea, quæ latè dicam infrà in ij.limitat. Et hoc expresſè voluit Matth.Afflict.decis.Neapol.cccxxxv.pro decisione,col.iiij.versi.aut debitor obligauit.

trabatur ad bona postea ab heredibus quasita.

TRICESIMA TERTIA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia tricesimotertio, vt procedat nō solùm in translatione possessionis proprietatis, sed & vsusfructus suæ rei: verbi graria, concedo alicui vsum fructum mei fuodi, & me constituo eius nomine pnsidere. Licèt enim ea naturalis possessio, quæ debet esse penes vsufructuarium, nunqoam fuerit apud me domnimm fundi, vt per Bart.in l.j.in prio.v. quæst.princ.ff. de acquir.poss.tamen per huiusmodi constitutum transfertur naturalis possessio, quæ ante non erat, vt voluit idem Bart.in l.quod meo: in prin.col.vlt. versi.quid si alicui cócedo vsumfructum, & ibi quoq; Alex.col.v.vers.subsequenter quærit, eod.tit.vbi hæc dicunt probari in l.qoisquis, & l.si quis argentum.§.sed siquidem.C.de dona.prout eas inducit ipse Alexan. Et idem quoque tenuit idem Bart.in l.interdum.§.vlt.per illum text. & ibi quoque Rapha.Co. & Franc.Aret.ff.de acquit.pos. Bal.in rub.extrà, de præser.col.ij.versi. sed pone vsufructuarius. Ant.in c.cùm venisset, col.iij.post versic.noo obstat, & iterum in repet.c.vlt. col.ij.versi. sed est dnbium, de cau.pos.& proprie. Rapha.Co.consi.clxxiij. Galuanus, col.vlt.vbi loquitur de fructuario, & emphyteuta. Carol.Rui.consi.lvij. quò ad ea, col.ij.nu.4. lib.j. & consil. cxlviij.casus est, col.ij.oum.5.eod.lib.j. Franc.Ripa.in c.cùm ecclesia Sutrina, col.xiij.versi. quartò oppo.de causa posses.& propriet.

Constitutum operatur in translatione vsusfructus rei sua.

2 ¶Contrariū tamen è diametro tenent ipsi Alex.& Fran.Aret.sibi cōtrarij, ille in d.l.interdū: §.vlt.col.vl.hie in d.l.quod meo, in prin.col.pe.moti multis magnisq; rationibus, quas apud eos videre poteris, ne hîc iterum repetam. Sed & tu quoque vide Claudium Aquensem in d.l.quod meo.col.ij.vers.item quærit Bart.quid in eo.ff.de acquiren. posses.

Qui contrarium dixerunt.

3 ¶Sed (vt vides) hi loquuntor, quando ipse dominus proprietarius donat alteri vsumfructum rei suæ, & eò spectant rationes eorum. Sed quid si vsufructuarius alteri cōcedit suum vsum fructum: aut quia id facere non potest, commoditatem ipsius, quod vtique facere potest, l. necessariò.§.vlt.ff.de peri.& commod.rei vend.constituitq; idem vsufructuarius se possidere eundem vsumfructum, aut commoditatem ipsius, siue etiam rem vsufructuariam nomine eius, cui cedit, an per huiusmodi constitutum transferatur possessio oatutalis, quam ipse vsufructuarius habet. Et trāsferri negat Guid.Pap.in statuto, si quis per literas, in verbo possessio, col.iij.versic.circa hoc quæro. Et pro eius sententia facit quòd in iuribus inseparabilibus à persona nnn cadit fictus titulus, nec ficta traditio.l.si vsusfructus.ff.de nouat. & §. finitur, Instit.de vsufructu.

Quid si vsufructuarius donat vsumfructum quē habet in re alterius, & si constituit possessorem.

4 ¶Sed id non omninn inseparabile est à persona, cuios commoditas separari & cedi potest, vt suprà diximus: nec video quid aliud impediat hanc naturalem vsufructuarij possessionem transferri per constitutum, cùm id perpetuum sit, vt fieri possit, per ea quæ suprà diximus in xx.amplia.vt etiam aliarum rerum incorporalium, vt dicemus in seq.amplia.

De eadem re.

TRICESIMA QVARTA AMLIATIO.

1 ¶Amplia igitur & trigesimoquartò, & generaliùs, vt procedat in omnibus iuribus incorporalibus, vt seruitutibus, iurisdictione, & aliis id genus: quorum quasi possessio etiam per constitutum transfertur, ex senteoria Inno.in c.in literis, col.vlt.de restit.spo.Bart.in d.l. quod meo, in prin.col.vlt.versi.sed quid si concedo, & ibi quoque Rapha.Co.in fi. Alex.col. vj.versic.quærit Bart.sum dominus, & col.seq.versi.item dicit quòd quando, & Franc. Aret. qui id latè disputat, col.pen.versi.tertiò nunquid.ff.de aquir.posses. Bal.in rub.extrà, de præscript.col.ij.versi.sed an si habeo. Anto.io c.cùm venisset, col.vlt.versi. hæc procedunt in rebus.de restitut.spoliat.& in repet.c.vlt.col.ij. versic. sed est dubium, de caus. posses. & proprie. Petr.Aoebar.in c.sine possessione, col.xxiiij.quæ est in char.vlt.in prin.versi. quæro etiā vtrùm posit, de reg.iur.lib.vj.Raph.Co.consil.lxiij. Leonardus, col.j. Cornæ.consil cvj. licèt in bac, post prin.& iterum paulò ante fin.ipsius consil.versic.nec dictum capitulum. Guidn. Pap.in d.statuto, si quis per literas, io verbo, possessio, versic.an per constitutum. Soci. consil. clxxxvij.in controuersia, quæ vertitur, col.v.versi.tertiò probatur.lib.ij. Et id planè probatur in l.ij.§.vlt.cum l.seq.& in l.& habet.§.precario.ff.de precar.

Constitutum operatur in omnibus iuribus incorporalibus.

2 ¶Et bene facit quod diximus suprà in xxxij.amplia.nu.23.tamen vt dicam, Et quòd aliàs eō statutio loquens de possessione, habet locum in quasi possessione rerum incorporalium, vt voluit gl.in c.sine possessione, ad fi.de reg.iur.lib.vj.& doct.vbique. Idq; etiam si sit pœnalis, quæ aliàs stricte interpretanda est, ex sententia gl.quam omnes sequuntur, in l.si quis in tantam, in verbo, rerum.C.vnde vi.trahentis eam legem loquētem de possessione, ad quasi possessionem rerum iocorporalium. Etiam si sit statutum, & ipsum quidem pœoale, quod ideo stricte quoque interpretandum est: tum quòd statutum est, tum etiam quòd pœnale, vt videre licet ex Bald.loquente de statuto puniente turbantem possessionem, in c.licèt causam,

Constitutio loquēs de possessione habet locū in quasi possessione.

Etiam si sit pœnalis.

Etiamsi sit statutum & id pœnale.

in fi.de probat.per text.in l.nam posteà, §.item si iurauero,ff.de iureiuran. vbi Ias.col.vlt.in v.notab.id dicit multum not.& Franc.Aret.in rub.ff.de acqnir.possess.col.vlt. versi.illud autem.& consil.xxx.viso themate,col.antepe.in iiij.dubio, & Franc.Rip.lib.ij. Respon.consil. viij.duo tantum,col.uj.versi.nec dicatur qnod dispositio. & diximus etiam in nostris legib. connubialibus,in glo.v.in verbo,*contraxer*,in xj.quæst.num.123. nam & videmus, & iterum num.130.quòd autem suprà & seq.

An constitutum operatur in iuribus qua quis in suas res constituit.

3 ¶ Sed hæc intellige,cùm pro huiusmodi iuribus,quæ quis in alios habet, constituit se ea possidere nomine alterius: verbi gratia, si quis vendit iurisdictionem, quam in alios habet: aut seruitutem, quam habet in fundo alterius. & se ea constituit nomine illius possidere, siue quasi possidere.tunc enim transfertur ea quasi possessio,quam in iis rebus habebat. Sed aliquod huiuscemodi ius in suo ipsius fundo constituat aut vendat, & id constituat possidere se nomine cessionarij,non in eum transfert quasi possessionem illius, quam antè non habebat. quia rei suæ seruitus cōsistere non potest. Ita declarat Bart.in d.l.quod meo,in iuj.qnæst. & ibi quoque Alex.col.vj.versic.quęrit Bart.sum dominus,& col.seq.versi.idem dicit Bald.in d.rub.extrà de præscripr.vbi suprà Ant.in d.c.cum venisset,col.vlt.de restit.spolia.& in d.c. vlt.col.ij.versic.ex prædictis infertur,de caus.pos.& proprie.& Franc.Rip.in d.c.cùm ecclesia Sutrina,col.xiij.versi.quartò oppo.eod.tit.Et interim vide,quæ dicam infrà in j.limit.versi. ix.ex quibus Philip. & seq.

Constitutum se submittentium iurisdictioni alterius,an trāsferat quasi possessionem.

4 ¶ Sed hic quęri solet,si aliqui rustici se summittāt alterius iurisdictioni,& se id ius cōstituant possidere nomine eius,cui sese summittunt, an transferant in eum id ius iurisdictionis. Super quo Bart.(cum quo omnes transeunt) in d.l.quod meo, col.vlt.versic.sed si rustici,dicit, quòd si hi,qui ita se summittunt & constituunt,sunt subditi alterius iurisdictioni,quàm eius, cui ita se summittunt,& constituunt, nō in eum transferunt quasi possessionem iurisdictionis.& ita planè fateor. Et idem planè sensit Inno.in c.dilectus, extra de capel. mona. & in c. olim inter,de restit.spoliat.& facit.l.si coloni,C.de agric.& censit.lib.xij. Et huius aperta est ratio,qnam affert Franc. Aret. in d.l.quod meo,col.vlt. quia isti rustici, quam ipsi possessionem non habent,in alium transferre non possunt.l.nemo plus iuris. ff.de reg.iur.maximè in præiudicium alterius.l.id quod nostrum, eod.tit.

Et quid si antè nullius iurisdictioni erant subditi.

5 ¶ Vides autem Bart.vbi suprà,non aperire,quid dicendum sit.Si rustici nullius iurisdictioni subsunt,an se submittentes alteri,& se constituentes possidere nomine illius,in eum transferant quasi possessionem iurisdictionis in ipsos constituentes. Nisi si quis dicat,id tacitè voluisse,cùm dicit,eos qui subsunt alterius iurisdictioni,nihil agere,si se submittant alteri, & se constituant pro eo possidere.quasi velit secus esse, si alterius iurisdictioni priùs nō suberant. Quod ipsum apertè voluit Bald.ita intelligens Inno.in dictis locis, in l.ij.col.viij. versic.sed quid si quis facit.C.de seruit.& aqua,& allegat not.in l.ab emptione. ff.de pactis, & in d.l. quod meo.ff.de acquiren.possess.tanquam & ita intelligat illud Bart. qnod suprà citauimus ex d.l.quod meo.

De eadem re.

6 ¶ Verùm Franc.Aret.huic se opponit, in illa ipsa l.col.vlt. versic. circa tertiam quæstionem, dicitq; Baldum non id animaduertisse,quod dicit ipse Bartol.in d.l.quod meo,quòd scilicet per solum constitutum,non accedente vsu,in istis iuribus incorporalibus non potest transferri possessio. Et quia cùm apud subditos non est vsus iurisdictionis, non potest dici, quòd ipsi vtendo possint quærere possessionem. Sed in casu Bald. vt subdit Aret. præsupponitur, quòd illa communitas erat in quasi possessione iurisdictionis. Vnde ex quo per constitutum solum quasi possessio non fuit translata, remansit apud eos. Et sic videtur, quòd possint vti iurisdictione nomine eius, quem recognouerant. Sed contra id, inquit, facit, quia volendo transferre quasi possessionem in alium,licèt non potuerint,perdiderint tamen suam,per tex. in eadem l.§.j.Sed ad hoc dicit posse responderi, quòd si quasi possessio vacabat, isti vtendo iurisdictione nomine eius, pro quo constituerant, acquisiuère possessionem illi, scienti quidem,& acceptanti.l.qui vniuersas.§. quòd per colonum.ff.eodem titulo, & tangit Bartol.in d.l.quod meo,in vlt.quæstio.& tandem declarat,an & quando populus liber possit se alteri subiicere, & concedere iurisdictionem in se, vt ibi videbis. neque enim id ad hunc locum pertinet.

TRICECIMAQVINTA AMPLIATIO.

Cōstitutū iuuat etiam in spiritualibus.

1 ¶ Amplia tricesimoquinto,vt non solùm per constitutum transferatur possessio rerum temporalium,sed etiam spiritualium, in quibus cadit possessio siue quasi possessio: verbi gratia, sacerdotiorum,quæ nos vulgò beneficia appellamus,decimarum,& aliarum huiusmodi rerum.Ita enim voluit Anto.in c.cùm venisset.col.vlt.versic.hæc procedunt,de restit.spolia.& in repet.c.vlt.col.xj.versi.secundò per hoc deciditur,de causa possess.& proprie. vbi & idem dicit de iure patronatus ecclesiæ, & de iure eligendi,& similibus.Sed id,quod dictum est de beneficiis,intelligit ipse Anto.si superioris auctoritas interuenerit,per no.in c.quæsitum,de rer.permutat.

De eadē re.

2 ¶ Et hoc quoque,vt scilicet ipsorum beneficiorum transeat possessio per constitutum,voluit

Ludo.

Ludo.Gomes.in commentariis regularum Cancellariæ in xxiiij. regula, Innoc.viij.col.j. Et benè facit quod scribit Panor.in c.cùm Bertoldus,col.ij.in ij.not.de senent.& re iud. quòd si institutio beneficij fit in præsentia ipsius beneficij, transfertur possessio sine alia reali traditione. Hic enim(vt sæpe aliàs diximus in hoc tractatu) ponitur inter modos fictos tradendæ possessionis,vt constitutum. Illud autem minimè dubium est, id procedere in rebus ecclesiæ,vt non obscurè probatur in d.c.cùm venisset, & ibi omnes doctores,vt diximus suprà in xxij.ampliat.

Institutio beneficij in conspectu ipsius, transfert eius dem possessionem.

3 ¶Sed hoc tamen,quod diximus in hac ampliatione, intellige procedere, modò is, cui fit id constitutum,sit capax eius possessionis,vel quasi possessionis, quam in illum transferre volumus. Quid enim,si clericus constituat se possidere beneficium, siue decimas nomine laici, transferétne possessionem in eum? Et certè non transferet, cùm is sit incapax huiusmodi iurium,vt expressè dicit Anto.in d.repet.d.c.vlt.col.xj.versic.idem in existente.de caus.posses. & propriet.

Sed necesse est constitutarium esse capacem.

4 ¶Et id quidem generale est in omnibus cæteris rebus,quæ ab aliis possideri non possunt,iure,aut natura repugnante. Quid enim,si pater constituat se possidere ius paternitatis,siue filiationis,aut maritus ius maritale in alium? nunquid eos constituet in possessione iuris paterni,aut maritalis? Et non cõstituere tradit ipse Antonius vbi suprà. Ex quo etiam fit,vt cùm sine possessione præscribi non possit,l.j.§.per seruum qui in fuga.ff.de acquiren. posses.& c. sine possessione,de regu.iuris lib.vj.cum similib. Ideo nec filiatio præscribi potest, Bald.in l. vnica.C.quan.non peten.partes, & diximus in tractatu Primogeniorum in xxx.quæst.nu.9. Et de hoc quoque dicam infrà in xviij.limitat.

Et idem in cæteris rebus.

Filiatio non præscribitur.

TRICESIMASEXTA AMPIATIO.

1 ¶Amplia igitur tricesimosexto,vt non solùm liberarum rerum,siue allodialium,quas vocãt, sed & feudalium transeat possessio per constitutum,vt satis intelligere videtur Bald.loquens in materia feudali,in cap.j.col.ij.versi.inuestitura autem,tit.quid sit inuesti. & expressè Raphael.Com.consil.clxxiij.Galuanus,colum.vlt.Matth.Afflict.in c.j §.si facta,colum.ij.vers. item quæro princeps,titulo,si de feud.fuer.controu.inter domin.& agnat. & alij multi à me citati infrà in xxvj.limita. vbi tracto,an vasallus cadat feudo,tradendo per constitutum, ac si ipse verè tradidisset.

Constitutum habet vim etiam in feudalibus.

2 ¶Et facit quod in non longè dissimili tradit idem ipse Matth.Afflict.in d.cap. j.col.ij.versic. sed vlteriùs sciẽdum est,tit.quid sit inuesti.quòd in feudis transfertur possessio per retentionẽ vsusfructus, quæ vt alibi dicam, scilicet in ix.limitat.nume.12.imò verò, est veluti quoddam genus constituti,ponitur'que inter fictos modos tradendæ possessionis à Leg.in l.iij.in princ. ff de acquiren.possessio.& Cano.in c.ij.de consue. Et idem dicit ipse Matth.in c.j.in xiij.notab.col.vj.num.56.versic.an autem.l.quisquis.tit.de prohib.feud.ali.per Fede.reprehendens Andr.Iser.qui videbatur voluisse contrarium in c.j.tit.qui succes.tenc.

Vsusfructus retẽtio in feudis transfert possessionem.

3 ¶Licèt quantùm ad ipsum constitutum, de quo principaliter tractamus, contrarium eius, quod diximus,voluit idem Matth.Afflict.sibi è diametro contrarius eodem loco, quod magis mirum est,videlicet in d.c.j.col.iij.versic.sed an precarium,& rursum versi. posset tamen saluari,tit.quid sit inuest.& iterum in c.j.col.xxj.num.124. versic.item fallit in feudis, titu.de feud.dat.in vic.leg.commis. Et idem similiter voluit Chasse.consil.vij.visis themate, col.vij. versi.ad hoc est clara responsio,& consil.viij.super duobus.col.viij.nume.36. Et ab hac parte sunt plurimi,quos tibi citabimus infrà,in illa xxvj.limit.num.2.si ergo. Et vide etiam quæ dicam in iij.parte in tertia limitatio.

Qui contrarium tenuerunt in constituto.

TRICESIMASEPTIMA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia tricesimoseptimo,vt procedat etiam in reciproca dispositione. videlicet si duo sibi mutuò donant bona sua vel eorum partem,scilicet superstiti eorum, & sic constituant possidere nomine ipsius superstitis, per id constitutum transfertur possessio in ipsum superstitem. Oldra.consil.cxxxix.ad habendam aliqualem notitiam,col.ij.versic.tertium erit,iunctis præcedentibus.& Alexan.consil.lxxxiij.visa facti narratione,col.iij.versic. quod autem possessio,lib.iij.

Constitutum vim suam retinet etiam in reciproca dispositione.

TRICESIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 ¶Amplia tricesimooctauo, vt procedat etiam in pignore, vt si quis pignus constituat super fundo,& se constituat possidere nomine creditoris,nam tunc etiam transfertur possessio,vt videre licet ex iis,quæ diximus suprà in prima parte,num.12.incip.sed & ex illa, & nume.34. at illud hîc. Quod & confirmat glos.loquens de retentione vsusfructus, in l.j.§.vlt.ff.de reb.cor.quam eandem gloss.dicit singu.Bald.in c.per tuas,in fi. de donat.nam & vsusfructus retentione ideo transfertur possessio,quòd ex ea censetur esse factum constitutum, vt nos alibi diximus.

Constitutum in pignore quoque suam vim trãslationis exercet.

TERTIA PARS.

PRIMA LIMITATIO.

HACTENVS ampliationes, quas nostri appellant, posuimus, nunc ad limitationes, quas & ipsi vocant, accedamus, quibus peractis totum hunc tractatum absoluemus.

Constitutum inutile si constituens non posidet.

1 ¶ Limita igitur primo nostram regulam, qua diximus hoc nostrum constitutum transferre possessionem, vt procedat, quando constituens tempore ipsius constituti posider rem de qua agitur. Quòd si non posidet, eius possessionem non transfert, per text. qui ad hoc solet allegari, in l. quamuis. §. j. & ibi glo. in fi. Ang. Rom. Raph. Co. Alex. Franc. Aret. & Claud. Aquen. & omnes ferè doctores. ff. de acquir. posses. vbi ipse Ale. dicit ad hoc facere textum in l. traditio. ff. de acqui. rer. domin. vbi traditio eius rei, quam non posidemus, à nobis fieri non potest. Ex quo intelligis, & id procedere etiam in vera traditione, & in c. olim, & iij. secundum intellectum Doct. de restit. spoliat. in id quoque allegatur à nostris. l. vlt. §. j. ff. ad S.C. Velleia.

Ad idem.

2 ¶ Et hoc alij propè infiniti præter illos voluerunt, videlicet glos. in l. ij. in verbo, tradita. & ibi quoque Bal. & Ang. ad fi. C. de acqui. poss. Old. consil. cxiiij. factum tale est, quædam mulier. Alb. in rub. C. de donar. col. j. versi. quid, si faciens. Pet. Iacob. tit. de condict. ex lege quæ pro re donat. compet. colum. v. versi si autem quis. Bart. in l. quædam mulier, & ibi quoque Bal. in vtraque lect. & Ang. col. j. versi. attende tamen. ff. de rei vendic. idem Barto. in l. quod meo, in prin. col. vlt. versi. sed iuxta prædicta, & ibi etiam Albe. in prin. Alex. col. vj. vers. an autem intelligatur, & Claud. Aquen. col. vlt. ff. de acqui. posses. ipse Bart. consil. cevj. inter procuratorem, paulò ante fi. lib. j. Bald. & Salic. in l. j. C. quan. lice. ab empt. disce. idem Bal. in l. siue autem, §. j. ff. de publ. in rem act. & in rubr. C. de contrahen. empt. in vj. q. & in l. j. §. in societate. ff. pro socio. & in §. per traditionem, in fi. Inst. de rer. diuis. & consil. cccxxv. dubitatur primò, col. j. lib. j. & con. cclxxv. casus corã reuerẽdo, ante fi. lib. ij. & consi. clxvj. à libello, vers. sed hic est aduertendum, lib. iiij. Sign. consil. lxxv. in quæstione vertente inter nobilem virum. col. iij. in ij. locis. Salic. in l. j. C. de rescind. vend. Angel. consil. clxvij. viso dicto libello, in fi. & consi. cccv. in quæstione vertente inter Antonium, col. j. versi. item non obstat, & consil. ccelxxxvij. consultatio, col. j. Pet Anch. & Imo. in c. vlt. de prec. idem Anch. cons. cxxxiij. satis inaduertenter, post med. Ant. in c. ij. col. iij. vers. aduerte Canonista, & ibi Imo. col. ij. in fi. versi. in ea glo. ibi vult posidere, de consuet. idem Ant. in c. cùm venisset, col. iij. vers. quandoq; vltra titulũ, & ibi idem Imo. col. j. versi. quid autem si in instrumento, de resti. spol. & idem Anto. in repe. c. vlt. col. xj. versi. sed est dubium, de caus. posses. & propriera. Alex. cons. x. viso processu, post prin. lib. iiij. Ang. Are. in §. hoc amplius, col. j. in fi. Inst. quib. mod. tol. oblig. & in §. actionum, in materia emptionis, & vẽditionis, vers. quæro an in obligatione. Instit. de act. Neapoda. super consue. ciuitatis Neapolit. tit. de empt. & vend. in j. consuet. in verbo, tradita visa, col. iiij. Franc. Aret in l. interdum, in prin. col. vlt. ff. de acqui. pos. Corn. cons. v. viso processu, col. vj. versi. tamen hoc non obst. lib. ij. & cons. xvij. viso primo themate. col. pe. vers. & licèt in ecclesia, eod. lib. ij. & consi. liij. in hac causa, col. ij. vers. tamen ad hæc, eodem lib. ij. & consil. cxvij. multa essent, in prin. eo. lib. ij. & cons. lxxxix. viso suprascripto, col. v. vers. sextò videtur, lib. iij. & consil. clxv. profectò, col. j. in fi. eo. lib. iij. & cons. clxxxiij. licèt discussa sit, col. iij. versic. non obstat si dicatur, eod. lib. iij. & con. ecxcvij. in consiliis. col. ij. versi. verum tamen est, eo. lib. iij. & cons. xl. viso processu, col. ij. vers. ponderato, lib. iiij. & cons. cx. licèt prohibens, col. ij. versi. his tamen non obstantibus, lib. iiij. Vital. Camb. in tract. Clausularum, char. xxj. in clausula, constituit se precariò, & c. col. ij. versic. illud quod dicitur. Petr. Ferra. in tit. for. posit. actoris, in verbo, item quòd præscriptus, col. ij. versi. quid autẽ, si in instrumento. Barb. in c. ij. col. xxj. versi. sed pro certo, & iterum col. antepe. versi. no. extrà, quòd si constituo, de consuet. & in c. vlt. col. pen. de preca. & consil. xlj. illud afferam, col. iiij. versi. & si quispiam opponat, lib. l. vbi dicit ad hoc sing. d. gl. in d. l. ij. C. de acquir. posses. Mathesa. notab. lxvij. nota quòd venditor. & iterum not. clxxj. nota vnam doctrinam. Guid. Pap. in statut. Delphi. incip. si quis per literas, in verbo, possessio, col. ij. versi. & vltra istum, vbi & idem dicit de retentione vsusfructus, rursumq; in decis. Delp. ecclvj. quos & quot, in prin. Lanfr. Oria. in rep. c. quoniã contra falsam, in materia testium, quo loco de probatione possessionis differit, extrà de prob. vbi dicit sin. ad hoc gl. in d. l. quãuis. §. j. Io. Berb. in suo viatorio iuris. tit. de do. inter vir. & vxo. vers. sed quæritur nũc donatio. Soc. cõs. lxxix. licèt pendeat iudiciũ, col. vlt. ad fi. lib. iij. Lud. Bol. cons. lxxij. Bouo. col. ij. ver. ex alio etiã capite. Ias. in l. ab emptione, col. antep. ver. ij. limit. & ibi Iac. à S. Geor. col. iij. ver. prædicta intelligatis, ff. de pact. & idem Ias. in l. j. col. pe. ver. & licèt, ff. de acq. pos. in ij. lect. & in l. iij. §. in amittẽda, col. iij. ver. ego ibi tetigi, ff. e. tit. in vtraq; lec. & in l. quoties, col. iiij. ver. limitat tamẽ. C. de rei ven. & con. cxlviij. viso processu causæ vertẽtis, col. ij. ver. itẽ nõ est probatũ, lib. iiij. Caro. Rui. cõs. xlvj. visa facti serie, col. ij. n. 5. lib. iiij. & cõs. liiij. viso ꝓcessu, col. x. lib. iiij. cõs. cxxvij. visa facti narratione, col. iiij. ver. nec ob. ꝙ hæc li. v. Phili.

Dec.

Dec.in l.contractus,col.vij.versi.primò quando possesio.ff.de reg.iur.& consil.cclj.in causa magnificæ dominæ Claudiæ,col.uj.versic.tertiò principaliter, & consil.cclxxxj.viso puncto, col.ij.versi.& ista conclusio.Stepha.Bertran.consil.xij.inspecto processu,nu.16.lib.j.& consi. xxx.lecto,nu.7.& 10.& seq.eod.lib.j.& consi.xxxiiij.ex quæsitis,in viij.dubio,eo.lib.j.& cons. seq.visis,nu.10.eod.lib.j.& cons.cclxxxvj.ex venditione,eod.lib.j.& cons.cccij.deliberando, eo.lib.j.& cons.cccxlvij.duabus,nu.9.eo.lib.j.& cons.clxxiiij.ex progressu,post prin.lib.ij.& consi.clxxxviij.Christi,&c.viso casu,in j.dubio,eo.lib.ij. & cons.ccxlv.ponitur in facto,ad fi. eo.lib.ij.& cons.ccc.nobilis,col.j.eod.lib.ij.& cons.lxxxv.etiam si allegationes,col.j.lib.iij.& cons.clxxxv.quamuis donatio,nu.5.& 6.eo.lib.iij.& consi.ccxxxviij.cōtra donationem,nu.2. eo.lib.iij.& cons.cccxxiij.etiam si libellus,nu.2.eo.lib.iij.& cons.lxxvj.dudum col.ij.lib.iiij. & cons.cxxx.vidi instrumentū,col.j.eo.lib.iiij.Matth.Affli.decis Neap.xxxvij.quędā Altruda,col.iij.& decis.xl.casus est ille, col.iij.versi.item cū probatur, & decis.cccxxxv. pro decisione,col.ij.versi.sed in contrariam partē.Catel.Cota memor.incip.possesio ciuilis.Bened. in repe.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq; testatore,le j.nu.78.de testa.Hiero.Gratus.cons. cxvij.videtur prima facie,col.ij.versi.quartò respondeo,lib.j.& consi.xlij.licèt primus, col.j. & Mar.Mantua. cons.cclvj.viso processu,col.ij. num.16.& alij plurimi quos citabimus infrà nu.8.& omnes vbique.nemo enim vnus huic sententiæ contradicit.

3 ¶Cuius sententiæ optima certè ratio est, quā iam vides ex eo,quod diximus nu.1. Nam quî potest constituens qui non possidet,suo constituto in alterū transferre possesionem, quam non habet?d.l.traditio.ff.de acqui.rer.domi.& l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.&c. Daibertū. j.q.vij.cum aliis concord.adductis à glos.& Philip.Dec.in d.l.nemo. Quod es Platone est in suo Symposio,vt alibi sæpe diximus.Et cùm is verè tradere non posit,quod non habet, nec fictè quoque potest.l.si filiusfamil.& l.si socius.ff.si cert.petat.& l.ij.& iij.ff.pro socio.quas in id expendit Bald.d.consil.clxvj.lib.iiij.

Ratio illius sententia.

4 ¶Et ita etiam propterea id obtinet non tantùm in cōstituto,sed & in cæteris quoq; fictis modis possesionis transferendę,vt in retentione vsusfructus:Nam & hic ponitur inter illos modos à gl.& doct.in l.iij.in prin ff.de acqui.pos.per l.quisquis. C.de donat.& sæpe aliàs suprà diximus. Per hanc igitur vsusfructus retentionem tum demum transfertur possesio, si retinens possideat,non aliâs:vt expresè ex facto contingenti consultus respondit Corn. d.cons. cx.vbi suprà,lib.iiij.& Steph.Bertr.consil.cclxxvj.viso casu mihi exhibito,colum.ij.versi.nec opponat aliquis,lib.j.

Et id quoque procedit in retentione vsusfructus.

5 ¶Et idem quoque in traditione clauium, quæ & ipsa quoque ponitur inter illos modos,per l. clauibus.ff.de contrah.empt.vt,scilicet,tum transeat possesio,si eas tradens possideat:non si aliter possideat,vt voluit Oldr.consil.ccix.in causa hospitalis,in j.dubio.& Alb.in l.j.§.si iusserim,ad fi.ff.de acq.poss.D.à Rot.decis.clxviij.in nouis,prout eos allegat,& sequitur Socin. consi.cxxxj.in præsenti consultatione,col.iij.versi.nec me monet,lib.j. & Lafran. de Oriano in tractatu,de depositionibus testium, chat.antepen. versi. consequenter est videndum, sub num.126.& Fran.Ripa.in d.l.j.in prin.col.xv.versi.stat igitur prima.ff.de acqui.poss. Et benè facit,quod scribit ipse Socin.ibi col.vij.versi.secundò aduerte,& seq.

Et in traditione clauiū.

6 ¶Similiter cùm rei,quæ in conspectu ipsius venditur,censeatur translata posses.d.l.j.§.si iusserim.de acq.poss.& diximus suprà in iij.amplia.nu.2.& id quidem.& hic quoq; ponitur inter fictos modos tradendæ possesionis per gl.& doct.in d.l.uj.in prin.ff.eo.tit.Id quoq; tum demum transfert possesionem,si res possideatur à venditore,aliàs secus, vt probat text.in d. l.iij.§.Neratius,& ibi Bart.ff.de acquir.poss.& ita nuncupatim voluit Pan. loquens de inuestitura,quæ fit in conspectu rei,in c.autoritate,col.ij.versi.inuestitura autem.extrà,de iusti.& Raph.Co de eadem re loquens cons.cxxxvij. consultus vt infrascriptis,col.j. Rom.in l.certi condictio.§.deposui,col.j.versi.aliquando volo possesionem, & ibi quoq; Fran.Aret. col.ij. versi.in cōtrarium tamen facit,ff.si cer.pet.Idq; dicit ipse Are.paulò pòst procedere in omni ficta traditione,per text.fin.in l.si fundum.ff.de fundo dot.& no.per Bart.Bald.& alios in l. cùm res.C.de prob.Et id quoq; dicit affirmasse Anto.in c.cùm ad sedem.de restit.spol.

Et in traditione qua fit ex aspectu rei Et in omni ficta traditione.

¶Et certè id generale est,& perpetuum,vt etiā diximus suprà in hac eadem limitatione nu. 4.
7 & ita etiam,vt per hosce actus,& quoscunque alios fictos non transferatur possesio, si ea sit ab alio occupata,vt expresè voluit Alex.cons.lxxxij.visa facti narratione.col.j.versi.quia respondeo,quòd statutū,lib.ij.quem sequitur Fran.Cur.Iunior consi.cx.pro habenda.col.viij. versi.retento igitur,lib.ij.& Fran.Ripa.in d.l.j.in prin.col.xvj.versi.contrà Bar.in fi. eiusdem versic.ff.de acquir possess. Omnium enim (quantum ad id pertinet)est vna eademque ratio, quam diximus suprà,nume.3. cuius sententiæ. & bene faciunt, quæ scripsi in tracta. *Le mort saisit le vif.* in vij.declarat.

Nec semper aliàs cū possesio est ab alio occupata.

¶Ideoque(vt redeamus ad institutum,) is, qui allegat rem sibi quæsitam ex constituto, suc-
8 cumbit, nisi & ipse alleget,& probet eum,qui constituit, possedisse tempore constituti. Et idem de retentione vsusfrusctus & cæteris his modis dicere poteris. Sed de constituto expresè voluit Bald.in d.l.siue autem.§.j.ff.de Public.in rem actio.per c.inter dilectos,in fi.de

Allegans constitutum succumbit, nisi

fide

probet possessionem constituentis.

fide instru. Ang. qui id dicit menti tenendum, Imo. Alex. & Franc. Aret. in d.l. quamuis. §.j. de acqui. posses. vbi ipse Ang. dicit, ita se optinuisse, idem Ang. in d.l. quædam mulier, vbi suprà, de rei vend. & in d.l.ij. C. de acqui. posses. & d. consil. cccv. Petr. Anch. d. consil. cxxxiij. Corn. d. consil. liij. lib. ij. & d. conf. ccxcij. lib. iij. Alexan. in l. quod meo, col. vj. versi. sit ergo cautus, de acqui. poss. & d. cons. x. lib. iiij. & præterea consil. cviij. viso processu causæ principalis, col. ij. versic. nec etiam puto, eo lib. iij. Mathesila. dicto no. clxxj. Lauren. Calca. consi. xxix. magnificus, col. vij. versi. præterea quando. Franc. Aret. in l. interdum, ad fi. prin. ff. de acqui. pos. Ang. Aret. in d. §. actionum, col. v. versic. hinc sumpta. Vital Camb. vbi suprà. Barb. cons. lxij. illud afferam, col. vj. versi. nec obstat cùm dicitur, lib. iij. Carol. Rui. consil. cxliij. visis, col. iij. versi. nec obstat constitutum, lib j. & consil. xlvj visa facti serie, col. ij. nu. .lib. iiij. & consil. liiij. viso processu, col. j. eod. lib. iiij. & consil. lxxv. quantum, col. iiij. nu. 6. lib. v. Matth. Afflict. d. decis. xl. vbi suprà. Philip. Dec. consil. ccxlvij. in causa magnifici. colum. ij. versicu. non obstat quod suprà dictum est, & consil. cccc. viso eleganti consilio, colum. penult. versic. primò quòd habeo. Francisc. Balb. in repet. l. Celsus, colum xxix. versic. addo circa prædicta. ff. de vsucapio. Stepha. Bertran. d. consil. xij. lib. j. & d. consil. xxx. eod. lib. j. & d. consil. cccij. eod. lib. j. & dicto consi. cccxlvij. nu. eod. lib. j. & præterea consil. clxiij. si libellus, nu. 2. lib. ij. & d. consil. clxxxv. lib. iij. & d. consil. cccxxiij. eod. lib. ij. Francisc. Ripa in rubr. ff. de interdict. colum. iij. versic. & hæc est ratio. & Hiero. Gratus consi. lxix. cùm sermones, col. j. versic. xij. secundo considerandum, lib. j. & consil. xciiij. in causa excellentissimi, colum. iij. versic. tertiò respondeo, eodem lib. j & consil. cxvij. videtur, col. ij. versic. quartò respondeo, eod. lib. j. & Ludo. Gozad. consil. lxiiij. in casu proposito. col. ij. versic. octauò non sufficit.

Secundus donatarius præfertur priori habenti constitutum ex Decij sententia.

Incorporalia non possidentur.

Decij opi. reprobata.

9 ¶ Ex quibus Philip. Dec. d. consi. cclj. colum. iij. versic. tertiò principaliter, dicit vnum, quod mihi mirandum visum est, & à nullo alio, quod sciam dictum, Quod si quis actionem siue nomen donet, & & se constituat possidere nomine donatarij, & posteà id ipsum alteri donet, hic priori præfertur. Nam donans, inquit, potest ante traditionem alteri obligare. l. vlt. §. Lucius. ff. de dona. & not. Bart. & Io. Plat in d.l.j. post gl. ibi, in verbo, perfectam. C. de rei vend. Et cùm nomen donatum est, potest donans extinguere donationem, recipiendo solutionem, non obstante prima donatione, l. nomen C. quæ res pigno. oblig. possunt. Nec dici potest, vt subdit, quòd vi constituti fuerit translata possessio: quia constitutum non operatur, nisi cùm donans possidet. At donans non possidet nomen, vel actionem: quia huiuscemodi iura incorporalia non possidentur. l. seruus. §. incorporales. ff. de acq. rer. do. & §. incorporales, Instit. de reb. corpo. & incorpo. Vbi eiuscemodi res traditionem non recipiunt. Et nuncupatim de nominibus debitorum voluit Alex. consil. xvii. requisitus, col. ij. lib. j.

Incorporalia quasi possidentur.

Quasi possessio venit appellatione possessionis.

Possessorium competit pro rebus incorporalibus.

Cessio pro traditione in nominibus.

Prima ampliatio huius limitationis.

10 ¶ Hæc Decius, cui, nescio. an cæteri accedent. Ego verò omnino assentiri non possum, quia licèt hæ res verè nō possideantur, tamen haud dubiè quasi possidentur, vt etiam dicit glo. in d.l. seruus. §. j. quæ ad hoc multa iura affert, & nemo contrà dicit. Ità vt etiam iura loquentia de possessione habeant locum in quasi possessione horum iurium incorporalium, c. præsentium, de testib. lib. vj. vbi etiam glo. in verbo, possessione, exponit id verbum, id est quasi possessione, quia de incorporalibus agebatur. Et ibi quoque Archidiaco. Ioan. Andr. Domin. & Philip. Franc. qui ex hoc. not. non vitiari libellum in incorporalibus concludentem ad restitutionem possessionis. Et probatur ex eo text. spoliationem cadere in rebus incorporalibus, atque in eis competere possessorium: vt etiam probatur in c. cùm ecclesia, & ibi Ioan. Andr. de caus. pos. & propriet. & c. olim, le. iij. de restit. spolia. & c. reintegranda. iij. q. j. Et quia etiam videmus in nominibus debitorum censeri rem traditam per cessionem, vt not. per gloss. in l. vlt. C. quan. fisc. vel priua. & Bart. in l. ad eum. ff. de donat. & in l. Seia, in fi. ff. de donatio. cau. mort. & in l. j. col. pen. versi. quarto, quæ sit differentia. C. de actio. & obligat. cum aliis multis concord. à me traditis in tractatu retractuum, lib. j. §. j. in glo. in verbo, *& autres choses*, nu. 12. hinc quoque fit. & rursum in §. vj. glo. j. num. ix. nec obstat quòd primo. Ideoque & nos suprà in xxxiiij. ampliatione latè docuimus in huiusmodi incorporalibus trāsferri quasi possessionem per constitutum.

Cōstituens nō possidens non transfert possessionem etiā si detineat.

2. ampliatio. Etiam si constituens id faciat nomine domini possidentis.

11 ¶ Hanc autem primam limitationem, qua diximus per constitutum nō transferri possessionem, nisi constituens tunc possideat, amplia multis modis. Primo vt procedat, etiam si ipse constituens, qui non possidet, rem tamen detineat: neque enim is transfert possessionem per ipsius constitutū: vt expressè voluit Bart. in d l. quod meo, in prin. col. vlt. versi. sed iuxta prædicta. & ibi quoq; Alex. col. vlt. vers. verum sicut per constitutum. ff. de acqui. pos. & Bal. in d. rub. C. de contrah. empt. & vend. in xvj. q. Anto. in c. cùm venisset. col. pen. versi. si non possidet, de rest. spol. Ias. in l. j. in prin. col. xviij. versic. quærit Bart. an detentatio, vbi id dicit no. & iterum col. pen. versi. & licèt do. ff. de acqui. poss. Philip. Dec. d. consi. cccc. quo loco suprà citauimus. Vide tamen quæ dicam in quarta declaratione huius limitationis.

12 ¶ Secundo modo amplia hanc limitationem, vt procedat etiam si non possidens, qui se constituit alterius nomine possidere, id faciat consentiente domino possidente. neque enim id ita faciens transfert possessionem, cùm id suo nomine faciat, non autem nomine possiden

sidentis: vt not. per multa consuluit Cornæ. d. consil. v. lib. ii. & iterum d. consi. clxxxiij. lib. iij. Alibi autem abundè probauimus, aliud esse aliquid facere, aliud facienti consentire, in nostro tractatu Retractuum, titu. ij. in fi. in v. quæstio. Quid autem, si nomine ipsius possidentis id faceret? dicemus infrà in xiij. limitatione. & tu quoque interim vide quæ ibi dicam nu. 11. sed & hæc, & seq. & in xiij. limit. num. a. sed hoc quinque modis.

13 ¶ Tertiò amplia, vt etiam si constituens, qui non possidebat tempore constituti, postea nanciscatur possessionem, ea non propterea transferetur vi illius præcedentis constituti: vt non obscurè sentiunt Angel. & recentiores in d. l. quamuis. §. j. de acquiren. possess. & omnes quos suprà citauimus in princ. huius limitationis. & iterum versic. ab hinc v. & expressè, & veluti verbis conceptis Bal. in d. l. j. col. j. & ibi quoque Salic. col. vlt. C. quand. liceat ab empt. discedere. & idem Bal. d. consi. clxiiij. col. ij. versi. sed hîc est aduertendum, lib. iiij. Masuer. titu. de possesso. §. item si non dominus, per not. in l. tutor. §. si quis. ff. de suspect. tuto. Ange. Aretin. in d. §. vlt. col. j. in fine, Instit. quib. mod. tolli. oblig. Franc. Aret. in d. l. interdum, in princip. col. vlt. versi. scias quòd per constitutum. ff. de acquir. possess. & in d. l. quamuis. §. j. col. ij. versicu. primus est, ibi, secundò potest, eo. tit. & ibi quoque Claud. Aquen. colum. j. & iterum ij. vbi & hoc quoque intelligit, etiam si in tali constituto esset clausula, ex nunc prout ex tunc, & econtrariò. & Matthæ. Afflict. d. decis. cccxxxv. num. 4. Et ad hoc citat Bald. vbi suprà, glos. quæ & hoc sentit etiam in vera traditione, in l. si à Titio, in gloss. vlt. ff. de rei vendicatio. quam & ad hoc expendit, & dicit singularem Francisc. Aret. in d. l. quamuis. §. primo, & Ludoni. Bolog. in d. l. si à Titio, in nouis interpret. & in sua tabula text. & gloss. singul. in verbo, constitutum, versic. ij.

3. Ampliatio. Etiam si constituẽs postea nanciscatur possessionem.

Quod & in vera traditione procedit.

14 ¶ Verùm huius contrarium tenet, aliud tamen agens, Bald. consil. cclxvij. in causa Petri, versi. prætereà gloss. dicit, lib. uj. Cornæ. idipsum de industria, & ex composito tractans, consilio cclxxx. visis quibusdam, col. iiij. versi. nec etiam obstat si quis, lib. iij. vbi tamen nullum alium citat pro sua illa sententia, nec contra illam, sed id tãtùm pro ea dicit, quòd licèt constituens non possideret tempore cõstituti, habebat tamen animum precariò possidendi: qui quidem animus non præsumitur mutatus tunc, cùm posteà quærit possessionem, sed eundem habere præsumitur. l. eum, qui. ff. de probat. Hæc ille.

Contrarium tenentes.

15 ¶ Cui & tu adde, quòd is, qui tradit titulum, ex eo quod nunc vellet transferre possessionẽ, si esset penes eum, præsumitur etiam velle, quod à quocunque posteà emens, ab eo acquitat possessionem, de voluntate sua acquiratur, quasi ipse eam tradiderit. l. eius rei. cum l. seq. & ibi per Bart. ff. de rei vendic. Eadem etiam ratione hic videtur dicendum, vbi quia constituẽs transferret possessionem tempore constituti, si eam haberet: ideo videtur perseuerare in ea voluntate respectu possessionis posteà superuenientis: quia sola voluntas, quæ durat per quã quis vult acquirere alteri, transfert nouam possessionẽ per cõstitutum præcedẽs, vt satis amplè docuimus suprà in xxxij. ampliatione, vers. xij. porrò si priorẽ, & v. seq. vbi videre poteris.

Confirmatio posterioris opin.

16 ¶ Adde, inquam, ad hanc sententiam cõfirmandam, quòd cùm quid fit ab eo, qui non est dominus, aut aliàs habilis ad id faciendum, si posteà superueniat dominium, possessio, aut alia quæuis qualitas, quæ eum habilem reddat, id est, talem qui potuisset id facere, si eam qualitatem habuisset, actus ille iam ab eo factus sumit robur, & effectum, per d. l. si à Titio, de rei vendic. vbi gloss. in verbo, peteres. not. ex superuenienti dominio confirmari alienationem præcedentem, & l. rem alienam. ff. de pigno. actio. & l. cùm rem alienam. ff. de act. empt. & l. cùm res. C. si aliena res pigno. data sit, cum aliis concord. à me collectis in legibus connubialibus, in glo. viij. in verbo, *de son mary*, in xj. q. in prin. & seq. versi. Et si quis dicat, aliud esse in dominio, aliud in possessione, videat quæ dicam infrà in sequent. limita. versi. vij. incip. quòd si quis.

Alia confirmatio.

Habilitas contrahentis superueniens actum confirmat.

17 ¶ Ego verò in ea sum sententia, vt quantum ad ipsum constituentem, qui non possidebat tempore constituti, sed postea incipit possidere, is non possit impugnare possessionem eius, cuius nomine anteà se constituerat possidere: ne eius commodo cedat dolus aut fraus ipsius, qui subticuit se non possidere: imò (vt veriùs loquar,) declarauit se possidere, id constitutum ita faciendo, quod aliter facere non poterat. l. si ab hostibus. §. primo, ff. soluto matrimonio, cum aliis concordant. à me collectis in tractatu Retractuum, tit. primo, § primo. gloss. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 67. denique. At si de præiudicio tertij ageretur, cui fortè interim ius est quæsitum, ego priorem sententiam sequerer. Ad quæ omnino vide, quæ dicam infrà, versiculo, vicesimosecundò hoc, & iiij. sequent. Et vide etiam Francisc. Aretin. in dicta l. quamuis. §. primo, qui nititur respondere quibusdam rationibus, quas pro posteriori sententia adduximus.

Authoris sententia.

18 ¶ Sed hanc primam limitationem quatuor modis, nec iis quidem contemnendis, declarabis. Primò vt non procedat in antiquis, in quibus sufficit nunc eum possidere, cuius nomine alter olim se possessurum constituerat, licèt nunc non probetur ipsum constituentem tempore constituti possidere: vt singul. consuluit Socin. consil. clxxxvij. in controuersia, colum. v. versic. tertiò probatur, lib. ij. vbi dicit & hoc videri voluisse Panorm. in capit. cùm nobis, de

Prima declaratio huius limitationis.

Vt non procedat in antiquis.

præscript.

Possessio immemorialis probatur per instrumentũ constituti.

præscript.cùm ille dicit in col.iij.versic.item potest probari per viam constituti, quòd possessio temporis immemorialis potest probari per instrumentum constituti. Quod debet intelligi,vt dicit ipse Socin.sine alia probatione possessionis constituentis:aliàs eius dictum esset friuolum, nam eadem esset difficultas in probatione possessionis ipsius constituentis. Vnde Panor.inquit,intellexit satis esse probari constitutum propter antiquitatem, & difficultatem probandi: nam & aliàs ratione difficultatis probationis sufficit verisimilis siue præsumpta probatio.l.non omnis, § à barbaris.ff. de re milit. cum infinitis concord. At non est verisimile,nec præsumendum, venditorem se constituisse possidere nomine emptoris, nisi ipse fuisset in possessione,cùm ad id teneretur.l.eùm de indebito. ff.de probatio. & quia aliter mendax fuisset & deceptor,quod non præsumitur.l.meritò,ff.pro soc.Et ad hoc quoq; alia quædam allegat,quæ tu ipse videre poteris.

etiam quantum ad tertium.

Vide Dec. cõsil.clxix. viso eleganti.

19 ¶Nec in eo tantum loco id voluit ipse Soci.quando & alibi quoque idem voluit,simul declarans,quòd tempus hoc casu dicatur antiquum, scilicet consi.cvj.libenti animo, col.i.lib.iij. vbi & hoc dicit habere locum,etiam quantum ad tertium, nedum quantum ad constituentem.quod nota ad id,quod suprà dixi vers.ab hinc ij.& dicam etiam in versicu.seq. Et voluit item Philip.Dec.consil.cccij.cuius suprascriptio incipit,an & quando cessionarius, col.iij. versi.nec obstat,quòd non apparet,vbi & ad hoc allegat Paul.Cast.consi lxxxj.in causa quę vertitur inter reuerendissimum,lib.ij.Et idem denique voluit Hippo. Marsil.singul.cccccxxj.ille qui vult fundare.& Chass.in commentariis consuetud.Burgund.tit.*de successions*,§.j. col.iij.versi.limita tamen istud.

2. declaratio. Vt non procedat quantum ad constituentem & ipsius hæredes etiã in recẽtibus. Nec itẽ quantum ad tertiũ habentem ius à constituẽte vide nu.23.

20 ¶Secundò hoc declara,quod dictum est,necesse esse probare constituentem possidere tempore constituti, vt procedat quò ad tertium, cum, scilicèt, agitur de præiudicio tertij: nam quò ad ipsum constituentem,vel eius hæredes,siue eorum præiudicium, satis est cõstitutum ipsum,sine alia probatione possessionis ipsius,etiam in rebus recentibus, vt not.Bal.in l.siue autem.§.j.ff.de Publie.in tem act.& vt à nonnullis citatur in l.vlt.col.pen.in viij.quæst.C.de edict.diui Adr.tol.Angel.in l.quædam mulier, circa medium, versicu.item attende. ff.de rei vendic.& in l.quamuis.§.j.ff.de acquiren.posses.Franc.Aretin.qui id dicit singu.in d.l.interdum,in fi.prin.ff.eod.tit.Socin.d.consil.clxxxvij.in controuersia,col.v.versic. secunda ratio, lib.ij.& d.consil.cvj.col.j. lib.iij.& Franc.Purpur.in l.15,apud quem, col.xvj. nume.102. pro quo facit.C.de eden.& Carol.Ruin.consil.xlvj.visa facti serie.col.viii.nume.13.lib.iiij.Clau. Aquen.in d.l.quod meo,col.vlt.ff.de acqui.poss.& Hiero.Gratus,consil.xlij.licèt primò tem dubiam faciebat,col.ij.versi. quartò respondeo,lib.ij. vbi & idem dicit quantùm ad tertium habentem causam à constituente,per rationes ibi allegatas.

Locatio non probat possessionem cõtra tertium.

Nec solutio pensionis.

21 ¶Nam & videmus in simili,quòd licèt locatio, atque etiam solutio pensionis, siue mercedis non probet possessionem aduersus tertium possessorem,vt per Bartol.qui id dicit tenendum menti,Imo.Alex.& Francisc.Aretin.in l.qui vniuersas.§.quod per colonum. ff.de acquiren. posses.eundem Bartol.& omnes in d.l.quamuis.§.j.ff.eod.tit. Bald.in d.l. quædam mulier.in prima lect.ff.de rei vendic.& in l.vlt.col.antepenul.versic.octauò quæritur.C.de edict.diui. Adria.tollen.& in c.cùm venisset,col.ij.versic.oppo.quòd per receptionem,de restit.spoliat. Panormita.in capit.cùm Bertoldus,colum. penult. versic. nunc capiendo, de sentent. & re iudica.Corne.consilio cccxv.videtur in hac consultatione,colum.pen.versic. præterea dato, lib.iiij.Alexand.qui multos textus citat,vt per eum videre licet,consil.x.viso processu, col.j. lib.iiij.& doctor.vbique.

Probant tamen contra conductorem & soluentem pensionem.

22 ¶Tamen probat contra conductorem,siue colonum,aut alium soluentem pensionem, l.litibus,& l.domini prædiorum.C.de agricol.& censit.lib.xj.& c.cùm venisset, & ibi expressè Bald.col.ij.versic.oppo.quòd per receptionem,& Panor.colum.iij.versi.& per hoc solue,de restit.spolia.idem Bald.in d.l.quædam mulier,& ibi quoque Ange.col.ij.versic.hîc restat videre.& ipse item Bald.in d.c.cùm venisset,vbi suprà,de restitut.spoliat.& consil.cccxxx.statuto cauetur,in j.dub.lib.j.& idem quoque Ange.in d.l.quamuis.§.j.& ibi Alex.col.ij.versic. item solutio mercedis.ff.de acquir.posses.Rom.in d.§.quod per colonum, post med.Philip. in c.inter dilectos.de fide instr.Socin.vbi suprà,in prædicto versi.& iterum consil.xj. in causa dominæ Catharinæ,col.ij.versi.præterea inter partes,lib.iij.Carol.Rui.d.consil.xlvj. num.7. in fi.lib.iiij.Lafran.de Ariadno in tract.de depositionibus testium,char.antepen. versic.consequenter est videndum,sub num.128.& seq.& Ludo.Gozad.consil.xciiij.an illustrissimis,in fi.Et facit quod scribit Cyn.in l.desiderium. C.deposit.

Probãt item contra tertiũ habentẽ causam posteriorem à constituente.

23 ¶Sed hoc quod diximus de præiudicio tertij,vt scilicet,constitutũ factum ab eo,qui nõ possidebat,non ei præiudicet.Intellige tamẽ, nisi iste tertius haberet causam posteriorem ab ipso constituente:tunc enim ei præiudicabit, æquè ac ipsi constituenti, si ipse perspexisset. vt & de conductore & soluente pensionem, de quibus nuper locuti sumus,voluit Socin.d.consi. xj.col.j.versic.& pro prædictorum,lib.iij.& ante eum Bald.in d.c.cùm venisset,vbi suprà citauimus,de restit.spoliat.per l.superatus,quę est iij.ff.de pigno.& quod scribit Cyn.in l.cùm res.C.si alie.res pignor.dat.sit.

¶Ex

24 ¶ Ex cuius ipsius Cin. scriptis in eo loco, certè intelliges nonnullos fuisse in ea opin. vt nihil intersit, an agatur hypothecaria aduersus debitorem, an alium, qui habet causam posteriorẽ ab eo. Sed quia etiam alij in alia sunt opi. vide ipsum eundem Cy. & Albe. ibi, & Spec. tit. de act. & obli. §. j. vet. sed pone, T. obligauit. Sed pro priore opi. in casu, de quo loquimur, facit quod diximus suprà in prin. nu. 42. ei autem quod diximus, & multis seq. & suprà quoque in hac eadem limit. nu. 20. in fi. pro contraria facit. l. quoties, & ibi no. C. de rei vendi. & quod dicemus infrà in xxx. limit. vers. l. sed illud postremò.

Vtrum autẽ intersit an agatur hypothec. contra debitorẽ, an illum tertiũ.

25 ¶ Tertiò declara, vt licèt per actum fictum non transferatur possessio per eum, qui non possidet, nec aliàs ex solo contractu, sed ex traditione transferatur dominium. leg. traditionibus, C. de pactis: tamen si res fictè veluti per nostrum constitutum, vel precarium tradatur per dominum etiam non possidẽtem, transfertur dominium ex huiusmodi ficta traditione, sine alia reali traditione, per text. not. in l. in fundum. ff. de fundo dota. & no. per Bar. Bal. & alios in l. cùm res. ff. de acq. posses. & expressiùs Fran. Aret. in l. certi condictio. §. deposui, col. ij. ff. si cert. peta. vbi de hoc dicit esse sing. textum in d. l. in fundum, & idem Are. in d. l. quamuis. §. j. Tu autem super hoc omnino vide Bart. in l. Celsus, col. iiij. vers. sed pone, quòd debitor. ff. de vsucapi. & ipsum Aret. in d. l. quamuis. §. j. & ibi Claud. Aquen. col. ij. vers. subiicit tamẽ, & iterum vers. prædicta tamen.

3. Declaratio Vt non procedat quantũ ad translatio nẽ dominij.

26 ¶ Quartò declara, vt non procedat, quando dominus vendens, & constituens se possidere nomine emptoris, rem solùm detinet, nullus tamen alius possidet: tunc enim licèt nec ipse possideat, transfert tamen eius possessionem per constitutum aut alium quenuis actum fictum. d. l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acquir. poss. & ita per eum text. expressim voluit Franc. Are. in d. §. deposui. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà in xiiij. limita. versic. secundò intellige, & ij. seq. Sed & ad hanc limitatio. vide omnia quæ dicam in sequenti limita.

4. Declaratio Vt sufficiat detentatio cõstituentis si nemo alius possideat.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Limita secundò nostram regulam transferentem possessionem ex constituto, vt scilicet nõ procedat, si quis constituerit se possessurum post mortem suam. nam huiusmodi constitutum nullius esset momenti, cùm in tempus conferretur, quo ipse constituens non esset futurus possessor. d. l. vniuersas. §. quod per colonum, & l. cùm hæredes, in prin. ff. de acqui. posse. & l. j. §. cùm Scæuola. ff. si quis testa. li. esse ius. fue. Et ita not. voluit Angel. in d. l. quamuis. §. j. ff. de acquir. possess. & ibi quoque Raph. Co. circa medium, Alex. col. vlt. vers. item per istũ tex. Claud. Aquen. & cæteri. & idem Alex. cons. lxxxij. perspectis his, col. iiij. vers. sed ita est, lib. ij. quod errore impressorum repetitur cons. xl. lib. ij. & iterum cons. lj. lib. v. paucis immutatis, vbi hoc dictum pro singu. allegat. & ipse Alex. consi. lxxxiij visa facti narratione, col. v. vers. non debet igitur, eod. illo lib. iij. Guid. Papa dec. Delphi. ccccxij. Titius bona sua. Iason qui & hoc dicit sing. in l. j. in prin. col. pe. vers. confirmatur quia etiam, ff. de acqui. poss. & in l. quoties, col. v. vers. nota tamen diligenter. C. de rei vendi. & cons. cxlvij. præsens consultatio, col. viij. vers. non quoque in præsenti, li. j. & con. vj. exhibentur, col. pen. ver. non ob. ergo, lib. iij. & con. lxxxv. quando habemus, col. vlt. vers. nec obstat assertum, co. lib. iij. Phili. Deci. in l. contractus, col. vj. ver. item notandum est. ff. de reg. iur. & con. ccxlvij. in causa magnifici, col. ij. vers. vlterius etiam non habet, & col. iiij. ver. vlterius etiam tali constituto. & Steph. Bertr. con. cccxxvij. viso instrumento, nu. vij. li. 1. & cons. cccv. dominus aduocatus, libr. ij. & cons. cccxv. quoniam Andreas, nu. iij. & iiij. eo. li. ij. & Matth. Afflic. deci. Neap. cccxxxv. pro decisione, col. ij. nec quis potest, & Ludo. Gozad. con. xcix. in hac causa, col. iij. nu. 13. & iterũ ad fi. Anto. Negusa. in tracta. de pign. parte ij. membro. ij. nu. 3.

Constitutum collatum post mortem constituentis nullum est.

2 ¶ Ex eodemq; fonte manat, quòd cùm dispositio principalis confertur post mortem, ita & constitutum in eo appositum, vt quod sequatur naturam, & qualitatem ipsius dispositionis, in qua apponitur, vt diximus suprà in xv. ampliat. vers. iij. sed illud hîc. & dicam plenius infrà in vij. limitat. propè per totum. Ideoq; nec hoc casu constitutum transfert possessionem, vt expressè respondit Alex. d. con. lxxxij. perspectis his quæ in themate, vbi suprà citauimus, lib. ij. & Iason. d. cons. vj. col. pen. lib. iij. Steph. Bertrand. cons. cccv. dominus aduocatus, lib. ij. & Francis. Ripa, lib. iij. Respon. c. xx. eoq; vlt. incip. licèt Decius.

Et quod item ponitur in dispositione collata post mortem.

3 ¶ Ad huius autem limitationis confirmationem facit, quòd non inspicitur initium actus, qui confertur in aliud tempus: sed illud ipsum tempus, in quod cõfertur. ita vt paria sint, aliquid fieri in tempore prohibito, vel id ipsum conferri in tempus illud prohibitum: & e contrario, l. eum qui. ff. de iurisdi. om. iudi. & l. in tempus. ff. de hære. insti. & l. si sponsum, §. si vxor, & ibi Bar. & iterum l. cum hîc status. §. si sponsus, & l. si eum. §. vlt. cum l. seq. ff. de donat. inter vir. & vxo. & l. Bebius, in fi. ff. de pact. dotal. & l. Lucius. & ibi Iac. Are. ff. de vulga. & pupil. & l. quod sponsæ. C. de donat. ante nupt. vbi Bar. dicit, id nunquam fallere, & l. si res, & ibi Bald. ff. de iure dot. & l. Titio cum moreretur. ff. de vsufru. & c. de vxore, de sepult. & ibi Panor. in ij. not. qui id declarat. & voluit etiam Bald. consi. cccxxxvij. in primis videndum est, colum. j. lib. j. & Panor. consi. lxiij. stante quadam constitutione, col. iij. lib. j. & consi. lxv. casus, quidam

Confirmatio. Tempus non ipsius actus sed in quod is confertur inspiciendum.

Raynerius,col.j.lib.ij.Raph.Fulgo.cons.xcix.magister, post priu. & alter. Rap. Co. consil. cxix.Ioannes instituit,con.ij.vers.illa enim verba. & Fran.Aret.in l. alia causa. §. eleganter, col.j.ff.solu.matr.

Ad idem.
Papa cur nō potest successorem eligere.
Pupillus doli capax nec ad pias causas testatur.

4 ¶ Hinc dicit glo.in §.his omnibus.8.quæst.j. ideo Papam non posse sibi in vita successorem eligere,quia effectus & executio huius electionis cōfertur in tēpus,quo futurus nō est Papa, nempe post mortem ipsius.Et dicit etiam Bar.in rep.l.j.in ij.quæs.j.quæst. prin. C. de sacrosan.eccle.pupillum doli capacem, & proximum pubertati non posse testari, etiam ad pias causas:nec in hoc prodesse autoritatem tutoris, quia effectus vltimæ voluntatis incidit post mortem ipsius pupilli: & ita in tempus, quo finita erit tutela, quod, inquit, fieri non potest, per d.l.si sponsæ.

Ad idem.
Testamēti factionem vix permitti.

5 ¶ Et hæc quidem ratio mouit glos.in l.illa institutio,in verbo,pendere.ff.de hære.instit.vt diceret vix alicui permitti vt testetur, cùm testamenti effectus conferatur in tempus, quo res de quibus testatur,non sunt futuræ testatoris. Id quod etiam dicebat Christo. Castel. quem retulit,& secutus est alter Christo.Porcus in §.j.Instit. de testa. vbi & illud dicit, de rigore iuris nullum posse facere testamentum,ea quam diximus ratione:sed id fuisse concessum, & vt nostri loquuntur,dispensatum ob necessitatem hominum gratiosè, & ex quadam æquitate,contra iuris rigorem.quod & idem sentit Panor.in rub. ex. de testa. col.j. per d. l. quod sponsæ.& allegat etiam.d.gl.in d.§.in omnibus.viij.quęst.j.quam dicit not.Super quo tamē, ne hîc diutius immoremur,vide Iaso.in rub.C.qui testa.fac. poss.

Argumēta & rationes aduersus hanc limitationē.
Legatum rectà transit ad legatarium quantum ad dominium.

6 ¶ Et quamuis nullus,quem hactenus legerim, si non me fallit memoria, contradixerit huic sententiæ,quæ negat constitutum post mortem collatum traditionem operari, aut etiam in dubium reuocarit: tamen exercendi ingenij causa posset videri, id non adeò indubitatum esse,vt omnibus videtur, quin sint nonnulla quæ aduersus eam sententiam dici possint. Videmus enim quòd licèt legatum non habeat effectum nisi post mortem testatoris, tamen dominium eius post mortem,adita hæreditate transit rectà in legatarium. l.si tibi §. cùm seruus.ff.de leg.j.& l.cùm pater.§.surdo,ff.de lega.ij.& l.legatum ita. eo. tit. cum multis simili. Et similiter licèt institutio hæredis non habeat effectum, nisi post mortem ipsius testatoris, cùm viuens non habeat hæredem,nec viuentis hæreditas esse censeatur.leg.j.ff.de hæred.& acti.ven.& l.qui superstitis.ff.de acq.hæred.& l.neminem,eo.tit.cum concor.ibi à glo.adductis:tamen in ipsum recta quoque via transit hæreditas post mortem ipsius testatoris: & sic eius dispositio licèt conferatur in tempus, quo futurus non est dominus, habet tamen vim conferendi dominij in hæredem.Sed &,quod plus est,videmus substitutiones quæ fiunt ab hæredibus,& plerunque ab ipsorum hæredum hæredibus,& quæ ideo conferuntur in tempus,quo nec ipse testator,nec eius hæredes futuri sunt domini,tamen suam vim & effectum habere.

Ad idem.

7 ¶ Quòd si quis dicat aliud esse in dominio,aliud in possessione,quia possessio plus habet facti quàm iuris:dominium contrà plus iuris,quàm facti:ideo licèt illis casibus transeat dominium,non tamen possessio:confestim respondebo illud verum esse in vera traditione: in fictа autē secus,vt quæ ipsa plus iuris quàm facti habeat:vt not.in l.j.§.si vir vxori.ff.de acqui. posses.& constabit ex his quæ dicam infrà in vij. limitat. Præterea qui dicunt possessionem non transferri ex constituto collato post mortem,hac vna ratione innituntur,quòd eo tēpore possessio non est futura penes constituentem.& nemo dat quod non habet:ob idq; etiam illud fieri,vt constituens non transferat possessionem,nisi ipso tempore constituti possideat, vt diximus in j.limitati. Quæ quidem ratio & hîc quoque obtinet. quia dominium non est futurum apud testatorem post mortem ipsius, non magis quàm possessio.

Angeli noua opi.
Dominium transire ex cōstituto in tempus mortis collato.

8 ¶ Miror autem hîc non modicùm quod ab Ang.scriptum est in d.l. quamuis. §. j. quòd licèt constitutum post mortem collatum non transferat possessionem,transfert tamen dominiū: quia ipsum dominium, inquit, non moritur, sed in hæreditate manet. ad quod dicit facere not.in l.si ego.§.j.ff.de iure dot.Et anteà quoque miratus fuit Claud.Aquen.in ea.l.quamuis §.j.col.ij.vers.subiicit tamen.quem tu videas,& quæ præterea dixi suprà in iij. declaratione præceden.limita.

Dominium post mortem alienātum trāsferri posse.

9 ¶ Quid quòd(vt è semita in viam redeamus)etiam inter viuos(ne quis obiiciat,quantùm ad id de quo tractamus, interesse, an fiat translatio inter viuos, an ex testamento) Inter viuos, inquam,quis ita alienare potest,vt non nisi post mortem suam dominium transferatur.l.j.& ij.C. vt action.ab hæred.& cont.hæred.incip.& voluit glo.in l.vlt.in verbo,accommodauerat.C.de pactis,cum aliis multis concord.à me collectis, in tract. Primigeniorum, quæstio. vj.numer.33.quinetiam potest.Et tamen dominium ex huiusmodi contractibus non transfertur, nisi prius possessione tradita.l.traditionibus.C.de pactis,& l.si ager.C.de rei vendica.cum si.

Ad idem.

10 ¶ Quid plura?cùm ex constituto apposito in testamento, quod nullam vim, nullum robur, nullum effectum habet,nisi post mortem testatoris, transfertur possessio, vt latè diximus & probauimus suprà in xxiij. ampliat. Ex quo etiam videtur nihil hîc interesse inter dominiū & posse

& possessionem, quantùm ad id de quo tractamus: præsertim cùm non solùm quando testator constituit possidere pro legatario, sed etiam si ei simpliciter tradiderit facultatem appræhendendi possessionem post mortem, id certè facere potest, per tex. vt à multis intelligitur & citatur vbique in l. Titia cùm testamento. §. j. & ibi gl. Bàr. Bal. Imol. qui eum text. ad hoc dicit singu. ff. de lega. ij. cum aliis infinitis concord. à me allegatis in commentariis consuetudinum Picta. tit. *de testamens.* §. iiij. in glo. ij. in verbo, *ne vienne à l'heritier*, in j. fal. Nec id quidem tantùm expressè, sed etiam tacitè, & id quidem multis modis, vt & multis ostendi in eadem illa gl. in ij. amplia.

Testator ius facit legatario appræhendēdi legatum.

Etiam tacitè.

11 ¶ Et hæc quidem ingenij mei exercendi gratia, quod iam diximus, ac aliorum quoque excitandi, dicta volumus. Neque enim eò diximus, vt euellam eam opi. iam longissima temporis præscriptione, & omnium autoritate confirmatam: sed quam tamen quatuor modis declarandam ducimus. Primo quidem, vt procedat si constitutum post tempus mortis confertur: ita enim suprà locuti sumus. Secus si in ipsummet mortis tempus cōferatur, vt in casu nota. consuluit Oldra. cons. cxxxix. ad habendam aliqualem notitiam, in v. dubio, iunctis his quæ dixerat in iij. dubio. & voluit etiam Alber. in d. l. vlt. col. ij. vers. sed quando videtur. C. de pactis. Alex. cons. lxxxiij. visa facti narratione, col. iij. vers. & in proposito, cum multis seq. lib. ij. Guid. Pap. qui nullum horum memorat, decis. Delphi. cxlviij. quidam donauit. Iaso. in d. leg. quoties, col. v. ver. nota tamen diligenter. C. de rei vendi. & con. cxlvij. præsens consultatio, col. ix. ver. primò ex limi. libr. ij. dum vtrobique citat Oldr. & Alex. vbi suprà. Claud. Aquen. in d. l. quamuis. §. j. col. j. vers. & ita dicebam. ff. de acq. poss. vbi id dicit se respondisse in ardua quadā causa. Philip. Deci. in l. contractus, col. vj. ver. item notandum est. ff. de regu. iur. Aut. Negusan. in trac. de pign. parte ij. memb. ij. col. ij. nu. 5. 6. & 7.

Prima declaratio huius limitationis.

Vt procedat si post mortem, nō etiam si in tempus ipsius mortis conferatur.

12 ¶ Quanquam idem Deci. contrarium responderit cons. ccxlvij. in causa magnifici Baronis, col. iij. vers. non obstat quòd talis conditio, & post eum Ludo. Gozad. cons. 99. in hac causa, col. iij. nu. 13. Sed pro priori opi. est tex. optimus in l. mortis causa. ff. de manumiss. Vt interim omittam disputationem illam, an scilicet in ipso actu siue articulo vel puncto moriendi, aut in vltimo vitæ spiritu, siue in ipso animæ exitu quis viuus dicatur, an mortuus. De qua re, vt obiter attingam, vide tex. in l. vlt. & ibi glos. & Bar. ff. quando dies lega. ced. & in l. j. §. si emācipato. & § seq. & ibi doct. ff. de colla. bono. & omnium optimum in l. qui duos. §. j. & ibi glo. & Bar. ff. de manu. testa. Bal. in l. vlt. in prin. col. vlt. vers. quæro an pater. C. de bonis quæ lib. Signo. con. clxxviij. pater decessit, col. j. circa medium. Bal. in l. vlt. in prin. col. vlt. ver. quæro, an pater. C. de bonis quæ libe. Pau. Cast. cou. ccxlj. super hoc pūcto, col. j. li. ij. Barb. in c. Raynuuus, col. ij. de testa. Ias. in l. si quis posthumos. §. si filium, col. vij. vers. imperator concessit. ff. de libe. & posth. Stepha. Bertran. cons. xix. dudum fuit, col. ix. lib. j.

Qui contrarium tenent.

Viuúsne an mortuus quis dicatur in pūcto ipso mortis.

13 ¶ Qui locus in memoriam reuocat epitaphium Francisci Philelphi, doctum quidem ac elegans, quicunque illud edidit, ad hunc quidem scrupulum respiciens.

Itala Cecropia Pallas coniuncta Minerua,
Et fleuit, & cecidit morte Philelphe tua.

Sed hæc philosophorum diligentiæ relinquenda sunt, qui nec ea intacta reliquerūt. Vt tamē illud quoque dicam, ea verba, quo ad viuet, & quoad morietur, licet videantur esse contraria, tamen vnum idemque tempus vtraque demonstrare. Nam cùm duo tempora inter se opposita sunt, sed ita cohærentia, vt alterius finis cum alterius initio misceatur, non refert vtrùm per extremitatem prioris, an per initium sequentis locus ipse confinis demonstretur, vt scribit Gellius lib. Noctium Atticarum vij. c. xxj.

Philelphi epitaphium.

Quoad viuet & quoad morietur, idem tempus designare.

14 ¶ Secūdò intellige, vt procedat, quādo certò & nominatim cōfertur post tēpus mortis: secus si casu, & vt nostri loquūtur, accidētaliter, melius accidenter dicerēt, id cōtingit: vt quia cōstitutū factū est sub cōditione: quod vtiq; fieri potest, vt diximus in xvij. ampliati. Quæ quidē conditio post mortem constituentis euenit: Valet enim tale constitutum, & ex eo transfertur possessio, æquè ac si ante mortem contigisset: quia conditio purificata, quam nostri vocant, retrotrahitur ad tempus actus, in quo cōditio apposita fuit, vt etiam expressè, & in hoc casu voluit ipse Oldra. d. con. cxxxix. in d. iij. dubio, prout illum allegat & sequitur Deci. in d. l. contractus, col. vj. vers. item notandum, ibi, & eodem modo: Sed tu hîc vide quæ diximus suprà in d. xvij. ampliati. nu. 9. intelliges secundò, vbi contrarium tenuimus ex eodem Deci. & aliis. Tu tamen interim vide, num hîc distinguendum sit, vtrùm conditio sit potestatiua, an casualis, quas vocant, vt non retrotrahatur, vel retrotrahatur, secundum l. potior, & l. qui balneum. ff. qui potio. in pigno. hab. cum simi.

2. Declaratio.

Vt non procedat si ex accidenti incidit in tempus quo constituens mortuus est.

15 ¶ Tertiò intellige procedere, nisi constituens se possessurum post mortem, his verbis vteretur, ex nunc, prout ex tunc, & econtrario: quia tunc transfertur possessio, vt voluit Alexan. d. con. lxxxiij. col. iij. ver. cōfirmatur hoc quia possessio, li. iij. Guid. Papa. decisi. Delphi. cclxviij. quidam donauit. Iason. d. con. cxlvij. col. ix. vers. secundò posset responderi, li. ij. Barpt. Chass. cons. liij. ex facto hîc ante deducto, col. xxiij. vers. ad quartum dubium. & iterum consi. lxv. ex facto mihi proposito, col. iij. vers. ad hæc est clara. Franc. Ripa in l. j. col. j. ver. defendendo cō-

3. Declaratio.

Vt non procedat si constituens ex nūc constituat.

munem.ff.de pigno.& Anto.Negusan.in tract.de pign.in ij.parte, memb.ij.col.j. num. 4. Et bene facit quod in simili scribit Clau.Aquen.in l.qui absenti.§.j.ff.de acqui.possess.

16 ¶Hæc enim verba,ex nunc pro vt ex tunc,& ex tunc prout ex nunc,sunt eius roboris,vt dispositio in qua ponuntur,retrotrahatur ad tempus actus,secundum gl.Ang.& recentiores in l.j.C.de codicil.& glo.Card.Flo.& Imol.io ele.nolentes,de hæretic.Doc.in l.lecta,ff.si certum peta.cum aliis multis concord.latè congestis ab Alex.vbi suprà, & latiùs à Iason. in d. l.j.de codicil.& à me latißimè in tract.Retractuum tit.ij.§.ij.glo.j.num.86.dubium facit, vt tamen interim videas Philip.Deci.d.cons.ccxlvij.in causa magnifici Baronis,col.vlt.versic. non obstat quod dicit, ino&ctis præced.

Vis earum dictionum ex nüc prout ex tunc.

17 ¶Sunt enim qui contrarium apertè tenuerunt, vt scilicet non transferatur possessio ex constituto post mortem constituentis collato,etiam si ipse constituens his verbis vsus fuerit, ex nunc prout ex tunc,&c. & in his Raph.Co.in d.l.quamuis.§.j.ff.de acqui. possess. dicitque idem voluisse Ange.ibi,qui tamen nihil omnino de illis verbis loquitur.Sed idē quod Raph. tradit Claud.Aquen.in eodem loco,col.j.& Hiero.Gratus,con.lxxv.quamuis sit prius,col.j. vers.præterea non sufficit,li.ij. Pro quorum opi. tu vide quæ scripsi in d. tracta. Retract. vbi suprà,nu.87.verùm contrarium.

Qui contrarium tenent.

18 ¶Quartò intellige ita procedere, vt si actus ipse non conferatur post mortem constituentis, executio tamen & effectus eiusdem in illud tempus conferatur:tunc per constitutum appositum in ipso actu transfertur possessio, vt not.ex facto interrogatus respondit Oldra. apud quem videre licet exemplum eius rei,cons.cxiiij.factum tale est, quædam mulier. & Philip. Deci.con.ccxlvij.col.ij.ver.vlteriùs etiam,& iterum col.vlt.versic. præterea casum : nam & aliàs sæpe magis inspicimus tempus actus, quàm effectus & executionis eiusdem, vt videre licet ex multis quæ scripsimus in tractat.Primigeniorum,in xlij.quæstio.nu.eiusdem quæst. xvij.quanquam & illud,& ij.seq. Super quo tamen vide quæ etiam diximus nu.eiusdem qu. xiij.addes inquam.

4. Declaratio. Vt non procedat si effectus tantum actus non etiam tēpore actus post mortem.

TERTIA LIMITATIO.

1 ¶Limita tertiò,vt constitutum non transferat possessionem nec dominium in re emphyteuticaria:nisi is cui fuerit donata aut vendita,fuerit inuestitus à domino, ita vt si interim antè, quàm.scilicet,fuerit inuestitus,res alteri fuerit vendita,& tradita, præferatur iste secundus, vt voluit Guid.Pa.deci.Delphi.xlvj.in emphyteuta , col. vlt. vers.& ex hoc infertur, vbi ita dicit fuisse determinatum in curia parlamenti Delph. per tex. in l.ij. C.de iure emphy. vbi emphyteuta alteri vendens,& tradens,ipso iure cadit iure suo:ex quo,inquit,sequitur,quòd in emptorem nec possessio, nec dominium transit.

Constitutum nō transferat possessionem rei emphyteuticariæ.

2 ¶Et idem quoque voluit ipse Guid.decisi.lxxxj.si debitor, in si.iunctis præcedentibus. rursumque deci.cxij.in dicta curia.& D.Boerio repe.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,num.194.& iterum 551.de testa.& Steph.Bertran.cons.cvij.etiam si prætendit,num.iij.lib.ij.Chassen.consi.vij.visis themate,col.vij. versi.ad hoc est clara responsio, vbi id extendit ad res feudales.& cons.viij.super duabus,col.viij.nu.36.& consil. xxxix. pro decisione,in vij.dubio,in fi.

Ad idem.

3 ¶Et hoc quidem pro limitatione virium,& effectus constituti affert ipse Chas.d.consi.vij.& nonnulli consuetudinum interpretes : licèt nihil omnino facere videatur : cùm & id locum habeat,etiam si verè,& realiter fuerit res tradita,vt etiam dicit idem Guid.d.dec.lxxj.col.vl. & Benedic.in d.c.Raynutius,vbi suprà,& ante eos Petr.Iacob.tit.de actio.in rem,quę pro re emphyt.quæ ceci.in commis.col.xiiij.vers.item colligitur hic. quòd emphyteuta.

Sed nec realis traditio.

4 ¶Illud autem verum est,etiam si id,quod diximus,verum sit,vt,scilicet,possessio aut dominium in re emphyteuticaria,aut feudali non transeat in emptorem sine innestitura domini, in patria(vt loquimur)iuris scripti.At in regionibus,in quibus ea res non cadit in cōmissum ob alienationem,etiam si ea facta sit sine consensu domini, vt in Gallia nostra , vti attestatur noster Io.Fab.in auth ingressi.col.vlt.C.de sacrosan.eccle.& in §.j.paulò ante fi.Inst. de legit. patro.tut.& in §.j.Institut.de rer.diuis.& in §.de.emp.& vendi.& alibi sæpe.& Iac.Bel.in c. j.tit.ex quib.caus.feud.amit.& Pet.Iac.tit.de condi.ex l.impetialem.§.callidis, col. iij. vers. item fallit quia hodie.& iterum tit.de caus.ex quib.feu.amit.col.v.vers.hodie verò sic obseruatur. Pan.in suo elegantißi.cons.iij.nitar in præsenti causa in xxij.q.in prin.lib.ij.Guid. Pa. deci.Delphi.lix.secundum vsus,& alibi sæpe,& alibi quoque latiùs dicemus. Nihil est certè quod impediat dominium & possessionem transire, cessante ea ratione quam suprà diximus ex d.l.ij.de iure empby.Et ita expressè dicit Chassan.d.consi.viij.vbi suprà. Et illi assentior, & ita vtimur.

Sed aliud obseruatur in patria consuetudinaria.

5 ¶Sed etiam de iure communi putarim emphyteutam constituendo se possidere pro alio,nō minùs transferre possessionem,quàm si verè tradidisset, quantùm ad ipsum emphyteutam, & illum,cui vendidit,pertinet. vt non obscurè voluit Oldr. consil. cxxxix. ad habendam aliquam notitiam,in ix.dubio.nam dominus,inquit,tantùm eam alienationem , & possessionis translationem potuit impugnare,non etiam alius, per multa quæ illic allegat. Is autem ibi lo

Sed quid quantum ad cōstituentē & constitutariū etiā in patria iuris scripti.

ibi loquitur de translatione possessionis ex constituto, vt videre licèt ex is, quæ antè dixerat. Et ita eum refert, ac sequitur Philip. Deci. con. ccxlvij. in causa magnifici. col. ij. vers. vltimò non obstat, & colum. vlt. vers. postremò: vbi tamen hoc intelligit, nisi ille tertius habeat ius à domino, vt qui ab eo fuit inuestitus. nam is præferetur alteri, qui antè ex constituto possessionem adeptus fuerat. quòd cùm eo conuenit quod suprà ex Guid. Pap. diximus.

6 ¶ Sed & quòd per constitutum trásferatur possessio rei emphyteuticariæ, apertissimè tenuit Pet. Anch. cons. lxiij. motiua iudicis, in iij. dubio. & Raph. Co. in l. quamuis. §. j. ver. & ex ista gl. ff. de acq. pos. & con. clxxiij. Galuanus, col. vlt. vbi & idem dicit de re feudali. & Alex. nonnihil tamen subdubius, col. ij. ex narratione, col. iuj. vers. secundò est videndum, li. iuj. Caro. Rui. minimè ambiguus, con. cxlvuj. casus iste, col. ij. nu. 5. li. j. & videre licet ex is, quæ dicam infrà in xxvj. limita. Et de hac re quoque tractat Bald. in l. quisquis, ver. iste passus, C. de don. sed ita obscurè, vt vix intelligam, quid velit dicere.

Ad idem.

7 ¶ Quòd si quis fortè dubitet, si is, qui ciuiliter possidet, concedit alteri in emphyteusim, & cóstituit eius nomine possidere, cui ita rem concedit: an in illum transferat possessionem naturalé, quæ debet esse apud emphyteutá, secundùm gl. in l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. posses. & in l. si vt certo, §. si duobus. ff. commoda. Adeat Bar. Raph. Co. Ale. & Fran. Are. in l. interdum. §. vlt. ff. de acqui. posses. & ex illis discet, quid sit dicendum.

An ciuiliter possidens & concedens in emphyteusim per constitutú transferat naturalé possessionem.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Limita quarto, vt per constitutum transferatur possessio, quádo constituens verè possidet: secus si fictè tantùm. verbi gratia, ex consuetudine generali huius regni Franciæ, hæres, etiá nondum adita hæreditate, nec aliàs appræhensa possessione hæreditatis, censetur possidere: idq; est quod vulgò veluti prouerbio dicimus, *Le mort saisit le vif.* de quo nos tractatum peculiarem propediem edemus. Ergo hæres apud nos fictè possidet. Quòd si ipse ante realem possessionem vendat rem quampiam hæreditariam, & se constituat possidere nomine emptoris, non transfertur possessio: ne duæ fictiones circa idem concurrant, scilicet ficta possessio, & ficta traditio, contra text. & glo. in l. j. C. de dot. promis. cum si. Et ita voluit Guliel. Cu. in l. ab emptione. ff. de pac. & post eum Bal. in hac ipsa specie in rub. extrà de causa poss. & proprie. col. vlt. ver. sed pone, quòd iste hæres. & Barb. cons. vuj. sapienter doctissimus, col. xvij. sub nu. 17. lib. ij.

Fictè possidés an per constitutú possessionem transferat.

Hæres saisitus per consuetudinem an trásferat possessionem per constitutum.

2 ¶ Sed hoc certè, vt vides ex illorum ratione, ex eo dependet, an hæc possessio, quam habet hæres vi huius statuti, vel consuetudinis, sit ficta, an vera. Et hanc veram esse nuncupatim tradit ipse Barb. non obscurè in c. ij. col. antepe. ver. sed dubito vitùm, de consuet. & apertiùs Soci. in repet. l. rem quæ nobis, in v. quæst. prin. vers. quartò, & vltimò concludo. ff. de acquir. posses. exemplo eius, quòd licèt constitutum sit ficta traditio, est tamen possessio, quæ ex eo fit vera, & propria, vt latè diximus suprà in j. amplia. Idem tenet Caro. Rui. cons. xviij. primò & principaliter, col. vlt. lib. j. & Philip. Deci. consi. cccclxvij. bene & consultè, col. iij. vers. & circa prædicta verba. & Fran. Ripa li. j. Respon. c. j. nu. 87. & seq. De quo nos fortè ampliùs, dicemus in illo nostro tractatu, *Le mort saisit le vif*, in x. & xj. declaratione.

Possessio hæredis ex illa consuetudine sit ne vera an ficta.

3 ¶ Illud autem citra omnem controuersiam fateor, quòd si nullum sit statutum, vel consuetudo, quæ possessionem defuncti transferat in hæredem ipso iure, atque ita simus in terminis iuris communis: certè si hæres, etiá adita hæreditate, antè, quàm realiter appræhenderit possessionem rerum hæreditariarum secundum l. cum hæredes, in prin. ff. de acq. pos. sese constituerit eas possidere nomine alterius, cui fortè eas vendidit, non transfertur possessio in eum, vt expresse voluit Guid. Pap. qui alios citat in commentariis statuti Delph. incip. si quis per literas, in verbo, possessio, col. ij. vers. quod intelligo, si dominus. Nam (vt ille dicit) hic nó potest transferre in alium possessionem quam non habet, vt etiam late diximus suprà in d. j. limitat. Et idem dicit in legatariis, & aliis, in quos transfertur dominium sine possessione, vt nec eam in alios transferre possint.

Quid si nulla sit talis cósuetudo.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Limita quinto, & generaliùs, vt nec constitutum operetur translationem possessionis aut dominij, vbicunque aliàs interueniret alia fictio, siue fictus titulus: vti nec conductio nec retentio vsusfructus, nec denique alius quiuis actus fictus in eo casu transfert possessionem, vt voluerunt Cin. Bal. in vtraque lectu. Salic. & alij in l. qui rem. C. locati. Bart. in l. si aliquam rem, col. ij. vers. sed oppositi eis, & ibi etiam Alberi. col. j. vers. ad contraria dic. Imo. col. item ij. vers. quicquid tamen sit, & Roma. col. iuj. ver. inquantum tamen, Franc. Aret. col. iiij. vers. in glo. in verbo, quasi meam. Alex. col. iij. versi. quæ conclusio communis, & iterum col. vij. versi. pro expeditione, & alij recentiores, ff. de acqui. poss. idem Bar. in l. cum falsa, & ibi Bal. col. vlt. versic. vlteriùs quæro, & ibi Pau. Cast. col. j. vers. aduertendum est ex verbis. C. de iu. & facti ign. ipse Bar. in l. si is qui pro emptore, col. penul. versic. pro Guil. facit. ff. de vsucap. Bal. in l. ad probationem, C. de loca. & c. j. colum. vlt. vers. & si dicatur, titu. de capi. qui curi. vendid. & in c. ij. colum. j. vers. item no. hic duo, extrà de consuet. vbi tamen limit. cùm agitur de salute animæ. Bal. cons. cxxx. videtur quòd dicti fratres, versiculo, præterea concurrunt,

Constitutum non transfert possessionem si alia interuenit fictio.

Vti nec alius fictus modus tradendi.

lib.iij.Angel.in l.hæc si res, post prin.ff.de rei vendi.& in §.emphyteusim,ad fi.In auth. de nō alieo.aut permu.reb.eccle.Saly.post Iac.But.in l.traditionibus,col.vlt.C.de pactis.Anto.io c.ex parte,col.vj.vers.idem si dicat,& confiteor,de confes.Imo.in l.si cautio,col.v.vers. item aduerte inquantùm dixi,quòd si confiteor,de fid.instru.& cons.lvij. viso quodam instrumēto,post medium,& eius discipulus Pet.Belluga in tractatu, de Speculo principum, titul.de deci.§.tractamus,col.antepe. Franc.Areti.in l.quod meo,in prin.col.j.vers. primus est si cōcurrat,& ibi Alexan.col.iiij.vers.vltimò quærit glo.ff.de acqui.posses.& idem Are.io l. ij. §. creditum,col.quoque vlt.ad fi.ff.si cert.peta.& in l.certi condictio.§.deposui,colum.ij.eo.ti. Iason in l.j.col.ij.vers.sextò limita.ff.de condict.indebi.& Carol.Rui.cons.cxxxvj.primò videndum,col.vlt.lib.j.

Et idem in titulo præsumpto vel tacito.

2 ¶ Et quod diximus io titulo ficto,idem in titulo præsumpto siue tacito,voluerunt plurimi ex illis,loquentes in titulo præsumpto,& non ficto,videlicet,cùm qois rem suam ab alio scienter conducit:quo casu tacitè,& præsumptiuè censetur donare ex multorum opi.in illis locis. Aut cùm quis scienter soluit indebitum,tacitè quoque donat. d.l.j. ff.de condic. indeb. cùm si. Dicunt igitur plerique eorum in illis casibus non transferri possessionem per constitutū, propterea quòd in illis est præsumptus titulus,quem pro ficto accipiunt.

Qui contrarium tenuerūt.

Fictio cū præsumptione simul potest cōcurrere.

Fictio & præsumptio quòd differant.

3 ¶ Verùm Imo.& Ro.in d.l.si aliquam rem.& ibi quoque latissimè Fran.Aret.col.iiij.vers.in gl.in verbo, quasi meam,tenuerunt contrarium. neque enim hîc est duplex fictio, sed vna tantùm fictio & vna præsumptio,quæ coire simul non prohibentur.Aliud enim est præsumptio,aliud fictio, vt bene & amplè probat Aret. vbi suprà.nam is titulus dicitur fictus, qui nullo modo verè interuenerit,sed lex fingit eum interuenisse:vt in casu.l.vnic.C. de rei vxo. act.& l.non aliter.ff.de adop.Præsumptus autem qui resultat verè ex tacita voluntate partiū: quam quidem voluntatem lex præsumit ex aliquibus coniecturis,vt in d.l.vnic.§.accedit,de rei vxor.act.vbi extraneus dando dotem pro vxore,præsumitur donare vxori. & io leg. item quæritur.§.qui impleto.ff.loca. cùm si.

Duæ specialitates simul nō concurrunt.

Vna præsumptio & vna specialitas nō concurrunt.

4 ¶ Sed vt illud donemus,tamen euitari non potest,quin si non sunt duæ fictiones, vt illi contendunt,sint tamen duæ specialitates,quæ & ipsæ simul interuenire non possunt,vt not.in d. leg.j.C.de rei vxor.act. nam ead.le. loquitur quando concurrunt duæ præsumptiones, aut certe vna præsumptio,& vna fictio.Primùm quidem præsumptio,ex eo quòd contendebatur quòd ex instrumento, in quo dictum erat quòd promissa fuit dos, resultaret stipulationem præsumptam interuenisse,ex not.io leg.j.C.de vsur.& l.sciendum.ff.de verb.obligatio. & §.si scriptum.Instit.de inutil. stipul. Altera specialitas ibi erat,qoòd etiam contendebatur incertitudinem dotis non vitiare contractum,contra.l.ita stipulatus,in princ.ff. de verb. obligat. Licèt igitur incerta dos peti posit.leg.cùm post diuortium.§.gener. ff. de iur. dot. tamen si esset præsumpta stipulatio, non posset ex ea agi ad dotem incertam. Ex quo sequitur vnam præsumptionem & vnam specialitatem non posse simul coire, vti & ex illa. leg. ita declarata expendit Alexan.in d.l.si aliquam rem, colum. viij.versic.non obstat quòd hîc est vna.

Ex præsūpto titulo & ficta traditione nō transfertur possessio.

Vt nec ex putatiuo titulo & putatiua traditione.

5 ¶ Ideoq; ex præsumpto titulo, & ficta traditione non transferri possessionem negat expressè Ioan.de monte Sperello in d.l.certi condictio.§.deposui.ff.si cert.pet. Neque enim similiter ex putatiuo titulo,& putatiua traditione transfertur possessio, vt dicit Bal.in l. nullo, col.ij. vers.distinguamus ergo. C. de rei vendic.& in d.l.si aliquam rem. ff. de acqui. posses. Sed id tamen antè,quàm aliter decidas,vide omnino Claud.Aquen.in d.l.si aliquam rem,& ipsum Aret.in l.quamuis,col.ij.vers.vnde potest assignari, eod.tit.

Præcedentia procedūt nisi vna procedat ex consequētia alterius.

6 ¶ At quicquid sit de ea re,illud tamen non ignorandum, quòd si ex duabus fictionibus, siue etiam specialitatibus, aut improprietatibus (vt hæc omnia simul iungam) vna scilicèt ficta traditio,procedit ex consequentia alterius scilicet tituli,vel ficti,vel præsumpti, certe nō impeditur transferri possessio per huiusmodi fictam traditionem, vt io hac specie voluit expresse Roma.io d.l.si aliquam rem,& ibi post eum Fran.Aret.vbi suprà. Nam nec sic semper prohibentur copulari,cùm scilicet vna procedit in consequentiam alterius,leg.cùm duæ, ff. de capti.& postlim.reuer.& l.sub conditione,& ibi Bar. ff.de solut. & idem Bart.in d.l.si is, qui pro emptore,col.pen.versic.circa id verò,& ibi Iason col.vlt.qui adducit alias concord. ff.de vsucap.

SEXTA LIMITATIO.

Constitutum solum sine titulo non trāsfert possessionem.

1 ¶ Limita sexto,vt per constitutum,siue precarium transferatur possessio, modò extet causa, vel titulus aliquis,super quo interponitur.nam si nullus omnino extet titulus, vel causa, sed fiat ipsum constitutum per se,& nulli accedens titulo vel causæ,id certe est inefficax & inutile. Constitutum enim siue precarium sine titulo,non est titulus, sed quædam executio, vt dicit Bal.in rub extrà,de præscrip.col.iij.ver.vlterius quæro an per constitutionem.vbi dicit hoc eleganter voluisse Bald.in d.leg.quod meo, de acqui. posses.vbi tamen id non dicit, sed aliud,quod postea dicemus:vt etiam ibi annotat Alex.col.iij.versic.tangitur etiam. vbi hinc occasione sumpta dicit ipsum Bald. scripsisse in decretalibus multa mirabilia & singularia

ſine legibus, & canonibus, & ſæpe falli in ſuis allegationibus.

2 ¶ Sed ne putes tamen ex hoc Bald. ſolum in ea ſententia fuiſſe, eum nuncupatim, & ex profeſſo ſequitur idem Alex. aliis in locis, ſcilicet conſi. lxxxij. perſpectis iis, quæ in themate, col. iiij. verſi. pro hoc facit, lib. ij. quod quidem conſil. errore librariorum repetitum eſt conſi. xl. lib. iij. ſequitur item idem Alex. conſi. lxxxij. lecto & diſcuſſo, col. v. verſi. ad idem quod notat, eo. lib. iij. vt magis miter Alex. ipſum, qui Bald. ſæpius ſecutus eſt in ea re, in qua illum alibi reprehendit, niſi dicas illum in priori loco non tam reprehendere Bald. quòd fuerit in ea ſententia, quàm quòd pro ea Bart. citauerat. *Ad idem.*

3 ¶ Vtcunq; ſit, ante eos omnes idem voluit gl. in d. l. quod meo, in prin. cum ad text. loquentẽ in hoc caſu, qui dicit, poſsidere, addit, ex iuſta cauſa, putà donando vel vendendo: tanquam per conſtitutum, de quo, vt diximus, is text. loquitur, non transferatur poſſeſsio ſine cauſa, vel titulo. Et eam gloſſ. ſequuntur Iacob. Aret. & Alber. ibi, ſed eam Din. repræhendit. Bart. autem diſtinguit inter dominium ſeſe conſtituentem poſsidere nomine alterius, & eum, qui non eſt dominus, & idem conſtitutum facit: vt, ſcilicet, in illo vera ſit opinio gloſſ. & ſequacium. in hoc Din. & hoc ſequi videtur Pau. Caſtr. ibi. Verùm contra eam gloſſ. expreſsè etiam tenet Ang. ibi, in fi. per text. in l. j. §. ſi vir vxori. ff. de acquir. poſſeſ. de quo abundãtiſſimè dicemus in ſeq. limi. *Ad idem.* *Diſtinctio.*

4 ¶ Pro ea tamen opinione, quæ non admittit conſtitutum, ſiue precarium, niſi ſubeſt cauſa, vel titulus, facit quod in ſimili dicimus, quòd licèt traditio clauium etiam transferat poſſeſsionem. l. clauibus, ff. de contrah. emp. gl. & doct. in l. iij. in prin. ff. de acq. poſſ. & in c. ij. de cõſuet. & doct. vbiq; qui hanc traditionem ponũt inter fictos modos acquirendi: intelligunt tamen, ſi præceſsit titulus, ex quo debeat transferri poſſeſsio: aliàs enim ſine titulo claues cenſerentur eſſe traditæ, non quidem ad transferendam poſſeſsionem, ſed cauſa cuſtodiæ, vt not. Doct. in l. cùm pater. §. pater pluribus, præſertim verò gloſ. ibi, in verbo, pluribus, Bartol. & Alberi. ff. de lega. ij. Petrus Ancharanus in cle. j. §. ſanè, columna ij. verſic. ſed nunquid in dubio, de hæret. Alexan. in addit. Bart. in d. l. clauibus. Et idem quoq; in retentione vſusfructus reſpondit Steph. Bertr. conſil. clxxij. quia difficultas, col. iiij. in fine ver. non obſtat l. quiſquis, lib. iiij. *Confirmatio huius limitationis.* *Traditio clauiũ non transfert poſſeſsionem ſine titulo.* *Nec retentio vſusfructus.*

5 ¶ Sed hoc tamen intellige, vt ſatis ſit in principio, cùm, ſcilicet, fit conſtitutum, vel precariũ ſubeſſe titulum. nam licèt poſtea is titulus ceſſet, non propterea ceſſat precarium. textum habes, & exemplum in l. ſi rem alienam bona fide. ff. de pig. act. vbi Bal. id ex eo tex. expendit, & dicit no. & allegat pro ſimili l. ij. §. qui fideicommiſſariam. ff. de hær. inſtit. Et facit quod dicam in ſeq. limi. nu. xlj. ſtante ergo. Sed id quomodo procedat, & intelligi debeat, vide per Bal. in d. l. ſi rem, & Matth. Affli. deciſi. Neapol. cxxxix. magna fuit dubitatio, col. ij. verſi. ſecundò pro iſta parte, & ſeq. vſque ad fi. & quidam inferiùs in xxix. limit. *Satis eſt antẽ titulum fuiſſe in princ. licet poſtea ceſſit.*

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita ſeptimò, vt non ſolùm debeat ineſſe cauſa, vel titulus, vt conſtitutum, vel precariũ valeat, ſed & neceſſe ſit eam cauſam, ſiue titulum eſſe iuſtum, vtilem, validum, & efficacem. Aliàs ſi titulus ipſe ſit nullus ſiue inualidus, non transfertur poſſeſsio per conſtitutum in eo appoſitum, ſed in id neceſſaria eſt realis traditio. quòd & non obſcurè voluiſſe videtur gloſ. allegata in præce. limit. in d. l. quod meo, addens ad text. qui dicit poſsidere, ex iuſta cauſa, & e. ff. de acq. poſſ. Alber. in l. ſi rem aliquam, col. j. verſi. ad contraria dic, eo. tit. & alij propè infiniti, quos tibi citabimus infrà hac eadem limit. nu. 13. ex quibus illud, & iij. ſeq. Vt etiam nec per retentionem vſusfructus, qui & alius eſt fictus modus tradendæ poſſeſsionis (vt ſæpe diximus) non transferri poſſeſsionẽ ex contractu inutili, magna auctoritate affirmat Maria. Socin. Senior, conſi. lxv. omnipotens deus, col. antep. verſi. & ideo licèt ex forma. Tamẽ, vt id tibi planiùs efficiam, viſum eſt nobis declarandum interpretandumque illum §. ſi vir vxori, qui eſt in l. j. ff. de acq. poſſ. qui huius rei propria, ac peculiaris ſedes eſt. *Nec ſatis eſt titulum eſſe, niſi ſit iuſtus & efficax vt conſtitutum operetur traditionem.* *Idemq; in retentione vſusfructus.* *§. ſi vir. l. j. ff. de acqu. poſſ. amplisſimè declaratus.*

2 ¶ Ibi igitur ſcriptum eſt, ex donatione inter virum, & vxorem transferri poſſeſsionem, ex quo noſtri interpretes illud aſſumunt, ex inutili contractu poſſeſsionem transferri: nã ſatis conſtat huiuſmodi donationes nullas eſſe ipſo iure. l. iij. §. ſciendum. ff. de dona. inter vir. & vxo. ita vt nec ex illis obligatio naturalis oriatur, ſecundum Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuſ. Bal. in in l. j. col. x. verſi. viſo de effectu. C. de ſum. tri. Alex. conſi. ccxlviij. ponderatis narratis, col. iij. verſi. & licèt, lib. vj. cum ſi. Ex quo ſequitur id quod iam diximus, ex nullo, ſiue inutili contractu, cuiuſmodi hæc donatio eſt, transferri poſſeſsionem. Idq́ue duabus rationibus in eo tex. poſitis, quarum ea prior eſt, quia poſſeſsio in facto conſiſtit, & res facti infirmari iure ciuili non poteſt. id eſt, quæ facta ſunt ſecundum veritatem, lex infecta facere non poteſt, vt etiam eſt tex. in l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtl. reuer. *Donatio inter vir. & vxor. nulla ipſo iure.* *Ita vt nec ex ea naturalis obligatio oriatur.* *Prima ratio eius. §.*

3 ¶ Et ideo ex illo tex. in d. §. ſi vir vxori, dicit Bal. in c. vlt. col. ij. verſi. ſed nunquid conſuetudo, extrà de conſuetud. quòd facta nulla iuris conſtitutione mutari poſſunt. Et alibi, ſcilicet in c. quæ in eccleſiarum, columna iij. verſi. ſed nunquid ſtatutum, de conſtit. dicit, quod factũ nulla conſtitutione tolli poteſt, etiam per d. §. ſi vir vxori, & l. ſciendum, cum l. ſeq. ff. ex quib. *Facta nulla iuris conſtitutione mutari poſſunt.*

Legum auctoritas non tollit veritatem naturalem.

caus. maio. & l. tutelas. ff. de cap. dimi. & l. filio, ff. de libe. & posth. Sed & idem Bal. in c. contingit, col. ij. versi. dicunt doc. de dol. & contu. tradit nunquam procedere fictionem, quò ad veritatem inducendam, auctoritatem enim legum non posse veritatem naturalem tollere, & ab essentia realitatis suæ eradicare (hæc enim sunt verba illius) per d. §. factæ.

Testator factum infectum facere non potest.

4 ¶ Quibus & tu adde alios textus idipsum adstruentes, videlicet in l. verba. C. de testa. ex qua Raph. Fulgo. & Cornæ. no. testatorem non posse factum infectum facere, & in l. verùm. ff. de reg. iur. cuius hæc verba sunt, Verùm neq; pacta neq; stipulationes factum posse tollere. quod enim impossibile est, neq; pacto, neq; stipulationibus potest compræhendi, & in §. j. in versi. quæ igitur, in auth. de æquali. dotium. vbi ad verbum dicitur. Quod enim factum est, infectum manere impossibile est, hæc enim sunt verba illius Græcæ constitutionis, καὶ γὰρ τὸ γεγενημένον ἀγένητον μένειν τῶν ἀνεγχωρήτων ἐστί.

Confirmatio ex aliis autoribus.

5 ¶ Quæ fuit etiam sententia Platonis lib. xj. de legibus, Plauti in Aulularia, Terentij in Phormione, & Phocylidis, cuius in eam sententiam hoc carmen est:

μὴ δὲ παροιχομένοισι κακοῖς τρύχου τεὸν ἦτορ,
οὐκέτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον.

Cui concinens Pindarus Olympiorũ ode a. scribit ea quæ siue iustè siue iniustè facta sunt, neq; tempus ipsum rerum parentem infecta reddere posse:

τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ' ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. Et Sophocles in Aiace flagellifero:
τί δῆτ' ἂν ἀλγοίης ἐπ' ἐξειργασμένοις
οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν ταῦθ' ὅπως οὐχ ὧδ' ἔχειν;
Quid adeò doles ob facta,
Quæ iam infecta fieri non possunt? Et iterum in Trachiniis.
οὐχ οἷόν τε μὴ τελεσθῆναι, τὸ γὰρ
φανθέν, τίς ἂν δύναιτ' ἀγέννητον ποιεῖν.

Quod quidem irritum fieri non est possibile: nam quod factum est, id infectum fieri non potest. Procopius de bello Vandalico lib. iiij. Peccatum semel admissum, nunquam efficies vt sit infectum. Agathius peregrinarum historiarum lib. iij. Quod semel euenit, peractumque est, quominus effectum sit, natura nequaquam admiserit.

Deus factum infectum non facit.

6 ¶ Quin etiam Agathonis sententia est, Aristoteli probata, lib. vj. Moralium Nicomachiorũ, c. ij. hoc vno priuari Deum, quòd factum infectum facere non possit.

μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.

Agathonis præconium.

Is Agatho, (vt dicam obiter), fuit poëta eximius, & Platonis discipulus, & ab eo mirificè amatus, vt & ipse Plato mellitissimo carmine testatus est, quod extat apud Laërtium in vita ipsius, & Gellium lib. Noctium Atticarum xv. c. xj. estq; verisimile eam sententiam à præceptore didicisse. Cui assentiens Horatius lib. iij. Carminum, Ode xxix. de Ioue loquens ait,

Non tamen irritum
Quodcunq; retro est, efficiet: neq;
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens semel hora vexit. Et Plinius lib. ij. c. vij. imperfectæ, ait, in homine naturæ præcipua solatia, ne deum quidem posse omnia. Nanq; facere non potest, vt qui vixit, non vixerit: qui honores gessit, non gesserit. nullum habere in præterita ius, nisi obliuionis.

Theologorum in ea re sententia.

7 ¶ Et ne quis Agathonem, Aristotelem, Horatium & Plinium hac in re impietatis in deum, ob id accusandos putet: sunt & nostræ religionis cultores, & ij quidem sanæ ac synceræ doctrinæ professores, eiusdem sententiæ assertores, videlicet interpretes Sententiarũ lib. j. dist. xlij. Alex. Hales cæterorum præceptor in j. parte suæ Summæ, quæst. xxj. membro v. artic. iiij. diuus Thomas doctrina & sanctitate clarissimus, etiam in j. parte suæ summæ. j. quæst. xxv. artic. iij. & iiij. & ante hos diuus Augustinus nemine omnium Theologorum inferior, lib. xxv. aduersus Faustum, id quoq; apertè professus est.

Nostrorum.

8 ¶ Ex nostris quoq; Albe. in d. §. factæ. Bart. in l. non dubium, col. iij. versi. contractus verò. C. de legib. Bal. eam Aristotelis sententiam citans, & probans, in l. vlt. ante fi. vers. ampliùs considera. C. de leg. & in c. inter monasteriũ, col. ij. ver. prima ratio, de re iud. Ang. cons. clxxxvij. A. & B. contraxerunt. nó multò ante fi. vbi ex hoc dicit, quòd si pacto promissum est de nullitate sententiæ, non intelligitur de ea, quæ resultat à perplexitate, & repugnantia. quia legislator actum repugnãtem non potest in actũ producere, imò nec summus, inquit, Deus. l. vbi repugnantia. ff. de regul. iur. & Cardin. Flor. Theologiæ peritissimus, siue is Imol. fuit, nam vtriusq; similis, imò eadem lect. iisdẽ omnino verbis concinnata, in c. j. in prin. col. pen. in iiij. oppo. extra, de sum. trini. Fuit autem Card. paulò ætate Imo. superior. & rursus idem

Card.

Card. in cle. j. col. ij. in j. opp. de immuni. eccles. Lud. Sard. in tract. legitimationis. §. septimò videndum. Corn. consi. c. lvij. quia causa, col. ij. versi. quod res iudicata, lib. ij. Alex. consi. xv. viso processu, col. iij. versi. secundò etiam probatur, lib. iij. vbi ex hoc defendit Hebræũ quẽdam de blasphemia. Soci. qui latè in eadem specie consuluit, consi. cij. in præsenti consultatione, col. j. & ij. lib. j. & in d. l. j. §. si vir vxori, col. j. vbi illius consi. meminit, & ibi quoq; Ias. in vtraq; lectio. in j. no. & idem Ias. in l. si insulam, in j. no. ff. de verbo. obliga.

9 ¶ Quibus calculum adiiciens diuus Hieronymus, quo nemo doctior aut sanctior vnquam vixit, in decretis canonicis, in c. si Paulus. xxxij. q. v. Audacter dicam, cùm omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Id quod etiam affirmat per eum textum glo. in l. vnic. post prin. in verbo, non potest. C. de rapto. virgin. & alia glo. in c. super eos, in gloss. magna, ante fi. de biga. Quod & ipsum adstruit Ouid. de virginitate læsa loquẽs in epistola v. quæ est Oenonis ad paridem.

Deus virginẽ non suscitat post ruinam.

Nulla reparabilis arte

Læsa pudicitia est, deperit illa semel.

Semel ergo, id est, irreparabiliter, irrecuperabiliter, irreuocabiliter. Et id proculdubio verũ est, licèt sciam Argiuos fabulari, apud Pausaniam, in Corinthiacis, haud multò ante fi. fontem esse Canathrim nomine, in quo Iuno quotannis, cùm abluitur, virginitatem recuperet.

10 ¶ Et illius quoq; tex. in d. c. si Paulus, auctoritate subnixus Pan. in c. cùm te, col. iij. versi. sed pro clariori, de re iudi. negat Papam posse tollere infamiam facti. Id quod perbellè intellexit Claudius Cæsar, qui cùm orantibus familiaribus dempsisset cuidam notam, id est, infamiã, litura tamen, inquit, extet. Auctor Suetonius in vita eiusdẽ c. xvj. Et his quoq; succinit, quod testimonio diui Pauli scribit Bald. in l. ex his verbis, in fi. C. de testa. milita. quòd omne verũ est necessarium, ita vt nec Deus possit remouere veritatem à veritate, id est, vt verum nõ sit verum. Et idem in l. eam quam, col. viij. versi. circa quintum. C. de fideico. dicit post Theologos in d. di. xlij. lib. j. Sententiarum, licèt locum ipsum non designet, quòd nec Deus quidẽ ea potest, quæ implicant contradictionem: quòd & ipsum dicit Card. Flor. in locis suprà citatis. Et quod facit ad præcedentia, vt factum infectum lex facere nõ potest, sic nec è diuerso quod factum non est, vt sit factum, vel testimonio Ciceronis in oratione pro domo sua ad pontifices. Quod factum, inquit non est, vt sit factum, ferri ad populum, aut verbis vllis sanciri, aut suffragiis confirmari potest?

Papa non potest tollere infamiã facti.

Claudij Cæsaris dictum.

Lex quod factum non est vt sit factum facere non potest.

11 ¶ Et hæc quidem de prima ratione. d. §. si vir vxori. Ex qua illud forte probari posset, quòd si in donatione viri & vxoris interuenerit vera traditio rei donatæ: & possessio eius accepta, translata sit ea possessio in donatarium, licet donatio non valeat: neq; enim lex facere potest, vt quod vere traditum est, quodq; vere acceptum est traditum acceptúmve non sit. Facta enim, vt dictum est, infecta à lege fieri non possunt. Quanquam alios text. habemus, qui ex diametro contrariom dixerunt, scilicet in d. l. iij. §. sciendum, de dona. inter vir. & vxor. vbi scribitur, huiusmodi donationem nec traditionem inde secutam quicquam valere. & in l. si eum qui, in prin. eodem tit. vbi similis est propemodum text. quo in loco gl. opponit de d. §. si vir vxori, & ad soluendam illam ἀντινομίαν admodum laborat: & hoc in effectu dicit, quòd ciuiliter non transit possessio, sed naturaliter transit. Siue transit, sed non effectualiter, quia citò auocari potest, & illam sequuntur. Bart. Bald. & Saly. ibi. Et vide quæ dicam infrà numero 17.

Ex reali traditione in donatione viri & vxoris transfertur possessio.

Antinomiæ solutio.

12 ¶ Sed quicquid sit de ea re, nihil est quod nos vrgeat, vt dicamus ea ratione in casu illius §. transire possessionem, si appositum fuerit constitutom vel precarium sine alia reali traditione: sed illud bene ex eo text. sequitur, si appositum sit constitutum vel precarium, fieri nõ posse, vt appositum non sit. Sed quòd in eo casu habeat vim traditæ possessionis, potest lege impediri, nam lex ipsa id introduxit, vt constitutum eam vim habeat: neq; enim haberet, nisi lex statuisset. potest ergo eadem lex eam vim tollere, aut generaliter, in omnibus casibus: aut specialiter, in certis speciebus: præsertim in contractibus nullis: cùm quod nullum est, nihil producere debeat. Et videmus etiam in quibusdam casibus veram traditionem non transferre possessionem, vt in l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. de qua nos multa in nostris legibus connubialibus, in glo. iij. in verbo, *contracter*, in xiiij. quæst. vbi videre poteris. Et aliàs quoq; lex potest facere, vt non quæratur possessio ex corporali apprehensione. l. quod sciens, & l. qui vniuersas. §. j. ff. de acquir. possess. Et his quoq; iunge quæ dicam in ij. ab hinc versi.

Quid probetur ex d. §. si vir vxori.

Vera traditio lege impediri potest.

Et possessio ex corporali apprehẽsione.

13 ¶ Ad secundam igitur rationem d. §. si vir vxori, maturè pergendum est, quæ est in versi. & quid attinet. & est huiusmodi, quoniam non suadet æquitas, vt ex eo contractu non transferatur possessio: cùm ex hoc nulla omnino oriretur vtilitas, cùm semper donans & eam possessionem transferens protinus eandem amittet: vt quæ perditur, quando quis animo desinit possidere. l. iij. §. in amittenda, & l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. poss. Ideo per fictionem legis, in d. §. si vir vxori, aliter induci non potest, nec debet: lex enim nunquam fingit, quando ex fictione nulla oritur vtilitas, vt per Barto. latè & subtiliter, in l. si is qui pro emptore,

2. ratio d. §. si vir vxori.

Lex nunquã fingit sine vtilitate.

Lex nil frustrà facit.

emptore.in materia fictionis inductiuæ. ff.de vsuca. Aliàs enim frustrà fingeret, cùm lex naturâ imitata nihil frustrà operetur.l.qui bis idẽ.ff.de verb.obli. & l.hæc stipulatio.§.diuus.ff. vt legat.nomi. caue. eum infinit. concord. à me congestis in nostro opere, cui hic titulus, Nihil frustrà.

Possessionem non quæri actu iuris ex contractu inutili.

14 ¶Ex quibus illud videtur fieri, vt si in hoc casu, scilicet in contractib. inutilibus non interueniat actus facti, id est, realis traditio, sed iuris tantũ, scilicet constitutum siue precarium, vel retentio vsusfructus, & alia huiusmodi, non transferatur possessio: nam cùm ea translatio sit iuris, & non facti, potest ab ipso iure impediri, vt iam diximus.arg.scilicet à contrario sensu. d.§.si vir vxori. Et ita expressim voluerunt ibi Pau.Cast.ante fi.& Alex.col.iij.& iterũ versi. item habetis, & Soci.col.ij.versi.secunda conclusio, & Iason col.iij.in ij. lect. versi. ergo notabis, & idem Pau.consi.ccccclij.ad euidentiam dicendorum, ante fi.lib.j. & consi.cxcij. super isto puncto occurrunt, col.pen.versi.plus videtur, lib. ij. Et refert ipse Paulus primo illo loco, ac etiam hoc postremo, ita determinasse Argentinum filium Raynerij Forolouiensis in publica disputatione, per gl.quæ id videtur voluisse in l.quod meo, in glo.j.ff.de acquir. poss.quæ dicit, & post eam Iac.Aret.possessionem quæ iuris & fictionis ministerio quæritur, scilicet per constitutum, vel aliàs, non quæri ex inutili contractu, siue causa iniusta, & non legitima, & ibi quoq; ita intelligit Iac.Aret.d.§.si vir vxori.

Adidem.

15 ¶Quod & ipsum quoq; voluit Bar.in l.cum falsa.C.de iuris & fac.igno.& non obscurè Bal. in l.si cum seruũ.§.inter virũ, circa mediũ.ff.de dona.inter vir.& vxor.& apertiùs cons.ccxij. punctus talis est.A.B.C.col.j.lib.j.vbi id expressissimè voluit, nẽpe id, quòd ex inutili contractu non transfertur possessio per fictam traditionem, sed opus esse traditione corporali, per l.si quis rem.§.voto.ff.de pollicita.& Raph.Co.in l.si quis ante.& ibi post eum Soci.col. iij.vers.sextò not.vterq; per eum tex.ff.de acq.poss.& rursum idẽ Raph.in d.l.si aliquam rẽ, col.iij.versi.& secundum hæc, eo.tit.& Roma. in d.l. quod meo, circa medium, & ibi Alex. col.vlt.eo.tit.& idem Alex.consi.lxxxij.perspectis his.col.pen.vers.pro hoc facit, lib.ij.quod paucis verbis transmutatis repetitum est consi.xl. lib.iij.atq; iterum consi.li. lib.vj. Io. Lup. in repe.rub.de dona.inter vir. & vxo.§. lxxvj. col. ij. versi. ex quibus omnibus, & nouissimè Barptolo.Chasse.cons. vj.visis themate, nu.55.

Constitutum & precarium accessorium principalis contractus.

16 ¶Nec hinc longè distat, quod scribit ipse Bal.in l.ex testamento.ad fi.C.de fideicom.constitutum siue precarium esse accessorium contractus, in quo apponitur. Et ideo si contractus non valet, nec eius quoq; accessorium, quod sui principalis naturam sequitur. Et rursum in d.l.non dubiũ, in xvj.oppo.& ibi Ias.col.pen. versi. item adde.C.de legib.& idẽ Bald.in l.in contractib.in prin.in v.quæst.& ibi etiam Salic.C.de non nu.pec. & in l.si non sortem §.indebitũ, col.ij.ff.de cond.indeb.& in c.quò ad consultationem, ante fi.de senten.& re iudi. & in c.ij col.vlt.tit.de feud.dat.in vicem leg.commis.vbi tamen subdubitanter loquitur.& cõs. lxvj.inter virum & vxorem, lib.j.& Alberi.qui ita dicit fuisse determinatum, in l.pupillus.ff. de acq.re.do. Saly.in l.traditionibus, col.vlt.versi.quarto tertiò extra glo.C.de pactis. Imo.in d.l.si aliquam rem, col.iij.versi.in eadem gl.ibi, videor, & ibi Alex. col.v.versi.prætereà nota. dicit.ff.de acq.poss. Rom.consi.clxxj.pro decisione, col.ij & consi.cclxvj.clarissime assessor, col.j.Pau.Cast.consi.x.si vera sunt, col. j. vbi dicit, quòd sublato principali contractu sublatum etiam censetur constitutum in eo appositum. & consi.xliij. videtur dicendum dictam causam, col.j.lib.j. Massuet.tit.de donat. versi.item donatio facta per patrem filio, & titu.de possessor.§.item cùm quis dat rẽ, vbi loquitur & de constituto, & de retentione vsusfructus, vt scilicet ex his non transferatur possessio ex contractu inutili. & Alex. in d.l.j. si vir vxori,

Vsusfructus retentio non transfert possessionem ex cõtractu inutili.

columna iij.versi per hoc decidi potest, & iterum in d.l.quod meo, col. vlt.ff.de acqu.poss.& d.consil.lxxxij.perspectis his, vbi suprà, lib.ij. & rursum consil.lxxxj. lecto & discusso, col.v, versi.ex his ergo apparet, lib.iij.vbi id dicit sing. Barb.in l.j.§.si quis ita, col.xvj.versi.item dicebam, & ibi Ias.ad fi.qui id dicit not.ff.de verb.oblig.& idem Bart.in c.vlt.col. pen.de precar.& consi.xxviij.scripsit bellissimè, col.v.versi.& si diceremus, lib.j.& consi.xliij.præclarè scribitur, col.xv.versi.facit etiam quia cùm isti, eod.lib.j.& consi.xxxvj.sapienter scripsit, col. xij.versi.ita dicamus, lib.xij.& cons.xxxiij.bene etenim, col.ij.li.iij.& consi. xiiij.clementissimi optimi, col.ij.versi.prætereà faciat, lib.iiij.& consi.xxij.clementissimũ Deum, col.v.versi. capio nunc secundum, eo.lib.iiij.& consi.xlix. quod est eiusdẽ iuris, col.antep.vers.facit simile quod habetur, eo.li.iiij.& con.lij.viso celebri, col.ix.ver.secundò tollitur, eo.lib.iiij.Soc.con. lxxviij.licèt pendeat, col.j.ver.primũ probatur, li.iij.Corn.consi.vj. licèt in hac, ad fi.lib.iiij. Fran.Cur.senior.consi.viij.viso instrumento, col.vlt. & consi.lxxj.super controuersia, col. v. versi.tertiò respondemus.Guid.Pap.consi lxxxj.ad decẽ dubia, in vj.dubin.Ias.in l.iij.§.vlti. col.ij.vers.limita istud.ff.de acq.possessio.& in d.l.ex testamento.C.de fideicom.vbi hoc dicit valde vtile ad multa, & quòd consulendo & allegando solitus est magnificare.& rursum in l.certi condictio.§.si nummos, col.antepen. versi.item contra decisionem.ff.si cer. peta.& in l.principalibus, col.iij.versi.vltra alios, eo.titu.& in l. si ita stipulatus.§. Chrysogonus, col. antepenult.versi. secundò contra.ff.de verbo.obligat. & consilio cxlvij. præsens consultatio, col.ij.

col.ij.versi.ex prædictis,lib.ij.& consi.cxcix. quæritur an liberatio,ante fi.eod.lib.ij.& consi. cxxxiij.videretur in præmissa,col.penult.versi.item quando contractus,lib. iiij. Carol. Rui. consi.cxxxvj.primò videndum,col.vlt.lib.j.& consi. lxix. diligenti,col. ix.num.xv. lib.iij. vbi & idem dicit eadem ratione de retentione vsusfructus.& consi.xxviij.in causa dominorum, col.iiij.nu.xj.lib.v.& consi.cxxvij.visa facti narratione, col.iiij.nu.xiiij.eod.lib.v. Phil.Deci. nominatim etiam distinguens inter realem possessionem,& constitutiam, in casu d.§.si vir vxori,in l.contractus,col.vij.versi.vltimò conclusio prædicta,& iterùm in l.cùm principalis, nu.ij.ff.de reg.iur.& consil.cxcviij. cuius superscriptio incipit,rescriptum impetratum,col. penul.versi. confirmatur hoc quia.& consi.ccxlvij.in causa magnifici,col.iij.versi.quantum verò ad alia.& consi.ccclxvj.pro declaratione,col. vlt. Stepha.Bertr.consi.ccxiiij.viso consultationis themate.nu.17.lib.iij.Matth.Affli.deci. Neapol.xl. casus est iste,col.pen.& deci. 331.quædam Diana,post prin.Catel. Cota qui id dicit singul.in memori. incip.constitutum. Hippol.Marsi.in l. pen. col. xj. versi. & vltra prædicta facit.ff. de quæstin.& in repet.rub.de fideiusso.nu. 252.& consi.cxxv.æternæ lucis,col.iij.vers.nam data inualiditate.Ludo.Gozad. consi.xxviij.videtur prima facie,col.vlt.num.36.& consi.xciij.in causa Mutinensi. col.j.versi. præterea & quintò,& col.vlt.versi.ad quintum dico Paul.Parisi. consi.lv.contractus,col.iij. nu.xxij.lib.j.& consi.lix.viso instrumento,col.iiij.nu.25.eod.lib.j. Hierony.Gratus,consi.50. reuerendissime,col.ij.versi. nec etiam probatur, lib.j. & consi. lxix. cùm sermones, col. vlt. nu.xo.eo.lib.j.vbi hanc dicit esse communem opin.& consi.xl.antequam,col.iij.nu.31.lib.ij. Adeò sunt multi in hac re, vt nullam propemodum frequentiorem videas apud nostros, vt magis mirer Iasn.dicere in d. l. ex testamento.C.de fideicom. neminem illud dictum Bald. in eo loco allegare.

17 ¶ Sed & quod plus est, sunt nonnulli, qui negant etiam ex vera traditione transferri possessionem,nisi præcedat causa habilis & iusta ad transferendum dominium. Et inter hos Iaco. Rauen.antiquus quidem scriptor, sed omnibus nostris commendatissimus, per glo. in d. l. quod meo,in prin.ff. de acqui. posses. Sed ea glosa loquitur in casu eius l. quæ ipsa loquitur de ficta traditione. Ideo pleriq; omnes tenent contrarium, vt videre licet per Petrum Bel. Perti.Dynum,& cæteros in d.l.j.§.si vir vxori.ff. de acqui.posses. Saly. qui alios citat, in d. l. traditionib.col.vltima,C.de pact.& in l.qui rem,col. quoq; vltima,C.loc.& alios,quos ipsi nos citauimus in dd.nostris legibus connubialib.glos.v.in verbo,*contracter*,in xiiij.quæstione,& vide quæ diximus suprà num.xj. incip.& hæc quidem. quod nos tantùm obiter attingere voluimus. *Possessio an transferatur per realē traditionem ex contractu inutili.*

18 ¶ Sed vt redeamus, sunt multi & quidem magna ex parte ex illis, quos citauimus versi. ab hinc 15.atque ita sibi contrarij,alterius opin. vt scilicet ex inutili contractu transferatur possessio per constitutum,aut alium actum fictum,videlicet gl. post Azon. ab ea citatum,in d. l.si aliquam rem,in gl. vlti.& ibi Bart. col.j.versi.sed quæro vtrùm perdatur, Imola,Rapha. Co.Paul.Cast.& Alex.ff.de acquit.posses.Glos.in l.qui rem propriam.& ibi quoq; Dynus, Cyn.Iac.But.Bal.Angelus,& Saly.C.loca.Cyn. & Bal.in l.ad probationem,eo.tit. Bar.post Dynum in d.l.quod meo,columna j.& ibi quoq; Angelus in fine, Pau.Castr.& Alexander, columna ij.& iij. sibi in eadem l. quod magis mirum est, contratius, de acquiren. possessio. Corn.qui tamen addubitat,consi. lxxxix. viso suprascripto puncto,col.antep. in fine ver. & si dicatur,lib.iij. & constantiùs con.xx.viso dicto puncto,col.iij.versi.non obstat secundum, ibi,vel dato sine præiudicio,co.li.iij.Cępola causarum criminaliū con.iiij.visa querela,col.ij. versi. nec obstat cum dixi, & iterum versi. nec obstat si dicatur.Soci. consi.xlix.in causa episcopi,col.ij.lib.iij. Carol. Ruin.consi. cxxxvij.viso instrumento,col.vltima,lib. j. Phil. Dec. consi.ccij.vt præsens consultatio, col. iiij. versi. tertiò etiam fundamento. Stephanus Bertr. consi.iiij.parum refert,num.16.& 17.lib.ij.& consi.ccxxxviij. contra donationem, numero ij. lib.iij. Vt interim hîc taceam alios multos, qui tenent ex donatione inter virum & vxorem, patrem & filiumfamil. quæ & ipsa non valet, transire tamen possessionem per constitutum, quos tibi longo ordine congessi suprà in j. parte, numero 49. hinc etiam fit. & sequenti. *Qui tenent ex contractu inutili transferri possessionem per constitutum.*

Confirmatio eius opin.

19 ¶ Et hæc opinio confirmatur alio simili scilicet quòd confessio facta in contractu inutili valet,& probat contra confitentem,per d.l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus, versi. superest,& ibi Barto.qui dicit nota. col.ij. versi. oppone & videtur, Angelus, Imola.Paul. Castr.& latè Alexander,consi.viij.versi.item inquantum,& latissimè Iason col.antepen.versi.nota etiam diligenter.ff.de verb.oblig.Ex quibus ipse Bart.etiam allegat.l.iubemus.C.de sacros.ecclesi. & l.j. & ij. C.si de vend.pigno. aga. & l.j.& ibi not.B.de præscript. xxx.vel xl. anno.Et idem quoq; voluit ipse Bart.in d.l.j.§.si quis ita,ad fin. & in l.decem,etiam in fin. eod. tit.de verb. obligat.& in d. l. certi condictio. §. si nummos, & ibi quoque Roma. columna ij.versic.sed quid de confessione, & Iason columna antepenulti. versi. successiuè inquantum. ff. si cert. petat. Baldus in d. l. j, circa medium, & ibi quoque Angelus, vt à multis citatur, licèt in meo codice non reperi, de præscript. xxx. vel xl. anno. Et hoc dicit Roma. vbi suprà, esse *Confessio in cōtractu inutili valet.* *Confessio in iudicio in-*

casum

[In]ualido probat modò non sit iudex incompetens.

casum in l.ait Prætor.§.permittitur.ff.de minorib. Nam & quod huc accedit proximè, confessio facta in iudicio inualido probat contra ipsum confitentem, modò iudex non sit incõpetens, Bar.in l.si confessus.ff.de custod.reo.Imo. Pau.Ca. Alex.& Iason in d.§. Chrysogonus.Panorm.in c.at si clerici, in princ.in ij.not.de iudic.cùm simi.

Resoluta võditione non resoluitur precarium.

20 ¶Sed & hæc quoq; opinio confirmari potest ex eo quod no. gloss. Bal.& alij nemine reclamante, in l.ab emptione.ff.de pactis, quòd licèt resoluatur venditio ex consensu partium, nõ tamen resoluitur constitutio precarij, licèt ea veniat accessoriè ad contractum, sitq; veluti pars illius. Id quod apertè ostendit huiusmodi constitutionem non regulari, vt nostri loquuntur, secundum naturam contractus, cui accedit. Quam rationem solus omnium præcedentium, quos viderim, nisi me fallat memoria, expendit ad id de quo nunc tractamus, Fran.Aret.in d.l.j.§.si vir vxori.ff.de acq.posses.vbi tamen super hoc relinquit cogitandum, sed ita vt in hanc sententiam inclinare videatur. & Claudius Aquensis ibi. col. ij. versi. sed contra hanc doctrinam, de quo & nos dicemus infrà in xxix.limit. numero 5.sed huic limitationi.

Textus expressus pro posteriori opin.

21 ¶Sed quid hîc (dicet quispiam) diutius immoramur, quando vt suprà alicubi diximus, videatur esse textus apertissimus pro hac sententia, vt scilicèt in donatione viri & vxoris, de qua loquitur d. §. si vir vxori, quem hîc interpretandum priuatim sumpsimus, sufficiat precarium ad transferendam possessiònem? Qui quidem textus est in l.cùm hîc status.§.si maritus. ff. de donat.inter vir. & vxor.vix enim quisquam accedet glo.ibi, in verbo, precariam, quæ hunc intellectum, imò verò textum ipsum subuertere videtur. Nam & text.ibi satis declarat possessionem fuisse translatam in vxorem, & ita intelligit Bart. Quoniam & in id sufficere precarium in eo casu voluere plurimi, qui tamen eum tex.non allegant, quos tibi citaui suprà in j.parte d.num. 48. hinc etiam fit.

Soc. distinct.

22 ¶De qua re loquens Soci.in d.l.j.§.si vir vxori, col. vlt.versi.aduerte tamen.ff. de acqu. poss. considerans paulò penitius, quid in hac tanta controuersia dici, excogitariue possit, monet aduertendum esse, an aliud dici possit, in hoc interesse, vtrum actus sit omnino nullus sine spe reconualescentiæ, & tunc nihil operetur ficta traditio: An verò speretur quædam reconualescentia, vt in casu illius.§. Nam ea donatio licèt sit à principio nulla, confirmatur tamẽ morte donantis, si eam aliter non reuocarit, & tunc operetur ficta traditio possessionem: nam vti principalis contractus conualescit, ita & consequenter illa traditio, per d. l. cùm hic status, §. si sponsus, credo illum voluisse allegare d. §. si maritus. Subdit tamen cogitandum.

Prior opin. magis probatur.

23 ¶Atqui prior illa opinio, quæ censet constitutum appositum in contractu inutili, esse etiam inutile; magis probatur curiæ nostræ Parisiensi, eamq; sæpius sequi vidimus in nostræ decuria. Tum quòd, vt iam dictum est, id sit pars ipsius contractus inutilis. Tum quòd qui inutiliter vendit aut donat, aut aliter alienat rem suam, manet dominus, vt antè erat: cum ex inutili contractu non transferatur dominium, vt etiam in donatione inter virum & vxorem, de qua hîc tractamus, est textus expressus in l.iij.§.si stipulanti, ibi, non fieri eius apparet.ff. de dona.inter vir.vxor.Ex quo illud continuò consequens fit, nec eo casu valere precarium, cùm rei suæ precarium consistere non possit.l.in rebus.§.j.ff.de precario.vti nec pignus, nec conductio rei suæ.l. si aliquam rem, ff.de acq. posses.& l.qui rem.C. locati. & l.ei à quo.ff.de vsuca.& l.neq; pignus.ff. de reg.iur.& ibi concord.

Confirmatio prioris opin.

24 ¶Adde & tu ad hanc partem quod scribit Bal.in d.l.non dubium, col.vj.in x.oppo.C.de legib.quòd si contractus est immediata causa possessionis, vt contractus precarij, tunc si contractus est inutilis, ex eo non transfertur possessio, per d. l. si aliquam rem, de acq. posses. & expressiùs in l.si quis antè.§.j.versi.si quidem nummo vno, eo.tit. Et Bald.vbi suprà nuncupatim sequitur Iason in ea ipsa.l.non dubium, col.pen.versi.in septima & vltima.& Alex.in d.§.si vir vxori, col.ij.versi.vnde concludit, & ibi quoq; Soci.col.item ij.versi. prima conclusio, & Iason col.iij.versi.prætereà no.dixit Bald.& ipse Alexand.in d.l.si aliquam rem. col.v. versi.eiusdem initij.ff.de acq.posses.& Hiero.Grat.consi.xc.omissis argumentis, col.ij.num. 18.lib.j. Et idem non obscurè voluisse videtur Bart.in d.l. cum falsa, post medium, C.de iur. & fac.igno.

Ad idem. Instrumentũ si nullum est, nulla sunt in eo contenta.

25 ¶Hucq; spectat text.in l.vlt. ff.de constit. pecu. vbi si instrumentum est nullum, sunt etiam nulla in eo contenta: & si non valet id quod principaliter actum est. sic nec constitutio debiti, quæ in id facta est. Quem text. ad hoc dicit sing. Bald.in l.si absentis, col.vlt. C.si certũ petatur.& Barb.consi.xxviij. scripsit bellissimè, col.vj. versi. & ex istis videtur, lib.j.vbi dicit illum textum valde sing.& consi.xliij.præclarè scribitur, col.v. versi.& si diceremus, lib.j.& consil.xxviij.à Ioue principium, col.iiij. versi.& si dicitur amice, lib.iij. & consil. xxxiij. bene etenim cuncta geruntur, col.ij.eo.lib.iij.& consi.lx.illud in medium afferam, col. xxij.versi. capio aliud, eo.lib.iij.vbi illum text.dicit sing.& consi. xxij. clementissimum Deum, col. vj. ver.ex quo infero, lib.iiij.& in addi.Bal.in c.ij.tit.de feud. dat.in vicem legis commi.& Soc. consi.lj.præstantissime doctor, col.ij.versi.confirmatur etiam, li.j.& Iason in d.l.non dubiũ,

col.

col.pen.ver.in secunda & tertia parte.C.de legib.& in l.sub prætextu,la j.col.vl.C.de transact. & cons.clxx.quòd prædicti Paulus,col.ix.vers.& si diceretur,lib.ij.

26 ¶ Et per illũ tex.dicit Bal.in rub.C.de consti.pecu.col.ij.vers.deinde venio ad causam,quod contractus inualidus non confirmatur per confessionem in eo appositam.Et in d.l.si absentis,si cer.pet.dicit etiam per eum textum quòd si non valet contractus principalis guarentigionatus,siue confessionatus (ita enim & Bal.& alij huiusce notæ interpretes vocant instrumenta,quæ ex statuto habent executionem paratam) Nec etiam valet confessio,vel guarentigia,siue præceptum.Quod & idem voluit ipse Bal.in l.si non sortem.§.j.vers.sed quid si instrumentum.ff.de condict.indeb.& in d.l.in contractibus,in fi.princ. C.de non num. pecu. & in l.hac edictali col.iij.vers.sed pone dicit statutum.C.de secun. nupti.& in l.etiam, col. ij.vers.item quòd statutum.C.de execut.rei iudi.& in c.quod ad consultationem.col. vltim. paulò ante fi.extrà de senten.& re iudi.Pau. Cast.in ea ipsa.l.vlt.ff.de constit.pecu.Roma. in l.j.in prin.col.antep.versic.tertiò iudicium & clausula.ff.de verborum obligatio.& in repet. l.si verò.§.de viro.in xxxiij.fal.ff soluto matrimoni.& cons.xxvj.in causa nobilis viri, colum. vlt.& cons.xlij.visis quæ egregiè,col.j.Alexan.in d.§. si vir vxori, col.uj. vers.in simili, & ibi Iason in ij.lect.col.iiij.vers.ego teneo istam.Idem Alexan.consi.lxxxj.lecto & discusso,col.v. vers.ex his ergo apparet,lib.uj.& cons.cxcvj.perspectis narratis,col.ij.vers.non obstat etiam libr.vj.Corne.cons.xxxj.videtur in præsenti,col.iij.vers.iuramentum,lib.iij.Soci.consi. xxvij. visis instrumentis,col.vj.vers.sed in hoc non est,lib.iiij.Iason in d.l.j.§.si quis ita,col.vlt. in fi. ff.de verbo.obligationi. & in l.non dubium, col.penult. C.de legib.& cons. cxcix. quæritur an liberatio,ad fi.lib.ij.Roma.consi.xlij.visis quæ egregiè, col.j. vers. secundò quia nullo. & cons.lxxvj.in causa nobilis viri, colum.vltim. vers.non obstat illud in quo. Et idem quoque in confessione voluit Bartol.l.post legatum.col.ij.versicul.item contra hoc oppo. & multis sequen.ff.de his qui vt indi.& Bal.in l.alia,col.j.C.eod.tit.vbi id declarant, quomodo intelligi debeat.

Cõtractus inualidus non confirmatur per confessionem in eo positam.
Guarentigia non valet, si non valet contractus principalis.
Nec confessio
Iterum de cõfessione.

27 ¶ Sed hoc tamen lector amantissime,ne decipiaris,nõ perpetuò verùm est,sed patitur plurimas distinctiones,restrictiones siue limitationes,quas ne te diutius detineã,videre poteris,si tibi libeat,apud Roma.consi.ccclxiiij. cuius exordium,hæc confessio, & latiùs apud Alex. in d.leg.si ita stipulatus.§. Chrysogonus,colum.viij.vers.item inquantum,& colum. sequen. ff.de verbo.obligat.& latissimè per Felyn.post alios multos in c.cum venerabilis, col.vuj. & seq.in ij.conclusione,extra,de except. Ex quibus poteris depromere, quæ in rem tuam esse videbuntur.

Distinctiones restrictiones, & limitationes superiorũ.

28 ¶ Sed & huc referendum est,vt redeamus,quod voluit glo.no.in l. si patronus.§. patronum, in verbo, Fauiana.ff.si quid in fraud. patro. quòd omnes clausulæ in contractu appositæ sequuntur naturam ipsius contractus principalis,vt si is cõtractus rescindatur vel annulletur, ita etiam pactum euictionis vel pœnæ in eo appositum.Et eam glo.ad hoc commendat Bal. in l.imperator,in j.lect.colum.pen.vers.item cassato principali, ff. de stat.homi.vbi per eam dicit, quòd cassato principali censentur & cassata omnia in eo contenta. & idem Bald.in l. j.col.iiij.vers.quæro vtrum iuramentum.C.de inof.donat.vbi & per eam dicit,quòd rescisso principali contractu non solum intelligitur rescissus pœnalis,& quodlibet accessorium, sed etiam iuramentum.& consi. ccclxxv. certum est quòd filia,col.ij. versi.item qui confitetur, lib.iij.vbi illam dicit no.& con.cccexl.factum proponitur esse tale,Franciscus,col.ij.en.libr. iij.& cons.incip.filiã instituta,vt à quibusdam citatur,vbi illam dicit auream.& Ro. d.cons. xlij.col.j.vbi eam dicit no.& ordi.& con.cxv.viso compromisso, col.ij.vers. his ergo præmissis,vbi & ad hoc alia quædam adducit,quæ tu illic videre poteris.& rursum cons.cxlvj. clarissime assessor,col.j.Ang.Aret.qui eam signandam dicit in §.fuerat,col.xj.vers. ergo eodem modo, & ibi Iaso. col.xxxvj.in parnis, num.76.secundò motus est, Instit.de actio. Barb. qui eam propè vbique dicit sing.d.cons.xxviij.scripsit bellissime,col.vj.ver.& eodem modo constitutum,li.j.& cons.xlij.illud in medium afferam,col. viij.vers.non obstat si dicatur, eo lib.j. & consi.xxxvj.sapienter scripsit propheta,col.antep.vers.prætereà remissio,li.ij.& con.lvj.sapienter scribit Psalmista,col.x.vers.& maxime quia illa clausula, eo.li.ij.& cons.xxxiij.bene etenim,col.ij.li.iij.& con.lx.illud in medium afferam,col.xxij.sub vers.capio aliud dubiũ,eo. lib.uj.& con.lxxiij.à Ione principiũ,col.iiij.ver.ita dicimus in proposito,eo.li.iij.& con.lxxvj. illud in medium,col.vl.eo.li.uj.& con.xiiij.clementissimi,col.ij.ver.prætereà faciat, lib.iiij. & con.xlix.clementissimũ Deum,col.antep.ver.facit simile quod habetur,eo.li.iiij.& consi. lv.clemẽtis.& omnipo.col.viij.ver.an ista se extendit,eo.li.iiij.Soci.con.xlix.consiliis, &c.in primo,col.iij.ver.prætereà omnes clausulę.li.j.& con.lxvj.visa donatione,col.ij.ver.nec etiã contradicunt,lib.iij.vbi illam glo.dicit no.& con.cxij.in casu conuentionis,col.iij. vers.item si quictantia,eo.lib.iij.vbi & illam dicit not.Iaso.in d.l.principalibus,col.iij.vers. vltra alios. ff.si cert.peta.vbi illam solennem appellat.& in d.l.j.§.si quis ita,in fi. ff. de verbo.oblig. vbi eam sing.dicit.& cons.lxxxij.viso testamento,col.iij.vers.tertium principale,lib.iij.

Redit ad confirmationem prioris opi.
Clausula omnes in cõtractu apposita sequuntur naturam ipsius.
Siue sit euictio siue pœna.

29 ¶ Et de pœna quoque apposita in pacto siue contractu inutili,vt etiam ea sit inutilis, ita vt

Pœna nulla ex contractu nullo.

peti aut exigi non posſit, præter multos ex his quos ſuprà citauimus, tenuit etiam glo. quam nullus illorum citat, in c. ſignificantibus, in glo. vlt. extrà de offi. delega. & alia gloſſ. in c. ij. in verbo, pœna, & ibi Inno. in princ. Pet. Anc. in j. no. Ant. in ij. no. Imo. in j. not. & Panor. circa medium, extrà de preca. Imo verò eſt tex. in id optimus in l. ſtipulatio hoc modo concepta, & l. ſi homo. ff. de verb. oblig. & in l. quod bonis. §. j. ff. ad leg. Falci. Tu tamen ſuper ea glo. in d. §. patronum, citata in princ. verſ. præcedentis, vide omnino Alex. conſ. cxxvij. hoc initio, viſa quali quali petitione, col. iij. verſ. nec obſtat prædictis, lib. vj. Et ſuper eo quod de pœna diximus, vide etiam gloſ. & alios in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. oblig. & Panor. in d. c. ij. vbi ſuprà de precar.

Renuntiatio apposita in cõtractu inutili, & ipsa inutilis est.

30 ¶ His quoque concinit, quod pulchrè tradit Bal. in d. l. ſi ex cautione, col. ij. ver. ſecundò quærit glo. C. de non numera. pecu. quòd quemadmodum confeſsio mutui ex literis non producit efficacem obligationem ante biennium tranſactum, ſic nec renunciatio non numeratæ pecuniæ inſerta in illa confeſsione: nam renunciatio, inquit, coniuncta confeſsioni intelligitur ſecundum naturam eiuſdem confeſsionis: vt ſi hæc non valeat, nec illa quoque huic adiuncta: aliàs implicaret contradictionem, eſſetque contra naturam ſubſtantialem actus, vt ibi ſubtiliter oſtendit. Et idem in effectu ante illum voluit Bart. ibi in fi. cuius in ea re verba multum commendat Imo. in c. ſi cautio, colum. ix. verſic. an autem posſit renunciari, de fid. inſtrum.

Renuntiatio sequitur naturam actus principalis.

31 ¶ Quin & generaliùs voluit ipſe Bart. in l. vlt. §. item quæſitum per illum text. ff. de condict. indeb. quòd nulla quænis renunciatio valet, ſi actus principalis, in quo fuit appoſita, non valeat: quaſi per omnia renunciatio ipſa ſequatur naturam actus principalis. Quod dictũ pro ſing. reaſſumit Iaſon in §. fuerat, char. x. in paruis. nu. 76. & ſeq. Inſti. de actio. & idem voluit Pau. Caſt. con. cxliij. viſo proceſſu & atteſtationibus, col. j. ver. nec etiam obſtaret, lib. ij. vbi allegat Bal. in d. l. in contractibus, in fi. prin. C. de non. nu. pecu. & idem Pau. in l. vlt. ver. item debes ſcire. C. plus vale. quod agit. Et facit quod voluit Bal. in leg. ſi diuerſa, circa medium, verſ. veniamus, & ibi Rapha. Fulgo. col. iij. verſ. ex hoc inſtat. C. de tranſac. quòd renunciationes appoſitæ in compromiſſo intelliguntur, ſi actus principalis habet effectum. ſequitur & commendat Alex. conſ. xxij. viſo inſtrumento ſyndicatus, col. j. lib. j. & Iaſon, qui id dicit ſingu. in l. ſub prætextu, la j. ad fi. C. de tranſact.

Iuramentum appositum in contractu simulato non valet.

32 ¶ Finitumum eſt & quod voluit glo. not. in l. emptione. C. plus valere, quod agit. quòd ſicut non valet contractus ſimulatus, ſic nec iuramentum in eo appoſitum: propterea is cõtractus non capit robur ex ipſo iuramento, tanquam & ipſum ſimulatum præſumatur. Et eam ſequuntur Bal. Ang. qui illã dicit ſin. & Saly. ibi & Pau. Ca. in l. vlt. eo. tit. & Bar. in l. cùm quis decedens. §. Titia, & §. codicillis. ff. de lega. iij. & in l. Seius & Augerius, poſt medium, verſ. refert etiam hîc. ff. ad legem Falci. & Bal. in l. j. col. j. ver. modò ſolet dubitari. C. de oper. liber. & in l. ne patronis, col. vlt. eo. tit. & in l. rogaſti. §. ſi tibi, col. vlt. in noua lec. ff. ſi cer. pe. & in l. vlt. ff. qui ſatiſd. cog. vbi declarat ipſe Bal. in hoc caſu, an opus ſit petere relaxationem iuramenti.

An autem opus sit relaxatione iuramenti.

& idem Bal. in ru. ff. de iureiu. col. vlt. Ang. in l. j. in fi. C. de dot. cau. non nu. vbi & eam glo. dicit ſing. Card. Flo. qui eam dicit no. in c. ad noſtram, col. vlt. verſ. ſecundò quæro, & ibi quoque Imo. col. item vltim. verſ. an autem iuramentum. Pan. in iij. no. Barb. col. iij. & Ant. Burg. qui id poſt alios declarat, col. ix. ver. ex tertio no. extrà de empt. & ven. Pet. Anch. in c. acceſſorium, col. vj. ver. ex prædictis poſſumus dicere, ibi, ſimiliter non firmat, de regu. iur. lib. vj. Anto. in c. cum contingat, col. antepe. verſ. octauus quando lex, & ibi Imo. col. lxxv. in vij. mẽbro ſuæ diſtinctionis, ver. iuxta prædicta poteſt eſſe dubium, & Pan. qui id latè declarat, col. xij. verſ. annecto nunc aliud dubium, de iureiur. Imo. in l. nemo poteſt, col. xxj. ver. iẽ adde ei quod tangit, & ibi Alex. col. iiij. verſ. ſed eſt dubium quid ſi in inſtrumento, & Iaſon col. viij. ver. tertiò principaliter ff. de lega. j. Pan. in ſua diſputa. incip. ſtante ſtatuto, col. ij. ver. quinto Pau. Ca. in l. contra legem, in fi. ff. de leg. & in l. ſi quis pro eo, col. iij. verſ. adde quintũ caſum. ff. de fideiuſ. & d. con. cxliij. col. j. lib. ij. & con. cxlv. viſis bis quæ narrantur, col. pen. in fi. eo. lib. ij. & con. cccvj. quanquam longa ſit, col. ij. ver. item non obſtat quòd contractus, li. ij vbi id declarat Rom. con. xliiij. ex ſuprà narrato themate, col. ij. ver. ſecunda ratio eſt. & con. ccxciij. præſuppoſito, in ij. dubio. & conſ. cccccxx. circa propoſitam conſultationem. col. iiij. verſ. nec refragatur tex. Alexand. in l. ſi donatione, col. iij. verſ. pro iſta opin. etiam. C. de collatio. Cepol. in tracta. de ſimulatione contractuum, in vij. præſumptione. Corne. conſ. cxxxv viſis articulis, col. iij. in fin. li. j. & con. cclxxiiij. in præſenti conſultatione, col. vlt. eod. lib. j. & conſ. ciiij. circa primum, col. ij. lib. ij. Maria. Soci. inter conſi. Barp. Soci. filij, conſ. lxv. circa primam quæſtionem, col. antep. ver. ſed tamen quicquid ſit. & ipſe Barp. filius conſ. ſeq. fruſtrà plenitudini, col. vj. verſ. ſecundò principaliter, lib. j. & conſil. clv. præſtantiſsime doctor, col. vlt. ver. fortè poſſet dicere, lib. ij. & conſ. cclxiiij. viſis in inſtrumento, col. ix. verſ. non obſtat etiam iuramentum, eo. li. ij. Barb. d. con. lx. col. xix. ver. prætereà faciat, & iterum col. xxij. ver. capio aliud dubium, li. iij. & con. lxx. illud in medium referam, col. xiij. verſ. & ſi dicatur, eo. lib. iij. Gui. Pap. con. clxxx. circa proceſſum declarationis, col. pen. Iaſon qui vbique fermè

dicit

dicit singu.in d.l.non dubium,col.ij.C.de legi.& in auth.sacramenta puberum,col.vlt. C.si aduer.venditi.& in d.§.fuerat,char.in xj.paruis,vers.aliud singularissimum,Insti.de actio.& cons.xxxvj.factum sic se habet de anno,col.ij.versic.dicit etiam magistraliter, lib.j.& Vital. Camb.in tracta.clausula. titul.an iuramentum validet contractum simulatum.Steph.Bert. cons.ccxxxvj.viso processu,in fi.le ij.Hippo.Marsi.in repet.c.at si clerici,nu.clxix. de iudi.& con.cxxv.æternæ lucis,num.37.

33 ¶ Nam & quod generalius est,si contractus est simulatus,quælibet clausula in eo apposita & simulata quoque præsumitur,ex sententia Bar.loquentis in renunciatione,in l.nemo, col.ij. ver.quæro an renunciatio.ff.de legat.j.& Ro.con.clxxj.pro diuisione consultationis, iterum cons.ccxlvj.clarissime assessor,col.j.& Iason con.clxx.quòd prædicti Paulus,col.vj.ver.item si contractus,li.ij.& con.cxxxiij.videretur in prædicta consultatione.col.vlt.ver.item quãdo contractus,eo.li.ij.Lud.Gozad.cons.xxviij.videtur prima facie, col.iiij. vers. sextò hoc ampliatur.Et nuncupatim de clausula constituti vel precarij apposita in contractu simulato dicemus in seq.limitat.vers.ij.quod ita intellige.Quod non ob aliud est,quàm quòd huiusmodi clausula & cæteræ mutuantur naturam principalis contractus,in quo apponuntur.

Si contractus est simulatus, omnes eius clausulæ præsumuntur simulatæ.

34 ¶ Et hoc quidem procedit, non solùm quando contractus verè apparet aut probatur esse simulatus,sed etiam cùm talis tantùm præsumitur, quia tunc etiam iuramentum super eo interpositum præsumitur simulatum:ideoq; nec dat aliquod robur contractui, vt voluit Iaco. Bel.in statuto præsumente simulatum cõtractum factum à minore vel muliere sine certa solennitate,in sua disput.incip.lex Perusina.Bart.etiam loquens in contractu, qui præsumitur dolosus,in l.omnes populi,col.viij.in iij.quæst.prin.ver.item si statutum diceret,quòd minoris contractus.ff.de iustit.& iure.Bal.Sal.& recentiores,in d.auth. sacramenta puberum. C. si aduer.vendit.Bal.in repet.l.ij.col.xxxvij.vers.super quinta quęstione,& iterum col.xlij.ver. quartum remedium.ff.de iureiur.Per.Anch.in repet.c.j.in ix.quæst.prin. extrà de constit. & in repet.c.ea quæ fiunt,col.xij.in iij.quęst.vers.in his etiã casibus,de regu.iuris,lib.vj. Panor. in c.cùm contingat,col.xij.& primò sciendum,& Soci.qui multos alios adducit eõ cor.con. lxvj.frustrà plenitudini,col.vj.vers.secundò principaliter, lib.j.

Idque etiam si contractus talis tantùm præsumitur.

35 ¶ Sed & illud generale est,vt iuramentum sequatur naturam contractus,super quo interponitur,per tex.qui ad hoc quotidie allegatur,in l.vl.vbi id not.Bar.Bal.Saly.Paul.Cast.& alij. C.de non nu.pec.& eum sin.ad hoc dicit Imo.in c.si cautio,col.j. vers.an autẽ possit, de fid. instru.& Pan.in sua disput.inci.stante statuto,col.vij.ver.tertium membrum.Sed est melior tex.in l.sed & si possessor.§.item si iurauero,& ibi Ias.in ix.no. ff.de iureiu. Et ad idem quoq; est tex.in l.eum qui,eo tit.& in l.adigere.§.vlt.ff.de iure patro.& in l.si quis inquilinos,§.vlt. ff.de lega.j.& in l.vlt.ff.qui satisda.cog.& in l.iuris gentium.§.prætor ait.ff.de pactis. & in d. l.non dubium.C.de legib.& in c.si diligenti,de foro compe & in c.quemadmodum, de iureiu.vbi & ipse Pan.in vij.no.hoc item no. quòd iuramentum appositum in contractu recipit omnes conditiones,& subauditiones, atque limitationes, quas habet ille contractus. Et ita quoque voluit Oldra.cons.xcv.ex forma istius,col.vlt.& con.ccxxj. vt eius de quo quæritur,col.j. & Spec.tit.de arbit.§.j.vers. arbitrator verò.Bal.qui & ad hoc illam l.vltimã dicit sing.in c.quæ in ecclesiarum,col.v.ver.dices tu nonne,de consti.& ipse Bal.consi. cxv. verba dicunt,in fin.lib.j.vbi dicit per eam l.& alia iura,quòd si principale fiat caducum, ita quoq; iuramentum annihilatur.Ang.con.cccxv.statuto cauetur.Petr.Ancha.cons.cccxxx.visis facti narratione,col.v.vers.ex istis concluditur. Ant.in c.j. col.xiij. vers.sed dubium est, & ibi etiam Pan.col.ix.ver.secunda quæstio,de iudici.Et idem Ant.in c.Quintauallis, col.pen.in prin.de iureiu.& Barb.cou.lxiij.sempiterna,col.pen.vers.præterea faciat,lib.ij. & cons. xlix. clementissimũ Deum,col.vij.ver.faciat simile quod habetur,lib.iiij.vbi eam l.vlt.dicit valde sing.Corne.cons.cij.in causa licèt videatur,col.j. lib.j.& cons. xj. in præsenti consultatione, col.ix.vers.insuper,lib.iij. & doct. vbique.

Iuramentum sequitur naturam cõtractus, in quo apponitur.

36 ¶ Ex quo & illud proficiscitur,quod pulchrè voluit(neque enim id omittendum visum fuit) Inno.in c.per tuas,col.j.in verbo,de obseruando.extrà de arbit.quòd iuramentum simpliciter præstitum in materia de sui natura alternatiua,debet etiam intelligi alternatiuè, vt principale,super quo interponitur.quod dictum pro singu.& pulchro commendat Panor. in c. ex parte,le ij.colum.ij.de cleric.non resid.& pro nota.idem Panor.in d.c.j.col.ix. vbi suprà, de iudici.

Iuramentum in materia alternatiua positũ, & ipsum alternatiuũ est.

37 ¶ Qualiter tamen intelligitur quod dictum est,generaliter iuramentum esse intelligendum secundùm naturam principalis contractus,& an semper sit verum,vide per Bart.in l.si quis pro eo,col.vlt.in viij.membro.ff.de fideiusso.Imo.in d.c.per tuas,de arbitr.& in d. c.j. & ibi Fran.Aret.& latè Phili.Deci.in priore lect.col.xj.ver.sextò fallit quod dicitur,& multis seq. per totam vj.fallen.de iudici.& omnino Alex.in l.stipulationes non diuiduntur,col.ix.vers. non obstat,l.fi.de ver.obli.& cons.xxxviij.visa petitione Antonij,col.iij.ver.non obstat prædictis,li.iiij.quod reperitur con.cxxxvj.lib.vj.& Iason in l.si insulam,char.vl.in xv.qu.Bar.ff. eod.tit.& in l.decem,col.v.vers.primã regulam,eod.tit.& in l.si conuenerit,col.ij.& iij.ff.de

An tamẽ semper iuramentum sequatur naturã principalis.

iurisdict. om. iudic. & in d. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. & in l. si pecuniam, in prin. col. penult. vers. vel respoode, & seq. ff. de condicti. caus. dat.

Stipulatio sequitur naturam principalis contractus

38 ¶ Adde & quòd stipulatio in alio contractu quàm ipsius stipulationis apposita sequitur naturam ipsius contractus. l. enim mota, & ibi Ang. qui eam ad hoc in suo casu dicit sin. col. ij. ver. sed tunc instatut, & Alex. col. j. in iiij. oot. Ias. col. quoque j. in iij. no. C. de transact. Et l. si stipulatus, in prin. ff. de vsuca. & l. v. §. conuentionales. ff. de ver. obli. & l. damni infecti quidã ff. de dam. infe. & l. ij. §. parui. ff. de priuil. credi. & l. j. §. bellissimè. ff. vt legat. nomi. caue. & l. si legati, iuncta glo. ff. de lega. j. & voluerunt Ang. Imo. & Alex. in d. l. stipulationes non diuidũtur, ff. de ver. obli. Fran. Aret. in l. sciendum, col. iiij. ver. ij. hoc limitatur. ff. eo. tit. & Fran. Cur. senior con. l. memoriæ recolendæ, col. xvj. vers. octauò adducunt, nu. 86. Et idem de stipulatione apposita in alio quouis actu, vt ipsius naturam sequatur, tex. est in l. eum qui. §. qui iniuriarum, in prin. & ibi Bart. & alij. ff. si quis cautio. Ad quæ bene facit quod tradit Bart. in l. vlt. per illum textum. ff. de solutio. & in l. cùm quis decedens. §. codicillis. ff. de legatis tertio. & Bald. in c. j. ad fin. tit. de vas. qui contra constit. Lothar.

Et alterius cuiusuis actus

Testamentũ si non valet, nec clausula cassans in eo posita valet.

39 ¶ Adde item quod scribit ipse Bar. in l. si iure, in vl. quæst. ff. de leg. iij. quòd si non valet testamentum, nec etiam valet clausula cassans & irritans in eo posita, quod & post eum voluit Bald. in l. sancimus, col. j. vers. de ista autem clausula. C. de testa. & Iason in d. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, col. xvij. vers. tertiò facit. ff. de verbo. oblig. Et quod item tradit Bald. l. servus filij. §. cum qui chirographum. ff. de legat. j. quòd statutum annullans instrumentum ob gabellam non solutam, intelligitur etiam annullare quamcunque obligationem in eo cõtentam. quem sequitur Rom. consil. lxxxvij. in causa vertente inter communitatem, paulò ante fin. Et quod denique scribit Alberi. in l. si procurator. ff. de acquiren. rerum domi. quòd ex contractu nullo quis non tenetur de euictione, quia si non valet expressum, nec tacitum, quod illi accedit, valet.

Statutum annullans cõtractũ annullat & omnẽ obligationẽ in eo positam.

Euictio non debetur ex cõtractu nullo.

40 ¶ Confirmantur & superiora per regulam illam generalem, accessorium sequi naturam sui principalis. c. accessorium, de regu. iur. lib. vj. & ibi concor. adductæ à glo. Dyno, & Io. And. Et ita quidem, vt quod statutum est in principali, censetur quoque statutum in accessorio, per tex. not. in l. iij. §. sed si quid, & ibi Bal. qui id not. ff. de nego. gestis. Et facit etiam tex. in l. etiam, & ibi Bar. & Bal. C. de iure doti. & in l. inter socerũ. §. cùm inter, in fi. ff. de pactis dot. Et cùm principalis causa non subsistit, nec ea quidem quæ sequuntur, locum habent. l. cùm principalis, & l. nihil dolo. §. cùm principalis, de reg. iur. & ibi cõcor. per glo. & doct. Et facit item l. iij. §. qui habet. ff. de serui. rusti. prędio. quæ ad hoc solet allegari, quòd si nõ valet actus principalis, nec illud quidem valet, quod venit accessoriè, & in consequentiam. de quo etiam per glo. & Cy. in l. ij. ff. de iurisdict. omn. iudic. & Bald. in l. & si is. C. de prædi. mino. & per Cano. in c. si diligenti, de foro competen. & in c. inter dilectos, de fid. instrumento. & Antonium in c. cùm inter, col. j. de re iudic. vbi illud notat ex eo, quòd data nullitate instrumenti cõcessionis, cassantur omnia accessoria & consecutiua ad illud instrumentum, & ab illo originem trahentia. Vt non abs re consuluerit Roma. cons. ccccxlviij. inquiritur, in fi. quòd remisso delicto, licèt non sit expressa qualitas ipsius delicti, videtur tamẽ remissa qualitas, quæ est accessoria. ad quod etiã allegat l. in delictis. §. si detrecta. ff. de noxa. & l. iiij. C. de pos. Quę fuit ante eum, licèt non interuenerit sententia Bald. cons. ccclxxviij. videtur mihi, in fi. lib. iiij

Accessorium sequitur naturam principalis.

Statutum in principali cẽsetur statutũ in accessorio.

Delicto remisso remittitur qualitas accessoria.

41 ¶ Stante ergo ea opinione, quæ vitiat constitutum, vitiato contractu principali, quæ vt diximus, receptior est. Eam tamen intelliges procedere, cùm statim à principio contractus erat nullus: nam tunc omnia inde secuta tanquam ab eo dependentia eiusq; accessoria corruunt. Aliud autem est, si ab initio cõtractus valuit, sed postea ex consensu partium aut alia quapiã causa annihilatur. Tunc enim quia constitutum semel operatum est suum effectum, & eum quidem effectum separatum à contractu, scilicet translationem possessionis, quæ aliud est quàm venditio, donatio, aut alius quiuis contractus. Ideoque non annihilatur hîc effectus, vt in simili probatur ex his quæ scribunt Bart. & alij in l. filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu.

Declaratio prioris illius opi.

Cõstituti effectus manet etiam si cõtractus ab initio validus postea inualidetur.

42 ¶ Et hoc quoque in hoc nostro casu, ne autoritate deficiamur, satis voluisse videtur, qui dicunt re vendita & simul tradita per constitutum, non sufficere ad dissolutionem huiusmodi contractus simplicem consensum partium: nisi & fiat retraditio, saltem per cõstitutum, quos suprà citauimus in j. parte, num. 19. fit item vt si venditor. Ex quo intelligis, quòd licèt venditio quæ ab initio valebat, ex pòst facto resoluatur, non tamen resoluitur constitutum. Et ad hoc eam sententiam ponderat Franci. Aretin. qui tamen dicit super hoc cogitandum, in d. l. j. §. si vir vxori, col. ij. vers. adde ad prædicta. ff. de acquiren. possessio. & post eum Socin. limitans per hoc principalem limitationem, col. etiam ij. vers. notabis tamen, & Claudi. Aquens. col. quoque ij. vers. sed contra hanc, vbi hinc occasione sumpta fecit eam distinctionem, quã supra diximus. Et ad eam bene facit quod diximus in præcedenti limitat. numero 5.

Confirmatio dicta declarationis.

43 ¶ Quæ & ex hoc potest confirmari, quòd aliàs facilius conseruatur quod à principio valuit, quàm quod statim in principio nullum fuit: potentiúsque operatur nullitas in principio ad

Ad idem.

impedien

impediendum, quàm ex pòst facto ad resoluendum.l.patre furioso. ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& l.j.C.de vsucap.transfer.& c.quemadmodum, de iureiur. vbi in hanc sententiam citatur illud Ouidij,in v.lib.de Trist.eleg. vij.

Nullitas potentius impedit quàm resoluat.

Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes.

Et quod de casu nostro loquens tradit Iason in d.l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus, colum. antepen.versi.quartò facit. ff. de verb.obli. Quodque etiam in simili dicitur, faciliùs vires, quæ ab initio valuerunt,sed posteà perierunt,recuperari:quàm quæ ab initio non valuerunt, confirmari.l.qui ex liberis.§.testamento,& ibi Bart.ff.de bono.posses.secun. tab. quam in id expendit glo.in l.si tibi testamentum,& ibi quoque idem Bar.& Franc.Are.ff.de testa. ideo Ioan.And.in addi.Spec.eo.tit.de testa.§.in primis,in addit.inci.huic quæstioni, versi.occurrit, dicit plus nullitatis habere id quod à principio non subsistit, quàm quod ex post facto deficit,per l.posthumus,ff.de iniusto test.iunct.leg.si filius.ff.de lib.&posth.cum aliis multis concord. à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos, num.139. à quibus. C.de reuoc. donati.

Vires quæ perierunt faciliùs recuperari quam quæ non fuerunt.

44 ¶Hæc sunt amice lector,quæ satis appositè, ni fallor,adduci possunt ad hanc nostram principalem limitationem.Sed quoniam suprà in prin. eiusdem diximus, factum fieri infectum non posse,non solùm à lege vel homine, sed nec à deo quidem: illud sanè intelligendum est (vt id obiter dicam)ne quis erret,vt scilicet,lex non possit facere,quin id factum sit,quãtùm ad rem ipsam,quod semel factum est.Potest autem facere lex vel legislator,vt pro non facto habeatur,quantùm ad iuris effectum,siue rei ipsius validitatem,vt nostri loquuntur,per tex. in l.iubemus nulli.§.j.in fin.ibi,ea quæ contra legem facta sunt,pro infectis habẽda sunt. C. de sacro.eccle.& d.l.non dubium,ibi,non solùm inutilia, sed etiam pro infectis habeantur, & ibi Bar.col.iij.ver.oppo.quòd secundùm hanc.& seq.& Sal.qui id declarat,col.vij.ver. & sunt expeditæ.C.de legi.& l.cùm ea.C.de transac.& l.j.C.qui pro sua iurisd.& l.creditor,in fin.C.de donat.inter vir.& vxo.& l.diuo Marco.C.qui mann.non pos.& l.si ex precario. C. si cert.peta.& l.hac consultissima,in prin.vers.non subscriptum autem.C.de testa.& l.vl.ad fi.C.de Decuri.lib.x.& §.j.ver.si verò minus fuerit,in authen. de non alie.reb. eccles.ibi, & pro non facto ponit,vbi accursius supplet:quantùm est de iure, sed factum ipsum infectum fieri non potest,& in c.j.§.pactiones, tit.de pace Constantiæ.

Lex potest facere, vt factũ pro infecto habeatur.

45 ¶Et ne putes id tantum fieri in constitutionibus principum,& imperatorum, qui omnia sibi vel impossibilia facere,licere,& posse putãt:habes & similes tex.apud nostros iurisconsultos & alios,licèt non adeò frequenter,videlicet in l.j.§.sed à volentibus,ibi, pro non facto est.ff. de his quæ in testa.delen.& in l.j.in fi.ff.vnde vir & vxor,& in c.imperiali xxv.q.ij.& in c. ad nostram,& ibi Philip.Fran.qui id no.in ij.not.ext.de appe.& in c.quæ contra ius,de re iu. li. vj.& in cle.j.ibi,eas haberi volumus pro infectis,de immu.eccl. vbi glo. ex eo putat excommunicatum vi constitutionum quæ illic pro infectis habentur, non egere absolutione. Et hic no.vnum sin.quod mox dicemus, vers.ab hinc.ij.

Et non solum lex principis, sed & iurisconsulti.

46 ¶Sed illud primùm dicere voluimus,quòd vt lex potest facere,vt factum pro infecto habeatur:sic & è diuerso,vt non factum pro facto,anth.si qua mulier.C.ad S C.Velleia.& c.is qui fidem,de sponsa.Tametsi facere non potest,vt non factum fit factũ,vt suprà diximus ex Cicerone.Potest item facere,vt non scriptum pro scripto habeatur.c. cum M. Ferrariensis, & ibi Bal.qui eum tex.ad hoc dicit sing.col.iiij.ver.item illud,extrà de consti.Sicuti è contrario scriptum pro non scripto,per l.conditiones contr.edicta.ff.de condi. insti. & l. quæ in testamento,& l.quod adhibitus.C.de his qui sibi adscri.& l.sancimus,in prin.C.de donat.& leg. diui.§.vltim.ff.de iure codicil.& leg. ciuitatib.§. Lucius.ff.de lega.j.& leg.si quis mihi bona. §.si quis planè.ff.de acquir. hæred. & leg.si Titio.§.j.ff.quando dies lega.ced. & d. authen. si qua mulier.C.ad Velleia.& §.sed & quod sancitum est, in authen. de nupt. vbi etiam probatur gestum haberi pro non gesto quod propè idem est. Item adiectum pro non adiecto.l. ea quæ ad dandum.ff.de reg.iur.& ibi concor. Traditum pro non tradito.l.si me in vacuam. ff.de acqui.posses.& voluit Bar.in l.j.§.si vir vxori, post prin. ff.de acqui.pos.& Philip.Deci. con.cccclxvij.bene & consultè,col.vlt.quod admodum huc spectat.nam si lex facit, vt verè traditum pro non tradito habeatur, multò magis facere potest, vt quod verè non traditum est,sed pro tradito habetur(vt est in constituto vel precario, quæ non sunt veræ traditiones, vt diximus suprà,in princ.j.ampliationis) pro non tradito habeatur in contractibus inutilibus.Sic quoque datum pro non dato,quod non longè abest à superiore.leg. j.ff.de in ius vocan.Non scitum pro scito,cle.j. de conces.præben.vt ex ea not.Franc.Cur.d.consil. Soci.& Fely.in d.c.j.col.vij.in ij.ampliat.de constitut.& Albert.Bru.cons.j.circa primum articulum col.vj.versic.potest enim princeps. Institutum pro non instituto, l.quoties.§.tantundem. ff. de hæred. instit.

Lex non factum pro facto facere potest.

Et nõ scriptũ pro scripto.

Et scriptum pro nõ scripto.

Et gestũ pro non gesto.

Et adiectum pro non adiecto.

Traditum pro non tradito.

Datum pro non dato.

Non scitum pro scito.

Et institutũ pro non instituto.

47 ¶Ex ea autem cle.j.de immuni.eccle.(vt ad eam redeamus)gloss.fin.ibi dicit colligi, quanta sit Papalis potestas,circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia illa, inquit, reuocat,

Papa potest reuocare ea quæ sunt iuris positiui,vt extũc.

Princeps potest facere vt res factæ pro infectis habeantur etiã quo ad effectus præteritos.

Etiã quo ad præiudicium alterius, sed vide nu. seq.

vt extuoc. Ex quo & tu poteris notare, posse principem facere, vt res factæ habeãtur pro infectis, etiam quo ad effectus præteritos. Et ad hoc illam ibi nuncupatim põderat Pau. Liaz. & Car. Flor. qui illam dicit sin. in vij. no. Imo. & Pan. & prætereà idem Car. in c. quia diligẽtia, col. iij. vers. tertiò quæro, & ibi Imo. circa medium, versic. dicit tamen, extrà de elec. ex quibus intelliges, & id quoque procedere quò ad præiudicium alterius. Pet. Anch. in repe. c. j. char. xxij. vers. & licèt ista sit communis, & ibi Fely. col. vij. vers. amplia secundò, de const. & idem Anch. cons. cxliij. pro domina Paula, col. vlt. vbi illam glo. dicit no. & cons. ccxxv. videtur prima facie dicendum, col. j. in fi. vbi illam quoque dicit sin. & iterum con. ccccix. viso & diligenter inspecto, colum. ij. vers. quæ ad nostrum propositum, vbi & illam dicit no. idem Car. Flo. Ant. & Imo. in c. cæterùm, de rescri. & ipse Imo. in c. vt nostrum, in ij. no. & ibi Phil. Fran. de appel. vbi ipse Imo. dicit, quòd licèt factum respectu ipsius non possit haberi pro infecto, potest tamen quò ad effectum iuris. quod & nos diximus. Pan. in c. quæ in ecclesiarum, col. j. de constitu. vbi & illam dicit no. & in c. nulli, in fi. de reb. eccles. non ali. Et rursum in c. si aliquando, circa medium, & ibi quoque Fely. qui dicit sing. de senten. excom. & idem Panor. in c. per venerabilem, col. v. vers. pro concordia dicerem, qui filij sint legi. vbi etiam dicit sin. & in c. non debet, in fi. de consan. & affi. vbi & ad hoc allegat gloss. in cle. j. de statu regu. & ipse Panor. in c. pastoralis. §. verum, col. iiij. de appella. & consi. lxxxiiij. illud in summa, col. ij. ver. his præmissis, lib. j. vbi & illam glo. dicit singu. & cons. xcix. illud in præsentiarum, col. ij. vers. tertiò, eo. lib. j. vbi & eam dicit no. Ioan. Calder. cons. xij. an si opponatur, tit. de rescrip. Fran. Aret. in l. qui absenti. §. j. col. vlt. ff. de acq. pos. Alex. in l. gallus. §. & quid si tãrùm, col. antepe. vers. secundò limitatur. ff. de lib. & posthu. duio citat Cardi. & Imo. in d. c. quia diligentia, de elect. Barb. in repet. l. cũ acutissimi, col. xcviij. vers. sed reperio. C. de fideic. vbi eam dicit sing. & in repe. c. testimonium, col. xxv. ver. vnde in integrum, de testib. & cons. xiij. à Ioue principium, col. iiij. vers. quintò si dicamus, lib. iij. & cons. lxxviij. illud in medium afferam, tum col. ij. vers. & licèt ista, vbi & eam glos. dicit sing. tum col. penult. vers. quartò facit, eod. lib. iij. Franc. Curti. senior. qui & eam dicit sing. cons. l. memoriæ recolendæ, col. xix. vers. cùm maximè, num. 108. & iterum char. pen. in fi. responsionis. xj. arg. & cons. lxvj. super præmissa narratione, col. vij. vers. princeps enim. Fely. in c. vlt. col. iiij. vers. comprehenduntur tamen, de constit. vbi hoc latè examinat, & ibi post eum Philip. Deci. col. iij. versi. secundò limitatur. Iason in d. l. j. §. si vir vxori, col. j. in ij. lect. ff. de acquir. posses. Philip. Deci. in c. j. in vj. no. in j. lect. de iudi.

De eo quod dictũ est in præiudicium alterius.

Distinctio.

48 ¶ Licèt quantum ad id quod diximus in prin. vers. præcedẽtis de præiudicio alterius, ne illud aliter intactum relinquam, contrarium tenuit Car. Flor. sibi ex diametro contrarius in c. ad petitionem. col. iiij. in v. oppo. de accusa. nempe eam clausulam, habere pro infectis, non habere locum in præiudicium alterius, cui ius interim quæsitum est. Et secundum id intelligit illam glo. in d. cle. j. de immu. eccle. quam & ipse dicit sin. eúmque sequitur Io. Ana. ibi, in vlt. no. Super quo Phili. Deci. in d. c. vlt. de consti. & con. cclij. agitur causa, col. vlt. dicit id posse habere locum in iure quæsito alteri ex iure gentium, quod à principe tolli non potest sine causa, vt not. Cano. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & Bart. in l. vlt. C. si cont. ius, vel vtili. public. cùm si. Secus in iure quæsito ex iure ciuili, vt dominium quæsitum ex præscriptione, vel sententia, quòd à principe sine causa tolli potest, Bal. in l. vlt. col. ij. vers. sed immediatè opponitur. C. senten. rescin. non posse, Angel. in l. Lucius. ff. de euic. Paul. Ca in l. iij. col. j. ff. de testa. & in l. cùm hæredes, in princ. ff. de acquir. posses. Alexan. cons. ij. visis codicillis, col. vj. vers. plus dicit, lib. j. Hæc Dec. & ante illum idem voluit Calde. quem posteà citat d. con. xij. an si oppo. expressè ita illam glo. intelligit.

Factũ haberi pro infecto ex fictione est.

Nec id ei prodest qui actũ fecit.

Quin ex eo puniri potest.

49 ¶ Porrò Bal. in c. prætereà, col. vlt. vers. sed contra hoc opponitur, de dilat. omnino negat factas causas pro infectis haberi posse, aut veritatem ita obumbrari, quin ita sit factum, vt factum est, tamen posse fingi contrarium: ita vt ex huiusmodi fictione oriatur vtile remedium per d. §. factæ, & l. cùm à matribus. C. qui pet. tut. Idem autem Bal. in d. l. non dubium, col. v. in iiij. oppo. C. de legi. negat etiam post Pet. factum pro infecto haberi posse, sed ex eo non resultare vim & effectum ad commodum eius qui facit, sed bene ad eius incommodum, vt scilicet ex eo puniatur. l. eum qui duas. C. de adulte. & l. si reo. §. quod vulgo. ff. de fideius. & l. bona fides. ff. deposi. Cui adde quantùm ad id, quæ nos latius diximus in tract. Retractuũ, tit. j. §. j. in gl. ij. in verbo, *a vendu*, num. 9. quanquam, & iterum latius in §. xxvj. in gl. ij. num. 8. & facit etiam. Subiungit autem Bal. vt ad eum redeamus, Bar. dicere aliquid haberi pro infecto, esse quandam fictionem, vnde licèt quatenus æquum est, vt contrà habeatur pro facto, non fingitur infectum: quia fictio debet esse æqua & rationabilis. Aequum est autem, vt habeatur pro infecto, quantum ad ipsius commodum qui fecit, vt scilicet nullum ex eo commodum consequatur: sed pœnam tamen non effugiet, qui id contra leges facit. Tandem verò concludit prohibita haberi pro infectis, quantum ad firmitatem & robur ipsorum, per d. leg. non dubium sed non quantum ad eius punitionem, qui fecit, quòd in idem recidit.

¶ Denique

50 ¶ Deniq; quia suprà tractauimus, an ex inutili contractu transferatur possessio, præsertim constitutitia, siue precaria: si quis etiam nosse desiderat, an ex huiusmodi contractu transferatur dominium, adeat. l. multum, & ibi gl. & Albe. C. si quis alte. vel sibi, & l. contractus. C. de fid. instr. Bar. in d. l. j. §. si vir vxori, in fin. & ibi latiùs Alex. col. iij. vers. iuxta proximè dicta. ff. de acq. poss. & eundem Bar. & latius Bal. in l. eleganter, in fi. ff. de dolo mal. ipsum Bar. post glo. in verb. ex eo, in d. l. non dubium, col. vlt. versi. modò oppo. & ibi quoq; Bald. col. vj. versi. vlterius oppo. x. & Ias. col. pen. versi. in ij. & iij. parte. C. de leg. eundem Bald. in l. j. col. j. in iij. not. C. de suffra. Alex. in l. si rem aliquam. ff. de acqu. poss. Corn. consil. cciij. viso dicto puncto, col. iij. versi. non obstat secundum, & tribus seq. lib. iij. & consi. cclxiij. in causa vertente inter capitulum, ad fi. eo. lib. iij.

An ex inutili contractu transferatur dominiū.

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Limita octauò, vt constitutum vel precarium transferat possessionem, cum apponitur super contractu vero. Secus si super simulato: nam tunc nullius est momenti, vt expressè voluit Bal. in l. emptione, in vlt. quæsti. & ibi quoq; Salic. col. ij. versi. vlterius quæro. C. plus vale. quòd agi. & idem Bal. in l. j. col. j. versi. sed quæ est ratio. C. de suffrag. vbi idem dicit, si sit suspicio simulationis, de quo dicemus in seq. limitati. & idem Bal. con. lxvj. inter virum, post prin. lib. j. & Ro. in l. j. §. si vir vxori, post princip. vers. item & secundò, & ibi etiam Alex. col. iij. versi. insuper potest. Fran. Aret. col. ij. versi. super hoc tamen. ff. de acqu. posses. Ang. Aret. in §. j. col. xxiiij. versi. sed indubitatum est, Instit. de except. Maria. consi. lxv. circa primã quæstionem, col. penult. versi. & ideo licèt. & eius filius Soc. qui nullum illorum allegat, consi. lxj. circa primũ dubiũ, col. vlt. li. iiij. & Barb. con. xxviij. à Ioue principium col. iiij. ver. & si dicatur amice, lib. iij. Iason in l. si is qui pro emptore, col. antepen. versi. ego alias legendo. ff. de vsucap. & Matth. Afflict. deci. Neapoli. xl. casus est iste, col. penulti. versi. præterea hîc nullum est. Phil. Dec. in l. contractus, col. v. versi. secundò ista conclusio. ff. de reg. iur. & Paul. Paris. consi. lv. contractus, col. iij. num. xxij. & sequ. lib. j.

Constitutum in contractu simulato nullius effectus. *Idẽ si sit præsumptio simulationis.*

2 ¶ Quod ita intellige, vt in simili dicam in sequ. limitatione, vt scilicet si contractus est simulatus, ita quoq; in dubio præsumitur constitutum vel precarium simulatum: ideoq; nec ex eo transferatur possessio, secundum Bal. in l. j. col. j. C. de suffrag. & consi. cclxviij. super primo puncto circa medium, lib. v. Sali. in d. l. emptione. C. plus vale. & Rom. consi. clxxj. pro decisione. & consi. cclxvj. clarissime assessor, col. j. Barb. consi. xxviij. scripsit bellissimè, col. v. versi. & si diceremus, lib. j. Soci. d. consi. lxj. col. vlt. versi. præterea si contractus. lib. iiij. Iason in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, col. antepen. versi. sextò quando contractus. ff. de verb. oblig. & consi. clxx. nomine magnifici, col. antep. versi. & si diceretur, lib. ij. Nam si principalis contractus est simulatus, ita quælibet clausula in eo apposita censetur esse simulata, vt diximus suprà in præced. limitatio. num. xxiij. nam & quod.

Constitutum præsumitur simulatũ vt contractus in quo apponitur.

3 ¶ Nec id quidem tantùm in huiuscemodi ficta traditione, de qua nunc loquimur, sed & in vera quoq;. Nam & ea in dubio præsumitur simulata, si principalis contractus est simulatus, nec ex ea trãsfertur possessio. vt tradit Bar. in l. emptor. ff. de aqua plu. arcẽ. arg. l. cũ propriè. C. si quis alter. vel sibi. & Bal. in c. j. §. callidis, col. j. ver. quæro vtrũ ex contract. titu. de prohi. feud. alie. per Fede. Ang. con. ccclxxxviij. consultatio, in fi. per d. l. emptor, quã dicit, singularẽ vbi ex hoc dicit, ex contractu simulato nõ transferri possessionẽ, vt & ipse dixerat con. xlviij. ex dicto themate, vbi & ad hoc dicit illũ tex. esse sing. Imo. in d. l. j. §. si vir vxori, circa mediũ, & ibi item Rom. & Alex. col. iij. versi. & in dubio, & Fran. Aret. col. iij. versi. dicit etiam. ff. de acq. posses. per tex. quem & ipse Rom. dicit ad hoc sing. in d. l. emptor. & idem Imo. in c. ad nostram, in fi. ext. de empt. & vendi. Rom. in l. si sub specie, col. xj. versi. circa primum. C. de postul. Ang. Aret. in d. §. j. col. xxiiij. versi. an autem transferatur, Instit. de except. Barba. qui alios multos allegat, consi. vj. illud in medium, col. antep. vers. est opus videre nunc, lib. iiij. vbi dicit de hoc esse expressum casum in d. l. emptor. & consi. xvij. clementissimi, col. vlt. lib. iiij. vbi ad hoc dicit illum tex. valde sing. cum aliis concord. adductis ab Alex. in additi. Bart. in d. l. emptor. Et ad id quoq; Fran. Are. in d. §. si vir vxori, citat tex. in l. doli. versi. diuersum. ff. de nouati. & l. vlt. §. item quæsitum, & quod ibi no. Bart. ff. de condict. indebit. Et ita potes intelligere Angel. simpliciter tenentem ex contractu simulato non transferri possessionem, in d. §. si vir vxori, & iterum in l. si donatione, circa medium. C. de collati. & vbiq; allegat ad id tex. quem dicit sing. in d. l. emptor.

Sed & vera quoq; traditio. *Ex qua nec tunc transfertur possessio.*

4 ¶ Verum si illud verè actum fit, vt possessio transferatur ex huiusmodi cõtractu simulato, ea certè transferetur ex reali traditione, quæ causam aut titulum non requirit. per d. l. j. §. si vir vxori, & voluit expressè in hoc casu Alex. ibi, col. iij. versi. & in dubio, & ibi item Fran. Are. vbi suprà. & ante eos Bar. in d. l. emptor. & præterea in l. quemadmodum, col. j. in ij. no. C. de agri. & censi. lib. xj. & Bal. in d. §. callidis, & in d. l. ab emptione, in vlt. quæst. & ibi quoq; Sali. C. plus vale. & Rom. in d. l. si sub specie, quo loco suprà citauimus. & Fran. Cur. iunior consi. cuj. sacratissimæ trinitatis, col. iij. versi. præterea & tertiò.

Nisi expressè actum sit vt transferatur ex reali traditione.

5 ¶ Nec abs re dixi ex reali traditione possessionem transferri in huiusmodi contractibus,

Sed id nō procedit in precario.

ſi id actum eſt. Nam id non videretur procedere in precario: quia cùm ſimulatè vendens vel donans remaneat dominus, cùm ab eo non abeat dominium ex contractu ſimulato, cõſequens eſt vt non teneat precarium rei ſuæ. l. neq; pignus. ff. de regul. iur. Et ita expreſsè voluit Bal. in d. l. ab emptione, in vltim. quæſti. & Roma. in d. §. ſi vir vxori, & in d. l. ſi ſub ſpecie. & Angelus, Aret. in d. §. j. vbi ſuprà, de except. Qua etiam ratione diximus ſuprà in præcedenti limit. verſic. xiij. ex quibus illud, & per totam propè eam limita. ex contractu nullo non transferri poſſeſsionem ex precario.

Sed hæc omnia, cū nihil niſi fictè agitur. Secus ſi vnus contractus pro alio.

6 ¶ Sed hæc omnia velim intelligas, cùm & contractus ſimulatus eſt, & cauſa illius: id eſt, cùm ita fit contractus ſimulatè, vt nihil omnino agatur: nec contractus quidem quem ſe dicunt contrahentes facere, nec alius. tunc enim ſumus in caſu vj. limitationis, cùm ſcilicet nulla cauſa intercedit. Secus autem ſi cauſa vel ſpecies contractus eſt ſimulata, & non quiuis cõtractus: videlicet ſi ſimulo tibi vendere, cùm tamen verè non vendo, ſed dono, aut aliter vnã cauſam vel ſpeciem contrahendi fingimus pro alia. Nam tunc transfertur poſſeſsio ex illa vera cauſa, quam facere intendimus, ſi vera ea cauſa operatur tranſlationem dominij, quia illa inſpicienda eſt per d. l. emptione, & l. ſi ex precio. C. ſi cert. peta. Et ita expreſsim voluit Salic. in d. l. emptione, paulò ante. ff. Alex. in l. ſi donatione, col. vj. verſi. non obſtat ratio. C. de collat. Claud. Aquen. in d. §. ſi vir vxori, col. pen. verſi. vltimò limit. Et idem quoq; tenere videtur Hier. Gra. qui illos non allegat, conſi. cxvij. videtur prima facie, col. j. lib. j. cùm ſcribit quòd ſi ſimulatio fit ad bonum finem, non impeditur tranſlatio poſſeſsionis, quæ fit per conſtitutum.

NONA LIMITATIO.

Conſtitutum non operatur vbi eſt præſumptio fraudis vel ſimulationis.

Conſtitutum nõ tollit præſumptionem fraudis.

1 ¶ Limita nonò, veluti ex conſequentia præcedentis limitationis, vt conſtitutum vel precarium non ita operetur, ſicuti vera traditio, ſi quando eſt præſumptio fraudis vel ſimulationis, nec per ipſum vitetur ſuſpitio ipſius fraudis, quæ ex eo inſurgit, quòd alienans remanet in poſſeſsione rei, per text. in l. j. & ibi Bald. qui id not. dicit in ij. no. C. de ſuffrag. Nam illud omnes ſciunt, præſumi fraudem & ſimulationem ob id, quòd poſt alienationem poſſeſsio rei alienatæ remanet apud alienantem, l. ſicut. §. ſuperuacuũ, & ibi Bar. & alij. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſolui. & voluerunt omnes vbiq;. At huiuſmodi præſumptio non effugitur ex eo, quòd alienans conſtituit ſe ſimpliciter vel precariò poſsidere nomine eius, cui vendidit aut donauit, ſi nihilominus remanet in vera & reali poſſeſsione, vt expreſsim voluit Bart. in d. §. ſuperuacuum, ad fi. vbi declarat, quantũ tempus in id requiratur, & ibi etiã Raph. Fulg.

Ad idem.

2 ¶ Et idem quoq; voluit ipſe Bar. in l. poſt contractum, col. ij. in fin. cum ſeq. & ibi Rom. col. iij. verſi. quartò adde inquantùm. ff. de donati. Bald. in l. emptione. verſi. quæro qualiter probetur ſimulatio, & ibi etiam Salic. col. ij. verſ. quæro an per tertium. C. plus valere. idem Bal. in l. & qui ſub imagine, poſt prin. & ibi Ang. C. de diſtrac. pign. ipſe Bal. in l. j. per illum tex. C. de donati. ante nupti. & conſil. cclxviij. ſuper primo puncto, circa medium, lib. v. & iterũ conſi. cccxj. in quæſtione Galuagini, col. ij. verſi. tertiò arguitur, eod. lib. v. & in addi. Specul. tit. de allegati. & diſputa. verſi. præſumitur fraus. Salic. in d. l. j. col. ij. verſi & poteſt eſſe ratio. C. de ſuffrag. Pet. Anchar. conſi. cclvij. ſi prædicta ſententia, col. ij. verſi. item ficta venditio. Imo. in c. illo vos, col. pen. verſi. aduerte tamen ſecundum eum, de pign. Rapha. Fulg. conſi. xlij. Trauerſius habens Martinum, in j. dubio. Pau. Caſt. conſil. lxxiiij. in cauſa mota per dominam Dorotheam, col. iij. verſi. ſecunda coniectura, lib. ij. & iterum conſi. cxxxix. ſuper iſto puncto occurrũt tria, col. pe. verſ. & pro hoc bene facit, eo. lib. ij. dum allegat Bar. in locis ſuprà citatis. & idem Paul. conſil. cccclxv. videtur dicendum quòd ſecundus emptor, paulò ante medium, eo. lib. ij. Alex. conſi. lvij. breui narratione, circa medium, lib. v. Ambro. Vigna in tractatu vſurarum, quem poſuit ſuper. c. ſalubriter, char. viij. verſi. vndecimum argumẽtũ, de vſur. Corn. conſil. cxxj. duo obiiciuntur, col. vlt. verſi. nec obſtat clauſula precarij, lib. ij. vbi nullum antiquorum ad hoc allegat. & conſil. cxxxvij. licèt multas, ad fin. lib. iij. & conſi. ccv. in præſenti conſultatione, col. ij. verſ. nec videtur obſtare, eo. lib. iij. Vital. Cãb. in tractatu clauſularum, in clauſ. conſtituti, in fi. Iaſon in l. Titia, in prin. colum. vlt. ff. de verbo. oblig. & conſ. xxxvj. factum ſic ſe habet, de anno, col. iij. verſi. pro eadem parte, lib. j. vbi refert in id eſſe expreſſum ſtatutum Placentiæ. Carol. Rui. conſi. lxiiij. viſo proceſſu ſatis verboſo. col. ij. num. ij. lib. iiij. Philip. Deci. in l. contractus, col. vj. verſi. ſecundò iſta concluſio. ff. de reg. iur. Marc. Man. conſi. ccl. viſo proceſſu mihi tranſmiſſo, col. j. in fi.

Conductio nõ facit ceſſare præſumptionem fraudis, imò illam auget.

3 ¶ Nam & cùm conductio eandem vim transferendæ poſſeſsionis habeat, quam habet conſtitutum, vel precarium: nempe cùm conducens rem quam vendidit, cenſeatur conſtituere ſe poſsidere nomine emptoris: quemadmodum conſtituens, nomine conſtitutarij: rogans precario, rogati, per l. quædam mulier. ff. de rei vendi. & l. interdum. §. vltim. & l. ſi aliquam rem, ff. de acquiren. poſſeſ. cùm ſi. quas noſtri vbique allegant pro conſtituto vel precario, licèt de conductione loquantur: tanquam idem ius ſit de vtriſque, quantùm ad tranſlationẽ poſſeſsionis: Ideoque & idem de ipſa conductione, vt non faciat ceſſare eam præſumptionem fraudis, de qua loquimur, ſed potius eam augeat, imò verò & ſola ſufficiat ad eam præſumptionem,

ſumptiouem,voluit Cardi.Flor.in d.c.illo vos,col.j.verſi.eſt & alia,de pign. de quo & tu vide Cæpolam in tractatu de ſimulati. contractuum,in j. & ij. caſu, iterumq; in xij. præſumptione. quod tamen intellige ſecundum ea quæ de retentione vſusfructus dicemus infrà num.10.illud autem,& iiij. ſeq.

4 ¶ Contrarium tamen expreſsè, vt ſcilicet conſtitutum faciat ceſſare illam fraudis vel ſimulationis præſumptioncm,ſiue ſuſpicionem ex eo ortam, quòd alienãs manſit in poſſeſsione, ex facto reſpondit Bar.ſecum palam pugnans,conſi.lxv.Petrus Nicolæ, col.vlt. Niſi inquit, ſubſit alia cauſa præſumendæ fraudis,vt eſt in caſu d.l. j. C.de ſuffra. & rurſum idem Bart. conſi.lxxxj. Martinus Forniconis, col.j. iterumq; ante fi. & idem quoque voluit Bal. ſibi itẽ contrarius in l.illud,col.vlt.in vij.quæſt. C.de ſacroſ. eccleſ.vbi dicit quòd per poſſeſsionem precariam excluditur præſumptio ſimulationis, quæ procedit ex eo quòd venditor remanſit in poſſeſsione rei venditæ : ſed non excluditur præſumptio fraudis & ſimulationis ſimul iunctæ , nec quicquam prætereà dicit. *Qui contrarium tenent in conſtituto.*

5 ¶ At idem clariùs in l.j.col.ij. verſi. ex hoc patet. C.de donati.ante nuptias, dicit quòd conſtitutum & precarium tollunt illam , quam iam ſæpius diximus, fraudis præſumptionem: quia ea præſumptio tum demum tantùm habet locum, quando is qui alienauit, poſsidet nõ mutata cauſa poſſeſsionis. Quòd ſi ea cauſa mutata fuerit,vt mutatur, cum interuenit precarium vel conſtitutum,non præſumitur ſimulatio.l.ſi tibi pecuniam.ff.ſi cert.peta. Niſi, inquit,primùm,id vergeret in fraudem fiſci vel creditorum, per tex.in d.§.ſuperuacuum, quẽ ad hoc no.dicit. Aut etiam niſi fieret inter perſonas prohibitas.l.qui teſtamentum.ff.de probati.id quod ipſe Bald.dicit notandum. Et hoc vltimum etiam tradit idem Bal.in d.l.j.verſi. ſed quæ eſt ratio.C.de ſuffrag.& Ang.in d.§.ſuperuacuum, col.j. verſi.fallit quando talis.& Pau.Caſt.conſi.clxxiij. præſuppoſitis his de quibus ſuprà,poſt medium,in lib.ij. & Rom.in l.ſi ſub ſpecie,col.vij. verſi. circa primum. ff. de poſtulan.& vide etiam quæ dicam infrà in xxv. limitat. *Ad idem.* *Niſi id vergat in fraudẽ fiſci vel creditorum.* *Vel niſi fiat inter perſonas prohibitas.*

6 ¶ Et quòd conſtitutum ſiue precarium ſimpliciter faciant ceſſare hanc pręſumptionẽ fraudis de qua loquimur,tenent vltra prædictos in illis locis, ipſe Angel. non obſcurè conſi.cvj. quædam mulier,in fi.iunctis præcedentibus.ſed clariùs conſi.cclxxiij.nunc præſupponitur, in fi.Raph.Fulg.conſi.xlj.ad primum quæſitum,col.j.verſi.illud etiam quod ſola.Pau.Caſt. conſi.clxj.non eſt dubium quòd dicta donatio,in fi.lib.ij.Rom. conſil.v.viſo puncto,ante fi. & con.ccxlvj.clariſsime aſſeſſor,col. j. vbi tamen declarat, niſi eſſent aliæ coniecturæ quàm ex continuata poſſeſsione.quod in idem recidit quod ſuprà ex aliis diximus in præced.verſi. Cæpol.in tractatu de ſimulati. contractuum, in xxiiij. præſumptione. Alex. conſil. xxviij. in cauſa & lite vertente,col.iij.verſ.modò ſic,lib.v.vbi omnino ſequitur Bald.in d.l.j.C.de donati.ante nupt. & Cæpola in tractatu de ſimulatione contractuum, in xxiiij.præſumpti. *Iterum pro poſteriori op.*

7 ¶ Et in eadem quoq; opinio.fuerunt D.à Rota.deciſi.cccclxxxiiij.extra rotam,col.vlt.in nouis,dicentes per conſtitutum excludi hanc de qua loquimur,præſumptionem, niſi alia cauſa præſumendæ ſimulationis inſit.quo caſu, inquiunt,requiritur corporalis traditio,per d.l. j.de ſuffrag.quòd & idem omnino dicit Bellame.deciſ.716. non per hoc ſolùm,ante fi.& Fr. Aret.conſi.lxv.in præſenti conſultatione,col.iiij.verſi.ſecundò probatur.& Soc.con.cclxiiij. viſis inſtrumento donationis,col.ij.verſi. ſed dicet quiſpiam, & ſeq.lib.ij.Carol.Rui.conſil. cxix.primò per ordinem,col.vlt.lib.j. vbi poſt alios id ita declarat, quòd quando ſola ſimulatio deducitur,conſtitutum tollit ſuſpicionem ſimulationis. Sed vbi ſimulatio & fraus cõtra tertium ſimul deducuntur, tunc conſtitutum non ſufficit.& nouiſsimè Paulus Pariſien. conſi.lxxvij.in præſenti,col.j.lib. ij. & Matth.Afflict.in c.j. col.vj.verſic. fallit primò, & iterum verſi.tertiò fallit,rurſumque col.xxj.verſiculo, ſed quid ſi probatur, tit.de feud.dat. in vic.leg.comiſſ. *Ad idem.*

8 ¶ Quo in genere illud mihi dicendum eſſe videtur,quod ab eodem Matth. Afflic.ſcriptum eſt in illo eodem c.j.col.etiam.vj. verſi. & inquantum ſuprà, quòd conſtitutum vel precariũ non excludit præſumptionẽ ſimulationis inter perſonas coniunctas,per l.data.C.de donati. & l.nihil,quæ eſt pen.in illis verbis , faciliorq; ſuſpicio.ff.de bon. libe. Ex quibus ll.trahunt noſtri doc. vnam fraudis & ſimulationis præſumptionem , quando fit donatio coniunctæ perſonæ,& inter hos Dy.& poſt eum Bart.in d.l.poſt contractum, col.ij.verſi.ſecunda præſumptio. ff. de donati. vbi poſteriorem l. dicit multùm not. & ex ea colligi, neceſſe eſſe , vt præcedat cauſa propter quam præſumatur fraus. aliàs ſola coniunctio non ſufficeret. l. ſi quis poſt hac,verſi. quis. C.de bo.dam. Tu autem de iſta præſumptione fraudis vide Imo. & Roma.in d.l.poſt contractum,illum,col.j.verſi.item adde ſecundò: hunc col.ij.verſi. adde tertiò inquantum, & ibi quoque latè Paul. Pic. in repetit.colum. xj. verſic. circa ſecundam præſumptionem.& Rapha.Corn. conſilio clv. Antognolus,colum. ij. verſi.hoc etiam coadiuuat. *De eadem re.*

9 ¶ Addit autem Matthæ.vbi ſuprà, verſi. item precarium non habet, precarium quoque non excludere præſumptionem ſimulationis, quando precium venditionis verè & realiter non eſt *Confeſsio recepti pretij*

m

non tantum habet pōderis quàm vera solutio.

non est solutum, sed tantùm venditor confitetur se recepisse. Nam faciliùs, inquit, eliditur confessio, quam naturalis solutio. l. ab Anastasio, & l. per diuersas. C. manda. & quod no. gl. in l. assiduis. C. qui poti. in pignor. habe. & alia, quæ ibi allegat. Cui tu adde multa à me in eam rem collecta, vt ostendam confessionem de recepto non tantum habere virium, quàm veram ipsam numerationem, in tractatu Retractuū, tit. j. glo. xviij. in verbo, *Le prix que la chose aura cousté*, in xij. quæstio. quæ est in num. 78. & multis seque. & tit. ij. §. iiij. glo. vj. in verbo, *consigner*, num. viij. sed in hac tractatione, cum multis seq.

Vsusfructus retentio tollit præsumptionē fraudis & simulationis de qua hic.

¶ Illud autem non prætermittendum est, quòd & si inter nostros non conueniat, an constitutum vel precarium tollat hanc præsumptionem, aliis simpliciter id negantibus, aliis item simpliciter contrarium adfirmantibus, aliis distinguentibus, vt patet ex his quæ diximus. Tamen in hoc propemodum conueniunt, vt retentio vsusfructus id efficiat: & ex his nonnulli, qui negabant constitutum vel precarium sufficere, scilicet Bar. in d. l. sicut, §. superuacuum, ad fi. ff. quib. mod. pig. vel hypo. solui. & in d. l. post contractum, colum. iij. versi. prædicta vera. ff. de dona. & vtrobiq; per l. quisquis. C. de dona. & Pau. Cast. consi. xxj. ad primū quæsitum, ad fi. j. dubij, lib. ij. & d. consi. clxj. in fi. eod. lib. ij. Cepol. in d. xxiiij. præsumpti. Et Vital. Camb. in d. clausu. constituti, in fi. & Paul. Pic. in d. repe. d. l. post contractum, col. xij. versi. secundò limita. & Ludo. Gozad. consi. xciiij. an illustrissimis, in fi.

Constitutum videri habere plus roboris quàm vsusfructus retentionem.

11 ¶ Quod fortasse mirum posset videri, quia vti per retentionem vsusfructus transfertur possessio, per d. l. quisquis, ita per constitutum, vt diximus suprà in princ. huius tractatus, & vbique. Et quod plus est, per retentionem vsusfructus transfertur tantùm ciuilis possessio, naturalis autem remanet apud eum qui ipsum vsumfructum retinet, l. naturaliter, in princ. ff. de acquir. possess. & no. gloss. in l. j. in princ. in verbo, animo, & ibi omnes eo. titu. & omnes vbique. Per constitutum autem simplex, vtraque transfertur, & ciuilis & naturalis, vt diximus etiam in prima parte, num. iiij. illud autem. Ex quo posset videri ipsum simplex constitutum plus habere virium ad transferendam integram possessionem, quàm retentionem vsusfructus.

Vsusfructus retētio habet tacitum fidei commissum.

12 ¶ Imò verò non ob aliud per hanc retentionem transfertur possessio, quàm quòd in ea retentione tacitè videtur inesse ipsum constitutum, vt tradit Raph. Co. in l. quod meo, col. ij. versi. est etiam alius. ff. de acquir. posses. & satis innuit glo. in d. l. quisquis, & alij ibi, dum dicunt quòd retinendo vsumfructum videtur recognoscere se possidere nomine alterius, & allegant d. glo. & pleriq; ex illis d. l. quod meo, & d. l. quædam mulier, de rei vendic. quæ allegari solent pro constituto.

Ratio quare vsusfructus retentio hanc fraudis præsumptionem magis tollit quàm constitut.

13 ¶ Verùm id minimè mirum videri debet, quia qui vendit, vel donat, vel permutat, aut aliter alienat retento vsufructu, satis declarat velle se vti frui rei venditæ fructibus, & reditu rei alienatæ, tantisper dum ipse viuet, aut aliud aliquod tempus: nec aliter se venditurum aut alienaturum, vt in simili dicitur in l. vlti. C. de pactis inter empto. & vendi. Atq; ita apparet de iusta causa detinendi, vel etiam naturaliter possidendi rem ipsam post eam alienationē à se factam. Ideoq; id trahi nec debet nec potest ad suspicionem fraudis vel simulationis, vti in constituto, præsertim cùm diuties emptor, vel donatarius relinquit fructuum perceptionem ipsi venditori vel donanti, contra legis præsumptionem. l. cùm de indebito. ff. de probati. maximè verò si nulla alia subest causa, cur id factum sit. Et istam propemodum rationē reddidit Paul. Pic. in repe. d. l. post contractum, vbi suprà.

Nec tamen omnino arcet eam præsumptionem.

14 ¶ Nec tamen sum in ea sententia, vt hæc retentio vsusfructus omnino arceat eam suspicionem, siue præsumptionem simulationis & fraudis, si aliæ concurrerent coniecturæ, quæ fraudem & simulationem præsumi facerent: quin id haberet aliquid momenti & adminiculi in eam rem, vt & conductio, de qua suprà diximus in hac limita. num. iij. nam & cùm, quæ quidem conductio tametsi prima fronte ostendit iustam causam rem detinendi, vt vsusfructus retentio, non tamen omnino tollit hanc præsumptionem: quin si iungatur aliis coniecturis, faciat eius rei adminiculum. quod & satis colligi potest ex Bald. in l. j. columna j. versic. sed quæ est ratio. C. de suffrag. & secundum hoc intelligimus quod diximus in illo eodem versi. Licèt non tantum suspicionis habeat, ac constitutum, quod totum arbitrio iudicis relinquimus, vt & in simili, scilicet respectu temporis eius rei, dicit Barto. in §. superuacuum, col. vlti. versic. sed hic quæro quanto. & in d. l. post contractum, col. iij. versic. sed quanto tempore.

DECIMA LIMITATIO.

Constitutum non operatur in constitutione vtente verbo accipiendi.

1 ¶ Limita decimò, vt non procedat, quando lex vtitur verbo accipiendi, quia tunc non sufficit constitutum vel precarium, sed necessariò requiritur corporalis traditio, veluti eius verbi ea sit significatio & natura, vt voluit Bart. in l. Titia, colum. ij. versi. quid si do tibi. ff. de verb. oblig. dicens quòd cùm l. vlti. C. de sponsal. vtatur hoc verbo, accepit, non satis esse interuenire constitutum, per not. in §. item lapilli, Instit. de rer. diuisio. dicitq; facere d. l. j. C. de suffrag. Et quòd in casu illius. l. vlt. requiratur vera traditio, ita vt non sufficiat cōfessio, tenet Bal. post alios, in ea ipsa l. vlt. col. ij. & in l. Deo nobis, col. ij. in v. no. C. de episc. & cler.

quæ m

quem tamen ibi vide, atq; etiam quod dicam in seq. limita. atq; iterum in xxvj. limita. versic. viij. eodemq; vlti.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Ex hoc autem poteris facere aliam & quidem generaliorem limitationem, videlicet, vt non sufficiat constitutum ad tradendam possessionem, vbi lex nuncupatim exigit veram & corporalem siue actualem traditionem, aut vtitur verbis huiusmodi corporalem traditioné ex eorum natura importantibus. Nam & id ita generaliter tradit Phil. Dec. in l. contractus, col. v. versi. & hoc fallit. ff. de reg. iur. per id quod voluit Bart. in d. l. Titia, de verbo. oblig. & Matth. Afflict. in c. j. col. iij. versi. posset tamen saluari. titu. quid sit inue. vbi de hoc dicit esse casum singu. in d. l. j. C. de suffra. & Chasse. in consuet. Burgund. tit. *des fiefz*, §. viij. in verbo, *realle*, col. j. in ij. locis. Sed tu tamen super his cogita. Nam d. l. vlti. de sponsal. qua maximè innituntur docto. est pœnalis, ideoq; ob id, etiam si nihil aliud esset, requireretur realis traditio, nec ficta sufficeret, secundùm ea quæ dicam inferiùs in xxvj. limit. vbi tamen videbis, an id verum sit.

Nec vbi lex requirit realem traditionem.

2 ¶ Est autem consuetudo Niuerniensis, tit. *des donations*. c. j. & Laodinensis. c. xxxix. & iterum, c. xlviij. & Senlitensis. c. ccxij. quæ in donatione requirit traditionem actualem. Ideoq; hoc casu putarem non satis esse constitutum, vti in consuetudine Turonensi, tit. *des retraictz*, §. iij. qua statutum est emptorem debere appræhendere possessionem rei emptæ in præsentia duorum notariorum, aut certè vnius & duorum testium vicinorum, vt consanguinei possint habere notitiam eius venditionis. nam ex his verbis satis intelligitur debere appræhédi possessionem realem, nec sufficere constitutum, & ita aliquando iudicatum fuit in nostra decuria Senatus Parisiensis. Et hoc erit pro xj. limita.

Consuetudines realē traditionem requirentes.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita igitur duodecimò, vt constitutum non operetur traditionem, si res de qua agitur sit apud emptorem, ignorante tamen venditore, qui se constituit posidere nomine ipsius emptoris. Nam tunc nec per constitutum, nec per alium actum fictum transfertur possessio: sicuti fieret, si véditor id sciret, per gl. no. in l. hæc si res, & ibi Bar. qui eam dicit no. & Ang. qui hoc tribuit duplici fictioni, ff. de rei vendicatione. & aliã gl. in l. quædam mulier, eo. tit. Bal. in l. Celsus, col. iij. circa istam gl. ff. de vsucapio. & rursum in l. cùm solus, col. ij. versi. secũdo casu, eo. tit. & in l. super, col. penul. versi. si autem possessio. C. de præscri. long. temp. Imol. in l. ij. ff. de vsuc. pro emptor. Rom. qui gl. posteriorem dicit vnicam, in l. certi condictio. §. deposui, qui est vlt. col. j. & ibi Fran. Aret. col. vlti. versi. & adde ad secundum, & Ias. col. ij. vers. nota ergo ex prædictis. ff. si cert. petat. inter quos ipse Iason dicit de hoc esse text. in l. ij. in fi. C. de acq. poss. & rursum idem Fran. Are. qui & illam priorem gl. dicit sing. in d. l. quod meo, col. j. vers. secundus est, ff. eo. tit. & Iac. à S. Georgio, in l. ab emptione, col. iij. versi. adde quod nihilominus. ff. de pactis.

Constitutum non operatur cùm res est apud cõstituentum ignorante constituente.

2 ¶ Sed posset videri id nihil vtilitatis afferre posse. Nam cùm quid donatur aut venditur ei qui rem donatam aut venditam habet apud se, non necessaria est alia traditio, aut vera, aut ficta ad transferendam possessionem: cùm hoc ipso quòd res est apud se, incipit posidere ex hoc contractu venditionis aut donationis. l. qua ratione. §. interdum. ff. de acquir. rer. domi. & §. interdum. Insti. de rer. diuisione. Nisi etiam dicas & hoc quoq; casu requiri domini scientiam. Nam illi text. loquuntur de eo, qui rem ante detinebat ex commodato, locato, vel deposito, ab ipso eodem priùs facto, qui postea vendit: & ita non ignorabat rem apud illum esse. & gl. in posteriore loco videtur eum tex. intelligere secundùm. d. l. hæc si res, quam ipsa allegat.

Ad idem.

Possessio non trãsfertur in eum qui rem habet, nisi id sciat alienãs.

3 ¶ Imò verò videtur aliter & id quidem clarissimè probari ex illis tex. venditorem siue donatorem aut etiam aliter alienantem (nihil enim in hoc casu refert) scire rem esse apud emptorem vel donatarium aut alium, cui ea res ceditur, cùm dicunt primùm quidem nudam voluntatem ipsius sufficere, quæ quidem voluntas præsupponit scientiam: nec enim velle quis videtur, quod ipse nescit. Deinde cùm dicitur, quod eo ipso quòd venditor patitur rem apud illum esse, præsupponitur & eum quoq; scire, nam patientia includit scientiam. l. pen. ff. de seruit. & l. ij. & ibi not. C. eo tit. & l. iij. §. dare. ff. de vsufru.

Ad idem.

Patientia includit scientiam.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimotertiò, vt constitutum vel precarium transferat possessinnem, quando dominus posidens facit constitutum siue precarium: secus si eius procurator simpliciter constiturus ad vendendum id faceret. nam non posset transferre possessionem per huiusmodi constitutum aut alium actum fictum, Bart. in l. j. in prin. col. penult. versi. quæro pone quòd tutor, & ibi Imo. ad fi. Rom. col. penult. versic. vlteriùs in quantùm, Franc. Aret. in fin. Alex. qui hoc dicit plusquam diligenter not. quia multi in hoc deciperentur, Iason col. pen. versi. vltimò quærit, & seq. & Claud. Aquen. col. vltim. secundò inducit Bar. ff. de acqu. poss. Idem Imo. & Alex. in d. l. j. §. per procuratorem, in fi. Roma. in l. qui mihi donatum, col. ij. versi. vlt. adde. ff. de donat. Alex. in l. quamuis. §. j. versi. & per istum tex. ff. de acq. poss. Corn. consi. 50.

An per constitutum factum à procuratore trãsferatur possessio.

Qui negant id fieri.

videtur

videtur in hac consultatione,in fi.lib.j.& consi. vj. licèt in hac,col.vlt.lib.iiij.Socin.consilio ccxxxix.præsentis,col.pen.versic. sed difficultatem, lib. ij. quod repetitur consi. ccxxxj.lib. iiij. Vital.Camb.in tractatu clausularum,char.xxj.in paruis,in clausula. constituit se precario,col.iij.in fi.Iason in l.ij.§.in amittenda,col.iij.ver.adde quòd etiam.ff.de acq. poss. & in l.si is qui pro emptore,col.pen.versi. aduerte tamen quòd licèt.ff.de vsuc.Car.Rui. consilio cxliij.visis,col.iiij.nu.vij.lib.j.Fran.Ripa.in rub.ff.de interdic.col.iij. versic.& hæc est etiam.

Ad idem.

2 ¶ Et huic quidem sententiæ adstipulatur Ang. qui veluti ex consequentia illius respondit, quòd si procurator nomine domini rem quampiam vendidit, & se & dominum constituit possidere nomine emptoris, & postea dominus alteri vendidit ac tradidit, præfertur posterior emptor priori,cui illud constitutum factum est.ita enim scribit ipse Ang.con.cclxxxvij. consultatio prædicta est dubia. factum autem illius incipit, Sempronius, dicitq; hoc ipsum se non meminisse ab aliquo maiorum formaliter(vt ipse loquitur)fuisse tactum.

Qui contra dicunt.

3 ¶ Quamuis contrarium clanculum voluerit Bar. in d.l qui mihi donatum, ad finem,de donatio.licèt Roma.in d.l.j.vbi suprà,de acquir.poss. dicat Bart.ipsum in d.l.qui mihi,non sibi contradixisse. Sed vtcunq; sit,hanc contrariam opin.apertissimè sequutus est Raph. Rom. in d.l.j.in princ.col.pen.versi.ad hoc concludit,& in l.quarundam,eo.tit.& Barb.consi.viij. sapienter doctissimus,col. vlt.lib. ij.

Confirmatio huius opi.

Delictũ procuratoris nõ nocet domino nisi veniat in consequentiã mandati.

4 ¶ Et hæc quidem opinio non sine ratione est. nam cùm hîc procurator habeat mandatum ad vendendum, nonne etiam habet ad ea, quæ sont veluti ipsius venditionis consecutiua? præsertim sine quibus ipsa venditio non habet perfectum & integrum effectum. l. ii. ff. de iurisdict.omnium iudicum,& ibi concord.in glos.Nam & cui committuntur antecedentia, committuntur & sequentia.l qui procuratorem,& l. indebitam.ff. de condict. indebi.& ibi concor.Ex quo Anto.in c.j.col.penult.versi.ex his apparet,extrà,vt lit.non contest. scribit id quod dici solet, delictum procuratoris non nocere domino, intelligi , nisi id veniat in consequentiam mandati. & sequitur Fely.ibi, col.viij. in secunda declaratione.

Ad idem.

5 ¶ Facit & tex.in l.de pupillo.§.vlti.cum l.seq. iuncta gl. ibi,in verbo dominium habiturum. ff.de no.oper.nuncia.ex quo videtur probari, quòd qui habet mandatum ad rem quampiã, videtur & habere mandatum ad alia accessoria & dependentia, & id quoq; no. Imol.Alex. & Ias.in d.§.vlt. omnes in j.no.& etiam text. in l. non cogendum. §. vlt. secundum vnam lecturam gl.ff.de procura.& in l.cuicunq;.§.si ei quem,versi. item fideiussor. & ibi gl. in verbo,sequela.ff de instit.actio.& in c.in causis,& ibi gl. in verbo,postulatio,de elect.gloss.in c. olim abbas,in verbo,pronunus contradixit, de offi. deleg. cum simil.

Verbum vendendi cum effectu intelligitur.

6 ¶ Et eò quidem magis, quòd verbum vendendi in mandato compræhensum intelligi debet cum effectu,l.j.§. hæc autem verba,in princ. ff. quod quisq; iuris. & c.relatum,de cleri.non residen. & c.hæc autem verba,de pœniten. distinct.j. cum simi. Et eo quidem perfecto , vt probant iidem tex.in primo & postremo loco,in illis verbis.nam statuerit verbum rem perfectam significat. venditio autem in hoc fit, vt dominium abeat à venditore , & transeat in emptorem,quod fieri non potest,nisi sequatur traditio. leg. si ager.ff. de rei vendi. & l. quoties.C.eo.tit.& l.traditionibus. C. de pactis. Ideq non dicitur venditio perfecta ante traditionem.§.venditæ,Instit.de rerum diuisione, & c. cùm Ioannes, ad princip.de fide instrum. Ex hac ratione motus Specul.titul.de loca.§.nunc aliqua,versi.xcv. dicit quòd emphyteuta vendens,& non tradens,non incidit in pœnam legis,quia cum effectu non vendidit,de quo posteà alibi dicemus.

Procurator simpliciter cõstitutus potest facere quæ sunt cõsueta.

Constitutum de natura vẽditionis.

7 ¶ Præterea quid est quòd quæri possit dominus , si eius procurator fecit, quod ipse facere tenebatur,id est rem tradere? Præsertim cùm (vt dicit Oldrad. consil.cxxxix.ad habendam, ad fi.)id constitutum sit de natura ipsius venditionis,per quam(vt diximus,)vendens intendit transferre dominium , & sic consuetum sit id apponi , per quod mens contrahentium faciliùs,& efficacius assequetur suum finem, & effectum,arg. l. si quis locuples,ff.de manumiss. testam. & aliorum iurium ab eo citatorum , quod & ipsum voluerunt Ioan. Andr. & alij quos tibi citabo infrà in xxxj.limit. num.iiij. & præterea Socin.de nostro casu expressim loquens d. con. ccxxxix. vbi suprà,lib.j.sed tu de hoc tamen vide quæ abundè dicemus in d. xxxj. limitat.

Ad idem.

8 ¶ Sed tu interim adde ad hanc rationem quòd procurator etiam simpliciter constitutus censetur habere mandatum ad ea faciendum, quæ sunt de consuetudine,vt no. Bart. in l.vlt. in fi.prin.ff.quæ in fraud.credit.& in l.si procurator,in princ. ff. de iure fisci,per multa iura ab eo vtrobiq; allegata,& Angel.in l.bene à Zenone,col. j. C. de quadrien.præscript.per illum tex.& alios quoq; ibi citatos.Rom.qui & alios quoq; tex.& doct. affert consil. cxiiij.visis suprà consultis,colum.ij.versi.quoad secundum,Panor.in c.j.col.vlt.versi.& prædicta faciunt, ibi,præterea ingenuas,& ibi quoq; Felin.col.viij. versi. secunda declaratio, extrà,vt lite non contesta.idem Panor.consi.vij.primum nunquid,col.vltim.versi.item syndici,lib. ij. & ipse Felin. in c. ex literis , columna vj. versiculo & hinc est quòd si tecum , de fide instrument. vbi & alia quoque ad eam sententiam pertinentia adducit, quæ illic poteris videre,& Ias. in

l. j. §. si

l.j.§.si procurator,col.pen.versi.istam quæstionem tangit.ff.si.si quis ius dic.non obtemp.Iacob.à S.Georg.in l.certi condictio,§.si nummos,post princ.ff.si cert.petat.Francisc.Curtius iunior,consil.cxlvij.contra ea,col.pen.versi.quattò pro eadem,lib.ij.

9 ¶ Et fortè hanc opinionem sequeretur practica,præsertim in supremis nostris curiis,quæ lites magis diiudicant ex bono & æquo, & reiectis illis nimiis subtilitatibus, vt alibi diximus in nostro tract.Retractuum,tit.ij.in fi.nu.60.ex quibus vides.maximè cùm nihil intersit venditoris,qui ad id(vt diximus)tenebatur:nemoque audiatur sine interesse,siue agens,siue opponens,siue excipiens,siue appellans, siue quiuis alius, vt latè ostendimus in d.tract.Retractuum,tit.j.§.j.gl.j. in verbo,*a vendu*,num.53.præterea apud,si diis placet. Et vide etiam quę dicam infrà in xv.limita.num.3. *Ad idem.*

10 ¶ Sed illam priorem opinionem, si eam sequaris, quoniam cõmunior est, intelliges,vt statim in princ.declarauimus.Id est,cùm simpliciter est procurator constitutus, secùs autem,si habeat speciale mandatum ad constituendum. Nam cùm id, quod facit procurator specialis ad aliquid constitutus,censeatur facere ipse dominus.l.quod iussu alterius.ff. de reg.iu.& c. potest quis,& c.qui facit,eod.tit.lib.vj.cum sua materia,ideo non magis ipse procurator specialis videtur constituere,quàm ipse dominus. *Quid si procurator habeat speciale mãdatum ad constituendũ.*

11 ¶ Ex quo illud consequens fit,vt possessio transferatur per illud constitutum ab eo procuratore in id specialiter constituto,vt non obscurè voluit Barto.in d.l.j.vbi suprà,de acquir.pos. dum dicit quòd procurator non habens mandatum, non potest per actus fictos transferre possessionem.quasi secùs sentiat de habente mandatum speciale, & ibi quoq; expressè Imo. & alij,& inter eos Iason,col.vlt.versi.sed defendendo Barto.& idem Imol.in d.§.per procuratorem.& ipse Iason in d.l. si is, qui pro emptore, de vsucap.& Socin.d.consil.ccxxxix. vbi suprà,lib.j. *Ad idem.*

12 ¶ Porrò si quispiam haberet mandatum generale cum libera, is posset per huiusmodi actum fictum aut alium similem transferre possessionem,vt expressim voluit Franc.Aretin.in d.l.j. in princ.col.vlt.& ibi quoque Franc.Ripa,col.vj.nu.66.circa primum ff.de acqui.possessio. Nam is procurator(vt hic dicit)omnia potest facere, quæ dominus ipse posset.l.procurator, cui generaliter.ff.de procurat.& vt paulò pòst subdit,æquiparatur procuratori habenti speciale mandatum,l.iusiurandum quod ex conuentione. §.vlt.de iureiuran. Cui adde multa quæ in eandem sententiam collegimus in d.nostro tractatu Retractuum,tit.j.§.j.glos.xiij.in verbo,*L'acheteur*,num.32.porrò autem. *Quid si habeat mandatum generale cum libera. Procurator cum libera potest omnia quæ potest dominus.*

13 ¶ Sed & quòd procurator habens simplex mandatum de tradenda possessione sine mentione constituti,possit per constitutum transferre possessionem, quod multò plus est, expressè consoluit Ang. consil.ccclxxiij.visis instrumentis,col.j.Et de hoc videtur esse textus expressus,à nemine tamen ad hunc casum ponderatus,in l.certè.§.j.ff.de preca.qui quidem loquitur in procuratore,qui,domino mandante,vel ratum habente, rogauit precariò ab alio, siue se eius nomine possidere constituit (hæc enim sunt paria.) nam tunc dominus ipse propriè habere precariò dicitur, ac si ipse rogauisset,quamuis ille textus vbique trahatur ad casum diuersum,vt diximus in prima ampliat.nu.2.licèt igitur.Sed ad hunc casum,illum text.trahit Bald.loquen de nuntio in c.j.§.inuestitura,tit.de notis feudo. Si igitur dominus propriè facere dicitur,quod eius procurator facit, quid impedit vt procurator cõstitutus ad tradendã possessionem,non possit eam dare per constitutum. *Quid si habeat simplex mãdatum de tradendo.*

14 ¶ Sed hæc intelligenda sunt,cùm mandatarius,siue procurator nomine mandantis, siue domini contrahit.Secus,si proprio nomine contrahit,etiam præsente, & consentiente ipso domino. Nam ex constituto ita per eum facto non trãsfertur possessio, quin si ipse dominus postea alteri vendiderit,& tradiderit, hic posterior priori præferetur, vt consuluit Cornæ. consil.v.viso processu agitato,col.vj.versic.tamen his non obstantibus,lib.ij.hac potissimùm ratione motus,'quòd hic procurator non possidet, ideo in alium possessionem transferre nõ potest,vt etiam diximus suprà in prima limit.Et idem quoque consuluit ipse Cornæ.consil. clxxxiij.licèt discussa,col.ij.versic.nec obstat si dicatur,lib.iij.& diximus in d.j.limita. nu.12. secundo modo amplia. *Quid si procurator non nomine domini, sed suo contrahit.*

15 ¶ Sed id vix apud nos optineret in hoc casu,quo ipse dominus cõsentit ei venditioni & constituto ab alio facto. ideoque & eandem vim habet eius consensus, ac si ipse idem fecisset, quantum ad effectum,& vim contractus pertinet.l.cum quædam. C.de admi.tut. & l.nihil. §.proponitor.ff.de leg.j.cum insin.concord.à me congestis, tum in nostris legibus connubialibus,gl.v.in verbo,*contracter*, nume.145.incip.sed quantùm ad primum, & multis seq. tum quoque in nostro tract.Retractuum,tit.j.§.in glos.ix.in verbo,*en lignagier*, nu.135.deinde videmus,& etiam seq. Nam & si aliter diceremus, esset aperire viam fraudibus. Et facit quod dicam in seq.limita.versic.secundò, sed hoc quinque. *Ad idem.*

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimoquarto,vt procedat in domino possidente,non etiam in colono,siue conductore, aut seruo, vel aliis per quos ipse dominus possidet. Nam licèt ij possint per realem *Constitutum colonus, condu-*

Ĉtoris,serui & aliorum per quos possidemus,nõ transfert possessionem.

traditionem transferre possessionem in alium, & consequenter priuare dominum sua possessione,vt multi tradunt,per text.in l.iij.§. in amittenda, versi.quòd si seruus,& l.peregre.§. quibus.ff.de acquit.possef. & l.colonus,ff.de vi, & vi arm. aliis tamen non admittentibus,vt plenissimè tractatur in l.vlt.C.de acquir.possef.(nam & id obiter dicere volui) Tamen haud dubiè & citra controuersiam id per fictam traditionem facere non possunt,l.quamuis.§ j. & ibi Bartol.Angel.Paul.Castr.Rom.Raph.Com.& omnes.ff.de acquit.possef.& voluit idem Bart.in l.quod meo,in prin.col.vlt.vers.sed iuxta prædicta.ff.eod. & ibi quoque Alex.qui ad id dicit sing.d.l.quamuis.§.j.& ipse Bart.in d.l.iij.§. in amittenda, in vlt.opposit.& ibi etiam Franc.Aret.col.j.in vlt.not. Alex.col.vlti. vbi etiam dicit singu.text.in d.§.j.& Ias.in vtraque lect.eod.tit.Bald.in l.j.versi.quæro nunquid colonus,C.com.de vsucap.& cons.cccxxv.dubitabatur primò,col.ij.vers.aut tradet alteri,lib.j.Signo.cons.lxxv.in quæstione vertente,col.v. versic.nunc sic est quòd,vbi ex hoc dicit, quòd venditor qui se constituit possidere nomine emptoris,& ita illius nomine possidet,non potest transferre possessionem in alium per constitutum,& alios antiquiores citat. Salic.in d.l.vlt.in fi. C.de acqui.possef.Anton.in repet.c. vlt.col.xj.vers.sed est dubium,de caus.possef.& proprie.Paul.Cast.cons.x.si vera sunt,col.ij. vers.licèt ergo per simplex.lib.j.& consil.cxj.in causa agitata Vtinæ,post medium,lib.ij.Ro. in d.l.peregre.§.quibus,col.pen.vers.quartus casus,de acquit.possef.Alex.in d.l.j.in princip. col.antepen.vers.quærit hîc Bart.tutor,& ibi etiam Iason col.vlt.ff.de acquit.possef.Cornæ. cons.vj.in præsenti,col.ij.vers.duo tamen,lib.iij. Philip.Dec.cons.cccc.viso eleganti consil. col.iiij.versic.tertiò non obstat.Vital.Camba.in tract.clausularum , chat.xxiij.in claus.constituit se precariò,col.ij.

Nec venditoris qui antè se constituerat pro emptore possidere.

2 ¶ Sed hoc quinque modis intelligendum est.Primo,nisi colonus id fecerit consentiente domino,exemplo eius quod dicitur de eodem colono , qui, consentiente ipso domino,respondet alteri de fructibus,qui & ipse est actus fictus transferendæ possessionis, vt dicit Anton. in d.cap.cùm venisset,col.pen.versic.ex quibus patet,de restit. spoliat. per l.qui vniuersas.§. quod per colonum,& ibi not.ff.de acqui.possef. Certè per huiusmodi actum fictum à colono factum non transfertur possessio , nisi id fiat , volente & consentiente domino , vt voluit idem Anto.vbi suprà,per text.in eod.c.& in d.§.quod per colonum. Et bene facit quod diximus in præcedenti limitatione nume.14.& 15. Vide tamen quæ & nos quoque diximus suprà in prima limita.num.12.versic.secundo modo.

Quid si colonus fecerit id constitutum consentiente domino.

3 ¶ Secundò intellige , vt procedat secundum speciem propositam in limitatione , videlicet quando dominus possidet per colonum aut alium : secus,si possessio ipsa esset vacans , quia tunc illam transfert colonus per constitutum,vt voluit Bar.in d.l. quod meo,in prin.col.vlt. versic.sed iuxta prædicta.& ipse Anto.in d.c.cum venisset,col.pen.de restitut.spoliato.per d. l.qui vniuersas.§.quod per colonum.ff.de acquiren.possef.& ibi not.in gloss.vlt. vbi mortuo domino & possessore,qui per colonum possidebat,si colonus soluit mercedem hæredi , facit eum possessorem sine alia reali appræhensione. quod & ipsum voluit Bal.consil.cccxxx.statuto cauetur,col.ij.versic.considera aut colonus,lib.j. Ad quod etiam bene facit quod diximus in prima limita.num.26.quartò declara.

Quid si possessio sit vacans.

Colonus soluẽdo hæredi domini, facit eũ possessorem.

4 ¶ Tamen Alex.in d.l.quod meo,col.pen.versi.subsequenter,dicit,quòd licèt neminem inueniat,qui Bar.contrà dicat,ideo,inquit, propter eius autoritatem notanda sunt illius hac in re verba.Tamen ille text.& gloss.in d.§.quod per colonum, non probant eius sententiam:quia loquuntur quãdo interuenit actus,per quem apparet hæredem percipere fructum ex re hæreditaria,quæ quidem perceptio significat apprehensionem possessionis.l.ij.C.de acquiren. possef.& l.Titia.ff.de solut.& d.l.litibus.C.de agri.& censit.lib.xj.At per solum constitutum non percipiuntur fructus ex re.Prætereà,inquit,quomodo potest in alium transferre possessionem, quam non habet? & certè non potest.l.quamuis,§.j.ff.de acquir.possef.& latè diximus suprà in prima limitat.

Alex.contra Bart.

5 ¶ Verũ ei continuò se opponit Claud.Aquen.in ea l.quod meo,col.vlt. vers.successiuè quærit,dicens opin.Bart.optimè probari in d. §.quod per colonum. nam sicut præstatio pensionis siue mercedis operatur translationem possessionis,ex persona coloni eam soluentis,ita & insistentia,vt ipse loquitur , quam quidem facit colonus in re ipsa nomine alterius , per d.l. quod meo,& l,interdum,in prin.eo.tit. & no.in l.clam possidere.§.vlt. eo.quoq; tit. vbi possessio vacans solo animo accedit alteri possessioni,siue detentationi. Sicut etiam videmus in procuratore,qui licèt nullo modo possideat,tamen si appræhendit rem nomine domini, illi quærit possessionem,quæ vacabat,vt probatur in d.l.quod meo,versi.procurator, & l.j.§.per procuratorem,& ibi no.eo.tit.Dictum autem Bart.intelligendum est,quando colonus constituens insistebat rei : aliàs constitutum nihil operaretur , vt dicit Alex. in d.l.quod meo, in ij.locis,cum multis aliis concord.adductis in d.j.limit.

Bart.opi.defensa.

Intellecta tamen quando colonus insistit rei.

6 ¶ Tertiò intellige,vt procedat,nisi colonus ipse possideret naturaliter: vt quia non se simpliciter constituit possidere nomine domini , sed cum adiectione precarij , vt diximus suprà in prima parte,num.4.illud autem : aut quia ita conuentum est,vt naturaliter possideret,secundum

Quid si colonus possidet naturaliter.

cundùm ea quæ etiam diximus ibi, nu.seq.sed hoc intelligendum. Tunc enim posset colonus per constitutum eam naturalem possessinoem, quam habet, in alium transferre, per d.l. interdum.§.vlt.& ibi glo.Dyn.Bart.qui id dicit menti tenendum, Imo.Paul. Castren.Alex. qui eam glo.dicit multùm not.Franc.Aretin.& Claud.Aquen.ff.de acquiren. possessio. Ex quibus tamen ipse Aquen.id dicit magis sequendum propter autoritatem eorum, qui ita tenent, quàm quòd lege probetur. Idem Bartol.in dicta l.iij. §.in amittenda, & ibi Alexand.& Iason colum.iij.versico.ideo Bartol.hîc, eodem titu. Ipse Bartol.in d.l.Celsus, colum.iij.vers. sed pone quòd debitor.ff.de vsucap. Paul.Castr.d.consil.x. colum.ij. versic.si verò dicamus, libro primo, vbi tamen id posteà declarat. Alexand.in d.l.quamuis.§.j.colum.ij.versic.limitatur ergo.& in l.peregre.§.quibus.versic.est & vndecimus. ff. de acquiren.posses. vbi etiam dicit eam glo.singul.& consi.cliij. circa litem vertētem, col.ij.versic.prætereà alia etiam ratione, lib.vj.Matthæ.Afflict.in constitut.Siciliæ, pacis cultum. colum.vij.versi. quartò fallit. Et faciunt quæ suprà diximus in prima parte, numero xij.sed & ex illa, & iterum in secunda parte, in xx.ampliat.

7 ¶ Super hoc tamen aduerte, quòd ex sententia glo. & omnium in d.l.interdum. §.vlt. de acquit.pos.is qui precariò possidet, & ita naturaliter tantùm possidet, vt diximus, si se cōstituat nomine alterius possidere, priuat eum à quo rogauerat, sua ciuili possessione.eo scilicet casu vt ibi annotant expressè Imo. Paul.Castr. & Alex. quo ciuilis illa requiescebat in naturali, pro vt in casu.d.text.requiescebat Et propterea dicit Iac.Butr.in d.§.sed istæ, Instit. de actio. per illum ipsum text. quòd si debitor obligauit omnia bona sua, & se constituit ea possidere nomine emptoris, priuat creditorem sua possessione: secus, si simpliciter nomine creditoris se constituerit possidere sine adiectione precarij.& illum sequuntur Bart.in d.l.Celsus, col. iij.vbi suprà, & ibi quoque Imo.& omnes, & inter cæteros Franc.Balb. in repetit. col.xxviij. versic.successiuè Bart.ff.de vsucap.Bald.qui dicit notandum, in l.nullo, in fi. C.de rei vendi. Petr.Ferra.in tit.forma respon.conuenti.in verbo. præscriptionis, col.vj. versicu. & hoc faciunt.& Alex.consi.cliij.circa litem vertentem, col.ij.versi.prætereà alia ratione, lib.vj. & diximus etiam suprà in j.parte.d.num.12.sed & ex illa, & iterum num.34.at illud hîc.

Precariò possidens ab alio an eum priuet possessione constituendo se possidere pro alio.

8 ¶ Licèt in hoc postremo casu contrarium tenuerit idem Iac.But.sibi contrarius in l.iij. & ibi quoque Bart.sibi item contrarius, tum in lect.ad finem, tum etiam in repet.in iiij.quæst.prin. ad fi.& Salic.col.viij.vers.quarto octauò, debitor.C.de pign.vbi dicunt, quòd debitor, qui se constituit precariò possidere nomine creditoris, non potest priuare creditorem sua ciuili possessione: quia ea per se stat, nec cohæret naturali, per not.in l.si de fundo.ff.de vi & vi arma.& in l.peregrè. ff.de acquirenda possessione. Sed hanc posteriorem sententiam reprobant omnes in dicta l.interdum. §.vlt.quia & in hoc casu, quicquid hi dicant, requiescit ciuilis in naturali: quia recognoscebat debitor suam naturalem à suo creditore, vt colonus à suo domino.

De eadem re.

9 ¶ At si res ita habeat, vt ciuilis possessio nō requiescat in naturali, siue illi non cohæreat, certè per amissionem naturalis non amittitur ciuilis: Verbi gratia, ciuilis possessio, quā habet proprietarius, non requiescit in naturali, quam habet vsufructuarius: ideoq; per actum factum ab vsufructuario non perdit proprietarius suam ciuilem possessionem, vt voluit glos.in l.j.in fi.ff.vsufruct.quemadmod.caue.& in l.iij.§.vnde vi, ff.de vi & vi arma.& in l.j. C.vti possíde. quas ita intelligunt & interpretantur Imo.Pau. Cast.& Alex.in d.l.interdum. §.vlt. & Fran. Balb.in repet.d.l.Celsus, col.xxviij.versic.ratio huius dicti.

De eadem re.

10 ¶ Sed illud hoc in loco non omittendum est, quòd licèt debitor, qui se constituit simpliciter possidere nomine creditoris, & ita in eum transtulit vtranque possessionem, & naturalem, & ciuilem, non possit eum sua possessione ciuili priuare, per ea quę diximus. Tamen alteri vendendo, & tradendo verè, aut etiam fictè, transfert dominium vel vsucapiendi conditionem in emptorem: sicuti erat apud debitorem, cuius commodo cedit possessio creditoris respectu dominij, & conditionis vsucapiendi, per l.j.§.per seruum corporaliter, & l.qui pignoris. ff.de acquir.pos.& l.serui nomine.ff.de vsucap.Ita expressè voluit Iacob.But. in d.§. sed istæ, Instit.de act.Bartol.Imo.& alij in d.l.Celsus.ff.de vsucap.Bald.in d.l.nullo, ad fin.C.de rei vend.Petr.Ferra.vbi suprà.Paul.Cast.& Fran.Aret.quid latè confirmat.in d.l.quamuis.§.j. ff.de acquir.pos.& Ang.Aret.in d.§.actionum, col.vj.versi.quarto, iam est mensis, Inst.de act. & diximus suprà in j.parte, d.num.12.sed & ex illa.

Debitor constituēs pro creditore. & alij posteà vēdens & tradēs, verè aut fictè transfert dominium aut vsucapiendi conditionem.

11 ¶ Quartò intellige, vt, scilicet, colonus, siue conductor non possit per constitutum transferre possessionem in alium, si ad modicū tempus sit colonus, vel cōductor: secùs, si sit perpetuus, aut ad longum tempus: nam is posset per huiusmodi constitutum priuare dominum sua ciuili possessione, vti & emphyteuta potest, ita enim expressè voluerunt Angel. & Raph.Co. in d.l.quamuis, §.j.ille, versi.possidet autem: hic, versic.& ex ista glo.ff.de acquir.posses. & ibi quoque Alex.col.ij.versic.limitatur ergo iste text.

Quid si colonus sit ad longum tempus.

12 ¶ Quibus adde, in huiusmodi colonum, siue conductorem perpetuum, vel etiam ad longum tempus, transire vtile dominium, & possessionem, vt de primo not.in l.j.& ij.ff.si ager vectig.

In colonū & conductorem

perpetuũ vel ad longũ tempus transit vtiledominiũ & possessio. Hi emphyteutis æquiparantur.

cum multis simil.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à vente*,nu.80.de vtili.de secundo est glo.in l.iij.§.ex contrario,& in l.si quis ante,& ibi Alex. colum.iiij. versic.glo. super verbo nouissimè. ff.de acquiren. possessio. cum aliis quoq; concord.à me item coogestis in d.glo.num.79.quæstionis. Nec mirum, si hic Rapha.coniunxerit perpetuos colonos & emphyteutas: quoniam idem de vtrisque esse iudicandum tradit Angel.in §.scire autem,in authent.de non alie.rebus eccles.Imo.in cap.nulli,colum.iij.versi. & nota etiam,extrà de rebus eccles.non alien. & alij quos videre poteris in illa ipsa gl.num. 84.ego tamen , vbi & nos ostendimus hos perpetuos colonos in nostris legibus appellari perpetuarios.

Quid si colonus bona fide se constituit possidere pro alio.

13 ¶ Quintò intellige,id quod diximus,colonum per constitutum nõ transferre possessionem, procedere, nisi colonus bona fide id faceret. Quid enim,si is credens primum dominum suum mortuum esse,ab eo conducit,quem illius hæredem esse putat,eiusque nomine se constituit possidere?& certè priuat primum illum sua possessione,per l.non solum.§.j.in fi. ff.de vsucapt.secundùm Rapha.Com.in d.l.quamuis, §.j.in fi.ff.de acquir. posses. vbi tamen dicit se id non affirmare.Nec ego quidem puto id verum esse:quia est eadem vtrinsque ratio, siue bona fide,siue mala id colonus fecerit,quantùm ad id,de quo tractamus,pertinet.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

Tutoris & curatoris constitutũ an trãsferat possessionem.

1 ¶ Limita decimoquinto,vt non procedat in tutore,vel curatore,qui non possunt per constitutum vel precarium vel alium actum fictum transferre possessionem rerum sui pupilli vel minoris,ex sententia Bart.in l.j. in prin.col.pen. & ibi etiam Imo.ad fi. Raph.Com.col.pen. Rom.col.quoque pen.Alex.latè,qui dicit hoc diligentissimè notandum Franc.Aretin.Iason in vtraque lect.Claud.Aquen.& Franc.Rip.ff.de acquir.posses.

De eadem re.

2 ¶ Et præterea voluit Bald.consil.cxxx. videtur quòd dicti fratres, ad fin.lib.iij. per text. in l. quod meo,à contrario sensu.ff.de acquirenda possessione. Alexand.qui & hoc dicit not.in l. quamuis.§.j.colum.ij.versi.& per istum text.ff.eod.tit. Mathes.not.clxvij.nota quòd si tutor. Socin.consil ccxxxix.præsentis consultationis difficultas , colum.penult.versic.sed difficultatem facere videtur,lib.ij.quod repetitur consil.ccxxxj.lib.iiij. Iason in l.iij. §.in amittenda, colum.iij.versic.adde quòd etiam.ff.de acquiren. posses. Carol.Ruin. consil.cxliij. visis omnibus instrumentis,col.iij.num.7.lib.j.& consil.ccxiij.visis iis,quæ in themate,nume.7.eod. lib.j.Franc.Rip.in rub.ff.de interd.col.iij.versic.& hæc est ratio.

De eadem re.

3 ¶ Et neminem hactenus reperi qui contrarium tenuerit, & id quidem mero iure verum est. Tamen si tutor, vel curator in casu permisso vendiderint rem pupilli , obseruatis solennibus,quo casu nemo dubitat quin tradere eam rem possint in cõsequentiam venditionis permissæ,& vt ipsa perficiatur,& effectum habeat,quando & ipsi sibi rem debitam tradere possint,per l.fistulas.§.j.ff.de contrahen.empt.cum similib. & multò magis alteri quis ad hanc iuris subtilitatem respicere velit,vt se constituere non possit possidere pro emptore , cui tenetur rem tradere ex consequentia necessaria ipsius venditionis.l.j.& l.ex empto.in princ.ff. de actio.empt.Nam in id eas expedit Alber.in l.si filiusfamilias.§.cum fundum, post med. ff.de verbor.oblig.Et hæc quidem præsertim in hac nostra suprema curia quæ veritatem , & æquitatem magis sequitur,quàm has iuris subtilitates. Id etiã Budæo nostro post prin. priorum adno.in Pandect.& aliis plurimis placuit,quos tibi citauimus in tract.Retract.tit.ij.nu. 60.Ex quibus vides & id quoque quotidie videmus.Et vide quę dixi suprà in xiij.limit.nu.4. & hæc quidem,& quæstio.seq.7.

Curia parlamenti magis sequitur veritatem quam subtilitatem.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

Prælati constitutum an transferat possessionem.

1 ¶ Limita decimosexto,vt etiam non procedat in prælato, vt qui per constitutum à se factum non transfert possessionem rei ecclesiasticæ , vt etiam scribit Aegid.Bella. in c.:cum ecclesia Sutrina.col.xiiij.in xj.oppos.paulò ante fi.de caus.posses.& proprieta.vbi alios allegat,qui id non dicunt,& rursus idem Aegid.non obscurè in c.ij.col.v.versic.caue tamen quia circa, de in integrum restitut.iterumque expressim consil.iij.circa materiam, colum.vij.versicu.caue tamen quia si ecclesia.

Ad idem.

2 ¶ De qua re loquens Alex.in d.l.j.in princ.col.vlt.versi.ex his potest inferri.ff.de acquir.poss. dicit ex iis,quæ ante dixerat de tutore,& curatore , vti suprà in præcedenti limitatione diximus,inferri posse,an ex constituto facto à prælato alienante rem ecclesiæ, & constituente se possidere nomine emptoris,transferatur possessio in ipsum emptorem. Quam quæstionem dicit non meminisse se in propriis terminis legisse , sed eam pendere ex alia quæstione , an scilicet possessio rerum ecclesiæ dicatur esse apud ipsam ecclesiam, an apud prælatum: nam si apud ecclesiam sit,non transferri possessionem per cõstitutum prælati,ex eo quod dictum est de tutore & curatore in illa præcedenti limitatione. Si verò ea possessio sit apud prælatum,tunc transferri eam possessionem in constitutarium.

Prælatúsne an ecclesia possideat rẽ ecclesiasticã.

3 ¶ Subditque Alex.de ea re,scilicet apud vtrum eorum sit possessio,se tractaturum post Bart. in eadem l.j.§.vlt.in quo loco ipsi Bartol.ad fi.& Alexan.dicunt, Christum siue vniuersalem ecclesiam possidere res ecclesiæ.Vnde licèt prælatus moriatur , possessio tamen non vacat,

secundum

ſecundum Innoc.in c.cùm ſuper.de cauſa poſſeſsionis, & propriet. De quo tamen ampliùs vide per eundem Innoc.& Hoſt.in c.in literis,de reſtit.ſpoliato.& in c.cùm in officiis.col.ij. de teſta.& in c.cura,poſt medium,de iure patro. Bar.& alios,præſertim Fran.Aret. in l.cùm hæredes,ff.de acquir.poſſ.Bald.in l.ij.col.ix.verſic.iuxta hoc quæritur.C.de ſeruit.& aqua,& id l.vlt.col.ij.verſic.idem in rebus eccleſiarum. C.de edict.diui Adria.tollen. Ioan. Fab. in §. nullius,Inſtit.de rer.diuiſ.Anton.& alios in d.c.cùm ſuper,& Floria.in l.ſeruitutes, la iij.col. iiij.verſi.& idem eſt dicendum.ff.de ſeruit.& Firmia.in tract.de epiſcop.lib.iij. parte j. in lvj. quæſtio.vbi & alios citat quos mox citabo.

4 ¶ Ex eo autem quod diximus ex Alex.ſatis potes intelligere,eum fuiſſe in ea ſententia,vt per conſtitutum prælati non transferatur poſſeſsio. Quod & ipſum quoq; reſpondit idem Alex. conſil.lxxxj.lecto & diſcuſſo,col.v.verſi.alio reſpectu, lib.iij.illa eadem ratione, quòd prælatus non dicitur habere poſſeſsionem rerum particularium eccleſiæ, ex ſententia Innoc.in d. c.cùm ſuper,& ibi quoque Panor.qui ad hoc multa allegat,& Paul.Liaz.in commento.d.c. in literis,col.pen.verſ.ſed cuius nomine prælatus,de reſtit.ſpol.Anto.in repet.c.vlt.colum.v. verſic.pro veritate inuenienda dicti puncti,de cauſ.poſſeſ.& proprie.Et ipſum Alex.ſequuntur Iaſ.& Franc.Ripa in d.l.j.in princ.ille,ad fin.hic,col.xvij.verſic. ex hoc infert, de acquir. poſſeſ.& idem Ripa in rub.ff.de interd.colum.iij.verſic.qua ratione prælatus. De quo & per ipſum Alexan.in l.quamuis.§.j.col.ij. verſic.ſed quid in prælato,eod.tit.

De eadem re.

5 ¶ Sed hoc tamen intellige,cùm ipſe prælatus ſolus alienat, & ſe conſtituit poſsidere nomine alterius,ſecùs,ſi id faciat cum capitulo:tunc enim transfertur poſſeſsio per conſtitutum ab vtroque factum,vt non obſcurè ſenſiſſe videtur Oldr.loquens in traditione clauium(quæ & ipſa inter fictos modos tradendæ poſſeſsionis ponitur) conſil.cccix. in cauſa hoſpitalis. & apertiſsimè Matheſ.d.not.clxvij.nota quòd ſi tutor,& Fran.Rip.in d.l.j.vbi ſuprà,verſi.iſtud de prælato,& ibi quoque Claud.Aquen.col.vlt.ff.de acquir.poſſeſ.

Quid ſi prælatus conſtituat cum capitulo.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimoſeptimo,vt non procedat in iudice,vel alio repræſentante factū partis: putà nuntio,ſiue viatore,qui inducit partem in poſſeſsionem rei iudicatæ. Is enim non poteſt per conſtitutum dare poſſeſsionem eius rei,quam ipſe non poſsidet,argu.eius quod in ſimili,ſed eadem ratione pleriquе volunt, iudicem vel ipſius nuntium non poſſe inducere partem in poſſeſsionem rei illi adiudicatæ per ſolum ipſius aſpectum (quæ & ipſa quoque eſt alia ficta traditio) ſed opus eſſe reali traditione. Ita enim inter cæteros voluerunt Specul. tit.de primo & ſecundo decret.§.iam de effectu,poſt princ.Bart.in l.j.in princ.col.pen. verſic.ſed quid, ſi executor,& ibi quoque Angel.col.ij.verſic.ſubdit Bart.nuntium,Raph.Co.colum.antepen. verſi.Bart.hic format,Roma.col.pen.verſ.in glo.ſuper verbo,præſenti,Alexand.col.antepe. verſi.vlteriùs quæro pone.Franc.Aret.col.vlt.verſi.in glo.in primo,Iaſon colum.antepenul. verſi.item quærit Bart.Claud.Aquen.col.vlt.verſi.& ex prædictis , Franc.Ripa col.xvj.verſi. quæritur ſucceſsiuè.ff.de acquiren.poſſeſ.idem Bart.& Angel.in l.cùm vnus.§.vlt.ff.de bon. autorit.iudic.poſsid.Anton.in c.cùm veniſſet,colum.penult.verſi.vnum non omitto, de reſtit.ſpoliat.& in cap.cùm aliquibus, paulò ante finem , & ibi quoque Imola & Felyn. col.j. verſi.in quantùm,vbi dicit non eſſe tutum ab hac opinio. recedere, de ſententia & re iudica. Paul.Caſtren.in l.non eſt mirum, poſt principium.ff.de pignor.actio. vbi & huius rei videtur eſſe optimus text.cùm dicit,niſi ventum fuerit in poſſeſsionem. Roma.in l.ſi finita.§.Iulianus,col.ij.ver.an habeat hoc locum.ff.de dam.infect.Pan.in c.ij.col.pen.verſi.hoc tamen non procedere , de conſuetud. vbi id dicit ſingul. & nunquam obliuioni tradendum, & ibi quoque Barb.qui & id dicit ſingula.col.xvij.verſi.in gloſ.ſi.contra textum Nicol.Mil. in ſuo repertorio,in verbo,poſſeſsio. §.xciiij.incip.poſſeſsio tunc acquiritur. Fran.Aretin.qui & id quoque dicit ſing.in l.certi condictio.§.depoſui,col.ij.verſi.aliquando quærunt.ff.ſi cert.petat.Carol.Ruin.conſil.ccxiiij.viſis his quæ in themate , col.iiij. verſi.idem non videtur,lib.j. & conſil.50.ſuper eo,colum.j.lib.iiij.Et ad hoc quoque allegatur l.creditor.ff.de bonis auto. iudi.poſsid.& l.ij.qui pot.in pign.hab.

Conſtitutum iudicis vel ſui viatoris inducēs viatorem in poſſeſsionem, eā nō transfert.

2 ¶ Contrarium tamen in illo caſu Specul.expreſsè tenuit Panor.licèt,vt dicit,aliàs ſecutus ſit illam opin.in d.c.cùm aliquibus,col.ij.verſi.ſed quatenus,de re iud.motus autoritate Compoſtel.& Ioan.Andr.in c.transmiſſam,de elect.& ipſius Anton.in d.cap.ij.colum.ij.verſ.dic quòd quandoque,de conſuetu.vbi dicunt, quòd ſi inueſtitura beneficij fit in conſpectu ipſius beneficij poſt collationem eiuſdem,transfertur poſſeſsio, per d.l.quod meo , & l.j.C.de acquir.poſſeſ.quod & ipſum voluit Rom.conſi.cccxxxvij,quò ad primum,col.j.verſi.præterea ipſa verbalis,& omnes vbique.Et ſic (vt redeam ad Pan.) transfertur poſſeſsio ſolo aſpectu per inueſtituram ab eo factam, qui non poſsidet, cùm autoritatem habeat tradendi. Quod fortiùs debet obtinere,cùm nuntius expreſsè dicit , ſe dare iſtam poſſeſsionem. Et videmus etiam,quòd non ſemper neceſſe eſt corpore & actu apprehendere poſſeſsionem , ſed ſufficere id oculis & aſpectu facere , per l.j.§. ſi iuſſerim , & l. quod meo. §.ſi venditorem. ff.de

Qui contrarium tenuerunt.

Inueſtitura facta in conſpectu rei trāſ

fert possessionem.

acquirenda possessione,& vtrobique docto.& gl.n.in cle.j.§.porrò,in verbo:tracta,post prin. de hæretie.

Aspectu trãsfertur possessio.
Confirmatio posterioris opinionis.
Factum iudicis factum partis.

3 ¶ Et,vt illi quoque addas ad confirmationem suprà dictorum,licèt illi text.loquantur de domino,qui vendit vel donat in conspectu rei suæ:idem tamen iudicandum esse videtur de iudice vel eius executore,cuius factum censetur esse factum partis:id est, peræquè habendum est,ac si ipsa pars fecisset.l.si ob causam.C.de euict.& l.j.C.si in caus.iudi. pign. captum sit, cum multis sim.& concord.à me collectis in tract.Retractuum,tit.j.§.j.glo.xiiij.in verbo, *vel equipollent à vente*,num.13.& has quidem.Addit autem Panor.vt ad eum redeamus, quod in simili scribitur in l.clauibus.ff.de contrahen. empt.& in d.l.cùm vnus, ff.de bon,autor. iudi. posid.& l.vlt.C.eod.tit.& in c.contingit,de dol.& contu.

Responsio.

4 ¶ Sed his rationibus respondent Alexand.Barb.& Fely.vbi suprà. Primùm ad dictum Ioan. Andr.& sequacium,quòd is loquitur in episcopo collatore,vel alio inferiore habente custodem ecclesiæ vacantis,secundùm gl.in c.cùm vos,de offic.ordin. qui & ipse vtitur potestate propria.Ideo similis est tradenti rem propriam , quod etiam bene animaduerterat ipse Pan. in d.c.ij.vbi suprà,de consuetu.vbi ad hoc dicit eam glo.no.& sing.& aliter quoque respondit Alexand.in d.l.j.vt ibi videre poteris. Nec item obstant dd.ll. quæ dicunt possessionem rei transferri aspectu rei , quia loquuntur in domino posidente. Hîc autem iudex vel eius executor non est dominus nec possessor.

Factum iudicis nõ est propriè factum partis.

5 ¶ Nec huic sententiæ affert præiudicium,quod dictum est , factum iudicis aut eius executoris esse factum partis.Nam id non est verum propriè,sed fictè : cùm neuter sit verè dominus aut possessor.Ideo si ex eorum ficta traditione transferretur possessio , concurrerent duæ fictiones & improprietates , vt scilicet fictus dominus , siue possessor per fictam traditionem traderet possessionem:quod fieri non potest,vt not.in l.j. C.de dot.promis.cum simil.& diximus etiam latè suprà in v.limit.

Nec tantum habet illud virium quàm factũ partis.
Sequester an & quando possideat.

6 ¶ Et intelligas,non tantum virium habere quod factum est à iudice vel executore,quantum id quod factum est à parte , quantum ad possessionem pertinet : vides sequestrum factum à iudice,inuitis aut etiam non consentientibus partibus , non transferre possessionem in sequestrum:illis autem consentientibus,transferre,vt no.in l.interesse.ff.de acquir.posses.& in l.j.C.de prohibita sequest.pecu.& in c.examinata,de iudic.& in cle.j.de sequestra.possessio. & fructu.Cuius rationem reddit Pan.in d.c.examinata,col.v.versi.& primò in eo, quoniam latiùs interpretamur factum partium , quam iudicis. vt ibi plenè probat , licèt vt ipse dicit, aliàs factum iudicis censeatur factum partis.

Prima declaratio huius limita.
Vt procedat, quãdo iudex vel executor potuit ingredi fundum.
Verbalis aprehensio sufficit reali impedita per vim tyranni.

7 ¶ Sed hanc nostram limitationem,qua diximus non transferri possessionẽ per constitutum, aut alium actum fictum iudicis vel eius executoris , primò intellige procedere , quando iudex vel executor potuit ingredi fundum,vt eius traderet possessionem realem. Secus si non potuit impediente fortè aduersario,tunc enim poterit per solum aspectum aut alium actum fictum eam possessionem tradere:vt plerique voluerunt,quos mox citabimus , per text.in d. l.cùm vnus.§.vlt.cum l.quamuis,quæ confestim illam sequitur.ff.de bon.autor.iudi. posid. quem dicit singularem, nec habere concordantem Bart.ibi.vbi etiam facit Bald. in l.si postquam,post princ.C.vt in posses.legato.& mirabilem,nec alibi reperiri idem Bald.in l.ij.circa medium.C.ne vxor pro marito,vbi per eum dicit,quòd si per vim tyranni impeditur realis apprehensio siue missio in possessionem,sufficit,verbalis.Et in id quoque allegatur tex. in l.si finita.§.illud quæritur,& §.si quis metu,& §.vlt.ff.de damno infecto, & dictum cap.contingit,extrà,de dolo & contum.

Ad idem.

8 ¶ Et ita nuncupatim,& in hoc casu,de quo loquimur , ne propria & priuata eius rei autoritate careamus,voluerunt Bart.qui dicit menti tenendum, Raph.Co.Rom.Alerand.Franc. Aret.Iason,& Franc.Ripa in d.l.j.in prin.ff.de acqui.pos.quibus locis suprà citauimus , ipse Bart.in d.l.cùm vnus.§.vlt.ff.de bon.autor.iudi.posid. Alber.in d.l.j.ad fin.princ. & iterum in §.si iusserim,colum.j.versi.vnus tamen est casus,ff.de acquit.posses.& Angel.in l.iij.§.vlti. colum.vlt.& ibi quoque Imola,eod.tit.& idem Angel.in repet.l.si quis vi. §.differentia,eod. tit.Anton.in d.c.cùm aliquibus,& ibi Panor.& latè Felin.de re iudic.Nicol.Mil.in d.suo repertorio,loco suprà designato.Franc.Aret.in d.l. certi condictio.§. deposui,colum.ij. versic. quædam est ficta.ff.si cert.petat. & Franc.Ripa in tractatu de peste , lib.ij. in xix.priuilegio contractuum.

Qui contrà dicunt.
Ne Hercules cõtra duos.

9 ¶ Et certè nemo huic sententiæ repugnat, præter vnum Angel.sibi contrariũ in d.l.j.in prin. paulò ante fin.ff,de acquiren.posses.Sed vix vincere potest solus aduersus omnes,cùm(vt est in vetere prouerbio)μηδ' ἡρακλῆς πρὸς δύο.Ne Hercules quidem contra duos,apud Platonem in Phædone.

Prior opinio obtinet etiam si ventum nõ

10 ¶ Igitur stabimus illi priori & receptiori opinioni,quæ adeò vera est, vt si etiam non ventum sit in rei conspectum ob dolum & potentiam aduersarij , ea locum habeat,per text.in d.cap. contingit,de dolo & contuma.quem ad hoc dicit not.ipse Angel.in d.l.iij.§.vlt. col.vlt. ff.de acquiren.pos.& voluit etiam Bald.in d.l.ij.C.ne vxor pro marito.Franc.Aret. Iason & Ripa in

in d.l.j.in princ.ille,col.vlt.alter,col.pen.versic.amplia notabiliter:hic, col.xv.nume.65.ff.de acquir.possess.& Felin.in d.c.cum aliquibus, de re iudi.

sit in conspectum dolo & potentia adversarij.

11 ¶ Secundò intellige quod diximus,iudicem,vel nuntium per solum aspectum aut alium actũ fictum non posse mittere in possessionem,vt procedat, nisi esset contraria eius rei consuetudo,vt scilicet id facere posset.nam ea cõsuetudo sequenda est,vt nonnulli voluerunt, allegantes Ioan.Andr.in c.in literis,de restit.spoliat. Et id quidem minimè dubium est:quoniã aliàs semper consuetudo,etiam nullo actu interueniente, potest transferre possessionem : vt latè dicemus & probabimus in nostro tractatu, *Le mort saisit le vif*, in præfatione,in sexta declaratione.

Quid si sit cõsuetudo in cãrem.

12 ¶ Tertiò intellige,nisi is qui iussus est mitti in possessionem, ex alia causa detineret rem:tunc enim solo aspectu aut alia ficta traditione posset iudex vel executor illum mittere in possessionem,per text.in l.si proprietarius.ff.de damno infecto. quem ita intelligit, & dicit menti tenendum Bart.ibi,& idem Bart.in d.l.si finita.§.Iulianus,col.iiij.versic.pone quòd ipsemet, eod.tit.& Bald.in authent.qui iurat,col.penul.versic.quærit Dyn.an in secunda.C.de bonis autor.iudi.possid.Franc.Aretin.Claud.Aquen.& Franc.Ripa in d.l.j.in prin.ille,colum.vlt. alter,col.item vlt.hic,col.xvj.versic.secondò declaratur.ff.de acquir.possess. idem Aret.in d. l.certi condictio.§.deposui.col.ij.versic.quædam est ficta.ff.si cert.pet.Et id confirmat, quod in simili scribitur in l.qua ratione,§.interdum.ff.de acqui.rer.domin.& in §.interdum, Insti. de rer.diuis.& quod diximus suprà in hac eadem limitatione,nume.2.contrarium tamen, & suprà in secunda parte,in iij.ampliat.num.2. & id quidem.

Quid si in possessionem mitti iussus ex alia causa detineret.

13 ¶ Quartò intellige, vt licèt iudex, vel executor per solum aspectum, vel alium actum fictum non posit mittere in possessionem:tamen si vsus sit illis verbis, dedit & tradidit possessionẽ, certè is,qui optinuit sententiam,poterit propria auctoritate eãdem possessionem appręhendere.Nam si per ea verba à parte prolata ea facultas tradita esse censetur, per l.prædia, & ibi Iacob.Butr.Bart.& alij.ff.de acquir.possess.ita quoque si à iudice,cuius factum censetur esse factum partis,vt suprà diximus.

An autem & quãdo victor posset possessionem propria autoritate accipere.

14 ¶ Et ita expressim & in hoc casu respondit Carol.Ruin.d.consil.50. col.ij.nu.4. lib.item iiij, vbi id dicit nullum habere dubium. Et ex his intelligis id procedere, etiam si res non sit in conspectu,ex not.in d.l.prædia.Nam vt ipsi Rui.addas, potest iudex ius parti facere vt intret in possessionem rei contentiosæ aut adiudicatæ propria auturitate, vt voluit Iacob.Are. in l.j.§.nunciatio.ff.de oper.noui nuntiat.& Bart.qui dicit tenendum menti, in d.l.si finita.§. Iulianus,col.xiij.versic.secundò quæro.ff.de dam.infect.per l.dotis, C.soluto matrimo.& l. eum qui.§.si epistola.ff.de furt.Et rursum idem Bartol.in l.iuste possidet,circa medium,ibi, pone quòd iudex,& ibi Angel.Imo.Rapha.Com.Paul.Castr.Franc.Aretin. & Alexand.qui hanc dicit esse communem opin.ff.de acquiren.possess. & idem Bartò.in l.iij.in j.quæst.C.de pigno.& in d.l.j.per illum text.C.vt nemini lice.sine iudi.autho. Salic.in d.l.dotis. C. soluto matrimo.& in auth.& qui iurat,in ix.quæst.princip. C.de bon.autho.iudic.possid.Panor.in c.cum dilecti,col.ij.versic.nota ibi ountium, de dolo & contu.& in c.de cætero, colum.pen. versic.vlteriùs quæro, de re iudic. De quo tu vide plenissimè per Alex. in d.l. iustè possidet, col.vij.versic.deinde cum glo.quæro,& ibi etiam Iason,col.antepen.versic.in ij.parte glos.& multis seq.De quo tamen vide Raph.Fulg.in l.vlt.col.ij. versic.nota vltimò. C.de edict.diui Adriani tollendo.

De eadem re. Iudex potest permittere victori vt rem propria authoritate capiat.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimooctauo,vt constitutum eam vim habeat transferendę possessionis,si ea possessio sit talis,quæ acquiri potest ab eo,cuius nomine quis se constituit possidere,secùs,si nõ potest:verbi gratia,Si clericus se cõstituit possidere beneficiũ, vel ius eligendi episcopũ, vel decimas nomine laici,vel si pater constituit possidere ius filijsiue filiationis,vel maritus ius maritale nomine alterius.tunc enim non transferetur possessio per constitutum, nec quouis alio modo,etiam reali,si realis eius rei esse potest propter incapacitatem eius, qui id constitutum suscepit,& naturæ & iuris diuini repugnantiam,vt expressè voluit Anto.in d.cap.vlt. col.xj.versi.quæ vera puto,extrà de cau.possess. & proprieta. & diximus etiam suprà in xxxv. ampliat.num.3.& seq.sed hic mihi repetendum visum est.

Constitutum non inutile ei qui incapax est possessionis.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimonono,vt procedat,quando res, quam constituimus alieno nomine possidere,est certa ratione quotæ vel loci.nam alterius sufficit : secùs, si neutrius ratione certa sit. nam tunc per constitutum non transfertur possessio, vt voluerunt Bartol.Imol. Paul.Castr. Alexander,Franciscus Aretin.& Iason in vtraque lectura,in l.iij.§.incertam. ff.de acquiren. possessio.vbi latè apud eos comperies,quando dicatur res certa, vel incerta ratione loci,vel quotæ.Dicitq; Barto.se in eam rem consuluisse,vt fecit consil.lxxiiij.Petrus vendidit Bertæ, Ang.in l.quę de tota.§.incertæ,ff.de rei vend,vbi dicit,quòd si vendo tibi,aut dono quicquid iuris in hoc fundo habeo, & me constituo nomine tuo possidere, non transfertur possessio

Constitutum non prodest, nisi in re certa ratione quota vel loci.

propter incertitudinem.& idem Angel.in l.ſtipulatio hoc modo concepta, colum.ij.verſic. quinimo & ego do tibi.ff.de verbo.oblig. vbi dicit quòd conſtitutum non extenditur ad incerta.& Ioan.Petr.à monte Spere.in l.ab emptione.ff.de pactis,& Carol.Rui.conſil.cxxxvj. primùm videndum,col.vlt.lib.j.& conſil.cxluij.de pluribus,nu.2.eo.lib.& conſil.xxxix.quia, vt dicitur,col.ij.nu.5.lib.iiij.& conſi.cxxvij.viſa facti narratione,col.iiij.verſi.nec poteſt dici, lib.v.& Philip.Dec.conſil.clxxix.viſo eleganti conſilio, col.ij.verſi.dato prætereà,& iterum col.vlt.verſic.vlt.conſil.cccxvj.magiſter Ioannes, col.j. verſic. ad hoc in quo tota difficultas. Step.Bertr.conſil.cccxxxvij. non puto, nu.3.lib.j.Paul.Pariſ.conſil.lv.contractus venditionis,col.j.verſic.& procedunt iſta,eod.lib.j.& conſil.lix.viſo inſtrumento, col.iiij.nu.21. eod. lib.j.Lud.Gozad.conſil.lv.quæritur cùm facta fuerit, poſt princ.& conſil.xcix.in hac cauſa poſſeſſoria,col.iij.verſic.decimò conſtitutũ,& rurſum in fi. Hierony.Grat.conſil.50.reuerendiſsime, col.vlt.verſic.ſecundò reſpõdetur,lib.j.Marc.Mant.conſ.cclvj.viſo proceſſu,col.ij. num.xviij.Fran.Curt.iunior conſil.cxx,præſupponitur in facto,col.ij. verſi.prætereà ex alio, lib.ij.Fran.Ripa.lib.ij.Reſpon.c.ij.cleric.num.20.vbi dicit,quòd ſi quis transferat tot ex ſuis bonis immobilibus,vt ex his percipere poſsit reditus mille ducatorum, & ſe conſtituat poſ-

Nec retentio vſuſfructus. ſidere nomine eius,cui vendit,non transfert poſſeſsionem in eum:quia ſuper incertis nõ cadit poſſeſsio, ſecundum glo.in l.vnica,§.accedit.C.de rei vxo.actio. & in l.vlt.in glo.magna. ff.quod met.cau.Et idem in retentione vſusfructus, vt non transferat poſſeſsionem rei niſi ea ſit certa,vt ſuprà diximus,voluit Socin.conſil.cxxxj.in præſenti conſultatione, verſic.amplius etiam cùm non detur, lib.j.

2 ¶ Sed hæc intellige,cùm conſtitutum apponitur in contractu rei particularis:nam tunc ne-
Niſi tamẽ in contractu rei vniuerſalis. ceſſarium eſt,vt ea res ſit certa ratione loci vel quotæ ipſius rei.Secus ſi apponatur ſuper contractu rei cuiuſpiam vniuerſalis:nam tunc non eſt neceſſaria certitudo alterutrius, ſecũdum Ioan.Petru.in d.l.ab emptione.ff.de pact.& Socin.in d.l.iij.§.incertam,colum.ij.verſi.prima difficultas,& ibi quoque Iaſon,col.iij.verſic.& notabiliùs.ff.de acquir.poſſeſ. & Paul.Pariſ. d.conſil.lix.col.iiij.num.23.lib.j.

3 ¶ Quanquam (vt nihil in noſtro iure non controuerſum eſt, vt & alibi ſemper diximus, &
Qui contradixerunt. ſemper obſeruauimus) huius ſententiæ contrarium ex diametro tenet Philip.Dec. d.conſil. cccxxvj.col.ij.verſic.nec obſtat quòd in caſu,atque etiam Hierony.Grat.conſil.xciiij. in cauſa excellentiſsimi,col.ij.verſic.quoniam multipliciter,lib.j.per not.in d.§.incertam. Sed malo
Authoris opin. ſequi priorem opin.per ea quæ latè diximus ſuprà in ij.parte huius operis in xxv.ampliatione,rumque in xxxj.quibus oſtendimus ex frequentiori noſtrorum calculo, conſtitutum transferre poſſeſsionem in venditione omnium bonorum,atque etiam futurorum.

4 ¶ Intellige ſecundò,niſi res incerta loco & quota tempore conſtituti, poſtea fiat certa:neque
Quid ſi res poſtea fiat certa, enim tunc impedirur tranſlatio poſſeſsionis, continuò quàm certa facta eſt, vt expreſsè voluit Carol.Rui.d.conſil.cxxvij.viſa facti narratione,col.iiij.verſi.prætereà incertitudo.lib.v. per ea quæ dicunt doct.in d.§.incertã,& in l.vlt.C.quę res pign.obli.poſ.dum loquuntur de conſtituto appoſito ſuper alienatione bonorum futurorum,quæ tempore conſtituti ſunt incerta,ſed poſtea dum acquiruntur, fiunt certa. De quo & nos ampliſsimè diximus in dicta xxxj.ampliat.& ex ibi dictis intelliges veritatem huius rei.

VICESIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita viceſimo,vt non procedat in diſceſſu ſiue reſolutione contractus,qui fuit per rea-
Conſtitutum an operetur in reſolutione cõtractus reali traditione conſummati. lem traditionem conſummatus: verbi gratia, Tibi vendidi & realiter tradidi fundum, non poſſumus ab ea venditione ipſo iure diſcedere, ſed in id opus eſt reali retraditione eius rei: nec in id ſufficere conſtitutum, vt voluiſſe videtur glo.vlt.in l.ab emptione,in illis verbis,at hic verus actus deſideratur,& ibi Iacob.Butr.ff.de pact. Petr.à Bel.Perti.in l.j.in vlti.quæſt. C.de reſcind.vendit.& Cin.poſt ipſum Petr.in l.j.in ſeptima quæſtione, & ibi quoque Alb. verſic.item quærit,Angel.ad fin.& Salic.col.vlt.verſic.quid igitur dicendum.C.quan.lic.ab empt.diſce.& Franciſcus Aretin.in l.quod meo, colum.ij.verſicu.quintò non operatur.ff.de acquiren.poſſeſ.

2 ¶ Verùm huius contrarium intrepidè tenuit Bal.in d.l.ab emptione,col. vlt.in antep.quæſt.
Qui contrarium tenuerint. & ibi quoq; Ang.ſibi contrarius col.vlt.verſic.ſequitur in glo.at hic verus.Raph.Fulgoſ.col. vlt.verſi.in ea ibi ſcilicet,Paul.Caſtr.col.vlt.Iacob.à S.Georg.col.iij. verſi.ex iſta gl.videtur,
Authoris opin. & Iaſo col.antepen.verſi.tertium fundamentum.ff.de pactis.Imo.in l.qui mihi donatum, ad fin.ff.de donar.Quibus ego malo accedere:nam licèt tu,cui vendidi,& realiter tradidi,realiter poſsideas,nihil tamen prohibet, quin per conſtitutum eiuſdem rei poſſeſsionem transferre poſsis.Nam qui realiter poſsidet,poteſt & realiter per conſtitutum tradere. Vt minùs dubium ſit,quin ſi res primùm per conſtitutum tradita eſt,poſsit & per conſtitutum retradi, vt diximus ſuprà in prima parte,nume.19.ſit item vt ſi venditor. Et vide quæ dicam infrà in xxix.limit.num.5.

VICESIMA PRIMA LIMITATIO.

¶ Limita viceſimoprimo, vt ſi intra decem annos is, cui factum eſt conſtitutum, non acceperit

perit realem rei possessionem, censeatur per negligentiã amisisse, ac veluti derelictã habuisse illam constitutiriam possessionẽ, arg. l. furtũ, §. vlt. & ib. gl. ff. de vsucap. & l. si de eo. §. si fortè, qui est j. & ibi gl. ff. de acquir. possess. & not. per glo. in l. si id, quod. in prin. Et iterum in l. si is qui animo, in gl. vlt. ff. eod. tit. & in l. cùm quærebatur, quæ est vlt. in verbo, vacuam. C. vnde vi. & in l. j. in fi. magnæ glo. C. de ser. fugit. & per Bald. consil. cccxxv. dubitabatur, col. ij. versi. tunc argun sic, lib. j. cum infinitis simílib.

Constitutarius qui intra x. annos negligit accipere realem possessionem, amittit possessionẽ.

2 ¶ Et ita nuncupatim (ne expressa auctoritate deficiamur) voluit & ipse Bald. cui subscripsesunt Ioan. Castel. Signo. Homod. & alij plerique non incelebres doct. inter consi. ipsius Bal. consil. cl. casus actualiter de facto emergens, col. pe. versi. capio tantùm, lib. ij. Et idem quoq; tenet Pet. Anch. nulla illorum mentione facta, consil. cxxxiij. satis aduertenter, circa mediũ, & Iason, qui item nullum illorum memorat, in l. iij. §. ex contrario, col. xiij. versi. sed aduerte, ff. de acquirend. pos.

3 ¶ Et pro eorum sententia est gl. optima, quam nullus eorum citat, in cap. clerici, in glo. ibi, & hoc verum est. xvj. q. iij. quam ad hoc expendit & dicit sing. Fran. Aret. in d. l. si de eo. §. j. col. vj. versic. illud etiam scias. ff. de acquir. pos. Et voluerunt plurimi qui generaliter dicũt quòd si ciuiliter posidens neglexerit appræhendere naturalem possessionem per decem annos, priuatur sua ciuili possessione. Hoc enim voluit Din. cuius etiam nullus illorum meminit, in c. sine possessione, col. vlt. de reg. iur. lib. vj. & è recentioribus And. Alc. in tract. Præsumptionum, parte ij. præsumptione, sxj. col. iiij. sed tu aduerte. & alij plurimi, quos tibi citabimus paulò pòst, num. 10. porrò.

Ad idem.

4 ¶ Nam, vt hoc illis addas, hæc possessio de qua tractamus, retinetur animo nostro, & corpore alieno, eius scilicet, qui nostro nomine naturaliter posidet, aut detinet, l. iij. §. saltus. ff. de acquir. possess. Sed deficit animus per obliuionem, quam longum tempus adfert & inducit, vt attestatur Iurisconsultus in dicta l. furtum. §. vlt. cum l. sequen. & ibi doct. ff. de vsucapio. & Menander illo senario,

Confirmatio illius opin.

Obliuionem tempus inducit.

Χρόνος δ' ἀναίρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

Et Virgilius egloga ix.

Omnia fert ætas animum quoque: sæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina.

¶ Ex quo & illud propius vides, longo tempore animum, id est, vt interpretatur Seruius, memoriam, quæ pars animi est, auferri, & consequenter obliuionem induci. Vnde & illud quoque consequens fit, vt deficiente animo, quo possessio retinebatur, deficiat & ipsa possessio.

Qui contrarium tenent.

5 ¶ At huius diuersum censuisse videtur Bald. sibi, vt videtur, contrarius consil. ccclxix. venditor, lib. v. vbi in hac specie consuluit: Titius vendidit Meuio fundum, & se constituit posidere nomine illius: deinde ipse Titius tenuit eum fundum viginti sex annis, tacente & patiente Meuio. Tandem Titius eum fundum vendidit, & realiter tradidit alteri, qui quatuor annis & vltrà possedit, ita vt sint elapsi xxx. anni sine petitione huius fundi. Vtrum Mæuius primus emptor eum vendicare posit? Et videtur, quòd non: quia qui tacet. xxx. annis. perdit actionem in rem, l. sicut. C. de præscri. xxx. vel xl. anno. Contrarium tamen respondit Bald. d. consi. quia per constitutum factus est dominus & possessor: nec incœpit currere præscriptio, quandiu venditor precariò possedit, l. malè agitur, eo. tit. Vides igitur Bald. apertè sentire illum priorem emptorem non amisisse possessionem, quam per constitutum habuerat, ac nec annis quoque xxvj. Et idem propemodum videtur voluisse idem Bal. consi. cccxxv. dubitatur, lib. j. & consil. cccxxx. statuto cauetur in ij. dubio, eod. lib. j.

6 ¶ Et hanc quoque sententiam, vt scilicet, per longum tempus nó amittatur huiusmodi possessio, sequitur Franciscus Aretin. in dicta l. si de eo, vbi suprà, per text. glo. & Bart. in dicta l. malè agitur, de præscript. xxx. anno. vbi & ipsa glos. concludit quòd si etiam per xxx. annos nulla pensio soluetur à colono, adhuc retinetur possessio per eundem colonum, qui alterius nomine posidet. Nec enim per solum (inquit Aretin.) defectum animi. in quem irrepit obliuio, perditur possessio: sed ita demum tantùm, si cum obliuione concurreret negligentia, secundum gloss. in l. si is, qui. ff. de acquirenda possessione, quæ hoc casu nulla est, cum sit aliquis in possessione illius nomine. Et licèt sit quædam negligentia in non recipiendo possessionem, aut aliter, non tamen sequitur aliquam esse in continuatione possessionis, alio eius nomine posidente, licèt ignorantis & obliti: vt eleganter dicit probari in l. arboribus. §. primo & secundo, ff. de vsufruct. quæ ad hoc est not. & sequitur Claudius Aquen. in dicta l. si de eo. §. j. col. j.

Alij quoque.

Colonus non præscribit.

7 ¶ Et idem quoque videtur voluisse Steph. Bertr. consi. cccxxxij. viso casu, in ij. dub. lib. j. vbi & ex hoc dicit eos, à quibus constitutum factum est, non posse præscribere aduersus constitutarium, quod & ante illum voluit Bald. vltra loca suprà allegata. consil. cccxxxviij. præmittendum; col. ij. lib. j. vbi dicit nec per centum quidem annos constituentem posse præscri-

Alij.

bere

bere.& Petr.Fer.tit.forma respon.libel.in a ct.hyp.in verbo,& exceptionem præscriptionis, circa medium.

A idem. Qui nō præscribunt. Precario tenens. Colonus. Creditor. Vsufructuarius.

8 ¶ Quibus & tu adde glo.in c.cùm non liceat,in glo.vlt.de præscript.quæ inter eos, qui præscribere non possunt reponit eum,qui precariò rem tenet,per c.quia cognouimus.x.q.iij.Et colonum,per d.c.clerici,seq.xvj.q.j.& d.l.malè agitur.Et eam glo.sequuntur omnes doctor. ibi,qui hanc rationem reddunt,quoniam hi sibi non possident, sed alteri,vt probatur.dd.iuribus,& aliis.Sed ea gloss.post alios similes casus, & postremum de creditore, hæc subiungit.Et hoc intellige de longa præscriptione, secundum leges, non de longissima, &c. Ita vt dubium sit,an intelligat de postremo casu tantùm, scilicet,de creditore,an de cæteris: quod verisimilius est,cùm rationem reddat omnibus communem. Et ita illam intelligit Anton qui ob id illam repræhendit in cæteris,præterquam in vsufructuario, qui erat inter cæteros. casus.At Petr.Anchar.& Imol.illam intelligunt in postremo tantùm casu.

Quid si constituens moriatur & hæres eius aut alius possessionem apprehēdat rei. Quid si constitutarius sciat ab alio occupatam.

9 ¶ Sed hæc omnia velim intelligas (vt & maxima pars illorum loquitur) viuente eo, qui constitum fecit:id est,se constituit alterius nomine possidere.Nam si is moriatur,& res fuerit ab hærede illius aut alio apprehensa, & postea neglexerit constitutarius apprehendere possessionem naturalem,amittit possessionem,quam priùs habebat, per d.l.si de eo.§.primo, ff.de acquirenda possessione,glo.in capit.cùm venisset,in verbo,annuam possessionem, in fine,& ibi doctor.de restitut.spoliator. Quod ita intelligit Bartol.in dicto §.primo, vt si constitutarius sciat ab alio occupatam per modicum tempus,amittit ciuilem, quam habebat:quia videtur suspicari se posse repelli,argum.l.quod meo,in fi.& l.quamuis.ff.eodem titu.de acquirenda possessione,& l.iij.§.eum igitur.ff.de vi,& vi arma.& quod not.in l.possessionem.eod. titu.de acquiren.posses.Et ideo nec tunc poterit eam rem ita occupatam propria autoritatẽ recuperare,per l.iij.§.cum igitur,& l.qui possessionem,ff.de vi,& vi arm. Quod autem tempus dicatur in hac re modicum,vt id obiter dicam, intelliges ex Panor.in d.c.cùm venisset, col.vlt.versic.vltimò not.

Quid si sit alia causa ob quam incontinenti non recuperat.

10 ¶ Sed hoc tamen primum Bart.membrum,(nam de altero posteà dicemus)intellige,nisi alia esset causa vel præsumptio quare ille incontinenti non recuperauit, quàm illa, qua suspicatus fuit se posse repelli.vtputa quia noluit causa esse mali vel rixæ, tunc enim quia vna præsumptio aliam tollit,l.diuus,ff.de in integ.restit.& l.non est verisimile.ff.quod met.caus.non censetur talis possessio amissa.ita enim voluit Rom.in d.l.si de eo. §.si fortè,col.i.versicu.cui adde(inquit)tum,de acquiren.pos.Licèt,inquit,quædam glo.sing. ad quam doctor. non animaduerterunt,videatur tenere contrarium,scilicet in l.j.§.interdictum,in verbo,vltro. ff.vti posid.quam ipse non putat veram esse,per supra dicta.

Quid si res occupata vel occupās tales sunt vt incontinenti res nō possit recuperari.

11 ¶ Intellige secundò quod dictum est,hūc non posse rem occupatā recuperare,nisi tamen incontinenti ipse recuperaret,vt dicit idem Bart. vbi suprà, quod eò volui dicere,vt ita declararem post Rom.ibi,vers.item & licèt in casu,verum esse nisi res occupata vel occupans tales essent,vt incontinenti res ipsa ab illo recuperari posset,quoniam hoc casu posset ex interuallo prima quoque occasione recuperari propria autoritate, ex sententia Hugonis antiqui decretorum glossatoris,in c.ius naturale:j.distinct.quam sequitur Bal.in l.vlt. post medium. C.de his qui à non domin.vbi etiam dicit fieri posse post decennium.cui adde idem tenuisse Imo.in l.j.§.qui præsens,post med.ff.de verbo.oblig.vbi id dicit mirabile dictum.& bene facit quod tradit Bald.in l.prima,columna secunda,versiculo extra quæro C.vnde vi. in priori lectura.tunc dici incontinenti quempiam recuperare rem oblatam, quando se offert opportunitas.

Quid si ignorat,vel res est vacans.

12 ¶ Si verò(vt redeamus ad aliud membrum Bart.)ignorat constitutarius rem ab alio esse occupatam,vel etiam sit vacantem:& tunc non perdit ciuilem,nisi ex cursu longi temporis, ex quo obliuio inducitur,l.si id quod,in prin.& ibi no.ff.de acqui.pos.& d.l.furtum.§.j. de vsucap.Et ita in illis omnibus membris illum sequitur Panor.in d.c.cùm venisset,colum.vlt.& Paul.Cast.consil.x.si vera sunt,col.ij.versi.sed ex alio capite,lib.j. Et idem voluit Corne.qui non expressim loquitur de decem annis,sed de pluribus temporibus,consil.cclxxx.visis quibusdam,col.vlt.versic.si autem probatum, lib.iij.Carol. Ruin. qui expressè loquitur de decem annis,consi.cxxvij.visa facti narratione.col.v.versi.tertiò dicitur,lib.v. Matthæ.Afflict. decis.Neapol.xl.casus est iste,col.pen.versic.prætereà ex negligentia. & Hiero. Grat. consil. lxxv.quamuis sit prius,col.ij.num.14.lib.ij.

Quid si viuēte cōstituente res est ab alio occupata.

13 ¶ Porrò ex quibusdam ex illis,præsertim Afflict.vbi suprà, poteris intelligere, hæc quoque procedere, si, viuente constituente, possessio realis ab alio occupata fuerit. De quo etiam præter illos vide glos.vltim.Bald.& Angel.in l.licèt. C. de acquiren.posses.glos. & Angel.in d.l.furtum.ff.de vsucapion.glos.in §.quod autem ad eos,in verbo,propter absentiam,Iustit. eodem tit.Innocent.in capit.querelam,col.j.in verbo,de nouo, & ibi quoque Ioan.Andr.de elect.eundem Ioann.Andr.in addit.Speculat.tit.de petito.& possesso.§.j.versic.pen. Dyn.in c.sine possessione,col.vlt.de regul.iur.lib.vj.Cin.in l.j.in j.quæst.prin.C.vbi causæ stat:Bart. in l.Celsus,colum.ij.ibi,vel cum negligentia longi temporis.& ibi latè Franc.Balb. in repet. col.

col.xxvj.versic.nona conclusio.ff.de vsucap. & eumdem Bart. in l.j.paulò ante fi.& ibi Bald. col.vlt.versic.item scias,& Iacob.à S.Geor.col.ij.versic.item dictum.C.de ser.fugit. Bald. in l.ij.col.vij. versicu.sed quæritur an per negligentiam. C.de seruit.& aqua. & in l.si minorem, post medium,versic.quæro vlteriùs nunquid ex possessione. C. de restitu.in integr.& consil. cl.casus actualiter,col.iij.versic.quoniam dato,quòd hoc esset verum,lib.ij. Cardin.Florent. consil.cxviij.primò,quo iure,col.j.versi.sed nec prodest.Petr. Ancha.consil.xcij.tria in fauorem,ante fin.& consil.ccxiij.pro isto,col.ij.versic.plus etiam.& consil.ccccxliij. primùm eliciamus.col.ix.versic.& aduertendum est.Imo.& Ro.in d.l.si de eo.§.si fortè, & ibi latè Alex. ff.de acquir.possess.Panorm.in c.vigilanti,col.ij.versic.ex hoc infero, & ibi latè Felin.col.iiij. versic.primus est quando scio, & iterum col.sequen.versic.quartus casus,extrà de præscript. eumdem Pan.consil.xviij.in causa & quæstione,quæ vertitur,in fi.lib.ij.& consil.lxij.in controuersia,col.ix.versic.non obstat secundum,eod.lib.ij.Corn.consil.lv. col.viij. versicu.item videtur quòd possit,lib.iij.& consil.clxxiiij.ex puncto,col.vlt.eod.lib.iij.Franc.Aretin.in l.j. col.j.ff.solu.matrim.Alex.consil.xxxiij.viso processu , col.j.lib.vj. Maria.Soci. consil.xxxviij. pro decisione,col.viij.versic.item moueor,quia ratio.& eius filium Baptol.Soci. consi.xlviij. in primo præsentis consultationis articulo,col.penul.versicu.postremò quòd non sit,lib.j.& consil.cliij.pulchra & subtilis,col.iij. versic.quinimò attentari, lib.ij.quod j.est eiusdem lib. & consil.cxv.fundata,col.iij.versic.sed adhuc.videtur,lib.iij.Alex.consi.vj. circa processum, col.iij.versic.non obstat etiam si diceretur,lib.iij.& consil.xxxiij.ponderatis verbis, col.vlti. eod.lib.iij.& consil.xciiij.visis & sæpius recensitis,col.iij.versic.non obstat si dicat,quòd filij, lib.v.Franc. Curt.Seniorem consil.xxiiij.super eo,col.j.Iason in l.j.§.per seruum,col.iiij.vers. inquantum.ff.de acquir.posses.in ij.lect. Ex quibus nonnullos comperies,qui id tempus,quo inducitur obliuio,& consequenter amissio possessionis,relinquunt arbitrio iudicis:sed eorũ maiorem partem id tempus definire decem annis , nonnullos item longo tempore simpliciter.quod in idem recidit,cùm longum tempus x.annorum sit.

Quod tẽpus requiritur ad inducendum obliuionem.

14 ¶Quòd si quis scire velit,an si colonus aut alius precario possidens alteri bona fide recipiẽti vendiderit,& tradiderit,possit hic emptor rem ipsam præscribere aduersus dominum,adeat glo.hanc quæstionem latè tractantem in l.nemo,in glo. vlt.& ibi Cin.Bartol.Bald.Alber.& Paul.Cast.C.de acquiren.posses.& Specul.tit.de præscript.§.j.versic. pone colonus. Bart.in l.cùm solus,col.ij.ff.de vsucap.Panorm.in d.c.cùm non liceat,colum.pen. versic.circa istam partem,de præscript.in prima parte.vj.partis princ.col.xxj. versic.sed dubitatur. & Matthæ. Afflict.decis.Neapo.cxxxix.magna fuit dubitatio.

Quid si colonus alteri bona fide recipienti tradiderit.

VICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶Limita vicesimosecundo,vt non procedat,si precarium sit appositum in contractu conductionis,ita,videlicet, quòd conductor rogat precariò : nam tunc per huiusmodi precarium non transfertur possessio in conductorem. Quia cum ex natura conductionis sit vt conductor non possideat,sed tantum detineat,l.j.C.com.de vsucap.& l.certè,§.is, qui, ff.de preca. Certè igitur nihil operabitur ipsum precarium,sed præualebit natura conductionis, d.l.non solùm.§.vlt.de vsucap.& voluit,per eum text.quem ad hoc dicit sing.Paul. Caustren.ibi. & expressum Bartol.in l.si quis antè,col.ij.versic.quæro,quid,si eodem instrumẽto,& ibi etiam Imo.Rom.Alex.Franc.Aret.col.ij.& alij recentiores.ff.de acquir.possess.idem Bartol.in l.interdum,in princ.circa med.eod.tit.Alex.consi.cxxj.visis & ponderatis,post prin.lib.v.Cornæ.consi.v.licèt in hoc,col.vlt.lib.iiij.

Precariũ appositum in cõtractu conductionis non transfert possessionem.

2 ¶Sed quod diximus,intellige prout locuti sumus,cùm videlicet simul in eodem instrumẽto fuerit facta conductio & precarium : secùs , si separatim.tunc enim ex precario transfertur possessio,ita tamen vt si priùs factum fuerit precarium & postea conductio, tunc recessum videtur ab ipso precario. atque ita qui priùs ex precario possidebat , tantùm posteà detinebit ex conductione,& ex diuerso,per tex.in d.l.si quis ante,quem ita concordat cum d.l.non solùm.§.vlt.Bart.in ea ipsa.l.si quis ante,& post eum Iason ibi,col.iij. versic.limita istum tex. & idem,Bart.in d.l.interdum,in prin.eo.tit.Tu tamen omnino vide Socin.& Claud.Aquen. in l.si quis antè.Et hæc,ne decipiaris,cùm ab eodem fit precarium,& conductio.Si autem fit à diuersis,videbis in d.l.interdum.§.vlt.& ibi doct.ff.de acquir.possess.

Quid si vtrũque & precarium & conductio sit posita in diuersis instrumentis.

VICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶Limita vicesimotertio,vt etiam non procedat , si simul in eodem contractu appositum sit simplex constitutum,& precarium.tunc enim non transfertur possessio , quia se mutuò impediunt,cùm per simplex constitutum transferatur vtraq; possessio ciuilis & naturalis : per precarium verò ciuilis tantùm,vt & nos latè diximus suprà in j. parte , nume. 4. illud autem. igitur ob huiusmodi vtriusque clausulæ repugnantiã impeditur translatio possessionis , vt in præcedenti limitatione.Ita enim voluit Barptolo. Chassen.innixus ea ratione, in duobus locis,scilicet consilio septimo, visis themate,colum.septima , versicu.item & quod plus est. & consil.lix.ex visione,colum.penult.versic.& quod fortius est.& iterum col.vlt.versic.item & quod plus est.

Quid si constitutũ & precarium in eodem cõtractu sit positum.

¶Sed

Ad idem.

a ¶Sed quod pace illius dixerim, hîc non est ea repugnantia, quæ in præcedenti casu est: neq; enim repugnat alterum alteri, vt conductio, & possessio, quæ simul stare non possunt: sed ex his quod vnum habet, & alterum quoque habet, scilicet eiusdem possessionem: sed alterum naturalem præterea habet, quæ nihil omnino aduersatur ciuili, possuntq; simul stare. Et cùm vnum alteri iungatur augendi iuris causa, non debet inducere illius diminutionem. l. si mancipia. ff. de fun. instru. cum similib. Et si rectè intelligatur Bart. in d. l. interdum, videbis eum apertè voluisse, hoc in casu, de quo loquimur, vtranque possessionem transferri, considerata vi simplicis constituti, vt potentioris, & non precarij. Et ita illum referunt & sequuntur Raphael Co. & Alex. ibi. Et id quoque expressè voluit Petr. Ferra. in tit. forma positi actoris, in verbo, item quod præscriptus, col. vlt. versi. fateor tamen.

VICESIMAQVARTA LIMITATIO.

Quid si simul precariũ & affictus sint in eodem contractu.

5 ¶Limita vicesimoquarto (& id quidem proximè respicit duas præcedentes limitationes) vt procedat, nisi etiam simul simplex precarium & affictus, quem vulgò vocant, apponeretur in eodem contractu, quia cum in eis sit repugnantia, nec vna quidem illa, sed duplex. primũ enim contractus affictus est onerosus, precarium autem habet speciem cuiusdam donationis, & liberalitatis & beneficij. l. j. in secun. respon. & l. ij. §. primò. & l. interdictum, ff. de precar. deinde contractus affictus non reuocatur re non integra, l. si pecuniam. ff. de condictio. caus. dat. Contrà verò precarium potest semper reuocari, d. l. ij. § j. ff. de precar. adeò vt non valeat pactum contrarium, l. cùm precariò. ff. eod. ideo non possunt simul super eadem re & affictus, & precarium apponi: & si apposita fuerint, actum vitiant, d. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Ex quo sequitur quòd ex his possessio non transfertur. Et ita nuncupatim & in hac specie consuluit Corn. consil. ex. licèt videatur prima facie, col. pen. vers. est etiam aduertendum, lib. iij. Sed aduerte, quia si hæ rationes concluderent, semper precarium esset inutile in contractibus onerosis, cuiusmodi omnes penè sunt, quod longè à veritate abest.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO.

Constitutum inter personas prohibitas nõ operatur.

1 ¶Limita vicesimoquinto, vt nõ procedat inter personas prohibitas. nam cùm inter eos præsumatur fraus, nec illis credatur. l. qui testamentum. ff. de probat. & l. cùm quis decedens, §. Titia honestissima. ff. de legat. iij. & latissimè diximus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 89. sed contrarium tamen, & multis seq. C. de reuoc. dona. Certè etiam inter eos nihil operatur constitum, ne sit eis liberum id facere in fraudem prohibitionis. Ita enim expressè voluit Bald. in l. j. col. ij. versicu. fallit hoc quando vergeret C. de donat. ante nupt. vbi id dicit not. & Ang. in l. sicut. §. superuacuum. ff. qui pot. in pign. hab. Paul. Castren. consil. clxxiij. præsuppositis his, post medium, lib. ij. Alex. consil. in causa & lite vertente, col. iij. versi. modò sic, lib. v. Et Matth. Afflict. in c. j. col. vj. nu. 17. tit. de feud. dat. in vic. leg. commis. Et hæc limitatio proximè accedit ad ix. limitationem, vti ibi videre poteris, præsertim num. 5. at idem clariùs.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

Constitutum an operetur in cõstitutione pœnali loquente de traditione.

Emphyteuta alienans nec tamen tradẽs nõ priuatur.

1 ¶Limita vicesimosexto, vt etiã non procedat in constitutione pœnali loquente de traditione. Nam tunc ex constituto, vel precario quis non incideret in pœnam illius constitutionis, tanquam tradidisse videretur, sed opus esset reali traditione. verbi gratia: Emphyteuta, vel vasallus alienans & tradens cadit iure suo. l. vlti. C. de iure emphyt. & per totum titu. de prohib. feud. alie. per Feder. nec abs re dixi, & tradens, quia in id, vt scilicet, cadat, opus est traditione: neque enim ex solo contractu alienationis sine traditione caderet: Vt de emphyteuta voluit Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. xcv. & latè doctor. in l. vlt. & omnes præter Imo. in c. potuit, de locat. & Alexand. consil. clxxiij. viso themate, col. ij. versic. secundò respondeo, lib. ij. & alios multos à me in id collectos in tractatu Retractuum, tit. j. § j. in glo. ij. nume. 43. sed contra. Et bene facit l. alienatum, & quod ibi not. Dyn. & Iacob. Aretin. ff. de verbo. sign. iuncta d. l. vlt. C. de iure emphyt. Nec reperi qui contrarium diceret si non me fallit memoria. præter Imol. vt diximus, & Barb. in cap. ij. col. iiij. versic. limita etiam procedere, de feud. Guido. Papam, consi. cxlvij. consilium pro R. col. vij. versic. sed restat videre, lib. ij. Et de feudo est text. in c. j. §. callidis, ibi, vendunt, & in alios transferunt, & ibi Andr. Isern. & Bald. d. tit. de probib. feud. ali. per Federic. & vterque in c. ij. tit. quid iuris sit. ipse Bald. in cap. j. §. aut si libellario, col. ij. in verbo, aut pignori, & ibi etiam Aluar. tit. quib. mod. feud. amit. cum aliis quoque multis concordant. à me adductis in d. tractatu Retractuum, vbi suprà, nume. 45. idem autem.

Nec similiter feudatarius.

Quid si cõstituerint se possidere, vide nu. 5. & 6.

a ¶Si ergo (vt redeamus) emphyteuta vel vassallus vendiderint, & non realiter tradiderint, sed tantùm se constituerint possidere nomine emptoris, non cadunt suo iure, ex sententia ipsius Iacob. Aluar. qui ad hoc multa allegat, in d. c. j col. ij. versic. quid autem si traditio, titu. quid iuris sit, & ibi quoque Cardi. Alex. col. vlt. & Matth. Afflict. col. j. versi. & intantùm hoc est verum. quo etiam in loco, versic. sed iuxta hoc, idem dicit de retentione vsufructus. & Io. Raync. in c. j. §. habito, colum. ix. in paruis, versic. quæro quomodo ergo, & ibi quoque ipse

Afflict.

Affli.in prin.in xiij.not.col.vj.nu.57.tit de probib.fend.ali.per Fede.Guid.pap.deci.Delpb. cj.si quis rem,vbi & hoc dicit voluisse Pet.Iaco.& ita solere indicari in curia Delphi.& rursum cons.cxxvj.de anno domini, paulò ante fi. Bapti.à S. Blasio in tractatu differentiarum, vers.cxix.vassallus vendendo.Franc.Curt.iunior in tract. feud. in xj. chart.iiij. partis princ. ver.sed circa premissa,qui est sub xiij.quest.Franc.Ripa,qui vnum Guid.Pap.in priore loco citat,in c.cùm M.Ferra.num.80.in fi.de constit.& lib.j.Respon.c.ij. clerici propria prædia, num.21. vide tamen infrà num. 5.

3 ¶Item cùm scienter vendens rem alienam,tum demum tantùm furtum cõmittit,& de furto puniendus est,si rem ipsam tradat,vt voluit glo.no.in l.item si res,in prin.in gl.magna, circa medium,& ibi Bar.ff.de ali.iudic.mutan.cau.fac.& glo.& docto.in l.si seruum vestrum. C. de furt.Certè in id requiritur vera & realis traditio,nec sufficeret constitutum,aut precariũ, nec quiuis alius actus fictus,vt dicit Franc.Are.in l.iij.§.si rem apud te.ff.de acq.pos.& iterũ in l.quod meo,col.ij.vers.quartò non operatur, end. titul. Et hoc satis videtur probari ex eo quod voluit.d.glo.in ea ipsa l.etiam si res,quòd per actum fictum patientis hoc casu furtum non committeretur. & eam sequitur Bart.ibi, & Bald.qui eam declarat in l.alienum. C. de furt.vide tamen infrà num.7.

Vendens sciēter rem alienam & tradens furtum committit.

An in id cõstitutũ sufficit, vide nu.7.

4 ¶Deniq; qui arrhas nomine matrimonij acceperit, si postea recuset matrimonium contrahere,tenetur eas & quidem duplicatas restituere,per l.vlt.C.de sponsa.Quo in loco Bal.col. ij.ver.in hac l.quæro,dicit post alios ibi,veram arrarum traditionem hoc casu debere interuenire,vt quis ea pœna duplicationis mulctetur,sicuti & ipse etiam Bal.dicit in l.Den nobis in quinto not.C.de episcop.& cleric.& Bar.qui expressè dicit non sufficere constitutum,in l.Titia,col.vlt.& ibi quoque Ang.ff.de verbo.oblig.vide tamen infrà num. 8.

Arras pro matrimonio capiens,tenetur eas duplicatas reddere,si recuset.

5 ¶Sed aduerte quòd hæc limitatio est admodum dubia. Nam quantùm ad primum casum de emphyteuta & vassallo alienante.& se constituente possidere, contrarium eius quod diximus,tenuerunt multò plures,scilicet Petr.Iacob. tit.de actio. in rem pro re feuda. contra empt.col.iij.vers.item est notandum.Ant.cons.xxxiiij. casus, emphyteuta vendens, Rapha. Fulgo.cons.ij.Petrus tenetur,col.j.vers.ad primum respondetur.alter Rapha. Co.cons.xlj. in nomine, &c.ad primum quæsitum, col.j. Paul. Cast.in l.j.§.si rem depositam. ff. depos. Martin.Lauden.in c.imperialem,in prin.col.ij.vers.nota secundum,& ibi etiam Card.Alex. sibi contrarius,col.ij.in princip.vers.idem intellige.Alexan.in l.si à me,col.ij.ff.de leg. falci. Guid.pap.& ipse secum pugnans deci.Delphi.xlvj.an emphyteuta,col.vlt.& iterum d.con. cxlvij.consilium pro R.col.vij.vers.imò & si foret.& cons.cxcij.ex facti narratione, col.vlti. ipse Cardi.Alex.in d.§.callidis,col.j.tit.de prohibi.feud.ali.per Fridericum,& in c.j.col.ij. versic.idem intelligo,eo.tit.Iacob.à S.Georg.in tracta.feudorum,in verbo, & cum pacto de non alienando,col.ij.vers.ex hoc infertur.Iason qui hoc reputat sing.& nullum alium quàm Antonium citat,in d.l.iij.char.antepen.in xix.quæst.C.de iure emphyt. vbi & hoc dicit perpetuò notandum.Stephan.Bertran.cons.xlv.pridem de anno domini,post principium, libr. j.Carol. Ruin.consil.ij.est in primis, col.j. nume.2.lib.j.& consil.vij.prima facie dicendum, col.ij.num.5.lib.ij.& cons.lxix.diligenti ac matura,col.ix.num.17.lib.iij. Matthæ. Afflict. in c.si facta,col.ij.num.20.titul.si de feud.fuer. contro.inter domi.& agna. Franciscus. Curti. iunior sibi quoque contrarius in eodem tracta.feudo.in iiij.parte principali,versic.xx.quæro nunquid ad hoc, vbi & hoc reputat singulare. & Hippo. Marsil. singu. ccccxij. plures sunt causæ, vbi & hoc quoque dicit singulare. Zasius in summa feudorum,in x.parte, col.ij.versicul.sed quid si vassallus. Ferdin. Loaz. in repet.l. filiusfamilia.§.diui, char.xiij. vers. vnum tamen est notandum.ff.de lega.j.Chasse.in consuetu.Burgundiæ,tit.*des fiefz*.§.viij.in verbo, *realle*,col.j.

Sed in hoc requiritur vera traditio.

Nec sufficit cõstitutũ, vide nu.9.

De eo quod suprà dictum est de emphyteuta & vassallo.

6 ¶Et ista posterior opi.vt communior est,ita fortè verior.Quam tamen,si sequaris, limitabis vt procedat,nisi emphyteuta,vel vassallus qui vendidit cum clausula constituti, siue precarij sine alia reali traditione,id fecerit cum expressa protestatione,& reseruatione iuris domini.Nam licèt aliàs ex multorum sententia huiusmodi protestatio non excuset vassallum,aut emphyteutam,quin cadat iure suo,si processerit ad realem traditionem.nam ita voluit Bald. in l.j.C.de is,quæ pœnæ nomi.& in c.j.§.deniq;,tit.quæ fuit prima.cau.benefi.amit. & cons. xcv.mortuo Gregorio,col.ij.vers.si vassallus vendit.lib.iij.& Roma.sing.ccccxiiij.tu habes. & ibi concord.per eum, & per Bapti.Castel.in addit. illius. Tamen vbi non fuit processum ad realem traditionem,sed solùm interuenit constitutum aut precarium, excusatur vassallus propter huiusmodi protestationem, vt not. voluit ipse Bald.hanc nuncupatim differentiam faciens realis traditionis,& constituti siue precarij,in c.Cumana, col.ij.vers. & prædicta faciunt,de elect.quem sequitur Francis.Curti.senior,cons.viij.viso instrumento, col.j. vers. & pro hoc adduco.& Antonius Rube.in repet.legis,non solum.§.morte.numer.479. ff.de no. oper. nuntiat.quia vt dicit post alios, in executione facti,id est,in reali traditione fit conditio domini deterior,quia fortè fit venditio,& traditio potentiori, vel inimico, vel etiam litigioso, à quo difficillimum erit eam recuperare. quod non est in huiusmodi traditione con-

Quid si emphyteuta & vassallus protestētur de iure domini.

ſtitutitia. Et bene facit quod voluit ipſe Bald.in c.j.§. hoc quoque,colum.penul. verſic. ſed pone quòd vendidit, titu.de ſucceſs.feud.dum ibi loquitur de corporali traditione, & actu ficto.

De eo quod dictum eſt de vēdente rē alienam.

7 ¶Quantum verò ad ſecundam huius partis ſpeciem ſuprà adductam pertinet,ſcilicet de eo, qui ſcienter vendit & tradit rem alienam, ſunt etiam qui apertè contrarium tenent eius quod ſuprà ex aliis diximus,vt videlicet non minùs furtum committat, qui per conſtitutum vel precarium aut alium actum fictum tradit,quàm qui realiter id facit. Nam ita voluit Sal. in d.l.ſi ſeruum veſtrum.C.de furtis. Cuius dictum ſimpliciter refert & dicit not. tanquam ſequi videatur Iaſon in d.l.iij.§.ſi rem apud te,col.j.verſic.ſed adde ad iſtam regulam.ff. de acqui.poſſeſ.

De eo quod dictum eſt de arris matrimonij.

8 ¶Poſtremò quantùm ad vltimum de d.l.vlt.C.de ſponſ.omnes benè ac citra controuerſiam inter ſe conueniunt,illic eſſe neceſſariam realem traditionem,non tamen ob id, quòd ea lex ſit pœnalis:neque enim quicquam vllus eorum de ea re loquitur,ſed propterea realem traditionem ibi requiri,qui ea l.vtitur verbo,accipiendi,quod veritatem ſignificat,& realē traditionem,vt in ſimili notatur in l.per diuerſas.C.mand. & in l.aſsiduis, & ibi glo. in verbo, datæ.C.qui poti.in pig.hab.& in §.lapilli,Inſti.de re. diuiſ. & ſuprà diximus in x.limita.Propterea an hæc limitatio procedat æſtimeut alij,mihi certè non videtur procedere.&vide quę dixi ſuprà in j.parte,nu. 76. vt tamen.

VICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

Laudimia an debeantur ex venditione & traditione per conſtitutum.

1 ¶Limita viceſimoſeptimo,vt licèt per huiuſmodi conſtitutum, vel precarium transferatur poſſeſsio:tamen ex hac poſſeſsione non poſsit dominus ab emptore petere laudas, &vētas (ita vulgò noſtri Laudimia appellant)antequā emptor accipiat realem poſſeſsionem, ſi credimus Guido.papæ hoc ipſum affirmanti,deciſi.Delphi.cj.ſi quis rem,col.ij.verſic.ſed iuxta hoc quæro, vbi dicit id ſeruari in curia Delph. & eſſe conforme iuri & rationi, cùm de iure Laudimia debeantur domino pro labore, vt loquitur,inueſtituræ, & realis traditionis ab ipſo domino factæ,iuxta l.vlt.ibi,nouum emphyteutam in poſſeſsionem ſuſcipere.C. de iure emphyt.Sed cùm in huiuſmodi poſſeſsione nulla domini ſit opera, conſequens eſt, vt nulla ei debeantur Laudimia.Ego autem ſcio obſeruari contrarium in hac noſtra Gallia, vt ſcilicet confeſtim quàm contractus factus eſt, etiam ſine conſtituto aut precario, ſit quæſitum domino ius Laudimiorum.

VICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

Conſtitutum an faciat vt emptor teneatur ad vſuras precij non ſoluti.

1 ¶Limita viceſimooctauo,vt etiam licèt per conſtitutum, ſiue precarium cenſeatur poſſeſsio tradita,tamen huiuſmodi traditio non facit, vt emptor, qui nondum precium venditionis ſoluit,debeat vſuras precij.Quod vt clariùs intelligas,eſt ſciendum emptorem ex die traditæ poſſeſsionis teneri venditori ad vſuras precij non ſoluti,l.vſuras,quę eſt ij.C.de vſur.In id igitur non ſufficit conſtitutum,ſiue precarium,vt emptor qui non ſoluit precium, teneatur ad vſuras,licèt dominium ſit tranſlatum ob huiuſmodi traditionem, ſed neceſſe eſt realiter rem tradi,vt expreſsè voluit Bal.in d.l.ij.verſ.quæro ſi non fuit,& verſ.quæro quid ergo,arg. l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quibus modis pignus vel hypo.ſol.de cuius intellectu,quantùm ad conſtitutum vel precarium pertinet,latiùs diximus ſuprà in ix.limita.

De eadem re.

2 ¶Sed quod ad hunc noſtrum caſum priuatim ſpectat,videtur eſſe textus contrarius ei quod dicit Bal.in d.l.ij.licèt eum ipſe alleget in illo priore verſ.ſcilicet in l. Iulianus.§.poſſeſsionē, iuncto.§.ex vendito,qui hunc immediatè præcedit.ff.de acti.empti.nam in illo.§.ex vendito, ita ſcribitur,ex venditio veniūt vſuræ præcij poſt diem traditionis. nam cum rerum emptor fruatur, æquiſsimum eſt eum vſuras precij pendere. Et mox ſubdit in ſeq. §. poſſeſsionem autem traditam accipere debemus,& ſi precaria ſit poſſeſsio.Hoc enim ſolum ſpectare debemus,an habeat facultatem fructus percipiendi.Ex quibus facilè intelligis id ex eo pendere,an emptor poſt huiuſmodi precarium ſiue conſtitutum fructus percipiat, an venditor:vt primo caſu ipſe vſuras pendat, altero minimè.

VICESIMANONA LIMITATIO.

Conſtitutū reſoluitur ceſſat que reſoluta aut ceſſante cauſa.

1 ¶Limita viceſimonono,vt ſcilicet id conſtitutum,vel precarium ſuam vim obtineat,quādiu durat cauſa ſiue titulus ſuper quo interponitur.Ea autem cauſa finita, vel ceſſante aut reſoluta, reſoluitur finiturque conſtitutum ſiue precarium ſuper ea appoſitum.verbi gratia, ſi debitor obligauit bona ſua creditori,& eadē ſe conſtituit poſsidere nomine ipſius:ſi poſteà ipſe debitor ſoluit debitum,aut aliter ſe eo liberat, extinguitur id precarium, quia id tacitè actum videtur,vt eſt text.expreſſus in l.ſi debitor,& ibi glo.Bar.& alij.ff.de precar.& Bart.in l.ſi rem alienam,la ij.ff.de pign.act.& in l.qui pignoris,in fi.ff.de acquir. poſſ.& Cyn. in l. j. in xij.q.C.etiam ob chiro. pecun.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus.

2 ¶Nam & aliàs ceſſante cauſa ceſſat effectus ipſius cauſæ,ex Ariſtotelis ſententia lib.ij. Phyſicorum,& legum noſtrarum auctoritate.l.generaliter,& ibi latè docto.præſertim Bald. C. de epiſc.& cleric.& c.& ſi Chriſtus,de iureiur.cum infinitis ſimilibus.Et hanc regulam eſſe generalem in legibus, contractibus, & aliis diſpoſitionibus magna auctoritate affirmat.

Petrus Ancha conſ.xlvij.pro clariori,circa medium,& latè dicemus in tracta.quem de ea re priuatim edemus. Et hinc factus eſt verſus ille tritus non admodum elegans,

Cauſatum perimit cauſa perempta ſuum.

quem citat glo. in c.ita quorundam de Iudæ.

Ad idem.

3 ¶ Et huc ſpectat quod ex facti ſpecie reſpondit Cornæ.conſ.cx.licèt videatur,col.ij.verſ. idcirco cùm dictum pretium,lib.iij. quòd ſi quis vendat rem quampiam pretio declarãdo per alterum,& ſe interim conſtituat poſsidere pro emptore:& is alter antequam declaret pretiũ moriatur,venditio manet nulla,deficiente cauſa,quæ nec ſecuta eſt,nec ſequi poteſt,mortuo pretij arbitro,& conſequenter tenetur emptor rem reſtituere,per l.hoc niſi,in fine.ff.de iure doti.& alia quæ allegat.

Conſtit. num ſublatum eſt ſublato principali.

Conſtitutũ reuocatur vt donatio,natiuitate liberorũ.

4 ¶ Et quod latè diximus ſuprà in vij.limitatio.num.16.nec hinc longè diſtat,& ferè per totam eam limitationem,precarium,ſiue conſtitutum ſequi naturam contractus principalis,ſuper quo interponitur.& inter eos quos ibi comperies,eſt Paul.Caſtren.conſ.x.ſi vera ſunt,col.j. lib.j.vbi dicit,ſublato principali,cenſeri etiam ſublatum cõſtitutum in eo appoſitum. Quod item à multis dictum eſt,reuocata donatione per natiuitatem liberorum,ex l.ſi vnquam. C. de reuocan.donat.& reuocatum quoque eſſe conſtitutum in ea appoſitum.ita enim nuncupatim tenuit Philippus Deci. conſil. cccxvj.pro declaratione, ad finem. Carol. Rui. conſ. clxxiij.quæritur primò,in ij.dubio,lib.j.& Hieronymus Gratus conſ.I.Reuerendiſsime,col. antepen.verſ.& vltra ſupradicta,& diximus in d.l.ſi vnquam,in glo.in verbo,reuertatur,nu. 2.ex quo & illud.

Quæ faciunt cõtra hanc limitationem.

Si conſtitutũ interuenit, an opus ſit retraditione ad reſolutionem.

5 ¶ Sed huic limitationi tam generali multa obſtant. Et primùm id quod alibi diximus,ſcilicet ſupra in prima parte,numero 19.ſit item vt ſi venditor. & iterum in xx. limitatione, quod in contractu venditionis appoſitum ſit conſtitutum vel precarium.& poſteà contrahentes cõmuni conſenſu diſcedant ab ea venditione, non propterea extinguitur vis illius conſtituti, aut precarij,ſed opus eſt vel reali traditione,vel certè conſtituto,ſiue precario contrario. Sed hoc vtique non ſine controuerſia eſt,quandoquidem contrarium tenuerunt Alberic.in l. ab emptione,col.j.verſ.in quæſtione quam quærit,& ibi quoque Raphael Fulgoſ. col. vlt. verſ. in ea ibi ſcilicet,& Paul.Caſtr.latè col.iij.verſi.in gloſ.ibi, ſed quid ſi venditor, & Iaſon col. penult.verſ.tu potes tenere.ff.de pactis.& Imola in l.qui mihi donatum,col.vlt.ff.de donat. Vna præſertim ratione, quam adduxerat gloſ.ibi, & alij qui tenebant contrariam opinionem,& illi rationi conantur reſpondere, ſed non bene, vt dicit Iaſon. Ea eſt quòd cùm res vendita ſit adhuc penes venditorem,non opus eſt alia traditione, cùm id pro traditione ſit, per l.qua ratione. §. interdum.ff.de acquir. rerum domin.& §.interdum. Inſtitut. de rerum diuiſio. & alibi ſæpe in hoc tractatu diximus. Et reſpondent Albericus,& alij qui ſunt huius ſententiæ ſuprà citati rationibus, quas qui contrarium tenent adducunt, vt ibi per eos videre poteris.

Iterum cõtra hanc limitationem.

6 ¶ Sed & contra hanc noſtram limitationem facit quod ſcribitur in d.l.ſi rem alienam, ff. de pig.actio.quòd ſi dominium pignoris veniat ad creditorem,pignus quidem extinguitur,ſed tamen remanet precarij rogatio,quæ appoſita fuerat in datione pignoris. Quo in loco Bart. in iij.oppo.atque etiam in dicta leg.ſi debitor, vt tollat contrarietatem, vt noſtri appellant, quæ videbatur inter eas leges, dicit, quòd finita obligatione per ſolutionem, vel aliam congruam ſatisfactionem,finitur precarium,per d.l.ſi debitor, quia ſic videtur actum. Quòd ſi finitur pignus alia iuris neceſsitate,ſiue ſubtilitate,vt quia creditor efficitur dominus,ſupereſt precarium,per d.l.ſi rem alienam.quod dicit tenendum menti ad multa. De qua re & tu multa videbis apud Matth.Afflic.Deci.Neapolita.cxxxix.magna fuit dubitatio, per totum.

De eadem re.

7 ¶ Ego aliquando cogitabam,an hæ ἀντινομίαι ſic tolli poſſent,vt, ſublato principali contractu ex legis diſpoſitione,vt tollitur donatio,per dictam l.ſi vnquam.tollatur & precarium. & ſic procedant quæ pro priori opini. dicta ſunt. At ſi tollatur ex partium voluntate & conſenſu, non idem: quoniam non tanta ſit vis hominis quàm legis, vt ſæpè aliàs videmus. Sed huic diſtinctioni videtur obſtare alia quæ ſuprà diximus, præſertim dicta leg. ſi rem alienam, vbi ex iuris diſpoſitione finitur pignus, non tamen precarium. Ideo videbatur hæc res ex eo pendere,an & quo modo, principali ſublato, ſublatum ſit acceſſorium. De qua re,ne te ampliùs hîc detineam, vide omnino per Cinum & Alberi. in leg.intelligere, quæ eſt.ij.quam tamen vnam legunt ex toto illo titulo. C.de luiti. pignor. & ibi quoque Bal. & Ang. ad fi.

De eadem re.

8 ¶ Scio autem Bart.in d.l.ab emptione, col.ij.verſic. nota & tene menti,hæc aliter æſtimaſſe, quantùm ad emptorem,& debitorem:nempe quòd aliud ſit in precario debitoris, qui nunquam ſimpliciter pro ſe poſsidet,ſed ad vtilitatem creditoris.l.ſerui nomine. ff. de vſucapio. & no.in l ſciendum.§.creditor.ff.qui ſatiſdare cogantur. Emptor autem ſimpliciter poſsidet pro ſe ad ſui vtilitatem.ad quod ſequitur Iac.à S.Georgio ibi,colum. vltim. De quo etiam ibi per Raphaelem Fulgo.col.vlt. verſic. ſed reſpondet Bartolos.& per Barbatiam, qui id dicit ſingulare,cõſ.xxviij.ſcripſit belliſsimè,colũna prima,libro primo vbi ex hoc decidit pulchrã

quæstionem aduersus communem nostrorum sententiam, vti diximus suprà in prima parte, num.60. nec solus tamen, vt ibi videre poteris.

De eadem re.

9 ¶ Sed & Franciscus Aret. in d.l. qui pignoris, ad fi.ff.de acqui.poss. dicit ideo in pignore finiri precarium ipso iure, debito soluto: non etiam in venditione, ex consensu partium. quia emptor, à quo possidetur precariò, habet fortius ius propter titulum venditionis, quàm habeat creditor propter pignus, quod ipsum faciliùs resoluitur. Sed hæc non omnino tollunt eam antinomiam generalem, sed illam tantùm differentiam, quæ est inter debitorem & emptorem. & vt iam diximus, non omnes conueniunt in eo quod dictum est de emptore & venditore. Sed tu interim vide quæ etiam diximus in vij. limitatione, num. 41. stante ergo, & ij. sequen.

TRICESIMA LIMITATIO.

Constitutum non transfert possessionem in absentem antequam ratum habuerit

1 ¶ Limita tricesimo, vt constitutum, vel precarium operetur translationem possessionis, quando fit præsenti, secus si absenti: quia per huiusmodi constitutum, vel precarium illi factum non priùs transfertur in illum possessio, quàm id ratum habuerit, per leg. iij. in princ. & l. quemadmodum, & l. quod meo. §. si furioso, & l. si seruus communis. §. j. ff. de acqui. poss. & l. si ego, aut, (vt alij legunt,) si ergo. ff. de neg. gest. quibus cauetur, nec possessionem quidẽ absenti quæri ex eo quod ad eius commodum factum est, nisi is ratum habuerit. Id quod iuris antiqui est. Nam vt scribit Cicero in Topicis, Neque deditionem neq; donationem sine acceptione intelligi posse. Licèt quantum ad deditionem, (vt illud obiter dixerim, aliud esse videatur nostris legibus. l. vlt. post prin. ff. de legatio.

Et si interim expellatur cõstituens non agit constituta rius recupe.

2 ¶ Ex eo autem quod diximus de ratificatione, illud fit, quòd si interim, id est, antè, quam constitutarius ratum id habuerit, expellatur constituens, non competit ipsi constitutario remedium recuperandæ possessionis, etiam si posteà ratificet. vtpote cùm non possideret tempore spoliationis, quo nondum ratum habuerat: nec eius ratificatio postcà facta retrotrahitur, obstante spoliatione, quæ interim facta est, per rationem l. bonorum. ff. rem rat. hab. & eius quod in simili no. gl. in c. quàm sit, in verbo, perere, de elec. lib. vj. & Bar. in l. si vxor, §. si quis planè. ff. de adulte.

De eadem re.

3 ¶ Et ita, scilicet, vt agere non possit recuperandæ, ne autoritate deficiamur, tenent expressè Anto. & Panor. in c. cùm venisset: ille, in fin. hic, col. ij. vers. & faciunt hæc, de resti. spolia. & ad hoc allegant D. à Rota, decisi. cl. licèt amicus, in nouis, & sequitur Alex. in d. l. quod meo, in prin. col. j. vers. item istud, & ibi quoque Clau. Aquen. col. j. dicitq; Alex. ibi, hoc idem voluisse Bal. in c. j. in prin. tit. quo tempo. miles, vbi tamen nihil de ea re dicit. Scio autem illum de hoc dubitasse, sed ita vt in hanc partem inclinare videatur, in dispura. incip. accusatus de vi turbatiua, col. viij. vers. quid autem dicemus, contra Odof. Iac. Ra. & Cy. in d. leg. si ergo, quia aliter, inquit, esset ficta possessio, & ficta expulsio.

Ad idem.

4 ¶ Sequitur item illam Ant. & Pan. decis. Corne. cons. cx. in iudicio diuisorio, col. pen. vers. & si hodie ratificauit, lib. ij. & cons. clxxiij. in præsenti stipulatione, col. pen. vers. quòd si aliquis eod. lib. ij. vbi & idem dicit tenere Benedic. Capram præceptorẽ suum in d. c. cùm venisset, & ita se obtinuisse in ardua quæstione. & cons. xcj. in causa vertente inter dominum, colum. penul. vers. quia regulariter, libro iiij. & Alex. vltra locum suprà citatum, cons. cx. visis acutissimis, col. ij. vers. non obstat si dicatur, lib. j. & Philip. Deci. in l. semper qui non prohibet, col. iij. vers. secundò regula. ff. de regu. iur. & cons. ccxxvj. magister Ioannes, col. ij. versi. secundò principaliter. & iterum cons. cccclx. viso puncto, in fin. & Stepha. Bertran. cons. clxxiij. quia difficultas, col. v. vers. hinc etiam scribunt, lib. iiij. & Ludo. Gozad. cons. xxxj. in hac causa an dicatur, col. ij. vers. videmus in simili. Et idem propemodum voluit ipse Corne. cons. cxc. ad euidentiam, col. iij. vers. circa secundum, lib. j.

Ad idem.

5 ¶ Sed & illud, vt propius accedamus, vt scilicet per huiusmodi constitutum vel precarium absenti factum non quęratur possessio ei cui factum est, antè, quàm ipse ratum habeat, expressè tenuit Iac. But. in l. quædam mulier. ff. de rei vendi. ea ratione motus, quia non quæritur possessio alteri, nisi ipse corpore, & animo verè, vel fictè per se vel alium suo nomine possidentem recipiat, per d. leg. iij. in prin. cum ibi no. & l. quemadmodum. ff. de acquir. posses. Et ita eum citat & sequitur ipse Alex. cons. cliij. circa litem, col. j. vers. prætereà si bene inspiciamus, lib. vj.

Ad idem.

6 ¶ Et idem quoque voluit & consuluit Philip. Deci. cons. ccxxvj. vbi suprà, Lud. Gozad. con. xxxj. in hac causa an dicatur, col. ij. num. 8. Barp. Chas. cons. vij. visis themate, col. viij. vers. itẽ etiam quia tales. & cons. lix. ex visione, col. pen. vers. item etiam vt constat. Antn. Rub. consi. cxvij. præsupponitur in facto. in prin. & Hiero. Gratus con. xxxvj. viso processu ac diligenter col. pen. versi. & primò quod absenti, & seq. lib. j. & con. lxxvj. videtur pro domina, col. pen. vers. tertiò dico, eo. lib. j. & Marc. Mantu. con. cclvj. viso processu, col. iij. nu. 19. & ante hos omnes idem videtur voluisse Bar. à nemine citatus, con. ccvj. inter procuratorem, vbi plus voluit, quòd si quis emit rem quampiam nomine Titij, non transit possessio in ipsum Titium, prius, quàm ratum habuerit.

¶ Hanc

7 ¶Hanc autem limitationem amplia, vt procedat etiam si quis alius sit, qui acceptet pro absente, cui sit constitutum, vel precarium. nam nec tunc quæritur ipsi absenti possessio, antequam ipse acceptauerit siue ratum habuerit, vt nuncupatim consuluit Paul. Ca. con. clxxj. in causa præsenti visis omnibus, lib. ij. nam ibi ex principio illius consilij satis constat constitutum in donatione, de qua loquitur, fuisse appositum. & Corne. cons. cxc. ad euidentiam, col. iij. vers. circa secundum, li. 4. vbi etiam loquitur de reali apprehensione per alium facta, dum dicit, quòd si quis nomine alterius sine eius mandato apprehenderit possessionem alicuius rei, non ei quæritur possessio sine ratificatione, per d. l. si seruus communis. §. j. ff. de acqui. posses. & dicit facere d. l. si ego, de nego. gest. & quod scribitur à Bar. & alijs recentioribus in l. qui mihi donatum. ff. de donati. & quod not. Panormitanus in d. c. cùm venisset, de restit. spolia. Et ita dicit Corne. fuisse iudicatum in causa ardua. & rursus idem ipse Corne. consilio ccxxj. visis certis, colum. vltim. lib. iij. vbi ex hoc dicit, quòd si quis alius interim apprehenderit possessionem, præiudicabit illi absenti. quod & nos superiùs diximus. & Stepha. Bertran. d. consilio cxxxvij. vbi suprà, lib. iij. vbi idem dicit de retentione vsusfructus ab absente facta. Vide Corne. consilio cxcix. col. iij. lib. j. & cons. xlvj. col. ij. lib. v. & cons. xcj. col. penul. circa medium. lib. iij.

Ampliatio huius limitationis.

Etiamsi alius acceptet pro illo absente.

Etiámque si ille alius apprehenderit possessionẽ pro alio absente.

8 ¶Sed & hanc ampliationem amplia, vt procedat etiam si notarius qui contractum recipit, pro absente acceptet, & stipuletur id constitutum vel precarium. Nam nec tunc transfertur possessio in illum absentem, donec id ratum habuerit, vt ex facto respondit ipse Paul. Castr. cons. cxcv. visis is, quæ narrantur, in ij. dubio, quod est in col. iij. vers. secundò videndum est, lib. ij. vbi loquens de donatione facta absenti, pro quo notarius stipulatus est, & acceptauit: & interim antequam absens ipse ratificaret, res donata ad alium peruenit, dicit quòd ante ratificationem nullum ius nec dominij nec possessionis fuit quęsitum huic donatario absenti, per not. in d. l. si ergo. ff. de nego. gest. & in §. generaliter, in authen. quib. mod. natur. effic. sui. Est enim, ait, speciale in mutuo, vt alteri per alterum etiam ignoranti acquiratur actio, per l. certi condictio. §. si nummus. ff. si cer. pet.

Ampliatio ampliationis.

Etiam si is sit notarius.

Paul. Ca. opi.

Mutuum id speciale habet vt ignoranti quæratur actio.

9 ¶Nec obstant, vt subdit Paul. no. in l. iij. ff. rem pupil. sal. fore. quia certè notarius bene potest stipulari absenti, & ignoranti, vt ibi not. quantùm ad hoc vt secuta ratihabitione absentis quæratur illi vtilis actio sine cessione. quòd non esset ex stipulatione alterius quàm notarij: qui quidem alter si stipularetur nomine absentis, nó propterea acquireretur ex sola ratificatione, nisi fieret cessio, per not. in l. absenti. ff. de donat. & alia quæ ibi allegat. Et ideo, inquit, ratificatio, quæ superuenit post ius alteri quæsitum, non posset illi obesse, per l. si ego. §. si res. ff. de iure doti. & not. in l. si indebitum. §. j. ff. rem rat. habe. & per Specul. tit. de actio. & oblig. §. j. ver. pone obligasti. Hæc propemodum Paul.

Differentia inter stipulationẽ notarij & alterius etiam secuta ratihabitione.

10 ¶Et per hæc quoque ita in casu nostro, cùm videlicet, constitutum, vel precarium interuenit notario stipulante pro absente, voluit Socin. in l. j. in princ. col. vltim. vers. postremò. ff. de acquirend. posses. & Philip. Deci. dum citat Paul. vbi suprà, in d. l. certi condictio. §. si nummos, colum. ij. vers. vel dic quod hîc. ff. si certum petat. & in l. j. col. vj. versic. & stipulatio. C. de pactis. & in l. quò tutela. §. j. & ibi etiam Hero. Cagno. qui hanc dicit esse communẽ opin. ff. de regul. iur. & latiùs ipse Deci. in d. l. contractus, col. vj. vers. & ampliatur, eodem titul. vbi id dicit singulare & secundum id ita se consuluisse, vt verè fecit d. cons. ccxxvj. colum. ij. ver. secundò specialiter, & vers. non obstat stipulatio notarij, & alibi sæpe, scilicet cons. ccxlvij. in causa magnifici, col. iiij. vers. quintò idem suadetur. & cons. ccccxxxij. cùm sit quòd Almericus, dum allegat Pau. Cast. vbi suprà. rursumque cons. cccclxiiij. placet conclusio, colum. j. vers. secundò non obstat. & cons. ccccxxxj. accuratè, ad fi. & cons. cccccclxxxvj. in causa quæ Mantuæ, col. vlt. vers. non obstat si dicatur, & consilio cccclxvj. visis his quæ accuratè, in fi. & con. cccclxxxix. visis his, ad fin. & cons. dclxj. in casu de quo dubitari contingit, col. ij. ver. non obstat si dicatur. Et Fran. Curt. Iunior. cons. lv. pro habenda, col. iij. num. 9. lib. j. & cons. cxx. præsupponitur in facto, col. j. & ij. lib. ij. vbi & id dicit procedere, etiam si realis traditio facta fuerit notario stipulanti. & Steph. Bertran. cons. cxvj. viso consultationis themate, col. iiij. ver. ad certum, lib. ij. & latiùs consi. ccciiij. donatio, per totum, libro iij. Carol. Rui. consi. cxxj. prima donatio, col. ij. vers. sed præmissis, & rursus ad fin. libro j. & iterũ consilio clxxiiij. consideratis & ponderatis, col. ij. vers. & insuper etiam, & multis sequen. eod. libro j. & consilio clxxx. adhuc de viribus, col. ij. ver. & dato, iunctis is, quæ dicit col. iij. ver. non obstat postremò, eod. lib. j. Paul. Paris. consi. xij. transactio, col. iiij. num. 10. & duobus seq. lib. ij. Chass. consilio vij. visis themate, col. viij. vers. item etiam quia tales, vbi ex hoc dicit, quòd tale constitutum factum absenti, notario pro eo stipulante, nihil obest heredi constituentis, quin illi præferatur ex statuto continuante possessionem defuncti in hæredem. quæ etiam fuerat sententia Pau. d. cons. cxcv. Sed vt redeamus, idem voluit ipse Chasse. cons. lix. ex visione, colum. vlti. vers. nec in hoc. Anton. Rube. in reper. l. non solùm. §. morte, col. j. num. 9. & iterum col. viij. num. lix. ff. de no. ope. nuncia. & consil. cxxxij. præsupponitur in facto, quòd anno, per totum. Lancel. Gali. in rub. ff. de verbo. oblig. col. xl. vers. duodecima sit conclusio, & multis

Qui Paul. secuti sunt.

Etiam si realis traditio facta fuerit notario.

Hæres constituentis præfertur cõstitutario, pro quo absente notarius stipulatus fuerat.

ſeq. per totam eam concluſ. Alciatus lib. iij. Parergôn, cap. xiij. vbi ita dicit ſæpius ſe conſuluiſſe. Hieron. Gratus conſ. xij. contra quam plures, col. j. verſ. tertiò ex alio capite, libr. j. & conſi. lxvij. & ſi prima, col. ij. verſ. ſecundò principaliter, eod. lib. j. & conſi. xciiij. in cauſa excellentiſsimi, col. ij. verſ. ſecundò reſpondeo, eod. lib. j. & conſ. cxxvij. & ſi hic caſus, col. ij. verſ. quintò & vltim. eo. lib. j. Maria. Soci. Iunior, con. cxxvj. in cauſa Vannis, col. iij. verſ. nec obſtat quod in inſtrumento, lib. ij. & nouiſsimè Carol. Mol. in addit. Alex. conſ. xxxj. viſo themate, col. pen. lib. vj. vbi hanc opinionem dicit eſſe hodie crebriorem. Et generaliter, vt non valeat ſtipulatio notarij pro altero, niſi eo ratum habente, voluit Saly. in l. Caius. ff. de vſur. Sunt enim multi qui contrarium tenent, vt poſtea dicemus.

An autē ſufficiat tacita ratihabitio abſentis.
Ratum habemus tam tacitè quàm expreſsè.

11 ¶ Et ſi hanc opinionem teneas, intellige, vt non opus ſit expreſſa ratificatione, ſed ſufficit, vt ille abſens tacitè ratū habeat, vt expreſsè & in hoc caſu voluit Philip. Decius. d. conſ. cccclxxxvj. col. vltim. & Hiero. Gratus d. conſ. xij. vbi ſuprà. & Ludoui. Gozad. conſ. xlij. in caſu propoſito, col. vlt. verſ. præterea apparet, iunctis his quæ dixerat col. j. verſi. quintò conſiderandum. Nam & id generale eſt, vt illis hoc addas, vt tam tacitè quàm expreſsè ratum habere poſsimus, quod nomine noſtro geſtum eſt. l. ſi proponas. §. j. ff. de inof. teſta. & l. ſed Iulianus. §. vltimo. ff. ad S C. Maced. & l. fideiuſſor. §. pater ſocij. ff. de pigno. & leg. Gaius, ff. de pig. acti. & leg. ſi ſeruus. ff. de fideiuſſ. & l. Paulus, & l. quò enim. §. j. & ibi Bar. ff. rem rat. haber. & l. indebitum. C. de condicti. indebi. & ibi concor. in glo. & c. j. §. vltimo. de deſponſa. impube. lib. vj. & voluit gl. quæ alia iura allegat in l. j. C. ſi maior fac. rat. habu. & in cap. cùm ſuper, in verbo, confeſſus, de offi. deleg. Bal. conſ. cxxx. videtur quod diem, poſt prin. lib. iij. & doc. vbique.

Ratificatio inducitur per ſolutionem expenſarum.
Et per ſolutionem cenſus.
Et per receptionem cēſus.
Et ſi quis reſponderit de fructibus.
Et ſi quis agit ex contractu.
Et qui eā rem retinet.
Aut aliter cōtractu vtent.
Et qui exigit rationem.
Et qui percipit fructus.

12 ¶ Nam & per ſolutionem expenſarum factarum in lite per ſyndicum, videtur vniuerſitas geſta ab eo ratificare, Specu. tit. de ſyndi. §. j. verſ. ſed pone quòd vniuerſitas, col. pen. per d. l. Paulus, & alia iura quæ allegat. & eum ſequitur Alexan. conſ. cxxvij. viſo inſtrumento locationis, col. j lib. v. & conſ. clxxv. perſpectis verbis teſtamenti, ad fi. eod. libr. v. Et per ſolutionem cenſus inducitur ratificatio, vt dicit Alex. in d. con. cxxvij. & ante eum Bal. quem non allegat, conſ. clxxxiiij. ad intelligentiam quæſitorum, lib. ij. vbi ex hoc dicit, quòd ſi maior hęres minoris ſoluit cenſum promiſſum ab ipſo minore, videtur contractum minoris ratificare, nec ampliùs poteſt illum infringere. Et idem quoque dicit de recipiente cenſum, vt ratificaſſe videatur. Sed & reſpondens alicui de fructibus videtur etiam ratificare, vt conſuluit idem Bal. conſ. cxx. videtur quòd dicti fratres, in princ. ibi, præterea videtur ratificaſſe, lib. iij. Similiter agens ex contractu, vt idem voluit conſil. xxxiiij. in cauſa iſta allegantur, col. j. verſ. ſed videndum, lib. ij. & conſ. xiiij. punctus nunquid illi, lib. v. & Ludo. Gozad. in hoc noſtro caſu loquens. d. conſ. xlij. col. vlt. & qui poſsidet rem abſenti ceſſam. Et poſsidens rem, quæ illi abſenti ex contractu ab alio nomine illius facto, ceſſa eſt, videtur ratificare eum contractum, Ang. conſ. clxj. viſo puncto prædicto, colum. vlt. verſ. ratum autem habuit. Et retinens eam rem, Paul. Ca. conſ. ccc. viſo quodam proceſſu, in fi. lib. ij. aut aliter eo contractu vtens, Imo. in c. cùm venerabilis, de exceptio. Bal. con. cccxlix. ſtatuto Placentiæ, col. j. in iij. dubio, lib. j. Philip. Deci. conſ. cccclxiiij. in cauſa quæ, col. iij. num. 19. exigens rationem adminiſtrationis, cenſetur ratificare geſta ab eo qui adminiſtrauit, Paul. Caſt. conſ. j. ſi iſte Nerius, circa medium, lib. j. Et percipiens fructus cenſetur ratificare poſſeſsionem, vt per l. libus. C. de agri. & cenſi. lib. xj. conſuluit Alex. conſi. lxxxviij. quoniam omne datum, col. vlt. lib. v. & ante eum D. à Rota, quos allegat, Deci. cl. licèt amicus, in fin. in nonis. & ſequitur etiam Philip. Deci. conſ. lviij. cuius ſuperſcriptio incipit, ſi maritus, col. j. verſi. & licèt nō appareat. Et hęc magna ex parte collegit, & ſecutus eſt idem Deci. in l. ſemper qui non prohibet, col. iij. verſi. ſimiliter iſta regula, & ſeq. ff. de regu. iur. & conſ. ccclxvij. viſo puncto, col. ij. verſ. ſed tamen his non obſtantibus.

Qui contrarium tenent in notario ſtipulante.

13 ¶ Contrarium tamen eius quod diximus de notario ſtipulante, vt ſcilicet per huiuſmodi ſtipulationem ius continuò quæratur abſenti, & conſequenter poſſeſsio, ſi conſtitutum vel precarium appoſitum fuerit, videtur non obſcurè voluiſſe Bal. in l. ſi quis in emancipatum, poſt medium. C. de donat. vbi tamen loquitur, cùm tabellio ſtipulatur & acceptat pro infante, quod multùm notandum eſt ad ea quæ poſtea dicemus. & ſequitur expreſsè & ſimpliciter nulla facta ætatis differentia, Alex. in addi. Bart. in l. ij. ff. rem pupil. ſal. fore. & Henri. Ferran. aut quiſquis is eſt, qui additiones fecit ad Guid. Pap. deci. Delphi. xlix. in proceſſu. & Soci. ſibi contrarius con. cclxij. in cauſa magnifici, col. pen. verſ. ſecundò reſpondetur, lib. ij. vbi dicit per ſtipulationem notarij quæri poſſeſsionem etiam ignoranti. nam cùm ei, inquit, quęratur actio, & obligatio, ex omnium noſtrorum ſententia, multò magis poſſeſsio, quæ faciliùs quæritur quàm ipſa actio & obligatio. l. ea quæ ciuiliter. ff. de acqui. rer. domi. & voluit in ſimili Bart. in d. l. qui mihi donatum, in fi. ff. de donati. cùm dicit, quòd ideo per procuratorem quæritur poſſeſsio domino ignoranti, & non actio, quia faciliùs quæritur poſſeſsio per liberam perſonam.

¶ Sed

14 ¶ Sed & id sequitur Matth. Afflict. in constit. Siciliæ, incip. baiulos, col. xiij. versi. sextò limit. & Steph. Bert. consi. cclxxxvj. ex venditione, lib. j. Anto. Rub. sibi contrarius latè consi. cxvij. præsupponitur in facto quòd quędam mulier, per totum, & latè etiam Carol. Rui. sibi quoque contrarius consi. cxix. per ordinem, col. j. versi. ij. principaliter, & multis sequ. lib. j. & iterum consi. cxxvj. primò videndum est, col. iiij. versi. non obstat etiam dum dicitur, & seq. eo. lib. j. vbi id intelligit, vt ius quæratur ei, cui notarius stipulatus est etiam ante stipulationem, sed ita vt si posteà nolit, non cogatur rem retinere, vt in simili dicit gl. in l. si seruus vetante. ff. de verb. obli. & in l. si quis ita hæredem, ff. de con. instit. rursumq; idem Carol. cons. clxxij. non est dubium, col. ij. versi. nec obstat quòd notarius, & sequ. vsq; ad fi. consi. eo. lib. j. & cons. xlvij. visis & intellectis, col. j. versi. & similiter, lib. v. vbi dicit aliam opin. semper sibi visam fuisse merum somnium, cum tamen aliàs sæpe fuit illius contrariæ opin. vt patet ex his quæ in illa diximus, & Phil. Dec. sibi item contrarius consi. ccxxxix. primò non videtur, col. iij. versi. iij. dictum, iuncto ver. ad hoc responsum, vbi expresè tenet, quòd si fiat donatio absenti, & constituat donans se possidere eius nomine, notario pro eo stipulante, quæritur dominium & possessio illi absenti, ita vt in illius præiudicium non posit ille donans rem ita donatam alienare, aut hypothecare. *Ad idem.*

15 ¶ In hac tam magna ac tam pertinaci nostrorum controuersia illud primùm nobis inspiciendum est, an notarius posit alteri stipulari siue acceptare. Deinde si id posit facere, cuius effectus est huiusmodi stipulatio vel acceptatio: & an ex constituto siue precario illi facto nomine eius cui stipulatur, transeat in eum possessio, ac si illi factum esset, sine alia eius acceptione vel ratificatione: ita vt donans interim, scilicet ante illius ratificationem, non posit alteri donare aut vendere, vel aliàs pœnitere. Quò ad primum, regula iuris est receptissima atq; omnib. notissima, alteri neminem stipulari posse: inuentas enim stipulationes vel obligationes, vt vnusquisq; acquirat sibi quod sua interest. Cæterùm si alij detur, nihil interesse stipulatoris, l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligationi. & l. vt inter. C. de inutil. stipul. & §. si quis alij. & §. alteri, Instit. eo. tit. *In hac controuersia primũ sciendum an notarius alteri stipulari posit.* *Alteri nemo stipulari potest.*

16 ¶ Sunt tamen qui ab hac regula dicunt excipi notarios, siue tabelliones, & hi quidem innixi auctoritate. l. ij. & iij. & iiij. ff. rem pupil. sal. fore. & l. primæ. §. exigere. ff. de magistra. conueni, & l. non aliter, quæ aliàs incipit, non enim aliter. ff. de adopti. & l. secundæ. C. eodem titulo, & §. cùm autem, versi. & cùm quibusdam, Instit. eod. tit. & l. cùm cognatos, in fi. & ibi Bald. C. de capti. & postli. reuer. & c. quanquam, de vsur. lib. vj. Hæ enim sunt loca, & ea quidem sola, quæ illi contendunt loqui vel intelligi de stipulatione notariorum. Alia enim quæ in hoc citantur, loquuntur de aliis personis, vt posteà dicemus. Sed (quod ad notarios priuatim pertinet) non omnes eodem modo consentiunt notarios aliis stipulari posse, per dicta iura suprà allegata. *Notarij à nonnullis excipiuntur.*

17 ¶ Alij enim dicunt eos stipulari posse in prætoriis & iudicialib. stipulationibus, de quibus dd. iura expresè loquuntur, non etiam in conuẽtionalib. Et in his sunt Guido Suza. & Cio. in d. l. non aliter. ff. de adop. & ibi quoq; Bal. in ij. lect. nam primam posuit sub. §. satisdatio. l. præcedentis. & Iac. Butr. & Gabriel. de Offeletis in l. j. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. prout eos allegat Albe. in d. l. non aliter, col. j. Fuit item eius sententiæ Bert. de Deuti. in l. generali. C. de tabel. lib. x. vti etiam illũ citat, & sequi videtur Steph. Bert. d. consi. ccciij. versi. sed fortè opponitur, lib. iij. & præter illos Fr. Aret. in d. l. Pantonius, col. iiij. versi. vnde Bal. multùm sing. ff. de acq. hæred. dum allegat Bal. in d. l. non aliter. Ang. Aret. in §. serui autem, col. j. vers. quæro an per notarium, Inst. de iure person. vbi id declarat, vt per eum videre poteris. Et hanc opin. dicit veriorem de iure ipse Bal. in d. §. cùm autem, Inst. de adopt. neque enim, inquit, est aliqua lex in mundo, quæ dicat in conuentionalibus alteri acquiri per notarium: nec ad eas trahi debent leges loquentes in iudicialibus, & prætoriis. *Quid nõnulli intelligunt in prætoriis & iudicialib. stipulationibus, nõ in conuentionalibus.*

18 ¶ Et in hac quoq; opin. videtur fuisse ipsius frater Ang. cons. lxxiij. in statuto Florentino, ante fi. dum dicit, quòd ex stipulatione notarij non potest alteri quæri sine cessione, nisi stipuletur aliquid quod ad suum officium pertineat, per d. l. non aliter. & l. his verbis. ff. de adop. iuncta auth. generaliter. C. de epis. & cler. & per c. quanquam, de vsur. lib. vj. quæ quidem iura, vt ex illis patet, loquuntur de notariis actorum, & ad quos pertinet recipere ea quæ facta sunt coram iudice. Subditq; Angel. officium simplicis notarij non esse stipulari, sed rogationes suas in mundum redigere, per §. j. in auth. de tabel. Et idem propemodum scribit Bal. in l. j. col. iiij. vers. alij dicunt. C. per quas perso. nobis acq. vt alio in loco postea dicemus. & in d. §. cùm autem, cùm dicit, quòd licet notarius sit publica persona, non tamen propterea potest alteri stipulari, quia ideo est publica persona, quòd ad eius fidem recurritur: stipulationes autem inuentas esse, vt quilibet stipuletur quod sua interest. d. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. oblig. At notarij nihil interest alteri stipulari. Ergo idem ius in eo seruandum, vt in qualibet alia priuata persona. Hæc ibi. *Ad idem.*

19 ¶ Alij nec illud simpliciter admittunt, vt etiam in iudicialibus notarij stipulari posint, nisi alia tria interueniant, præterquam quòd id in iudicio fiat: vt scilicet id sit in his, in

quibus ex officio proceditur: idq́; faciat notarius mandato & auctoritate iudicis: nec sit alius, qui de iure alteri stipulari posit, per eadem iura praesertim verò dictis legibus. ij. iij. & iiij. ff. rem pupil. sal. for. in hac enim sententia sunt iuris canonici principes interpretes, Innocen. Hostien. & Ioan. Andr. in c. dudum. ille, in verbo, ecclesiæ: alter, in verbo, personam: hic, in verbo, tenuntiauit, ext. de conuer. coniug. & ex quibus ipse Inno. dicit officium stipulandi non esse regulariter deputatum tabellioni: & ideo nisi id ei deputetur à iudice, redigitur in stipulando ad instar priuati, per dd. ll. ij. iij. rem pupil. sal. foro, & d. l. j. §. exigere. ff. de magi. coueni. Nec obstant, inquit, d. l. non aliter, & d. auth. generaliter, & d. auth. libellú. C. de lit. conte. quia loquuntur in notariis actorum qui stipulantur conscio iudice, & iuxta officium sibi commissum. Et in hac sententia ex legistis item quos vocant, fuit Ioann. Fab. quem inter primos collocare non dubitarim post longam & doctam eius rei disputationē, in §. si quis alij, col. j. & ij. Instit. de inutil. stipula.

Alij in verisque & iudicialib. & conuentionalib. authoritatē iudicis tātùm requirunt.

20 ¶ Alij item, vt notarij alteri stipulari possint, tum demum, si id fiat auctoritate iudicis, non alias: nec distinguunt inter iudiciales, & conuentionales stipulationes. Qua in sententia fuit glo. ordina. in d. c. quanquam, in verbo, seruo publico, de vsur. lib. vj. per text. ibi, in illis verbis, aut seruo publico de ipsius ordinarij mandato, atque etiam per text. in d. leg. ij. rem pupil. sal. fore. cùm dicitur, seruum publicum apud prætorem stipulari debere. Et idem voluerunt Archi. Ioan. Andreas, Pet. Anch. & Domi. in d. c. quanquam: ille, in verbo, seruo: alter, in verbo, mandato. Pet. Anch. col. iij. in viij. no. Domi. col. vlt. in glo. super verbo, quibus. & idem Io. Andr. in addit. Specul. tit. de instru. edi. §. restat, versi. sed quis potest facere, dum dicit, notarios de auctoritate iudicum stipulari, per d. l. ij. & Io. Fab. in §. si verò aliquis, statim post prin. Instit. de satisdat. vbi tamen dicit vsum causarum recipere stipulationem notariorum simpliciter, quicquid scripserit in d. §. si quis alij, de inutili. stipulati. & Ang. in d. l. non aliter. ff. de adoptio. & Ægid. Bellame. consi. xvij. contrahens matrimonium, colum. ij. versi. sed in contrarium.

Ad idem.

21 ¶ Nec aliud in effectu voluisse videtur Bald. in l. executorem. col. iiij. versi. si verò neo sacerdos. C. de executi. rei iudi. vbi loquens de casu d. c. quanquam, dicit, quòd si sacerdos non est præsens, satisdatur notario publico: non tamen cuilibet, sed deputato ab ordinario: nā ista satisdatio est instar prætoriæ stipulationis, in qua notarius debet stipulari de mandato Prætoris. & non motu proprio, per d. l. ij. & iij. ff. rem pupil. sal. fore. Et si id facit sine illius mandato, & episcopus posteà ratum habuerit, videtur non sufficere quia non est seruata forma. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hær. Nam aliud est mandare, aliud ratificare. l. quid ergo, in prin. ff. de iis, qui no. infa. & l. si verò non remunerandi. §. si post creditam. ff. mandat. Nam licèt regulariter ratihabitio æquiparetur mandato, tamen id non procedit, vbi lex requirit mandatum pro forma. l. maritus. C. de procura. & l. Paulus (credo quòd voluit allegare. l. per procuratorem, quæ alias incipit, Paulus) in prin. in gl. ff. de acq. hæred. Hæc ferè Bal. qui & idem quantum ad primú voluit consi. clxij. casus super quo, col. iij. versi. quartò obiiciebatur, & iterum versi. ex hoc etiam infert, lib. ij. & consi. cxxviij. cùm quidam vsurarius, col. j. versi. sed ponamus, quod iste talis lib. iij. vbi dicit id procedere etiam si essent duo notarij, licèt posteà contrarium dicat, de consuetud.

Ratificatio non habetur pro mādato, nisi mandatū sit pro forma.

Quid si sint duo notarij.

Alij authoritatem causā iudicis tantū requirūt, vbi causæ cognitio requiritur.

22 ¶ Sed hoc intelligunt nonnulli, vt, scilicet, requiratur auctoritas iudicis pro stipulatione notarij, quando in eo, quod fit notario ipso stipulante, requiritur causæ cognitio: an scilicet cautio, quæ offertur sit idonea, necne, aut aliud quippiam simile. Id enim requirit iudicis auctoritatem, aliàs minimè. Et ita illos tex. ad hoc suprà allegatos intelligunt Anto. & Pan. in proœmio Decretalium: ille, col. pen. ver. de notario. hic, col. x. versi. eiusdem inimj, in j. lect. & non obscurè Roma. citans. Anto. vbi suprà, consi. ccccxlj. præsens instrumentum, colum. pen. versi. respondeo aduertendum. & Domi. in d. c. quanquam, col. vlt. in glo. super verbo, quibus, & ibi quoq; Phil. Fran. col. pen. versi. in glo. in verbo, mandato, de vsur. lib. vj. & ante hos Andr. Iser. in c. j. §. item sacramensa, col. iiij. versi. sed de notario, ibi, tertij dicunt, tit. de pac. iur. fir. vbi id dicit quotidie vsitari.

Alij indistinctè tenēt notarios posse pro aliis stipulari.

23 ¶ Sunt & alij, & illi quidem multò plures, qui simpliciter, & indistinctè, nullo scilicet delectu stipulationum iudicialium, aut conuentionalium, nulla quoq; mentione auctoritatis siue mandati iudicis, tenent notarios pro aliis absentibus stipulari posse, videlicet glo. in d. l. ij. in verbo, publicum, & ibi Bart. & Alex. in addit. ipsius. ff. rem pupil. sal. fore. & gloss. in d. l. non aliter, in verbo, seruo publico, & ibi quoq; Guil. Cu. Cyn. qui eam legit sub l. nec ei. §. eorum, col. j. versi. quæro nunquid tabellio. Alber. qui dicit id totum mundum seruare, tum in prin. tum etiam latiùs in versi. sed quod tabellio, & Bal. in j. lect. quam posuit sub. §. satisdatio. d. l. nec ei, in j. quæst. vbi id latè examinat. ff. de adopt. & gloss. in d. l. ij. in verbo, seruo publico, & ibi Sal. qui ita dicit se habere communem opin. consuetudine approbatam. C. eo. tit. & gloss. in d. l. j. §. exigere, in verbo, seruus, & ibi Dy. & Bald. qui & id dicit consuetudine obseruari. ff. de magi. conu. & gl. in l. peto. §. fratre, in verbo, canere. ff. de lega. ij. & in l. §. in verbo, id domino, ver. item non obstat, ibi, vel loquitur de tabellione, & ibi etiá Bar. col. ij. versi.

ver.oppo.iterum,Bal.ante fi.Ang.col.ij.ff.de iis,qui sunt sui,vel ali.iur. vbi ipse Bal.& Ang. dicunt,autoritate illius glo.id non tam fieri per notarium,quàm per legem. & gloss.in d.§.si quis alij,in gl.magna.vers.item fallit in indice,Inst.de inutili.stipul.Specul.tit.de satisdati.§. expedito,versi.item quæritur.& in tit.de prim.& secund.decret.§. iam de effectu, versi. sed præmissis opponitur.Oldra.consi. xxx. factum tale est, quædam certæ,columna j. versi.de actione verò.Cin.in auth.sacramenta puberum, col.penul. in x.quæst.versic. quid de notario.C.si aduersi.venditi.Bart.in l.tam is qui,§.filiusfamil. columna j.versi.quæro an ista donatio,ibi,vel alteri pro eo,vt puta notario.ff.de donati.cau.mort.Bald.in l.certi condictio.§. si nummos,col.ij. versi. interdum quandoq; hoc facit. ff. si cert. petat.vbi dicit communem practicam consuetudinem id obseruare.& in l.si Consul.in j.lect.& in iij.quæst.& iterũ in ij. lect.post.Guil.Cu.ibi.ff.de adopt.& in l.Caius, tum in princ. tum in versi. vlti. & ibi quoq; Rapha. Fulgo. & Floria. ff. de vsur. vbi etiam ipse Bald. dicit, hanc opinio. approbari per practicam totius mundi.& idem Bal. in l. postquam liti, columna iiij. versi.secundò quæro. C.de pactis.& in l.per diuersas,columna iiij.in xiiij.quæst. C.mandat.& in l. cùm à socero, columna ij.versi.caue tibi.C.de iure doti. & in c.j.columna ij.versi. ex prædictis,ext.de fide instru.& con.cl.casus talis est,Vagnolus,col.j. lib.j.& con.cxliiij.statuto ciuitatis Papiæ,lib. ij.& consi.cc.verba Cyn.in lectura,in princ.eod.lib.ij.& consi.cclxj.quidam Laurentius,in j.dubio,eo.libr.ij.vbi id dicit approbari per quotidianum vsum.& consi. ccxxxviij. licèt sint diuersæ opin.eod.lib.v.Cardin.Flor.consi.lxxxiij. & quò ad primum,colum.j. versi.insuper non apparet.Petr.Ancbar.in d.c. quanquam.col.iij.in viij.no. & ibi quoque Phil.Fran.vbi suprà,de vsur.lib.vj.& idem Ancha.cons. cccxl.viso themate,in ij.dubio,vbi dicit neminem de ea re dubitare,& ita se habere practicam communem,& vniuersalem vbique. Anto. latè in d.procemio Decretalium,in princ.col.penult. versic. de notario, & ibi etiam Panor. col. x.versi.eiusdem prin.& in lect. vbi dicit videri esse communem opinionem, & sic interpretari consuetudinem:nam quotidie stipulantur notarij aliis.Idem Ant.in c.dudum col.ij.ver. oppo.quòd hîc videtur velle, de connex.coniuga.& consi.xxxv. visa forma,in princ.Roma. in l.stipulatio ista.§.si stipuler, colum.vj. versi.vlteriùs. ff. de verbo. oblig. vbi id dicit communiter omnes tenere.& consil.lxxvj.in causa nobilis, post prin. & consil. cccccxiij.in casu propositæ consultationis,post medium, versi. idem erit. Rapha. Co. consil. clxxxij.visa copia,columna j. vbi dicit ita seruare consuetudinem , quia videmus notarios quibuscunque stipulari. Alter Rapha.Fulgo.consilio cxc.visis toto processu, in j.dubio,in princip.Masueri. in titul.de liter.notis,& notar.colum. iiij. versi. item notarius.Ioan. Plate. in §.j. columna ij. Instit.de iure perso.& in d.§.cùm autem,in ij.no. & ibi quoque Ang.Aret.colum. ij.versi.& aduertas,Instit.de actio.Alexand.consil.xxxj.viso themate,col.penul. versi.fuit etiam vltra, lib. vj. vbi hanc dicit veriorem, & communiorem opinio. & consi. lxv. quoniam omne datum,colum.antep.versi.item notarius,lib. vj. quod repetitur consil.cxix.eod.lib. vj.& idem Alex.consi.clxxxv.in causa & lite coram dominis, colum.iij.versi.opponitur etiam,lib.vj.& consi.xxxv.in causa & lite inter Lucam,col.j.in fine,lib.vij.Franciscus Aretin.consi. xlj. diligenter,& maturè,col.j.versi.secunda ratio.& consi.lxxiiij. eodem exordio, col.penult.versi. tertiò pro hac,& sequenti. Corn. consi. 50. videtur in hac consultatione, col.iiij. versic.non etiam vitiatur,lib.j.& consi.vj.videtur in præsenti,col.iij.versi.& constat,libro ij.vbi & hanc dicit communem opinionem consuetudine approbatam,& in decisiuis seruandam.& cons. cxxix.videtur prima facie,columna j.versi. nam licèt donatio,eod. lib. ij. vbi & id dicit seruare communem consuetudinem.& consil.cxxxix. licèt in hac consultatione, in fin. lib. iij. vbi idem dicit. & consi. ij. viso suprascripto,col.ij.versi.præterea ius & actio, lib. iiij. Guid. Pap.decisi. Delphi.xlix. in processu,vbi ita dicit fuisse iudicatum in curia Delph.& iterum decisi.ccxxij.in donatione.& decisi.cclxvij.pactum,ad fi.& decisi. cccxvij. vtrum iuratus.& consi.lx.ad dubia elicita, col. iiij. versi.& ex tali. Soc.consi. cxxv. visa narratione, ad fi.lib.j. vbi & hanc esse dicit communem opin.& consi.cclxij.in causa magnifici,col.penul.versi.secundò respondetur,lib.ij.quod repetitur consi. xc. lib.iij. & idem Soc. consi.cxxv. non insistendo, colum.ij.versi.sed ad hoc,eo.lib.iij.Phil.Dec.consi.xxxj. cuius superscriptio incipit, quando valeat,colum.iij.versi. secundò non obstat.& consi. lviij. cuius & hæc est superscriptio,si maritus,col.ij.vers.prætereà in quæstione principali.& consi.ccxciij.viso testamento, col.ij.versi.& licèt donatio.& consi. ccccvij. visis, & diligenter,col. iiij.versi. tertiò respondetur,& con.dcvij.viso puncto,col.iij.in tertio dubio. Iaco.à sancto Georgio,in repet. auth. si quis in aliquo,in fi.C.de eden.& in l.j.col.vj. versi. subsequenter quæro. C.ne lice.poten. & in l. quemadmodum, in princ. ff. de iure dot. Carol. Rui.consil.xlj. ponderatis verbis, colum.ij.versi.nec etiam est dubitandum,lib.v.Steph.Bertr.consi. cccij. visis copiis,colum. ij.versi. sed contra prædicta, lib. iij. vbi id dicit communiter obseruari de consuetudine, & consi.xij. quilibet est regulariter,numer.v.libr.iiij. & consi. clvj. ex themate, col. ij. versi. & quò ad id,eo.lib. iiij. vbi etiam dicit hanc esse communem opin. & de consuetudine vbique obseruari,ideo ab ea nec iudicando nec consulendo esse discedendum. Matthæ. Afflict. in d.c.j.

d.c.j.§.item sacramenta.in v.no.num. 11.& seq. titu.de pac.inra.fir.& latè in constit. Siciliæ. incip. baiulos,col.x. versi. decimò & vltimò, vbi hanc dicit esse magis communem conclusionem, & ponit quasdam limitationes, quas tu videre poteris. & rursum decisi. Neapoli. cxxxv. quidam Venetus,in fi.Lud.Gozad. consilio lxxxvij. prima facie videtur, col.iij. versi. septimò dico.Pau.Parisi.consi.lxxxviij.viso processu causæ vertentis.col.xj. num.89.& multis seq.lib.iij.vbi dicit hanc esse veram & cõmunem conclusionem.Ant,Capiti.deci. Neap. lxxviij.in causa domini Petr.Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco,de tanquam,col.v.vers. hinc est etiam quòd licèt notarius. Hieronymus Gratus consi. xij. contra quamplures, col. ij.num.viij.lib.j.& consi. cxxvj. in hac causa Francisci,in prin.eo.lib.j. & Ioan.Amic.consil. cxxvj.punctus emergentis quæstionis,col.ij.num.v. & Aymo Crauetta in repet. rubri. ff. de lega.j.nu.cxxiiij.& consi.xix.super transactione,col.iiij.in iij.dubio,& N, Boër.decisi.clxxij. dominus vita,col.ij.num.5.vbi dicit hoc non esse dubium.Maria.Socin. Iunior consi.cxviij. visis instrumentis,col.iij. versi. & hæc conclusio, lib. ij. Vt verè possis dicere ex numero tot autorum, quod supra ex aliis multis diximus, hanc esse cõmuniorẽ nostrorum sententiam.

Iudices & alios officiales pro aliis stipulari posse.

24 ¶ Nam iudices,& alios officiales,cæterasque publicas personas, quas vocant, stipulari aliis posse in iis,quæ ex eorum officio dependent,receptum esse plurimi dicunt,auctoritate. l. eũ pro quo,& ibi gloss.& doc.ff.de in ius vocan.& §. j. in auth.de exec. & his, qui conue.vnde sumpta est.d.auth.libellum.C.de lit.contest. & vtrobiq; no. & §.ex his,in auth. de hære. ab inrest. venien. vnde quoq; deprompta est auth. matri & auiæ. C. quand. mulie. tutel.offic. & vtrobique item not.& §.ad excludendas,in auth.de litigio. vnde etiam excerpta est auth. generaliter. C.de epis.& cleri.& similiter vtrobiq; no.& §.quia verò. in auth.vt sine prohib. mat.

Ad idem.

25 ¶ Et id voluère plurimi ex his quos iam citauimus versi. ab hinc ij. & præterea Bar.in l.si arrogator.col.iij.versi.venio ad primam.ff.de adopt. Alber. in d.auth. matri. Bal.in l.j.§.huius studij,in j.lect.col.vlti.ff.de iusti.& iure.& in l.certi condictio.§.quoniam,col.ij. versi.oppo. quòd quis possit.ff.si cert.peta.& in l.ij.in fine.C.vt in possess.lega.vbi dicit neminem alteri stipulari posse,nisi sit publica persona,vel alia loco publicæ personæ à iudice adhibita.per d. l.iij.ff.rem pupil.sal.fore,& d.c.quanquam,de vsur.lib.vj. & Flor. in d.l. Caius, in j.not.ff.de vsur.& Angel.Aret. in d.§.cùm autem.col.iij. versi. quæro quæ actio, Instit.de adopti. & in d.§. serui autem,col.j.versi. vnum addas,Insti. de iure perso.

Ad idem de iudice.

26 ¶ Et de iudice priuatim videre poteris apud gl.in d.§.si quis alij,in verbo nihil agit,& ibi Io. Fab.col.ij.Insti.de inutili stipula.Inno.& alios in d.c.dudum, de conuers.coniug. Bar.in d.l. ij.& ibi.Alex.in addit.ff.rem pupil.sal.fore.eundem Bar. in d.l.postquam liti,post medium, ibi,quæro vtrùm ista & ibi Bal.col.iiij.vers.secundò quæro.C.de pactis.ipsum Bar.in d.l.stipulatio ista.§.si stipuler,& ibi Rom.col.vij. versi. quid autem in iudice, & alios recentiores. ff.de verb.oblig.& ipsum quoq; Bald.in d.auth. generaliter,col.penult. versi. verum ex scriptura.C.de episco.& cleri.in l.j.col.iiij.ver.sed quid de iudice.C.per quas perso.nob.acq.& in l.is,qui hæres,circa medium,ff.de acqui.hæred.& in auth. si quando, ante medium.C.de constit.pecu.& in c.j. paulò ante finem, extrà de eo qui mitti.in possess. Angelus post Petrũ in l.emancipati,versi.per hanc legem,ff.de adoptio. Pet. Anch. in c.cùm pridem, de pactis, & in d.c.quanquam,col.vj. & in sexto not. de vsur. lib. vj. Ex quibus tamen intelliges,an & quando, & quomodo id procedat. . ..

Notariũ esse publicam personam.

27 ¶ Constat autem notarium esse publicam personam , vt præter alios multos iam suprà citatos voluit gl.in.§.si verò absint,in verbo,tabulariis,in auth. de hæred.& falcid.& Spec.tit.de prim.& secun.decreto.§.iam de effectu,versi.sed quas personas.& tit.de instru.edit.§. nunc dicendum,in prin. Bald.in d.l.j.§.huius studij,ad finem,in priore lect.ff.de iustitia & iure,& omnes vbiq;. Et hoc certè probat tex.in §. orphanotrophos , in illis verbis, præsentibus publicis personis,id est,tabulariis. C.de episc. & cleric.& in §.cùm autẽ, ibi.publicæ personæ, id est tabulario,Instit.de adoptio.Eundemq; dici & esse officialem,vt dicit Matthæ. Afflict. in c.j.in verbo,potestas,col.ij.num.38. titu. quæ sunt rega. per textum in l.si quis decurio, in prin. C.ad leg.Cornel. de falsis.& in l.j.C.de tabular.lib.x.Sed quomodo id intelligatur,declarat ipse Matthæus paulò pòst.

Notarios esse iudices chartularios.

28 ¶ Item sunt & ipsi notarij iudices chartularij , & ita illos pleriq; appellant, & inter cæteros gloss.in l.j.in principio.& ibi etiam Bart.Bald.& alij.ff.de iudici.gloss. in l.rem non nouam, in verbo facultatem. C.eod.tit.& in l.vltim.in verbo,non habent,& ibi Bart. C.vbi & apud quem,restit.in integ.peti pot.Bar.in l.iubemus.§.sanè,col.vlti.C.de sacro.eccles.Bald.in l.j. post prin.ff.de iurisd.om.indic.& consi.cv.factum tale est,domina Auerana,col. ij. versi. itẽ cùm isti iudices,lib.iij.& Angel.con.xciij.visis & inspectis omnibus,post prin.vbi negat esse alias glo.quæ illos ita vocent,quàm prædictas.& consi.cclxxxiiij.visis statuto,in fi.Imo.in l.ij. col. vlt.versi.item tangit.ff.de stipula.seruo. Pau. Cast.in l.acta, & ibi Alex.post princ.ff.de re indic.& idem quoque Pau.consi. cclx. visis compromisso,in ij.dubio,lib.j. Alexan. consi. xcij.videtur prima consideratione.col.ij.li.vij.Corn.con.clxxxv.tria principaliter,col.pen. versi.

vèrſi.nec eſt ratio,lib.ij.& conſi. xcix. viſis literis,col.j. lib.iij.

29 ¶ Sed (quod ad ipſos notarios priuatim pertinet) vereor ne ſatis id probetur de iure communi:ſcilicet quòd ſtipulari alteri poſsint,præſertim in conuentionalibus: nec per illos quidem textus,qui ſolent allegari ab his,qui id tenuerunt,quos nos ſigillatim adſcripſimus ſuprà num. 16. ſunt tamen qui ab hac. Primùm enim quantùm ad dictas leg.ij.iij.& iiij.ff.rem pupil.ſal. fore. quæ ſunt principes noſtrorum huius ſententiæ teſtes, harum verba ſubiicienda putauimus,vt ex his veluti præſentibus intelligas,quid quantúmve ad eam rem faciũt. Hæc autem ſunt.Si pupillus abſens ſit,vel fari non poſsit,ſeruus eius ſtipulabitur: ſi ſeruum non habeat,ſeruus ei emendus eſt:ſed ſi non ſit vnde ei ematur, aut non ſit expedita emptio, profectò dicemus ſeruum publicum apud Prætorem ſtipulari debere: aut dare aliquem Prætor debet, cui caueatur, non quaſi ipſo iure pupillo acquirat, neq; enim pupillo acquirit, ſed vt vtilis actio ex ſtipulatu detur. Hæc ibi.

An legibus probetur notarios poſſe aliis ſtipulari

30 ¶ Vides igitur primùm ex his verbis,id in infante aut pupillo abſente optinere: quibus lex ſemper aliàs vberiùs,ac pleniùs ſubuenit,quàm aliis,vt conſtat ex tit. C. quand.imper.inter pupil.& vidu.& ex toto illo titu. in quo.dd.ll.poſitæ ſunt,rem pupil.ſal. fore. & videre licet ex l.bonę fidei,in prin.ff.de acq.rer.domi.& l.ij.§.ſi à pupillo.ff.pro emp.& l.ſicut.C.de pręſcript.xxx.vel xl.ann.& Fra.Aret. clx. in præſenti conſulta.col.iij.verſi. prætereà verbum, & aliis infinitis locis totius noſtri iuris. Quod & ipſum eſt ex legibus diuinis & naturæ, quib. hi ſunt commendatiſsimi: vt patet Exodi xxij.c.Deut. e.x.Iob vj.& xxij.& xxiiij.non ſemel, & xxix.& xxxj.etiam non ſemel,& Pſal.ix.in fi.& xciij.& cviij.& cxlv.Eccl.iiij.& xxxv.Eſaię j.& ix.& ſequ.Hieremiæ v.& xxij.Ezechiæ xxij.Oſeæ xiiij.eodemq; vlt. Zacha.vij. Malach. iij.& in epiſtola diui Iacobi,c.j.ad fi. Vt iam intelligas ex tot locis literarum diuinarum,hos omnium eſſe fauorabiliſsimos. Etiam ſi Cato ille Cenſorius in oratione, quam apud Cenſores habuit, non dixiſſet, maiores ſanctiùs habuiſſe pupillos defendi, quàm clientem non fallere,quod ab Aulo Gellio relatum eſt.lib.v.noctium Atticarum c.xiij.

Ad idem.

Pupillis leges noſtras plenius ſubuenire.

Et leges diuinas.

31 ¶ Igitur cùm de pupillis, & impuberibus tantùm hæ leges loquantur, & vt cæteræ de eadẽ re loquentes, quid cauſæ eſt, vt ad cæteros trahantur? Præſertim cùm dd.ll. ſint collocatæ ſub illo tit.rem pupil.ſal.fore.vt etiam intelligas priuatim pro pupillis & eorum fauore latas fuiſſe.Cumq; l.hæc autem.ff.de adoptio.quæ confeſtim ſequitur d.l.non aliter.& l. his verbis, quæ pro illa opinione allegari ſolent, non obſcurè declarat id, quod dictum eſt in præcedentibus illis. legib. quæ de impuberibus tantùm loquuntur, de illis quoq; tantùm intelligendum.quod & expreſsè expedit glo.ibi.Ad quod etiam vide quæ dicam inferiùs num. 43.quantùm ad d.leg.

Ad idem.

32 ¶ Vides,inquam,in dd.illis ll.ſeruum proprium primo loco in id eſſe adhibendum: quoniã ſcilicet ſerui noſtri poſſunt nobis quærere, & ſtipulari.l.j.§.item acquirimus.ff.de acqu.poſſ. & in §.j.Inſtit.per quas perſonas nobis acquirit. cùm ſi. Mox ſi ſeruus proprius deſit,illi eſſe emendum: aut ſi expeditè fieri non poſsit, ſeruum publicum, veluti pro extremo remedio, ne ius pupilli pereat,adhibendum. Seruum igitur publicum, id eſt, ſeruum reipublicæ vel municipij,cuius pupillus eſt. Hunc enim leges noſtræ vocant ſeruum publicum, vt liquidò apparet ex rub.C.de ſeruis reipubl. manu. iuncta. l.j. eius tit.quæ eos ſeruos publicos nuncupatim vocat. Et ex l.j.de ſolut.& liber.debit.ciui. lib.xj. quæ loquitur de cautionibus ſeruorum publicorum,id eſt,ipſius ciuitatis, vt ſatis declarat ead. lex poſteà loquens de actore ciuitatis,vt etiam bene intelligit gloſſ.ibi, repræhendens eos, qui de tabellionibus intelligebant.Et ita etiam intelligunt Lucas Pen.& Io. Plat.

Seruus publicus quis ſit in noſtris legibus.

33 ¶ Et ſic quoq; ſeruum publicum,id eſt,reipublicæ, & non tabellionem ſiue notarium intellexiſſe veriſimile eſt Tullium in Philippicis,Quos Antonius deliciarum cauſa in conuiuio cædi iubebat à ſeruis publicis.Et Liuiũ j.decad. lib. j.vbi ab Euandro edocti antiſtites ſacri eius per multas ætates fuerant,donec tradito ſeruis publicis,ſolemni familiarum miniſterio genus omne potitiorum interiit.Et Valerium Maximum lib.ij.c.v. vbi de Mario,Miſſus ad eum occidendum in priuata domo Minturnis clauſum ſeruus publicus natione Cimber, aggredi non ſuſtinuit.Et iterum lib.iij.cap.ij. Reddenſq; ſeruo publico qui eam tradiderat, Critię,inquit,propino.Et Iulius Capitolinus in Gordianis: dum ſcilicet Senatuſconſultum quodpiam tacitum ita factum fuiſſe dicit, vt non ſcribæ, non ſerui publici, non Conſules illis actibus intereſſent. Ex quibus facilè intelligis Angelum Aretin.fuiſſe hallucinatum, cùm dicit in d. §. cùm autem, poſt princip. Inſtit. de adopt. tabelliones vocari ſeruos reipublicæ.

De eodem ex aliis authoribus.

34 ¶ Alibi autem reperimus, ſeruos ciuitatis, vel municipij ſiue reipublicæ ſtipulari poſſe pro ipſa ciuitate,municipio, vel republica,in leg.vltim.ff.quod quiſque iuris. & d.leg.Gaius.ff. de vſuris, & l. iij.ff. de ſtipulat. ſeruorum. Et licèt non ſint ſerui ſingulorum eius ciuitatis, vel collegij,l. in tantum.§.j.ff.de rerum diuiſ. & l.j.§.ſeruum.ff. de quæſti.& facit l.j.in fi.ff. de colleg.illi.loquens de libertis vniuerſitatis, non repetiatur huiuſmodi ſtipulari poſſe pro ſingulis hominib.huius ciuitatis vel municipij: tamẽ fauore pupillorũ receptũ eſt,vt ſi deſit

De eodem.

ſeruus

seruus proprius, id faciat seruus publicus, id est, municipij siue ciuitatis, interueniente decreto iudicis. Igitur illæ leges iubentes adhiberi seruos publicos, si desint proprij, debent intelligi de seruis ciuitatis, vt cæteræ leges intelligunt. Præsertim cùm nulla lege probetur tabelliones seruos publicos dici, vt posteà quoq; dicemus. Et tantùm abest, vt serui dici possint, vt nec tabellio seruus esse possit, l. generali. C. de tabular. lib. x. & volunt per eum textũ glo. in d. l. aij. ff. de adopti. & in l. ij. C. eod. tit. & in d. §. cùm autem, Instit. eod. quoq; tit. & in l. defensionis, in verbo, conditionales. C. de iure fisci. tametsi illæ vbiq; & cæteri nostrates intelligunt seruum publicum pro tabellione, per text. in d. §. cùm autem, de quo postea dicemus.

Seruus non potest esse tabellio.

35 ¶ Adde (si placet) & aliam rationem, quæ mihi vigentissima esse videtur, vt in illis dd. ll. ij. iij. & iiij. de quibus hic principaliter loquimur, (nam de aliis posteà loquemur) non possit intelligi de tabellionibus siue notariis, sed de seruis reipublicæ: vides enim illic seruos proprios, & seruos publicos nominari & proprios poni ad differentiam publicorum, vt è diuerso publicos propriorum. Ergo necesse est, vtrosq; esse, in ea quidem significatione, qua leges seruos accipiunt: nihilq; inter eos interesse, nisi quòd alteri proprij sunt pupilli, alteri reipublicæ. Quòd si seruos publicos intelligas pro tabellionibus, quòd scilicet munus publicum gerant, certè hi serui publici non sunt eiusdem qualitatis, vt serui illi proprij: nec ita sunt serui publici, vt illi serui proprij.

De eodem.

36 ¶ Prætereà si illi tex. intellexissent seruum publicum pro tabellione, quid opus erat tot verborum ambagibus? vt scilicet primùm adhiberetur seruus proprius: & si non esset, emptius: et si etiam non esset, seruus publicus, aut alius à Prætore datus. Nónne satis fuisset statim & vno verbo dicere tabellionem siue notarium adhiberi? Nam siue fuerit seruus proprius, siue non fuerit, omnes eum textum intelligunt, vt semper tabellio alteri stipulari possit. Dicemus tot verba eius legis esse superuacua, otiosa, inutilia? Et id certè dicere non possumus, l. eit prætor, quæ est iij. in prin. ibi, nec frustra adiicitur. ff. de iureiuran. vbi eum textũ ad id no. Paul. Castr. Alex. & Iason, qui adducit concord. quibus addes alios infinitos à me collectos in tractatu, cui titulum nuncupauimus, Nihil frustra.

De eodem.

Legum verba nõ esse otiosa.

37 ¶ Nec igitur otiosum est, quod illic dicitur, apud Prætorem: nam ex hoc apertissimè ostenditur, id fieri debere in iudicio, & causa cognita, vt etiam expressè dicitur in d. §. cùm autẽ, Instit. de adopti. vt & illic benè adnotat Bal. qui ex hoc dicit multa specialia statui in prætoriis, & iudicialibus stipulationibus, quæ ad conuentionales trahi non debent. Nam & aliàs videmus, ea, quæ fiunt in iudicio, plus roboris, momenti, & ponderis habere, quàm quæ extra iudicium fiunt: multaq; in iudicio fieri posse, quæ aliter fieri non possunt, l. in plurium, in fi. ff. de acq. hæredi. & l. j. etiam in fin. ff. de cura. bonis dan. & l. mulier fundo. ff. de leg. cõmis. & patet ex multis, quæ aceruatim collegit Barba. consi. xlvij. præclarè scripsit Psalmista, col. vlt. lib. ij. & consi. liij. quod est eodem exordio, col. v. versi. & si quispiam opponet, eod. lib. ij. & Iason in l. pacta nouissima. C. de pactis, quæ non est opus aliter sigillatim referre. Vt ne tamen obliuiscar illius caloris, quem vocant, iudicij, de quo adeò multa per Berto. Imo. Rom. & Fran. Aret. in l. j. in prin. ff. de verbor. obligat. & aliis locis ibi à recentioribus numeratis.

De eodem.

Iudiciales actus plus habere põderis.

38 ¶ Deniq; ex eo text. vides clarissimè, illic duos interuenire debere, vt huiusmodi stipulatio pro absente fieri possit. scilicet iudicem, & alium qui coram eo stipuletur: siue seruum proprium, siue publicum, quicunq; is sit: siue alium à iudice datum: tanquam, scilicet, alter solus non sufficiat: neq; enim vnus duorum vicem tenere potest, scilicet iudicis, & stipulatoris, qui pro absente stipuletur. Ideò nec idem vicem notarij, qui contractum recipit & in scriptis redigit, eiusq; fidem facit: & simul vicem eius, pro quo fit contractus: & prætereà iudicis, coram quo id fieri debet, id est, trium personarum gerere potest. Cùm etiam difficile sit, vt vnus duorum vicem suppleat, l. si plures. ff. de pactis, vbi gl. exponit difficile, id est impossibile, & ibi citat alios textus concord. Vnde & illud fit, quòd si quis sit iudex, & notarius, non potest scribere gesta coram se. Inno. vt sæpe à nostris citatur in c. quoniam cõtra falsam, de probat. & in c. cùm à nobis, de testib. Bart. in l. ij. col. ij. versi. quæro pone quòd aliquis, & ibi Imo. col. vlt. versi. item tangit. ff. de stipul. seruorum, eum si.

De eodem.

Vnus duorũ aut plurium vicem sustinere non potest.

39 ¶ Ex quo & illud consequens fit, vt tabellio non possit conficere instrumentum de eo quod ipse facit, l. exemplo. C. de probati. & l. inter chartulas. C. de conuenti. fisci debit. lib. x. Alioquin illud sequeretur, vt notarius teneret personam rogantis, & rogati, scilicet rogantis partis, & rogati notarij: nam illud est certum, notarium à partibus rogandum esse, vt fidem faciat, vt probatur in §. nos autem, & ibi gl. in verbo, iniungetur, in auth. de tabellio collat. iiij. & volunt docto. vbiq;. Ideoq; Bal. qui alicubi in ea opinio. fuit, vt tabellio possit stipulari alteri, vt suprà diximus, id obstaculum sentiens, volensq; id ipsum reiicere, & amouere, dicit in d. l. j. §. exigere. ff. de magistra. conue. quòd nec momento quidem residet apud tabellionẽ vtilis actio, quia si resideret, inquit, non posset ipsemet de iure suo instrumentum conficere, per dd. ll. suprà in prin. huius versi. allegatas.

Ad idem.

¶ Idem

40 ¶ Idem verò Bald.(quod iam suprà diximus) in l.j.col.iiij.versi.alij dicunt. C.per quas personas nob.acquir.dicit quòd officium notarij, licet sit publicum, non tamen est inuentum ad stipulandum, sed ad scribendum & redigendum in scriptis, id quod fit inter alios, non quod per seipsum fit, & allegat Inno.in d.c.quoniam contra falsam, de probat. Tamen postea subdit, quòd ad ea eum non spectat commodum, sed nudum ministerium. Idem autem in d.l.si Consul.in viij.quæst.ff.de adopr.in j.lect.scribit, notarium posse conficere instrumentum de stipulatione per eum facta pro alio, nisi speraret priuatum quodpiam commodum. Et idem dicit in ij.lect.post Guil.ibi. Et de cæteris idem voluit Bar. in d.l.ij.in j.quæst.ff.de stipul.seruo. Sed quantùm hæc satisfaciant iis, quæ diximus de persona duorum & nuncupatim de eodem iudice, & notario, & dd.ll.ij.& iij. rem pupil.salu. fore. cæteri diiudicent. Præsertim cùm in illis legib. nullum commodum erat peruenturum ad seruum publicum, de quo loquuntur, sed ad solum pupillum, & tamen stipulari non potest, nisi aliis interuenientibus, quæ iam diximus. *De eodem.*

41 ¶ Quantùm autem ad d.l.non aliter.ff.de adopt.& d.l.ij. C.eod.tit.eæ simpliciter loquuntur de seruo publico, qui (vt diximus) non est tabellio, & loquuntur item de impuberibus, vt & d.lexij.iij.& iiij.rem pupil.sal.fore.& secundùm illas, quæ specialiùs loquuntur, debent intelligi. Sed magis vrget.d.§.cum autem, Instit.de adopt.qui nuncupatim his verbis vtitur, vt caueret arrogator publicæ personæ, id est, tabulario. Ita enim sese declarat & interpretatur is text.in multis nostris codicibus Institu.& ex quibus videtur illud assumi, vt notarius tanquam publica persona possit alteri stipulari. *Ad idem.*

42 ¶ Sed ad eum textum, prӕterquam quòd etiam loquitur de impuberibus, vt cæteri superiores ideo non trahendus ad puberes, vti diximus. Illud quoque non sine ratione dicere possumus, eam interpretationem, id est tabulario, verisimilè esse additam à quibusdam glossematariis, vt ita loquar, ita eum textum intelligentibus, eamque apposuisse vel in margine vel in linea interlineari, & posteà à librariis assutam fuisse contextui, vt plerunque fieri videmus. Nam ad quid scriptum esset, caueat publicæ personæ, id est, tabulario, cùm planiùs & breuius dici potuisset, caueat tabellioni? aut si non tantùm de tabellione intellexisset, potuisset sic generaliùs & significantiùs dicere, caueat tabellioni, aut alij publicæ personæ. Et quod iam diximus, is §.exceptus est ex d.l.ij.ff. eod. quæ non loquitur de persona publica, sed de seruo publico, secundum quam debet intelligi, & eo quidem modo, quem suprà diximus. Tametsi sunt & aliæ publicæ personæ, vt probatur in §.nos autem, Instit.de Atili.tuto. Nec me mouet, quòd in institutionibus Theophili eadem illa declaratio adscripta est, id enim eodem errore factum crediderim. *De eodem.*

43 ¶ Quantum ad d.l.j.§.exigere.ff.de magi.conue.is text. omnino loquitur secundum dd.ll.ij. iij.& iiij.rem pupil.sal.fore.vt scilicet, seruus proprius pupilli, aut si desit, publicus stipuletur ipsi pupillo: aut etiam ipse magistratus: idque fauore pupilli, vt diximus, & iterum seq. versi.dicemus. Dict.autem l.cùm cognatos.C.de capt.& postli.reuer.loquitur de seruo publico, qui pro capto ab hostibus stipulatur, non minùs quidem fauorabili, quàm sit pupillus: vt patet ex multis quæ scripsimus in nostris legib.cõnubialibus in gl.vj.in verbo, *de sin mary*, in xxxv.quæst. Et prӕtereà à iudice ad id constituitur, vt is text.apertè declarat. *De eodem.*

44 ¶ Quantum autem ad d.c.quanquã, de vsur.lib.vj.prӕterquàm quòd illud ibi fit iussu, mandato, & auctoritate iudicis, quæ ita requiritur, vt nec ratihabitio postea interueniẽs sufficiat, vt dicit Bald.in l.executorem, col.iiij.versic.sed quid, si notarius. C.de execut.rei iudic.vt diximus suprà num.21.nec aliud speciale tamẽ est fauore animæ, vt ibi declarant doct.& Iason in d.l.stipulatio ista.§.alteri, col.iij.versic.quintò limita.ff.de verb.obliga. Et hanc planè in ea re differentiam impuberum & aliorum priuilegiatorum, cæterorumque non item priuilegiatorum: vt scilicet pro illis nonnunquam, & quibusdam interuenientibus possit alius stipulari: pro cæteris nunquam, satis apertè declarat gloss.in d.c.quanquam, in verbo, possunt acquirere. & Bart.in l.j.ad fi.prin.ff.de iure fisci, vbi dicit quòd notarius potest stipulari pro fisco, vti pro pupillo, per d.l.non quasi, quæ est illa.d.l.iiij.ff.rem pupil.sal.fore, nam fiscus, inquit, & pupillus æquiparantur, l.illud, ff.de appel.& l.rempublicam. C.de iure reipublicæ, lib.xj. Id quod dicit menti tenendum, quòd quotidianum sit. Hisque concinit quod scribit Bald.in l.j.col.iiij.versic.alij dicunt.C.per quas perso.nobi.acqui. dicens speciale esse in d.c. quanquam, vt notarius stipuletur in vsuris. Igitur ius commune est in contrarium. Vt tamen interim videas Angelum, qui aliter quoq; illud c.intelligit in sua disputatione incip. Astensis miles, col.ix.versic.de octauo dicendum est. *De eodem. Notariũ non nisi priuilegiatis posse stipulari. Pro anima. pro impuberibus. Pro fisco.*

45 ¶ Sed quid hîc, si diuis placet, faciamus, quando plerique omnes dicunt aliter consuetudine obseruari, vt scilicet notarius possit in contractibus à se receptis pro quibusuis, nullo ætatis discrimine, nullo delectu conuentionalium & iudicialium negotiorum, nulla item differentia, an iudex id iusserit, an minimè, sed passim, semper & vbique pro aliis stipulari, vt prӕter plurimos quos tibi citauimus suprà nume.23.sunt & alij, scribit Bald.in dicto §.cùm autem, Instit.de actio.& consilio ccxlvj.prӕmissis verbis, cuiusdam statuti, paulò ad finem lib.ij.vbi *Consuetudine obseruari vt distinctè notarius pro aliis stipuletur.*

dicit eam esse consuetudinem fermè per totam Italiam vt ex stipulatione notarij aliis quæratur actio sine cessione.& Ioan.Fab.in §.si verò aliquis,Instit.de satisd.licèt vterque quantum ad ius commune,sit alterius opinionis,vt suprà diximus.

Consuetudinem hanc obseruari debere.

Statuto vel consuetudine introduci vt alius pro alio stipuletur.

46 ¶ Consuetudinem autem hac in re esse obseruandam tradit Bald.in hac ipsa specie loquens, in l.j.vbi nuper citauimus.C.per quas personas nob.acquir. Nam tunc,inquit, notarius videtur habere id officium stipulandi pro alio à consuetudine.& rursum consil.cxlvj.præmissis verbis,paulò ante fi.lib.ij.Nam & aliàs consuetudine vel statuto introduci potest,vt alius pro alio posit stipulari,vt plerique volunt per text.in l.certi condictio.§.si nummos, in illis verbis,cùm quotidie credituri,&c.vbi id not.Roma.in vltimo not.Alexander colum.ij.vers. item not.consuetudinem,& Iason colum.iiij. versicu.vltimò not. & Philip.Decius colum ij. versicu.tertiò not.ibi quotidie.ff.si certum petat.& per text.in l.si quis donaturus, in fi.ff. de vsufruct.Bald.in repet.l.de quibus,colum.ix.versic.& primò quò ad primum,ibi,certè valet consuetudo.ff.de legib.

Ad idem.

Lex id facere potest.

47 ¶ Vti etiam statuto id introduci potest ex sententia ipsius Bald.in l.j.in fi. C. de manumiss.testa.& in c.quæ in ecclesiarum,colum.antepenult. versic.sed nunquid ex pacto, de constitut. & consil.cccj.in primis videndum est,circa medium,lib.iiij.vbi hãc rationem adducit,quòd lex id ipsum potest facere,per l.penult.§.cùm autem. C.ad Senatusconsultum Trebellia. & alia iura ab eo allegata: ergo & statutum, quod & ipsum lex est. & Paul.Castrens. consilio clxxj.in casu præsenti visis omnibus,colum.ij. versicu.primum est in actione,libro secundo, & Iacob.à Sancto Georgio,in dicta l.certi condictio.§.quoniam, circa medium.ff.si certum petatur,& Iason in dicta l.stipulatio ista.§.alteri,colum.j.versiculo limita no.istam regulam. ff.de verbor.obligat.

Instrumenta garentigiata.

Et confessionata.

Garentigia.

48 ¶ Ad hæc si ex statuto,aut moribus regni, vel ciuitatis instrumenta à notariis recepta habent executionem paratam:cuiusmodi instrumenta quæ Tusci garentigiata appellant, & Perusini confessionata,vt tradit Bald.in l.etiam,colum.j.in diuersis locis. C.de execut.rei iudica. Idem enim est vtrunque, vt dicit Bartol.in l.possessio quoque. §. & si possessio. ff. de acquir. possessio. Nam garentigia nihil aliud est. quàm præceptum factum à notario partibus confitentibus & consentientibus, vt obseruent contenta in instrumento, vt dicit Bald. in l.vlt. colum.ij.versic.& ideo consuetudo.C.de sponsa. cum multis aliis concord. à me plerissimè collectis in commentariis consuetudinum Picta.tit.*de notaires*,§.j.glo.ij.in verbo,*car ilz sont iuges quant à ce*,Ideoque notarij, qui hæc instrumenta conficiunt, dicuntur iudices chartularij,de quibus suprà locuti sumus,num.28.item sunt & ipsi. Et huiusmodi sunt instrumenta quæ in nostra Gallia fiunt,tam ex consuetudinibus multarum huius regni regionum, quàm

Notarius in his instrumentis pro aliis stipulari potest.

ex ordinationibus nostrorum regum.Igitur, vt repetamus, in his instrumentis haud dubiè potest notarius stipulari alteri,si credimus Bart.in d.l.possessio.§. & si possessio.ff.de acquir. posses.Bald.in d.l.non aliter.col.j.versic.item si ex forma statuti.Roma.consil.lxxvj.in causa nobilis,col.j.Angel.Aret.in §.serui autem,col.j.versic.item quod dixi per notarium, Insti.de iure perso.Iason in d.l.stipulatio ista.§.si stipuler,colum.antepen.versi.quarta fallentia.ff.de verb.oblig. Anto.Capyt.d.decis.Neap. lxxviij. & Hierony.Grat.d.consil.xij. contra quamplures,col.ij.versi.tertiò quia adest,lib.j.

Apud nos notarius potest alteri stipulari.

Sed cuius effectus est hæc stipulatio ante acceptationẽ.

Alienans an posit pœnitere, vel reuocare ante acceptationem.

49 ¶ Ex quibus vides minimè dubitandum esse apud nos, qui notarius alteri stipulari posit, quicquid sit de iure communi. Et id quoque etiam de iure ciuili fatetur Paul.Castr.d.consi. cxcv.lib.ij.quem suprà citauimus,vt scilicet quæratur vtilis actio absenti sine cessione.quod non procederet in stipulatione alterius,sed in id requirit acceptationem. Igitur secundo loco illud videndum est,cuius est effectus hæc notarij stipulatio ante acceptationem, & an ex ea quæratur possessio ex constituto in instrumento apposito. Et certè eam vim habet, vt non posit donans aut vendens reuocare aut pœnitere, etiam ante acceptationem donatarij aut emptoris,vt expresè voluit Bald.in l.cùm à socero,colum.ij.versic.caue tibi. C.de iure dot. Alexand.Franc.Aret.& Iason in l.qui Romæ.§.Flauius Hermes:ille colum.pen.versi.tamen conclusionem,Francisc.Aret.colum.item penult.versic.& hoc tenet.& Iason col.viij. versic. secundò limita.ff.de verbo.obligat.idem Franc.Aret.d.consil.lxxiiij. col.penult.versic.tertiò pro hoc,& seq.Carol.Ruin.consil.clxxij.non est dubium,col.iiij.versicu. & prædicta locum habent.Philip.Dec.d.consi.lviij.col.ij.versi.præterea in quæstione.& d.consil.ccxxvj.in fi.& consi.ccxxxix.primò non videtur,col.iij.versi.tertiò dictum.& d.consil.dcvij. colum.iij.in iij. dub. Lance.Gali.in rub.ff.de verb.oblig.col.iiij.versic.& aduerte quia vbi esset.Lud.Goxad. consi.lxxxvij.prima facie videtur,col.iij.versi.septimò dico.Maria.Socin.Iunior.conf.cxviij. visis instrumentis,col.ij.vers.& hæc contrario, & mulsis seq.lib.ij.Anto.Rube. consil.xcj.videtur primo aspectu,ad fi.& consil.cxvij.proponitur in facto quòd quædam mulier, num.8.

Qui dicunt ius statim quæri ex stipulatione notarij sine acceptatione.

50 ¶ Et eiusdem factionis non obscurè videntur esse,qui dicunt ius statim quæri donatario siue emptori ex ea notarij stipulatione,sine alia ipsius donatarij siue emptoris acceptatione. Nam ita expresè voluerunt Corne.consil.xxj.suprascripto puncto, colum.ij. versicu.præterea ius & actio,lib.iiij.Guido.Pap.decis.Delphin.xlix.in processu. & Socin. consil.cclxij. in causa

magnifici,col.pen.verſic.ſecundò reſpondetur.& Philip.Dec.conſil.ccxxvj.magiſter Ioannes,col.j.verſi.nec obſtare videtur,& iterum in fi.eius conſil. & maxima pars aliorum, quos ſuprà citauimus num.23.ſunt & alij.

51 ¶Sed illud poſtremò inſpiciendum eſt,an id impediat,quominùs donare, aut vendere alteri aut hypothecare alteri poſsit, antequam emptor aut donatarius ratum habuerit: aut etiam poſtquam ratum habuerit,ante rei traditionem. Et ſi id fecerit,vter eorum præferetur.Et id certè minimè dubium eſt,quin præferatur hic ſecundus donatarius vel emptor,cui res priùs eſt tradita,ei cui abſenti ſtipulante notario res priùs vendita aut donata fuerat.Nam ſi id locum habeat cùm priori emptori aut donatario etiam præſenti, & ſtipulanti res eſt donata aut vendita,ſed nòn tradita, & alteri interim vendita, & tradita, per vulgatiſsimam illam.l. quoties.C.de rei vendicatio. cum ſimilib. Aut etiam alteri interim quoque hypothecata.l. vlt.§.Lucius.ff.de donatio.& not.Bartol.& Ioan.Plat.in l.j.poſt glo.ibi,in verbo, perfectam. C.de iure fiſci,lib.x.Quanto magis ſi non ipſi præſenti, ſed abſenti, pro eò ſtipulãte notario?

Sed quis præferatur, an is cui notarius primum ſtipulatus eſt,an alter.

52 ¶Et id certè clariſsimum eſt,ſi nullum interuenit conſtitutum,vel precarium.At ſi interuenit notario ſtipulante,& id maximè dubium eſt, an ex huiuſmodi conſtituto facto abſenti, pro quo notarius ſtipulatur, tranſeat poſſeſsio in ipſum abſentem ante eius acceptationem, ita vt is præferatur alteri.cui interim res donata vel vendita & tradita fuit. Et id quidem eſt quod quærimus, & quod ad hunc noſtrum tractatum precipuè pertinet. Sunt autem eius rei diuerſæ ſententiæ multorum ac magnorum virorum ex vtraque parte, vt diximus ſuprà num.8.ſed & hanc,& 2.ſeq.& iterum num.13.contrarium tamen,& num.ſeq.

Quid autem ſi interuenit conſtitutum ſine notario ſtipulante.

53 ¶Ego verò,vt iudicium in hac re meum tandem interponam, vix eò adduci poſſum, vt ex huiuſmodi conſtituto abſenti & ignoranti facto tranſeat in eum poſſeſsio: vt pote quæ eius naturæ eſt,vt non ſine animo eius cui quæri debet,quæri poſsit,cùm animus ad quærendam poſſeſsionem requiratur.l.j.§.adipiſcimur, & ibi doctor. & iterum l.tertia, in principio. & l. quemadmodum,& l.quod meo.§.ſi furioſo,ff.de acquirenda poſſeſsione. Ideo nec per conſtitutum poteſt transferri poſſeſsio, niſi accedat animus & voluntas eius cui quærere volumus,vt expreſsè voluit gloſſ.quam omnes ſequuntur,in dicta l.quod meo,in verbo,poſsidere,eodem tit.

De eadem re.

54 ¶Quòd ſi quis nobis obiiciat d.l.iij.§.item acquirimus,vbi acquirimus per ſeruũ aut filiumfamilias poſſeſsionem earum rerum,quas peculiariter tenent,etiam ignorantes.Huic ſtatim reſpondebo,id ibi fieri,vt confeſtim ſubditur,quia noſtra voluntate intelliguntur poſsidere, quas eis peculium habere permiſimus.Ex hocque not.Imo.ibi, quod propter præambulam voluntatem intelligitur,& fingitur poſteà interuenire voluntas in alio actu connexo. Et facit quod etiam in ſimili diximus ſuprà in ſecunda parte,in iiij.amplia. & quod ſcribit glo.vlt. in c.ſine poſſeſsione.verſic.item opponitur ignorans, de reg.iur.lib.vj.

Obiectio & reſponſio.

55 ¶Quòd ſi is magis vrgeat, dicatque generaliter poſſeſsionem acquiri per liberam perſonam etiam ignoranti. per text.expreſſum in l.j. C.de acquir.poſſeſ. Intelligat eam l.communiter, vt cum noſtris loquar,intelligi de procuratore,vt videre licèt ex Cin.Alb.Bald.Ange.Raph. Fulg.& aliis ibi:& Imo.conſil.lvij.viſo quodam inſtrumento, ante medium.& ſic in eo, qui noſtra voluntate ea facit,quæ poſteà vt procurator noſter facit, vt ſuprà in præcedenti verſi. diximus de filio & ſeruo, quibus per peculium conceſsimus. Et nuncupatim de ipſo procuratore voluit Angel.Aretin.in §.actionum, col.iiij.verſic.ſed dominus, Inſtit.de actio.fuit enim,inquit,à principio voluntas domini,vt procurator ſibi acquireret, per l.j.§.per procuratorem.ff.de acqui.poſſeſ.Nec tamen omnes concedunt,procuratorem per ſuum conſtitutum nobis poſſeſsionem acquirere, vt videre poteris ex iis, quæ ſcripſimus ſuprà in ſecunda parte in xxvj.amplia.licèt haud dubiè poſsit per realem poſſeſsionem illi traditam.

Altera obiectio. Reſponſio.

56 ¶Ex quo etiam illud ſequitur,quòd licèt fortè notarius poſſet per poſſeſsionem realem ſibi traditam acquirere poſſeſsionem alteri,cuius nomine eam poſſeſsionem acciperet, non tamen poſſet per conſtitutum,vt multi de procuratore dicunt. Aliàs enim eſſet hic duplex aut triplex fictio ſiue ſpecialitas: & multò quidem magis in notario, quàm in procuratore, qui (vt iam diximus)habet voluntatem domini,cùm notarius nullam eius habeat, pro quo ſtipulatur.Ergo vna ſpecialitas eſſet,vt alteri ſtipularetur & acquireret.altera,quòd poſſeſsio acquireretur ignoranti:tertia,quòd per fictam traditionem:quod procedere non poteſt,vt plenè diximus ſuprà in v.limit.& dicemus ſtatim num.ab hinc 3.

De eodem.

57 ¶Nec me mouet quod nonnulli adferunt, dominium ex huiuſmodi ſtipulatione notarij transferri in eum pro quo ſtipulamur:ergo,inquiunt,multò magis poſſeſsionem: Quia primùm nego dominium transferri ex ſolo contractu ab alio facto noſtro nomine, quia per liberam perſonam non transfertur dominium alteri ſine eius ratificatione, vt probatur in l.ſi ego.ff.de nego.geſt.& not.Dyn.in c.ſine poſſeſsione,colum.iiij.in paruis, verſic. item opponitur conſtat,de reg.iur.lib.vj.Bart.in l.qui mihi donatum,colum.j.ff.de dona.& Bald.conſi. xxxiiij.in cauſa iſta allegatur,in j.dub.lib.ij.& conſil. xliiij.iſte dominus Chriſtophorus, col. ij.verſi.& conſidera.& diximus ſuprà in prin.huius limit.Imò verò nec facta quidem ratifi-

Obiectio alia. Reſponſio. Dominium non transferri ex contractu alterius ſine ratificatione.

catióoe transfertur dominium, nisi interuenerit traditio; cùm nec si ipsemet præsens contraxisset, & stipolatus fuisset, dominium in illum fuisset traoslatum, nisi secuta traditione, vt nuper diximus: quamuis ex contractu ius ita quæsitum sit, vt non liceat vni contraheorium sine alterius consensu discedere: ios inquam non dominij, sed ius agendi ex eo contractu ad rei traditionem.

De eadem re.

Dominium translatū nō infert possessionem esse translatam.

58 ¶ Fateor tamen quòd si ipsi contrahenti præsenti factum fuisset constitutum, haud dubiè translatum fuisset & domioiom, & possessio, ex iis, quæ diximos in prin. huius tractatus. Sed an ex constituto facto notario pro absente & ignorante, antequam sciuerit & ratum habuerit, sit translatum dominium & possessio; id voum quærimus. nec si dominiom translatum esset, cootinuò sequeretur possessionem quoque translatam esse, nisi ea apprehensa fuerit, glo. in l. cùm duobus. §. idem respondit, socius si cessante, io verbo, dominium, ff. pro socio. & in l. vlt. C. de sacros. eccles. Bartol. Ang. & Rom. io l. commissa. ff. de publica. & vectigal. cum concord. à me traditis in repet. l. si voquam, io verbo, reuertatur, nume. 338. & huius est optima, & iterum nom. 389. possessio tamen. C. de reuoc. donat.

De eadem re.

Ratificatio nō retrotrahitur in præiudicium alterius.

Retrotractio fit fictè non verè.

59 ¶ At, inquiunt, possessio translata est ex constituto facto notario stipolanti alteri. Id verò maximè nego ante scientiam & acceptationem eios, nomine cuius id factum est: cùm possessio non oisi animo quæri posit, vt iam suprà diximus. Et quia etiam si aliter diceremos, hîc concurrerent non solum duæ aut tres, sed etiam qoatuor specialitates, quarum tres iam diximus suprà num. ab hmc tertio. Quarta aotem ea esset, quòd ratificatio facta ab eo, cuius oomine constitutum factum est, notario pro eo stipolanti, retrotraheretur in præiudicium eios, cui vendeos vel donans alteri vendidit vel donaoit, & tradidit ante hoiusmodi acceptationem (nam de hoc casu priuatim loquimur) qood & ipsom est cootra communes regulas iuris, vt not. in c. ratihabitionem, de reg. iur. lib vj. cum aliis multis concord. à me collectis in tractatu Retractuom, tit. primo, §. primo, glos. x. in verbo, *dedans l'an.* nome. 69. ratificatio. Imò verò nec cùm aliàs aliquid retrotrahitur, id propriè fit, nec verè, sed fictè, ex seotentia Bartol. in l. si is qui pro emptore, colum. iiij. versicu. ecce exemplum ratificatio. ff. de vsocapion. cum aliis quoque concordant. à nobis etiam comolatis in eadem illa gloss. nomero 69. præterea quod dicitur.

De eodem.

Duarū fictionum concursus in diuersis personis.

60 ¶ Et hanc rationem trium ex illis quatoor specialitatum attulerunt qoidam doctor. relati à Socin. qui tameo eos non oominaoit, io l. j. §. si insserim, ad fin. ff. de acqoir. pos. quam tamen ipse dubiam facit. quoniam ea quæ est, vt alteri per alterum quæratur, atque illa quæ de retrotractione ratificationis est, respiciunt persooam quærentis, non prohibentur coocurrere in negotiorum gestore, acquirente possessionem ei, cuius negotium gerit. l. cōmuois seruus; in fi. ff. eod. tit. Alia aotem quæ de constitoto est, qood fictè transfert possessionem, concernit personam tradentis ideo cùm oriatur in diuersa persooa, non impeditur concorsos. l. singularia. ff. si cert. pet. Cui quantum ad hanc ratiooem adde plenè not. per Bartol. in d. l. si is qui pro emptore, col. antepen. versic. septimò & vltimò. ff. de vsucap. Subdit autem Socin. ita voluisse Franc. Aret. vt certè voluit, in alia ooo absimili quæstione, in d. l. j. §. per procuratorem, in fi. de acquiren. possess. Et tandem ipse Socin. illud addit, Cogita tamen, nec aliter suam sententiam interponit, veluti de ea re dubitet.

De eodem.

61 ¶ Et certè vix sustineri posset, quòd hîc nō sint duæ aut etiam tres specialitates vnam & eandem personam acquirentis coocernentes, & aliæ præterea duæ, vt suprà declarauimus. Quæ ideo concurrere oon possunt, vt latè diximus in iiij. & v. limita. Nec io id obstat qood dictum est, id amitti in oegotiorum gestore. oam oec ex stipulatione ipsius transit domioium, nec possessio, nisi priùs domioos ratum habuerit, vt probat text. à oobis sæpe citatus in d. l. si ego. & ibi glos. & doct. ff. de negot. gest. & alij etiam suprà citati num. ab hioc 4.

De eodem.

Ratificatio facit censeri negotiū esse ratificantis.

62 ¶ Vt omittam, quòd cùm ratum habet dominus quod ab eios negotiorum gestore actum est, definit esse actus ipsius gestoris, oec ei attribuitur, sed domino, peræquè ac si ipse fecisset. l. si popilli. §. item quæritur. ibi, sed ratihabitio fecit tuum negotium, & in §. seq. & ibi oot. ff. de nego. gest. Cin. Bart. Bal. & alij io l. si tibi pecuniam. C. eod. tit. cum aliis concord. à me collectis io tract. Retractuom. tit. j. in glo. in verbo, *dedans l'an.* num. 66. sed contrario. Ideoqoe ea specialitas, quæ videbatur esse in negotiorum gestore, definit esse per ratificationem ipsius domini, in quo quantùm ad id nulla est specialitas, & manet tantùm vna illa specialitas, vt per actum fictum transeat possessio: sed ita tamen, vt non retrotrahatur in præiudicium alterius: vt latè suprà diximus. esset enim hæc alia specialitas.

Alteri præsenti alter stipulari & acquirere potest.

Modo præ-

63 ¶ Et huc quoque pertinet quod in simili dicitur, quòd licèt alteri præsenti in actu alter stipulari posit & acquirere, vt voluit glos. in l. vt inter absentes, in glo. j. C. de inutil. stipul. per tex. io l. ea qoæ. ff. de donatio. ioter vir. & vxor. & satis declarat illa l. vt inter absentes, cùm de absentibus loquitur: certè id iotelligitur modò præsentia sit vera, noo ficta, per l. si procuratori abseotis. ff. de verbor. obligat. & videtur voluisse glo. eam l. allegaos in d. l. vlt. vt inter absentes, in verbo, abseotiam. & expressiùs Franc. Curt. Senior consil. 50. memoriæ recolendæ, col. v. versic. sextò adducere videntur, num. 80. Quod non ob aliud esse videtur, quàm quòd aliàs

essent

essent duæ specialitates:vna, vt alter pro altero præsente stipularetur, cótra communem iuris regulam:altera,quòd præsentia non esset vera,sed ficta.

sentia vera sit non ficta.

64 ¶ Et in banc quoque partem,vltra ea quæ diximus,facit quod à Bald.scriptum est in l.Pomponius.§.j.ff. de procurat. quòd licèt tabelliones quotidie stipulentur pro aliis, vt publicæ personæ:tamen si illi pro quibus stipulantur,non ratificent, euanescit stipulatio, per glo.ibi, quam dicit menti tenendam.Et quod idem prodidit in l.si absentis,col.j.versi,modò reuoco in dubium.C.si certum petat.quòd si tabellio tanquam publica persona stipuletur pro alio, illo ratũ non habente,nihil agit tabellio. Ex quo vides ex ipsius Baldi sententia totam vim & effectum stipulationis factæ à notario,pendére ex ratificatione eius cui stipulatus est.

Notarij stipulatio pro alio re euanescit illo non ratificante.

65 ¶ Quod & ipsum non obscurè voluit idem Bald.in l.nec ei.§.satisdatio, circa fin. versi. sextò quæro.ff.de adoption. quòd si notarius recipit pacem pro absente ad certum tempus, non poterit ea res ratificari post tempus. Ex quo etiam intelligis eum velle, necessariam esse absentis ratificationem, etiam si notarius pro eo reciperet. Et id quidem mirum in modum confirmat quod in fortiori casu scribit Bartol.in l.iiij.§.boc autem iudicium, colum.ij.versi. credo tamen quòd non babeat.ff.de damno infecto,quòd in illis casibus,in quibus iudex potest suum officium interponere irrequisitus,ad vtilitatem & commodum aliorum, vt pro pupillis,& aliis miserabilibus personis,siue etiam aliis,id tamen quod fecit,non habet effectum nisi secuta ratificatione eius,ad cuius vtilitatem id fecit,argum.l.iij.§.inuito. & §.acquirere. ff.de bonorum pos.Ergo maiori ratione id quod factum est à notario, quod non babet tantum roboris & autoritatis, vt patet ex multis quæ suprà diximus, requirit ratificationem, vt effectum habeat.Et id certè mihi semper visum fuit esse verissimum, atque etiam comprobatum est ordinatione, quam vocant, Francisci Regis, edita mense Septembri, anno 1539. numero 133.

Notarij stipulatio de pace pro alio intra aliquod tempus non potest ratificari post illud tempus. Iudex quod facit pro alio, irritũ est illo nõ ratificãte.

66 ¶ Non tamen, ne decipiaris lector amantissime, quòd is qui vendidit, aut donauit absenti, pro quo notarius stipulatus est,possit venditionem aut donationem,aut notarius stipulationem à se factam reuocare ante acceptationem: quod de primo iam diximus suprà nume.49. ex quibus vides,&.seq. De notariò autem expressè voluit Alber.in d.l.non aliter,ff.de adopt. ea ratione motus,quòd nihil sibi quæsiuit per suam stipulationem alteri factam. De quo tamen dubitat Matthæ. Afflict.in d.constitut.Siciliæ,incipiente baiulos, colum.xiij. versic.sed iuxta hoc quæro.

Notarius an possit ante acceptationem reuocare stipulationem quam pro altero fecit.

67 ¶ Nec denique obstat huic sententiæ, quam nunc defendimus, quod nonnulli alterius opin. afferunt pro maximo suæ opinio.fundamento, quòd si notarius non posset alteri stipulari & quærere sine cessione,nihil amplius esset habitura ipsius stipulatio,quam priuati. Nam primùm quid periculi est,si id fateamur?cùm notarius in huiusmodi stipulationibus, quæ ad eius officium nullo modo pertinẽt,sit veluti priuata persona, vt sæpe diximus? Quanquam & aliter respondere possumus post Paul.Castrens.huius nostræ opinio.antesignanum,dicto consil.cxcv.in secundo dubio,lib.ij.& Philippus Decius in l.contractus, colum.viij.versi.& ampliatur.ff.de regul.iur.& dicto consil.ccxxvj. colum.iij.versicu. non obstat stipulatio.fatendo notarium alteri stipulari,& quærere actionem vtilem sine cessione, sed tamen secuta priùs ratificatione ipsius absentis.quòd si alter priuatus stipuletur pro absente, non ei quæritur ius aut actio etiam post eius ratificationem sine cessione,per not.in l.absenti.ff.de don, quod & nos suprà ex eodem Paul.diximus num.9.nec obstant vt subdit. Et sic semper plus operatur stipulatio notarij,quàm priuati,vt illi volunt.

Notarij stipulatio pro altero, illi quærit actionẽ vtilẽ sine cessione secuta prius ratificatione. Alterius non sine cessione.

68 ¶ Sed quæstionis est,an si donatarius cui notarius stipulatus fuerat, mortuus fuerit ante ratificationem siue acceptationem ab eo factam,possit eius hæres ratificare, vt ei quæratur. Et sanè sunt text.de hac re diuersi,vt videntur,alij probantes posse,alij non posse.Primùm enim probat text.in l.si sine.§.si procurator,vbi Bart.& Pau.Cast.j.not.ff.rem rat.bab. & l.ab vno. C.de negot.gest.prout eam intelligit Bald.licèt nihil mihi facere videatur,cum loquatur de re gesta à cohærede,non à defuncto.

Hæres an possit ratificare quod pro defuncto factum est.

69 ¶ Sed id simpliciter voluit glo.in l.eius qui, in verbo, negotiorum, ff.si cert.petat.ea ratione, quòd hæres censetur eadem persona cum defuncto.§.j.in auth. de iureiur. à mori.præsti. & Bart.in eadem l.col.ij.versic.ad quartum oppo.& iterum col.seq. versic.circa quartum, rursumque col.vlt.versic.quid dicemus.& ibi quoque Bald.col.iiij.versicu.oppo.dicitur hîc, & Alex.latè col.iiij.versic.item babetur secundò,& Iacob.à S.Georg.col.ij.vers.item ex cauda. & Lud.Bolo.consil.lxxvij.cor mũdum,&c.idcirco clarissimè.col.iij.vers.vel secundò potest dici.Philip.Dec.in l.hæredem,col.ij.versic.&ideo furtum.ff.de regul.iur. & consil.cclxij.in causa magnifici,col.ij.versicu.secundò hoc idem confirmatur.& consil.cclxxxj. viso puncto, col.iij.versic.ad maiorem tamen cautelam.& Matthæ.Afflict.in c.j.col.v.num.37.tit.de clerie.qui inuesti.fecit.

De eadem re.

70 ¶ Et pro hac re vltra id quod suprà diximus ex glo.d.l.eius qui,facit quod scribitur in d.l.hæredem.ff.de reg.iur.hæredem eiusdem potestatis iurisq; esse, cuius fuit defunctus,& multa illic congregata in eam sententiam à Philippo Decio.vti etiam in d.l. eius qui, vbi suprà &

De eadem re.

d.consil.cclxij.vbi item suprà,& à me omnium latissimè(pace aliorum dixerim)in nostro tractatu Retractuum tit.j.§.j.gl.ix.in verbo,*au lignager*.nu.47.verùm quærimus,& seq. & tit.ij.§.j.glo.vj.in verbo,*ou ses heritiers*,nu.1.& multis seq. quibus locis ostendimus idem iuris esse hæredi,quod defuncto,& vtrius factum alterius esse censeri.

71 ¶ Sed pro contraria parte,vt scilicet hæres defuncti non possit ratificare factum nomine defuncti, videtur esse text.in l.si is cui.& l.bonorum.ff.rem rat.habe.& in l.iij.§.acquirere,in fi. ff.de bon.posses.& l.Pantonius,in prin.ff.de acquir.hæred. Et ita voluit Ang.in d.l.eius qui, col.ij.versic.in glo.super verbo,negotiorum,dum reprehendit glo.ibi,quam suprà pro altera parte citauimus.& iterum col.seq.vers.in text.ibi,inutiliter,vbi tamen limitat,vt scilicet non possit habere ratum,præterquam ad suum præiudicium.ita intelligens text.quem suprà etiá pro priori opinio.adduximus,in d.l.si fine.§. si procuratori,quam dicit meliorem de iure. & Anto.Rube.in repet.l.non solùm.§.morte , col.iiij.versic.notandum est secundò, ff.de noui oper.nunc.vbi alios in id citat,qui & ipsi contrariam partem tenent.

De eadem re.

72 ¶ In qua controuersia Dyn.in c.ratum,in pen.quæst.de reg.iur.lib.vj.ita distinguendum putauit,vt in his quę transeunt ad hęredem,hęres ratificare possit,per d.§.si procuratori.In his autem quæ nó transeunt, minimè,per d.§.acquirere,& alia iura allegata in præced.versic.Et eam distinctionem nuncupatim sequitur Ioan.And.in addit.Spec.tit. de confessioni.§.nunc videndum,versic.quid si confiteor tuam esse, vbi dicit eundem Dyn.idem renuisse in consil. xxxij.Sequitur item Bart.& Alb.in d.l.si is cui,& idem Bart.in d.l.bonorú,col.ij.vers.quæro vtrum factum.& in l.si quis offerenti.§.j.ff.de solut.dum se remittit ad Dyn. vbi suprà.Bald. dum idem facit,in d.l.ab vno.C.de negot.gest.Alb.in d.l.iij.§.acquirere.ff.de bon.poss. & in d.l.si fine.§.si procuratori.ff.rem ratam hab.Ange.non sibi in hac re constans,consil.clxj.viso puncto prædicto,col.ij.versic.& vbi teneretur.Rom.in d.l.si Antonius,in fi.princ. de acqui. hæred.& in d.l.eius qui,col.iij.super glo,in verbo,alienatas,ff.si cert.peta.Philip.Dec.in d.l. eius qui.§.qui placebat,col.vlt.& ibi Franc.Curt.iunior,qui cum.§.legit cum vniuersa illa l. col.iiij.versic.glo.in verbo,negotiorum.ff.si cert.pet.

De eadem re.

73 ¶ Paulus autem Castr. de hac eadem re loquens , & in casu de quo speciatim hîc loquimur, scilicet in donatione facta absenti,notario pro eo stipulante in d.consil.cxcj.visis iis,quæ narrantur , col.iij.versicu.nec obstat quod gestum,lib.ij.ingenuè fatetur, hæredem illius absentis , qui posteà mortuus est , posse ratificare,dum modò res sit integra, id est,si donans etiam non sit mortuus , & dominium non transierit in alium successorem ipsius vel singularem, vel vniuersalem , quoniam res non esset amplius integra. Et idem quoque in eadem specie consuluit Bapt.Chasse.consil.vij.visis themate & consultatione, col.vij. versicu.item vna alia ratione.Præsertim,vt ipse dicit in hoc regno , in quo possessio ipsius donantis defuncti, quæ hoc casu nondum transierat in donatarium absentem,nec ipsius hæredem, vtpote cùm nondum acceptauerant,interim transiit in hæredem eiusdem donantis.& Anto.Rub.consil. clij.præsupponitur in facto, quòd de anno,in fi.

Quid si interim ante ratificationem donãs mortuus fuerit.

74 ¶ Sed quid si notarius aut alius qui fuit pro me stipulatus mortuus fuerit, & nihilominus potero eam stipulationem siue acceptationem ratificare , & certè id minimè dubium est , cùm text.expressum habeamus id fieri posse. in l.bonorum , versic.an autem & si mortuus , & ibi glo.& doctor.ff.rem rat.habe.& ita quoque respondit Raph.Com.consil.cavj. Innocentius, paulò post medium.

An mortuo notario donatarius possit acceptare.

75 ¶ Sed redeundo ad principale propositum donantem nondum esse mortuum,an poterit hoc casu,quo donatio facta est absenti cum constituto , notario stipulante , hæres donatarij, qui non acceptauerat,acceptare,vt in eum transeat possessio vi illius constituti? Et certè non potest,siue inspiciamus ius commune,siue etiam nostram generalem Franciæ consuetudinem, qua mortuus saisit viuum, vt loquuntur.Nam quantum ad ius commune,text.est in d.§.acquirere , non posse hæredem ratificare factum defuncti respectu possessionis. neque enim transit ad eum bonorum possessio,quod non aliunde procedit,quàm quòd possessio defuncti non transit ad hæredes,nisi ea naturaliter apprehensa fuerit.l.Pomponius,§.quæsitum,& l.cùm hæredes,in princ.& l.qui vniuersas,§.quod per colonum,ff.de acquir.posses. cum infinitis propè concord.à me collectis in tractatu. *Le mort saisit le vif*,post princ. vbi & id docuimus etiam procedere in suis hæredibus. Et ita in hac specie de qua tractamus, vt scilicet hæres donatarij non possit acceptare,tenuit Anto.Rub.in repetit.l.non solum.§. morte, col. viij.num.59.ff.de no.oper.nunc.vbi & alios in id allegat.

Hæres donatarij qui non acceptarat, an id ipsum facere possit vt possessio in eum transeat.

76 ¶ Quantum ad nostram generalem cósuetudinem,ea in hoc casu nullo modo locum habere potest,quia hæc sunt integra verba eius consuetudinis in multis locis, *Le mort saisit le vif. des choses dont il est decedé. vestu & saisy*, Et si hæc verba addita non fuissent, adhuc necessariò ibi sunt intelligenda. Neq; enim defunctus eam possessionem per mortem suam veluti per manus dare potest,quam ipse tunc temporis cum moritur non habet apud se,l.traditio.ff.de acquiren.rer.domin.& alibi sæpe diximus in hoc tractatu. Sed hic defunctus nondum habuerat possessionem eius rei sibi absenti donatæ per id constitutum , propterea quòd nondum

De eadem re.

ratifica

ratificauerat, vt suprà diximus. ergo & eam ad suum hæredem transmittere non potuit, nec consequenter ius ratificandi per doctor. nostrorum distinctionem.

77 ¶ Sed & illud quæri potest, an si is cui stipulatus est notarius, nolit acceptare, quæratur ipsi notario id quod alteri stipulatus fuerat. Et id quidem videri posset ex eo quod scribitur in l. si absentis. C. si cert. pet. quòd si absentis pecunia nomine eius fœnori data est, eo ratum non habente, is qui eius nomine dedit, experiri potest. Et quod per eam l. dicit Bal. in l. certi condictio. §. si nummos, col. vlt. versic. tertia quæstio est. ff. eod. tit. vbi etiam allegat. l. cùm quæritur. ff. de admin. tut. Quodque scribit Franc. Ripa in l. re coniuncti, col. pen. versic. & ex hoc ego. ff. de leg. iij. quòd stante statuto, vt alter alteri stipulari posit, vt est Papiæ, si quispiá pro se & altero stipulatus fuerit, & ille alter nolit acceptare, totum quæritur stipulanti. Ex quo & ipse infert col. seq. versic. & secundum intellectum, quòd in feudis in quibus frater fratri stipulari potest, secundum Bald. & Salyc. in l. vlt. C. res inter alios acta, & probatur in c. j. tit. de duob. fratrib. à capit. inuesti. & voluit etiam Odofred. in summa feudor. Bald. in l. j. C. quand. liceat ab empt. disced. & Alex. consil. x. ponderatis iis, quæ in themate, col. ij. versi. & hoc clarè decidit, lib. iij. si id frater fecerit pro fratre, & is nolit acceptare totum, quæritur fratri stipulanti. Et facit item quod in simili consuluit Signo. consi. clix. super dubiis quæ mouentur, quòd si pater stipuletur filiis nascituris, si nulli posteà nascuntur, quæritur ipsi patri stipulanti, per multa illic ab eo allegata.

Notario an quæratur qđ alteri stipulatus est, si is alter nolit acceptare.

78 ¶ Tu tamen dic contrarium hoc nostro casu, quo notarius est nudus minister, ideo nil debet apud eum remanere, arg. l. si quis Titio. ff. de leg. ij. Et quia etiam nulla est volútas nec ipsius nec contrahentis cum eo, vt ei quæratur. Ita enim voluit expresè Bart. in d. l. nec ei. §. eorũ, col. ij. versic. sed nunquid si tabellio, & ibi Bald. in §. satisdatio, col. ij. versic. quartò quæro, vbi idem dicit Guil. Cu. tenuisse. ff. de adopt. & Albet. in l. non aliter, col. ij. versic. sed pone quòd tabellio. ff. eod. vbi & in id allegat l. Lucius. §. à te. ff. de lega. ij. & l. filio. §. matri. ff. de adi. lega. & l. Lucius. §. filiam. ff. ad S.C. Trebel. & l. liber homo, in princ. ff. de acquir. rer. domin. & l. j. §. per eum. ff. de acquir. possess. & idem Bald. in d. §. si nummos, col. iij. versi. sed quid dicemus in notario, vbi & ad id allegat l. qui sine vsuris, circa medium ff. de negot. gest. & rursum ipse Bald. consil. cc. verba. in quarta quæst. lib. ij.

De eadem re.

79 ¶ Sed hoc tamen intelligendum esse censeo, nisi ipsius notarij pro alio stipulantis intersit id fieri quod stipulatus est: ita enim intelligitur d. l. si absenti. C. si cert. pet. vt videre licet ex Bal. ibi, col. j. in ij. oppo. & Rom. circa medium, nam licèt, inquiunt, principaliter non habuerit propositum acquirendi sibi, tamen habuit secundariò, illo pro quo stipulatus fuerat non ratificante, quod sufficit. l. cùm quæritur. ff. de admin. tuto. & l. etiam. §. si quis absenti. ff. de petit. hæred. & facit etiam l. si non ex propria. C. de contra. iud. tute.

De eadem re.

80 ¶ Sed si interim scire velis, quomodo, quibúsve verbis notarius stipulari aliis debet, cùm illis stipulari potest, vide Bart. in d. §. eorum, col. ij. versic. quæro qualiter tabellio. Alberic. in d. l. non aliter, col. j. versic. sed supposita. Bald. in d. §. satisdatio, col. ij. versic. secundò quæro vtrum notarius. Corn. qui alios citat, consil. ij. visa petitione, col. ij. versic. nam præmitteodum, lib. j. & Math. Afflict. in constit. Siciliæ, incip. baiulos, in x. not. versicu. limita tertiò, & alios quos tibi citaui suprà in xxv. amplia. num. 16. nam & in notario.

TRICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita tricesimoprimò, quando constitutum expresè fuit appositum in cótractu, quia ita à partibus est etiam expresè conuentum. Aliàs enim non potest notarius vi illius notæ, &c. id ipsum adponere: nec si id fecerit, quicquam proderit tale constitutum, vt not. respondit Alex. per multa ab eo allegata, consil. xxviij. viso & præhabito, col. ij. versi. vnde aut volumus quod in illo instrumento. & multis vers. seq. lib. ij. quem nuncupatim sequitur Philip. Dec. in l. contractus, col. vj. vers. & supradicta habent locum. ff. de regul. iur. & in l. semper in stipalationibus, col. vlt. eod. tit. & in l. vt liberis, col. iij. vers. similiter pari ratione. C. de colla. & cons. ccxlvij. in causa magnifici, col. iiij. versi. præterea ista disputatio. & Hierony. Grat. consil. lxx. ex themate mihi narrato, in fi. lib. j. vbi tamen intelligit, nisi dictum expresè fuerit, vt instrumentũ fieret cum clausulis consuetis. nã tunc si hæc clausula esset consueta, posset eam apponere. & iterum cons. xciiij. in causa excellentissimi, col. ij. versic. secundò respondeo, in fi. eius vers. eod. lib. j. & Anto. Rub. in repet. l. non solùm, §. morte, col. xiij. nu. 98. ff. de no. opc. nunc.

Notarius an possit dictionem &c. extendere ad constitutum.

Et nota &c. ad substantialia tantum extenditur.

2 ¶ Pro quibus facit quod post Cyn. voluerunt Bald. Imo. Alex. & omnes propè in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de lib. & posthu. quòd vi illius notæ, & cætera, quę solet apponi in instrumentis, intelliguntur substantialia, tantum actus in instrumento celebrari, non etiam accidentalia, nisi ea essent de stilo aut consuetudine, per multa ab illis citata. Quodque in simili scribit ipse Bald. de præcepto guarentigiæ in c. ad consultationem, in fi. extrà de senten. & re iudic. quod notarius idipsum si semel omiserit, supplere non potest.

Præceptum guarentigiæ omissum supplere non potest.

3 ¶ Contrarium tamen non obscurè consuluit Old. consil. cxxxix. ad habendam aliquam notitiam ad fin. cuius illic verba hæc propè sunt: An constitutum poterit apponi ex dictamine sapientum. Et dicendum, quòd dictamen sapientum debet esse circa cósolidationem (fortè

Qui contrarium tenuerunt in constituto.

legondum est consoliditatem vel soliditatem (id est robur, efficacia cõtractus, salua manente substantia, vt no. in l. mandato Titij. §. vlt. ff. mand. & quod habetur in l. illa institutio, in prin. ff. de hæred. instit. Et sub verbo, & cætera, quo sæpe vtuntur notarij, id continetur quod est de natura contractus, l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posthu. & l. si duo patroni, in prin. §. idem scribit. ff. de iureiur. Atque etiam id quod de consuetudine solet apponi. l. quòd si nolit. §. quia asidua. ff. de ædilit. edict. & l. si priùs. §. placuit. ff. de aqua plu. arc. Nemo autem, inquit, dubitat tale constitutum esse de natura contractus, per quem quis intendit transferre dominium. Et consuetum quoque id apponi, per quod mens contrahentium faciliùs & efficaciùs assequitur suum finem, siue finalem effectũ, arg. l. si quis locuples. ff. de manumis. test. & l. quisquis. ff. de leg. iij. & l. j. circa med. C. com. de leg. Hæc ille.

Constitutum ex natura cõtractus.

4 ¶ Et idem iisdem rationibus & legibus voluit Ioan. And. ipsius discipulus, qui tamen eius nõ meminit, vt solet, in addi. Specu. tit. de instr. edi. §. insttumentum ergo, versi. quòd si à contrahentibus. & Anto. in c. ex literis, col. ij. vers. sed nunquam per hæc, & ibi quoque Felin. col. v. versi. septima ac vltima declaratio, de fide instr. Paul. Castr. consi. x. si vera sunt, col. j. lib. j. vbi dicit hanc constituti clausulam solere communiter apponi ab omnibus notariis, ideóque & eam contineri sub illa nota &c. iuxta not. per Bald. in d. l. Gallus. §. idem credendum. ff. de lib. & posthu. Subdit tamen constitutum non quidem simplex, sed cum adiectione precarij, per quod transfertur ciuilis & remanet naturalis, non contineri sub ea nota, nisi notarius ille consueuisset eam in suis instrumentis apponere, quia vt plurimùm non apponitur, per l. nam ad ea. ff. de legib.

Et alij.

5 ¶ Sed & eiusdem sententiæ, vt notarius posit ponere constitutum, tametsi à partibus non est dictum, respondit etiam Socin. consil. ccxxxix. præsentis consultationis difficultas, col. pen. versic. sed ad hanc difficultatem, lib. ij. quod iterum repetitur consil. cexxxj. lib. iiij. nam id, inquit, tacitè subintelligitur, licèt non fuerit expressum, cùm de consuetudine apponi soleat in instrumento venditionis, arg. l. vel vniuersorum, & ibi not. ff. de pigno. act. & eius quod voluit Ang. in l. bene à Zenone. C. de quadr. præscr. Et idem propemodũ voluit ipse Soc. consil. cj. visis duobus testamentis, col. j. ad fi. ibi, vnde tantùm procedit, lib. iij. & consi. lv. viso instrumento, ad fi. lib. iiij. & in d. l. Gallus, §. idem credendum, col. vlt. ff. de lib. & posthu. vbi tamen intelligit, si solitum sit apponi. & Cepol. in l. quòd si nolit. §. quia asidua, per eum text. nu. 38. ff. de ædilit. edict. & Felin. in c. cùm M Ferra. colum. iiij. versic. & prima declaratio, de consti. & Philip. Dec. sibi contrarius, consil. ccccxlix. visis duobus consiliis, col. iiij. versic. & non potest dici. & Iason in l. ex parte, col. ij. vers. septimò & vltimò. ff. de verb. obli. & in d. l. vt liberis, col. iiij. vers. & vide quod no. C. de colla. vbi dicit id se sæpiùs vidisse in facto Steph. Bert. cõs. cclxxxvj. ex vẽditione, ad fi. lib. j. Matth. Afflict. in consti. incip. baiulos, col. vj. versi. an autem posit apponere. & Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco, ab vsitato, col. ij. versi. hinc etiam est quòd notarius. & Marc. Mant. cons. cclvj. viso casu mihi transmisso, col. ij. nu. 11. & seq.

Alij item.

6 ¶ Nam & hanc clausulam constituti solere apponi in instrumentis notariorum, præter eos quos iam citauimus in ij. præcedentibus versi. voluit etiam Raph. Co. consil. xlj. ad primum quæsitum, col. j. versic. illud etiam quòd sola venditio. & consil. clxxiij. Galuanus, col. iij. versi. quio etiam dici potest. alter Raph. Fulg. consil. cc. in quæstione, col. j. & consil. ccxiiij. Titius obligauit ad fin. & Panor. in c. ij. col. vlt. versic. quintum exemplum, extrà de consuetu. Petr. Ferra. in tit. forma posito. actoris, in verbo, item quòd præscriptas, col. ij. versic. quid autem si in instrumento. & rursum tit. for. respon. libel. in actio. hypo. in verbo. exceptionem excusionis, col. ij. versic. item cessat excusio si debitor vt fit. & Iason in l. quoties, col. iiij. versi. quintò principaliter. C. de rei vend. & in l. apud Iulianum. §. j. col. iij. in vij. not. ff. de leg. j.

Constitutum solitum apponi in instrumentis notariorum.

7 ¶ Ex quo sequitur, vel si non aliud esset, posse notarium eam clausulam etiam omissam apponere, vt consuetam, per text. not. in l. vlt. in fi. iuncta glo. C. de fideiuss. cuius l. autoritate Bald. ibi, dicit notarium simpliciter rogatum, intelligi rogatum cum clausulis consuetis. quod & ipsum dixit per eundem text. ipse Bald. in l. j. col. vlt. versic. sed ponamus contrahentes. ff. sol. matrim. loquens de clausula hypotecaria, vbi dicit illum text. esse ad hoc not. & in l. cum de consuetudine. ff. de legib. & in l. ita demum. §. j. ff. de procurat. & in l. huiusmodi, in prin. ff. de legat. j. vbi dicit eum text. ad hoc esse meliorem totius iuris. & in d. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit, post princip. ff. de iureiur. & in l. si quis sub conditione, in fi. ff. de condit. instit. & in rubr. C. de fide instru. colum. v. versic. quartò quæritur. & in l. errore, post princ. C. de testament. dum dicit quod consuetum est tacitè videri inesse. quæ enim in quotidiano vsu sunt pro expressis haberi, per d. l. vlt. C. de fideicommis. quam ad hoc dicit valde notabilem, & idem Bald. in rubr. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. & consil. cccxiiij. cùm per statutum, lib. iiij. & ante eum Bart. in l. vlt. in princip. ff. quæ in fraud. credi. vbi dicit notarios ex tacito mandato posse ea in instrumentis apponere, quæ de consuetudine veniunt, & in d. l. si priùs. §. j. ff. de acqua plu. arcen.

Notarius simpliciter rogatus potest apponere clausulas consuetas.

8 ¶ Quod & plerique alij voluerunt, scilicet Florià. in l. hæredes. §. in illa, in princip. ff. famil. ercisc. vbi loquitur de clausula pœnali apponi solita. Alex. in l. si finita, in princ. ff. de damno infect.

De eadem re.

in fe.& consil.xxvij.in causa & lite domine Bartholomeæ,col.j.lib.ij.& consil.cv.in causa cor rectionis,ad fin.eod.lib.ij.& consil.lxxxix.viso themate inquisitionis, col.pe.versic. & ex his patet,lib.iij. vbi etiam dicit,illum text. esse meliorem qui sit in iure. & consil.iiij. in causa & lite inter Lucam,col.iij.versic.nec ad hoc obstat, lib.vij. Corne.consil.cccxv. antequam aggrediar,col.vlt.versic.nec obst.quod dicebat,lib.iij. Barba.consil.v.clementissimi Dei, col.v. versic.præterea est etiam,lib.j.vbi ad hoc dicit singul.text.in d.l.vlt.de fideiuss.& consil.iiij. prope inquit,col.iiij.versic.& adduci,lib.ij.consil.xxxvij.scribitur sapienter,col.v.versi.& adduco optimum,lib.ij.& Cepola in l.quod si nolit.§.quia assidua,nume.40.& multos seq.per illum text.ff.de ædil.edict.& Socin.in d.l.Gallus.§.Idem credendum, col.iij. vers.aliquando & tertiò quærimus, & iterum vers.aliquando octauò & vltimò.ff.de libe.& posthu.& consil. xciiij.in causa validitatis,col.iij.vers.& hæc omnia,confirmantur,lib.j.Guid.Pap.consil.cxciij. in causa missionis,in fi.Ias.in l.j.§.si procurator,col.vlt.ff.si quis ius dice. non obtemp.& latè in l.certi condictio.§.si nummus,col.ij.vers.tertiò not.principaliter, & ibi Iacob.à S.Georg. colum.j.ff.si cert.petat.& idem Iason in reper.l.admonendi,col.lix. vers. nam notarij simpliciter,sub num.165.de iureiur.& in l.vlt.colum.viij.vers.decimò principaliter. C. de iure emphyteut.& latissimè in l.vt liberis,col.ij.vers.item ex vltima parte. C.de collat.& latè Felyn. in c.ex literis,col.vj.vers.sed tamen istud,de fide instru. Hippo.Marsil.singul. cxxiij. insuper clarum.Thomas Parp.in proœmio.ff.& ibi Hieronymus Cagno.col.vlt.Franc.Cort.Iunior in l.j.col.vj.num.36.C.de eden.& Mart.Mantu.consil.cxxvj. punctus emergentis conditionis,col.ij.num.4.& alij quos citabimus infrà,nu.13.quanquam.Et quod in simili de procuratore diximus suprà in xiij.limit.num.8. eu & illud.

9 ¶ Nam & aliàs videmus,quòd id quod solet apponi in contractu vel alia dispositione,habetur pro apposito,etiam si id non sit dictum aut scriptum, per text.in d.c.cum M.Ferra.in illis verbis,sicut consueuit,& ibi Bald.qui & eum dicit meliorem de iure,col.iiij. versicu.item illud quod debet,Anton.col.v.versic.in text.ibi,sunt consuera,Imo.col.iij.vers.item potes notare,Pan.col.ij.versic.no.ibi sicùt consueuit,Barb.latè col.iij. versic.nam ex istis verbis quod clausula posita.Felyn.vbi suprà,& Philip.Dec.col.ij.in v.not.& Fran.Ripa, col.xvij.in xxvij. no.extrà de constitut.Et ad id quoq; allegatur text.in c.ij.ibi,& si non apponatur, de rescrip.& in c.quòd translationem,ibi,sæpe fuere,& ibi,iam licere, & ibi Panor.qui eum tex.ad hoc dicit moltum sing.col.ij.vers.nota.in vers.siquidem,de offi.lega.& Barb.col.v. versi.not. ibi, & siquidem.Et tex.in cle.j.in fi.de pœn. Et bene etiá facit quod scribit Bal.in l.fideicómissa. §.si seruo,in prin.ff.de leg.iij.quòd quis præsumitur velle quod consuetum est.per d.l.vlt.de fideiuss.Et quod idem tradit in d.l.quod si nolit.§.quia assidua,per eum text.ff.de ædil.edict. quòd notarius debet ponere in instrumento ea quæ sunt de iure, & consuetudine regionis. *Solitum apponi habetur pro apposito.*

10 ¶ Sed aduerte quòd plurimi ex his,quos suprà citauimus, intelligunt id cùm in instrumento ponitur ea nota,& cætera,vt scilicet ea comprehendat quæ solita sunt:quasi sic ea nota non liceat aliter extendere,quàm dictum aut scriptum est. Atque ita etiam intelligit Socin.post alios multos ab eo citatos,consil.xcuij.præstantissimi,col.iij.versi.præterea cùm dictos, lib.j. Alij autem loquuntur, cum dictum est expressè, vt notarius possit conficere vel extendere instrumentum ex dictamine vel consilio, vel sensu sapientis. & ita noncupatim & in his terminis loquuntur Oldr.& Io.And.in locis suprà citatis,in versi.iij.& iiij. & Iacob.à S.Georg. in l.pacto conuento,ante fi.ff.de transact. Et ita quoque expressè id intelligit Bald.in d.rub. C.de reuo.his quæ in fraud.cred. Sed id minimè placet Felyn.in d.c.ex literis, col.vj.versic. sed tamen istud non videtur,de fide instr.& Ias.in d.l.j.col.vlt.vers.adde quod Bald.ff.si quis ius dic.non obtem.nam simpliciter intelligitur notarius rogatus de consuetis, vt latè suprà diximus & probauimus. *Quomodo su periora intelligantur.*

11 ¶ Sed sunt & alij,qui dicunt simpliciter, ea quæ omissa sunt in contractibus, non esse subintelligenda nec supplenda, etiam si sint ex more & consuetudine regionis, & inter hos Bald. loquens de renunciatione discussionis,in d.rub.C.de reuoc.his quæ in fraud.cred.colum.ij. vers.& nota quòd Bart.dicit. & Angel. loquens de renunciatione periculorum siue casuum fortuitorum,in l.licèt,col.j.C.de locat. Quorum opinionem adiuuat,quòd omissa in contractibus habentur pro omissis.l.inter socerum.& l.Bebius.ff.de pactis dota.& l.si eùm dotem, in prin.ff.solut.matr.& l.si extraneus.ff.de condict.ob caus.& l.quicquid adstringendæ.ff.de verb.oblig.& l.vlt.C.de pact.conuen.& l.ij.& ibi Bald.C.de naut.fœno. Quod perpetuum est in omnibus dispositionibus,vt latè ostendimus in tractatu Primogeniorum, in xl. quæst. num.190.casus omissus,& seq. *Qui contrarium è diametro tenuerint.* *Omissa in contractibus habentur pro omissis.*

12 ¶ Quid quòd sunt qui tradunt clausulas consuetas siue solitas apponi in instrumentis,& quæ reuera positæ sunt,nihil operari,nec haberi pro positis, nisi constet eas fuisse expressè à contrahentibus conuentas. Videri enim magis fuisse positas , quòd è stilo & consuetudine notariorum sunt, quàm quòd partes ita conuenerint, ex sententia Bartoli loquentis de clausula codicillari,in l.j.in vj.quæstio.in fi.ff.de iure codicillo.Bald.in l.quoties, colum.j.versic. modò reuocatur,in fi.C.de hæredib.instituend.Cardin.consil.cxx. ad primum quod iudex, versic. *Cõsuetas clausulas appositas nihil operari.* *Vt clausula codicillaris.*

versic.item tales renunciationes. Anto.loquentis in clausula iuramenti, in c.cùm contingat,
Et iuramẽti. col.vij.versic.quartus casus,in fi.& ibi Panor.col.xix.in ix.casu,versic.in dubio enim,eod.tit.
& eiusdem Pan.in c.quotauallis,col.xvj.versic.venio ad secundum membrum, ibi,sed quia
notarij ex consuetudine,eod.tit.& Alex.consil.cxlj.ponderatis,col.vlt.lib.j.Socin.consil.ccl.
in causa Bononiensi,ante fin.lib.ij.& consil.xciij.testamentum præmissum, col.vij.versic.dicit
præterea,lib.iiij. & Vincen.Pali.inter consil. Curtij senioris, consil.iij. & si subtilissimè,
col.ij.versic.consideraui,quòd etiam.& Lud.Gozad. consil.lxxx.in hac causa,col.ij. versi.secundò
considero.Franc.Curt.iunior in auth.ex causa,col.pen.versic.secunda dubitatio. C.
de lib.præter.& consi.cj.præsupponitur in facto,col.vlt.versi.præterea vt dicit,lib.ij.& Paul.
Paris.consil.xx.concessio in personam,col.ix.nu.87.lib.j.cum aliis multis concord.à me collectis
in comment.l.si vnquam,in præfatione,nu.cxxvj.ad huius tamen. C.de reuocan.donat

13 ¶ Quanquam contrarium tenet Imo.in l.filio præterito, col.viij.versic.& per prædicta. ff.de
Qui contrarium tenent. iniust.rupt.& irri.testa.Alex.consil.cxxv.visis & consideratis,col.pen versic.nec.obstat quòd
notarius istas clausulas,lib.j.iunctis his quæ dixerat ex d.Anto.vbi suprà,col.eiusdem consil.
ij.versi.sed si dixit.quod consil.repetitur consil.liij.lib.iij.& idem Alex.consil.cxlij.circa primam
dubitationem,col.iiij.versicu.subdit etiam, lib.ij. quod & repetitur consil.cij.lib.iij. &
idem Alex.consil.j.ponderatis his quæ in themate , col.v.versicu.& licèt quidam celeberrimus,
sub num.21.lib.v.Corne.consil.cl.prima facie dicendum videtur,col.iij.versi.nec etiam
obstat id quod dicebat,lib.iij.Barb.in d.c.quod translationem,col.vj.num.26.& seq.de offic.
lega.& consil.vj,vbi Christus non est,in fi.lib.iij. & consil.liiij.illod in medium afferam, col.
pen.versi.& si quispiam opponat,eod.lib.iij. & consil.lviij. omnipotentem & immortalem,
col.ix.versi.& si dicatur,lib.iiij.Philip.Dec.in l.semper in stipulationibus, col.pen. versic.ex
prædictis.ff.de reg.iur.& in d.cap.cùm M.Ferra.col.ij.versi.& ex supradictis,de constitut.&
Alcia.in l.j.§.si quis ita,in iij.not.ff.de verb.oblig.& Hiero.Grat.qui hanc dicit esse communem
opinionem,consi.cxij.visis dobiis,col.iij.versi.circa tertiam difficultatem, lib.ij.& Fran.
Ripa in l.Centurio,col.xxvj.versi.in primis decisio.ff.de volg.& pupil.& omnes quidem innixi
ea ratione,quam suprà diximus,& quam Barb. d. consil.lviij.lib.iiij. dicit inconuincibilem,
quòd notarius censetur rogatus apponere clausulas consuetas ex more regionis.

14 ¶ Superqua controuersia Lancelo.Galiau.in d.l.j.in prin.col.ij. versi.item contrà facit. ff.de
Distinctio eas opin. concordans. verb.oblig.eam volens componere ita distinguit.nam aut clausula id importat quod non potest
rationabiliter dici contra mentem contrahentis esse,& tunc standum est ei clausulæ, secundum
posteriorem opini.aut verò continet aliquid quod verisimiliter est contra mentem
contrahentis,& tunc standum sit priori opinio. Et ita debet considerare discretus iudex : dicitque
hanc distinctionem non esse alienam à mente omnium , & bene pro ea facere quod
scribitur in l.vlt.§.idem quæsiit.ff.de condict.indebit.

15 ¶ Ego certè in ea sum opin.vt si alicubi esset consuetudo ponendi constitutum in omnibus
Autoris opi. instrumentis, si fortè esset omissum in vno quopiam , videretur fuisse omissum errore , aut
obliuione notarij : atque ita censendum esse tanquam si appositum fuisset : propterea que eo
casu multò magis posse notarium sub ea nota.&c.idipsum adscribere : præsertim , quòd , vt
iam dictum est,censentur partes id voluisse quod ad perfectiorem& expeditiorem effectum
contractus facit,maximè cùm huiuscemodi est mos regionis. Sed si is mos sit,vt nũc ea clausula
ponatur in instrumentis, nunc non ponatur,ita vt non sit vniformis eius rei cõsuetudo,
id fieri non debet,vt etiam respondit Hierony. Gratus consil.cij.videtur prima fronte , col.j.
versic.ad contraria verò,lib.j.& ante eum voluit Soc.in l.Gallus. §.idem credendum , col.ij.
versic.confirmatur ista conclusió.ff.de lib.& posth.arg.l.Seio medico.ff.de annu.leg. & eius
quod scribit Bald.de promissione pœnæ,in l.si duo patroni. §.si quis iurauerit. ff. de iureiur.
& Franciscus Ripa.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.x.versic.secundò limitatur.ff.de verbo.
oblig.Et bene facit quod scribit Bart.in simili in l.sciendum,col.j.versic.contra hæc oppo.ff.
de verb.oblig.Scio autem obseruatum esse in nostra curia Parisiensi:eam clausulam non suppleri,
nec intelligi sub illa nota,&c.nisi expressim fuerit in instrumento apposita.

16 ¶ Sunt & quædam consuetudines,quę nuncupatim loquuntur de hisce clausulis cõstituti,&
Cõsuetudines loquentes de constituto. aliis possessoriis,& inter cæteras Pictauien.tit.*de testamens* , §.iiij.qui est omnium.ccix.
& seq.Engolismensis eodem tit.§.vj. qui est omnium cxvij. Rochellensis titu. *de
donations entre les conioinctz*. §.vij. qui est omnium xlix. atque etiam ordinationes
(quas vocant) regiæ Francisci Regis, anni 1539.in mense
Septembri, articulo cxxxiij.quas suprà citauimus,& ex quibus
satis intelligis hanc clausulam constituti non semper apponi
solitam, proindeque nec supplendam esse.

ANDREÆ TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſignificatio.

ORNATISSIMO PRAESVLI, NICOLAO PELLEueo Ambianen. episcopo, regio in sanctiore consilio consiliario Andreas Tiraquellus regius in Parisiensi curia Senator S. P. D.

QVO ex tẽpore, à senatorio hoc munere, ad Ambianensem Præsulatum, maximo totius nostri ordinis desyderio assumptus es, Antistes illustriss. semper in animo habui, veterem illam necessitudinem, quã & studiorum similitudo, & eius temporis consuetudo, quo vnà magistratu isto fungebamur, conciliârãt, omni officiorũ genere, vt debui, non alere solùm aut retinere, sed etiam si fieri posset magis, ac magis augere. Neque enim verebar, ne quod vulgò amicis vsuuenire solet, quorum & Cicero in Lælio, & Aristoteles in Ethicis meminerũt, amicitiam nostram absentia dirimeret, néue honorum dignitatumque gradus, quibus à Sereniss. rege nostro, non modò non ambientem sed nec opinantem ornari te & cumulari audiebam, aliqua ex parte tuam erga me beneuolentiam labefactarent, nedum conuellerent aut dissoluerent. Quanquam, si verum fateri audeo, isti tuæ fortunæ nonnihil hoc nomine indignabar, quòd per eam, antiqui collegę præsentia, non nisi rarius quàm cuperem, frui liceret, cuius aliquando quotidiana consuetudine fœlicem me existimabam: Et cuius in colloquendo humanitatem, ac comitatem, in differendo acumen, in consulendo, & iudicando prudentiam, integritatemque coram suspicere & admirari, magna cum voluptate solebam, nunc eundem absentem desiderem. Sed id pro regis imperio ac Reipub. bono ferendum est. Quorum ille, raras animi tui dotes, ingeniumque rebus omnibus instructissimum, quę ad instituendum & excolendum politicum virum necessariæ sunt, perspectum habens, te & libellorum suorum magistrum, & sibi ab intimis consiliis esse voluit: Hæc à priuatis & humilioribus causis in eum locũ & concessum euexit, vbi quæ ad summam & constitutionem totius regni pertinent & spectant pertractantur. Fœlix ipsa nimium, si quam-

plurimos tui similes rerũ suarũ moderatores & administratores habeat. καὶ καλῶς γεγονότας καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένους in Areopagum olim cooptari solitos scribit Isocrates, nempe qui & generis nobilitate eximij, & vitæ integritate conspicui, disciplinarum etiam omnium cognitione, & rerum vsu cum tanta prudentia coniũcto, quanta satis est ad viros probos efficiendos, cæteris præstarent, qui numeris omnibus grauitatis, seueritatis, constantiæ, fortitudinis, essent absolutissimi, vndecunque docti, vndique placentes. Quæ omnia, vt non in vno quouis homine depræhendere est facile: sic in te sunt copiosissima. Sed vide quorsum me tuarum virtutum commemoratio rapiat, vt quamuis eas attingere hoc loco non decreuissem, rerũ tamẽ dulcedine raptus, à litore, quod ad summum legere sat erat, in altum auferri me non sentiam: consultius nimirum facturus, si Timanthis illius exemplo, ea quæ oratione assequi non possum, silentij velut quodam velo contexissem. Quare ad id quod huius epistolæ propriũ fuit, recipio: cuius scopus & institutum erat, libellum hunc tibi offerre, antiquæ nostræ necessitudinis velut μνημόσυνον meíque in te animi pignus, vt quoties eum in manus istic venire contigerit, toties Tiraquellum tuum tecum habere, & alloqui tibi videaris, qui vt te semper plurimi fecit, ita semper est obseruaturus. Vale Antistes dignisime, & cũ libello deditum tibi auctorem amare perge, ac Domino Hospitalio, sine quo, propter singularem ipsius eruditionem ac probitatem, non satis feliciter in aula tibi victurus videbaris, meis verbis, quæso, salutem imperti. Rursum Vale. Luteciæ V. Non. Iul.

M. D. LIIII.

MIC

MICHAELI TI-RAQVELLO FONTENAIENSI

apud Pictones Seneschallo primigenio fratri charissimo, Andreas Tiraquellus iunior

S. P. D.

VT apud homerum queritur Telemachus ὅτι τὴν ἑαυτοῦ γενεὰν μόνωσε κρονίων *(eius enim dictum vsurpare libet) ita me multis fratribus beatum iudico. Nam si rerum omnium, quas ad beatè viuendum sapiētia comparauerit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius, cum his actum præclarè esse putādum est, quibus licitum est, cum sibi amicum instituere, qui vt frater germanus est, ita alter idem sit, vt mihi rectè à Sotione dictum illud esse videatur,* τοὺς ἀδελφοὺς παρέντας καὶ ἄλλους ζητοῦντας παραπλησίους εἶναι τὴν ἑαυτῶν γῆν ἐῶσι, τὴν δὲ ἀλλοτρίαν γεωργοῦσι. *Quum igitur, iuxta vetus verbum, amicorum communia omnia sint, committere nolui, vt tibi non impartirem, tecúmque communicarem eā lætitiæ voluptatem, quam ex commentatione patris, de maximè insigni loco iuris ciuilis, nuper in lucem edita, iam accepi. Nam quum præclara eius opera immortalitatis sunt, non ætatis, tum ex his omnis literatorum natio multas magnásque vtilitates percipit, vt nullam moram interponendam putarim, quin quamprimum maximo gaudio fruerere. Quæ causa fuit potius, vt librum adhuc atramento madentem mitterem, quam vt eo tibi animum adderem ad insistendum eam viam, quam nobis pater tritam reliquit, quum iam magnam itineris partem confeceris, atque illam quidem quæ morosior salebrísque impedita magis est. Vale. Pridie Calend. Iulias, M. D. LIIII. Lutetiæ, ex ædibus paternis.*

BARTHOLOMAEI FAII
viri Senatorij Carmen.

Hoc sermone breui, Dum nupta erit, arcta prioris
Fœdera coniugij significata magis,
Protrahis in seram fœlix Tiraquelle senectam,
Dum iuris multo hac dogmate doctus obis.
Fœcundo liceat tibi connubialia iura,
Quæque his accedunt differere uberius.

AD D. AND. TIRAQVELLVM
Senatorem Regium, G. Albertus Pictus,
in curia aduocatus.

Te quoque iam iuuenem niueis Tiraquelle quadrigis
Intulerat claro candida fama polo:
Ceruleóque nouum candescens æthere sydus
Fulgebat, Picti gloria rara soli.
At labor assiduas dum torquet feruidus arteis,
Tergeminum splendens cernere sydus erat:
Ut late crebris tandem sudoribus actus,
Luceres nostri sólque deúsque fori.

ANDREÆ TIRAQVELLI REGIJ IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc sermone, ff. de verbor. signi.

HOC SERMONE DVM NVPTA ERIT, primæ nuptiæ significantur.

Quid colligāt ex hoc §. iuris interpretes.

1 EX HOC §. nostri iurium interpretes passim & vbique hanc generalem regulam assumunt, SERMONEM simpliciter prolatum de primo intelligi, id est, primo atque vno actu consumi, perfici, finiri: ita vt amplius locum non habeat. Quam quidem regulam Ale. con. xvj. breuiter in casu præmisso, col. ij. nu. 9. lib. iiij. dicit in omni dispositione seruari debere, vt etiā dicit Fran. Curt. iunior, cons. cxxxij. sacratissimæ, &c. habita diligenti, col. j. Et in omni materia, vt etiam tradit Ias. cons. xxxvj. in causa mota, col. vlt. versi. ista responsio, lib. iij. Eámque veluti ex composito, & de industria, ac ex professo mirum in modum celebrarunt, multisque ac magnis iurium thesauris locupletarunt duo superioris ætatis ornamenta ac lumina Feli. & Ias. ille in c. ij. col. j. & ij. seq. de treug. & pac. hic in duobus locis, scilicet in l. in duobus, §. si ei qui, col. j. & ij. ff. de iureiu. & iterum, in l. diuortio, aut vt alij eas ll. diuidunt, l. fructus, §. quod in anno, col. ij. iij. & iiij. ff. sol. matr. Et ita, vt cæteris vix aliquid reliqui fecisse videantur, quod eis addi possit. Mihi tamen nec inutile nec infructuosum visum fuit, quæ ab illis ipsis, prætereáq; ex aliis didici, huc veluti in vnum corpus congerere, quòd & res admodum quotidiana, & ad vsum forensem accommodatissima est.

Authoris cōsiliū, & ratio.

Regula aliūde etiam collecta.

2 ¶ Solet autem (quod iam diximus) ea sententia frequētissime ex hoc nostro §. depromi. Cui tamen sunt & alij tex. similes, videlicet in l. cùm pater, §. pater certam. ff. de leg. ij. vbi cautio de danda vel restituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantum intelligitur, nec ad secundas nuptias porrigitur. Ex eoq; no. Bart. & Imol. ibi, id quod diximus in nostra regula. Sermonem simpliciter prolatum intelligi pro prima vice. Bald. autem no. (quòd idem est) verba simpliciter prolata restringi ad primum actum.

De eadem re.

3 ¶ Estq; etiam alius similis tex. in l. dotis promissio, vers. vlt. ff. de iur. dot. vbi scribitur, dotis promissionem in primis duntaxat nuptiis destinari, neque durare obligationem, si post alterius matrimonium ei nubat, cui dotem promiserat. Et ex eo idem no. Bar. quod suprà ex d. §. pater certam. Et alius item text. in l. stipulationem quæ propter, cum l. & licet, quæ illam confestim sequitur, & ibi Bar. in epito. posterioris, eo. tit. & in l. inter socerum, §. vlt. in fi. ff. de pac. dota. cùm dicitur, quoniam ad primas nuptias pertinet, ea autem loquitur de restituenda dote, soluto morte mulieris matrimonio.

De eadem re.

4 ¶ Et alius quoque tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quibus, vbi ancilla à nullo alio matrimonij causa manumitti potest, quam qui eam vxorem ducturus est. quòd si alter eam vxorē ducat, non erit libera: adeo vt nec si statim post eam repudiatam manumissor vxorem duxerit, liberam eam non fieri: tanquam de his nuptiis senatus senserit, quæ primæ post manumissionē nullis aliis interpositis secutæ sint. Quiquidem tex. admodum facit contra eorum sententiā, qui dicunt matrimonium medium non impedire legitimationem filiorum quæ fit ex sequēti matrimonio, de quo per doctor. in c. tanta, qui fil. sint legiti. & nos quoque latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæstio. xxiiij. nu. 2. incipi. sed vt ad speciem, & aliquid etiam dicemus infrà, in iij. limita. nu. viij. incip. huc etiam pertinet. Sed & facit hic tex. aduersus ea quæ in vniuersum dicam, infrà in d. iij. limita. vbi in fi. illius de hoc tex. aliquid dicemus.

Stipulatio dotem reddi soluto matrimonio, quomodo committatur.

5 ¶ Secundo huc spectat tex. in l. stipulatio de dote, ff. de iur. dot. vbi si extraneus dotans mulie- tem stipulatus fuerit eam dotem sibi reddi soluto matrimonio: facto diuortio, statim ita committitur ea stipulatio, vt nec redintegrato matrimonio actio ex stipulatu quæsita intercidat. Atque etiam ita, vt stipulator non cogatur iterum eam dotem constituere, vt dicit ibi gloss. per tex. in l. dotem. ff. eod. tit. Vides igitur hanc stipulationem factam in casum soluti matrimonij ita perfici, & consumi per diuortium, vt nec, redintegrato eodem matrimonio, aboleatur, & ad id glo. in d. l. stipulatio, allegat tex. in l. item quæritur. §. vlt. de loca. de quo posteà dicemus.

6 ¶ Tertio ad hanc sententiam pertinet tex. in d. l. diuortio, §. quod in anno. ff. sol. mat. cuius auctoritate Bal. ibi, post Iac. Ra. Cy. & alios antiquiores, & ibi quoque Imo. in j. no. ad id allegant hunc nostrum §. hoc sermone, & Rom. & Alex. qui eum §. legunt cum §. ob donationes, vterque col. ij. sed ille vers. vnde dicit, hic vers. ex hac glo. infert, & ibi, item Ias. col. j. quod si quis ex hac locatione, aut aliàs debeat habere fructus vnius anni cuiuspiam agri, qui bis in anno fructus produxerit, intelligitur tantùm de primis fructibus, non etiam de secundis. Et sequitur Alex. in additio. Bar. in hoc nostro §. hoc sermone. & in d. l. dotis promissio. ff. de iur. dot. & consi. xvj. breuiter in casu præmisso, circa medium, num. 6. lib. iiij. & Maria in cap. de illis, col. viij. vers. noctauo nu. de condit. appos. Fely. in d. c. ij. col. ij. vers. si quis emit vina, de treug. & pac. & in c. licèt dilectus, col. vlt. vers. & hinc est quòd vendens, de testi. Ias. in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. vers. sextò facit, ff. de iureiu. Geor. Nap. in repet. clemen. sæpe, in princ. col. lxj. vers. ego huc dictum, de verb. signi. & Francis. Cur. iunior, cons. clxxviij. sacratissimæ &c. habita, col. vlt. versi. & istam conclusionem. Sed tu super hoc vide quæ dicam infrà in xj. limitatione.

Fructus vnius anni, quomodo accipiantur.

Regiones quædam bis fructus singulis annis ferunt.

7 ¶ Et ne interim putes id superuacaneum esse, scire debes, regiones quasdam adeo esse feraces, fœcundas, & vberes, vt bis fructus singulis annis ferant. Nam de India id asserit Martianus Capella lib. vj. & ante eum Plinius auctoritate Posidonij lib. vj. c. 17. & Solinus, c. lxv. In anno, inquit, India bis æstatem habet; bis legit frugem, & ante hos omnes Diodorus Siculus lib. iij. Bibliothecæ, c. x. bis inquit in anno præbet fructus: paulo post, bis, ait, annis singulis segetes fert. Et Strabo Eratosthenis autoritate Indiæ fœcunditatem eò maxime declarat quòd ea bis fructum fert, alteram enim sementem habentem alteram æstiuam. Et ipse Diodo. eod. lib. cap. xj. vbi & idem quoque dicit de insula Hyperboreorum. Sed & de Italia Virgilius lib. secundo Georg.

Hic ver assiduum, atque alienis mensibus æstas,
Bis grauidæ pecudes, bis pomis vtilis arbos.

Cui in eo quod dicit bis grauidæ pecudes, adstipulatur quod ipse Diodorus Siculus lib. j. c. iij. scribit, in Aegypto oues bis in anno parere, bisque lanam præbere. Idem autem Virgilius vt ad eum redeamus lib. iiij. eiusdem illius operis,

Forsitan & pingues hortos quæ cura colendi
Ornaret, canerem, biferique rosaria Pæsti.

Quòd scilicet vno in anno bis illic nascerentur rosæ, vt scribit Seruius. Varro autem lib. j. de agricultura, c. vij. scribit vites apud mare Smyrnæ esse biferas, & in agro Consentino malú biferam esse, id est, quæ bis anno fructus ferat. quod & ipsum ex eodem reperit Plinius libr. xvj. c. ij. Sed & Theophrastus lib. de causis plantarum xj. c. xiij. & Columella lib. v. cap. x. tradunt ficus esse biferas. Et plinius lib. xiij. c. xxij. Apharcem & Adrachnen. Et lib. xv. cap. xxij. nuces, Iuglandes, & lib. xviij. c. xxij. in quibusdam locis Africæ, biferam vitem bis anno vindemiare. Quin ipse lib. xvj. c. xxvij. suprà citato, tradit & ipsas vites alicubi triferas esse, & cupressos, & alias quoque arbores biferas. Strabo quoque li. xvij. scribit in Lydia nonnullos populos habere quasdam terras biferas, & duas messes facere. Sed super ea mirum est, quod tradit Solinus c. xlv. in Aegypto ficum Aegyptiam quam vocant vno anno septies fructum sufficere quod & ante illum dixerat Plin. li. xiij. c. vij.

Ficus Aegyptia vno anno septies fructum sufficit.

8 ¶ Quæ res in memoriam reducit quod à Plutarcho proditum est in vita Antonij, quòd cùm Antonius ipse Asiaticis secundæ vectigalia imperaret, Hybreas qui ciuitatum causam susceperat, Si potes inquit, Antoni, eodem anno bis vectigal exigere, illud etiam vt bis æstatem habeamus, bisque autumnum: id est, vt duas messes, duasque vindemias singulis quibusque annis habeamus. In hac autem fertilitatis mentione suprà cætera omnia mirum est, quod tradit Pomponius Mela li. iij. quo c. de Hispaniæ & Septentrionis insulis, scribit, in Erythia adeo fertiles agros, vt cùm sata frumenta sunt, subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus, septem minimùm, interim plures messes ferunt, sed an id vno anno aut pluribus fiat, non aperit.

Erythia insula septem messes fert.

9 ¶ At illud, vt tandem à semita in viam redeamus, mihi omnino verum esse videtur, vt si id vsu eueniat vt bis ager fructus in vno anno ferat ex natura soli, vel arboris, vt in illis locis, & arboribus, de quibus locuti sumus: & quis ex contractu fructus vnius anni percipere debeat non dubitarem, quin & binos illos fructus habere deberet. Nam cum is contractus ad certú tempus,

Authoris de ea re sententia

tempus,referatur,id est,ad vnum annum, sintq; hi duo fructus vnius anni fructus, consequens est & eos comprehendi secundum ea quæ dicemus infra in iiij. limitatione. At si id contingat, quoniam fructus alterius anni sunt adeo præcoces, vt colligantur intra tempus prioris,certè haberet locum ea sententia, vt non nisi priores fructus habere debeat, neque enim hi duo fructus vnius anni siue vnius æstatis aut autumni sunt, sed duorum annorum siue duorum autumnorum siue æstatum, licet vno anno colligantur.

Pactũ inter fratres vt filia dotentur ex bonis omnibus.

10 ¶ Quartò in l.si socius pro filia,in prin.ff.pro soci.quem solus Raphael Fulg.ponderat & reputat singularem ibi,in v.no.ad hoc, vt si inter plures fratres pactum sit,vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus,intelligitur, vt semel tantùm dotetur, nisi aliter expresßim actum fuerit.ad quod & illum expendit Lucas Pen.in l.si quis Decurio,col.ij.versi.idem videmus. C.de Decurio.lib.x.Petr.Anch. consil.cccciiij. tria dubia in causa Vlrici, & Iason in d.l. in duobus,§.si ei qui,col.ij.versi.tertiò facit,& in d. l. diuortio.§. quod in anno,col.ij.versi. pro confirmatione,vbi dicit eum text.no. & paucis notum.& præterea in l.inter stipulantem.§. sacram,col.vij.versi.tu aduerte.ff.de verbor.oblig.& consil.xxxvj.in causa mota per nobiles, col.vlt.lib.iij. vbi dicit eum text.esse in id solennem. Circa quod vide quæ dicam infrà in ix. limitatio.num.iiij.sed & ex hoc,& iterum num.xj. sed hanc tamen principalem.

Statutum vt frater teneatur dotare sororem.

11 ¶ Quintò quod illius text.in d.l.si socius,autoritate,scribit Bald.in l.vlt.col.ij.versi. sed nunquid eo casu,C.de dot.promissio.in j.lectu.quòd stante statuto, vt frater teneatur dotare sororem,si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur frater eã ampliùs dotare:quia statutum intelligitur de vna siue prima dote tantùm. Et id sequitur & commendat Iason in d.l.in duobus,§.si ei qui,col.ij. versic. tertiodecimò facit,ff. de iureiur. & in d.l.diuortio,§.quod in anno,col.ij.versi.vbi suprà,ff.solu. matrim.& Fely.in d.c.ij. col. iij.versi.si ille qui est obligatus,de treug.& pac. & Catel. Cot.in memor. incip. executores, col.j. versi. & potest confirmari.

De eadem re.

12 ¶ Id quod tamen intelligendum est secundum declarationem Alex. in l. si eùm dotem , §. j. col.ij.versi.iuxta hoc quæro,ff.sol.matrim. vbi distinguit in hac ipsa specie, an teneatur dotare sororem ex dispositione hominis , an verò ex dispositione legis, secundum ea quæ dicemus infrà in d. ix. limitatio.vti etiam & in hoc casu distinguit Socin. consil.v.cuius caput est,suprascriptus insignis doctor,col. ij.versic. ad secundum,lib.iiij.

An pœna semel commissa soluatur compromissum.

13 ¶ Sextò alius text.in l.si duo,§.j.ff.de arbit. vbi pœna semel commissa.soluitur compromissum:nec ampliùs peti potest,nisi aliud actum sit.Sed quomodo id intelligatur,& an procedat in eo quod interest,vide gl.vlt.Alber.Bar.& Bal.ibi,& glo.vlt. in l.si sic stipulatus sim,& ibi Bar.col.j.in iiij.primis opposi.Bal.& Imo.col.ij.versi. in eadem gl.in fi.& iterum versi.& conclude breuiter,Fr.Are.col.ij.versi.quorum dictis addo.ff.de verb.obli.gl.in l.ij.in verbo, repellere,vers.item si semel pœna,& ibi Cyn. col.pen.in vij.quæstio.Bar.col.vlt.versi.quæro quando præmissa,& Ias. nu.cxl.C.de iure emphyt.Specul.tit. de arbitr.& arbitrator. §.vlti. versi.quòd si dictum sit,& tit.de loca.§.nunc aliqua,in xxxviij.quæstio.& ibi Bal.in additio. Cy.in l.quicunq;,col.vlt.versi.quinto quæro quid si quarta, C. de seruis fugiti.& Pet.Anch. in c.si compromissarius, col.j.in iiij. no. de electio. lib.vj.

In Gallia dominum posse cogere vasallũ, vt aliquid conferat pro dote sua filia.

14 ¶ Septimò quod admodum est his confine, quod à Masuerio scriptore non contemnendo traditum est,in tit.de talliis,§.item quatuor,quòd id quod solet dici in nostra Gallia,dominũ posse cogere vasallum,vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ,intelligitur,vt semel tantum siue pro vna vice conferat pro vnaquaq; filia. Imò verò Guido Pap. decisio. Delphinat. lvij. an vasallus,in fi.asseueranter tradit, id intelligi pro prima tantùm filia , & primo ipsius matrimonio.arg.huius nostri §. hoc sermone,& l. sancimus,la j. C. de consulib.lib.xij.quod & sequitur Chass.in consue.Burgund.tit.j. §. iiij. in prin.& alij quos tibi citauimus in tract.nostro Primigeniorum,quæst.lxx. vbi videre poteris.

Stipulatio vtrũ voluero, quando consumpta sit.

15 ¶ Octauò tex.in l.si is qui Stichum. ff. de procura.vbi si is qui Stichum, vel Damam vtrum eorum ipse vellet stipulatus est, & ipse aut procurator ipsius cuius factum ratum habuerit, alterum petiit,stipulatio consumpta est, id est,alterum petere non potest.cuiusquidem text. autoritate Bal.in c.in literis,versi.si autem semel, extrà. de offi.deleg. dicit quòd consumpta est gratia per vnum actum.

Electione serui legata, semel dũtaxat optandum.

16 ¶ Est & alius text.in l.serui electione, in princ. ff. de legat. j. vbi serui electione legata,semel duntaxat optare possumus.& similis text. in l.apud Aufidium, ff. de optio. lega.vbi si ita legatum sit,vestimenta quæ vellet, deinde antequam ea sumeret, alia se velle dixisset,mutare voluntatem eum non posse,quia omne ius legati prima testatione consumpsit,& ibi gl. adducit in eam rem alios text.vt ibi videre poteris.

De eadem re.

17 ¶ Verùm quia sunt & alij qui videntur probare contrarium , vide quæ in id., an scilicet qui semel elegit vtiliter vel inutiliter posßit variare & iterum eligere , siue in eo casu in quo d. l.loquitur,siue in aliis,tradunt gloss.& Albe.in l.non indebitum, de condit. indeb.gloss.vlt. in c.gratia,& ibi Io.And.super ea gl.vlt.de rescrip.& glo.in c.si compromissarius, §.si vir,& ibi Ioan.Andr.circa medium,versi.in gl.approbantur, & Pet.Anch.col.ij.versi.vltimo quia

text.& Domi. de electio. libro v. Bart. Bald. latè Alberic. in d. l. serui electione. ff. de leg. j. Bal. & Alber. in l. qui salutem. ff. de iureiur. & alios plurimos, quos passim tibi citabo in limitationibus.

Relictum vt hæres rursus id præstet, quomodo intelligatur.

18 ¶ Nonò huc pertinet tex. in l. fideicommissa. §. si quis alicui decem, ff. de lega. iij. & alius similis in l. j. §. si cui ita sit legatum. ff. vt lega. nomi. caue. vbi si ita legatum est, vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictum est, hæres rursus id præstet, non intelligitur, vt quoties perdiderit, toties id restituere teneatur, sed tantùm si post præstationem legati, semel legatarius perdiderit, non etiam si postea rursum perdiderit, & ita tantùm de prima amissione intelligatur.

Satisdandi obligationi, per primã satisdationem satisfactũ est.

19 ¶ Decimò his adstipulatur tex. in l. si is à quo, §. si semel, qui est vlt. ff. vt in poss. leg. vbi si semel satisdatum fuerit, nõ est necesse rursus caueri: etiam si fortè dicatur egenos fideiussores esse datos, eum enim facilitati suæ ferre debere, qui fideiussores minùs idoneos accepit. neque enim oportere per singula momento onerari eum, à quo satis petitur, tanquam scilicet per primam satisdationem satisfactum sit obligationi satisdandi, eaq; obligatio prima illa satisdatione consumatur. Sed quod non omittendum est, confestim in l. seq. ita scribitur planè si noua causa allegatur, veluti quod fideiussor decessit, aut etiam rem omnem familiarem inopinatæ fortunæ impetu amiserit, æquum esse præstari cautionem. Cui consentit text. in l. j. §. quod ait prætor, ff. quor. lega. Sed hæc exceptio pertinet ad vj. limitationem, vbi & nos hunc tex. ex Roma. citabimus.

Dispũctio nõ amplius quã semel, concedenda creditoribus.

20 ¶ Vndecimò eiusdem notæ est tex. in l. vlt. §. si qua idonea, ff. de bon. author. iudic. possiden. Si qua, inquit, idonea causa interuenerit, vtrum semel an etiam sæpius recognitio & dispunctio concedenda sit creditoribus, videamus. & ait Labeo, ampliùs quàm semel non esse concedendum. Si quis tamen iurauerit non calumniæ causa se postulare, neq; habere quæ dispunxerit, iterum ei faciendam potestatem, nec ampliùs quàm bis, & ibi gl. pro concord. affert d. §. si quis alicui decem. de quo diximus in ij. ab hinc versi. Et pro contrario quoq; adducit, veluti §. j. ff. de eden. de quo dicemus infrà in ix. limitat.

Calendis Ianuariis stipulatus, de quib. intelligendũ est.

21 ¶ Duodecimò accedit text. in l. eum qui calendis, ff. de verbor. obligat. vbi eum qui calendis Ianuariis stipulatur, si non adiiciat quibus, de primis intelligendum est, tanquam id actum fuisse videatur, & ibi glo. pro concord. allegat hunc nostrum, §. tanquam scilicet ille tex. ad hanc nostram regulam pertineat, cuius principale fundamentum ab omnibus sumitur ex d. nostro §. Ex illo autem tex. sumit Bald. quòd si Papa concedat præbendam in tali ecclesia vacaturam, non apposito tempore, intelligitur de proxima vacatura, & vide quæ dicam infrà in limitation.

In dieb. quomodo interpretetur.

22 ¶ Tertiodecimò huc spectat tex. in l. inter illam, §. j. ff. de verb. signifi. vbi illud, facito in diebus, intelligitur de biduo proximo, & ita de duobus primis diebus. nam cùm pluraliter proferantur, non de vno tantùm potest intelligi, sed necesse est duos saltem accipi, l. vbi numerus. ff. de testi. & c. pluralis, de reg. iur. lib. vj. cum aliis iuribus concor. à me collectis in l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 226. incip. sed de his. C. de reuo. donat. Igitur cùm de duobus diebus in illis verbis intelligatur, sequitur vt ex nostra regula de duobus primis diebus intelligi debeat. Et idem si de annis simpliciter loquamur, vt scilicet de primo biẽnio, siue de primis duobus annis intelligere debeamus, l. libertusq; §. vlt. ff. de test. manumissi.

Idem, in annis.

Quando permittitur variatio, de qua intelligatur.

23 ¶ Quartodecimò adstipulatur alius tex. in l. si quis iusiurãdum, C. de reb. cred. quo innixus Bal. in auth. habita, col. vij. versi. primo dubitatur si scholaris, in fine huius quæstionis, C. ne filius pro patre, scribit quòd in casibus in quibus permittitur variatio, intelligitur tantùm de prima, ita scilicet vt non liceat iterum variare. Et id sequitur Ias. in l. prætor, §. si aliquãdo, col. iij. versi. tertio no. ff. de oper. no. nunci. & in l. quicquid, col. iiij. versi. item pro ista glo. ff. de verb. oblig. & in l. edita, col. iiij. versi. & attende diligenter. C. de eden.

De eadem re.

24 ¶ Ex eoq; dicit ipse Bal. vbi suprà, in ea quæstio. quã facit gl. ibi, in verbo, optime, an si scholasticus semel elegerit vnum ex iudicibus ibi declaratis, poterit postea variare, quod posse ea gloss. affirmat vsq; ad litis contestationem, per l. si conuenerit, ff. de iur. om. iud. iuncta l. si cùm dotem, §. eo autem tempore, ff. solu. mat. Nicol. autem Matth. & alij pleriq; negant, arg. l. j. in fi. C. de assert. tollen. Et hanc partem tenet ipse Bal. subiungens id quod suprà diximus, quod si permitteretur illi variare, non nisi semel permitteretur. Et sequitur Iason in d. leg. quicquid, atq; etiam in d. l. edita, quibus locis suprà citauimus.

De eadem re.

25 ¶ Et ex hoc singulariter consuluit Io. Cald. consi. xxj. cuius initium est, an laicus possit, tit. de iure patro. quòd licet patronus laicus possit variare intelligitur tamen, vt semel id possit facere, & non pluries, vt dicit istud clarè innuere iura de hoc loquentia, & alia quædam allegat. Et illum sequitur Phil. Dec. consi. ccix. quæritur ex duobus præsentatis, col. ij. versi. ij. hoc probatur, vbi ex hoc dicit, variationem permissam de primo actu tantùm intelligi, est tamen ibi error in nu. con. Calder.

26 ¶ Quindecimò, quod autoritate illius text. in d. leg. si quis iusiurandum, voluit Bart. non

admodum

admodum dissimile, in l. post legatum, in prin. col. vlti. ff. de iis, quib. vt indig. quòd quis non potest nisi semel suam positionem vel negationem reuocare, & idem dicitur voluisse ipse Bart. in l. vlt. ff. de præt. stipula. vbi tamen non id dicit, sed illud, quòd si promitto stare simplici tuo dicto, vel iuramento, possum id reuocare antequàm tu declaraueris, per d. l. si quis iusiurandum. Sed & id expressè voluit per eam ipsam. l. Bald. in l. j. col. vlt. versi. quartus est si quis, C. de furt. vbi ex eo dicit generaliùs, quòd si quis reuocauit aliquem actum, vel rationem, non potest posteà eam reuocationem reuocare.

Positio vel negatio, semel tantùm reuocanda.

27 ¶ Decimosextò, vt relinquamus tex. iuris ciuilis, & aliquid depromamus ex tex. iuris canonici, huc spectat tex. in c. si clericus, in prin. de præben. lib. vj. vbi si simpliciter mandatum fuerit à summo pontifice alium prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, ita vt si is pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo, consumpta extinctaq; sit ea gratia, ita enim ex eo tex. no. Domi. in ij. no. & Phil. Fran. post prin. versi. in tex. ibi aliam, vbi pro concord. adducit hunc nostrum §. hoc sermone. Sed aduerte quia ille tex. in d. c. si clericus, expressè loquitur, cùm mandatum est prouideri de beneficio proximè vacaturo, non simpliciter de vacaturo, ita vt nihil ad nostrum §. pertinere videatur, cùm expressum sit de primo: verùm omnes vbique eum tex. intelligunt, vti Domi. & Franciscus faciunt.

Mandatum vt prouideatur de beneficio vacaturo, de quo intelligatur.

28 ¶ Decimoseptimò accedit tex. in c. ordinarij, ante fi. ibi, vel si ea quæ sic optinet, & ibi gloss. in verbo, ea quæ, de offi. ordina. lib. vj. ex quo non obscurè colligitur, quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm, sed est expresior tex. in c. non potest, versi. illud autem, de præbendis, eod. lib. vbi & Io. Mona. post prin. & Archid. col. ij. in verbo, primis, id confirmant per nostrum hunc §. hoc sermone, quoniam, inquiunt, duobus primis obtentis impleta est gratia, per eundem ipsum §. hoc sermone, cuius etiam §. autoritate, idem voluit Inn. in c. dudum, le ij. col. penult. & ibi quoque Hosti. Compostel. Bald. col. quoq; pen. versi. dicit Inno. & alij, extrà, de electio. Quod tamen intellige secundum ea quæ dicam inferius in xj. limitatio.

Dispēsatio ad duo beneficia intelligitur de duob. primis tantùm.

29 ¶ Decimooctauò in d. c. non potest, per eum text. tradit Archidiac. ibi, vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non inuenerim. quòd si papa dispensauerit cum illegitimo, vt possit optinere beneficium, intelligitur de primo tantùm: ita vt si primum dimiserit. non poterit aliud vi illius dispensationis obtinere, veluti ea gratia siue dispensatio per adeptionem primi sortita sit suum effectum, & ita dicit fuisse declaratum.

Dispensatio cū illegitimo, vt possit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm.

30 ¶ Sed & hoc ipsum haud dubiè voluit idem Archidiac. in c. j. ad fin. de fil. presbyter. vbi id dicit pronuntiasse Bonifacium Papam, & id sequuntur D. à Rota, qui & eam opin. dicunt receptam esse in curia, decisi. cccxxxix. incip. si legitimus, in j. dubio, in nouis, & Lucas Pen. in l. si quis decurio, col. ij. versi. vnde secundum quosdam, C. de decur. lib. x. & non obscurè Bald. in c. innotuit, col. j. versi. quæro dispensatum est, de electio. vbi & ad hoc allegat hunc nostrum §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà citatis, & Phil. Fran. in d. c. non potest, col. vlt. de præben. lib. vj. & Phil. Dec. consi. clxix. circa primum videbatur, col. j. & consilio clij. cùm reuerendissimus, col. ij. num. iiij.

Comprobatio eiusdem.

31 ¶ Contrarium tamen tenuerunt Io. Mona. & Ioa. Andr. in d. illo c. j. ille col. ij. in verbo, obtinere, hic in fi. de fil. presbyter. & idem Ioan. And. in d. c. non potest, in verbo, primis, de præbendis lib. vj. Nam si illud verum esset, vt dicit Io. And. in posteriore loco, non tantùm hoc casu procederet, sed & aliàs semper, & in quocunque alio inhabili, & in quacunque irregularitate ex culpa, vel sine culpa, quod satis durum esset. Item si primum beneficium dispensatum pereat chasmate, aut alio modo, nónne summa esset iniuria, vt non possit habere secundum? & alia multa subdit ad huius opinionis defensionem: nec credit ipse Ioan. Andr. Bonifacium id pronuntiasse, quia si id fecisset, id sciuisset Ioan. Mon. qui erat cardinalis, & cum illo vixerat. Et idem voluit Petr. Anchar. in d. c. non potest, col. j. versi. tertio no. & ibi quoque Domi. in §. j. col. ij. versi. quòd si Papa dispensat, & Philip. Fran. col. vltim. super glo. in verbo, in primis, de præben. lib. vj. & idem Anch. consi. cccciiij. tria dubia, col. iij. versi. secundum dubium.

Qui contrarium tenuerint.

32 ¶ Nec obstat (inquit Ancha.) d. c. non potest, & alia similia, nam aliud est dispensare super inhabilitate personæ, quæ est species huius quæstionis: aliud super beneficiorum pluralitate, de qua loquitur d. c. non potest, & similia. Hæc enim personam respicit, & ideo est personalis, ideoque cum persona durat, sicut priuilegium personale, c. priuilegium, de reg. iur. lib. vj. nec dimissio primi beneficij reddit eum inhabilem. nec reducit ad statum primum inhabilitatis, quia remissio semel facta tolli non debet, c. si is qui, xxiij. q. ij. nec spes melioris conditionis debet adimi, l. imperialis, in prin. C. de nupt. Et bene facit quod no. ipse Ioan. Andr. post Inno. in c. vlti. col. j. in verbo, examinari, de translat. prælator. Dispensatio verò pluralitatis, vt subiungit ipse Petr. Anch. non concernit principaliter personam, imò ipsam aliàs habilem præsupponit: sed concernit numerum beneficiorum, quod iuribus

De eadem re.

odiosum

odiosum est,& ambitiosum, c. quia nonnulli,ext.de elet. non resid. & c. quia iu tantum, de præbeu.lib.vj.cum si. non mirum ergo, si numerus duorum beneficiorum de primis duob. intelligitur,& ex causa restringitur ad illa duo prima,sicut nomẽ heredis quod ex sui natura protenditur non solùm ad primum,sed alios vlteriores, l. hæredis, ff.de verb. signi.tamen ex causa restringitur ad primum, videlicet iu dispositioue non transmissibili ad hæredes, vti est vsusfructus,l.antiquitas,C. de vsufr. & dicemus posteà.

33 ¶Nec item obstat,vt & subdit Pet. Anch.in d.c.j. de fili. presby. quia fuit dispensatio super vno beneficio cum persona inhabili, licèt enim non possit habere nisi vnicum, vt ibi dicit, tamen eo dimisso succesiuè vnum post alterum poterit habere & sic plura,vt ibi no. Imol. nam semper iura considerant in dispositione causam proximam & non remotam, vt not.in c.de cætero,de homi.& l.si mulier,ff.ret.amot.& l.rogasti,ff.si cer. pe. vbi dispositio iudicatur ex causa proxima non remota, sicut in hoc casu cùm Papa dispẽsat cũ inhabili super beneficiis optinendis, persona venit principaliter in dispositione, in qua vnum venit beneficium,sed persona habilitatur ad ipsum. At cùm dispensatur vt possit obtinere duo vel tria beneficia,hæc dispensatio concernit principaliter beneficia, non personam.quod hinc patet,quia si iste esset aliàs iuhabilis propter crimen & irregularitatem non posset vi dispensationis huiusmodi beneficia cousequi, quia Papa dispensat super impedimento pluralitatis, & uou inhabilitatis. Ergn submoto vno, alterum remanet, l.si non lex, ff.de hære. insti. Et facit quod no.Spe.in tit.de legato, §.nuuc ostendendum,versi.xviij. quòd cùm dispensatur cum inhabili,debet de hoc fieri expressa mentio,nec sufficit geueralis, maximè quia debet fieri cum causæ cognitione:aliàs potius diceretur factum temerarium, qund agitur contra iura,quàm dispensatio etiam facta à sciente & dispensare valente,vt idem no. tit.de dispensatione,§.qualiter autem,vers.debet autem,& vers.dicunt autem quidam, & vers. uuuquid ergo. Hæc Petr. Anch.

34 ¶Lapus autem,& post eum ipse Pet.Anch. ipse Dnmi.& Phili. Fra. in d.c.j.de filiis presby. hanc rẽ latiùs tractarunt.Nam aut Papa illegitimũ legitimat, aut cũ illegitimo dispensat,vt ipsi loquũtur.primo casu poterit habere aliud beneficium post primũ,secundo casu non potetit:nam in primo illo casu vertitur fauor,ideo ampliandus,c.cùm dilectos,de donat.iu secundo odium,ideo restringeudum,vt in d.c. j. de fili. presby.& c. odia, de reg.iur.lib.vj.Et facit(inquiunt)quod no. Io. And. in c.per venerabilem, super gl. ij.qui filij sunt legit.vbi ostendit legitimationem plus habere virium,quàm dispeusationem.

35 ¶Sed & in dispensatione (vt subduut) posset etiam distingui, quia aut cum illegitimo generaliter dispensatur,vt promoueri possit ad beneficium ecclesiasticum aut specialiter : si generaliter,aut beneficium cousequitur cum effectu, aut uon : & primo casu nou poterit dimisso primo aliud consequi, & ita obtineat Archi. illa opinio.& facit, c. nos consuetudinẽ, xij.distinct.& c.si quis à pseudoepiscopis,j.q.j. & c.vlt.& ibi glo.j.xxxiij.q.ij. Secundo casu, aut fuit in culpa,quia recepit iniustè primum beneficium:vel etiam iustè,sed sponte vel dissimulanter illud prætermisit,fortè vberius aliud expectans,& tunc quoq; nou poterit secundum cousequi,c.eum qui.de præben.& c.damnum,de reg.iu. Aut non fuit in culpa.& tuuc poterit secundum cousequi,quia dispensatio debet intelligi cum effectu,c.relatum,de cler. non resid.& c.in his,de ver.signi.& §.hæc autem verba,de pœniten.dict.j.& facit quod not. Io.And. in c.in literis,ext.de offi.deleg.& in c. cùm in multis,in glo.de rescript.lib.vj. & secundum id intelligenda est opinio Ioan.Andr.in d. c.j. de fil.presbyter.

36 ¶Si autem,vt & illi inquiunt,dispensatum fuerit specialiter de obtinendo certo aliquo beneficio,tunc non poterit aliud obtinere.Neq; enim dispensatio de re aliqua certa & expressa ad aliam trahi potest.c. cùm olim abbas, ex.de offi. deleg.& c.susceptum,de rescript.lib. vj. & c.quamuis,le j.& c.cui de non sacerdotali,de præben.eod.lib.vj. Nam & hinc dispensatio super vno matrimonio,non trahitur ad aliud,d.c. vlt. xxxiij.q.ij. & c.si autem,& ibi gl. vlt.xxxvj. q. ij. Et id quoque in dispensatioue certi beneficij, vt ad id aliud non trahatur,voluit Io.And.in d.c.non potest,& ibi Phil. Fran.de præben. lib. vj. & Pau. Eleaz.in d. c.j. de fil.presbyter.lib. vj.

37 ¶Adiiciunt Lap.Pet.Anch.Domi.& Phil. Fran. in eo ipso c.j. de fil.presbyt. lib.vj.quòd si cum aliquo dispensatum fuerit super primo beneficio vacaturo, si illud beneficium alteri deberetur,ipse dispensatus obtinebit aliud beneficium,quod post illud proximè vacabit alteri non debitum,& ita erit veluti sibi primum,c.cùm iu ecclesia,de præben.lib.vj.& ita intelligendum est.d.c.j.de fil.presbyt.

38 ¶Addunt item & aliud Io. And. & post eum Philip.Franc.in d.c.non potest, quòd si tenor dispensationis huiusmodi sit, vt possit ad ordines & beneficia promoueri, tunc propter hoc plurale (beneficia) non haberet locum opinio Archi. quia successiuè poterit habere plura beneficia,non obstaute d. c. j. de fil. presbyt. quod loquitur de beneficio in singulari. Subiungit tamen ipse Philippus Franciscus quòd talis dispensatio intelligeretur de duobus primis beneficiis,per rationem d. c. non potest,cui adstipulatur c.si is cui,eod. titu.non

autem

autem quòd successiuè dimissis duob. primis possit alia duo habere, quia repugnaret text. in ipso c. non potest.

39 ¶ Decimonono quia ille text. in d. c. ordinatij, de offi. ordinat. lib. vj. & in d. c. non potest, de præben. lib. vj. loquuntur in dispensatione, quæ sua natura multùm odiosa est, & propterea restringenda, c. odia, de regu. iur. eod. lib. vj. ideoq; ne illud quod ex illis diximus, videatur solùm in ea re procedere, accedat superioribus text. minimè loquens in dispensatione, in c. mandato, & iterum in c. si clericus, eod. titu. de præbend. lib. vj. vbi si Papa simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de alijs, & hoc ita no. Domi. & Phil. Fran. in d. c. si clericus, in prin. ille, in iij. not. hic in ij. Quod hinc fit, vt illi subdunt. quia dispositio simpliciter emanans, intelligitur de primo actu, & allegat Franc. hunc §. hoc sermone.

40 ¶ Vicesimo quod voluit gl. relata ad tex. in l. quicquid adstringendæ, in prin. in gl. magna, in verbo, secundum promissorem, ad medium, ff. de ver. obli. quòd declaratio, siue interpretatio alicuius obscuri vel ambigui non potest fieri nisi semel: tanquam scilicet permissio declarationis intelligatur de primo tantùm, & id no. & dicit singularissimum Bar. ibi, col. ij. vers. sed pone quòd semel, & eam quoque ibi sequuntur Ang. qui dicit sing. col. ij. vers. secundo modo legitur, & Raph. Co. Imo. circa medium, ibi, item no. quòd postquam, & iterum col. ij. versi. in ea gl. sed hic, Pau. Cast. col. vj. qui & illam dicit sing. & ad hoc dicit semper allegari, Alex. qui dicit perpetuò notandum, col. uj. versi. ex qua habes, Fra. Are. qui & illam dicit sing. col. ij. ver. in glo. postea, & Iason col. iij. versi. in ea glo. ibi & iterum velit. & præterea Bart. in l. inter stipulantem, §. j. in fi. & ibi etiam Ang. qui dicit sing. col. vlt. versi. cùm igitur per hæc signa, & Imo. col. ij. vers. itē adde quod voluntas, ff. de verb. obli. & Bal. in l. de die, in prin. col. vlt. ff. qui satisd. cog. & in l. si quis intentione ambigua, col. ij. versi. item quæro vtrū ista interpretatio semel facta, vbi dicit sing. eam gl. & ibi quoq; Ang. qui & eam dicit sing. & ipse Bal. in l. vlt. col. ij. vers. sed hic quæro, ibi, notabile est, C. de codic. vbi ex hoc dicit, libello semel declarato non esse locum pœnitentiæ, idq; probari ex eo tex. & ibi sequitur Alex. col. j. in fi. & Ias. col. iij. versi. secundò ex eodem verbo, C. de codicil. & idem Bald. in c. j. col. pen. versi. sed nunquid semel, de constit. vbi dicit eam glo. no. & sing. & ex eo dicit, quòd rei declaratæ, nihil aduci potest, nec detrahi, & in c. vlt. col. vlt. versi. idē dicimus, de translat. episc. vbi dicit sing. ad hoc, vt primæ interpretationi standum sit, non cęteris, & in c. dilectu, col. vlt. versi. nam qui declarat, de iudic. vbi item dicit sing. in id, vt qui declarat, pœnitere non possit. & rursum idem Bal. in c. in præsentia, col. iij. versi. sed hic quærit gl. de probat. vbi & illā dicit ad hoc sing. vt interpretanti non sit licitum pœnitere, & in c. fraternitatis, col. j. vers. pone in causa prima, de testib. vbi etiam dicit sing. ad id, vt qui semel declarauerit, non possit se corrigere. Pet. Anch. in c. si compromissarius, col. ij. versi. vltimò quia text. dicit de electio, lib. vj. vbi eam glo. dicit not. & ibi quoq; Domi. in §. si verò, post medium, versi. & per prædicta, vbi dicit sing. & Matth. Mathesilla. no. 172. no. quòd vbicunq;, & Fran. Curt. senior cons. xxvij. magnificus vir dominus, in iij. dubio, col. eiusdem dubij. iij. versi. sic de directo, vbi & illam dicit sing. & Ias. in l. ex pluribus, post medium, ff. de verb. oblig. & in l. edita, col. iij. ver. sic in simili, C. de eden. Lanfran. in repet. c. quoniam cōtra falsam, in verbo interlocutiones, col. vj. de Probat. Ant. Corset. in suis sing. in verbo, sententia interlocutoria.

41 ¶ Contrarium tamen tenuit Matth. Mathesilla. sibi contrarius in eodem opere, no. 198. eodemq; penult. incip. nota quòd facultas, per text. quem dicit è diametro esse contrarium ei sententiæ, in d. l. qui ex pluribus, & ibi gloss. vlt. Et licèt Bart. ibi dicat, quòd loquitur in electione, in qua variare licet, non in declaratione, id tamen vt dicit Matthæus, non videtur esse verum, quia ibi stipulatus fuit fundū Seianum, & promittens habebat plures fundos huius nominis: & sic partes ibi senserunt de certo fundo, sed de quo incertum erat: & sic ibi propriè opus erat declaratione, & tamen glo. ibi vult, quòd sæpius possit variare. Verùm Ias. in dicta l. qui ex pluribus, post multos alios ostendit ibi locum esse electioni, & non declarationi, vt ibi videre poteris. Ex quibus intelligis, ex multorum sententia, aliud esse in electione quàm in declaratione, vti etiam videre poteris apud Imo. in d. l. quicquid, de verb. oblig. de quo vide quos nos citauimus suprà num. 17. verum quia sunt.

42 ¶ At superiori sententiæ adstipulatur, quod Bald. scribit in l. hac lege, quæ est ij. col. ij. versi. sed nunquid si semel, C. de senten. ex breuicu. recitand. quòd si semel iudex interpretatus fuerit suam sententiam, non poterit iterum interpretari: quia interpretatio non potest fieri nisi semel, per no. in d. l. quicquid adstringendæ, de verbo. obligat. quod ipsum voluit Bart. in d. l. inter stipulantem, §. j. in fi. ff. eod. titu. Angel. qui etiam dicit sing. in l. quod iussit, post medium, ibi, item interlocutoria, & ibi quoq; Rapha. Co. & Imol. qui tamen nutat, col. ij. versi. item fallit secundum, & Alex. col. iiij. versi. secundò fallit in interlocutoria, ff. de re iudica. ipse Imo. in l. ab executore, in princ. colum. iiij. versi. potest quæri iuxta prædicta, ff. de appellat.

43 ¶ Et in hac quoque sententia fuerunt Alex. & Iason. in d. l. quicquid astringendæ, vbi suprà

id tamen

versic.item tales renunciationes.Auto.loquentis in clausula iuramenti, in c.cùm contingat, col.vij.versic.quartus casus,in fi.& ibi Panor.col.xix.in ix.casu,versic.in dubio enim,eod.tit. & eiusdem Pan.in c.quintaualllis,col.xvj.versic.venio ad secundum membrum, ibi,sed quia notarij ex consuetudine,eod.tit.& Alex.consil.cxlj.ponderatis,col.vlt.lib.j.Socin.consil.cel. in causa Bononiensi,ante fin.lib.ij.& consil.xciij.testamentum præmissum, col.vij.versic.dicit prætereà,lib.iiij. & Vincen.Pali.inter consil. Curtij senioris, consil.iij. & si subtilissimè, col.ij.versic.consideraui,quòd etiam.& Lud.Gozad. consil.lxxx.in hac causa,col.ij. versi.secundò considero.Franc.Curt.iunior in auth.ex causa,col.pen.versic.secunda dubitatio. C. de lib.præter.& consi.ej.præsupponitur in facto,col.vlt.versi.præterea vt dicit,lib.ij.& Paul. Paris.cons.xx.concessio in personam,col.ix.nu.87.lib.j.cum aliis multis concord.à me collectis in comment.l.si vnquam,in præfatione,nu.cxxvj.ad huius tamen.C.de reuocan.donat

Et iuramēti.

13 ¶ Quanquam contrarium tenet Imo.in l.filio præterito, col.viij.versic.& per prædicta. ff.de iniust.rupt.& irri.testa.Alex.consil.cxxv.visis & consideratis,col.pen versic.nec obstat quòd notarius istas clausulas,lib.j.iunctis his quæ dixerat ex d.Anto.vbi suprà,col.eiusdem consil. ij.versi.sed si dixit.quod consil.repetitur consil.liij.lib.iij.& idem Alex.consil.cxlij.circa primam dubitationem,col.iiij.versicu.subdit etiam, lib.ij. quod & repetitur consil.cij.lib.iij.& idem Alex.consil.j.ponderatis his quæ in themate, col.v.versicu.& licèt quidam celeberrimus,sub num.21.lib.v.Corne.consil.cl.prima facie dicendum videtur,col.iij.versi.nec etiam obstat id quod dicebat,lib.iij.Barb.in d.c.quod translationem,col.vj.num.26.& seq.de offic. lega.& consil.vj,vbi Christus non est,in fi.lib.iij. & consil.liiij.illud in medium afferam, col. pen.versi.& si quispiam opponat,eod.lib.iij. & consil.lviij. omnipotentem & immortalem, col.ix.versi.& si dicatur,lib.iiij.Philip.Dec.in l.semper in stipulationibus, col.pen. versic.ex prædictis.ff.de reg.iur.& in d.cap.cùm M.Ferra.col.ij.versi.& ex supradictis,de constitut.& Alcia.in l.j.§.si quis ita,in iij.not.ff.de verb.oblig.& Hiero.Grat.qui hanc dicit esse communem opinionem,consi.cxij.visis dubiis,col.iij.versi.circa tertiam difficultatem, lib.ij.& Fran. Ripa in l.Centurio,col.xxvj.versi.in primis decisio.ff.de vulg.& pupil.& omnes quidem innixi ea ratione,quam suprà diximus,& quam Barb. d. consil.lviij.lib.iiij. dicit inconuincibilem,quòd notarius censetur rogatus apponere clausulas consuetas ex more regionis.

Qui contrarium tenent.

14 ¶ Super qua controuersia Lancelo.Galiau.in d.l.j.in prin.col.ij. versi.item contrà facit. ff.de verb.oblig.eam volens componere ita distinguit.nam aut clausula id importat quod non potest rationabiliter dici contra mentem contrahentis esse,& tunc standum est ei clausulæ, secundum posteriorem opini.aut verò continet aliquid quod verisimiliter est contra mentem contrahentis,& tunc standum sit priori opinio.Et ita debet considerare discretus iudex: dicitque hanc distinctionem non esse alienam à mente omnium , & bene pro ea facere quod scribitur in l.vlt.§.idem quæsit.ff.de condict.indebit.

Distinctio eas opin. concordans.

15 ¶ Ego certè in ea sum opin.vt si alicubi esset consuetudo ponendi constitutum in omnibus instrumentis, si fortè esset omissum in vno quopiam , videretur fuisse omissum errore, aut obliuione notarij: atque ita censendum esse tanquam si appositum fuisset: proptereaque eo casu multò magis posse notarium sub ea nota.&c.idipsum adscribere: præsertim, quòd , vt iam dictum est,censentur partes id voluisse quod ad perfectiorem& expeditiorem effectum contractus facit,maximè cùm huiuscemodi est mos regionis. Sed si is mos sit,vt nūc ea clausula ponatur in instrumentis, nunc non ponatur,ita vt non sit vniformis eius rei cōsuetudo, id fieri non debet.vt etiam respondit Hierony. Gratus consil.cij.videtur prima fronte , col.j. versic.ad contraria verò,lib.j.& ante eum voluit Soc.in l.Gallus. §.idem credendum, col.ij. versic.confirmatur ista conclusio.ff.de lib.& posth.arg.l.Sein medico.ff.de annu.leg. & eius quod scribit Bald.de promissione pœnæ,in l.si duo patroni. §.si quis iurauerit. ff. de iureiur. & Franciscus Ripa.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.x.versic.secundò limitatur.ff.de verbo. oblig.Et bene facit quod scribit Bart.in simili in l.sciendum,col.j.versic.contra hæc oppo.ff. de verb.oblig.Scio autem obseruatum esse in nostra curia Parisiensi:eam clausulam non suppleri,nec intelligi sub illa nota,&c.nisi expressim fuerit in instrumento apposita.

Author is opi.

16 ¶ Sunt & quædam consuetudines,quę nuncupatim loquuntur de hisce clausulis cōstituti,& aliis possessoriis,& inter cæteras Pictauien.tit.*de testament*, §.iiij.qui est omnium.ccix. & seq.Eugolismensis eodem tit.§.vj. qui est omnium cxvij. Rocbellensis titu. *de donations entre les conioinctz*, §.vij. qui est omnium xlix. atque etiam ordinationes (quas vocant) regiæ Francisci Regis, anni 1539.in mense Septembri, articulo cxxxiij.quas suprà citauimus,& ex quibus satis intelligis hanc clausulam constituti non semper apponi solitam, proindeque nec supplendam esse.

Cōsuetudines loquentes de constituto.

ANDREÆ TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſignificatio.

ORNATISSIMO PRAESVLI, NICOLAO PELLEVAEO Ambianen. epiſcopo, regio in ſanctiore conſilio conſiliario Andreas Tiraquellus regius in Pariſienſi curia Senator S. P. D.

QVO ex tẽpore, à ſenatorio hoc munere, ad Ambianenſem Præſulatum, maximo totius noſtri ordinis deſyderio aſſumptus es, Antiſtes illuſtriſs. ſemper in animo habui, veterem illam neceſsitudinem, quã & ſtudiorum ſimilitudo, & eius temporis conſuetudo, quo vnà magiſtratu iſto fungebamur, conciliârãt, omni officiorũ genere, vt debui, non alere ſolùm aut retinere, ſed etiam ſi fieri poſſet magis, ac magis augere. Neque enim verebar, ne quod vulgò amicis vſuuenire ſolet, quorum & Cicero in Lęlio, & Ariſtoteles in Ethicis meminerũt, amicitiam noſtram abſentia dirimeret, néue honórum dignitatumq́ue gradus, quibus à Sereniſs. rege noſtro, non modò non ambientem ſed nec opinantem ornari te & cumulari audiebam, aliqua ex parte tuam erga me beneuolentiam labefactarent, nedum conuellerent aut diſſoluerent. Quanquam, ſi verum fateri audeo, iſti tuæ fortunæ nonnihil hoc nomine indignabar, quòd per eam, antiqui collegę præſentia, non niſi rarius quàm cuperem, frui liceret, cuius aliquando quotidiana conſuetudine fœlicem me exiſtimabam: Et cuius in colloquendo humanitatem, ac comitatem, in diſſerendo acumen, in conſulendo, & iudicando prudentiam, integritatemq́ue coram ſuſpicere & admirari, magna cum voluptate ſolebam, nunc eundem abſentem deſiderem. Sed id pro regis imperio ac Reipub. bono ferendum eſt. Quorum ille, raras animi tui dotes, ingeniumq́ue rebus omnibus inſtructiſſimum, quę ad inſtituendum & excolendum politicum virum neceſſariæ ſunt, perſpectum habens, te & libellorum ſuorum magiſtrum, & ſibi ab intimis conſiliis eſſe voluit: Hæc à priuatis & humilioribus cauſis in eum locũ & conceſſum euexit, vbi quæ ad ſummam & conſtitutionem totius regni pertinent & ſpectant pertractantur. Fœlix ipſa nimium, ſi quam-

B

plurimos tui similes rerũ suarũ moderatores & administratores habeat. καὶ καλῶς γεγονότας καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένους in Areopagum olim cooptari solitos scribit Isocrates, nempe qui & generis nobilitate eximij, & vitæ integritate conspicui, disciplinarum etiam omnium cognitione, & rerum vsu cum tanta prudentia coniũcto, quanta satis est ad viros probos efficiendos, cæteris præstarent, qui numeris omnibus grauitatis, seueritatis, constantiæ, fortitudinis, essent absolutissimi, vndecunque docti, vndique placentes. Quæ omnia, vt non in vno quouis homine depræhendere est facile: sic in te sunt copiosissima. Sed vide quorsum me tuarum virtutum commemoratio rapiat, vt quamuis eas attingere hoc loco non decreuissem, rerũ tamẽ dulcedine raptus, à litore, quod ad summum legere sat erat, in altum auferri me non sentiam: consultius nimirum facturus, si Timanthis illius exemplo, ea quæ oratione assequi non possum, silentij velut quodam velo contexissem. Quare ad id quod huius epistolæ propriũ fuit, recipio: cuius scopus & institutum erat, libellum hunc tibi offerre, antiquæ nostræ necessitudinis velut μνημόσυνον meique in te animi pignus, vt quoties eum in manus istic venire contigerit, toties Tiraquellum tuum tecum habere, & alloqui tibi videaris, qui vt te semper plurimi fecit, ita semper est obseruaturus. Vale Antistes dignissime, & cũ libello deditum tibi auctorem amare perge, ac Domino Hospitalio, sine quo, propter singularem ipsius eruditionem ac probitatem, non satis feliciter in aula tibi victurus videbaris, meis verbis, quæso, salutem imperti. Rursum Vale. Luteciæ V. Non. Iul.

M. D. LIIII.

MIC

MICHAELI TIRAQVELLO FONTENAIENSI

apud Pictones Seneschallo primigenio fratri charissimo, Andreas Tiraquellus iunior

S. P. D.

VT apud homerum queritur Telemachus ὅτι τὴν ἑαυτοῦ γενεὴν μούνωσε κρονίων *(eius enim dictum vsurpare libet) ita me multis fratribus beatum iudico. Nam si rerum omnium, quas ad beatè viuendum sapiētia comparauerit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius, cum his actum praeclarè esse putādum est, quibus licitum est, cum sibi amicum instituere, qui vt frater germanus est, ita alter idem sit, vt mihi rectè à Sotione dictum illud esse videatur,* τοὺς ἀδελφοὺς παρέντας καὶ ἄλλους ζητοῦντας παραπλησίους εἶναι τὴν ἑαυτῶν γῆν ἐῶσι, τὴν δὲ ἀλλοτρίαν γεωργοῦσι. *Quum igitur, iuxta vetus verbum, amicorum communia omnia sint, committere nolui, vt tibi non impartirem, tecúmque communicarem eā laetitiae voluptatem, quam ex commentatione patris, de maximè insigni loco iuris ciuilis, nuper in lucem edita, iam accepi. Nam quum praeclara eius opera immortalitatis sunt, non aetatis, tum ex his omnis literatorum natio multas magnásque vtilitates percipit, vt nullam moram interponendam putarim, quin quamprimum maximo gaudio fruerere. Quae causa fuit potius, vt librum adhuc atramento madentem mitterem, quam vt eo tibi animum adderem ad insistendum eam viam, quam nobis pater tritam reliquit, quum iam magnam itineris partem confeceris, atque illam quidem quae morosior salebrísque impedita magis est. Vale. Pridie Calend. Iulias, M. D. LIIII. Lutetiae, ex aedibus paternis.*

BARTHOLOMAEI FAII
viri Senatorij Carmen.

Hoc sermone breui, Dum nupta erit, arcta prioris
Fœdera coniugij significata magis,
Protrahis in seram fœlix Tiraquelle senectam,
Dum iuris multo hac dogmate doctus obis.
Fœcundo liceat tibi connubialia iura,
Quaque his accedunt disserere vberius.

AD D. AND. TIRAQVELLVM
Senatorem Regium, G. Albertus Pictus,
in curia aduocatus.

Te quoque iam iuuenem niueis Tiraquelle quadrigis
Intulerat claro candida fama polo:
Ceruleóque nouum candescens æthere sydus
Fulgebat, Picti gloria rara soli.
At labor assiduas dum torquet feruidus arteis,
Tergeminum splendens cernere sydus erat:
Vt late crebris tandem sudoribus actus,
Luceres nostri sólque deúsque fori.

ANDREÆ TIRAQVELLI REGIJ IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc sermone, ff. de verbor. signi.

HOC SERMONE DVM NVPTA ERIT, primæ nuptiæ significantur.

Quid colligāt ex hoc §. iuris interpretes.

1 EX HOC §. nostri iurium interpretes passim & vbique hanc generalem regulam assumunt, SERMONEM simpliciter prolatum de primo intelligi, id est, primo atque vno actu consumi, perfici, finiri: ita vt amplius locum non habeat. Quam quidem regulam Alc. con. xvj. breuiter in casu præmisso, col. ij. nu. 9. lib. iiij. dicit in omni dispositione seruari debere, vt etiã dicit Fran. Curt. iunior, cons. cxxxij. sacratissimæ, &c. habita diligenti, col. j. Et in omni materia, vt etiam tradit Ias. cons. xxxvj. in causa mota, col. vlt. versi. ista responsio, lib. iij. Eàmque veluti ex composito, & de industria, ac ex professo mirum in modum celebrarunt, multisque ac magnis iurium thesauris locupletarunt duo superioris ætatis ornamenta ac lumina Feli. & Ias. ille in c. ij. col. j. & ij. seq. de treug. & pac. hic in duobus locis, scilicet in l. in duobus, §. si ei qui, col. j. & ij. ff. de iureiu. & iterum, in l. diuortio, aut vt alij eas ll. diuidunt, l. fructus, §. quod in anno, col. ij. iij. & iiij. ff. sol. matr. Et ita, vt cæteris vix aliquid reliqui fecisse videantur, quod eis addi possit. Mihi tamen nec inutile nec infructuosum visum fuit, quæ ab illis ipsis, prætereáq; ex aliis didici, huc veluti in vnum corpus congerere, quòd & res admodum quotidiana, & ad vsum forensem accommodatissima est. *Authoris cõsiliũ, & ratio.*

2 ¶ Solet autem (quod iam diximus) ea sententia frequẽtissime ex hoc nostro §. depromi. Cui tamen sunt & alij tex. similes, videlicet in l. cùm pater, §. pater certam. ff. de leg. ij. vbi cautio de danda vel restituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantum intelligitur, nec ad secundas nuptias porrigitur. Ex eoq; no. Bart. & Imol. ibi, id quod diximus in nostra regula. Sermonem simpliciter prolatum intelligi pro prima vice. Bald. autem no. (quòd idem est) verba simpliciter prolata restringi ad primum actum. *Regula aliũde etiam collecta.*

3 ¶ Estq; etiam alius similis tex. in l. dotis promissio, vers. vlt. ff. de iur. dot. vbi scribitur, dotis promissionem in primis duntaxat nuptiis destinari, neque durare obligationem, si post alterius matrimonium ei nubat, cui dotem promiserat. Et ex eo idem no. Bar. quod suprà ex d. §. pater certam. Et alius item text. in l. stipulationem quæ propter, cum l. & licet, quæ illam confestim sequitur, & ibi Bar. in epito. posterioris, eo. tit. & in l. inter socerum, §. vlt. in fi. ff. de pac. dota. cùm dicitur, quoniam ad primas nuptias pertinet, ea autem loquitur de restituenda dote, soluto morte mulieris matrimonio. *De eadem re.*

4 ¶ Et alius quoque tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quibus, vbi ancilla à nullo alio matrimonij causa manumitti potest, quam qui eam vxorem ducturus est. quòd si alter eam vxorẽ ducat, non erit libera: adeo vt nec si statim post eam repudiatam manumissor vxorem duxerit, liberam eam non fieri: tanquam de his nuptiis senatus senserit, quæ primæ post manumissionẽ nullis aliis interpositis secutæ sint. Quiquidem tex. admodum facit contra eorum sententiã, qui dicunt matrimonium medium non impedire legitimationem filiorum quæ fit ex sequẽti matrimonio, de quo per doctor. in c. tanta, qui fil. sint legiti. & nos quoque latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæstio. xxiiij. nu. 2. incipi. sed vt ad speciem, & aliquid etiam dicemus infrà, in iij. limita. nu. viij. incip. huc etiam pertinet. Sed & facit hic tex. aduersus ea quæ in vniuersum dicam, infrà in d. iij. limita. vbi in fi. illius de hoc tex. aliquid dicemus. *De eadem re.*

Stipulatio dotem reddi soluto matrimonio, quomodo committatur.

5 ¶Secundo huc spectat tex.in l.stipulatio de dote,ff.de iur.dot.vbi si extraneus dotans mulierem stipulatus fuerit eam dotem sibi reddi soluto matrimonio:facto diuortio,statim ita committitur ea stipulatio,vt nec redintegrato matrimonio actio ex stipulatu quæsita intercidat. Atque etiam ita,vt stipulator non cogatur iterum eam dotem constituere, vt dicit ibi gloss. per tex.in l.dotem.ff.eod.tit. Vides igitur hanc stipulationem factam in casum soluti matrimonij ita perfici,& consumi per diuortium,vt nec, redintegrato eodem matrimonio, abolea[n]tur,& ad id glo.in d.l.stipulatio,allegat tex.in l.item quæritur.§.vlt.de loca.de quo posteà dicemus.

6 ¶Tertio ad hanc sententiam pertinet tex.in d.l.diuortio, §.quod in anno. ff. sol. mat. cuius auctoritate Bal.ibi,post Iac.Ra.Cy.&alios antiquiores,& ibi quoque Imo. in j.no. ad id allegant hunc nostrum §.hoc sermone,& Rom.& Alex.qui eum §.legunt cum §. ob donationes,vterque col.ij.sed ille vers.vnde dicit,hic vers.ex hac glo.infert,& ibi,item Ias.col.j.quod si quis ex hac locatione,aut aliàs debeat habere fructus vnius anni cuiuspiam agri,qui bis in anno fructus produxerit,intelligitur tantùm de primis fructibus, non etiam de secundis. Et sequitur Alex.in additio.Bar.in hoc nostro §.hoc sermone.& in d.l.dotis promissio.ff.de iur. doti.& consi.xvj.breuiter,in casu præmisso,circa medium,num.6.lib.iiij.& Maria in cap. de illis, col.viij.vers.octauo no. de condit.appo. Fely.in d.c.ij. col.ij.vers.si quis emit vina, de treug.& pac. & in c.licèt dilectus,col.vlt. vers.& hinc est quòd vendens,de testi. Ias.in d. l. in duobus,§.si ei qui,col.ij.vers.sextò facit,ff.de iureiu. Geor. Nap.in repet. clemen. sæpe, in princ.col.lxj.vers.ego hoc dictum,de verb.signi.& Francis.Cur.iunior, cons.clxxviij. facratissimæ &c.habita, col. vlt. versi. & istam conclusionem. Sed tu super hoc vide quæ dicam infrà in xj. limitatione.

Fructus vnius anni, quomodo accipiantur.

Regiones quadam bis fructus singulis annis ferunt.

7 ¶Et ne interim putes id superuacaneum esse,scire debes, regiones quasdam adeo esse feraces,fœcundas,& vberes,vt bis fructus singulis annis ferant.Nam de India id asserit Martianus Capella lib.vj.& ante eum Plinius auctoritate Posidonij lib.vj.c.17.& Solinus, c. lxv. In anno,inquit,India bis æstatem habet;bis legit frugem,& ante hos omnes Diodorus Siculus lib.iij.Bibliothecæs,c.x.bis inquit in anno præbet fructus:paulo post,bis,ait,annis singulis segetes fert. Et Strato Heratosthenis autoritate Indiæ fœcunditatem eò maxime declarat quòd ea bis fructum fert, alteram enim sementem habentem alteram æstiuam. Et ipse Diodo.eod.lib. cap.xj.vbi & idem quoque dicit de insula Hyperboreorum.Sed & de Italia Virgilius lib. secundo Georg.

Hic ver assiduum,atque alienis mensibus æstas,
Bis grauida pecudes,bis pomis vtilis arbos.

Cui in eo quod dicit bis grauidæ pecudes,adstipulatur quod ipse Diodorus Siculus lib.j. c. iij.scribit,in Aegypto oues bis in anno parere,bisque lanam præbere.Idem autem Virgilius vt ad eum redeamus lib.iiij. eiusdem illius operis,

Forsitan & pingues hortos qua cura colendi
Ornaret,canerem, biferique rosaria Pæsti.

Quòd scilicet vno in anno bis illic nascerentur rosæ,vt scribit Seruius. Varro autem lib.j.de agricultura,c.vij.scribit vites apud mare Smyrnæ esse biferas, & in agro Consentino malũ biferam esse,id est,quæ bis anno fructus ferat.quod & ipsum ex eodem repetit Plinius libr. xvj.c.ij.Sed & Theophrastus lib.de causis plantarum xj.c.xiij.& Columella lib.v.cap.x.tradunt ficus esse biferas. Et plinius lib.xiij.c.xxij.Apharcem & Adrachnen.Et lib.xv.cap.xxij. nuces,Iuglandes,& lib.xviij.c.xxij.in quibusdam locis Africæ, biferam vitem bis anno vindemiare.Quin ipse lib.xvj.c.xxvij.suprà citato,tradit & ipsas vites alicubi triferas esse,& cupressos,& alias quoque arbores biferas.Strabo quoque li.xvij.scribit in Lydia nonnullos populos habere quasdam terras biferas, & duas messes facere. Sed supereа mirum est, quod tradit Solinus c. xlv. in Aegypto ficum Aegyptiam quam vocant vno anno septies fructum sufficere quod & ante illum dixerat Plin.li.xiij.c.vij.

Ficus Aegyptia vno anno septies fructũ sufficit.

8 ¶Quæ res in memoriam reducit quod à Plutarcho proditum est in vita Antonij, quòd cùm Antonius ipse Asiaticis secundæ vectigalia imperaret,Hybreas qui ciuitatum causam susceperat,Si potes inquit,Antoni,eodem anno bis vectigal exigere,illud etiam vt bis æstatem habeamus, bisque autumnum:id est, vt duas messes, duasque vindemias singulis quibusque annis habeamus. In hac autem fertilitatis mentione suprà cætera omnia mirum est, quod tradit Pomponius Mela li.iij.quo c.de Hispaniæ & Septentrionis insulis, scribit, in Erythia adeo fertiles agros,vt cùm sata frumenta sunt,subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus,septem minimùm,interim plures messes ferunt, sed an id vno anno aut pluribus fiat, non aperit.

Erythia insula septem messes fert.

Authoris de qua re sententia

9 ¶At illud,vt tandem à semita in viam redeamus, mihi omnino verum esse videtur, vt si id vsu eueniat.vt bis ager fructus in vno anno ferat ex natura soli,vel arboris,vt in illis locis, & arboribus,de quibus locuti sumus:& quis ex contractu fructus vnius anni percipere debeat non dubitarem,quin & binos illos fructus habere deberet.Nam cum is contractus ad certũ tempus,

tempus, referatur, id est, ad vnum annum, sintq; hi duo fructus vnius anni fructus, consequens est & eos compræhendi secundum ea quæ dicemus infra in iiij. limitatione. At si id contingat, quoniam fructus alterius anni sunt adeo præcoces, vt colligantur intra tempus prioris, certè haberet locum ea sententia, vt non nisi priores fructus habere debeat, neque enim hi duo fructus vnius anni siue vnius æstatis aut autumni sunt, sed duorum annorum siue duorum autumnorum siue æstatum, licet vno anno colligantur.

10 ¶ Quartò in l. si socius pro filia, in prin. ff. pro soci. quem solus Raphael Fulg. ponderat & reputat singularem ibi, in v. no. ad hoc, vt si inter plures fratres pactum sit, vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus, intelligitur, vt semel tantùm dotetur, nisi aliter expresßim actum fuerit. ad quod & illum expendit Lucas Pen. in l. si quis Decurio, col. ij. versi. idem videmus. C. de Decurio. lib. x. Petr. Anch. consil. cccciiij. tria dubia in causa Vlrici, & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. versi. tertiò facit, & in d. l. diuortio. §. quod in anno, col. ij. versi. pro confirmatione, vbi dicit cum text. no. & paucis notum. & præterea in l. inter stipulantem. §. sacram, col. vij. versi. tu aduerte. ff. de verbor. oblig. & consil. xxxvj. in causa mota per nobiles, col. vlt. lib. iij. vbi dicit eum text. esse in id solennem. Circa quod vide quæ dicam infrà in ix. limitatio. num. iiij. sed & ex hoc, & iterum num. xj. sed hanc tamen principalem.

Pactũ inter fratres vt filia dotentur ex bonis omnibus.

11 ¶ Quintò quod illius text. in d. l. si socius, autoritate, scribit Bald. in l. vlt. col. ij. versi. sed nunquid eo casu, C. de dot. promisßio. in j. lectu. quòd stante statuto, vt frater teneatur dotare sororem, si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur frater eã ampliùs dotare: quia statutum intelligitur de vna siue prima dote tantùm. Et id sequitur & commendat Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. versic. tertiodecimò facit, ff. de iureiur. & in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. ij. versi. vbi suprà, ff. solu. matrim. & Fely. in d. c. ij. col. iij. versi. si ille qui est obligatus, de treug. & pac. & Catel. Cot. in memor. incip. executores, col. j. versi. & potest confirmari.

Statutum vt frater teneatur dotare sororem.

12 ¶ Id quod tamen intelligendum est secundum declarationem Alex. in l. si cùm dotem, §. j. col. ij. versi. iuxta hoc quæro, ff. sol. matrim. vbi distinguit in hac ipsa specie, an teneatur dotare sororem ex dispositione hominis, an verò ex dispositione legis, secundum ea quæ dicemus infrà in d. ix. limitatio. vti etiam & in hoc casu distinguit Socin. consil. v. cuius caput est, suprascriptus insignis doctor, col. ij. versic. ad secundum, lib. iiij.

De eadem re.

13 ¶ Sextò alius text. in l. si duo, §. j. ff. de arbit. vbi pœna semel commissa, soluitur compromissum: nec ampliùs peti potest, nisi aliud actum sit. Sed quomodo id intelligatur, & ad procedat in eo quod interest, vide gl. vlt. Alber. Bar. & Bal. ibi, & glo. vlt. in l. si sic stipulatus sim, & ibi Bar. col. j. in iiij. primis opposi. Bal. & Imo. col. ij. versi. in eadem gl. in fi. & iterum versi. & conclude breuiter, Fr. Are. col. ij. versi. quorum dictis addo. ff. de verb. obli. gl. in l. ij. in verbo, repellere, vers. item si semel pœna, & ibi Cyn. col. pen. in vij. quæstio. Bar. col. vlt. versi. quæro quando præmissa, & Ias. nu. cxl. C. de iure emphyt. Specul. tit. de arbitr. & arbitrator. §. vlti. versi. quòd si dictum sit, & tit. de loca. §. nunc aliqua, in xxxviij. quæstio. & ibi Bal. in additio. Cy. in l. quicunq;, col. vlt. versi. quinto quæro quid si quarta, C. de seruis fugiti. & Pet. Anch. in c. si compromissarius, col. j. in iiij. no. de electio. lib. vj.

An pœna semel commissa soluatur compromissum.

14 ¶ Septimò quod admodum est his confine, quod à Masuerio scriptore non contemnendo traditum est, in tit. de talsis, §. item quatuor, quòd id quod solet dici in nostra Gallia, dominũ posse cogere vasallum, vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ, intelligitur, vt semel tantum siue pro vna vice conferat pro vnaquaq; filia. Imò verò Guido Pap. decisio. Delphinat. lvij. an vasallus, in fi. asseueranter tradit, id intelligi pro prima tantùm filia, & primo ipsius matrimonio. arg. huius nostri §. hoc sermone, & l. sancimus, la j. C. de consulib. lib. xij. quod & sequitur Chass. in consue. Burgund. tit. j. §. iiij. in prin. & alij quos tibi citauimus in tract. nostro Primigeniorum, quæst. lxx. vbi videre poteris.

In Gallia dominum posse cogere vasallũ, vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ.

15 ¶ Octauò tex. in l. si is qui Stichum. ff. de procura. vbi si is qui Stichum, vel Damam vtrum eorum ipse vellet stipulatus est, & ipse aut procurator ipsius cuius factum ratum habuerit, alterum petiit, stipulatio consumpta est, id est, alterum petere non potest. cuiusquidem text. autoritate Bal. in c. in literis, versi. si autem semel, extrà. de offi. deleg. dicit quòd consumpta est gratia per vnum actum.

Stipulatio vtrũ voluero, quando consumpta sit.

16 ¶ Est & alius text. in l. serui electione, in princ. ff. de legat. j. vbi serui electione legata, semel duntaxat optare possumus. & similis text. in l. apud Aufidium, ff. de optio. lega. vbi si ita legatum sit, vestimenta quæ vellet, deinde antequam ea sumeret, alia se velle dixisset, mutare voluntatem eum non posse, quia omne ius legati prima testatione consumpsit, & ibi gl. adducit in eam rem alios text. vt ibi videre poteris.

Electione serui legata, semel dũtaxat optandum.

17 ¶ Verùm quia sunt & alij qui videntur probare contrarium, vide quæ in id., an scilicet qui semel elegit vtiliter vel inutiliter posßit variare & iterum eligere, siue in eo casu in quo d. l. loquitur, siue in alijs, tradunt gloss. & Albe. in l. non indebitum, de condit. indeb. gloss. vlt. in c. gratia, & ibi Io. And. super ea gl. vlt. de rescrip. & glo. in c. si compromissarius, §. si vir, & ibi Ioan. Andr. circa medium, versi. in gl. approbantur, & Pet. Anch. col. ij. versi. vltimo quia

De eadem re.

text.& Domi. de electio. libro v. Bart. Bald.latè Alberic. in d. l. serui electione. ff. de leg.j. Bal.& Alber. in l.qui salutem.ff. de iureiur. & alios plurimos, quos passim tibi citabo in limitationibus.

Relictum vt hæres rursus id præstet, quomodo intelligatur.

18 ¶Nonò huc pertinet tex.in l. fideicommissa. §. si quis alicui decem,ff.de lega. iij. & alius similis in l.j.§. si cui ita sit legatum. ff. vt lega. nomi. caue. vbi si ita legatum est, vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictum est,hæres rursus id præstet,non intelligitur,vt quoties perdiderit, toties id restituere teneatur, sed tantùm si post præstationem legati, semel legatarius perdiderit, non etiam si postea rursum perdiderit, & ita tantùm de prima amissione intelligatur.

Satisdandi obligationi, per primã satisdationem satisfactũ est.

19 ¶Decimò his adstipulatur tex.in l.si is à quo, §. si semel, qui est vlt. ff. vt in poss.leg.vbi si semel satisdatum fuerit,nõ est necesse rursus caueri: etiam si fortè dicatur egenos fideiussores esse datos,eum enim facilitati suæ ferre debere,qui fideiussores minùs idoneos accepit. neque enim oportere per singula momento onerari eum, à quo satis petitur, tanquam scilicet per primam satisdationem satisfactum sit obligationi satisdandi, eaq; obligatio prima illa satisdatione consumatur.Sed quod non omittendum est,confestim in l.seq.ita scribitur planè si noua causa allegatur,veluti quod fideiussor decessit,aut etiam rem omnem familiarem inopinatæ fortunæ impetu amiserit,æquum esse præstari cautionem.Cui consentit text.in l. j.§.quod ait prætor, ff. quor. lega. Sed hæc exceptio pertinet ad vj. limitationem, vbi & nos hunc tex.ex Roma. citabimus.

Dispũctio nõ amplius quã semel, concedenda creditoribus.

20 ¶Vndecimò eiusdem notæ est tex.in l.vlt.§.si qua idonea,ff.de bon. author. iudic.possiden. Si qua, inquit, idonea causa interuenerit,vtrum semel an etiam sæpius recognitio & dispunctio concedenda sit creditoribus, videamus.& ait Labeo, ampliùs quàm semel non esse cõcedendum. Si quis tamen iurauerit non calumniæ causa se postulare, neq; habere quæ dispunxerit,iterum ei faciendam potestatem,nec ampliùs quàm bis, & ibi gl. pro concord. affert d.§.si quis alicui decem, de quo diximus in ij. ab hinc versi. Et pro contrario quoq; adducit,veluti §.j.ff.de eden.de quo dicemus infrà in ix.limitat.

Calendis Ianuariis stipulatus, de quib. intelligendũ est.

21 ¶Duodecimò accedit text. in l.eum qui calendis,ff.de verbor.obligat.vbi eum qui calendis Ianuariis stipulatur, si non adiiciat quibus, de primis intelligendum est, tanquam id actum fuisse videatur, & ibi glo. pro concord.allegat hunc nostrum,§. tanquam scilicet ille tex.ad hanc nostram regulam pertineat, cuius principale fundamentum ab omnibus sumitur ex d.nostro §. Ex illo autem tex. sumit Bald.quòd si Papa concedat præbendam in tali ecclesia vacaturam,non apposito tempore,intelligitur de proxima vacatura,& vide quæ dicam infrà in limitation.

In dieb. quomodo interpretetur.

22 ¶Tertiodecimò huc spectat tex.in l.inter illam,§.j.ff. de verb.signifi. vbi illud,facito in diebus, intelligitur de biduo proximo, & ita de duobus primis diebus. nam cùm pluraliter proferantur,non de vno tantùm potest intelligi,sed necesse est duos saltem accipi, l.vbi numerus.ff.de testi.& c.pluralis, de reg.iur.lib. vj. cum aliis iuribus concor. à me collectis in l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 226. incip.sed de his.C. de reuo. donat. Igitur cùm de duobus diebus in illis verbis intelligatur, sequitur vt ex nostra regula de duobus primis diebus intelligi debeat.Et idem si de annis simpliciter loquamur,vt scilicet de primo biẽnio,siue de primis duobus annis intelligere debeamus,l.libertisq;, §. vlt.ff.de test.manu. empti.

Idem, in annis.

Quando permittitur variatio, de qua intelligatur.

23 ¶Quartodecimò adstipulatur alius tex. in l.si quis iusiurãdum,C.de reb. cred. quo innixus Bal.in auth. habita,col.vij.versi. primo dubitatur si scholaris,in fine huius quæstionis,C. ne filius pro patre, scribit quòd in casibus in quibus permittitur variatio, intelligitur tantùm de prima,ita scilicet vt non liceat iterum variare.Et id sequitur Ias.in l.prætor,§.si aliquãdo, col.iij.versi.tertio no.ff.de oper.no.nunci.& in l.quicquid, col.iiij. versi. item pro ista glo.ff. de verb.oblig.& in l.edita,col.iiij.versi. & attende diligenter. C.de eden.

De eadem re.

24 ¶Ex eoq; dicit ipse Bal.vbi suprà,in ea quæstio.quã facit gl. ibi,in verbo,optime,an si scholasticus semel elegerit vnum ex iudicibus ibi declaratis, poterit postea variare, quod posse ea gloss.affirmat vsq; ad litis contestationem,per l.si conuenerit,ff. de iur.om. iud.iuncta l.si cùm dotem,§.eo autem tempore,ff.solu.mat.Nicol.autem Matth.& alij pleriq; negant,arg. l.j.in fi. C.de assert.tollen.Et hanc partem tenet ipse Bal.subiungens id quod suprà diximus, quod si permitteretur illi variare, non nisi semel permitteretur. Et sequitur Iason in d.leg. quicquid, atq; etiam in d. l. edita, quibus locis suprà citauimus.

De eadem re.

¶Et ex hoc singulariter consuluit Io.Cald.consi.xxj. cuius initium est,an laicus possit,tit.de
25 iure patro. quòd licet patronus laicus possit variare intelligitur tamen, vt semel id possit facere.& non pluries, vt dicit istud clarè innuere iura de hoc loquentia, & alia quædam allegat.Et illum sequitur Phil.Dec.consi.ccix.quæritur ex duobus præsentatis, col.ij. versi. ij. hoc probatur, vbi ex hoc dicit, variationem permissam de primo actu tantùm intelligi, est tamen ibi error in nu. con.Calder.

26 ¶Quindecimò, quod autoritate illius text. in d. leg. si quis iusiurandum, voluit Bart. non admodum

admodum dissimile, in l. post legatum, in prin. col. vlti. ff. de iis, quib. vt indig. quòd quis non potest nisi semel suam positionem vel negationem reuocare, & idem dicitur voluisse ipse Bart. in l. vlt. ff. de præt. stipula. vbi tamen non id dicit, sed illud, quòd si promitto stare simplici tuo dicto, vel iuramento, possum id reuocare antequàm tu declaraueris, per d. l. si quis iusiurandum. Sed & id expresse voluit per eam ipsam. l. Bald. in l. j. col. vlt. versi. quartus est si quis, C. de furt. vbi ex eo dicit generaliùs, quòd si quis reuocauit aliquem actum, vel rationem, non potest posteà eam reuocationem reuocare.

Positio vel negatio, semel tantùm reuocanda.

27 ¶ Decimosextò, vt relinquamus tex. iuris ciuilis, & aliquid depromamus ex tex. iuris canonici, huc spectat tex. in c. si clericus, in prin. de præben. lib. vj. vbi si simpliciter mandatum fuerit à summo pontifice alium prouideri de beneficiu vacaturo, intelligitur de primo, ita vt si is pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo, consumpta extinctaq; sit ea gratia, ita enim ex eo tex. no. Domi. in ij. no. & Phil. Fran. post prin. versi. in tex. ibi aliam, vbi pro concord. adducit hunc nostrum §. hoc sermone. Sed aduerte quia ille tex. in d. c. si clericus, expresse loquitur, cùm mandatum est prouideri de beneficio proximè vacaturo, non simpliciter de vacaturu, ita vt nihil ad nostrum §. pertinere videatur, cùm expressum sit de primo: verùm omnes vbique eum tex. intelligunt, vti Domi. & Franciscus faciunt.

Mandatum vt prouideatur de beneficio vacaturo, de quo intelligatur.

28 ¶ Decimoseptimò accedit tex. in c. ordinarij, ante fi. ibi, vel si ea quæ sic optinet, & ibi gloss. in verbo, ea quæ, de offi. ordina. lib. vj. ex quu non obscurè colligitur, quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm, sed est expressior tex. in c. non potest, versi. illud autem, de præbendis, eod. lib. vbi & Io. Mona. post prin. & Archid. col. ij. in verbo, primis, id confirmant per nostrum hunc §. hoc sermone, quoniam, inquiunt, duobus primis obtentis impleta est gratia, per eundem ipsum §. hoc sermone, cuius etiam §. autoritate, idem voluit Inn. in c. dudum, le ij. col. penult. & ibi quoque Hosti. Compostel. Bald. col. quoq; pen. versi. dicit Inno. & alij, extrá, de electio. Quod tamen intellige secundum ea quæ dicam inferius in xj. limitatio.

Dispẽsatio ad duo beneficia intelligitur de duob. primis tantùm.

29 ¶ Decimooctauò in d. c. non potest, per eum text. tradit Archidiac. ibi, vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non inuenerim, quòd si papa dispensauerit cum illegitimo, vt possit optinere beneficium, intelligitur de primo tantùm: ita vt si primum dimiserit. non poterit aliud vi illius dispensationis obtinere, veluti ea gratia siue dispensatio per adeptionem primi sortita sit suum effectum, & ita dicit fuisse declaratum.

Dispensatio cũ illegitimo, vt possit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm.

30 ¶ Sed & hoc ipsum haud dubiè voluit idem Archidiac. in c. j. ad fin. de fil. presbyter. vbi id dicit pronuntiasse Bonifacium Papam, & id sequuntur D. à Rota, qui & eam opin. dicunt receptam esse in curia, decisi. cccxxxix. incip. si legitimus, in j. dubio, in nouis, & Lucas Pen. in l. si quis decurio, col. ij. versi. vnde secundum quosdam, C. de decur. lib. x. & non obscurè Bald. in c. innotuit, col. j. versi. quæro dispensatum est, de electio. vbi & ad huc allegat hunc nostrum §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà citatis, & Phil. Fran. in d. c. non potest, col. vlt. de præben. lib. vj. & Phil. Dec. consi. clxix. circa primum videbatur, col. j. & consiliu clij. cùm reuerendissimus, col. ij. num. iiij.

Comprobatio eiusdem.

31 ¶ Contrarium tamen tenuerunt Io. Mona. & Ioa. Andr. in d. illo c. j. ille col. ij. in verbo, obtinere, hic in fi. de fil. presbyter. & idem Ioan. And. in d. c. non potest, in verbu, primis, de præbendis lib. vj. Nam si illud verum esset, vt dicit Io. And. in posteriore loco, non tantùm hoc casu procederet, sed & aliàs semper, & in quucunque alio inhabili, & in quacunque irregularitate ex culpa, vel sine culpa, quod satis durum esset. Item si primum beneficium dispensatum pereat chasmate, aut alio modu, nónne summa esset iniuria, vt non possit habere secundum? & alia multa subdit ad huius opinionis defensionem: nec credit ipse Ioan. Andr. Bonifacium id pronuntiasse, quia si id fecisset, id sciuisset Ioan. Mon. qui erat cardinalis, & cum illo vixerat. Et idem voluit Petr. Anchar. in d. c. non potest, col. j. versi. tertio no. & ibi quoque Domi. in §. j. col. ij. versi. quòd si Papa dispensat, & Philip. Fran. col. vltim. super glo. in verbo, in primis, de præben. lib. vj. & idem Anch. consi. cccciiij. tria dubia, cul. iij. versi. secundum dubium.

Qui contrarium tenuerint.

32 ¶ Nec obstat (inquit Ancha.) d. c. non potest, & alia similia, nam aliud est dispensare super inhabilitate personæ, quæ est species huius quæstionis: aliud super beneficiorum pluralitate, de qua loquitur d. c. non potest, & similia. Hæc enim personam respicit, & ideo est personalis, ideoque cum persona durat, sicut priuilegium personale, c. priuilegium, de reg. iur. lib. vj. nec dimissio primi beneficij reddit eum inhabilem. nec reducit ad statum primum inhabilitatis, quia remissio semel facta tolli non debet, c. si is qui, xxiij. q. ij. nec spes melioris conditionis debet adimi, l. imperialis, in prin. C. de nupt. Et bene facit quod no. ipse Ioan. Andr. post Inno. in c. vlti. col. j. in verbo, examinari, de transtat. prælatur. Dispensatio verò pluralitatis, vt subiungit ipse Petr. Anch. nun concernit principaliter personam, imò ipsam aliàs habilem præsupponit: sed concernit numerum beneficiorum, quod iuribus

De eadem re.

odiosum

autem quòd successiuè dimissis duob. primis possit alia duo habere, quia repugnaret text. in ipso c. non potest.

39 ¶ Decimononò quia ille text. in d.c. ordinarij, de offi. ordinar. lib. vj. & in d.c. non potest, de præben. lib. vj. loquuntur in dispensatione, quæ sua natura multùm odiosa est, & propterea restringenda, c. odia, de regu. iur. eod. lib. vj. ideoq; ne illud quod ex illis diximus, videatur solùm in ea re procedere, accedat superioribus text. minimè loquens in dispensatione, in c. mandato, & iterum in c. si clericus, eod. titu. de præbend. lib. vj. vbi si Papa simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de alijs, & hoc ita no. Domi. & Phil. Fran. in d. c. si clericus, in prin. ille, in ij. not. hic in ij. Quod hinc fit, vt illi subdunt, quia dispositio simpliciter emanans, intelligitur de primo actu, & allegat Franc. hunc §. hoc sermone.

40 ¶ Vicesimo quod voluit gl. relata ad tex. in l. quicquid adstringendæ, in prin. in gl. magna, in verbo, secundum promissorem, ad medium, ff. de ver. obli. quòd declaratio, siue interpretatio alicuius obscuri vel ambigui non potest fieri nisi semel: tanquam scilicet permissio declarationis intelligatur de primo tantùm, & id no. & dicit singularissimum Bar. ibi, col. ij. vers. sed pone quòd semel, & eam quoque ibi sequuntur Ang. qui dicit sing. col. ij. vers. secundo modo legitur, & Raph. Co. Imo. circa medium, ibi, item no. quòd postquam, & iterum col. ij. versi. in ea gl. sed hic, Pau. Cast. col. vj. qui & illam dicit sing. & ad hoc dicit semper allegari, Alex. qui dicit perpetuò notandum, col. iij. versi. ex qua habes, Fra. Are. qui & illam dicit sing. col. ij. ver. in glo. postea, & Iason col. iij. versi. in ea glo. ibi & iterum velit. & prætereà Bart. in l. inter stipulantem, §. j. in fi. & ibi etiam Ang. qui dicit sing. col. vlt. versi. cùm igitur per hæc signa, & Imo. col. ij. vers. itē adde quod voluntas, ff. de verb. obli. & Bal. in l. de die, in prin. col. vlt. ff. qui satisd. cog. & in l. si quis intentione ambigua, col. ij. versi. item quæro vtrū ista interpretatio semel facta, vbi dicit sing. eam gl. & ibi quoq; Ang. qui & eam dicit sing. & ipse Bal. in l. vlt. col. ij. vers. sed hic quæro, ibi, notabile est, C. de codic. vbi ex hoc dicit, libello semel declarato non esse locum pœnitentiæ, idq; probari ex eo tex. & ibi sequitur Alex. col. j. in fi. & Ias. col. iij. versi. secundò ex eodem verbo, C. de codicil. & idem Bald. in c. j. col. pen. versi. sed nunquid semel, de constit. vbi dicit eam glo. no. & sing. & ex eo dicit, quòd rei declaratæ, nihil adici potest, nec detrahi, & in c. vlt. col. vlt. versi. idē dicimus, de translat. episc. vbi dicit sing. ad hoc, vt primæ interpretationi standum sit, non cęteris, & in c. dilectū, col. vlt. versi. nam qui declarat, de iudic. vbi item dicit sing. in id, vt qui declarat, pœnitere nō possit. & rursum idem Bal. in c. in præsentia, col. iiij. versi. sed hic quærit gl. de probat. vbi & illā dicit ad hoc sing. vt interpretanti non sit licitum pœnitere, & in c. fraternitatis, col. j. vers. pone in causa prima, de testib. vbi etiam dicit sing. ad id, vt qui semel declarauerit, non possit se corrigere. Pet. Anch. in c. si compromissarius, col. ij. versi. vltimò quia text. dicit de electio, lib. vj. vbi eam glo. dicit not. & ibi quoq; Domi. in §. si verò, post medium, versi. & per prædicta, vbi dicit sing. & Matth. Mathesilla. no. 172. no. quòd vbicunq;, & Fran. Curt. senior cons. xxvij. magnificus vir dominus, in iiij. dubio, col. eiusdem dubij. iij. versi. sic de directo, vbi & illam dicit sing. & Ias. in l. ex pluribus, post medium, ff. de verb. oblig. & in l. edita, col. iiij. ver. sic in simili, C. de eden. Lanfran. in repet. c. quoniam cōtra falsam, in verbo interlocutiones, col. vj. de Probat. Ant. Corser. in suis sing. in verbo, sententia interlocutoria.

41 ¶ Contrarium tamen tenuit Matth. Mathesilla. sibi contrarius in eodem opere, no. 198. eodemq; penult. incip. nota quòd facultas, per text. quem dicit è diametro esse contrarium ei sententiæ, in d. l. qui ex pluribus, & ibi gloss. vlt. Et licèt Bart. ibi dicat, quòd loquitur in electione, in qua variare licet, non in declaratione, id tamen vt dicit Matthæus, non videtur esse verum, quia ibi stipulatus fuit fundū Seianum, & promittens habebat plures fundos huius nominis: & sic partes ibi senserunt de certo fundo, sed de quo incertum erat: & sic ibi propriè opus erat declaratione, & tamen glo. ibi vult, quòd sæpius possit variare. Verùm Ias. in dicta l. qui ex pluribus, post multos alios ostendit ibi locum esse electioni, & non declarationi, vt ibi videre poteris. Ex quibus intelligis, ex multorum sententia, aliud esse in electione quàm in declaratione, vti etiam videre poteris apud Imo. in d. l. quicquid, de verb. oblig. de quo vide quos nos citauimus suprà num. 17. verum quia sunt.

42 ¶ At superiori sententiæ adstipulatur, quod Bald. scribit in l. hac lege, quæ est ij. col. ij. versi. sed nunquid si semel, C. de senten. ex breuicu. recitand. quòd si semel iudex interpretatus fuerit suam sententiam, non poterit iterum interpretari: quia interpretatio non potest fieri nisi semel, per no. in d. l. quicquid adstringendæ, de verbo. obligat. quod ipsum voluit Bart. in d. l. inter stipulantem, §. j. in fi. ff. eod. titu. Angel. qui etiam dicit sing. in l. quod iussit, post medium, ibi, item interlocutoria, & ibi quoq; Rapha. Co. & Imol. qui tamen nutat, col. ij. versi. item fallit secundum, & Alex. col. iiij. versi. secundò fallit in interlocutoria, ff. de re iudica. ipse Imo. in l. ab executore, in princ. colum. iiij. versi. potest quæri iuxta prædicta, ff. de appellat.

43 ¶ Et in hac quoque sententia fuerunt Alex. & Iason. in d. l. quicquid astringendæ, vbi suprà

id tamen

id tamē intelligentes post Ang.& Co.ibi,in sententia diffinitiua,secus in interlocutoria,quā potest iudex non semel,sed sæpius,& vt loquitur Ang.millies reuocare: ideoq; etiam sæpius declarare,vti etiam dicit Imo.in d.l.quod iussit,col.ij. versi. item fallit.& ibi quoq; Alex.vbi suprà,vbi tamen id optimè declarat,vt videbis apud eum,& Corset. in d. sing. sententia interlocutoria.

44 ¶ Sed & id postremum, vt scilicet iudex possit sæpius eam sententiam reuocare, nonnulli intelligunt, vt bis tantùm possit reuocare, & non vlteriùs. Et ea fuit sententia Bart. post Dy.in d.l.quod iussit,col.iij. versi. quæro an iudex possit pluties,& aliorum ibi,& Cano.in c.cum cessante,de appellatio. Sali. post Dy.in l.post sententiam, col.vlt.versi. quintò quæro quoties,C.de senten.Ant.in c.fraternitatis, col. pen. versi. quinto quæro, extrà, de frigid.& malefi.post gl. ibi in verbo,fornicatio,in fi.

45 ¶ At sunt qui è diametro tenent contrarium, videlicet non posse iudicem, nisi semel suam sententiam reuocare,& in his Petr. Bezu.in d.l. quod iussit, vbi id dicit seruari in practica, & hoc de iure posse sustineri dicit Iason ibi,col.antepe.versi. tertia fuit opinio, quamuis(inquit)communiter teneatur contrarium.

46 ¶ Quinetiam illud quod supra diximus, interpretationem siue declarationem, nō nisi semel fieri posse,intelligunt Ang.& Alex.in d.l. quicquid astringendæ, procedere,nisi quando destructio voluntatis ad interpretantem spectaret,verbi gratia,in testatore cuius voluntas ambulatoria est vsq; ad mortem,l.quod per manus, ff. de iure codici.& l. quòd si iterum, ff. de adimen.lega.nam interpretabitur testator quoties voluerit, l. hæredes palam,§.sed & si notam,ff.de test.& nos quoque iterum dicemus infrà in xxxij.limit.

47 ¶ Vicesimo primò quod scripsit gl.in d.l.duobus,§.si ei qui,in verbo,exhibuerit,ff.de iureiu. quod si quis promiserit præsentare quempiam accusatum, intelligitur de prima præsentatione tantùm,ita vt si semel eum præsentauerit, liberetur. quā gl.ibi ponderant Bene. Plūb. & Pau.Cast.qui eum §.legit cum §.quòd si reus,col. vlt. versi. vltimo est hic vna,& Alex. in fi.& Iason,col.j.ver.super hac prima parte.Et hoc quoq; voluit Ioan.And.in addit.Spec.ti. de accusat.in iij.parte §.vlt. versi.sed quid si fideiussor.Pau.Cast.in l.ij.§.in fideiussorem,qui est vlti.ff.qui satisda. cogan. Alex.in addit.Bart.in l. græcè,§.j. ff. de fideiussor.vbi dicit eam glosam esse menti tenendam.& in id citat hunc nostrum §.& con. xvj.breuiter in casu præmisso.col.j.num.v.lib. iiij.

48 ¶ Licèt contrarium tenuerit Rom.in d. §. si ei qui,statim post princ.& in l. si finita, in princ. col.j.num.iiij.ff.de dam.infe.& in d.l.ij.§.vlt.col.ij.versi.secundo pono,ff. qui satisda cog.& in priorib. quidem locis per tex.in l.si seruus hæreditarius, ff.de diuer. & temp.præscriptio. per quem probatur hanc promissionem tum demomlata sententia,aut finita instantia perimi,& in iisdem quoq; locis,atq; etiam in postremo, alias multas rationes addit,quæ tu videre poteris. Et ante hunc Lucas pen.latè in l.si quis decurio,col.ij. versi. accusans quidam, C.de decurio.lib.x. per text. quem dicit expressum in l. si ita stipulatus à Seio, ff.de fideius. & l.nouissima,ff. de iudic. sol. & multa alia iura, quæ ibi videre poteris. Sed id tamen quomodo sit intelligendum,vide Paul.Cast.in d.§. in fideiussorem, & omnino Iason.in d.§. si ei qui,col.penult.versi.ex prædictis.

49 ¶ Quid autem si quis promisit præsentare toties quoties,vel ad voluntatem eius cui promittitur,an erit in infinitum obligatus,quod plerique contendunt: an bis tantùm,quod nonnulli volunt.vide Bar.in l.si quis reum,col.j.versi. circa hanc legem,& Ang.in l.ij.versi.item adde aliam,ff.de custo.reo.& omnino in d.l.si finita,in prin. circa medium, & ibi Imo.col.j.versi. & per hoc ipse infert,& Rom.etiam in prin. col.j.& Alex. latè,col. j. & ij.ff. de dam. infe.& eundem Ang.in l.oratione,ff.de feriis,in quibusdam lect.Lucam Pen.in d.l.si quis decurio, col.iiij.versi.item clarè videtur,C.de decurio.lib.x. & Matth. Affli.deci. Neapol.xlvj. dicit regia pragmatica.& quæ dicam infrà in xxvj.limitat.Et in perempta instantia teneatur,vide eundem Angel.in d.l.græcè,§.& post litem,ff. de fideiusso.

50 ¶ Vicesimo secundo quod voluit alia gl. iuris canonici in c.causam,in verbo, recipi, quæ est vlt. extrà, de ele. quòd si moniales contulerint electionem suæ abbatissæ in episcopum, qui semel de vna prouiderit,non poterit ampliùs aliam dare,consumpta q; est ipsius facultas siue bene & vtiliter, siue male & inutiliter prouiderit, per multa iura, quæ ibi allegat: & eam sequuntur.Host.ibi col.ij.versi. quid si elegit malam.Car.Flor.col.ij. versi.quæro si iste episcopus,Pet.Anch.ante fi.ibi,quærit glo.fi.Anto. etiam ante fi.& Imo.super eadem illa glossa vlti.& Pan.col.vlt.super eadem quoq; glosa. Et id vt plerique omnes dicunt, approbatum est per c.si compromissarius,eodem tit.lib.vj.trahuntq; in id,quod postea dicemus in j.limitat. num.xxxix. incip. declara quarto, & multis sequ.quia scilicet hic compromissarius non suo iure innititur, sed alieno.

51 ¶ Vicesimo tertio quòd voluit gloss.in c.gratia,in verbo,eligas,quæ est vlt. de rescript.lib.vj. quòd in casu illius c. in fin.si quis semel vnum beneficium elegerit, consumpta est electio; nec poterit eligere aliud,per c.vlt.eo.tit.& c.j.de postula.& idem voluit Archi.in eo.ipso.c.

gratia,

gratia,col.ij.versi.sed quid si elegit vnum,per multa alia iura ibi allegata, de quo etiam vide Io.And.ibi,col.ij.in glo.vlt.& Pet.Anch.col.ij.vers.quæritur vnum, iste.& Pet. Anch. cons. ccxiiij.Franc.col.ij.vers.iudicatur ad idem,& Roma. cons. cccxxix. præsens consultatio, in primo dubio.

52 ¶ Vicesimoquarto alia gl.in c.duobus,quod est pe.in verbo,eligere,co.tit.de rescri.li.vj.quę in casu illius c.disponentis, vt si duo super simili prouisione sibi facienda in eadem ecclesia literas vna die obtinuerint,nec appareat vter eorum prior impetrauerit, & ambo simul pręsentauerint,sintque in cæteris æquales:hi ad quos receptio & collatio pertinet, ex eis alterú quem voluerint eligere teneantur.Dicit ea glosa,quòd si semel elegerint,consumpta est eorú electio,nec in electi præiudicium variare postea poterunt,per c.publicato,extrà, de elect.& c.j.de postula.prælat.lib.vj.de quo nos dicemus infrà in xxiij. limit. & alia iura ibi allegata. Et id satis probat tex.in d.c.si duobus,cùm subditur, quo electo alius omnino careat impetratis.Et id sequitur ibi Pet.Ancha.col.ij.vers.item not.quòd per electionem, & Domi. col. vj.super ea glos.& Philip.Franc.col.ij.super eadem glos.vbi & id dicit procedere post Bald, etiam si prior clericus consentiret,quia electio consumpta est, per l.si is qui Stichum, ff.de procurat.Et ipse Petr.Ancha.cons.ccxiiij.Fran.col.ij.vers.octauo inducitur.

Similiter consumpta est collatorum electio,si ex duobus in cæteris æqualibus alterum semel elegerint.

53 ¶ Vicesimo quinto quod item in non absimili casu scriptum est ab alia gl. in c. si quis iusto, vers.verùm si ambo,in verbo elegerit de ele.li.vj.quæ item in casu illius c.quo disponitur, vt si duo procuratores insolidú constituti ad eligendum simul concurrant, & postulent se admitti, non audiuntur, sed is tantùm, quem capitulum elegerit. Dicit ergo ea glosa, quòd si semel alterum elegerint,ita consumpta est electio,vt variare non possint,per c. vt quisduas, eo.tit.& lib.& c.j.in fin.de postu.præla.eo quoque libro. Et eam glos. sequitur Domi. ibi in princ.col.ij.& Petr.Ancha.d.cons.ccxiiij.col.ij.vers. simili dicatur.

Idem in duobus procuratoribus insolidum constitutis ad eligendum.

54 ¶ Vicesimo sexto quod voluit & alia gl.in c.ne captandæ,in verbo, causa subsit, de conces. præb.lib.vj.quòd gratia alicui à sede apostolica concessa,vt ei prouideatur de præbenda,dignitate,vel personatu,aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is cui ea gratia concessa est,admittitur ad secundum,nisi ex causa,per c.quia cunctis,ad fi.& c.executor, eodem tit. & lib.& ibi Ioan.And.tum in verbo,prouideri,tum super glo.j.Pet.Ancha.col.ij.vers. quęrit Ioan.And.& Philip.Franc.col.ij.numc.vij.

Gratia alicui concessa vt ei prouideatur de prebenda, dignitate &c. de quo intelligatur.

55 ¶ Vicesimo septimo quod & proximum est,quod tradit item alia glo.in c.quia cũctis, quod est j.in verbo,causa,de concess.præb.lib.vj.quòd rescriptum de prouidendo alium de dignitate vacatura quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima, non etiam de secunda, nisi ex causa,tanquam scilicet cõsumpta sit ea acceptatio prima per eum facta,per eum text. & l.apud Iulianum,ff.de optio.lega.& idem ibi voluerunt Imo.qui & illud cap.legit in lect. decretal.col.pe.in verbo,voluntatibus,ver.sed quæro vtrum semel,& ibi item Io.mona.col. vlt.vers.sed quid si in rescripto,vbi & ad hoc certè c.ex parte,le j.de offic.deleg.& c.si clericus,de præbend.lib.vj.& ibi item Archidia.in fi.& c.gratia,ad fio.eod.tit.de rescript.& Bal. cons.ccxxviij.per sanctissimum lib. iiij.

Rescriptum de prouidendo alium de dignitate, intelligitur de prima.

56 ¶ Vicesimo octauo quod in non absimili casu voluit ipse Ioan.Mona.in c.si tibi,col.vlum.in verbo,assignet,de præbend.libro vj.loquens in casu illius c. vbi si absenti ab episcopo conferatur beneficium,non poterit episcopus id alteri conferre etiam ante istius absentis acceptationem, sed episcopus poterit illi assignare terminum competentem, intra quem acceptet,& eo lapso si non acceptauerit,alteri id liberè conferet. Dicit autem ibi Ioann. Mona c. quòd si semel acceptauit,vel non acceptauit,variare non potest,per l.apud Iulianum, ff. de optio.legat.& l.serui electione,ff.de leg.j.& sequitur Ioan.And.in dicto c.si tibi, col.ij. item scias in nouella.

Qui semel acceptauit beneficium, vel lapso termino quem episcopus illi præfiniuit,non acceptauit, variare non potest.

57 ¶ Vicesimo nono quod à Cyno traditum est,in l.cùm pater,§.pater certã,ff.de leg.ij.in addi. quod si testator iussit celebrari tres missas in die sui obitus,sufficit illas semel celebrari primo illo die obitus, nec cogendum hæredem aliis sequentibus facere celebrari, & idem ante eum tenere videtur Petr.à bella pert. & post cum Bart. & Alber. in l. cùm quidam, quæ est penult.ff.de annuis leg.

Testator iubens aliquid fieri in die sui obitus,quomodo intelligatur.

58 ¶ Verùm Imo.in d.§.pater certam,paulò ante finem,tenet contrarium, per text.in ea ipsa l. cùm quidam,cum ibi nota.neque huic sententiæ suæ obstare d.§.pater certam,quia ibi fauor doris suadet verba referri ad primam vicem,hic autem fauor animæ & piæ causæ suadet cõtrarium:tanquam scilicet ipse Imo.id omne ex fauore negotij metiatur, de quo postea dicemus in iij. limitatione.

Quis aduertetur.

59 ¶ Tricesimo quod scriptum reliquit Io.Mona.in cap.si pro te, vers.quæro primo, & ibi post eum Domi.col.j.de rescript. lib. vj. quòd si papa mandauerit alicui prouideri de beneficio, si ad id accesserit consensus episcopi,intelligitur de primo ipsius consensu vel dissensu:nam si primum expressè dissenserit,postea autem consenserit, non prodest impetranti, per hunc nostrum §.hoc sermone,& alia ex iuribus suprà allegatis. Et id quoque sequitur Bald.in leg. vlt.ad fi. C.qui bon.ced.poss.vbi id limitat secundum ea quæ dicam infrà,in xviij. limita.

Mandatum alicui cõcessũ si accesserit consensus episcopi, de quo consensu intelligatur.

Constitutio loquens de scrutinio, intelligitur de primo actu.

60 ¶ Tricesimo primo quod & ab eodem Io. Mona. traditum est in c. cùm expediat, col. j. versi. item in hac forma, de elect. lib. vj. quòd constitutio loquens de scrutinio vel communi electione, intelligitur de primo actu vel casu, non de secundo, per leg. eum qui calendis, ff. de verb. oblig. & hunc nostrum §. hoc sermone, & leg. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de lega. iij. Ex quo infert ad casum illius cap. vt si votis inquisitis apparet nullam partium deuenisse ad maiorem partem totius capituli, sed ante electionem communem accesserunt tot voces habenti maiorem partem respectu minorum, quod habet maiorem partem totius capituli, non poterit procedi ad electionem communem, & ibi sequitur Ioan. Andr. post princ. in verbo, consenserit, & Petr. Anch. paulò ante fi. & Domi. col. j. vers. sed pone quòd nulla pars.

Potestas mittendi aliquem in possessionē expirat, eo semel inducto.

61 ¶ Tricesimo secundò quod post alios antiquiores scriptū reliquit Archi. in c. si cui, in verbo, contradictores, de præb. lib. vj. quòd potestas alicui concessa mittendi alterum in possessionem, & eum tuendi in ea possessione, expirat eo semel inducto, & remoto omnino primo impedimento, quod obstabat. Ideoq; si postea ille turbatur, debet adire iudicem ordinarium. Et sequitur Petr. Anch. qui & hoc latè disputat, ibi col. ij. vers. quærit hic. Archi. & Io. Andr. in c. pro illorum, col. j. in verbo, contradictores, ext. eo. tit. & Panor. qui id refert ad regulam nostri §. hoc sermone, in tractatu Basiliensi, incip. quoniam veritus, in j. dubio, col. xviij. versi. sexta ratio quare alius locus. Sed tu tamen de hoc vide amplius ipsum Archi. Io. And. & Petr. Ancha. vbi suprà & Domi. in d. c. si cui.

Emens simpliciter iactum retis, de quo intelligatur.

62 ¶ Tricesimo tertio huc spectat quod scribit idem Ancha. in c. si propter, col. vlt. & ibi quoq; Ioan. And. col. item vlt. super vlt. glo. & col. iiij. vers. ex glos. igitur habes, de rescript. lib. vj. si quis emerit simpliciter iactum retis, intelligitur de primo tantùm, etiam si in eo nihil pisciū captum fuerit. Et ita intelligitur quod scribitur in leg. nec emptio, ff. de contra. emptio. & l. nam hoc modo, ff. de hæred. vel actio. vend. & in l. si iactum retis, ff. de actio. emp. & sequitur Fely. qui & ad hanc nostram regulam id refert in d. c. ij. col. iij. vers. si promitto iactum retis, de treug. & pac.

Promittens seruire per annum, si aliquo tempore valetudine fuerit impeditus, non tenetur supplere ex secundo anno.

63 ¶ Tricesimo quarto quod & tradunt ipsi Archi. Ioan. Andr. Domi. & Fely. in illis iisdem locis, quòd si promiserim cuipiam seruire per annum, & aliquo illius primi anni tempore, valetudine impeditus fuerim, nec illi seruire possim, non tenebor altero tanto tempore secundi anni ei seruire, per leg. cùm quæritur, § item si hæredi, ff. de fideiussor. aut vt in aliis codicibus legitur de fideicommissa. libert. sed in neutro loco est lex eius initij, verum eius rei est text. in leg. cùm hæres, §. Stichus si hæredi, ff. de statulibe. (vide ibi gloss.) & facit text. in leg. statuliberos, quæ est iij. §. si ita sit libertas, ibi, postea intra quinquennij tempus, eod. titul.

64 ¶ Tricesimo quinto quod & illis rationibus scribunt iidem Archid. Ioan. Andr. Domi. & prætereà Philip. Franc. in casu illius c. si propter, cum scilicet à summo pontifice concessum fuit episcopo, propter debita ipsius persoluenda, vt fructus primi anni beneficiorum suæ diœcesis, intra quinquennium vacaturorum, percipiat, si fructus primi illius anni aut nulli fuerunt, aut chasmate perierunt, consumpta est omnino gratia, nec poterit episcopus alterius anni fructus percipere. Et ad hoc quoque nonnulli eorum allegant l. cùm certus, ff. de triti. vino, & oleo lega. vbi si certus numerus amphorarum vini ex eo quod natum esset ex tali fundo, & minus natum esset, non amplius debetur quam quod natum est eo anno, nec cæteris annis suppletur. Et ex hoc assumunt quòd cum testator legat fructus primi anni, si nil nascitur eo anno, non suppletur annis sequentibus. Tu tamen vide tex. qui videtur esse contrarius in l. ex eo vino, eo. tit. & in l. legatùm, §. j. & l. liberto, §. j. ff. de annuis lega. & l. Lucius, ff. de alimen. & ciba. lega. & l. Firmio, in princ. ff. quand. dies lega. ced. Sed tu ad hanc antinomiam tollendam, vide glo. in eis locis.

Fructus beneficiorū primi anni episcopis concessi, quomodo intelligantur.

Potestas prorogandi compromissum, intelligitur de vna & prima prorogatione.

65 ¶ Tricesimo sexto quod à Specu. traditum est in tit. de arbitro, §. excipitur, vers. sed quid si fuerit actum in compromisso, quòd si data est potestas prorogandi terminum compromissi, intelligitur de vna & prima prorogatione, per tex. in hoc nostro §. hoc sermone, & alia iura. & cum eo transit Io. And. ibi, in addi. & idem voluit Bal. in c. olim ex literis, col. ij. vers. ibi, & iterum, de rescrip. vbi tamen intelligit secundum ea quæ dicam infrà in j. limita. & rursum idem Bal. in c. vlt. col. antepe. vers. dubitabatur, ibi, si autem dictum est, de consuet. & consil. ciiij. dilatio prorogatiua, post princip. lib. iij. vbi & ad hoc citat hunc nostrum §. Alex. consil. lxx. viso consilio aliàs per me reddito, col. ij. vers. secus autem si istud esset, libr. ij. Soci. consil. cxvij. visa & diligenter, col. j. versi. his tamen non obstan. lib. j. Feli. in d. cap. ij. colum. ij. versic. similiter si est dictum, de treug. & pac. Iason. in d. l. diuortio, §. quod in anno, colum. iij. versi. duodecimo facit. & in d. l. in duobus, § si ei cui, col. j. vers. item per illum text. & iterum col. ij. versicul. vltimo facit, & Philip. Dec. in cap. sua nobis, col. j. super glo. j. de appellatio. & consi. cccccxij. cùm reuerendissimus, col. ij. versi. ex quo infertur, & cons. dcix. quæritur ex duobus, col. ij. nu. 6.

66 ¶ Contrarium tamen tenuit Roma. licèt neminem (inquit) alium contradicentem repererit, in

rit,in l.ij.char.pen.versic. sed star circa hoc, ff.de re iudic. & post eum Georg.Nat.in repc. clem.j.col.lxj.versicul.in arbitro autem,de verb.signifi.Nam vt inquiunt,cùm potestas prorogandi sit indefinitè concessa,ea æquipollet vniuersali, l. & si pluribus, ff. de leg.ij. & l.j.§. cùm vrbem,ff.de offic.præfect.vrb.& c.vt circa,de electio.lib.vj.Præterea quia videmus arbitrum,qui non potuit intra tempus præstitutum iudicare, cogi de nouo arbitrium suscipere,l.aut si qua alia causa,§.vlti.cum l.præce.ff.de arbitr.Ergo multo magis id sua sponte facere potest,si partes consentiant,nam aliud esset si dissentirent,l.arbiter ita sumptus,eod.titul. Et respondet ad hunc nostrum §.hoc sermone,& similia iura,secundum ea quæ dicam infrà, in iiij.limita.vbi & eosdem citabo. *Qui contra dicant.*

67 ¶ Subdunt autem ipsi Roma.& Nat. quòd si non expediret prorogationem fieri, tunc arbiter non posset vlterius prorogare, quia id facere videretur differendæ litis causa, cùm non valeat præceptum arbitri quo inducitur litis non necessaria dilatio, l. non distinguemus §. quæsitum,vers.nc fuerit,& ibi Bart.de arbitr.sicut partibus volentibus dilationem prorogari vbi id non necessarium est,non tenetur arbiter assentire,d.leg.non distinguemus,§. dies, secundum vnum intellectum glo.similiter eadem ratione,non tenentur partes consentire, arbitro id nulla necessitate cogente facienti assentire. Denique compromittentes in ipsa facultate prorogandi,præsumuntur in dubio habuisse intentionem conformem naturæ compromissi,vt de contrahentibus dicitur in l.diuortio,§.si fundus(aliàs est lex) ff.solu. matrim. & l.si pignore,ff.de pign.actio.sed natura compromissi est,vt faciat finem litibus,non vt lites & superfluas dilationes inducat l.j.& quamuis,ff.de arbitr. *De eadem re.*

68 ¶ Tricesimo septimo quod à Io.And.scriptum est in addit. ipsius Speculat. in rub. de treug. & pac.ad fin. vt à multis citatur, quòd pœna adiecta in promissione pacis seruandæ, siue offensæ non faciendę,intelligitur de prima offensa non etiam de cæteris,nisi expressè dictum fuerit,quòd pœna toties committeretur,quoties contrà factum fuerit,per l.si duo, §.j. ff. de arbitr.Et hanc sententiam sequitur Roma.cons.clv.præmissum laudum.col.vlt.vers.vltimo dum quæritur,& Alexand.consi.cxv.viso themate suprascripto,col.iij. versi.nec his obstat, lib.iiij.vbi tamen dicit,quòd legendo semper secutus est opinionem aliorum contrarium tenentium,tanquam communem,non Ioan.And.Tu illum vide in l.qui insulam,col.ij. versic, dicebat etiam signanter,ff.de verbo obligatio,ne hîc diutius immoremur. *Pœna adiecta in promissione offensa nõ facienda, an & quando intelligatur de prima offensa tantum.*

69 ¶ Tricesimooctauo quod voluerunt Domi.Rot.decisio.xxij.cuius exordium est, nota quòd vbi ordinarius,in antiq.quòd si episcopus habens potestatem nominandi aliquem in prima sui creatione, vt recipiatur in canonicum & in fratrem nominet aliquem qui acceptet, & postea is nominatus renuntiet,non poterit ampliùs episcopus alium nominare,argu. l.apud Aufidium,ff.de optio.lega.& no.ab Arcbidiac.in c.cùm in multis,col.ij.super verbo, exprimat,in princ.de rescript.lib.vj.& in c.gratia, in fi.eo.tit.

70 ¶ Tricesimonono quod à Calderino disputatum est & decisum in sua disputat.incip.ex octo studentibus,col.iiij.ibi,prima licentia, quòd licentia data monacho, vt possit esse procurator,intelligitur de prima vice tantùm,vti etiam licentia data clerico vt se absentare possit,ita enim nostri loquuntur.Atque etiam licentia data parrochiano,vt possit alteri quàm proprio sacerdoti confiteri,& sic de similibus,& ita illum refert & sequitur Fely.in d.c.ij.col.ij.vers. licentia data monacho,de treug. & pac. *Licẽtia data monacho vt possit esse procurator, quomodo intelligatur.*

71 ¶ Quadragesimo quod latè & scienter etiam disputatum est & conclusum à Signo.Homod. consi.xcvij.hoc initio,quæstio disputanda proponitur,aut vt alij allegant,Mediolani est consuetudo,quod quidam,cons.est viij.illius disput. quòd si princeps propter publicam aliquã lætitiam iusserit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intelligitur de prima relaxatione: ita vt si quis primùm relaxatus fuerit, & iterum pro delicto fuerit carceribus mancipatus, non debet ampliùs relaxari.& sequitur Ias.in d.leg.diuortio, §. quod in anno, column.iij.versi.quinto decimo vltra,ff. solu.matrim. vbi tamen corruptè citatur Signor. ex consi.xxxvij. *Incarcerati iussi relaxari*

72 ¶ Quadragesimoprimo quod voluit Albe.Rosa.in prima parte tractatus statutorum,quæst. cvij.incip.prædicta etiã faciunt, quòd si fuit propositum præmiũ ei qui primus accesserit ad brauium(ita enim nostri vocant,post interpretes noui testamenti,certaminis cursus preciũ) & duo simul accesserint, neuter eorum habebit præmium, per multa iura ibi allegata. Nec iterum curretur,quia de primo tantùm cursu iam peracto intelligendum est,per tex.in d.§. hoc sermone.Nisi(inquit)ex noua voluntate eorum,qui id præmium proposuerunt, arg.l.si fuerit,ff.de reb.dub.& l.matrimonij,ff.qui & à quib. & dicit hanc opinionem esse de stricto iure veriorem,licèt consuetudo aliter obseruet,vt scilicet iterum currant.Sed tu hîc omnino vide quæ in hac re scripsimus in tract.Primigenior.in xvij.quæst.in j.opin. nu.23. concinit & his,& in iiij.opin.nu.10.& quod plurimi. *Duo simul accedentes ad brauium.*

73 ¶ Quadragesimosecundo quod ab eodem Albe.traditum est in eodẽ tractatu,part.ij. quæst. clxxxj.per dominum fratrem Vbertum, ad fin. Quòd si episcopus concesserit alicui facultatem intrandi monasterium monialium, intelligitur de prima vice tantùm, per d.cap. non *Facultas concessa ingrediẽdi monasteriũ monialium.*

potest, de præbend. lib. vj. l. fideicommissa. §. si quis decem, ff. de leg. iij. cum si. Et id sequutos Alea. d. cons. xvj. breuiter in casu præmisso, col. j. nu. 3. lib. iiij. & Fely. in d. c. ij. col. ij. vers. licētia de ingrediendo, de treug. & pac. & in c. j. ad fi. ibi, & scias etiam, de rescrip. Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. vers. secundò ad idem facit, ff. de iureiur. & in d. §. quod in anno, col. iij. vers. tertiò adde tex. & cons. xxxvj. in causa mota per nobiles, col. vlt. lib. iij. & Philip. Dec. cons. ccccccxij. cùm reuerendissimus, col. ij. nu. 5. & Catellia. Cota in memorial. incipien. executores testamenti, col. j. vers. bene facit pulchra decisio, & memor. incipien. rescriptum impetratum, in prin. & Maria. Soci. iunior qui id dicit singul. cons. xxv. viso themate suprascripto, col. ij. vers. accedat etiam, lib. ij.

Priuilegium tibi & hæredi tuo cōcessum.

74 ¶ Quadragesimotertio quod magna autoritate firmauit Bar. in l. j. col. ij. vers. si verò quæritur, ff. de constit. princip. quòd priuilegium tibi & hæredi tuo concessum, intelligitur de primo tantùm hærede, non etiam de cæteris, per no. in leg. antiquitas, C. de vsufruct. quod & ipsum autoritate Pet. voluit ipse Alberic. in leg. ij. colum. iiij. vers. si autem in priuilegio, ff. eo. tit. & sequitur Fely. qui solum Albert. citat in d. cap. ij. colum. ij. vers. si princeps dat, de treug. & pac. & Ioannes Lupus in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. lxix. col. vj. versic. potuissent allegare.

Hæredis appellatione simpliciter, an veniat tātùm primus hæres.

75 ¶ At ea res, an scilicet appellatione hæredis simpliciter veniat tantùm primus hæres, an etiā cæteri, & quando, & quomodo, & quibus in casibus, vlteriori indagine indiget, & nos aliquando eam rem abunde tractauimus in nostro tractatu Retractuum, tit. ij. §. j. gloss. vj. in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 17. & hæc quidem, & seq. vsque ad 25. & iterum nostro tractatu, cui titulus est, *Le mort saisit le vif*, in ij. parte, declara. v. dum illic disseruimus, an ea nostra generalis Franciæ consuetudo intelligatur tantùm de primo hærede, quod nonnulli nostrorum adstruunt, & inter cæteros, Alex. cons. xxxvj. in causa mota per Ang. col. iij. vers. item præterea & fortius, lib. j. repetito consi. lxxxiij. lib. iij. moti hac nostra regula, quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur, vt ibi amplissimè videre potesis, neque enim hîc repetendum duximus.

De eadem re.

76 ¶ Vnum autem non præmiserim quod ibi non diximus, & quod ad hunc tractatum pertinere videtur, Cy. in auth. sed & si quis, col. vlt. versi. vltimò colligitur, C. de secund. nupt scripsisse, quòd si rex dat alicui castrum ea lege, vt si decesserit sine hærede sui corporis, castrum ad regem reuertatur, ille verò decesserit cum hærede sui corporis, qui quidem hæres decessit sine hærede sui corporis, non propterea reuertitur feudum ad regem: tanquam scilicet ea conditio intelligatur de primo tantùm hærede sui corporis, non de cæteris, quod sequitur & reputat not. Bald. ibi, col. iij. versic. vnde deciditur talis quæstio, & in leg. vltim. in xxv. quæst. C. de hæred. instituen. per l. ex facto, §. vltim. ff. ad S C. Trebellia. & l. pater. §. quindecim. ff. de leg. iij.

Feudi natura quæ.

77 ¶ id quod tamen intelligunt, nisi id castrum concessum fuisset in feudum, cuius natura est vt transeat ad omnes hæredes masculos ex se descendentes in infinitum, c. j. & c. & si clientulus, tit. de aliena. feud. Et ad id bene facit quod scribit Bald. in c. quæ in ecclesiarum, col. pen. vers. sed pone concessum, de constitut. Imo verò sunt qui etiam in alijs rebus quàm in feudalibus contrarium tenuerunt, vt scilicet non solum primi, sed & alij intelligantur, videlicet Saly. in d. auth. sed & si quis. & Alea. cons. xliij. consideratis his, col. ij. vers. quod secundum, lib. iij. quod iterum repetitur consil. liij. libr. vj. & Soci. dum Salyce. allegat, vbi suprà, consil. lj. visa facti narratione, col. ij. vers. quoniam ad omnia ista, lib. iiij.

Qui teneant contrarium.

Appellatione hæredum ex suo corpore quando veniāt nepotes.

78 ¶ Quando autem aliàs, appellatione filiorum siue hæredum ex suo corpore vel ex se nascentium siue descendentium veniant nepotes, aut alij descendentes, vide Bart. in l. liberorum, col. penul. vers. quæro quid si in aliqua, ff. de verb. signifi. Bal. in l. j. col. j. versic. quæro quid si dicatur, & ibi Paul. Ca. col. ij. in ij. no. in fi. & Corne. colum. iiij. versic. quinimo etiam, C. de condit. inser. & eundem Bal. in c. j. §. filia, in fi. & ibi Aluarot. & Card. Alex. colum. iiij. versic. quæro ab extra, tit. de successio. feud. & ipsum Bal. in c. j. column. j. versicul. sed immediatè op. titu. de eo qui sibi & suis hæredibus & cons. xiij. punctus talis est, quidam testator, libr. iij. & alios multos quos tibi congessi in tractatu Primigenior. in xl. quæstio. num. 33. incip. ideoq́ue & dicitur.

Equa vēdita ea lege, vt si pariat &c. quid si vtrūque pepererit.

79 ¶ Quadragesimoquarto quod & voluit idem Bart. post Guil. Cu. in l. si extraneus, post medium, versic. & inducitur ad quæstionem, ff. de cond. caus. da. quòd si quis vendat equam ea lege, vt si pariat masculum, pertineat is masculus ad venditorem: si fœminam ad emptorem, & postea equa vtrunque peperit, videndum est primo loco, vter prior natus sit masculúsne an fœmina, neque enim simul vterque nasci potuit, l. Arethusa, ff. de sta. homi. & de primo semper intelligendum est, per text. in hoc §. hoc sermone. De quo tu vide quæ plenius scripsimus in nostro tractatu Primigeniorum, quæstion. xvij. in iiij. opin. num. 11. facit & quod voluerunt, & rursum in vj. opin. nu. 16. & quod in illa specie.

80 ¶ Quadragesimoquinto quod scribit idem Bart. in d. l. dotis promissio, per eum textum, & hunc nostrum §. & ibi quoque Alexan. in additio. ipsius, ff. de iure. dot. quòd si simpliciter

concessa

conceſſa eſt facultas bannito, vt tutò venire poſsit in ciuitatem, intelligitur vt ſemel veniat. quod & ipſum voluit idem Bar. poſt Oldrad. in quadam diſputatione, in l.j. col.j. verſ. quarto quæro, ff. ad leg. Iul. maieſta. Raph. vt ab aliis citatur in l. ſi mihi & Titio, ff. de verb. obligat. Raph. Com. in l. hæc conditio filiæ, in fi. ff. de condit. & demonſtra. Ioan. Plat. in l.j. colum. ij. verſi. & ſimplex, C. de naticul. libr. xj. per text. in hoc noſtro §. hoc ſermone. Pan. in d. cap. ij. verſ. ſed dubitari poteſt, & ibi, Fely. colum. ij. verſ. tene etiam menti, de treug. & pac. & idem Pan. in tractatu conſilij Baſilienſis, incip. quoniam veritas, in j. dubio, col. xviij. verſic. ſexta ratio quare alius locus. & Alex. in d. l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationem, col. ij. verſic. ex hac gloſ. infert, & ibi Iaſ. col. iij. verſic. quinto adde quòd pro iſta, ff. ſolu. matrim. Idem Alex. conſil. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, poſt prin. lib. iiij. Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi ei qui, col. ij. verſ. quarto facit, ff. de iureiur. Fely. in c. licèt dilectus, col. vlt. verſ. & hinc eſt quòd bannito, de teſtib. Georg. Nata. in repe. d. cle. ſæpe, in prin. col. lxij. verſ. ego hoc dictum, de verb. ſignifi. Philip. Dec. d. conſ. cccccxij. cùm reuerendiſsimus, col. ij. nume. 6. & con. dcix. quæritur ex duobus, col. ij. verſ. tertiò hoc comprobatur. & Franc. Curt. iunior, conſi. clxxviij. habita diligenti conſideratione, col. vlt. nu. 24. & Maria. Soci. iunior, d. conſil. xxv. viſo themate, col. ij. verſ. pro quo facit elegans; lib. ij. Quod tamen intellige ſecundum ea quæ dicam infrà in ij. limita.

Bannito conceſſa facultas vt tutovenire poſsit in ciuitatem.

81 ¶ Quadrageſimoſexto quod & ipſe Bar. tradit in l. hoc articulo, col. vlti. verſ. venio ad quæſtionem, ibi, & iſta verba, ff. de hæred. inſtit. quòd ſi ſtatutum ſit premium ei qui vexillum hoſtium, acciperet, intelligitur de prima captura, per hunc §. hoc ſermone, ſequuntur Alex. & Iaſon in d. §. quod in anno, ille col. ij. verſ. ex hac gl. infert, hic col. iij. verſ. ſextò facit quod decidit & ipſe Alex. conſ. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, col. j. nu. 4. lib. iiij. Idem Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi ei cui, col. ij. verſ. ſeptimò facit quod decidit, & Fely. in d. c. ij. colum. iij. verſ. edictum quòd ſi quis, de treug. & pac. Georg. Nata. in reper. d. clemen. ſæpe, in prin. col. lxj. verſ. ego hoc dictum.

Premium ſtatutum ei qui vexillũ hoſtiũ acciperet.

82 ¶ Quadrageſimoſeptimo quod & idem Bar. ſcripſit in l. Lucius, §. quæſitum, poſt prin. ff. de leg. iij. quòd legatum vel fideicommiſſum ſimpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm fratribus, non etiam de vlterioribus. quod & ipſum in ſtatuto loquente de fratribus voluit Bal. poſt But. in l. iubemus, §. vlti. C. ad SC. Treb. & in l. vxor, poſt prin. C. qui accuſ. non poſſ. vbi loquitur de reſcripto. & adducit hanc rationem, quòd verba ſimplicia directè & ſine aliquo medio ſunt accipienda, per multa iura ibi allegata. & ipſe Bal. in c. j. in fi. prin. tit. de feud. march. & in c. quæ in eccleſiarum, col. pen. verſ. quæro conceſſum eſt mihi, de conſtit. vbi loquitur de conceſsione feudi, & ſtatutis. Ang. in l. j. in prin. ff. de inoffi. teſta. & in auth. matri & auiæ, col. vltim. verſ. deinde quæro, C. quan. mat. tutel. offi. Pet. Ancha. in repe. c. j. poſt medium, verſ. dicto de filiis & nepotibus, de conſtit. Imo. in l. ſi dotali, poſt medium, ibi, an autem appellatione, & ibi Alex. etiam poſt medium, verſ. quæritur etiam hic, & ſeq. ff. ſol. matrim. ipſe Roma. conſ. xvj. viſo themate conſultationis, col. j. verſ. illud tamen non eſt omittendum, & conſ. ccccxj, quatuor ſunt, col. ij. verſ. ſecũdo principaliter. Paul. Ca. in l. tres fratres, ſtatim poſt principium, ff. de pact. Alex. in l. ſi mater, quæ eſt. j. circa medium, ibi, ad prædicta etiam faciunt, & ibi quoque Iaſ. col. iij. vet. ad idem coadiuuat, & iterum col. ſeq. verſ. ad idem facit quod vult, C. de ſucceſ. edic. ipſe Alex. con. xcvij. viſo themate ſuprascripto, col. j. verſ. nec obſtat ſtatutum, lib. ij. & con. cciiij. conſideratis verbis, col. iij. verſ. & etiam fortiùs tenent, & multis ſeq. eo. lib. ij. & con. ccxxj. ponderatis verbis ſtatutorum, col. j. lib. vj. & Corn. conſ. xcij. videtur in hac conſultatione, col. ij. verſ. præterea eſt aduertendum, lib. iij. Soci. conſ. xxv. viſo ſtatuto ciuitatis, col. j. verſ. ideo Bal. & iterum col. ij. verſ. iſta concluſio probatur, & iterum verſ. confirmatur iſta concluſio, lib. iij. & Fran. Curt. Senior, conſ. ix. Ticinenſi ſtatuto, col. iiij. verſ. & bene facit quod pro iſta parte, & Iaſon conſ. ccv. in regia ciuitate, col. vij. verſ. non obſtat ergo primum, lib. ij.

Legatum vel fideic. ſimpliciter relictũ fratribus.

83 ¶ Et hæc quidem eſt communis noſtrorum opinio, licèt contrarium voluerit Ioan. And. poſt Iac. Aret. in addi. Specul. in rub. de ſucceſ. ab inteſta. col. j. verſ. eſt ſciendum, & Bal. ſibi contrarius nullam Io. And. mentionem faciens, in l. ſcimus, in prin. col. vlt. verſi. ſeptimo quæro, C. de inoffi. teſt. & Ang. ſibi item contrarius, nullam quoque eorum mentionẽ faciens, con. ccclxxxix. totum iſtud ſtatutum, col. ij. verſ. nunc ad propoſitum, & Roma. ſibi etiam contrarius, nullamq; eorum mentionem faciens, in d. l. j. col. ij. verſ. & ex his fit deciſio, C. de ſucceſ. edic. quod tamen intelligit, vbi eſſet eadem ratio vtriuſque, ſcilicet fratris in primo gradu, & fratris patruelis. & Alex. conſ. xxxvj. viſo themate & dubiis, col. ij. in ij. dubio, lib. vj. & conſi. lxxxviij. circa primum dubium, col. iiij. verſi. & quòd ita ſit, eo. lib. vj. & con. cxxxiij. animaduerſis, col. j. eo. lib. vj. Niſi dicas, vt multi dicunt, hanc opin. eſſe limitationem prioris, magis quàm contradictoriam, vt ita loquar.

Qui tenuerint contrarium.

84 ¶ Sed quicquid ſit pro priori opin. bene facit quod hic frater patruelis non propriè dicitur frater, vt dicit glo. in l. j. in verbo, proprij, ff. de inoffi. teſt. Ideoque etiam ex hoc dicunt, quòd ſi ex ſtatuto frater excludat ſororem, intelligitur de fratre in primo gradu fraternitatis, non

Frater patruelis, nõ propriè frater.

de aliis, vt tradit Bal. in d. leg. iubemus, vbi ita dicit se consuluisse, & Ang. Pet. Ancb. & Alex. locis suprà citatis, vers. ab hinc iij. Ex quibus & ipse Pet. Ancha. in d. c. j. vbi suprà, de constit. idem dicit de filiis & nepotibus.

Verba simpliciter prolata, per prius intelligēda sunt

85 ¶ Adducunt autem multi ex illis, qui priorem illam & communem sententiam sequuntur, rationem quæ ad hunc nostrum tractatum in vniuersum pertinet, quòd verba simpliciter prolata, per prius intelligenda sunt, & non per posterius (ita enim loquuntur) idq; ex sententia Aristotelis, quæ probatur nostris legibus ad id passim à nostris citatis, videlicet l. hoc legatum, vbi id no. Bar. post Petr. ff. de lega. iij. & l. qui hæredi, in prin. & ibi Bald. & iterum §. j. & ibi etiam Imo. in princ. & Soci. col. ij. in iiij. nu. ff. de condi. & demon. & l. si quis ita, ff. de aur. & arg. lega. & leg. Quintus, ff. de annu. lega. cum aliis multis si. & concor. text. & doct. à nobis adductis in nostro tractatu, cui titul. est, *le mort saisit le vif*, in ij. parte ix. decla. num. 5. incipi. & quod eam.

Statutum loquens de patruo, quomodo intelligatur.

86 ¶ Et ex his quoque plurimi nostrorum dicunt, quòd statutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo, siue proximo, id est, fratre patris, non de alio superiore, quem patruum magnum vocant, vt voluerunt Iac. But. Bald. Ang. Saly. Raph. Fulgo. Paul. Cast. & Alex. in d. l. j. C. de succes. edic. idem Bal. in d. l. iubemus. §. vlt. C. ad SC. Treb. & in l. omnes populi, col. vij. vers. tertio quæro quæ sunt, ibi, item statuta quæ sunt, ff. de iustit. & iur. & in leg. quod verò, post medium, vers. sed pone statutum priuilegiat, ff. de legib. & con. xij. casus talis est, statuto ciuitatis, in j. dubio, lib. iij. Rom. d. cons. cccxj. quatuor sunt, col. ij. vers. tertiò principaliter. Pet. Ancha. in repe. c. j. non semel, de consti. Alex. qui alios affert d. cons. ciiij. col. iij. vers. hoc patet ex his, lib. ij. Corne. d. cons. xcij. col. iij. vers. & appellatione patrui, li. iij. Maria. Soci. cons. xxx. quamuis ex his, col. vij. versic. quod non sit idem signum. Franc. Cot. senior, cons. ix. Ticinensi statuto, col. iiij. vers. sicut videmus. Ludo. Bol. cons. lviij. cor mundum & c. veritati enim, col. vij. vers. vj. principaliter, cum aliis alibi à me adductis.

Idem in nouerca.

87 ¶ Et idem quoque de nouerca, vt scilicet eius appellatione intelligatur nouerca patris, id est proxima nouerca, non etiam nouerca aui, quam magnam vocant, vt expresse ac disertè scribit Bal. in l. hac edictali, col. iij. vers. ibi sensimus, C. de secun. nupt. Et ideo, inquit, si statutū simpliciter loqueretur de nouerca, non extenderetur ad nouercam magnam. & sequitur Corne. d. cons. xcij. vbi nuper citauimus, lib. iij.

Testator relinquens fratribus minoribus pitantiā in festo sancti Francisci.

88 ¶ Quadragesimooctauum, vt redeamus ad Bar. is in l. cùm quidam, quæ est antepenult. ff. de annu. leg. dicit quòd si testator in suo testamento reliquerit fratribus minoribus pitantiam (vt ipse vocat) in festo sancti Francisci, intelligitur semel tantùm, & de prima, per hunc nostrum §. hoc sermone, & sequitur Alex. d. cons. xvj. num. 7. lib. iiij. & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. vers. quinto facit, ff. de iureiur. & in d. §. quod in anno, col. iij. vers. octauo facit quod decidit, & consi. xxxvj. in causa mota per nobiles, in fi. lib. iij. Fely. in d. c. ij. col. ij. vers. si testator reliquit, de treug. & pac. Ioan. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. lxix. col. vj. versi. ad cuius confirmationem. & Maria. Soci. iunior d. con. xxv. viso themate, col. ij. vers. confirmatur ista conclusio, lib. ij.

Qui teneant contrarium.

89 ¶ Quanquam Raph. Com. vt à nonnullis citatur in l. eum qui calendis, ff. de verbor. obligat. tenet contrarium in testamentis, in quibus loquitur ipse Bart. per tex. in d. l. cùm quidam, ff. de annuis lega. vbi hanc partem tenuit Guid. Sux. sed id dictum Bart. procedere si huiusmodi pitantia deberetur ex contractu, per hunc nostrum §. hoc sermone. Sed tu vide quæ dicā infrà in xv. limit. ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum sit.

Iurans creditori se non recessurum &c. quid si creditor ei permisit abire.

90 ¶ Quadragesimonono, idem Bar. post Dyn. in l. adulter, §. vlti. in princ. ff. de adulter. quod si scholasticus quispiam iurauit creditori se non recessurum sine illius permissione, antequam ei satisfecerit, & postea creditor ei permiserit abire, intelligitur de prima vice: ita vt si abierit & redierit, non potest ampliùs abire, nisi ille creditor iterum abeundi potestatem fecerit, tanquam scilicet illa permissio consumpta sit prima abitione, & dicit postea in hoc dicendum esse, vt dixit in leg. j. ff. ad leg. Iul. maiest. de cuius in eo loco sententia diximus suprà, versic. ab hinc iiij. Et hoc sequitur Iason, in dicto §. quod in anno, col. iij. vers. septimò facit.

De eadem re.

91 ¶ Et idem ante illum voluit Oldr. quem ocnter citat in quadam dispot. ex qua illum citat & sequitur Alber. in l. vlt. colum. ij. vers. prædicta etiam faciunt, C. de remissio. pign. & in hoc nostro §. hoc sermone, dum se remittit ad priorem locum, & in cap. in malis, in fi. de reg. iur. dum etiam se remittit ad posteriorem locum. Quanquam huius teneat contrarium Calder. in disputat. incip. ex octo studentibus, char. vlt. de quo & nos dicemus infrà in iij. limita. nu. 9. & huc quoque accedit, & seq.

Nepos institutus, qui sibi ex filio suo nascetur.

92 ¶ Quinquagesimo, quod annotatum est ab eodem ipso Bar. in l. liberorum, colum. pen. vers. exemplum, ff. de verb. signifi. quòd si quis instituit nepotem, qui sibi ex suo filio nascetur: statim nato nepote institutio habet suum effectum in eius persona, per leg. Gallus, §. idem credendum, ff. de lib. & post. merito igitur vt subdit ipse Bar. ad nepotem nasciturum ex eo uno

exteudetur,arg.oostri §.hoc sermone,eo.tit.de verb.signifi.Tu autem hîc omnino vide eundem Bar.Ang.& Imo.in d.l.idem credendum,& Imo.in eadem l.Gallus §.instituens.

93 ¶ Quinquagesimoprimò,quod & idem scripsit in l.properandum,§. sin autem vtraq;, paulo ante fi.C.de iudi.quod tempus semel suppletum iterum non suppletur,per l.fideicómissa.§.si quis decem ff.de leg.iij.& l.j.§. si cui ita,ff.vt legat. nomi. cauea.dicens hanc esse rationem,quare in iudicibus annalibus non procedat quod in eo §.scribitur. Et idem propemodum voluerat Cy.ibi, in §.sin autem in medio,quia tempus (inquit) suppletum ampliùs supplerionem non recipit,per l.ab hostibus,§. sed quod simpliciter, ff.ex quib. caus. maior. & l.iij.§.ex pluribus,& ibi not.ff.de acquir.poss. & l.interdom,ff. de minor. & sequitur item Saly.in d.§.sin autem vtraque.versi.quærit glo. an quod hîc dicitur,& ibi etiam Alex.paulo ante fi.& Ias.in fi.Iac.à S. Georg. etiam paulo ante finem.

Tẽpus semel suppletum, iterum non suppletur.

94 ¶ Quinquagesimosecundò,quod ab altero iuris coryphæo Bal. scriptum est in l. Titius,quæ est pen.in princ. ff. de excusat. tuto. quod si testator reliquit vxorem suam vsufructuariam bonorum suorum,donec castè vixerit, & primum castè vixit, ob quod consecuta est legatũ, deinde impodicè viuat,nh quod amittit,per no.in l.sororem, C.de his quib.vt indig.& in l. fideicommissum, C. de fideicom. Si postea ad castitatem redierit non recuperat legatum, tanquam id ipsum intelligatur de prima castitate & eadem continuata.

Vxor relicta vsufructuaria,donec castè vixerit.

95 ¶ Quinquagesimotertiò quod scribit idem Bal.in l.imperator, la j.in j. lect. col. ij. versi. sed pone libellus,ff.de stat.hom. vbi quærit, an si in causa erroris instrumenti libello oblato cópareat notarius,& dicat se errasse,sit standum dicto illius. Et videtur (inquit) quòd sic:quia partes elegerunt eum , vt ei staretur , l. Theopompus, ff. de dot. præleg. Concludit tamen contrarium,quia electio siue commissio partium intelligitur de primo actu,per d.§. hoc sermone. Et sic videtur commissus siue electus, vt semel tantùm dicat,non etiam vt corrigat.

An si in causa erroris instrumenti cõpareat notarius, & dicat se errasse, sit standum dicto illius.

96 ¶ Quinquagesimoquartò quod & ipse Baldus post Dyn.voluit in d.l.cùm pater,§.pater certam,ff.de lega.ij.quòd stipulatio pœnalis interposita in primo contractu locationis, non videtur repetita in sequenti locatione, argu. illius tex. ex quo, vt supra diximus, verba simpliciter prolata restringuntur ad primum actum. Et id quoq; ipsum voluerunt Alber.& Imol. ibi,qui id trahunt ad casum l.item quæritur,§.qui impleto, ff. loc. & Rom. in l.in his rebus, quæ est pen.enl.j.versi.tertio ad idem,ff.sol.matrim.& consi. clv. præmissum laudum,in iiij. dubio,dum ibi allegat Bal. vbi suprà,ad aliud non admodum dissimile, videlicet quod pœna apposita in primo compromisso,non trahitur ad secundum,quod & ipsum voluerat ipse Bal.post Dy.contra Pet. in d.l.in his rebus, §. vxor.

Stipulatio pœnalis in primo contractu non videtur repetita in secundo.

97 ¶ Quinquagesimoquintò,quod & idem Bal.dicit in l.contra negantem, col.j. C. ad leg. Aquil. quòd si ex statuto debeat remitti tertia pars pœnæ confitenti , & aliquis primò negat, nihil proderit ei confessio facta ad remissionem pœnæ,quia statutum debet intelligi de primo actu responsionis,per hunc §.hoc sermone.quod & ipsum voluit idem Bal. in l.j.col. vlt. versi.quartus est si quis reuocauit.C.de furt.tum per d. §. hoc sermone, tum per d.l. matrimonij,ff.qui & à quibus,& rursum idem Bald.in l.eum qui in prin.col. ij. versi.sed nunquid ille,ff.de iureiur.per d.§.hoc sermone, & alia iura ibi allegata. & ipse Bald. in c.dudum,le ij. col.iij.in verbo,eundem processum,de electi.Pet.Anch.in c.& si Christus, in j.no. de iureiur.Roma.in l.eum qui,in prin. col.ij. versi. secundò,& iterum versi. quartò probat sic,ff.de iureiur.Paul.Cita in tractatu Syndicatus,versi.clxxxviij.incip.adde de statuto.Ias.in d.l.diuortin.§.quod in anno,col.iij. versi. decimò facit, ff.de iureiur.

Statutũ, quo remittitur tertia pars pœna confitenti.

98 ¶ In qua re tamen sunt qui distinguunt,an id factum sit ante litiscontestationem,an post: itẽ an factum sit ante liquidatum negotium,an post.de quo latissimè per omnes, præsertim per Iason.in d.l. eum qui,in prin.ff.de iureiur.& Bald.in l.quidam æstimauerunt col.ij. versi.sed quid si in prima,ff.si cert.peta.& in l.error,col. pen. versic. sed vlteriùs quæro, C.de iuris & fact.ignoran.& in l.ea quæ,col.ij.in xj.quæstio.C.de cnndict. indeb. Barb.in consi.lxxxij.illud referam in medium, per iiij. primas col. lib. ij. & alios multos quos tibi citabo in nostro tractatu de causis minuendæ pœnæ , vbi & id plenissimè tractabo , an & quando mitius agatur cum sponte cnnfitente, quàm cum conuicto.

De eadem re.

99 ¶ Sed id vnum hîc nolui omittere,quòd si qui primò negauit,statim confitetur,non illi fraudi erit,quin consequatur beneficium confitentis,vt no. voluit ipse Bald. in d.l.ea quæ,col.ij. in x.quæstio.C.de condict. indeb. argu. eius quod dicit glo.in c.vlt.in verbo, iusta causa,de iureiuran. lib. vj. posse positionem vel responsionem statim reuocari. & idem quoq; voluit Rom consi.lix.ad discutiendum,col.vlt.& consi.lxx. visis themate & quæstio. col.iij.versi.sicut testes. Alex.consi.lxxiij. in causa & lite,col.j.versi. secundò respondeo, lib.j.Felyn.in c. qualiter,le j.col.xv.versi.secundò fallit,de accusat.Iason in §.ex maleficiis,num.48. Instit.de actio.& nos quoque diximus in tractatu Retract.tit.ij. §.j. glo. v. in verbo, in limine contractus,num.xx.incip.decimoquinto,hinc occasione sumpta quòd latè tractauimus illud axioma,quæ incontinenti fiunt,inesse videntur.

De eadem re.

100 ¶ Quinquagesimosextò,idem Bald.in l.licèt,col.ij.versi. quartò quæro.C.loca. quòd si quis

Molendinū conductum, vt ipsum debeat reaptare.

conduxit molendinum ea lege, vt ipsum debeat reaptare (verba sunt illius) tenetur semel tantùm reaptare. Et ideo si post primam illam reaptationem destructum fuerit, non iterum tenebitur reaptare, & fiet remissio mercedis. Sequitur Alex.in addit.Bar.in hoc nostro §.hoc sermone.& consi.cxc.maturè digestis,col.ij.versi. bene facit quod no.lib.ij. dum simpliciter allegat Bal.vbi suprà,& expressius ipse Alex.d.consi. xvj. breuiter in casu præmisso, nu. viij. lib.iiij.& Fra.Cremen.qui id no.dicit,sing.cxlvj.decidi semel. & Firmia.in tract. Gabellarū, part.ij.q.xxv.Fely.in d.c.ij.col.iij.versi. promittens reaptare, de treug.& pac. Ias. in d. l. diuortio,§.quod in anno,col.iij.versi.quartodecimo facit,& in d.l. in duobus,§.si ei qui,col.ij. versi.nonò facit quod decidit.ff. de iureiur. & in repe.l.quo minus,in xxiiij. q.ver.quid autē si aliquis,qui quidem versi.est, col. xxv. ff. de fluminib. vbi ad hoc citat hunc nostrum,§.& consi.xxxvj.in causa mota per nobiles,col.vlt.lib.iij. Phil. Dec. d. consi. Daij.cùm reuerendissimus,col.ij.nu.ix.& d. consi. Dcix. quæritur ex duobus, col.ij.nu. vj.Franc. Curt.iunior consi.clxxviij.habita diligenti consideratione,col. vlt. nu.26. Catellia.Cot.memoria. incip. rescriptum impetratum,versi. bene facit quod no.dicit Maria. Socin. iunior consi. xxv.viso themate suprà scripto,col.ij. versi. facit etiam quod dixit, lib. ij. Tu tamen vide omnino Io. And.in addit.Spec.titu.de locat.§.postquam,versi.sed quæritur, vbi in multis casibus huic ferme similibus videtur tenere contrarium.

An si semel paritum sit conditioni, per pœnitentiā remittetur.

101 ¶Quinquagesimoseptimò, eiusdem Bal.duo dicta, primum quidem in l.j.in xij.eademq; vltima quæstione,C.de instit.& substit.in casu illius l. j. in qua dicitur institutam hæredem, si Anthylli filio nupsisset, non priùs eam hæredem existere, quàm conditioni paruerit, aut Anthylli filius eam ducere recusauerit. Quid (inquit) si ea hæreditatem consecuta est, quòd eam ducere noluerit: postea autem ille pœnitentia ductus vult eam ducere, ipsa autem nolit, an amittet hæreditatem, Petr.dicebat quòd sic, per l.vltim.C.de conditio.institut. quam sententiam secutus est Cy.ibi col.vltim.in iiij.quæstio. ea ratione quòd vltima mora nocet.l. illud,ff.de peri.& commo.rei vend.& l.Celsus,ff.de arbit. & l. pen. C. de condi. insert. At Bal.id negat verum esse, quia sufficit quòd conditio aliquo momento sit completa, l.si quis hæredem,C.de instit.& substit. Et sic vides hic considerari primum illius filij Anthylli consensum, siue dissensum: non secundum.

De eadem re.

102 ¶Et idem quoq; secuti sunt Salyc.in d.l.j.col.vlt. versi. quæro in casu,& ibi quoque Paul.& Alex.latè col.iij.versi.& quærit etiam,& Corn.col.j. in fi.& Iason col. iiij.versi. quid autem esset,& Phil.Dec.col. pen.versi. postremò pro complemento, atque Imo.qui id declarat in l.in testamento,la ij.col.ij. versi. quid autem si à principio, ff. de cond.& demon. Alex. in l. si seruum.§.sequitur,col.ij.versi.item nota quòd vltima, ff.de verb.oblig.& consi.cij.visis & ponderatis,col.j.versi.plus dicit,& col.iij.versi. secundò respondeo,lib.j. Sed tu tamen super hoc vide omnino Raph. Fulg.in d.l.j.& recentiores quos suprà citauimus.

Conditio nubēdi de quib. nuptiis intelligatur.

103 ¶Alterum autem Bald.dictum id est, quòd si filius Anthylli medio tempore accepisset aliā vxorem & ea mortua vellet contrahere nuptias cum hac hærede instituta, ea non teneretur nubere, nec hæreditatem amitteret recusando: quia hæc conditio nubendi intelligitur de primis & immediatis nuptiis, per l.matrimonij,ff.qui & à quibus, quam iam toties supra citauimus,& l. quod ait. quæ est vltim. §. proinde,ff. de diuort. Et eum nuncupatim sequitur Imo.in d.l.in testamento,la ij.col. vlt.

Relictum vxori, si postea aliā duxerit, non intelligetur de secūda.

104 ¶Quinquagesimooctauò, idem Bal.in l.vlt.col.iij.versi. & noto quòd si talis, C. de indic.viduit.quod si quispiam reliquerit suo testamento, vxorem suam dominam & vsufructuariā, & vxor quam tunc habebat decesserit, superstite ipso marito, qui postea alteram vxorē ducat, non intelligetur illud testamentum de hac vxore secunda, per text.in leg.si quid earum, §. vltim. in fin.ff.de legat. iij. in illis verbis, quia non est ita de posteriori vxore cogitatum. Et hoc sequitur Franc. Cremen.qui id singul.dicit, sing.viij.qui si maritus, Fely.in d.cap. ij. col.iij.versi.si testator reliquit, de treug.& pac. Iason in d.§. quod in anno,col.iij.versi.vndecimò facit illud,& in d.§. si ei qui,col.ij. versi.vndecimò facit, vbi tamen dubitat.Phili.Dec. in c.quoniam abbas,col.pen.versi.vndecimò quæritur, de offi.deleg. Catel. Cot.in memor. incip.vxor relicta,& Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo, cætera bona, nu.19.de testa.

Quis repugnet.

105 ¶Contrarium tamen tenuit Alex.in addit.Bald.in d.l.vlt. vbi ita dicit se consuluisse, vt verè consuluit consi.clxxj.viso processu inter dominam Antoniam, col.ij.versi.non obstat etiam, inductis præcedentibus, lib. ij. vbi allegat Bal. vbi suprà, sed dicit Bal. id non constanter firmare, quia subiungit iis quæ ex eo suprà diximus, argu. esse in contrarium in l.placet, ff. de lib.& posth. vbi in institutione posthumi comprehenditur posthumus ex quacunque vxore,& allegat præterea Alex.in l.si cognatis,ff.de reb.dub. & l.cùm ita,§.vlt.ff.de lega.ij.vbi legatum factum cognatis, comprehendit etiam illos qui non erant tempore testamenti. Nec obstat (inquit) d. l. si quid earum, quia nullo modo probat id quod Bald.contendit, ibi enim constat de voluntate testatoris qui legauit vxori ea, quæ causa eius parauerat. quæ quidem vxori secundæ non possunt videri legata, cùm ipsius causa non possunt videri fuisse parata.

¶Verùm

106 ¶ Verùm Phil. Dec. in d. c. quoniam abbas, respondet huiusmodi Alex. rationibus. Nam primùm Bal. illam sententiam haud dubiè firmat, dum post eam, hæc verba nuncupatim ponit, licèt sit argumentum contra. Et d. l. illa eius sententia bene probatur ex d. l. si quid carũ, neq; enim constabat de mente testatoris, quòd scilicet ea parata essent causa prioris vxoris. quia ille text. loquitur simpliciter de vxore, & tamen legatum restringitur ad eam vxorem quæ erat tempore testamenti, quia de alia vxore testator non cogitauit, vti nec cogitasse videtur in causa Bal. d. autem l. si cognatis, loquitur in casu particulari, vt declarat Bart. ibi, & est regula in contrarium, quòd tempus testamenti attenditur. l. si ita legatum, ff. de au. & argen. lega. Et quia etiam loquitur in cognatis; de quibus in genere testator cogitare potuit: quod non est in vxore. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in xv. limitat. & quæ etiam scripsimus in casu non admodum dissimili, in repe. l. si vnquam, in præfa. nu. 193. incip. tertiò declara, & multis seq.

Contrarij solutio.

Tempus testamenti attenditur.

107 ¶ Quinquagesimononò, quod scribit ipse Bal. in l. cùm virum, col. ij. versi. quæro an substitutus, C. de fideicom. id quod dicitur institutum rogatum alteri restituere aut eius hæredib. posse legitimam detrahere, per l. quanquam, & ibi idem Bald. C. ad leg. Falcid. intelligitur de primo instituto, non etiam de aliis, per l. j. §. inde Neratius, & l. mulier, §. vt Trebelliano, qui est vlt. ff. ad S C. Trebel. Eeidem quoq; voluit Ang. in §. si verò expressim, col. iij. versi. circa tertium, in auth. de hæred. & Falcid.

Institutus rogatus alteri restituere.

108 ¶ Sexagesimò idem Bal. in l. si vt proponis, la j. vlt. versi. in tertia gl. C. quomodo & quand. iudex. post Inn. in c. veniens de iureiu. quòd si alicui data est potestas arbitrandi, intelligẽdum est, vt semel tantùm arbitretur. quod & idem dicit ipse Bal. in l. si diuersa, col. ij. versi. iuxta hoc quæro, C. de transact. & sequitur Fely. in d. c. ij. col. ij. versi. si data est potestas, de treug. & pac. & Ias. in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. versi. duodecimò facit, ff. de iureiur. & in d. l. diuortio; §. quod in anno, col. iij. versi. duodecimò facit, ff. solu. matri.

Potestas arbitrandi alicui data.

109 ¶ Sed tu de hoc vide ampliùs per gloss. ordina. in l. in proposita, & ibi Bart. qui eam l. legit cùm §. arbitrorum, l. si societatem, col. ij. versi. quærit glo. si inique, Alberi. in fi. Bald. in prin. & plenius Saly. qui legit d. §. cum prin. d. l. si societatem, col. ij. versi. quæro primo supposito, ff. pro socio. ex quibus gl. in hanc sententiam adducit hunc nostrum §. hoc sermone, & Cy. in l. vlt. col. ij. versi. septimò quærit. & ibi quoq; Bal. consi. iiij. versic. quartò quæro, & Saly. col. pen. versi. quæro octauò, C. de contrah. empt. & quod in simili dicam infrà in ix. limit. num. 3. incip. & ex hoc plerique.

De eadem re.

110 ¶ Sexagesimoprimò, quod scribit idem Bal. in c. j. in fi. tit. de fili. nat. ex matrimo. ad Morga. quòd si regnum debeat venire ex concessione, ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito, non de secundo primogenito, verbi gratia, si primogenitus moriatur sine liberis, aut ipse sit incapax, non deuoluitur regnum ad alterum, qui illo primo sublato posset dici primogenitus, sed ad concedentem. & sequitur Mart. Laud. & Car. Alex. ibi. & Georg. Nata. qui id dicit sing. & perpetuò notandum in tractatu statutorum excludentium fœminas in vlt. quæstio. ij. quæstio. prin. & Ias. in l. quoties, col. antep. versi. illud etiam, C. de rei vendic. & Io. Lup. in repe. rub. de donatio. inter vir. & vxor. §. lxix. col. pen. versi. ex istis dicebat, & iterum versi. reperio tamen, Zazius consi. viij. poteram, lib. j. De qua re nos latiùs disseruimus in tracta. Primigenio. q. iij. vbi aliter censuimus.

Regnum veniens ex concessione ad primogenitũ.

111 ¶ Sexagesimosecundò, quod & idem Bald. dicit in procemio decreta. col. iiij. versi. sed pone quidam mandauit, quod si quis suo testamento insserit sua bona distribui dotandis mulieribus, non intelligitur de viduis pauperibus, sed de aliis primis: vt ita de primis nuptiis intelligatur, per hunc nostrum §. hoc sermone. Et idem voluit Card. Flor. consil. xlix. cùm testatoris voluntas. & Card. Alex. in rub. de sponsa. col. vj. versicu. & propter prædicta. & Iason in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. iij. versi. nono facit, ff. solu. matrimo. vbi id reputat mirabile & sing. & valde notandum in pract. & in d. l. in duobus, col. j. versi. pro ista gl. facit, ff. de iureiur. Claud. Seiss. qui id dicit singu. in l. mulier, §. cùm proponeretur, col. j. versi. vnũ tamen perpetuo, ff. ad S C. Trebellia. Catellia. Cott. in memor. incip. executores testamẽti, in prin. & Io. Gar. in repet. rub. C. de secund. nupt. col. ij.

Iubens distribui bona dotandis mulierib. de quib. intelligatur.

112 ¶ Sexagesimotertio, quod ab eodem Baldo ex facto responsum est, consi. xlij. præmittendũ est ad euidentiam, circa medium, ibi, modo videamus de isto legato, lib. v. quod si cuipiam mulieri legatum sit quippiam, cùm vidua erit, statim quàm vidua erit debetur ei legatum, quia intelligitur de prima & immediata viduitate, arg. huius nostri §. hoc sermone, & l. matrimonij, ff. qui & à quib. & l. filiæ meæ, ff. solu. matrim. Sed tu de hoc vide omnino doct. in l. vlti. C. de indic. viduit. & quæ dicam infrà in limitatio.

Legatum cũ vidua erit, quomodo accipiatur.

113 ¶ Sexagesimo quarto, quod ex facti contingentia respondit Card. Flor. consil. xlix. cuius casus incipit, in nomine &c. anno ab incarnatione, consi. autem ipsum ita incipit, cùm testatoris voluntas, col. ij. versi. ad secundum dicitur, quòd legatum factum filiabus debentibus maritari, (ea enim sunt verba illius testatoris) intelligitur de filiabus, quæ primùm nubere

Legatum factum filiabus debentibus maritari.

bere debent, non etiam de viduis quæ transeunt ad secundas nuptias: neque enim eas propriè dici maritari, sed secundò maritari, C. de secund. nupt. in rub. & per totum titu. nec aliud allegat.

Medicus promittēs curare, tenetur semel tantum curare.

114 ¶Sexagesimoquintò, quòd si medicus promiserit curare ægrotum, non tenetur nisi semel illum curare: nec amplius tenebitur, si postea ex interuallo in eundem morbum reciderit: neque enim videtur nisi de præsenti morbo cogitatum. De quo tu vide gloss. & omnes in l. Marcius, ff. loca. Pile. in xij. quæstio. Bapt. Brix. quæstio. lxxiij. medicus quidam. Spec. titu. de salar. §. vlt. in princi. Ioan. Andr. in c. contractus, in ij. quæstio. de regu. iur. lib. vj. in Mercuriali. Alberi. in l. contractus, col. ij. versic. tertia quæstio, ff. eod. tit. Petr. Anch. Panor. & Fely. in c. presbyterum, de homicid. Imo. Fran. Aret. & Barb. in l. si ita stipulatus essem abs te, ff. de verbo. obligatio., & nos quoque aliquid diximus in commentariis l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 180. incip. & quod à nostris, C. de reuo. donatio.

115 ¶Sexagesimosexto, quod tradiderunt D. à Rota, decis. xxxv. nota quòd vbi episcopus, in antiquis, quod si episcopus habet ex priuilegio vel consuetudine, vt possit in sua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet ecclesia collegiata: si vnum semel nominauerit qui acceptauerit, non poterit ampliùs alium nominare, etiam si nominatus possessionem pacificam adeptus non fuerit, per l. apud Aufidum. ff. de optio. leg. & quod no. Archi. in c. cùm in multis, super verbo, exprimat, in prin. & in c. gratia, in fi. de rescrip. lib. vj. de cuius dicto in eo loco, diximus suprà num. incip. xxiij. quod voluit. Et respondent Rot. ad c. si electio, elect. lib. vj. secũdum ea quæ dicemus infrà in xxiij. limit. nu. iiij. vt ibi videre poteris.

Ad dissolutionem obligationis, sufficit primum implementũ.

116 ¶Sexagesimoseptimò, quod in vniuersum tradit Pet. Anch. tum in d. c. non potest, col. ij. vers. tertiò no. de præb. lib. vj. tum consi. ccccciiij. tria dubia, col. iij. versi. in qua quæstione. Quòd ad dissolutionem & liberationem obligationis, sufficit primum atq; vnicum implementum, per multa ex his iuribus, quæ in prin. citauimus, videlicet, l. dotis promissio, ff. de iu. do. & l. inter socerum, §. vlt. ff. de pact. dota. & l. matrimonij, ff. qui & à quib. & l. cum pater, §. pater certam, ff. de lega. ij. & præterea l. j. §. si cui, ff. vt legat. nom. cauea. & l. vlt. ff. de bon. autor. iudic. possid. & l. sciendum, ff. de verb. obligat.

Et obligatus ad rem tradendam, si semel tradiderit, perpetuò liberatur.

117 ¶Cui adde id quod alij multi tradiderunt obligatum ex contractu vel sententia ad rem tradendam si semel eam tradiderit esse perpetuò liberatum, nec iterum reuiuiscere obligationem, etiam si ea res ad illum denuo reuertatur, ita enim voluit gl. & Bart. in l. ab emptione. ff. de pact. & gl. in l. Pomponius, §. sed & si is, in verbo, de rato, in fi. ff. de procu. & in l. si cùm fundum venderes, in verbo, tradat, ff de contrah. empt. & in l. Claudius, & ibi quoque Bar. ff. qui pot. in pign. hab. & in auth. sacramenta puberum, C. si aduers. vendit. Iac. Aret. Bart. Imo. Paul. Castr. Roma. & alij recentiores in l. permisceri, quæ est pen. §. species, ff. de acqu. posses. & alij quos tibi congessi in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 191. incip. hanc quoq; partem, C. de reuocan. dona.

Conditio vno primoq; actu impletur.

118 ¶Sexagesimooctauò, quod nostris legibus dicitur, conditionem vno primoq; actu, & si non duret, impleri, consumi & perfici, l. hæredibus, in prin. ff. ad S C. Trebelli. & l. ex facto, §. si quis autem susceperit, eo. tit. & l. cum vxori, C. quan. di. lega. ced. & l. si quis hæredem, & ibi gl. & omnes, C. de instit. & substi. & l. vlt. & ibi Bal. & Paul. Castr. de indic. viduita. quam & ipsam multis doctor. decisionibus fulcimus in l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 187. in diuersam, cum multis sequent. C. de reuocan. donat.

Facultas cõcessa patrib. concilij, eligendi locum consilio.

119 ¶Sexagesimonono, quod voluit Panor. in eo sermone quem fecit in tractatu concilij Basiliensis, cuius exordium est, quoniam veritas in j. dubio col. xviij. versi. sexta ratio quare alius locus, quòd facultas concessa patribus concilij generalis eligendi locum futuro concilio, intelligitur de prima electione: & ea quidem semel facta non poterunt alium locum eligere, nam ea facultas intelligitur de prima electione, per hunc nostrum §. hoc sermone & alia iura similia quæ ibi allegat & sequitur Fely. in d. c. ij. colum. ij. versi. facultas data. de treug. & pac.

Delegatus ad consentiendũ &c. de quo consensu intelligatur.

120 ¶Septuagesimò, quod ex facto respondit Alex. consil. xviij. lecto & discusso laborioso processu, col. iiij. versi. & quamuis eadem die, lib. iij. quòd si papa aliquem delegauerit ad consentiendum alienationi vel concessioni emphyteuticis alicuius rei ecclesiasticæ, intelligitur de vno tantùm & primo consensu, per nostrum §. hoc sermone. Et sequitur Iason in d. l. diuortiu, §. quod in anno, col. iij. versi. confirmo per illud, ff. solu. matrimo. & in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. ij. versi. quartodecimo facit, ff. de iureiur. & consi. xxxvj. in causa mota per nobiles, col. vlt. lib. iij.

Statutum disponens vt finita locatione, &c. quomodo intelligi debeat.

121 ¶Septuagesimoprimò, quod not. per multa ex supradictis consuluit idem Alex. consil. xvj. breuiter in casu præmissu, lib. iiij. quòd si statutum disponit, vt in prædiis vrbanis & rusticis finita locatione intelligatur facta reconductio iisdem pensionibus & qualitatibus, nisi per tres menses ante sit renuntiatum, debet id statutum intelligi de prima conductione, & non de cæteris. Id quod sequitur Felyn. in d. c. ij. columna iij. versiculo statutum quòd si locator, de treug. & pac. & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, colum. ij. versi. quintodecimo facit, ff. de iureiuran.

iureiuran. vbi id dicit bene notandum in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. vlt. versi. vltimò facit quod per istam, ff. solu. matrim. vbi tamen dicit se multùm de hoc dubitare, propter regulam l. item quæritur, §. qui impleto, ff. loca. Phil. Dec. dum simpliciter allegat Alex. vbi suprà consi. cxij. cùm reuerendissimus, col. ij. nu. v. & Maria. Socin. iunior consi. xxv. viso themate suprascripto, col. ij. vers. & maximè hoc dicendum, lib. ij. vbi & ex hoc consuluit, quod statutum quo licet conductori terram colere inuito domino, finito primo anno, intelligitur tantùm pro primo sequenti anno.

122 ¶ Septuagesimosecundò, idem Alex. consi. lxv. cuius initium est, quoniam omne datum, col. vij. versi. fortificatur hoc, lib. vj. quod iterum repetitum est errore (vt reor) impressorum, cons. cxix. eo. lib. quòd potestas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm, non de aliis, per hunc nostrum §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà allegatis.

Potestas faciendi & reformandi.

123 ¶ Septuagesimotertiò, quod ex facto consuluit Corn. consil. clxxiij. in præsenti stipulatione, col. v. versi. sed nihilominus hoc non obstante, li. ij. quòd vis constituti, quæ ea est, vt transferatur possessio l. quædam mulier, & ibi Doct. ff. de rei vendica. cum simili, obtinet tantùm in primo constituto, non etiam in secundo, verbi gratia: si quis donet Petro quandiu vixerit, & post eius mortem, alteri, vt in casu l. quoties, C. de donat. quæ sub mod. & se constituat possessorem nomine vtriusq; certe in Petrum transit possessio per huiusmodi constitutum, non etiam in hunc alterum, quod & idem voluit Guid. Pap. decisio. Delphin. dxij. Titius bona sua donauit. Steph. Bert. consi. cclxxvj. viso casu mihi exhibito, col. ij. num. 4. lib. j. licèt contrarium consuluerit Phil. Dec. con. ccxxxix. primò non videtur, colum. iij. versi. memini me, cum multis sequen. Sed nos de hoc latius diximus in nostro tractat. Constit. in iij. parte, in xxviij. amplia. vbi si libet videre poteris.

Vis cõstituti obtinet tantum in primo constituto.

124 ¶ Septuagesimoquartò, quod & scripsit Guid. Pap. decisio. ccccixvij. testator in testamento. quòd si quis suo testamento hæredem instituit Mæuium & filium ipsius naturalem & legitimum substituit, iussitq; eum nomen & arma ipsius deferre, & accepta hæreditate Mæuius decesserit relictis duobus filiis naturalibus & legitimis, primogenitus ex illis censetur solus fuisse substitutus, tanquam de primo tantùm sensisset testator, arg. d. §. hoc sermone, & aliorum similium iurium, & ita dicit fuisse iudicatum in curia parlamenti Delphin. & id sequitur & dicit sing. Bened. in repet. c. Raynucius, in verbo, in eodem testamento relinquens, nu. clxxiij. de testa. & diximus etiam in tractatu primigeniorum, q. lxiiij.

Substituto filio naturali & legitimo alicuius, si is relinquat duos, primus tãtum admittetur.

125 ¶ Septuagesimoquintò quod pulchrè respondit Soci. consi. xcj. concludendo dictum Phil. col. ij. versi. confirmatur ratione satis concludenti lib. iiij. quòd si quis promisit iudicatum soluere vsq; ad sententiam diffinitiuam, intelligitur de prima sententia diffinitiua, non de alia, ita vt si is pro quo ita fideiussit, fuerit semel absolutus, liberetur hic promissor sua promissione, licèt ille postea condemnetur ex alia reseruatione facta in priori illa sententia, per d. §. hoc sermone.

Promittẽs iudicatum solui vsq; ad sententiam diffinitiuam.

126 ¶ Septuagesimosextò quod etiam ex facti specie respondit Ias. consi. xxxvj. in causa mota per nobiles, col. vlt. versi. nec ad hoc obstat solutio, lib. iij. quòd si testator expresè hæredi grauato de restituenda quapiam re, eam rem iussit permutare cũ alia æquiualenti, intelligitur de prima permutatione, non de alia quam faceret de ea re quam semel habuit loco eius rei subiectæ restitutioni, per hunc §. hoc sermone. & alia similia.

Iussus permutare rem, quã grauatus erat restituere.

127 ¶ Septuagesimoseptimò, quod à Decio quoq; responsum est consi. cclxxxvij. cuius caput est in ciuitate Placentiæ, col. pèn. versi. & vlteriùs in isto casu concurrit, quòd huiusmodi substitutio, si aliquis filiorum decedat absque liberis legitimis masculis superstitibus, intelligitur de primo tantùm filio decedente sine liberis, nec obtinet in cæteris postea decedentibus, per hunc nostrum §. hoc sermone.

Substitutio si filius decedat absq; liberis &c. de quo filio intelligatur.

128 ¶ Septuagesimooctauò, quod & ipse Decius latè consuluit consi. cccccxij. cùm reuerendissimus Cardinalis, col. ij. nu. iij. quòd si Papa permiserit Cardinali, aut alteri clerico, vt possit testari de bonis ecclesiæ, intelligitur de primo actu testandi tantùm, non de aliis, ita quod hoc casu primum testamentum quo ita disposuit valebit, non etiam secundum, licet aliàs primum testamentum tollatur per secundum iuribus vulgatis, & mouetur Decius multis iuribus & decisio. suprà à nobis citatis.

Papa permittens Cardinali vt possit testari de bonis ecclesiæ.

129 ¶ Septuagesimononò, idem Dec. consi. ccccccix. quæritur ex duobus præsentatis, col. j. & ij. quod si cui facta est potestas præsentandi ad aliquam ecclesiam, intelligitur tantùm de prima præsentatione: nec variare potest qui vi illius potestatis præsentauit, etiam si laicus sit, licèt aliàs laicus variare possit iuribus quoque vulgaribus, atque ad sic respondendum motus fuit hac nostra regula.

Potestas præsentandi ad aliquam ecclesiam.

130 ¶ Octuagesimò hoc spectat, quòd fideiussor compromissi, aut locationis tenetur de primo compromisso aut locatione tantùm, non etiam de secundis etiam prorogatis, vt de primo est tex. in l. Labeo, §. si per fideiussorem, & ibi Alberi. qui id declarat, colum. ij. versi. sed quatenus, Bald. Roma. qui eum §. legit cum §. hæc autem clausula, columna j. ff. de arbitr. & id quoque ipsum voluit Nic. Neap. in lect. Bart. in l. Titius, in fi. prin. & ibi etiam Bald. post

Fideiussor cõpromissi de quo teneatur.

Dy. ff.

Dy.ff.de execu.tuto.& è recentioribus Phil. Dec.consi.xciij.cuius superscriptio incipit,fideiussor strictè obligatur,col.j. vbi alios in id citat.

Idem in fideiussore locationis.

131 ¶De secundo,id est, de fideiussore locationis, est etiam text.in l.item quæritur,§.qui impleto,ff.de loca.& in l.si cum Hermes,C.co.& voluere Spec.& Io. And.in addi.illius tit.de fideiuss.§.j.versi.illud autem quæritur,idem Ioa.And. & Pan. pòst alios antiquiores in c.constitutus,ex.eo.tit.Hosti.qui id declarat in c.vlt.in fi. eo.quoq; tit. & in c. præterea requisisti, & ibi quoq; Io.And.& Phil.Dec.de appel.Bart. & Alber.post alios antiquiores in l.Lucius Titius,la ij.§.Paulus,ff. de admi. tut. & alij multi, quos tibi collegi in tract. de vtroq; retractu,tit.ij.§.j.gl.vij in verbo,*feront preferez*,nu.32.incip.prętetea quia etiam. vbi intelliges idẽ in pignoribus,& alia quoque similia videbis iij.seq.versi.

Contractum matrimoniũ, si pater consenserit.

132 ¶Octuagesimoprimò, vt nonnihil mutuemur à theologis ; huc accedit quod ab Ang. Clauas scriptum est in sua summa,in verbo, matrimonium , le iij. in iij. impedimento, versic.ij. quòd si contractum est matrimonium ea conditione si pater consenserit, & primùm pater dissenserit, postea verò mutata voluntate consenserit , non propterea erit contractum matrimonium,quia intelligitur de primo consensu aut dissensu, argu. d. §.hoc sermone.Et idẽ tennit alier theologus Bapti.Sal.etiam in sua summa, in verbo,matrimonium, le v.versi.sed pone quòd pater,vbi & id dicit voluisse Ioan.And.in c.super eo,de condu . appos.vbi tamẽ id non dicit. Sed idem dicit alius celebris theologus Adrianus Florentinus in quæstio. iiij. lib. sententiarum, circa sacramentum matrimonij,in ea quæstio. quæ incipit, secundò circa hæc dubitatur.

Causa simpliciter prolata.

133 ¶Octuagesimo secundò , ad hanc nostra regulam pertinet , quòd causa simpliciter prolata intelligitur de prima & proxima atq; immediata, l.metus autem,§. sed licèt.vbi Bar. id no. ff.quod met.cau.Ideo & hæc in omnibus actibus consideranda est, & non remota,per infinita iura à me propè superfluenter collecta in nostro tractatu, cui titulus est, cessante causa cessat effectus,in xx.limita. vbi etiam videbis, quomodo id sit intelligendum, & quid sit,dicatúrve causa propinqua , quæve remota.

Qui semel destitit ab accusando, amplius non admittitur.

134 ¶Octuagesimotertiò his adstipulatur quòd qui semel ab accusatione destiterit , amplius ad eam non admittetur , sed manet perpetuo exclusus tanquam prima accusatione ius accusandi consumptum sit,l.qui destitit,ff.ad S C. Turpi. & l.si maritus,§. si negauerit,ff.ad leg. Iul.de adul.l.abolitionem, C.eo.tit.& l.accusationem,C.qui accus.non poss.Et facit l.postquam,C.de pact. cum simili. Sed in de hoc vide amplissimè Bald. in d.l. accusationem, C. qui accus. non poss.

Nec accusatio abolitione impetrata, amplius repeti potest.

135 ¶Octuagesimoquartò,non hinc longè abest quod etiam scribitur in l.j. C.de abolit.vbi accusatio,cuius accusator abolitionem impetrauerit,ampliùs repeti nõ potest,veluti ea prima accusatione omne ius & facultas accusandi consumpta sit, & est propemodum similis text. in l.quamuis,& in l.si is.C.ad S C.Turpi.& in l.mulier,§.j.ff. eod. tit.

Exceptio semel quæsita fideiussori.

136 ¶Octuagesimoquintò,concinit & his tex.in l.vlt.ff.de pact.vbi pactum de non petendo factum à creditore,reo principali,prodest fideiussori: vt si postea pactum sit,vt à reo peti possit,non censeatur esse sublata exceptio quæsita fideiussori ex priore illo pacto,de non petendo: tanquam scilicet consumpta sit & perfecta ea liberatio priore illo pacto , quicquid postea actum sit,nisi ipse fideiussor posteriori actioni consentiret,per l.si vnus,§. pactus,eo.tit. Et huic subscribit text.in l.cùm Hermes, C.locati. & in l.nouatione,C.de fideiusso.

Restitutio in integrum, bis peti nõ potest.

137 ¶Octuagesimosextò , accedit quod dicimus restitutionem in integrum bis peti non posse, de quo vide plenissimè totum tit.& doc.C. si sæpius in inte.resti.postu.vbi in l.vlt.gloss.vlt. in fine no. inquit, sufficit semel. & allegat pro simili l.vlti.§.sin vero postquam, versi.& hæc quidem,in fi.C. de iu. delib. vbi ita scribitur , semel enim & non iterum eam peti concedimus,vbi glo.pro concord.citat.d.l.vlt.& l.fideicommissa.§.si quis,ff.de lega.iij.quam & nos iam toties citauimus. Nec supplicandum plusquam semel , cum supplicatio permittitur aduersus sententias eorum à quibus appellare non licet, l. si quis aduersus C.de preci. impe.offe.

Qui semel aliquod munus exequutus est non cogitur iterum suscipere.

138 ¶Octuagesimoseptimò huc spectat, quod qui semel decurionatum , aut aliud munus temporale executus est,nõ cogitur iterum suscipere,veluti scilicet per primum illud munus, liberetur eo iure, quo reipu.ad id munus subeundum tenebatur, l. estimationem,§. vlti.ff.de mune.& hono.& l.libertus,§.præscriptio, & l.diuus, ff. ad municip. & l.quis tam inueniri, C.de decur. lib. x. cum aliis multis concord. à me congestis in nostris commentariis in l. si vnquam,in præfatione,nu.24.incip.& hæc sanè confirmat,C. de reuoc. dona. quo loco videbis multas multarum gentium in eam rem leges antiquas, ne hic iterum repetam.

Rationes semel edita.

139 ¶Octuagesimooctauò, ab his non abhorret , quod dicitur rationes semel editas non iterum ex necessitate edendas esse,l.si quis ex argentariis,§. vlt. cum l.seq.de eden. quod ibi omnes scribentes annotarunt. Et ex his nonnulli & inter cæteros Bart. & Rapha. Fulg. notarunt qui semel parti dedit instrumentum à se receptum,non teneri iterum dare,vti etiam voluit Specul.in titul.de instrum. edi. §. postremo , versicu. sed nunquid.Sed id quomodo intelli-

gitur

gitur ex ipsis Bart.& Raph.vbi suprà eod.Bart.in l.quædam,§.nihil interest, ad fi.cod.tit.& in l.vlt.ff.de tab.exhib.& in l.vlt.ad fin.ff.de bon.autor.iudic.posid. & Bald. in l.ne casu, in iiij.not.C.de discuss.lib.x.

140 ¶ Octuagesimonono, quòd & è penu Theologorum est, Sacramenta præsertim baptismi nõ reiterantur propter verbum D.Pauli ad Ephes.c.iiij.vnus Deus, vna fides, vnum Baptisma, c.si qui & c.hanc regulam,j.q.j.& c.ostenditur, de pœnit.dist.iiij.cum simil. Quod & à nostris Imperatoribus agnitum est,vt patet ex l.j.& ij.C.ne san.baptis.reite. proindeque nec solennis pœnitentia reiteratur,c.quamuis, & c.in capite.50.distinct.& c.j.xxvj.q.vj.

Sacramenta non reiterantur.

141 ¶ Postremo illud addiderim,quod peculiariter ad hunc nostrum §.pertinet,qui dicit appellationem nuptiarũ de primis intelligi, eius esse rei peculiarem quandam rationem. Nempe primas nuptias habere nescio quid rationis,vt hæ magis propriæ nuptiæ dici debeant. Nam etsi honorabiliores nuptias simpliciter pronũciauit D.Pau.ad Hebræos c.xiij. & omnes vbique,primas tamen honorabiliores,laudabiliores dignioresque ac fauorabiliores esse satis liquet ex eodem D.Paulo,qui ad Corinth.vij.postquam hæc scripsit, mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit : quòd si dormierit vir eius, liberata est à lege : cui vult nubat, tantum in domino : beatior, aut vt alij interpretantur, felicior autem erit,si sic permanserit, secundum meum consilium. Puto autem quòd & ego spiritum Dei habeam. Quem locum enarrans D.Hieronymus in ij.libro aduersus Iouinianum, multa in secundas nuptias congessit,non vt eas damnaret,sed ostenderet non tam suscipiendas esse, quàm primas.quod & ipse protestatur in libro de Monogamia ad Geruntiam,dum dicit,Quid igitur? Damnamus secunda matrimonia? minimè,sed prima laudamus.

Appellatione nuptiarũ,cur de primis intelligitur.

142 ¶ Inter cætera autem adducit Hieronymus quod ipse D.Paulus,tum in j.ad Timoth.epistola.c.iij.tum ad Titum c.j.iubet episcopum assumi μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα,id est,vnius vxoris virũ, & vt vno dicam,monogamum,quod & reperitur in decretis canonicis in ca.j.xxvj.dist.Non quòd oporteat episcopum habere vnam vxorem, vt nonnulli malè intelligunt, sed quòd qui aliàs duxerit plures vxores,prohibetur in eũ ordinem cooptari:Neque enim bigamus ordinari debet,nec potest,c.vna.in fi.d.xxvj.dist.& per totum extrà de biga.non ordi. Quin apud Ægyptios sacerdoti vnam tantùm vxorem ducere licebat,vt scribit Diodorus Siculus lib.ij. c.iij. Et vt ad nostros redeamus, quòd ad fœminas pertinet,ex eodem Apostolo vidua eligi debet,quæ fuerit vnius viri vxor.d.j.epist.ad Timoth.c.v. Nam & antiqui repellebant à sacerdotio bis nuptas,vt scribit Seruius lib.iiij.Aeneid.statim post principium in enarratione huius loci,Huic vni forsam potui succumbere culpæ.

De eadem re.

Aegyptij sacerdotes.

Bis nupta à sacerdotio repellebantur antiquitus.

143 ¶ Quibus addere potes apud ethnicos quoque obseruatum fuisse, vt pontifex maximus & flamina non nisi semel matrimonium inire posint,vt tradit D.Hieronimus in eo lib.de Monogamia ad Geruntiam, suprà citato,& in d.lib.j.in Iouinianum in fin.& ante eum Tertulianus in lib.de exhortatione castitatis, & iterum in lib.de Monogamia, vtrobiq; non mulò ante fin.Et Plutarh.proble.c.xlix. Sed & D.Hierony.in eo lib.de Monogamia, Ad tauri, inquit, Aegyptij(de Api boue quem Aegyptij colunt intelligit) sacra semel maritus assumitur. Quin & ipse Tertulianus postremo illo loco scribit Fortunæ muliebri.& Matri Matutæ coronam non imponere nisi vniuiram. Et ipse quoque Hierony.in d.lib.j. in Iouinianum per vniuiras matronas fortunæ muliebri sacra fieri solitum tradit. Cui concinens Festus Pompeius dicit fortunæ muliebris simulachrum nefas fuisse attingi, nisi ab ea quæ semel nupserat. Cui non admodum dissimile est,quod & ipse Festus in verbo, pudicitiæ signum,& ante eum Liuius j.decadis lib.x. scripserunt,nullam nisi spectatæ pudicitiæ matronam,& quæ vni viro nupta fuisset ius sacrificandi Dianæ,eiúsve signũ tangendi(quod addit Festus)habuisse. Trebellius autem Pollio in vita Titi secundi Imperatoris, scribit Calphurniam vniuiram sacerdotem inter sacratissimas fœminas adorasse maiores suos.

De eadem re.

Fortunæ muliebri,& matri matutæ coronã non imponebãt, nisi vniuira.

144 ¶ Et quia nuper incidimus in mentionem eorum librorum Tertulliani, illud obiter dicere volui,illum vtrobique Montani hæretici dogma sequutum, perperam damnasse secundas nuptias veluti,prohibitas. At illum ipsum in eo damnat D.Hieronymus aliàs secundis nuptiis iniquior in catalogo scriptorum ecclesiasticorum, & cæteri orthodoxi scriptores. Neq; etiam Apostolum illas damnasse aut prohibuisse,vt ille cõtendit, sed satius esse & honestius, si iis abstineamus,præsertim si citra periculum animæ id fieri posit.

Secundæ nuptiæ perperã damnantur.

145 ¶ Adde quod nostris legibus cautum reperimus,eos facere iniuriam filiis primi matrimonij, qui alteras nuptias aggrediuntur,§.j.vers.prospeximus itaque,in auth.de non elig.secun.nuben.mulie.& in §.certo,in authent.de nupt.Iccirco dicunt Guil.Cu.& Bald.in l.j.in fi.C.de inof.dot.quòd filius non tenetur dotare matrem,quæ ad secundas nuptias transit, ne cogatur conferre ad suam iniuriam,quod à me adductum & in legibus connubialibus l.ij. nu.9. incip.cui respondens. Quibus conuenit quod dicit Valerius Maximus, lib.vij.c.vij.de Sextieia quadam fœmina,quæ filiis irata in contumeliam eorum nupsit alteri.

Filius non tenetur dotare matrem, quæ ad secundas transit.

146 ¶ Nec tantùm filiis,sed & mortuo quoque facit iniuriam,cuius memoriam veluti negligit,§. si autem tutelam,in auth.de nupt. Et dicit Lucas Pen.in l.mulieres, colum.iiij. C.de incol.

Mulier secũdò nubens, fa

D

eis iniuriam mortuo. lib.x.quòd qui secundò nubit,non dicitur seruare fidem priori coniugi, per quædam iura quæ hoc minimè probant,sed hoc planè confirmat text.in §.tunc igitur,ibi,inuiolatum morientium torum,in auth.de non eligend.secund.nuben. Et quibusdam posśit videri huc spectare illud D.Pauli loquentis de eo, qui secundas arripit nuptias, prioris ad Thimot.v.quia primam fidem irritam fecerat,quod & repetitur in cap.j. & in cap. hæ verò & c. nuptiarum & capit.de viduis,le ij.& aliis complutibus xxvij. quæstio.j.ex quibus tamen ne erres, intelligere poteris,quomodo id intelligendum est. At huc haud dubiè pertinet illud Virgilianæ Didonis,lib.iiij.Aeneid.

Nec seruata fides cineri promissa Sicheo.

147 ¶ Et in hac quoque sententia fuit Philostrastus in vita Apollonij lib.iij. affirmans vxorem ad secunda vota transeuntem iura coniugij violare. Ideo contristatur anima mortui coniugis ex secundo matrimonio superstitis, auth.cui relictum, ibi contristandi priorem maritum, vbi not.Bald.colum.pen.C.de indic.viduit.& §.quia vero,§.nos igitur,in auth.de nupt. Nam & apud Lucanum lib.iij.Iulia in somnis Pompeio apparẽs sese indignatam ostendit, quòd ille secundas nuptias appetiuisset,cum inquit,

Et iura coniugij violat. *Et contristatur anima mortui.*

Coniuge me latos duxisti Magne triumphos.

&c.quæ sequuntur.

148 ¶ Sed & apud Aegesippum lib.ij.c.ij.Alexander filius Herodis mortuus, in somnis Glaphiræ suæ quondam vxori apparuit,quæ alteri atq; alteri se matrimonio post mortem ipsius copularat. Hæc illum amplecti desiderat, At ille indignanti similis complexum refugiẽs visus est dicere, Hæc Glaphira,promissa fides? ita amores erga te seruasti meos, quorũ memorem te esse oportuit? Sed esto adolescentula secundas nuptias non refugeris, etiam non tertias? Et paulò infrà. Sed mihi ne diutiùs maneat contumelia mea,&c. Exurrexit mulier,& familiaribus narrauit somnium, atque ipsa biduo pòst defuncta est. Quam rem etiam retulit Iosephus lib. Antiquit.xvij.c.vlt.& rursum libro de bello Iudaico,ij.c.vj.

149 ¶ Ex quo etiam mulier quæ transit ad secundas nuptias non dicitur castè viuere, quantùm ad priorem maritum attinet: ita vt si maritus ipse vxori reliquerit aliquid vtendum, quãdiu castè aut honestè vixerit,ea perdit legatum,si transierit ad secundas nuptias, vt non obscurè voluit Bald.in l.Deo nobis,in princ.col.vlt.versic.iuxta prædicta, C.de episcop. & cleric. & apertiùs in l.vlt.col.ij.versic.quæro quid significant,& ibi quoque Angel.post princ.ibi, sed si profertur, & Salycet col,ij.versic. quæro supposito,& Iason ad finem. C. de indict.viduit. & idem Bald.in l.j.col.ij.in av.not.C.de rapt.virgin.& in l.cùm filius,§.qui Mutianam,& ibi expresśiùs Imo.ff.de legat.ij.Angel.Imo.Paul.Castr.& latè Alex.& Claud.Seiss.in l.mulier, §.cùm proponeretur,ff.ad S.C.Trebellia.& idem Angel.in §.cùm igitur,in authent. de non eligen.secund.nuben.& in §.hæc autem de Deo,in auth.quo.opor.episc. & in §.soluto, & in §.cùm igitur,in authent.de nupt.Pet.Anch.in c.quod à te,col.j.in j.oppo.& ibi quoque Imo. col.j.versic.& faciunt prædicta,de cleric.coning. & Raph.Com.consil.xxij.testator legauit, col.j. & Paul.Castr.consil.cclii.difficultas,col.pen.versic.infertur enim,lib.j.

Secundò nubens,non dicitur castè viuere.

150 ¶ Et ita,vt dicit Ang.debet intelligi gl.in d.l.vlt.in verbo,persecutio.C.de indi.vid.quę dicit simpliciter,quòd mulier transiens ad secundas nuptias, perdit legatum ei relictum, si castè viueret. Scilicet si legatum fuerit factum à viro, qui ea huiusmodi secundis nuptiis offenditur:non etiam si ab alio relictum fuerit, vt etiam dicit Paul.Castr. Sicuti etiam ita intelligi debent iura,quæ dicunt non castè viuere,quæ transit ad secundas nuptias, videlicet d.§.hæc autem de Deo,vbi not.Ang.in authent.quo.opor.episc.& l.his solis, C.de reuoc.donat.quæ æquiparat mulierem,quæ in secundi matrimonij fœdus nubit, & quæ impudicè viuit,vbi & Bald.ad hoc citat illud Valerij,quod mox afferemus.

De eadem re.

151 ¶ Et ad idem,c.vxoratus,de conuers.coniug. ex quo not.Pan. paria esse incontinenter viuere,& transire ad secunda vota.& c.hac ratione.xxxj.q.j.vbi licèt licitum sit secundum apostolum secundas nuptias contrahere,tamen secundum veritatis rationem verè fornicatio est. In quam sententiam est & illud Martialis lib.vj.epig.de Telesina.

Incontinẽter viuere, & trãsire ad secunda vota, paria.

Quæ nubit toties,non nubit, adultera lege est.

¶ Et quod Portia minor, cùm se præsente laudaretur apud eam quædam bene morata, quæ secundum maritum habebat, respondit pudicam matronam nunquam nisi semel nupsisse. vt scribit Hieronymus in Iouinianum lib.j. Ea quo & ille Mimus siue Publij, siue Senecæ, siue alterius:

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Quod tamen sanè intelligendum est secundum ea quæ scribuntur in d.capit.hac ratione. aliàs enim incideremus in hæresim Cataphrygum, quam Montanus induxit, & aduersus quem scripsit D.Hieronymus ad Marcellum.

152 ¶ Et sanè mulier pudica,quæ casto amore primum maritum prosequitur,& eius pectori atq; precordiis memoria illius medullitus infixa est, post illius obitum de secundis nuptiis non cogitat,& alterius coniux dici aspernatur: illi enim adhuc prior ille maritus viuit, eiusque,

Castus amor.

perinda

ae si viueret, memoria recreatur. Quod apertè declarauit Valeria illa Messallarũ soror, amisso Seruio viro, cùm interrogata, cur alteri nollet nubere, respondit semper sibi maritum Seruium viuere: quod & ipsum retulit idem Hieronymus vbi suprà, quo etiam in loco scribit filiam Demotionis Areopagitarum principis mortuo Leosthene sponso, negasse se alteri nupturam, quòd adulterum acciperet non maritum: illum enim nondum sibi esse mortuum, quod & nos in nostris commentariis de nobilitate retulimus.

153 ¶ Vt non immerito apud priscos illos Romanos, quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. Existimabant enim eum præcipue matronæ syncera fide incorruptum esse animum, qui post depositæ virginitatis cubile in publicum egredi nesciret, multorum matrimoniorum experientiam quasi legitimæ cuiusdam intemperantiæ signum esse credentes, vt scribit Valerius Maximus, lib. ij. c. j. non multò post princ. Qui & ipse miris laudibus extollit Antoniã, quæ amorem mariti sui egregia fide pensauit, vt quæ post eius excessum forma & ætate florens, cubiculum socrus pro coniugio habuit: in eodemque toro alterius adolescentiæ vigor extinctus, alterius viduitatis experientia consenuit, vt apud eum videre licet lib. iiij. c. iij.

Matronæ vno contentæ matrimonio, corona pudicitiæ honorari solitæ.

154 ¶ Apud antiquos autem illos Germanos solæ virgines nubebant, sicque vnum maritum accipiebant, quomodo vnum corpus, vnamque vitam, ne vlla cogitatio vltrà, ne longior cupiditas, vt scribit Cornelius Tacitus de moribus Germanorum. Sed & idem lib. ij. Historiæ Augustæ, paulò ante finem tradit quòd mortua Occia, quæ septem & quinquaginta per annos, summa sanctimonia, Vestalibus sacris præsederat, Fonteius Agrippa & Cornelius Pollio obtulere filias, prælataque est Pollionis filia, non ob aliud quàm quòd mater eius in eodem coniugio manebat. Cæterum Plutarchus, Proble. capite cv. quærit, quare publicis festis virgines veteri more non nubunt, viduæ nubunt. Cuius rei inter cæteras hanc rationem affert, quòd virginibus decorum, viduis verò multis præsentibus fœdum est nubere. Fœlices enim ac faustæ primæ nuptiæ sunt, secundæ verò tristes ac detestandæ. dies autem festos adeo multitudinem distrahere, vt his rebus per ocium interesse non possit. Hæc ille. Ex quibus satis apparet secundas nuptias non perinde esse honorabiliores ac primas, eumque honorem ad liberos descendere.

Solæ virgines nubebant apud Germanos antiquitus.

Virgines publicis festis nõ nubunt, &c.

155 ¶ Non mirum igitur cuiquam videri debet, si multæ sint constitutiones & leges latæ in odiũ contrahentium secundas nuptias, videlicet l. fœminæ, & l. generaliter, & l. si quis prioris, §. in illo, & l. hac edictali, in princ. & auth. ex testamento. C. de secund. nupt. & l. j. C. si secun. nup. & l. mater, C. ad tertul. & l. bis solis, & auth. quod mater, C. de reuoc. donat. & l. iubemus, §. in supradictis, C. ad Trebel. & §. qui piissimus, in auth. de non eligen. secun. nub. & §. si verò expectet, & §. placet quoque nobis, & aliis compluribus §. in auth. de nupt. & in §. j. in auth. neque vir. quod ex dot. est.

Secundæ nuptiæ odiosæ.

156 ¶ Quæ quidem constitutiones maxima ex parte locum habent etiam in viris, ne quis putet ea quæ diximus ad fœminas tantum pertinere. Id enim videre licet ex d. §. j. postremo loco allegato, & in §. hoc autem, versicu. quia verò contra binubos, in auth. de non elig. quem ita summat, vt ita loquar, Angel. pœnæ secundo nubentium communes sunt viro & vxori ad secunda vota transeuntibus. & dicto §. si verò expectet, ibi, & hæc communis mulieris & viri mulcta sit posita, vbi etiam not. Angelus in authentica de nupt. & iterum in §. quoniam & infirmus, eodem titulo, & in l. generaliter, vbi Bald. not. C. de secund. nupt. & voluit gloss. Bartol. Baldus, Salycetus, qui dicit ita se obtinuisse, in dicta l. fœminæ, eodem titulo, & gloss. in rubri. dicta authent. de non eligen. secund. nuben. Azo. in summa, eodem titulo, de secun. nuptiis, columna secunda, versiculo, item quæcunque dicta sunt. Hostien. in summa, eo quoque titulo, §. quare, circa fin. in versic. quæcunque autem, Oldra. consilio xxiiij. quidam habuit vxorem, in secundo dubio. Ioan. Andr. in additio. Speculat. eo. inquam titu. Bartolus, Angel. & Paulus Cap. in l. de emancipatis, C. de legi. hæred. Petrus Anchara. consi. cccxlvij. quia ex facto, col. ij. versic. & hoc quantum ad ea. Rom. consil. clxxxij. in casu proposito. Paul. Cast. in d. l. mater. C. ad Tertul. Franc. Cre. no. lib. lxxiiij. hoc capite si maritus ligauit. Auge. Aret. in §. præferuntur, col. pe. inst. ad Tertul. & in tracta. de testa. in verbo, nolens intestatus decedere, col. v. versic. in secundo casu quando in patre. Nicol. Vbal. in tract. de succes. ab intest. in ij. q. princ. col. iiij. Matth. Mates. in tracta. eiusdem tit. in ij. membro princ. versi. secũdo casu, & ibi Ludo. Bolo. in addi. Fran. Aret. consil. lxxij. præsupponitur in facto, col. xxix. & iterum iij. Corn. consil. ccxlij. circa quod videtur, col. penul. & vlt. lib. ij. Cepola cautela ccxxxv. aut ex priori impressione ccciij. si mater transit, vbi dicit hanc esse communem opin. & idem sæpe se consuluisse, Maria. Soc. cons. xxxiiij. prosequendo ordinem quęstionum, col. ij. & multis seq. lib. j. vbi id latè differit. & cons. lxv. circa primam quæstionem, col. iiij. versic. vicesimosecundo, eo. lib. j. vbi etiam dicit, hãc esse communem opi. & ipsius filius Barth. consi. cclxxij. capio primum, in ij. dubio, lib. ij. & consil. cxiiij. præsens consultatio, col. pen. lib. iiij. & Bened. Cap. qui ita dicit communiter teneri, consil. xlij. punctus quidam Venantius, col. ij. & consil. seq. in cip. pũctus quidam Massius, in j. dub. Guid. Pap. q. ccxxviij. ex dicto processu, in princ.

Tam in viris quàm mulieribus.

Steph. Bert. consi. cxix. viso casu in j. dubio, lib. iij. & consi. ccxxiij. viso casu, nu. j. lib. iij. Philip. Dec. in l. j. post princ. C. de secun. nupt. & consil. lxxxvij. pro resolutione casus, col. ij. vers. restat ergo tertius casus, & consil. ccxxx. proponitur quòd ex Petro, col. j. vers. ad dubiū de quo quæritur. Io. Monterser. in rep. l. frater à fratre, char. vj. col. iij. vers. in xvij. q. ff. de condi. indeb.

De eadem re. Secundū coniugium prohibitum.

157 ¶Nam & Charondas ille prudentissimus legislator. nec viris quidem secundas nuptias permisit. Qui liberis (inquit) suis nouercam superduxerit, eum neque vllo dignitatis loco, precúve virum habeto: neque vlla ciuium consuetudine communicare, fruiúe finito: quippe qui malum alienum rebus ipse suis intulerit. Si prosperè enim tibi cōiugium primum fortè successerit, eo successu contentus conquiescito. Sin aduersum obtigerit, idem malum secunda exploratione tentare velle furiosi est. Nam qui bis ab assequenda re in suis negotiis fallitur, demens is meritò existimatur. Hæc Diodorus Siculus Bibliotheces lib. xij. vbi & illud subdit à Philemone poëta Comico, de his qui sæpe nauigando maris sæuitiam experiri voluere pro lege traditum, non admirarum quidem, si quem duxisse vxorem conspexerit, verùm secundum coniugium quæsiuisse: tutius namq; tolerabiliusq; videri, his sese maris periculis & tempestatibus exponere, quàm muliebribus ludibriis & fluctuationibus intestinæ pesti vitam obnoxiam degere.

Maris sæuitia tolerabilior, muliebribus fluctuationibus.

Nauigat enim qui matrimonium contrahit.

158 ¶Quæ quidem Philemonis similitudo in memoriam reuocat, quod decreta nostra canonica ex D. Augustino nauigare eum dicunt, qui matrimonium contrahit, in c. nos nouimus, & ibi glo. in verbo, nauigasti. xvij. quæst. ij. tanquam scilicet vtroque modo multa pericula & plerunque naufragia subeamus. Est autem publij Syri Mimus apud Gellium lib. xvij. c. xiiij. & Macrobium Satur. ij. c. vij.

Improbè Neptunum accusat qui iterum naufragium facit.

Dei iugales.

Quod ad iteratas nuptias ex his quæ diximus trahi potest, vt scilicet iugales deos (quos Ethnici vocant) improbè accuset, qui nuptias iterat. Ex quo & illud epigramma Græcum incerti autoris.

Εἴ τις ἅπαξ γήμας πάλιν δεύτερα λέκτρα διώκει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.

Id est ad verbum,

Si quis semel maritus alterum lectum sectatur,
Naufragus enauigat bis profundum difficile, siue maris *molestum.*

Thomas autem Morus sic carmine reddidit:

Qui capit vxorem defuncta vxore secundam,
Naufragus in tumido bis natat ille freto.

Verba autem legis Charōdæ vt ad eam redeamus hæc sunt ex Stobæ. ser. xlij. *Ὁ μητρυιὰν ἐπα-*
159 *γαγόμενος μὴ εὐδοξείτω, ἀλλὰ ἀτιμαζέσθω, ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείοις διαστάσεως.*

Quæ pœna statuta mulieribus, nō pertineant ad viros.

¶Dixi autem suprà num. ab hinc 5. maxima ex parte pœnas fœminarum secundas nuptias contrahentium ad viros quoque pertinere, quia id non generale est, nec procedit in pœnis quæ statutę sunt in mulieres, ob id quòd intra annum luctus ad secundum matrimoniū conuolant. quippe quæ ob aliud puniantur, quàm propter ipsarum secūdas nuptias, vt probatur in §. primæ siquidem, vers. sed viri quidam, in auth. de nupt. & voluit Azo in d. summa de secun. nupt. in prin. & Host. in summa eod. tit. §. quare & qualiter, col. ij. versi. sic vidisti de pœna. Bald. in auth. iisdem pœnis, col. vlt. versic. item nec pœna nubentium, C. de secund. nupt. Ang. in §. quia verò, in auth. de non elig. & in §. si verò expectet, circa fi. in auth. de nō eligen. & in §. si verò expectet, circa fi. in auth. de nupt. Rom. d. consil. clxxxij. & alij multi ex iis quos
160 citauimus in d. versi. ab hinc iij. Et satis probat text. in l. vxoris, ff. de his qui not. infa.

Et an sint sublata iure canonico.

¶An autem huiusmodi pœnæ, & quæ ex iis sint sublatæ de iure canonico, propter illud verbum Apostoli ad Corinth. v. dico autem non nuptis sed viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego, quòd si continere non possunt, nubant, melius est enim nubere, quàm vri. Et quod quibusdam interiectis scribit, quòd si dormerit vir eius, liberata est à lege. cui autem vult, nubat, quod & nos suprà citauimus. Ex quibus certè videntur illæ pœnæ esse sublatæ per c. super illa. & c. vlt. extra de secund. nupt. Sed tu tamen ne te hîc diutiùs detineam, vide glo. Innoc. Host. Ioan. And. in d. c. vlt. cod. tit. Bartol. in l. j. C. eod. quoque tit. Petr. Anchara. consil. cj. ex prædicto themate, in j. & ij. dubio, cum aliis propemodum infinitis adductis à Fely. & Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ: illo quidem col. xix. vers. quarta limitatio, cum duabus primis declarationibus, illius quartæ limitatio. Dec. autem col. xiij. versi. secunda conclusio, cum multis seq. de constit. & eodem Dec. consil. ccxxx. proponitur quod ex Petro, col. j.
161 versic. circa primum.

Secundæ nuptiæ brutis quoque despicata.

¶Denique quod ad hanc rationem attinet, quæ secundas nuptias non peræquè magnificat ac primas, bruta quædam animalia id quoque sensu quodam naturali sentire & cognoscere videntur, veluti natura ipsa eius rei illa admonente. Cornices enim mortuo mare marito nō exiguo tempore, sed nouem hominum ætatibus viduæ perseuerant, vt tradit Plutarchus in libro cui titulus est, *ὅτι ἄλογα λόγῳ χρῆται*, & Aelianus lib. iij. de animalibus, vbi & ob id tradit

veteres in nuptiis post Hymenæum cornicem inuocare solitos. Et idem quoque de lyncibus vt post amissos coniuges aliis non coniungantur prodidit Seruius enarrans eum locum Virgilij, lib. iiij. Aeneid.

Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
Degere, more feræ,

Et nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus, l. xiij. nu. 4. & 5. vbi & nos alia huc pertinentia scripsimus. Et facit quoque ad hanc rationem, quod diximus suprà nume. 112. incip. sexagesimosecundo quod & idem.

162 ¶ Sed & alia item est ratio huius regulæ, quam tractamus, generalis quidem illa, ad omnia quæ ad eam pertinent, nedum ad nuptias, quòd scilicet prima quæque omnibus in rebus & ad quæuis, omnia sunt multo excellentiora, præstantiora, efficaciora, vtiliora, potiora, robustiora, vt ex multis & penè dixerim infinitis patet, quæ tibi abundè, & vereor ne superfluenter scripsimus in nostris commentariis Primigeniorum, in præfatione, ex quo loco quæ voles mutuari poteris, ne hîc repetam. Sed inter cætera ibi videbis, primo pro optimis ac probatissimis quibusque autoribus vsurpata, quos in eam rem tibi illic citaui, num. 60.

Prima quæq; multo excellentiora, præstãtiora, &c.

LIMITATIONES.

PRIMA LIMITATIO.

SEd hæc multis modis limitanda sunt, Et vt sequar ordinem Felyn. in d. c. secundo, de treug. & pac.

1 ¶ Primo limita, vt non procedat, quando non valuit primus, actus, quia tunc reiterandus est, nam dispositio loquens de actu, intelligitur de primo qui valuit, per tex. in l. qui per salutem, ff. de iureiu. vbi qui per salutem suam iurat, cùm non ita specialiter iusiurandum esset ei delatum, iurasse non videtur, & ideo ex integro solenniter iurãdum est, ex quo Bart. no. si non legitimè iuratum est, iterum iurandum esse. Bald. autem ex eo dicit, quòd omissio modi & formæ reddit actum nullum, tamen iteratò fieri potest cum obseruatione debitæ formæ. Et ita (inquit) intelligenda est l. boues, §. hoc sermone. ff. de verb. sig. cum scilicet primus actus est validus. Dicit quoq; per eum tex. quòd mandatũ citandi non finitur per citationem inualidam, id quod dicit not. dignum Alex. in l. serui electione, col. vlt. ff. de leg. j. quod & idem voluit Roma. in d. l. qui per salutem, in fin. vti eum allegat Iason ibi, nullam Bald. mentionem faciens, nihil tamen in lect. Roma. reperi. Sed & ex eo text. in d. l. qui per salutem, not. Alberic. in princip. quod actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem sequentis vtilis.

Actus quãdo reiterandus.

2 ¶ Est in eandem sententiam text. in l. hæc conditio filiæ meæ, in princ. ff. de condi. & demon. vbi hæc conditio, cùm nupserit, non impletur contractis nuptiis inutilibus, vt quia ea filia nondum esset nubilis ætatis, vel quia ei nupsit cuius nuptiis interdictum erat, sed posse eam implere conditionem, cùm de iure postea contraxerit, & ibi no. omnes per secũdam nuptiarum coniunctionem, impleri cõditionem, cum priores de iure non subsistunt. Et Paul. Cast. in fi. dicit eam legem semper ad hoc allegari, vt cùm lex vel statutũ loquitur de aliquo actu, qui potest sortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido, quia actus inualidus habetur pro non facto. & Soc. ibi col. vlt. versi. vlt. not. ex ea l. no. dispositionem, siue legis, siue hominis verificari in primo actu valido, non autem in primo actu inualido.

Conditio cum nupserit, non impletur contractis inutilibus nuptiis.

3 ¶ Et huc quoque pertinet text. in l. is qui hæres, in prin. ff. de acquir. hære. vbi hæres institutus sub conditione, si ante conditionem existentem repudiauit, nihil egit, ideo existente postea conditione adire poterit, vt etiam dicit text. in l. nec is, §. j. cod. titu. cum similib. Et sic inquit Rom. in d. l. is qui hæres, non multùm post princ. actus nullus non impedit fieri eiusdem rei iterationem etiam in oppositum. ad quod etiam allegat. l. si vt proponis, C. quomo. & quan. iudex, cum simil. Sed nullus text. Iuris ciuilis in hoc est apertior quam in l. si maritus, §. fin. ff. ad leg. Iul. de adult. Cuius hæc verba sunt: si quis adulterum, & adulteram simul detulerit, nihil agit, poteritque quasi neutrum detulerit, rursus à quo velit initium facere, quia nihil prima delatione egit. Quid enim his verbis ad hanc nostram sententiam clarius?

Actus nullus non impedit eiusdẽ rei iterationem etiã in oppositum.

4 ¶ Et alius item text. iuris canonici eandem sentẽtiam adstruens, in c. si electio, de elect. lib. vj. vbi si electio facta non sequuta sit effectum, ob id quòd electus ei consentire noluit, aut post consensum renunciauit iuri suo, aut mortuus sit, aut propter eius occultum vitium, irritatur, electores possunt denuò eligere, habentque à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione tempus integrum ad faciendam aliam electionem, ac si noua esset vacatio. Et idem vt dicit gl. ibi, in verbo, occultum, si propter superueniens delictũ aut factum, per c. quàm sit, & c. cupientes, & c. si religiosus, eo. tit. Ad hoc autem quòd dictum est de occulto vitio, vide quæ dicam infrà in hac eadem limitatio. num. 29. incip. hanc limitationem, & seq.

Electio facta non sequuto effectu.

5 ¶ Hanc quoque sententiam vt scilicet sermo intelligatur de primo actu valido & vtili, & qui sortitus fuerit effectum, secutus est Roffred. Bene. in suis quæst. Saba. quæst. j. vbi dicit, quòd

De eadem re.

si alicui est collata potestas eligendi episcopum, & quempiam elegerit, qui cõsentire noluerit, & ita eius electio fuerit inutilis & sine effectu, poterit iterum eligere. quæ fuit etiam sententia Barpro. Brixij.q.lxxix.quidam dederunt potestatem, Bald.in d. l. qui per salutem, in vtraque lectura, vt suprà ex eo diximus, & ibi quoque Alberic.in fi. & eiusdem Alberic. in l. quoties, ff.de optio.lega.vbi ad hoc allegat c.auditis, de elect.& ipsius quoque Albe.post Iac. Bel.in l.matrimonij, ff.qui.& à quib.& Bald.in c.olim ex literis, col.ij.versicu.si autem datur arbitrium, de rescript. vbi ex hoc dicit, arbitrium prorogandi intelligi de prorogatione valida, quòd si inualida fuerit, poterit iterum fieri, & ad hoc citat d.l.qui per salutem, & d.l.hæc conditio filiæ, super qua Raph.Com.illud quoque dicit quod diximus, cum cui facta est potestas eligendi, posse iterum eligere, si prima electio non valuit.

Facultas concessa iudici ex statuto, eligendi arbitrum.

6 ¶Et præterea hæc limitatio est eiusdem Bald.consil.cxliiij.quòd iudex nõ potuerit, post medium, versic.item quoties primus actus.lib.iiij.vbi & ex hoc consuluit iudicem cui data est à statuto facultas eligendi arbitrum, si absentem quempiam elegerit, qui ideo arbitrari non possit, poterit iterum eligere. Et Salyc.in l.dotis promissio, ff.de iu.dot.per d.l.hæc conditio, & Paul.Cast.consi.ciij.viso testimonio Christiani, col.j.per illam eandem l.ibiq́ue ex hoc in pulchro casu consuluit.& Felyn.in d.c.ij.col.iij.versic.fallit primò dicta regula, de treuga & pac.Iason in l.diuortio, §.quod in anno, col.vlt.versic.tertiò no.limit.ff.sol.matr. & Alciat.in hoc nostro §.hoc sermone, ff.de verb.signific.

Electio centũ amphorarum vini.

7 ¶Et huc spectat text.in l.ij.§.j.ff.de opt.leg.vbi si is cui electio data sit centum amphorarum vini, acetum elegerit, optio non consumitur poteritq́ue iterum eligere. Et ex hoc not.glos.ibi nihil referre, an aliquid non fiat, an non iure fiat, & allegat pro simili d.l.qui per salutem, & l.quoties, ff.qui satisda.cogan. vbi & idem gloss.not. quæ & alia quoque iura citat, vt vtrobique videre poteris. Quibus addere potes l.quartam, §.condemnatum, ff.de re iudicata, vbi etiam gloss.

Non præstat impedimẽtũ, quod de iure non sortitur effectum.

8 ¶Et illa iuris regula non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, de regul.iur.lib.vj.id quod videre licet, vt ibi glo.& alij dicunt in matrimonio inualido, quod non impedit secundum contrahi, c.si.verum, xxxj.q.ij.& c.iuuenis, de sponsalib. & c.literas, & c.accessit, de sponsalib.impube.Sed tu de hoc vide d.glo.& Ioan.Mona.in d.cap.non præstat. Et in electione inualida, quæ non impedit secundam, cap.scriptum est, in fi.& c.congregato, & ibi glo.vlt.de rescript.de quo nos alibi diximus plenius. Et in stipulatione quoque inualida, l.si dari stipuler, ff.de verbor.oblig.cum aliis multis similib.congestis à Felyn.in c.ex tenore.col.iiij.versic.regula non præstat, de rescript.& quæ latè collegimus alicubi in tractatu Retractuum.

Quod nullũ est, nomẽ eius rei, quam significare vult, non habet.

9 ¶Nam & quod nullum est nomen eius rei, quam significare vult, non habet, verbi gratia, sententia nulla non est sententia, l.iiij.§.condemnatum, ff.de re iudica.& l.vlt. C.de sentent.ex perie.recitandis, & c.vlt.post princ.eo.tit.lib.vj.& clement.pastoralis, §.vt igitur, qui est vlt. eod.tit.& c.in primis, §.vlt.& iterum c.statutis, ij.quæst.j.Et instrumentum nullum non dicitur instrumentum, Bald.in c.constitutus, per eum text.de transact.& est etiam bonus text.in l.cùm Proculus, C.de probationib. ex quo ille versus non admodum elegans, sed citatus à glo.in c.admonere, in princip.xxxiij.q.ij.

Si reprimeris, nec nomen habere mereris.

Cum aliis multis ad hanc sententiam pertinentibus à Iaso.collectis in d. §. condemnatum, col.j.versic.no.ex isto text.cum multis sequent.& à me in tractatu Retractuum tit.j.§.j.glos.ij.num.5.& multis aliis seq.Hanc autem rationem huius limitationis inter cæteros affert Ias. in l.serui electione, §.j.num.3.ff.de leg.j.

Testes non rectè recepti, reiterari possunt.

10 ¶Sed & huc pertinet, quòd testes qui non rectè recepti sunt, possunt reiterari, etiam post publicationem.vt satis innuit text.à contrario sensu, in clem.ij.in verbo, ritè receptis, & ibi glo. quæ id expresè vult, in verbo, ritè, & Cardi.Flor.post Paul.Eleaz.in iij.quæst.ad intelligens, quando receptio est ipso iure nulla, & Petr.Anch.col.pe.in iiij.q. Anto.Io.Ligna.col.j.& Imo. col.ij.super d.glos.in verbo, ritè, de testib.& gl.in c.cùm causam, in glo.vlt.ad fin.& ibi Host. colum.vlt.versic.sed si testis, Ioan.Andr.in fi.Bald.colum.vlt.versic.quærit Ber.quid si testes, Petr.Anchara.colum.vlt.versic.item quid si testis, Anto.col.vlt.Imol.col.penult.versi.in eadem gloss.in fi.extrà eod.tit.Speculat.in tit.de teste.§.j.versic. quid si idem testis, & seq.& ibi quoque Ioan.And.in addit.& Bart.in auth.at qui semel, col.vlt.versic.quæro quid si prior, & ibi Bald.col.ij.versic. octauò fallit.C.de prob.& idem Bart.in l.qui per salutem, in fi.& Alex. qui ita dicit communiter teneri, & Iason qui id latè exequitur, col.j.versi.item per istum tex. vbi & ita tenuere omnes, Bald.in l.per hanc, col.pen.versic. & modo venio, ibi & ista est veritas, C.de temp.appel.& in l.si quis testibus, col.ij.versic.quandoque ratione solennitatis, & ibi quoque Salyc.ad fin.dum allegat d.Clement. C.de testib.Imo.in c.per tuas, col.j.versic. fallit primò, de testib.Felyn.in c.in literis, col.ij.versic.tertio, de offic.deleg.

Quando te-

11 ¶Et huc adstipulatur, quòd dicitur testem mancè, atque imminutè, & non perfectè examinatum, adeo vt eius testimonium sit inutile, posse iterum examinari, etiam post publicationem

nem testimoniorum,si id factum sit culpa iudicis:licèt secus sit,si culpa partis id factum fuerit,vt per glo.in d.c.per tuas,in glo.j.in fi.& ibi Imo.in verbo,negligenter,Imo. col.ij.versic. secundo casu,& Panorm.col.ij.versicu.venio ad secundum,cum multis seq. & ferè omnes, licèt non ita clarè,de testib.Bal.in l.veluti.§.hæc vox,quam legit (vt plerique omnes) cum §. prætor ait,qui est vlt.l.si quis ex argentariis,ff.de eden.& ibi Angel. qui id dicit valde not. & Iason qui alios citat,col.j.in vj.not.versic.vnde facit iste text.ff.de eden.

stis non perfectè examinatus,iterò examinari queat.

12 ¶Adde quòd solus is actus præoccupationem inducit,qui de iure sortitur effectum,vt tradit Oldra.consilio cccxiij.thema tale contra promissionem, colum.ij. versic.tertiò si quis,& iterum versic.sexto nunciatio.quod sic probat,nam in l.qui vltimo, ff.de pœn. scribitur, quòd qui vltimo supplicio damnantur,statim & libertatem & ciuitatem amittunt. Et statim pòst subditur. Itaque præoccupat hic casus mortem,& nonnunquam longum tempus occupat. Alibi autem legitur,quòd talis præoccupatio locum non habet in ea sententia, quæ de iure non sortitur effectum,l.ij.§.vltimo,eodem titulo,& l.si quis filio exhæredato, §.quòd si quis, ff.de inoff.rupt.& irri.testa. Præterea nunciatio operis sic præoccupat ædificantem, siue iure,siue iniuria facta sit,vt quicquid post eam ædificatum est sit demoliendum, l. prima, ff. de operis noui nunciatio.Si tamen nunciatio ineptè facta sit,vt effectum habere non possit, non habet vim præoccupationis,vt no.glos.in d.l.j.in verbo, per renunciationem,& iterum in verbo,eatenus.

Actus, quando præoccupationem inducit.

13 ¶Addit & Oldra.alia huc spectantia,nempe stipulationem primam impedire vim & efficaciam secundæ,super eadem re eodem modo interpositæ,nisi tamē prima illa sit talis, vt possit exceptione repelli, ita vt non sortiatur effectum, l.qui bis idem,& l.si dari stipuler, ff. de verb.oblig. Et similiter præcedentem ascriptionem libertatis impedire subsequens legatum serui,si non appareat de contraria voluntate,l.si idem seruus,ff.de leg.ij.& l.si seruus,ff.de fideicommiss.liberta. Quod ita tamen demum obtinet, si ascriptio libertatis sit efficax & vtilis,aliàs non,l.si seruus legatus,§.si seruus alienus,ff.de leg.j.

Stipulatio prima quando impediat vim secunda.

14 ¶Item si sint duæ viæ,vt cum nostris ac vulgo loquar,quarum vna alterius electione tollitur, id,tamen ita intelligendum sit,si prima electa potest de iure sortiri effectum,aliàs non,l.si vero,ff.de bon.libert.vbi ita scribitur, Si verò non habuerit effectum petitio eius, dico non impediri,quominus adiuuetur,& l.filium,§.si quis contra tabulas,ff.de lega.præstan.cuius hæc verba sunt. Si quis cōtra tabulas bonorum possessionem acceperit, deinde postea apparuerit enim ex his liberis non fuisse,qui eam bonorū possessionem accipere possunt,ex iis tamen esse quibus legata præstantur,obtinuit,non esse ei denegandam legatorum petitionem. Et in vniuersum vt vna via inutilis electa,non tollat aliam vtilem:probat tex.in l.mater decedens, & ibi Roma.ff.de inoffic.testa.& l.Claudius, ff.de acquir.hæredi.& l.legitimam, ff.de petit. hæred.& l.vlt.C.de condit.

Vna via inutilis electa,non tollitur alia vtilis.

15 ¶Et per hæc concludit Oldr.d.consil.cccxiij.quicquid primum obstat sequentibus,tum demum tantùm obstare,si habuerit effectum in idque allegat d.l.hæc conditio filiæ,ff.de cond. & demonst.quæquidem l.est ex illis,quibus potissimum innituntur qui hanc limitationem ad hanc nostram regulam afferunt,vt nos diximus suprà in eadem limitat.num.2.& aliis seq. vt inde intelligas Oldr.hæc omnia ad hanc disceptationem referre. Nam & in id quoque citat.d.l.ij.ff.de opt.leg.vbi data optione seruorum,si quis alienum seruum vel hominem liberum optauerit,non consumpsit optionem quem text. & nos sæpe in hoc tractatu citauimus, citatque etiam l.si maritus sit,§.vlt.ff.de adulte.vbi si quis adulterum & adulteram simul detulerit,nihil agit,poteritque quasi neutrum detulerit, rursus à quo velit initium facere, quia nihil prima delegatione egit.

Vt primum obstet sequentibus, quid requiratur.

16 ¶His quoque concinit,quòd qui agit ad debitum ex conditione,nondum ea conditione impleta,& ob id succumbit:tamen ea conditione postea impleta, denuo potest agere, l.grege, §.si sub conditione, ff.de ædilitio edicto, & l.si mater, §.eandem, versiculo, & ideo si fortè sub conditione, ff.de exceptio.rei iudic. Quarum legum autoritate subnixus Accursius, in l.j.post princ.in verbo, nec tenere, ff.si mensor.fals.mod.dixe. tradit eum qui actionem ineptam proposuit,& ob id repulsus sit,posse redire ad aptam. quod & probat text.in l. sed & si pupillus,§.si institoria,& ibi glo.Bald.& expressius Alber.& Salycet.ff.de institor. & in l.Bebins,in fi.& ibi quoque Albe.ff.de pact.dotal.& c.coram, & ibi Petr.Anch.in iij.not.de rescripi.& c.examinata,de iudic. Et id quoque ipsum voluit Signor.Home.consi.cxlij.in quæstione vertente,col.ij.versic.præterea in simili, vbi & alia iura citat.& Petr.Anch.in c.ne captandæ,col.j.in iij.not.de concess.præben.lib.vj.

Actionē ineptā proponēs, & repulsus, ad aptam redire potest.

17 ¶A quo non longè abest quòd actor ideo à iudicio repulsus, quòd reus rem petitam nō possideret,non prohibetur postea iterum agere,si reus inceperit possidere, l.quoties,§. vlti.& l. sed si postea,ff.de noxal.act.& l.si à re,in princip.& l.rem meam, & l.si quis ad exhibendum, quæ continuò sequitur,ff.de exceptio.rei iudica.& l.procurator ad exhibendum, in princ.ff. rem rat.hab.& l.neque,quę est iij.C.ad exhib. Et facit quod scribitur in l.si mater,§.eandem, in princ.& in l.si is qui hæres,etiam in princ.ff.de except.rei iudic.Et quod scriptum reliquit

De eadem re.

Paul.Castr.consil.cccxiij.ista pronunciatio, lib.ij. quòd si quis ineptè & non seruata forma starim iudicem recusauerit,ob idque fuerit reiecta recusatio non prohibetur eandem postea rectè riteque proponere.De quibus & aliis similibus nos multa diximus in tractatu Retractuum,tit.j.§.viij.num.3.qui igitur,& multis seq.vt ibi videre poteris.

De eadem re.

18 ¶Cui finitimum est quod semper aliàs actor qui succubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens,c examinata. extrà de iudic.cum simil. Et similiter qui appellauit potest iterum appellare,si ob id victus est,quòd ineptè exceptionem à qua repulsus est,proposuerat,etiam in eo casu quo aliàs non posset ampliùs appellare,vt est tex.in cle. vlt.& ibi Card.Flor.in ij.not.& alij,de appella.

An & quãdo post primam nũciationẽ, liceat iterum nunciare.

19 ¶Et ad hanc quoque limitationem pertinere potest,quod finita nunciatione noui operis per mortem nunciantis,& ita effecta inutili & inefficaci,potest iterum nunciari.Ita enim voluit glo.in l.non solùm,§.morte,in verbo,ius prohibendi , ff. de oper.noui nunt. quam ibi sequitur Bart.col.ij.versic. quærit gloss.an finita nunciatione. An autem & quando aliàs post primam nunciationem liceat iterum nunciare,vide Bartol.in l.eùm procurator, §. si dominus, col.j.versic.quæro an post primam , & ibi Bald.post princ.eod.tit.& rursum ipsum Bart.in l. prætor,§.hoc autem interdictum competit,circa fi.& in §.& si satisdatum,eod.tit.

Baptismus quando reiterari potest.

20 ¶Et huc quoque spectat,quòd licèt baptismus sit sacramentum minimè iterabile, Est enim vt tradit Apostolus ad Ephesios c.iiij.vnus Deus,vna fides,vnum baptisma,& repetitur in c. hi qui baptisma,j.q.j.& diximus suprà,in princ.num.136.incip.90. Si tamen quis baptisatus fuerit ab hæretico,præsertim Paulianistis & Cataphrygis , quorum baptisma nullum est,cũ in forma ecclesiæ non baptisent,iterum baptisari potest,& debet,vt scribitur in §.de his specialiter,& in c.si quis confugerit.& ibi Archid.ea.q.& cau.& c.Daibertum,& ibi glo.& Archid.j.q vij.& glo.in c.sicut lxviij.dist vbi id declarat.& Lucas Pen. in l. si quis decurio, col. iiij.versic.quemadmodum ergo,C.de decurio.lib.x. Cuius rei rationem reddens ea gloss.in d.c.Daibertum,nam quod,ait,malè fit, vel minùs plenè , ex integro est agendum , & allegat d.l.qui per salutem,ff.de iureiur.suprà in princ.huius §.allegatam.

Non rectè ordinatus, iterum ordinari potest.

21 ¶Similiterque licèt semel ordinatus nec posit nec debeat iterum ordinari, §. breuiter j. q. vij.tamen si non rectè aut legitimè ordinatus fuerit , potest ac debet iterum ordinari, c.qui per illicitam,iisdem quæst. & cau.& ibi gloss.quæ id trahit ad electionem cuiuspiam rei non rectè factam,vt reiterari posit,& ibi quoque Arch.quia,vt hic dicit;cùm non tenuit electio. perinde est ac si facta non fuisset, per l.ij.ff.de optione lega. Sed nos de hoc alibi pleniùs dicemus.

Romanorum mos in litando.

22 ¶Et illud item,quod olim apud antiquos Romanos moris fuit , vt primæ hostiæ non litante, altera ac tertia ac deinde plurimæ , donec litatum foret, adhiberentur. Vnde cùm Paulus Aemilius bellaturus aduersus Perseum sacrificans non litasset vsq; ad vicesimam hostiam, in vicesima prima apparuerunt signa victoriam promittentia,vt tradit Plutarchus in vita illius.Nam & Tullius lib.ij.de diuinatio.ita scribit, Cùm enim tristissima exta sine capite fuerunt,quibus nihil videtur esse dirius,proxima hostia litatur sæpe pulcherrimè.Et non multò pòst , Qui tandem euenit , vt litetur aliis,aliis non litetur? Quæ autem inconstantia deorum est,vt primis minentur extis , benè promittant secundis? Et Liuius iij.Decadis lib.vij. Immolasse eo die quidam memoriæ prodidere Cos.Marcellum:& prima hostia Cæsa,iecur sine capite inuentum , in secunda omnia apparuisse , quæ assolent. Et v.Decadis lib.j. Cn. Cornelio,& Q .Petilio Coss.quo die magistratum inierunt immolantibus Ioui singulis bubus,vti solet,in ea hostia, qua Q .Petilius sacrificauit, in iocinore caput non inuentum. Id cùm ad senatum retulisset,boue perlitare iussus.Et paulò post alter Coss.curam adiecit,qui se quòd caput iocinori defuisset,tribus bubus perlitasse negauit. Senatus maioribus hostiis vsque ad litationem sacrificari iussit.Hucque,etiam spectat illud eiusdem iiij.Decadis.lib.v. in princ.primisque hostiis perlitatum est.Et quod scribit Suetonius in Iulio Cæsare c.lxxxj. Deinde pluribus hostiis cæsis cùm litare non posset,introiit curiam spreta religione.De quo etiam Plin. lib.xj.cap.xxxvij.scribit non semel , sed bis ipsi Cæsari sacrificanti cor in extis defuisse.Lucius autem Florus lib.iiij.tradit eum centum victimis perlitare nõ potuisse.Suetonius quoque(vt ad eum redeamus) in Augusto,c.xcv. circa Perusium sacrificio nõ litante, cùm augeri hostias imperasset,&c.

23 ¶Hucque spectare videtur illud Virgilij lib.iij.Aeneid.

Rursum in secessu longo sub rupe cauata,
Arboribus clausi circum,atque horrentibus vmbris
Instruimus mensas arisq; reponimus ignem.

Anniuersaria sacrificia. Calendaria.

Quem locum enarrans Seruius,fit autem (inquit)iteratio hæc secundum rationem sacrorum. Nam displicuisse prima ex prodigiis iudicatur.Sed & idem in eum locum ipsius Virgilij lib.viij.eiusdem operis,

Interea sacra hac(quando huc venistis amici)
Annua,qua differre nephas,celebrate fauentes.

Anniuersaria(inquit)sacrificia ideo non differuntur, quia nec iterari possunt. Nam kalendaria, si qua fuerint ratione dilata

dilata, possunt repeti, nec piaculum eorum intermissione committitur. Nec prætermittendum, qnod idem Seruius alibi in eundem librum eiusdem operis enarrans eum locum,

& cæsa iungebant fœdera porca.

Scribit in omnibus sacris fœminini generis plus valere victimas. Denique si per marem litare non possnt, succidanea dabatur fœmina. Si autem per fœminam non litassent, succidanea adhiberi non poterat.

24 ¶ Illud enim sciendum est, has secundarias hostias succidaneas dici, quasi succædaneas. E. litera per morem compositi vocabuli in I. literam commutata: quoniam scilicet si primis hostiis litatum non esset, aliæ post alias ductæ cædebantur, quæ quasi prioribus iam cæsis luendi piaculi gratia subdebantur, & succidebautur, vt scribit Aulus Gellius lib.iiij. Noctium Atticarum c.vj. & Festus Pompeius, in verbo, succedanea, & eorum nomine tacito, vt assolet, Cælius Rhodiginus lib.iij. Antiquarum lectionum c.vj.

Hostia succidanea.

25 ¶ Nec apud Romanos tantùm de quibus intelligunt superiores scriptores, sed & apud Lacædemonios qnoque id obseruatum fuisse comperimus, vt si primis hostiis litare nõ possent, rursus immolabant, donec litarent. qnod videre licet ex Plutarcho, teste quidem locupletissimo in vita Aristidis.

Lacedemonij rursus immolant, donec litent.

26 ¶ Adde quod apud ipsos Romanos, vt ad eos redeamus, si quando votum Diis non rite factum esset de integro faciendum erat, vt videre licèt apud Liuium, iij. deca. lib. ij. cuius hæc verba sunt. Qui inspectis fatalibus libris retulerunt patribus, quòd eius belli causa votum Marti foret, id non rite factum, de integro atque ampliùs faciendum esse. Qum ex eodem autore. Cum publ. Licinius pontifex ver sacrum non esse recte factum renuntiasset, collegio primùm, deinde ex autoritate collegij patribus de integro faciendum arbitratu pontificum censuerunt, vt videre licet iiij. Deca. lib. iiij. Sed & ex eodem cùm feriæ Latinæ non rectè factæ fuissent, denuo instaurabantur. Eius in eam rem verba ex v. Decad. libro primo, hęc sunt. Latinæ feriæ fuere ad diem iij. Non. Maij, in quibus, quia in vna hostia magistratus Lanuuinus precatus non erat P. R. Quiritum religioni fuit. Id cùm ad Senatum relatum esset, Senatusque ad Pontificum collegium reiecisset, pontificibus (quia non rectè Latinæ factæ essent) instauratis Latinis placuit Lanuuinos, quorum opera instauratæ, essent hostias præbere. Et simile quippiam tradit ipse Liuius de ludorum magnorum instauratione, prima Decad. libro secundo. Sed hæc omnia superstitionis magis quam veræ religionis esse semper putaui.

Votum apud Romanos, quãdo de integro faciẽdum erat.

27 ¶ Nec interim omiserim (fata quæ vocant) atque somnia vnis ac primis nuptiis non consuml, si credimus Artemidoro Daldiano lib. ἀνειροκριτικῶν ij. c. xij. Cùm (inquit) Græcè quidem sed in hũc sensum, quispiam sibi puellam desponsasset, ac in somniis sibi visus fuisset sedere super ariete, atque ex ipso ex anteriore parte decidere, quidam somniorum interpres vxor tua (inquit) scortabitur, & vt dici solet, cornua tibi faciet. Quamobrem is recusauit diutiùs matrimonium perficere, sed vix tandem amicorum suasu sponsam illam suam duxit in vxorem, eamque obseruanter & anxiè obseruabat, & illa quidem sine vlla impudicitiæ macula, anno exacto decessit. Verùm ille existimans somnij illius præsagium consumptum esse, aliam vxorem duxit, quæ fœminas omnes impudicitia prætergressa est, atque ita somnij fatum impleuit.

Fata, atque somnia.

28 ¶ Quæ somniorum mentio meminisse me facit cuiuspiam somnij ad hunc quoque locum pertinentis. Astyages ille postremus Medorum rex somniauit ex genitalibus Mandanes filię tunc prægnantis vitem enasci, quæ omnem occuparet Asiam, quod somniorum interpres affirmauit id portendere, vt proles eius filiæ regnaret: qnod ægrè ferens Astyages iussit puerum, quem filia pareret, interimi. Sed id periculum fato quodam euasit puer, cui postea Cyrus nomen fuit: cumque crederetur esse filius pastoris, essetq; iam decennis, atque vnà cum pueris æqualibus luderet, cæteri pueri illum in regem sibi delegerunt, quibus munus quippiam aut magistratum, vti cæteri reges, demandauit, quòd si imperata non fecissent, multis verberibus afficiebat. De qua re à parentibus puerorum quærela Astyagi delata, is accersito ad se puero & interrogato, cùm nihil mutato vultu respondisset, se vt regem delectum fecisse, cùm dicto audientes esse noluissent: quòd cùm Astyages ad Magos illos somniorum interpretes retulisset, ita rem interpretati sunt, tanquam Astyages esset illo somnio defunctus, agitato iam inter pastores regno, nec illum iterum regnaturum. Quod tamen postea longè aliter euenit. Nam Cyrus Astyagem regno priuauit, idque asseruit, illo Hyrcanorum genti præsupposito, vti relatum est ab Herodoto lib. j. & Iustino lib j.

De eadem re.

29 ¶ Hanc limitationem non iniusta ratione possit quis declarare, vt procedat, nisi si quis primum actum inutilem & prohibitum scienter fecerit: neque enim postea ad suum ipsius commodum, poterit alium actum vtilem facere. Verbi gratia, in casu d. l. hæc conditio, ff. de condit. & demonst. si quis illicitas nuptias scienter, vt diximus, contraxerit, tunc enim non iuuatur per alias nuptias, vt dicit Bartol. in ea ipsa l. hæc conditio, per l. matrimonij, ff. qui & à quib. imò puniri debet ob primas illas nuptias. l. qui contra, & ibi not. C. de secund. nupt.

Actus inutilis scienter factus, non admittit iterationem.

Neque

Neque enim æquitas qua innititur ea lex, iuuare potest, nec debet delinquentem. & sequitur Bened. Plumb. in d.l. matrimonij, & Imo. in d.l. hæc conditio, addens & hanc rationem, ne sit melioris conditionis delinquens, quàm non delinquens, contra l. non solùm, ff. de noxal. & c. eum qui, de præbend. lib. vj. nisi (inquit Bart. vt ad eum redeamus) si secundò contraxerit, & quidem licitè, cum eadem cum qua primùm illicitè contraxerat, tunc enim confirmatur, diciturque idem matrimonium, l. dotis promissio, ff. de iure dot. & facit (inquit) l. inter socerum. §. vlt. ff. de pact. dotal.

Quis repugnet. 30 ¶ Verùm Raph. Com. in d.l. hæc conditio, dicit sibi non placere dictum Barto. quod innititur d.l. matrimonij, ff. qui & à quib. quia ea lex non negat, quin postea possit manumittere, vt eam ducat, sed vi primæ manumissionis non efficitur libera, quia secundum non fuit causa manumissionis. Cui statim occurrens Soci. dicit ibi non probari, quod dicit Raph. & potiùs præsumendum esse manumissionem fuisse factam in casu quo esset valida, non autem inualida & prohibita, arg. l. quoties, ff. de reb. dub. & l. meritò, ff. pro soc. Nisi inquit, diceremus sequendo Raph. actum sequentem matrimonij, ostendere cuiusmodi fuerit voluntas in præcedenti manumissione, arg. l. si seruus plurium, in fi. ff. de leg. j.

Comprobatio prioris. 31 ¶ Porrò illam Bart. sententiam confirmat, quòd aliàs cùm is qui primum actum fecit inutiliter, in culpa fuit, non potest illum postea iterare, vt respondit Bald. loquens de inutili acceptatione beneficij, consil. ccxxviij. per sanctissimum, lib. iiij. per l. j. §. quæsitum. ff. quand. de pecul. act. est annal. & alia iura ibi allegata. Cui adde & text. id bene probantem in c. commissa, & ibi Petr. Anch. col. j. in v. not. de elect. lib. vj.

Eligens indignum scienter, amittit eligendi facultatē. 32 ¶ Nam qui scienter eligunt vel postulant indignum, amittunt facultatem iterum eligendi. c. gratum, de postula. præla. & c. bonæ, le ij. & c. cùm in cunctis, §. vlt. & c. innotui, & cap. cùm Vintoniensis, §. vlt. scriptum, de electio. & c. quanquam, & c. si electio, suprà allegato, in verbis, occultum eius vitium, & ibi glo. in verbo, occultum, & c. si compromissarius, versi. si verò eligat, eod. tit. lib. vj. cum aliis infinitis simil. & nemo dubitat in electionibus, quæ fiunt à personis ecclesiasticis.

Et quid in laicis. 33 ¶ Sed an id procedat in iis quæ fiunt à laicis, dubitat Bartol. in l. cùm quidam ita fideicommissum, col. j versic. quid in electionibus, ff. de leg. ij. At Imo. in d.l. serui electione, in fi. princ. dicit fortè aliter dicendum in illis, cùm in pœnis fieri non debeat extensio. c. cùm in pœnis, de regul. iur. in vj. Et ideo (inquit) in simili in cap. cùm vos, de offic. ordinar. patronus laicus, qui scienter præsentauit indignum, non priuatur potestate præsentandi, quod monet menti esse tenendum.

Qui contrarium teneāt. 34 ¶ Verùm contra eam sententiam est text. in §. si quis autem oratorij, in auth. de sanct. episco. vbi hoc casu deuoluitur potestas eligendi ad superiorem, quem text. citat gl. in d.c. cùm vos, in verbo, minus idoneè, in fi. & alius text. in d.l. cum quidam, & ibi glo. in verbo, qui offenderint, in princip. & ipse Imo. qui & hoc nuncupatim tangit, col. j. versic. item not. quod vbi, ff. de leg. ij. & sentiunt omnes vbique, dum tractant an eligentes possint variare, & alterum eligere, tenent indistinctè non posse, si scienter indignum elegerint, & inter cæteros Alber. post Petr. in l. j. col. vlt. versic. & quantùm ad præsens, ff. si quis in ius vocat. & in l. eum qui certarum, col. vlt. ff. de verb. oblig. vbi allegat d. §. si quis autem oratorij, Bar. & cæteri præter Imo. vt iam diximus, in d.l. serui electione, ff. de leg. j. vbi hoc Fran. Aret. expressim tractat. Quanquam & ipse Imo. in d.l. cum quidam. postquam tenuit hanc postremam opin. vt dictum est suprà, tamen postea, in versic. in gloss. non offenderint, videtur nutare, quia ille text. in d. §. si quis autem oratorij, loquitur in pia causa, quam non licet (dicit) extendere ad alias causas non pias.

De eadem re. 35 ¶ Denique si quis etiam aliter quàm eligendo, indignum scienter male elegerit, vt d.l. serui electione, voluerunt Bart. & Bald. vterque col. j. & Alb. col. ij. versic. si verò tenuit. ff. de leg. j. Petr. Anch. in d.c. si compromissarius, col. ij. versicu. vltimò quia text. dicit, & omnes prope, per l. iij. in fi. cum l. seq ff. de opt. leg. Super quo tamen Franc. Aret. in d.l. serui electione, col. ij. versic. tertiò adde inquantum, dicit considerandum esse an electio ita sit nulla, vt nullum pariat effectum, & tunc indistinctè possit eligens variare, d.l. ij. §. j. ff. de opti. lega. vbi simpliciter dicitur, quòd qui eligit rem alienam vel hominem, potest iterum eligere, nec distinguit an scienter elegerit, nécne, vt distinguitur in l. iij. vt mox dicemus. An verò electio rei quæ eligi non potuit, fuit valida, & tunc quia electio habuit effectum, non potest iterum eligere, d.l. iij. & l. iiij. eodem tit. nam in d.l. iij. electio quæ facta est de aceto non valebat, quia erat legata optio vini, & non aceti: si tamen scienter legatarius eligat acetum, & hæres consentiat electioni tacitè vel expressè, nó poterit legatarius variare, quia aliud pro alio volente creditore solui potest, l. ij. §. appellata, ff. si cert. petat. In d. autem l. quarta, valuit electio licet omnes res non fuerint exhibitæ, quia legatarius scienter potest renunciare iuri suo, & ideo ibi distinguitur ignorans à sciente. Et ex his (inquit Aret.) verificatur singul. doctrina Ioan. Monachi Archidia. & Ioan. And. in c. ne captandæ, de conces. præb. lib. vj. de qua dicemus infrà in xx. limita. vbi videre poteris.

¶ Et

36 ¶ Et ad superiora quoque facit, qui scienter sibi elegerit viam incompetentem, sibi ita præiudicat, vt variare ei non liceat, per l. Paulus, ff. de bon. libert. & l. eum qui. & l. contra maiores, C. de inoffic. testa. & voluit Alber. post Iac. Butrig. in l. cùm indebitum, §. j. de condict. indeb. Et idem dicitur de eo qui scienter accipit fideiussores nó idoneos. vt l. si ab arbitro, §. j. ff. qui satisd. cogant. & l. iij. ff. de fideiussor.

Eligens scienter viam incompetētem, sibi præiudicat.

37 ¶ Sed & secundo hanc limitationem declara, vt scilicet sermo simpliciter prolatus intelligatur de primo actu valido, cùm ad ius fit relatio. Si autem fiat ad merum factum, intelligitur de primo actu qualitercunq; consummato, etiam inualido, per l. fideicommissa. §. si quis decem, ff. de leg. iij. Ita enim voluit Bald. in l. qui per salutem, in princ. ff. de iureiuran. Et ad hoc pertinent iura quæ dicunt sufficere conditionem fuisse completam de facto, etiam si non duret, aut nullum effectum sortiatur. l. mulier, §. si quis hæreditariũ, aliàs, & ibi Bart. ff. de cond. instit. & l. Mæuius, in prin. & ibi Bart. ff. de condi. & demon. & l. quidam cùm filiũ, ff. de verb. oblig. De quo tu omnino videas Bald. in rub. C. de instit. & substit. in fi. & in l. j. col. v. versic. quæro nunquid sufficiat, C. de his qui pœnæ nomi.

Sermo simpliciter prolatus quomodo intelligendus.

38 ¶ Declara item tertiò, vt per primum actum inualidum non consumatur dispositio, quando tractamus de iure quæsito conseruando, per d. l. qui per salutem, ff. de iureiur. At cùm quærimus de nouo iure quærendo, primus actus etiam inualidus consumit dispositionem, vt videre licet ex d. l. matrimonij causa, ff. qui & à quib. vbi quærebatur de libertate acquirenda. Et ita nuncupatim voluit Iacob. Butrig. in d. l. qui per salutem, & ibi Alberic. circa medium, & Bart. in secunda opposit. Ang. Salyc. in vlt. oppo. & Iason in fi. & Bened. Plumb. in d. l. matrimonij, ff. qui & à quib. Soc. in d. l. hæc conditio filiæ, col. vlt. in fi. ff. de condit. & demonst. vbi tamen dicit facere contra posterius membrum text. in d. l. hæc conditio, vbi tractatur de iure quærendo, & tamen dispositio non consumitur per primum actum inualidum. Nisi (inquit) dicamus, quòd id ibi procedit ex benignitate in vltimis voluntatibus, & relinquit cogitandum. Sed & tu vide quæ dicam infrà in xiij. limita. & in xxiij.

Primus actus inualidus, an consumat dispositionem, & quando.

39 ¶ Illud autem scio semper aliàs ius quæsitum facilius conseruari, quàm ius nouum acquiri, vt videre licet ex multis in eam rem collectis à Barba. consil. iij. scribitur pulchrè, colum. iij. versic. nec obst. cùm dicebatur, & iterum col. v. versicu. item do. Anto. ibi, lib. j. & consil. viij. scribitur præclarè, col. v. versic. & mirum est, eod. lib. j. & consil. xx. scribitur apud prophetá, col. ij. versic. & est diligenter, eod. lib. j. & consil. xl. præclarè scribitur sapientiæ, col. v. versi. & ideo tollitur, eod. lib. j. & latiùs consil. xij. illud afferam, col. vij. versicu. facit quod pulchrè, & iterum, col. xvj. versic. item est ponderandum, eod. lib. j. & consil. xix. præclare scribitur primo, col. vlt. lib. ij. & consil. xxxiiij. præclare optimus, col. vlt. lib. ij. & consi. lix. illud id modum, col. vij. versic. capin modò aliam, eod. lib. ij. & consil. xiij. à Ioue principium, col. vj. versic. præterea faciat lib. iij. & consil. xix. vbi Christus, col. vij. versic. istud non facit, eod. lib. iij. & consil. xxj. à Ioue principium, col. v. versic. ad secundum dubium, eod. lib. iij. & consil. lxij. illud afferam, col. ij. versic. tertio erat ecclesia, eod. lib. iij. & consil. lxvj. illud in medium, col. vlt. eo. lib. iij. Felyn. in c. quæ in ecclesiarum, col. xix. versic. & ista consideratio, de constit. & Iason cons. ccxxxvj. an rex Romanorum, col. iij. versi. cùm ego imperator, & seq. lib. ij. & Philip. Dec. in l. seruus, circa medium, versic. tertiò regula procedat, C. de pact. & consi. cclxix. consultus, col. iiij. versic. & hoc præsertim. & à nobis latissimè in commentariis consuetudinum Pictouicarum tit. ij. §. vlt. in glo. iiij. vt interim omittam quæ & nos de hac re scripsimus in commentariis l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. secundæ edition. clxxx. sed hoc tamen, C. de reuoc. donat. & in nostris legibus connubialibus glo. v. vltimæ editionis, in verbo, contractus, num. 31. illud igitur.

De eadem re.

40 ¶ Declara quartò, vt procedat in eo, qui iure suo aliquid facit: nam si inutiliter facit, potest iterum facere: secus si iure alieno, siue tanquam minister alterius, vt videmus in iudice ordinario, qui si inutiliter iudicauit, potest iterum iudicare vtiliter, non etiam iudex delegatus, vt not. in l. iudex postea quàm, & ibi glo. & doctor. ff. de re iudica. & in l. si vt proponis, la j. & ibi Bald. col. iij. versicu. secundò oppo. & versic. item iurisdictio, C. quomo. & quand. iud. & in l. qualem, in fi. ff. de arbit. & in l. absentem, ff. de pœnis. & in c. cum terra, de elect. & in c. significasti, de offic. iud. deleg. & per Innoc. in c. in literis. col. j. & ibi quoque Ioan. And. in verbo, fructus, eod. tit. Ioan. Mona. in c. cum expediat, col. j. versic. item qui facit, de elect. lib. vj. & in c. si tibi, ad fin. de præb. lib. vj. & doct. vbique.

Actus inutilis, quando iterari possit.

41 ¶ Sed quod dictum est de iudice delegato, vt etiam si inutiliter iudicârit, non possit iterum iudicare, intelligit Innoc. vt illum nonnulli citant, in c. j. de re iudic. procedere, si ipse iudex delegatus male iudicauerit per errorem iuris, secus autem si per errorem facti, vt quia credebat reum fuisse citatum, qui tamen non erat citatus, tunc etiam poterit denuo iudicare: vel si delegatus prouidet alicui de præbenda, quam credebat vacantem, putans mortuum eum qui tenebat eam, cum viueret, non impeditur prouidere de alia verè vacante, arg. l. errore. C. de iur. & fact. ignoran. Et id sequitur Bart. in d. l. iudex posteaquam, in j. oppo. ff. de re iudic. & Petr. Auchar. in clement. j. col. ij. venio ad quæstionem, eodem titu. vbi & idem dicit

Delegatus cũ inutiliter iudicauit quando possit iterũ iudicare.

autoritate

autoritate Host.si probabili errore iuris perperam iudicauit.& Paul.Cast.in l.cùm quæreba tur,ante medium,ff.eod.tit.vbi id dicit elegans dictum.

Qui contrarium teneat.

42 ¶Sed hanc distinctionem reprobat Bald.in d.l.si vt proponis,la j.col.iij. versic.opponitur & videtur,C.quom.& quan.iud.dicens eam nullo iure probari,nam iudex non tractat de damno vel incommodo,de quo loquuntur leges facientes discrimen inter errorem iuris vel facti,neque etiam suâ interest consumere mandatum, item (vt subdit) illa distinctio est contra casum d.l.si vt proponis,in qua iudex fuerat circumuentus in facto, habito respectu ad continuationem, & tamen ibi expirat iurisdictio. Sed & illam distinctioné reprobat Imo.in d.l. iudex posteaquam,col.iiij.versic.fallit etiam quarto,& ibi Alex.col.iij.in iiij.fal. Nec Innoc. inquit,in d.c.loquitur in sententia,sed in facto aliquo extraiudiciali,in quo siue erretur in facto siue in iure,potest ille actus si non fuerit sortitus effectum,iterari,de quo nos postea dicemus in hac ead.limita.num.47.incip.sed aliter.Host.autem & Ioan.Andr.in d.c.j.vterque in verbo,ipso iure,ita de ea re loquuntur,vt siue delegatus erret in facto,siue in iure,possit actũ extraiudicialem nulliter factum iterare. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in xxj.limita.vbi & de hac re quoque loquar.

Eligens iure proprio, iterat.

43 ¶Similiter qui potest eligere iure proprio, si elegerit inutiliter, poterit denuo eligere, nisi scienter indignum elegerit,c.si compromissarius,de elect.lib.vj iuncto c.vt circa,eod.tit. & lib.Secus in eo qui habet eam facultatem,non iure proprio,sed ex potestate ei ab alio tributa,vt probat text.in d.c.si compromissarius.& voluit,Bart.in l.ij ff.de opt.leg.& in l.serui electione,in princ.& ibi latè Imo.Franc.Aret.Alex.qui alios adducit & Iason, ff.de lega.j.Ioan. Monach.vbi suprà.Ioan.Andr.in c.gratia,ad fi.de rescript.lib.vi. Alb.in d.l qui per salutem, & ibi Paul.Cast.circa medium,& Ias.in secundo not.& glo.Host.Card.Florent. Anto.Imo. & Panor.in c.si electio,extrà de elect.quos tibi adduximus alibi suprà in princ.

De eadem re.

44 ¶Et ad hæc quoque vide Cyn in l.vlt.col.ij.versic.septimò quæro,& ibi Bald.col.iiij.in iiij.q. & Salic.col.vlt.versic.quæro octauo,C.de contrah.empr. Bart.in d.l.ij.§.j.col.j.ff.de opt.leg. Alber.in l.serui electione.col.ij.versic.si verò alieno, & ibi quoque Bald col.j. Imo.colum.ij. Alex.col.vlt.Iason.col.ij.versic.intellige istam conclusionem,ff.de leg.l. eundem Albe.in l.j. col.vlt.versic.& quantum ad prætens,ff.si quis in ius vocat.non ierit, & in l qui per salutem, circa medium,& ibi item Bald.etiam circa medium, ff.de iureiur Ioan.Andr.in c.gratia. ad fin.de rescript.lib.vj.Cardin Flor.in c.causam,in iij.opposit.j.quæst.& ibi Imo.in glo. vlt.de elect.Petr.Anch.in c.si compromissarius,col.ij.versic.vltimò quia text.dicit,& ibi Dominic. de elect.lib.vj.& in d.c.gratia,col.vlt.in fi.& ibi Philip.Franc.col.ij.nu.9.de rescript. lib.vj. Franc.Aret.consil.xvj.præsupponitur in facto,col.vlt.in ij.dub.

Contrarium eius quod suprà.

45 ¶Verùm contra huiusmodi distinctionem videtur esse casus expressus in l.ij ad fi.ff.de vaca. & excusat.muner.quem text.in id ponderat Bart.in princ. quòd quando electus excusatur, vel remouetur electio alterius, loco ipsius deuoluitur ad præsidem remouentem vel excusantem,licèt ea electio primùm pertineret ad ipsos eligentes, per l.j §.solent, ff. quando appel.sit.& l.ij.ff.ad municip.& sic.non possunt decuriones iterum eligere, quamuis iure proprio id ad eos pertineret,quod(inquit)est contra l.ij.ff.de optio.leg.Sed vt subdit,ille electus fuerat per ipsum præsidem.Verùm hæc diuinatio est, vt scribit Franc. Aret. in d.l.serui electione,col.ij.versic.extra glo.tractat,ff.de leg.j.ideo aliter,vt subdit,dici posse,scilicet quòd si superior ex officio,non via ordinaria appellationis remouet electum,potest ex officio subrogare alium,vt euitetur circuitus, sicut dicitur in clemen.auditor, de rescript. In aliis autem casibus procedat d.distinct & hæc est(inquit)singularis limitatio ad prædicta.

Iure proprio facere, aut alieno.

46 ¶Quando autem quis dicitur aliquid facere iure proprio aut alieno,ne tu lector ignores, id disces ex Bart.in d.l.ij.§.j.col.ij.versic.sed iuxta prædicta, & iterum versic.quæro qualiter, ff. de optio.leg. Card.Flor.in d.c.causam,vbi suprà citauimus,de electio.Petr.Ancbar.in d.c.si compromissarius,col.ij.versic.sed iuxta prædicta,eod.tit.lib.vj.

Iure alieno faciens, vt non reiteret, quãdo procedat.

47 ¶Sed & aliter poteris limitare,vt qui eligit vel quicquam facit iure alieno,non possit iterum facere,etiam si inutiliter primum fecit,vt procedat in iudicialibus,per d.l.si vt proponis,& l. si præses,C.quom.& quan.iud.nam is statim desinit esse iudex.l.qualem,in fi.ff.de arb.At in actibus extraiudicialibus : siue ille qui fecit, sit ordinarius : siue delegatus,si non tenet quod fecit,vel si non benefecit,vel aliàs effectum non habuit de iure,tunc illud poterit iterum rectè facere.Et de ordinario quidem constat,ex c.cùm in terra,de elect.Et de delegato ex cap. significasti,de offic.deleg.Et videtur hæc distinctio probari in d.l.qualem , §.vlt.ff.de arbit. & in c.prælatum,de præb.vt à nonnullis citatur.

De eadem re.

48 ¶Et hæc quidem est Innoc.sententia in cap.in literis,ante medium,de offic.deleg.quem ibi sequuntur Host.Io.And.Bald.paulò post medium,Card.Florent.in iij.quæstio. Anto.col.ij. versic.ad secundum Imo.col.ij.versic.ad secundum,qui dicit menti tenendum.Felin.col.iij. versi.octaua limitatio.ipsi Host.& Ioan.And.clanculum.in c.j.in verbo,ipso iure,de re iudi. Compost.propè ad verbum,in c.capitulum,col.xix.versic.item quid si collatio, de rescript. Oldr.consil.ccxcv.orta materia,col.ij.versi.ad id quod dicitur.Albe.in l.iudex posteaquam, in princ.

in prin.& ibi Imol.col.iiij.versi.fallit quarto,ff.de re iudica.Bal.in leg.qui per salutem, ante medium,ff.de iureiur.& in l.vlt.col.vlt.vers.quartò quæritur,C.de eden.vbi tamen pulchrè declarat,vt ibi videre poteris.& in d.l.si vt proponis, col.iij.vers. & hæc faciunt, & ibi Ang. ad fin.C.quomod.& quand.iud.idem Bal. in l. vlti. col.iiij.in iiij.quæstio. & ibi Saly.in viij. quæstio.C.de contrah.empt.& Fran.Are.in d.l.serui electione,in princ.col.vlt.versi. quartò adde,ff.de legat.j.vbi tamen id dicit communiter intelligi,secundum ea quæ dicam infrà in vj.limitat.num.10.incipi. huc item spectat.

Ius primariū & ius deuolutum, qui operentur.

49 ¶ Declara quintò in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primo siue primario ac proprio(quod aliter accipio quam in præcedenti declaratione, vt intelliges ex his quæ nunc subiiciam)Secus si iure deuoluto,verbi gratia in casu.c.si electio,de electio.lib.vj. de quo diximus suprà in eadem limita.nu. 4.incip.& alius item tex.Si electio primùm facta à canonicis non sortita est effectum,quia electus dissentit,vel renunciat, vel moritur, poterunt primi eligentes iterum eligere.Quòd si superior iure deuoluto elegit,& electus dissentit,vel renunciat,vel moritur,non poterit iterum eligere, sed ad canonicos redit electio, vt voluit glo.in d.c.si electio,in verbo,integrum,per id quod voluerunt glo. Tancre.& Hosti.in c.ne pro defectu, extrà, de elect. negligentes esse priuatos tantùm ea primo electione, quæ occurrit.Et eam glo.in d.c.si electio,sequitur Pe.Anc.ibi in iiij.no.& Domi. col.vlt. versi.in ea glo.ibi & intellige.

Ius commune & ius speciale.

50 ¶ Declara sextò vt procedat, cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentem, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere. secus si iure speciali. Ita enim voluerunt Aod.& Guil.Cu.in d. l. qui per salutem, & ibi post eos Alber.ante finem. Nam vt hic dicit,faciliùs tollitur ius speciale quàm ius commune,§.quia verò verisimile, in auth. de non alien.Cui adde & alium tex.in l.eius militis,§.j. & ibi gloss.in verbo, quocunque modo, Bar.Bal.& Ang.ff.de milit.testamen. cum aliis concur.à me traditis in tracta. cessante causa cessat & effectus,limit.xj. nu. 4. nam vt dicit.

Forma,& materia.

51 ¶ Declara septimò cùm actus primus nullus est & inutilis ob omissam formam vel solennitatem,tunc enim is iterari poterit,secus autem si peccatum sit in materia tunc enim ampliùs iterari non poterit.Ad quod citari solet à plerisque,quos mox subiiciam,tex.in l.quid tamen & l.si de pluribus,ff.de arbitr.vbi si ab arbitro non fuerit seruata forma mandati,non expirat mandatum quin possit iterum arbitrari.Quod & seruandum est in iudice delegato,arg.l.nó distinguimus,§.de officio, eo.tit.iuncto c.cùm olim abbas, de offi.deleg. & l.à diuo Pio, in princ.ff.de re iudi.Nam eadem est,vt inquiunt plurimi, in vtroque ratio.

De eadem re.

52 ¶ Et ita quidem voluerunt Iac. Ra. & Oldr.in l. iudex posteaquam, & ibi Angel.in fi.Imo. col.iij.vers.fallit tertiò,Pau.Ca.in prin.Alex.col.iij.vers.tertiò fallit,ff.de re iudi.ipse Oldra. cons.ccxcv.orta materia quæstionis,col.ij.ver.ad id quod dicitur.Cy.in l.si accusatoribus, in ij.opposit.& ibi quoque Iacob.Butrig.& Salyc.ad fin.C.de accusat.idem Cyn.post Pet.in l. vlt.in vij.quæst.& ibi Salyc.in viij.quæstio.C.de contrah.empti.& ipse Cy.in l.si vt proponis la j.io j.opposi.& ibi ipse Iacob.Butri & Bald.col.iij.versi.opponitur & videtur, & Saly. C. quomod.& quand.iud.Alberic.post Pet.à bella perti.in l.j.col.vltim.vers. & in quantum ad præsens.ff.si quis in ius vocat.non ier.& in l.serui electione,in princ.col.j.ver.sed pone quòd collata,& ibi quoque Bar.col.j.Bal.col.ij.post alios,Imo.co.ij. & Alex.col. vlt. Iacob. Aret. alius Iac.Raueu.& Oldrad.in l.iudex,postea quàm,& ibi,& iterū paulò Alber. post mediū. Ang.in fi.Imol.col.iiij.vers.fallit tertiò,ff.de re iudica.Bar.in l.in proposita, quam legit cum l.si societatem,§.arbitrorum,col.ij.vers.quæro si iniquè,& ibi Alber.in fi. ff. pro socio, & in le.qui arbiter,ff.de arbitr.& in leg.qui per salutem,circa medium,& ibi Paul.Cast.post medium,ff.de iureiur.& idem Bald.in c.in literis, circa medium, de offi.deleg.vbi id dicit esse notandum.Card.Floren.& Imo.in c.causam,ille columna secunda,in j.opposit.j.quæstio.& iterum in iij.opposi.eiusdem quæstio.hic super gloss.vlt. ext. de electio.Pet.Anca.qui & hoc dicit procedere etiam in eo qui scienter malè elegit,in c.si compromissarius,columna secūda,versicul.item quod dixi,de elec. libro sexto. quod est notandum ad ea quæ dixi suprà in ead.limit.nume.35.denique si quis etiam.& Paul.Ca.in l.cùm quærebatur, post princip.ff. de re iud.Imo.in l.si expressim,columna.xj.versi.& hæc procedunt,& iterum vers. sed iuxta prædicta,ff.de appella.& Panor.in d.c.in literis,columna ij.versi, ego putarem, & ibi Fely. col.j.vers.tertiò fallit,de offi.deleg.& ipse Panor.in c.qualiter,le j.colum.secunda,versi. aut non transiuit,de accus.

Qui teneant contrarium in iudice.

53 ¶ Sunt tamen qui tenent contrarium in iudice,per d.l.si vt proponis,& d.c. in literis, nec ad eum trahi debere d.leg.quid tamen,loquentem de arbitro,& inter hos Ioan .And. in d.cap. qualiter & quando, le j.& ibi Calder.& Anton.de accusa.& Imo.sibi contrarius in eo ipso cap.in literis,de offi.deleg.Sed Alex.in d.l.iudex,columna tertia, in iij.fallen.dicit eandem esse vtriusque rationem & arbitri & iudicis delegati, vt suprà diximus, & in proposito videnda esse quæ no.Bartol.in leg.ij.ff.de opti.leg.& per Ray.& alios in leg.serui electione, ff. de lega.j.

Actus inutilis ex defectu formæ, quomodo reiteretur.

54 ¶ Sed quicquid sit de ea re, tamen si ex defectu formæ vel solennitatis ij qui actum eum fecerunt, sunt ipso iure priuati potestate eiusdem actus faciendi, non eum poterunt iterum facere. Licèt secùs si sunt tantùm priuandi, per c. cùm terra, in fi. de elect. quod loquitur de actu eligendi, idque ad hoc dicit no. Rom. con. cccclxxxiij. dubitabatur primo, col. iij. vers. secundò si quis dixerit, vbi & id dicit voluisse doc. in c. publicato, eo. ti. licèt illum tex. non allegát, & nos quoque diximus in d. l. si vnquam, vbi suprà, nu. 380. incip. quadragesimum quod precedenti. Et vide Hosti. in c. j. col. j. in verbo, ipso iure. de re iudica.

Actus nullus ipso iure, iteratur, secus ope exceptionis.

55 ¶ Declara octauo, vt scilicet is qui actum fecit nullum, possit iterum & eum ipsum validum facere, vt procedat si nullum est ipso iure, secus si ope exceptionis, vel officio iudicis est emendandum, tunc enim non poterit eundem iterare, vt voluit Bal. loquens in iudice, qui nulliter iudicauit, in l. vltim. col. j. in iiij. quæstio. C. de contrahenda empti. per no. in l. in proposita, ff. pro soc. & ante eum Dy. prout allegant Alber. in l. serui electione, col. j. ff. de leg. j. & Cy. in d. l. vlt. colum. ij. in vij. quæstio. C. de contrahend. empti. vbi tamen dicit id non placere Petr. à Bella pertica. Et idem voluerunt alij, quos tibi citaui in d. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, num. 374. incip. trigesimum septimum, cùm non tenet. Ex quibus etiam intelliges, ita id procedere, vt etiam iudex possit ferre sententiam contrariam priori suæ sententiæ quæ ipso iure, nulla erat, per l. j. C. de senten. quæ sine cert. quanti. licèt aliàs facere non posset, leg. j. C. quan. prouo. non est neces. vbi id annotat Saly. col. ij. in x. opp. & Fel. in c. inter monasterium, ante fi. de re iud.

De eadem re.

56 ¶ Simile autem est quod publicato scrutinio electores poterunt variare, & iterum eligere, si electio est ipso iure nulla, secus si non esset nulla ipso iure, sed poterat annullari, quia tunc variare non poterunt, vt voluit Inno. in d. c. publicato, in prin. & ibi quoque Hosti. colum. ij. in verbo, nequeunt, & Bal. col. pen. vers. quæro dicitur hic, & Pan. col. vlt. vers. vlteriùs quæro, & penè omnes de elec. cum aliis multis concor. quæ & nos congessimus in d. l. si vnquam vbi suprà, nu. 375. incip. tricesimum octauum quod est, vbi etiam videbis nu. seq. quomodo id intelligendum est.

SECVNDA LIMITATIO.

Simplex sermo prolatus in materia, quæ ex consuetudine regionis iterationem requirit.

1 ¶ Secundo Limitat Fely. in d. c. ij. col. iij. vers. fallit secundò, de treug. & pac. non procedere hanc nostram regulam, vbi simplex sermo profertur in materia, quæ ex consuetudine regionis requirit iterationem, per id quod dicit Bal. in l. j. col. ij. vers. pone quòd testator, C. de fideicom. quòd si testator iussit hæredem vestire vxorem viduam, certè id intelligitur, dum in viduitate permanserit, ex qualitate personæ, l. plenum. §. equitij, ff. de vsufruc. & habita. nec sufficit quòd det vnum vestimentum pro tota vita ipsius viduæ, sed quolibet anno, quia de more est vt vestes quolibet anno renouentur, & talis est communis consuetudo testatorum, arg. illius l. j. Hæc ille.

De eadem re.

2 ¶ Quem, vt id addas Fely. nuncupatim sequitur, Roma. sing. cccxcj. incip. legauit viduæ maritus, & Alex. qui id dicit valde signandum, quia sæpe accidit in facto, in d. l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes, col. pen. vers. secundo limita, & ibi quoque Iason col. item pen. vers. vndecimo facit illud, ff. sol. matrim. & idem Iason in d. l. in duobus, §. si is qui, col. ij. in viij. simili, ff. de iureiuran. & Carol. Cot. qui hoc dicit sing. in memor. incip. legatum quod vxor, & Alcia. in hoc nostro §. hoc sermone.

De eadem re.

3 ¶ Sed aduerte lector, quòd in hac Baldi specie tria concurrunt, propter quæ id videtur procedere: primum qualitas personæ siue subiecta materia, deinde mos regionis, postremò testatorum consuetudo, quæ omnia ponderat Bal. in d. l. j. vt non mirum sit, si tot concurrentibus ea sententia procedat: nam & in fortiori casu Anto. consil. xxx. casus, Titius quidam testator, in j. dubio, ex facto respondit, quòd si pater habitationem domus, filię, cùm vidua erit, reliquerit, ea si tertiò & quartò vidua fiat, legatum consequetur ex subiecto scilicet argumento, nempe cum hæc verba sint generalia, & ad rem ex suapte natura reiterabilem referantur, per l. si ita stipulatus fuero à Seio, ff. de fideiusso. & alia quæ ibi allegat, & sequitur etiam Alci. in hoc. §. hoc sermone. Et vide quæ dicam infrà in xv. limitat. nu. 1. & 2. sed & huc accedit.

TERTIA LIMITATIO.

Materia fauorabilis, iterationem inducit.

1 ¶ Tertio Limitat Fely. non procedere in materia fauorabili & quæ benignam interpretationem recipit, qua in re non sequar ordinem ipsius Fely. sed primùm pro hac limitatione tibi citabo tex. in l. hæc conditio filiæ, ad fi. in verbis, benignè tamen dicendum est, ff. de condi. & demonst. quem tex. in id ponderat Fraut. Are. in l. serui electione, in fi. princ. ff. de l. j. vt in illo casu actus reiteretur ex benignitate, fauore vltimæ voluntatis: & sic, inquit, regulariter esset oppositum, nisi esset tantus fauor, super quo vide quæ dicam infrà in xviij. limit.

Posthumus institutus, de quo intelligatur.

2 ¶ Sed in hanc sententiam est text. in l. placet. cum seq. ff. de libr. & posthum. vbi si quis instituit posthumum hæredem, non vtique is solus institutus videtur, qui ex ea quam habet vxore, ei primùm natus est, vel is qui tunc in vtero est: verùm & is quoque qui postea ex quacunque vxore nascetur, quod glo. ibi dicit mirabile, propter fauorem institutionis, & testamenti

menti conseruandi. aliàs autem secus esset per hunc nostrum §.hoc sermone. Ex quo intelligis ex sententia illius gl.non esse locum huic nostræ regulæ in fauorabilibus.Et eam glo. sequuntur respectu fauoris testamenti Bal. Alb. Raph.Comen.Pau.Cast.post medium, ipse Alex.col.ij.vers.nec obstat,d.§.hoc sermone.& idē Bar.in l.si ita,ff.de aur.& arg.leg.idē Ale. in l. qui filiabus,in prin.col.ij.vers.addo quod etiam hoc,& ibi quoque Iason con.xj.col.vlt. ff.de l.j.& Calca.consi.xx.ista quæstio habet tria, colum.j.versic.ista tamen regula, vbi eam dicit no.

De eadem re.

3 ¶Deinde quod tradit Oldr.con.cexij.quidam in suo testamento,quòd si testator instituit vētrem vxoris,& postea ex eadem vxore plures habuit filios diuersis temporibus,censentur omnes instituri,per d.l.placet,de libe.& posth.quia sic est(inquit)in omnibus actibus fauorabilibus,vt omnes posthumi intelligantur,l.si quis ita dederit,§.j.ff.de testa.tut.& l. qui filiabus,§.j.ff.de legat.j.& l. Clemens patronus,ff.de hæred.instit.& videtur(inquit)esse casus in l.inter veteres,C.de fideicommissa.liber.

Comprobatio eiusdem.

4 ¶Et idem eo tacito voluit Ioan.And.illius discipulus in addit.Specu.in rub.de testa.col.pe. vers.occurrit alia quæstio.& ipsius Ioan.And.discipulus Feder.Senen. magistri quoq; nulla mentione facta,loquens in duobus posthumis eodem partu natis,con.xlij. testator instituit. & Angel.con.lj.Simon notarius.Alex.in d.l.placet,col.j.vers.& per istum tex. & ibi quoque Iason.col.ij.vers.adde quòd per istum tex.ff.de liber.& posth.& ipse Alex.con.clxxj.viso processu causæ inter dominam Antoniam,col.ij.vers.sed ita est quòd quando, lib.ij.

De eadem re.

5 ¶Et idem tenuit Bal.nullo maiorum citato,con.cxxij.verba testamenti sic dicunt,col.j. vers. & hæc responsio,lib.j.& cons.cxxviij.ad intelligentiam,col.j.vers.contrarium est verum,eo. lib.j.quod cons.repetitum est,con.cxiij.proponitur quòd quidam misser Simon,li.v.& vtrobique per d.l.placet.& Paul. Ca.qui distinguit, con. ccccix. casus iste frequenter contingit, col.vlt.vers.super secundo non est insistendum,libr.ij.vbi etiam allegat d.l. placet. Sed tu omnino vide Iasonem in d.l. placet, vbi id latißimè tractatur, nam Rapha.Comen.& Paul. Ca.tenent contrarium in d.l.placet.

Relictum die nundinarum ecclesiæ.

Et ex causa alimētorum, quomodo debeantur.

6 ¶Hanc opinionem fulcit tex.in l.annua,§.Attica,ff.de annu.lega.vbi legatum ecclesiæ ita factum,die nundinarum,intelligitur esse non vno tantùm anno, sed in perpetuum fuisse relictum.Et quod in simili tradit Bar.in l.eum qui ita,§.qui ita stipulatur, col.ij. quæro promittis mihi,ibi,quid dicemus,ff.de verb.obli.quòd promißio certæ quantitatis ex causa alimentorum,præsumitur annua,fauore scilicèt alimentorum,aliàs enim secus per l.cùm hi, §.si in annos,ff.de transactio.& sequitur latè Soci.con.xlviij.eleganter consuluit,paulò ante fi.li.iij. Sed tu super hoc vide Pau.Ca.& omnino Alex.in d.§.qui ita stipulatur.

Legata libertas seruo alieno.

7 ¶Sed & huic limitationi nonnihil cōuenit alius tex.in l.deberi,C.de fideic.liber.vbi si seruo alieno libertas legata sit,quod quidem fieri non potest nisi domino serui consentiente,si dominus ipse primùm dissenserit,quia nolit eum vendere, non propterea continuò abrumpitur libertas,sed differtur,donec postea dominus propositum mutauerit. Quod obtinere videtur ob fauorem libertatis:aliàs enim ex primo dissensu videretur legatum expirare,nec postea reuiuiscere ex alio consensu,per ea quæ suprà diximus,in prin.num.59. incip. tricesimo quod scriptum reliquit.Quanquam scio nullum scribentium super ea l.deberi,id vllo pacto tribuere fauori libertatis,sed de ea re ita loqui, tanquam id generaliter intelligatur, & ex eo illud assumentes,quod differtur,non aufertur:neque etiam vellem id pertinaciter tueri,vt libertatis fauore illud fieret,licèt id fauor ille operari posit, etiam si in aliis aliter dicendum esset.

Filij legitimādi per sequens matrimoniū.

8 ¶Huc etiam pertinet,quod leges legitimantes filios ex concubina natos per sequens matrimonium,intelliguntur non tantùm de primis patris nuptiis,sed & etiam de secundis, puta si primùm ducat vxorem alteram extraneam, & deinde ea mortua ducat illam concubinam: nam per id matrimonium legitimantur illi filij.Ita enim voluit Hosti.in summa. tit. de filiis presbyter.§.ij.ad fi.Ioan.And.in c.tanta,in verbo,post contractum matrimonium,& ibi etiā Card.Flor.circa medium,vers.pone procreat quis filium,Petr.Anc.col.iij.vers.secūdò facit Anto.col.item iij.vers.quæro quando,Panor.in iij.no.& Card.Alex.col.x.vers. quæro septimò,qui fil.sunt legit.& alij propè infiniti, nam id omnes tenent præter vnum aut alterum, vt videbis in nostro tractatu Primigeniorum,in xxxiiij.q.nu.2.vers.sed vt ad speciem. Et id etiam multi tribuunt fauori prolis,& legitimationis,c.peruenit,& cap.ex tenore,qui fil.sunt legit.& aliis multis citatis à Io And.in c.sine culpa,de reg.iur. lib.vj. quanuis multis ex illis, quos in hanc partem cito,contrarium videbatur dicendum ex hoc nostro §.

Debitor impetrata permißione creditoris vt exeat, an duret illa permißio.

9 ¶Et huc quoque accedit quod latißimè & multis rationibus decidit Calde. in sua disputatione incipien.ex octo studentibus,char.vlt.quòd si scholasticus debitor iurauit non exire districtum sine permißione creditoris, deinde is permißionem simpliciter impetrauit à creditore,ea intelligitur vt non semel tantùm, sed quoties ei libuerit, exire posit quoniam ea concessio est fauorabilis,vt quæ reponit debitorem in sua pristina & naturali & ciuili libertate.Ex hocque reprehendit Oldr.qui in quadam sua disput.dixerat facultatem datam bā-

nitò, vt liberè posset venire in ciuitatem, intelligi de vna tantùm vice, vt ex eo diximus suprà in prin. num. 80. incip. 45.

Contrarij solutio.

10 ¶ At Fely. in d. c. ij. col. iij. vers. fallit tertiò, & seq. de treug. & pac. nititur vtrunque concordare, vt scilicet dictum Calderini sit verum in suo casu fauorabili, propter rationes quas in hoc adducit. Sed & dictum Oldr. in sua specie sit verum, vt qui loquatur in permissione minimè fauorabili, sed potiùs odiosa, quia interest reipublicæ, ne bannitus, qui hostis est patriæ, ad eam reuertatur. At ipse Fely. non meminit Bar. qui post Dy. in l. adultera, §. vltim. ff. de adult. contrarium ex diametro tenuit, vt diximus suprà in prin. nu. 90. incip. xlix.

Habitatio filiæ relicta in casum viduitatis, de qua intelligenda.

11 ¶ Sed & ad hanc limitationem trahi potest, quod ab Anto. ex facti specie responsum est eo loco, ex quo nuper illum citauimus in ij. limitatione, con. xxx. quòd habitatio filiæ relicta in casum viduitatis non solùm de prima viduitate intelligitur, sed & de secunda, & de aliis, ad quod comprobandum, cùm alia multa adduxisset, tum & illud quoque, quòd in fauorabilibus sermo indefinitus non restringitur ad primum siue proximum, vt no. inquit Ioan. Andr. in c. non potest, de præbend. lib. vj. de cuius dicto diximus suprà in prin. nu. 31. incip. contrarium tamen tenuerunt & sequen.

Statutum de cōpromissis affiniū, quomodo intelligatur.

12 ¶ Sunt & qui huc trahunt, quod à multis dicitur, statutum de compromissis affinium, cuiusmodi sunt multa in Italia, vt scilicet affines teneantur compromittere, non de vno tantum compromisso intelligi, sed quoties opus fuerit, & donec lis fuerit sopita, de quo latè dicemus infrà in ix. limitatione, & aliis locis ibi citatis. Nam inquiunt, id statutum est fauorabile & inductum ob publicam vtilitatem, vt per Bar. in j. constituit. C. column. ij. versic. super hoc quæro, priores & Bald. in l. qui se patris, col. vlt. vers. & ideo in feudo, & ibi Paul. Castr. colum. penul. versic. & hoc dicit, & Roma. colum. xvj. vers. & ex prædictis resultat, C. vnde lib. Petr. Anc. consi. clxxxvij. apud me quæstio ista, per totum illud consi. & maximè in fi. & id communiter tenetur, licèt nonnulli teneant contrarium. Hanc enim inter cæteras rationem illius sententiæ adfert Iason, in leg. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, l. præceden. ff. de eden. & in l. prætor ait, §. deinde, colum. vlt. in viij. no. ibi, tertiò quia tale, ff. de no. oper. nunciat.

Alimenta relicta cuipiam, & futuræ eius vxori, de qua intelligantur.

13 ¶ Et quod ab Alex. scriptum est consil. clxxj. viso processu inter dominam Antoniam, col. ij. vers. superest modò, cum multis seq. lib. ij. quòd si testator reliquerit alimenta cuipiam, & futuræ ipsius vxori, intelligitur non solùm de vna & prima vxore, sed & de omnibus quas postea ducet, quia id legatum fauorabile est, l. j. C. de fideicommiss. & l. cum hi, propè per totam eam l. ff. de transactio. Et eam Alex. sententiam nuncupatim sequitur Soci. consil. iiij. eleganter consuluit, col. vlt. lib. iij.

De eadem re.

14 ¶ Ipse autem Alex. ad confirmationem suæ illius sententiæ nonnulla ex supradictis adduxit, & illud quoque prætereà quòd indefinita apposita circa personas, æquipollet vniuersali in fauorabilibus, vt voluit Bart quem cæteri sequuntur in l. si pluribus, in princ. ff. de legat. ij. per eum text. & alium quoque text. in l. si quis ita, §. j. ff. de testa.

In fauorabilibus fit extensio de vna caussa, ad aliam.

15 ¶ Atque etiam illud, quòd in fauorabilibus fit extensio de vna causa fauorabili ad aliam, etiā in exorbitantibus, vt no. in l. illud, C. de sacrosan. eccle. & in l. si constante, ff. sol. matrim. & no. Cy. in auth. res quæ, in iiij. quæst. & ibi quoque Bart. paulò ante fin. Alber. consil. j. versic. item quærit gl. Bal. col. vltum. versi. item videtur, & cæteri propè omnes, C. commu. de lega. cum similib. Ex hocque Alexan. repræhendit illam Bald. decisionem in l. vl. C. de indict. vidui. tollen. de qua diximus suprà in princ. nu. 104. incip. lviij. per tex. in l. si agnatis, ff. de reb. dub. & in l. cùm ita, §. vlt. ff. de leg. secundo, quod & nos diximus in d. nu. 104. vbi & tu videre poteris, ne hîc repetam.

Comprobatio eiusdem.

16 ¶ Postremo in vniuersum, vt hæc nostra regula non procedat in omnibus fauorabilibus, vltra Alex. vbi suprà, voluerunt Pet. Anc. cons. xxvij. non seruato ordine, col. iij. vers. nō obstat si dicatur. Raph. Com. consil. xiiij. dictum statutum, circa medium, & è recentioribus latè Philip. Dec. cons. cccccxij. cùm reuerendissimus Cardinalis, col. j. & ij. tanquam scilicet id totum pendeat ex fauore & odio. & Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone, vt scilicet in odiosis nostra regula obtineat, in fauorabilibus minimè. Et ad id bene facit quod scribit ipse Dec. cons. cclxxxvij. in ciuitate Placentiæ, col. pen. vers. & vlteriùs in isto casu, & cons. dcix. quæritur ex duobus, col. ij. nu. 6.

Fœdus pacis latissimè interpretandū.

17 ¶ Vt tamen non omittamus quod eleganter disputatum est à Tito Linio. iij. decad. libr. j. de fœdere pacis icto inter Asdrubalem Pœnum & C. Luctatium consulem Romanum pro vtroque populo & eorum sociis, vtrum ad Saguntinos qui postea socij Romanorum facti fuerant, traheretur. quidam Pœni negabant, Romani contra affirmabant, tametsi neque additum esset iis qui tunc essent, nec his qui postea assumerentur. Defenditque Liuius eos fuisse compræhensos: cui & ego assentior, cum id pacis fœdus esset fauorabilissimum, & in nostro iure multa videamus fauore pacis contra regulas iuris communis introducta.

18 ¶ Verùm aduersus hæc omnia vrget admodum tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quib. à nobis

adductus

adductus suprà, in princip. nu. 4. incip. & alius quoque, vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ, non etiam aliæ, etiam si sit fauor libertatis, cùm tamen libertas sit rerum omnium fauorabilissima, vt latè diximus & probauimus in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 329. incip. libertas autem, & nu 331. igitur vt concludamus. Ideoq; Ludo. Sard. vnus omnium quos viderim, tenuit per eum tex. & alia quę allegat, contra eam communem opin. quam suprà adduximus num. huius limit. viij. incip. huc etiam pertinet, scilicet filios naturales non legitimari per secundas nuptias contractas cum concubina. Nec certè satis video quid illi textui responderi possit, nisi dicas eam fuisse manumissoris mentem, vt de primo illius ancillæ matrimonio intelligeret, non etiã de alio, præsertim illius repudiatæ: nec eandẽ esse vtriusque rationem & affectionem, vt nos ipsi omnes intelligimus. Quotus enim quisq; tanti estimarit viduæ aut repudiatæ matrimonium, quanti eius ipsius virginis? Et id quidem vt scilicet in casu illius l. videretur tantùm de primis nuptiis fuisse cogitatum, voluit Alber. in d. l. qui per salutem, statim post princ. & iterum post mediũ, ff. de iureiur. vide autem quæ diximus suprà in j. limita. nu. vlt. incip. intellige tertio.

Contrarium tius quod suprà.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Quarto limita secundum Fely. in d. c. ij. de treug. & pac. vt non procedat, quando est facta concessio quæpiam ad certum tempus, quia tunc non intelligitur pro prima vice, sed toties quoties, durante illo tempore præstituto, per tex. in l. sicut in annos, in princ. ff. quib. mod. vsusfruc. amitta. vt si cui, quamdiu viuat legatus sit vsusfructus, videtur toties repetitus quoties amissus. Et idem si vsque ad diem vel ad tempus sit legatus, vt puta ad decennium.

Concessio facta ad certũ tempus, intelligitur toties quoties.

2 ¶ Et ita per eum tex. expressim hanc limitationem adscripsit Raph. vt à nonnullis citatur in l. si mihi & Tino, ff. de verb. oblig. vbi & ad hoc dicit facere not. per Bart. ibi nam & ad hoc illum citat, & sequitur Alexan. in addit. Bart. in l. j. ff. ad leg. Iuli. maiesta. vbi & ad hoc dicit facere tex. in l. Græcè, §. & post litem, ff. de fideiussor. & Philip. Deci. in l. j. col. vltim. C. de instit. & substit. & ante hos idem voluit Bal. à nullo illorum citatus, cons. xxxiij. statuto seu capitulo, col. vltim. vers. nam quantumcunque negat, libr. v. arg. l. sterilis, §. vltim. & leg. qui fundum vendebat, ff. de contrah. empt. & ante illum Ioan. Mona. in cap. vltum. col. ij. vers. sed quæro episcopus, de verb. signifi. de cuius illic sententia, dicam infrà in viij. limit. nu. 2. incip. & est simile.

De eadem re.

3 ¶ Sed hîc paululum adoerte lector, nam illa l. sicut in annos, loquitur in actu successiuo, videlicet in legato siue concessione vsusfructus ad certum tempus. Aliud autem posset videri in actu momentaneo, & quod certo aliquo tempore perficitur, vti est (verbi gratia) ius eligẽdi, cui conceditur aliquod certum tempus, videlicet trium mensium, cap. ne pro defectu, de electio. Et tamen si ea semel facta fuerit, ampliùs non poterit iterari, etiam intra illud tẽpus etiamque si ita inutiliter facta fuerit, vt annullari possit: quamuis secus esset si ipso iure nulla esset, vt videre licet apud Inno. in c. publicato, in princ. & ibi quoque Hosti. col. ij. in verbo, nequeunt, Bal. col. pe. vers. quæro dicitur hîc, Pan. col. vlt. vers. vlteriùs quæro, de elect. cum aliis concord. à me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, num. 375. incip. tricesimumoctauum quod est admodum, C. de reuocan. donat.

Actus successiuus.

Actus momẽtaneus.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Quinto limita secundum Fely. in d. illa iiij. limit. (nam & hanc cum illa confundit) vt non procedat, quando concessio fit pro certa & determinata causa, verbi gratia, concessa est simpliciter securitas eundi & redeundi pro pace tractanda: tunc enim nõ intelligitur pro prima vice tantùm, sed quòd semper durante eo tractatu possit liberè ire & redire, vt voluit Bar. in d. l. j. col. vlt. ff. ad l. Iul. maiesta. arg. l. continuus, §. qui insulam, ff. de verb. oblig. & l. veteres, cum l. seq. ff. de itin. actuq; priua. & sequitur Ang. in l. vtimur, ad fi. vers. itẽ adde, ff. de sepul. viola. dum citat Bar. vbi suprà, Pao. in d. c. ij. in fi. de treug. & pac. & Io. Plat. in l. j. col. ij. versi. & simplex & indeterminata, C. de nauicu. li. xj. & Georg. Nat. in repe. clemen. sæpe, in prin. col. vj. vers. mihi magis placet, ibi, comprobo hoc autoritate, de verb. signifi. & Philip. Dec. cons. cccccclxij. viso puncto, col. j. vers. ad idem facit.

Concessio facta pro certa causa.

2 ¶ Nam & semper aliàs durante causa, debet etiam durare & perseuerare id quod ob eam causam introductum est & concessum, l. semper, §. negociatores, ff. de iur. immunita. & l. si cui, §. j. ff. ex quibus caus. maior, & l. ij. §. omnes. ff. de iudic. & l. Titia, §. vsuras, ff. de lega. ij. & l. qui nominibus, ff. de administrat. tut. Et ita per eos text. voluit Signor. Homod. cons. cliij. paterfamilias, col. j. num. 6. & diximus in nostro tracta. cessante, causa cessat effectus, parte j. num. 17. incip. & illud.

Comprobatio eiusdem.

SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Sexto limita (& hæc est quinta limitatio Fely. in d. c. ij. de treu. & pac. quæ accedit proximè ad j. limitationem) vt non procedat, quando per primum actum non est satisfactum menti, & intentioni loquentis, siue disponentis, siue agentis, ex eo quod scribit Bal. in l. fideicommissa §. si quis alicui decem, ff. de lega. iij. quod statutum de compromissis, intelligitur vt iteram

Actus iteratur quando non est satisfactum menti agentis.

compromitti debeat primo finito, si non sit satisfactum statuto per primum compromissum quia adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quæ est, vt lites finiantur. Et sic (inquit) non obstat l.boues, §.hoc sermone, ff.de verb. signif.

De eadem re.

2 ¶Et idem (vt id addas Fely.) voluit idem Bal.post.Cy.in l.veluti.§.hæc vox, per illum tex. & ibi quoque Alex.Iason, & Iacob.à S.Georg.ff.de eden. Ipse Bald.in l.qui per salutem, in fi. lect.nouæ, per illum textum & ibi etiam Alexand.& Iason, ff.de iureiuran.& idem Bald.in l. prætor ait, §.hoc autem interdictum, le ij.in quibusdam additio.vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & ibi item Rom.in addi.col.j.vers.& sic facit.& Iason, in §.deinde in viij.not.ff.de oper.no.nuntiat.& ipse Bald.cons.ccclxij.primò videndum est, libr.v. nam statutum (inquit) mandans compromitti, intelligitur cum effectu.& Roma.in l.ij.chat.pen. vers.sed stat circa hoc, sub num.58.ibi, non obstat orationem, ff.de re iudic. vbi & ad hoc allegat l.oratione, ff.de feri.& idem Roma.cons.cccccciiij. in casu propositæ consultationis, in prin.Alex.cons.lxx.viso cons.col.ij.vers. constat autem.libr.ij.Philipp. Dec.cons.xxij. cuius supra scriptio incipit, si pronunciatur, col.j.& alij alia ratione moti, quos citabo infrà in ix.limita.Iterumque in xviij.Et interim tamen videas Math.Afflic.decis.Neapol.xlvj.dicit regia prágmatica.

Qui acceptauit beneficiũ, quod consequi non potest, aliud acceptare permittitur.

3 ¶Et huc quoque pertinet aliud dictum Hosti.vt à multis citatur, in c.cùm in multis, & ibi post eum Ioan.Andr.col.vlt.in glos.vlti.Petr.Anc.col.ij.vers. quintò quæro, & Domi. col. pen.vers.in fi.glo istud dicit verum, de rescr.li.vj.quòd in casu d.c.si quis vi gratiæ expectatiuæ acceptauerit vnum aliquod beneficium quod consequi non potest, quia alius habens priores literas, illud acceptauerat, vel etiam id vacans non erat, poterit aliud acceptare. Aliàs autem non poterit, vt omnes vbique tenent, vt alibi dicam.

Verba cum effectu intelligenda.

4 ¶Et idem propemodum in effectu voluit glo.in c.ne captandæ, in verbo, cùm subsit, & ibi Archid.in glo.vltim.& Ioan.And.super j.glos.de concessi.præbend.lib.vj.& D.à Rota decisio.xlij.no.quod vbi est notorium, in antiquis.& Roma.cons.cccxxix.præsens consultatio, col.j.& in id plerique citant l.ij.ff.de opt.lega.& quòd verba sunt cum effectu intelligenda, l.j.§.hæc autem verba, ff.quod quisque iu.& l.si per alium, §.docere, ff.ne quis eum qui in ius voca.& c.relatum, de cler. non resid.

Procurator quando substituisse sibi aliũ dicatur.

5 ¶Et aliud quoque dictum Bald.in l.quod quis, col.ij.in sexta q. in fi.C. de procura. quòd si procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, alium substituerit, in eũ transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere, per cap.is qui, & cap.quamuis, de offi.deleg. libr.vj.Si modò, inquit, ille primus substitutus, sit habilis, & acceptet substitutionem: aliàs enim hic procurator non videtur per eam primam substitutionem functus suo officio, per d. leg. hæc conditio filiæ, ff. de condi. & demonst. vbi per primas nuptias, quæ non sunt sortitæ effectum, non impleta est hæc conditio, si nupserit, & per not.per Innoc.in cap.in literis, de offi. deleg.de cuius illic dicto videbis infrà, num.19.

Res si effectũ nõ habuit per explicationẽ primi actus, proceditur ad secundum.

6 ¶Et illud item ipsius Bal.post Pet.in l.inuitus, in fi.C.eo.tit.de procu.quòd procurator cõstitutus ad appellandum, intelligitur non solùm de prima appellatione, sed & de secunda, cùm per primam non habemus effectum secundum intentionem mandantis, per d.l.hæc cõditio filiæ meæ, ff.de cond.& demon.& sequitur Rom.in d.l.prætor ait, §.hoc interdictum, le ij.in additio.col.j.vers.& sic facit, ff.de ope.no. nunciat. & d. cons. cccccciiij. & vtrobique per illum ipsum tex.& præterea per tex.in l.si is à quo, §.vlt.cum l.seq. ff.vt in posses. lega. & l.j.§.quod ait prætor, ff.quo.lega.& l.si ab arbitro, ff.qui satisd.cogan.quibus probatur, quòd si per explicationem primi actus res effectum non habuit, proceditur ad secundum, nam verba sunt intelligenda cum effectu, l.qui per alium, §.docere, ff.ne quis eum qui, & leg. prima, §.hoc autem, ff.quod quisque iur.& cap.relatum, de cleri.non resid.& diximus alibi suprà.

Statutum florentiæ in dotibus, quomodo intelligatur.

7 ¶Sed & illud dictũ Bald.in d.l.inuitus, sequitur Maria.Soci.in c.de illis, col.ix.vers.& prædicta faciunt, de condit.appos.vbi dicit se ex hoc consuluisse Florentiæ, quòd statutum eius loci, quo dotes mulierum possunt constitui super monte, dum nubunt, intelligitur vt etiam mulier, quæ semel fuit dotata, iterum possit dotari, si vidua facta sit, quia cùm adhuc possit nubere, non est satisfactum menti statuti ex prima illa dotis constitutione.

Actus iterãtur, quando intentioni satisfactum nõ est.

8 ¶Sequuntur item illam Bald.decis.in d.l.inuitus, Caro. Rui.cons.xxx. cuius exordium est, circa primum dubium, col.iij.vers.bene facit quod not. qui est sub numer.8.lib.ij. & iterum cons.cxix.viso & bene ponderato, columna antepenult.vers.& minùs etiam dici potest, qui est sub numer.xiiij.eod.libr.ij.& Iason in d.l.diuortio, §.quod in anno, in fin.ff.solu.matri. & Philipp.Dec.cons.xxij.columna prima & cons.lij.cùm reuerendissimus cardinalis, colum. secunda, vers.tertiò hoc idem comprobatur, & cons.ccccclxij.viso puncto diligenter formato, in princ.vbi id dicit no.ex hucq; respondit, potestatem datam debitori, vt possit accipere pecunias sub cambiis, ne creditor patiatur interesse de pecuniis sibi debitis, non restringi ad primam vicem, sed generaliter intelligi, donec creditori satisfactum fuerit.

9 ¶Subdit autem Rom.in duobus illis locis à me citatis suprà, versi.ab hinc ij. post illam Bal. in d.l.invitus, sentētiam ab eo relatam, hæc quoq; procedere (neq; enim id omittere debui) etiam si dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri, quia si per actus in eo numero comprehensos, non est satisfactum intentioni disponentis, poterit procedi ad numerũ vlteriorem, vt dicit ipse expressum in l. si quis ex argentariis, §. vlti.& l.velut, §. hæc vox, ff. de eden. Quod & ipsum tradidit ipse Rom.in d.l.ij.vbi suprà, ff.de re iudi. vbi & ad hoc allegat d.l.oratione, ff.de feriis.& sequitur Fely.in d.ca.ij. in v.limit.de treug.& pac.& Geor. Nata.in d.cle.sæpe, in princ.col.lxij. versi.non ob.d.§.hoc sermone, ibi, quod procedit etiã, de verb.signifi.& Alciat. in hoc nostro §.hoc sermone.

Etiamsi dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri.

10 ¶Huc item spectat, quod no.voluit Inno. in ca. in literis, de offi. & potest. iur. deleg. quod quando cogitatum est de effectu, vt quia papa mandat episcopo, vt prouideat cuipiam de aliquo beneficio, nunquam commissarius fungitur officio, nisi res sit sortita plenum effectum, quia non est de nudo facto, sed de effectu beneficij cogitatum: nam ita illum referunt & sequuntur Bald.& Anto. ibi. Oldra. citans nuncupatim Inno.consi.ccxcv. orta materia, col.ij.versi.ad id quod dicitur.Bar.in l.ij.§.j.col.ij.versi. item prædicta vera sunt, ff. de optio. lega.Bal.in l.serui electione, post medium, & ibi Imo.col.ij. versi. item fallit quando, & Fra. Are.col.iij.versi.quartò adde, & Alex. col. vltima, ff. de lega.j. & idem Bal.in l.post aditam, versi.deinde colliga, C.de impub.& aliis substit.& in l. Barbarius, in j. lec. col. vlt. versi. & no.quòd ille, ff.de offi.procon.& in l.si vt proponis, la j.colum. iij. versi. & hæc faciunt, C. quomo.& quand.iud.& Petr.Ancha.in ca.cùm in multis, quod est secundum, col.vlt.versi. similis est quæstio, de rescrip.lib.vj. & in c. si compromissarius, colum.ij. versi. vltimò, quia text.dicit, ibi, sed quando est constitutio, de electio. eod. lib. vj. dum tractant, an qui semel elegit siue bene siue malè, possit iterum eligere, & Imol. in l. iudex posteaquam, columna quarta, versiculo fallit etiam quartò, & ibi quoque Alexand. columna tertia, in quarta fal. ff. de re iudic.

Similiter, si cogitatum est de effectu.

11 ¶Et ad hoc quidem facit, quod post alios antiquiores, quos non nominat, voluit glo.in d.c. si compromissarius, in verbo, consentire, in fi. dum facis discrimen, an detur potestas prouidendi, an eligendi: vt in primo casu, si electio non fuerit sortita effectum, possit iterum eligere, quia per primam illam electionem nondum est prouisum, & sic non satisfactum intentioni mandantis.& sequitur Ioan.And.super ea gl.qui eos nominat qui antè fuerant eius opinio.scilicet Tancred. & Pet.de Samp.in c.causam, extrà eod.tit. & idipsum quoq; recitasse Abba.antiquum.in ca.quia propter, eo.ti.Et in hac quoq; opinio. videntur fuisse Host. & Ioan.And.in c.j.in verbo, ipso iure, de re iudic.& Bal.dum simpliciter eam gl. citat, in d. cap.causam, col.ij.versi.quærit glo.an compromissarius, de elec.

De eadem re.

12 ¶Verùm Ioannes de S.Georg.dicit, quòd ipsius præceptor dicebat, contrarium eius quod diximus probari in d. c.compromissarius, quia loquitur de potestate prouidendi, cùm dicitur statim post prin.ad superiorem potestas deuoluitur prouidendi, & tamen postea confestim sequitur, quòd sibi compromittentes imputent, qui in talem, potestatem huiusmodi transtulerunt. Sed dicit Domi. ibi in §.si verò, super d.gloss.vlti. ad id dici posse, quòd finis tex.illius §.debet referri ad princ. vbi loquitur de potestate eligendi data compromissariis: verbum autem prouidendi postea positum, dicitur respectu illius ad quem deuoluitur: & satis probatus ex eo text.quòd isti compromissarij habuerunt tantùm potestatem eligendi, vt dicit glosa.

Contrarium eius quod suprà.

Solutio.

13 ¶Cæterum istam distinctionem eligendi & prouidendi reprobat Lapus in d. c. si compromissarius, nihil enim referre inter potestatem eligendi & prouidendi, vtrunq; enim consumi vna electione: nam compromissarius potest dicere eligo vel prouideo, vt scripsit Archid. in c.sicut cùm per formam, eo tit.& lib.& in c.in Genesi, extrà eo. tit.& Inno.in c.in causis, eo quoq; tit.

Discrimen inter eligo, & prouideo, an sit aliquod.

14 ¶Sed & Spec. tit. de elect.in forma renunciationis electionis, dicit quòd compromissarius magis propriè potest dicere prouideo, quam eligo, vt in c.quia propter. Et facit (inquit) quod no.glo.vlt.in c.causam quæ, extrà, eo.tit.& in c. constitutus, in glo. j. extrà de concess. præb.nam ista duo promiscuè ponuntur in iure, scilicet prouisio ponitur pro electione in d. c.causam quæ, & in d.c.quia propter: & è diuerso electio pro prouisione, in c.dilectus extrà de conces.præb.vti obseruauit Io.And.post.Archid. in c.j.post prin.in verbo, prouisionem, extrà de elect.

Prouisio & electio, promiscuè ponũtur in iure.

15 ¶Verùm propriè loquendo aliud est prouisio, aliud electio, vt patet ex c. j. in princ.ibi, electionem, postulationem, vel prouisionem, de elect.lib. vj. & cle. dispendiosam, quæ est ij. in illis verbis, in causis super electionibus, postulationibus, vel prouisionibus.& ibi Car.Flo. in iiij.no.de iudi. & in cle.j.§.ad hoc, ibi, prouisionem, seu electionem, & iterum ibi, ne ad prouisionem procederent, vel quempiam eligant, & ibi idem Card.in iij.quæst.de præb.

Sed propriè loquendo diuersa sunt.

16 ¶Quod & ex hoc videri potest, quòd prouisio spectat ad superiorem, & per eam prouisus consequitur plenum ius, & ponitur pro electione c. dilecto. j. respon. extrà de præb.

Prouisio superioris.

& c.cùm dilectus, etiam j.respon.extrà de iure patronat. & c. is cui, de præb.lib. vj. Electio verò spectat ad inferiores, c.j.de electio.& c.cùm ecclesia, de causa possess. & propriet. & c. congregatio xvj.q.j.& c.abbatem, xviij.q. ij.

Electio, inferiorum.

17 ¶ Concludit igitur Domi.in d.c.si compromissarius, & post eum Phil.Fran.ibi, super glo.in verbo, consentit, hanc potestatem eligendi vel prouidendi finiri vnico actu, nisi si ita fuerit mandatum eligendi, donec siue quousq; fuerit ecclesiæ prouisum. Contrà autẽ Inno. in d.c. in literis, ad fi. de offi. deleg. dicit neutram potestatem eligendi & prouidendi finiri vnico actu electionis vel prouisionis, quæ non est sortita effectum.

An potestas eligendi, vel prouidendi, finiatur vnico actu.

18 ¶ Et hoc quidem in loco occurrit historia memorabilis huc admodum pertinens, relata primum à Polybio lib. vj. historia.& Atilio, deinde à Tullio, paulo ante fi.lib.iij.offi.& Liuio iij. deca.lib.ij. ad fi.iterúq; lib.iiij.& postea quoq; à Gellio lib.noct. Attic.vij.c.xviij.Ea est, Post Cannensem pugnam Hannibal ex captiuis Romanis, quos detinebat, decem iuratos ad Romanum Senatum misit, in castra redituros, nisi de redimendis captiuis impetrarent. Cùm egressi castris essent, vnus ex iis, minimè Romani (vt dicit Liuius) ingenij, veluti aliquid in castris esset oblitus, in castra rediit, iurisiurandi soluendi causa, & confestim comites secutus est. Re à Senatu non impetrata, cæteri in castra Hannibalis redierunt: is domum abiit, tanquam fallaci in castra reditu sese iureiurãdo exsoluisset, nec iterum redire teneretur. Quod cùm resciuisset Senatus, censuit eum comprehendendum, & custodibus publicè datis ad Hannibalem deducendum, & quidem rectè. Fraus enim, vt dicit Tullius de ea re loquens, vbi suprà, distringit periurium, non dissoluit. Et si ad hunc locum referre possumus, vt certè possumus, ex huiusmodi primo fallaciq; reditu, non erat satisfactum menti & intentioni concedentis.

Decem ex captiuis Romã missi ab Hãnibale, &c.

19 ¶ Sed vtcunq; sit certè huic veteri historiæ, Germana est alia hæc recentior historia, quam recenset Æneas Syluius qui adepto summo pontificatu Pij nomen sibi adsciuit, in descriptione Europæ, cap.xxxix. & Raphael Volaterranus lib.vij. Geographiæ in Francorum historia, & è nostris Andræas Alciat.in hoc nostro §.hoc sermone, de ver.signifi. Cùm Albertus Franconiæ Comes in arce munitissima Bambergensis vrbis à Ludouico Imperatore obsideretur, cuius filium interemisse insimulabatur, difficilisque eius arcis expugnatio videretur, Otho Maguntinus Episcopus profectus ad Albertum, se litis arbitrum professus est, iurauitque si secum ad imperatorem proficisceretur, vel pacem impetraturum, vel in arcem incolumem reducturum. Credit Albertus, & Othonem sequitur. Vix arcem egressi erant, cùm Otho hortatur, vt in arcem pransum redeant, ne fortè longiuscula apud imperatorem esset futura mora: redeunt, pransique iterum egressi ad Ludouicum redierunt, mox Albertus captus est, & capitali iudicio damnatus. Cui archiepiscopi fidem imploranti, respondit religiosus ille pontifex se datæ fidei satisfecisse, religioneque exolutum esse, qui semel reduxisset incolumem, bis reducere non promisisse. Verùm is non satisfecerat menti intentionique eius, qui iusiurandum exegerat, propterea nec eo se liberarat.

Otho episcop. Maguntinus fraude periurium cumulat.

20 ¶ Hanc tamen limitationem intelligunt nonnulli in dispositione legis, non etiam in dispositione hominis, quæ primo actu consumitur, etiam si postea euanuerit, nec sortita fuerit effectum. Ita enim voluit Bald. in l. j. columna viij. versi. tertiò, quæro statutum, C. de his quæ pœnæ nomi. & eius autoritate Socin. consilio cxvij. visa & diligenter, circa medium, lib. j. vbi & id dicit sing. & iterum consilio xcj. concludo dictum Philippum, columna ij. versi. confirmatur ratione, lib. iiij. vbi ex hoc infert, quòd dispositio sententiæ & promissio consumitur in primo actu, licèt is postea fuerit retractatus, cum sit hominis dispositio. & subdit hanc rationem concludere, nisi ipse fallatur.& Fran. Curt.iunior consi.clxxviij.habita diligenti consideratione, col.vlt.num.27.vbi ex hoc dicit, quòd dispositio hominis consumitur primo actu, etiam si non fuerit sortitus effectum, prouisio autem legis tum demum, si ille primus actus sortitus fuerit effectum. Vide autem quæ de hoc latiùs dicemus infrà in ix. limitatione. Sed vt interim non omittam, cum hac vj. limitatione multùm conuenire xij. limitationem. Nec tamen illud prætereundum in huius vj. limitationis tractatione ei admodum conuenire apud Romanos, qui non nisi captatis auguriis pugnare solebant, si tamen male pugnassent præter expectationem, quam ex primis illis auguriis conceperant, redire solitos vt rursus captarent auguria, vt à Seruio traditum est, in id referente illud Virgilij lib. ij. Æneid.

Dispositio hominis primo actu consumitur.

At prouisio legis, cũ actus effectum sortitur.

Nec posse Argolicis rescindi Pergama telis,
Omina ni repetant Argis, numenq; reducant.

SEPTIMA LIMITATIO.

Dispositio prohibitiua siue negatiua iterationẽ actus admittit.

1 ¶ Septimo Limita (& hæc est sexta Felyni limitatio) vt procedat in dispositione affirmatiua siue permissiua, non etiam in prohibitiua siue negatiua, quæ non solùm de primo actu. sed & in infinitum intelligitur, per text. in l.si sic stipulatus sum, vbi id not. Iason in ij. no. ff. de verb.obli.& voluit gl.no.in l.hoc genus, & ibi Alberic.Goffred.Salí.in fi.& Bar.qui eã dicit notandam,

notandam,& Pau. Castr. qui dicit sing.& præterea Oldr.in l.cùm pater, §. pater filiam,& ibi quoq; Bart.ff. de leg.ij.

2 ¶ Et idem quoq; voluit ipse Oldr. consi. xvj. thema tale est, Titius habens vnam filiam.col. iij.versi.nec in hoc multum,vbi & ad hoc allegat l.si sic,ff.de verbo.obligat.vbi per hoc confulnit,quòd si testator aliquid vltra legitimam legauerit filiæ, ne nuberet alij,quàm mercatori,aliàs legatum amittat: & filia primò nubat mercatori, & eo mortuo, nobili, amittit legatum: neq; enim in hac prohibitione de primis nuptiis tantùm est intellectum, sed de omnibus. Et id nuncupatim sequitur Benedict. Plumbi.in l.matrimonij, in fin.ff.qui & à quibus manu.vbi tamen est corruptus num. illius consi.& Paul.Castr.in d.l. hoc genus,vbi ex hoc dicit se consecutum fuisse honorem.& Catellia.Cot. qui id dicit singul. memor.incip. testator lætaliter vulneratus,circa medium.& Alciat.in hoc nostro §.hoc sermone. Et idem propè ad verbum,nulla tamen Oldradi mentione facta,voluit Alberic.in l. vlt. col.iiij.vers. vltimò quæro,ibi,nec est multùm,C.de sponsa.& in l.hæc conditio filiæ,in fi. ff.de cond.& demonstr. *Legatum mulieri ne nubat alij, quā mercatori,non de primis tantū, sed omnibus nuptiis intelligitur.*

3 ¶ Sed & illud quoq; voluit Signo.consi.lxviij.quædam mulier,col.ij.versi.deinde sic,& iterū consi.lxxj.factum sic se haber,D.episcopus,col.iiij. versi. præterea non est nouum, Bald. qui illam glo.dicit satis not. in l.si vt proponis, la j.col.ij.versi. opponitur,illud quod nullum est, C.quomo.& quan.iudex. Rom.consi. viiij. in casu propositæ consultationis,ante medium, versi.alia enim limitatio,dum allegat gl. in d.l.hoc genus, & non obscurè sing.ccxcj.legauit. viduæ.& Laur.Calca.consi.xx.ista quæstio habet tria dubia,col.j.versi. quarta limitatio, vbi ad hoc expressim allegat d.l.si sic stipulatus sim,de verb.oblig. Alex.in addit.Bar.in hoc nostro §.hoc sermone,& ibi Alci.Iason in d.l in duobus,§.j.col.vlt.versi.item prædicta limitat. ff.de iureiur. vbi tamen dicit se id nullibi legisse, præterquam apud Oldr. vbi suprà, & ipse Iason in l.decem stipulatus,col.v.versi.sed huic respondiui, ff.de verb.obli. Phil. Deci.in c. nam concupiscentiam,col.j.in iij.no.de constit. in j.lect.& consi. iij. cuius superscriptio incipit,quando iurisdictio,col.iij. versi. comprobatur hoc quia negatiua,& consi .cccexc.visis & circumspectis,col.iij.versi. & quia negatiua. *De eadem re.*

4 ¶ Huius differentiæ rationem,cur scilicet affirmatiua intelligatur de primo actu, non etiam negatiua, Iason vbi suprà cogitandum suadet, & ita quidem suadet, vt nullam sibi esse videatur. Verùm Alberi.& Pau. Cast.in d.l.hoc genus, ff.de cond.& demon.& Phil. Deci.in d. c. nam concupiscentiam, vbi suprà, id tribuunt viribus & robori negatiuæ siue prohibitiuæ,quod alias semper multo fortius est,quàm affirmatiuæ siue permissiuæ, id est,plus negat negatio,quam affirmet affirmatio,l.quicquid adstringendæ,ff.de verb.oblig.& l.luminū §.vlt.ff.de seruit.vrba.præd. & quod habetur in l.si qui ducenta,§. sed vtrùm, ff. de reb. du. & l.filiusfamilias,§.pen.ff.de dona.iuncta l.alienarum,§.donationis,& ibi gl.ff.de ver.signif. & l.j.§.editiones,& ibi Bal. post Ray. ff. de edendo,& l. eum qui,§. si libertus,ff.de iureiur. iuncta l.si iurauero,ff.de iur. patr. & voluit gl.in c.cùm dilectus, in verbò, à suspensis, versi. alij dicunt,& melius,& ibi Anto.de consue.Bal.in proœmio decreta. col. iiij. versi.item potentius,vbi & ad hoc allegat l.Sabinus,ff.commu.diuid.Soci.in l. serui electione, col. vlt.ff. de lega.j.Iason in l.si arrogator,col.ante p.versi. tertiò contra decisionem,& ibi ad idem cōtra,ff.de adopti. Augu.Bero.in c.j.col.j.de reb.eccle.non alien. *Robur negatiua multo fortius,quam affirmatiua.*

5 ¶ Hincq; prodit,quod tradit Archi.in c.si peccauerit,ij.q.j. quòd præcepta negatiua potentiùs & efficaciùs obligant,& magis præcisè adstringunt,quàm affirmatiua. & sequitur Pan. in c.nouit,col.xij.versi.secundò quæritur an quilibet,de iudi. Et quod scribit Raph.Fulg.in l.iurisgentium,§.sed si fraudandi,per glo ibi,ff. de pact. quòd negatiua indefinita equipollet vniuersali ex proprietate sermonis,licèt aliàs regulariter ex benignitate id fit,non ex proprietate,vt no.in c.vt circa,de elect.lib.vj.& per Bart.in l.si in pluribus,ff.de lega.ij. & probatur in l.si seruitus, ff. de seruitutib. vrban. prædior. *Et præcepta negatiua efficacius obligant.*

6 ¶ Et quod per tex.in l.tutor quoq;,quæ est iij.§.liberti, versi. sed patronum,ff. de suspect.tutor.iuncta l.j.§.consequens,eo. tit.tradunt Iac. Aret. Dy.& Bart. in priore lect.quòd vbi reperiuntur duæ regulæ, vna affirmatiua, alia negatiua, hanc potius esse attendendam. Et id sequitur Alex.in l.si conuenerit, col.j. ff. de re iudi. Et idem in duobus priuilegiis,vno prohibitorio,altero permissiuo,illud enim præualet,l.si Ruffinus,& ibi Bal.in prin. Raph. Fulgo.Alex.Fran.Are.& Iason,C.de testa.milit.Idemq; in duobus statutis,ex Soci. consi.lxxix. si essemus in terminis,col.iiij.versi. confirmatur quia hic, lib. iij. Et quod nos scripsimus in repet.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu. 247. incip.tu autem,& in nostris legibus connubialibus glo.v.quæ est in verbo,*contracter*,nu.80. incip.& hoc mirum. Et quòd item latè probauimus, constitutioni prohibitiuæ renunciari non posse, nec item priuilegio prohibitorio,in nostro tractatu Primigeniorum,q.xxiiij.nu.9.tamen Barb. & ij.seq. Sed quibus id addere potes quod apud Romanos vno ex tribunis pleb. prohibente, cæteri etiam maiore numero nihil efficere poterant vt videre licet ex Plutarcho in Gracchis,haud multo post princip. *Nec non priuilegium pro hibitorium, præualet per missiuo. Idem in statutis.*

¶Et

Qui teneant contrarium.

7 ¶Et hæc quidem nemo impugnat, licèt contrà facit text. in l.j. §. veteres, ff. de acquir. possesio. ex quo not. Soci. & Iason ibi, ille col. ij. versi. tertiò not. in versi. vt si plures: alter col. iij. versi. tertiò not. quòd vbi in eodem subiecto coucurrunt duæ qualitates, potiùs attéditur affirmatiua, quàm negatiua. & gl. in c. statutum, §. cùm verò, in verbo, eiusdem ciuitatis, de rescript. libro sexto, ex qua not. ibi Domi. col. iiij. versi. not. ex ista glo. id quod iam diximus, attendi potiùs qualitatem affirmatiuam, quàm negatiuam, cùm vtraq; coocurrit in personã vnius. Imo verò etiam si in diuersa subiecta concurrant, vt dicit Iason, vbi suprà, per text. not. in l. si is qui duas, ff. de liber. lega. Cuius reddit rationem ipse Iason, quem vide, ne hic diutiùs immoremur.

OCTAVA LIMITATIO.

Dispositio inducta per viã priuilegij, nõ intelligitur de prima vice.

1 ¶Octauò limita (& hæc est vij. & vltima limitatio Fely. in d. c. ij. de treug. & pac.) vt uon procedat, quando dispositio inducta per viam priuilegij (vt nostri loquuotur) esset temporalis, si intelligeretur de prima vice, quia hoc esset cõtra naturam priuilegij, quæ ea est, vt sit perpetuum, c. decet, de reg. iur. lib. vj. Ideo priuilegium concessum alicui & eius familiaribus, vt posint ingredi ecclesiam tempore interdicti, non de primis tantùm intelligitur, qui scilicet familiares erant tempore priuilegij concesi, sed & de aliis in eorum locum subrogatis. Ita enim post Ægid. Cremo. voluit Io. Aod. in c. licèt, quod est pen. circa medium, & ibi quoq; Domi. in §. j. versi. sed pooe quòd concessum. & Phil. Fran. versi. quærit tamen hîc, de priuileg. libro sextò per no. in c. vlt. de verb. signifi. eod. libro vj. & in c. quanto, de censib. & in l. filiæ. §. Titia, ff. de cond. & demonst. & in l. non aliàs, §. vlti. ff. de indi. & in l. vel inutilem, ff. de vsufru. & in l. placet, ff. de lib. & post. Et idem quoq; voluit ipse Ioan. Andr. in c. qui sentit, de reg. iur. co. lib. vj. & Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone, & Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. lxis. col. vj. versi. sed meo iudicio.

Indultum ad certum tempus.

2 ¶Et est simile quod tradit Io. Mona. in d. c. vlt. col. ij. versi. sed quæro episcopus, de ver. signif. lib. vj. quòd si episcopus habet indultum ad certum tempus, vt quatuor ipsius famuli gaudeant fructibus beneficiorum suorum, trahitur etiam ad illos, qui loco priorum fuerunt substituti, arg. l. sicut io anoos in ij. respon. ff. quib. mod. vsufruct. amitta. Nec obstat (inquit) l. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de lega. iij. quia ibi illud fit, ne hęres obligetur in infinitũ, & ne detur occasio fatuè consumendi.

Nati post testamentũ habetur ratio.

3 ¶Ex hoc dictum Io. Mona. sequitur Io. And. in d. c. vlt. col. ij. ad fin. vbi & in id præterea allegat c. quia circa, extrà de priuileg. cum aliis iuribus ibi allegatis in glo. vlt. & l. si ita fuerit, ff. de lega. iij. vbi eius qui natus est post testamentum, vel eius qui postea in familiam venit, habetur ratio. & l. si mancipia, ff. de fund. instruct. vbi in legato fundo cum mancipiis comprehenduntur mancipia pòst inducta. Sequuntur item Dominic. & Phil. Fran. in eod. c. vlt ille col. iij. versi. sed pone episcopus, hic col. ij. in v. not. Et ex hoc dicunt ipsi Ioan. Andr. & Domin. in d. c. vlt. quod eadem ratione illud indultum trahitur ad beneficia postea quæsita, vt ibi videre poteris. Sed & prius illud dictum Ioan. Andr. in d. c. vlt. sequitur etiam Ioan. Lup. in d. rub. de donat. inter vir. & vxor. vbi suprà.

Immunitas concessa simpliciter, intelligitur perpetua.

4 ¶Et facit præterea quod scribit Alberi. in l. cùm quidam, quæ est antep. in fi. ff. de annu. lega. quòd immunitas concessa simpliciter, intelligitur perpetua, ad quod allegat tex. in l. beneficium, ff. de constit. princi. & d. c. decet, de reg. iur. lib. vj. quæ haud dubiè loquuntur de priuilegiis principum, ideo secundum ea iura, est intelligenda illius sententia, vt per Io. Andr. in c. cùm nuncius, haud multò an. fi. de testibus, & Bart. in l. non solùm nostrum, §. si liberationis, ff. de liber. lega. cum si.

Priuilegia principum, quomodo interpretanda.

5 ¶His adde multa latè collecta ab Oldr. consi. ccc. factum tale est magistro milite, quibus probat priuilegia principum latissimè esse interpretanda extendendaq;, & quò ad res, & quò ad personas, & quò ad tempus, & quò ad modum agendi, & quo ad omnia genera causarum, atque etiam fauorabiliter intelligenda quò ad perpetuam & commutabilem eorum durationem: (vt ipse loquitur) quæ quidem vltima clausula propiùs ad hũc locum pertinet. & hoc quidem sigillatim tractat & probat, vt ibi videre poteris, ne hîc iterum repetamus.

NONA LIMITATIO.

Actus iterantur in dispositione hominis non etiã legis vel statuti.

1 ¶Nonò limita, vt hæc nostra regula procedat in dispositione hominis, non etiam legis vel statuti, per tex. qui ad hoc solet allegari, in l. veluti, §. hæc vox, vbi Cy. id no. & post eum Bal. qui eum §. legit cum §. vlt. l. si quis ex argentariis, & Iason qui eum §. legit. cum §. prætor ait, l. præcedentis, ff. de eden. Raph. Com. in l. si cùm dotem, §. j. versi. not. tamen ex gloss. ff. solu. matri. ex hoc limitans hunc nostrum §. & iterum consi. xiiij. statutum dictat, versi. non obst. l. boues. & Roma. consi. cccccinj. in casu propositæ consultationis, col. j. vbi intelligit, quãdo est eadem ratio. Alex. dum Cyn. & Bal. vbi suprà allegat, consi. lxxxj. lecto & discusso, col. §. versi. & quamuis eodẽ die, lib. iij. & Soci. consi. v. suprascriptus insignis doctor. col. iij. versi. & confirmatur ista ratio, lib. iiij. Phil. Dec. consi. cclxxvij. in ciuitate Placentiæ, col. penul. versi. & quia in dispositione hominis, & consi. cccccxij. cùm reuerendissimus, col. ij. versi. secundò principaliter,

principaliter,& consi.dcix.quæritur ex duobus,col.ij.num.vj. & cæteri omnes,quos postea in hac limitatione citabimus post seq. versi.

Natura legis qua. *Lex semper loquitur.*

2 ¶ Et huius quidem differentiæ duplex ratio esse potest,prior quòd legis natura ea est,vt disponat,non pro vno actu tantùm, sed perpetuò, & quoties opus fuerit, ne alioquin sit manca & mutila & imperfecta, contra l.j. C. de his quib. vt indig. Altera quæ proximè accedit ad priorem,quòd lex ipsa semper loquitur,l.j. ff.de condi.ex lege. vt per eam dicit Bart.in l. vlt.ante fi.ff.de reg.Catonia. estq; semper in viridi obseruantia,vt dicit tex.quem & ad hoc nostri vbiq; appellant,in l. Arriani,C. de hæret. Qua etiam ratione motus Bat.in l.si ita esset,col.j.versi.circa primum dic, ff.de aur. & arg. lega. dicit quod verbum præsentis tẽporis prolatum à lege,etiam ad futura trahitur, vti probatur ex d.l.j. de condict. ex leg.

Statutum de compromittendis causis affinium, cur non restringatur ad vnũ compromissũ.

3 ¶ Et ex hoc pleriq; dicunt fieri,quòd alibi diximus, statutum de compromittẽdis causis affinium non restringi ad vnum compromissum, sed vt toties fiat, quoties opus fuerit, donec causa fuerit decisa & expedita,cùm hæc dispositio sit legalis siue statutaria. Ita enim hac ratione voluerunt Cy.& Bal.in d.§.hæc vxor.& idem Bal.in l.si vt proponis, la j. col.vlt,versi, ibi,officio suo,C.quomo.& quan.iud.dum allegat Cy.in d.§.hæc vox.& ipse Bal. in l.j. col. viij.versi.quæro testator mandauit. C. de his quæ pœnæ nomine. vbi illud dicit quòd suprà diximus,legem semper loqui.Raph.Com.in l.si cùm dotem,§. j. versi. not. tamen ex glo.& ibi Alex.col.j.versi.iuxta hoc quæro,ff.solu.mat.Alex.consi. lxx.viso consi.col.j.versi.sed posito quòd illud,lib.ij.Cepo.causar.criminal.consi.lxviij.circa primum dubiũ, col.ij.in prin. Soci.qui id reputat sing.consi.cxvij.visa & diligenter,col ij.in prin. lib j. Ias.in d.l. duobus, §.j.col.vlti.versi. item limita supradicta,ff.de iureiuran.& in l.diuortio,§. quod in anno, col. vlt.versi.secundò limita,ff. solu. matri.& in l.prætor ait,§. deinde,col.vlti. versi. nec obstat si diceretur,ff.de oper.no.nunciat.vbi dicit,quòd si ex pacto compromissum fieri deberet, nõ cogerentur partes bis compromittere, & Phil.Dec. in c.sua nobis,col.j.versi.& ista habent locum,de appell.Andr. Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone.

Dos quando iteranda.

4 ¶ Sed ex hoc fit quòd nonnulli in ea quæstione, an qui tenetur dotare, si dotauerit,& dos amissa fuerit, teneatur iterum dotare, distingunt an teneatur dotare ex dispositione legis, vt iterum teneatur dotare,si dos sine culpa dotatæ amissa sit,per l. vltimam, C.de dot. promiss. & d.authen.sed quamuis,C.de rei vxor.actio. & voluerunt Bart.& alij in l.si cùm dotem,§. j.ff.sol.mat.& Bal.in auth.quod locum,C.de collat. cum si. An verò ex pacto vel alia dispositione hominis,& non tenebitur, per l.si socius pro filia,ff. pro soci. de qua diximus suprà, in prin.num.7.incip.tertiò. Nam ita has ll.quæ discordare videbantur,concord. Bal. Ange. Imo.& Alex.in d.l.si cùm dotem,§.j. ille circa medium, alter in fi. ipse Jmo.etiam circa medium,postremus colum.j.versi.iuxta hoc quæro,ff.solu.matrim.& Lauren. Calca.consi.xx. ista quæstio habet tria,col.j.versi.secunda limitatio.& Socin. consi. ccxcj. visis literis,col.v. versi.sed huic considerationi,lib.ij. Sed tu omnino circa hanc decisi. vide eundem Socin.d. consi.v.col.iij.versi.ad secundum respondeo,cum mult.sequ.lib.iiij. & quæ dicam infrà nu. xiiij. incip. sed & hanc.

Statutum de capiente condemnatũ pro delicto, quomodo intelligatur.

5 ¶ Nec omittendum quod per hanc nostram limitationem,ex specie facti, consultò respondit Raph.Comen.consi. xiiij. cuius id exordium est, statutum dictat capientem, quòd si ex statuto,capiens condemnatum prò delicto, debeat habere dimidiam partem cõdemnationis,non tantum intelligitur de prima captura, sed & de secunda, & de aliis, quia legis dispositio intelligitur,quoties opus erit,per d.l.veluti,§.j. ff.de edeo.& alia quæ allegat.

Differentia inter dispositionẽ hominis & legis.

6 ¶ Hæc autem nostra limitatio ex eo iuuatur(nec illud enim prætereundem est) quod scriptũ est à Soci.in l.hæc conditio filiæ,col.ij.in vlt.not.ff. de cond. & demonstrat.notari ex eo tex. & l. qui per salutem, & ibi gloss. de iureiuran. quòd dispositio hominis verificatur in primo actu valido,non autem in primo actu inualido. Ex quo(inquit)infertur non esse differentiã inter dispositionem hominis & legis in hoc, quia neutra verificatur in primo actu inualido: sed in eo esse differentiam, quando primus actus est validus, sed non sortitur effectum, tunc enim dispositio legis non consumitur illo primo actu: dispositio autem hominis consumitur, verbi gratia, lex vel statutum iubet fieri compromissum inter affines, & factum fuit compromissum validum, sed non sortitum fuerit effectum, non consumpta est dispositio, sed debet fieri aliud compromissum,& toties quidem fieri, donec laudum secutum fuerit.

De eadem re.

7 ¶ Secus vt subdit Soci. si testator mandauerit hæredi, vt faciat compromissum, quia tunc si semel validè compromiserit, licèt effectus inde nullus secutus fuerit, non tenebitur iterum compromittere, sufficit enim semel satisfecisse, secundum Bald.in d.l.j.vbi suprà, C.de his qui pœnæ nomine, & ita dicit se consuluisse Ianuæ.

Autoris de ea re opinio.

8 ¶ Tandem tamen subiungit ipse Soci. posse dici totum contrarium colligi ex d. l. hæc conditio,scilicet quod dispositio hominis consumitur primo actu etiam inualido: quia ille tex. dicit benignè dicendum esse,non consumi,ergo (inquit) de iuris rigore secus. & hoc videtur probare text.rectè intuenti, in l.dotis promissio,in fine ff.de iur. dot. Mihi autem,vt dicam

cùm quod sentio, nihil referre videtur, an id fiat ex æquitate scripta, an stricto iure, quoniã æquitas illa scripta præfertur rigori iuris, vt not. in l. placuit, C. de iudic. & vide intentum quæ dixi suprà, in vj. limit. num. vlti.

Electio data ab homine. *Quid si à lege.*

9 ¶ Iuuatur item hæc limitatio ex eo, quod à nonnullis dictum est, quòd cùm electio data est cuipiam ab homine, si semel elegerit, etiam qualitercunq;, variare non licet, est enim consumpta electio, per c. si compromissarius, de elect. lib. vj. Si à lege, licet, per l. eum qui certarum, §. vlt. ff. de verb. obli. Ita enim per eos tex. voluit Damasus in c. causam, de elect. vti eum allegat gl. in d. c. si compromissarius, §. porrò eo casu, in verbo, consentire, vbi & idem voluit Archid. col. ij. in verbo, functus, & ibi quoq; Io. And. post eum, & ab eo Alberi. in d. §. cùm purè, col. ij. versi. Archi. autem breuiter.

De eadem re.

10 ¶ Subdunt autem ipsi Damasus & Archi. vbi suprà, non obstare l. ij. de optio. lega. vbi ab homine data est electio, nec tamen consumitur vna electione: quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debuit fieri electio, per l. serui electione, ff. de lega. j. postea subiungit Archi. contra secundum membrum videri facere l. si cui, ff. de seruitu. & l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de tribut. actio. vbi data est electio à lege, & tamen variare non licet, ex quo dicit hãc esse viam brochardicam.

Pœna legalis sæpius, conuẽtionalis non nisi semel cõmittitur.

11 ¶ Postremo confirmatur hæc limitatio ex eo quod voluit Bald. in addit. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, in xxxviij. quæstio. quòd pœna legalis sæpius committitur: conuentionalis non nisi semel, nisi expressè dictum sit, vt sæpius committatur. quod & ipsum tenuit idem Bal. in l. si duo, §. j. ibi, contra hic, quia aliud, ff. de arbit. Licèt contrarium teneat Imol. in l. si sic stipulatus, col. ij. versi. & conclude breuiter, ff. de verb. obligatio. vbi dicit nihil referre quantũ ad id, siue pœna legalis an conuentionalis, vtriusq; enim eandem esse rationem, argu. l. non rectè, C. de fideiussorib. & l. cùm quis, ff. si certum petat. Et in vtramq; partem respectu diuersorum casuum, facit quod dici solet, mitius agi cum lege quàm cùm homine, l. Celsus, ff. de arbitr. cum similibus.

Dispositio hominis, quãdo cẽsetur facta à lege vel statuto, quid operetur.

12 ¶ Sed hanc limitationem ita primò declarabis, vt si dispositio hominis facta est ex necessitate legis vel statuti, ea censeatur esse à lege vel statuto, ita vt non intelligas de primo actu: verbi gratia, in casu de quo suprà locuti sumus, cùm statutum iubet fieri compromissum inter affines, & iudex sequendo statutum id fieri iusserit, certè si ex primo compromisso lis sopita non fuerit, iterum compromissum faciendum est, vt nuncupatim & in hac specie respondit Phil. Dec. consi. xxij. cuius superscriptio incipit, si pronunciatio, col. j. & ij. Nam cũ id faciat iudex necessariò secutus statutum, id statuto attribuitur autoritate Bal. in l. nouissimè, ff. quod tutor. autor. vbi dicit, quòd quando quis facit actum, ad quem tenebatur, actus videtur factus ex necessitate, nec voluntati facientis tribuitur, sed necessitati, quod & ipsum ante illum voluit Ioan. Andr. in c. præterea, de iure patrona. & in c. bona fides, in princ. de regu. iur. lib. vj. Et hoc quoq; vt subdit Dec. colligi potest ex eo quod scribit Bart. in l. j. col. ij. versi. pro ea declaranda, C. de eden. quòd mandatum factum argentario, vt edat rationes, non producit actionem mandati: quia cum argentarius ad id teneatur ratione officij, non reputatur mandatum hominis voluntarium, sed necessitati legis attribuitur.

De eadem re.

13 ¶ Cui adde quod tradit Bal. post Gui. Cu. in l. cùm hi, §. planè, in vtraq; lect. ff. de transact. quòd si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ea vendiderit, non poterit, super hac venditione transigi, tanquam facta vt illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quodq; scribit Iac. Butri. in l. si hæres testamento, ff. de act. empt. quòd si sit statutum, vt de quolibet contractu soluatur gabella, hæresq; venditionem fecerit iussu testatoris, non soluitur gabella, quia id factum attribuitur testamento, & non actui inter viuos, per gloss. sing. in l. si quis ita, in prin. in verbo, defectus, ff. de statu. lib. & id sequitur Bal. ipse in sua marga. in verbo, venditio, col. ij. versi. facio. Adde (inquam) multa alia similia, quæ & nos adduximus in nostro tractatu Retractuum, tit. j. in fi. illius tit. quæst. ij.

Beneficium iure speciali competens, nõ iteratur.

14 ¶ Sed & hanc principalem limitationem secundo declarabis, vt procedat in dispositione legis communis, secus si ex speciali beneficio legis quippiam competat: verbi gratia, pater tenetur iterum dotare filiam, quæ nullo suo dolo aut culpa dotem amisit, vt diximus & probauimus suprà, versi. iiij. sed & ex hoc ob eam scilicet rationem, quòd ex dispositione iuris communis pater tenetur dotare filiam, l. qui liberos, ff. de rit. nupt. & l. obligamur, §. lege, ff. de actio. & obliga. At frater qui etiam certis casibus tenetur dotare sororem inopem, ex speciali beneficio ipsi sorori inopi concesso, per notata in l. cùm plures, §. cùm tutor, ff. de administrat. tutor. & l. non omni, C. eod. tit. & latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæstio. lxij. si semel eam dotauerit, non ampliùs tenebitur eam dotare, etiam si nullo sororis dolo aut culpa dotem amiserit, vt non obscurè sentit Bart. in l. si cùm dotem, §. j. ff. solu. matrimo. & apertiùs Bald. in l. vlti. col. ij. versic. sed nunquid eo casu, C. de dot. promissio. per l. si socius pro filia, suprà allegat. & apertissimè idem Bald. in authen. quod locum, & ibi quoq; Rom. col. ij. versi. item inducitur, C. de Collati. illam differentiæ rationem afferentes, quòd facilius amittitur beneficium iure speciali competens, quàm iure communi, l. cùm miles, §.

militia

militia missus, ff. de testamen. milita. Sed tu tamen vide omnino Alex. in d.l. si cum dotem, § j.col.j.in fi. cum seq.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimo limita, vt nostra regula non procedat, quando post primum actum etiamnum manet eadem ratio dispositionis, vt procedatus ad secundum actum: tunc enim & ad eum procedi potest, per id quod dicit Bal. quem ad aliud suprà citauimus in vj. limit. in princip. scilicet in leg. fideicommissa, §. si quis alicui decem, ff. de lega. iij. hanc inter alias rationem afferens, quare in casu statuti iubentis compromissum fieri inter affines, compromissum est iterandum, si per primum lis non fuerit sopita, quia videlicet adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quæ est vt lis finiatur, & sic (inquit) non obstat leg. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. signifi. Quasi diceret Bald. hunc nostrum §. non procedere, cùm adhuc durat ratio dispositionis.

Cum durat eadem ratio dispositionis, proceditur ad secundũ actũ.

2 ¶ Quod & idem voluit & quidem expressius Roma. cons. cccccciiij. in casu propositæ consultationis, post princ. & Anto. cons. xxx. casus, Titius quidam testator, cuius illic dictum sæpius in hoc opere ad alia quædam attulimus, loquens in illo ipso casu, consil. xiiij. statutum dictat. Fely. in c. licèt dilectus, ad fi. de testi. Iason in l. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, qui est vlt. l. præcedentis, col. ij. vers. pro eius confirmatione, innctis præced. ff. de eden. & in l. prætor, ait, §. deinde, col. vlt. in vltim. no. ibi, confirmo istam conclusionem, ff. de oper. no. nunciat.

De eadem re.

3 ¶ Nam vt inquit ipse Iason, donec durat ratio finalis statuti, durat ipsum statutum, l. ij. §. vlti. ff. de donatio. Et vt ei id addas, ratio est quæ dispositionem ampliat, & extendit, l. regula, §. si quis, & ibi Bar. & Bal. & iterum §. & licèt, ff. de reg. ius. & l. j. §. mater, vers. quid si curatores, & vers. quid si decesserint, ff. ad SC. Tertulli. cum alius multis concord. tcat. & doctor. à me latè congestis in tractatu, cessante causa cessat effectus, parte j. nu. 146. incip. secundum autem, cum multis sequent. Sed aduerte quia hi omnes loquuntur in dispositione legis, secundum ea quæ diximus suprà in ix. limita. vt scilicet locus sit secundo actui, cùm est eadem ratio legis in illo secundo actu, vt in primo.

Ratio, dispositionem ampliat.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Vndecimo limita, vt hæc regula nostra procedat in dubio, & cũ simpliciter fuerit aliquid dispositum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. Secus si aliter disponentes dixerint. Primum enim inspiciendum est, quod illi expressè egerunt. In dubio autem de primo intelligendum est. Ita enim apertè declarat text. in leg. cum qui Calendis, ff. de verb. oblig. & in l. si duo, §. j. ff. de verbo. signifi. quas nos suprà in princ. pro concod. nostræ regulæ citauimus.

In dubio de primo intelligendum.

2 ¶ Id autem generale est, vt semper aliàs primo loco inspiciendum sit, quid inter partes actum est, l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. vbi ita ad verbum scribitur. Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est. Suntq; in id alij infiniti tex. quos non est necesse in re tam clara & minimè dubia adducere.

Sed ante inspicitur quid inter partes actum sit.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Duodecimo limita non procedere, non solum quando expressè aliud dictum est à partibus, sed & si ex coniecturis verisimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere, verbi gratia, vt loquamur in illo casu, de quo suprà, in prin. nu. 6. incip. tertio ad hanc sententiam, videlicet si quis vendit fructus alicuius prædij huius anni, & id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantum intelligitur, vt ibi diximus. Sed hoc intelligit Ro. in l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes, col. ij. vers. vnde dicit hic nisi precium esset æquiualens omnibus fructibus totius anni, ita vt sit verisimile partes intellexisse de omnibus, per tex. in l. cùm in fundo, §. vaor viro, ff. de iur. dot. Et id sequitur Alex. ibi, col. iij. versi. limita tamen dictum, Cepo. in tractatu seruitutum rustic. prædio. tit. de seruitut. iuris pascendi, col. iij. & Geor. Nat. in clemen. sæpe, in princ. col. lxij. ver. mihi magis placet, ibi, ad idem adduco quod voluit.

Intentio quoque partium si appareat, consideratur.

2 ¶ Et huc pertinet alia gl. in l. j. §. j. in verbo, agendo, ff. de superfic. quòd si dubitetur quis contractus fuerit, precium (inquit) facit discerni: quam glo. sequitur & dicit valde no. Barto. ibi, paulò ante fi. ver. vlteriùs quæro, & Bal. in l. ex conuentione, colum. j. vers. tertiò casu, C. de pact. vbi ex ea dicit, id quod dicitur ex mentione precij præsumi emptionem, vt not. in leg. vlt. C. de præd. curial. lib. x. intelligi, quando precium est re condignum, & idem Bald. in l. j. col. j. vers. quæro nunquid ille, & ibi quoque Ang. in lec. Perusi. Paul. Cast. Alexand. dum simpliciter allegat Bal. vterque paulò ante fi. & Iason, col. pen. versi. tertiò successiuè quærit, C. qui testam. face. poss. vbi dicunt, quòd si quis vendidit rem communem simpliciter, an totam eam, an verò partem tantùm suam vendere censeatus, in dubio id ex quantitate precij esse æstimandum, quod & ipsum voluit. Alexand. qui hanc dicit esse communem opin. & alios concord. adfert, in l. si domus, §. vltim. col. ij. versi. quid in vendente, ff. de lega. j. Sed & illam quoque glos. sequitus Petr. Anch. qui eam dicit sing. cons. ccccij. pluribus sa-

Ex mentione precij, præsumi emptionẽ.

tionibus,col. ij.versic.item potest intelligi.& Alexan.consi.lxviij.visis & opportunè consideratis, ad fi.lib. v.

De eadem re.

3 ¶ Et ad id quoque optime facit alia glo.in l.semper in stipulationibus,ibi,itē actum intellige etiam tacitè,ratione rei,quæ venditur,& ibi quoque Bar.in princ.& Philip. Dec. col. j. vers. item actum videtur,ff.de reg. iur. Et alia item gloss.illi omnino similis, in l.in obscuris. ibi, si enim res digna erat,eo.tit.& ipse Bar.post Dy.in l.patronus, §.j. col.ij.vers.fallit si ex coniecturis.& idem quoque Bar.in l.cùm tabernam,in prin.post medium ,ff.de pigno.& in leg. Paulus,col.j.vers.item quod dixi,ff.de solut. Franc.Aret.qui duas illas priores gloss. allegat, cons.vj.viso instrumento diuisionis,col.pen.ver.sed tamen his non obstantibus,& Ale.cons. xxvj.consideratis verbis,post medium,vers.corroborantur prædicta, lib.iiij.

Ex præsumptione nonnunquā dispositiones interpretandæ.

4 ¶ Sed & pro ista limitatione optimè facit tex.in l.cùm quidam,ff.de ann.lega.vbi cùm quidā decurionibus diuisiones dari voluisset die natalis sui,interpretatum est non esse verisimile testatorem de vno sensisse,sed de perpetuo legato.Nam vt dicit ibi Bartol. hanc interpretationem facit imperator ex qualitate personæ relinquentis,& eius cui relinquebatur,scilicet decurioni:& sic ex qualitate personæ non præsumitur quòd voluerit dari semel tantùm, argu. l.sed & si susceperit,§.j.ff.de iudi.vt proinde intelligas illum text.inniti præsumptione, coniectura, & verisimili.

Mens verisimilis testatoris sequenda.

5 ¶ Et quod pulchrè responsum est à Pet.Auch.cons.xxvij.non seruato ordine,col.iij. versicu. postquam igitur propter dictum,quòd si quis hærede instituto substituit duos antiquiores domus,ista substitutio non restringitur ad duos primos antiquiores tantùm, sed ad sequentes,illis exclusis vel repudiantibus,propter verisimilem mentem testatoris, quam ex multis colligit,vt ibi videre licet.Et sequitur Rom.cons.ccccxxxviij.in causa consultationis, in iiij. dubio.ad fi.Barb. cons.xxvij.scripsit doctissimus,col.x.vers.præterea additur vltimus,& alij quos tibi adduxi in nostro tractatu primigeniorum q.iij. num.9. incip.facit item. & præter eos Caro.Rui.con.cxix.viso & bene ponderato,col.antepen.sub nu.14.in fi.lib.ij.dum allegat Pet.Auch. vbi suprà.

Relictum cū vidua erit de qua viduitate intelligatur.

6 ¶ Et quod item no.consuluit Anto.vt alibi ad aliud propositum citauimus, cons. xxx. casus Titius quidam testator, quòd si testator reliquit habitationem domus filiæ suæ cùm vidua erit,non intelligitur de prima viduitate tantùm,sed de aliis omnibus,quia testator hoc verisimiliter intellexit:& inspecta mente eius eadem est ratio omnibus.

Actum videtur, quod partes verisimiliter intellexerunt.

7 ¶ Postremò hanc limitationem hæc ratio adiuuat,nam hæc nostra regula tum demum procedit, nisi aliter dictum sit à disponentibus, vt diximus suprà in præcedenti limit. Id autem satis actum videri debet, etiam si dictum non fuerit, quod partes verisimiliter intellexerint aut si interrogati fuissent,verisimiliter respondissent,l.tale pactum,§.vlt.& ibi glo.no.& Bal. qui id ad omnes dispositiones trahit,& alij,ff.de pact.cum aliis infinitis concor. à me collectis in l.si vnquam,in præfatione,nu.56.inci.inter tam multa.Sed vt tamen intelligas & huc quoque spectare quæ de verisimili latè inibi scripsimus nu. 37.incip.sed iam ni fallor, ad nu. 61.quæ tu ibi videre poteris.Et hæc quidem limitatio non admodum dissidet à vj.limitatione, quàm suprà posuimus.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

Actus qui suapte natura trahitur ad plures personas, iteratur.

1 ¶ Decimo tertio limita hanc regulā procedere,quando verba referantur ad aliquem actum, qui potest sæpius iterari ab eadem persona,secus si ex suapte natura traheretur ad plures personas. Cuius rei text.habes & exemplum in l.in annalibus, C. de lega. & in l. paterfamilias primis,in prin.ff.de vul.& pup.& in l.qui liberis,§.hæc verba,eo.tit.& ita per eos text. nuncupatim voluit Corne.con. cclxxix.videtur prima facie,col.pe.ver.nec obstat etiam secunda ratio,lib.iij.vbi ex hoc expressè limitat hunc nostrum §. hoc sermone.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

Secundus actus subrogatus in locum primi.

1 ¶ Decimo quarto limita procedere,nisi secundus actus subrogaretur in locum primi, verbi gratia.Si is qui ex dispositione obtinet duo beneficia, ea aut alterum eorum dimiserit, non poterit vi illius dispensationis,vnum,aut duo alia beneficia obtinere,quia ea gratia intelligitur de duobus primis tantùm,per c.ordinarij,ante fi & ibi glo.de offi.ordina.lib.vj. & in c. non potest,versi.illud autem,de præb.eo.lib.& diximus suprà in prin.num.27.inci. decimosexto, vt relinquamus. Quid igitur si vnum illorum priorem permutet cum alio, aut etiam duo illa priora cum aliis duobus. Et hæc quidem obtinere poterit, quia quod subrogatum est loco alterius,idem reputatur,l.si filiæ,§.j.ff. de condi.& demon. & l.si donatæ. §.si sponsus,ff.de donat.inter vir.& vxo. permutatum autem subrogatur loco eius cum quo permutatur,l.idem seruandum,ff.de leg.ij.Et quasi continuatiuè gratia extenditur, l.quod dicitur, ff.de mili. testa. Hæc Bald.expressim in c.dudum,le ij.col.j.de electio. Nec obstat(inquit) l. boues, §.hoc sermone, ff.de verborum significa. quia ibi secundæ nuptiæ non subrogantur loco primarum.

Res permutata, eandē sortitur naturā quam alia res cū qua permutata est.

2 ¶ Cui adde ad confirmationem huius sententiæ,quod in vniuersum dicitur, rem permutatam eandem sortiri naturam,quàm alia res,cum qua permutata est.quod ex eo videre licet

quod

quod tradit Bald.consf. cxij.quæritur qui intelligantur,col.ij.verſ.& prædicta ſunt vera,lib.j. fundum,cum quo permutatus eſt fundus patrimonialis,cenſeri etiam patrimonialem.quod & ipſum voluit Maſuer.tit.de ſociet.§.item & dicuntur conqueſtus. Quodq́ue ſcribit Albe. autoritote Gui.Cu.in l.vlt.col.ij.ver.item quærit,ff.de neg.geſt.quòd ſi quis rem meam permutat cum alia,& ea ipſa res mea periit,poſſum contra eum agere,vt mihi reddat aliam rē, quam habuit cauſa permutationis.

3 ¶Et quod in eandem ſententiam prodidit Lucas Pen.in l.prima,columna quarta, verſicul. ſed quid in quæſtione,C.de impo.lucrat.deſcript.li. x.rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius,eandem omnino ſortiri naturam, in idq́ue multas rationes adducit, vt ibi videre poteris. Et ex hoc colligit filios in hac ipſa re ita permutata eodem modo ſuccedere,vt in illa quam pater reliquit,etiam ſi aliàs aliter ſucceſſuri fuiſſent. Et quod item ex facto reſpondit Iaſ.conſ.ccxxxj.iſtæ duæ mulieres,col.j.lib.ij.rem permutatam cum re ſubiecta fideicommiſſo,fieri fideicommiſſariam. Et quod denique ſcriptum eſt à Matth. Afflic. deciſ.Neapoli.cccxxxvj. quidam nobilis, rem permutatam cum re dotali effici dotalem. Quæ & nos latiùs tractauimus in noſtro tractatu de Retracti.tit.j.§.xxxij.glo.j.nu.26.neque enim hic caſus, & ſeq.

De eadem re.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶Decimoquinto limita,vt procedat in diſpoſitionibus inter viuos, in quibus voluntas obligandi ſemper in id fertur,quod minus eſt,l.inter ſtipulantem,ff.de verb.oblig.& l.ſemper in ſtipulationibus,in fi.ff.de reg.iur.& ibi concord.in glo. Et propterea huiuſmodi diſpoſitiones ſunt ſtricti iuris,ſtrictéque ſunt interpretandæ,l.quicquid aſtringendæ,ff.de verb.oblig. Ideo non mirum,ſi intelligitur de prima vice tantùm. Secus autem in diſpoſitionibus teſtamentariis,quæ multò longiùs producuntur,pleniuſque interpretantur,l.in teſtamentis,ff.de regu.iur.& ibi quoque concord. quibus adde c. cùm dilecti, in fi. de donat. Et id quidem voluit Anto. conſil.xxx.caſus Titius quidam teſtator,in j.dubio,ad id quoque referens quod ex eo ſuprà diximus,tum in ij.limita.nu.3.incip.ſed aduerte, tùm in iij. nu. 11.incip.ſed & ad hanc. Et ſequitur Philip. Dec.conſ.cccccxij.cùm reuerendiſsimus,col.ij.nu. 6.

Diſpoſitiones inter viuos ſtrictè interpretandæ, teſtamentaria non item.

2 ¶Et idem quoque,nulla Ant.mentione facta,voluit Rom.in l.diuortio,§.quod in anno,quē legit ſub §.ob donationes,col.ij.verſ.vnde dicit hîc,ff.ſol.matri.& Alex. in additio. Bar.in l. dotis promiſsio, ff.de iure dot. & vterque quidem per l. defuncta, ff. de vſufruc. & Lauren. Calca.conſ.xx.iſta quæſtio habet tria dubia,col.j.verſ.iſta tamen regula, per l.placet, & ibi gl.ff.de lib.& poſth.de qua & nos diximus in eadem iij.limit.num.2.

De eadem re.

3 ¶Sed addit præterea Roma.quòd in dubio nunquam contractus intelligitur continere promiſsionem annuam,vt no gloſſ.relata ad text. ſi recte (inquit) intueamur,in leg.legatum, ff. de annu.legat.& firmat Bart.in l. eum qui ita,§.qui ita, ff.de verbo. obligat. Quin & idem voluiſſe videtur Soci. in leg. hæc conditio filiæ, paulò ante fin.ibi, ſed per prædicta, ff.de condi. & demonſt. dum etiam in hac re facit differentiam inter contractus & vltimas voluntates.

Cōtractus in dubio nūquā intelligatur cōtinere promiſſionē annuā.

4 ¶Et hanc opinionem confirmat,quod ſuprà diximus in ix.limit.hanc noſtram regulam non procedere in diſpoſitione legis, vel ſtatuti. Nam ex eo ſequitur nec in diſpoſitione quoque vltimæ voluntatis procedere, vtpote quæ illi æquiparatur, ex ſententia gloſſ. Bartol. Raph. Cor.& Alex.& aliorum in l.j.C.de his quibus vt indignis,gloſ.& Bar.in l. in cognitione, ff. de S C.Silla.Bart.in l.ij.ff.de in diem addictione,& in l.vlti.colum.ij.verſicu. eodem modo pone,ff.de regu.Catoni.Bal.in repe.l.& ſi poſt tres,col.vij.verſi.præterea inter contractum, ff.ſi quis cautio.& in l.quoties la ij.in lec.antiqua, C.de fideicom.& in c.j.in prin.colum. pe. verſ.deinde quæro pone quòd princeps,tit.de pace Conſtan.Roma.in leg.iij.§.filius, col.ij. verſ.& hæc faciunt,ff.de lib.& poſthu.& in l.iiij.§.Cato,col.antepe.ver.ſecundo quæro ſtatuta,ff.de verb.oblig.& in l.j.colum.iiij.verſ.quartò inquantum,C.quando non peten. par, quibus locis aut magna parte eorum reprǽhendit Bal.contrarium,vt ipſe dicit,tenentem in l.omnes populi,col.viij.ff.de iuſtit.& iure.cum aliis multis,ne dicam infinitis, concordant.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.in fin.num.13.denique obligatio. Sed quibus adde Fran.Are.hanc expreſsim rationem huius noſtrę limitationis adferētem,in l ſerui electione, poſt princ.ff.de leg.j.& tex.quem nonnulli in hoc citant,in l.Labeo,ff.de ſtatulib.& l.ſeruus hac lege, ff.de manumiſsio.Nam & illud ſcitum eſt,diſponat teſtator,& erit lex.§.diſponat, in auth.de nupt.

Diſpoſitio vltima voluntatis,æquiparatur diſpoſitioni legis.

Argumentū de teſtatoribus ad ſtatuētes,& è diuerſo.

5 ¶Adde,inquam,quòd hinc fit,vt bonum ſit argumentum de teſtatoribus ad ſtatuentes, & è diuerſo,l.vlt.C.de reb.eccl.non alie.& voluit Ang. vt à nonnullis citatur in l.j. ff. de acquir. rer.domi.per text.quem ad hoc dicit ſingu.in l.iiij.C.de omni agr.deſer.li.xj.vti illum allegat,& ſequitur Iaſon in l.teſtandi.in j.no.C.de teſta. ſed in meo codice Ang. nulla eſt illius lec.in eum tit.

Mens ſtatuētium iiſdem modis conſideratur, quibus mens teſtatoris.

6 ¶Adde & poſtremò, quod omnibus modis quibus coniecturatur mens teſtatoris, iiſdem quoque & mens ſtatuentium,vt dicit ipſe Ang.conſil.cclxxxj. Martinus,Ioan. de Florentia,

col.ij.ver.item per præcedentia,quod notabile dicit Iason in d.l.testandi,vbi suprà. Et quòd prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statutariæ, vt tradit Petrus Ancha. cons.clij. plura,& sequitur etiam Iason vbi supra,vbi tamen est corruptus nu.d. con.

Vide suprà num.88.

7 ¶ Et ad hanc limitationem pertinere potest quod proditum est à Guid.Suz.& Raph.Comé. in l.eum qui calendis, in prin.ff.de verb.oblig. quòd si testator legauit fratribus minoribus vnam pitantiam, vt ipse loquitur, in festo sancti Francisci, non de primo tantùm anno intelligitur, sed & semper & perpetuò in eodem festo. & nuncupatim ipse Raph. repræhendit Bartol. qui contrarium tenuerat in l. eum quidam, ff. de annuis legat. fatetur tamen idem Rapha.dictum Bart.posse procedere in contractibus, per text. in hoc nostro §. hoc sermone. De quo & nos plenius diximus suprà in prin.num. 88.incip. quadragesimooctauo vt redeamus.

Qui teneant contrarium.

8 ¶ Verùm de hoc principali dicto Anto.d.con.xxx.dubitat Fely.in d.c.ij.colum.ij.vers. bene facit elegans,de treug.& pac. Et id expressè & apertè repræhendit Ias.in l.diuortio,§.quod in anno,in fi.ff.solu.matrim.dum dicit ipsum Anto.in d.cons.quinque modis,inter quos hic vnus est,limitasse hanc regulam,sed illas limitationes parum sibi placere,nec tamen adducit rationem, quare sibi displiceant.

In testamentis difficilius permittitur secunda electio, quam in contractibus.

9 ¶ Et pro ipsius Iasonis opinione,posset illud nonnihil facere,quòd in testamentis difficiliùs permittitur secunda electio,scilicet priore iam facta, quàm in contractibus, vt videre licet ex l.si sterilis,§.vlt.ff.de actio.empt.& l.huiusmodi,§.Stichum,& ibi glos.Bar.Raph.Comé. & alij,ff.de legat.j.& l.seruí electione,& ibi Bar.in j.oppo.Alberi.col.j.Bal.post Petr.in prin. Ang.Imo.Raph.Comen.in princ.Pau.Cast.distinguens,Alex.Fran.Are.& Iason,co. ot.& l.fideicommissa,§.sic fideicommissum,ff.de legat.iij.& l.apud Aufidium, & ibi Alberi. post Iacob.Ra.& Pe.ff.de opt.leg.& Ioan.Mona.in c.si tibi, col. vlti.vers. & vt planè liqueat,de præbend.libr.vj.& Ioan.Andr.in c.gratia,paulò ante fi.& ibi Domi. col. vlt.ad fi. & Philip. Fran.col.ij.nu.9.de rescrip.eod.lib.vj.Bart.post antiquiores in l.eum qui certarum,§.j. col.j. in j.opposit.& ibi quoque Alberic.post prin.Angel.in fi.Pau.Ca.post medium,ff.de verbo. oblig.Pet.Anca.in c.si compromissarius,col.ij.ver.vlt.quia tex.dicit,de elect.li.vj.Alex.in d.l. quicquid,col.ij.vers.ex qua habes perpetuò,& ibi quoq; Iason col.ij.ver.in ea gl.ibi,& iterũ in fi.eius vers.ff.de verb.oblig. Cuius differentiæ redduntur quatuor rationes, vt videre poteris apud Iasonem post alios,in d.l.serui electione,col.iij.vers. operæpretium est.

Compromissum in testamento iussum primo cõpromisso consumptum.

10 ¶ Et certè huic limitationi ex diametro pugnat,quod scribit Bal.in l.j.col.viij. versic. quintò quæro testator mandauit,C.de his quæ pœnæ nomi.quòd si testator mandauerit hæredi, vt compromitteret causam,quam habebat cum Titio super muruo,sub certa pœna: sufficit vt hæres semel compromiserit,& confestim quàm id fecerit,liberatus est:quia verbum ab homine prolatum consumitur,etiam si postea euanuerit:licèt secus sit,si a lege esset prolatum, per l.vlt.§.vltim.& ibi Cy.ff.de eden. Et eum sequitur Soci.cons.cxvij.visa & diligenter, col. ij.vers.hoc etiam apertè, libr.j.vides enim ibi compromissum in testamento iussum, primo compromisso consumptum, etiam si euanuerit, tanquam scilicet ab homine iussum. Et

Autoris opinio.

certè ego sum in ea sententia,vt nihil in hoc referat,fiat dispositio à contrahente, an à testatore,vtrobique enim censetur dispositio hominis,non legis,quantùm ad hoc nostrum institutum attinet.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

Dispositio conditionalis, intelligitur de prima vice tantùm.

1 ¶ Decimosexto limita, vt procedat nostra regula in dispositione conditionali tantùm, non etiam in cæteris,ex eo quod post Cy.& Petr.voluit Bart.(quem omnes præter Raph. Com. sequuntur)in l.inter stipulantem,§.sacram,col.antepe.vers.venio ad vers.pro quo,ff.de verb oblig.quòd quando promissio vel legatum fructuum nascitururorum ex tali fundo fit cum relatiuo quis vel qui,quod coniunctum verbo futuri temporis facit conditionem, l. Stichum qui meus erit,ff.de leg.j.& l.nuper,ff.de legat.iij.vel quandò promittuntur fructus nascituri non expressa quantitate,quo casu etiam promissio censetur esse conditionalis, l.j.in fi.ff.de cond.& demon.& l.interdum,ff.de verbor. oblig. Tunc nullis fructibus primo anno natis, aut si nati fuerint,consumptos,non debentur fructus anni sequentis,l.& si debitor, §. verisimile, ff.de contra.emp.& l.certus, ff.de vino, triti.& ole. leg.quia conditio intelligitur de prima vice,per hunc nostrum §.hoc sermone. Secus quando promittitur certa quantitas fructuum nascitnrorum ex aliquo fundo, non adiecto relatiuo: tunc enim quia ista promissio non habet conditionem,non solùm de primo anno intelligitur,sed & de sequẽtibus,per tex. in d.§.sacram,& in l.Firmio,in prin.ff.quando dies leg.ced. Et idem certè voluit Cy.in l. si quis argentum,ad fi.princ.vers.si quærat nunquid, C. de donat.

De eadem re.

2 ¶ Hanc rem primus solúsque expendit Iason in d.§. sacram, ad limitationem huius nostræ regulæ,quam dicit mirabilem,nouam,& valdè singularem. Subdit tamen id sibi videri ineptissimum,quoniam in omni materia sermo simpliciter prolatus,intelligitur de prima vice, per tex.iam sæpius suprà à nobis citatum,in l.dotis promissio,vers.vlt.ff.de iur. dot. Tamen illico subiungit defendendo(vt ipse dicit)opinionem Bart.dici posse, quòd ea l. & similiter hic

hic noster §.hoc sermone,quem ipse allegat,bene faciunt pro eo : quia talis promissio dotis, de qua loquuntur,habet tacitam conditionem,si matrimonium sequatur,l.stipulationem,& l.promittendo,in prin.& l.tali.ff.de iur.dot.Cui in hoc vltimo adde quæ latè diximus in nostro tractatu Retractuum,tit.ij.§.ij.nu.58.ad octauum , & duobus seq.

Contrarium.

3 ¶ Postea autem ipse,vt ad eum redeamus,subnectit,quòd contra Bart.iura abundant, probantia in omni alia materia etiam non conditionali,sermonem simpliciter prolatum intelligi de primo actu,vt in l.eum qui calendis,& ibi glo.j.ff.de verbor. oblig. & in l.si socius pro filia,in prin.& ibi Rapha.Fulgo.id reputans singulare,in v.no.ff.pro soc.& in c. non potest, §.j.& c.mandato,& c.si clericus,in princ.& ibi Domi.in iiij.no. de præhend. lib. vj. quæ iura allegaui suprà in princ. Tandem Iason relinquit cogitandum,quia nemo aduertit, & nemo tangit,nec aliud dicit.

Autoris sententia, vt in omni materia de primo actu intelligatur.

4 ¶ Ego autem præterea illud scio,Bald.qui nihil omnino intactum reliquit(vt sæpe aliàs dixi) in l.qui per salutem,in fi.nouæ lect.ff.de iureiuran.in ea quoque sentẽtia fuisse, vt hic noster §.hoc sermone,intelligatur in actu conditionali tantùm,non etiam in præceptiuo & dispositiuo per d.l.qui per salutem.Et idem quoque effectualiter, vt nostri loquuntur, voluit Ang. consi.lj.cuius exordium est,ex facto proposito,factum autem incipit,Simon notarius,col.ij. At vt tandem in ea re iudicium meum interponam , censeo non solùm in conditionali materia, sed & in omni alia regulam nostram procedere , per iura à Iason. citata , & alia plura suprà in princ.à nobis quoque citata

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

Nisi actus secundus, sit reuocatorius primi reuocabilis.

1 ¶ Decimoseptimo limita , vt scilicet sermo simpliciter prolatus , de primo actu , non etiam secundo intelligatur,nisi ille actus secundus sit reuocatorius primi, qui aliàs ex suapte natura sit reuocabilis,quia tunc reuocari potest: Verbi gratia,princeps ciuitati potestatem fecit statuendi,quæ quidem ciuitas vsa ea potestate quippiam statuit,an postea poterit id statutũ reuocare.& aliud facere.De qua re loquens Bald.in c.j.in prin.col. pen.vers.deinde quæro, pone quòd princeps,tit.de pace Constan. dicit primùm videri, quòd non, quia ea facultas intelligitur de primo actu , per hunc nostrum §. hoc sermone. Subdit tamen contrarium esse verius,argum.l.omnium,C.de testamen.& no.à Ioan.And.in c.non potest,de præhend. lib.vj.in nouella.Et sequitur Alex.in addit Bar.in l.omnes populi,col.ix.in verbo,non potest reuocari,vers.sed quid si princeps,ff.de iustitu.& iur. Ex quo (inquit) apparet statuta potiùs accedere vltimæ voluntati,quàm contractui , de quo nos diximus supra in xv. limit. num.4. incip.& hanc opinionem,Sed ex hoc vides illos intelligere id quod dictum est in his quæ ex sua natura reuocari possunt.

An statuta reuocari possint à statuentibus.

2 ¶ Sed tu super his,& primùm super eo,an statuta reuocari possint à statuentibus , vide Bart. in d.l.omnes populi,col.ix.vers.quartò quærit vtrùm,quæ est iiij.quæst.iiij.quæstionis principalis , per totam eam quæstio.ff.de iustit. & iur.& in l.ij. §.j.col. vlt.vers. & prædicta sunt multùm,ff.de opti.lega.& in l.ambitiosa,col.pe.vers.quæro an decretum,ff.de decre.ab ordi. facien.& in d.l.omnium,in iiij.no.& ibi Bal.ad fi .vers. item nota quod licèt , & Ang. col.ij. vers.in tex.ibi,inhibitum,Pau.Ca.circa medium,vers.videtur etiam esse hîc casus.Alex.col. j.vers.& ideo facit,Corne.col.ij.vers.no.quòd licèt testamentũ,& latè Iason,col.ij.vers.ideo facit secundum Bar.C.de testa.Pan.post alios in c.dilecto,col.pen.vers.sed aduerte ad aliud dictum,de præb.Roma.cons.cxvj.visis necessariis,ferè per totum.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

Quando res, vel subiecta materia repugnat, non intelligitur de primo actu.

1 ¶ Decimooctauo limita,vt hæc nostra regula non procedat,si natura rei siue subiecta materia repugnet , vt expressè voluit Alciat. in hoc nostro §.hoc sermone , ad id referens quod suprà diximus in 8.limita.de priuilegio quod suapte natura perpetuum est.Ideoq; quod per viam priuilegij concessum est,primo actu non consumitur. Quodq; etiam diximus suprà in ij.limitatione, de re quæ ex consuetudine regionis requirit reiterationem.

Omnis dispositio sumit interpretationẽ ex natura rei & subiecta materia.

2 ¶ Nam & illud perpetuum est,vt omnis dispositio,quæcunque ea sit, sumat interpretationẽ ex natura rei,& subiecta materia,l.si vno,in prin.& ibi gl.Bar.& Bal. ff. loc. & c. constitutus, de religios.domib.cum aliis concord.adduct. à Steph. Pheder. in lib. de legum interpretat. par.iij.char.ij.vers.amplius licèt.& Ias.in l.iij.in ij.no.C.de transact.& in l.stipulatio ista habere licere,§.hi qui sunt,col.j.& seq.ff.de verb.oblig.& Fely.& Dec.in c.nam concupiscentiam,de constit.& à me latiùs in repet.l.si vnquam,in verbo,reuertatur, nu.37. incip. & aliàs etiam videmus,& seq. C.de reuoc. donatio.

DECIMANONA LIMITATIO.

Aequitate suadente de secundo intelligitur, aut non.

1 ¶ Decimonono limita,vt procedat nostra regula,cùm æquitas id suadet,vt scilicet de secundo actu non intelligatur. At si diuersum suadeat,certè & de secundo actu intelligetur,vt expressim voluit Salyce.in l.dotis promissio,ff.de iu.dot.in id referens text. in leg. quò enim, §.j.ff.rem rat.habe. tanquam scilicet hæc nostra regula habeat,vel non habeat locum , vti æquitas suadet,aut dissuadet. Et idem propemodum voluit Raph.Comen.in l.si cùm doté, §.j.post medium , ibi not.tamen ex gloss.ff.sol.matrimo.vbi tamen intelligit, in dispositione

hominis, ad id scilicet respiciens quod diximus suprà in ix. limit.

De eadem re.

2 ¶ Et huc quidem spectat tex. in l. hæc conditio filiæ, in fi. princ. in illis verbis, benignè tamen dicendum est, ff. de condi. & demon. vbi in casu illius legis conditio nuptiarum benignè intelligitur de secundis nuptiis. benignè igitur, id est ex æquitate, vt interpretantur Accur. Bar. & cæteri doctor. ibi. & quidem optimè. Nam id verbum, benignè, id propriè ac peculiariter significat, vt latè docuimus in nostro tractatu Retractuum, tit. §. 9. xxxv. in gloss. j. quæ est in verbo, *d'estroicts droitz*. nu. 25. incip. & sicut strictum ius. Et facit quod scribit Fran. Arei. in l. serui electione, ad fi. prin. ff. de leg. j. & Iason l. diuortio, §. quod in anno, col. vlt. vers. tertiò nò. limita. ff. sol. matri. De quo & nos diximus supra in iij. limitat.

VICESIMA LIMITATIO.

Actus iterabilis, aut non iterabilis, quid operentur.

1 ¶ Vicesimò limita, vt procedat nostra regula in actu non iterabili (vt nostri loquuntur) durante eodem statu, secus in iterabili. Ita enim voluit Alber. autoritate Oldr. in l. matrimonij, ff. qui & à quib. eum tex. concordans cum l. qui per salutem, ff. de iureiur. vt scilicet d. lex matrimonij, quæ non admittit alteras nuptias, procedat in actu non iterabili. d. autem l. qui per salutem, loquatur in actu iterabili. Quò etiam spectat quod diximus suprà in ij. limi. Porrò alij aliter intelligunt d. l. qui per salutem, vt diximus suprà in j. limit.

De eadem re.

2 ¶ Et huc quoque facit, quòd multi in hac materia distingunt in dic iterabili, & dic minimè iterabili, vt videre licet ex Bar. Alber. & Goffred. Saign. in l. cùm quidam, quæ est pen. ff. de annu. legat. & quod item dicitur in alio casu, scilicet de actu iterabili & non iterabili, vt sciamus, an pœna vel stipulatio semel an pluries committatur, per gl. in l. si sic stipulatus, in gl. vlt. paulo ante fi. & ibi Bar. col. j. vers. si quæris vtrùm stipulatio, post princip. illius ver. & Alber. col. j. in iiij. oppos. & Bal. paulo post prin. iterumq; postea, vers. nota quòd actus, ff. de verb. oblig. Et vide quæ dicam infrà in xxij. limitat. quæ ad hanc proximè accedit.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

Deceptus nulla sua culpa in primo actu ad secundum admittitur.

1 ¶ Vicesimoprimò limita, vt non procedat nostra regula, quando quit in primo suo actu, nulla sua culpa fuit deceptus: tunc enim ad alium accedere potest, verbi gratia, si quis vi gratiæ apostolicæ elegerit siue acceptauerit aliquod beneficium, consummata est gratia, nec poterit (etiam hoc dimisso) aliud petere, c. quia cunctis, quod est primū, & c. executor, de conces. præben. lib. vj. & diximus suprà in princ. nu. 54. incip. xv. quod voluit, & seq. Sed id sanè intelligitur, nisi is errantes elegerit siue acceptauerit beneficium alteri collatum vel debitum, tunc enim poterit aliud eligere vel acceptare, vt voluit gloss. in d. cap. quia cunctis, ad fin. in verbo, causa, & ibi quoque ante eam Inn. (nam vt alibi diximus, is multa c. lib. vj. legit in lectura decretalium) col. penul. in verbo, voluntatibus, vers. sed quæro vtrùm semel, & Ioan. And. in nouella, ad fin. Dominic. col. vlt. super gl. in verbo, causa, & Philipp. Franc. col. vlt. in glos. vlt. de concess. præben. lib. vj. & alia glos. in c. ne captandæ, in verbo, causa subsit, & ibi quoque ante eam Ioan. Mona. circa medium, Archidia. col. ij. in verbo, rationabilis causa, Io. And. col. j. in verbo, ius in ipso, in nouella. Petr. Anc. col. ij. vers. quærit Ioan. Andr. an qui semel, & Dominic. col. ij. super gl. in verbo, causa, eod. tit. de concess. præben. lib. vj. & Rom. cons. cccxxix. præsent consultatio, col. j.

De eadem re.

2 ¶ Et idem in c. gratia, de rescr. lib. vj. vbi is qui ignorans beneficium sibi absenti collatum, aliud à sede apostolica, quod simul cum illo tenere non poterat, impetrauerit, eligere debet, vtrùm eorum retinere maluerit: & si semel vnum elegerit, non poterit ampliùs alterum eligere: vt scilicet id procedat, nisi hic qui primum elegit, fuerit deceptus, ignorans scilicet id beneficium à se electum alteri, deberi, vel etiam errans, simplex beneficium pro dignitate elegerit. Ita voluit ibi Archid. ad fi. & ipse Io. And. col. ij. in gl. vlt. arg. l. ij. ff. de opt. leg. & l. si maritus, §. vlt. ff. ad l. Iul. de adulter. & c. quia verisimile, de præsumpti. citantq; in eam sententiam Hostien. in d. c. quia cunctis, in verbo, extantibus, de concess. præben. eod. lib. vj. Sed hactenus non vidi lecturam Hosti. in lib. vj. nec legit illud c. sub eo. tit. decretalium. Sed & id sequuntur Dominic. & Philip. Fran. in d. c. gratia, ille col. vlt. in glo. vlt. hic col. ij. nu. 9.

De eadem re.

3 ¶ Sed idem quoque in casu cap. si tibi, de præben. lib. vj. voluit Ioan. Mona. ibi, col vlt. dicens acceptantem in eo casu posse variare, si nihil sit quod ei imputari possit, per d. l. ij. ff. de opt. lega. Et aliud quoque non dissimile in alio casu scribit Calderi. cons. vj. an si consuetudo, sub tit. de consuetud. vt ibi per eum videre poteris.

Delegatus nulliter faciēs per iustū errorē facti, potest iterum pronunciare.

4 ¶ Et huc quoque pertinet, quod dicitur delegatum, qui semel etiam inutiliter pronunciauit, aut quicquam nulliter fecit, non posse iterum pronunciare, cùm sit functus officio, per leg. si vt proponis, la j. C. quom. & quan. iud. & c. in literis, & ibi omnes, de offic. deleg. & laic D. à Rota. decis. cccxlj. dubitabatur vtrùm auditor, in nouis, hoc tamen non procedit, vbi ipse delegatus per iustum errorem facti nulliter gessit, vt si executor, cui mandatum fuerat, vt prouideret Titio de præbenda, illi prouidit de præbenda Martini, qui communi opinione reputabatur mortuus, cùm adhuc viueret, non impeditur de alia prouidere, per l. error, C. de iur. & fac. igno. & c. dominus, de secun. nupt. Ita enim voluerunt Inn. Hosti. & Io. And. in c. j. in verbo, forte, & ibi Bal. col. j. vers. sed quid in eo cui est mandata, de re iudi. Bar. in l. index

postea

posteaquam, in iiij. oppo. ff. eod. tit. Card. Flor. consi. xxxij. in decisi. col. iij. versic. quarto quia quando, & consi. ciiij. post redditum consilium, col. ij. versi. ad aliud dubium, Petr. Anch. in cle. j. col. ij. in j. q. de re iudi. Pau. Cast. in l. cùm quærebatur, ante medium, ff. eo. tit.

5 ¶ Suntq; qui idem tenent in errore iuris, vt videre licet per Hosti. Ioan. And. Imo. & alios, præter ipsum Inn. in d. c. j. de re iud. & Petr. Ancha. in d. cle. j. vbi suprà. & Alex. in d. l. iudex, col. v. in iij. limita. Sed huius contrarium expreßè tenet Card. Flor. in illis duobus con. suprà allegatis, & bona pars eorum quos citauimus in præce. versi. dum loquuntur de errore facti tantùm, tanquam aliud sentiant in errore iuris.

Et an idem quando errore iuris.

6 ¶ Quid quod sunt qui negant in sententiis, & aliis actibus iudicialib. prodesse errorem facti, vt nec errorem iuris, & in his Imol. in d. l. iudex posteaquam, col. iiij. versi. fallit etiam quarto, ff. de re iudi. & ibi quoq; Alex. col. iij. versi. quartò fallit. & Pan. in d. c. j. col. penul. versi. aduerte inquantum Inno. loquitur, eod. tit. Nam Inno. in eod. c. j. de re iudic. & qui eum sequuntur, loquuntur in factis extraiudicialibus, vt in prouisione de beneficio, de quo latè diximus suprà in vj. limit. nu. 10. incip. huc item spectat. & multis seq. Sed tu hic vide quæ scripsimus suprà, in j. limit. num. 41. sed quod dictum est, & sequ.

De eadem re.

7 ¶ Hanc autem principalem limitationem intellige, modò si is qui ita errauerit, posteaquam certior factus fuerit de suo errato, & ita iure sibi non competente in beneficio quod prius acceptauit, mox, id est, sine mora aut negligentia ad alium redierit. Ita enim no. voluit Rom. d. consi. cccxxix. col. ij. versi. sin autem membrum, per tex. quem dicit singul. in c. si beneficia, de præbeod. lib. vj. vbi si quis ignoranter recipiat beneficium alteri collatum, vel etiam reseruatum à Papa, liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimissa, modò postquã certior factus fuerit, sine difficultate aliqua omnino id dimiserit. Nam si (vt inquit Roma.) quis perdit ius quod habet in re, in prioribus illis beneficiis, ob moram dimittendi posterius illud, multò magis perdit commoditatem iuris ad rem, si in mora fuerit relinquendi beneficij acceptati vi gratiæ: multo enim facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re, c. si is cui, de præben. lib. vj. & c. vlt. de concess. præbend. lib. vj. Hæc ille. Cui & tu addere potes optimum text. in l. qui contrà, in fin. C. de incest. nupt. cùm dicitur, si errore comperto coniunctionem huiusmodi, sine vlla procrastinatione diremerunt. & alium quoq; in l. quis sit fugitiuus, §. idem ait si seruus, ff. de ædilit. edic. ibi, si imprudens secutus est, neq; occasionem redeundi nactus prætermisit. & in c. cupientes, §. insuper. de elec. lib. vj. ibi, tunc infrà idem tempus iusto impedimento cessante, &c. & quod voluit gl. ibi, in §. quòd si per xx. in verbo, proposita, in princ.

Errans, quomodo recipiatur ad iterationem actus.

Facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re.

8 ¶ Ex hocq; approbat Rom. vt ad eum redeamus, eorum sententiam qui reprobant opinio. Hosti. dicentium, quòd vbi est manifestum acceptantem beneficium, ius in illo non habere, non esse expectandam sententiam super declaratione non iuris: nam in re manifesta debet ipse acceptans statim bonam fidem agnoscere, nec sententiam expectare, l. emptorem, in princ. ff. de actio. empt. & clariùs in l. quoties, §. denique, ff. de administ. tutor. & ad id quoq; citat l. si res. §. non tamen, ff. de alienat. iudic. mutan. caus. fac. & l. j. ff. de inoffi. testa. Quibus & tu adde alium tex. not. quem & ipse postea ad aliud adducit, in l. nemo rem suam vtiliter, §. j. in fi. ff. de verb. oblig. cùm dicitur, hic moram fecisse videtur, qui litigare maluerit, quàm restituere. Adde item & alia multa quæ diximus de execratione litium in nostro tractat. Retractuum, tit. j. §. viij. glo. vij. in verbo, *le retrayant en decherroit*, num. 20. incip. hic autem maxima, & seq.

In re manifesta, acceptans non debet sententiã expectare.

9 ¶ Intellige item hanc limitationem in eo, qui deceptus fuit errans in facto, secus si in iure errauerit, vt pulchrè voluit Inn. loquens in executore dato à Papa, qui errans in iure, contulit beneficium, quod non vacabat, in c. j. in fin. de senten. & re iudi. quem nuncupatim sequitur, idq; dicit not. Card. Flor. consi. ciiij. cuius initium est, post redditum, col. ij. versi. ad aliud dubium. Neque enim aliàs error iuris excusat. Super quo vide quæ diximus suprà alicubi.

Error iuris nihil prodest ad iteratione actus.

VICESIMA SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimosecundò limita hanc regulam, vt procedat cùm agitur de specie, quæ suapte natura non est iterabilis, iuxta l. Lucius, §. impuberem. ff. de lega. iij. Secus, si de quantitate, quæ sua ipsius natura iterari potest, ideo si quis reliquerit certam quantitatem filiæ, dum vel donec nupserit, censetur esse legatum annuum pro quolibet anno, non pro vno tantùm, l. qui concubinam, §. vxori, ff. de lega. iij. & l. legatum, ff. de annu. lega. & l. iij. & iiij. ff. de condit. & demonst. Ita enim autoritate earum ll. voluit Imol. in l. in institutione, circa medium, ff. de vulg. & pupil. quem sequitur. Lanr. Calca. consi. xx. ista quæstio habet tria dubia, col. j. versi. tertia limita. per hoc expreßim limitans hanc nostram regulam. Et vide quæ diximus suprà in xx. limita. quæ ad hanc proximè pertinet.

Actus nõ iterantur, cum species suapte natura nõ est iterabilis, secus si sit.

VICESIMA TERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimotertiò limita, vt procedat nostra regula, cùm per primum actum ius alteri est quæsitum, alias secus: exempli causa, Eligentes per viã electionis, ea publicata, ad secũdam

Ius alteri quæsitum per primum actũ impedit iterationem, alias secus.

electiuum venire non possunt, c.cùm inter canonicos,& c.publicato, de electio. Per viam autem postulationis possunt,antequam postulationẽ præsentauerint,postea non possunt, c. bonæ,le ij.de postula. prælat. quod non ob aliud est, quàm quia per simplicem electionem quæritur ius, saltem ad rem, electo, per postulationem non quæritur ante præsentationem.

De eadem re.

2 ¶ Quam quidem eius differentiæ rationem posuit Compostel.in d. c. bonæ, col. j.in verbo, quæsitũ,& ibi Pan.col.v.ver.ex hoc habes,vbi ex hoc ponũt hanc regulã generalẽ,quòd quis variare potest,antequam ius sit alteri quæsitum: secus si ius sit quæsitum,& ad hoc quoq; allegat ipse Compost.l.nemo,ff.de reg. iur.& c.cùm inter dilectos, de electio. & ipse quoque Pan.citat.clemen.j.de renunc.Quod & ipsum voluit Cardi.Alex.in c. Osius,§.j. lxj. distin. & Roch.Cur.in tract.de iure patrona.in verbo,honorificum,col.xj. vers.secundò suboritur quæstio accessoria.

Scrutinio publicato, quãdo electores variare possint.

3 ¶ Et bene facit,quod à Io.Mona.traditum est in c.cùm expediat, col.j.versi.item publicato, de elect.lib.vj. quòd publicato scrutinio electores variare nequeunt,per d.c.publicato,quod vt subdit,verum est,vbi electus ius habet. Quòd si ius non habet,vt ibi,ex scrutinio c.si cui, eo.tit.& ibi variare poterunt,Et sequitur Io. And.ibi, post prin.in verbo,consenserit,& Per. Anch.ad fi.& Domi.col.j. Et idem propemodũ voluit Dy. in c.mutare, in princ.de reg.iur. lib.vj.& Host.in summa,tit.de electio.§.vtrum mutari possit,col.j.versi.& vt plenius. & non obscurè voluit Cardi.Flo.in d.c.publicato,col.ij.in j.oppo. & iterum col. v. in vij.quæst. & ante hos omnes Compostel.in eo ipso c.publicato,in verbo,variare. & iterũ paulò ante fin.

4 ¶ Et quod etiam voluerunt D.à Rota,decis.xxxv.nota quod vbi episcopus,in antiquis,quod si episcopus habet ex priuilegio vel ex consuetudine, vt possit in sua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet ecclesia collegiata,& aliquem nominauerit, qui ipse acceptauerit,non poterit alium nominare, etiam si ea nominatio non sortiatur effectum,per l. apud Aufidium,ff.de opti.lega.& alia quæ allegat,vt diximus suprà,in prin.num.115.inci.sexagesimosexto,quod tradiderunt. Nec obstat(inquiũt)c.si electio,de ele.lib.vj. vbi si electio non sortitur effectum,quia electus nolit consentire, vel post consensum renunciat,aut moritur, aut propter occultum quodpiam vitium irritatur electio, poterunt eligentes electionem aliam facere, quia ibi ex sola electione immediatè in dignitatibus electiuis non quæritur ius,in simplicibus autem quæritur,vt in c.si tibi absenti,& ibi no. de elect.lib.vj.

In simplicib. beneficiis, electione quæritur ius.

Summa huius rei.

5 ¶ Vides igitur ex eorum sententia cardinem huius rei in hoc verti, an ius sit quæsitum, an non: vt primo casu variare non liceat.secundo liceat. Nã & hoc ipsum in vniuersum voluisse videtur glo.distinguens tamen in secundo membro, in c. nosti, extrà de elect.& simpliciter Archi.tractans,an liceat mutare consilium,in c.certè,in verbo,muto,xij. q.j.dicens ita esse concordanda iura,quæ dicunt licere mutare consilium , quæq; dicunt non licere. quod & ipsum sequitur Card. Alex.ibi.col.ij. super gl. in verbo,ecce. Et idem quoq; voluit Iason in l.serui.electione,col.j.vers.secundò limita,ff.de lega.j. in id referens tex.ibi,& in d.l.apud Aufidium,ff. de opt. lega.

Tempus statutum delegato ad expediendam causam, an prorogari possit.

6 ¶ Et quod item proditum est à Bald.in l.j.C.senten.rescin.non pos. vti allegatur ab his,quos statim citabo(licèt in meo codice non reperi) quòd si consentientibus partibus à delegante statutum est tempus delegato ad expediendam causam, nõ poterit ampliùs id tempus prorogari,ne tollatur ius quæsitum alteri parti ex lapsu eius temporis:& sequitur Ro.in l.ij.col. xix.versi.dubitatur vlteriùs,ibi,aut terminus ipse,ff.de re iudi. & Georg. Nath.in repe.clem. sæpe,in princ.col.xlij.versi. prædictis accedat,de verbo.signific.

De eadem re.

7 ¶ Quod tamen intelligunt Ro.& Nat.(neq; enim id prętereundum putauimus)nisi quidpiã nouum atq; inopinatum emerserit, ob quod is qui prorogationem petit, non potuerit intrà tempus præstitutum dicere de iure suo : tunc enim iustum esse , vt ei succurratur,arg. l. de ætate,§.ex causa,ff.de interro.act.& c.cæterum,de iuram.calum. vt & in simili dicitur tempus præscriptum appellanti ad prosequẽdum appellationem ei prorogari debere, si aliquid acciderit , propter quod non poterit appellationem prosequi , auth.ei qui, C.de temp. appella.& c.ex tenore,de appel.Debet enim iudex maximè in arbitrariis æquitatem ob oculos ponere,l. quod si Ephesi,ff.de eo quod cert.loc.

Ius ex primo actu quæsitũ, quid operetur.

8 ¶ Sed & huc propius accedit quod à Bart.& Alberi.scriptum est in l. qui per salutem vtroq; circa medium,& ibi quoq; Angel.Saly. in vlt.oppo.& Iason in fin.ff. de iureiur.dum tollere volentes antinomiam, quæ videbatur illius l.& huius nostri §.dicunt in hoc §. & simili. tractari de nouo iure quærendo per matrimonium , sine aliquem alium actum. At in d. l. qui per salutem, quis iurauerat ex iure suo sibi iam quæsito per acceptationem. Quod & ipsum secutus est Bened.Plumbi.in l.matrimonij,post medium,ff.qui & à quib.dum concordat d. l.matrimonij, quæ omnino similis est huic nostro §.cum d.l.qui per salutem. Quibus etiam accedit Bal.in l.qui post aditam,paulò ante fi.ff.de impub. & ali.subst.dum allegat d.l. matrimonij,& alias,in hocq; manet, vt si ex primo actu ius sit quæsitum , non liceat ad alium transire. Sed tu hîc omnino vide quæ diximus suprà in j.limitatione,num. 38. incip. declara item tertio, & seq.

VICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimoquartò limita procedere, vt primo actu consumatur dispositio, nisi ipse actus sit necessarius, scilicet continens necessitatem actu permanentem, vt dicit Bald. in l. vltima, col.vlt. C. qui bon. ced. possunt, ad hoc trahens, quod alibi diximus, statutum de compromissis non consumi vno tantùm compromisso, sed tandiu durare, donec lis finita sit, scilicet supra in vj. limit. num. j. & sequ. atq; iterum in limit. ix. num. 3. incip. & ex hoc pleriq; & alibi sæpe.

Actus necessarius iteratur.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimoquintò limita, vt hæc nostra regula non procedat in vniuersali, siue etiam generali dispositione, aut etiam indefinita, cum ea æquipollet vniuersali: tunc non tantùm intelligitur de primo & de præsenti actu siue tempore, sed etiam de aliis postea futuris, per text. in l. si seruitus, ff. de serui. vrb. præ. vbi generalis concessio seruitutis, ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. Et ita illum tex. intelligunt omnes docto. ibi.

In vniuersali siue generali dispositione, ad actus iterationẽ proceditur.

2 ¶ Et illius arg. dicit Bal. in auth. excipitur, in fi. C. de bon. que liber. quòd si pater ita dicit, concedo filio meo omnes fructus aduentitiorum bonorum ipsius, non solùm includuntur fructus illius anni, sed & aliorum futurorum, quia videtur vniuersalis cócessio, & quia vno & eodem tempore pertinent ad concedentem, l. Lucius, quæ est penul. ff. de fund. instru. & quod no. Cy. in l. non modus, C. de seruit. vbi & idem dicit de vniuersali concessione, vt scilicet ad futura trahatur, & ad id quoq; allegat d. l. pen. & l. peculium, ff. de lega. ij.

Vniuersalis concessio, ad futura trahitur.

3 ¶ Sed & Bal. vbi supra citat Arch. in c. cognouimus, paulò ante fi. versi. & est argu. quod qui concedit, xij. q. ij. vbi post Hugo. dicit, quod qui generaliter concedit omnem decimationẽ cuiuspiam loci, intelligitur concedere etiam futuram decimationem noualium, nam & prę teritæ & præsentes & futuræ decimationes eodem iure ei competunt, omnesq; eodem iure censeri debent, argu. l. j. ff. de pignoribus, & l. si quis, quæ est vlti. C. quæ res pignor. oblig. poss. & hoc quoq; ibi sequitur Cardi. Alex. etiam ad fin.

Omnis decimatio concessa, quid comprehendat.

4 ¶ Attende tamen lector amantissime, ne decipiaris, quod nonnulli tradunt in d. l. si seruitus, quam nbi pro fundamento huius limitationis post alios citauimus, ideo disponentem, qui indefinite locutus est, intellexisse etiam de futuris, quia potuerunt omnia futura præuideri: alias enim futura non comprehenderentur, per l. si ita esset, ff. de aur. & arg. leg. Ita enim expressè voluit Bar. in d. l. si ita, col. ij. versi. si verò de magno præiudicio. & ante cum Cy. in d. l. non modus, versi. quandoq; concedit sub nominibus.

Futura, quãdo comprehẽdantur sub indefinita.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

5 ¶ Vicesimo sextò limita procedere, nisi dispositio permittens aut aliter disponens aliquid fieri, vtatur verbo, quoties, aut aliis similibus: vt ti dicat fieri quandocunq; vel quotiescunq; quis voluerit, tunc enim ea dispositio non vno actu consumetur, ob vim & significationem huiusmodi dictionum, quæ iterationem important, vt magna autoritate affirmat Archi. in c. nunc verò, ix. q. iij. quem sequitur Domi. consil. xcvij. super j. dubio, col. j. versic. prætextu istius, vbi autoritate illius dicit eam dictionem, quoties, esse eius naturę, vt importet vniuersaliter potestatem variandi, ex hocq; c. non potest, de præb. lib. vj. quo cauetur dispensationem ad duo beneficia intelligi de duobus primis tantum, vt diximus supra, nu. 28. incip. decimoseptimo accedit. non procedere quando in dispensatione essent illa verba, quoties sibi placeret. quod & ipsum nulla illorum mentione facta consuluit Phil. Dec. consi. clxix. cuius superscriptio incipit, dispensatio facta, in j. dubio.

Dispositio vtens verbo quoties, quãdocunq; &c. nõ cõsumitur vno actu.

Dictio quoties, cuius sit natura.

2 ¶ Quibus addes Dy. Alber. Batt. Imo. & Alexan. in l. qui bona, §. vlti. ff. de dam. infe. dicentes hæc verba, toties quoties, significare infinitatem. vti etiam ipse Alex. voluit in l. si Stichum, §. j. col. ij. versi. nec ob. ratio, ff. de ver. obli. & in l. ij. §. vlt. col. ij. versi. puto quòd in terminis, ff. qui satisd. cog. & consil. cxlv. quoniam abunde, col. j. versi. sed hoc non obstante, lib. ij. & alij multi quos tibi citauimus in tractatu Retractuum, tit. ij. §. j. in glo. ij. in verbo, *à sel temps*, nu. ti. contrarium, cum multis seq.

De eadem re.

3 ¶ Et hoc quidem aliis probatur in his dictionibus & similibus, ex multis tex. videlicet in l. si ita stipulatus à Seio fuero, & ibi Barto. Aug. & Imol. ff. de fideiuss. quæ loquitur in dictione, quandocunque, ibiq; gl. in verbo, summas, adducit pro contrario hunc nostrum §. hoc sermone, vt intelligas hanc limitationem ad hunc tractatum pertinere, & alios tex. in l. j. §. j. ibi, toties quoties, ff. si fami. fur. fec. dica. & in l. si duo, §. vlti. ff. de arbit. & §. in primis, Instit. de eo cui liber. cau.

Comprobatio eiusdem.

4 ¶ In quo tamen illud annotandum est, quod tradit Aug. in l. si finita, ff. de dam. infec. & iterũ in l. ij. §. qui exhiberi, ff. de cust. reo. quod si quis promiserit alterum repræsentare toties quoties fuerit requisitus, sufficit vt bis illum repræsentet, ita vt postea liberetur, per d. l. qui bona, §. vlt. ff. eo. tit. & l. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de lega. iij. Et illum sequitur, & multis argu. & rationibus comprobat Roma. in repe. rub. ff. de arbitr. col. x. versic. quid autem si compromissum est, & consi. xv. plura sunt quæ quæruntur, in iiij. eodemq; vlti. dubio, vbi & alia loca citat ex eodem Aug.

Toties quoties repræsentare promittens, liberatur si bis repræsentet.

¶Sed

Qui teneant contrarium.

5 ¶Sed hæc sententia reprehenditur ab Imo. Rom. sibi contrario, Alex. & cæteris recentiorib. in d. l. si finita, ea quam diximus ratione, quòd ea verba (toties quoties) infinitatem designat, proptereaq; duabus vicibus tantùm minimè contenta est. Quod & ipsum tradit idem Ro. in d. l. ij. §. vlt. col. ij. versi. modò ad propositum. & ibi quoq; Soci. col. pen. versi. sextò & vltimò, ff. qui satisd. co. & Pau. Cast. in l. duobus, §. quod si reus, ante fi. & ibi quoq; Ias. col. pen. ff. de iniu. quo in loco ipse Pau. monet notarium, vt promittere faciat de sistendo toties quoties. & ipse item Alex. in d. l. quia bona, §. vlt. ff. de dam. infe. & d. consi. cxlv. in princ. lib. ij. & alij quos in id citat Hippo. Marsi. in l. vnius, §. cognitorum, col. vij. versi. item & vltra, cũ multis seq. ff. de quæst. & vide quos citaui suprà, in prin. nu. 49. inci. quid autem si quis.

Infinitas quãdo toleretur, vel restringatur.

6 ¶Sed & hîc non omittendum ducimus, quod ab Ang. scriptum est in d. l. si ita stipulatus à Seio fuero, ff. de fideiuss. volens soluere contrarium quod gloss. ibi fecerat de hoc nostro §. hoc sermone, vt suprà diximus, hæc tradit, Quòd vbi tractamus de obligatione contrahenda in alicuius conditionis euentum toleratur infinitas, & solus primus actus impletionis consideratur per hunc nostrum §. hoc sermone. Vbi verò tractamus de obligatione multiplicanda, tunc etiam toleratur infinitas, si per multiplicationem in effectu, non multiplicatur interesse, neq; contrahitur nouum damnum, vt in d. l. si ita stipulatus, vbi licèt fideiussor obligetur in plures quantitates, tamen eas recipere potest à reo, & in l. vbi exigitur, §. hæc vox, ff. de eden. de qua nos alibi diximus. Sed vbi ex multiplicatione semper inducitur nouum damnum, quantumcunq; verba sunt apta ad infinitatem, non toleratur infinitas, sed restringitur, l. fideicommissa. §. si quis decem, ff. de lega. iij. quam & glo. in d. l. si ita stipulatus, adduxerat pro contraria. Sed antequam obligatio contrahatur, potest futurus, vt ipse loquitur, obligari, dicere se nolle in infinitum obligari, & sic, inquit, intelligitur l. qui bona, §. vlt. ff. de damno infec. Hæc Ang.

De eadem re.

7 ¶Cæterum Imo. in d. l. si ita stipulatus, dicit hæc bene notanda, quia secundum ipsum Ang. etiam si apposita sit dictio, quandoq; vel quandocunque, in d. §. si quis decem, nihilominus procederet quod ibi dicitur. Cuius tamen oppositum sentit Bart. in d. l. si ita stipulatus, & rursus in d. l. qui bona, §. vlt. & fortè, vt subdit Imo. illud verius est, quia standum est voluntati testantis, nec recedendum à verbis claris, l. aut ille, §. cùm in verbis, ff. de leg. iij. & l. pen. ff. de annu. leg. Et pro hoc facit d. l. si ita stipulatus, nam posset esse, quòd ibi sæpius damnum incurreretur ipsi fideiussori, si contingeret ex post facto reum effici non soluendo, vt in §. vlt. instit. de replic. Æquitatem tamen habere opinio. Ange. sed æquitas non scripta, & rigor scriptus videntur resistere, per supradicta.

VICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

Concessio lucratiua, vno actu non consumitur.

1 ¶Vicesimoseptimò limita, vt procedat in concessione onerosa, secus in lucratiua siue gratuita, ex hoc quod voluit Alex. in l. diuortio, §. ob donationes, col. iij. versi. secundo limita dictum, ff. sol. matri. dum limitat dictum Bald. ibi dicentis, quòd si quis vendit fructus cuiuspiam horti, & bis ipsi fructus colligantur in anno, intelligitur tantùm de primis, de quo nos supra diximus in prin. num. 6. incip. tertiò ad hanc sententiam: Vt scilicet id procedat in tit. oneroso, in quo & ipse Bal. loquitur: in lucratiuo autem secus. nam tunc (inquit) id perpetuò intelligitur, per l. si seruitus, ff. de seruitu. vrbanorum, præd.

vide suprà sub 25. limit. num. 2.

2 ¶Cuius (vt & ipse dicit) tex. argu. dicit idem Bal. in auth. excipitur, ad fi. C. de bon. quæ libe. quòd si pater cõcedit suo filio fructus bonorũ suorũ aduentitiorum, non solùm includuntur fructus illius, sed futurorum, & ad hoc quoq; alia allegat, de quo nos alibi supra diximus in xxv. limitatione. Tanquam scilicet intelligat Alex. illam Bal. diuersitatem ex sola diuersitate lucratiui, aut onerosi tituli. Subdit tamen ipse Alex. hoc posterius dictum Bal. verum esse, si fructus eorum bonorum aduentitiorum non extabant tempore donationis, nam si extarẽt, de illis tantùm debere intelligi, per tex. in l. si ita, ff. de auro & argento leg.

Fructus concessi, quando trahantur ad futuros, & cur.

3 ¶Ex quo iterum vides Alex. non satis sibi bene constare, nec hîc diuersitatem tituli onerosi vel lucratiui quicquam facere, sed id ex eo tantùm pendere, an fructus extent, an non extent. Si enim extant, de illis tantùm intelligi, etiam in titulo lucratiuo: si non extant, secus. Et id quidem postremum omnino verum est, nam si nulli extarent, concessio, siue gratuita, siue lucratiua, omnino esset inutilis, & superuacua, nisi de fructibus postea sequentibus intelligeretur, quod minimè dicendum est, ex no. in l. si quando, C. de inoffic. testamen. cum similibus.

Legatum vt quis vestiat, quomodo intelligatur.

4 ¶Subiungit tamen Alex. pro illa posteriori sententia Bal. facere quod ipsemet Bal. scribit in l. j. col. ij. versi. pone quòd testator, C. de fideicommiss. quòd si testator mandauerit hæredi, vt vestitet vxorem suam, & sic (ait Alex.) tit. lucratiuo, intelligitur vt singulis annis vestiat. Sed nos de hoc Bal. dicto, & illius ratione, alibi supra diximus.

VICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

Actus protestationis, iteratur.

1 ¶Vicesimooctauò limita, vt hæc nostra regula non procedat in actu protestationis, qui tantum abest, vt prima ac vna consumatur, vt etiam iterum, ac interdũ sæpius (si quando ea requiritur) fieri debeat: aliàs ea prima protestatio euanescit, manetque inutilis & inefficax,

petæquè

peræquè ac si nulla facta fuerit, per tex. in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de oper. noui. nunci. & in l. mora, in fi. principij, ff. de vsuris.

2 ¶ Verùm hæc res patitur multas distinctiones & declarationes. Nam primùm Bart. in d. §. si quis ipsi prætori, col. ij. in ij. oppositione, videtur, inquit, quòd sufficiat protestationem semel esse factam, l. Titia, §. vsuras, ff. de leg. ij. Idq; ita soluit, quòd quando protestor, quòd nó stat per me, tunc si stat per aduersarij delictum vel contumaciam, sufficit vna protestatio, nec requiruntur plures, nisi prima fuerit remissa, per dictum §. vsuras, & dictam legem, mora, & ibi glo. in verbo, repetendi, & facit l. iij. §. illud, ff. quod vi aut clam.

De eadem re.

3 ¶ Aut stat per aduersarij casum vel dignitatem, & sic sine delicto illius, & tunc aut protestatio fit ad conseruandum ius protestantis, & sufficit semel fieri, l. si iutta, & l. in contractibus, §. pen. C. de non nume. pecu. & l. vt perfectus, C. de annali except. cum similibus: Aut fit protestatio ad acquirendum ius quodpiã nouum, & tunc finito impedimẽto aduersarij, debet iterum fieri, aliàs prima protestatio nihil operaretur, per dictum §. si quis ipsi prætori.

De eadem re.

4 ¶ Ex hocq; subinfert, quòd si emptor cui mouetur lis de re empta protestatus fuerit se non posse eam litem nunciare venditori, quia ignoratur, quo in loco sit sine culpa ipsius, iuxta l. si dictum, §. pen. ff. de euictio. tunc si reuersus fuerit, debet ei denũciare, aliàs prima illa protestatio nihil operaretur, videreturq; ab ea recessũ, per d. §. si quis ipsi prætori, quod, inqnit, tene menti ad multa. Sed tu super hoc vltimo vide Ang. in d. §. si quis ipsi prætori, versic. ex hoc dicit, & ibi quoq; Pau. Cast. col. j. versi. qui per hoc dicit, Imolam col. ij. versi. item adde secundo, Roma. col. ij. versi. inquantum Bart. in eadem, Alex. col. iij. versi. ex hoc infert, Iasonem col. v. versi. tertio inqnantum, & præterea Antonium in c. vlt. col. ij. in iiij. quæst. extrà de appellationibus.

Protestatio reiteranda.

5 ¶ Porrò si alia multa super hac re, an scilicet vna protestatio sufficiat, & de similibus scilicet interpellatione, denunciatione, admonitione, requisitione, citatione, & aliis id genus, vide omnes in d. §. si quis ipsi prætori, glo. in c. si episcopus, xviij. dist. & in c. cupientes, §. si per viginti, in verbo, propositam, versi. sed solet quæri, & ibi Pet. Anch. col. vlt. versi. incidenter tamen quæritur, Dominic. col. iij. versi. & nota istam glo. & Phil. Franc. col. ij. versi. in eadem glo. in fi. Innocen in c. cum nobis, col. ij. in verbo, reuocare, versi. item an sunt. Ioan. Andr. in c. ego, col. j. in verbo, vocatus, de iureiur. & alios plurimos citatos ab Alex. in d. §. si quis ipsi prætori, colum. j. & ij.

Qui consulendi super hac re.

VICESIMA NONA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimonono limita, non procedere in promissione cuiuspiam generis subalterni (quod vocant dialectici & nostrates) in quo quidem haud dubiè est electio debitoris, l. plerunque, §. penulr. ff. de iure doti. & c. in alternatiuis, de regu. iur. lib. vj. cum concord. ibi adductis. Sed quod ad nostram tractationem pertinet, si semel vnum promissor elegerit, non ex hac prima electione consumitur electio, quin posśit postea & sæpius quidem aliud eligere, & soluere, l. qui ex pluribus, & ibi glo. Bart. & alij, ff. de verbo. obligationib. & l. enm qui certarum, §. j. & ibi etiam glosa, & doctor. ff. eod. tit. In quibus locis, ne hîc te diutiùs detineam, videbis vtrùm & id facere poterit post litem contestatam, an & post sententiam; & an id procedat in volnntate expressa aut tacita, & an in testamentis, vt in contractibus, & an cùm à lege datur electio, an & cùm ab homine.

Promissio generis subalterni, vno actu non consumitur.

TRICESIMA LIMITATIO.

1 ¶ Tricesimo limita, vt non procedat in pignoribus & hypothecis siue prætoriis, siue conuentionalibus, nam si creditor cadat possessione pignoris vel hypothecæ, quam habebat, siue nulla eius culpa, siue etiam sua culpa, non ita perdit ius pignoris, quin posśit iterum eã possessionem recuperare hypothecaria actione, vt est text. expressus & no. in l. vlti. & ibi omnes doc. C. de præto. pigno. Sed cui similis est alius, in l. is cui, §. quæri potest, ff. vt in poss. leg. & volnit glosa, in l. si quis missum, §. vlti. in glo. penult. in fi. ff. de dam. infect. & Inno. in c. contingit, in prin. de dol. & contu.

In pignorib. actus iteratio cõceditur.

2 ¶ Sed hoc ita accipiendum est, nisi creditor expresśè consenserit alienationi rei pigneratæ. Nam licèt ea postea redeat in dominiũ debitoris, non tamen redit pignus, quin ipsum perpetuò manet liberatum, per alium tex. & ipsum quoq; not. in l. vlt. C. de remis. pigno. quem sing. dicunt Bal. Ang. & Saly. ibi. Nisi tamen in duobus casibus, qui ibi adscribuntur à doc. vti videre poteris.

Nisi creditor alienationi consenserit.

TRICESIMA PRIMA LIMITATIO.

1 ¶ Tricesimoprimò limita, vt similiter non procedat in constituto, verbi gratia, vt id intelligas, si constitutarius, id est, is pro quo venditor, aut alius id genus se constituerit posśidere rem venditam aut aliter cessam, ipsius rei realem siue naturalem possesśionem apprehenderit, & ea postea cadat, & deinde res ad constituentem redierit, redit & possesśio vi illius constituti in constitutarium, ex sententia Bal. in c. si facta. col. j. versi. pone vendo tibi, & ibi quoq; Matth. Afflict. col. iij. versi. & dicit hîc, tit. si de feud. fuer. contr. inter domi. & agna. & alij, quos tibi citaui in nostro tract. Cõstituti, in v. limit. quo in loco videbis, an id verũ sit.

In constituto non intelligitur de prima vice tantum.

TRIC

TRICESIMA SECVNDA LIMITATIO.

Actus reiterari potest, quando destructio voluntatis, ad interpretantem spectat.

1 ¶ Tricesimosecundò limita, vt non procedat, quando destructio voluntatis, ad interpretantem, siue declarantem spectat, verbi gratia, diximus in prin. nu. xl. incip. vicesimò quod voluit, quòd declaratio siue interpretatio obscuritatis vel ambiguitatis, non nisi semel fieri potest, per glo. in l. quicquid astringendæ, in prin. ff. de verb. obligat. cum multis si. ibi adductis. Sed id intelligitur, nisi is qui disposuit aliquid obscurè, posteaq; semel interpretatus fuerit aut declarauerit, id ipsum obscurum posit totum ipsum reuocare, Exempli causa, testator quicquam obscurum disposuit, cuius dispositio ambulatoria est vsq; ad mortem, estq; ei semper liberum reuocare testamentum, l. quod per manus, ff. de in. codi. & l. iij. ff. de adim. lega. cum simi. Ideoq; ei licet interpretari & declarare testamentum, non semel tantùm, sed & toties quoties libuerit, l. hæredes palam, §. sed si notam, ff. de testam. Id quod ab Ang. annotatum est in d. l. quicquid astringendæ, paulò ante fin. & ibi quoq; Alex. col. pen. versi. ex qua habes, ff. de verb. oblig. & nos quoq; diximus suprà, in princ. nu. 46. incip. quin etiam illud, sed id inter limitationes repetere non inconueniens mihi visum est.

TRICESIMA TERTIA LIMITATIO.

Sermo simpliciter prolatus de primo actu intelligitur, nisi natura repugnet.

1 ¶ Tricesimotertiò limita, vt procedat, nisi natura repugnaret, verbi gratia, in casu l. eum qui calendis, ff. de verb. oblig. de qua diximus suprà, nume. xxj. incip. duodecimo accedit, in ea igitur l. dicitur quòd si quis simpliciter stipulatur calendis Ianuariis, intelligitur de primis, Quid ergo si quis in mense Decembri stipulatus fuerit calendis Ianuariis partum Aretusæ, quæ nondum prægnans est, aut certè prægnans est ex duobus mensibus tantùm. ita vt natura repugnet, vt stipulatio posit habere effectum in primis illis calendis Ianuariis proximè sequentibus stipulationem. Igitur non de illis stipulatio illa intelligenda est, sed de aliis partum sequentibus, vt dicit gl. in d. l. eum qui calendis, in verbo, calendis, in prin. per tex. in l. interdum, in prin. ff. eo. tit. vbi interdum pura stipulatio ex re ipsa dilationem capit, vt si id quod in vtero sit, stipuletur: tunc enim incipit actio, cùm ea per rerum naturam præstari potest.

De eadem re.

2 ¶ Quibus adde quæ latè congessimus in nostro tractatu, cessante causa cessat effectus, num. 70. incip. suntque & aliæ, & seqn. quo conuinceremus naturam leges & cæteras dispositiones interpretari. Hæc autem limitatio potest reduci ad ipsam nostram regulam, vt scilicet ea stipulatio intelligatur de primis calendis, postquam res præstari posit.

FINIS.

TABVLA ALPHABETICA IN TRACTATVM,

Cessante causa cessat effectus.

A

Abbas depositus sine culpa primum locū post abbatem tenet, limit.15.nn.8.

Ablationis causa cessante cessat ablatio, part.1.numero 20.

Absens, ob contumaciam potius damnatus esse censetur, quàm ob malam causam, par.1. nn.63.

Absolutionis causa cessante cessat effectus, par.1. num.20.

Absolutionis causa cessante cessat absolutio, par.1. num.21.

Absolutionis causa limitata, limitatum effectum producit, par.1.num.142.

Actionis causa cessante cessat actio, par.1. num.22. & seq.

Actio quæ competebat ob interesse, desinit competere si desinat interesse, par.1.num.23.

Actio ob interesse competens, eo cessante desinit, par.1. num.23.

Actio directa ex mente competit, par.1. num.136.

Actu consummato casus superueniens non vitiat, limitat.12. nu.15. etiam in foro conscientiæ, ibid. num.16.

Etiam in effectu nondum cōsummato, sed inchoato, qui tamen pro completo habetur, limitat.12.num.19.

Quid in causa essendi, ibid. nn.13. & duob.seq.

Quid in tempore futuro, ibid.num.24.

Actus quando consummatus vel perfectus dicatur, limit.12.num.28.

Actus causæ proximæ attribuitur, limit.20. num.5.

Actus non consecuturi sunt à causis multum remotis, limit.20.num.5.

Actus à causa proxima denominatur, limit.20.n.5.

Actus quando à prima causo denominatur, limit. 20.num.19.& 20.

Ademptionis causa cessante cessat ademptio, par.1.num.24.

Ademptio legati ob inimicitias cessat si conciliatio interuenerit, par.1.num.24.

Adoptiui parentes in ius sine venia vocari nō possunt, par.1.nume.45. sed tandiu tamen quandiu durat adoptio, ibid.

Adoptione cessante cessat institutio ob eam facta, par.1.num.116.

Adrianus Florētinus theologus præstantissimus, limita.1.num.4.

Aduocatus officio deposito manet clarissimus, nec torqueri potest, limit.15.num.7.

Aegrotus si curatus in morbum statim inciderit, eadem morbi causa permansisse dicitur, part.1. num.178.

Aequitati naturali iurisconsulti innituntur, limi.1. num.69.

Aestimationis limitata causa limitatum effectum producit, par.1.num.142.

Aetate cessante cessat illius effectus, par.1.nu.25.

Affinitatis causa cessante cessat affinitas & effectus qui inde sequebatur, par.1.num.27.

Affinitatis priuilegium, finita affinitate perit, par. 1.num.27.

Affinis durante affinitate ob affinis sui iniuriam accusare potest, par.1.num.30.

Affinis soluta affinitate ad id quod est de iure speciali contra ius commune non admittitur, par.1. num.37.

Affinis soluta affinitate ad id quod est de iure communi admittitur, par.1.num.37.

Agnati hodie cognatis non præferūtur, quia sublata est differentia agnationis & cognationis, par. 1.num.127.

Agnatum esse tempore delatæ hæreditatis satis est, limit.4.num.5.

Agnatio in acquirenda hæreditate effectū successiuum non respicit, limit.4.num.5.

Amicitia redintegrata restituit quod inimicitiæ ademerant, par.1.num.24.

Amicitia ex affinitate plerunque durat, etiam ea soluta, par.1.num.30.

Amicitia quæ ex forma & pulchritudine proficiscitur, deficiente pulchritudine perit, par.1.numero 38.

Amor qui ex affinitate processerat, soluta affinitate soluitur, par.1.num.27.

Amor ex affinitate contractus, ea finita diminuitur, par.1.num.29.

Amor ex affinitate contractus, ex ea susceptis liberis non cessat, par.1.num.29.

Amoris causa cessante cessat amor, par.1.num.38.

Amoris ob formam, & formæ idem finis est, par.1. num.38.

Appellationis causa cessante cessat appellatio, par. 1.num.39.

Appellationis causa grauamen est, par.1.num.39.

Appellanti prima die an statim currat tēpus pro-

ſequendi,par.1.num.8u.
Appellationis cauſam vnam probare ſufficit, licèt plures expreſſæ ſint,limit.22.num.7.
Arbitriorum extraordinariorum cauſa ceſſante, ceſſaut arbitria.par.1.num.40.
Argumentum valet à deſtructione cauſę ad deſtructionem effectus,& è contra,par.1.num.144.
Argumentum à cauſa finali ſumitur, non etiam impulſiua,limit.1.num.8.& 9.
Argumentum à ratione naturali abſque allegatione iurium valet,limit.1.num.78.
Argumentum probabile tantùm non concludit neceſſariò,limit.6.num.2.
Argumentum non ab euentu, ſed à cauſis immediatis concludit, limit.20.num.8.
Argumentum ducitur à ratione vnica tacita, ac ex expreſſa,limit.21.num.8.
Argumentum non ſumitur à cōtrario ſenſu vnius cauſæ,ex pluribus,limit.22.num.5.
Authoritas ſtatuti finitur ceſſante cauſa prohibitionis,par.1.num.115.

B

BAnni cauſa ceſſante ceſſat bannum, par.1.numero 41.
Bannum ob contumaciam irrogatum, bannito comparente in ſimplicem citationem reducitur, par.1.num.59.
Bannitus condemnatus de falſo, magis ob contumaciam quàm quòd falſum commiſerit, damnatus eſſe cenſetur, par.1.num.63.
Bello ceſſante ceſſat omnis effectus ex bello ſecutus,par.1.num.42.
Beneficij à iure conceſſi ceſſante cauſa ceſſat beneficium.par.1.num.45.
Beneficium legis non eſt alicui auferendum,par.1. num.82.
Beneficio vbi locum facit perſonæ conditio ea deficiente beneficium deſinit, par.1.num.105.
Beneficiatus ſua culpa in id incidens vt officium facere non poſſit,priuatur beneficio,limitat.23. num.11.
Beneficium datur propter officium, limitat. 23. num.11.

C

CAſus ſuperueniens qui ab initio impediuiſſet actum geri,ſi tendit ad eundem effectum cum actu geſto, non tollitur quod geſtum eſt, limita,14.num.2.
Niſi debitoris interſit,ibid.num.9.
Cauſa quid,par.1.num.2.& 3.
Cauſa propter quam fit aliquid,eod.num.2
Cauſa quid à ratione differat,par.1.num.2.& 3.
Cauſa quibus modis dicatur,par.1.num.4.
Cauſa eſt de præterito,par.1.num.6.
Cauſa & ratio ſæpe confunduntur, par.1.n.7.& 8.
Cauſa finalis legis propriè ratio dicitur, par.1.n.9.
Cauſa dicitur cui ratio ineſt,par.1.num.10.
Cauſa cui ratio non ineſt propriè cauſa nō eſt, ſed abuſiuè,par.1.num.10.
Cauſa ceſſante ceſſat effectus,par.1.nu.11.
Cauſarum perimit cauſa perempta ſuum, part.1. num.11.
Cauſa finalis falſa,vitiat legatum & contractum, par.1.num.16.
Cauſa durante durat effectus, par.1.num.17.
Cauſa ceſſante ceſſat diſpoſitio etiam in foro conſcientiæ,par.1.num.18.
Cauſa amoris ceſſante ceſſat amor, par.1. nu.58.
Cauſa appellationis ceſſante ceſſat appellatio,par. 1.num.39.
Cauſa banni ceſſante ceſſat bannum, par.1.nu.41.
Cauſa belli ceſſante ceſſat effectus illius, par.1.numero.42.
Cauſa commiſsionis ceſſante ceſſat commiſsio par.1.num.48.
Cauſa commodi ceſſante ceſſat commodum, par. 1.num.49.
Cauſa confeſsionis ceſſante ceſſat eius effectus, par.1. num.51.
Cauſa conceſsionis ceſſante ceſſat conceſsio,par.1. num.50.
Cauſa conſtitutionis ceſſante ceſſat conſtitutio, par.1.num.53.
An reuocari conſtitutionem neceſſe ſit, ibid.
Cauſa conſtituti ceſſante ceſſat conſtitutum, par. 1.num.54.
Cauſa conſuetudinis ceſſante ceſſat conſuetudo, par.1.num.55.
Cauſa contractus ceſſante ceſſat contractus,par.1. num. 56.
Cauſa contumaciæ ceſſante ceſſat effectus illius, par.1.num.57.& ſeq.
Cauſa diſpenſationis ceſſante ceſſat diſpenſatio, par.1.num.89.
Cauſa dilationis ceſſante ceſſat dilatio, par.1.numero 74.
Cauſa expulſionis ceſſante ceſſat expulſio, par.1. num.100.
Cauſa immunitatis ceſſante ceſſat immunitas, par.1.num.113.
Cauſa impedimenti ceſſante ceſſat impedimentum, par.1.num.114.
Cauſa infamiæ ceſſante ceſſat illius effectus, par. 1.num.115.
Cauſa legati ceſſante, ceſſat legatum, par.1.nu.121.
Cauſa legitimationis ceſſante ceſſat legitimatio, par.1.num.125.
Cauſa liberationis ceſſante ceſſat liberatio, part.1. num.174.
Cauſa mandanti ceſſante ceſſat mandatum, par.1. num.175.
Cauſa morbi ceſſante ceſſat morbus.par.1.nu.177.
Cauſa neceſsitatis ceſſante ceſſat quod ob eam ſtatutum,eſt,par. 1. num. 179.
Cauſa odij ceſſante ceſſat odium,par.1.num.185.
Cauſa officij ceſſante ceſſat officium, par.1.n.188.
Cauſa permiſsionis ceſſante ceſſat permiſsio, par. 1.num.197.
Cauſa periculi ceſſante ceſſat periculum, par.1. num.198.
Cauſa præſumptionis ceſſate ceſſat præſumptio, par.1.num.200.
Cauſa priuilegij ceſsante ceſsat priuilegium, par. 1.num.203.

Cauſa

Causa commensurata tempori, commensurat esse ctum, par.1.num.209.
Causa cùm ad nó causam reducitur, perinde est ac si à principio causa non fuisset, par.1.num.215.
Causa prohibitionis cessante cessat prohibitio, ibidem.
Causa promissionis cessante cessat promissio, par. 1.num.217.
Causa recusationis cessante cessat recusatio, par.1. num.219.
Causa redhibitionis cessante cessat redhibitio, par.1.num.221.
Causa religionis cessante cessat religio, par.1.numero 223.
Causa repetitionis cessante cessat repetitio, par.1. num.225.
Causa restitutionis cessante cessat restitutio, par.1. num.227.
Causa securitatis concessæ cessante, cessat securitas, par.1.num.231.
Causa specialitatis cessante cessat specialitas, par. 1.num.234.
Causa statuti cessante cessat statutum, par.1.n.235.
Causa suspicionis cessante cessat suspicio, par.1.numero 238.
Causa voti cessante cessat votum, par.1.nu.242.
Causa ea propriè est, quæ finalis est, limit.1.nu.5.
Causæ appellatione & finalis, & impulsiua veniũt, ibidem.
Causa quælibet præsumitur impulsiua in gratiis & priuilegiis, limit.1 num.14.
Causæ impulsiuæ cessatio an vitiet in omnibus rescriptis, arbitrarium est, limit.1.num.15.
Causa impulsiua in gratiis à principio vera si posteà cesset, non vitiat, limit.1.num. 8.
Causa impulsiua cessans effectum permit. si statuens non aliter disposuisset, quàm si causa illa impulsiua locum habuisset, limit.1.num.19.
Causam in lege appositam finalem Accursius præsumit, limit.1.num.21.
Causa an finalis an impulsiua in dubio iudicanda sit, ibidem.
Causa finalis est cùm in fauorem constitutio inducta est, limit.1.num.22. secus si in odium, ibid.
Causa quæ finalis dicenda sit ex Baldi sententia, limit.1.num.24. & multis seq.
Causa sententiæ finalis præsumitur, limit.1.nu.25.
Causa de præterito præsumitur impulsiua, limit.1. num.26.
Causa de futuro finalis præsumitur, limi.1.nu.26.
Causa importans verum debitum finalis est, limitat.1.num.26.
Causa finalis est quæ per se infert in quemlibet effectum, limit.1.num.28.
Causa finalis sola dispositioni cohæret, limitat.1 num.29.
Causa à lege inserta finalis præsumitur, limitat.1. num.29. secus si ab homine. ibid.
Causa à testatore vel lege apposita censetur impulsiua, limit.1.num.30. secus si à lege vel principe, ibid.
Causa de præterito si vera debitum verum induceret, præsumitur finalis, limit.1.num.31.
Causa de futuro in contractibus innominatis finalis præsumitur, limit.1.num.31.
Quid in aliis contractibus, ibidem.
Causa finalis est ex cuius radice oritur obligatio, limit.1.num.34.
Quid in legato, ibid.
Causa finalis præsumitur si sit aliquid quod implet, vel vestit contractum, limit.1.num.35.
Causa finalis vel impulsiua est ex voluntate contrahentium, limit.1.num.36.
Causa finalis præsumitur, si ad validitatem actus necessaria est causæ expressio, limit.1.num.38.
Aliàs secus, ibid.
Causa per modum conditionis finalis est, limit.1. num.41.
Causa finalis quæ sit Bartolo, limit.1.num.41.
Causa finalis ex personarum qualitate præsumitur, limit.1.num.51.
Causa concernens vtilitatem tertij, finalis præsumitur, limit.1.num.52.
Causa nullius vtilitatem respiciens finalis præsumitur, limit.1.num.54.
Causa solius accipientis commodum respiciens impulsiua præsumitur, limit.1.num.52.
Nisi ea causa necessariò requiratur, limit.1.numero 55.
Nisi iusti fauor piæ causæ aut alterius fauorabilis, ibid.num.56.
Nisi reipublicæ commodum cum commodo priuati sit coniunctum, ibid. num.59.
Causa in dispositione conditionali præsumitur limit.1.num.60.
Causa impulsiua est quæ illa generalior est, limi.1. num.62.
Causa quæ ex procemio sumitur finalis præsumitur, limit.1.num.64.
Nisi tamen natura ipsius causæ repugnaret, limit.1.num.66.
Causa cohærens dispositioni finalis dicitur, limi.1. num.86.
Causa impulsiua facit, vt faciliùs dispensetur, limit.num.88.
Causa quæ iurisconsultum mouet ex parte post. finalis censetur, limit.1.num.45.
Secus si ex parte ante. ibid.
Causa dispositioni cohærens finalis est, limitat.1. num.46.
Aliàs impulsiua, ibid.
Causa cessante non cessat effectus ad lucrum, limit.5.num.1.
Causa probabilis cessans non facit cessare effectũ, limit.6.num.1.
Causa cessante in vna persona non cessat effectus in aliis, limit.8.num.1.
Causa cessante non cessat effectus in iure quæsito, limit.11.num.1.
Nisi ius illud irregulare sit, ibid.num.3.
Causa impulsiua censetur esse occasio, limitat.13. num.4.
Causa ab occasione quid differat, limit.13.num.5.
Causa in iure consistit, limit.13.num.5.

Causa propriè dicitur, id quod ad aliquid per se ordinatur, limi.13. num.6.
Causa impulsiua quæ occasionem remotam præstat, lim.13.nu.9.
Causa pro occasione, limi.13.nu.11.
Causa pro ratione finali sumitur, lim.13.nu.4.
Causa cessante non cessat effectus, quotiens remanent reliquiæ pristinæ causæ, limi.16.num.1.
Causa adimpleta non cessat effectus, limi.18.nu.1.
Causa nullitatis cessante non cessat nullitas, limi.19.num.1.
Causa immediata & proxima posita ponitur effectus, limit.20.nu.1.
Causa remota & mediata cessante non cessat effectus, limit.20.nu.1.
Causa remota potius occasio, quàm causa dicitur, lim.20.nu.3.
Causa propinqua magis operatur, quàm remota, limit.20.nu.4.
Causa remota æquiparatur impulsiuæ, limita.20.num.4.
Causa in dubio de propinqua intelligitur, limi.20.num.4.
Causa secunda nihil operatur, nisi inquantum à prima sibi influitur, lim.20.nu.6.
Causa immediata in omnibus actionibus inspicitur, limi.20.nu.6.
Causa prima magis influit in causatum, quàm secunda, lim. 20.nu.6.
Causæ appellatione venit tantùm proxima, lim. 20.nu.7.
Causa remota non imputatur ad homicidium, limit.20.nu.7.
Causa causæ non est propriè causa causati, lim.20.num.10.
Causa remota & propinqua non iudicantur impares, cùm quæstio est de damno dato causa alicuius, lim.20.num.12.
Causa mediata ita cohærens proximæ, vt nulla sit media, non accipitur pro proxima, limitat. 20.num.17.
Causa remota inspicitur, cùm ea est fundamentum proximæ, lim.20.nu.18.
Causa non multùm remota tunc cõsideratur cùm iam deducta est in esse, lim.20.nu.21.
Causa quæ proxima, quæ remota dicatur, limi.20.num.23.
Causa vna ex pluribus cessante non cessat effectus, limit.22.nu.1.
Causa ea dicitur quæ sola est, non cum aliis, limit.22.nu.3.
Causa falsa expressa in sententia eam vitiat, licèt sit altera tacita vera, lim.22.nu.20.
Causa cessante cessat effectus in successiuis, lim.23.num.1.
Causarum differentiæ quædam, limit.23.nu.3.
Causa cessante non cessat effectus in his quæ ex animi dispositione non dependent, limit.28.nu.1.
Causa cessante culpa illius qui aliquid dedit, aut concessit, non cessat effectus, lim.33.nu.1.
Causa producente, & conseruante cessante cessat effectus, limit.35.nu.1.
Secus in causa inducente solùm, ibid.
Causa ob quam forma introducta est cessante, nõ cessat formæ obseruatio, limit.37.num.1.
Causa cessante non cessat effectus, qui non vitiatetur voluntate contrahentium, limit.38.nu.1.
Causa cessante nõ cessat effectus in spiritualibus, limit.39.num.1.
Causa cessante cessat effectus in causa fiendi, limi.40.num.1.
Quid in causa essendi, ibid.
Cautio interposita à paupere pro securitate, non tollitur per superuenientes diuitias, limita.14.num.3.
Census ob castrũ debitus desinit deficiente castro, par.1.num.217.
Cessionis causa limitata limitatum effectum producit, par.1.num.142.
Clericus qui non dicit officium, non debet habere beneficium, par.1.num.46.
Clericus suspensus aut depositus ob cõtumaciam comparendo, primum statum recuperat, par.1.num.60.
Clericus si contumax sit in residendo in suo beneficio, pœna priuationis perpetua est, part.1. numero 67.
Clericum degradatum percutiens incidit in canonem, Si quis suadente, propter memoriam pristinæ dignitatis, limit.15.num.4.
Clericus ad episcopatum electus, cum tamen non assecutus, non potest deponi, ob memoriam pristinæ dignitatis, limit.15.num.5.
Clerici excusantur à tutela quandiu insistunt diuinis officiis, limit.23. num.9.
Coadiutoris officium cessat impedimẽto cessante, par.1.num.189.
Et prælato mortuo, cui coadiutor datus erat, ibid.num.190.
Cœptum an pro completo habeatur, limita.12.nu.19.& duob.seq.
Commissionis causa cessante cessat commissio, par.1.num.48.
Commissionis causa limitatum effectum producit.par.1.nu.142.
Commodi causa cessante cessat commodum, par.1.num.49.
Compromittere nemo de iure communi cogitur, par.1.num.37.
Concessionis causa cessante cessat & ipsa concessio, par.1.nu.50.
Concessionis feudi limitata causa limitatum effectum producit, par.1.num.142.
Consensio sub nomine donationis præsumitur in suspectis, par.1.num.238.
Nisi donatio à consanguineo facta sit, ibid.
Condemnatus quis in dubio cẽsetur ex causa quæ minus lædit, par.1.num.65.
Conditio solennitatem non leuem inducit, limi.1.num.61.
Conditio formam inducit, limit.1.num.61.
Conditio est de substantia probationis, limit.1.numero 61.
Conditio in forma specifica seruanda est, limita.1. num

numero 61.
Confeßionis causa cessante cessat eius effectus, par.1.num.50.
Coniunctorum requisitorum vno deficiente totum corruit, limit.22.num.15.
Consensus præstitus contemplatione certæ causæ finalis tamdiu durat, quamdiu causa in esse est, par.1.num.109.
Consuetudinis causa cessante cessat consuetudo, par.1.num.55.
Consuetudo est tacita constitutio, par.1.nu.55.
Constitutio aliquid non principaliter, sed ad aliquem finem continens non illa queat transgressorem ad pœnam, si principalis finis non violetur, nec quid in cõstitutionis contemptum fiat, par.1.num.18.
Constitutionis causa vel ratione cessante cessat cõstitutio, par.1. num.53.
Constitutio de subdiaconatu loquens vt de ordine non sacro censetur correcta, quia nouis constitutionibus sacer factus est. par.1.nu.131.
Constitutio pœnalis extenditur ad casum qui venit in mente legis, par.1.nu.155.
Constitutio pœnalis simul & correctoria an ex eadem ratione etiam expressa extendatur, part.1. num.156.
Constitutio contra ius naturale ex iusta tamen causa facta valet, par.1.num.169.
Constitutionis proprium est, vt iusta sit, par.1.numero 170.
Constitutiones odiosæ editæ in vsurarios odio vsurarum, cessant vsuris cessantibus, par.1.n.187.
Dummodo præteritas vsuras soluant vsurarij, par.1.num.187.
Constituti causa cessante cessat constitutum, par.1. num.54.
Contractus causa cessante cessat contractus, par.1. num.56.
Contrariorum par est potentia, par.1.num.52.
Contumacia quod abstulit restituit obedientia, par.1.num.57.
Contumaciæ causa cessante cessat illius effectus, par.1.nu.57.
Contumacia cessante cessat eius pœna, par.1.n.58.
Contumaciæ pœna mensuratur ad limites illius, par.1.num.60.
Contumaciæ effectus nõ cessat cessante contumacia si de delicto ex actis constet, par.1.nu.66.
Aut si contumacia transiret in specificum & peculiare delictum, par.1.num.67.
Aut si contumaciæ pœna fuisset momentanea, ibid.num.68.
Cõtumacia cessante pœna illius pro tempore præterito respectu impensarum non cessat, part.1. num.69.
Copulatorum alterum sufficit, cùm alterum non est necessarium, limit.22.num.14.
Secus si vtrunque sit necessarium, ibid.
Correcta ratione legis, an lex correcta esse censeatur, par.1.num.127.& seq.vsque ad 32.
Correcta ratione legis vna ex pluribus, non censetur lex correcta, limit.22.nu.4.
Curationis cessante causa cessat curatio, par.1.numero 70.
Curatio ob suspicionem tutoris data finitur tutela cessante, par.1.num.70.
Curatio ob furorem data eo cessante cessat, part.1. num.111.

D

Damnum quod quis indebitè pateretur, aut lucrum quod indebitè amitteret, an cessare legem cessante eius ratione faciant, par. 1.num.163.
Datoris iure finito soluitur ius acceptoris, limit.1. num.24.
De, dictio, causam propinquam significat, limi.20. num.31.
Nisi aliud constet de mente loquentis, ibid.
Etiam substantiam notat, ibid.nu.32.
Secundum tamen subiectam materiam impropriatur, ibid.
Decurio qui fuit, torqueri nõ potest in memoriam pristinæ dignitatis, limit.15.num.3.
Defensionis limitatæ limitatus est effectus, part.1. num.142.
Delegationis causa cessante cessat delegatio, par.1. num.71.
Id tamen re integra, ibid.
Depositionis causa cessante cessat depositio, par.1. num.73.
Dictio, fortè, denotat causam impulsiuam, limit.1. num.1.
Dictio, quia, an causam finalem denotet, limitat.1. num.82.
Dictio, fortè, respicit facti accidentia, non iuris dispositionem, limit.10.num.1.
Dictionum, fortè, forsan, forsitan, fortasse, fortasis, quæ sit vis, limit.10.nu.2.& 3.
Dictio fortè, in causa posita efficit ne causa cessante cesset effectus, limit.10.num.10.
Dictio, propter, causam remotam significat, limit. 20.num.24.
Dictio, propterea, causam remotam denotat, limit. 20.num.26.
Aliquando proximam, ibid.
Dictio, ob, causam remotam denotat, limit.20.numero 27.
Dictiones omnes ob materiam subiectam impropriantur, limit.20.num.34.
Dictum in omni dispositione catenus extenditur quatenus ratio extenditur, par.1.num.150.
Dictum naturale sine lege ita mouere debet iudicem, vt lex ipsa, limit.1.num.74.
Dignitate deposita, dignitatis vestigia retinentur, limit.15.num.1.
Dignitatum priuilegia non cessant cessante dignitate, limit.15.num.2.
Dilationis causa cessante cessat dilatio, part.1.numero 74.
Dilationis causa cessante non cessat dilatio, si tempus per dictionem significantem extremitatem temporis appositum sit, par.1.num.85.
Si dies incerta sit, ibid.
Dilationis à iudice datæ cessante causa non cessat

dilatio ipso iure, sed iudex eam reuocare potest par.1.num.87.

Directa actio ex mente competit, par.1.num.136.

Dispensationis causa cessante cessat dispensatio, par.1.nu.89.

An dispensatio semel concessa ob causę cessationem reuocetur, ibid. nu.90.

An quantum ad eum cui concessa est reuocetur, ibid.nu.91.

Quid si ius sit perfectè quæsitum, ibid.num.92.

Quid si loco necessitatis succedat vtilitas, ibid. num.93.

Dispensatio videtur induci ex cessante causa prohibitionis, par.1.nu.216.

Dispensatio facilius conceditur ob causam impulsiuam, limit.1.num.20.

Dispositio specialis per rationem generalem ampliatur, par.1.num.139.

Dispositio quantumcunque generalis per rationé restringitur, par.1.nu.139.

Etiam in priuilegiis, ibid.

Dispositio extenditur ex ratione expressa in lege vel alia constitutione corrigente & exorbitante, par.1.num.153.

Licet aliàs secus, ibid.

Dispositiones quaslibet ex personarum qualitate metimur, limit.1.num.51.

Dissidentia non sunt quæ in ratione conueniunt, par.1.num.152.

Doctores qui in dubio causam aut finalé aut impulsiuam præsumi dicant, limit.1.nume.47. & mult.sequent.

Dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteuticariæ alienatione, debet expectari per duos menses, par.1.num.78.

Non tamé si dominus ante id tempus animum suum declarauerit, ibid.

Domino excommunicato absoluto restituitur fidelitas ob excõmunicationem finita, par.1.n.98.

Domini parlamenti priuati dignitate sola voluntate principis, sine crimine iisdem gaudent priuilegiis quibus & in ea constituti, lib.15.nu.8.

Donatio inofficiosa nõ reuocatur si post eam tantùm quæsierit pater quantum sufficit ad legitimam, par.1.num.229.

Dos vxori restituta ob viri inopiam viro locupletiori facto redditur, par.1.nu.195.

Dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio, par.1.num.229.

Dos testamento relicta debetur ei quæ iam maritata erat, limit.18.num.4.

Dotata in testamento postea ab alio dotata legatum dotis non perdit, limit.18.num.2.

Doti ob quas causas dentur priuilegia, limitat.22. num.11.

E

Effectum perimit causa perempta suum, part.1. num.11.

Effectus remissio ad remotionem causæ sequitur, par.1.num.13.

Effectus non cessat cessante causa quando in singulis quibusdã personis tantũ cessat, lim.7.nu.1.

Effectus cessat cessante causa generali, lim.9.nu.1.

Effectus iam consummatus non cessat cessante causa, limit.12.num.1.

Effectus non cessat si causa tantùm suspensa sit. limit.17.nu.1.

Effectus non cessat cessante causa tacita, limit.21. num.1.

Nisi ab vtroque cogitata fuerit, ibid.nu.3.

Nisi in foro conscientiæ, ibid.nu.5.

Nisi causa esset vnica, nec alia reddi posset, ibid. num.7.

Effectus non cessat cessante vna ex pluribus causis, quarum quælibet sola ad producendum effectum sufficit, limit.22. num.12.

Effectus cessat vna ex duabus causis cessante, cum vtraque ad effectum producendum consideratur, limit.21.num.17.

Cum vtraque ratio expressa est, ibid.nu.19.

Cum vtraque generalis est, ibid.num.21.

Cum vtraque principalis, ibid.num.22.

Effectus non cessat cessante causa vice modi in testamentis adiecta, lim.24.num.1.

Nisi modus necessariò inesset legato, ibid.numero 2.

Effectus non cessat facti causa cessante ob quam habendam fit aliquid, limit.25.num.1.

Effectus cessat cessante causa, actu & exemplo, limit.26.num.1.

Effectus non cessat cessante causa, cum effectus & causa in diuersis subiectis sunt, limit.27.nu.1.

Nec cùm effectus per se stare potest, limita.27. num.2.

Effectus non cessat cessante causa quæ in sola præsumptione fundatur, limit.29.num.1.

Effectus non cessat cessante causa, cùm spes est reditus causæ cessantis, lim.30.nu.1.

Effectus non cessat cessante causa in parte tãtum, limit.31.num.1.

Effectus non cessat si ex tunc & non retro defectus causæ effectum impediat, lim.34.nu.1.

Effectus non cessat cessante causa, in contractu nominato non dependente à contractu innominato, limit.36.num.1.

Efficiente causa cessante cessat effectus quamdiu res est in fieri, limit.27.num.4.

Non etiam quando in facto est, ibid.

Essentia legis in mente statuentium est, par.1.numero 134.

Euentus causæ proximæ attribuitur, limi.10.nu.8.

Ex, dictio, causam proximam significat, limit.40. num.29.

Aliquando tamen causam remotam ex subiecta materia, ibid.num.30.

Exceptionis causa cessante cessat eius effectus par.1.num.96.

Exclusionis causa cessante cessat exclusio, par.1.numero 94.

Exclusionis limitata causa limitatum effectum producit, par.1.num.142.

Excommunicati absoluti omnia iura recuperant, par.1.num.97.

Excommunicatione cessante cessat eius effectus, par.1.

par.1. num.97.
Excusationis causa cessante cessat excusatio, par.1. num.99.
Excusatus à tutela ob absentiam reipublicæ causa, si desinat abesse, non amplius excusatur, par.1. num.99.
Excusatio munerum ob paupertatem indulta temporalis est, par.1.num.193.
Excusatio ob causam quæ cõgruo tempore aderat, concessa, durat, etiam si causa non duret, lim.4. num.3.
Excusatio ob morbum desperatum durat post morbum, limit.4.num.9.
Excusatio ob numerum liberorũ an illis deficientibus duret, lim.4.nu.10.& multis seq.
Exemplariter videtur fieri mẽtio de vno, cùm plura eandem rationem habent, par.1.nu.152.
Expressa censentur quæ in vno tantùm verificantur, limit.21.num.10.
Etiam si expressum pro forma requiratur, ibid.
Etiam si dispositio numero multitudinis loquatur, ibid.
Expulsionis causa cessante cessat expulsio, part.1. num.100.
Extensum non est, quod ex mente & ratione est, par.1.num.136.
Extensio non est vbi omnimoda ratio est, par.1.numero137.
Etiam in pœnalibus, ibid.
Extensio non est vbi eadem ratio est, par.1.nu.152.
Extensio non fit de vna persona ad aliam etiam in fauorabilibus, limit.8.num.2.

F

Fabius Gurges & alij legati munera quæ priuatim acceperant, in ærarium detulerunt, limit.20.num.13.
Facti fine cessante cessat facti effectus, part.1. numero13.
Facti causa cessante non cessat factum, limitat.25. num.1.
Falsa causa finalis vitiat legatum & contractum, par.1.num.16.
Famulitio sine seruitio cessãte cessat eius effectus, par.1.num.101.
Famulus quiolim fuit & nunc non est, potest esse testis pro domino antiquo, par.1.num.101.
Nisi in fraudem recesserit, ibid.nu.102.
Quomodo ea fraus probetur, ibid.
Famulus pro domino antiquo testimonium ferens omni exceptione maior non est, par.1.nu.103.
Famulorum priuilegium ob dominos concessum tamdiu durat quamdiu sunt in seruitio, part.1. num.104.
Fauorabilia latissimè interpretantur, par.1.nu.37.
Fauoris causa cessante cessat illius effectus, part.1. num.104.
Fictionis causa cessante cessat fictio, part.1. nu.110.
Fictio naturam imitatur, limit.1.nu.75.
Fideiussori ante solutionem competit actio contra reum dilapidantem bona sua, par.1.nu.22.
Filij obsequium erga patrẽ habet in se actum successiuum & non instantaneum, par.1.nu.25.
Filius minor patrem non redimens, illius hæreditate non priuatur, par.1.num.25.
Filia ob filios exclusa illis deficiẽtibus admittitur, par.1.num.95.
Si nulli sint masculi tempore delatæ hæreditatis, ibid.num.96.
Nisi statutum vtatur verbis temporalibus, quousque, donec, quamdiu, ibid.eod.nu.
Filiorum priuilegium ob parentes, cessat parentibus mortuis, par.1.num.104.
Filius odio patris patria priuatus, eam recuperat patre mortuo, par.1.num.186.
Filia renuncians hæreditati paternæ ob masculos, illis mortuis ad successionem admittitur, par.1. num.224.
Filius ob dignitatem patria potestate liberatus in eam non redit finita dignitate, limit.15.nu.6.
Filio emancipato quæritur actio ex stipulatu patris de dote reddenda, limit.16.num.4.
Filia maritata potest dotem à patre petere, limi.22. num.9.
Etiam si inuito patre nupserit, dum tamen non indigno, ibid.num.10.
Finalis causa aliarum causarum causa est, limita.1. num.5.
Finalis causa principium intentionis est, limitat.1. num.6.
Finalis causa fons est causarum, lim.1.nu.6.
Finalis causa substantia & forma dicitur, limita.1. num.6.
Finalis causæ gratia efficientes faciunt, limitat.1. num.7.
Finalis causa optima præcipua ac potẽtissima habenda, limit.1.num.7.
Finalis causa præsumitur cuius sensus iuri communi non est contrarius, lim.1.num.39.
Finalis causa præsumitur, vbi quid datur ob causam fauorabilem, vel piam, limit.1.num.41.
Finalis causa fauore piæ causæ semper præsumitur, limit.1.num.57.
Nisi piæ causæ incommodum esset, vt finalis præsumeretur, ibid.nu.58.
Finalis causa est propter quam aliquid immediatè conceditur, limit.13.nu.9.
Finalis causa non est quæ sola non est, limit. 22.numero3.
Forma cessante cessat effectus, limit.17.num.3.
Frater mariti an pro ipsius vxore testificari queat, par.1.num.28.
Frater vtrinque coniunctus in feudis non præfertur fratri ex parte patris tantùm, limitat.22.numero17.
Furore cessante cessat effectus illius, part.1.numero101.

G

Gener suo soluto matrimonio gener appellatur, par.1.num.36.
Generalis liberatio facta ob satisfactionem non compræhendit obligationem conditionalem, par.1.num.141.
Gerundiuum facit præsumi causam finalem, limit.1.num.79.

Gerundiuum necessitatem causatiuam importat, limit.1.num.80.
Gerundiuum an cõditionem faciat, limit.1. nu.81.
Gratiæ causa cessante cessat gratia, par.1. numero 112.
Gratia si ad alium casum non expressum trahatur, causa impulsiua sublata, ea cessante vitiatur, limit.1.num.16.
Grauamen causa est appellationis, par.1.num.39.

I

ID per quod ad ius commune redimus, multò firmius est, par.1.num.182.
Immunitatis causa cessante cessat immunitas, par.1.num.113.
Immunitas ob paupertatem concessa cessat auctis facultatibus, par.1.num.193.
Immunitas non cum dignitate sed cum persona extinguitur, limit.15.num.1.
Impedimentum initio consistens fortiùs est quàm ex postfacto superueniens, par.1.num.112.
Impedimenti causa cessante cessat impedimẽtum, par.1.num.114.
Impedimentum vnum ex multis sufficit ad repellendum, limit.22.nu.8.
Impulsiua causa cessante non cessat effectus, limitat.1.num.1.
Impulsiua causa, substantialis non est, nec aliquid operatur, limit.1.num.13.
Nisi ad bene esse, ibid.
Impulsiua causa impropria & abusiua causa est, limit.1.num.5.
Impulsiua causa quoddam motiuum ad disponendum vel contrahendum est, limit.1.nu.6.
Impulsiuæ causæ cessatio in rescriptis ad beneficia vitiat, limit.1. num.11.
An & in cæteris omnibus gratiosis & priuilegiis, vt in gratiosis rescriptis ad lites, & remissione banni, limit.1.num.12.
Impulsiua causa præsumitur in gratiis & priuilegiit, limit.1.nu.85.
Impulsiua causa efficit vt promissio nuda & sine causa non dicatur, limit.1.num.87.
Impulsiua causa quæ occasionem remotam præstat, limit.13.nu.9.
Iudicium ordinarium factum est, par.1. nu.131.
Infamia ob bannum inusta an cessante banno tollatur, par.1.num.52.
Infamiæ causa cessante cessat illius effectus, par.1. num.115.
Infamiæ causa extincta infamia remanet, limit.12. num.11.
Inimicus reconciliatus an sit testis aut iudex idoneus, limit.16.nu.7.
Inimicitiæ reconciliatæ sunt suspectissimę, lim.16. num.8.
Inquilinus ob refectionem domus expulsus, ea refecta restituitur, par.1.nu.100.
Instantia perempta effectus iam consummati non perimuntur, limit.12.nu.6.
Institutionis causa cessante cessat institutio, par.1. num.116.
Institutio filij aut fratris putatiui non valet, par.1. numero 120.
Siue instituens erret in facto siue in iure, ibid. num.121.
Sed quid si non erret, ibid.
Institutio filij naturalis non legitimè legitimati non valet, par.1.nu.118.
Institutionis causa limitata limitatum effectum producit, par.1.nu.142.
Interdictio facta prodigo ob prodigalitatem, cessat, si is ad frugalitatem redierit, par.1.nu.119.
An tamen necesse sit id esse notorium, ibidem, num.120.
Interdictionis causa cessante cessat interdictio, par.1.nu.119.
Interesse cessante cessat actio quæ ob id competit, par.1.nu.23.
Interpretatio quæ ex mente colligitur, intensiua est & intellectiua est, par.1.num.155.
Inuestituræ limitata causa limitatum effectum producit, par.1.nu.142.
Iudæus nouiter factus Christianus non admittitur ad publica officia, limit.12.nu.11.
Iudæus Christianus factus in episcopum non eligitur, limit.12.nu.13.
Iudex cuipiam si committat scripturam actorum ob absentiam notarij, eo reuertẽte cessabit commissio, par.1.nu.48.
Iudex in causa procedere potest durante dilatione si causa eius cesset, par.1.nu.75.
Siue dilatio à iudice, lege, vel testatore data sit, par.1.num.77.
Iudex testis esse non potest in causa in qua iudex est, par.1.nu.140.
Nisi deposito officio, ibid.
Iudex qui de consilio alterius iudicare iubetur, sequi debet consilium illius, limit.20.nu.32.
Iuramenti delatio facit vt simplum tantùm debeatur, par.1.nu.49.
Iuramenta intelliguntur rebus sic stantibus, par.1. num.218.
Iuristæ proximam cuiusq; rei causam attendunt, limit.20.num.5.
Ius reuocandi domum, cessat finita legatione, par.1.num.228.
Ius speciale faciliùs tollitur quàm commune, limit.1.num.4.

L

LEgati ademptio ob inimicitias, cessat si conciliatio interuenerit, par.1.nu.24.
Legatum relictum vxori dum vidua erit, & post eius mortem alteri, an statim vidua maritata possit peti à legatario, par.1. nu.79.
Legati causa cessante cessat legatum, par.1.nu.121.
Legatum ob non leues inimicitias reuocatur, par.1.num.122.
Quid si inimicitiæ culpa testatoris interuenerint, ibid.
Legatum quo testator legat ius suum quod morte ipsius finitur, nullum est, limit.1.num.24.
Legato semper debetur reuerẽtia, etiamsi ampliùs legatus non sit, limit.15.nu.1.
Legatis principis donatum an illorũ sit proprium, limit.

limit.20.num.11.
Legati de latere sunt de substantia sedis apostolicæ, limit.23.num.32.
Legitimationis causa cessante cessat legitimatio, par.1.num.123.
Legitimatio vitiatur si vnum tantùm impedimentum ex multis tollitur, limit.22. num.8.
Lex ratione eius abolita, an illæsa maneat, par.1.numero 42.
Lege Oppia quid caueretur, par.1.num.44.
Legem vel rationem quærere, vbi naturaliter sentimus, infirmitas est intellectus, limita.1.nu.74.
Lex non fingit quod natura impossibile est, limi.1. num.75.
Legis beneficium alicui auferendum nō est, par.1. num.82.
Legis causa cessante cessat lex, par.1.num.125.
Lege cessante cessat eius ratio, par.1.num.126.
Legis ratione correcta an lex correcta sit, par.1.numero 182.
Legis ratione correcta, correcta est eius substantia, par.1. num.129.
Legis ratione generali correcta lex correcta est, par.1.num.132.
Secus si in vno casu ex multis quos lex complectitur corrigeretur, ibid.
Legitimationis causa limitata effectum limitatū habet, par.1.nu.142.
Lex ob defectum rationis an restringatur, par.1.numero 146.
An ne aliquis damnum patiatur, ibid.
Legis causa cessante remanēs eius autoritas an legem durare facit, par.1.nu.160.
Quid si necessitas, vtilita, pietas, constitutio contraria, vel cōtraria consuetudo interueniat, ibid. num.161.
Lex cessat ratione eius cessante si inemendabilis absurditas sequatur, par.1.num.166.
Quid si temporalis? ibid.
Lex restringitur ad limites rationis non expressæ, sed quæ vnica naturaliter præsumitur, par.1. numero 172.
Lex quando cesset ratione eius cessante, par.1.numero 17.
Lex repetundarum ad ea quæ à consobrinis & cognatis dantur, non pertinet, par.1.nu.238.
Lex naturam imitatur. limit.1.nu.70.
Legis virtus in naturali ratione consistit, limitat.1. num.71.
Lex se speculatur in natura, limit.1.nu.71.
Leges loquentes de quibusdam personis ad alias non trahuntur, limit.8.nu.2.
Lex cum ex stipulatione alterius agi posse dicit, intelligit sine cessione, limit.20.nu.29.
Liberatio generalis facta ob satisfactionem non compræhendit obligationem conditionalem, par.1.nu.141.
Liberationis causa cessante cessat liberatio, par.1. num.174.
Limitata causa limitatum producit effectum, par. 1.num.142.
Litis contestatio actionem perpetuat, limitatio.12. numero 6.
Litis contestatio vitium litigiosi inducit, limita.12. numero 6.

M

MAgistratui deposito officio nō minor honor debetur. limit.15.num.6.
Malæ fidei quis fit ob litem contestatam, limit.12, num.6.
Mandati causo cessante cessat mandatum, par.1. num.175.
Maritus manens in viduitate censetur manere in matrimonio quod affinitatem produxit, par.1. num.32.
Marito exigenti dotem à tertio, nō obstat exceptiō quòd vergat ad inopiam si offerat cautionem de restituendo, limit.14. num.5.
Mater minor non petens tutorem filio intra annū non priuatur illius hæreditate, limit.4.nu.6.
Quid si intra illum annum maior efficeretur, ead.limit.num.8.
Mater priuata tutela per secundas nuptias nō eam recuperat morte secundi mariti, limit.12.nu.8.
Idem si mater se velle nubere declararit, etiamsi id non fecerit, limit.12.nu.10.
Materia cessante cessat effectus, limita.27.nu.3.
Matrimonij causæ, limit.22.num.1.
Matrimonium ob sterilitatem non dissoluitur, limita.22.nu.2.
Metu cessante cessat quod ob eundem factum est, par.1.num.176.
Minor qui non redemit patrem captiuum, excusatur, par.1.nu.25.
Sed si maior efficiatur patre adhuc captiuo, nec redimat pœnam incurrere. ibid.
Minor non vlciscens mortem patris non priuatur hæreditate, limit.4.num.6.
Etiam si statim maior efficiatur, ibid.
Momentaneum est cuius esse est tempore momentaneo, limit.23.num.4.
Momentanea causa momentaneum effectum habens si cesset, an eesset effectus, limit.23.nu.5.
Quid si ea causa ante completum effectum cesset, limit.23.num.6.
Quid si causa momentanea effectum successiuum habeat, ibid.nu.8.
Monachorum promotio ad clericatum ob clericorum penuriam non cessat cessante penuria, par.1.num.93.
Monachis olim testari permissum est, part.1. numero 131.
Monasterio destructo cessat priuilegiū illi indultum, par.1.num.205.
Morbi causa cessante cessat morbus, par.1.nu.177.
Mox, significat priuationē ipso iure, limit.12.nu.8.
Mulier sterilis gaudet priuilegio dotis, limitat.22. num.11.
Mutatione personæ quæ causa est priuilegij, mutatur priuilegium, par.1.num.210.

N

NAturalis ratio sine lege sufficit, limitat.1.numero 73.
Naturalis ratio attenditur cùm de legis ratione non

non apparet,limit.1.nu.44.
Natura legis pædagoga,limit.1.num.70.
Naturæ testimonium pro ratione multæ leges adferunt,limit.1.num.70.
Natura legis fons,ibid.num.1.
Necessitatis causa cessante cessat quod ob eam introductum est,par.1.num.179.
Nisi tamen in locum cessantis necessitatis vtilitas succederet,ibid.num.180.
Nisi ex necessitate ius commune introductum fuerit,ibid.num.181.
Quid in faciendis,nō etiam iam factis, ibidem, num.183.
Negligentiæ limitata causa limitatum effectum producit,par.1.num.142.
Negotij natura semper attendenda, lim.1.num.83.
Notarius olim,qui conficit instrumentum an mitiùs sit puniendus,limit.15.num.12.& duob.seq.
Nouale tamdiu durat quamdiu à primis religiosis detinetur,limit.12.num.5.
Nouationis limitata causa limitatū effectum producit,par.1.num.142.
Nullitatis causa cessante cessat nullitas,limita.19. num.1.

O

Obligationis causa cessante cessat obligatio, par.1.num.184.
Obligationes intelliguntur rebus in eodem statu manentibus,par.1.num.118.
Obligatio semel extincta propter aliquam causam extinguentem, non conualescit ea cessante, limit.12.num.1.
Occasione cessante non cessat effectus, limitat.13. num.1.
Occasio est causa iniusta & insufficiens, limita.13. num.2.
Occasio in facti veritate falsa est, sed exteriùs apparet coloratè iusta,limit.13.num.3.
Occasio pro causa captata sumitur, limitat.13.numero 4.
Occasio in facto consistit,limi.13. num.5.
Occasio à causa quid differat,limit.13.num.5.
Occasio dicitur omne id quod ordinatur ad aliud vel per se,vel per accidens,limit.13. num.6.
Occasio dicitur quæ non ordinata ad effectum de quo agitur,fortuitò & accidentaliter contingit. limit.13.num.7.
Occasio causam remotam denotat,limi.13. num.8.
Odij causa cessante cessat effectus illius, par.1.numero 15.
Officium causa est beneficij,par.1.num.46.
Officij causa cessante cessat officium,par.1.nu.188.
Quid si sufficiat qualitatem adesse certo tempore,par.1.num.191.
Onere cessante cessat quod illius causa inductum est,par.1.num.198.
Oppia lege quid cautum esset,par.1.num.44.
Oratio quantumlibet vniuersalis restringitur vt non compræhendat ius cui causa liberationis non est adoptabilis,par.1.num.174.
Origine sublata & sequentia tolluntur,par.1.n.52.

P

Pace cessante, cessat quod ob eam factum est, par.1.num.192.
Papa si priuato castrum de plenitudine potestatis concesserit, aduersus eum priuatum nihilominus præscribitur,par.1.num.210.
Papa non verisimiliter concedit literas pro secundo beneficio,cum primum sufficit.lim.1.nu.17.
Papa non potest dispensare contra legem canonicam fundatam in dictamine rationis naturalis, limit.1.num.77.
Parentes adoptiui in ius, sine venia vocari non possunt,par.1.num.45.
Sed tandiu tamen quādiu durat adoptio, ibid.
Paria sunt non esse causam & eam esse finitam, par.1.num.14.
Paupertate cessante cessant quæ propter eam statuta sunt,par.1.num.193.
Permissionis causa cessante cessat permissio, par.1. num.197.
Periculi causa cessante cessat periculum,par.1.numero 198.
Pignoris causa cessante cessat ipsum pignus, par.1. num.206.
Pœna contumatiæ mensuratur ad limites illius, par.1.num.60.
Etiam si in impositione pœnæ poneretur dictio, perpetuò par.1. num.61.
Vel si pœna simpliciter,non declarato, ob contumaciam,an ob delictum,imposita sit,par.1.numero 62.
Pœna potius ob contumaciam,quàm ob delictum censetur imposita.par.1.num.62.
Pœna an peti possit ante tempus præstitutū cum certum est intra illud tempus rem perfici non posse,par.1.num.88.
Possidens immobilia tempore iudicij releuatur à satisdatione, etiam si ea bona postea possidere desinat,limit.4.num.3.
Potestatem offendens tempore syndicatus, eadem pœna punitur ac ante syndicatum,limit. 15.numero 9.
Potestati dans alapam capite punitur, limitat.15. num.9.
Præscribens bona fide, non tenetur restituere, si mala fides superuenit præscriptione completa, limit.12.num.16.
Præscriptionis causa cessante, id est, possessione, cessat præscriptio,par.1.num.199.
Quid si præscriptio iam completa esset, par.1. num.199.
Præsumptionis causa cessante cessat præsumptio, par.1.num.200.
Princeps ex causa rem alterius auferre potest.par.1. num.20.
Sed si causa cesset,debet eam restituere,ibid.
Principale tantùm consideratur non accessorium, limit.22.num.23.
Priuilegium ætati datum post ætatem non durat, par.1.num.25.
Priuilegium affinitatis soluta affinitate cessat, par.1.num.27.

Priuileg

Priuilegium semel extinctum ob cessationem causæ, an si causa reuiuiscat locum habeat, par.1. num.43.

Priuilegium Anglis ob bella cõcessum, bellis cessantibus cessat, par.1.num.43.

Priuilegium alicui concessum ratione personæ alterius tamdiu durat, quamdiu ille alter viuit, par.1.nnm.104.

Priuilegium cõcessum ratione dignitatis innatæ, an liberis competat, par.1.num.108.
Quid si ratione officij publici, ibid.
Quid si causa necessitatis, ibid.

Priuilegium filiis concessum ea ratione, qnòd sint filij, mortuis parentibus non cessat, par.1.nnm.109.

Priuilegium filiis concessum ne dehonestentur parentes, eis mortuis cessat, par.1.num,109.

Priuilegium ob panpertatem concessum, ea cessante cessat, par.1.num.196.

Priuilegij causa cessante cessat priuilegium, par.1. num.203.

Priuilegium concessum monasterio cessat illo destructo, par.1. num.205.
Si tamen monasterium reædificetnr priuilegium recuperat, ibid.
Nisi tamen destructum fuerit autoritate superioris, ibid.

Priuilegia in omnibus artibus, siue artificiis & operis, tandiu solùm durant quandiu quis in illis se exercet, par.1.num.208.

Priuilegium concessum habitantibus certi loci, durat habitatione durante, par.1.num.209.

Priuilegium ecclesiæ non transit ad priuatum, ad quem res pertinet, par.1.num.210.

Priuileginm vt cesset cessante causa illius, requiritur sententia rescisoria, par.1.num.213.

Priuilegium quod sortitum est effectum non cessat cessante causa illius, limit.12.nnm.3.

Priuilegij perfecta & nõ successiua causa cessante non cessat effectus, limit.23.num.1.

Probatio non admittitur aduersus statutum præsumens causam, & super ea inducens præsumptionem iuris & de iure, par.1.num.172.
Quid si statutum in fauorem alicuius præsumat, ibid.
Quid si statutum simpliciter statuat, ibid.

Probatione non indiget, quod per rerum naturam apparet, limit.1.num.71.

Pro, dictio, causam propinquam significat, limita. 20.num.28.
Et ideo causam finalem denotat, ibid.
Et rem cui adiicitur, afficit, ibid.

Prodigalitate cessante, cessat & id quod ob eam decretum est, par.1.num.214.

Promissionis limitata causa limitatum effectum producit, par.1.num.142.

Promissionis causa cessante cessat promissio, par. 1.num.217.

Propositum in proposito quod operatur, idem oppositum in opposito, par.1.num.17.

Propter, dictio, causam remotam significat, limit. 20.num.24.
Licèt aliquando propinquam ex improprio significatu, ibid.num.15.

Q

QValitas si tempore requisito adfuit sufficit, limit.4.num.3.

Quicquid est causa causæ, id qnoq; est causa causati, par.1.num.15.

Qualitas iuncta verbo dispositionis momentaneæ si adsit tempore dispositionis satis est, limitat.23. num.2.

Quod operatur propositum in proposito, idem facit oppositum in opposito. par.1.num.17.

R

RAtio an & quomodo differat à causa, par.1. num.2. & seq.

Ratio quid sit ibi.num.3.4.& 5.

Ratio non potest esse sine causa, at causa sine ratione esse potest, par.1.num.3.

Ratione legis abolita, an lex illæsa maneat, part.1. num.4.

Ratio est de futuro, par.1.nu.6.

Ratio & causa sæpe confunduntur, par.1.num.7. & 8.

Ratio vnica censetur finalis, limit.21.num.8.
Etiam in correctoriis, ibid.num.9.

Ratio legis, propriè causa finalis dicitur, par.1.numero 9.

Ratio legis est medulla legis, par.1.num.133.

Ratio legis est mens legis, ibid.

Ratio legis est anima legis, par.1.num.134.

Ratio verbis dominatur, par.1.num.13.

Ratio dispositionem inducit, par.1.num.134.

Ratio legis est ipsa lex, par.1.num.135.

Ratio cordis est facies, ibid.

Ratio vt genus comprehendit diuersas species, par.1.num.137.

Rationes specie differentes si sint similes, tunc extensio est progressio de termino ad terminum per adæquationem, par.1.num.137.

Ratio in legibus, statutis, consuetudinibus, & aliis quibusuis dispositionibus, in primis attendenda est, par.1.num.138.

Ratio limitata legem limitat, par.1.nu.139.

Ratio dispositionem restringit legalem, testamentariam, & inter viuos, par.1.num.140.

Ratio sola præsumptione innixa non restringit, par.1.num.145.

Retio ampliat & extendit dispositionem, par.1.numero 149.

Ratio vbi eadem est idem ius statui debet, par.1.numero 150.

Ratio est coniunctio diuersorum casuum ad eundem finem tendentium, par.1.num.152.

Ratio testis declarat, restringit, & ampliat dictum illius, par.1.num.159.

Ratio in omnibus hominum dispositionibus, vt fundamentum actus consideratur, par.1.n.159.

Ratio, si in verbis expressa sit, ab ea non disceditur, par.1.num.164.
Quid si post legis promulgationem adiecta sit, ibidem.
Quid si sequatur absurditas, par.1.num.eod.

Quid

Quid si superfit æquitas licet cesset ratio, ibidem.
Quid si statutum contra naturalem rationem remanet, ibid.
Ratio tacita ratio est, & seruanda, si finalis est, par. 1.num.165.
Ratio disponens de statuto seruatur, nô statutum par.1 num.167.
Ratio vbi separata est, ius separatum est, par.1.numero 168.
Ratio sanguinis præsumptionem concussionis tollit, par.1.num.238.
Ratio naturalis etiam non expressa præsumitur finalis, limit.1.num.67.
Ratio naturalis lex quædam tacita est, limi.1.n.67.
Rationi naturali iurisconsulti innituntur, limit.1. num.68.
Ratio naturalis facit discedere à verbis legis, limit.1.num.73.
Ratio naturalis autoritate legis non immutatur, limit.1. num.75.
Ratio naturalis coniecturalibus rationibus præstat, limit.1.num.76.
Ratio naturalis in statutorum interpretatione potentissima, limit.1.num.76.
Ratio ea coniecturatur quæ naturaliter mouet, limit.1. num.77.
Ratio naturalis facit cessare omnia argumenta, limit.3.num.1.
Ratio debet esse necessaria nedum probabilis, limit.6.num.3.
Ratio vnica habetur pro expressa, limit.21.num.1.
Ratio an vnica in dubio præsumatur, lim. 21.nu.11.
Ratio & ipsius ratio necessariò requiritur, limi.22. num.16.
Ratio si altera ponatur vt maior, altera vt minor, vtraque requiritur, limit.22.num.16.
Ratione legis cessante in vno casu tantum ex multis quos lex complectitur, non cessat effectus, limita.32.num.1.
Recessus causa cessante cessat ipsius effectus, par.1. num.226.
Recusationis causa cessante cessat recusatio, par.1. num.219.
Recusatio eius qui in dignitate est, eo mortuo expirat, & successor de causa cognoscit, par.1. numero 220.
Nisi ille recusatus fuisset nomine dignitatis, par.1.num.eod.
Redhibitionis causa cessante cessat redhibitio, par.1.num 221.
Venditor tamen in expensis donec vitium cessauerit condemnatur, par.1.num.222.
Quid si emptor præstiterit, sciens vitium cessasse, ibid.
Religionis causa cessante cessat religio, par.1. numero 223.
Remissio effectus sequitur ad remotionem causæ, par.1.num.13.
Remota causa descendens à propinqua, censetur esse propinqua, limit.28.num.13.
Renunciationis limitata causa limitatũ effectum producit, par.1.num.142.
Renunciationis cessante causa cessat renunciatio, par.1. num.224.
Repetitionis causa cessante cessat repetitio, par.1. num.225.
Res inualida deueniens ad eum casum à quo incipere non potuit, ac reconualescat, limit.19.nu.3.
Rescripti causa cessante cessat rescriptum, par.1.numero 226.
Rescriptum directum canonico aut alteri huiusmodi an cesset cessante illa qualitate, limi. 4.num.4.
Restitutionis cessante causa cessare debet restitutio, par.1.num.227.
Restitutio quæsita non cessat cessante causa, limit. 11.num.2.
Restitutio dotis ob paupertatem viri facta, non renocatur ob superuenientes diuitias, limi.24.n.1.
Restrictio non fit si per eam statutum ad iniquitatem deducatur, par.1.num.147.
Reuocationis causa limitata limitatum effectum habet, par.1.num.142.
Reuocandi domum ius cessat cessante causa illius legatione finita, par.1.num.228.
Reuocationis causa cessante cessat reuocatio, par.1. num.229.
Reuocatio donationis per liberorum natiuitatem, illorum morte non reuocatur, limit.12.nume.7.

S

Sacerdotij causa id est officio cessante cessat beneficiũ datum ob sacerdotium, par.1.nu.46.
Salui conductus causa cessante cessat saluus conductus, par.1.num.230.
Scholastici non studentes non gaudent scolasticorum priuilegiis, par.1.num.206.
Scripto iure deficiente ad naturalem rationem recurritur, limit.1.num.78.
Secunda causa inspicitur si fine ea effectus sequi non potest, limit.20.nume.14.
Securitatis concessæ causa cessante cessat & ipsa securitatis concessio, par.1.num.231.
Senatoris filia cum libertino matrimonium non contrahit, limit.19.num.2.
Senatoris filia per casum patris non desinit esse filia senatoris, limit.19.num.2.
Sententiæ causa cessante cessat effectus ipsius, par.1. num.232.
Sententiæ causa limitata limitatum effectum producit, par.1.num.142.
Sententia sustinetur ex vna causa vera, licèt altera sit falsa, limit.22.num.6.
Sententia sustinetur ex vna ex multis causis vera, si ea per se & sola sufficiat, limit.22.num.13.
Societatis limitata causa limitatum effectum producit, par.1.num.142.
Socius socio datus in dex recusari potest, par.1. numero 219.
Nisi societas finita sit, ibid.
Societate cessante cessat & omnis effectus ipsius par.1.num.233.
Specialitatis causa cessante cessat specialitas, par. 1.num.234.

Statu

Statutum iubens quæstiones affinium inter se cõpromitti, durante affinitate intelligitur, par.j. nu.31.
Nisi superstes ex coniugibus maneat in viduitate, ibid. nu.33.
Statuta propriè debent intelligi, par.j.nu.33
Statuta ad casum fictum non extenduntur, par.j. nu.32.
Nisi tamen id sit fauorabile, ibi. nu.34.
Statutum de compromisis affinium fauorabile est, par.j.nu.34.
Statutum de compromisis affinium etiam eam affinitatem, quam ius non considerat, complectitur, par.j.nu.34.
Statutum de compromissis affinium affines naturales comprehendit, par.j. nu.35.
Statuta tempore belli facta, tempore pacis tollũtur, par.j.nu.42.
An ipso iure reuocentur, ibidem.
Statutum an secundum rationem scriptam secum annexam restringatur, par.j.nu. 48.
Quid si rationem annexam non habeat, ibi.
Quid si restrictio salua ratione recti sermonis fieri nequeat, ibidem.
Statutum de ratione disponens seruatur non ratio, par.j.nu.167.
Statuti causa cessante cessat statutum, par.j.n.235.
Statuta propriè intelliguntur, limita.20.nu.10.
Statuti fœminas excludentis quę sit ratio, limi.21. nu.15.
Subreptio æquè vitiat literas beneficiales & gratiosas & priuilegia, limi.j.nu.13.
Subreptio an in rescriptis vitiet, arbitrarium est, limit.j. nu.15.
Substitutio exemplaris ob furorem facta cessante furore cessat, par.j.nu.211.
An furore redeunte reuiuiscat, ibid.
Substitutionis causa limitata limitatum effectum producit par.j. nu. 142.
Substitutionis cessante causa cessat substitutio, par.j.nu.236.
Successiuum est quod ad suũ esse requirit successionem temporis, limita.23.nu.4.
Successiua causa habens effectum successiuum si cesset, an cesset effectus, limita.23.nu.9.
Quid si illa causa successiua momentaneum effectum habeat, ibid.nu.10.
Suspecti adulterij accusationem refellentes, quod proximè sanguine coniuncti sunt, si postea matrimonium contrahant, crimen confessi videntur, par.j.nu. 211.
Suspensus vel priuatus officio an sit suspensus vel priuatus beneficio, par.j. nu.47.
Suspensionis causa cessante, & ea quoque & effectus illius cessare debet, par.j.nu.237.
Suspensi suspensione cessante omnia pristina iura recuperant, par.j. nu. 237.

T

Tacitum facilius reuocatur quam expressum, par.j.nu.55.
Testator qui plus legauit pro dote, si postea minus detin dotem, non videtur minuisse legatum, limita.18.nu.1.
Testimonij refutandi cessante causa, cessat & hæc refutatio, par.j. nu. 239.
Transactionis causa limitata limitatum producit effectum par.1.nu.142.
Turpitudinem suam allegans an audiatur, limi.2. nu. 2.
Tutelam à testatore mãdatam recusans perdit legatum ab eo factum par.j.nu.121.
Si tamen contemplatione tuitionis legatum sit relictum, ibid.
Tutor à tutela remotus in dubio, ob culpam non ob dolum remotus censetur, par.1.nu. 64.

V

Vasallus potest renunciare feudo inuito domino, limita.16.nu.3.
non tamen post eam renunciationem potest eum offendere, ibid.
Vasallus vasalli offendens dominum domini an feudum amittat, limita.20.nu.15.
Venditionis limitata causa limitatum effectum producit, par.j.nu. 141.
Verba sunt sicut corpus & superficies, par.j.num. 134.
Viduus aut vidua censentur in eodem matrimonio manere, par.j.nu.32.
Sed id tamen impropriè, ibid.nu.33.
Vidua impropriè vxor dicitur, par.j.nu.33.
Vir in dote imaginem vxoris repræsentat, limi.16. nu.4.
Voluntas pro ratione est, par.j.nu.164.
Voluntatis testatoris cessante causa cessat & volũtas & eius dispositio. par.j.nu.241.
Voti causa cessante cessat votum, par.j.nu. 342.
Vtilitas & pietas dispensationem potiùs quàm cessationem dispositionis inducunt, par.j.num. 162.
Vulnerasse propriè non dicitur qui alium pulsat qui ob id in lapidem impegit, vnde is vulneratus est, limita.30.nu.9.
Vxor vidua censetur manere in matrimonio quod affinitatem produxit, par.j. nu.32.
Vxor soluto matrimonio vxor vocatur, par.j.n.36.
Vxorum priuilegium ob maritos cessat maritis mortuis, par.j.nu.104.
Vxores viduæ priuilegiis maritorum vtuntur, par. j.nu.107.
Etiam in priuilegiis exorbitantibus, ibid.
Vxor si mariti odio priuetur patria, eam recuperat marito mortuo, par.j.num. 186.
Etiam si statutum dicat, vt perpetuò sit bannita, ibidem.
Vxor diues facta non amittit quartam sibi delatã ob paupertatem, limita.4.nu.2.
Vxor legatum amittẽs ob impudicitiam, illud nõ recuperat per pudicitiam limita.12.nu.4.
Vxor propter mariti inopiam dotem exigit, limit. 14.nu.1.
Vxor constante matrimonio censetur domina dotis, limit.16.nu.4.
Vxor indotata contemnitur à viro, limi.22. nu.9.

FINIS.

INDEX PRIMVS EORVM QVAE PECVLIARITER ET PRIVATIM AD TRACTATVM, Le mort saisit le vif, pertinent.

PRIMA PARS, QVAE PRAEFATIO est, octo declarationibus constat.

1 An & quomodo nostrum id statutum, vel consuetudo Latinè enunciari possit. 95
2 Quibus in locis locum habeat. 96
3 An sit secundum, an verò contra ius commune. 97
4 Quid in rebus feudalibus, an scilicet in illis, cessante hoc statuto, possessio vasalli transeat in filium. 99.
5 Quid in successore dignitatis. 100
6 An id statutum, vel consuetudo sit valida. 101
7 Quibus modis appelletur hæc possessio, quæ transit in hæredem per huiusmodi statutum. 103
8 An saltem hæres de iure communi, cessante hac consuetudine, possit propria autoritate possessionem rerum hæreditariarum capere. 106

SECVNDA PARS EORVM QVAE CONcernunt personas hæredum, quæ constat septem declarationibus.

1 Vt procedat hæc consuetudo in hærede capaci iusto & habili. 107
2 Vt procedat in vero & proprio hærede, non in ficto. ibid.
3 In hærede perpetuo, & non temporali. 108
4 An procedat in hærede vniuersali tantùm, an & in hærede certæ rei. 109
5 An in primo hærede tantùm, an & in hærede hæredis, aut alio secundo hærede. 112
6 An in hærede legitimato. 116
7 An in hærede testamentario. 1.8
8 An in filia, quæ cũ esset exclusa, vel ex statuto, vel per suam renunciationẽ, fuit à patre ad successionem vocata. 121
9 An in substituto directo. 122 & sequenti.
10 An in substituto tacito. 126
11 An in fideicommissario. 130
12 An in hærede cum beneficio inuentarij. 131
13 An in hærede simplici, qui illum summouet. 135
14 An in filio adoptiuo. 136
15 An in his qui non succedunt iure sanguinis, aut testamenti: videlicet in viro & vxore, collegio, ecclesia, fisco. monasterio, & his similibus. Vbi etiam videbis quid in monacho hærede. 137
16 An in eo hærede qui rupto testamento successionem assequitur. 141
17 An in infante, furioso hærede, aut aliis qui verè possessionem non possunt acquirere. ibid.
18 An in ignorante hærede. 142

TERTIA PARS EORVM QVAE RESPIciunt personas defunctorum, quæ constat octo declarationibus.

1 An procedat id nostrum statutum in hærede vsufructuarij. 142
2 An procedat generaliter in hærede eius, qui tantùm naturaliter possidebat. 144
3 An è contrario in hærede eius, qui ciuiliter tantùm possidebat. ibid.
4 An in hærede comodatarij, vel depositarij. 145
5 An in hærede eius, qui se constituerat possidere vel simpliciter, vel precariò, nomine alterius. ibid.
6 An in hærede eius, qui iure familiaritatis possidebat, vel detinebat. 146
7 An in hærede impuberis, furiosi, aut alterius, qui testari non poterat. ibid.
8 An in hæredibus episcopi vel prælati. 149

QVARTA PARS EORVM QVAE RESPIciunt res, quæ septem declarationibus constat.

1 Vt id statutum procedat in his rebus, quarum defunctus tempore mortis erat possessor, tantùm: nõ etiam in cæteris. 150
2 An procedat in re, cuius possessio cohæret personæ. 151

An in re,

3 An in re,cuius possessio erat apud defunctum vi precarij. ibid.
4 An in re cuius possessio erat apud defunctum ex causa ad hæredes non transitoria. 152
5 An in rebus feudalibus. Vbi etiam videbis an impediatur dominus manum inucere in feudum ob hanc possessionem hæredis.Et an ipse hæres sit saisitus aduersus dominum. ibid.& sequentib.
6 An in emphiteuticis. 156
7 An in rebus incorporalibus. 157

QVINTA PARS EORVM QVAE SPECTANT ad possessionem, quæ constat sex declarationibus.

1 An hæc possessio quæ transfertur ex nostra consuetudine,sit vera,& propria: an ficta, siue impropria. 158
2 An ea possessio transferatur vi precarij vel constituti ab hærede facti. 159
3 An ea possessio transeat in hæredem,si ab alio fuerit occupata. ibid.
4 An item transeat, nullo prorsus actu interueniente. 162
5 An possessio hæredis,quæ illi quæritur ex huiusmodi consuetudine,sit eadem,quæ erat apud defunctum,non solùm quo ad habitum,sed etiam quo ad actum vel effectualem effectum. 163
6 An hæc possessio sit etiam naturalis,aut tantùm artificialis,& ciuilis. ibid.

SEXTA PARS EORVM QVAE PERTINENT adiudicia, quæ constat nouem declarationibus.

1 An hæres ex nostra consuetudine saisitus,si turbetur,possit intentare remedium retinendæ possessionis. 163
2 An & adipiscendæ. 164
3 An vtrunque simul,& quomodo. 165
4 An etiam recuperandæ. ibid.
5 An hæredi agenti illis remediis possit obiici exceptio dominij. 167
6 An si hæres obtinuerit, possit ab aduersario appellari. 169
7 An hæres petens se confirmari in hac possessione,aduersus illum,qui eum turbat, aut aliter impedit,sustineat partes actoris,an rei. 171
8 An id ius agendi pro continuata possessione possit alteri cedi, siue etiam ipsa continuata possessio. 172
9 An hæc possessio, lite pendente super ea debeat sequestrari. ibid.

SEPTIMA PARS MISCELLANEORVM, quæ quinque declarationibus constat.

1 An alius possit se iuuare(vt ita loquar)hac consuetudine aduersus hæredem. 172.& 173
2 An hæres qui non vult vti beneficio huius consuetudinis, teneatur id expresse declarare:an verò si id non fecerit,habeatur pro hærede, & eo quidem saisito. 174
3 An hæc consuetudo habeat locum,si testator fecerit ius alteri apprehendendæ possessionis, pœna etiam adiecta. 176
4 Quid si hæres qui semel saisitus fuit ex hac consuetudine,cadat ea possessione, an nihilominus poterit dicere se saisitum, vi eiusdem consuetudinis. ibid.
5 An si testator dederit executores,hæres erit aduersus eos saisitus ex nostra consuetudine. 177

INDEX ALTER ALPHABETICVS ET GENERALIS OMNIVM CONTENTORVM IN TRACTATV.

Le mort saisit le vif.

A

ACQVISITIO possessionis per actum naturalem fit, præf. decla. 6. nu. 14.

Actio subrogata in locum actionis ex sui natura famosæ, famosa non est, par. 2. decla. 9. nu. 23.

Actio furti pro rebus depositis competit, parte 3, decla. 4. nu. 5.

Actoris an partes semper sustineat, qui ad iudiciũ prouocat, par. 6. declara. 7. nu. 3.

Actum fictum ius ciuile reali apprehensioni comparat, præfa. declara. 7. nu. 11.

Ad augmentum inductum diminutionem non operatur, par. 2. decla. 12. nu. 7.

Aditio non fit sine animo, par. 2. decla. 17. nu. 2.

Aditio hereditatis an solo animo fiat, par. 7. decla. 2. nu. 4. & 5.

Adoptio nomen iuris est, non naturæ, par. 2. decla. 14. nu. 3.

Adoptiuus filius de iure communi, & authen. succedit, par. 2. decla. 14. nu. 1.

Adoptiuus succedit in regnis, part. 2. decla. 14. num. 1.

Adoptiui in Gallia non succedunt, par. 2. decla. 14. nu. 2.

Adoptiuus verè hæres est, par. 2. decla. 14. nu. 2.

Adoptiuus in patria iuris scripti, hac consuetudine saisitus est, par. 2. declar. 14. num. 2.

Adoptiuus est filius fictus, par. 2. decla. 14. nu. 2.

Αδιάκτεν quid, præf. decla. 6. nu. 4.

Aequo æquius, præf. decla. 7. nu. 9.

Agnatus vasalli manet in possessione rei, pendente quæstione inter eum & dominum, sit ne feudum nouum, an antiquum, part. 4. decl. 5. num. 24.

Alberici error, præf. decla. 6. nu. 10.

Alluuione ipso iure transit possessio, præf. declar. 6. nu. 10.

Animus & corpus, requiruntur ad acquirendam possessionem, præf. decla. 3. nu. 9.

Appellare in causis possessoriis quando de iure communi liceat, par. 6. decla. 6. nu. 4. & 5.

Appellari non potest à sententia negatiua lata in casu l. vlt. C. de edi. diui Adriani. tollen. par. 6. decla. 6. nu. 2.

Appellari in hoc regno ab omnibus causis possessoriis potest, ibidem.

Appellatio an simpliciter tollatur, an vt ea nó obstãte vlterius procedatur, multùm interest, ibi. nu. 7.

Appellatio semper in dubio permissa est, par. 6. decla. 6. nu. 9. & 10.

Approbare censetur qui non improbat, par. 2. decla. 5. nu. 17.

Articulus quantumlibet ad causam pertinens admittitur, par. 6. decla. 5. nu. 10.

Aspectus nil prodest ad acquirendam possessionem rei ab alio occupatæ, par. 5. decla. 3. nu. 2.

Authenticæ res quæ, C. commu. de legat. in feudis locus non est, par. 4. decla. 3. nu. 5.

B

BArt. iurium interpretũ princeps, par. 2. decla. 5. nu. 6.

Beneficiũ l. vlt. C. de edict. D. Adri. tol. transinitur ad hæredem hæredis, par. 2. declara. 5. num. 24.

Beneficia legis & consuetudinis conditionem habent, si is velit vti, in cuius fauorẽ inducta sunt, par. 7. decla. 1. nu. 4.

Bononia hac consuetudine vtitur, præfa. decla. 2. nu. 5.

Bono melius, præfa. decla. 7. nu. 9.

Bonorum possessor per omnia habet effectum hæredis, par. 2. decla. 2. nu. 6.

Bonorum possessor an veniat appellatione hæredis, par. 2. decla. 2. nu. 6. & 7.

Bonorum possessor, an propriè hæres dicatur, par. 2. decla. 2. nu. 7.

Bona vacantia quæ, par. 2. decla. 15. nu. 11.

Bona vacantia, & hæreditas an differant, par. 2. decla. 15. nu. 21.

Bonorum publicatorum dominium, ipso iure, nó tamen possessio transit in fiscum, par. 2. decla. 15. nu. 23.

Bonorum ingressi dominium & possessio in monasterium transeunt, par. 2. decla. 15. num. 24.

C

CAmeriorum hac consuetudine vtitur, præfat. decla. 2. nu. 6.

Canon actum corporeum continuatum fingit, præfa. decla. 6. nu. 12.

Capa

Capacitas hæredis, tempore mortis defuncti, de cuius poſſeſsione quæritur, inſpicitur, par. 2. decla. 1. nu.4.

Capaces omnes, hæredes inſtitui poſſunt, par.2. decla.7.nu.15.

Caſus in quibus tranſit poſſeſsio ipſo iure, præf. decla.6.nu.10.

Cauſa limitata limitatum parit effectum, par.4. decla.2.nu.8.

Cedentis iure reſoluto, reſoluitur ius accipientis par.3.decla.2. nu.8.

Certo certius, præfat.decla.7. nu. 9.

Ceſsibile non eſt quod tranſmitti nequit, part.6. decla. 8. nu.1.

Ceſsionarius hæreditate in eum ab hærede tranſlata ſaiſiius non eſt, par.6.decla.8.nu.3.

Chaſſeneus ſibi contrarius, par.2.decl.9. nu.21.

Ciuiliſsimum quod eſt idem etiam ciuile eſt, præf. decla.7.nu.7.

Ciuilis poſſeſsio in hæredem tranſit vi huius conſuetudinis, par.3.decla.3.nu.1.

Ciuilis poſſeſsio naturalem ad ſe trahit, part. 3. decla.3. nu.3.

Ciuilis poſſeſsio tranſlata in hæredem vera eſt, par.5.decla.1.nu.8.

Clericus & vxor, vulgo cõceptus & vxor ſibi mutuo ſuccedunt, par.2.decla.15.num. 1.

Clerici ligantur ſtatutis factis à clericis ſimul, & laicis, par.3.decla.8.nu. 4.

Clerici ligantur ſtatutis diſponentibus de ſucceſſione, par.3.decla.8.nu.5.

Collatio non retrotrahitur in præiudicium alterius, par.5.decla.3.nu. 6.

Collegium collegiato (fiſco excluſo) ſuccedit, par. 2.decla.15.nu.6.

Collegium, fiſcus, & ſimiles hæreditatem agnoſcere dicuntur, fideicommiſſarioq́ꝫ reſtituere, par. 2.decla.15.nu.13.

Colonus redintegrandæ agit. par.2.decla.4.nu. 7.

Colonus tempore locationis finito, domino agẽti ſe opponens, dominũ ſpoliat, par.6.decl.7.n.2.

Commodatarum & depoſitarum rerum hæres in poſſeſsionẽ ex l.vlt.C.de edic.diui.Adria.tollẽ. non mittitur, par.3.decla.4.nu.1.

Commodatarum & depoſi.rerum poſſeſsio apud dominum remanet, par.3.decla.4. nu.2.

Commodatarum rerum ſola detentio eſt. part.3. decla.4 nu. 2.

Commodatario competit actio furti pro re cõmodata, par.3.decla.4. nu.6.

Et remedium redintegrandæ, ibi.

Et interdictum quorum bonorum, ibi, nu.7.

Comparatiuum & ſuperlatiuum in ſe comprehẽdit poſitiuum, præf.decla.7. nu.7.

Comparatiuum importat exceſſum reſpectu poſitiui, præf.decla 7.nu. 7.

Conditiones ſunt ſtricti iuris, par. 2.decl.5.nu.11.

Conditiones in forma ſpecifica impleri debent, par.2.decla.5.nu.11.& par.3.decla.7.nu.6.

Conditio implenda in perſona hæredis non impletur in fiſco, par.2.decla.15.nu.19.

Confirmatio non retrotrahitur in præiudiciũ alterius, par.5.decla.3.nu.6.

Conſanguineus linearius dicitur, par.2.declar. 7. nu. 4.

Conſiliariorum ordo fiſco excluſo conſiliario ſuccedit, par.2.decla.15. nu. 6.

Conſtituti ius ad ſecundum donatarium an tranſeat, par.2.decla.5.nu.19.

Conſtitutum ſimplex transfert poſſeſsionem naturalem & ciuilem in conſtitutarium, part. 3. decla.5.nu.1.

Conſtitutum cum precario ciuilẽ tantùm poſſeſſionem transfert. naturalis autem penes conſtituentem remanet, par.3.decla.5. nu. 1.

Conſtitutum ad hæredes conſtitutarij tranſit, par. 4.decla.3.nu.2.

Conſtitutarius dicitur ad cuius commodum fit conſtitutum, par.4.decla.3.nu.2.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem rerum emphyteuticarum, par.4.decla. 6. nu.4.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem in rebus incorporalibus, part. 4.decla.7.nu. 2.

Conſtitutum non prodeſt in re ab alio occupata, par.5.decla.3.nu. 2.

Conſtitutarius poteſt petere vt ſibi tradatur realis poſſeſsio, part.6.declara.2. nu.4.

Conſtitutario competit remedium recuperandæ ante realẽ poſſeſsionem, par.6.declara.4. nu.5.

Conſuetudines his verbis (*le mort ſaiſit le vif ſon plus proche parẽt & heretier habile à lui ſucceder*) vtentes, præfa.decla.1.nu.3

Conſuetudo noſtra quibus in locis locum habeat præfa.decla.2.nu.1.

Conſuetudo noſtra an ſit ſecundum, an verò contra ius commune, præfa.decla.3.nu.1.2.& mul. ſeq.

Conſuetudo noſtra reſtringenda, præfa. declar.3. nu. 2.

Conſuetudo ſtrictè ac propriè intelligenda, præfa.decla.3.nu.3.

Conſuetudo noſtra correctoria eſt iuris communis, præfa.decla.3. nu.3.

Conſuetudine noſtra innitens de apicibus iuris diſputat, præſ.decla.3. nu.3.

Conſuetudo noſtra an ſit valida, præf.decl. 6. n.1.

Conſuetudo habet vim precarij ad transferendã poſſeſsionem, præfa.decla.6.nu.5.

Conſuetudo vel ſtatutum an poſsit trãsferre poſſeſsionem ipſo iure, nullo actu, nec verbo quidẽ interueniente, præfa.decla. 6. nu.5.

Conſuetudo noſtra æqua eſt & valida, pręfat.decla.6.nu.5.

Conſuetudo habet vim precarij, ibid.

Conſuetudo & ſtatutum portio ſunt iuris ciuilis, pręfa.decla.6. nu. 11.

Conſuetudo irrationabilis eſt, ſi diſponat aliquid contra ſubſtantiam actus, pręfa.decla.6.num. 14.

Conſuetudine quod fit, id de iure ciuili, de iure ſimpliciter, & de iure communi fieri dicitur, pręfa.decla.7.nu.5.

Conſuetudines quę proximum hęredem expreſsè ſaiſiunt, par.2.decla.5.nu.4.

Consuetudo primogenitum in baronia præferens si filius solus ex primo matrimonio sit inhabilis primogenitum ex secundo matrimonio admittit,par.2.decla.5. nu. 27.
Consuetudines de hærede ab intestato loquentes, par.2.decla.7.nu.5.
Consuetudines hæredem ex testamento facientes,par.2.decla.7.nu. 10.
Consuetudines de hærede ab intestato tantum loquentes de illo tantùm sunt intelligendæ, par. 2.decla.7.nu.15.
Consuetudo in patria consuetudinaria de hærede loquens, testamentarium non comprehendit, par.2.decla.7.nu.16.
Consuetudo Romanorum in testamentis, par. 2. decla.9.nu.2.
Consuetudo nostra de continuatione possessionis à defuncto in hæredem,non ab hærede in fidei commissarium loquitur,part.2.declaratione 11. nu.19.
Consuetudo qua episcopo succedunt consanguinei an valeat,par.3.decla.8.nu.2.
Consuetudo communis clericorum & laicorum ligat clericos,ibi. nu.4.
Consuetudinis huius autoritas hæredem possessorem iuris facit, non facti. parte 5. declarat. 3. nu.16.
Consuetudo hæc in fauorem solius hæredis, non alterius inducta est,part.7.decla.1.nu.1.
Consuetudo hæc quo ad qualitatem hæredis iuri communi nihil addit,part.7.decla.2.no.9.
Consuetudines quæ executorem aduersus hæredes sasiunt,vsque ad concurrentiam relicti intelliguntur,par.7.decla.5.num.3.& 4.
Continuatio fit cum omni sua causa & qualitate, par.2.decla.5.nu. 23.
Continuatio easdem qualitates in re continuata præsupponit.par.5.decla.1.num. 7.
Contractuum verba strictè interpretanda, par.2. decla.12.nu. 11.
Contrahens cum ecclesia sine consensu episcopi stare contractui ab episcopo cogi potest,par.7. decla.1.nu.7.
Contractum nullum quis dicere nequit aduersus eum cuius fauore nullus est,part.7.decla.1. nu. 8.
Contrahens verè & ex animo cum simulatore, si mulatorem coget stare contractui,par.7.decla. 1.nu.9.
Contraueniens contractui(cùm esset conuentum vt vno contraueniente nullus sit cótractus)cogi potest ab altero ad implendum contractum, par.7.decla.1.nu.11.
Correctoriorum statutorum verba propriè intelligenda,per.2.decla.6.nu. 2.
Creditoribus incumbit onus probandi filium esse hæredem,par.7.decla.2.nu.8.
Cremona hac consuetud.vtitur. præfat. decla. 2. nu.5.

D

DEcretum Mediolanense, præfat. declara.1. num.1.
Decreti clausula irritans nullitatem non operatur,nisi velit is,ad cuius fauorem posita est,par. 7.decla.1.nu. 10.
Defuncti animus & voluntas ad hæredem non transmittitur,præfa.decla.3. nu. 9.
Deportatus inhabilis,par.2.decla.5.nu.26.
Depositarius à deponente, veluti precario possidet,par.2.decla.4. no.5.
Depositarius agit furti pro re deposita,ibi,num.6.
Dictiones, haberi loco & vice, improprietatem notant,par.3.decla.11.nu.9.
Dispositio generalis limitationem recipit de habili & idoneo,par.2.decla.1.nu. 2.
Dispositio de primo successore immediato non trahitur ad mediatum in materia correctoria, par.2.decla.5.nu.15.
Dispositio legis seu statuti,secundum iura quæ loquuntur de dispositione testatoris, regulatur, par. 2.decla.9.nu. 10.
Dispositio legis & statuti à pari procedunt,par. 2. decla.9.nu. 10.
Dispositio quamuis generalis feuda non comprehendit sine speciali & expressa eorum inuentione facta,par.4.decla.5.nu.16.
Doctores qui huius consuetudinis meminerint, præfa.decla.2.nu.2.
Doctori succedit vniuersitas, part. 2.declarat. 15. nu.6.
Dolum qui passus est in contractu, si velit potest cogere aduersarium,vt ei stet,part. 7. declarat. 1.nu.8.
Dominium in hæredem ac legatarium transit, præfa.decla.4.nu.3.& par.6.decla.2.nu.6.
Dominia iure gentium sine possessione non quæruntur,præfa.decla.6.nu.15.
Dominus eodem beneficio consuetudinis gaudet, quo alij hæredes ab intestato,part.2. declar. 15. nu.15.
Dominus iniicere potest manum in feudum aut fructus illius,ob debita clientelaria non exoluta,si ei permittat consuetudo,par.4.declarat. 5. nu. 27.
Dominus non cadit à possessione percipiendi cēsus annui ob cessationem,nisi contradictio præcedat,par.5.decla.1.nu.2.
Dominus fictus à quocunque rem suam condicere potest,par.6.decla.2. nu.5.
Dominus verus à fure tantum rem propriam cōdicere potest,par.6.decla. 2. nu.5.
Dominium fictum ipso iure sine traditione in legatarium transit,par.6.decla.2. nu.6.
Dominij probatio à reo facta ad iustificandā possessionem censetur,par.6.declara.5.nu.16.
Duo in solidum eandem rem eodem modo possidere non possunt,par.2.decl.6.nu.9.& decl.13. nu.4.

E

ECclesia non variatur, licèt prælati mutentur, præf.decla.5.no.1.
Ecclesia succedit clerico,excluso fisco,par.2. dec. 15.nu.7.
Ecclesia potest cogere contrahentem secum citra solennia

solennia vt seruet contractum, par. 7. declar. 1. num. 7.
Emphyteusim pro se & suis hæredibus accipiens, intelligit de venientibus ab intestato, parte 2. decl. 7. nu. 9.
Emphyteusis quæsita pro se & hæredibus admittit tantùm proximos hæredes, non hæredum hæredes, part. 4. decl. 4. nu. 2.
Emphyteuta naturaliter tantùm possidet, par. 4. decla. 6. nu. 1.
Emphyteutæ hæres an sit saisitus, par. 4. declar. 6. nu. 1.
Emphyteusis ad feudum argumentum, parte 4. decl. 6. nu. 2.
Emphyteuticariæ rei an trásferatur possessio per constitutum, par. 4. decl. 6. nu. 2.
Emphyteuticariæ res in hoc regno sunt patrimoniales & hæreditariæ, par. 4. decl. 6. nu. 4.
Emptor cuius nomine venditor se constituit possidere, petere potest vt sibi tradatur corporalis possessio, par. 6. decl. 2. nu. 4.
Episcopalis dignitas filium familias ad commodum, non incommodum à patria potestate liberat, par. 7. decl. 1. nu. 2. & 3.
Episcopus immiscere se potest executioni testamentorum respectu quoruncunq; relictorum non improbatorum, par. 7. decl. 5. nu. 9.
Executor potestatem vendendi à testatore habés transferre possessionem in emptorem inuito hærede nequit, par. 7. decl. 5. nu. 2.
Executor iure communi vltra dispositа in testamento manum admouere bonis testatoris non potest, par. 7. decl. 5. nu. 4.
Executorem hæres amouere nequit oblata cautione de testamento exequendo, parte. 7. dec. 5. nu. 5.
Executoribus testamenti quo pauperes sunt instituti, competit beneficium l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollen. par. 7. decl. 5. nu. 6.
Exequi testamenta etiam ad non pias causas fauorabile est, par. 7. decla. 5. nu. 8.
Et pium. ibi. nu. 9.
Executionis testamenti dilatio, animæ defuncti non parum nocet, par. 7. decl. 5. nu. 10.
Executores debita naturalia tantum soluere possunt, par. 7. decl. 5. nu. 10.
Executores pro legatis ad pias causas contra hæredem agunt, par. 7. decl. 5. nu. n.
Executores ad pias causas reliquis fauorabiliores par. 7. decl. 5. nu. 11.
Executores in non relictis ad pias causas contra hæredem non agunt, par. 7. decl. 5. nu. 11.
Executor potest sibi ipsi soluere, par. 7. declar. 5. nu. 13.
Executores cum testator dat, videtur facere illis ius accipiendi propria autoritate legatum, aut fideicommissum, par. 7. decl. 5. num. 13.
Executores dati ad distribuẽdum inter pauperes, habentur loco hæredis, ibid. nu. 14.
Expresse quod fieri non potest, nec tacitè, par. 2. decl. 17. nu. 1.

F

Factum legis potentius est facto hominis, par. 2. decl. 18. nu. 2.
Fauorabili fauorabilius, præfa. decl. 7. nu. 9.
Fauori pro se introducto quilibet renunciat, par. 7. decla. 1. nu. 4.
Felerum hac consuetudine vtitur, præfa. decla. 2. nu. 6.
Ferronius elegantissimus consuetudinum interpres, par. 2. decl. 7. nu. 10.
Feudorum possessio cessante hoc statuto an trásfeat in filium vasalli, præf. decl. 4. num. 1. & multis seq.
Feudi dominium ipso iure filio vasalli quæritur, præf. decl. 4. nu. 3.
Feudi vel emphyteusis concessio facta alicui & hæredibus, comprehendit hæredem cum beneficio inuentarij, par. 2. dec. 12. nu. n.
Feudum acquisitum pro se & hæredib. quæritur proximis hæredibus tantum, non hæredum hæredibus, par. 4. decl. 4. nu. 2.
Feudum in dubio censetur hæreditarium, par. 4. decl. 5. nu. 1.
Feudum non comprehenditur in statuto de dote lucranda, ibi. nu. 3.
Feuda non compreheduntur sub l. 1. & auth. præterea, C. vnde vir & vxor, ibi. nu. 5. & seq.
Nec in statutis deferentibus lucrum superstiti ex coniugibus, ibi. nu. 7.
Nec in statutis facientibus virum & vxorem communes in acquestibus, ibi. nu. 8.
Nec in alia societate, ibi.
Nec in rescriptis, ibi. nu. 9.
Nec in generali potestate legitimandi, ibid. num. 10.
Feuda non comprehenduntur in generali renunciatione, par. 4. decl. 5. num. 13. & 14.
Feuda non continẽtur in generali bonorum alienatione, ibi. nu. 13. & 15.
Feuda non intelligũtur in generali bonorum obligatione siue hypotheca, par. 4. decl. 5. nu. 16.
Feuda non veniunt in generalem bonorum donationem, ibi.
Feuda non continentur in fideicommisso generali, ibi. nu. 17.
Feuda non comprehenduntur in mandato generali, ibid.
Feuda non intelliguntur sub auth. res quæ, C. commu. de leg. ibi.
Feuda non comprehenduntur in quantumlibet generali dispositione, par. 4. decl. 5. num. 18.
Feudorum natura, à cæteris bonis aliena, par. 4. decl. 5. nu. 18.
Feuda nõveniũt in petitione hęreditatis, ibi. nu. 19.
Feuda in Gallia sunt patrimonialia, & liberè vẽdi & obligari possunt, par. 4. decl. 5. nu. 25.
Feuda in hoc regno sub generali obligatione bonorum comprehenduntur, par. 4. decl. 5. nu. 25.
Feuda in regno Neapolitano sunt patrimonialia. ibid.
Feuda patrimonialia & hæreditaria aliorum bo-

norum hæreditariorum naturam sortiuntur, par. 4. decla. 5. nu. 26.
Feudo ad emphyteusim argumentum, & è diuerso, par. 4. decl. 6. nu. 2.
Fictio contraria est veritati, parte 2. declarat. 2 nu. 1.
Fictiones duæ non concurrunt, parte 2. declar. 2. num. 5.
Fictiones plures coniungi non possunt, par. 2. dec. 5. nu. 5.
Fictionum trium concursus, parte 2. declarat. 6. num. 3.
Fictio ad alios casus quam veritas non trahitur, par. 2. decl. 17. nu. 1.
Fictè non potest tradere qui verè non potest, par. 4. decla. 1. nu. 1.
Ficta traditio alium tertium non priuat possessione, par. 5. decl. 3. nu. 2.
Fictio non retrotrahitur in præiudicium alterius, par. 5. decl. 3. nu. 3.
Fictionem impedit medius actus pertinens, par. 5. decl. 3. nu. 5.
Fictione tutus veritatem potest implorare, par. 6. decl. 2. nu. 4.
Fideicommissum generale feuda non comprehendit, par. 4. decl. 5. nu. 15.
Fideicommissarius ante restitutionem sibi ab hærede factam, possessionem propria autoritate apprehendere nequit, par. 2. decl. 11. nu. 1.
Etiam si restitutio esset facta ipso iure ibidem, num. 2.
Fideicommissarius an hac consuetudine sit saisitus, par. 2. decl. 11. nu. 1. & seq.
Fideicommissarius possessionem apprehendens ante aditam hæreditatem tenetur interdicto quorum bonorum, post aditam incidit in pœnam l. non dubium. C. de legib. etiam si protestetur se id animo inuadendi non facere, par. 2. decl. 11. nu. 3.
Fideicommissarius cui à testatore facta est potestas accipiendi possessionem, eam capere non potest sine autoritate prætoris, par. 2. decla. 11. nu. 4.
Fideicommissarius habens facultatem accipiendi bona, debet expectare restitutionem hæredis, par. 2. decla. 11. nu. 4.
Fideicommissarius restitutione non facta, petere se mitti in bonorum possessionem ex l. vlt. de edict. diui Adria. tol. nequit. parte 2. declarat. 11. nu. 5.
Fideicommissario beneficium inuentarij an competat, par. 2. decl. 11. nu. 7.
Fideicommissario, restitutione facta, an prosit inuentarium ab hærede confectum, part. 2. decl. 11. num. 7. & 8.
Fideicommissarius ea non habet quæ hæredi competunt iure speciali, ibi. nu. 9.
Fideicommissariis ius patronatus non competit, ibi.
Fideicommissarius non dicitur propriè hæres, ibi. nu. 10. & 11.
Fideicommissarius appellatione hæredis non comprehenditur in materia pœnali, nec in conditione, nec in materia strictè interpretanda, nec in statutis, ubi actus aliàs inualidus reddatur, nec in statutis præsertim correctoriis, parte 2. decl. 11. nu. 12. & 13. & 15.
Fideicommissarius non venit appellatione instituti hæredis, sed nec substituti, par. 2. declar. 11. num. 14.
Fideicommissum propriè substitutio non est, par. 2. decl. 11. nu. 14.
Filius alio hærede instituto non potest capere possessionem legitimæ, propria autoritate, præfa. decl. 3. nu. 10.
Filius viuo patre an intelligatur inuestitus, præfa. decl. 4. nu. 1.
Filij post mortem patris succedendo feudum nõ acquirunt, sed acquisitum cum administratione capiunt, ibidem.
Filius viuo patre potest dici feudatarius, præfat. decl. 4. nu. 5.
Filius ad possessionem feudi venit magis continuatiuè, quàm nouam possessionem acquirat, præfa. decl. 4. nu. 6.
Filio ante inuestituram feudi competit remediũ possessorium, præf. decl. 4. nu. 7.
Filius seu proximior, est certus & legitimus, part. 2. decl. 7. nu. 2.
Filia pendente quæstione inter eam & agnatos, an succedere debeat, debet conseruari in possessione rerum feudalium, par. 4. decl. 5. nu. 20. & seq.
Filius à matre præteritus an remedium l. vlt. de edict. diui Adria. tollen. habeat, par. 2. declar. 7. nu. 14.
Filia quę non renũciauit successioni patris, potest ab eo ad eam vocari, part. 2. decl. 8. nu. 1.
Filia ex statuto à successione exclusa, testamento, vel pacto patris ad successionem vocari potest, par. 2. decl. 8. nu. 2.
Filia ex testamento vel pacto patris vocata, non obstante pacti vel statuti exclusione saisita est, par. 2. decl. 8. nu. 4.
Filia huiusmodi non tam ex testamento quàm ab intestato succedit, ibid.
Filius præsumptione iuris succedit, parte 7. decl. 2. num. 1.
Filij parentibus ipso iure succedunt, par. 7. decl. 2. num. 1.
Si tamen velit, ibi. nu. 7.
Filius conuentus, vt declaret, hæres ne sit, & pro qua parte, id declarare cogitur, par. 7. declar. 2. nu. 6.
Filius paternis creditoribus tenetur, si se hæredẽ declarauerit, aut se immiscuerit. par. 7. decla. 2. num. 7.
Fiscus bonis vacantibus succedit, parte 2. decl. 14. num. 11.
Fiscus an solius sit principis, par. 2. decla. 15. nu. 11. & 12.
Fiscus hæreditatem agnoscit & eam fideicommissariis restituit, ibi. nu. 13.
Fiscus aliis deficientibus hæres est, parte 2. decla. 15. num.

15.numero.14.
Fiscus an habeat petitionem hæreditatis, ibi. & iterum nu.20.
Fiscus appellatione vniuersalis successoris comprehenditur,decl.15.ibi.
Fiscus bona vacantia occupans iudicium testatoris adimplet,par.2.decl.14.nu.14.
Fiscus habet petitionem hæreditatis,par.2.dec.15. nu.14.
Fiscus ex edicto prætoris vocatur,par.2.decla.15. nu.14.
Fiscus bona vacantia occupans tenetur ad debita antè contracta, & in eum actiones actiuæ & passiuæ transeunt,par.2.decl.15.nu.16.
Fiscus non est propriè hæres, ibi, & rursus num. 19.
Sed quomodo intelligatur vide ibi, nu. 20.
Fiscus bona vacantia occupans per omnia hæres non est,par.2.decl.15. nu.16.
Fiscus hæres anormalus,par.2.decl.15.nu.17.
Fiscus in casu publicanonis non est propriè hæres,par.2.decl.15.nu.17.
Fiscus tertius possessor dici potest,par. 2. decl. 15. nu.17.
Fiscus publicatione facta per annihilationé personæ successor vindictæ est, non per repræsentationem,par.2.decl.15.nu.17.
Fiscus hæres non est, nec in eum transit instantia, par.2.decl.15.nu.18.
Fisco auferenti ab indigno an remedium l.vlt. de edict.diui Adria.tol.competat,part.2.decla.15. nu. 19.
Fiscus succedens ex delicto rei vendicatione agit,par.2.decl.15.nu. 20.
Fisci bona vacantia occupantis & fisci ex publicatione bona occupantis differentia,par.2.dec. 15.nu. 20.
Fiscus nunquam hæres est, sed tantùm bonorum possessor,ex nonnullorum opi.ibi.nu. 21.
Fiscus capit tanquam hæres extraneus ex aliorú opi.ibi.nu.22.
Fiscus ipso iure nó quærit possessionem licèt ipso iure bona sint publicata, ibi. nu. 23.
Fiscus hæreditatem ab indigno auferre non cogitur,par.7.dec.1.nu.13.
Florentia hac consuetudine vtitur, præf. decla. 2. num.5.
Franciscanus inhabilis ad succedendum, part. 2. decl.5.nu.26.

G

Generalis dispositio de capaci intelligitur, par.2.decl.1.nu. 2.
Generalis legitimandi potestas legitimationem ad feuda non includit,par.4. decl.5.nu.8.
Generalis renunciatio non trahitur ad feuda, nisi id expressum sit,par.4.decl 5.nu.11.
Generalis bonorum alienatio ad feuda non extenditur,nisi expresse nominata sint,par.4.dec. 5.nu. 11.
Generalis hypotheca siue obligatio non comprehendit feuda,par.4.decla.5.nu.14.
Generalis bonorum donatio feuda non continet, par.4.decl.5.nu.14.
Glosæ in cap.1.de feud.cognit. intellectus, præfa. decl.4.nu.3.

H

Hæres licet ipso iure habeat proprietatem, tamen in possessionem mittendus est, præfa.decl.3. nu.3.
Hæreditas iacens non possidet, præfat. declar. 3. nu.4.
Hæreditas respectu vsucapionis fingitur habere qualem possessionem,præf.decl. 3. nu.4.
Hæres in feudalibus nu ante inuestituram in præiudicium domini censeatur esse saisitus, præf. decl.4.nu.7.
Hæres contra extraneum est, saisitus in feudalib. præf.decl.4. nu. 7.
Hæres de iure communi cessante hac consuetudine potest autoritate propria, rerum hæreditariarum possessionem capere, præfa. decla.8. num. 11.
Hæres vt saisiatur hac consuetudine,debet esse iustus,& capax,& habilis.par.2.decla.1.nu. 1.
Hæres fictus consequitur omnia priuilegia veri, par.2.dec.2. num.6.
Hæredis appellatione an veniat bonorum possessor,ibi.& iterum nu.7.
Hæres perpetuus non temporalis hac consuetudine est saisitus,par.2.decla.3.nu.1.
Hæres non desinit esse hæres, parte 2. declarat. 3. nu.1.
Hæredis appellatione, qui hæres est, eum effectu intelligitur, ibi.
Hæres vniuersalis hac consuetudine saisitus, par. 2.decl.4.nu.1.
Hæres in quota l.vlt.C.de edi.diui Adria.tol.habet,ibi.
Hæres particularis an hac consuetudine sit saisitus, ibi. & multis seq.
Hæres ex certa re,hæresne sit an legatarius,par.2. decla.4.nu.2.
Hæres ex testamento an sit saisitus,par. 2.decla.4. nu.2.
Hæres ex certa re,naturæ hæredum vniuersaliũ & legatariorum particeps est,part.2. declar. 4. nu.3.
Hæres ea certa re, mixtum est quodpiam genus, par.2.decl.4.nu.3.
Hæredi ex re certa an accrescat hæreditas repudiante hærede vniuersali, parte secunda, decl. 4.nu.5.
Hæres ex re certa magis hæredibus vniuersalibus quam legatariis accedit,parte 2.declar.4. nu.6.
Hæres vniuersalis aut quotæ non dicitur se saisitum de ea re cuius hæres non est, parte 2. declar. 4. num.8.
Hæres ex re certa eiusdem rei possessionem propria autoritate accipere potest,parte 2.decl. 4. nu.11.
Hæredi ex re certa competit beneficium,l.vlt. C. de edi. diui. Adria. tollen. parte 2.declarat. 4. nu.12.

Hæres

Hæres ex certa re an comprehendatur, in emphyteuſi vel feudo, accepto pro ſe & ſuis hæredib. parte 2.decl.4.nu. 15.

Hæres ſecundus an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, par.2.decl.5.nu.1.

Hæres hæredis eadem perſona cum defuncto nõ eſt, par.2.decl.5.nu. 5.

Hæres eadem perſona cum defuncto, par.2.decl: 5.nu.5.

Hæres hæredis non parens mandato testatoris priuantis hæredem, niſi intra certum tempus aliquid faciat, nnn priuatur hæreditate, par. 2. decl.5.nu.7.

Hæredis appellatio intelligitur de primo & immediato hærede, non etiam de cæteris, part. 2. decl.5.nu.9.

Hæredes primi intelligantur in acquiſitione feudi aut emphyteuſis pro ſe & hæredibus, parte 2.decla.5.nu.9.

Hæres hæredis an veniat appellatione in his quæ ſunt ſtricti iuris, par.2.decl. 5. nu. 10.

Hæres hęredis comprehenditur appellatione hęredis in conditionibus, par.2.decl.5. nu. 11.

Hæres hęredis an ex propria ſignificatione veniat appellatinne hæredis par.2.dec.5.nu.12.

Hæres hæredis non ſimpliciter eſt hæres, ſed cum adiectione, par.2.decl.5. nu. 14.

Hæres ab inteſtato hac conſuetudine ſaiſitus eſt, par.2.decl.7. nu.1.

Hæres ex teſtamento an hac conſuetudine ſaiſitus ſit, par.2.dec.7.nu.1. & mul. ſeq.

Hæres teſtamentarius tantùm etiam autoritate iudicis in poſſeſsionem hæreditatis, niſi citato qui ab inteſtato ſuccedit non mittitur, parte 2. decl.7.nu. 2.

Hæres ab inteſtato aduerſus hæredem teſtamentarium poſſeſsionem hæreditatis appræhendẽtem manutenetur, par.2.decl.7.nu. 3.

Hæredis nomen in hac conſuetudine ſimpliciter prolatum, an hæredem ex teſtamento & ab inteſtato compræhendat, par.2.dec. 7.nu.12.

Hæres in quem ex hac conſuetudine poſſeſsio tranſlata eſt, an remedium l. vlt. C. de edi. diui Adri. tollen. intentare queat, parte 2. declar. 7. num. 13.

Hæres an petente fideicommiſſario teneatur facere inuentarium, par.2.decl.11. nu.8.

Hæredibus quæ ſpeciali fauore & priuilegio cõpetunt in fideicommiſſarios nnn trãſeunt, part. 2.decl.11.nu.9.

Hæres cum inuentario an ſit propriè hæres, par.2. decl.12.nu.1.

Hæres ſimplex, & hæres cum beneficio inuentarij an differant, par.2.decl.12. nu.2.

Hæres cum beneficio inuentarij an compræhendatur in ſtatuto vetante hæredem venire contra inſtrumentum defuncti, par.2. decla.12. nu. 4.3.& 9.

Hæres ſimplex vlterioris gradus hæredem cum inuentario gradus ſuperioris excludit, part.2. decl.12.nu.6.

Hæres cum inuentario ampliores fauores habet hærede ſimplici, par.2.dec.12.nu.7.

Hæres cum inuentario vltra vires hæreditarias non tenetur, par.2.decl.12.nù.7.

Hæres cum inuentario æquè hæres eſt ac hæres ſimplex, par.2.decl.12.num. 8.

Hæres cum beneficio inuentarij an hac conſuetudine ſaiſitus, par.2.decl.12. nu.10. & ſeq.

Hæres cum inuentario compræhenditur in conceſsione facta alicui pro ſe & hæredibus, ibid. num.11.

Hæres huiuſmodi, hæres ſimpliciter vocatur, ibi. num. 12.

Hæredes cum inuentario cautius ſibi conſulunt, ibid.

Hæres vi conſuetudinis etiã non impetrata principis venia, poſſeſſor efficitur, par. 2. declar.12. num.15.

Hæres poſt mortem defuncti ipſo iure hæres eſt, par.2.decl.12.nu.15.

Hæres cum beneficio inuentarij, nondum confecto inuentario, debitores hæreditarios conuenire poteſt, par.2.decla.12.nu.15.

Hæres ſimplex vlterior proximiorem cum inuentario excludens, an ſit ſaiſitus, part.2. decla. 13.nu.1.

Hæres ſimplex vlterior aduerſus extraneos ſaiſitur, aduerſus proximiorem qui cum inuentario realem poſſeſsionem appræhendit, minimè, par.2.decl.13.nu. 7.

Hæredis cum inuentario iura omnia, an in ſimplicem tranſeant, par.2. decl. 13.nu.6.

Hæredibus nullis relictis qui ante fiſcum ſuccedant, par.2.decl.15. nu. 10.

Hęres non deſinit eſſe is cui tanquam indigno fiſcus aufert. par.2.decl.15.num.19.

Hæres qui rupto teſtamento ſuccedit, an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, part.2.decl.16.nu.1.& 2.

Hæres ab inteſtato qui eſſe nequit, teſtamentum non rumpit, par.2.decl.16.nu. 2.

Homo nec dominium, nec poſſeſsionem ipſo iure transfert, par.2.decl.18. nu.2.

Hæres vſufructuarij non ſaiſitur vi noſtræ conſuetudinis, par.3.decl.1.nu.1. & ſeq.

Hæres naturaliter tantùm poſsidentis, an potiatur beneficio huius conſuetudinis, par.2.decl.2. per totum.

Hæres ciuiliter tantùm poſsidentis, vtitur beneficio huius conſuetudinis, par.2.decl.3.num. 1.

Hęres commodatarij & depoſitarij in rebus commodatis & depoſitis, an ſit ſaiſitus, par.3. decla. 4.nu.1. & ſeq.

Hæres horum an poſsit petere ſe mitti in poſſeſsionem, ibi.& iterum nu. 3.

Hæres ſimplicis detentoris an ex hoc ſtatuto ſaiſiatur, par.3.decl.4.nu.2. & 3.

Hæreditatis petitio pro rebus commodatis datur, par.3.decl.4.nu. 3.

Hæres omnia quæ in hæreditate inuenit, etiam commodata & depoſita occupare poteſt, part. 3.decl. 4. nu.4.

Hæres depoſitarij & commodatarij aduerſus deponentem & cõmodantem ſaiſitus nõ eſt, part. 3.decl.

3.declar.4.num.5.
Hæres constituentis se nomine alterius possidere non saisitur, par.3.decl.5.nu.1.
Hæres possidentis, iure facultatis nó saisitur, par. 3.decla.6.num.1.
Hæres impuberis an hac cósuetudine sit saisitus, par.3.decl.7.nu.1.
Hæredes defuncti episcopi consuetudine hac saisiuntur, par.3.decl.8.nu.1.
Hæredes episcopi aut sacerdotis, vt hæredes secularium hoc iure consuetudinario vtuntur, part. 3.dec.8.num.4.
Hæres earum tantùm rerum possessione saisitur, quæ apud defunctum tempore mortis fuerunt, par.4.decl.1.nu.1.
Hæres non mittitur in possessionem nisi earum rerum quæ fuerunt defuncti tempore mortis, ibid.nu.3.
Idem interdicto quorum bonorum, ibi.
Et in petitorio hæreditatis, ibi.
Hęreditatis petitio ad res possessas tempore mortis intentatur, par.4.decla.1.nu.3.
Hæres in ius personale defuncti non succedit, par.4.decl.2.nu.1.
Hæredis appellatione non compræhenditur hæres hæredis in re sui natura ad hæredes non trásitoria, par.4.decl.4.nu.2.
Hæres in rebus feudalibus an sit saisitus, part. 4. decla.5.nu.1.& multis seq.
Hæres vasalli non priuatur possessione quam ei dat hæc consuetudo per manus iniectionem domini, par.4.decl.5.nu.27.
Hæres vasalli an sit saisitus aduersus dominum, par.4.decla.5.nu.28.
Hæres emphyteutæ an sit saisitus, part.4.decla.6. num.1.
Hæredi possessorio agenti ratione istius fictæ possessionis, an obiici possit exceptio dominij, par. 5.decla.1 nu.3.
Hæres possessionem vi consuetudinis quæsitam in alium per constitutum, præcarium, aut aliá fictam traditionem transferre nequit, part.5. decl.2 nu.1.
Hæres an sit saisitus ex hac consuetudine, si possessio ab alio fuerit occupata, part.5. decl.3.nu. 1.& per totum.
Hæres saisitus possessionem occupans non cadit in l.si quis in tantam, C.vnde vi, part.5.decla.3. nu. 11.
Hæres lapsu anni possessionem perdit, par.5.decl. 3.nu.14.
Hęres intra annú occupationis ab alio factæ possessionem sibi interdicto aut alio remedio legitimo auocare potest, pat.5.decl.3.nu.14.
Hæres hac consuetudine saisitus ad tutandá possess. remedium retinendæ intentare potest, par. 6.decl.1.nu.1.
Hæres saisitus remedium adipiscendæ, vt interdictum quorum bonorum, & remedium, l.vlt. de edi.diui Adria.tol.intendere potest, par.6.decl. 2.nu.1.
Hæres saisitus remedium retinendæ respectu ciuilis, & adipiscendæ respectu naturalis simul intendere potest, part.6.decl.3.nu.1.
Hæredi saisito an interdictum recuperandę competat, par.6.dec.4. nu.1.2. 3. 4.
Hęredi saisito agenti ad possessionem adipiscendam, retinendam, vel recuperandam, non potest à reo conuento obiici exceptio dominij, par.6.decl.5.nu.1.
Hæres repellitur si eo non contradicente reus cóuentus dominium probauerit par.6.decl.5.nu. 9.& 10.
Hæredi contradicenti probatio dominij à reo facta non obstat, par.6.decl.5.nu.11.
Hæres si obtinuerit, an ab aduersario appellari possit, par.6.decl.6.nu.1.
Hæres confirmationem possessionis petens, defensoris partes sustinet, par.6.decl.7.nu.1.
Hæres an ius agendi pro continuata possessione alteri possit cedere, par.6.decla.8.nu.1.& 2.
Hæres volens vti beneficio consuetudinis, an expresse declarare teneatur, alioquin habeatur pro hærede saisito, par.7.decl.1.nu.1.& 2.
Hæres moribus Gallicanis, nisi velit, nullus est, part.7.decl.2.nu.2.
Hæresne sit, an non, cogitur dicere, qui id conuenitur, ibi. nu.6.
Hæres hac consuetudine saisitur, etiam si testator ius apprehendendæ possessionis legatario fecerit, par.6.decl.3.nu.2.
Hæres semel saisitus, si ea possessione cadat, an nihilominus dicere possit se saisitum, part.7.dec. 4.per totum.
Hæres semel missus in possessionem & ea cadens an iterum iuuetur beneficio l.vlt. C.de edic.di. Adr.tol.ibi.nu.1.& 3.& 6.
An & hic iterum possit petere petitionem hæreditatis, ibi.nu.4.
Hæres an aduersus executores testamenti sit saisitus, par.7.decl.5.nu.1.
Homo non potest ipso iure transferre possessionem, par.2.decl.18.nu.2.
Hospitale succedit ex posito, excluso fisco.part.2. decl.15.nu.7.& 8.

I

Ignorans hæres an sit saisitus vi huius consuetudinis, par.2.decl.17.nu.1.
Ignoranti possessio non quæritur, ibi.
Quod quomodo intelligitur, ibi.nu.2.
Ignorans nonnunquam possessionem quærit, par. 2.decl.18.nu.5.
Immixtio in suo hærede requiritur, pręf.dec.3.n.8.
Imola ciuitas hac consuetudine vtitur, præfat.declar. 2.nu.5.
Impossibile quid, præf.decl. 6.nu.4.
Impubes an dicatur decedere intestatus, part.3. decl.7.nu.1.
Impuberis hæres an saisiatur vi huius consuetudinis, par.3.decla.7.nu.1.
Impubes testari nequit, part.3.decl.7.num.1.
Incorporalium rerum quasi possessio per hanc consuetudinem in hæredem transit, par.4.dec. 7.nu.1.

Incorporalium rerum quasi possessio per constitutum & precarium transit, par.4.de.7. nu. 2.
Incorporalium quasi possessio faciliùs per fictiones datur, quàm corporalium, par.4.de.7.nu.2.
Indignus à quo hæreditatem fiscus aufert, hæres esse non desinit, par.2.decl.15. nu. 19.
Inducta ad augmentum diminutionẽ non pariuntur, par.6.d.2.nu.7.& par.7.decla.1.num. 1.
Infans furiosus & qui verè possessionem non acquirunt an hac consuetudine saisiantur, par. 2. decl.17.num. 1.
Infans verè adire hæreditatem non potest, par. 2. decl.17.num.2.
Infans non comprahenditur statuto cauente hæreditatem ipso iure censeri aditam, parte 2.dec. 17.num.2.
Infans an transmittat hæreditatem ad extraneos, par.2.decl.17. num.3.
Ingressus, se & sua bona monasterio dedicat, par. 2.decl.15.num.14.
Inhabilis aliis non obstat, par.2.decl.13.num.2.
Iniectio manus domini veluti quædam sequestratio est, par.4.decl.5. nu.23.
Institutioni hæredis in patria consuetudinaria locus non est in præiudicium succedentium ab intestato, par.2.decl.7.nu.16.
Institutionis appellatio intelligitur de prima, par. 2.decl.9.nu.2.
Institutionis ius in instituto trãsit ad substitutum vulgarem, part.2.decl.9.nu. 19.
Intellectus c.2. de consuetudine, præfat. decla, 6. num.4.
Interpretatio vera à practica sumitur, part.2.decl. 17.num.4.
Interdictum redintegrandæ competit pro rebus depositis, par.3.decl.4. nu.6.
Intersit ne inter pupillum cui pater secundas tabulas fecit, & eum cui non fecit, part.3.decl. 7. num.11.
Interdictum quorum bonorum ad res possessas tempore mortis intenditur, part.4.decl.2. nu.2.
Interdictum retinendæ pro possessione ciuili datur, par.6.decla. 1. nu.2.
Interdictum adipiscendæ verè realiter & de iure communi possidenti non datur, part. 6. decla. 2.nu.7.
Interdictum recuperandæ datur ei qui vi possessione deiectus est, part.6.decl.4. nu.8.
Interdictum huiusmodi datur etiã pro ciuili possessione, ibi.nu.6.
Interdicto recuperandæ agenti non obstat exceptio dominij, par.6.decla.4. nu.3.
Interdicta retinendæ plus iuris & momenti habẽt quàm recuperandæ, par.6.decla.5.nu.3.
Intestabilis, intestatus decessisse propriè non dicitur. par.3.decl.7.num. 1.
Intestatus in iure ciuili etiam in conditione positus de impubere dicitur, par.3. decl.5.num. 6.
Introductum in fauorem, in odium non retorquetur, par.2.decla.12. nu. 7.
Inuestitura an possessionem transferat, præfat. decl.1.num.4.
Inuestire quid Plinio, præfa.decl.1.nu.4.
Inuestire possessionem tradere siue transferre in iure feudor.& canonico, præfa.decl.1. nu. 4.
Inuestitura actus tradendi siue transferendi possessionem, præf.decl.1.num.4.
Inuentarium ab hærede factum an prosit fideicõmissario, par.2.decla.11.nu.7. & 8.
Inuentarij beneficium à principe impetrandum, par.2.decl.12.nu. 5.
Inuentarium omnem fraudandorum creditorum suspicionem tollit, par.2.decl. 12.nu. 12.
Inuentarij adiectio simplicem hæredis appellationem non mutat, par.2.decl.12. nu. 12.
Inuentarij effectus & vtilitas consideratur, nõ nomen hæredis, par.2.decla.12.nu.13.
Italiæ vrbes hac consuetudine vtentes, præfat.de. 2.nu.3.4.5.& 6.
Iudex probationes omnes admittit seu plenam, seu semiplenam probationẽ, seu iudicium seu adminiculum faciant, par.6.decl.5.nu.13. & 14.
Iura personalia cum persona extinguuntur, nec in hæredem transeunt, par. 4.decl.2. nu. 2.
Ius non scriptum potest quod potest scriptum, præfa.decl.6. nu.11.
Iusto iustius, præfa.decl.7.nu.9.
Ius aureorum annulorum obtinens imaginem, non statum ingenuitatis obtinet, par. 2. decl.6. num.1.
Iuris quæ sunt verè à iure inducuntur, par.2.decl. 6.nu. 7.
Ius patronatus fideicommissariis non competit, par.2.decl.2.nu. 8.
Ius sepulchrorum in fideicommissarium non trãsit, par.2.decl.11.num. 8.
Iussus implere conditionem in persona hæredis, non implet in persona fisci, part. 2. declar. 15. num. 19.

L

Latinè vno verbo hæc consuetudo an enunciari queat, præfat.decla.1.nu.1.
Legatarius propria autoritate legatum accipere non potest, par.2.decl.4.nu.10.
Legatarius propria autoritate legatum accipit, si nullus sit à quo accipere possit, part.2.decla. 4. nu. 10.
Legatarius potest agere, personali, licèt dominium in eam rectà transeat, par.6.decla.2.nu.6.
Legati à primo legatario in secundum facti, an immediatè transeat dominium in ipsum secundũ legatarium, part.2.decl.5.nu.20.
Legata simpliciter ab instituto relicta, à substituto censentur repetita, par.2.decl.9. num. 19.
Legatarius rei uendic. ad legatum agere potest, par.6.decl.2. nu. 6.
Legatarius actione personali ad rem legatã agere potest. ibid.
Legata piis causis etiam hæreditate non adita debentur, par.7.decl.5.nu.7.
L.cum miles, ff.ex quib. caus. maiores intellectus, præf.decl.3. nu. 4.
L.vlt.C.de edi.diui.Adr.toll.beneficium tam suis hæredibus quàm extraneis competit, præfat. declar.

decla.3.nu. 7.
Legis dispositio naturæ actum inducere non potest, præf. decla.6.nu.2.
Legum & statutorum beneficia capacibus scripta, oon odiosis, par.2.decla.1.nu.2.
L.vlt.de edi.d.Adri.toll.beneficium transmittitur ad hæredem hæredis, par.2.declara.5. num. 24.
L.vlt.C.deedi.diui. Adr. toll. beneficium hæredi ex testamento tantùm competit, non etiam ab intestato, part.2.decla.7.nu. 13.
Legis & statuti dispositiones à pari procedunt, par.2.decl.9.nu.10.
Legis dispositio regulatur à dispositione testatoris ibid.
Legis vel statuti verba vbi non conueniunt, non habet locum lex vel statutum, par.2.declarat.11. nu.19.
Legis factum potentius est facto hominis, par.2. decla.18.nu.2.
L.vlt.de edict.diui Adri.tollend.beneficium, pro solis rebus à testatore possessis tempore mortus, competit, part.4.declar.1.num.12.
L.vlt.C.de edict. dioi Adria. tollend. remedium, an in incorporalibus locom habeat, par.4.decl. 7. no.3.
Lea an competat hæredi possessorj, par.6.decla.2. nu.8.
Legitimatus an sit verè legitimus, par.2.declara.6. nu.1.& 6.
Legitimatus non compræhenditor in statuto cogente consanguineos ad compromissum, ibi. num.5.
Nec in statuto permittente retractum consanguioeis, ibid.
Legitimatus filius non cōprçhenditur sub statuto loquēte simplieiter de filio, part.2.decla.6. n.t.
Legitimatus an sit saisitus ex hac consuetudine, par.2.decl.6. nu. 1.& seq.
Legitimatus ante mortem eius, de cuius successione quæritur, saisitus est, part.2.declar.6.nu.9.
Legitimatus ante mortem, tempore mortis verus est hæres, par.2.decla.6.nu.9.
Legitimatus post mortem, tempore mortis est inhabilis, par.2.decla.6.nu. 9.
Legitimatus per matrimonium in nullo vel minimo à legitimis differt, part.2.decla.6.nom.11.
Legitimandi generalis potestas noo trahitur ad legitimationē feudorum, par.4.decl.5.o.10. & 11.
Legitimati simpliciter uō ceosentur legitimati ad feuda, nisi ea verbis alia voluntas principis appareat, par.4.decla.5.nu.10.& 12.
Legitimatio noo retrotrahitur, cum bona alij fuerint qoæsita, par.5.decl.3.nu.5.
Legitimatio non trahitur retro in præiudicinm alterius, part.5. decla.3. nu.5.
Legitimi hæredes citandi, cùm qois petit se mitti in possessionem bonorum, par.2.decla. 7.n.2.
Legitimum, id verbum in ciuilem intellectum sonat, par.2. decl. 6 nu.7.
Legitimus an quis sit, ea iure, non ea natura pēdet, par.2.decla.6.nu. 7.
L.vlt. C.de edic. di. Adr. toll. competit & suis & extraneis hæredibus, præfa.decla.3.nu.7.
Lex vel constitutio fingere potest, traditam possessionem per quamcūque inoestituram, prçf. declar.6. nu.1.
Lex possessionem transfert, si ficta traditio interueniat, præfa.decla.6. nu.1.
Lex au fine actu corporeo possessionem transferat, præfa.decla.6.nu.1.& mul.seq.
Lex non potest indicere actum naturæ, ibidem num. 2.
Lex impossibilia non fingit præfa.declar. 6. nu.4.
Lex efficere potest, vt possessio etiam plenissima ipso iure, sine actu naturali aut artificiali vel ficto transferatur, & transeat in alium, prçf.decl. 6.nu.7.& mul. seq.
Lea efficere potest, vt dominium ipso iure transeat, præfa.deel.6.nu.11.
Lea quod fingere non potest, verè disponere non potest, præfa.decla.6.nu. 15.
Lea quod ex iuris potestate pendet, etiam fingeudo verè facit, par.2.decla.6.nu. 8.
Lex & statutum possessionem ipso iure transferunt, par.2.decla.18.nu. 2.
Lex in eo quod ipso iure facit scientiam hominis non desiderat, par.2.decl.18.nu.4.
Lex prima & authē. præterea, C.vnde vir & vaor, in feudis locum noo habeot, part. 4.declara.5. nu. 5.
Lex in alterius præiudicium cui ius iam est qoçsitum, non fingit, par.5. decla.3. nu.3.
Lea vtendo verbis etiam impropriis, verum effectum operari potest, par.5.decl.2.nu.8.
Libellus authoris, cui titulus, nihil frustra, part. 2. decla.12. nu.9.
Lioearius à linea consanguinitatis dicitur, par. 2. decla.7.nu.18.
Linagerius, dictio consanguineum significat, par. 2.decla.7.nu. 18.

M

MAiori summæ minor in est, præf. declar.7 nu.7.
Mancipare quid in præf. decla.1. nu.1.
Mandatum generale feuda non continet, part.4. decla.5.nu.15.
Mandatum executoris ad pias causas morte mandantis etiam re integra non finitur, par.7. decl. 5.nu.12.
Mandatum morte mandantis re integra finitur, par.7.decla.5.ou. 12.
Manum inicere, præfa.decla.1.nu. 3.
Manu teneri quid apud Gallos, par.2. declara.7. nu.3.
Manus mortua quæ dicatur, par.2. declara.15. nu. 12.
Masuerius iu interpretatione consuetudinū summus, par.2.decla.7.no.3.
Mater partum fert tredecim mensibus, part.2. decla.9. oo. 2.
Mediolaoensi decreto possessio defuncti in hæredem ipso iure contiouatur, præfat.decla.1.nu.1.
Mediolanum hac consuetudine vtitur, præfat.declarat.1.num.2.

Media persona habilitatem extremorum tollit, par.2.decla.5.nu.5.
Medium nullum est inter mortem defuncti & acquisitionem illius hæredis per mortem illius, par.2.decl.6.nu.9.& decla.18.nu.3.
Medium impertinens extrema coniungi impedit, par.5.decla.3. nu. 4.
Medius actus impedit ratihabitionem retrotrahi, ibid.nu.5.
Et legitimationem, ibi.
Et cætera omnia, ibid. nu.6.
Et impedit coniunctionem extremorum, ibid.
Milesia mulier capitalis rei damnata, quòd partũ abegisset, par.2.decla. 9. nu.2.
Minimum quodque vni additum alterum vincit, par.6.decl.5. nu. 15.
Minor contractum à se sine solennitate factum, si velit approbat, par.7.decla.1.nu.6.
Miserum quod miserrimum, præfat. declara. 7. num. 8.
Misio in corporalem possessionem est actus fori contentiosi part.2.decl.7.nu. 2.
Mixtum ex vtrisque hæredibus & legatariis, an sub simplici contineatur, par.2.decl. 4.nu.4.
Mixtum quod simplici de quo dispositum est adhæret, compræhenditur sub illo simplici, part. 2.decla.4.nu.5.
Mixtum sequitur naturam eius cui magis & in pluribus accedit, ibid.nu. 7.
Mixtum sub simplici continetur etiam in materia odiosa, si vtriusque eadem sit ratio, par.2. decla. 4.nu. 8.
Monasterium est loco hæredis cùm in vniuersam hæreditatem ecclesia succedit, non si in rebus certis tantùm, par.2. decla. 4.nu.5.
Monasterium succedit monacho iure communi, par.2.decla.15.nu.9.
Monasterium in Gallia monacho non succedit, ibid.
Monachus in Gallia non succedit consanguineis, ibid.
Monasterium quando loco liberorum vel hæredum habeatur, par.2.decla.15. nu. 24.
Monasterium an reuocet donationem factam ante ingressum, ibid.
Monachus si consuetudo hæreditatem non tollat, hac consuetudine saisitur, part. 2. declara. 15. num.26.
Monachus iura sanguinis non perdit, ibid.
Monachus suus hæres est & iure suitatis potitur, ibid.
Monachus de iure cõmuni æquè ac si monachus non esset, succedit, part.2. decla.15.nu.26.
Montholonij laus, par.2.decla.7.nu.19.
Mortuus aperit oculos viuentis, præfat. declara.3. num. 1.
Mulier sine viri consensu qui ex consuetudine requiritur, contrahens, aduersarium coget stare contractui, par.7.declar.1.nu.11.
Mutina hac consuetudine vtitur, præf. declar. 2. nu.5.

N

Naturalis possesio fructuarij eius morte finitur, par.3.decla.1. nu.3.
Naturalis possesio finita ipsius causa iniusta est, par.3.decla.1.nu. 4.
Naturalis possesio vi huius consuetudinis in hæredem non transit, par.3.decla.2.nu.1.
Naturalis possesio in hæredem consuetudine translata an vera sit, par.5.decla.1. nu. 8.
Nepotes an veniant appellatione filiorũ ex se vel alio natorum, par.2.decla.5.nu.2.
Nepos succedit auo vel patruo in locum filij sui patris, tum demum quando iure & titulo hæredutario non fideicommissi, par.2. decl.11.nu.6.
Nullitas contractus ob contrauentionem allegari non potest à contrauenienie, part. 7.declar.1. nu. 11.
Nuptiarum appellatione primæ tantùm intelliguntur, par.2.decl.5. nu. 2.
Nuptiæ primæ tam respectu viri quàm fœminæ sequentibus fauorabiliores, par.2.decl.9.nu. 7.
Nutritor ratione malę administrationis non obligatur. ibid.

P

Padua hac consuetudine vtitur, præf. declara. 2.nu. 5.
Peccata Stoicis æqualia, præf.declara.7.nu.vlt.
Philippi Decij error, par.2.decl.5.nu.11.
Pium est, quicquid testatores diffiniunt, modò contra legem non sit, par.7.decla.5.num.9.
Placentia hac consuetudine vtitur, præf. decla. 2. nu. 6.
Pleno plenius, præfa.7.decla.7.nu.9.
Plenum dicitur ad cuius perfectionẽ nihil deest, par.5.decla.1.nu. 6.
Possesio vnde dicatur, præfa.decla.1. nu.1.
Possesio defuncti non nisi appræhensa, iure ciuili transit in hæredem, etiam si fuerit adita hæreditas, præf.decl.3. nu. 2.
Possesio de iure in ecclesiam hæredem non transit præf.decla.3. nu.3.
Possesio an in suos heredes ipso iure trãseat, pręf. decl.3.nu.5. & 6.
Possessionis acquisitio inter suos & extraneos hæredes non distinguitur, præfat.declar.3. nu. 6.
Possesio animo & corpore quæritur, præf. decla. 3. nu. 9.
Possesio non transit ipso iure, etiam si dominium transeat, præf.decla. 4. nu.3.
Possesio rerum feudalium, an ipso iure trãseat in hæredem, præf.decla.4.nu.1.& seq.
Possesio prælati continuatur in successorem, pręfat.decla.5.nu.1.
Possesio per retentionem vsusfructus transfertur, præf.decla.6. nu. 1.
Possesio iure postliminij non recuperatur, præfa. decla.6.nu.2.
Possesio nisi per aliquem actum naturalem non quæritur, præf. decl. 6.nu.2.
Possessionem animo retinemus, præfat. declar. 6. nu.4.
Possessionem animo non adipiscimur, præfa. decla. 6.

ela.6.nu.4.
Possessio bonorum arrogati ipso iure transit in arrogantem, præf. decla.6. nu.8.
Possessio bonorum ingredientis in monasterium, ipso iure transit in monasterium, præfat. decla. 6.nu. 9.
Possessionis acquisitio est de iure gentium, præfa. decla.6.nu. 14.
Possessionis retinendæ & acquirendæ modus potest esse iuris ciuilis, præf.decl.6.nu.15.
Possessio media quæ, præf.decla.7.nu.1.
Possessio natiua ab actu corporeo proficiscitur, præfat. decl.7.nu.1.
Possessio datiua quæ, præf.declar.7.nu.1.
Possessio artificialis quæ, præf.decl.7.nu.1.
Possessio quæ natura in sensu corporeo aut organis corporeis non consistit, artificialis est, præfa.decl.7.nu.1.
Possessio ciuilis, præfa.decla.7.nu.2.
Possessio ciuilissima differentiam solùm in modo acquirendi designat, præfa.decl.7.nu.3.
Possessio ciuilissima nouam speciem ciuilis possessionis non facit, præf.decl.7.nu.3.
Possessio ciuilissima nomen magistrale est, præfa. decl.7.nu.3.
Possessio ciuilissima quæ dicatur. præ.de. 7.nu.3.
Possessio plusquam ciuilis, præf.decla.7.nu. 12.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita in principali præcipuóque gradu ciuilitatis residet, præf.decla.7.nu.12.
Possessio naturalissima, præfa.decla.7.nu.13.
Possessio plenissima, ibi.
Possessio defuncti transit in proximiorem eum in uentario, par.2.decla.13.nu.3.
Possessio ipso iure non transit in fiscum, etiamsi bona ipso iure sint confiscata, part. 2.declar. 15. nu.24.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita, in ignorantem hæredem transit, par.2.decl.17.nu. 1.
Possessio nobis absentibus ab homine non quæritur, par.2.decla.18.nu.2.
Possessio sine animo non quæritur, par.2.decla.17 nu. 2.
Possessio quæ plurimum iuris habet, ignoranti quæri potest, par.2.decla.18.nu. 5.
Possessio naturalis iniusta est, finita ipsius causa, par.3.decl.1.nu. 4.
Possidendi verbum à lege prolatum, de ciuili possessione intelligitur, par.3.decl.2.nu.3.
Possessio ciuilis naturalē ad se trahit, part.3. decl. 2.nu.3.
Possessio ciuilis transit in hæredem vi huius consuetudinis, par.3.decla.3.nu.1.
Possessio commodatarum & depos. rerum apud dominum remanet, par.3.decl.4.nu.2.
Possessio nulla continuari non potest, par.4.decla.1.nu. 2.
Possessorij retinendæ, intentandi remedium defuncto competens, in hæredem transit, part.4. decla.1. nu. 3.
Possessio rei personæ cohærentis in hæredem non transit, par.4.decla.2.nu.1.
Possessio quæ vi precarij apud defunctum fuit, an ad hæredem transeat, par.4.decl.3. nu.1.
Possessio quæ apud defunctum fuit ex causa ad hæredes non transitoria, non transit ad hæredē, par.4.decla.4.nu.1.
Possessio rerum feudalium an à vasallo defuncto, ipso iure in hæredem transeat, part. 4.decla.5. nu. 23.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita an impropria sit, par.5.decla.1.nu.1.
Possessio rerum emphyteuticarum trāsfertur per constitutum, par.4.decl.6.nu.4.
Possessio vel quasi rerum incorporalium, per hanc consuetudinem transit in hæredem, par.4.decl. 7.nu. 1.
Possessio vel quasi rerum incorporalium, facilius per fictiones datur, quàm corporalium, par.4. decla.7. nu. 2.
Possessio vel quasi, rerum incorporalium per constitutum vel precarium transit, par.4. decla. 7. nu. 2.
Possessio vera transfertur sine actu corporeo, par. 5.decl.1.nu.5.
Possessio vera à lege transfertur ipso iure, ib. n.6.
Possessio mero iure quæsita plenissima appellatur. ibid.
Possessio defuncti & hæredis post mortem illius eadem est, par.5.decla.1.nu.7.
Possessio ciuilis translata in hæredem vera est, par. 5.decla.1.nu. 8.
Possessio naturalis translata per hanc consuetudinem an vera sit, par.5.decla.1.nu.8.
Possessio huius consuetudinis an per constitutum transferri possit, part.5.declar.2.num.1.& seq. Ea autem verè transferri potest, ibi.nu. 3.
Possessio defuncti an in hæredem transeat, si ante aditionem hæreditatis ab alio occupata sit, par. 5.decla.3.nu.1.& per totum.
Possessio oculo, aspectu, & verbo nō transfertur, cùm alius in possessione est, par.5.decl.2.n.2.
Possessio defuncti de iure in hæredem continuatur, quo ad vsucapionem, modo alius eam medio tempore non apprehenderit, part.5.decl.3. nu.4.
Possessionis medio tempore per alium occupatæ non fit accessio, par.5.decla.3.nu.4.
Possessione quenquam de facto priuari statutum non permittit, par.5.decl.3. nu.8.
Possessio corporalis alterius, non impedit possessionem defuncti continuari in hæredē, sed facit vt citetur qui occupauit, par.5.decla.3.n.9.
Possessio post mortem defuncti per alium apprehensa, seu post, seu ante aditam hæreditatem, hæredi non nocet, par.5.decla.3.nu.17.
Possessio vt in hæredem per statutum continuetur, an qualis qualis requiratur apprehensio, par.5.decl.4.nu.1.2.& 5.
Possessio defuncti habitualis in hæredem transit, non actualis, nisi sit apprehensa, par.5. decla. 5. num.1.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita artificialis & ciuilis est, par.5.decla.6.nu. 1.

Possessio per lapsum temporis perditur, part. 5. decla.6.nu.12.
Possessio naturalis, corporalis dicitur, par.6.decla.2.nu.1.
Possidens potest petere se declarari dominum, par.6.decla.2.nu.9.
Possessionem vtriusque partis æqualitate probata, is in possessione obtinet, qui dominium probat, par.6.decl.5.nu.11.
Possessionis confirmationem petens, reus est, par. 6.decl.7.nu.2.
Possidens corporaliter, cum vterque se possessorē asserit, pro reo habetur, par.6. decl.7.nu.2.
Possessorium iuris cedi non potest, part.6. declar. 8.nu.1.
Possessio ciuilis cedi potest, & per actum ciuilem transferri, ibi.nu.2.
Possessio vi consuetudinis quęsita, an lite super ea pendente sequestrari debeat, par.6.decla.9.per totum.
Possessio in hęredum læsionem non continuatur, par.7.decl.5.nu.1.
Possessionem quam quis ex constituto habet, si amiserit, eandem habere non dicetur, si res ad eum peruenerit. par.7.decl.4. nu.5.
Practica antiqua seruanda, par.2.decl.17.nu. 4.
Practica maximè attendi debet, ibi.
Practica erronea non est seruanda, ibi.
Præfectus prætorio succedit suo præfectuario, excluso fisco, par.2.decla.15.nu.7.
Prædo redintegrandæ agit par.3.decla.4.nu.7.
Prælati ecclesiarum an de iure transmittant fructus ad hæredes, part.3.decla.8. nu.3.
Prædo in possessione aduersus spoliatum tuendus, par.5.decla.3. nu.8.
Precarium finitur morte constituentis, par.3.decl. 2.nu.3.
Precarij vis an ad hæredem transeat, par.4.decla. 3.num. 1.
Primi ordine, priuilegio, dignitate, posteriores præcedunt, par.2.decla.9.nu.1.& 7.
Prima omnium cęterorum fauorabilissima, potētissima, & dilectissima, par.2.dec.9.n. 7.
Primæ nuptiæ fauorabiliores, ibi.
Primus hæres magis dilectus, ibi. nu.8.
Princeps contra ius gentium non disponit, præf. decl.6.nu.14.
Priuatus facere non potest, vt possessio transferatur ipso iure solo animo, sine actu vero, aut ficto à iure introducto, præfa.decl.6.nu.13.
Priuilegium cuipiam & hęredi eius concessum an de primo tantùm intelligitur, part.2. declara.5. nu. 6.
Probationibus possessionis paribus, is obtinet qui dominium probauerit, par.6.decl.5.nu.11.
Probationibus paribus pro præsumptione iudicatur, par.6.decla.5.nu. 15.
Prohibitio facta hæredi ne alienet, non censetur facta hæredi hæredis, par.2.decl.5.nu.8.
Propriè id dicitur quod simpliciter & absolutè dicitur, par.2.decla.9.nu.11.
Proprietarius an finito vsufructu possessionē naturalem vsufructuarij, propria autoritate suæ ciuili iungere queat, par.3.decl.5. nu. 5.
Proprietarius amittit possessionem traditam alteri ab vsufructuario, reali possessione, part.3.decla.1.nu. 9.
Proprietarius non amittit possessionem traditam alteri ab vsufructuario per constitutum vel precarium, par.3.decla.1.nu. 9.
Proprietatis admittitur articulus vbi de possessio ne contentio est, par.6.decl.5.nu.13.
Prorogatio fit cum omni sua qualitate, par.2. dec. 5.num.20.
Proximior inhabilis alteri remotiori non obstat quin hic proximior sit, par.2.decl.5.nu.26.
Proximiore hærede inhabili, sequens est saisitus, par.2.decl.5.nu.26.
Proximior cum inuentario, superueniente simplici, pro mortuo habetur, par.2.decl.12.nn.1.
Proximus & proximior, verba naturæ sunt, & nobis sanguine iunctos significant, par. 2. decl.15. nu. 23.
Pupillus an dicatur decedere intestatus, par.3.decla.7.nu.1. & multis seq.
Pupilli & alterius intestabilis hæres, in Gallia, cōsuetudine hac saisitur, p arti.3.declara.7. nume. 54.

Q

Quasi possessio saisina dicitur, part.5. declar. 1.nu. 2.
Quod fit per consuetudinem, dicitur fieri de iure ciuili, præfa.decla.7.nu. 4.
Atque etiam de iure simpliciter, ibi.nu.4. Imo & de iure communi, ibi.
Quodammodo, dictio impropriet atem significat, par.2.decl.11.nu. 9.
Quotaius vniuersale est, par.2.decl. 4.nu.1.

R

Ratihabitionem impedit actus medius, par.5. decla.3.nu.5.
Recredentiæ sententiæ, executioni non obstante appellatione mandantur, par.6.decl.6.nu.6.
Recredentia ei adiudicatur, cuius potentius ius apparet, par.6.decla.9.nu.2.
Relicta ad satisfaciendum creditoribus ad pias causas relicta censentur, par.7.decl.5. nu.10.
Remedium l.vlt. C.de edic. diui Adri. tollen. est adipiscendæ, par.6.decla.2. nu. 8.
Remedium d.l.vl.competere potest possessori petenti suam possessionem confirmari, ibid.
Remedium recuperatorium ei etiam competit, in quem ficte per constitutum vel precarium possessio translata est, par.8.decl.4. nu.5.
Remedium adipiscendæ, hæredi saisito, nisi velit, non competit, par.6.decl.4.nu. 6.
Remedium recuperandæ pro ciuili possessione datur, par.6.decla.4.nu. 6.
Rem suam è manu alterius propria autoritate per vim auellere non licet, par.3.decl.1.nu. 6.
Renuncians paternæ hæreditati potest testamento ad hæreditatem à patre vocari, par.2.declar. 8.nu. 2.
Renuncians successioni ab intestato, testamento vocari

vocari potest,par.1.decl.8.nu.1.
Renunciare quilibet potest fauori suo, part. 7. decl.1.nu.4.
Repudiatio hæreditatis sola & nuda destinatione fit,par.7.decla. 2. nu. 3.
Rerum aut personarum appellatione ea veniunt quæ perpetuæ sunt,par.2.decl.3.nu.1.
Rescripta simpliciter impetrata,feuda non comprehendunt,par.4.decl.5.nu.7.
Restitutio quæ fit ipso iure possessionem in fideicommissarium non transfert,part.1.declar. 10. nu.2.
Restitutionis verbalis, fideicommissario vniuersali factæ,effectus,par.1.decla.11.nu.17.
Restitutio verbalis possessionem non transfert, par.1.decla.11.nu.18.
Restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius,par.5.decla.3.nu. 6.
Retractui an locus sit in re ab hærede cum beneficio inuentarij vendita,par.1.dec.12.n.15.
Retractus siue ius congrui in rebus emphyteuticis & feudalibus locum habet, part. 4. decl. 5. num.4.

S

SAginare quid sit Cyno,& Paul.Cast.præf.decla.1.nu.2.
Sagina, ibidem.
Saisire,pro manum iniicere,præf.declar.1. nu.3.
Saisire quid in hoc statuto significet,præf. declar. 1.num. 3.
Saisitú sine sit is in quem hæreditas transmissa est, par.1.decl.5.nu. 25.
Saisina ex hac consuetudine originalis nó est, par. 2.decl.9.nu.21.
Saisina dicitur quasi possessio,par.5.decl.1. n.2.
Scisinare,præfat.decl.1.nu. 2.
Secundus hæres an hac consuetudine sit saisitus, par.1.decl.5.nu.1.
Secundus hæres qui hæredi instituto substituitur, par.1.decl.9.nu.2.
Senatum vrbs hac consuetudine vtitur, præfat. decl.2.nu. 5.
Sententia appellatione remota,ab ea quæ non obstante appellatione exequenda est quid differat,par.9.decl.6.nu.7.& 8.
Separatorum separata est ratio, part.6. declara.5. num.6.
Sequestrationis sententiæ non obstante appellatione executioni mandantur,par.6. decl.6. numero. 6.
Sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur,par.1.decl.5.nu. 2.
Sesire,præf.decl.1.nu.1.
Sesitare vnde dictum,præfa.declar.1. nu. 1.
Simpliciter quod dicitur, simpliciter & absolutè intelligendum,maximè in statuis, quod etiam in fauoribus procedit,par.1.dec.9.nu. 13.
Sine interesse nemo auditur ad aliquid impediendum, aut aliud quippiam faciendum, part. 2. decl.4. nu.9.
Socer an nurui fisco excluso succedat,part.1.dec. 15.nu.1.
Spoliatus ante omnia restituẽdus,par.6.decl.5. num.2.
Etiam prædo,ibid.
Spolians,ex dolo præmium possessionis consequi non debet,par.6.decl.5.nu.2.
Statuto quo cauetur possessionẽ trásferri ipso iure in hæredem non excluditur,vt possessio transferatur per actum fictum,præf.decla.6.n. 14.
Statutum loquens de hærede,intelligitur de vero non abusiuo,par.1.decl.1.nu.1.
Statuta iuris communis derogatoria,non recipiũt interpretationem ab ipso iure communi,par.2. decl.2.nu. 2.
Statutorum verba præsertim contra ius commune propriè & verè sunt interpretanda,non fictè & impropriè.par.2.decl.2.nu.4.
Statutorum verba cum effectu intelligenda,par.4 decl.3.nu.2.
Statutum correctorium iuris communis minimè extendendum,par.1.decl.6. nu. 3.
Statuti dispositio regulatur à dispositione testatoris, ibid.
Statutum ad voluntatem testatoris,& testator ad voluntatem statuti se conformare censetur,par. 2.decl.9.nu.9.
Statuti & legis dispositio à pari procedunt,par. 2, decla.2.n. 10.
Statuto vetante hæredem venire aduersus instrumentum defuncti, an comprehendatur hæres cum beneficio inuentarij, cuius fundũ testator alienauit,par.1.dec.12.nu.4.
Statutum quo hæreditas censetur ipso iure esse adita non habet locum in infante, part.2.decla. 17.nu.2.
Statutum ita intelligendum ne quis indebitè damnum patiatur,par.1.dec.2. nu.1.
Statutum de possessione defuncti loquens,de ciui hi intelligitur,par.3.dec.2. nu.3.
Statuta loquentia de intestatis, an in impuberibus locum habeant,par.3.decl.7.nu.2.
Statutum à iure communi interpretationem capit,par.4.decl.2.nu.1.
Statutum de dote lucranda, in feudis non obtinet par.4.dec.5.nu. 3.
Statuta correctoria aliquid generaliter statuentia in feudis nisi expressa eorum mentione facta, non obtinent,par.4.dec.5.nu. 3.
Statutum quo proximior res à defuncto possessas occupat autoritate propria, de vacante intelligitur,par.5.dec.3. nu. 8.
Statutum etiam odiosum & pœnale intelligendũ, ne illusorium sit,par.5.dec.3.nu.11.
Statuto fingente traditionem vel appræhensioné interuenisse,ficta traditio idem quod vera operatur,par.6.decl.4.nu. 6.
Statutum cùm ius commune ampliat,idem in ampliante est,vt in ampliato.par.6.declara.5. numer.6.
Statuti Mediolanensis decl.par.6.decl.5.nu.7.
Statutum quo sine quapiam solennitate se obligare nequit mulier,ab ea contra alios allegari potest:contra eam minimè,par.7.decl.1.nu.5.

Stoici à cæterorum opinionibus hominumq́; sensu communi abhorrentes,præfat.decla.7.in vl.

Subrogatus naturam & omnes qualitates,conditiones & vires eius in cuius locum subrogatur, assumit,etiamsi in aliquo discrepet, & iisdem priuilegiis vtitur,par.2.decla.9.nu.18.

Subrogationis vi dictum de vna persona trahitur ad aliam,etiam in materia odiosa,part.2.decla. 9.nu.18.

Subrogatus naturam primordialem, non accidẽtalem assumit,eius in cuius locum subrogatur, par.2.decl.9.nu.22.

Subrogatus non per omnia sequitur naturam etiam primæuam eius cui subrogatur,par.2.dec. 9.nu.23.

Successurus ab intestato,in testamento hæres institutus,non desinit esse legitimus,par.2. decla. 7.nu.1.

Substitutus est secundus hæres,par.2.de.9.n.2.

Substitutus pupillaris vulgaris vel directus,an hac consuetudine sit saisitus,part.2.decla.9.num. 1. & seq.

Substituti ex testamento ipsiusmet testatoris censentur hæredes,par.2.decl.9.nu. 1.

Substitutio secunda institutio,par.2.decl.9.n. 2.

Substitutus non instituti, sed testatoris hæres est, par.2.decla.9.nu.14.

Substitutus directò autoritate propria possessionem non accipit,eùm hæres institutus est,part. 2. decla.9. nu.15.

Substitutus dicitur hæres,par.2. decla.9. num.16.

Substitutio directo beneficium l.vlt.C.de edi.diui Adriani tollend.competit,si institutus aut repudiet,aut exclusus sit,part.2.decl.9.num. 17.

Substitutus in omnibus & per omnia cẽsetur substitutus,par.2.decl.9.nu.18.

Successor ex testamento, an ex hac consuetudine sit saisitus,præfa.decl.4.nu.7.

Successor particularis,vt legatarius,aut vniuersalis,ex testamento saisitus non est,præfat,decla. 4.nu. 7.

Succedere & successionis verba, propriè ad causam intestati pertinent.par.2.decl.7.num.6.

Successio intelligitur ab intestato,non ex testamẽto, par.2.decl.7. nu. 6.

Succedendi verbum compræhendit omnem succedendi modum,par.2.decl.7.nu.7.

Successurus ab intestato,hæres institutus, saisitus est,par.2.decl.8. nu.1.

Succedere verbum per prius, non per posterius intelligendum,par.2.decl.9.nu.6.

Substitutus instituti naturam sequitur,qualitates, conditiones,& vires assumit, part.2.declara.9. nu. 18.

Succedentes non iure sanguinis aut testamenti(vt vir & vxor,& alij huiusmodi)an saisiantur,par. 2.dec.15.nu.2.

Succedentes nec vt legitimi,nec vt testamentarij, an hac consuetudine saisiantur,par.2. decla. 15. nu.11.

Succedentes ab intestato ex lege vel consuetudine, ex communi vsu censentur saisiti,par.2.declar.17.nu. 4.

Suitas suum hęredem facit,non possessorem,præf. decl.3.nu. 6.

Sui hæredes hæreditatem non aditam transmittunt in suos,par.2.decl.5. nu. 21.

Sui,vt suitatis,ad extraneos hæredes transmittũt, par.2.decl.5.nu.22.

Superlatiuum & positiuum in eodem subiecto cõcurrunt,præf.dec.7.nu. 8.

T

Testamentum patris pactum vel statutum tollit,par.2.decl.8.nu.4.

Testator magis primum hæredem, quàm substitutum diligit,par.2.decla.9. nu.8.

Testatoris dispositio ad statutũ conformari debet par.2.decl.9. nu.9.

Testator iure communi ius appræhendendæ possessionis legatario facere potest,part.7. decla.3. nu. 1.

Testator defunctus,miserabilis est persona,par.7. dec.5.nu.10.

Testamentum quo filius præteritus est, nullum est si filius velit,par.7.nu.12.

Ticinum hac consuetudine vtitur,præfa.decla.2. num. 4.

Tituli antiquioris probatio antiquiorem possessionem præsumit,par.6.decl.5.nu.12.

Translatio quæ fit ab hac consuetudine, ficta est, par. 2.decl. 6.nu. 2.

Transmissio fit cum omni sua causa & qualitate, par.2.decla.5.nu.23.

Transmissibile quod non est,nec cessibile est,par. 6.decl.8.nu.1.

Tutor an pupillo succedat excluso fisco, part.2. decla.15.nu.4.& 5.

Et quid in Gallia,ibi.nu.5.

V

Vasallus naturaliter tantùm possidet, part.4. decl.5.nu. 1.

Vasallus possessione feudi non priuatur ob iniectionem manus domini,par.4.decl.5.n. 23.

Verba cum effectu intelligenda,part.2.declara.2. num.2.

Verba simpliciter accipiuntur, non secundum quid,par.2.decla.5.nu.14.

Verborum,inter omnes conuenit, sensus, part. 2. decl.5.nu.17.

Verbum,viuus, in hac consuetudine hæredem significat,par.2.decl.7.nu.16.

Verba,intestatus & ab intestato,an differant,par. 3.decla.7.nu. 7.

Verba,*le plus proche*, vel,*le proche heritier*, ad hæredes ab intestato tantùm referenda,part.2.decla.7.nu. 15.

Verba naturaliter intelligenda,part.2. declara. 7. num.18.

Verba in dubio per prius, non posterius intelligenda,par.2.decl. 9. nu.5.

Verba si dispositioni non conueniunt, dispositio locum non habet,par.2.decl.13.nu.5.

Verbum ab intestato iunctum defuncto,an aliam vim habeat quàm iunctum hæredi, part.3. decla.7

clarat.7.nume.9.
Verba intestatus & sine testamento, an differant par.3. decl.7. nu. 10.
Vera possesio à lege ipso iure inducitur, par. 5. decl.1. nu.6.
Verè qui tradere non potest, nec fictè potest, par. 4.decl.1.nu.1.
Verona hac consuetudine vtitur, præfat. decla.2. num. 6.
Vero verius, præfa.decla.7.nu.10.
Vestire quid Ciceroni, præf.decl.1.nu.4.
Videtur, verbum improprietatem notat, parte 2. decl.5.nu.13.
Vincentia hac consuetudine vtitur, præfat. decla. 2.num.6.
Violentia dominium opponentis elidit. parte 6. decl. 5. nu.2.
Vir & vxor sibi inuicem succedunt deficientibus hæredibus legitimis vel testamentariis, par. 2. decl.15.num.1.
Etiam si vir sit clericus, ibid.
Etiamq; si sit vulgo conceptus, ibid.
Viri & vxoris agnati an sibi mutuo succedunt, par.2.decla.15.nu.2.
Vir & vxor vtique alterius hæreditatē agnoscere dicuntur & fideicommissariis restituere, ibid. num.13.
Vir & vxor inter se an sint verè hæredes, an bonorum possessores, ibid. nu. 27.
Vis constituti ad secundum donatarium an trāseat, par.2.decl.5. nu. 19.
Vlpianus alibi nobilis, alibi nobilissimus, præfat. declarat.7.num.8.
Vniuersitas doctori, & scholastico succedit excluso fisco, par.2.decl.15.num. 6.
Vsufructus ad hæredem non transit, par.3. decla. 1.num. 1.
Vsufructuarij hæres non saisitur per nostram consuetudinem, par.3.decl.1. nu. 1.
Vsufructuarius confestim quàm quis est, alium possessorem facit, par.3.decl.1.nu.2.
Vsufructuarius videtur se constituere possidere nomine proprietarij, par.3.decl.1.nu. 2.
Vsufructuarius an sibi naturaliter, an proprietario possideat, par.3.decl. 1.nu. 4.
Vsufructu finito viuente vsufructuario, possesio per actionem auocanda est, par.3. decl. 1. num. 6.& 7.
Vsufructu finito morte naturali, possesio ad proprietarium redit ipso iure, parte 3. declarat. 1. num. 7.
Vsufructuarius in alium plus iuris non transfert, quàm habeat, par.3.decl.1. num.8.
Vsufructuarius procurator proprietarij dicitur, par.3.decl.1.nu. 8.
Vsufructuarius possesionem sine consensu proprietarij interuertere nequit, par. 3. declarat. 1. num. 8.
Vsufructuario mortuo qui rem vendiderat, proprietarius in re vendita manutenetur, parte 3. decl.1.nu. 8.
Vsus loquendi omni propriæ verborum significationi præualet, par.3.decl.7.num.3.

FINIS.

TABVLA ALPHABETICA IN TRACTATVM

De iure constituti possessorij.

A

Accessorium sequitur naturam sui principalis, in 32. ampli. nu. 2. & in 2. limit. nu. 40.

Accipere verbum denotat realem traditionem, in 10. limit. nu. 1. & iterum in 26. limit. num. 8.

Actus inter viuos in testamento factus retinet vim actus inter viuos, non vltimæ voluntatis, in 24. ampl. nu. 1.

Actus in dubio censetur esse gestus nomine proprio, non alieno, par. 2. ampl. 26. nu. 15.

Actus vnus vel totus reticiendus, vel totus accipiendus, par. 2. ampli. 30. num. 2.

Actus censetur eius esse, qui ratum eum habuit, non eius qui ipsum fecit, par. 3. limit. 30. nu. 62.

Adiectum pro non adiecto interdum habetur, in 7. limit. nu. 45.

Agatho poëta amicus, discipulus, & familiaris Platonis, in 7. limit. nu. 6.

Alienatio bonorum simpliciter facta, non comprahendit futura, in 32. ampli. nu. 19.

Aliud est facere, aliud facienti consentire, in 1. limit. nu. 12.

Alius dictio, quam vim habeat, par. 1. nu. 54. & iterum 63.

Alteri stipulari nemo potest, nisi eius intersit, in 3. limit. nu. 15.

Alteri præsenti stipulari potest, si modò eius præsentia vera sit, non ficta, ibi. nu. 63.

Animo desinimus possidere, par. 3. limitat. 7. nu. 13.

Antecedens ad se trahit cõsequẽs, in 13. lim. nu. 2.

Argumentum à reciprocis, in 26. ampli. nu. 2.

Aspectu transfertur possessio, par. 3. limi. 17. nu. 2.

B

Baldus in decretales multa mirabilia & singularia scripsit, nullo legum aut canonum testimonio, parte 3. limit. 6. nu. 1.

C

Calor iudicij, par. 3. limit. 3. nu. 37.

Capituli, quanquam, de vsuris, lib. 6. declaratio & interpretatio, ibid. nu. 44.

Captiui fauorabiles, ibi. nu. 43.

Καταπέξακ Græcis quid sit, par. 1. num. 1.

Certitudo in genere an sufficiat, in 32. ampliat. num. 11.

Cessante causa constituti an cesset effectus ipsius, in par. 2. 29. limit. per totum.

Cessante causa cessat effectus, & in legibus, & in contractibus, & omnibus aliis dispositionibus, ibi. nu. 2.

Cessio & patientia in nominibus & aliis rebus incorporalibus pro traditione habetur, part. 3. limit. 1. nu. 10.

Claudij Cæsaris dictum, Litura extet, limitat. 7. num. 10.

Clauium traditio an operetur traditionem possessionis rei absentis, in 3. ampli. nu. 3.

Quid si tradens ipsas claues non possideat, in 1. limit. nu. 5.

Quid si nullus præcedat titulus, in 6. lim. nu. 4.

Clausulæ appositæ in aliqua dispositione sequũtur naturam ipsius, in 7. limi. nu. 28.

Clausula, habeat pro infectis, an præiudicet iuri alteri quæsito, in ea. lim. nu. 47.

Et quid si id ius sit quæsitum ex iure ciuili, ibi.

Clausula constituti an possit à notario suppleri, in 31. limita. per totum.

Clausulæ quæ possint à notario per extensionem apponi, in eadem lim. in pluribus locis.

Clausula, &c. in instrumentis posita quam vim habeat, ibi. nu. 2. & aliis multis.

Clausulæ consuetæ apponi ex stilo notariorum inscijs partibus, an operentur, ibi. nu. 12. 13. 14.

Clausula codicillaris posito ex stilo notariorum an vim suam retineat, ibi. nu. 12.

Colonus an priuet dominum sua possessione, tradendo alteri realiter, in 14. limit. nu. 1.

An per constitutum, ibid.

Quid si id faciat consentiente domino, ibi. numer. 2.

Quid autem si ipsa possessio sit vocans, ibid. nu. 3. 4. & 5.

Quid si colonus possidet naturaliter, ibi. nu. 6. 7. 8. 9.

Quid si sit colonus ad longum tempus, ibid. nu. 12.

Quid si ipse colonus non mala fide alteri tradat, ibi. nu. 13.

Colonus soluendo pensionem hæredi domini facit eum possessorem, par. 3. limit. 14. num. 3.

Colonus vel conductor perpetuus, vel ad longũ tempus, est dominus vtilis & possessor, ibidem, nu. 12.

Colonus hic & emphyteuta æquiparantur, ibid.

Colonus an, & quanto tẽpore possit præscribere contra

contra dominum, in 21. limit. num. 6. & 8.
An & eius hæres, ibi. nu. 9.
An alius qui à colono bona fide recipit, ibid. num. 14.
Conditio impedit vim contractus ante euentum illius, nisi ventum sit ad traditionem, in 1. parte, num. 77.
An autem in id sufficiat constitutum. ibidem.
Conditio non retrotrahitur in præiudicium alterius, in 17. ampli. nu. 6.
Conducens scienter rem suam ab alio, ei donare videtur, in 5. limit. nu. 2.
Conducens censetur constituere se possidere nomine domini, par. 3. limit. 9. nu. 3.
Conductio an faciat cessare præsumptionem fraudis aut simulationis, quæ inde oritur, quòd alienans remanet in possessione, ibid.
Conductio rei suæ non potest consistere, in 7. limit. nu. 23.
Coniunctio personæ an faciat præsumptionem fraudis vel simulationis in 9. limit. nu. 8.
Confessio constituti perinde valet ac ipsum constitutum, in 2. ampli.
Sed quid si sine constituto possessor fateatur alterum possidere, an in eum transferat possessionem, ibi. nu. 3.
Confessio non immutat rei veritatem, ibi.
Confessio facta in contractu inutili an valeat, in 7. limit. nu. 19. & 26. in 2. locis.
Confessio facta in iudicio inualido, probat, modò non sit iudex incompetens, d. nu. 19.
Confessio non dat robur contractui inutili, ibid. num. 26.
Confessio solutionis precij, de qua aliter non appatet, an faciat præsumi fraudem vel simulationem, limit. 9. nu. item 9.
Consensus eandem vim habet, ac actus ipse quantum ad effectum eiusdem actus, in 13. limit. nu. 11.
Conspectus rei venditæ transfert possessionem ipsius, in 5. ampl. nu. 2.
Si tamen vendens eam possideat, aliàs secus, in 1. limit. nu. 6.
Constitutio loquens in possessione, an habeat locum in quasi possessione, in 34. amplia. nu. 2. & in 1. limit. nu. 10.
Et quid si sit pœnalis, d. nu. 2.
Constitutio debiti non valet si contractus principalis non valet, in 7. limit. nu. 24.
Constitutum aliud quàm hoc nostrum possessorium, par. 1. nu. 1.
Constitutum, Constituens, Constitutarius Constitutio possessoria. ibidem.
Constitutarium vocamus, ad cuius commodum fit constitutum, par. 1. nu. 1.
Constitutum transfert possessionem, part. 1. nu. 2.
Ratio eius rei, ibi. nu. 3.
Constitutum simplex, id est, sine precario, transfert possessionem naturalem & ciuilem: cum precario, naturalem tantùm, par. 1. nu. 4. Nisi aliter conuentum sit, ibi. nu. 5.
Constitutum quod fit ab alio, aut pro alio, an differat, ibid. num. 6.
Constituens an liberatur à traditione, ita vt contra eum ad id agi non possit, par. 1. nu. 7. 8. 9.
An autem & à traditione facti, ibid. num. 10.
Et quid si constituens promisit tradere rem vacuam & liberam, ibi. nu. 11.
Constitutarius simplex, id est, sine precario etiam posterior, an præferatur constitutario cum precario priori, par. 1. nu. 12. & locis ibi allegatis.
Constitutum simplex an transferat naturalem possessionem, cum constituens non est in fundo, 1. parte, nu. 13.
Constituens an & quomodo possit priuare constitutarium sua possessione, in 1. parte, nu. 14. & nu. 27. & in 2. parte, amplia. 20. & in 3. parte, in 14. limit.
Constitutum cum precario interdum vtilius, quã simplex sine precario, par. 1. nu. 14. & 15.
Constitutum vel precarium facit vt agi possit Publiciana, par. 1. nu. 16.
Constitutum facit, vt vsucapere possimus, in 1. par. nu. 17.
Constitutum facit ne contrahentes nudo cõsensu discedant à contractu, sine retraditione, in 1. par. num. 19. & seq. & in 3. parte, in 20. limit. & iterum nu. 29.
Constitutarius præfertur alteri, cui posteà res realiter tradita est, in 1. parte num. 21. & multis seq.
Si modò is pretium soluerit, ibi. nu. 27.
Sed an id procedat quantum ad possessionem, ibi. nu. 28. & loco ibi allegato.
Constitutum impedit translationem dominij in alium, & quomodo, in 1. par. nu. 31. & multis sequent.
Constitutum facit, vt venditor teneatur præcisè tradere, in 1. par. nu. 36.
Constitutum an id faciat, vt creditor possit propria autoritate ingredi fundum, etiam resistente debitore, in 1. par. nu. 37. & seq. & iterum nu. 70.
Et quid si creditor iudicem adierit, ibi. nu. 39. & multis seq.
Constitutum operatur, vt pactum ingrediendi propria autoritate transeat in singularem successorem, in prin. nu. 43.
Constitutum simplex sine co pacto idem operatur, ibid. num. 44.
Sed an procedat ex interuallo, ibi. num. 45.
Et quid si interuenit simplex precarium, ibid. nu. 46.
Quid autem si ipse tertius habet hypothecam, ibi. nu. 47.
Quid item si hic tertius non habet causam à constituente, ibi. nu. 48.
Constitutum an habeat eam vim, vt non requiratur excussio principalis debitoris, in 1. part. nu. 54. & multis seq. vsq; ad 65.
Et quid si constitutum sit finitum per mortem constituentis, ibi. nu. 65. & seq.
Quid item si statuto cautum est simpliciter, vt fiat excussio, ibi. nu. 67.

Constituens qui non vult restituere rem constitutario, eum spoliare censetur, & tenetur remediis aduersus spoliatores competentibus, part. 1. num. 69.
Constitutum vẽditoris an impediat præscriptionem aduersus emptorem, par. 1. nu. 71. & par. 3. in 21. limit.
Constitutum venditoris an eum excuset à cultura fundi venditi, par. 1. nu. 73. & seq.
Constitutum facit ne valeat donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, ibid. numero 75.
Constitutum faciens depositarius, vendens sine alia traditione, an teneatur de periculo rei, ibi. num. 76.
Constitutum sufficit ad perfectionem, & effectũ contractus conditionalis, ibi. num. 77.
Constitutum est actus fictus traditionis, in 2. par. amplia. 1. num. 1.
Ex eo tamen transfertur vera & propria possessio, ibi. nu. 2. & seq.
Constitum confessio peræquè valet, ac constitutum ipsum, in 2. par. amplia. 2. num. 1. & 2.
Constitutum an operetur translationem possessionis rei absentis, in 2. par. ampli. 3.
Constitutum vt transferat possessionem, an requirat vt constituens à se suam possessionem abiiciat, & eandem apprehendat, in 2. parte, amplia. 4.
Constitutarius si cadat possessione, quam post cõstitutum apprehenderat, eaq; ad constituentẽ redeat, an vi illius constituti possidebit, in 2. par. amplia. 5.
Constitutum nostrum transfert etiam possessionem, quam per alios retinemus, in 2. parte amplia. 6.
Etiam ignorante eo per quem possidemus, ibi.
Constitutum transfert possessionem, etiam si dictum sit, quòd possessio realis & corporalis tradetur per constituentem, in 2. parte, amplia. 7.
Constitutum transferendo possessionem, transfert & dominium, etiam directum, nedũ vtile, in 2. par. amplia. 8.
Constitun vis non impeditur per clausulam retentionis possessionis ad vitam constituentis, aut ad aliud tempus, in 2. par. amplia. 9.
Constitutum appositum in primo instrumento relato, censetur esse repetitum in secundo referente, in 2. par. amplia. 10.
Constitutarius spoliatus potest intentare remedium recuperandæ, in 2. par. amplia. 11.
Constitutum an & quomodo duret post mortem constitutarij, in 2. par. ampli. 12. per totum.
Et quid si sit statutum vt possessio defuncti cõtinuetur in hæredem, ibi. nu. 3.
Constitutum an duret, & quomodo, post mortem constituentis, in 2. par. in 13. amplia.
Constituti vis an transeat in tertios possessores, in 2. par. amplia. 14.
Constitutum an transferat possessionem ex contractu conditionali, in 2. par. amplia. 15.
Constitutum appositum in contractu conditionali est conditionale, ibi. nu. 3.
Constitutum purum appositum in contractu cõditionali, est inefficax durante conditione, ibi. num. 4.
Constitutum appositum in contractu ad diem, non transfert possessionem ante eum diem, in 2. part. amplia. 16.
Constitutum conditionale appositum in contractu puro, transfert possessionem conditione impleta, in 2. par. in 17. amplia.
Sed quid si ante diem vel conditionem constituens mutet voluntatem, ibi. nu. 3.
Et quid si interim alteri fuit res vendita & tradita, ibi. nu. 4. 5. & seq.
Et quid si alteri fuit fictè tradita, ibi. nu. 8.
Et quid item si interim moriatur constituens, ibi. nu. 9.
Constitutum appositum in pacto nudo transfert possessionem, in 2. par. ampli. 18.
Constitutum etiam in contractibus innominatis transfert possessionem, in 2. par. in 19. ampl.
Constituens, naturaliter tantum possidens transfert possessionem naturalem, in 2. parte in 20. amplia.
Constituens ciuiliter tantùm possidens transfert ciuilem possessionem, in 2. par. in 21. amplia.
Constitutum factum à constitutario trãsfert possessionem, in 2. par. amplia. 22.
Constitutum an operetur, cùm ecclesia vel prælati ecclesiastici id faciunt, in 2. par. in 23. ampl. & in 3. par. in 16. limit.
Constitutum in testamento appositum an transferat possessionem, in 2. par. in 24. amplia. per totum.
Constitutum adiectum legato, id facit transire in donationem causa mortis, ibi. nu. 2.
Constitutum factum ab vniuersitate siue communitate transfert possessionem, in 2. par. in 25. amplia.
Constitutum factum procuratori an transferat possessionem in dominum, in 2. parte, in 26. ampli. per totum.
Sed an in procuratorem, ibi. nu. 13.
Et quid si constituens gerebat in animo possidere nomine procuratoris, non domini, ibid. num. 14.
Quid item si procurator quoq; hoc animo cogitabat, ibi. & seq.
Quid deniq; si constitutum dirigitur in ipsum procuratorem, ibi. nu. 16.
Constitutum factum negotiorum gestori, an trãsferat possessionem, in 2. par. amplia. 27.
Constitutum seruo factum, in dominum possessionem transfert, par. 2. amplia. 28.
Constitutum factum ecclesiæ, in eam transfert, possessionem, par. 2. ampli. 29.
Constitutum an transferat possessionem in secundum donatariũ, videlicet cùm quis donat Titio, & post eius mortẽ Meuio, & se constituit possidere nomine vtriusque, par. 2. ampl. 30.

Constitutum an transferat possessionem rerum vniuersalium, parte 2. amplia. 31. per totum.
Constituens potest intentare interdictum aduersus tertium, licèt non aduersus constitutarium ibi.nu.6.
Constitutarius an perdat possessionem per lapsum 10. annorum, si eam realiter non apprehenderit, par. 2. in 13. amplia. nu. 7. & iterum in 31. amplia. nu. quoq; 7. & pleniùs in 3. par. limit. 21. per totum.
Constituens licèt non possit intentare interdictū contra constitutarium, potest tamen contra tertium par. 2. amplia. 31. nu. 6.
Constitutum an transferat possessionem in reb. futuris, par. 2. amplia. 32. per totum.
Et quid si constituens ea postea acquirat animo sibi quærendi, non constitutario, ibi. nu. 12. & multis seq.
Quid item si ea mente, vt tertio acquirat, ibid. nu. 16.
Constituto non potest constituens renunciare in præiudicium constitutarij, par. 2. amplia. 32. num. 15.
Constituens in dubio censetur velle quærere cōstitutario, ibi. nu. 17.
Constitutum simpliciter appositum non censetur in dubio appositum rebus futuris, ibi. num. 18.
Constitutum comprehendit futura bona, si principalis dispositio ea comprehendit. quòd si nō comprehendat, nec constitutum comprehendet, ibi. nu. 19. 20. & 21.
Constitutum an trahatur ad nomina, iura & actiones, aut alias res incorporales futuras, ibi. nu. 22. & 23.
Constitutum an trahatur ad res quærendas ab hæredibus, ibi. nu. 24.
Constitutum an operetur respectu vsusfructus rei suæ, par. 2. amplia. 33. per totum.
An respectu vsufructus rei alienæ, ibid. num. 3.
Constitutum an operetur in rebus incorporalibus, par. 2. ampli. 34. per totum, & par. 3. limit. 1. nu. 9. & seq.
Constitutum an operetur in cessione cuiuspiam non super fundum constituentis, ibi. nu. 3.
Constitutum rusticorum se submittentium iurisdictioni alterius, an in eum transferant quasi possessionem, ibi. nu. 4.
Et quid si antè, nullius iurisdictioni erant subditi, ibi. nu. 5. & seq.
Constitutum an transferat possessionem rerum spiritualium, parte secunda, ampli. 35. Sed quid si constitutarius horum sit incapax, ibi. num. 3. & 4.
Constitutum an operetur in rebus feudalibus, par. 2. amplia. 36.
Constitutum an operetur in reciproca dispositione, par. 2. amplia. 37.
Constitutum an item operetur in constitutione pignoris, par. 2. ampli. 38.
Constitutum non transfert possessionem, nisi cōstituens possideat, par. 3. limit. 1. per totum.
Ideo qui constitutum allegat & probat, sine-
cumbit, nisi alleget & probet possessionem cōstituentis tempore constituti, ibid. nu. 8.
Sed quid si constituens qui non possidet, detineat, ibi. nu. 11.
Quid si constituens id constitutū fecerit consentiente domino possidente, ibi. nu. 12.
Quid item si constituens postea nanciscatur possessionem, ibi. nu. 13. & seq. vsq; ad. 17.
Et an hæc procedant in antiquis, ibid. num. 18. & seq.
Et an quantum ad constituentem, ibi. num. 20.
Quid quantum ad tertium habentem causam à constituente, ibi. & iterum num. 23. & seq.
Sed an dominium transferatur, ex traditione per constitutum factum à non possidente, ibi. nu. 25.
Quid denique cum constituens solùm detinet, sed nemo alius possidet, ibi. nu. 26.
Constitutum non operatur in re ab alio occupata, in 3. par. limit. 1. nu. 7.
Constitutum an operetur, ne donans possit alij donare actionem sine nomen, ibi. nu. 9. & seq.
Constitutum post mortem constituentis collatū, non transfert possessionem, par. 3. limitat. 2. per totum.
Constitutum appositum in cōtractu collato post mortem, censetur quoq; post mortem collatū. Ideo nec possessionem transfert, ibi. nu. 2.
Constitutum post mortem collatum an transferat dominium, ibi. nu. 8.
Constitutum si non post mortem conferatur, sed in tempus mortis constituentis, an transferat possessionem, ibid. nu. 11. & 12.
Quid si casu incidat post mortem, ibi. num. 14.
Quid verò si constituens post mortem ipsius, vtatur his verbis, ex nunc, prout ex tunc, &c. ibi. nu. 15. & 2. seq.
Quid & si non constitutum, sed executio, ipsius conferatur post mortem, ibi. num. 18.
Constitutum an transferat possessionem in re emphyteutica, sine inuestitura domini, par. 3. limit. 3. per totum.
Et quid in patria consuetudinaria, in qua huiusmodi res sunt redactæ instar rerum patrimonialium, ibi. nu. 4.
Quid autem quantùm ad ipsum emphyteutā & emptorem constitutarium, ibi. nu. 5.
Constituens, qui dat alteri in emphyteusim an ciuiliter tantùm possideat, an transferat possessionem naturalem quam emphyteuta habere debet, ibi. nu. 7.
Constitutum ab eo, qui fictè tantùm possidet, an transferat possessionem, par. 3. in 4. limit. per totum.
Constitutum an transferat possessionem, vbi cōcurrit duplex fictio, par. 3. limit. 5. per totum.
Quid autem si vna fictio, & vna præsumptio vel specialitas, ibi. nu. 2. & seq.
Constitutum sine titulo vel causa super qua interponatur, non transfert possessionem, par. 3. limit. 6. per totum.
Quid si ab initio erat titulus, sed postea cessauit, ibi.

uit, ibi. numero. 5.
Quid si etiam à principio erat titulus, sed is inualidus & inutilis, d. parte 3. limitat. 7. per totum.
Quid verò si validus erat in ipso prioc. sed postea inualidus est effectus, ibid. numero 41. & sequ.
Constitutum accessorium contractus in quo apponitur, par. 3. limit. 7. num. 16.
Constituti vis manet etiam si contractus primũ validus postea infirmetur, d. limit. 7. nume. 41. & seq.
Constitutum appositum in contractu simulato, an transferat possessionem, par. 3. limit. 8. per totum.
Et quid si sit præsumptio simulationis, ibid. num. 1.
Constitutum in contractu simulato appositum, simulatum quoq; præsumitur, ibi. nu. 2.
Quid autem si actum sit, & verè vt possessio transferatur ex constituto in huiusmodi contractu simulato apposito. ibi. nu. 5.
Quid si species aut causa contractus tantum est simulata, tamen aliquis alius contractus verè fit, ibi. nu. 6.
Constitutũ an operetur, vbi est præsumptio fraudis aut simulationis, par. 3. limit. 9. per totum.
Constitutum an sufficiat, vbi constitutio loquens de traditione vtitur verbo accipiendi, parte 3. limit. 10.
Constitutum an quoq; sufficiat vbi constitutio loquitur de reali vel corporali traditione, par. 3. limit. 11.
Constitutum an operetur traditionem, cùm res est apud constitutarium, ignorante constituẽte par. 3. limit. 12.
Constitutum factum à procuratore, an transferat possessionem, par. 3. limit. 13. per totum.
Quid si ipse procurator habeat speciale mandatum ad hoc, ibi. nu. 10. & 0.
Quid si habeat mandatum generale cũ libera, ibi. nu. 12.
Quid si habeat simplex mandatum de tradẽda sine mentione constituti, ibi. nu. 13.
Quid si procurator id faciat nomine proprio, præsente & consentiente domino, ibid. nu. 14. & 15.
Constitutum factum à colono aut seruo, aut alio per quem possidemus, an transferat possessionem, par. 3. limit. 14. per totum.
Constitutum à tutore vel curatore factũ, an trãsferat possessionem, par. 3. limit. 15. per tot.
Constitutum prælati an transferat possessionem, par. 3. limit. 16.
Quid si id faciat cum capitulo, ibi. nu. 5.
Constitutum factum à iudice aut seruiente, quem vocant, an transferat possessionem, par. 3. limit. 17. per totum.
Quid si non potuit ingredi fundum, ibi. nu. 7. & seq.
Quid si ventum non sit in conspectum dolo, aut potentia aduersarij, ibi. nu. 10.
Quid si sit consuetudo aut statutum vt iudex vel viator faciat, ibi. nu. 0.
Quid etiam si is qui mittendus est in possessionem, rem ex alia causa detinebat, ibi. nu. 12.
An autem si iudex dicit quòd victori tradidit, possit propria autoritate eam accipere, ibi. nu. 13. & 14.
Constitutum an transferat possessionem in incapacem eius possessionis, par. 2. in 3. ampliat. nu. 3. & seq. & in par. 3. limit. 18. nu. 1.
Constitutum an transferat possessionem rei incertæ, & quota & loco, par. 3. limit. 19. per tot.
Et quid si apponatur super contractu rei vniuersalis, ibi. nu. 2. & 3.
Quid si res posteà fiat certa, ibi. nu. 4.
Constitutum an sufficiat in resolutione contractus, ex quo res fuit tradita realiter, in 3. parte limit. 20. per totum.
Constituens an possit præscribere contra constitutarium, par. 3. limit. 21. nu. 5. & seq.
An eius hæres, ibi. nu. 8.
Constitutarius an perdat possessionem negligẽtia vel obliuione, vel vtraq; simul, in d. 21. limit. per totum.
Et quid si res ab alio fuit occupata, ibi. num. 9. & seq.
Quid si constituens alteri bona fide tradidit, ibi. nu. 11.
Constitutum in conductione appositum, an trãsferat possessionem, par. 3. limit. 22. per totum.
Quid si fuerit factum separatim à conductione, ibi. nu. 2.
Quid si à diuersis, ibi.
Constitutum & precarium simul in eodem contractu positum, an transferat possessionẽ, par. 3. in 23. limit.
Constitutum an transferat possessionẽ inter personas prohibitas, par. 3. limit. 25.
Constitutum an operetur traditionem in pœnalibus, par. 3. limit. 26. per totum.
Constitutum an faciat, vt emphyteuta vel vasallus priuetur emphyteusi vel feudo, tanquam tradidisse videatur, par. 3. limitat. 26. num. 1. 2. 5. & 6.
Constitutum à vendente rem alienam factum, an facit, vt furti teneatur, tanquam rem ipsam tradiderit, ibi. nu. 3. & 7.
Constitutum an sufficiat pro duplicandis arrhis aliter non solutis aut traditis, ibi. nu. 4. & 8.
Constitutum an id faciat, vt dominus possit petere laudimia ante realem traditionem, par. 3. in limi. 27.
Constitutum an operetur, vt emptor qui nondũ soluit precium, teneatur ad vsuras, par. 3. limit. 28. nu. 1. & 2.
Constitutum an resoluatur resoluto contractu, super quo apponitur. par. 3. lim. 29. per totum.
Constitutum in donatione appositum reuocata donatione per natiuitatem liberorũ, ibi. nu. 4.
Constitutum si interuenit an extinguatur ex dissensu contractus, an verò opus sit saltem alio contrario constituto, ibi. nu. 5.

Constitutum in pignore appositum an extinguatur extincto pignore, ibid. num. 6. & 8. & 9.
Constitutum factum absenti, an in eum transferat possessionem ante ratificationem, par. 3. limit. 30. per totum, & maximè num. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
Quid autem si aliquis alius acceptet pro ipso absente, ibid. num. 7.
Quid item si ipsi notario fuerit tradita realis possessio, ibid. num. 10.
Quid si ille alius possessionem realem acceperit pro illo absente, ibid.
Quid vero si notarius stipuletur pro absente, ibid. num. 8. & multis seq.
Sed an requiratur expressa ratificatio siue acceptatio, an vero sufficit tacita, ibid. numero 11. & 12.
Sed an hæres constitutarij post illius mortem possit ratificare, ibidem, nume. 64. & seq. vsque ad 75.
Quid tamen si donans interea sit mortuus antequam hæres donatarij ratificauerit, ibidem, 73.
Quid autem si notarius ipse mortuus fuerit, ibid. num. 74.
Constitutarius cui absenti cōstitutum factum est, an possit agere recuperandæ, si constituens expellatur ante ratificationem, ibidem, num. 2. & sequen.
Constitutum notarij qui pro absente stipulatus est, & cui possessio realis tradita est, an possessionem transferat in alium cui id constitutum fecit, ibid. num. 56.
Constitutum an possit suppleri à notario, si expressè appositum non fuerit, aut vi illius notæ, &c. aut vi clausulæ, vt instrumentum fiat ex sensu vel dictamine sapientis, aut alterius similis, par. 3. in 31. limit. per totum.
Constitutum an sit de natura contractus, ibidem, num. 3.
Constitutum an soleat apponi à notariis, ibid. numero 4. 5. 6.
Et an eius rei cōsuetudo debeat esse vniformis, ibid. num. 15.
Consuetudo potest facere, vt vnus pro alio possit stipulari, par. 3. limit. 30. num. 49.
Consuetum apponi in instrumentis an possit apponi à notario insciis partibus. par. 3. limit. 3. nu. 5. 7. 8. 9.
Et quid si eius rei non sit vniformis consuetudo, ibid. num. 9.
Contractus conditionalis perfectus est, ita vt ab eo recedi non possit, par. 2. amplia. 17. num. 3.
Contractus inter viuos ita fieri non potest, vt non nisi post mortem contrahentis transferatur dominium, par. 3. limit. 2. num. 9.
Contractus inualidus non confirmatur per confessionem in eo appositam, par. 3. lim. 7. nu. 26.
Contractus si sit simulatus, omnes eius clausulæ præsumuntur simulatæ, d. lim. 7. nu. 33.
Idemque si contractus tantùm talis esse præsumitur, ibid. num. 34.
Corrigere se incontinenti nemo præsumitur, pa. 3. amplia. 7. num. 1.
Creditor an ex pacto possit rem propria autoritate occupare, par. 1. num. 37. & seq.
Et quid si constitutum interueniat cum eo pacto, ibid.
Quid item si sine eo pacto, ibid. num. 44.
Creditor an possit agere contra tertium, non excusso principali debitore, si constitutum interuenerit, par. 1. nu. 54. & seq. vsque ad 65.
Creditor non sibi simpliciter possidet, sed debitori, par. 1. num. 61.
Creditor an & quanto tempore præscribat pignus contra debitorem, par. 3. limit. 21. num. 8.
Curia parlamenti lites diiudicat ex bono & æquo, par. 3. limit. 4.
Curator an per suum constitutum transferat possessionem, par. 3. limit. 35.

D

Datum pro non dato aliquando habetur, par. 3. limit. 7. num. 45.
Debitor qui se constituit possidere nomine creditoris, an & quomodo possit eum priuare possessione, par. 3. limit. 14. nu. 10.
Debitor non sibi simpliciter possidet, sed ad vtilitatem creditoris, par. 3. lim. 29. num. 8.
Deditio an absenti & ignoranti fieri potest, par. 3. limi. 30. num. 1.
Delicto remisso censetur remissa qualitas illius accessoria, par. 3. lim. 7. num. 40.
Delictum procuratoris non nocet domino, nisi veniat in consequentiam mandati, par. 3. lim. 13. numero 4.
Depositarius vendens rem depositam, & tradens tenetur de rei periculo, etiam si postea redemit.
Sed an in id sufficiat constitutum, parte 1. numero 76.
Deus facta infecta non facit, par. 3. limit. 7. num. 6. & seq.
Deus virginitatem non restituit, ibid. nu. 9.
Deus non facit actum repugnantem, ibid. nu. 10.
Deus non facit, vt verum sit non verum, ibid.
Deus non facit ea quæ contradictionem implicant, ibid.
Dictamen sapientum in instrumento appositum quid operetur, in 30. part. lim. 3. & 10.
Dictio, alius, quàm vim habeat, par. 1. nume. 55. & iterum 63.
Dictio, donec, importat limitationem temporis, vel dispositionis temporalis, par. 2. amplia. 4. numero 21.
Dictiones ex nunc, prout ex tunc, quam vim habeant, par. 3. limi. 2. nu. 16.
Dictio, &c. in instrumento apposita, cuius est effectus, par. 3. limit. 31. num. 2. 3. 10.
Dolus aut culpa in committendo maior est, quàm in omittendo, par. 1. num. 58.
Dominium non potest esse penes duos insolidum, par. 2. amplia. 30. nu. 5.
Dominium superueniens cōfirmat alienationem præcedentem, par. 3. limi. 1. nu. 6.
Dominium post mortem alienantis transferri potest, par. 3. limi. 2. num. 9.

Dominium an quæri posſit ex contractu inutili, par.3.limit.7.num.50.
Dominium non transfertur per liberam perſonam ſine ratificatione,par.3.limit.3u.num.53.
Dominium tranſlatum non concludit poſſeſsionem tranſlatam,dicta limit.30.num.58.
Donatio inter viuus, teſtamento fieri poteſt, parte prima, nume.23. & part.2. ampliat.24. nume.1.
Et ex conſtituto illius transfertur poſſeſsio, ibidem.
Donans non conueuitur, niſi inquantum facere poteſt,par.1.num.19.
Niſi ſemel rem tradiderit, quæ poſtea ad eum peruenit. Et in id ſufficit,conſtitutum, ibid.
Donationes inter virum & vxorem an traditiouẽ requirant,vt morte confirmentur, par.1.nu.49. & iterum 53.
An autem in id ſufficiat couſtitutum,d.nu.49. præterea num.51.& 52.
Donationes iuter patrem & filiumfam.requiruut traditiuuem,par.1.num.49.
Et au conſtitutum ſufficiat,ibid.nu.50.& multis ſequent.
Dunatio umuium bonorum præſentium & futurorum an valeat, cùm interuenit conſtitutum, par.1.num.75.
Donans an posſit ante traditiunem alteri ubligare, limit.30.num.9.&10. & iterum nume.49. & multis ſequeut.
Duæ fictiones poſſunt concurrere diuerſis reſpectibus,par.2.amplia.26.num.9.
Duæ fictiuues ex diuerſis fontibus ortæ poſſunt coucurrere,ibid.num.1u.
Modò tẽdant ad commodum diuerſarum perſonarum,ibid. num.11.
Duæ item fictiunes concurrunt ad producendum vnum & eundem effectum, ibid. num.12.
Duæ ſpecialitates non concurruut, vt uec duæ fictiones,par.3.limit.5.num.4.
Duæ fictiones, ſpecialitates, aut improprietates concurrunt,quando vna procedit ex conſequentia alterius,ibid.num.6.

E

ECcleſia conſtituens ſe pro aliu poſsidere, an poſsit nihilominus alienare, par.1. num.34.
Eccleſia au transferat poſſeſsionem per conſtitutum,par.2.amplia.23.
Emphyteuta ſimpliciter vendens nec tradens non cadit emphyteuſi.par.3.limita.26.num.1.
Quid ſi cõſtituerit ſe poſsidere numine emptoris,ibid.num.2.& 5.
Quid ſi proteſtetur de iure domini,ibidem,numero 6.
Emptor ex die traditæ poſſeſsiouis teuetur venditori ad vſuras precij non ſoluti, par.3.limita. 28. num.1.
Et au ad id ſufficiat cunſtitutum,ibid.
Et cætera,nota in inſtrumentis poſita quam vim habeat,par.3.limit.31.num.2.3.10.
Euictionis promiſsiu appoſita in cõtractu inutili, inutilis & ipſa eſt,par.3.limit.7.num.28.
Euictio non debetur ex contractu nullo, ibi.nu.39.
Excommunicatus per conſtitutionem quæ pro infecta habetur,non habet opus abſolutione, par.3.limit.7.uum.45.
Ex nunc pro vt ex tune & ecõtrario,quam vim hæ dictiones habeant,par.3.limit.1.num.16.

F

FActa nulla iuris conſtitutione mutari poſſunt, par.3.limit.7.num.2.& 3.
Facta infecta lex facere nou poteſt, ibid. nu.2.3.4. 5.& ſeq.
Nec Deus quidem,ibid.num.6. & ſeq.
Nec è diuerſo infecta facta,ibid.num.45.
Sed hæc intelliguntur quantùm ad rem ipſam, nam quantum ad ipſius robur & effectnm id poteſt lex facere,ibid.num.43.
Etiam quantùm ad effectus præteritos, ibidem, num.46.
Sed & Deus prætereà quantùm ad rei memoriam,ibid.num.4.
Factum haberi pru infecto uon ex veritate eſt, ſed ex fictiune.ibid.num. 49.
Factum nuuquam habetur pro infectu quantùm ad præiudicium facientis rem prohibitam quin puniatur,ibid. uum.49.
Factum iudicis, factum partis eſt, par.3.limitat.17. num.3.
An autem propriè,ibid.nu.5.
Sed & an habeat tantum virium, ibid.nu.6.
Feudi traditiu facta ſi domino placuerit, an priuet vaſallum,par.2.ampliat.17.num.2.
Feudi poſſeſsio au transferatur per conſtitutum, par.2.ampliat.36.per totum.
An & per vſusfructus retentiouem,ibidem.numero 2.
Ficta traditio expirat per veram, par.2. ampliat.5. uum.3.
Fictiunes duæ poſſuut concurrere diuerſis reſpectibus,par.2.ampl.26.num.9.
Fictiuues duæ ex diuerſis fontibus ortæ poſſunt concurrere.ibid.num.10.
Si tamen tendunt ad commodum diuerſarum perſonarum,ibidem,num.11.& par.3.limitat.30. num.6u.
Fictè fieri non poteſt, quod verè non poteſt,par.2. ampliat.32.num.6.& par.3.limit.1. num.3.
Fictio nou poteſt plus uperari quam veritas, ibid.
Fictus titulus aut traditio nõ cadit in rebus à perſuna non ſeparabilibus, parte 2.ampliat.33. uumero 3.
Fictiu & præſumptio quid inter ſe differant, par.3. limit.5.num.2.& 3.
Fictio cum preſumptione ſimul concurrere poteſt, d.num.3.
Ficta traditio ex præſumpto titulu nou transfert poſſeſsiunem,ibid.num.5.
Fictio duplex in diuerſis perſonis concurrere poſſunt,par.3.limit.32.num.6u.
Filiatio præſcribi non poteſt, parte 2. ampliat.35. num.4.
Fiſcum & pupillum æquiparari, par.3. limitat. 3u. num.44.
Frates ſtipulatus feudum pro ſe & altero fratre, totum

totum sibi quærit si is frater nolit acceptare, par. 3. limit. 30. num. 77.
Frater in feudis potest stipulari fratri. ibid.
Fructuarius nullo tempore præscribit contra proprietarium, neque contra hæredes illius. par. 2. amplia. 13. num. 5.
Furtum an committatur vendendo rem alienam sine traditione, Et an in id sufficiat cōstitutum. par. 2. nu. 67. & par. 3. lim. 26. num. 3. & 7.

G

Garentigia non valet si cōtractus principalis super quo apponitur non valet, par. 3. limi. 7. num. 26.
Garentigiata instrumenta quæ dicantur, par. 3. limit. 30. nu. 48.
Garentigia quid est, ibid.
Garentigiæ præceptum omissum per notarium suppleri non potest, par. 3. lim. 30. num. 2.
Gestum aliquando pro non gesto habetur à lege, par. 3. limit. 7. num. 45.

H

Habilitas contrahentis superueniens actum confirmat, par. 3. limitat. 1. num. 16.
Hæres coloni domino possidet, vt colonus possidebat, par. 2. amplia. 3. num. 5.
Hæredes constituentis an aliquo tempore præscribant contra constitutarios etiam ignorantes, ibid. num. 6. & 7.
Hæres saisitus per consuetudinem an transferat possessionem per constitutum, par. 3. limit. 4. per totum.
Et quid si non sit saisitus per consuetudinem, ibid. num. 3.
Hæres an sit possessor ex consuetudine qua mortuus saisit viuum contra constitutarium cui absenti notarius stipulatus fuerat par. 3. limita. 30. num. 10.
Hæres an possit ratificare quod nomine defuncti factum est, par. 3. limitat. 30. nume. 68. & multis sequent.
Hæres eadem persona cum defuncto, ibid.
Hæres eiusdem potestatis ac iuris, cuius fuit defunctus, ibid.

I

Ignoranti quomodo acquiritur per liberam personam, par. 3. limit. 30. num. 55.
Incorporalium rerum quasi possessio quæritur sola cessione & patientia, par. 2. ampli. 32. nu. 23. & par. 3. limit. 1. num. 10.
Incorporalium rerum traditio non requiritur ad dominij acquisitionem, dicto numero 23.
Incorporalium rerum possessio facilius traditur per fictionem quàm corporalium. ibid.
Incorporalia non possidentur, par. 3. limi. 1. num. 9.
Sed quasi possidentur. ibid. num. 10.
Incorporalium rerum spoliatio dicitur, par. 3. lim. 1. num. 10.
Indebitum sciente soluens præsumitur donare, par. 3. limit. 5. num. 2.
Infamia facti à principe aboleri non potest, par. 3. limit. 7. num. 9.
Infantes præ cæteris fauorabiles, par. 3. limita. 30. num. 30.
Infectum factum fieri non potest, necè diuerso, par. 3. limit. 7. num. 2. & seq. & num. 9.
Initium actus in aliud tempus collati non inspicitur, sed tempus in quod confertur, par. 3. limit. 2. num. 3.
Institutio hæredis trahitur ad futura, par. 2. ampli. 32. num. 21.
Institutum pro non instituto quandoque lex habet, parte tertia, limit. 7. num. 45.
Instrumentorum traditio an operetur translationem possessionis rei absentis, par. 2. ampliat. 3. num. 4.
Instrumentum ita debet intelligi, ne sibi contradicat. par. 2. ampliat. 27. num. 1.
Instrumentum cùm nullum est, sunt & nulla omnia in eo contenta, par. 3. limit. 7. nu. 25.
Instrumento cassato, cassantur omnia accessoria, & consentanea, ibid. num. 40.
Instrumenta garentigiata quæ dicantur, par. 3. limit. 30. num. 48.
Instrumenta concessionata, ibid.
Ea autem habent executionem paratam, ibid.
Inuestitura an transferat possessionem, par. 2. ampliat. 25. num. 3. & par. 3. limit. 27. num. 2.
Iudex an transferat possessionem rei adiudicatæ per constitutum, par. 3. in 17. limit. per totum.
Et quid si iudex non possit ingredi fundum, ibi. num. 7. 8 9.
Quid si sit consuetudo, vt id faciat iudex, ibid. numero 10.
Quid si pars qui obtinuit aliunde, fundum detinet, ibid. num. 11.
Iudicis factum, factum est partis, ibid. num. 3.
Sed id tamen impropriè, ibid. num. 5.
Nec tantum habet virium quantum factum partis, ibid. num 6.
Iudex potest dare facultatem parti vincēti, vt fundum eundem propria autoritate ingrediatur, par. 3. limit. 17. num. 13. & 14.
Etiam si res non sit in conspectu, ibid.
Iudex an possit aliis stipulari, par. 3. limit. 30. nu. 24. 25. 26.
Iudex qui notarius est, non potest ipse acta scribere coram se gesta, par. 3. limit. 30. nu. 38.
Iudex potest irrequisitus suum officium interponere pro pupillis & aliis miserabilibus personis, sed id nullum habet effectum, nisi is ratificet ad cuius commodum factum est, par. 3. limi. 30. num. 65.
Iudiciales actus plus habent roboris, quàm extraiudiciales par. 3. limit. 30. num. 27.
Iunonis virginitatem recipientis fabula, par. 3. limit. 7. nu. 9.
Iuramentum rescinditur rescisso principali, par. 3. limit. 28.
Iuramentum appositum in instrumento simulato, nihil operatur, ibid. num. 32.
Idem si præsumitur simulatus, ibid. nu. 24.
Iuramentum an semper sequatur naturam contractus in quo apponitur, par. 3. limit. 7. num. 35. & 37.

Iuramentum appositum in contractu alternatiuo, censetur & ipsum alternatiuum, ibid. num. 36.
Iuramentum appositum in contractu ex stilo notariorum an suam vim obtineat, par. 3. limita. 31. num. 12.

L

Laudimia an debeantur ex venditione, re necdum tradita, par. 3. limi. 17.
Quid si tradita fuerit per constitutum, ibid.
Legatarius cuius nomine testator constituit se possidere, lucratur fructus à tempore mortis, imo à tempore traditionis, par. 2. ampliat. 24. num. 2
Legatarius cui à testatore factum est constitutum, potest propria autoritate fundum legatum accipere, ibid. num. 4.
Legatum pro quo testator se constituit possidere nomine legatarij accipit naturam donationis causa mortis, par. 2. ampl. 24. num. 2.
Legatum vniuersale trahitur ad futura, par. 2. amplia. 32. num. 2.
Legatum recta transit in legatarium, quantum ad dominium, par. 3. limita. 2. num. 6.
Non quo ad possessionem, ibid. num. 7.
L. Papinianus, ff. de donat. inter virum & vxor. intellectus, par. 1. num. 53.
Lex ad ea non trahitur, quibus verba illius non conueniunt, in 1. par. num. 61.
L. certè ff. de precar. explicata, in 2. part. ampliat. 1. num. 6.
Lex factum infectum facere non potest, parte 3. limit. 7. num. 4. & seq.
Nec è diuerso quod factum nõ est vt sit factum, ibid. num. 10.
Potest tamē facere vt factum pro infecto habeatur. ibid. nu. 44. 45. & 46.
Et è diuersono factum pro facto, dicto numero 46.
Et non scriptum pro scripto, ibid.
Et scriptum pro non scripto, ibid.
Et gestum pro non gesto, ibid.
Et adiectum pro non adiecto, ibid.
Et traditum pro non tradito, ibid.
Et datum pro non dato, ibid.
Et non scitum pro scito, ibid.
Et institutum pro non instituto, ibid.
Legum autoritas non tollit veritatem naturalem, par. 3. limit. 7. nu. 3.
Lex veram traditionem impedire potest, ibid. numero 12.
Et possessionem ex corporali apprehensione, ibid.
Lex nunquam fingit quando nulla vtilitas hinc oritur, par. 3 limit. 13.
Lex nihil frustra facit, ibid.
Leges loquentes de infantibus & pupillis, ad alios esse trahendas, par. 3. limit 30. num. 30. & 31.
Lex non debet esse superuacua, ibid. nu. 36.
Libellus concludens ad possessionem rerum incorporalium, non vitiatur, par. 3. limit. 1. num. 10.
Locatio non probat possessionem contra tertium, par. 3. limit. 1. nu. 21.
Sed probat contra conductorem, ibi p. nu. 22.

M

Maior factus, soluens censum à se minore promissum, ratificare videtur, par. 2. limit. 30. num. 12.
Maritus habet priuilegium, ne conueniatur pro dote, nisi in quantum facere potest. part. 1. nu. 19.
Nisi ipse semel eam reddiderit, quia si postea ad eum peruenerit, in solidum conuenitur, ibid.
Et quid si se constituerit possidere nomine vxoris, ibid.
Mediolani statutum vt ex constituto generali non transeat possessio, par. 2. ampliat. 31. nu. 7.
Missus in possessionem bonorum debitoris ob ipsius contumaciam, recedet à possessione, oblata satisdatione. Si tamen interuenit constitutum, continuò debet reponi in possessione, par. 1. numero 72.
Mortuus an viuus quis dicatur in ipso mortis articulo, par. 3. lim. 1. num. 11.
Mutatio voluntatis non præsumitur, par. 2. ampl. 32. num. 17.
Mutuum id speciale habet vt alteri ignotãti quæratur actio, par. 3. lim. 7. num. 8.

N

Ne Hercules contra duos, par. 3. limit. 17. nu. 9.
Nemo dat quod non habet, in secunda par. ampl. 32. nu. 6. & par. 3. limit. 1. num. 3.
Notarius stipulatus pro emptore, debet concipere stipulationem in persona sua nomine emptoris, non in persona ipsius emptoris, par. 2. ampli. 26. num. 17. & par. 3. limit. 30. num. 78.
Notarius an possit alteri stipulari, par. 3. limi. 30. num. 8. & seq. & ferè per totam eam limit.
An saltem infanti, ibid. num. 9.
An & in conuentionalibus, ibi. num. 17. & multis seq.
Quid si fiat autoritate iudicis, ibid. num. 20. & multis seq.
Quid si nulla sit causæ cognitio, requiritur, ibid. num. 22.
Notarius est publica persona, par. 3. limitat. 30. numero 27.
Notarij sunt iudices chartularij, ibid. num. 28.
Notarij non sunt ij quos seruos publicos leges vocant, ibid. num. 32. & seq.
Notarij non possunt esse serui, ibid. num. 34.
Notarius an possit conficere instrumentum de re ad se pertinente, ibid. num. 39.
Notarius debet esse rogatus, ibid.
Notarij officium non iouentum ad stipulandum, ibid. num. 40.
Notarij possunt stipulari aliis, in instrumentis garentigiatis, ibid. num. 48.
Notarij stipulatio pro absente, facit vt donans, aut vendens reuocare aut pœnitere non possit, ibid. num. 49.
Notarij stipulatio ius quærit alteri sine acceptatione illius. ibid. num. 50.
Notarij stipulatio an tantum habeat vitium, vt do nans vel vendens non possit alteri donare aut vendere. Et si id faciat vter eorum præferetur, ibid. num. 51.

Notarj

Notarij ſtipulatio an faciat, vt conſtitutum illius transferat poſſeſsionem in abſentem ante ratificationem, ibid. per totum, & maximè.53. & ſequen.
Notarius qui pro abſente ſtipulatus eſt, & accepit realem poſſeſsionem, an poſsit per conſtitutum eam poſſeſsionem transferre in alium, ibidem, num.57.
Notarij ſtipulatio pro abſente euaneſcit non ſequuta ratificatione, ibid.num.64.
Notarij ſtipulatio ſiue acceptatio pacis pro altero ad certum tempus, non poteſt ratificari poſt illud tempus, ibid.num.65.
Notarius an poſsit reuocare ſtipulationem à ſe factam pro alio ante acceptationem illius, ibid. num.66.
Notarij ſtipulatio hoc habet, quòd alteri quærit ſine ceſsione, quod non habet aliorum ſtipulatio pro aliis, ibid.num.67.
Notarius quod alteri ſtipulatur, ſibi non quærit, etiam ſi is alter nolit acceptare, ibi.nu.77.& 78.
Niſi ipſius notarij ſtipulantis intereſſet, ibi.nu.79.
Notarius quibus verbis aliis ſtipulari debet, ibid. num.80.
Notarius ſimpliciter rogatus intelligitur rogatus cum clauſulis conſuetis, ibid.num.7.
Notarius an debeat ponere in inſtrumentis ea quę ſunt iuris & conſuetudinis, ibid.num.9.
Notarius an poſsit ſupplere renunciationem diſcuſsionis, ibid.num.11.
Notarius an poſsit ſupplere renunciationem periculorum & caſuum, ibid.
Nullitas in principio potentius operatur ad impediendum, quàm ex poſt facto ad reſoluẽdum, par.7.limit.7.num.43.

O

Obligatio ſimplex bonorum futura comprehendit, par. 2.ampliat.32.num.20.
Obliuionem inducit tempus, par.3.limit.21.nu.4.
Omiſſum in contractibus pro omiſſo habetur, par. 3.limit.31.num.11.
Atque etiam omiſſum in cæteris, diſpoſitionibus, ibid.

P

Pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem, par.1.num.31.
Niſi interuenerit conſtitutum, ibid.
Modò alienans poſsideat, ibid.num.33.
An autem id procedat in eccleſia, ibid.nu.34.
Et an per conſtitutum factum per debitorem impediatur dominij tranſlatio, ibid.num.35.
Pactum ingrediendi propria autoritate, nõ tranſit in ſucceſſorem ſingularem, par.1.nu.42.
Niſi interuenerit conſtitutum. ibid. & ſeq.
Tunc enim etiam contra eccleſiam tranſit, ibid.
Pactum legis cõmiſſoriæ vel addictionis in diem, an quærat dominium vel poſſeſsionem per procuratorem, par.2.ampliat.26.nu.5.6.7.
Papa quare non poteſt ſibi ſucceſſorem eligere, par.3.limit.2.num.4.
Papa non poteſt tollere infamiam facti, par.3.limi. 7.num.10.
Papa poteſt reuocare ea quæ ſunt iuris poſitiui vt ex nunc, par.3.limit.7.num.47.
Paria ſunt aliquid fieri tempore prohibito, vel idipſum factum tempore permiſſo cõferre in tempus prohibitum, par.3.limit.2.num.4.
Partus pars vteri dicitur.par.2.ampliat.32.nu.2.
Pars ſuum totum ſequitur, ibid.
Pater ſtipulando filiis naſcituris ſi nulli naſcuntur, ſibi quærit, par.3.limit.30.num.77.
Patientia includit ſcientiam, par.3.limit.12.nu.3.
Penſionis ſolutio non probat poſſeſsionem contra tertium, par.3.limit.1.num.21.
Sed probat contra ſoluentem, ibid.num.22.
Permiſſa eſſe cenſentur, quæ non ſunt prohibita, par.2.ampliat.32.num.4.
Perpetuarij qui dicantur, par.3.limit.13.nu.12.
Philelphi epitaphium, par.3.limit.2.num.13.
Pignus rei ſuæ eſſe non poteſt, parte 3. limitatio.7. num.23.
Pœnæ promiſsio in contractu inutili an valeat, par.3.limit.7.num. 28.& 29.
Populus liber an & quãdo poſsit ſe alteri ſubiicere, par.2.ampl.34.num.6.in fin.
Poſſeſsio ciuilis an ſufficiat ad præſcriptionem, par.1.num.17.& ſeq.
Poſſeſsio quæ transfertur ex conſtituto vel precario, an ſit vera an ficta, parte 2.ampliatio.1.per totum.
Et an comprehendatur ſub ſtatuto loquente de poſſeſsione, ibid.num.4.
Poſsidenti ciuiliter competit interdictum vnde vi.par.2.amplia.11.num.1.
Poſſeſsio an & quomodo tranſeat in hæredem, par.2.amplia.12. num.2.3.5. & par.3. limitat. 30. num.74.
Poſſeſsio ſub conditione tradi poteſt, par.2.amplia. 17.num.2.
Et ad tempus, ibid.
Poſſeſsio ſine animo non quæritur, parte 2.ampli. 26.nume.13. & parte 3. limitat.30.nume.53. & 2. ſequen.
Poſſeſsio naturalis vſufructuarij nunquam fuit apud dominum, par.2.ampl.33.num.1.
Poſſeſsio immemorialis probatur per inſtrumentum conſtituti, par.3.limit.2. num.18.
Poſſeſsio quam habet hæres ex conſuetudine, qua mortuus ſaiſit viuum, an vera ſit an ficta, par.3. limit.4.num.1.& 2.
Poſſeſsio an transferatur ex donatione viri & vxoris, & quomodo, par.3.limit.7. propè per totum.
Poſſeſsio an & quomodo transferatur ex contractu inutili, ibid.
Poſſeſsio ſolo animo perditur, ibid.num.13.
Poſſeſsionem non quæri actu iuris ex contractu inutili, ibid.num.14.
Poſſeſsio an transferatur ex vera traditione ſine contractu aut cauſa iuſta, ibid. num.17.
Poſſeſsio non transfertur ex ſimulato contractu, etiam cum reali traditione, par.3.limit. 8.nu.9.
Niſi verè actum ſit, vt transferatur, ibid.num.4.
Id tamen non procedit in precario, ibi.nu.5.
Quid autem ſi ſpecies vel nomen contractus eſt

ſimulatum,tamen aliquis alius contractus verè ſit,ibid.num.6.

Poſſeſsio non transfertur in emptorem apud ſe habentem,niſi id ſciat venditor,par.3.lim.12.numero 12.& 15.

Poſſeſsio rerum eccleſiæ an ſit apud prælatum, par.3.limit.16.nu.1.& 3.

Poſſeſsio rerum eccleſiæ non vacat prælato mortuo,ibid.num.2.

Poſſeſsio tranſlata per conſtitutum, an & quomodo perdatur per negligentiam conſtitutarij, & quanto tempore,par.3.lim.51.per totum.

Poſſeſsio an quæratur abſenti & ignoranti, par.3.lim.30.num.1.

Poſſeſsio non transfertur etiam tranſlato dominio, niſi ea apprehendatur,ibid.num.58.

Poſſeſſorium competit pro rebus incorporalibus, par.3.lim.1.nu.10.

Prælati an transferant poſſeſsionem per conſtitutum, par.2.ampliat. 23.& par.3.limitat. 16. per totum.

Prælatus an poſsideat res eccleſiæ.d.limit.16.nu.2. & 3.

Præſentia rei venditę operatur tranſlationem poſſeſsionis,par.2.ampl.3.nu.2.

Præſentia rei nihil operatur ad tranſlationem poſſeſsionis,niſi cedẽs poſsideat,par.3.lim.1.nu.6.

Præſumptus titulus & fictus quid inter ſe differant,par.3.lim.5.num.2.& 3.

Precarium ſolam ciuilem poſſeſsionem transfert, par.1.nu.4.
Niſi aliter conuentum ſit,ibid.num.5.

Precarium in quibus differat à mero & ſimplici conſtituto,ibid.nu.4.& ſeq.vſque ad nu.13.

Precarium an faciat ne requiratur excuſsio principalis debitoris,ibid.nu.54.

Precarium facit vt contractus cõditionalis habeat effectum ante conditionem, ibid.num.76.

Præcarium eſt ficta traditio, par.2.lim.1.nu.1.
Ex eo tamen transfertur vera & propria poſſeſſio,ibid. nu.2.& multis ſeq.

Precarium hæredi aut in hæredem continuatum, an nouum antiquúmve dicatur,par.2.ampl.13.num.3.

Precarium tacitè continuatur patiendo.ibid.nu.4.

Precarium rei ſuæ eſſe non poteſt,par.2.ampli.24.nu.4.& par.3.lim.7.nu.23.& lim.8.nu.5.

Precarium trahitur ad partum naſciturum,par.2.amplia.32.nu.2.

Precarium nõ reſoluitur reſoluta venditione, par.3.lim.7.num.20.

Precario tenens an poſsit præſcribere,par.3.lim.21.num.4.
An eius hæres,ibid.num.8.

Precarium appoſitum in conductione an transferat poſſeſsionem,par.3.limit.22. num.1.
Quid ſi precarium & conductio factæ fuerint in diuerſis contractibus,ibid.num.2.
Quid item ſi factæ fuerint à diuerſis,ibid.

Precarium in affictu poſitum an poſſeſsionem transferat,par.3.lim.24.

Precarium ſemper reuocari poteſt,ibid.

Precarium inter perſonas prohibitas nõ transfert poſſeſsionem.par.3.lim.25.

Precarium an reſoluatur reſoluto principali contractu,par.3.limit.29.

Precariũ an finiatur finito pignore,ibid. nu.6.8.9.

Precario poſsidens ab alio,an & quãdo illum priuet,conſtituendo ſe poſsidere pro alio ,par.3.limit.14.num.7.8.9.

Prælatus an transferat poſſeſsionem per conſtitutum,par.3.lim.16.per totum.
Quid ſi ipſe prælatus conſtituat cum capitulo, ibid.num.5.

Prælatus ne an eccleſia poſsideat rem eccleſiaſticam.ibid.num.3.& ſeq.

Primordialis diſpoſitionis natura attendenda, par.2.amplia.26.nu.6.

Princeps poteſt facere vt facta pro infectis habeantur,etiam quo ad effectus præteritos,par.3.lim.7.num.47.
Sed an id poſsit facere in pręiudicium aliorum, ibid.& num.ſeq.

Principali caſſato cenſentur caſſata omnia cõtenta in eo,par.2.lim.7.num.37.

Principali reſciſſo, reſciſſum eſt & iuramentum, ibid.

Principali ſublato an ſemper ſublatum ſit acceſſorium,par.3.lim.29 nu.7.

Probationis difficultas vbi eſt,ſufficit præſumpta aut veriſsimilis probatio,par.3.lim.1.num.18.

Procurator acquirit poſſeſsionem domino, par.2.amplia.26.num.3.
Sed an per actum ciuilem,ibid.num.5.6.7.

Procurator quod facit, non videtur dominus propriè facere,ibid.num.11.

Procuratoris titulum aſſumens , videtur actum eo nomine facere, & ſi aliter non exprimit, & non ſuo nomine,ibid.num.15.

Procuratoris delictum non nocet domino, niſi veniat in conſequentiam rei mandatæ, par.3.limi.13.num.4.

Procurator ſi rem quampiam vendidit cum clauſula conſtituti,& poſteà dominus alteri vendidit & tradidit, vter horum emptorum præfertur,ibid.nu.5.

Procurator vendens ac conſtituens poſsidere nomine emptoris,an transferat poſſeſsionem,d.limit.13.per totum.
Et quid ſi ad id habeat ſpeciale mandatum, ibi. num.9.& 10.
Quid ſi habeat mandatum cum libera, ibidem, num.11.
Quid ſi habeat mandatum de tradendo, ibid. num.13.

Procurator poteſt omnia quæ dominus poteſt,ibi.

Procurator ſimpliciter conſtitutus cenſetur habere mandatum ad ea facienda quæ ſunt de conſuetudine,ibid.num.7.

Procurator apprehendens poſſeſsionem rei vacantis,illam trãſfert in dominum, par.3.lim.4.num.5.

Propter noſtrum affirmare vel negare nihil mutatur in re,par.2.ampl.2.num.3.

Publica persona an possit pro alio stipulari, par.3. lim.30.num.24.& seq.
Pupillus etiam doli capax, quare nec ad pias quidem causas testari potest, nec eum autorizare quoque tutoris, par.2.lim.2.num.4.
Pupilli fauorabiles & iure diuino & ciuili. par.3. lim.30.num.3.
Pupillum & fiscum æquiparari, ibid.nu.44.
Putatiuus titulus & putatiua traditio non transferunt possessionem, par.3.lim.5.num.5.

Q

Quæ ad augendū ponuntur, non diminuunt, par.3.lim.23.num.2.
Quærenda facilius tolluntur quàm quæsita, par.2. amplia.32.num.12.
Qualitas delicti accessoria, etiam non expressa, remissa esse censetur, remisso delicto, par.3.lim.7. num.39.
Quasi possessio an comprehendatur in possessione, par.2.ampl.34.nu.2.& in 3 par.limi.1.nu.10.
Quis in dubio censetur actum facere nomine proprio, non alieno, par.3.amplia.26.num.15.
Quo ad morietur, & quo ad viuet, eiusdem significationis, par.3.lim.2.num.13.
Quod nondum est in rerum natura, nō potest deduci in acquisitionem, tamen si deductum fuerit, sumit robur illico quā incipit esse in rerum natura, par.2.amplia.32.num.3.

R

Ratificatio apprehensæ possessionis non requirit alium actum corporalem, par.2.ampli. 21.num.3.
Ratificatio mandato æquiparatur, par.2. ampl.27. num.1.
Nisi vbi mandatum pro forma requiritur, par. 3.lim.3.num.21.
Ratificatio non retrotrahitur, si antè spoliatio rei interuenerit, par.3.lim.30.num.2.
Ratificatio fit tam tacitè quàm expressè, ibidem, num.11.
Ratificare videtur vniuersitas à syndico gesta per solutionem expensarum factarum in lite. ibid. num.12.
Ratificare videtur qui censum soluit, ibid.
Et qui sensum contrà recipit, ibid.
Et qui respondet de fructibus, ibid.
Et qui agit ex contractu, ibid.
Et qui possidet rem quæ illi absenti cessa est. ibidem.
Et qui eam retinet, ibid.
Et qui aliter contractu vtitur, ibid.
Et qui exigit rationem administrationis, ibid.
Et qui fructus percipit, ibid.
Ratificatio non retrotrahitur in præiudicium tertij, d.limit.30.num.59.
Ratificatio actus facit vt actus ipse sit ratificantis, non eius qui fecit nomine illius, d.limitatio.30. num.62.
Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus, par.3.lim.10.
Remedium iudiciarium non excludit extraiudiciarium, par.1.num.41.
Præsertim si protestatum fuerit, ibid.nu.42.
Renunciatio apposita in contractu inutili, an & ipsa sit inutilis, par.3.lim.7.num.29.& seq.
Renunciatio sequitur naturam principalis, ibid.
Atque etiam compromissi, ibid.
Renunciatio discussionis an possit suppleri per notarium, par.3.lim.30.num.11.
An & renunciatio casuum fortuitorum, ibid.
Retrotractio non fit nisi extremis habilibus, par.2. ampl.17.num.4.
Retrotractio cuiuscunque rei nunquam fit in præiudicium alterius, ibid.nu.6.& par.3. nu.59.
Retrotractio semper fictè fit, non verè, par.3.d.nume.59.

S

Scientia eius cui quæri debet requiritur, par.2. ampliat.31.num.2.
Ea tamen in genere sufficit, ibid.num.5.
Scitum pro non scito aliquando habetur, par.3.limit.7.num.45.
Scriptum quoque pro non scripto, & è diuerso, nō scriptum pro scripto, ibid.
Sequester an & quando possideat. par.3.limitat.17. num.6.
Seruiens quem vocant, an per constitutum transferat possessionem, par.3.lim.17.per totum.
Et an per aspectum rei, ibid.
Serui nostri possunt nobis acquirere & stipulari, par.3.lim.30.nu.32.
Seruus publicus quis dicatur, & an is sit notarius, ibid.& seq.
Seruus non potest esse notarius, ibid.nu.34.
Simulatus contractus facit omnes ipsius clausulas præsumi simulatas, par.3.lim.7.num.32.
Sine interesse nemo auditur, siue agens, siue excipiens, siue opponens, siue appellans, siue alius quiuis, par.3.lim.13.num.14.
Singularis successor tenetur stare colono habenti hypothecam. par.1.num.47.
Societas non transfert dominium rerum futurarum. par.2.ampliat.32.num.6.
Licet ea fini communicandæ, ibid.num.8.
Solitum apponi habetur pro apposito, par.3.limi.3. & 31.num.9.
Solutio pensionis non probat possessionem contra tertium, par.3.lim.1.num.12.
Sed probat contra soluentem, ibid.nu.22.
Specialitates duæ simul non concurrunt, par.3.limit.5.num.4.
Specialitas vna & vna præsumptio simul quoque non concurrunt, ibid.
Spoliatio cadit in rebus incorporalibus, par.3. limit.1.num.10.
Statutum ita intelligendum est, vt aliquid addat iuri communi, par.1.num.67.
Statutū loquens in casu vero, procedit in casu ficto subrogato in locum veri, par. 2. ampliatio. 26. num.6.
Statutū Mediolani ex quo non transfertur possessio ex constituto generali, quomodo intelligendum, par.2.ampl.31.num.7.
Statutum, *Le mort saisit le vif*, an habeat locum in

rebus incorporalibus,par.2.amplia.32.num.22.
Statutum loquens in possessionem, an habeat locum in quasi possessione,par.2.ampl.34.nu.2.
Et quid si sit pœnale,ibid.
Statutum annullans cōtractum ob gabellam nō solutam,censetur annullare omnem obligationem in eo positam,par.3.limit.7.num.39.
Statutum in principali censetur esse statutum in accessorio,ibid.num.40.
Statutum potest facere,vt alius pro alio stipuletur, par.3.limit.30.num.47.
Statutum potest facere quod lex facit, ibid.
Stipulatio sequitur naturam alterius contractus in quo interuenit,par.3.limit.7.num.38.
Et alterius cuiusuis actus,ibid.
Stipulatio notarij,& alterius pro altero, quid inter se differant,parte 3.limit.30.nu.9.& 67.
Stipulari alteri præsenti possumus,modò eius præsentia sit vera,non ficta, ibid.num.63.
Stipulatus pro se & altero pro quo ex statuto stipulari potest, sibi totum quærit si alter acceptare nolit,ibid.num.76.
Subrogatum censetur idem esse cum eo,cui subrogatur,par.2.ampl.26.num.6.
Substitutio trahitur ad bona futura,par.2.amplia.32.num.21.
Syndicus volens stipulari debet concipere stipulationem in sua persona nomine vniuersitatis, ibid.nu.18.

T

Tabellio, vide suprà Notarius.
Tacita traditio quæ per societatem fit, æquiparatur constituto vel precario,par.2.ampli.32.num.6.
Tempus in quod actus confertur,non ipsius actus inspiciendum est,par.2.ampliat.32.nume.10. & par.3.limit.2.num.2.
Tempus obliuionem inducit,par.3.limit. 21.nu.4. Quod autem tempus id facit, ibid. per totam eam limit.
Testamentum vix cuipiam facere permittitur: & quare,par.3.limit.2.num.5.
Testamentum si non valeat, nec ea quoque clausula, cassans & irritans, in eo apposita,par.3.limit.7.num.39.
Testator an per constitutum transferat possessionem,par.2.ampl.24.per totum.
Testator tradendo potest mortem præuenire.ibid.
Testator potest dare facultatem apprehendendi possessioné rei legatæ propria autoritate & expressè & tacité.ibid.num.4.& 5.& par.3.limi.2. num.6.
Testator an possit legatū quod tradidit reuocare, par.2.ampl.24.num.7.
Testator factum infectum facere non potest,par.3. limit.7.num.4.
Traditio qualiscunque etiam iniusta & clandestina à domino facta transfert dominium,parte 1. num.26.
Traditio etiam vera est eiusdem naturæ ac cōtractus principalis,par.2.ampl.15.num.3.
Traditio tacita quæ ex societate fit, comparatur constituto vel precario,par.2.ampl.32.num.6.
Traditio etiam realis præsumitur simulata, cum fit ex contractu simulato,par.3.lim.8.num.3.
Traditum pro non tradito quandoque lex facit, par.3.limit.7.num.45.
Traditio venit ex consequentia necessariæ venditionis,par.3.limit.15.num.3.
Totum vel refutandum vel acceptandum, par.2. ampl.30.num.2.
Turpius eiicitur quàm nō admittitur hospes, par. 3.limit.7.num.43.
Tutor an per cōstitutum transferat possessionem, par.3.limit.15.per totum.
Tutor potest ipse sibi rem debitam tradere, ibid. num.3.

V

Validum à principio faciliùs conseruatur, quàm quod in principio nullum fuit, par. 2.lim.num.41.
Vasallus vendens feudum & non tradens, non eo priuatur,parte 1.limit.26.num.1.
Quid si interuenit constitutum, ibid. nu.5.& 6.
Quid si protestetur de iure domini, d.nu.6.
Quid si tradat sub ea conditione si domino placuerit.vel alia,par.2.ampl.27.nu.2.
Vendendi verbum intelligitur cum effectu, par.3. in 13.lim.nu.6.
Venditio ante traditionem non est perfecta,ibid.
Vendens scienter rem alienam & tradens,furtum committit,par.3.lim.26.num.3.
Venditio facta pretio declarando per alterū,mortuo eo arbitro precij,manet nulla, etiam si constitutum interuenerit,par.3.lim.29.nu.3.
Venditor se constituens possidere nomine emptoris,nullum postea pactum facere potest in præiudicium illius,par.1.nu.23.
Venditor an teneatur præcisè rem tradere.ibidem, num.36.
Et quid si constitutum interuenit, ibid.
Venditor ante traditioné rei an teneatur fundum colere,par.1.num.73.& seq.
Venditor qui se constituit possidere nomine emptoris,non potest per aliud constitutum transferre possessionem in alium.
Verbum, videtur, an semper denotet fictionem, par.2.ampl.1.num.3.& 7.
Verba cum effectu accipienda,par.3.limita.13.numero 4.
Verbalis appræhensio rei sufficit si realis impeditur per vim tyranni,par.3.lim.17.nu.7.
Verisimilis probatio sufficit in his quæ sunt difficilis probationis,par.3.lim.1.nu.18.
Viam quam semel elegeris, hæc tibi pateat, par.1. num 38.
Vires quæ ab initio valuerunt,& posteà perierunt, faciliùs recuperantur, quàm quæ ab initio non valuerunt,par.2.lim.7.num.45.
Virginitas non restituitur nec à deo quidem,par.3. limi.7.num.9.
Viuens non habet hæredem,par.1.lim.2.nu.6.
Viuus an mortuus dicatur in ipso mortis articulo, par.2.lim.2.num.12.

Vnus duorum vicem sustinere non potest, par.3.limit.30.num.38.
Vsucapio sine possessione non procedit, par.1.nu.17. vide tamen num.seq.
Vsusfructus retentio facta à vēditore, facit, vt emptor præferatur alteri, cui postea res est realiter tradita, par.1.num.25.
Quod tamē intellige, si emptor soluit precium, ibid.num.26.
Vsusfructus retentio transfert possessionem etiam rerum vniuersalium, par.2.ampliat.31.num.1.& ampliat.32.num.4.
Vsusfructus commoditas cedi potest, par.2.ampl.33.num.3.
Vsusfructus retentio non transfert possessionem, nisi retinens possideat, par.3.limit.1.nu.4.
Vsusfructus retentio non operatur traditionem sine titulo, par.3.limit.6.num.4.
Nec ex titulo inutili, par.3.limit.7.num.16.
Vsusfructus habet tacitum constitutum, par.3.lim.7.num.12.
Vsusfructus retētio an faciat cessare præsumptionem fraudis vel simulationis, quæ ex eo oritur, quòd alienans manet in possessione, par.3.limi.9.num.10.11.12.13.& 14.
Vsusfructus retentio in cōtractu inutili non transfert possessionem, part.3.limita.7.num.1.& numero 16.
Vsusfructus retentio non operatur translationem possessionis rei incertæ, ratione quotæ aut loci, par.3.limit.19.num.2.in fi.
Nisi in contractu rei vniuersalis, ibid. nume.2.& seq.
Quid si res primò incerta posteà fiat certa, ibid. num.4.
Vsusfructus retentio facta à vasallo vel emphyteuta vendente, an faciat eos priuari, ac si realiter tradidissent, par.3.limit.26.num.2.
Vsufructuarius an possit priuare proprietarium sua possessione, par.3.limit.14.num.9.
Vsufructuarius an & quanto tempore præscribat, par.3.limit.21.num.8.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM OMNIVM, QVÆ IN TRACTATV L. BOVES, §. Hoc ſermone, ff. de verb. ſignific. continentur: quem poſtea ſequetur alius limitationum huius regulæ.

A

ACceptans vnum beneficinm vi gratiæ expectatiuæ, quod conſequi non poteſt, poterit aliud acceptare. 330. num. 3.
Acceptans beneficium vi gratiæ apoſtolicæ, conſumit gratiam. 342. num. 1.
Niſi errãter acceptauerit beneficium alteri collatum. ibid.
Acceptantem beneficium, vbi manifeſtum eſt ius in illo non habere, non eſt expectanda ſententia ſuper declaratione non iuris. 343. num. 8.
Acceptans ſtatim bonam fidem agnoſcere debet, nec ſententiam expectare. ibid.
Accipiens ſcienter fideiuſſores non idoneos, ita ſibi præiudicat, vt variare ei non liceat. 322. nu. 36.
Accuſatum qnempiam promittens præſentare, intelligitur de prima præſentatione tantùm. 300. num. 47.
Contrarium tenent nonnulli. 300. num. 48.
Accuſatione prima ius accuſandi cõſumptum eſt. 312. num 134.
Accuſatio, cuius accuſator abolitionem impetrauit, ampliùs repeti non poteſt. ibid. nu. 135.
Actionem ineptam proponens, & ob id repulſus eſt, poteſt redire ad aptam. 319. num. 16.
Actor à iudicio repulſus, quòd reus rem petitam non poſsideret, non probibetur poſtea iterum agere, ſi reus inceperit poſsidere. ibid. num. 17.
Actor qui ſuccubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens. ibid. num. 18.
Actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem ſequentis vtilis. 317. num. 1. & nu. 3.
Actus inualidus habetur pro non facto. 317. nu. 2.
Actus is ſolus præoccupationem inducit, qui de iure ſortitur effectum. 319. num. 12.
Actum inutilem ſcienter faciens, nõ poterit poſtea ad ſuum commodum alium vtilem facere, 321. num. 29.
Actum primum faciens inutiliter, ſi in culpa ſit, non poteſt illum poſtea iterare, 322. nu. 31.
Actus extraiudicialis ſiue in eo erretur in facto ſiue in iure, ſi non ſortitus fuerit effectum, poteſt iterari. 324. num. 42.
Quidam contra. ibid.
Actum nullum facientes ex defectu formæ vel ſolennitatis ſi ſunt ipſo priuati poteſtate eiuſdem actus faciendi, non poterunt eum iterum facere. 326. num. 34.
Secus ſi ſunt tantùm priuandi. ibid.
Actus reiteratur ex benignitate, & fauore vltimæ voluntatis. 326. num. 1.
Actum faciens quis ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſsitate. 336. num. 12.
Actum quod eſt inter partes primo loco inſpiciendum. 337. num. 2.
Admonitio vna an ſufficiat. 347. num. 5.
Adracbne biſera. 294. num. 7.
Adulterum & adulteram deferens, nihil agit, poterítque iterum deferre. 319. num. 15.
Aegrotum curare ſi promiſerit medicus, non tenetur niſi ſemel. 318. num. 114.
Aegypti oues bis in anno pariunt, bíſque lanam præbent. 294. num. 7.
Aegyptia ficus ſepties vno anno fructum ſufficit, ibid.
Aegyptiis ſacerdotibus vnam tantùm vxorem ducere licebat. 313. num. 142.
Aegyptij matri Matutæ & Fortunæ muliebri coronam non imponebãt niſi vniuira mulier. 313. num. 143.
Aegyptij Apim bouem colunt. ibid.
Aequitas iuuare non poteſt nec debet delinquentem. 321. nnm. 29.
Aequitas ſcripta præfertur rigori iuris. 336. & ſeq. num. 8.
Affirmatio minùs affirmat, & negatio plus negat. 333. num. 4.
Affirmatiua diſpoſitio ſiue permiſsiua intelligitur de primo actu. 332. num. 1. & 333. num. 4.
Affirmatiua præcepta non tam potentius obligant quàm negatiua. 333. num. 5.
Affirmatiua & negatiua quando concurrunt potiús attendenda & negatiua. 333. num. 6.
Affirmatiua potiùs attenditur, quàm negatiua, vbi duæ qualitates concurrunt. 334. num. 7.

Africa

Africa biferas vites habet.294.nu.7.
Agens ad debitum ex conditione, nondum ea impleta, & ob id fuccumbit, tum ea poftea impleta denuo poteft agere.319.nu.16.
Alberti Francouiæ Comitis hiftoria memorabilis. 332.num.19.
Alexander Herodis filius mortuus in fomnis apparuit Glaphiræ vxori fuæ, quæ alteri atque alteri nupferat.314.nu.148.
Alternationum electio eft debitoris.347.nu.1.
Ambigui vel obfcuri declaratio vel interpretatio non poteft fieri nifi femel.299.nu.40.
Ancilla à nullo alio matrimonij caufa manumitti poteft, quam qui vxorem ducturus eft.293. numero 4.
Angelus fibi contrarius.305.num.83.
Animæ fauor & piæ caufæ fuadet verba referri ad primam vicem.301.nu.58.
Anima mortui coniugis contriftatur ex fecundo matrimonio fuperftitis.314.nu.147.
Animalia bruta fenfu quodam naturali non tanti faciunt fecundas nuptias ac primas. 316. numero 161.
Annis aliquid fieri iuffum, intelligitur de proximo biennio.296.nu.22.
Anniuerfaria facrificia ideo non differuntur, quia nec iterari poffunt.320.limit.1.nu.23.
Antonius ab Afiaticis fecunda vectigalia exegit, 294.nu.8.
Antoniæ amor erga maritum.315.nu.153.
Antonia cubiculum focrus pro coniugio habuit. ibidem.
Apim bouem Aegyptij colunt.313. num.143.
Apharce bifera.294.nu.7.
Appellans poteft iterum appellare, fi ob id victus eft, quòd ineptè exceptionem, à qua repulfus eft, propofuerat.320.limi.t. num.18.
etiam in eo cafu, quo aliàs non poffet amplius appellare.ibid.
Appellanti tempus præfcriptum ad profequẽdum appellationem prorogari debet, fi aliquid acciderit.344.nu.7.
Arbitrandi poteftas alicui data, intelligitur vt femel tantum arbitretur.309. num.108.
Arbitrium prorogandi intelligitur de prorogatione valida.318.& feq.num.5.
Arbitri præceptum, quo iudex ucitur litis non neceffaria dilatio, non valet.305.nu.67.
Arbiter qui intra præftitutum tempus iudicare nõ potuit, cogitur de nouo arbitrium fufcipere.305. num.66.
Arbiter non tenetur affentire partibus volentibus dilationem prorogari, vbi id non eft neceffariũ, ibid.num.67.
Et e contrariò.ibid.
Arbiter fi non feruauerit formam mandati, non expirat mandatum, quin poffit iterum arbitrari.325.num.51.
Quod & feruandum eft in iudice delegato. ibidem.
Arbores biferæ.294.num.7.
Argentario mandatum factum vt edat rationes, non producit actum mandati.336.nu.12.
Afcriptio libertatis præcedens impedit fubfequẽs legatum ferui.319.num.13.
Si non appareat de contraria voluntate.ibid.
Aftyagis fomnium.321.num.28.
Aftyages poftremus rex Medorum.ibid.
Aftyages regno priuatur à Cyro.ibid.
Autoris liber de caufis minuendæ pœnæ.307.numero.98.
Autoris iudicium quomodo intelligatur §. hic. 341.nu.4.

B

Baldus fibi contrarius.307.nu.83.
Baldus alter iuris coryphæus.307.nu.94.
Baldus nihil omnino intactum reliquit. 341. numero 4.
Bambergenfis vrbs obfeffa à Ludouico imperatore.332.num.19.
Bannito facultas fimpliciter conceffa, vt tutò venire poffit in ciuitatem, an intelligatur vt femel veniat.304.num.80.& 327.num.9.
Bannitus hoftis eft patriæ. 28.num.10.
Baptifma Paulianiftarum & Cataphrygum nullum eft.320.num.20.
Baptifma vnum.313.num.140.& 320.nu.20.
Baptifmi facramentum non reiteratur.313.nu.140. 320.num,20.
Beneficiorum numerus iuribus eft odiofus. 297. numero 32.
Ideo de primis tantùm duobus intelligitur. ibidem.
Beneficium vnum eligens femel, confumpta eft electio, nec poterit aliud eligere.300.nu.51.
Beneficium vnum acceptans vi gratiæ expectatiuæ, quod confequi non poteft, poterit aliud acceptare.300.nu.3.
Beneficium iure fpeciali competens facilius amittitur, quam quod iure communi competit.336. num.14.
Beneficia duo obtinens ex difpenfatione, fi vnum aut alterum eorum dimiferit, nõ poterit vi illius difpenfationis vnum aut alia beneficia eligere. 318.num.1.
Beneficium ignorãs fibi abfenti collatum, fi à fede apoftolica aliud, quod fimul cum eo tenere non poterat, impetrauerit, eligere debet vtrum eorum maluerit.342.nu.2.
Beneficium recipiens alteri collatum, vel à papa referuatum liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimiffa.343. num.7.
Beneficium acceptantem vbi eft manifeftum ius in illo non habere, non eft expectanda fententia fuper declaratione non iuris.43. num.8.
Benignè, id eft, ex æquitate.342.nu.2.
Bifera Adrachne.294.nu.7.
Bifera Apharce.ibid.
Biferæ arbores. ibid.
Biferæ ficus.ibid.
Bifera malus in Confentino agro.ibid.
Biferæ nuces.ibid.
Bifera rofaria Pefti oppidi.ibid.

Biferæ terræ in Lydia.294.num.7.
Et duæ meſſes,ibid.
Biferæ vites apud mare Smyrnæ,ibid.
Bigamus ordinari non debet nec poteſt. 313. numero 142.
Brauium quid ſit 303. num.72.
Bruta animalia ſenſu quodam naturali non tanti faciunt ſecundas nuptias, ac primas.317.nu.162.

C

CAeſari ſacrificanti cor in extis defuit,320. li.1. num.22.
Calendis ſtipulatus quis, de primis intelligitur. 296.num.21.
Calendaria ſacrificia, ſi qua fuerunt ratione dilata poſſunt repeti.320.lim.1. num.23.
Capiens condemnatum pro delicto, ſi ſtatuto debeat habere dimidiam partem cõdemnationis, non tantùm intelligitur de prima captura ſed & de aliis.335.num.5.
Cardinalis ſi à papa permiſſum ſit, vt poſsis teſtari de bonis eccleſiæ,intelligitur de primo actu teſtandi.311.num.128.
Cataphrygum hæreſim induxit Montanus. 314. num.151.
Cataphrygum baptiſma nullum eſt.320.nu.20.
Cautio de danda vel reſtituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantùm intelligitur. 295. num.2.
Cautionem rurſus dare non eſt neceſſe, ſi ſemel ſatiſdatum fuerit.296.nu.18.
Cautionem æquum eſt prẹſtari,ſi noua cauſa allegatur.296.num.19.
Cauſa noua ſi allegatur, æquum eſt præſtari cautionem.ibid.
Cauſa idonea ſi interuenerit,recognitio & diſpunctio ſemel tantùm ſunt creditoribus concedendæ.ibid.nu.20.
Cauſam proximam & non remotam ſemper iura conſiderant.298.nu.33. & 312.nu.133.
Cauſæ piæ & animæ fauor,in l.cùm quidam ff.de ann. lega.ſuadet verba non referri ad primam vicem.301.num.58.
Cauſa ſimpliciter prolata intelligitur de prima. 312.num.133.
Cauſa proxima quæ ſit. 298. nume.33. & 312. numero 133.
Cauſa remota quæ ſit,ibid.
Cauſam piam non licet extendere ad alias non pias cauſas.322.num.34.
Cauſa ceſſante ceſſat effectus,329. num.50. & 330. num.2.
Cauſa durãte,debet etiam durare id quod ob eam cauſam introductum eſt,ibid.
Charondas legiſlator nec viris ſecundas nuptias permiſit.316.num.157.
Citatio vna an ſufficiat.347.nu.5.
Clerico data licentia,vt ſe abſentare poſsit, intelligitur de prima vice tantùm.330.num.70.
Clerico ſi à papa permiſſum ſit vt poſsit teſtari de bonis eccleſię,intelligitur de primo actu teſtãdi tantùm.311.num.128.
Cognatis legatum factum, compræhendit etiam illos,qui non ẹrant tempore teſtamenti. 308.numero 105.
Commune ius difficilius tollitur, quàm ius ſpeciale.325.num 50.
Compromiſſum ſoluitur pœna ſemel commiſſa. 295.num.13.
Niſi aliud actum ſit,ibid.
Compromiſsi fideiuſſor tenetur de primo compromiſſo tantúm.311.num.130.
Compromittentes in ipſa facultate prorogandi, præſumuntur in dubio habuiſſe intentionem conformem naturæ compromiſsi.303.nu.67.
Compromiſsi natura eſt,vt finem faciat litibus,nõ vt lites.& ſuperfluas dilationes inducat.ibid.
Compromiſſarius poteſt dicere, eligo, vel prouideo.331.num.13.
Compromiſſum ſi ex pacto fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere. 335. nu.3.
Concedens generaliter omnem decimationem cuiuſpiam loci,intelligitur concedere & futuram decimationem.345.num.3.
Conceſsio generalis ſeruitutis, ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. ibid. num.1.
Conceſsio vniuerſalis etiam ad futura trahitur. ibid.num.2.
Cõditionis melioris ſpes nõ debet adimi. 354.n.32.
Conditio ſi ſit aliquo momento completa ſufficit. 297.num.101.
Conditio hæc,cum nupſerit, non impletur contractis nuptiis inutilibus.317.num.2.
Conditionis melioris eſſe non debet delinquens, quàm non delinquens.321.num.29.
Conditio,ſi nupſerit, non eſt impleta per primas nuptias,quæ non ſunt ſortitæ effectum.330.n.5.
Conditio intelligitur de prima vice.340.num.1.
Secus quando promittitur certa quantitas fructuum naſciturorum ex aliquo ſundo, non adiecto relatiuo. ibid.
Conditio nuptiarum in l.hæc conditio filiæ. ff. do condit.& demonſtr.benignè intelligitur de ſecundis nuptiis.342.num.2.
Conducens molendinum ea lege,vt ipſum debeat reaptare, tenetur ſemel tantùm.370. nu.100.
Confitentis beneficium non conſequitur qui primùm negat,& poſtea confitetur.307.nu.97.
Confitens ſtatim, quamuis primò negauerit, non illi fraudi erit, quin conſequatur beneficium confitentis.307.num.99.
Coniugis mortui anima contriſtatur ex ſecundo matrimonio ſuperſtitis.317.num.147.
Coniugium primum,ſi fortè tibi proſperè ſucceſſerit,eo ſucceſſu contentus conquieſcito.316.numero 157.
Si verò aduerſum obtigerit, idem malum ſecũ cunda exploratione tentare furioſi eſt,ibid.
Cornices inuocabant veteres in nuptiis poſt Hymeneum 317.num.162.
Cornices mortuo mare marito nouem hominum ætatibus viduæ perſeuerant.376.nu.162.
Corrigere ſe non poteſt, qui ſemel declarauerit, 299.num.40.

Consensus primus consideratur non secundus. 308.nu. 102.
Consentinus ager malum habet biferam.294.numero 7.
Consilium mutare an liceat.344.nu.5.
Constituti vis quæ ea est vt transferatur possessio obtinet in primo constituto tantùm 311.nu. 123.
Constitutarius,si rei alicuius naturalem siue realem possessionem appræhenderit, & ea postea cadat,& deinde res ad constituentem redierit, redit & possessio in constitutarium.343.
Constitutio loquens de scrutinio vel communi electione intelligitur de primo actu,vel casu 302 nu.60.
Constitutiones & leges multæ latæ sunt in odium contrahentium secundas nuptias.315.numer.155
Quæ etiam locum habent in variis.ibidem numero 156.
Constitutioni prohibitiuæ renunciari non potest. 333.num.6.
Contrahens illicitas nuptias scienter non iuuatur per alias.331.nu.29.
Imo puniri debet. ibid.
Nisi secundò & licitè contraxerit cum eadem. ibid.
Sunt qui tenent contrarium.ibid.nu.30.
Contractibus,quod actum semper sequimur.337. nu.2.
Contractus in dubio nunquam intelligitur continere promissionem annuam.339.nu.3.
Conuentionalis pœna non nisi semel committitur,legalis verò sæpius,336.nu.11.
Nisi expressè dictum sit.ibid.
Quidam contrarium tenuerunt.ibid.
Creditori data potestas, vt possit accipere pecunias sub cambiis, non restringitur ad primam vicem,sed generaliter intelligitur,donec creditori sit satis factum 330.nu.8.
Idque procedit etiam si dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri.ibid.
Creditor si cadat possessione pignoris vel hypothecæ sine vlla ipsius culpa, non ita perdit ius pignoris,quin possit iterum eam possessionem recuperare. 347. nu.1.
Nisi creditor expressè consenserit alienationi rei pigneratæ. nu. seq.
Creditore volente aliud pro alio solui potest. 322. nu.53.
Cupressi triferæ.294.nu.7.
Cyri historia.321.nu.28.
Cyrus creditur filius pastoris.ibid.
Cyrus puer rex deligitur ab æqualibus pueris.ib.
Cyrus Astyagem regno priuauit. ibid.

D

Damnati vltimo supplicio statim & libertatem & ciuitatem amittunt.319.nu. 12.
Decimationem omnem cuiuspiam loci concedens generaliter,intelligitur concedere & futuram.145.nu. 3.
Declarationis permissio intelligitur de primo tantùm.299.nu.40.
Declaratio obscuri vel ambigui non potest fieri nisi semel.299.n. 40.& 347.nu. 1.
Id tamen intelligitur nisi is qui disposuit aliquid obscurè, postea semel declarauerit, id ipsum obscurum,possit totū reuocare. 348. n.1.
Declarato semel libello non est locus pœnitentiæ, 299.nu.40.
Declarans non potest se corrigere. ibid.
Declaratæ rei nihil adiici potest nec detrahi.ibid.
Declarans pœnitere non potest. ibid.
Declaranti variare non licet.299.nu.41.
Declarationi locus non est, sed electioni in l. qui ex pluribus.ff.de verb.oblig. ibid.
Declaratio aliud est quam electio. ibid.
Declarare suam sententiam interlocutoriam iudex sæpius potest. 300.nu.43.
Non diffinitiuam. ibid.
Sunt qui contrarium tenent.ibi.nu.45.
Declaratio non nisi semel fieri potest. ibid. n. 46.
Id autem non procedit quando destructio voluntatis ad declarantem pertinet, ibid.
Declarare quis suum testamentum potest toties quoties voluerit.348.nu.1.& 300.nu.46.
Decurionatum, aut aliud munus temporale executus,non cogitur iterum suscipere.312.numero 138.
Decurionibus diuisiones die sui natalis testatoe dari si iusserit, intelligitur non de vno tantùm, sed perpetuo legato.338.nu.4.
Deferens adulterum & adulteram nihil agit, poteritque iterum alterutrum deferre.319.& seque. nu. 15.
Delegatus si quis fuerit à papa ad consentiendum alienationi vel concessioni emphyteusis alicuius rei ecclesiasticæ,intelligitur de primo tātùm consensu.310.nu.120.
Delegatus iudex si semel inutiliter iudicauerit, nō potest iterum iudicare vtiliter.323.nu.40.
Id autem intelligitur si malè iudicauerit per errorem iuris,secus si facti: secundum Inno.sed Bal.contrà. ibid.
Delegatus,qui semel etiam inutiliter pronunciauit,aut quicquam nulliter fecit,non potest iterum pronunciare.342.nu. 4.
Hoc tamen non procedit vbi per iustum errorem facti nulliter gessit. ibid.
Delegato si sit tempus statutum à delegante (idque partibus consentientibus) ad expediendam causam non poterit id tempus amplius prorogari.344.nu.6.
Nisi quippiam nouum aut inopinatum emerserit.ibid.nu.7.
Delinquenti æquitas iuuare non potest nec debet, 321.nu.29.
Delinquens melioris conditionis esse non debet quàm non delinquens.ibid.
Demotionis filiæ historia.315.nu. 152.
Denunciatio vna an sufficiat.347.nu. 5.
Desistens ab accusatione amplius ad eam nō admittitur.312.nu.134.
Dianæ ius sacrificandi nō esse nisi spectatæ pudicitiæ mulieri & quæ vni viro tantū nupta fuisset. 313.nu. 143.

Dictio, quandocunque, importat infinitatem. 345. num. 3.
Dictio (quoties) importat facultatem variandi. ibi. num. 1.
Diebus aliquid fieri iussum, intelligitur de biduo proximo. 306. nu. 22.
Diffinitiuam sententiam iudex interpretari non potest. 300. nu. 43.
Nec reuocare ibid.
Nec declarare. ibid.
Idque bis tantùm. ibid. nu. 44.
Sunt qui tenent contrarium. ibi. nu. 45.
Dei Ingales. 316. nu. 158.
Dispensatio ad beneficia intelligitur de duobus primis. 297. nu. 28.
Dispensatum si fuerit à papa cum illegitimo vt possit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm. ibid. nu. 29.
Dispensare super inhabilitate personæ aliud est, quàm super beneficiorum pluralitate. ibid. numero 32.
Dispensatio quæ fit super inhabilitate personæ, personam tantùm respicit. ibid.
Dispensatio super vno beneficio cum persona inhabili, eo dimisso vnum post alterum habere poterit. 298. nu. 33.
Dispensatio cùm fit à papa cum inhabili super beneficiis obtinendis, persona venit principaliter in dispositione. ibid.
Et persona habilitatur ad ipsa. ibid.
Dispensatio cùm fit cum inhabili, debet de hoc fieri expressa mentio. ibid.
Et debet fieri cum causæ cognitione. ibid.
Dispensatio minus habet vitium, quàm legitimatio. ibid. nu. 34.
Dispensatio debet intelligi cum effectu. ibid.
Dispensatum specialiter si fuerit de certo aliquo beneficio obtinendo, tunc non poterit aliud obtinere. ibid. nu. 36.
Dispensatio de re aliqua certa & expressa ad aliã trahi non potest. ibid.
Dispensatio super vno matrimonio facta ad aliud trahi non potest. ibid.
Dispensatio certi beneficij ad aliud non trahitur. ibid.
Dispensatum si fuerit cum aliquo super primo beneficio vacaturo, si illud beneficium alteri deberetur, ipse dispensatus poterit obtinere aliud ibid. nu. 37.
Dispensatio sua natura multùm odiosa est, ideo restringenda. ibid. nu. 39.
Dispensatio ad duo beneficia, non intelligitur de duobus primis tantùm, quando in dispensatione sunt illa verba, quoties sibi placeret. 345 n. 1.
Dispositio iudicatur ex causa proxima & non remota. 298. nu. 35.
Dispositio simpliciter emanans intelligitur de primo actu. 299. nu. 39.
Dispositio loquens de actu intelligitur de primo qui valuit. 317. num. 1.
Idque procedit nisi quis primum actum inutilem & prohibitum scienter fecerit. 321. num. 29.
Intelligitur etiam de primo actu valido, cum ad ius sit relatio, secus si fiat ad merum factum 323. nu. 37.
Idque etiam intelligitur, quando tractamus de iure quærendo. 181. nu. 38.
Idque etiam procedit in eo, qui iure suo aliquid facit, secus si iure alieno. ibid. nu. 40.
Intelligitur etiam in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primario, secus si iure deuoluto. 326. nu. 49.
Id etiam procedit, cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentem, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere, se ens si iure speciali. ibid. nu. 50.
Procedit etiam cum actus primus nullus est ob omissam formam vel solennitatem. tunc enim is iterari poterit, secus autem si peccatum sit in materia. ibid. nu. 51.
Procedit etiam, vt scilicet is qui actum fecit nullum possit iterum & eum validum facere, si nullum est ipso iure, secus si ope exceptionis, vel officio iudicis est emendandum, tunc enim non poterit eundem iterare. 326. nu. 55.
Dispositio prohibitiua siue negatiua, non solùm de primo actu intelligitur, sed in infinitum. 332. num. 1.
Dispositio legis vel hominis verificatur in primo actu valido. 317. nu. 2.
Dispositio sententiæ & promissio consumitur in primo actu, licet is postea fuerit retractatus, cùm sit hominis dispositio, 332. nu. 20.
Etiam si non sortitus fuerit effectum. ibid.
Dispositio affirmatiua siue permissiua intelligitur de primo actu. 332. nu. 1. & 333. n. 4.
Dispositio legis intelligitur, quoties opus fuerit. 335. num. 5.
Dispositio hominis verificatur in primo actu valido, non autem in inualido. ibid. nu. 6. & 8.
In Dispositionibus illi inter viuos voluntas obligandi semper in id fertur quod minus est. 339. nu. 1.
Dispositiones testamentariæ multò magis longiùs producuntur & plenius interpretantur, quàm quæ fiunt inter viuos. ibid.
Dispositio legis vel statuti æquiparatur dispositioni vltimæ voluntatis. ibid. nu. 4.
Disponat testator, & erit lex. ibid.
Dispositio omnis quæcunque ea sit sumere debet interpretationem ex natura rei, & subiecta materia, 341. nu. 2.
Dispunctio semel tantùm est ereditoribus concedenda, si causa idonea interuenit. 296. nu. 10.
Dissensus primus consideratur non secundus. 308 nu. 132.
Dominus Gallorum moribus potest cogere vasallum, vt aliquid conferat pro dote filiæ suæ. 295. nu. 14.
Idque semel tantùm, & pro prima filia & pro primo matrimonio. ibid.
Domus habitatio si à patre relicta sit filiæ, cum vidua erit, ea si tertiò & quartò vidua fiat, consequetur legatum. 326. num. 3. & 328. numer. 11. & 338. nu. 6.

333.nu.6.
Dormire pro mori.313.nu. 141.
Dotis promissio in primis duntaxat nuptiis destinatur.293.nu.3.
Dotis reddendæ stipulatio, in casum soluti matrimonij, eo redintegrato non consumitur,294. nu.5.
Dotis fauor,in Leùm pater.§.pater certam de leg. 2.suadet verba referri ad primam vicem. 301. nu. 58.
Dotare qui tenetur,si dotauerit,& dos amissa fuerit,an teneatur iterum dotare. 335.nu. 4.
Dotare sororem inopem tenetur frater certis casibus.336.nu.14.
Si tamen semel dotauerit non tenetur ampliùs, ibid.
Dotis promissio habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur.340. nu.2.

E

ECclesiasticus, qui scienter elegit indignum, absque dubio amittit facultatẽ iterum eligendi.322.nu.32.
Ecclesiæ legatum ita factum, die nundinarum, intelligitur esse non vno tantùm anno, sed in perpetuum fuisse relictum.327.nu. 6.
Electio facta per procuratorem ita consumit ius eligendi, sicut si facta esset per dominum. 295. nu.15.
Electio quando trahit secum executionem, non admittitur variatio.ibid. nu.16.
Electione serui legata, semel tãtùm optare possumus.ibid.
Eligens mutare voluntatem non potest, quando electio trahit secum executionem. ibid.
Electio cuiuspiam rei non rectè facta potest iterari.ibid.nu. 21.
Eligens scholasticus semel vnum ex iudicibus, an poterit postea variare.296.nu. 24.
Eligendi aut prouidendi potestas an differat. 331. nu.13.
Eligens variare non potest.299.nu.41.
Electioni locus est & non declarationi in l. qui ex pluribus.ff.de verb.oblig. ibid.
Electio aliud est quàm declaratio.ibid.
Eligens semel vnum beneficium consumpta est electio,nec poterit aliud eligere.300.nu.51.
Eligentes scienter indignum, amittunt facultatem iterum eligendi.322.nu. 32.
Electio partium intelligitur de primo actu. 307. nu. 95.
Electus quis videtur, vt semel tantùm dicat, non etiam vt corrigat. ibid.
Electio facta si non secuta sit effectum, electores possunt denuo eligere.317.nu.4.
Eligendi episcopum si alicui potestas data est & quempiam elegerit,qui consentire noluerit,poterit iterum eligere.317.& seq. nu. 5.
Electione centum amphorarum vini data qui acetum elegerit,potest iterum eligere.318. num. 7.
Electio inualida non impedit secundam. ibid. num. 8.
Eligendi potestas in dubio deuoluitur ad superiorem.322.nu. 34.
Eligentes an possint variare.ibid.
Si electio ita nulla sit vt nullum pariat effectum.ibid. nu. 35.
Eligens rem alienam potest iterum eligere.ibid.
Eligens scienter viam incompetentem, sibi ita præiudicat,vt ei variare non liceat.ibi.nu.36.
Eligere qui potest iure proprio, si elegerit inutiliter,poterit denuo eligere, nisi scienter indignũ elegerit.324.nu. 43.
Secus autem in eo, qui non habet facultatem iure proprio sed alieno. ibid.
Electus quando excusatur, vel remouetur electio alterius,loco ipsius deuoluitur ad præsidem remouentem,vel excusantem.ibi. n.45.
Eligere iterum non possunt decuriones, quamuis iure proprio id ad eos pertineret.ibid.
Eligens iure alieno, non potest iterum eligere, etiam si inutiliter primum elegit. 324.nume.47.
Secus in actibus extraiudicialibus,siue sit iudex ordinarius,siue sit delegatus.ibid.
Electio primùm facta à canonicis si non sortita est effectum, poterunt primi eligentes iterum eligere.325.nu. 49.
Electores publicato scrutinio poterunt variare,& iterum eligere si electio est ipso iure nulla. 326. nu.56.& 344.nu.3.
Secus si non esset nulla ipso iure.ibidem.
Eligens semel benè vel malè, an possit iterum eligere.331.nu.10.
Electio pro prouisione in iure ponitur.ibid.nu.14.
Electio propriè loquendo, aliud est quàm prouisio,ibi.nu.15.
Electio spectat ad inferiores.ibid.nu.16.
Eligendi potestas finitur vno actu, nisi si eligendi mandatum ita fuerit,donec fuerit ecclesię prouisum.ibid.nu.17.
Quidam tamen contrarium tenuerunt. ibid.
Electio si sit data cuipiam ab homine,si semel elegerit variare non licet.336. nu. 9.
Electio secunda difficilius permittitur in testamentis,quàm in contractibus.340. nu. 9.
Eligens beneficium vi gratiæ apostolicæ, cõsumit gratiam.342.nu. 1.
Nisi erranter elegerit beneficium alteri collatum.ibid.
Eligentes per viam electionis, ea publicata ad secundam electionem venire non possunt. 344. nu.3.
Secus si per viam postulationis, antequam postulationem præsentauerint. ibid.
Electo per simplicem electionem quæritur ius saltem ad rem, per postulationem verò non ante præsentationem.ibid.nu.1.
Electio si non sortitur effectum, poterunt eligentes electionem aliam facere.ibid.nu.4.
Emens simpliciter iactum retis intelligitur de primo tantùm.302.nu. 62.
Emptor,cui mouetur lis de re empta, si protestatus fuerit se non posse eam litem nunciare venditori,quia abest,tunc si reuersus fuerit, debet ei denunciare,aliàs prima protestatio nihil ope

ratur.347.nu.4.

Episcopus si contulerit beneficium absenti, non poterit id alteri conferre ante istius absentis acceptationem.301.nu.56.

Episcopus habens potestatem nominandi aliquẽ in prima sui creatione, vt recipiatur in canonicum, si nominet aliquem qui acceptet, & postea renunciet, non poterit ampliùs alium nominare.303.nu.69.& 310.num.115.& 344.nu. 4.

Episcopus si concesserit alicui facultatem intrandi monasterium monialiũ, intelligitur de prima vice tantùm.303.nu.73.

Episcopum vnius vxoris virum esse oportet, id est monogamum,313.nu.142.

Episcopus si habeat indultum ad certum tempus vt quatuor ipsius famuli gaudeant fructibus beneficiorum suorum trahitur etiam ad illos qui loco priorum fuerunt substituti.334.nu.2.

Errorem iuris & facti, sunt qui negant prodesse in sententiis & aliis actibus iudicialibus.343.nu.5.

Erythiæ insulæ mira fertilitas.294.nu.8.

Ethnici obseruarunt, vt pontifes maximus & flaminica non nisi semel matrimonium inire possent.313.nu.143.

Executor cui mandatum est, vt prouideat alicui de præbenda, si prouiderit de præbenda alicuius, qui communi opinione reputabatur mortuus, cùm adhuc viueret, non impeditur de alia prouidere.342.nu.4.

Expressa mentio debet fieri, cùm papa dispensat cum inhabili 298.nu.33.

Et debet fieri cum causæ cognitione.ibid.

Estensio non debet fieri in pœnis.322.nu.33.

Extensio de vna causa fauorabili ad aliam fit in fauorabilibus, etiam in exorbitantibus.328. num. 15.

Extraiudicialis actus siue in eo erretur in facto siue in iure, si nõ sortitus fuerit effectum, potest iterari.324.nu.41.

Quidam contra.ibid.

F

FAciendi potestas intelligitur de prima vice tantùm.311. nu. 122.

Faciens quis actum ad quem tenebatur, actus videtur factus ex necessitate.336.nu.12.

Facilitati suę imputare debet, qui fideiussores minus idoneos accepit,296.nu. 19.

Factum temerarium est quod agitur contra iura. 298.nu.33.

Facti & iuris errorem sunt qui negant prodesse in sententiis & aliis actibus iudicialibus.343.nu.5.

Facultas simpliciter concessa bannito, vt tutò venire possit in ciuitatem, intelligitur vt semel veniat.304.nu.80.

Facultas concessa patribus concilij generalis de eligendo locum futuro concilio, intelligitur de prima electione.310.nu. 119.

Fata non consumuntur vnis ac primis nuptiis.321 nu.27.

Fauor dotis, in l.cùm pater.§.pater certam, de legat.ij. suadet verba referri ad primam vicem. 301.num.58.

Fauor id facit, vt sermo indefinitus non restringatur ad primum.328.nu.11.

Fauor extenditur de vna causa fauorabili ad aliã, etiam in exorbitantibus.ibi. nu.15.

Feder.Senen.discipulus Io.And.327.nu.4.

Felynus superioris ætatis ornamentum & lumen. 293.nu.1.

Feriæ Latinæ apud Romanos cùm non rectè factæ fuissent, denuo instaurabantur,321.n.26.

Feudi natura est, vt transeat ad omnes hæredes masculos ex se descendentes in infinitum. 304. num. 77.

Ficus Aegyptia vno anno septies fructum sufficit.294.nu.7.

Ficus biferæ. ibid.

Fideicommissum simpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm. 305.nu. 82.

Fideiussores minus idoneos qui accepit, facilitati suæ imputare debet,296.nu.19.

Fideiussor compromissi, aut locationis tenetur de primo compromisso aut locatione tantùm. 311. nu.130.

Fideiussores non idoneos scienter accipiens, ita sibi præiudicat, vt variare ei non liceat.323. nu. 36.

Fideiussori sæpius damnum incutitur, si contingat ex post facto reum effici non soluendo.346 nu. 7.

Fides vna.313.nu.140.& 320.nu. 20.

Fieri non iure aliquid & non fieri, paria sunt.318. nu.7.

Filiorum legitimatio quæ fit ex sequenti matrimonio, non impeditur per matrimonium medium.293. nu. 4.

Filiorum appellatione ex suo corpore vel ex se nascentium siue descendentium, an veniant nepotes aut alij descendentes.304.nu.78.

Filiabus debentibus maritari legatum factum, intelligitur de filiabus, quæ primùm nubere debent, non de viduis.309.nu.113.

Filiis primi matrimonij iniuriam faciunt qui secũdas nuptias aggrediuntur.314.nu.146.

Filiam dotare tenetur pater ex dispositione iuris communis.336.nu. 14.

Flaminica apud Ethnicos non nisi semel matrimonium inire poterat.313.nu. 143.

Fœminini generis victimæ plus valent in omnibus sacris.320.nu.23.

Fontei Agrippæ filiæ historia.315.nu.154.

Formæ & modi omissio reddit actum nullum.317 nu.1.

Forma mandati si non seruata fuerit ab arbitro, non expirat mandatum quin possit iterum arbitrari. 325. nu.51.

Quod & seruandum est in iudice delegato.ibi.

Fornicatio an sit transire ad secundas nuptias.314. nu.151.

Fortunæ muliebri apud Aegyptios coronam non imponebat, nisi vniuira mulier.313.nu.143.

Fratres si pacti fuerint, vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus, id intelligitur vt semel tantum. 305.nu.10.

Nisi aliter expressum fuerit. ibid.
Frater si ex statuto teneatur dotare sororem, si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur eam amplius dotare. ibi. nu. 11.
Frater patruelis non propriè dicitur frater. 305. nu. 84.
Frater si ex statuto excludat sororem, intelligitur de fratre in primo gradu. ibid.
Frater in certis casibus tenetur dotare sororem inopem. 356. nu. 14.
Si tamen semel, non tenetur amplius.
Fraus distringit periurium, non dissoluit. 332. nu. 18
Fundo legato cum mancipijs comprehenduntur mancipia post inducta. 354. nu. 3.
Fundus, cum quo permutatus est fundus patrimonialis, censetur patrimonialis, 338. nu. 2.

G

GAllorum moribus dominus potest cogere vasallum vt aliquid conferat pro dote filiæ suæ. 395. nu. 14.
Idque semel tantùm, & pro prima filia, & pro primo matrimonio. ibid.
Generalis mentio non sufficit in dispensatione, quæ fit à papa cum inhabili. 298. nu. 33.
Et debet fieri cum causæ cognitione. ibid.
Generalis concessio seruitutis, ne luminibus officiatur, ad futura lumina trahitur. 345. n. 1.
Germanorum antiquorum moribus solæ virgines nubebant. 315. nu. 154.
Gratia consumitur per vnum actum, 295. nu. 15.
Gratia alicui à sede apostolica concessa, vt ei prouideatur de aliquo beneficio, intelligitur de primo. 301. nu. 54.
Nisi ex causa. ibid.

H

HAbitatio domus si à patre relicta sit filię, cùm vidua erit, ea si tertio & quarto vidua fiat consequetur legatum. 328. nu. 11.
Hæredis nomen ex sui natura protenditur non solum ad primum, sed alios vlteriores. 297. nu. 32.
Restringitur tamen ad primum in dispositione non transmissibili ad hæredes. ibid.
Hæredis appellatione an tantum veniat primus hæres, an etiam cæteri, & quando & quomodo 304. nu. 75.
Hæredum appellatione ex suo corpore vel ex se nascentium siue descendentium an veniant nepotes aut alij descendentes. ibid. nu. 78.
Hæres institutus sub conditione, si ante conditionem existentem, repudiauit, nihil egit. 317. nu. 3.
Hæres iussus à testatore vestire vxorem viduam id intelligitur, dum in viduitate permanserit, ex qualitate personæ. 326. & seq. nu. 1.
Hæres iussus à testatore vendere alimenta, si ea vẽdiderit, non poterit super hac venditione transigi. 336. nu. 13.
Hæredi si à testatore mandatum fuerit, vt vestiret vxorem, intelligitur vt singulis annis vestiat. 347 nu. 4.
Hannibalis historia memorabilis. 332. nu. 18.
Hieronymus multa congessit in secundas nuptias 313. nu. 141.
Hieronymus non damnat secundas nuptias, sed docet eas non tam suscipiendas quàm primas. ibid.
Hominis vel legis dispositio verificatur in primo actu valido. 317. & seq. nu. 2.
Hominis dispositio consumitur primo actu. 332. nu. 20.
Etiam si non sortitus fuerit effectum. ibid.
Hostia prima non litante, altera ac tertia, & deinceps donec litatum foret, adhibebantur. 320. nu. 22. & 321. nu. 24.
Hybreæ ad Antonium lepidum dictum, cum Asiaticis secunda vectigalia imperaret. 394. n. 8.
Hymenæus apud antiquos in nuptiis inuocari solitus. 317. nu. 161.
Hyperborei bis æstatem habent, & bis frugem legunt. 294. nu. 7.

I

IAson superioris ætatis ornamentum & lumen. 293. nu. 1.
Ignorans distinguitur à sciente. 322. nu. 35.
Ignorans beneficiũ sibi absenti collatum, si à sede apostolica aliud, quod simul cum eo tenere nõ poterat, impetrauerit, eligere debet vtrum eorũ maluerit. 342. nu. 2.
Immobilis res à patre recepta ex permutatione alterius, eandem omnino sortitur naturam. 339. nu. 3.
Immunitas simpliciter concessa intelligitur perpetua. 334. nu. 4.
Implementum primum sufficit ad dissolutionem & liberationem obligationis. 319. nu. 116.
Imola sibi contrarius. 325. nu. 45.
Incontinenti quæ fiunt, inesse videntur. 307. num. 99.
Incompetentem viam scienter eligens, sibi ita prę iudicat vt ei variare non liceat. 323. num. 36.
Indefinitus sermo in fauorabilibus, non restringitur ad primum. 328. nu. 11.
Indefinita apposita circa personas æquipollet vniuersali in fauorabilibus. ibid. nu. 14.
Indefinita negatiua æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis. 333. nu. 5.
Indiæ regiones adeo feraces & vberes, vt bis fructus singulis annis ferant. 294. nu. 7.
India bis æstatem habet. ibid.
India bis legit frugem. ibid.
Inesse videntur, quæ incontinenti fiunt. 307. nu. 99
Infinitas toleratur in obligatione contrahenda in alicuius conditionis euentum. 340. nu. 6.
Iniuriam faciunt filiis primi matrimonij qui secũdas nuptias aggrediuntur. 314. nu. 146.
Iniuriam marito mortuo facit, quæ ad secundas nuptias transit, ibid. nu. 147.
Instituens nepotem qui sibi ex suo filio nascetur, statim nato nepote institutio habet suum effectum in eius persona. 306. nu. 92.
Instituta hæres, si cuidam certo nubat non prius

hæres exiſtit, quàm conditioni paruerit, aut hic eam ducere recuſauerit. 308. num. 101.

Inſtitutione poſthumi comprehenditur poſthumus ex quacunque vxore. ibid. nu. 105.

Inſtitutus rogatus alteri reſtituere aut eius hæredibus poteſt legitimam detrahere. 309. numero 107.

Inſtituens poſthumum hæredem, non vtique is ſolus inſtitutus videtur, qui ex ea quam habet vxore, ei primùm natus eſt, vel is qui tunc in vtero eſt, verum & is qui poſtea ex quacunque vxore naſcetur. 326. nu. 2.

Inſtituens teſtator ventrem vxoris, & poſtea ex eadem vxore plures habuit filios diuerſis temporibus, cenſentur omnes inſtituti. ibid. nu. 3.

Interpellatio vna an ſufficiat. 347. nu. 1.

Interpretatio obſcuri vel ambigui non poteſt fieri niſi ſemel. 299. nu. 40. & 348. n. 1.

Idque intelligitur niſi is qui diſpoſuit aliquid obſcurè, poſteaque ſemel interpretatus fuerit, idipſum obſcurum poſsit totum reuocare. ibid.

Interpretationi primæ ſtandum eſt, & non cæteris. 299. nu. 40.

Interpretanti non eſt licitum pœnitere. ibid. num. 42. & 300. nu. 46.

Id procedit quando deſtructio voluntatis ad interpretantem pertinet. ibid.

Interpretatus ſuam ſententiam iudex iterum interpretari non poterit. ibid. nu. 43.

Idque locum habet in diffinitiua, ſecus in interlocutoria. ibid.

Interpretari ſententiam interlocutoriam iudex ſæpius poteſt. ibid. nu. 43.

Et declarare, ibid.

Et reuocare, ibid.

Idque bis tantùm, ibid. nu. 44.

Sunt qui tenent contrarium. ibid. nu. 45.

Interpretari ſententiam diffinitiuam iudex non poteſt. ibid. nu. 43.

Interpretari ſuum teſtamentum quis poteſt, toties quoties voluerit. 348. nu. 1. & 300. nu. 46.

Inſtrumentum à ſe receptum qui ſemel parti dedit, non tenetur iterum dare. 312. nu. 139.

Inſtrumentum nullum non dicitur inſtrumentum. 318. nu. 9.

Inualidus actus habetur pro non facto. 317. nu. 2.

Ioan. And. præceptor Feder. Senen. 327. nu. 4.

Ioan. And. diſcipulus Oldra. ibid.

Iudex interpretatus ſuam ſententiam iterum interpretari non poterit. 299. nu. 42.

Idque locum habet in diffinitiua, ſecus in interlocutoria. ibid.

Iudex, cui à ſtatuto facultas eligendi arbitrum data eſt, ſi abſentem elegerit, poterit iterum eligere. 318. nu. 6.

Iudex ordinarius ſi ſemel inutiliter iudicauit, poteſt iterum iudicare vtiliter. 323. nu. 40.

Non etiam delegatus, ibid.

Iudicis delegati non intereſt conſumere mandatum. 324. nu. 42.

Iudex poteſt ferre ſententiam contrariam priori ſuæ ſententiæ, quæ ipſo iure nulla erat. 326. nu. 55.

Aliàs facere non poſſet. ibid.

Iudex neceſſariò debet ſequi ſtatutum. 336. nume. 12.

Iudex in arbitrariis debet maximè æquitatem ob oculos ponere. 344. nu. 7.

Iudicatum ſolui promittens vſque ad ſententiam diffinitiuam, intelligitur de prima. 311. nu. 125.

Iugales Dei, 316. nu. 158.

Iulia in ſomnis Pompeio apparuit, ſeſe indignatam oſtendens, quòd ſecundas nuptias appetiuiſſet. 314. nu. 148.

Iurans quis ſe non calumniæ cauſa poſtulare, neq; habere quæ diſpunxerit, iterum eſt ei facienda poteſtas nec amplius. 296. nu. 20.

Iurans per ſalutem, cùm non ita ſpecialiter iuſiurandum eſſet ei delatum, iuraſſe non videtur. 317. nu. 2.

Iuratum legitimè ſi non eſt, iterum iurandum eſt. ibid.

Iura ſemper conſiderant in diſpoſitione cauſam proximam & non remotam. 298. nu. 33.

Ius quæſitum facilius cōſeruatur, quàm ius nouū acquiritur. 323. nu. 39.

Iure alieno eligens vel faciens aliquid, non poteſt iterum eligere, aut facere, etiam ſi inutiliter elegit aut fecit. 325. nu. 47.

Secus in actibus extra iudicialibus ſiue ſit iudex ordinarius ſiue delegatus. ibid.

Ius ſpeciale facilius tollitur, quàm ius commune, 325. & ſeq. nu. 50.

Iure ſpeciali beneficium competens facilius amittitur, quàm quod iure communi competit. 336. nu. 14.

Iuris ſtricti quæ ſunt, ſtrictè ſunt interpretanda. 339. nu. 1.

Iuris & facti errorem, ſunt qui negant prodeſſe in ſententiis & aliis actibus iudicialibus. 343. nu. 5.

Ius ad rem facilius perditur, quàm ius in re. 343. nu. 7.

Ius non quæritur ex ſola electione in dignitatibus electiuis, in ſimplicibus autem ſic. 344. numer. 4.

Ius ſi ſit alteri quæſitum, variare non licet. ibidem num. 5.

Secus ſi non ſit quæſitum. ibid.

Iure eodem quæ alicui competunt & eodem iure cenſeri debent. 345. nu. 3.

L

LAcedæmonij ſi primis hoſtiis litare non poſſent, rurſus immolabant, donec litarent. 321. nu. 25.

Laicus præſentans variare poteſt. 311. nu. 129.

Laicus patronus, qui ſcienter præſentauit indignum, non priuatur poteſtate præſentandi, 322. nu. 33.

Laicus, qui ſcienter elegit indignum, dubitatur, an amittat facultatem eligendi. ibid. nu. 32.

Latinæ feriæ apud Romanos cùm non rectè factę fuiſſent,

fuissent, denuò instaurabantur. 321. nu. 26.
Legati ius prima testatione consumitur. 295. numero 16.
Legata serui electione, semel tantùm optare possumus. ibid.
Legatum si ita est, vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictum est, hæres rursus id præstet, non intelligitur quoties perdiderit, sed de prima missione tantum. ibid. nu. 18.
Legatum simpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm fratribus. 305. nu. 82.
Legatum factum cognatis, comprehendit etiã illos qui non erant tẽpore testamẽti. 308. nu. 105.
Legatum si sit aliquid mulieri, cum vidua erit, intelligitur de prima viduitate. 309. nu. 112.
Legatum factum filiabus debentibus maritari, intelligitur de filiabus, quæ primũ nubere debent, non de viduis. ibid. nu. 113.
Legata optione vini, si legatarius scienter acetum elegerit, non poterit ampliùs variare. 322. numero 35.
Legatarius scienter potest renunciare iuri suo. ibid.
Legata libertate alieno seruo, si dominus ipsius primum dissenserit, non propterea continuò abrumpitur libertas, sed differtur, donec dominus propositum mutauerit. 327. nu. 7.
Legatum ecclesię ita factum, die nundinarum, intelligitur esse non vno tantum anno, sed in perpetuum fuisse relictum. 327. nu. 6.
Legatus si sit vsufructus alicui, videtur toties repetitus, quoties amissus. 329. limit. 4. nu. 1.
Legato fundo cum mancipiis, comprehendũtur mancipia post inducta. 334. nu. 3.
Legatum vel promissio fructuum nasciturorum ex tali fundo cum relatiuo quis, vel qui intelligitur de fructibus, vnius anni. 314. nu. 1.
Legitimatio filiorum, quæ fit ex sequenti matrimonio, non impeditur per matrimonium medium. 293. nu. 4.
Legitimatio plus habet vitium, quàm dispensatio. 298. nu. 34.
Legalis pœna sæpius committitur, conuentionalis non nisi semel. 336. nu. 11.
Nisi expressè dictum sit. ibid.
Quidam contrarium tenuerunt. ibid.
Leges & constitutiones multæ latæ sunt in odium contrahentium secundas nuptias. 315. nu. 155.
Quæ etiam locum habent in viris. ibid. nu. 156.
Lex loquens de aliquo actu, qui potest sortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido. 317. nu. 2.
Legis vel hominis dispositio verificatur in primo actu valido. ibid.
Leges legitimantes filios ex concubina natos per sequens matrimonium, intelliguntur non tantum de primis patris nuptiis, sed etiam de secundis. 329. nu. 8.
Legis prouisio sortitur effectum, cum primus actus sortitus est. 332. nu. 20.
Legis ea natura est, vt disponat, non pro vno actu tantum, sed perpetuò. 335. nu. 2.
Lex semper loquitur, estq; semper in viridi obseruantia. ibid.
Legis dispositio intelligitur, quoties opus fuerit. 335. nu. 5.
Legis vel statuti dispositio æquiparatur dispositioni vltimæ voluntatis. 339. nu. 4.
Libello semel declarato non est locus pœnitentiæ. 299. nu. 40.
Libertatis ascriptio præcedens impedit subsequens legatum serui. 319. nu. 13.
Libertate legata alieno seruo si dominus ipsius primùm dissenserit, non propterea continuò abrumpitur libertas, sed differtur, donec dominus propositum mutauerit. 327. nu. 7.
Libertas omnium rerum fauorabilissima. 328. nu. 17.
Licentia data clerico, vt se absentare possit, intelligitur de prima vice tantum. 303. nu. 79.
Licentia data monacho, vt possit esse procurator, intelligitur de prima tantum. ibid.
Licentia data parrochiano, vt possit alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, intelligitur de prima vice tantum. ibid.
Litigare qui mauult quàm restituere, moram fecisse videtur. 343. nu. 8.
Locatarius si debeat habere fructus vnius anni cuiuspiam agri, qui bis in anno fructus produxerit, intelligitur de primis tantum. 294. nu. 6. & 346. nu. 1.
Idq; procedit in titulo oneroso, secus in lucratiuo. 346. nu. 1.
Locationis fideiussor tenetur de prima locatione tantum. 311. nu. 130.
Locutio pluralis duorum numero est contenta. 296. nu. 22.
Ludouicus Imperator obsedit Bambergẽsem vrbem. 332. nu. 19.
Lydiæ terræ alicubi biferæ. 294. nu. 7.
Et duæ messes in Lydia. ibid.
Lynces viduæ perseuerant. 317. nu. 161.

M

MAlè quod fit, vel minus plenè, ex integro est agendum. 320. nu. 20.
Malus bifera in Consentino agro. 294. nu. 7.
Magi apud Medos somniorum interpretes. 321. nu. 28.
Mandane filia Astyagis Medorum regis. ibidem.
Mandatum si fuerit à põtifice maximo alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo. 297. nu. 27.
Mandatum si fuerit à papa alicui prouideri de beneficio, si ad id accesserit consensus Episcopi intelligitur de primo. 303. numero 59.
Mandatum citandi non finitur per citationem inualidam. 317. nu. 1.
Mandati formam si non seruauerit arbiter, non expirat mandatum quin possit iterum arbitrari. 325. nu. 51.
Quod & seruandum est in iudice delegato. ibid.

Mandatum factum argentario vt edat rationes, non producit actum mandati. 336. & sequ. numero 12.

Mandatum si fuerit hæredi à testatore, vt compromitteret causam, quam habebat cum certo quodam super mutuo, sub certa pœna, sufficit vt hæres semel compromiserit. 340. nu. 10.

Marcellus Cos. cum immolaret, prima hostia cæsa, iecur sine capite inuentum est, in secunda omnia apparuerunt quæ assolent. 320. nu. 22.

Mariti mortui memoriam negligit quæ ad secundas nuptias transit. 314. nu. 149.

Marito mortuo iniuriam facit, quæ ad secundas nuptias conuolat. ibi. nu. 146.

Maritus si reliquerit vxori aliquid vtendum, quãdiu castè aut honestè vixerit, ea perdit legatũ, si transierit ad secundas nuptias. ibidem numero 149.

Masuerius scriptor non cótemnendus. 295. nu. 14.

Matrem dotare filius non tenetur, quæ ad secundas nuptias transit. 313. num. 145.

Matri Matutæ apud Ægyptios coronam non imponebat, nisi vniuira mulier. ibi. num. 143.

Matrimonium medium non impedit legitimatio nem filiorum, quæ fit ex sequenti matrimonio. 293. num 4.

Matrimonium si ea conditione contractum sit, si pater consenserit, & primùm dissenserit, postea vero consenserit, non propterea erit contractũ matrimonium, quia intelligitur de primo consensu aut dissensu. 312. nu. 132.

Matrimonia secunda nó damnat D. Hieronimus, sed docet non æquè suscipienda quàm prima. 313. nu. 141.

Matrona nulla nisi spectatæ pudicitiæ, & quæ vni viro nupta fuisset, ius sacrificandi Dianæ eiusque signum tangendi habebat. 313. nu. 143.

Matrimonio vno contentæ mulieres, corona pudicitiæ honorabantur. 315. num. 153.

Matrimonium primum si fortè tibi prosperè successerit, eo successu contentus conquiescito. 316. num. 157.

Si vero aduersum obtigerit, idem malum secunda exploratione tentare furiosi est. ibid.

Matrimonium inualidum non impedit secundũ contractum. 318. num. 8.

Matrimonium contrahens nauigare dicitur. 316. num. 158.

Matrona pudica nunquam nisi semel nubit, ex Porciæ sententia. 314. nu. 151.

Matthæus Matthesilla. sibi contrarius. 299. num. 41.

Medicus si promiserit curare ægrotum, non tenetur nisi semel. 310. num. 114.

Memoriam mariti mortui negligit, quæ ad secundas nuptias transit. 314. nu. 146.

Mentio expressa fieri debet cùm papa dispensat cum inhabili. 298. num. 33.

Et debet fieri cum causæ cognitione. ibi.

Messes duæ quoquo anno in Lydia. 294. nu. 7.

Mitius agitur cum lege, quàm cum homine. 336. num. 11.

Modi & formę omissio reddit actum nullum. 317. num. 1.

Monacho data licentia, vt possit esse procurator intelligitur de prima vice tantum. 303. nu. 70.

Moniales si contulerint electionem suæ abbatissæ in Episcopum qui semel de vna prouiderit non poterit amplius aliam dare. 300. nu. 50.

Siue vtiliter siue inutiliter. ibid.

Montanus hæreticus perperam damnauit secundas nuptias. 313. nu. 144.

Montanus induxit hæresim Cataphrigum. 314. num. 151.

Mora vltima nocet. 308. nu. 101.

Moram fecisse videtur, qui litigare mauult, quàm restituere. 343. nu. 8.

Mulieri alicui si legatum sit aliquid, cum vidua erit, intelligitur de prima viduitate. 309. num. 112.

Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit: quòd si dormierit vir eius, liberata est. 313. nu. 141.

Mulier ad secunda vota transiens iura coniugij violat. 314. nu. 147.

Mulier quæ transit ad secundas nuptias non dicitur castè viuere, quantum attinet ad priorem maritum. 314. nu. 148.

Mulier pudica, quæ casto amore maritum prosequitur, post illius obitum de secundis nuptiis non cogitat. 315. nu. 152.

Mulieres quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ bonorabantur. ibid. nu. 153.

Mulier quæ in secundi matrimonij fœdus nubit, an & quomodo æquiparatur ei quæ impudicè viuit. 314. nu. 150.

Munus temporale qui executus est, non cogitur iterum suscipere. 312. nu. 138.

Mutare consilium an liceat. 344. nu. 5.

N

Nati post testamentum, vel eius qui postea in familiam venit, habetur ratio. 334. numero 3.

Nauigare dicitur, qui matrimonium contrahit. 316. nu. 158.

Negationem suam quis reuocare non potest, nisi semel. 297. nu. 26.

Negans primò, statim confitens, non illi fraudi erit, quin consequatur beneficium confitentis. 307. num. 99.

Negatiua siue prohibitiua dispositio, non solùm de primo actu intelligitur, sed in infinitum. 332. num. 1.

Negatio plus negat, quàm affirmet affirmatio. 333. nu. 4.

Negatiua vel prohibitiua fortiores sunt quàm affirmatiua siue permissiua. ibid.

Negatiua præcepta potentiùs & efficaciùs obligant, quàm affirmatiua. ibi. nu. 4.

Negatiua indefinita æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis. ibid.

Negatiua & affirmatiua quando concurrunt, potius attendenda est negatiua. ibid. nu. 6.

Negatiua minus attenditur quàm affirmatiua vbi duæ

Negatiua minus attenditur quàm affirmatiua vbi duæ qualitates concurrunt.ibid.nu. 7.
Nomen hæredis ex sui natura protenditur non solùm ad primum,sed ad alios vlteriores.297.nu. 32.
Restringitur tamen ad primum in dispositione non transmissibili ad hæredes. ibidem.
Notarius si in causa erroris instrumenti libello oblato compareat,& dicat se errasse,an sit standum dicto illius.307.nu. 95.
Nouercæ appellatione intelligitur nouerca patris non aui.306.nu.87.
Nouum ius difficilius,acquiritur, quàm ius quæsitum conseruatur.323.nu. 39.
Nuces biferæ.294.nu.7.
Nullum quod est non habet nomen eius rei, quæ significare vult.318.nu. 9.
Numerus beneficiorum iuribus est odiosus. 247. nu.32.
Ideo de primis tantum duobus intelligitur. ibidem.
Nunciare iterum post primam nunciationem quando liceat.320.nu.19.
Nunciatione operis noui finita per mortem nunciantis,potest iterum nunciari. ibid.
Nubens secundò non dicitur seruare fidem priori coniugi.314. nu. 146.
Nubentium secundò pœnæ communes sunt viro & vxori.315.nu. 156.
Idq; tamen generale non est.316.nu.159.
Nubere melius est,quam vri. 316. nu.161.
Nuptiarum appellatione de primis intelligitur. 293.nu.2.& 3.& 313.nu.141.
Nuptiæ primæ magis propriæ nuptiæ : & honorabiliores. laudabiliores, digniores, fauorabiliores.313.nu.141.
Nuptiæ secundæ non damnãtur à D.Hieronimo, sed hic docet non tam suscipiendas quam primas.ibid.
Nuptias secundas cõtrahere an sit fornicatio. 314. nu.151.
Nuptiæ crebræ habent locum maledicti. ibid.
Nuptiæ primæ fœlices ac sanctæ. 374. numero 154.
Nuptiæ secundæ tristes ac detestandæ sunt. ibid.
Nuptias secundas aggressus malum aliorum rebus suis infert.316.nu. 157.
Nuptiæ secundæ non subrogantur loco primarũ. 338.nu.1.
Nuptiarum conditio in l.hæc conditio filiæ. ff. de condi. & demonst. benignè intelligitur de secundis nuptiis.341. nu.2.
Nuptias illicitas scienter contrahens non iuuatur per alias.321.nu.29.
Imo puniri debet. ibid.
Nisi secundò & licitè contraxerit cum eadem. ibid.
Sunt qui teneant contrarium. ibidem numero 30.

O

Obligatio satisdandi prima satisdatione consumitur.396.nu. 19.
Obligatus ex contractu vel sententia ad rem tradendam , si semel eam tradiderit , perpetuò est liberatus.310. nu. 117.
Obligandi voluntas in dispositionibus inter viuos, semper in id fertur quod minus est. 339. nu.1.
Obligatio contrahenda in alicuius conditionis euentum patitur infinitatem. 347. numero 6.
Obligatio multiplicanda patitur infinitatem , si per multiplicationem, in effectu non multiplicatur interesse. ibid.
Secus verò si multiplicatur interesse & inducitur nouum damnum.ibid.
Obscuri vel ambigui declaratio vel interpretatio non potest fieri nisi semel. 299. numero 40.
Idq; intelligitur nisi is qui disposuit aliquid obscurè postea; semel interpretatus fuerit, vel declarauerit id ipsum obscurum possit totum reuocare.ibidem.
Obstat quicquid sequentibus tum demum tantùm obstare videtur, si habuerit effectum. 319. nu.15.
Obtinens duo beneficia ex dispensatione, si ca aut alterum eorum dimiserit, non poterit vi illius dispensationis vnum aut alia beneficia eligere.338. nu. 1.
Occia septem & quinquaginta per annos Vestalibus sacris præsedit.315.nu. 154.
Odium restringendum est.298.nu. 34.
Oldra.præceptor Ioan. Andr.327.nu.4.
Omissio modi & formę reddit actum nullum.317. num.1.
Operis noui nunciatio,siue iure, siue iniuria facta sit, sic præoccupat ædificantem , vt quicquid post eam ædificatum est,sit demoliendum. 319. nu.12.
Si tamen ineptè facta sit non habet vim præoccupationis.ibid.
Operis noui nunciatione finita per mortem nunciantis,potest iterum nunciari.320. num. 19.
Optione seruorum alicui data, qui alienum optauerit, non consumpsit optionem. 319. numero 15.
Optione vini legata, si legatarius scienter acetum elegerit non poterit amplius variare. 322. numero.35.
Ordinari non debet nec potest bigamus. 313. numer. 141.
Ordinatus semel non potest nec debet iterum ordinari.320.nu. 21.
Nisi malè aut non rectè fuerit ordinatus. ibid.
Ordinarius iudex si inutiliter iudicauerit, potest iterum iudicare vtiliter.323. nu. 40.
Non etiam delegatus.ibid.
Othonis Maguntini episcopi frans.332.nu.19.
Oues in Ægypto bis in anno pariunt, bisq; lanã præbent.294.nu. 7.

P

PActum inter fratres, vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus,id intelligitur,vt semel

mel tantùm 295.num.10.
Nisi aliter expressum fuerit. ibid.
Pactum de non petendo factum à creditore reo principali prodest fideiussori. 312.nu. 136.
Pacto si compromissum fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere.335.nu.3.
Pæsti oppidi rosaria bifera.294. nu.7.
Papa si concedat præbendam in tali ecclesia vacaturam, non apposito tempore, intelligitur de prima.296.num.21.
Papa si dispensauerit cum illegitimo, vt possit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm.297. num. 29.
Papa cùm dispensat cum inhabili super beneficiis obtinendis persona venit principaliter in dispositione.298.num.33.
Et persona habilitatur ad ipsa.ibid.
Papa cum illegitimum legitimat, hoc casu legitimatus poterit habere aliud beneficium post primum, ibid.nu. 34.
Papa cùm dispensat cum illegitimo tunc non poterit habere aliud beneficiũ post primum.ibid. num.33.
Papa si simpliciter mandauerit alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo. 299.num.39.
Papa si concesserit alicui, vt ei prouideatur de aliquo beneficio, intelligitur de primo.301.n.54.
Nisi ex causa. ibid.
Papa si mandauerit alicui prouideri de beneficio si ad id accesserit consensus Episcopi, intelligitur de primo.302.num.59.
Papa si aliquem delegauerit ad consentiendum alienationi vel concessioni emphyteusis alicuius rei ecclesiasticæ, intelligitur de primo consensu.310.nu. 120.
Papa si permiserit Cardinali aut alteri clerico, vt possit testari de bonis ecclesiæ, intelligitur de primo actu testandi.311.num. 128.
Parrochiano data licentia, vt possit alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, intelligitur de prima vice tantùm.303.nu. 70.
Partibus volentibus dilationem prorogari, vbi id non est necessarium, non tenetur arbiter assentire.303.nu.67.
Et è contra.ibid.
Partes non tenentur consentire arbitro volenti dilationem prorogari, vbi id non est necessariũ, 303.nu. 67.
Et è contrario. ibid.
Pater si habitationem domus filiæ, cùm vidua erit, reliquerit, ea si tertiò & quartò vidua fiat, legatum consequetur.326. nu. 3.& 328. num. 11. & 338.num.6.
Pater tenetur dotare filiam ex dispositione iuris communis.336.num. 14.
Pater si concedat filio omnes fructus aduentitiorum bonorum, non solùm includuntur fructus illius anni, sed & aliorum futurorum.345. nu.2.
Idq; procedit secundum Alex. si fructus eorũ bonorum aduentitiorum non extabant tempore damnationis.346. num. 2.
Patronus laicus, qui scienter præsentauit indignum non priuatur potestate præsentandi.321. nu.33.
Patronus laicus licèt possit variare, intelligitur vt semel tantùm. 295. num. 25.
Patruelis frater non propriè dicitur frater. 305. num.84.
Paulianistarum baptisma nullum est.320.nu. 20.
Paulus secundas nuptias non damnat aut prohibet: sed satius esse dicit, si iis abstineamus.313. num. 144.
Paulus Æmilius bellaturus aduersus Persæum sacrificans cùm non litasset vsq; ad vicesimam hostiam, in vicesimaprima apparuerunt signa victoriam promittentia. 320.& seq.num.22.
Pecudes bis grauidæ vbi.294.num.7.
Perdens ius quod habet in re multò magis perdit commoditatem iuris ad rem.343. nu.7.
Perditur faciliùs ius ad rem quàm ius in re. ibid.
Periurium distringit fraus, non dissoluit. 332.numer. 18.
Permissio declarationis intelligitur de primo tantùm.299. nu. 40.
Permissiua sine affirmatiua dispositio intelligitur de primo actu.332.nu.1.& 396.num.4.
Permissiuum vnum aliud prohibitorium statuta cum concurrunt, prohibitorium præualet. 333. num. 6.
Permutatum subrogatur loco eius, cum quo permutatur.338. num. 1.
Permutata res eandem sortitur naturam, quàm ea, cum qua permutata est. ibid. nu.2.
Permutans rem meam cum alia, & ea ipsa res mea perit, possum contra eum agere, vt mihi reddat aliam rem, quam habuit causa permutationis. ibid.
Permutata res cum re dotali fit dotalis. ibid.
Permutata res cum re subiecta fideicommisso, fit fideicommissaria.ibid.nu.3.
Personale priuilegium cum persona durat. 297. num.32.
Piæ causæ & animæ fauor, in l.cum quidam.ff. de an.leg. suadet verba non referri ad primam vicem. 301. nu.58.
Piam causam non licet extendere ad alias non pias causas.322. nu. 34.
Pluralis locutio duorum numero est contenta. 296.num. 22.
Plutarchus autor locupletissimus.381. nu. 25.
Pœna semel commissa soluitur compromissum. 295.nu. 13.
Nisi aliud actum sit. ibid.
Pœna adiecta in promissione pacis seruandæ, sine offensæ non faciendæ, intelligitur de prima offensa.303.nu.68.
Nisi expressè dictum sit.ibid.
Pœnalis stipulatio interposita in primo contractu locationis, non videtur repetita in sequẽti locatione.307.nu. 96.
Pœna apposita in primo compromisso, non trahitur ad secundum. ibid.
Pœnæ secundò nubentium cõmunes sunt viro & vxori.

vxori. 315. uum. 156.
Pœnæ statutæ sunt in mulieres, quæ intra annum luctus ad secundum matrimonium conuolant. 316. num. 159.
Istud non procedit de iure canonico. ibidem, num. 160.
Pœnalium non fit extensio. 322. num. 33.
Pœna legalis sæpius committitur, conuentionalis non nisi semel. 336. num. 11.
Nisi expresse dictum sit, ibid.
Quidam contrarium tenuerunt. ibid.
Pœnitere non est licitum interpretanti. 299. n. 40.
Pœnitentia non reiteratur. 313. nu. 140.
Pollionis filiæ historia. 315. nu. 154.
Pontifex summus si mandauerit aliquē prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, 297. num. 27.
Pontifex maximus apud Ethnicos non nisi semel matrimonium inire poterat. 313. nu. 143.
Portiæ minoris dictum elegans. 314. nu. 151.
Positionem suam reuocare quis non potest, nisi semel. 296. num. 26.
Positio potest statim reuocari. 307. nu. 99.
Posthumi institutione comprahenditur posthumus ex quacunq; vxore. 308. num. 105.
Posthumus hæredem instituens, non solus institutus videtur, qui ea ea quam habet vxore ei primùm natus est, vel is qui tunc in vtero est, verum & is qui postea ex quacunq; vxore nascetur. 326. nu. 2.
Posthumi omnes intelliguntur in actibus fauorabilibus. 327. num. 3.
Postulantes scienter indignum, amittunt facultatem iterum postulandi. 322. nu. 32.
Potestas alicui concessa mittendi alterum in possessionem, & eam tuendi in ea possessione, expirat eo semel inducto. 302. num. 61.
Potestas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm. 311. nu. 122.
Potestas arbitrandi alicui data, intelligitur vt semel tantùm arbitretur. 309. num. 108.
Potestas præsentandi ad aliquam ecclesiam alicui facta, de prima præsentatione intelligitur. 311. num. 129.
Nec variare potest qui vi illius potestatis præsentauit. ibid.
Etiam si sit laicus. ibid.
Potestas collata alicui eligendi episcopum & quempiam elegerit, qui consentire noluerit, poterit iterum eligere. 318. nu. 5.
Potestas data creditori, vt possit accipere pecunias sub cambiis non restringitur ad primam vicem, sed generaliter intelligitur, donec creditori sit satisfactum. 330. nu. 8.
Idque procedit etiamsi dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri. ibid.
Potestas prouidendi, aut eligendi an detur, discrimen est. 331. num. 11.
Quidam istam distinctionem reprobant. 331. num. 13.
Præbenda in tali ecclesia vacatura si concedatur à Papa, non apposito tempore, intelligitur de prima. 296. num. 21.
Præceptum arbitri, quo inducitur litis non necessaria dilatio, non valet. 303. num. 67.
Præcepta negatiua potentius obligant, quàm affirmatiua. 333. num. 5.
Præmium si propositum sit ei qui primus accesserit ad brauium, & duo simul accesserint, neutet eorum habebit præmium. & de primo cursu intelligendum est. 303. num. 72.
Nisi ex noua voluntate eorum qui præmium proposuerunt, ibid.
Præmium si statutum sit ei qui vexillum hostium acciperet, intelligitur de prima captura. 305. num. 81.
Præoccupationem is solus actus inducit, qui de iure sortitur effectum. 319. num. 12.
Præsentare quempiam accusatum si quis promiserit, intelligitur de prima præsentatione tantùm. 300. nu. 47.
Contrarium tenent alij. ibid. num. 48.
Præsentare promittens toties quoties, an erit in infinitum obligatus 300. num. 49.
An & teneatur in perempta instantia. ibid.
Prima quæque omnibus in rebus, & ad quæuis sunt excellentiora, præstantiora. 317. numero 162.
Primæ interpretationi standum est, & non cæteris. 299. num. 40.
Princeps si propter publicam aliquam lætitiam iusserit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intelligitur de prima relaxatione. 303. num. 71.
Principum priuilegia latissimè sunt interpretanda. 334. num. 5.
Et fauorabiliter. ibid.
Princeps si potestatem ciuitati statuendi fecerit, quæ quidem vsa ea potestate quippiam statuit, an postea poterit id statutum reuocare. 341. num. 1.
Priuilegium personale cum persona durat. 297. num. 32.
Priuilegium alicui & hæredi suo concessum, intelligitur de primo tantùm hærede. 304. num. 74.
Priuilegiis duobus vno prohibitorio altero permissiuo prohibitorium præualet. 333. num. 6.
Priuilegium concessum alicui & eius familiaribus, vt possint ingredi ecclesiam tempore interdicti, non de primis tantum intelligitur qui familiares erant tempore priuilegij concessi, sed & de aliis in eorum locum subrogatis. 334. num. 1.
Priuilegia principum latissimè sunt interpretanda. 334. num. 5.
Et fauorabiliter. ibid.
Procuratores duo in solidum constituti ad eligendum si simul concurrant, & postulent admitti, non audiuntur: sed is tantùm, quem capitulū elegit. 301. num. 53.
Procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, si alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare. 330. num. 5.

Si modo substitutus ille sit habilis, & acceptet substitutionem. ibid.

Procurator constitutus ad appellandum intelligitur non solùm de prima appellatione, sed & de secunda. ibi. nu. 6.

Prohibitiua siue negatiua dispositio, non solùm de primo actu intelligitur, sed in infinitum. 332. num. 1.

Prohibitiua siue negatiua furtiores sunt quàm affirmatiua siue permissiua. 396. num. 4.

Prohibitorium vnum aliud permissiuum, statuta quando concurrunt, prohibitorium præualet 333. num. 6.

Prohibitorium & permissiuum priuilegia cùm concurrunt, prohibitorium præualet. ibid.

Prohibitorio priuilegio renunciari nõ potest. ibi.

Prohibitiuæ constitutioni renũciari nõ potest. ibi.

Prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statuariæ. 339. nu. 6.

Et econtrario. ibid.

Promissio dotis in primis duntaxat nuptiis destinatur. 293. num. 3.

Promittens stare simplici alicuius dicto, vel iuramento, potest id reuocare, antequam declarauerit. 297. num. 26.

Promittens præsentare quempiam accusatum, intelligitur de prima præsentatione tantũ. 300. num. 47.

Contrarium tenent alij. ibid. nu. 48.

Promissio presentandi aliquem accusatũ lata sententia, aut finita instantia perimitur. 300. nu. 48.

Promittens præsentare toties quoties, an erit in infinitum obligatus. ibid. nu. 49.

An & teneatur in perempta instantia. ibid.

Promittens cuipiam seruire per aonum, & aliquo illius primi anni tempore fuerim impeditus valetudine, non tenebor altero tanto tempore secundi anni ei seruire. 302. nu. 63.

Promittens iudicatum solui vsq; ad sententiã diffinitiuam, intelligitur de prima. 311. nu. 125.

Promissio certæ quantitatis ex causa alimentorũ præsumitur annua, fauore alimentorum: aliàs secus. 337. nu. 6.

Promissio sententiæ vel dispositiu consumitur in primo actu, licèt is postea retractatus fuerit, cum sit hominis dispositio. 332. num. 20.

Promissio censetur esse conditionalis, quãdo promittuntur fructus nascituri non expressa quãtitate. 340. num. 1.

Promissio dotis habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur. 341. limit. 16. num. 2.

Promittens repræsentare aliquem toties quoties fuerit requisitus, sufficit vt bis repræsentet. 345. num. 4.

Quidam contrà. ibid. & num. seq.

Promissor si semel vnum elegerit non ex hac prima electione, consumitur electio quin possit iterum eligere. 347. num. 1.

An possit id fieri ante litem contestatam an post. ibidem.

Proponens actionem ineptam, & ub id repulsus, potest redire ad aptam. 319. nu. 16.

Prorogandi terminum compromissi potestas si data sit, intelligitur de vna & prima prorogatione. 302. num. 65.

Contrarium tenet Roma. ibid. num. 66.

Prorogandi potestas si sit indefinitè concessa, ea æquipollet vniuersali. 392. nu. 66.

Prorogationem fieri si non expediat tunc arbiter non potest vlterius prorogare. 303. nu. 67.

Prorogandi arbitrium intelligitur de prorogatione valida. 318. num. 5.

Protestans quòd non stat per se, tunc si stat per aduersarij delictum aut contumaciam, sufficit vna protestatio. 447. nu. 2.

Nisi prima fuerit remissa. ibidem.

Protestatio si sit ad conseruandum ius protestantis, sufficit, vt semel fiat. ibid. nu. 3.

Si vero fiat ad acquirendum nouum ius, tunc finito impedimento aduersarij, debet iterum fieri. ibid.

Protestatio vna an sufficiat. 347. num. 5.

Prouidendi aut eligendi potestas an detur, discrimen est. 321. nu. 11.

Quidam istam distinctionem reprobant. ibid. num. 13.

Prouidendi potestas ad superiorem deuoluitur. 331. num. 11.

Prouisio legis sortitur effectum cùm primus actus sortitus est effectum. 332. num. 20.

Prouisio pro electione iure ponitur promiscuè. 331. num. 14.

Prouisio, propriè loquendo aliud est quàm electio. ibid. nu. 15.

Prouisio spectat ad superiorem & per eum prouisus consequitur plenum ius. ibid. nu. 16.

Prouidendi potestas finitur vno actu, nisi si prouidendi mandatum ita fuerit, donec fuerit ecclesiæ prouisum. 332. num. 17.

Quidam tamen tenuerunt contrarium. ibid.

Proximam causam iura semper considerant & nõ remotam. 298. nu. 33. & 312. nu. 133.

Pudica matrona nunquam nisi semel nubit vt Porciæ placuit. 314. nu 151.

Pudica mulier, quæ casto amore maritum prosequitur post illius obitum de secundis nuptiis non cogitat, ibid. nu. 152.

Q

QVæsitum ius facilius conseruatur, quàm ius nouum acquiritur. 323. num. 39.

Qualitates duæ vbi concurrunt, potius attẽditur affirmatiua, quam negatiua. 334. nu. 7.

Quandocumq;, hoc verbum importat infinitatẽ. 345. num. 3.

Quantitatis certæ promissio ex causa alimentorũ præsumitur annua, fauore alimentorum: aliàs secus. 327. num. 6.

Quod differtur non aufertur. ibi. nu. 7.

Quoties, hæc dictio importat vniuersaliter potestatem variandi. 345. num. 1.

Quoties Toties, hæc verba significant infinitatẽ. ibid. nu. 2. & 347. nu. 5.

R

RAtiones semel editæ non iterum ex necessitate edendæ sunt.312.nu.139.
Recipiens beneficinm alteri collatum, vel à papa reseruatum, liberè reuertitur ad priora beneficia propter illnd dimissa.343.nn.7.
Recognitio semel tantum est creditoribus concedeoda, si causa idonea interuenerit.296.nu.20.
Recusans ineptè iudicem & nō seruata forma, ob idq; fuerit reiecta recusatio, non prohibetur eandem rectè postea riteq; proponere.319.n.17.
Reformandi potestas intelligitur de prima vice tantùm, 311.nu.122.
Regiones quædam adeo feraces & vberes, vt bis fructus singulis annis ferant. 294.nu.7.
Regnum si debeat venire ex cōcessione ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito. 309.nu.110.
Regula nostra à multis celebrata.293.nu.1.
Regula nostra admodum quotidiana & ad vsnm forensem accommodatissima.ibidem.
Reipnb.interest, ne bannitus qui hostis est patriæ, ad eam reuertatur.328.nu. 10.
Relatiuum quis vel qui coniunctum verbo futuri temporis facit conditionem.340.nu. 1.
Relinqnens certam quantitatē filię, donec nupserit censetur legatum annuum.327.nu.6.
Remissio semel facta tolli non potest.297.n. 32.
Remotam causam iura non considerant sed proximam.298.nu.33.& 312.nu.133.
Renunciare iuri suo scienter potest legatarius.322 nu.35.
Requisitio vna an sufficiat.347.nu. 5.
Res immobilis à patre recepta ex permutatione alterius eaodem omnino sortitur naturam, & in ea pariter filij succedunt.339.nu. 3.
Res permntata cum re dotali fit dotalis.339.nn. 3.
Res permutata cum re subiecta fideicommisso, fit fideicommissaria. ibid.
Rei declaratæ nihil adiici potest nec detrahi.299. nu. 40.
Res si nō habuit effectū per explicationem primi actus, proceditnr ad secundum.330.nn.6.
Rescriptnm de prouidendo alium de dignitate vacatura, quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima.301.nu.55.
Responsio potest statim reuocari.307.n. 99.
Restitutio in integrum bis peti non potest. 312. nu.137.
Reuocationem reuocare quis nō potest.297.n.26.
Reuocari statim positio potest.307.on. 99.
Romani si quando ritè diis votum non fecissent, de integro faciebant.321.nu.26.
Rosaria Pæsti oppidi bifera. 294.nu. 7.

S

SAcerdotibus Aegyptiis vnam tantum vxorem ducere licebat.313.nu.142.
Sacramentum baptismi non reiteratur.313.nn.140 & 320. nu. 20.
Sacrificia anniuersaria, ideo non differuntur, quia nec iterari possunt. ibidem.
Sacrificia calendaria si qua fuerunt ratione dilata, possunt repeti.ibid.nu.23.
Satisdandi obligatio prima satisdatione consumitur.296.nu. 19.
Scholasticus si semel elegerit vnum ex iudicibus, an poterit postea variare.296.nu. 24.
Scholastiens si iuranerit creditori se nō recessnrū sine illius permissione antequā ei satisfecerit, & postea creditor permiserit abire, an intelligatur de prima vice tantùm.306.nu.90.& seq.& 327. nu.9.
Scienter actum inutilem faciens, non poterit postea ad suum commodum alium vtilem facere. 321.nu. 29.
Sciens distinguitur ab ignorante.322.nu. 35.
Scrutinio publicato electores poterunt variare, & iterum eligere, si electio est ipso iure nulla. 326.nu.56.& 344.nu. 3.
Secus si non esset nulla ipso iure. ibid.
Securitas veniendi & redeundi pro pace tractanda concessa alicui simpliciter, non intelligitur pro prima vice tantùm, sed quòd semper, durante eo tractatu.329.nu.1.
Sententiam suam interpretatus iudex iterū interpretari non poterit.299.nu. 42.
Idq́ue locum habet in diffinitiua, secus in interlocutoria. ibid.
Sententiam interlocutoriam iudex non semel tātùm sed sæpius interpretari potest.300.nu.43.
Et declarare.ibid.
Et reuocare.ibid.
Idq́ue bis tantum.ibid. nu. 44.
Sunt qui tenent cootrarinm.ibid. nu. 45.
Sententiam diffinitiuam iudex interpretari non potest.ibid.nu.43.
Nec declarare. ibidem.
Idq́ue bis tantùm. ibid.nu.44.
Sunt qui tenent contrarium.ibid.nu.45.
Sententiam contrariam priori suæ sententiæ, quæ ipso iure nulla erat, potest ferre iudex.326.nn.55.
Sententiæ dispositio vel promissio consnmitur in primo actu, licèt is postea fuerit retractatus, cùm sit hominis dispositio.332.ou.20.
Sermo simpliciter prolatus de primo intelligitur, 293.nu.1.& nu.2. & per totum.
Idq́ne seruatur in omni dispositione. ibidem.
Et in omni materia. ibid.
Sermo indefinitus in fanorabilibus non restringitur ad primum.328.nn.11.
Seruire promittens cuipiam per annum, & aliquo primi illius anni tempore, valetudine impeditus fuerit, non tenebitur altero tanto tempore secundi anni ei seruire.301.nu. 63.
Seruituti ne luminibus officiatur generalis concessio, etiam ad futura lumina trahitur. 345. & sequen.nu. 1.
Seruorum optione alicui data, qui alienū optauerit non consumpsit optionem.319.nu.15.
Seruo alieno si legata sit libertas, & dominus ipsius primùm dissenserit, non propterea continuò abrumpitur libertas, sed differtur, donec dominus propositum mutauerit.327.num:7.
Sexticia filiis irata in contumeliam eorum nupsit

alteri,313.nu.145.
Simplicia verba directè,& fine aliquo medio sunt accipienda.305.nu.82.
Simulachrum fortunæ muliebris attingi nefas erat,nisi ab ea quæ semel tantùm nupserat. 313. nu. 143.
Smyrnæi maris vites biferæ. 294. nu.7.
Somnia non consumuntur vnis ac primis nuptiis. 321.nu.27.
Somnium Astyagis ibid. nu. 28.
Soror si ex statuto excludatur à fratre, intelligitur de fratre in primo gradu.305.nu.84.
Spes melioris conditionis non debet adimi. 297. nu.32.
Speciale ius facilius tollitur,quam ius commune. 325.nu.50.
Speciali iure beneficium competens facilius amittitur,quàm quod iure communi competit 336. nu. 14.
Stare simplici alicuius dicto vel iuramento,potest id reuocare, antequam declarauerit.297.num. 26.
Statutum quod iubet,vt frater teneatur dotare sororem,si eam semel dotauerit,& ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur eam amplius dotare.295.nu.n.
Standum primæ interpretationi, & non cæteris. 299.nu. 40.
Standum est testantis voluntati.346.nu. 7.
Statutum si iubeat fratrem excludere sororem,intelligitur de fratre in primo gradu.305.nu. 84.
Statutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo.306.nu. 86.
Statutum loquens de nouerca intelligitur de nouerca patris & non aui.ibid. nu. 87.
Stipulatio pœnalis interposita in primo contractu locationis,non videtur repetita in sequenti locatione.307.nu. 96.
Statutum si iubeat tertiam partem pœnæ remitti confitenti,& aliquis primò negat, nihil prodetit ei confessio postea facta.ibid.nu. 97.
Statutum si disponat, vt in prædiis vrbanis & rusticis finita locatione intelligatur facta reconductio iisdem pensionibus & qualitatibus, nisi per tres menses ante sit renunciatum, debet id intelligi de prima conductione.310.nu.121.
Statutum quo licet conductori terrā colere inuito domino,finito primo anno intelligitur tantum pro primo sequenti anno.ibid.
Statutum loquens de aliquo actu,qui potest sortiri iuris effectum,debet intelligi de actu valido. 317.nu.2.
Statuto, si potestas alicui iudici data sit eligendi arbitrum , si absentem elegerit, potest iterum eligere.318.nu.6.
Statutum de compromissis affinium, non de vno tantū cōpromisso intelligitur,sed quoties opus fuerit.328.nu.12.& 335.nu.3.& 337.nu.1.
Statutum de compromissis,intelligitur, vt iterum compromitti debeat primo finito.329. nu. 1. & 345.nu.1.& 335.nu.3.
Statutum mandans compromitti intelligitur cum effectu.330.nu.2.
Statutum eius loci, quo dotes mulierum possunt constitui super monte,dum nubūt, intelligitur vt etiam mulier,quæ semel fuit dotata iterum possit dotari,si vidua facta sit. 330. nu.7.
Statuta duo,vnum prohibitorium, aliud permissiuum quando concurrunt,prohibitorium,præualet.333.nu. 6.
Statutum,vt capiens condemnatum pro delicto, habeat dimidiam partem condemnationis,non tantùm intelligitur de prima captura,sed & de aliis.333.nu. 5.
Statutum quod vult,vt de quolibet contractu soluatur gabella,heréſque venditioē fecerit iussu testatoris non soluitur gabella.336.nu.13.
Statuti ratio finalis donec durat, durat etiā ipsum statutum.337.nu. 3.
Statuti vel legis dispositio æquiparatur dispositioni vltimæ voluntatis.339.nu. 4.
Statuentibus ad testatores bonum est argumentum.ibid.nu.5.
Statutaria prohibitio æquiparatur prohibitioni testatoris.ibid.nu. 6.
Statuentium mens iis modis quibus coniecturatur,& iisdem quoque mens statuentium.ibid.
Statuendi potestatem si princeps alicui ciuitati fecerit,quæ quidem vsa ea potestate quippiā statuit,an postea poterit id statutum reuocare.341 nu. 1.
Statuta an reuocari possint à statuētibus. ibidem, nu.2.
Stipulatio reddendæ dotis facta in casum soluti matrimonij, eo redintegrato non consumitur. 294. nu. 5.
Stipulatus quis Calendis, de primis intelligitur. 296.nu.21.
Stipulatio inualida non impedit secundam fieri. 318.nu. 8.
Stipulationibus qnod actū est, semper sequimur. 337.nu.2.
Stricti iuris dispositiones,strictè sunt interpretandæ.339.nu.1.
Stipulatio an semel,an pluries committatur. 342. nu.2.
Stipulatio pura interdum ex re ipsa dilationem capit.348.nu.1.
Subrogatum loco alterius idem reputatur. 338. num. 1.
Substitutio huiusmodi, si aliquis filiorum decedat absque liberis legitimis masculis superstitibus, intelligitur de primo tantùm filio decedente. 311.nu.127.
Substitutio de duobus antiquioribus domus,non restringitur ad duos primos antiquiores tātùm, sed sequentes.338.nu.5.
Succidanea hostia vnde dicatur.321.nu.24.
Succumbens actor propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens,320. nu. 18.
Superior ex officio potest subrogare alium, vt eui tetur circuitus.324.nu. 45.
Superior ex officio potest remouere electum.ibid.
Superior

Superior si iure deuoluto elegit,& electus dissentit,non poterit iterum eligere,sed ad canonicos redit electio.325.nu.49.
Suppletum semel tempus iterum non suppletur. 307.nu.93.
Supplicio vltimo damnati, statim & libertatem & ciuitatem amittunt.319.nu.12.

T

TEmerarium factum,quod agitur contra iura, 298.nu.33.
Temporale munus qui executus est, non cogitur iterum suscipere.312.nu.138.
Tempus semel suppletum iterum non suppletur. 307.nu.93.
Tempus testamenti attenditur.309.nu.106.
Tempus si à delegante statutum sit delegato (idq; partibus consentientibus) ad expediendam causam, non poterit id tempus ampliùs prorogari.344.nu.6.
Nisi quippiam nouum aut inopinatum emerserit.ibid.nu.7.
Tempus præscriptum appellanti ad prosequendum appellationem ei protogari debet, si aliquid acciderit.ibid.
Tertullianus sequutus dogma Montani hæretici perperam damnauit secundas nuptias. 313.nu. 144.
Testamenti tempus attenditur.367.nu.106.
Testamentum primum tollitur per secundum.311 num.128.
Testamentum suum quis potest declarare & interpretari, toties quoties voluerit. 300.num. 46.
Testamentariæ dispositiones multo longius producuntur & plenius interpretantur,quàm quæ fiunt inter viuos.339.nu.1.
Testatione prima ius legati consumitur. 295.numero 16.
Testatoris voluntas ambulatoria est vsque ad mortem.300.nu.46.
Testator si iusserit celebrari tres missas in die sui obitus, sufficit illas semel celebratas fuisse in illo die.301.nu.57.
Imo tenet contrarium.ibid.nu.58.
Testator si legauerit fructus primi anni, si nihil nascitur eo anno,non suppletur annis sequentibus.302.nu.64.
Testator si in suo testamento reliquerit fratribus minoribus pitantiam in festo sancti Francisci, intelligitur semel tantùm,& de primo.306.nu. 88.& 340.nu.7.
Quidam tenent contrarium in testamentis.306 nu.89.
Testator si reliquerit vxorem suam vsufructuariā bonorum suorū donec castè vixerit si primùm castè vixerit consequetur legatum, si verò impudicè amittet.307.nu.94.
Testator si reliquerit vxorem suam vsufructuariā, & vxor quam tunc habebat decesserit, superstite ipso marito, qui postea alteram vxorem ducat, non intelligetur illud testamentum de hac vxore secunda.308.nu.104.
Testator si iusserit sua bona distribui dotandis mulieribus,non intelligitur de viduis.309.nu. 111.
Testator si iusserit hæredem vestire vxorem viduā id intelligitur,dum in viduitate permanserit ex qualitate personæ.326.& seq.nu.1.
Testator instituens ventrem vxoris, & postea ex eadem vxore plures habuit filios diuersis temporibus,censentur omnes instituti.327.nu.3.
Testator si reliquerit alimenta cuipiam,& futuræ ipsius vxori, intelligitur non solum de prima vxore, sed de omnibus quas postea ducet.328. num.13.
Testator,si aliquid vltra legitimam filiæ legauerit ne nuberet alij,quàm mercatori, & filia primò nubat mercatori,& eo mortuo, nobili, amittit legatum.333.nu.2.
Testatori si iusserit diuisiones decurionibus dari die sui natalis, intelligitur non de vno tantùm sed perpetuo legato.338.nu.4.
Testatorū ad statuentes bonum est argumentum 339.num.5.
Testatoris prohibitio æquiparatur prohibitioni statutariæ.ibid.nu.6.
Testator si mandauerit hæredi, vt compromitteret causam quam habebat cum certo quodam, super mutuo,sub certa pœna, sufficit vt hæres semel compromiserit.340.nu.10.
Testantis voluntati standum est.346.nu.7.
Testator si mandauerit hæredi,vt vestiret vxorem suam,intelligitur vt singulis annis id faciat.347 nu.4.
Testes,qui non rectè recepti sunt,possunt reiterari,etiam post publicationem.318.nu.10.
Toties,Quoties,hæc verba significant infinitatē. 345.nu.2.& 346.num.5.
Transiens ad secundas nuptias non dicitur castè viuere,quantùm ad priorem maritum attinet. 314.nu.149.
Transiens ad secundas nuptias malum alienum rebus suis infert.316.nu.157.
Transire ad secundas nuptias an sit fornicatio 314. nu.151.
Transire ad secunda vota,& viuere incontinenter an paria sint.ibid.
Triferæ cupressi.294.nu.7.
Triferæ vites.ibid.

V

VAleriæ Messalarum sororis historia.314.num. 152.
Variatio non admittitur, quando electio secum executionem trahit.295.nu.16.
Variatio permissa intelligitur de primo actu tantùm.296.nu.23.& 25.
Variare an poterit scholasticus eligens semel vnū ex iudicibus.296.nu.24.
Variare cui semel permittitur,semel tantùm permittitur.ibid.

Variare potest laicus in præsentatione.311.nu.129.
Variare quis potest, antequam ius sit alteri quæsitum.344. num. 2.
Secus si sit quæsitum.ibid.
Vet assiduum. 294. num. 7.
Vendens fructus huius anni alicuius prædij,& id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantùm intelligitur.294. num.6. & 346. num.2.
Verba simplicia directè, & sine aliquo medio sunt accipienda.305.num. 82.
Verba simpliciter prolata per prius intelligenda sunt.306.nu.85.& 307.nu.96.
Verba sunt cum effectu intelligenda. 330.num. 4. & 6.
Verbum præsentis temporis prolatum à lege etiã ad futura trahitur. 355. nu. 2.
Vestes quolibet anno renouare moris est.326 numero 1.
Viam incompetentem scienter eligens, sibi ita præiudicat,vt ei variare non liceat.323.nu.36.
Victimæ fœminini generis plus valent in omnib. sacris.320. nu. 23.
Viduæ impropriè dicuntur maritari.368.num.113.
Viduæ quare publicis festis nubebant,& non virgines.315.nu.154.
Viduis multis præsentib. fœdum est nubere. ibi.
Vini optione legatã,si legatarius scienter acetum elegerit,non poterit amplius variare.322.nu. 35.
Virgines solæ nubebant apud antiquos Germanos.315.nu.154.
Virgines quare publicis festis non nubebant, & viduæ nubebant. ibid.
Virginibus decorum est multis præsentibus nubere. ibid.
Vites apud mare Smyrnæ biferæ.350.num. 7.
Vites triferæ. 294.nu. 7.
Viuere incontinenter, & transire ad secunda vota,an paria sunt.314.nu.151.
Vltima mora nocet. 308.nu.101.
Vltimæ voluntatis dispositio æquiparatur dispositioni legis vel statuti.339. nu. 4.
Vniuersalis concessio etiam ad futura trahitur. 345.nu.2.
Voluntas obligandi, in dispositionibus inter viuos,semper in id fertur quod minus est.339.numero 1.
Vsusfructus si legatus sit alicui, videtur toties repetitus,quoties amissus. 329. num. 1.
Vxor ad secundavota transiens iura prioris coniugij violat.314.nu. 147.
Vxori si à marito aliquid relictum sit vtendum, quandiu castè aut honestè vixerit, ea perdit legatum, si transierit ad secundas nuptias. 314. nu. 149. & seq.
Idque si à marito,secus si ab alio.314.num. 150.

FINIS.

TABVLA PARTICVLARIS LIMITATIONVM NOSTRÆ REGVLÆ.

SERMO ſimpliciter prolatus de primo intelligitur. 293.

Limita primo non procedere, quando non valuit primus actus. 317. nu. 1.

Idque procedit, niſi quis primum actum inutilem & prohibitum ſcienter fecerit. 321. num. 29.

Intelligitur etiam de primo actu valido, cùm ad ius ſit relatio, ſecus ſi fiat ad merum factum. 323. num. 37.

Idque etiam intelligitur quando tractamus de iure quæſito conſeruando, ſecus autem ſi de nouo iure quærendo. ibid. num. 38.

Idque etiam procedit in eo qui iure ſuo aliquid facit, ſecus ſi iure alieno. ibid. nu. 40.

Intelligitur etiam in diſpoſitionibus ſiue prouiſionibus competentibus iure primario, ſecus ſi iure deuoluto. 325. num. 49.

Id etiam procedit, cum quis exercet actum ſibi de iure communi competentem, tunc enim ſi inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere, ſecus ſi iure ſpeciali. ibid. nu. 50.

Procedit etiam, cùm actus primus nullus eſt ob omiſſam formam vel ſolennitatem, tunc enim is iterari poterit, ſecus autem ſi peccatum ſit in materia. ibid. num. 51.

Procedit etiam, vt ſcilicet is qui actum fecit nullum, poſſit iterum & eum validum facere ſi nullum eſt ipſo iure, ſecus ſi ope exceptionis, vel officio iudicis eſt emendandum: tunc enim non poterit eundem iterare. 326. num. 55.

Secundò limita non procedere, vbi ſimplex ſermo profertur in materia, quæ ex conſuetudine regionis requirit iterationem. 326. & ſeq. num. 1.

Tertiò limita non procedere in materia fauorabili, & quæ benignam interpretationem recipit. 326. num. 1.

Quartò limita non procedere, quando eſt facta conceſſio quæpiam ad certum tempus: quia tunc non intelligitur pro prima vice, ſed toties quoties, durante illo tempore præſtituto. 329. num. 1.

Et idem ſi vſq; ad diem, vel ad tempus ſit legatus. ibid.

Quintò limita non procedere, quando conceſſio ſit pro certa & determinata cauſa. ibid.

Sextò limita non procedere, quando per primum actum non eſt ſatisfactum menti, & intentioni loquentis, ſiue diſponentis, ſiue agentis. ibid.

Quidam hanc limitationem intelligunt in diſpoſitione legis, non hominis quæ primo actu conſumitur, etiam ſi poſtea euanuerit, vel non ſortita fuerit effectum. 332. & ſequ. nu. 20.

Septimò limita, vt procedat in diſpoſitione affirmatiua ſiue permiſsiua, non etiam in prohibitiua ſiue negatiua. ibid. num. 1.

Limita octauò non procedere, quando diſpoſitio inducta per viam priuilegij eſſet temporalis, ſi intelligeretur de prima vice. 334. num. 1.

Limita nonò vt hæc regula procedat in diſpoſitione hominis, non legis vel ſtatuti. ibid.

Secus ſi teſtator mandauerit hæredi vt faciat compromiſſum; quia tunc ſi ſemel validè compromiſerit, licèt effectus inde nullus ſecutus fuerit, non tenebitur iterum compromittere. 335. nu. 7.

Declara etiam hanc limitationem, vt ſi diſpoſitio hominis facta eſt ex neceſſitate legis vel ſtatuti, ea cenſetur eſſe facta à lege vel ſtatuto, ita vt non intelligas de primo actu. ibid. nu. 12.

Declara iterum, vt procedat in diſpoſitione legis cõmunis, ſecus ſi ex ſpeciali beneficio legis quidpiam competat. 336. num. 14.

Decimò limita, vt noſtra regula non procedat, quando poſt primum actum etiamnum manet eadem ratio diſpoſitionis, vt procedatur ad ſecundum actum, tunc enim & ad eum procedi poteſt. 337. num. 1.

Vndecimò limita, vt procedat in dubio, & cùm ſimpliciter fuerit aliquid diſpoſitum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. ibid.

Secus ſi aliter diſponentes dixerint. ibid.

Duodecimò limita non procedere, non ſolùm quando expreſsè aliud dictum eſt à partibus, ſed & ſi ex coniecturis veriſimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere. ibid.

Decimotertiò limita procedere, quando verba referuntur ad aliquem actum, qui poteſt ſæpius ite-

tari ab eadem persona, secus si ex suapte natura traheretur ad plures personas. 338. num. 1.

Decimoquartò limita procedere, nisi secundus actus subrogaretur in locum primi. ibid.

Decimoquintò limita, vt procedat in dispositionibus inter viuos. Secus autem in dispositionibus testamentariis. 339. & seq. num. 1.

Decimosextò limita, vt procedat nostra regula in dispositione conditionali tantùm, non etiam in cæteris, vt in præceptiuo vel dispositiuo. 340. nu. 1. & 341. nu. 4.

Decimoseptimò limita, vt scilicet sermo simpliciter prolatus, de primo actu non etiam secundo intelligatur, nisi actus ille secundus sit reuocatorius primi, qui aliàs ex suapte natura sit reuocabilis, quia tunc reuocari potest. ibid. num. 1.

Decimooctauò limita, vt hæc nostra regula non procedat, si natura rei, siue subiecta materia repugnet. 341. & seq. nu. 1.

Decimononò limita, vt procedat, cùm æquitas suadet vt de secundo actu non intelligatur. 342. nu. 1.

Vigesimò limita, vt procedat in actu non iterabili durante eodem statu, secus in iterabili. ibid.

Vigesimoprimò limita, vt non procedat, quando quis in primo suo actu, nulla sua culpa fuit deceptus: tunc enim ad alium accedere potest. ibid.

Hanc tamen limitationem intellige, modò si is qui ita errauerit, posteaquam certior factus fuerit de suo errato, & ita iure sibi non competente in beneficio quod prius acceptauit mox ad aliud redierit. 343. num. 7.

Intellige iterum & hanc limitationem in eo qui deceptus fuit errans in facto, secus si in iure errauerit. ibid. num. 9.

Vicesimosecundò limita hâc nostrâ regulam, vt procedat, cùm agitur de specie, quæ suapte natura non est iterabilis. Secus si de quantitate, quæ sua ipsius natura iterari potest. 344. nu. 1.

Vicesimotertiò limita, vt procedat, cùm per primum actum ius alteri est quæsitum, secus si non est quæsitum. ibid.

Quod tamen intellige, nisi quippiam nouum atq; inopinatum emerserit, ob quod is qui prorogationem petit, non potuerit intra tempus præstitutum dicere de iure suo: tunc enim iustum est vt ei succurratur. ibid. num. 7.

Vicesimoquartò limita procedere, vt primo actu consumatur dispositio, nisi ipse actus sit necessarius, scilicet continens necessitatem actu permanentem. 345. num. 1.

Vicesimoquintò limita, vt non procedat in vniuersali siue generali dispositione, aut indefinita: tūc non tantùm intelligitur de primo & præsenti actu siue tempore, sed etiam de aliis postea futuris. ibid.

Vicesimosextò limita procedere, nisi dispositio permittens aut aliter disponens aliquid fieri, vtatur verbo, quoties, vel quandocunq;, vel quotiescunque & aliis similibus, tunc enim ea dispositio non vno actu consumetur: nam hæ dictiones iterationem important. ibid.

Vicesimoseptimò limita, vt procedat in concessione onerosa, secus in lucratiua vel gratuita. 346. num. 1.

Vicesimooctauò, vt non procedat in actu protestationis, qui tantùm abest, vt vna ac prima consumatur, vt etiam iterum ac interdum sæpius (si quando ea requiritur) fieri debeat. 347. num. 1.

Dicunt tamen alij vnam protestationem sufficere. ibid. nu. 2.

Distingue sic. Aut protestatio fit ad conseruandum ius protestantis: tunc sufficit semel fieri. Aut fit ad acquirendum ius nouum: tunc finito impedimento aduersarij, debet iterum fieri, aliàs prima protestatio nihil operaretur. ibid. num. 3.

Vicesimononò limita, non procedere in promissione cuiuspiam generis subalterni, in quo quidē haud dubiè electio est debitoris. ibid. num. 1.

Tricesimò limita, vt non procedat in pignoribus & hypothecis siue prætoriis siue conuentionalibus. ibid. num. 1.

Tricesimoprimò limita, vt non procedat in constituto. ibid. num. 1.

Tricesimosecundò limita, vt non procedat, quando destructio voluntatis ad interpretantem siue declarantem pertinet. 348. num. 1.

Tricesimotertiò limita vt procedat, nisi natura repugnaret. ibidem.

Finis indicis Limitationum.